

Dyt boich schuit Jasper cychester 139

Sor. Gr. No 63.

Ex liberali donatione Admodum
Reuerendi Dni Reineri Woller de Rein.
Canonici in Meghem digniss. me vnter
Bellez

Commentaria in libros Physicorũ Aristotelis in gymnasio colonien. quod bursam Laurentij vocant nouissime edita. diui Alberti magni sententias et interpretatiões in eosdẽ vna cũ questionibus disputabilibus ac dubijs textualibus, lucidissima pariter et iucũda breuitate cõtinẽtia Feliciter inchoãt.

Soli Deo Gloria. M.cccc.vi.

20 Scr. Gr.
63 (2°)
VD16
Z

Folio decimo quarto inuenitur hec. Possit omitti quod sequitur.

Boniaz q̄ dem itelligere ꝛ scire cō tingit circa oēs sciētias quaꝝ sunt p̄ncipia cause aut elemēta ex hoꝝ cognitiōe. Tūc em̄ cognoscere arbitramur vnum quodq; cuz causas primas et p̄ma p̄ncipia cognoscimus et vsq; ad elementa. manifestū quidē ḡt ꝛ que sunt circa p̄ncipia sciētie q̄ re natura est p̄ius determinare tentandum.

¶ Jste est liber de phȳsico auditu Aristotel' p̄mus iter libros naturał phie in qua tractatur de corpe mobili ſm se absolute seu incō tracte Et diuidit in octo libros ptiales. in quoꝝ p̄mo determiat phs de p̄ncipijs intrinsecꝫ corpis mobił ſm q̄ exit de poña ad actū que st̄ materia forma et ꝑuatio. Jn scdo de natura ꝛ causis naturalib. Jn tercio de passiōib intrinsecis ipius corpis mobił. cuiusmodi sunt motus ꝛ infinitū. Jn quarto de pōnib extrinsecis corpis mobilis q̄ sunt locus ꝛ tempus Jn q̄nto de partibus subiectiuis motus Jn sexto de partibus integralib et quātitatiuis ipius motus. ꝛ qūo motus in eas diuidał Jn septimo de ꝓpatione motus ad motorē ostendēdo q̄ nō est ꝓcedere in infinitum in mouētib ꝛ mobilib. Jn octauo determinat qualit̄ p̄mꝰ motus et q̄lis p̄mus motor. Primus liber diuidit̄ in q̄tuor tractatus Primꝰ est p̄oemialis. Jn scdo determiat opiniōes antiq̄ de p̄ncipijs rerū naturaliū. Jn tercio determiat de p̄ncipijs rez naturaliū ſm opinionē ꝓpriā ꝛ ℔ in gñali ḡt ꝛ que sint. Jn quarto determiat de st̄ in spēali ſm ꝓprias rōes vniuscuiusq;. Primꝰ tractatus hz vnū capl'm qđ diuidit̄ in duas ptes Jn p̄ma pōit suā intentōem. Jn scda ponit ordinē ꝓcedēdi in hac scia. Quo ad p̄mū ponit hāc ꝓclusionē Jn naturali phia ꝓsideratio ꝛ ꝓcessus dz incipi a p̄ncipijs causis ꝛ elemēt̄ rez naturaliū. Quā sic ꝓbat. ab illis dz incipi ꝓsideratio ꝛ ꝓcessus in natura lis phia sine q̄ꝝ ꝓgnitōe nō ꝓgnoscūt res naturales. st̄ sine cognitōe p̄nciporꝫ causaꝝ et elementoꝝ nō ꝓgnoscunt res naturales. ḡ ab illis incipiendū est ꝛ ex eis ꝓcedendum in phȳsica. Minorē ꝓbat in textu sic. In oi scia in q̄ sunt p̄ncipia cause ꝛ elemēta ꝓtingit intelligere et scire ex eoꝝ ꝓgnitōe. st̄ in phȳsica sunt p̄ncipia cause ꝛ elemēta. ḡ in ea ꝓtingit scire ꝛ intelligere ex eoꝝ ꝓgnitōe. Maiorē illius ꝓsyllogismi ꝓbat sic. qz tūc arbitramur scire vnūqđ cū ꝓgnoscimus causas p̄mas ꝛ p̄ncipia p̄ma vsq; ad elementa.

Jnnata aūt est ex notioribꝫ nobis via ꝛ certioribꝫ in certiora nature ꝛ notiora Nō em̄ eadē nobis nota ꝛ simpl'r Unde q̄dē ncce ſm modū hūc ꝓcedere ex incertioribꝫ nature nob aūt certioribꝫ in certiora nature ꝛ notiora Sūt ät p̄mū nobis mānifesta ꝛ certa ꝑfusa magis. posterius ät ex his fiūt nota elementa ꝛ p̄ncipia diuidentib hec Unū ex vl'ib ad singl'aria opz ꝓcedere. Totū em̄ ſm sensum notiꝰ est vl'e aūt totū quoddā ē mlta em̄ ꝓphendit vt ptes vl'e Sustinet aūt idē h̄ q̄dammō ꝛ nota ad rōnem. totū em̄ q̄dāmō et indistincte ſcat vt puta circulus. Definitio ät ipius diuidit̄ in singularia. Et pueri primū appellāt oēs viros p̄res. ꝛ matres femīas. posteriꝰ aūt determināt hoꝝ vnūquodq;.

¶ Jn hac scda pte postq̄ ostendit q̄ a p̄ncipijs causis et elemēt̄ rez naturaliū inciptēdū sit in phȳsica. p̄ñ ostendit q̄ ordine sit ꝓcedendū in ꝓsideratione taliū causaꝝ ꝛ p̄nciporꝫ Et pōit de hoc hāc ꝓclusionē. Q̄ ex ꝓgnitōe ꝓpositoꝝ seu eoꝝ q̄ magis ꝓfusa st̄ ꝓcedendū ē in phȳsica ad cognitionē simplicium seu p̄nciporꝫ minꝰ vlium. Quā sic ꝓbat. qz necē ē in phia naturali ꝓcedere ex nob certioribꝫ in ea q̄ st̄ nature certiora st̄ p̄iꝰ st̄ nob certa ꝛ nota ꝓposita et magis ꝓfusa. ḡ ex his ꝓcedendū ē ad cognitionē p̄nciporꝫ minꝰ vlium Maiorē ꝓbat. qz innata ē nobis via ꝓcedendi ex nob notioribꝫ ad ea q̄ st̄ nature notiora. Minorē ꝓbat. qz nō sunt eadē nob nota ꝛ nature st̄ p̄ncipia minꝰ vlia et simplicia sunt nature ꝑius nota. ḡ nob st̄ posteriꝰ nota. eo q̄ fiūt nob nota p̄ncipia specialia p̄ diuisionē ipoꝝ ꝑfusoꝝ ꝛ magis vlium. Quare infert phs q̄ in phia naturali ꝓcedendū ē ex vlibus ad singularia tanq̄ a nobis magis notis ad nature notiora et nobis minus nota. Q̄ ät vlia ꝛ ꝑfusa magis sint nobis ꝑius ꝛ magis nota ꝓbat phs tribꝫ signis Quoꝝ p̄mū sumptū ē de toto integrali. qz totū tale ſm sensum ē ꝑius et notius sua pte. cū ḡ vl'e sit q̄si quoddā totū ꝑphēdēs sub se mlta q̄ sunt vt ptes cuiusdaz totius sequit̄ q̄ vlia sint nobis magis nota. Secūm signū est de toto definitiuo. nā ipm definitū notius nobis ē suis pribꝫ definiētibus. qz definitū ē vt totū ꝑstitutū ex definiētib. sic circulus est quoddā definitū ꝛ est ꝑfusum ꝛ indistinctū. Definitio xo diuidit̄ in singularia q̄ st̄ vt ptes definiētes Tertiū signum sumptū ē a pueris. nā pueri in principio appellāt oēs viros p̄res et oēs femīas matres. posteriꝰ aūt discernūt eū q̄ vere est p̄ ab alijs viris. et eā q̄ vere est mater ab alijs feminis Signū est ḡ. qz vlia ꝛ ꝑfusa magis. sunt nobis magis ꝛ ꝑius nota.

Circa hanc partem proemialem sunt mouēde q̄dam q̄stiones Quaꝝ prima est Utrum oēs rebus naturalibꝫ sit scia. ab alijs ptibꝫ philosophie distincta

Et arguit̄ p̄mo ꝓtra primū q̄situm q̄ de rebꝫ naturalibꝫ nō sit scia. qz si cēt de rebꝫ naturalibꝫ scia illa esset naturał sed nulla est scia naturalis ḡ de rebꝫ naturalibꝫ nō est scia. Maiorꝫ pz qz scia metaphȳsicalis nō ē de rebꝫ naturalibus nec moral' nec rōnalis. ḡ sola naturał. Minor ꝓbat. qz naturale ē q̄ō ꝓuenit alicui a natura ꝓpr̄ ipam. ij phȳsicoꝝ. st̄ nulla scia ꝑsect̄ naturā eo q̄ nō inest aliq̄ scia nob a natura. p̄mo posterioꝝ ꝛ. ij. de aīa. Scdo sic Que nō sunt ꝓgnoscibilia ab intellectu de illis nō ꝑt esse scia. st̄ res naturales non st̄ ꝓgnoscibiles ab intellectu. ḡ nō ꝑt cē de eis scia. Maior nota ē. qz scia ē habitus cognitiuus ipius intellectus. Minor ꝓbat. qz vnūquodq; q̄ sciť in q̄tū cognoscit in suo ꝓprio cē. sed nō ꝑñt cognosci res naturales in suo ꝓprio cē. ḡ nō ꝑñt sciri. Minor ꝓbat. qz res ꝓgnoscit in suo esse q̄ suā ꝓpriā dr̄ām. st̄ dr̄ie rez naturaliū sunt infinite. ḡ nō cognoscibiles intellectu eo q̄ intellectus refugit infinitū. Tercio sic. Scientia de aliquo habeť per demōstratōnē. sed de rebus naturalibus non potest aliquid demonstrari. ergo Minor ꝓbat. quia mediū demonstratōis est definitio sed talis

est particularis.sz particulare nihil demõstrat. eo q̃ principia demõstratõis sic ꝛ scia dñr ee vlia.q̃ aũt sit particulaꝛ definitio in physica pz primo de aia. vbi ost phs q̃ rõ aialis est altera ꝛ altera sm vnũquodq; animal. Nec pt dici q̃ p definitões ipius vlis fiat demonstratio in physica. qz cũ nõ sit vnũ ee plurium talis est equoca. vij. physicoꝝ pº de aia.sz mediũ equiuocũ nõ est aliqd ꝓbans.ꝛ qñ deficit ꝓ bario deficit scia ꝯclusiõis.ꝛ p ꝯs tota scia. Quarto sic Scia ẽ necessariorꝝ ꝛ inuariabilium. res naturales sunt mutabiles ꝛ variabiles.g̃ de ipis nõ pt esse scia. Da ior est phs primo posteriorꝝ Minor pz. qz res naturales hñt ee in materia q̃ est cã variabilitatis ꝛ ptingentie.qua ꝓpter gñant ꝛ corrumpunt. Quinto sic. Res naturales in vlr nõ ꝯsiderant in physica sed solũ in particulari.g̃ put physicus eas ꝯsiderat nõ ẽ de eis ꝑa scia. Añs ꝓbat.qa vle ẽ qđ est a singularib⁹ abstractum.sz res naturales in physica nõ ꝯsiderant vt abstracte.sz vt ptãcte. p hoc em̃ differt ꝯsideratio physici a ꝯsideratõe mathematici. vt ost phs.ij.physicoꝝ Sexº sic Sedz illđ ee aliqd ꝯsiderat in aliq̃ scia ꝟz q̃ sibi inest passio ꝯsiderata ĩ tali scia.sz passio in physica ꝯsiderata inest reb⁹ naturalib⁹ sm ee particulare.g̃ nõ ꝯsiderant sm eaꝝ ee vle. Minor ꝓbat. qz mobilitas gñabilitas ꝛ alie passiones nõ ꝓueniũt vli qđ sp ẽ ꝛ est immobile ingenerabile. non in loco.ꝛc ¶ Contra scdm q̃stũ q̃ sez non sit scia ab alijs ptib⁹ phie distincta Scie nõ distinguunt q̃ idẽ ꝯsiderãt. sz physica idẽ ꝯsiderat qđ metaphysica ꝛ mathematica. g̃ nõ ẽ ab eis distincta. Minor ꝓbat q̃ ad primaz ptem.qz physica ꝯsiderat corpa materiã formã ꝛ sita.ꝛ hec oia ꝯsiderat metaphysica.eo q̃ ꝯsiderat ens inqtũ ens.ꝛ p ꝯs oe ens. Quo ad scdam ptẽ ꝓbat minor.qz mathematica ꝯsiderat de sole ꝛ luna.ꝛ de his etiã ꝯsiderat physica vt dr.ij.physicorũ Preterea physica nõ distinguit a theologia siue metaphysica.ꝓbat.qz ptes phie distinguũt penes mediuz demonstrationis.sed idẽ est in eis mediũ. Minor ꝓbat qz p oẽm cãm p quã demõstrat metaphysica etiam demõstrat physica.sz mediũ ꝛ eã idẽ sunt.ij.posterioꝝ. In oppositũ primi est.phs tradẽs nob scĩam de reb⁹ naturalib⁹ Et q̃ ad scdm arguit in oppositũ p phm.vi. metaphysice ponentẽ physicã ꝑte dictaz a mathematica ꝛ theologia seu metaphysica ptẽ phie distinctã. Pro q̃stionis resolutiõe ordinant duo discursus quoꝝ primi est hec

Maior: Scire tũc arbitramur in vnaquaq; scĩa cum principia et causas ꝯgnoscimus vsq; ad elementa. Minor: Hec cũ sint in physica.et eis scire ꝛ intelligere contingit in ipsa. Concl̃o. Igitur de reb⁹ naturalib⁹ est vera scĩa.congrue physica seu naturalis philosophia appellata

¶ Maior patet p phm primo posterioꝝ et fuit etiam posita in textu supius expositio ¶ Minor est etiã philosophi in textu.et ꝓbat.ij.physicoꝝ vbi ostenditur res naturales dependere ab oĩbus causis ꝛ demonstratõs hz physicus facere ex omnib⁹ causis. intelligit enim phs in textu per illa tria.quattuor causas, vnde sm̃ mentatoreꝫ et Albertum per principia intelliguñt cause mouẽtes seu efficientes.p causas intelliguñt cause finales.ꝛ per elemẽta intelliguñt principia intrinseca rez sez materia et forma Sanctus Thomas vo intelligit p principiũ cãm efficientem p causam formã ꝛ finẽ.ꝛ per elemẽta tm̃ materiaz.in hoc tñ omnes concordant q̃ p illa tria phs intelligit ẽt ea⁹ genera causaruz. Unde ost Albertus q̃ in nulla alia scia a physica seu naturali scia he quattuor cause adeo plene ꝯsiderañ.aut inuentañ sicut in physica. In mathematica em̃ solũ inuenit forma qz definitio in mathematica p quã demõstrat dañ p formã solã. Quod sic oñdit ꝛ talem causam assignat Albertus primo de efficiẽte ꝛ fine.qz mathematicus abstrahit a motu.sed efficiẽs mouet motũ ꝛ p motum attingit ꝛ adipiscit finez. g̃ mathematicus nõ demõstrat p causam efficientem ꝛ finẽ Nec p materiã.qz ab ea abstrahit.eo q̃ est subiectũ motus a quo abstrahit.demonstrat ergo per solam formam. De taphysicus vo demõstrat p tres causas tm̃. eo q̃ abstrahit a materia Sed diceres. metaphysicus habet ꝯsiderare omne ens.ergo omnes causas. Ad hoc respondet Albertus.licet consideret oẽs causas.non tñ in eo q̃ causantes sunt.non em̃ ꝯsiderat formam ꝛ materiã sm q̃ ingrediunt rem quã constituũt.sed sm q̃ reducunt in rationem subẽ que est ens ꝛ principium alioꝝ que metaphysicus considerat. Ex qbus ꝑbis patet q̃ non cõsiderat materiã vt subiectũ transmutatõis ꝛ motus.sed vt refertur ad ens tanq̃ pars entis.ꝛ sic habet attributionẽ ad ens inqtũ ens. Si dicaꝫ q̃ eadem rõe non deberet cõsiderare efficientem causam.qz illa est principium motus vt dictum est. Solo.duplex est causa efficiens particularis scz ꝛ ois. Cause efficientes particulares sunt agẽtia particularia que agunt ad ꝓductionẽ vnius speciei tm̃ Et talis causa efficiens est principium motus que mouẽdo mouet.ꝛ iõ ꝯsiderans eam hz ꝯsiderare motuz. Ens ĩ uersalis aũt causa agit sine motu.sic̃ deus.ꝛ qui illã considerat non ꝓpter hoc considerat motũ aut materiã. prz ergo q̃ ex his quattuor scz ex principijs causis ꝛ elemẽtis solũ in physica contingit scire. vt latius patebit in solutõne vltimi argumẽti añ oppositũ facti Sz contra ħ arguitur. illa sunt principia essendi rerũ.sed ea ex quibus sciunt res debent esse principia cognoscendi Solo Alberti q̃ in physicis res non scitur nisi ex principijs ex quib⁹ est. iõ in physicis talia sunt principia ꝯgnitionis et esse licet dñter qz vlr accepta ꝓut sunt in rõe physicoꝝ sunt principia cognoscendi.determinata aũt in natura sm q̃ agentia ꝛ patiẽtia sunt principia essendi ¶ Concl̃o seqtur ex pmissis.ꝛ ꝓbatur etiã pma pars eius per Albertum in.v.capl̃o.ij. dicentẽ. Nos dicimus de physicis ee scĩam ꝛ demõstrationẽ cũ habeãt subiectũ ꝛ passionẽ ꝛ principia.per q̃ passio de subiecto demonstrat. aliter em̃ non esset intelligere ꝛ scire in ipsa qđ est circa oẽs scientias.qđ tñ innuit Aristoteles esse in physica. Sed ꝓtra.dictũ est q̃ illa tria causa principiũ ꝛ elemẽta solũ reperiuñt in physica. g̃ male dr q̃ circa oẽs scias ꝓtingit scire ex eis. Solutio Alberti capitulo ꝺnto dicẽtis.q̃ illa sit relata ad hoc q̃ faciãt ꝯgnitõnem et esse nõ sunt inuenta ꝑfecte nisi in physicis. Si aũt ad solã ꝯgnitionẽ referañ inueniuñt in alijs scientijs realibus.sed tũc aliter exponunt (inqt Albertus) Sunt em̃ q̃dam principia ꝯgnitionis nõ ingredientia syllogismũ que sunt dignitates ꝑme cuiuslibet scientie. Et sunt quedaz ingredientia.ꝛ illa sunt duplicia.sez priora ꝛ ꝓxima. Priora sunt sicut non ꝓuertibilia.proxima aũt sicut ꝓuertibilia.fit em̃ aliq̃ demõstratio p pma ꝑa.ꝛ hec sũt principia Aliq̃ p ea q̃ p pma ꝛ vera acceperũt fidẽ.ꝛ illa sunt cause.qz ꝓpones sunt cause ꝯclusionis. Et aliq̃ per vltima essentialia q̃ ad nihil vlterius ꝓbandum adhibenñ.ꝛ illa sunt elementa. Addit tñ Albertus q̃ pma distinctio principioꝝ causaꝝ ꝛ elementoꝝ est magis ad ꝓpositũ. Secundo soluit idem argumentum Albertus dicens.q̃ nõ

dicit phūs q̄ omnis scia procedat ex principijs et cauſ
er elementis. ſed ois que hz ea procedit ex his z inq̄tum
habet ea. z ideo que habet omnia ꝓcedit ex oib⁹. z que hz
quedam ꝓcedit ex eisdem que habet. Et hanc ſolutionē
approbant alij. dicunt em̄ q̄ phūs innuit hoc q̄ p̄iunctō
nem diſiunctiuā. dicens quoniam intelligere et ſcire con
tingit circa omnes ſcientias. quaruz ſunt principia cauſe
aut elemēta. et non dicit quaꝝ ſunt principia cauſe et ele
menta. Secundi diſcurſus

Maior Ex diuerſo diffiniendi modo. ſumit͡ rea
lis philoſophie ſpeculatiue ptitio. Minor Per
ſenſibilem materiam diffinit phyſica dicta ꝓprie. a q̄
abſtrahunt metaphyſica z mathematica ſcie Cō/
cluſio Igitur naturalis philoſophia eſt ſcia ſpecula
tiua. ab alijs partibus philoſophie diſtincta.

¶ Maior eſt Ariſtotelis. vi. metaphyſice. vbi dicit q̄ q̄
rere dzām ſcientiaꝝ ſpeculatiuaꝝ ſine cognitōe modi de
finiendi nihil eſt facere Et ratio eſt. quia ſcientia eſt effe/
ctus demōſtrationis. diffinitio aūt eſt mediū demōſtrati
onis. z p ꝑs p̄ncipiū ſciendi. eo q̄ mediū eſt ꝑtus toti⁹
ſyllogiſmi. ij. poſterioꝝ. Luz g̃ habitus et ſcie diſtinguā
tur p̄ p̄ncipia p̄mo poſterioꝝ relinquitur q̄ phīe ſeu ſcien
tie ſpeculatiue diſtinguunt͡ per diuerſum modum defini
endi. ita q̄ modū diuerſitatis diffiniendi ſequat͡r diuer
ſitas in ſcientijs ſpeculatiuis. Et quia ad diuerſum mo/
dum diffiniendi ſequitur diuerſus modus conſiderandi
ad quem ſequitur formalis diſtinctio ꝓſideratoꝝ. ſequit͡
q̄ differētie ſpeculatiue ſeu partes phīe differant ꝑz mo
dum conſiderādi z ꝑm diuerſa conſiderata. ſcilz obiecta.
Et quia diſtinctio formalis obiectorum ſumitur a diſtin
ctōne diffinitionū. hinc eſt q̄ ſcientie ſumunt diſtinctionē
a p̄ncipijs. et vnitatē ab obiectis. q̄p̄ etiā differant ꝑm
diſtinctionē formalem obiectoꝝ. Dicitur aūt in ꝓpōe rea
lis philoſophie. ad innuendū q̄ non fit ſermo de logica q̄
nō ē ꝑs phīe realis ſz rōnal̄. Et dz ſpeculatiue ad excludē
dum ſcientiam moralem. Pro quo ſciendum q̄ philoſo/
phia accipitur dupl̄r. Uno⁹ gñaliter. et ſic ſolet diffiniri
a quibuſdam q̄ philoſophia eſt apprehenſio veritatis cu
iuſcunq̄ entis ſiue a nobis ſiue a natura cauſati. Et ab
Alberto ſic diffinit͡. eſt comprehenſio cuiuſlibet admira/
bilis per p̄incipia eius quod admirat͡. Et admiratō de
finitur ab codē. q̄ eſt agonia mentis ſuſpenſioq̄ cordis
ex ſtupore magni ꝓdigij in ſenſu apparentis cū deſiderio
inueniendi cauſam. Sed admirabile eſt cuius cauſa eſt
occulta inuentioq̄ rara. et ſic accipiendo phīam diuidi/
tur in realem et rōnalem. Alio modo accipitur philoſo
phia ꝓprie z ſpecialiter. z ſic eſt comprehēſio veritatis cu
iuſcunq̄ entis a natura cauſati. Vel ſic. Philoſophia eſt
diuinaꝝ humanaꝝq̄ rerꝝ ꝙgnitio cū ſtudio bene viuēdi
et ſic diuiditur in factiuam z theoricā ſeu practicaz z ſpe
culatiuam. z ergo additur in ꝓpoſitōne ſpeculatiue phīe
per quod excluditur moralis que nō cadit ſub diuiſo. cū
ſecto metaphyſice dicit philoſophiā diuidi penes modū
diffiniendi. Ratio aūt huius diuiſionis philoſophie in
generali accepte. hec eſt. q̄ philoſophia eſt ꝑfectio intel/
lectus exiſtens obiectiue de entibus. ideo ꝑm diuerſum
ordinem entium quem habent ad intellectum ſumitur di
uiſio philoſophie generaliter dicte. Sunt aūt aliqua en
tia q̄ preueniūt rationem noſtrā. ſicut entia ꝓſiderata in
philoſophia ſpeculatiua. quo ad tres partes eius. Sūt
etiam quedam entia que habent eſſe in ratione noſtra. et
de illis eſt philoſophia rationalis. quia paſſiones que in
illa ꝓſiderantur fiunt per rationē noſtram. Sunt etiam
alia quedam entia rationem noſtram ꝓſequētia. ſic ſunt
opationes voluntarie virtuoſe z vicioſe. voluntas em̄ ſe
quitur intellectum. eo q̄ bonū cognitū eſt voluntat͡z obie
ctum. z de illis eſt ſcientia moralis. ¶ Minor ē philoſo
phi. vi. metaphyſice vbi dr. q̄ oīa phyſica dicunt͡ id eſt
diffiniunt͡ ſimil̄r ſimo. ſcz cum materia ſenſibili. eo q̄ om
nia naturalia concipiunt͡ aut includunt p̄ncipia motus
cuiuſmodi eſt materia. Sed mathematica z metaphyſi
ca abſtrahunt a materia. eo q̄ ꝓſiderant ea que ſunt imo
bilia. g̃ abſtrahūt a motu. z p ꝑs a materia que p̄ncipi
um motus. dr̄ter tm̄. qz metaphyſicus ab oīi materia
eo q̄ eſt de ſeparāz tam ꝑm rem q̄p̄ ꝑm rationem. Sed ma
thematicus abſtrahit a materia ſenſibili. nō tm̄ a mate/
ria intelligibili. que eſt quantitas imaginabilis. vt inq̄t
Albertus. z hec declarat Albertus exēplariter in ꝓemio
ſuo p̄mi phyſicoꝝ cap̄lo p̄mo. z inter alia ponit ꝓparatio
nem illoꝝ conſideratoꝝ. dicens q̄ ea que abſtrahuntur a
motu z materia ꝑm eſſe z diffinitionē ſūt intelligibilia tm̄
Ea ꝙo que abſtrahunt͡ a motu z materia ꝑm diffinitio/
nem nō tamen ꝑm eſſe. ſunt intelligibilia z imaginabilia
Que aūt ꝓcepta ſunt cum materia q̄ eſſe et diffinitionem
ſunt ſimul intelligibilia imaginabilia z ſenſibilia. quod de/
clarans dr q̄ ſi accipiat͡ diffinitio ſube ꝑm q̄ ſubſtātia eſt
ipa erit abſtrahēs ab oi magnitudine z ſenſibilib⁹. z ideo
dabit͡ diffinitio illa per quiditates ſimplices que ſimpli/
cia cōcepta ſunt intellectus Si ꝙo diffiniunt͡ figure ſphe
rarū z circulorum non ꝑt eſſe eorum quiditas niſi in q̄n
titate. q̄ntitas aūt imaginabilis eſt ꝑm oīes ſuas ꝑtes
Et ideo in eo q̄ quiditates ſunt talium intelligibilia ſtz
ſed in eo q̄ quiditas eſt hoc quiditas neceſſario imagi/
nationi ipzmunt͡. Phyſicoꝝ aūt quiditas in eo q̄ qui/
ditas eſt. in intellectu eſt. q̄ ois rei ratō p intelligibilia eſt
In eo aūt q̄ talia q̄ntitate diſtincta ſunt. imaginabilia ſtz
In eo aūt q̄ ſunt diſtincte formis actiuis z paſſiuis ſtz
ſenſibilia. qz agere z pati non contingit niſi ꝑm aliquam
qualitatem ſenſus. ¶ Concl̄o. quo ad primā ꝑtem ptz
ex p̄mo diſcurſu. Sed ſecunda ps. q̄ ſcz ſit ſcientia ſpecu/
latiua patz p phīm. vi. metaphyſice. vbi dicit. Si omnis
ſcientia aut actiua aut factiua aut theoꝛica. phyſica theo
rica eſt. Et poteſt ratio ad hoc ſic formari. Illa ſcientia ē
ſpeculatiua cuius obiectū nō eſt a nobis opabile. nec hz
in nobis p̄ncipiū. ſed ſic ē de obiecto phyſice. g̃ eſt ſpecu/
latiua. Maior eſt phī in. vi. metaphyſice ponens dzām
theoꝛice ab actiua z factiua in hoc q̄ ille habent p̄ncipiū
in nobis. non aūt theoꝛica. p intellectū cū ſum⁹ p̄ncipiū
factiuaꝝ. z p volūtatē ſum⁹ p̄ncipium agibiliū z moraliū
eo q̄ ſtant in electione que eſt a voluntate. Tercia pars
concluſionis ſequitur ex maioꝛe et minoꝛe.

Ad rationes ante oppoſitum

Ad p̄mam dōm eſt q̄ aliquam eſſē ſciam naturalē. p̄t in
telligi dupl̄r. Uno modo p ꝓportionē ad ſuum ſubiectū
inheſionis. z ſic bū ꝓbat argumentuz. q̄ non eſt ſcientia
naturalis ſuo ſubiecto. eo q̄ nulla ſcientia ineſt nobis a
natura. Alio modo poteſt intelligi aliquam ſcientiā eſſe
naturalem per compatōem ad ſuum ſubiectum attribu/
tōnis a quo ſcientia frequenter denominat͡. z ſic phyſica
tractans de rebus a natura ꝓductis. z vt naturales ſtz
dicitur ſcientia naturalis. eo q̄ natura eſt p̄ncipium rez

naturaliū. Considerandū tñ est q natura capit dupliciter. vno modo put est pncipiū motus illius rei in qua ē. et sic ista sciēcia de rebus naturalibus. et ideo vocat physica ppie dicta. Alio modo accipit natura put est pncipiū operationis in alio. z sic deus et substantie separate dicūtur nature. eo q sunt principia a qbus alia mouent. et sic metaphysica pōt dici naturalis. z sic physica gñaliter dicta diuidit in tres partes. vt dictū est in scdo discursu. nō aūt dicit metaphysica naturalis scientia a natura primo modo dicta. qz ipsa ē de transcēdentib⁹ naturaz pmo mō acceptā Ad scdam dām. q de reb⁹ naturalib⁹ sm esse individuale nō pt esse scientia. tñ bene sm esse specificū Cuius rōnem dt esse Albertus. qz opus nature non est individuū signatum. sed id quod ē cōpletū in naturalib⁹ cēnsibilibus. z hoc est species accepta sm esse substātiale cōpletū. z hoc finitū est. Individua eīm nō sunt intēta a natura nisi p accidens. eo q species est in isto z in illo individuo. Ad terciam dām est sm Albertū q esse physicū hz duplicē ppatōnem. vnā ad ea a quib⁹ est. alia ad eam in qbus est. Si primo modo ppetur tunc definitio est vnius nomen. qz illa a quib⁹ est sunt pncipia q vno modo sm rōnem definitōis sunt pstituēcia eē in rota spē. ideo ibi vnius vocat definitio. Qz autē Aristoteles dt. q ratio animalis sm vnūquodq animal est altera. hoc intelligit q nō est aīal seu aliqd pmune p vnū esse in oibus speciebus. Et hoc ideo. qz illa a quib⁹ est non sunt eadē in oīb⁹ speciebus physicis Si aūt pparet scdo modo. scilz ad ea in qbus est. tunc illa sunt variata. sed nō impediūt sciam. qz nō stz p se. pducta a natura. sed p accidens. vt dictū est Nec est vez (inqt Albertus) q esse completū in naturalib⁹ diuersificet in individuis signatis. quēadmodū in speciebus. qz in speciebus diuersificat p pncipia essentialia. sed in individuis multiplicat tm p dispōes materie. ad q nunq̄ ex pncipali intentione respicit natura. Ad quartā dām ē tñ Alberto. q quidditas z esse physicū sicut vnuocanlia sunt immobilia. non sic intelligendo. q p definitionē abstrahant a motu z materia. sed sic q rō mobilis respectu mobilis cuius est ratio est imobilis. licz abstrahāt a particulari cui ꝓuenit motus. et mutatio sm actū. Ad quam dām est q duplex est abstractio. vna est p rōnem definitiuā. qū scz definiens nō ꝓcipiunt motū z materiā. scz sunt añ ipsa sm naturā. z talis abstractio in nullo ē physico. siue sit physicū vt subiectum. siue vt passio demonstrata de subiecto Alia est abstractio vniuersalis a particulari signato. sicut qñ ꝓsideramus lignū sm eē ligni et rationem. et non in eo q est hoc lignū. quod est hec cedrus vel hec palma. z talem abstractionem in omni scientia oportet esse. quonīā omnis scientia est de vniuersali. siue illud accipiat sm intentōes ꝓmunes quod est intendere logice. siue accipiat sm naturam et esse physicum. quod est intendere physice. z per propria rei. Per hoc dat Albertus intelligere quomodo differūt logica z alie scientie abstrahendo etiam vniuersale a singulari. abstrahit enim logica vle attribuēdo ei pdicates rōis q scz vlitas predicabilitas z hmōi. scz alie scz de vli abstracto a particularib⁹ sz q eis ꝓueniūt reales passiones. vt gñabilitas mobilitas z sil'es Ex q̄ patet q abstractio in logica. ē ratio sciendi z ꝓ ditō rei scite. sed in alijs abstractio non est ratio sciēdi. sed solum conditio rei scite. sine qua non esset scita Ad sextā dām est negando minorem. nec probatio est vera. qz mobilitas generabilitas et similes passiones non dicunt actum sed aptitudinem. ergo licet actus generatōis vl' motus non sit nisi singularium. tamē aptitudo illa est vniuersalium. nec est illa aptitudo contingens aut accidēs. sicut ipse actus. sed ratio immobilis vt dictum est. sic eīm ridere contingēter ineſt homini z risibili necessario. sic et mobile necessario ineſt corpori physico. sed moueri cōtingenter. quia si necessario corpus moueretur tunc semper moueretur. eo q necessarium ampliat ad omne tempus

Ad octauam que est ꝓtra scdm quesitus dām est. q nō omnes scientie considerantes idem sunt vna scientia. sed que considerant idem sub vna formali rōne. vt phus dicit. ij. physicoz. Metaphysicus aūt et si consideret ea q̄ habent esse in materia cuiusmodi sunt physica. non tamē considerat ea nisi sub ratōne entis inqtum ens est. z nō sm q habent esse in materia. sed vt preueniunt materiā. considerat eīm metaphysicus pmam quiditatem simplicem que dat esse a quo fluit esse huius quanti in mēsurato per q̄ntitatē a quo vlterius profluit esse huius sensibilis distincti per quantitatē z distincti p formas actiuas z passiuas. et q̄ sequitur vt dicit Albertus in ꝓmēto. q cuz quiditas essentie absolute sit entis in vniuersali nō ꝓtracti in partem aliquam. quiditas aūt essentie contracte ad materiam q̄ntitatem vel ꝓtrarias formas actiuas z passiuas habentē sit entis sm partem accepti. sequitur ex hoc q metaphysica sit scientia vniuersalis speculans ens inqtum ens. Alie aūt particulares nō speculantes ens inqtum ens. sed quasdaz partes entis. scz subiectū q̄ntitati vel subiectum quantitati et motui. Ad vltimā patz solutio ex declaratione primi discursus. non enim eodez modo demonstrat per causas metaphysicus z physicus Nam vt dicit Albertus. naturalis scientia non demonstrat per illas causas nisi sumptas sm ambitum pmunitatis z principiorū et causarum in suo genere. et iō omne pncipiū physicū z omnē cām philicā accipit z colligit sed tamen non omnem causam efficientem nec omnem finem Si eīm acciperet omnem causam efficiētem oporteret q ostenderet se ad aliquod non physicum. quoniam causa prima per essentiam suam est efficiens. et de ipsa tamē non intendit physica. sed prima philosophia. Eodē modo est de vltimo siue qui est finis vniuersitatis. z est in prima causa. sicut in duce exercitus. Similiter forma reducta in pncipium substantie sm q hmōi z similiter materia non sunt de intētione naturalis. nec ex talibus aliqd probatur in scientia naturali. sed potius intendit de efficiente mouente. per formam disponentem ipsum ad mouendum. et non per essentiā. sicut ignis mouet per dispositionem calidi quod est in ipso. Et similiter procedit ex fine que includitur et acquiritur per motum talis efficiētis. Et simili modo dicēdum est. vt prius patuit de materia z forma ex quibus physicus procedit. vt materia ē subiectum motus z forma est finis generationis.

¶ Sequitur quēstio secunda.

Utrum Naturalis phia corporis mobil' vt subiecti attributōis ꝓsideratiua. sit scientia specialis z vna

¶ Et arguitur primo contra suppositus q naturalis philosophia non considerat corpus mobile vt subiectū attributionis. quia subiectum scientie debet esse vniuersale. sed corpus mobile non est vniuersale. ergo non est subiectum naturalis philosophie. Maioz est Aristotelis prio posteriozum. Minoz pbatur. quia oīe mobile est diuisibile. vi. physicoz. sed nullum vle est diuisibile cum sit simplex forma Secundo sic. Nullū corpus mobile ē subiectum. ergo corpus mobile non est subiectum. ꝓba ē na

ra. Ans pbatur. quia nec illud nec istud 7 cijs. ergo nullum Tercio sic Nullū pplexū pt esse alicuius scie subiectū. sed corpus mobile est quiddā pplexū. g Minor pbatur. qz pplectitur ex subiecto 7 passione. Quarto sic Nulla scia pbat suū subiectū esse. sed in. vi. physicoz pbat oē corpus esse mobile. 7 oīne mobile corpus. g nō ē subiectū in naturali phia. Quinto sic. Propria passio hz definiri p suū subiectū. sed motus q̄ psiderat in naturali phia vt passio. definit p ens. g ens mobile dz dici subiectū. Maior est phi. vij. metaphysice. Minor pz. iij. physicoz. vbi dr q motus est actus entis in poña. nō dr corporis in poña. Sexto sic Ens incōplētū ens est subiectū metaphysice. g ens mobile est subiectū physice. pña probat. qz oēs alie scie a metaphysica abscindūt quandā prē entis vt dr. iij metaphysice Septimo. mlta psiderantur in naturali phia q̄ nō sunt corpa mobilia. 7 tñ sūt entia mobilia. qz motoz pmus. aia 7 silia nō sunt corpa mobilia. de q̄bus tñ tractat in naturali phia. Octauo sic Corpus quiescibile nō ponit subiectū. g corpus mobile etiā nō debet poni. pña pbat a sili. qz natura est pncipiuz nedū motus sed etiā q̄etis Nono sic Cōmentatoz. ij. physicoz dicit subiectū naturalis scie esse naturā 7 pncipia naīalia Cōfirmat. qz scia denoiat a subiecto sed philosophia denoiatur naturalis scia a natura. Decimo sic. Idē nō pt eē subiectū totius 7 partis. sed corpus mobile est subiectū libri physicoz. g nō pt eē subiectū totius naturalis phie. Undecimo sic. 7 est pma questiū Corpus mobile est pmune ad oia subiecta diuersoz libroz naturalis philosophie. ergo naturalis scientia nō ē specialis. sed pmunis scientia. Pseq̄ntia probatur. quia q scientia dicitur pmunis sicut metaphysica ē ex ambitu sui obiecti. quia includit obiecta oīm aliaz scientiarū. Duo decimo sic. Scientia dicitur vna ab vnitate subiecti attributionis. sed in naturali philosophia nō est vnum subiectum. g non est vna. Minor pbatur qz corpus mobile ē subiectū et etiam ens mobile est subiectuz Ultimo sic Scientia est habitus pclusionis p demōstrationē acq̄situs. sz in physica sunt mlte pclusiōes demonstrate in diuersis libris. g physica nō est vna scia In oppositū q̄ ad suppositū est sīa 7 opinio Alberti. 7 q̄tū ad q̄situ est auctoritas oīm philosophoz. Et ponit iste discursus

Maior Physica seu naturalis scientia. est intellectus ad sensum reflexi pfectiua. Minor Primum ens sensibile p demonstrationē intelligibile. est corpus naīale siue mobile. Concl' Ergo corpus mobile. est subiectum naturalis philosophie.

¶ Prima ppō pt ex his q̄ dicta sunt in precedēti q̄stione dictū est em q in hoc distinguit physica ab aliis pribus phie speculatiue realis. q̄ sunt mathematica 7 metaphysica. qz ipsa metaphysica perficit intellectum purum ad se puersum. qz est de pure intelligibilib⁹ fm q est possibile ea a nobis intelligi. Unde si metaphysicus in sua psideratōe vtat imaginib⁹ corpoz 7 sensibilib⁹. hoc ē improprie et tanq̄ quibusdā metaphoris 7 similitudinib⁹ ppositionatis. ex q̄bus per q̄ndam adaptatōez ipa intelligibilia pgnoscit Mathematica autez est in intellectu reflexo ad imaginatōnem. quia mathematicalia nō sunt intelligibilia pura. sed intelligibilia et imaginabilia. quare vtit mathematicus huiusmodi imaginib⁹ quantis 7 figuratis tāq̄ ppijs. 7 nō per metaphoram acceptis. Physica autez est de sensibilib⁹ 7 mobilibus. ergo perficit intellectuz ad sensum reflexum. quare est de intelligibilib⁹ imaginabilibus 7 sensibilibus. et de notioribus quo ad nos. licet metaphysica sit de notioribus simpliciter. Reflexio ergo ista in metaphysicis est ex pte intelligentis tantum. quem oportet phantasmata speculari. In alijs autem ex parte intelligentis et intelligibilis simul. quia idez est imaginabile 7 sensibile et non intelligibile tantum. sicut est scibile metaphysicum. ¶ Secunda propositio patet. qz nihil ē mobile nisi corpus. ergo primum sensu perceptibile. in q̄ sunt qualitates sensibiles. ad quas est motus. et sēm quas contingit aliquid moueri motu saltem naturali vt ipsemet motus qui est sensibile pmune est corpus naturale seu mobile. quia hoc incōplētum habet naturam sensibilem. sic est naturarum et compositū materialiter. que materia est principium motus 7 mutabilitatis. Hoc etiam est resolubile in tria demonstrationis principia. scilicz in subiectum quod est ipsummet. et in materiam pncipiantem ipm in fieri. 7 formam dantem esse tanq̄ in pncipia 7 accidentia ppria. que pueniant sibi fm naturaz. per que sentitur. 7 per que etiam a posteriori cognoscitur. vnde p naturam suam intelligit. 7 per accidentia ppria sentitur

¶ Conclusio patet. quia corpus mobile est per pncipia nature pstitutū. et ppriū motus subiectū a quo ppriori naliter fluit ipse motus tam fm genus q̄ fm spēm. fm genus q̄dem. qz motus est in genere continui accipiens continuitatem extrinsece a pximitate sui mobilis psiderati fm esse generis. constat aūt q hoc non conuenit enti. quia ens mobile ex genere suo quod est ens. non est diuisibile vel continuum. sicut corpus mobile habet rationē continui. eo q corpus. Sēm speciem vero tunc motus qui est actus exercitus a natura fluit ab aptitudine nature. que dicitur mobilitas. ergo corpus mobile est in naturali philosophia proprium et adequatum subiectum Hinc dicit philosophus in principio libri de celo 7 mundo. q physica maxime est circa magnitudines 7 corpora. sed hec propositio circa. dicit circunstantiam subiecti. Dicit etiaz primo de generatione q hyle seu materia est in potentia corpus sensibile que materia est pncipiuz cū forma eius. quod in hac scientia psideratur. Qz autem ens mobile non potest poni subiectum. patet ex dictz Et etiam quia ens mobile non est adequatum fm rōnem cōponentem totum ex elementis proxime vnibilibus. vtpote ex proxima potentia 7 proximo actu. quomodo docet Aristotelis constituere definitionem. ij. posterioz. 7. viij metaphysice Ens enim nō ē proximum contrahibile p mobile. Est ergo corpus mobile quod est substantia corporea naturalis. 7 per sensum cognoscibilis propriuz subiectum scibile physice. proprium quidē fm rē 7 rōem. Et ergo non sufficit dicere corpus tātum. sed additur corp⁹ mobile vel naturale. sic declarat Albertus in pmēto tractatu primo capitulo tercio. dicens. corpus esse subiectuz non simpliciter. sed fm q motui subijcitur. corpus em fz q corpus ante motum est. quoniaz nec corpus metaphysicum nec corpus methamaticuz subijcitur motui. fm q tale est Unde notandum fm Albertū q corpus ab alio hz q est corp⁹ simpliciter 7 ab alio q est h corp⁹. s. mathematicū siue naīale. hz em q ē simplr corp⁹. ex eo q vbi q aptū natū ē q due diametri ad rectos āgulos se secēt et tercia secet duas diametros ad angulos rectos. trium ātū diametroz vna est mensura longitudinis alia latitudinis. 7 tercia pfunditatis corpis Si em corp⁹ hret q ē corpus ab actu intersectōis trium diametrozū oporteret q

cum cera cõprimit inter manus vel aliud corpus formabile q̃ mutaret ſm corporeitatẽ. hoc aũt nõ eſt verũ. nõ ḡ hꝫ q̃ ẽ corpus ab actuali dimẽſione. que fit p tres diametros in vno puncto ſe ſecantes ſm longũ latũ ⁊ pfundũ ſed potius ab aptitudine ſic ſe interſecandi tres diametros in ſua dimenſione. Ab actuali aũt trina dimenſione triũ diametrorũ hꝫ q̃ eſt ℏ corpus mathematicũ. ſꝫ a forma pficiente materiã ſenſibilẽ in aptitudine trine dimenſionis exiſtentẽ hꝫ q̃ ſit corpus naturale incp̃tũ naturale. Et ab actuali trina dimenſione materie ſenſibilis q̃ forma ſubali pfecta eſt hꝫ q̃ eſt corpus naturale hoc vel illud. Sic ḡ ptꝫ q̃ corpus abſolute ⁊ ſimplr ſumptũ ⁊ añ mathematicũ ⁊ naturale. et ſm reductionẽ ad ens cõſiderat ipm diuinus. i. mathematicus. Corpꝰ aũt mathematicũ ſm diuerſitatẽ figurarũ actualiter in ipo inuẽtarũ cõſiderat geometria. Corpus aũt naturale in vꝫ ſubiectũ eſt naturalis phĩe. et corpus ℏ phyſicuꝫ. vꝫ illud ſcꝫ mobile ad locũ tm̃. vel mobile ad formã ⁊ locum. vꝫ corpus ſimplex vel mixtũ cadit in conſiderationẽ alicuius partis ſcie naturalis. Patet igit ex oĩb q̃ ens mobile nõ bñ ponit̃ p ſubiecto naturalẽ phĩe. q̃ oẽ ſubiectuꝫ ſcie dꝫ eſſe ens p ſe. ſed ens mobile eſt ens p accñs. ḡ Maiorem eſt phĩ. vi. metaphyſice. q̃ cũ ſubiectũ pteat ſcie vnitatẽ eſſentialem oportet q̃ ſit vnũ p ſe. Minor pbaꝫ. q̃ mobilitas non fluit ex eſſentialibꝫ entiꝫ ſm q̃ hmõi ex q̃ ꝓma phĩa q̃ eſt de ente adeo dr̃ metaphyſica. q̃ eſt ſup motuꝫ eleuata. ḡ mobilitas addit enti p accñs. Scdo ſic pbaꝫ. Ens eſt factũ p creationẽ. vt tenẽt auctor libri cauſarũ. ſed viuens intelligens ⁊ motũ ſunt factũ per informationẽ. Vnde ſic Ens mobile eſt factũ p informatõem nature originantiꝫ potentiã motus. ḡ ſic ſe hꝫ moueri ad eſſe. ita mobile ad ens. ſed moueri non eſt eſſe ſed fieri. ḡ mobile non ẽ ens. ſed aliq̃d pfectius ente. ḡ ens mobile nõ eſt ꝑticulũ phyſice nec alicuius alterius ſcie ſubiectuꝫ. Tercio ſic. Omne ſubiectũ ſcie dꝫ eſſe vnũ p adequationẽ ſui ad paſſiones. vt innuit in. ij. pſeitatis mõ. ⁊ in intentõe vltis ꝓmo poſterioꝝ. ḡ illud nõ eſt ſubiectũ phyſice. q̃d̃ caret tali adeq̃tione. Vnde ſic. Ens mobile nõ eſt adequatũ ſubiectuꝫ et cã motus. ḡ ⁊c. Pña tenet. q̃ motus eſt paſſio ꝓma nature ⁊ naturalis phĩe. Añs patꝫ. q̃ motus ẽ in gñe cõtinuũ. iij. ⁊. vi. phyſicoꝝ ⁊ in ſpẽ ſucceſſionis. ḡ ſi cõmenſurarẽ ens mobile. opꝫ q̃ ſicut motus ſm ſuũ eſſe ſpecificum fluit a mobilitate tanq̃ a ſua imediata ⁊ adequata cauſa. ita ſm ſuũ eſſe generis puta ꝓtinuitatiꝫ flueret ab entitate ſic a ꝓma cã. ſed q̃ ℏ pña ſit falſum ꝓbatur ex ℏ q̃ ꝓma cauſa continuitatiꝫ eſt corporeitas ꝓnata materie corporis. ante quã corporeitatẽ eſt veritas entis Etiã ſi ens hꝫ q̃ ipm cauſaret ꝓtinuitatẽ oẽ ens eẽt corporeũ ⁊ nullũ incorporeũ q̃d̃ ẽ epicureiſare. vñ ptꝫ q̃ ens mobile ⁊ corpus mobile hñt ſe ſicut ſuba rõnalis ⁊ aial rõale Quarto ſic. Primũ informe extra genus formatorum nõ ꝑt immediate approbari vltimo formãti de gñe formatoꝝ. ſed ens cũ ſit factuꝫ p creationẽ tranſcẽdens alias bonitates eẽntiales factas ẽ tale ꝓmũ. ⁊ mobilitas cũ ſit dã ꝓſtitutiua entis eẽ materiale ⁊ ꝓuatiuum naꝫ. q̃d̃ q̃dẽ eẽ ẽ ꝑpe nihil ⁊ ſubiſtimũ vt dicũt ꝓpatetici. ẽ tle vltimũ. ḡ hec duo ũcta ſimlr nõ faciũt vnũ p approbationẽ deſignatã ꝓmo poſterioꝝ p illã reduplicationẽ ſm q̃ ipm. ḡ idẽ quod ꝓius.

Quinto ſic. vniuerſaliſſimi formabilꝫ ⁊ determinatiſſimi formãtis nulla eſt ꝑportõis ꝓmenſuratio. nec p ꝓñs vnionis ꝑticipia analogia. ſed ens eſt vniuerſaliſſimũ formabiꝫ le. vt notũ eſt ex oĩb paſſib Ariſtotelis. vbi loquitur de analogia ⁊ vnitate entis. et mobilitas eſt formans determinatiſſimũ. ex q̃ format ad ſpeciẽ ſpecialiſſimã in gñe nature q̃ eſt vltima cauſa vltis. Vnde ſic. Idẽ eſt ſubiectũ et ſubiectũ vnũ. vt elicit ex. ij. elenchoꝝ ⁊. iiij. metaphyſice. ſed ens mobile nõ eſt vnũ ſubiectũ. ḡ ⁊c Sexto ſic Ens nõ eſt determinabile p informatõem dñtiaꝝ ꝓtrahentium ipm ad gña gñaliſſima ſibi immediate ſubiecta. eo mõ q̃ analogata ſubiiciunt analogo. ḡ a maiori nõ ꝑt ꝓtrahi p dñam ſpecificam q̃lis eſt mobilitas. ꝓña nota eſt Añs probatur p Auicennã ⁊ ſuos collegas dicẽtes. q̃ genus generaliſſimũ eſt ſimplex carẽs dñia extrinſece ipm ꝓponente. ſic ſpẽs ꝓponit̃ p genus ⁊ dñam exeuntẽ. ſeu eductam de pãte eius. ſz oẽ genus gñaliſſimũ habeat dñam cum qua tanq̃ quodã intrinſeco et eſſentiali. mõ diſtinguitur ab alio gñaliſſimo Jd etiã innuit phs cũ dr̃. iij. metaphyſice. q̃ ens ideo non deſcendit per dñtias in gña gñaliſſima. q̃ dñia eſt extra rõem gñis. mõ nihil ſubterfugit rõnem entis. Vnde ſic. In nullũ determinatũ genus deſcẽdit ens p dñam ſubalternantẽ. ſed tm̃ p dñam intrinſecam et eſſentialẽ. q̃ non ꝑt eſſe ſubalternãs. ꝓmo poſteriorũ ⁊. iij. metaphyſice. ḡ ens nõ intrat genus nature p mobilitatẽ tanq̃ p dñam ei extrinſecã ſed intrinſecã. ḡ ſcia phyſicalis non eſſet realr diſtincta a ſcia q̃ de ente eſt. q̃d̃ eſt ꝓtra phm. vi. metaphyſice. Si dicatur q̃ mobilitas ſit dñia extrinſeca enti. tũc ſic. Manifeſtũ eſt ex prediẽtiꝫ q̃ nõ ẽ extrinſeca enti ſm intẽtõez ſui nois ⁊ ſignati. ḡ hec intrinſecitas eſt reſpectu alicuiꝰ ſuppoſiti vel appellati nomine entis. ſed hoc ſm ꝓmiſſa nõ ẽ niſi ſubſtantia corporea q̃ dr̃ corpus. ḡ corpus eſt ꝑticulũ determinabile ſeu genus mobilitate diſtinctũ Sequtur ſcdõ diſcurſus

Maior Ex corporis mobilis diuiſiõe. ſumitur numerus et ordo librorũ ⁊ partiũ naturalis philoſophie Minor Nam oĩs reſolutio ſcientifica. terminatur ad corpus mobile ⁊ ſua adequata ꝓncipia Concl̃o Jgit naꝫalis phĩa in pluribꝫ ⁊ diuerſis libris Ariſtotel̃ tradita. eſt ſpecialis ⁊ ſcientia vna

¶ Prima ꝓbõ ẽ Alberti pº phyſicoꝝ capl̃o. iiij. q̃ ex q̃ corpus mobile ẽ adequatũ ſubiectuꝫ naꝫalis phĩe. opꝫ ipm in ea conſiderari ſm oẽs dñas ⁊ diuiſiões eius. Põt aũt corpꝰ mobile in gñe duplr conſiderari. vnoº ſm ſe et abſolute ſiue ſimplr ⁊ vlr. alioº ꝓtracte ad materiã Primoº tractat de eo in libro q̃ ꝑtitulaꝫ de phyſico auditu. ſeu in libro phyſicoꝝ Scdo mõ tũc conſiderabile ẽ duplr ſm dñtiã materie. ſ. vel vt ſimplex vlr vt mixtũ. Primoº adhuc duplr. q̃ vlr eſt corpus ſimplex tm̃ mobile ſm ſitũ ⁊ locũ vel ad formã. Si ẽ mobile ad formã ſic conſiderat de eo in libro de gñatõe ⁊ corruptõe. Si aũt ẽ mobile ſm ſitũ ⁊ hꝫ locũ tm̃. ℏ eſt duplr Aut in ſe ⁊ ſic conſiderat de eo in de celo ⁊ mũdo. aut ſm q̃ hꝫ ordinẽ ad mobile ſm formã q̃d̃ recipit impreſſiões etc. ⁊ ℏ duplr. aut conſiderat ad ℏ vt ſciatur impreſſio quã relinquit celeſte corpus in elementis. et ſic conſideratur in libro qui dicitur de cauſis proprietatum et elementorũ. Aut conſideratur cptum ad habitudinem quam habet ad locum generationis illarum impreſſionum in corporibus ſimplicibus ⁊ etiam commixtis. et ſic de eo conſideratur in libro de longitudine et latitudine terrarum ⁊ ciuitatũ ⁊ de locis habitabilibus. Si vero conſideret corpꝰ mobile vt mixtũ. ℏ ẽ duplr. aut put eſt in vi ad mixtionẽ. aut ꝓut eſt ꝓſtitutũ in gñe vel ſpẽ

in esse mixti. Primo° ꝓsiderat de eo in .iiij. libris meteoꝝ. Scdo ꝙo mō ꝓsiderat dupl'r. aut vt inanimatū aut vt animatum Si inanimatū ꝓsiderat de eo in libris de mineralibꝫ Si animatum hoc est dupl'r aut de ꝑncipio animatoꝝ aut de ipsis animatis Si de ꝑncipio animatoꝝ qđ est anīa. ℔ est dupl'r. aut ꝓsiderat de anīa ꝑm se z suis ꝑtibꝫ z potētijs. z sic ꝓsiderat in libris de anīa Aut de opibꝫ anīe que hꝫ in corpe z de passionibꝫ eius quas patitur in corpe. z ℔ dupl'r ꝑm q opa anīe sunt duplicia. qz aut ē opus anīe in corpus qđ ꝑ se opat nō ꝑ potētias qđ ē vita cui mors opponit. z sic cōsiderat in libro de causa vite z mortis z causis longitudinis vite Aut opus qđ opat ꝑm potētias z hoc multiplicat ꝑm potentias vegetabil'. sensibil'. z intellectual' anie. de duobꝫ opibꝫ vegetabil'. s. gnatōe z augmēto in li° de gnatione. z de tercia scz nutritōe in libro de nutrimēto Opa ꝙo sensibil' anie duo sūt in gne scz sentire z mouere ꝑm locum. Sentire variat qz aut accipit ꝑm ꝓportionē sensus ad anal. scz ꝑm q sensus egredit z ingredit in anial. z sic de eo ꝓsiderat in libro de somno z vigilia. Aut ꝑm ꝓportionē sensus ad sensibile. z sic ꝓsiderat in libro de sensu z sensato. Aut ꝑm reditū ex specie sensibili seruata apud aiaz in rē prius acceptā sensu. z sic ꝓsiderat in libro de memoria z reminiscētia. Scz ꝑm q ē mortua dupl'r ꝓsiderat ꝑz q aia sensibilis dupl'r mouet. s. ꝑm locū siue mutatōe locū siue dilatando z ꝑstringēdo corpꝰ. z sic ꝓsideratur in libro de motibꝫ animaliū. aut mouet in hūtibꝫ pulmonē ad refrigeriū pectoris ꝑ spīm attractū. z sic ꝓsiderat in libro de expiratōe z inspiratiōe. z ad āminiculū eius ē liber de dnīa spūs z aie. Opus āt aie ꝑm ꝑtem intellectualē tractat in scia subtili de intellectu z intelligibili. Si de corpe aiato hoc ē dupl'r vel de aiato aia vegetabili z anīa sensibili. z sic ꝓsideratio fit in libris de vegetabilibꝫ z plātis. Aut de dnītijs aialiū. z sic fit ꝓsideratio in libris de aialibꝫ. Unde ꝑz q tres sūt ꝑtes ꝑhie in gne. quaꝝ ꝑma tractat de corpe mobili simplici q ꝓtinet in libro phȳsicorū in libro de celo z mūdo z in libro de gnatōe z corruptione. Scda ꝑs est de corpe mobili simplici. ꝑut est in via ad mixtionē de q tractat in libro meteoroꝝ. Sed tercia ꝑs ē de corpe mobili mixto de q tractat i alijs oibꝫ libris sequētibꝫ librū meteoroꝝ. hec ē sententia Alberti in. v phȳsicoꝝ z in ꝑncipio libri meteoroꝝ. ¶ Scda ꝓpositio ꝑz. qz in diuersis partibꝫ ꝑhie seu libris diuersis tractat de ꝑtibꝫ subiectiuis corpis mobil'. qđ est subiectū totius natural' ꝑhie. cū g oīs cognitio z scia ꝓstat in resolutione ꝑncipiati in sua ꝑncipia. vt ꝑz ꝑmo posteriorū. oꝑtet subiecta ꝑtialiū sciaꝝ resolui in subiectū totiꝰ. z ꝑncipia demōstrationū factaꝝ in ꝑtialibꝫ scientijs resoluere in ꝑncipia adeq̄ta totī demōstrantia passionē ꝓpriam de subiecto totius. sic ēm corpus mobile ad vbi subordinat corpi mobili in cōi. ita ꝑncipia demōstratiua ꝓpriā passionē corpis mobilis ad vbi de ipo subordināt ꝑncipijs demōstrantibꝫ passionē ꝓpriā ipius corpis mobil' in cōi. vñ sic definitōes suscipiūt in se ꝑmū genus z vltimā dnīam definiti eo q nisi sic nō explicarēt totū esse definiti a ꝑma ꝓpōa vsq; ad vltimū actū. ita in demōstratōibꝫ oꝑtz reducere ꝓclusionē vsq; ad ꝑma ꝑncipia. q tū sunt vltia in tali resolutōe. z ℔ maxie mānifestū ē necārū eē i phȳsica. in ꝙbus ꝑm ꝑhm. ij. phȳsicoꝝ oꝑtet reddere cām summā q est cā ꝑma in vnoq; gne. cū g ꝑmū genus scibile in phȳsica ē corpus mobile z sue passiones z ꝑncipia. oꝑtet oīa posteriora in ipa resoluere. ¶ Conclusio ꝑz. qz cū naturalis ꝑhia sit habitus gnalis ꝑm sui subiecti cōitatez ꝓtinet sub se plures habitus spāliū ꝓclusionū qbꝫ fcā tur z demōstrant ꝑprie passiones diuersas inesse diuersis ꝑtibꝫ subiectiuis corpis mobil'. ꝓgruit illas tradere in diuersis libris quoꝝ tū collectio totū ambitū natural' ꝑhie ꝓtinet. Quo tū nō obstante ipa tota ꝑhia est special' scia qz hꝫ specialia ꝑncipia. spāle subiectū z spāles passiones. g ē spālis scia. Anes patz ex ꝑcedēti q̄stionē. z ꝑma ꝑbat. qz ex specialibꝫ ꝑncipijs z passiōibꝫ fiūt spāles demōstratōes. sꝫ scie sunt habitus demōstrationū. g ꝑ spāles demōstratiōes gnant spāles scie. Sed q ipa est vna patz. qz illa scia est vna q̄ est vnius gnis scibil'. sed ista est hmōi. g ē vna Maioꝝ ē ꝑhi ꝑmo posterioꝝ Minor patz ex ꝑmo discursu.

Ad rationes aīs oppositū factas Ad ꝑmam dōm ē q vl'e ꝓsideratur dupl'r Uno° in ordie ad suas cās et ꝑm suū eē ēntie. z sic vl'e ē imobile. qz habitudo ad suas causas ē imobilis. et rōne illius hꝫ imobilitatē sue mobilitatis. ita q mobilitas ꝙuenit sibi necario z imobil'r rōne illaꝝ causaꝝ. Alio° ꝓsiderat ꝑ respectū ad sua inferiora. et illo mō sibi ꝙuenit mobilitas. qz aptitudo ad motū respicit actū motꝰ. ille aūt ꝑmo ducit ad actū in singularibꝫ. sꝫ aptitudo primo inciꝑiat in vl'ib. Et ad ꝓbationē dōm q vl'e est indiuisibile ꝑm suā essentiā. est tū bñ diuisibile ꝑz suū esse phȳsicū

Ad scdam dōm q ꝑmittit fallacia figure dcōis mutando suppōnem ꝑsonalē in simplicē Ad terciā dōz q mobile determinat corpus nō vt accns z passio. sꝫ vt formalis rō ꝓsiderādi. Sꝫ ℑ. corpus ꝑ mobile additū nl'o mō restringit. g̃ superflue addit sicut superflue restringeretur nix. dicēdo nix alba. vel ethiops. dicēdo ethiops niger. Solꝫ Alberti. sꝫ oē corpus qđ in natura est sit mobile. tū cū ponit eē subiectū naīalis ꝑhie. oꝑtz q sibi addat mobile. qz alia ē ꝓsideratio corpis inq̄ntū hmōi z alia est ꝓsideratio corpis ꝑm q ē mobile Et sꝫ ibi nō sit restrictio seu ꝓtractio q̄ ad suppositа. ē tū ꝓtractio q̄ ad modū sciēdi Ad q̄rtā dōm q nō ē vez q corpꝰ mobile demōstret eē. sꝫ demōstrat. vi. phȳsicoꝝ q motus ꝑt inesse cuilēt corpi mobili. i. phȳsico vel naturali. eo q corpus mathematicaliter vel metaphȳsicaliter ꝓsideratū nō est obiectū ꝑpriū motus. igit̄ hāc obiectionē faciēs incidit ignorantiā plurīū ꝑhoꝝ nescientiū distinguere inter aptitudinē clausā in ꝑtute nois ipiꝰ dnīe formal' z passiōis accntaliter subsequētis Un corpus est mobile. vno° ꝑ aptitudinē substātialē. i. ꝑ ꝑtutē ēntialē nate in materiā formā z ꝙantitatē distincte. Alio° ꝑ motū q̄ est actus nate. et ℔ scdo mō corpꝰ demōstrat mobile. vi. huiꝰ. et ꝑmo° ponitur hic subiectum q̄ mō mobile idē est qđ naturale Vel dōm z idē est cū ia dicto. q illa ratō que est doctoris scti bñ ꝑbat q corpꝰ mobile nō ē subiectū huiꝰ scie ꝑut mobile ꝺt passionē q̄ demonstrat inesse corpi. sꝫ corpꝰ mobile ponit ꝑ subiecto. vt mobile ꝺt dnām subalez ꝑ quā ponit corpus in spē nate. vñ idez est acsi diceret corpꝰ natale qđ a nata dz q̄ ē ꝑncipiū mouēdi z q̄escendi. Sꝫ āt mobile nō sp dicat passionē ꝑtz. qz tūc etiā ꝑm ipm Thomā nō possz ens mobile poni subiectū. qz eēt quoddā ꝓplexū voce z ꝛcatōe. Idē g̃ penit ē qđ expositores ꝑ subiecto ponere intendūt siue sit ens mobile siue corpus mobile q̄m hec ꝑm rem ꝙuertunt. licet sancto Thome in libro phȳsicoꝝ aptiꝰ. vt semp ex notis ꝓcedam. visum ē poni ens mobile ex quo nondmu ostensum ē oē ens mobile eē corpus mobile. In posterioribꝫ autez libris ipse nihil difficultat ponens concorditer cum alijs subiectum libri de

celo corpus mobile ad vbi. Albertus ꝓo notauit id qđ ꝑm veritatē passionib⁹ physicis substat. hoc exp̄mēs ap ꝓpriato vocabulo vt ꝑus patuit Ad q̄ntam dām ē q illa ē definitio formal' motus et iō (entis in poña) nō stat ꝑ subiecto mot⁹ sz ꝑ forma ipfecta p ꝓuestōem rationi potētie fluxibilis z formabilis suscipiens Etiā si hoc argumētū aliq̄d ꝓbaret. tunc ens mobile nō eēt subiectū sed ens tm̄. qz nō definit mot⁹ p ens mobile. sz tm̄ p ens

Ad septimā dām q̄ōes scie abscindūt q̄ndā ptem entis sz illa ps entis in physica vocat corpus mobile appropriatius q̄ ens mobile. qz mobile ē determinatio ꝓpria corpis et nō entis. qz sic rōnale addit subē z nō aīali improprie ita mobile eodē mō addit enti. z nō corpi ipꝓprie. vt declaratum ē in ꝯclusione p̄mi discursus Ad septimam dām ē ꝑm Albertū q de talib⁹ intendit naturalis phs nō ꝓpter hoc q sint corpus mobile. nec ꝓpter hoc q sint corpora. sz qz referūt ad motū vt mouētia sicut motores orbiū ꝑm q ad motū referunt. et aie ꝑm q sunt cause motuum in vegetabilib⁹ z aīalibus. et hec sunt naturalia ad motum relata. z nō sic p se subiecta motui z mutatōi. motus em̄ nō est in ipis sz poti⁹ ab ipis i q̄busdaz alijs. z h̄ modo etiā fit tractatus de ipis. Ad octauā dām ꝑm Albertū q sz naka sit ꝓncipiū mot⁹ z q̄ētis. nō tñ dicim⁹ q corp⁹ mobile z quiescibile sit subiectum. qz q̄es ē puatio motus. z iō quies nō dicit formaz positiuam circa corpus. sz potius puationē q̄ nō intelligit nisi p habitum Vel ꝑ dici ꝑm eundē q iō nō ponit corpus q̄escibile. qz oē corp⁹ physicū ē mobile. sz nō oē corpus est quiescibile qz id qđ est ꝓpetui motus nō est q̄escibile ꝑm naturā.

Ad nonā dām q ꝯmētator loq̄tur ibi magis de subiecto secūdi libri physicoꝝ. Denotat aūt hec scia a ꝓncipio subiecti quod ē naka qūo grāmatica denotat trālis scia a ꝓncipio sui subiecti. Ad decimā dām est q idem eo dē mō acceptū nō ē subiectū totius z ptis. sed idē diuersi mode acceptū est bñ subiectū totius z ptis. sic ē de corpe mobili qđ si accipiat in rōe toti⁹ vlis incōtracti in se. sic est subiectū libri physicoꝝ. Si ꝓo accipiat in rōne toti⁹ prātiui ꝑhibilis p diuersas dñtias. sic ē subiectū totius naturalis phie. q̄ ē scia vna p analogiā et subordinatōez collecta ex plurib⁹ ptialibus scietijs libroꝝ diuersoꝝ. z sic corpus mobile ꝓtractū p hanc vel illā drām est subiectū in diuersis libris. vt corpus mobile ad vbi subiectū libri de celo z ꝓtractū ad formā videl⁹ corpus mobile ad formā simplicē elemēti subiectū ē libri de gñatōe z corruptōne z⁹ Ad vndecimam dām q scia cōis dici p̄t tribus modis. Uno⁰ cōitate p̄dicatōis q̄si de oib⁹ alijs predicet. et sic nulla est scia cōis. Secō p̄t dici cōis qz tradit cōem modū sciēdi. z sic logica dr cōis. Tercio mō dr cōis rōe ambit⁹ sui subiecti. z sic metaphysica dr scia cōis. qz subiectū et⁹ ambit subiecta oim sciaꝝ. cū ipa sit de ente inq̄tū ens z qđ nō est ens de illo nulla considerat scia vt hmōi. Et q̄ patz q cū physica nullo istoꝝ modoꝝ est cōis ipa ē spālis scia. sz em̄ gñalis cōis dici posset ꝑm q̄d. vicē q̄tū ad respectū suaꝝ ptiuz subiectiuaꝝ z prātiuaꝝ. tñ h̄ nō obstāte rōne spāliū ꝓncipioꝝ suoꝝ. z spālis subiecti z rōe formalis rōis ꝯsiderandi z passionū suaꝝ spāliuz ipa ē spālis sciētia simpliciter dicenda. quo aūt h̄eant se cōis z pticularis scia penes ꝙuentētiā z drāz patebit infra i declaratōe ꝓpōnū p̄mi discursus q̄stionis p̄me mouēde post expōnez tractatus secūdi. Ad duodecimam dicendū est q et si vtrūq ponerēt subiectū. tñ hoc nō fieret p rōes disparatas. sz analogice ꝙnatas. q̄ ꝙnatio ꝑhibz scie pluralitatē Nā ens mobile h̄ dr cōmūiter quod corpus mobile ꝓprie. Ad vltimam dām est q physica est vna scia vnitate analogice reducibilitatis eo q oia q̄sita in libris naturalis phie ad corp⁹ mobile tanq̄ ad id cuius sunt ꝓncipia vel passiōes vl' ꝑtes subiectiue. hmōi tāt vnitas sufficit ad vnitatē scie. vt dr. iij. metaphysice.

Vñ nō oēs ꝯclusiōes diuerse faciūt diuersas scias. sz ille solū q̄ sunt accepte ꝑm diuersas rōnes formales ꝯsiderādi. lz g̃ in physica sint mlte ꝯclusiōes. tñ oēs ꝯsiderāt sub vna formali rōe. Vñ in physica est vna ꝯclusio ad quaz alie reducunt. illa vicz q corpus mobile ē mobile. z sic dictū ē q totalis habit⁹ phie naturalis est vn⁹ vnitate analogie quā aliq̄ vocāt genericā. sic corpus mobile est vnuz genus z ptiales habit⁹ ptialiū ꝯclusionū phie naturalis h̄nt tantā vnitatē q̄tā h̄nt subiecta eaꝝ. ita q si subiecta aliq̄ꝝ ꝯclusionū distinguunt spē. tūc habitus illaꝝ ꝯclusionū distinguūt specie. z si solo nūero tūc silr z habitus verū tñ q optz attēdere sp ad formalē rōnem ꝯsiderādi subiectū. qz illa ē q̄ distinguit z subiecta z ꝯclusiōes p talis subiecti definitionē demōstratas. Tercia questio

Utr̄ in physicis vniuersalia sint singularib⁹ notiora. Arguit ꝑmo q nō. qz dr phs p⁰ posteriozꝝ q singularia sunt nobis ꝑus nota z vlia notiora z ꝑus nota sunt nature Secō sic. physica est scia pfectiua intellectus reflexi ad sensuz. g̃ illa dñt ee notiora q̄ sunt sensui ꝓpinquora. sz illa sunt singularia. qz illa sunt p se sensibilia. sz vlia sunt intelligibilia. Tercio sic. Ule accipit p abstractionē a singularib⁹. sz abstractū est posteri⁹ notuz eo a q̄ abstrahit. ergo singularia sunt vlibus notiora.

Quarto sic. vlia sunt naka magis nota. g̃ sunt nob⁹ minus nota. ꝯña tenet p hoc q in textu dr q nō sunt eadē nobis nota z nature. Añs ꝓbat. qz illd est magis notū z ꝑus naka a q̄ nō ꝙuertit subsistēdi ꝯña. sz magis vlia sūt hmōi vt ꝑz in postpdicamētis. qz si sortes ē hō ē aīal est suba ē. sz nō ꝙuertit. Quinto sic. in physicis magis cōposita sunt nobis ꝑus nota. sz singularia sūt magis ꝯposita vlib⁹. Añs ꝓbat p p̄mū signū in textu de toto integrali qđ ꝑus est ptib⁹ notū qz ꝯpositius Sexto sic. ptes definientes sunt magis vlia ipo definito. z tñ definitū est magis notū. vt dr in textu. g̃ vlioza nō sunt ꝑus nota in physica Septio sic Scdm naturā cā est ꝑior z notior causato. sz vlia sunt cause singlariū. vij. metaphysice ergo vlia sunt naturē singularib⁹ notioza z p ꝯsequēs nob⁹ minus nota Jn oppositū est Aristotelis in textu. Et p responsione ponit iste Discursus p̄mus.

Triplex ē vniuersale. in diuers⁹ scietijs ꝯsiderabile Minor vle añ rē ꝯsiderat metaphysicus. post rē logic⁹. vle ꝓo ī re ꝯsiderat naka' phs Conc'o. Jgit de his vlib⁹. in diuersis scietijs diuersimode loq̄t phs Maior ꝓbat qz est vle añ rem. in re z post rē. Vle autē rem est qđ ꝑuenit singularia. z ē duplex. sz añ rē natura z tpe sil'. z añ rē naka tm̄. ꝑmū ē in mēte diuina dictū idea et sic imponit platoni q̄posuerit tales ideas p se subsiste re extra mentē p̄me cause. contra quā positionē disputat phs. vij. metaphysice Scdm ꝓo sz vle añ rē natura tm̄ est simplex rei quiditas et ēntia dans ee singularib⁹ z ita ꝑius est singularibus ee recipientib⁹. natura licet non tēs pore. Sed vle in re est naka cōis accepta ꝑm ee qđ hz in pticulari. z hoc nō est separatū a motu z passionib⁹ sensibilibus. sed oia illa in sua definitōne ꝯcipit. Et dicitur in re

simpliciter. vt res dr̃a ratus quō singl'are real'r subsistẽs dr̃ res qz in re id ē in singulari imaginabil'r vl' intellectu aliter accepto ꝓt inueniri ez̃ vl'e qđ vocaꝝ ħ añ rẽ vt qui ditas simplex accepta ꝓut ē in suba ꝑticulari p ꝓuentōez q̃ntitatz̃ z q̃litatū sensibiliū vel p ꝓuētōnem q̃litatū sensi biliū z nō quātitatz̃. vl'e ꝯo post rẽ est eadem natura sub alio tñ mō essendi accepta. s. ꝑm q notional'r z spūal'r ꝯtu le lūis intellectualis diffundiꝝ vsq; ad intellectū possibi lẽ quẽ ꝑm dñm Albertū non informat sic̃ accẽs eo q non eget subiecto cū nō hēat ee materiale sz intẽtionale z spū ale z nō ē ħ vl'e cōcept⁹ formaꝫ ab intellectu formale seu vltas qz hz suū ee ex lūie ꝑ⁹ cause cui⁹ ē radi⁹ ꝓncipal'r et instrumēt al'r ex lūie intellect⁹ agem̃z z nō ab intellectu possibili. cui⁹ ē solū circa vl'e post rẽ vltaꝛ rōis gz vl'spēi aut alterius vl'is formare respectū secūdaꝝ intentionū q̃ sunt gen⁹ spēs ꝛc̃. Et q̃ patz idẽtitas realis vl'is añ rẽ in re z post rẽ. lz dr̃ant realib⁹ modis essendi grā cui⁹ diuer sa ꝑdicata eis attribuūꝝ. s. vl'i añ rẽ realia z eẽntialia. vl'i in re variabilia. z intẽtionalia vl'i p⁹ rẽ ¶ Minor z sẽda ꝓpō pz ex dictis qz metaphysic⁹ cōsiderat ea q̃ stz̃ abstra cta a motu z materia. sz vl'e añ rẽ notat eẽntiā ꝓuenientẽ motū z materiā sensibilẽ g̃ ei⁹ cōsideratio spectat ad me taphysicū. Sed phys'c⁹ ipe cōsiderat ea q̃ stz̃ coniuncta materie sensibili ꝑm rem z rōem. et qz vl'e in re vt dictuz est ꝺr naturā cōmunẽ acceptā ꝑm ee qđ hz in singl'aribꝫ subiectz̃ hm̃oi passiōib⁹ sensibilib⁹. g̃ vl'e i re a phys'co cōsi derat. Et qz logicus est artifex rōnis cōsideraꝫ entia rō nabil'r. z ꝓut intellect⁹ fundat sup eas intẽtiones q̃sdā se cūdas ito vl'e post rẽ qđ substat ꝑdicatz̃ intẽtionalib⁹ cō siderat logic⁹. Sz ꝯ. vl'e nullū ē singularib⁹ g̃ phys'c⁹ nō cōsiderat vl'e in re cū nullū sit in re. Añs pz qz q̃cq̃d ē receptū in aliq̃ hz eē ad modū ei⁹ in q̃ē receptū g̃ vl'e in singulari exīs hz eē singl'are z sic nō ē vl'e. Solo vl'e i re nō ē in singl'aribꝫ p determiatōez ad ħ vl'ad illud singl'a re de q̃ nō ē scia qz vt sic ē singl'are. Sz p cōfusionē vagā ħ ꝑm eē qđ hz in singularib⁹ ꝑm cōmunē rōez singulari tatz̃ acceptz̃. qūo etiā de ipis ꝑt eē scia z sic speculaꝝ etiaz hec scia phys'ca passiōes cōuenientes vl'i in re. ꝙbi gra de rosa ē scia ꝑm eē qđ hz in singularib⁹. nō tū de hac rosa ħ crescẽte aut in determiato loco ꝓter eius corruptibilitatē sic sil'r dđm ē de hoie z de alijs ¶ Cōclusio seq̃tur ex p̃e missis qz phs in diuersis scientijs loq̃tur diuersimode de ordine nrē cognitōis q̃ ad vl'e z singl'are sic rōib⁹ añ oppo sitū factis argutū ē. qz in p⁹ posterioꝛ loq̃tur de vl'i logi co a singularib⁹ abstracto. et. ij. metaphys'ce de vl'i añ rẽ et vltib⁹ ꝓmis causis z quiditatib⁹ rer̃ ꝓ ꝓuentōnez sensi biliū fz q̃ in ꝓmas z vl'es cās sapiẽtial'r stz̃ reducibiles et resolubiles. Vl'e em̃ añ rẽ p resolutionē ad ꝓora z maxie ad ꝓmā cāz cognoscit̃ De vl'i ꝓo in re loq̃tur phs in phy sicis vt ex dictis patet. Scō̃s.

Maior Nō eadem nobis nota sunt z nate. sz in nata ē nobis via a nobis notioꝛib⁹ ad ea q̃ sunt na ture notioꝛa procedere. Minor Confusa z vl'ia sunt nobis in physicis magz nota Cōclusio Igi tur a magis vl'ib⁹ ad singularia seu minus vl'ia. pce dendū est in hac naturali sciẽtia.

¶ Prima ꝓpō est phī in textu. Et ꝓbaꝝ ꝓma ps per Albertū sic. qz hic nō est sermo de natura q̃ ē ꝓncipiū in telligẽdi rem ipam sic̃ qđā dicūt. sz de natura q̃ ꝓducit rẽ naturalẽ ex naturalib⁹ ꝓncipijs et⁹. Illi em̃ nature no tius ē illud qđ ipa opaꝝ ex ꝓncipijs q̃s cōis ꝓceptus quẽ ipa nō opaꝝ nisi p ꝓñs. qz cū ex ħ qđ ē hō g̃naꝝ hoc qđ ē hō. termin⁹ g̃nationis ē suppositū ꝑticulare. z g̃natū per ꝓñs z ex ꝓñti ē cōmune Et ideo ħ nō vocaꝝ naꝝ id a q̃ nō ꝓuertiꝝ subsistẽdi ꝓña. qz illa non est natura opans sz ē pot⁹ ꝓncipiū ꝙgnoscendi p intellectū id qđ posteri⁹ ē in intellectu z sic eq̃uocaꝝ naꝝ ħ z in ꝑ⁹ posterioꝛ. qz ibi dr̃ ꝓus naꝝ qđ ē ꝓus ꝑm intellectū. et ħ dr̃ posteri⁹ naꝝ z sic ē eq̃uocatio hincinde in naꝝ Cū g̃ natura ista q̃ ꝓ ducit res ex suis cauꝝ opeꝝ p cās optz q cause essentialr res ꝓponẽtes sint notiores apd naturā q̃s res ꝓposita. qz aliter naꝝ nō vteret elemẽtarib⁹ ꝓncipijs ꝓ instrumentis sue ꝓpōnis. z sic optie notū ē apud naturā elementū ex q̃ opaꝝ. post ħ optime notū ē qđ ꝓponit Et sic patz q naꝝ nouit aialia p aiaz z corpus oꝛganicū et phys'cū z nouit cōplexionē p mixtionē elemẽtoꝝ in ipo. z nouit mixtionē p elemẽta mixta. z elemẽta nouit p motum ꝓmi corꝑis q̃ mouet elemẽta ad ħ vt misceaꝝ Et si naꝝ nouit vl'e cū ħ sit naꝝ cōis nouit ipm̃ p ħ q seqũad opus suū qđ ipa ꝓducit scz ꝓpositū. z sic nouit ipz posteri⁹ Et codẽ mō si nouit cām q̃ cōis ē ipa nouit eā p elemẽtū qđ ē ꝓpinquū rei z ꝓꝑiū Et si naꝝ nouit definitū ipa nouit ipm̃ p ꝓn cipia p q̃ ꝓstituit ipm̃. z sic definientia sunt ꝓora apd na turā ꝓponentẽ res q̃s definitū. ħ g̃ ē ꝓcessus nature q̃ cō ponit res. z ex ꝓncipijs accipit noticiā eaꝝ ita q illa sp stz̃ ei notissima q̃b⁹ ꝓxime vtiꝝ in ope ꝓpōnis. et illa sunt re motiora a noticia nature q̃ ꝓsequunꝝ ad illa siue ꝓsequā tur ex ꝓte ꝓncipioꝝ siue ex ꝓte ꝓpositoꝝ. ꝓncipia em̃ cō munia sp sequunꝝ ad elemẽta. et vl'ia sequunꝝ ad res ꝑti culares q̃s natura opaꝝ Et ideo si nos faceremꝰ res na ture ex eis dẽ ꝓncipijs ex q̃b⁹ ipa facit eas. idez eẽt notum apd naturam z apud nos. sed quia nos nō facimus eas ideo elemẽta nature que facit res naturales sunt nobis posterius nota Sed in artificialib⁹ imitamur nos natu rā qz nos facimus artificiatū ex forma z materia artis. z cū ipsa forma sit in aia artificis est forma q̃ est elementuz artificiati magz nota q̃s artificiatū. Sed ꝓtra hec ar guiꝝ Natura nō ꝙgnoscit. g̃ nature nihil est notū Solo natura ꝙgnoscit vel a cognoscẽte dirigiꝝ. z ħ dirigens na turā inq̃tū est cōponens z cōstituens res naturales in esse ħ nō vtitur ordine cognitōis sicut ꝓstituẽs rem ar tificialẽ vtiꝝ ꝓrio ordine ꝙgnitōis ad illū q̃ rem artificia lem constituā z iam factam ꝙsiderat Sed adhuc ar guitur. Scd̃m dicta materia ꝓma etiā esset nature no tissima cū sit elementū ꝓmū ois cōpositōis nature. z tñ ꝑm sui naturam minus cognoscibilis est. ergo videꝝ q a natura minus cognoscaꝝ z magis res ipa ꝓposita ex ma teria. Solo. Natura cognoscẽs et cōstituẽs rem natura lem ꝓncipal'r cognoscit formam q̃ est in mẽte intelligẽtie cui⁹ intelligẽtie opus ē opus naꝝe. q̃ forma est potissimū rei ꝓncipiū a q̃ est eẽ rei. materia ꝓo ꝙcurrit tanq̃ forme subiecta z recipiẽs eẽ a forma cōicatū. et illo⁹ tā q̃ subie ctū p analogiā etiā ꝙgnoscit. ꝓ⁹ ār ꝙgnitōis ꝓncipiū est simplex forma. z in ē q a q̃busdā dr̃ materia nō hz̃e ideā in ꝓmo sz forma tm̃. z materiā eē posteri⁹ coideatā in ꝑ⁹ q̃ ideatā sic̃ inferi⁹ habebiꝝ Scd̃a ps maioꝛ pz sic. qz oē ꝑfectibile natū ꝑfici plib⁹ ꝑfectōnib⁹ gradatim se hñtib⁹ ꝓmo natum est perfici ꝑfectione ꝓpinquioꝛi sibi qua dū perfectū fuerit ꝓcedit ad vlteriorē. Intellect⁹ ār nr̃ ꝑfici noticijs rer̃ z scientijs g̃ nat⁹ ē ꝑfici noticia sibi ꝓpinq̃ et dum fuerit illo ꝓfortatus z ꝑfectus ipe ꝓcedit ad alias ꝑfectionē. q̃ aūt ꝑm se sunt minus ꝙgnoscibilia sunt plꝰ

rũq; nobis notioza. ex q̃p cognitõe manuducimur ad cognoscendũ ea q̃ sunt ꝑm naturã suã magis nota. z ħ hz intellectus noster possibilis ex sua natura. q̃ possibilis ẽ vt sic de poña transit ad actũ de impfecto ad pfectũ. Dicit aũt plerũq;. qz ꝓpõ Aristo. nõ est vlis nec est vlr vera. qm̃ aliqñ in certo gñe cognoscibiliũ sũt eadẽ nobis nota et nature Pro q̃ sciendũ ẽ q; aliqua sunt sup nrm̃ intellectũ nimis eleuata. q̃ ꝓpter nimiã lucẽ sue intelligibilitatẽ z ꝓpter impfectõem nr̃i intellectus intelligere nõ possumus sic ea q̃ manifestissima sunt in natura. ad q̃ se hz intellect⁹ nr̃i sicut oculus noctue ad lumẽ solis. vt dz. ij. metaphice Alia sunt q̃ ꝓpter nimiã suã potẽtialitatem z impfectionẽ siue dubitabilitatẽ sui esse faciliter cognosci minime pñt. quo sunt materia ꝓma z ea q̃ sunt in physicis materie ꝓpinquioza. qz hñt esse potẽtiale vel esse in actu ꝑmixtũ potentia. Oportet g̃ ad cognoscendũ diuina z ꝓma z ea q̃ manifestissima sunt in natura intelligere et sensibilib⁹ z nobis notꝫ Sed ad cognoscendũ materiã ꝓmã z hmõi materialia vrimur etiã his q̃ cognoscim⁹ de reb⁹ actualiter pfectꝫ Quo dz in ħ ꝓmo physicoꝝ q̃ materia ẽ solũ scibilꝫ hz analogiã ad formã et ea q̃ in actu stꝫ Et q̃ pz q̃ cũ materialia sint intellectui nr̃o ꝓuerso ad imaginationẽ ꝓportionata et nõ eleuata sicut materialia nec depssa sic physicalia q̃ in eis idẽ ẽ nobis not⁹ z nature. Sed diceret aliq̃s q̃ ex dictis seq̃tur eadẽ nob esse nota z nature z p cons erit idẽ ꝓcessus. Probat. qz sicut natura ꝓcedit de potẽtia ad actũ vt ex dictꝫ pz. ita etiã intellectus nr̃ ꝓcedit de poña ad actũ. Solo. argumentũ p cedit de ordine nate naturate. sz nõ ꝓcedit de ordine nate naturate. sz nõ ꝓcedit de ordine nate naturantis. de q̃ intelligit ꝓpõ. Illi em̃ natura naturanti ꝓpria sunt ea q̃ in ordine emanationis sunt ei ꝓpinqa ora. sed sic ꝓncipia ꝓuenit⁹ ꝓncipiata z ꝓncipiatũ singulare ꝓuenit ꝓncipiatũ vle. z min⁹ vle magꝫ vle. sic dem̃ ẽ. ¶ Sed a ꝓpositio oñdit ex his q̃ dicta stꝫ. qz vlia ex cõti a natura ꝓducunt. q̃ sunt ei cõter nota. Et etiã attẽdẽdo ꝓcessus nr̃i intellectus de potẽtia ad actũ et manẽdo in gñe cognitõis intellectualis. nos ꝓcedimus a magis cõfusis ad determiatiora. z a magꝫ vlib⁹ z cõfusis ad minus vlia z minus cõfusa. qm̃ ꝑm ordinẽ nr̃e inqsitõis magis vlia z magis cõfusa sunt magis potentialia. z p cons plus nr̃o intellectui ꝑm ordinẽ sue potẽtialitatis ꝓportionata. z ꝓmo occipiunt res sub esse cõfuso z sub rõe gñali a qua p viã compositõis addẽdo determinatiões venim⁹ in cognitionẽ rei determinate. Si aũt velim⁹ ꝓcedere via resolutõis tũc difficilius erit vle resoluere in sua ꝓncipia q̃ ꝓriculare. Et qz illa via nõ ẽ ꝓpria physice scientie. sed via compositõis illa ẽ ꝓpria physice. Ideo dz not aũter in ꝓpositõe q̃ in physicꝫ vlia z magꝫ cõfusa sunt notioza. qz illa vt dictũ ẽ pfectiua ẽ intellect⁹ reflexi ad sensum. ido sequit cognitionẽ sensus. sed sensus cognoscẽdo sic ꝓcedit Et g̃ dz Albertus q̃ lz ꝓrimũ apud indiuiduũ cognitõne distincta seu resolutoria sit spẽs z post ħ gen⁹ et tãdẽ vltimo occurrat gñalissimũ tñ. q̃ ad cõfusam cognitionẽ z indistinctã sensus. ꝓmũ ẽ natura gñalissimi post ħ subalternũ z post ħ gen⁹ z post ħ spẽalissimi naka z sub illi⁹ naka dicere accipit indiuidui cognitio. z ꝓma q̃dẽ cognitio deseruit intellectui resoluẽti. z i illa nihil ẽ in sensu nisi ꝓmũ. et q̃q̃d resolutõe accipit ab illo ẽ in intellectu sed intellecto siue intelligibiliũ illoꝝ vnũ ẽ ꝓpinqui⁹ sensui q̃ aliꝺ p mo⁹ q̃ dict⁹ ẽ. scõs aũt mod⁹ cognitõis tot⁹ ẽ i sensu. z ẽ p viã compositõis vbi ꝓcedit a simplicõri in distincto ad compositu⁹ distinctũ. Et ille ꝓcessus ẽ scie naka. ꝑpus z nobis alteri⁹ scie. qz nulla alia scia accipit vle ħ mõ ꝑ cõfuso i eẽ pticlari nisi ipa. z iõ vle solũ ꝑm ipam ẽ in sensu noti⁹ In aliis aũt q̃ resolutorie stꝫ vle ẽ simplex naka q̃ a sensu ẽ sed para Et qz sic cognitio physicalis ẽ intellectus ad sensus reflexi oportet attẽdere quo sensus cognoscit singulare. et ex ħ hz clare q̃ intellect⁹ reflexus ad sensus cognoscẽs physicalia ꝓpus cognoscit vlia z magꝫ cõfusa. Est aũt q̃dã cognitio sensus pticularꝫ tm̃. z illa nõ ẽ nisi sensibil ꝓpriꝫ Alia ẽ sensus cõis z illa ẽ acceptio seu cognitio subiecti in q̃ vnit unꝫ sensibilia ꝓpria. Dicim⁹ ei ħ albũ eẽ dulce z ħ croceũ sic fel eẽ amarꝫ Scda ẽ cognitio seu acceptio sensus incipitu sibi ꝑmiscet rõ seu rõis ꝑmixte sensib⁹ aut cognitio seu acceptio estimatõis in brutis. et illa ẽ sup rei naturã in q̃ stꝫ accidẽtia q̃ stꝫ sensata ꝓpriꝫ sensuũ. z cui⁹ ẽ m̃gnitudo subiecta sensibilib⁹ ꝓpriis q̃ accipit ꝑ sensũ cõez. z ꝑ illã accipit puer q̃ vir hõ est pr̃ ei⁹ et nõ asin⁹. z agn⁹ accipit q̃ ouis ẽ mr̃ ei⁹ z nõ lup⁹. Ad cognoscẽdũ aũt q̃ illaꝝ cognitionũ seu acceptiõnũ sit ꝓma opz cõsiderare q̃ duplex ẽ in diuiduũ. s. vagũ cui⁹ naka pticlarisata z ꝓtracta certificat ꝑ suppositũ indeterminatũ. Aliud ẽ signatũ cui⁹ natura cõtrahit z pticulariter certificat in suppositõ determiate demõstrato sorte. Indiuiduũ aũt vagũ adhuc diuidit q̃ aliꝺ ẽ spẽi z aliud gñis z aliud altioris gñis et aliꝺ gñalissimi. vt aliqs hõ. z aliqꝺ aial. z aliqꝺ aiatũ. z aliq̃ suba Dz aũt in illa diuisiõe aliud. hz alb. nõ q̃ sit aliud in suppositõ certo qꝺ habz. sz pot⁹ ꝓpter naturã q̃ alij nake significat subsistare cũ dz aliqꝺ anial cũ dz aliqs hõ. et iteꝝ alij cũ dz aliq̃ suba Hoc intellecto sciendũ ẽ ꝑm Albertũ q̃ cognitio sens⁹ q̃ ẽ acceptio sensus cũ aliq̃ ꝑmixtiõe rõnis vle estimatõis est accipies sensibile p accidẽs z casus eius ẽ sup naturã cõmunẽ in suppositõ diffusam. hec em̃ naka cõis ẽ vle acceptũ in re ꝑm eẽ. Cũ aũt ois distinctio cognoscibil⁹ necessario sit facta sub aliq̃ cõi qꝺ ꝑus accipit hz cognitõez. opz q̃ añq̃ cognoscat hõ vir eẽ pr̃. cognoscat vir eẽ pr̃ z añq̃ cognoscat vir eẽ pr̃ oportet q̃ cognoscat hõ eẽ pr̃. z tũc iteꝝ ad ħ q̃ cognitio hois ꝓris sit cognitio distincta aliq̃ mõ oportet q̃ ante ipam sit cognitõ cõis sub q̃ est illa distinctio z hec est cognitio animalis z p hunc modum añ illam est cognitio aiati Et cognitio cadens sup cõmune diffusum z cõfusum in suppositõ ꝑus cadit sup indiuiduũ gñis q̃ sup indiuiduũ spẽi Hoc aũt egregie ꝓbat Auicẽna ꝑ eũ quẽ videmus a longe. De ħ em̃ ꝓmo ꝓpendimus q̃ ẽ suba z ꝑm q̃ dephendim⁹ motũ eius cognoscim⁹ q̃ est aial. z tunc post ħ ꝑ rectitudinẽ stature cognoscimus q̃ ẽ hõ aliqs z tandẽ ꝑ collationẽ idiuiduãtũ q̃ impossibile ẽ in alio repire cognoscim⁹ q̃ ẽ sortes vl plato. z huic exẽ cõcordat ħ qꝺ phs i textu adducit de pueroꝝ cognitõe. ¶ Conclusio seqt ex ꝓmiss qz ex q̃ in scia illa q̃rimus solũ cognitionẽ rer̃ naturaliũ ꝑm q̃ dependenta ꝓncipijs eas in gñe nature cõponentibus z sciali resolutõe solũ ad illa ꝓncipia in gñe ħ resoluunt Et ita ex primis cõfusis z vlib⁹ in ista scia pceditũ ẽ postea incrẽdo determiatã naturã huiꝰ vl illi⁹ rei naturat quã tñ ꝓmo intẽdim⁹ Et qm̃ nr̃i ordinis ꝓcessus scientialis. in q̃ ordine incipim⁹ addiscere z inqrere scĩam rei sp imiscet se hec resolutio sic in libro physicoꝝ nõ solũ cõtẽtamur dare cõfusa cognitõe corpis mobil. sz resoluim⁹ ipm̃ ad ꝓma ꝓncipia ex qbus in natura depẽdet etiã trãsiundo vsq; ad cõtactũ ꝓncipioꝝ supra naturã scz ad notiora. Ido lz sit de notioribus nob ꝑm ꝓmã cõfusam noticiã. tñ scialr resolut⁹ fit mltũ difficil. sic em̃ nõ cõtẽtamur nisi inqrẽtes z inueniẽtes determiatõs ꝓncipioꝝ

ſm omne genꝰ cauſe z h̄ eſt difficile Et ſic liber phyſico
rū eſt inter cereros difficilior lz ſit ꝓuus ☞titate tamē qz
vlia ꝓtinent ꝑticularia ſic eſt magnus virtute. z ſic plꝰ
☞ dimidiū totiꝰ naturalis philoſophie Modus tamen
cognitōis p viam ꝓpoſitōis qua ꝓceditur a ꝓfuſis et
indiſtinctis ad poſteriora determiatiora ē ꝑ z ſm or
dinem diſtipline magis ꝓprius et ꝓpinquus huic ſcien
tie ☞ aliꝭ ſcientijs Sed ꝓtra Jn omi ſcientia ꝓceden
dum eſt a generalib⁹ ad ſpēalia ſicut ſepe reſtatur Ari
ſtore. in diuerſis aliꝭ ſcientijs z rōnes poſite in declarati
one ꝓpoſitionū huiꝰ diſcurſus hoc ꝓbant ☞ ille modꝰ
nō eſt ꝓprius huic ſcientie Solutio. vez eſt q in aliꝭ
ſcientijs etiam ꝓcedimus ab vniuerſalioribꝰ ad minus
vniuerſalia ſm viam ꝑme inq̄ſitōis ſed hoc eſt ex ꝓditio
ne noſtri itellectus z ex ꝓte ſcientis q̄ ꝓcedit de potentia
ad actum z de imꝑfecto ad ꝑfectum z de ꝓfuſo ad diſti
ctum ſicut oſtēſum eſt in p̄miſſis. ſed p̄ter hunc ordinem
ex parte ſcientis ꝓuenit hoc etiam huic ſcientie ex ꝑte ſci
bilis quod eſt vl̄e ꝓfuſum in ſingularib⁹. z ita ex ꝓſequē
ti z ex ꝓductōne ſingulariū ꝓductum z vltimo intētuꝫ
a natura eſt nobis ꝓus notuꝫ eo q ipa intēdit ſingulare
quod ꝓducēdo ꝓducit ex ꝓſequenti vl̄a ꝑmo minꝰ vni
uerſale. poſteriꝰ vero magis vniuerſale ſicut dictū eſt in
declaratōe ꝑ ꝓpōis ſcdi diſcurſus Sciēdū ē tn̄ q ſin
gulare qđ ꝑncipaliter in ſuo ope intendit natura z ad qđ
ab vlib⁹ ꝓcedit noſtra cognitio in phyſica nō ē ſuꝑpoſitū
ꝑticulare. i. indiuiduū ſed ipa ſpēs ſpēaliſſima qđ ſic ꝑz
ſm Alb̄tū. qz ꝑticulare dupl̄r ꝓſiderat ſm duo q̄ ſunt in
ipo vnū eſt natura. aliud eſt ſuꝑpoſitū qđ ſubſiſtit natu
re q̄ eſt eſſe eiuſdē ſuꝑpoſiti Eſſe aūt ꝑfectū eſt intētū p ſe
a natura ꝓducēte. ſz qz hoc eſſe nō ꝑt p ſe ſubſiſtere niſi in
ſuꝑpoſito. ideo p accidēs. i. ꝓpter illud ſubſiſtere ꝓducit
natura etiā ſuꝑpoſitū. z ſic natura p accns intēdit indiui
duū. ſed p ſe intendit ſpēm ſeu eſſe ꝑfectum. Et hoc eſt
qđ dr ph̄s ſcdo de gēatione. z ſcdo de aīa. q natura in
tendit eſſe diuinū z ꝓter illud agit q̄cq̄d agit Ex his ꝑz
etiam q̄liter intelligi debet dictū Auerrois dicētis. q op⁹
nature eſt ſpēs z non hoc ꝑticulare. nec̄ eſſe in genere. qz
ſi natura intenderet ꝑticulare. deſtrueretur opus eius
et ſi intenderet vniuerſale in genere ſufficeret ei quale
cunq̄ eſſe in genere. z vtrunq̄ iſtorum eſt falſum Jnten
dit ergo eſſe in ſpecie. quia hoc eſt eſſe ꝑfectum z diuinuꝫ
z ꝑpetuum Et eiſdem rationib⁹ dicit Auicenna q natu
ra intendit indiuiduum vagum quod eſt ſpeciei indiui
duum ſicut eſt aliquis homo aliquis bos. qz hoc indiui
duum eſt ꝑpetuum z in eſſe ꝑfectum Eſt tamen adhue
ꝓſiderandum ſm Alb̄tum q natura generans ſeu ꝓdu
cens res eſt duplex. ſcz vniuerſalis z particularis ſicut
celum cum ſuis imaginib⁹ z motibus eſt gencrans vni
uerſale hominis z hic homo eſt generās ꝑticulare. Eſt
autem verum q natura vniuerſalis mouet in particula
ri z eſt intentio nature ꝑticularis ꝓducere hūc z ideo
t̄mini gn̄ationis ſunt q hic ꝓcedit ab hoc. z hoc ꝑz qz
actus ꝑticularis nature quieſcit hoc ꝓducto. ſed finis ē
quo habito quieſcit agens z ideo finis ꝑticularis natu
re eſt in hoc ſignato quem finem p vnum actum genera
toꝝ attingit z ē deſtructibil̄ h̄ finis. finis aūt nature vl̄is
ē ec diuinū ꝑfectū quē finē in oīb⁹ ꝑticularib⁹ p ſucceſſio
nē attigit. z iō ē ꝑpetuꝰ ſuꝰ finis ſm naturā z hec natu
ra nūq̄ ꝓducit ſuꝑpoſitū ſignatū niſi p accns vt ſcz ſubſtet
eē diuio Patz g̃ ex oīb⁹ his q̄liter vl̄e notiꝰ ē in ſenſu i ſo
lis phyſicis z q magis vl̄e magꝭ notū ē in ſenſu z q ecō
uerſo ē in eo q notū ē apd naturā opantē z ꝓducentem
res naturales

Ad rōnes añ oꝑpoſitū factas. Ad ꝑmā dīm
eſt q ph̄s equoce loq̄t de vl̄i h z ꝓri
mo poſteriꝰ. qz ꝑ⁹ poſteriꝰ loq̄t de vl̄i poſt rē. h̄ ꝓ de
vl̄i in re qđ manēdo in vno gn̄e cognitōis intellectiue vl̄
ſenſitiue eſt ꝓus notū via ꝓpōnis vbi ꝓcedit a ſimplicio
ri indiſtincto ad ꝓpoſitꝰ diſtinctū. q ꝓceſſus vt circa vl̄i
timū diſcurſum patuit ē ꝓprius ſcie naturalꝭ. eo q nulla alia
ſcia accipit vl̄e ꝑ ꝓfuſo ſm eſſe in ꝑticulari niſi ipa phyſi
ca Ad ſecūdam dīm eſt q intellectꝰ reflexꝰ ad ſenſuꝫ
ap̄hendit bn̄ ꝓus magis vl̄a via ꝓpōnis. nō tn̄ via reſolutōis Vel dīm eſt q duplicē poſſumꝰ h̄ re cognitōez
vnā diſtinctā z determinatā z de illa nō loq̄tur Aliā indi
ſtinctā z ꝓfuſam z de illa intelligit q magis vl̄a ſunt ꝓ
us nota Aut dīm q ꝓpando vnū genꝰ cognitōis ad
aliud via reſolutōis q̄ ex multis ſingularib⁹ colligimus
vl̄e. z ex minꝰ vl̄ib⁹ apph̄endimꝰ magis vl̄e. ſic ſingularia
ſunt nobis notiora vl̄ib⁹ z minꝰ vl̄a magis vl̄ib⁹. ſed hec
cognitio nō eſt ꝓpria huic ſcie naturali vt patuit. nec eſt ꝓ
prie intellectꝰ reflexi ad ſenſum. ſed ꝑtiꝰ itellectꝰ abſtra
hētis z reſoluētis ad ꝓceptꝰ z ad naturas intellectuales
z ſimplices q̄ in ꝓpoſitis z ſingularib⁹ ſunt. ſed in phyſi
ca fit ꝓceſſus ꝓponēdo determinatōem determiabili ſuo
vt ꝑmo cognoſcitur aliqđ coꝝꝑ quod p motū ꝓprīā co
gnoſcit aīal eſſe de poſt p erectā figurā. h̄ō. de poſt p na
ſum ſimū petrꝰ ꝛc. Ad tertiā ꝑz ſolo ex dictis q̄a ꝓce
dit de via reſolutōis. nō aūt de via ꝓpōnis Ad q̄rtam
etiā ꝑz ſolo ex declaratōe ꝓpōnum. q̄a natura equocatur
nō t̄m accipit h̄ natura p natura cōi q̄ eſt ꝑncipiū cogni
tōnis z intelligendi q̄ aliq̄d dr altero ꝓus natura. ſed h̄
loq̄t ph̄s de natura q̄ eſt ꝑncipiū ꝓducēdi res natura
les vn̄ qz ꝑticulare fit notū p vl̄e z ex vl̄i fit diſcurſus ad
ꝑticulare z nō ꝓuertit ꝑña. ideo magis cōe dr natura ꝓ
us Et lz aliq̄ exponāt etiā de natura ſic accepta. tn̄ cadē
expoſitio nō deſeruit ꝓpoſito ſicut itellectꝰ dictꝰ in ꝓpō
nib⁹. Ad q̄rtā dīm q ſingulare acceptū ꝓut eſt totū
integrale eſt ꝓus notū ſuis ꝑtib⁹ cognitōe ꝓfuſa. nō tn̄
ꝓut eſt ꝑs ſubiectiua ſui vl̄is. Unde notandū eſt q tri
plex eſt ꝓpoſitio in reb⁹ naturalib⁹ ſm auerroi. Una eſt
ꝓpoſitio vl̄is ex ꝑticularib⁹ ſicut gn̄is ex ſpēb⁹. Alia eſt
ꝓpoſitio definiti ex ꝑtib⁹ definiētib⁹. z tertia eſt ꝓpoſitio
indiuidui. z qz ꝓpoſitio indiuidui eſt. ideo neccariū eſt q
due alie ꝓpōnes ſint Et dr q ꝓpoſitio indiuidui notioz
eſt ſm ſenſum q̄ ꝑtes eiꝰ. alie aūt due notiores ſunt ſm
intellectū q̄ ꝑtes ip̄arum. z hoc dr Alb̄tus vez eſſe ſm
noſtꝝ intellectū quē dixim⁹ eſſe in phyſicis ſm viam ſen
ſus acceptū Et ideo dr Auerrois q ꝓter tertiā ꝓpōem
q̄ eſt in ſenſu. alie due ſunt apd itellectū. quod itelligitur
ſm Alb̄tū. q̄m indiuiduū hz eſſe ſpēi in ſuꝑpoſito vt dic
tū eſt. ꝑt g̃ accipi ꝓpartio eſſe ſpēi ad ſuꝑpoſitū. z hec cō
partio neccario facit in idiuiduo ꝓpōem vnā q̄ rñdet ꝓpō
ſitōi vl̄is ad ꝑticulare in intellectu ꝓcedēte cadē via. q̄a
q̄ntum ad ꝓtinētiam oīno eodē mō ſtat ſpēs ſub aſſigna
to gn̄e ſic ꝑticulare ſiue ſuꝑpoſitū ſtat ſub eſſe ſpēi q̄ ē i ip
ſo. ꝑt etiā accipi ē ſpēi ꝓpoſitū ex cauſis ſuis q̄ ſtꝫ potē
tia z actꝰ z h̄ neccario. ſcdam ꝓpōem facit i eſſe idiuiduꝫ
cui rñdet apd itellectū definiti ꝓpō ex definiētib⁹ q̄ ſtꝫ p
modū poñe z actꝰ i ipo z hac via apd itellectū phyſicuꝫ
q̄ ꝓcedit via ſenſꝰ. definitū notiꝰ ē q̄ definētia Ad ſex
tā dr ē ſm Alb̄. q vl̄e accipit dupl̄r. vnoꝰ vt ſimplex
nāt ſegata Alioꝰ vt totū ꝓfuſū i ꝑticulari. Cū em vl̄e ſic

vnū i mltis z de mltis vt ōt Arist. ꝑt accipi ꝑm q̄ ẽ in mltis nō diuisuz ab eis z sic ẽ ꝑ modū toti⁹ mixti in eis z ꝓfusi Si āt accipiaꝫ vt ẽ de mltis ꝓdicatū de ipis tūc ipm ẽ natura simplex q̄ vt sic accepta nō est in eis sz sepata ẽ ab ipis z ẽ vbiqz z sp⁹ Vno eodē mō se hz definitū ad definiēda. pñt eīm definiētia accipi vt nature simplices cōstituētes definitū siue esse definiti z h̄ mō cū natura cōstituat esse definiti oꝛtz elemēta ex qb⁹ ipm ꝓstituit ee notioza z certioza ap̄ ipam q̄ definitū ꝓstitutū Alio⁹ accipiunt definiētia nō vt nature ꝓstituētes ee definiti. sed poti⁹ vt ꝓfusa q̄dā z vnita in ee definiti. z h̄ mō definitū in sensu noti⁹ ẽ ꝑ rōem in ꝓpōib⁹ positā. qz q̄cūq distinguit acceptio sensus distinguit sub aliq̄ cōi qđ ꝑus est acceptū in sensus acceptōe. vñ definiētia q̄ acceptio sensibil' distinguit oꝛtz q̄ sub vnione eoꝝ quā hñt i definito distinguat sic distiguit ptes sub forma toti⁹. z h̄ mō acceptio definiti ꝑ sensus sic⁹ est acceptōi vl⁹ ꝑ sensus z acceptio definiētiū ꝑut sunt ptes definiti sic⁹ est acceptōi ꝑticular sub vl⁹ Et h̄ itez ẽ in solis acceptōib⁹ phylicis qz in alijs oppositio mō se hñt. z p illi⁹ itellectu valet etiam distinctio posita in solutōe p̄cedēti rōnis de triplici oppositōe Ad septimā ꝓz solo ex dictis. qz incōplexa vl⁹ sunt eētiales ptes ꝓstituētes singularia sic dictū est q̄ st̄z z nature notioza z nob⁹ posteri⁹ nota. Si āt accipiāt vt magis vl⁹ sic sunt nob⁹ ꝓius nota. z g̃ ꝓmittit fallacia accēntz in argumēto. ¶ Incidunt dubia

Primū dubiū An oē scire z intelligere sit ex causis ꝑmis z elemētis cognoscere Et videt q̄ nō. qz sic oīs scia eēt sapientia cui sapie soli p⁹ principia st̄z nota. vt ꝓz p⁰ z secō metaphysice Preterea mathematica ꝓsiderat tm̄ vnū gen⁹ cāe. g̃ esset ipsectissima scia cui⁹ oppositū ẽ vez cū in ea sint demōstratōes certissime ☞ Solo sic. loq̄ndo de ꝑmis ꝑncipijs. i. irresolubilib⁹ i gñe cuiuslibet scie. eo q̄ scia ẽ habit⁹ demōstratōis resolutoꝛie gēit⁹ ꝑ ꝑnci⁹ p⁹ illi scie apꝓꝑata vt ōr p⁰ posterioꝝ ¶ Ad obiecta ad p̄m dām q̄ ꝓcedit de ꝑncipijs ꝑmis nō ꝓprijs sz trāscēdētib⁹ oē genus spēale scie Ad 2m dām q̄ mathematica hz cās ꝑncip⁹ z elemēta doctrie lz suū scibile abstrahat a matia cffi ciēte z fine. Sz diceres Eadē st̄z ꝑnci⁹ cēndi z ꝛgnoscē di. g̃ si hz q̄trua cās ꝛgnoscēdi hēbit etz q̄trua cās eēn di Solo sic ōr phs decio tercio libro metaphysice. In mathematica nō ẽ bonū necq̄ finz ꝓpk h̄ q̄ nō ꝓsideraꝫ ibi forma p analogiā ad motū z mouētē q̄ ẽ finis z bonū finis. i. finin⁹ respectu mot⁹. z bonū. i. appetibile intētū a motoꝛe Dām g̃ q̄ subiecta scie mathematicaꝫ cū sint foꝛ⁹ tm̄ absolute ꝓsiderate sine hītudie ad alias cās nō hñt ꝑnci⁹ ꝛgnoscēdi eē eaꝝ a ꝑncipijs cēndi. sz passiōes mathem⁹ fluūt efficiēt⁹ a ꝑncipijs suoꝝ subiectoꝝ z reflectūt ad eadē subiecta sic ad materiā subiectā earūdē z h̄ ꝑm rōem ad imaginatōem reflexā. iō sic illa demōstrāt suis subiectis ineſſe p ꝑncipia cās z elemēta demōstrandi. sic etiā ꝓportionabiliter resoluit⁹ esse eaꝝ ad eadē. z de h̄ plura habita sunt in ꝑma questione.

Secūdū dubiū An ꝓuenīēt dicaꝫ i p⁹ ꝓpōne. Scire z itelligere. cū tm̄ videāt idē dicere Solo sic. qz loq̄ndo ꝓprie ad itētōez phi dām ex ptē hituū vñ ꝓprie elicūt z ex ptē obiectoꝝ formaliū de qb⁹ st̄zimo sic int se hñt ordinē. qz scire ẽ act⁹ a scia elicit⁹ p demōstratōez vt ōr p⁰ posterioꝝ. z ẽ ꝛclusio nis tāq̄ ꝑmi scibil' ꝑm q̄ ab alijs apꝓhēdit. h̄ ẽ ꝛclusio nis ꝓprie ex ꝑmissis necārio sequit. Sz itelligere ẽ act⁹ elicit⁹ ex spē itelligibili respectu simplicz q̄ditatis rei itelligibil' z h̄ q̄ ad ꝑmā operatōez itellect⁹. Vel ẽ act⁹ elicit⁹ ab habitu ꝑncipioꝝ q̄ ōr itellect⁹ respectu ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ simpl'r vl' in respectu Et lz p sciam eliciaꝫ demōstratio q̄ ad hñtem sciam ira q̄ scire p demōstratōem ex scīe tia elicitū nō sit cā scie in hñte eā. est tm̄ cā scie in alio addiscēte sic definitio quā formaꝫ itellect⁹ in ꝑma operatōne nō gñat spēm itelligibilē in itelligēte z definiēte sz in alio scz discipulo audiēte Ex q̄ ꝑz quō iste tres operatōes ordinē hñt causal' dependētie. Nā itelligere scōm ẽ ex p⁰ z scire ẽ ex intelligere p⁰ z scdo. vñ qz intellect⁹ hūan⁹ in vltia resolutōnatia ꝓcipat vim itellectual' nature nō ꝑ vnico actu itelligēdi ꝑ spēm elicito simplicz apꝓhēsionis subiectū aliq̄d ī se vt suis ꝑpetatib⁹ apꝓhēdere sz eget ꝓpoꝝ q̄ componit ꝓperatē cū subiecto z ꝑus cū cā subiecti q̄z cū subiecto. Sed ꝓueniūt. qz scire z intelligere st̄z act⁹ eliciti ab vna poīa. s. ab itellectu possibili z sic cōiter z ipoꝛe loq̄ndo ad idē videt ꝓtinere Dām ẽ g̃ ad dubiū q̄ ꝑ intelligere scaꝫ ꝛgnitio ꝑncipioꝝ incōplexoꝝ q̄ apꝓhēdim⁹ ꝑnci⁹ elemēta z cās ꝑm se vl' subiectū ꝑm se vl' passiōnē ꝑm se. lz minus ꝓpe designat etiā ꝛgnitio ꝓplexoꝝ q̄ ꝑ elemēta ꝑnci⁹ z cās apꝓhēdim⁹. ꝑ scire āt designat cognitio ꝛclusionū q̄s ex ꝑncipijs causis z elemētis demōstratiue scimus.

Tercū dubiū An ad ꝑfecte ꝛgnoscēdum aliq̄ē effectū oporteat oēs eius cās cognoscere ☞ Solo trib⁹ mōis ꝑt dici ꝛgnitio ꝑfecta Uno⁰ simpl'r z sic ꝛgnitio ōr ꝑfecta q̄n res aliq̄ ꝛgnoscitur oīb⁹ mōis q̄b⁹ ꝑt ꝛgnosci. z illo⁰ ꝛgnoscēdi rē oportet ꝛgnoscere oēs cās tā ꝑ se q̄z ꝑ accīns. qz si aliq̄ deficeret nō ꝛgnosceret res illa oīb⁹ mōis q̄b⁹ ꝛgnosci ꝑt z tal' cognitio de re aliq̄ a nob⁹ haberi nō ꝑt. q̄n de nulla re ꝛgnoscim⁹ oēs cās tā ꝑ se q̄z ꝑ accīns. cū in causis ꝑ accīns respectu alicui⁹ effect⁹ in infinitū ꝓcedaꝫ Secō ōr ꝛgnitio ꝑfecta ꝛgnitōe hūana. z sic res ꝛgnoscit ꝑfecte q̄n ꝛgnoscit oīb⁹ mōis q̄b⁹ ꝛgnosci ꝑt ꝛgnitōe hūana pura ꝑm ee logicū phylicū vl' metaphylicū z sic de alijs. z ad hñdū talē ꝛgnitōem sufficit nos ꝛgnoscere cās ꝑ se q̄z ꝑ accīns. qz si aliq̄ effectus q̄ ad diuersa esse q̄b⁹ ipa ꝛgnoscit. Nec tm̄ oꝛtz cognoscere oēs cās distincte. sz sufficit ꝓmas cās ꝛgnoscere in q̄b⁹ icludunt cāe ꝑ se remote z ꝑ talē ꝛgnitōem de aliq̄ effectu ꝓuenire possum⁹ ad ꝑme cāe z cārū vl⁹ aliqlē cognitōem q̄z ꝓtus ꝛcipit in ꝓmis causis alicuius effect⁹ Tercio⁰ ōr ꝛgnitio ꝑfecta in gñe alicui⁹ scie sz natural' vl' alteri⁹. Ex hec fit q̄n ꝛgnoscit res oīb⁹ mōis q̄b⁹ ꝑt ꝛgnosci in tali scia. z ad ꝛgnoscēdū h̄ mō aliquaz rē ꝑfecte necē est ꝛgnoscere oēs cās illi⁹ rei ipam causantes sub tali esse q̄ in tali scia ꝛsideraꝫ Et sic ꝑz q̄ ad hñdum ꝑfectū ꝛgnitōem de re oꝛtz ꝛgnoscere oēs cās ei⁹ ad hñdum āt impfectā sufficit aliq̄s cās ꝛgnoscere. z h̄ sepe ꝓtingit ꝓpter nostri intellect⁹ defectū q̄ nō ꝑt omnes causas simul ꝛprehendere

Quartū dubiū An vl' sit totum cū videatur esse simplex natura vl' q̄ditas ☞ Solo sic Totū ptāciuū formale de cui⁹ potētia ptes sue subiectiue ꝑm actū educunt. vel q̄ in ꝛfusa q̄dam potētia vl' ꝛfuso ꝛceptu ptes suas colligit sic h̄et videri in logica.

Necesse autē est aut vnū esse ꝓncipiū aut plura. et si vnum aut immobile sicut dicūt ꝑmenides z melissus aut mobile sicut phylici hi q̄dem aerem dicentes esse. alij vero aquā ꝑmum ꝑncipium. Si autem

plura aut finita aut infinita. ⁊ si finita plura autez vno. aut duo aut tria aut quattuor aut ꝑm aliū aliquem numerū Et si infinita. aut sicut dixit democritus genus vnum. figura aūt ⁊ ſpecie differētia aut etiam contraria

¶ Jste est secūdus tractat⁹ hui⁹ ꝑmi libri physicoꝝ In quo ꝓpositū in ꝓmo tractatu tangēs in ꝑtiali ostēdit q naturalis ꝑs habet ꝓcedere ex ꝓncipijs ꝓmo determinādo de ꝓncipijs cōib⁹. ꝙsequēter exequitur suam intentōem determinādo de ꝓncipijs corꝓis mobilis ⁊ oīm rerū naturaliū in ꝙmuni. ⁊ hoc facit tangēdo ea q̄ antiq̄ de hui⁹modi rer naturaliū ꝓncipijs determinauerūt eorum opiniones destruēdo Diuidit aūt ꝑs ꝓ tractatus in duo capitula In ꝓmo reꝓbat opiniones antiquoꝝ de ꝓncipijs rerum naturaliū innaturaliter loq̄ntiū In ſcdo capitulo reꝓbat opiniones ātiquoꝝ q̄ de ꝓncipijs rer naturaliū naturalit sunt locuti. Primū capitulū diuidit in duas ꝓtes ꝓncipales In ꝓma ꝑte ostēdit q ad naturalem ꝑm non spectat disputare ꝓtra ꝓmenidū ⁊ melliſſum innaturalit loq̄tes In ſcda ꝑte ꝑs reꝓbat opiniones ꝓmenidis ⁊ melliſſi disputādo ꝓtra eos. Prima ꝑs diuidit in duas ꝓticulas In ꝓma in gñali enūerat opiniões de ꝓncipijs rer naturaliū. In ſcda ostēdit q ꝓtra inaturalit loq̄ntes de ꝓncipijs rer naturaliū non hz disputare naturalit ꝑs In ꝓma ꝓticula duo facit ꝑs mo qđ dictū est. ſcdo oñdit q eodē mō locuti sūt de ꝓncipijs ⁊ de entib⁹ Quātū ad ꝓncipiū supponit ꝑs q ꝓncipiū sit ⁊ ꝑ ideo. qz nō hz ꝓbari ꝑ in ꝓticulari ſcia sed ꝑ ꝓbat ꝑm⁹ ꝑs. illo ꝑ supposito de ꝑs q nece est esse aut vnū ꝓncipiū tm aut plura. ⁊ si sit tm vnū tūc vl illud est imobile sic dixerūt ꝓmenides ⁊ melliſſus. aut mobile sicut dixerūt physici. i. naturales ꝑi ⁊ hoꝝ qđam dixerūt ꝑ vnū ꝓncipiū esse aerē. alij dixerūt ꝑ esse aquā. Si aūt sint plura ꝓncipia tūc aut sunt finita aut infinita. Si sint finita ⁊ plura vno. tunc aut sunt duo. aut tria aut q̄tuoꝝ aut ꝑm aliquē aliū nūez sic q sunt in aliq̄ alio nūero finito Si sint infinita tūc aut sunt vnū in gñe subꝫ figura sunt dꝛña ⁊ ſpē aut sunt gñe vnū ſz formis ꝓtraria democrit⁹ em̄ dixit. oīa ꝓncipia materialia q̄ sunt ifinita nūero esse vnū. qz oīa sunt athomi idiuisibiles dñtes figuris. qz qđam sunt rotūdi qđam q̄drati ⁊ qđam trigoni ⁊ sic de alijs Quidā aūt dicebāt oīa esse idē gñe qđ est homogenū sed formis ꝓtraria. qz vnū est aqua ⁊ alter est ignis. ⁊ terciū sanguis. ⁊ aliud caro ⁊ sic de alijs q̄ ꝓtrariant in q̄litatib⁹ sicut dixerūt anaxagoras ⁊ qui ꝑsam imitabantur

Similiter aūt querūt ⁊ que sunt q̄rentes quot sunt ex quib⁹ em̄ sunt que sunt q̄runt ꝑmum hoc vtrum vnū aut plura. ⁊ si multo aut finita aut infinita qua re ꝓncipiū ⁊ elemētū q̄runt vtrū vnū aut multa.

Hic philosophus ostendit q antiq̄ eodem modo locuti sunt de ꝓncipijs ⁊ entib⁹ dicēs q antiqui ꝑi eodē modo querunt de ente sicut de principijs. qz querunt primo vtrum ens sit vnum vel multa ⁊ si sit vnum vtrum mobile vel immobile. ⁊ si plura vtrum finita vel infinita ⁊ alia que de principio quesita sunt. constat ergo ex predictis q hac via procedunt querentes qui querunt de principijs ⁊ elementis q̄rendo vtꝛ sint vnū vel plura

Si diligenter satis studuisseem adhuc dubio eam dotet

Folium vij

Jd quidem igitur si vnum ⁊ immobile sit quod est intendere non ꝛ natura est intendere. Sicut eū geometrie non amplius ratio est ad destruentem principia. sed est aut alterius scientie aut omnibus communis. sic neꝛ alicui ꝛ principijs Non em̄ amplius principium est si vnū solum ⁊ sic vnum est principium cuiusdam aut quoꝛūdam.

In hac secunda ꝓticula ꝓme partis principalis ostendit philosoph⁹ q naturalis ꝑs non habet disputare cōtra ꝓmenidem ⁊ melliſſum innaturaliter loquentes in hoc q dicunt omnia vnum ens ⁊ immobile. Et duo facit. primo ꝓbat q ad ꝑm naturalem non ꝑtinet disputare contra ꝓmenidem ⁊ melliſſum opponēdo. Scdo ostendit q etiam nō habet disputare ꝓtra eos respondendo sic q non habet eoꝝ rōnes soluere. Primū ꝑbat duabus rōnibus Quaꝝ ꝑma est hec. Nulla scientia ꝓticularis habet disputare ꝓtra negātem sua ꝓncipia. sz ꝓmenides ⁊ melliſſus negāt ꝓncipia naturalē ꝑi. g̃ naturalē philosophia non habet ꝓtra ꝓmenidem ⁊ melliſſum disputare Maioꝛē ꝑbat exēplariter qz geometria nō habet disputare ꝓtra negātem ꝓncipia geometrie. g̃ nec alia qua alia ꝓticularis scia. sed hoc est aut alterius scie aut omnib⁹ ꝙmunis quod Albꝛus exponēs dꝛ. alteri⁹ qđē scientie dꝛ que est logica q̄ est altera ꝑ ꝓte ꝑi reali. Aut omnib⁹ ꝙmunis. i. ꝑme ꝑi q̄ est de ente qđ oīmb⁹ cōe est Minoꝛē ꝑbat. qz ꝓmenides ⁊ melliſſus dicūt tātū vnū esse ꝓncipiū ⁊ immobile. sed si est tm vnū tūc non est ꝓncipiū. ⁊ si immobile tūc nō est physicum. ꝑbat q si sit vnū tm tūc nō est ꝓnciꝑiū. qz ex quo ꝓncipiū est id a quo alia sunt vel a quo aliud est tūc semꝑ est alicui⁹ vel aliq̄rum ꝓnciꝑiū. ⁊ sic nō ꝑt ꝓncipiū esse vnicū

Similiter igitur intendere est si sic vnum est ⁊ ad aliam positionem quamlibet disputare. verbi gratia dictam. aut eraclitanam. aut si aliquis dicat hominem vnum quod est esse.

Hic ponit philosophus secundam rationem probantē q naturalis philosophus non habet disputare contra ꝓmenidem ⁊ melliſſum Et est hec Nulla scientia habet disputare ad positionem que non est ad propositū suum. sz disputare vtrum principium naturale sit vnum ⁊ immobile est disputare ad positionem que non est ad propositum in naturali philosophia. ergo ipsa non habet contra ꝓmenidem ⁊ melliſſum disputare. probat philosophus maiozem. qz talis est dicta gratia verbi que tantum dicta est ⁊ nihil est ꝓter verba. probat minoꝛem a simili. quia positio ꝓmenidis ⁊ melliſſi est sicut fuit positio eraclti qui omnia dixit adeo mobilia q de ipsis nihil sciri posset cum tamen omnia vnum esse dixit quod est medium inter aerem ⁊ aquam. ⁊ hoc est vapoꝛ. ⁊ hoc est simile ac si dixisset oīa esse vnū hominem

Aut soluere rationem litigiosam quod sane vtreꝝ quidem habent rationes ⁊ melliſſi ⁊ ꝑmenidis etenim falsa recipiunt ⁊ non syllogisantes sunt Magis autem melliſſi onerosa ratio ⁊ non habens defectum sed vno inconuenienti dato alia contingunt hoc aūt nihil difficile

Hic ostendit ꝑus q ad naturalem philosophū non spectat disputare contra permenidem ⁊ melliſſum re

spondendo sic q non habet soluere rationes eor z hoc ostendit duab rationib.quarum prima est. Naturalis philosophus non habet soluere rationes litigiosas z sophisticas.sed rationes pmenidis z melissi sunt litigiose z sophistice.ergo Minorem probat.quia vtreq rationes scz permenidis ratio z melissi ratio peccant in materia falsum assumentes.z in forma non syllogisantes.veruz tamen q melissi ratio est magis onerosa z tediosa cuilibet vero philosopho q ratio pmenidis.quia non habet causam defectus z dubitationis.z ideo vana est z non concludit propositum sed potius vno inconuenienti dato tanq supposito alia contingunt sibi ex illo z hoc nihil difficile est soluere

Nobis autem subiiciatur que sunt natura aut omnia aut quedam moueri. Est autem manifestū hoc ex inductione Similiter autem neq soluere omnia conuenit.sed aut quecunq ex principijs aliquis de monstrans mentitur Quecunq vero non minime vt tetragonismum eum quidem qui per decisiones geometrici est dissoluere Illum autem qui antiphōtis non geometrici est

Hic phūs ponit secundam rationem ostendentem q philosophus naturalis non habet soluere rationes pmenidis z melissi Et duo facit.primo quod dictum est Secūdo subiungit q non est omittenda disputatio contra pmenidem z melissum. Quantum ad primum ponitur secunda ratio Ille rationes sunt soluende in aliqua scientia que procedunt ex suppositis principijs illius scientie. z ille rationes non sunt soluende que procedunt ex oppositis principiorum illius scientie.sed rationes pmenidis z melissi procedunt ex opposito siue contrario principijs scientie naturalis.ergo non sunt soluende in naturali scia Dato rem probat.qz geometrici est disputatio cuz eo q nō negat principia geometrie z habet soluere rones eius sicut soluere habet rōnem brissonis volentis quadrare circulum ex principijs geometrie in hoc q diuisit circulum in quatruor decisiones z portiones equales quas vocauit lunulas eo q processit ex principijs geometrie licet male intellectis.sed non habet geometer soluere rōnem antiphontis quia destruxit z non saluauit principium geometrie Minorem probat philosophus.quia in naturali philosophia supponitur aut omnia aut quedam moueri quod manifestum est ex inductione Rationes autem antiphōtis z brissonis non ponuntur in textu sz postea patebunt in dubijs.

Sed qm de natura quidem nō naturales defectus contingit dicere ipos.fortassis bene se hz aliquātulū disputare de ipis.hz em phiam hic respectus

Hic phūs postq probauit q nō est disputādū in naturali phia contra pmenidē z melissum oñdit q etiā nō est disputatio contra eos omittēda.dicens q cuius in naturali phia nō sit disputādū contra illos.eo q nō sunt naturaliter locuti z defectus eoz nō sunt naturales.tm qz de naturalibus locuti sūt fortassis ppt facilioꝛē doctrinā bñ se habet aliquātulū disputare contra ipos.sz respectus h hz primam phiam.z nō disputātē contra eos optz induere primū phm. Principiū aut maxime z oim ppriū qm multiplr dr quod est. Quo ergo dicūt dicētes vnū esse oia. vtz subam.aut qtitatē.aut qlitatē Et itez vtz sub

stātiā vnā oia.vt hoiem vnū.aut equū vnū.aut animā vnā.aut qlitatē vnā.aut hoc vt album.aut calidū aut aliqd aliuz taliū.hec em oia differūt multū et sunt impossibilia dicere. Si qdē erūt z suba z quale z qtū.z hec resoluta siue nō adinuicē multa sunt q sunt. Si vo oia aut qle aut qtum sunt siue cū sit suba siue cum nō sit inconueniēs est.si optz inconueniēs dicere impossibile Nullū aūt aliuz separabile ē extra subam Omnia nāq de subiecto dicunt suba. Melissus aūt qd est infinitū dr esse. Qtum itaq aliquid est qd est infinitū em in qtitate est Substātiā aut infinitā.aut qlitatē.aut passionem esse nō contingit nisi sm accns.si simul z aliq qtitates sunt infiniti aūt ratio qtitati cōgruit sed nō subē.neq qlitati. Si qdem igit suba est z qtum z duo z nō vnū est qd est. Si vero suba solum nō infinitū est neq magnitudinē habebit vllā.qtū em qdam erit

¶ Iste ē scda ps principal primi capli hui scdi tractat in qbs disputādo contra pmenidē z melissum reprobat eorū opiniones Et diuidit hec ps in duas pticulas. In prima pticula disputat contra eos destruēdo eoꝝ conclusiones z opponēdo In scda pticula disputat contra eos destruendo z soluēdo rōes eoꝝ In prima duo facit.primo qd dictū est Scdo destruit errores quorundam precedentiū conclusionē pmenidis z melissi Primū diuidit in duo pūcta sm q conclusionē eoꝝ duplr destruit.primo p rōnem sumptā ex pte subiecti conclusionis eoꝝ qd est ens. Scdo destruit conclusionē z pōnem eoꝝ p rōnem sumptā ex pte predicati conclusionis eaꝝ scz ex pte vni Ponēdo prima rōem premittit suppositōem hāc scz q principiū magis principiū ad disputādum contra pmenidē z melissum est q ens dr multiplr.i.de multis scz de suba qtitate z qlitate Et exponit qrit talem questionem si omnia sunt vnum.vtrum omnia sint substātia aut accidēs .z si accidens vtrum qtitas vel qualitas aut omnia sint aliquod aliud predicamentum.z si substātia aut omnia sint vnus homo.aut omnia sint vnus equus aut vna anima.si dicant omnia qualitatē.vtrum vnam qlitatem.vt hoc album.hoc caliduz.vel aliquod aliud accidens. Omnia em hec multum differunt z impossibile est omnia esse vnū aliquo istoꝝ modoꝝ Quo sic supposito z prmisso formatur sic ratio sumpta ex pte ētis Si omnia essent vnum ens.vel omnia essent substātia tantum vel omnia essent quale vel qtum.aut omnia essent substantia cum qlitate z qtitate.qdlibet horum est impossibile.g. Minorē probat z impossibilitatē illā.qz si dicat tertiū scz q illud ens esset suba cū qlitate z qtitate,siue illa sint diuisa siue vnita sp tū multa sunt. Si vo dicat secūm scz q oia entia sunt vnū ens qd est qle tm vel qtum sequeret q accns esset separatum a subiecto qd est impossibile.eo q nullū genus separabile sit nisi sola suba.eo q omnia alia de suba denoiatiue dicūt.z in suba stz .Si aūt dicat q oia sint suba tm sequeret etiā impossibile sm melissum.qz melissus dr q ens ē infinitū.z sic plura entia erūt.scz suba et qtitas qz infinitū p se in qtitate est Nō em dicim subam infinitā nisi p accns scz si mēsuret infinita qtitate.z qlitatē dicim infinitā p accns scz si sit dispō qti infiniti Substātia q infinitā aut qlitatē aut passionē infinitā ee nō potest nisi p accns scz si sit cū ipis sint qtitates discrete, vel ptinue infinte Infiniti em rō seu definitio qtitati pgrā

it ꝛ nō ſube neq; q̄litati. ſi g̃ dz eſſe infinitū optet ꝙ ſit q̄ntū ꝛ ſic ſuba ꝛ q̄ntitas erūt. ꝛ ſi ſuba ꝛ q̄ntitas ſint tunc duo ſunt ꝛ nō vnū tm̄. ſi aūt dicaſ ꝙ ens vnū eſt ſolū ens qđ eſt ſuba. tunc illud ens nō poteſt eſſe infinitum neq; magnitudine neq; parūitate

Amplꝰ ãt ꝛ ipum vnū multiplr̃ dr̃ quēadmodū ꝛ qđ eſt. intēdendū ē quo vnū debet coē eē. Dicit em̄ vnū aut ꝓtinuū aut indiuiſibile aut q̄rum ratio vna ꝛ eadē q̄ aliq̄d erat eſſe quēadmodū vappa ꝛ vinū. Si q̄dem igit̄ ꝓtinuū multa ſunt quod eſt. In infinitū em̄ diuiſibile eſt ꝓtinuū. Habet aūt dubitatōnem ꝛ pte ꝛ toto. fortaſſis aūt nō ad hāc rōnez ſed ad ipam ſm̄ ſe ipam. vtrū aūt plura ps ꝛ totuz ꝛ ſi vnū quo. ꝛ ſi plura quo plura. ꝛ ꝛ partib⁹ non ꝓtinuis. ꝛ ſi toti vnū vtrūq; eſt ſicut indiuiſibile qm̄ ꝛ eadē eiuſdem erunt. Atuero ſi eſt indiuiſibile nullum erit q̄ntum. neq; quale. neq; iam infinitū quod eſt. ſicut melliſſus dr̃. neq; finitū ſicut pmenides. terminꝰ em̄ indiuiſibilis finitꝰ nō eſt. Atuero ſi rōne vnū ſunt q̄ ſunt oia ſicut eſt tunica ꝛ idumētū. Eraclit rōne ꝓtingit dicere idē erit ꝛ bono ꝛ malo ꝛ nō bono eſſe ꝛ bono. quare idē erit bonū ꝛ nō bonū. ꝛ hō ꝛ equus. Et nō de eo ꝙ vnū ſunt q̄ ſunt ratio erit ſz ꝛ eo qđ nihil ē. tali igit̄ eē ꝛ tanto idem

Hic pbus reꝓbat poſitōem illoꝝ rōne ſumpta ex pte p̄dicati ꝓcluſionis eoꝝ. ſcz ex pte vnꝰ ꝛ pmittit ſuppoſitōem hanc. Vnū dr̃ multiplr̃ ſicut ꝛ ens. ideo videduz eſt quo mō vnius ens ſit vnū. dr̃ em̄ multiplr̃ ſcz ꝓtinuitate. vnum indiuiſibilitate ꝛ vnū rōne. ꝛ h̄ tercio modo dicunt vnum q̄rum ratio definitiua q̄ dr̃ quid eſt eſſe. eſt eadē quemadmodū vappa ꝛ vinū dicunt eadem. vappa em̄ (inquit albꝰtus) eſt vinum tenue ꝛ vinum eſt qđ eſt ſpiſſum ꝛ eſt vere vinū. Deinde formar talem. rōem pbs. Si eſſet tantum vnum ens. vel illud eſſet vnum ꝓtinuū ſeu ꝓtinuitate. vel vnū indiuiſibile ſeu indiuiſibilitate. vel vnū rōne. ſed nullū illoꝝ p̄t dici. g̃ nō eſt tm̄ vnum ens. Maior pz p ſuppoſitōnem. Minorē ꝓbat. qz nō p̄t dici ꝓmum ſcz ꝙ ſit vnū ꝓtinuitate. qz tūc hoc vnuz ens eſſet multa ad minꝰ poña. qz ꝓtinuū eſt diuiſibile in infinitū. Vnde ſubdit pbs ꝙ lz dubiū ſit de toto ꝛ parte vtrū ſint multa vel vnū. nō tñ eſt h̄ dubiū qđ hāc dubitatōem melliſſi ꝛ pmenidis. qz bene ꝓcluſio habita eſt contra ipos. qz ipi ens dicūt vnū quod eſt ſimplex oēm multitudinē actualē ꝛ potētialē excludēs. ſed dubitatio de pte ꝛ toto eſt ſm̄ ſeipam. dubitari em̄ p̄t vtrū ptes ꝛ totum ſint vnū vl̃ plura. ꝛ ſi qđāmō ſint vnū ꝛ qđāmodo plura quo ſint vnū ꝛ pl̃a. ꝛ ſi ſint pl̃a qm̄o pl̃a. Et he dubitatōes ſtz etiā de ptib⁹ nō ꝓtinuis q̄ ſtz ſub forma vna'totꝰ ſic oſſa ꝛ nerui ꝛ vene ꝛ caro ꝛ hmōi in hoīe. Et irez dubiū ē ſi vnaq̄q; ptiū vnū ē cū toto ſic id qđ ſequaſ ꝛ diuidit ab ipo qm̄ q̄cūq; ſunt eadē eiſdē ſunt eadē cū idem ſit relatiū. Non p̄t etiā dici ſcđa ps minoris ſcz ꝙ ens ſit vnū indiuiſibilitate. qz tūc nō eſſet q̄ntum nec q̄le. ꝛ ſic nō eſſet infinitū ſic̄ dixit melliſſus. nec finitū ſic̄ dixit pmenides. qz idiuiſibile ē in q̄ntitate ſic̄ finis q̄ nec finitꝰ eſt p alium finem. neq; infinitus ſicut carens fine quem natuz ſit habere. exemplū eſt de puncto qui eſt finis linee. et de vnitate in numero. Non poteſt etiā dici tercium ſcz ꝙ ſit vnum ratione ſicut tunica ꝛ indumentum. qz tunc ſequeretur inc̄ueniens eraclit ſcz ꝙ vna ſit definitio indicās eſſe bono ꝛ malo q̄ ſunt ꝓtraria. Et ſimilr̃ erit vna definitio ꝛ vnū eſſe ꝓtradictorioꝝ ſicut boni ꝛ non boni. g̃ idez ſm̄ formā a qua ſumit definitio erit bonū ꝛ nō bonum ꝛ hō ꝛ equus. ꝛ tunc hec ratio non tm̄ inducit ad h̄ ꝙ ea q̄ ſunt ſint vnū ſiue ſint ꝓtraria ſic̄ bonū ꝛ malū. ſiue diſparata ſicut hō ꝛ equꝰ. ſz inducit ad hoc ꝙ nihil ꝛ aliq̄d ſint vnū i forma. qz alteꝝ p̄dictorioꝝ nihil ē ꝛ tñ ſm̄ dicta cō p̄dictorioꝝ definitio eſt vna. ꝛ viteriꝰ oportz ꝙ idē eſſe habeant ſm̄ definitiuā rōnem. tale et tm̄ ꝛ ſic de aliis ſm̄ numerum p̄dicamentoꝝ

Cōturbati ſunt aūt poſteriores quemadmoduz ꝛ antiqui. ne forte contingat ꝙ inconueniēs reputabant ſimul idem eſſe vnum ꝛ multa. vnde alij quidē eſt auferebant quemadmodū licophron. alij aūt dictionem mutabant. vt quoniā homo non albus eſt ſed albatur. neq; ambulans eſt. ſed ambulat. ꝛ non eſt adiicientes multa faciunt eſſe vnum. tanq̄ ſingulariter dicto vno aut ente. Sz multa ſunt que ſunt aut ratione. vt aliud eſt albo eſſe ꝛ muſico ſunt idez vtraq; ſubiecto multaq; vnum. aut diuiſione q̄ē admodum totum ꝛ partes. hi aūt iam ꝛficiebant ꝛ confitebantur vnum multa eſſe tanq̄ non conuenienter idem vnum ꝛ multa eſſe. non oppoſita autē Eſt em̄ vnum ꝛ potētia ꝛ entelechia id eſt actu. hoc igit̄ modo facientib⁹ impoſſibile videt̄ que ſunt vnū eē.

Hic poſtq̄ pbs deſtruxit pōnem ꝛ ꝓcluſionē pmenid⁹ ꝛ melliſſi. ꝓr̃ deſtruit errores ꝓcedētiū eoꝝ pōnem ꝛ cōcluſionē dicēs ꝙ fuerūt q̄dā ſeq̄ntes pōnem pmenidis et melliſſi adeo ꝓturbati ꝛ impediti rōnib⁹ eoꝝ ꝙ putabāt ꝙ ens nō eſſet niſi vnū qđ eſt ſuba vno in gñe vl̃ nūero. ꝛ ac tidēs dicebāt eſſe extra ens. videtes etiā ꝙ ꝓbū ſubſtantiuū copularet diuerſa ꝛ h̄ maxie q̄n accñs p̄dicaſ de ſubſtātia tō ne cogerēt̄ ꝓcedere multitudinē entiū aut vnuz eſſe multa. tūc q̄dā eoꝝ dicebāt h̄ ꝓbū. eſt. eſſe auferēduz ab hmōi ꝓpōnib⁹ ſic̄ licophron. ꝛ ſic nō deberet dici. hō ē alb⁹. ſed hō alb⁹. Quidā ꝓo alij videtes hmōi oꝝōem eſſe impfectā nec poſſe vez̄. nec falſum emēdabāt dictū illoꝝ dicētes ipm̄ debere mutari i aliā dcōem. ꝛ ſic nō deberet dici hō ē alb⁹ ſz hō albaſ. nec deberet dici. hō ē ābulās ſz hō ābulat. p. deſtruēdo dcm̄ eoꝝ ꝓ° deſtruit illd̄ ſup q̄ fūdabāt ſe. qz ſcz putabāt ꝙ ens ꝛ vnū dicerēt̄ ſingl̃arit̄. i. vno mō quod falſum ē qz multa ſunt entia nō vnā rōez hñtia. Deiñ oñdit h̄ qđ habebāt ꝓ inconueniēti ꝛ ꝙ timebāt incurrere nō eē inconueniēs videl̃z ꝙ vnū ſit multa. et h̄ oñdit dupl̃r. ꝓmo qz aliqua ſunt vnum ꝛ idem ſubiecto ꝛ tamē multa ratione ꝛ definitiue. ergo non eſt inconueniens vnum eſſe multa alio ꝛ alio mō. Antecedēs ꝓbat. qz album ꝛ muſicum ſunt multa ſm̄ rationē definitiuam ꝛ tamen vtraq; idem ſunt ꝙ ſubiectum. Secundo ꝓbat. quia aliquid eſt vnū actu qđ tñ eſt multa potētia g̃ nō eſt inconueniēs vnū eſſe multa. Añs ꝓbat. qz totū ſeu ꝓtinuū eſt vnū actu. ꝛ tñ eſt multa potētia diuiſione ptiū. Cōcludit g̃ pbs ꝙ deficiebāt illi in diſtinctiōe entis ꝛ vnius. ꝛ ꝓſitebant ſeq̄ ex nota ꝓpōnis importata p̄ ꝓbū ſubſtātm vnū eſſe multa tāq; magnū inconueniēs cuz tñ ſm̄ aliquē modū aliq; eē multa ꝛ ſm̄ aliū modū eſſe vnū nō ſunt oppoſita. dr̃ em̄ vnū multiplr̃ poña ꝛ actu ꝛ alijs modis q̄ hñt determiari in ꝓma pbia. igit̄ mō p̄dic

ero nō videt impossibile vnū esse multa

Et er quibꝫ demonstrāt soluere non difficile est. vtri qꝫ em̄ sophistice syllogisant z Permenides z Melissus Et nāqꝫ falsa recipiūt z nō syllogisantes sunt Est autem magis melliſſi onerosa ratio z non habens effectum. Sed vni incōuenienti assignato alia cōtingunt. hoc aūt nihil graue est

¶ Ista est scda pticula scde ptis pncipalis in qua phūs posteꝫ in pma pticula disputauit ptra pmenidē z melissum opponēdo z eoꝝ pōnem destruēdo. Ibi disputat ptra eos soluēdo z rōnes ipoꝝ destruēdo Et tria facit. primo soluit rōnes melissi. scdo pmenidis. tercio destruit dictū ḡrūdā pmenidē z melissum seq̄ntiū ꝓpter ꝫ q̄ credebant rōnes eoꝝ ꝓcludere. Quātum ad pmum adhuc duo facit. primo soluit rōnes pmenidis z melissi in gñali scdo accedit ad rōnem melissi in spāli eam̄ destruendo. Quātum ad pmū dr phūs q̄ non est difficile soluere rōnes ex q̄bus demōstrant pmenides z melissus. vterqꝫ em̄ pmenides z melissus peccat syllogisando tā in forma q̄ in materia. in materia q̄dem. qz falsa assumūt. et in forma quia non syllogisant. ratiocinatio tñ melissi est magis redtiosa ꝙz onerosa cuilibet sapiēti phō. eo q̄ non habet causam defect⁹ z dubitatiōis. qz vno incōuenienti dato z ꝓcesso ptingūt alia. z hoc soluere nō est graue

Quidem igitur melissus male paralogisat manifestum est. opinat em̄ accipere si quod factum est habet pncipium omne. qđ̄ z quod non est factum nō habet pncipium. postea z hoc incōueniens oīs esse pncipiuꝫ rei z non ptis z generatōis. non simplicis sed alteratōis tanqꝫ non momentanee facte mutatōnis. postea ꝓpter quid immobile si est vnum. sicut em̄ z pars vna cum sit hec aqua mouet in ipa. q̄re nō z oīs. postea ꝓpter q̄d alteratio nō erit. At vero nec spē possibile est vnū esse sed sicut ex quo sic em̄ z phȳsicoꝝ q̄dam vnum dicunt illo aūt modo non. homo autem ab equo alterum est specie z contraria ad inuicem

Hic phūs soluit rōnem melissi in spāli cuiꝰ solutio vt melius intelligat p̄mittat eius rō quā tñ phūs in textu nō formaliter ponit Arguebat em̄ melissus sic. Omne qđ est factū hz pncipiū. ens nō est factū. ḡ nō hz pncipiū. deinde ꝓclusionē illiꝰ syllogismi sumit ꝑ p̄missa minori arguēdo sic. Quicq̄d nō hz pncipium est infinitū. ens nō hz pncipiū. ḡ est infinitū. deinde assumēdo iterꝫ ꝓclusionem ꝑ minori arguit. Quicq̄d est infinitū nō hz locum ad quē moueat. hz ens ē infinitū. ḡ ens nō hz locū in quē moueat Et inde vlteriꝰ pduxit. Quicq̄d non habet locum in quē moueat est immobile. ens nō hz locū in quē moueat. ḡ ens est immobile. z sic dixit esse vnū ens infinitū z imobile. Qđ aūt nō sit factū sic in pmo syllogismo assumit̄ ꝓbat sic. qz si dcm oppositū scz q̄ sit factū. vl ḡ est factū ex ente vl ex nō ente. si ex ente. ḡ ens fit ex ente qđ ē sed qđ est non fit. Si ex nō ente. tūc ex nihilo aliq̄d fieret. Solvit ḡ phūs dicēs q̄ in pmo syllogismo ꝓmittit manifeste fallaciā ꝓseq̄ntis. qz maiorē sua nō fundauit in illa ꝓdictionali. si aliq̄d est factū hz pncipiū. ḡ qđ nō est factū nō habet pncipiū. z sic arguit a destructōe aīcedentis ad destructōe ꝓntis In scdo syllogismo peccatū est fm equiuocatōnis fallaciā. qz maior scdi syllogismi est ꝑa de pncipio magnitudis. sed ꝓclusio pmi syllogismi z minor scdi intelligūt de pncipio ptis vl gñatōnis mūdi Et qz posset dicere. qđ q̄ gñatōes nō hñt pncipiū duratōis seu ptis. qz indiuisibiles sunt z in diuisibili nūc qđ nō habz pncipiū. ḡ nō hz gñatio pncipiū factōis Ideo dr phūs q̄ si nō fiat vis in pncipio rei aut gñatōis. tū ois res hz pncipiū ptis Etiā hz gñatio q̄ est mutatio simplex nō habet pncipiū. tū alteratōis est pncipiū q̄ non est mutatio momētanea Cū em̄ dr q̄ nō est factū nō hz pncipiū non pt intelligi ℔. nisi de pncio siue factōis qđ est pncipiū ptis pncipiū aūt factōis siue ptis est pncipiū alteratōis q̄ alterat materia rei cū fit eo q̄ factio sua nō est momentanea mutatio sic est gñatio simplex. Deinde soluēdo terciā ꝓnam dr. ꝓpter qđ scd̄. Si ens est vnū z infinitū q̄ sit imobile. eo q̄ non hz locū ad quē moueat q̄si diceret nō scd̄ ꝓbat. qz pt esse aliq̄d qđ nō hz locū ad quē moueat z tñ ptes eiꝰ mouent intra ipm sic est videre de aq̄ fluēte q̄ fm se tota nō mutat locū z tñ q̄libet ps mutat in ipa q̄re ḡ hec aq̄ non diceret moueri hz fm suā totalitatē non inueniat extra locū suū. Etiā peccat illa ꝓnā tercia fm fallaciā ꝓseq̄ntis qñ dr nō mouet fm locū. ḡ non mouet. pt em̄ alterari etiā si nō moueat localiter Deinde etiā fallitur assumit melissus qñ dr ens esse vnū. qz entia nō pñt esse vnū spē seu forma. sed pñt bene esse vnuꝫ in materia ex qua fiūt sic dixerūt q̄dam naturaliū phōꝝ hō em̄ z equꝰ sunt altera spē z hñt aduice ꝓtrarias differētias Qđ aūt ꝓbat ens nō esse factū posteriꝰ soluēd. qđ qđ fit nō fit ex simplr ente. nec ex simplr nō ente. hz ex non ente actu qđ tñ est ens in potētia.

Et ad permenidē autem idem modꝰ rōnum est. z si aliqui alij ꝓbant sunt modi z solutio partim quidem quia est falsa partim autem qz non concludit falsa quidē. qz simpliciter accipit quod est dici multipliciter dicto. non cōcludit aūt. quia si sola alba accipiantur significante vnum album. nihilominus multa alba sunt z non vnum. non em̄ ꝓtinuatione erit vnum album. neq; rationeAliud em̄ erit esse albo z susceptibili z non erit extra albū nihil diuisum nō em̄ inq̄rum est. est separabile. sed esse alteꝝ est albo z ei cui inest. hz hoc pmenides nōdum vidit

¶ Hic phūs soluit rōnem pmenidis. Et duo facit. primo p̄mittit solutōem gñalem quā etiā p̄misit solutōni rōnis melissi Scz añq̄ ponat solutio. notāda est rō pmenidis. Ipse sic argumētat⁹ est. Quicq̄d ē ens est vere ens. sed vnū est ens. ḡ vnū est ṽe ens. z ꝑ querionē simplicē. ḡ vere ens ē vnū Inde sic. Oīe ens vnū ṽe est ens. hz accidēs ē extra vnū ṽe ens. ḡ accēs nō ē vnū vere ens. ḡ vnū ens ē substātia Inde pduxit argumētū Quicq̄d ē vnum caret multitudie z motu. hz ens ē vnū. ḡ caret multitudie Maiorē ꝓbat. qz qđ mouet. mouet ad aliq̄d qđ nō hz. qđ aūt nō hz est extra se. ḡ mouet ad id qđ ē extra. hz extra ens nihil ē. ḡ si ens mouet. mouet ad id qđ nihil ē qđ falsum est. ergo ens est vnum z immobile. Soluendo primo illam in genere dicit philosophus q̄ ad permendem est idem modꝰ rationum in cōmuni q̄uis alij sint modi in speciali. partim enim solvitur syllogismꝰ permenidis quia falsum assumit z partim quia non concludit. eo q̄ peccat in forma. Qđ autem falsum assumat

probat phūs.qz supponit ens simplr z vno mō dici. cuz tñ multiplr dicat.sicut phūs etiā dicrū est. Sed q nō ꝓclu darꝫ q̄ peccet in forma ptz.qz in sūli forma datur instāria qđ declarat phūs hoc exemplo. Ponamus q̄ nihil sit nisi album.z q̄ albū fcet vnū quod est ens .tūc sequetur q̄ omne qđ est.est album.sed albū est vnū. ergo omne quod est est vnū. Et si inferatur vlterius sic.oīe qđ est est vnum ergo nō sunt multa.nō valet.qz cū dr oīe qđ est est albū fcatur subiectū z accidens.z hec duo nec rōne .nec ꝓtinu ratione sunt vnū. Manifestū est etiā q̄ non sunt vnū indi uisibile.ideo illa simpliciter sunt multe essentie.licz vnum sint subiecto.q̄ aūt aliqua sint vnum subiecto z multa in essentia nō vidit nec intellexit ꝓmenides

Necesse igitur accipere nō solum vnuz significare quod est de quo vtiq̄z p̄dicetur. sed qđ vere est. z qđ vere vnū est. Accns em̄ de subiecto quodam dicitur quare cui accidit qđ est nō erit.alterū em̄ est ab eo qđ est. Erit itaq̄z aliquod cū nō sit.nō itaq̄z ierit alij existens quod vere est.nō em̄ vtiq̄z inerit ens aliqđ ipsi esse nisi multa qđ est significet.sic q̄ sit aliquod vnū/ quodq̄z.sed supponitur quod est significare vnum. Si igitur qđ vere est nulli accidit.sed illi aliqđ magis qđ vere est significat q̄z quod nō est. Sitñ erit qđ vere est idem z albū.albo aūt esse nō est quod vere est Neq̄z em̄ accidere ipi possibile est quod est.neq̄z em̄ qđ est.est quod nō vere est Nō ergo quod est.est quod albū est. Nō sic autē sicut cū aliquid nō sit.sed oīno nō sit. Quod vere itaq̄z est nō est.verum em̄ est dicere q̄m albū est.hoc aūt nō qđ est fcauit. Quare si z albū fcat qđ vere est. multa ḡ fcat quod est

Consequenter soluit z destruit in speciali rōnem Permenidis.z hoc facit per duas rōnes.quarū prima procedit ex diuisione entis.secda ex rōne totius Prima p̄t sic formari ex textu. Si tm̄ est vnū ens ita q̄ quicqđ est p̄ter illud sit nō ens.aut ḡ ens vnū est substātia tm̄ vel accidēs. Si est ens vnū qđ est accns tm̄.sequtur q̄ aliqđ simul est et nō est. Sequelā ꝓbat.qz si ens fcet tm̄ accidēs.tūc subiectum nō est.cū sit alterū ab accidēte.z cum accns de subiecto quodā modo p̄dicet.tale subiectū ē.cū accns nulli insit nisi ipm̄ sit.z sic subiectū simul erit z nō erit.subiectum em̄ nō esse ponit.z tñ sequtur ipm̄ esse si accidit est ens. Si aūt dicat q̄ ens fcet tm̄ subaz tūc sequet iterū q̄ idē simul esset z nō esset. Probat sequelā. qz manifestuz est q̄ id qđ vere est magis fcat ens q̄m non ens. Si ḡ dicatur q̄ vere ens fcet albū qđ est subiectū cū accute. tūc albo inqtum albū nō conuenit vere esse.sed qđ nō vere est nō est.sz qđ nō est nō accidit.alicui.ḡ illud subiectū nō est albū. qz album fm qđ est albū est accns.z tm̄ ipm̄ supponit eē albū. h vnū qđ Permenides ponit.ḡ ipm̄ vere est albuz.ḡ qđ nō est vere est. Neq̄z em̄ erat dicere q̄ illud albuz ē p hyporesim et hoc nō fcauit qđ est ens.sed qđ nō est ens.si vero albū fcat qđ vere est.tūc optz q̄ ens multa fcet.que sunt substantia z accidens.

Neq̄z igitur magnitudo erit qđ est si q̄dē qđ vere est.est quod est vtriq̄z em̄ alterū est esse partiū Quod aūt diuiditur qđ vere est in quod vere ē aliquod aliud.rōne manifestū est.vt hō si est quod vere est aliqđ necesse est z aīal quod vere est aliqđ esse z bipes. Si em̄ non sunt quod vere est aliquid est.accūtia erunt aut igit̄ homini aut alij alicui subiecto.sed impossibile est.accns em̄ dicitur hoc aut quod ꝓtingit esse aut nō esse.aut in cuius rōne est hoc cui accidit. vt sedere q̄dem sicut separabile. In simo autē est rō naris cui dicimus accidere simū. Amplius aūt quecūq̄z indefinitiua rōne insunt. aut ex quib̄ ineſt rō sunt in rōne alicuius horū non totius. vt in bipede rō hominis aut in albo que est rō albi hoīs .Si igitur hec hunc habent modum.z homini accidit bipes.necesse est separabile esse ipm. Quare ꝓtingit vtiq̄z nō bipedem esse hominē.aut in rōne bipedis inerit hoīs rō .sz impossibile.illud em̄ in illius rōne ineſt. Si aūt alij accidunt bipes z aīal.z non est vtrumq̄z quod vere est aliquid.et homo vtiq̄z erit accidentiuz alteri .Sed qđ vere est sit accidēs nulli.et de quo ambo z vtrūq̄z. z qđ est ex his dicatur.ex indiuisibilib̄ vtiq̄z est oīne

Hic phūs ponit secdam rōnē sumptā ex rōne toti⁹.q̄ p̄t sic formari. Si vnū cēt ens vel illud cēt totū integrale vel totū definibile.sz neutr̄z p̄t dici.ḡ nō ē vnū ens tm̄. Dat̄ ior relinq̄t nota ex h q̄ vl erit corporeū.z sic ē totū ad unū integrale.vl icorporeū. z tūc oz q̄z sit totū definibile.qz alīs nō cognosceret.Sz miorē ꝓbat phūs p⁹ de toto integrali et h sic.Si ē tm̄ vnuz ens tūc magnitudo nō est seu subā corpea.pbat.qz magnitudo diuidit in ptes.sz ille st̄z p̄ter vnū vere ens.cū altr̄z sint a toto.sz qđ ē p̄ter vnū fe ens est nō ens.ḡ ptes nō st̄z.sz totū ꝓstituit ex partib⁹.ḡ tota magnitudo est nō ens. Secdo ꝓbat q̄ etiā totū definibile nō sit.qz si in rōe pmen. vnū fe ens staret ꝓ toto definibili.tūc seqūret necessario q̄ eēnt plā entia. qz talī subā diuidit in plā.ḡ vnūqđq̄z est illud qđ fe ē.i.subā. Et istud manifestū ē in definitōe eēntiali.sicut videre possum⁹ de hoīe dicēdo hō ē aīal rōnale bipes.si dicat hō fe ē oz q̄ aīal fe sit rōnale z bipes.qz illud qđ fe ē nō ꝓstituit̄ ee nisi ex his q̄ vere st̄z. Si fo dicat q̄ aīal z bipes nō sint de rōne hoīs tūc eēnt accūtia z accideret hoī vel alicui alij subē.sz neutr̄z p̄t dici. Nō hoī.qz nō st̄z accna hoīs. Et p illi⁹ ostēsione pmittit duas suppōnes Prima duplex est accns.scz sepabile.z insepabile. Accns sepabile est qđ ꝓtingit ineſſe et nō ineē. Accns fo insepabile ē i cui⁹ definitōe cadit subiectū cui accidit. vt sim⁹ est nasus curu⁹. Secda suppō. Si aliqđ ponat̄ in definitōe alicui⁹ alteri⁹.tūc illud aliud nō oz poni in definitōe ei⁹ loq̄ndo de definitōe absolutorum. Quib⁹ p̄missis ost̄ phūs sic.si aīal z bipes eēnt accna hoīs vel eēnt accna sepabilia vl̄ isepabilia.nō sepabilia.qz tunc hō posset eē nō aīal.qđ ē impossibile.nec isepabilia.qz tūc in ei⁹ definitōe poneret hō p p̄mā suppōem.sz h est impossibile qz aīal ponit̄ in definitōe hoīs.ḡ hō nō p̄t poni i definitōe aīal̄ p secdam suppōem Nec p̄t dici 2m.scz q̄ aīal z bipes accidāt alteri subiecto ab hoīe.qz tūc oporet q̄ ꝓstituta ex eis accideret alteri.qz si ꝓstituēntia alicui⁹ nō sint fe entia ipm̄ ꝓstitutū nō erit fe ens.ḡ hō ē accns z nō fe ens.qđ est falsuz z ꝓ hyporesim.ḡ si dicat qđ fe ē fcare vnū solum qđ est subā adhuc sequet̄ q̄ plā st̄z entia. Vñ subdit phūs vnā aliā rōnē pmenidis. Dixit em̄ pme. q̄ vere ens nulli eēt accns.z dixit ipm̄ qđ vere est ee de quo ābo dicūt.scz subiectū qđ defert accūtia.ō illo em̄ dr q̄ ē subā z fe ens z accns denoians dr de eodem.z sic dr vere ens dici vtrūq̄z istoz.qz subiectū vere est in eo q̄ est substātia.et accidens

vere est in eo qđ ꝼcaꝯ vere eē. qñ denoiatiue de subiecto p̄ dicaꝯ. ꝛ sic ꝺt id qđ est ex his vere esse. sz hoc totū ꝺt eē in diuisibile vnū. Horiuū aūt pmenidis ponit Albert⁹. qz ipe dixit materiā eē q̄tū corp⁹. ꝛ ꝟ dixit eē idiuisibile Rō ꝺt sua fuit ista. qz si ꝓponereꝯ aut esz ex diuisibilib⁹. aut ex idiuisibilib⁹ Nō ex idiuisibilib⁹. qz illa nō faciūt q̄tū. sz si ex diuisibilib⁹ tūc oporteret qđ illa ꝓponēcia itez ꝓponereꝯ ex minoribus. ꝛ illa itez. ꝛ sic ꝓcederet vsq; ad pūcta indiuisibilia ex qb⁹ ꝑma quāta ꝓponerenꝯ. qđ est ipossibile. g̃ ipossibile est hoc totū esse ex diuisibilib⁹ ꝓpositū. g̃ totuz ꝑm qđ vnitū esse ꝺt est in se indiuisibile vnū ꝛ nō ꝓposituz. Dicit aūt pꝟs qđ si hoc dicaꝯ. tūc sequtur totū ꝓponi ex indiuisibilib⁹. qz nō vidit pmenides diuersitatez essentie q̄ causaꝯ ex formis. eo qđ ipe formalē cām nō vidit. sz materialē. Istaz tamē rōnem pmenidis reseruat pꝟs iprobāda in libro de gñatōe inqt Alb. qz ꝑ hoc qđ soluēt rōnes democriti et Leucippi. soluꝯ etiā ista ratio

Quidā. aūt rōnib⁹ vtriusq; acq̄escūt. huic q̄dam qñ oīa vnū sunt. sz qđ ē vnū ꝼcat qñ est ꝛ qđ nō est. Alij aūt q̄ ꝑ excisiones idiuiduas faciētes magnitudines Manifestū aūt ē ꝛ qñ nō verū ē qđ vnū ꝼcat qđ est. ꝛ nō possibile est simul ꝟtradictōem eē. nō erit nihil qđ nō est. Nihil em̄ ꝓhibet qđ nō est nō simplr esse. sz nō ens aliq̄d esse q̄ qđ nō est. Dicere g̃ extra ipm qđ est nihil aliq̄d erit aliud. vnū oīa esse inco͞uenies est. Quis em̄ addiscit ipm qđ est nisi qđ vere est aliq̄d sit. Si aūt hoc nihil ꝓhibet. tm̄ multa esse q̄ sunt sicut dictū est. Qđ q̄dem igit sit vnuz esse qđ est impossibile sit manifestū est.

¶ Postq̄ disputauit ꝯ pmenidē ꝛ melissuz opponēdoꝛ rūdēdo Hic ꝓ̄r destruit pōnez eoꝝ q̄ vtricz pōni pmenidis in pte ꝓsentiūt Dicēs qđ sz q̄dā ātiq̄ꝝ q̄ vtricz rōni pmenidis in pte ꝓsentiunt ꝛ in pte ꝯdicūt. ꝑmerōni ꝓsentiunt dicētes qđ oīa sunt vnū si qđ est ens ꝼcat tm̄ vnū qđ est vere ens. sed dicūt cuz hoc qđ etiā est illud qđ nō est. qz accūs qđ est extra ens ꝼcaꝯ esse. cū denoiatiue p̄dicaꝯ de eo qđ vere est Sđe aūt rōni pmenidis ꝓsentiūt in hoc qđ dicūt aliq̄s eē magnitudines indiuisibiles. sed in hꝯ dicūt qđ dicūt magnitudinē totiꝰ ꝓpōi ex quis indiuisibilib⁹ q̄tis et magnitudinib⁹. ꝛ volūt euitare vnū inco͞uenies qđ dixit totū nō ꝓponi. ꝛ incidūt in aliud ꝓcedētes quas magnitudines eē idiuisibiles. Sz reꝓbādo ꝺt pꝟs manifestū eē hꝯ dictū eoꝝ nō eē vez. ꝑbat. qz si ꝓcedaꝯ ens solū vnuz ꝼcare. ꝛ ꝓcedaꝯ etiā ꝯdictoria nō posse sil eē vera. tūc id qđ est extra ens nō ꝑt esse ens. quoniā ens de nullo dicek nisi in ꝼcatōe subē. ꝛ qđ est extra subam nō habebit p̄dicari onē entis. g̃ erit nō ens. Si aūt cū hꝯ dicaꝯ esse ens. erit sil ens ꝛ nō ens. ꝛ sic ꝓtradictoria erūt sil vera Cū em̄ ꝺt qđ id qđ ē extra ens sit nō ens. ꝛ illud cū hꝯ sit ens. oz qđ negatio nō ꝓhibeat nō ens esse simplr. qz sic essz nihil. sed oz qđ nō ens sit nō ens aliq̄d. hoc sez vel illud qđ ponit vere eē et hec est negatio in gñe. ꝛ nō negatio absolute ꝛ extra genus negās ꝛ ꝓhibēs entitatez. Est g̃ inco͞uenies dicere qđ vnū sit oīa nisi aliq̄d aliud a vere ente eē ponaꝯ extra ipm ens. ꝛ sic ens plura ꝼcabit. sez vere ens ꝛ accūs. Et hꝯ manifestū est etiā alia rōne. qz cū ꝺt vere ens nō intelligit i intētione vere entis. necz addiscit ꝑ nomen eiꝰ nisi qđ vere ens sit aliq̄d. sed hꝯ ꝓcesso qđ aliq̄d sit vere ens nō est ꝑbatuz ꝑ hꝯ qđ nō sint multa q̄ sunt entia q̄ꝝ nulluz ē extra ens. sicut dictū est ꝓbus. Cōcludit g̃ pꝟs ex oib⁹ qđ manifestum est qđ ea que sunt nō sunt hoc mō vnū

Sicut aūt pꝟysici dicūt. duo modi sūt. hi q̄dem vnū faciētes qđ ē corp⁹ subiectū. aut triū aliqđ. aut aliud qđ est igne q̄dē dēsius. aere aūt subtilius.

¶ Istud est scđm capm scđi tractat⁹. in q̄ pꝟs determinat de ꝓncipijs rez naturaliū ꝼm opinionē ātiq̄ꝝ naturalr loquētiuz. Diuidit āt in duas ptes ꝓncipales. In ꝑª recitat opiniones ātiq̄ꝝ. In scđa pte ꝓncipali spēalr ptractat opinionē anaxi. Prima ꝑs diuidit in duas In ꝑª recitat opiniōes eoꝝ q̄ ponūt vnū ꝓncipiū rez naturaliū. In scđa recitat opiniōes eoꝝ q̄ dicūt aliq̄ mō vnū. ꝛ aliq̄ mō dicūt pl̄a eē ꝑnª rez naturaliū In ꝑª duo facit. ꝑº qđ dcm est Scđo ꝓbat illas opiniones q̄ad modū ꝼm quē dicūt res ex illo vno ꝓncipio gñari. Quātū ad ꝑmū ꝺt q̄ illi q̄ dicūt sicut pꝟysici in duos modos ꝓsentiūt. q̄dā em̄ dicunt vnū eē ꝑnm. q̄dā ꝝo pl̄a. ꝛ q̄ dicūt vnū eē ens ꝛ ꝑnm dicūt q̄ illud est corpus subiectū motui. ꝛ est aut triū aliqđ elementoꝝ. sez aut ignis. aut aer. aut aqua vl aliud corpus p̄ter elemēta qđ est dēsius igne. ꝛ rarius aere.

Alia aūt generāt dēsitate ꝛ raritate multa facientes. hec aūt sunt ꝓtraria. vl iter āt excellētia ꝛ defect⁹. sicut ꝺ Plato magnū ꝛ puū nisi q̄ꝝ q̄dē ꝝ facit materiā. vnū aūt specie. alij ꝝo vnū q̄dē subiectuz materiā. ꝓtraria aūt ꝺfinitias ꝛ spēs

¶ Hic ꝓparat illos penes modū quo dicūt res ex illo vno ꝓncipio generari dicens. q̄ illi q̄ ponebāt vnum elementoꝝ ꝓncipiū dicebāt oīa alia generari ex illo ꝑ raritatē ꝛ dēsitatē. ꝑ illa em̄ tota multitudo reruz ꝓstituebaꝯ ꝼm eos. nec erat diuersitas alterius formę in reb⁹ nisi ꝑ rarū ꝛ densum. Hec em̄ dicebāt ꝓtraria q̄ ꝓncipiū materiale ꝑmutant. ꝛ sic ꝓuenīt illi cuz alijs. qz oēs ꝓcoditer posuerūt quādā ꝓtrarietatē in ꝓncipijs. ꝛ hanc ꝓtrarietatē dicebāt esse excellentiā ꝛ defectū ꝑ additōem ꝛ diminutōem ꝑtiū materie. sicut plato q̄ dixit qđ magnū ꝛ puuz sunt ꝓtraria. Sz differebat ab alijs in hoc qđ dixit illa contraria se habere ex parte materie ꝛ formale ꝓncipium dixit eē vnū. Alij ꝝo dixerūt materiale ꝓncipiū eē vnū. ꝛ ꝓtia dixerūt esse ꝺfias ꝛ spēs seu formas

Quidam aūt ex vno inherentes ꝓtrarietates segregant. quēadmoduz anaximādros dixit. ꝛ q̄cūq; aūt vnū ꝛ multa dicūt esse. sicut empedocles ꝛ anaxagoras. ex ꝓmixtione nāq; segregant alia

¶ In hac secūda particula ꝓme partis recitat opiniones ponentiū quodā. nō vnū ꝛ quodā mō plura ꝓncipia. Et duo facit. ꝑmo oñdit qūo illi dixerūt res generari. Secūdo ponit ꝺfiam inter empedoclē ꝛ anaxagorā. Quantum ad ꝑmū ꝺt qđ q̄dā dicūt res generari ꝑ hoc qđ ꝓtrarietates segregātur ex vno oīa ꝓtinente que inherent ei et sunt in ipo actu. sed latēt. sicut fecit anaximādros ꝛ q̄cūq; alij philosophi. qui hoc modo dixerunt esse vnuz ꝓncipium. et multa. sicut dixit Empedocles ꝛ anaxagoras. omnes em̄ isti alia segregari dicunt ex isto vno sicut ex q̄dam commixtione.

Dūt autē abinuicem. eo qđ hic circulatiōem facit horum. hic aūt semel. ꝛ hic q̄dem differētias ꝛ infinitas silr partes ꝓtrarias. ille ꝝo vocata elemēta tm̄

¶Hic ponit differentiā inter Empe. z Anaxa. dicēs q̄ empe. z anaxa. p̄mo in hoc differūt inter se q̄ empedocles z sui sequaces infinitas dicūt fieri circulatiōes ex mixto z in mixtū. qz quoddā tēpus hz mūdus. vt dicūt. in q̄ res generate exeūt ex mixtione quattuor elemētorū. z qđdam tps in quo generata redeūt in ipm. z sic circulādo p petue ꝓmanet mūd⁹. Anaxa. aūt nō ponit circulū sz extitum solū. tm ꝓpetuū esse mūdū. eo q̄ infinitū est mixtū in quo latent oīa q̄ egrediūtur ex ipso. Secđo differūt in hoc q̄ anaxagoras elemēta rerū dr esse infinita. oīa em̄ talia in partib⁹ que omogenia dicūtur dr esse ꝯtraria p̄ncipia. Empedocles autem non ponit p̄ma cōtraria p̄ncipia nisi quattuor elementa.

Uidetur aūt anaxagoras sic infinita opinari vt accipiat cōem opinionē phyſicorū esse verā tanq̄ nō fiat nullū eorū ex eo qđ nō est. ꝓpter hoc em̄ sicut dicūt z erāt simul oīa. z fieri hmōi statuerūt alteratiōez alię ꝯgregatiōem z segregatiōem. Amplius ex eo q̄ fiunt ex alterutris ꝯtraria inerāt ergo. Si em̄ oīe qđ fit necesse est fieri. aut ex his que sunt. aut ex his q̄ nō sunt. Horū aūt aliq̄d qđ est ex his que nō sunt aliquid fieri impossibile est. In hac em̄ opinione conueniūt omnes q̄ de natura sunt. Reliquū iam ꝯtingere ex necessitate putauerūt ex his q̄ sunt z ī sunt fieri

¶Ista est secđa pars p̄ncipalis huius capli scđi. in quo phūs ꝓtractat spēaliter opinionē ipius Anaxa. Et diuidit in duas particulas. In p̄ma ponit eius opinionē. In secđa reprobat ipam. In p̄ma pticula duo facit. primo qđ dictū est. Secđo ponit euasiones anaxagore seu rñsiones ad q̄dā obiecta q̄ fieri possunt ꝯtra suā positiōez. Quātū ad p̄mū p̄mittit duas suppōnes ꝓpter quas dixit anaxagoras infinita esse p̄ncipia z res fieri p segregatiōem. Prima est omniū phōrū opinantiū q̄ nihil fit ex eo qđ non est Et cā quare hoc dicūt fm anaxagorā est. qz oīa sunt simul in vno mixto. hmōi aūt fieri qū aliq̄d fit ex eo qđ est dixerūt eē alterari. qz in tali fieri nihil fit nouū. sz qđ latebat exit in aptū. Alij aūt dixerūt q̄ tale fieri est cōgregari et segregari. Secđa suppō. Oīa ꝯtraria fiūt ex alterutris eo q̄ oīa sunt in vno. qđ aūt fit ex aliquo īfuit ei prius Illis p̄missis ꝓbat Anaxa. suā positiōem tali rōne. Omne qđ fit. aut fit ex eo qđ est seu ex ente. aut ex eo qđ nō est siue ex nō ente. Nō ex eo qđ nō est. qz in hoc cōueniūt oēs qui de natura locuti sunt q̄ nihil dicūt fieri ex non ente. ḡ relinq̄tur q̄ oīe qđ fit. fit ex eo qđ est z ineſt ei ex q̄ fit

Sed ꝓpter paruitatē magnitudinū ex insensibilib⁹ nobis sunt. vnde dicūt oīe in oīb⁹ misceri. ꝓpter id q̄ oīe ex oīi videbatur fieri. apparere aūt dīna z appellari altera ab inuicem ex magis supabū danti ꝓpter multitudinem in mixtura infinitorum Sincere quidem totū album vel nigrum. aut carnē aut os nō esse. sed quod plus vnūquodq̄ habz hoc videtur esse fm naturam rei.

¶Hic p̄hus ponit quasdam euasiones seu responsiones ad ea que possunt obīci sue positioni. Primo em̄ potest obīci et queri ab Anaxagora si omnia sunt in oīb⁹ vt si caro sit in aere vel in aqua. eo q̄ fit ex aere vel aqua. quare nō apparet esse in aere vel aqua. respondet Anaxa.

Oīa insunt oīb⁹. sz sunt insensibilia nobis ꝓpter paruitatem. dicūt em̄ fere oēs naturales q̄ oīa omogenia in oīb⁹ omogenijs mixta sunt. ꝓpter id q̄ oīa ex oīb⁹ videbant fieri. Secđo cuz querit ab anaxagore quare vnum omogenioꝝ denoiat ab vno potius q̄z ab altero. si oīa sunt in oīb⁹. dr em̄ vnū aqua z alterū sanguis. terciū medulla rcīs. Respondet anaxa. q̄ nomen accipiunt ab eo qđ supabūdat in eis et ꝓt ⁊ alia in forma sua. eo q̄ plures hz partes in mixtura ꝓmuni que infinita sunt fm numerū suaꝝ partiū. dr em̄ q̄ nullū totū sincere est albuz seu nigrū. aut dulce. aut caro aut os aut aliq̄d aliozuz. qđ est omogenioꝝ. sed vnūqđq̄ videt z iudicat fm denoiatiōnē illud esse de quo plus hz fm mixturā omogenioꝝ.

Si igitur infinitū fm q̄ infinitū ignotuz est fm magnitudinē z multitudinē. infinitū ignotū q̄tū est q̄ddā. fm spēm aūt infinituz ignotū quale quoddā est. p̄cipijs aūt infinitis existentib⁹ fm multitudinez z fm spēm impossibile est que sunt ex his cognoscere. Sic em̄ cognoscere vnūqđq̄ ꝓpositū arbitramur. cū cognoscim⁹ ex quib⁹ z quātis sit

¶In hac secđa pticula secūde partis phūs reprobat positiōem anaxagore. Et hoc facit tripl'r. Primo q̄tū ad pōnez suā in seipa. Secđo q̄tū ad modū sue positiōis Tercio ex ꝓparatiōe positiōis sue ad positiōnem Empedoclis Quātū ad p̄mū reprobat opinionē anaxagore quinq̄ rōnib⁹. quarū p̄ma z secđa opinionē anaxagore reprobāt q̄tum ad hoc q̄ posuit infinita rerū naturaliū p̄ncipia. Prima rō sic ꝓt formari ex textu. Si p̄ncipia rerū naturaliuz essent infinita ipa essent ignota. z si p̄ncipia rerū naturaliū sint ignota etiā ipe res naturales sunt ignote. z p ꝓsequēs peribit scia de reb⁹ naturalib⁹ Primā p̄mitiam ꝓbat phūs. qz infinitū acceptū fm multitudinez in numero et fm magnitudinē in ꝓtinuo est quātū quoddā ignoratem infinitū aūt fm numerū suaꝝ spēꝝ est quale quoddaz ignoratū. Secđam p̄mitiam ꝓbat. qz nos non cognoscimus ꝓpositū inq̄tū ꝓpositū est. nisi quādo scimus ex quib⁹ et quot ꝓponentib⁹ est

Amplius aūt si necesse est cuius ptez ꝓtingit quātūcūq̄ esse fm magnitudinem. z fm multitudinē. z fm paruitatē. z ipm totū ꝓtingere. Dico aūt taliū alię quā partium in qua cū insit diuiditur totū. Si aūt impossibile est aīal z plantam quātācūq̄ esse fm magnitudinē z paruitatē Manifestuz est quoniā neq̄ partiū quālibet. erit em̄ totū partib⁹ sil'e. Caro aūt et os z hmōi partes sunt aīalis. z fructus plantarum. Manifestū igit' q̄m impossibile est carnē aut os aut aliquid aliud quātumcūq̄ esse magnitudine aut in maius aut in minus.

¶Hic ponit secđam rōnem q̄ sic format. Nece est totū eē infinitū cui⁹ ptes sunt infinite. ḡ ex opposito si totū omogeniū. sicut aīal vel planta. nō sit infinituz Impossibile est partes sil'es ex q̄b⁹ ꝓponit z in q̄s diuidit eē infinitas. sed caro z os z hmōi sunt ptes aialis. z fructꝰ sunt ptes plātaꝝ. q̄ sunt tota q̄dā finita. ḡ impossibile est carnē aut os aut aliq̄d sil'uz esse infinitū magnitudine fm maiꝰ aut mēnus. Añs p̄me ꝓñe. q̄ est maioꝝ rōnis. ꝓbat phūs. qz oportet q̄ totū sil'e sit ptib⁹ quo ad definitiōem. Minorē ꝓbat. qz nō ꝓtingit aīal z plantam esse quātacūq̄ fm magnitudinem z paruitatem.

Amplius si oīa insunt q̄dē hmōi inuicē t nō fiūt sed segregātur cū insunt. Dicūtur aūt a plurimo. fit aūt ex quolibet quodlibet. vt ex carne aqua segregatur. et caro ex aqua. omne aūt corpus finitum resecatur a corpore finito. Manifestū est q̄ nō ptingit in vnoquoq; vnūquodq; esse. Remota eīm ex aqua carne. t iterū alia facta ex reliqua segregatiōe. q̄uis semper minor erit segregata. sed tamen nō excellit magnitudo paruitatē. quare si q̄dem stabit segregatio. nō oīe omni inerit. in reliqua eīm aqua non inerit caro Si vero non stabit habebit semp remotōem in finita magnitudine equalia finita inerunt. infinita f̄m multitudinē. hoc aūt impossibile est.

¶ Nic ponit phūs tertiā rōnem reprobantes opinionē Anaxagore q̄tū ad hoc q̄ dixit q̄libet esse in q̄libet. t p̄mittit suā positōem Aristo. Dicēs q̄ si oīa silia in ptib⁹ insunt sibi inuicē. vt dixit Anax. t nō fiūt noua sz porī⁹ segregāt ab alijs q̄b⁹ insunt. t sic p̄ceduut ad aptū t denominant a plurimo. cū tñ oīa sint in q̄libet eo q̄. sicut ex carne segregat aqua q̄ ineſt ei. t econuerso ex aqua caro. manifestū erit q̄ nō q̄libet sit i quolibet Cū his p̄mittit etiā aliud phūs ad rōnem suā necessariū. videlz q̄ illud q̄ō resecatur aut segregat a finito corpore nō p̄t esse infinitū. sed est necessario finitū. Ex q̄ elicit q̄ oīe finitū p ablatiōem finitī ꝓsumit. Et tūc ponit talē rōnem. Accipiat aliq̄d corp⁹ finitū. t segregetur ex ea caro. et iterū post illā segregatiōez segregetur caro. vel q̄ illa segregatio stabit. vel nō. si stabit. q̄ in aqua nō erit caro. t sic q̄libet non est in q̄libet. q̄ illud nō est i aliquo q̄ nō p̄t ab ipso segregari. Si nō stabit. cū aliq̄n sit deuenire ad carnē minimaz qua nō p̄t minor existere. eo q̄ caro in aqua finita est finita. tūc post segregationē illā nō segregabit caro minor. t cū f̄m anax. illa segregatio p̄cedat in infinitū in illa aqua finita. erūt infinite partes carnis f̄m multitudinē eq̄les vel maiores. q̄ sit caro minima. q̄d est impossibile.

Adhuc aūt si oīe corpus remoto quodā minus necesse est fieri. carnis aūt determinata est quantitas magnitudine t paruitate. Manifestuz est q̄ ex minima carne nullum segregabitur corpus. erit eīm minus minimo

¶ Nic ponit phūs q̄rtā rōnem reprobātē positiōem Anaxagore q̄ dixit q̄libet posse segregari a quolibet. et p̄mittit duas suppōnes. Prima. Oīne corpus a quo remouet aliqua ps eius necē est fieri minus p ablatiōem talis ptis. Secūda suppō. Carnis est determinata quātitas f̄m magnitudinē t paruitatē. sic q̄ est dabilis maxima et minima caro. Ex his formaf quarta rō. Est dabilis minima caro t maxima. sed ex minima carne nihil p̄t segregari. ergo non p̄t quodlibet segregari a quolibet. Maior est nota ex suppone secūda. Minor p̄bat. q̄ si sic. tūc sequeret per p̄mam suppositionem q̄ esset dabile minus minimo. q̄d implicat ꝓtradictionem.

Amplius aūt infinitis corporib⁹ ineſt vtiq; iam caro infinita t sanguis t cerebrū. separata tñ ab inuicē nihil minus entia sunt q̄ sunt. t infinitū vnūq̄d q̄. hoc aūt irrōnabile est

¶ Nic ponit q̄rtā rationem dicēs. Si quodlibet est in quolibet tūc oportz q̄ infinitis silib⁹ ptib⁹ insit infinita caro. t cerebꝝ infinitū. t medulla infinita. t in istis sunt etiā alia corpa infinita. t hec infinita sunt oīa distincta in loco t formis. q̄ sunt q̄ sunt f̄m suas spēs. licz sint in alijs. q̄ infinitū infinities est in quolibet alio q̄. t hoc est valde irrōnabile. nō eīm indigemus in natura q̄ infinities sit vnū infinitū in quolibet. cū semel infinitū ineſſe sufficies sit

¶ Nequaq̄ aūt segregandū esse nescienter dr. recte aūt dr. passiones aūt inseparabiles sunt. Si igit mixti sunt colores t habitus. si segregarent erit aliq̄d albū t sanatiuū. nō aūt alterū aliquid cui insit neq̄ in subiecto. quare incōueniens est impossibilia q̄rens intellectus. si vero velit si q̄dem segregare. Hoc aūt facere est impossibile t f̄m quātitatē t f̄m qualitatē. f̄m quātitatē q̄dē q̄m nō est minima magnitudo. f̄m qualitatem aūt quoniam inseparabiles sunt passiones.

¶ Postq̄ phūs reprobauit opinionē Anaxa. q̄tum ad seipam. p̄ter reprobat modū sue positōis Et duo facit. p̄mo q̄d dictū est. Scdo destruit motiuū sue positōis Quātū ad p̄mū vult ostēdere q̄ res nō generentur p segregatōem. eo q̄ q̄libet fieri possz p segregatōem ex alio et tū nunq̄ esse totaliter segregatū. Premittit tñ q̄d veritatis sit in opinione Anaxagore dicēs q̄ res nequaq̄ dissegregent t distinguātur est dictū non scientis. sed dicere q̄ non oīa segregātur t separātur est recte dicere. q̄ verū est de passionib⁹ q̄ sunt accētia Et hoc p̄bat phūs sic. Si q̄libet sit mixtū cū quolibet t possit ab eo segregari. tunc colores t habitus t scia essent mixti cum suis subiectis et possent ab eis separari. quod est impossibile. q̄ sic oporteret p̄cedere q̄ aliq̄d sit albū t sanatū. t nullū sit eius subiectū de quo dicaf denoiatiue. Ex q̄b⁹ infert Aristo. q̄ intellectus Anaxagore vel cuiuscūq; alterius est q̄rens impossibilia q̄ vult segregare que nullo mō segregabilia sunt neq̄ f̄m quātitatem. neq̄ f̄m qualitatem. quod etiam p̄bat de quātitate. q̄ quādo fit segregatio f̄m quātitatem tūc segregatū est semp minus q̄ illud a quo segregatio facta est. t tūc erit minus minimo. Si aūt f̄m qualitatem vult segregare erit ideo incōueniens. q̄ accētia inseparabilia sunt a subiecto.

Non recte autem generatōnem accipit similium specierum. est eīm lutum in luta diuiditur. Est eīm et non idem modus est. vt lateres ex ligno. t domus ex lateribus. sic autem aqua et aer ex alterutris et sunt et fiunt.

¶ Nic reprobat motiuuz Anaxagore dicens q̄ anaxagoras peccat in hoc q̄ putat nunq̄ generari aliquid nisi ex simili sibi f̄m speciez. Nos eīm videmus q̄ non tm̄ fit simile in specie ex simili. sed etiam dissimile ex dissimili. diuiditur eīm per generationem aliquando lutum in luta que sunt similia in specie luto. Et quandoq; non est idem modus generationis in quibusdam alijs. fiūt eīm lateres ex luto. t est aliquo modo similis generatio ex simili. t fit domus ex lateribus. et est generatio dissimilis ex dissimili. et hoc non est tm̄ in artificialibus. sed etiam in naturalibus q̄ aer fit ex aqua sibi dissimili t econuerso

Melius aūt in minora ꝛ finita recipere quod vere facit Empedocles.

¶ Reprobat h̄ anaxagore opinionē ꝙ ꝓbationē ad opinionem Empedoclis dicens. ꝙ dignius est accipere pauca ra et finita p̄ncipia. dūmodo ex his causari possunt naturalia ꝯ infinita. ꝛ in hoc verū d̄t Empedo. ꝙ finita ponūtur principia rerum naturalium

¶ Circa tractatū expositum mouētur quedā questiones. Prima vtrū ꝓtra negantes principia. sit disputādum in aliqua scia. Et arguitur ꝙ sic. qr ꝓbus in hoc primo physico ꝙ disputat ꝓtra Permenidē ꝛ Melissum qui tm̄ negauerunt p̄ncipia naturalis phie. ergo in aliqua scia disputandū est ꝓtra negantes p̄ncipia Secūdo sic Metaphysicus disputat ꝓtra negantem principia metaphysice. ergo in qualibet alia scia disputandum est ꝓtra negantē p̄ncipia. Ans ꝓz quarto metaphyc. vbi ꝓbs disputat ꝓtra negantes p̄mū principiū. Tercio sic. Quicūq; demonstrat circulariter ꝓbat p̄ncipia. sed in physica fiunt multe demonstratōes circulares. ergo ꝓbat principia. sed talis p̄t disputare ꝓtra negantes ea. ergo ꝓtra negantem p̄ncipia in physica est disputandum. Quarto sic Jn physica ꝓcedendū est ex his que sunt sensui euidentiora. vt dictum est in ꝓemio. sed experimento sensibili patz plura esse ꝛ hec mobilia. ꝙ ex talib⁹ p̄t redargui positio permenidis ꝛ melissi qui destruūt motū. ꝛ p̄ñs naturalis scie p̄ncipiū. Quinto sic. Disputatōis que est actus syllogisticus vni⁹ ad aliū finis est ostendere verū et reprobare falsum. sed negans p̄ncipia d̄t maxime falsa. ꝙ ꝓtra ipm̄ est maxime disputādū Sexto sic Vnusquisq; ꝙ artifex debet remouere illa que p̄nt impedire ipm̄ in ꝓsecutione sui finis. aut ex quib⁹ p̄t generari error in sua scia sed negās p̄ncipia artis aut scie impedit aliquē in ope et fine sue artis. est etiā cā multiplicis erroris in scia. ꝙ videt ꝙ quelibet scia debeat disputare ꝓtra negantē sua p̄ncipia Jn oppositū tm̄ arguit p phm̄ in textu. Et ꝓ rūsione ponūtur duo discursus. Primi est ista

Maior. Aliter ꝓmunis. aliter particularis scia se hz ad negātes sua p̄ncipia. Minor. Particularis scie principia. stabiliūtur ꝛ ꝓbātur in ꝓmuni scientia Conclusio. Jgit ꝓtra negātes p̄ncipia. non particularis sed cōis disputat scia

Ꝓ ꝓmo ꝓpositōnis declaratōne notandū est. ꝙ scientia nō d̄r ꝓmunis ꝓmunitate qualicūq;. qr nō d̄r cōis rōne subiecti de pluribus predicabilis. eo ꝙ sic omnis scientia diceretur ꝓmunis. Sed d̄r ꝓmunis ꝓmunitate transcēdentie. qr ipa est omnib⁹ aliis applicabilis nō quo ad modum sciendi alias scientias. qr sic tota logica esset scia ꝓmunis quo ad omnes eius partes. sed est ꝓmunis aliis scientijs ꝯtum est ex parte scibiliū aliarū scientiaꝝ. qr aliis scientijs ex parte sui scibilis ꝛ medij p̄t applicari. Particularis ꝓ scia d̄r que est de aliquo p̄ticulari scibili. qđ nō est trāscendens. sed sub ꝓmunitate trāscendentis positū. Vñ d̄r p̄ticularis scia. qr est de parte entis. Jnter particulares tamē scias vna est alia ꝓmunior. sicut ꝓmunior est scia libri huius. ꝯ scia alicuius alterius libri naturalis phie. Cōis aūt scientia est de toto ente. ꝛ versatur circa totam latitudinē entis. Et ille sunt tres ſm̄ phm̄ quarto metaphysice. scz metaphysica. dialectica. ꝛ sophistica. que differūt potestate ꝛ ꝓoresi Metaphysica enī differt a dialectica potestate. qr maioris virtutis est cōsideratio metaphysici ꝙ dialectici. eo ꝙ de oīnib⁹ ꝓsiderat demonstratiue ꝛ p certitudinem. dialecticus vero alia considerando ꝓcedit ex ꝓbabilib⁹. Differt aūt metaphysica a sophistica ꝓoresi. id est vite ꝓoresi. hoc est electiōe siue intentōne finis. qr ꝑus intendit veritatem. sophista ꝝo apparentiaz veritatis. vt scz videatur scire. licet etiaz non sciat. Quare aūt dialectica ponatur scia ꝓmunis ex ꝑte scibilis. ꝓbat ꝓbatus Thomas quarto metaphysice sic. Quia duplex est ens. scz rōnis. ꝛ ens nature. Ens rōnis d̄r ꝓprie de illis intentōnib⁹ quas rō adinuenit in reb⁹ ꝓsideratis. sicut intentio generis speciei. ꝛ similium. que ꝗdem non inueniūtur in rerū natura ſm̄ ꝓsideratōem. et huiusmodi ens rōnis est ꝓprie subiectū logice. huiusmodi aūt intentiones intelligibiles entibus nature equiparātur. eo ꝙ omnia entia nature sub ꝓsideratōe rōnis cadunt. Et ideo subiectum logice ad omnia se extendit de quib⁹ ens nature p̄dicatur. Vnde ꝓclusit ꝙ subiectū logice equiparatur subiecto phie. quod est ens nature. Ꝑus igitur ex p̄ncipijs ꝓcedit ad ꝓbādū ea que sunt ꝓsideranda circa hmōi ꝓmunia accidētia entis. Dialecticus aūt ꝓcedit ad ea ꝓsideranda ex intentionib⁹ rōnis. que sunt extranea a natura rerum. Ex quibus verbis ꝛati Thome habetur etiam ꝙ logica est principaliter de secūdis intentionib⁹. Sed quereret aliquis quare tunc pars logice. que est de demonstratiua non est scientia ꝓmunis sicut dialectica. Respondendū est ſm̄ eūdem ꝙ ideo. qr in parte logice que d̄r de demonstratiua soluz doctrina pertinet ad logicam. sed vsus ad phiam ꝛ ad alias particulares scientias que sunt de reb⁹ nature. et hoc ideo. quia vsus demonstratiue ꝓsistit in vtendo p̄ncipijs reruz de quibus fit demonstratio que ad scientias reales pertinet. non vtendo intentionibus logicis Dialectica autem ꝛ sophistica in ipsa scientia logica habent vsum ꝛ doctrinam. Istis sic notatis ꝓbatur ꝓpositio ꝓma sc. qz licz in hoc cōueniant ꝙ sicut particularis scia in lumine ꝓprio nō ꝑt ꝓbare sua p̄ncipia. sed ꝓsupponit ea nota ranc ꝯ ꝓcognita demonstrationū. sic etiā ꝓmunis scia ꝑsupponit sua p̄ncipia. ita ꝙ a ꝑori probari nō possunt. Jn duob⁹ tm̄ differūt. qr scientia ꝓmunis disputat ꝓtra negantem p̄ncipia alia⁹ scia⁹. non aūt scia particularis. Secō d̄r. qr scientia comunis disputat demonstratione ducente ad impossibile contra negantem sua principia ꝓpria. non autem particularis scientia Cuius ratio est. quia scientia comunis disputare potest cum omni eo qui aliquid ꝓcedit. saltem ad impossibile ducendo. vt dicitur quarto metaphysice. sed ille qui negat principia scientie ꝓmunis aliqđ ꝓcedit. scz ꝙ principia non sint vera. ergo contra eum disputare potest primus ꝑus. Minor ꝓbatur. quia qui negat principia scientie comunis ille concedit ꝙ illa principia sint falsa. et ergo ex hoc ꝓcedere potest ad inferendum ꝓpositum. si autem nihil cōcederet. tunc non esset plus disputandum cum eo ꝯ cum planta. hoc autem non conuenit cum particularibus scientijs. non enim hmōi procedunt ex quolibet suppositō. ergo non contingit ad impossibile demonstrare contra negantem principia. licz tene a posteriori. et p effectū. Ex his ꝑz ꝙ scia ꝓmunis et particularis in hoc ꝓueniūt ꝙ nō disputāt ꝓtra negātem sua p̄ncipia a ꝑore ꝛ ostēsiue. Cui⁹ rō est. qr disputatio doctrinalis est motus ꝗdā rōnis ad sciam. cui⁹ instrumētū est demonstratio. Jn oīmi aūt motu oportet ꝑmū principiū esse imobile vel simpliciter. vel in illo genere motus qui mouetur. alꝫ idem esset mouēs et motum.

¶ Secūda ꝓpositio ꝓbat. qz scia ꝯmunis ambit ꝯmunitate sui scibilis seu subiecti z medij omniū aliaꝝ scientiaꝝ subiecta. q̄ sicut subiectū ꝑticularis scie in subiecto cōmunis scie stabilit antecedēter. ita ꝓncipia sub ꝓncipijs. Dicit aūt in ꝓpositōe stabiliūrur aut ꝓbant. qz in scia ꝯmuni que est metaphysica stabiliūrur z finalr resolutorie firmātur. sed in dialectica z sophistica ꝓbant. z ꝓter hoc in textu vocat dialecticā alterā ꝑtem. eo q̄ est ꝑte modus. ¶ Conclusio sequtur ex p̄missis. qz ꝑticularis scia p̄supponit in suo gñe ꝓncipia sua sicut q̄dā p̄cognita. z iō i ꝓprio sitmine suo illa in scia ꝑticulari a ꝓri ꝓbari nō possunt. Comunis aūt scia illa ꝓncipia scz scie particularis ꝓbare p̄t scz a ꝓri efficaciter sicut metaphysica. vel ꝓbabilr sicut dialectica. vel apparēter. sicut sophistica. Propa autez ꝓncipia cōis scie ipa scia cōis ꝓbare p̄t nō a ꝓri. quia eis formalr nihil est ꝓus. z ideo p se nota st̄z sm suā naturaz sed a posteriori nō solū ostensiue. q̄ō etiā ꝯuenit ꝑticularibꝫ scientijs respectu suoꝝ ꝓncipioꝝ. sed demōstratōe ducente ad impossibile. qz ꝓcedit ꝯtra aduersariuz ex quocūcꝫ ꝯcesso. h aūt nō ꝯuenit scientijs ꝑticularib. qz nō p̄t ex quocūcꝫ ꝯcesso ad ipossibile syllogisare. Sc̄di discursus

Maior. Supponit pro principio in scia naturali. oīa aut quedā moueri Minor. Permenides et melissus hoc negabant ꝓncipiū. ponentes ens vnū immobile finitū vel infinitū Conclusio. Igit ꝯtra eos tanq̄ negātes ꝓncipia. nō est disputādū in naturali philosophia

¶ Quia ꝓpō est ꝑbi i textu. p cuius intellectu Notādū q̄ motꝰ accipit duplr. Vno⁰ vt via ad naturā. i. ad formā q̄ est eius terminus. z sic d̄r ꝓncipiū rei naturalis. z ꝑsupponitur q̄tum ad q̄d est z q̄a est. Alio mō accipit vt passio mobilis. sic itez est ꝓncipiuz in naturali scia. z p̄supponit tanq̄ p̄cognitum quoddā respectu totius demōstratōis scientifice. sic de ea ꝑsupponitur quid est. z demonstrat de ipa qz. sicut de q̄libet alia passione Et ideo si arguat. ꝓncipium debet p̄cedere rem cuius est. sed motus sequtur rez naturalē. g̃ nō est ꝓncipiū. Solo illius ꝑz ex dictis Potest etiā ad hoc dici. licet motus ꝓut passio non sit ꝓncipiū rei naturalis. est tñ ꝓncipiū demōstratōis scientie naturalis. Et ideo p̄t dici q̄ duplicia sunt ꝓncipia rerū naturalium scz essendi z cognoscēdi Principia essendi st̄z illa a q̄bꝰ res naturales dependēt in eē vt materia z forma. ꝓncipia ꝓ cognoscēdi sunt illa p̄ que res naturales hñt cognosci vt est motus Et licz idē nō possz esse effectus z ꝓncipiū essendi rei naturalis. vtcūcꝫ tñ p̄t esse effectꝰ z ꝓncipiū cognoscēdi. vt est motū esse. Solet etiaz dici q̄ motus nō est ꝓprie ꝓncipiū in physica. st̄z supponit tanq̄ ꝓncipio ꝯplexo oīa aut q̄dā moueri. sicut d̄r in textu (Nobis aūt subijciant q̄ sunt natura oīa aut q̄dā ꝛc̄.) Dicit aūt oīa aut q̄dam sm Albertū. qz oīa mouētur aliquo motu celestiū p̄ter terraz et ꝑcipue ꝓre terre q̄ sunt circa centꝝ. tū z ille mouentur virtutib celestiū motu alteratōis. qz cū celestia moueāt inferiora p radios. ibi maxima apparet radioꝝ ꝓtus vbi maxime ꝯiūgūtur. Hoc autē est in centro z circa centrum Sunt q̄dā naturalia q̄ motui nō subijciūtur. tū ad motuz referūtur vt aia et motores celestiū corꝑoꝝ. que etiā sunt aliquo modo naturalia. ¶ Secūda ꝓpositio ꝑz in textu qz quicūcꝫ dicit ens vnuz z imobile ipse negat ꝓncipium esse rerū naturaliū. et negat principiū cognitōis. z esse rerum naturaliū. ꝓncipia em̄ que sunt plura. scz efficientia formalia z materialia sunt ꝓncipia esse rerum naturaliū et motus earū. Entia autez esse plura z habere ꝓncipia q̄ sunt cause motus z quietis in eis est ꝓncipiū cognitōis in physicis sine quo nihil scitur in physicis. Sed ꝯtra em pedocles democritus z leucippus z alij ex vno chaos omnia generari dicūt. ergo vnitas ꝓncipij nō repugnat scientie naturali Solo. illi ad minus posuerūt plura sm potentiam. eo q̄ per litem dixerūt illud chaos ꝯmune in pluralitatem entiū segregari. z hoc p motum. qui motus est via in naturam. ¶ Conclusio sequtur ex p̄missis. qz neganti ꝓncipia non fit ꝯclusio. eo q̄ q̄ ipse deductus est ad metā inconuenientis. nō videt ei esse inconueniens.

Ad rationes Ad p̄mam dō̄m est q̄ phs disputans ꝯtra permenidē z melissum nō facit hoc vt physicus sz vt metaphysicus. ꝓcedit em̄ ex diuisione entis z vn⁹ que sunt physice ꝯsideratōnis. Congruit aūt hoc fieri ex ꝯmunis scie ꝓncipijs. licet nō sit necessariū ex ꝑte scie in se z absolute ꝯsiderate. ꝯgruentiū illā tangit phūs q̄n d̄r eos de natura fuisse locutos. licz defectus ꝑ naturales sint Etiā congruit hoc ne forte in scia naturali ex eoꝝ opinionib gene re obscuritas. Etiā ne error eoꝝ videat alicui esse incorrigibilis. Ad secūdaz dō̄m q̄ nō est sile. qz metaphysica est scia ꝯmunis. ideo p̄t disputare ꝯtra negantem sua ꝓncipia demonstratōe ducente ad impossibile. sed nō ostensiua demonstratōe. hoc aūt ꝯuenit metaphysice. ex hoc q̄ scia ꝯmunis est que p̄t disputare ꝯtra quecūcꝫ ꝓcedentē aliq̄d. vt d̄r quarto metaphysice. z dictū est in ꝓmo discursu. q̄ō particulari scientie non ꝯuenit. ¶ Sed diceres. q̄ cūcꝫ potest accipere oppositū suoꝝ ꝓncipioꝝ cū aliquo vero ad inferendū aliquod manifeste falsum. alle p̄t demonstrationē facere ducentem ad impossibile. sed quelibet scia tia particularis p̄t accipere opposita suoꝝ ꝓncipioꝝ. ergo p̄t demonstrare ꝓncipia sua demonstratōe ducente ad impossibile. sicut metaphysica aut alia scia ꝯmunis. Solutio. licz possint capi opposita ꝓncipioꝝ. ex illis tñ non p̄t fieri demonstratio in illa scientia. qz demonstratio ad impossibile ducens ꝓcedit ex aliquo falso cū aliquo vero ad inferendū maius falsum. mō nō p̄t inferri maius falsum in scientia particulari q̄ſ sint opposita suoꝝ ꝓncipioꝝ. Sicut em̄ ꝓncipia scie sunt notissima in veritate. ita opposita eoꝝ sunt in falsitate manifestissima. z ergo d̄r ꝓmo posterioꝝ. q̄ nihil est notius in falsitate oppositis ꝓmoꝝ ꝓncipioꝝ Ad terciā dō̄m. q̄ in tali demonstratōe circulari nō ꝓbantur ꝓncipia ꝓpria huius scientie vel alterius qz variat vel genus demonstratōnis. puta demonstratio ꝓpter q̄d in quia. vel genus cause. sed nihil ꝓhibet q̄ illud qđ est ꝓncipiū in vno genere demonstratōis z cause sit cōclusio in alio genere. Ad quartā dō̄m q̄ ꝓcedit de disputatōe p demōstratōem sensibilē a posteriori q̄ nō facit fidem ei q̄ negat veritatē iudicij sensibilis. sicut sunt illi q̄ negant motū esse. Ad q̄ntam dō̄m. q̄ bñ ꝓbat esse disputandū ꝯtra negantē ꝓncipia alicuius scie ꝑticularis. st̄z non in eadē scia. cū hoc sit impossibile. sed per habitū alterius scie hoc vtcūcꝫ deber fieri. vt vult etiam phūs in textu Et hoc p̄t fieri in genere duplr. vel p scientiā ꝯmunē. vel p sciam subalternantē q̄ ꝓbat ꝓncipia subalternate scientie. differēter tñ ꝓbantur ꝓncipia ꝓpria p ꝯmunes scientias vt dictum fuit. quia dialectica ꝓbabiliter disputat de ꝓncipijs alia ꝯ scientiarū. sophistica apparenter ꝓbabiliter. z metaphysica demonstratiue. Sed q̄ ꝓncipia scientie subalternate ꝓbantur per subalternantez rō est. qz vnūqđcꝫ

naturalr ꝓbaꝝ ꝑ suam causam. sed scia subalternās ponit causam scie subalternate z ꝓncipioꝝ eius. ḡ ꝓfit talia ꝓncipia ostēdi z ꝓbari ꝑ ꝓncipia scie subalternāt̄ Ad tertā dōm ꝙ verꝫ est inq̄tum illa impedimēta vel illi errores fiunt circa ea q̄ cadūt sub arte siē in scia ꝓclusiōes syllogisabiles aut demonstrabiles in illa scia. sz nō ē ḥ necē immo impossibile qñ accidūt illa impedimēta vl'errores circa ꝓncipia qz ꝑ hoc destruunt ꝓncipia sua sine q̄b artifex nihil ꝑt. q̄d̄ eñ demonstrat in aliq̄ scia. demonstrat z ꝓbaꝝ ꝑ ture z in lumie suoꝝ ꝓncipioꝝ

¶ Questio secunda

¶ Utrum Sufficiēter ostendat pḥus falsam illā opinionē esse. q̄ ōt. tātum vnū eē ens z hoc immobile Et arguit ꝓtra ꝓmū ꝙ non sufficienter oñdat eas falsas. qz in ꝓma rōne arguit ex insufficiēti diuisione entis in subaz z accīs. qz est dare medīū inter substātiā z accīs scilicz correlatiua habitudo ꝓncipioꝝ subam ꝙstituentiū q̄ nō est suba. sz differt ab ea sicut respectiuū ab absoluto Nec accīs. qz accidens aduenit substātie. sed illa habitudo correlatiua ꝓuenit substantiā Scḋo sic. In ꝓma rōne pḥs ꝓmittit fallaciā figure dictōis. ḡ nō tene ꝓbat opinionē illoꝝ Añs ꝓbaꝝ. qz arguit sic. Si oia sunt vnum ens. ḡ oia erūt vna suba vl'vnū accīs tm̄ Tercio sic. Si ponaꝝ infinitū vnū ens nō sequit entium multitudo qđ tñ innuit ꝓma pḥi rō. ꝓbaꝝ. qz deus est infinit⁹ z tñ nec q̄tus nec aliq̄ multitudine diuersificat⁹ Quarto sic Nō ens non multiplicat ens. sed infinitū est nō ens. ḡ nō multiplicat ens. ꝙ ꝓns male inferꝫ ꝓtra ꝓmenidē ꝙ si infinitū sit ens ꝙ nō sit tm̄ vnū Minor est pḥi tercio phȳsicoꝝ ꝓtēdētis infinitū nullū esse Quinto sic Secūda rō pḥi ꝓcedit ex insufficiēti diuisione vni⁹. ḡ non est sufficiens Añs ꝓbaꝝ. q̄a q̄nto metaphȳsice ponunt plures modi vnius Est eñ vnū analogia. vnū gñe. vnū numero. z in illos modos hic nō diuidit. Sexto sic. pḥs disputādo ꝓtra ꝓmenidem z melliſſuz debet ostēdere motum esse. sed hoc non facit. ḡ eoꝝ opinionē insufficiēter destruit Septimo sic. Ratio melliſſi ꝓcedit ex ꝙuertibilib⁹. ḡ est bonū argumentū z ꝑ ꝓsequens male destruit eam Octauo. bene sequit. si nō sit motus localis ꝙ nullⁱ aliorū motuū sit. z ꝑ ꝓns tene ex hoc ꝓcludit melliſſus ꝙ si ens sit immobile ſm locū ꝙ sit simplr immobile. Sequla ꝓbaꝝ qz remoto ꝓmo impossibile est posteriora ꝑmanere aut esse. sed motus localis est ꝓmus motuū vt ōt octauo phȳsicoꝝ Nono sic. pḥs vult ꝙ ex multitudine ꝓriū definitōs sequit multitudo entiū. sed ḥ est falsuz qz ꝑtes definitōis z tota definitio sunt realit idē cū definito Decio Opinio ꝑmenidis z melliſſi est ꝓa qđ ꝓz qz ſm pḥm q̄rto metaphȳsice vnū z ens ꝙuertunt. ḡ sic oñe vnū est ens ita oñe ens est vnū. z tūc arguit vlteri⁹ oñe ens ē vnū. ḡ ē tm̄ vnū ens. illa ꝓna ꝓbaꝝ ꝑ regulā q̄ōt ꝙ ab vli affirmatiua ꝓa ad suā exclusiuā in tminis trāspositꝫ ē bona ꝓna. sic in sili ē bona ꝓna. oīs hō ē rōnal' ḡ tm̄ rōnale ē hō Undecio sic. bñ sequit hoc est ens z est tm̄ vnū. ḡ ē tm̄ vnū ens. a diuisis ad ꝯiūcta. z tūc ꝑ conuersionē simplicē. ḡ tm̄ vnū ē ens In oppositū huⁱ⁹ est pḥs in textu Et ponit iste discursus.

Maior: Substantia sine accidentibus. non est quanta nec qualis Minor Nec potest accidēs in natura. subsistere sine substantia Cōclusio Igitur non est possibile. oīa q̄ sunt a natura vnū ens esse Maior patz. qz qualitas z q̄tas sunt accidentia substantie supaddita a q̄bus denominatiue ōr q̄ta vel qualis Effectus eñ cause formalis non potest esse sine sua causa. sed q̄litas z q̄tas causant quale z q̄tū in genere cause formalis. z hoc loq̄ndo de qualitate non essentiali q̄ est differētia substātie. z sibi identica. sed de ea q̄ est ꝓdicamētū distinctū a suba ¶ Scḋa ꝓpositio pz ꝑ pḥum septimo metaphȳsice dicētem. ꝙ accīs non est ens sed entis mod⁹ dependēs a suba in triplici gñe cause. ḡ non ꝑt sine ipsa suba subsistere. sz eñ ꝑ diuinā potētiā possint accīntia ꝓseruari sine subiecto siē pz in sacramēto eucharistie. non tñ ꝑ potētiā nature nec auferꝫ ꝑ actualē subsistentiā quā habent ꝑture diuina sine subiecto actuali aptitudinalis inherētia q̄ est de rōne z essentia accīntis. sz solum actualis. Si eñ ꝓmam auferrēt ꝙseruaret de⁹ res sine sua eentia qđ nephas ē dicere. qz hoc esset facere aut posse nihil. cum implicet ꝓtradictōem q̄ nihil est. z sic attribueret deo impotētia q̄ lōge est ab eo relegāda ¶ Cōclusio sequit ex ꝓmissis q̄ ꝓcedunt ex sufficiēti diuisione entis facta in ꝓma rōne philosophi Secūdi discursus

Maior: Tripliciter dicitur vnum. cōtinuitate indiuisibilitate z ratione Minor Unitas quecunq̄. repugnat collectiue entibus nature Conclusio Igitur sufficienter ostendit pḥilosoph⁹. nō esse tm̄ vnum ens vt dixerūt ꝑmenides z melliſſus.

¶ Maior est pḥi in textu Et rō est qz oē vnū ē idiuisuz a se z a q̄libz alio diuisū. vl'ḡ ē idiuisuz ſm actū z poñaz sil'. aut ſm actū tm̄ Si ꝓmū sic ē vnū idiuisibilitate. Si scḋm hoc est dupl'r. vl'est ſm poñam diuisibile in partes materiales. z sic est vnū ꝯtinuitate. aut in ꝑtes subiectiuas siue formales. z sic est vnū spē seu rōne definitiua. ¶ Secūda ꝓpositio pz in textu. qz si oia eēnt vnū ꝯtinuitate tūc possent esse multa entia ꝑ diuisionē quā oporteret reduci in actum. eo ꝙ in natura nihil est frustra Et si oia essent vnū indiuisibilitate tūc ḥ vnū indiuisibile nō esset finitū. qđ tñ dixit ꝑmenides. nec infinitū sic dixit melliſſus cū rō finiti z infiniti q̄titati ꝙueniat. q̄ nō est in indiuisibili Nec tertiū. qz tūc sequrent q̄nq̄ inconueniētia. ꝓmum ꝙ si ens esset vnū ſm rōnem z definitōem tūc ꝓtraria essent idem ſm definitōem. Scḋm ꝙ bonū z malus essent idem ſm definitōem. Tertiū ꝙ disparata. vt hō z equ⁹ essent idem ſm definitiōem. Quartū ꝙ ens z nihil essent idem ſm definitōem. Quintū inconuenies sequrēt ꝙ quale z q̄tuz essent idē ſm definitōem. ꝓut etiā circa tertū dictū fuit. Cōclusio pz. qz sicut sufficiēter ꝓbaꝝ ꝓclusio q̄m sumit argumētum ex ꝑte oīm terminoꝝ in q̄stione positoꝝ. ita etiā sufficiēter improbaꝝ q̄m arguit ꝓtra q̄stionē vl'aliquā ꝓpōnem aut pōnem ex ꝑte oīm terminoꝝ in ea positoꝝ. sed sic facit pḥus in ꝓposito. qz positio erꝫ ꝓclusio eoꝝ fuit. tm̄ vnū esse ens seu ꝙ ens est tm̄ vnum. z qz ex multiplicitate z entis z vni⁹ oñdit ḥ eē falsum. ḡ sufficiēter Et nō solū ostēdit falsum qđ dicīt. sed etiam motiua z rōnes eoꝝ q̄bus ad hoc dicēdum mouebā tur vt in textu patuit. ergo sufficienter eoꝝ opiniones falsam esse ostendit Potest etiam multitudo entium ꝓbari ex ꝓpriis principiis huius scientie scz ex parte motus. quia ad motum tria exigunt necessario diuersa. scz mouens mobile z forma fluens que identificatur termio ad quem. requiruntur etiam termin⁹ a quo qui opponit termino ad quem z tempus mensurans motum. illud tamen medium non adduxit pḥilosophus contra eos.

quia illius rationis principium negant videlz motum.

Ad rones ante oppositum factas Ad pmaz dicendum est Q3 si accipiatur substantia fm rem z modum p omni eo quod habet modū ens tis intelligēdi absolutū sic distinguit contra adaliqd. sed nō ptra accidens cuius esse abstractū est absolutū Nec relatio de qua est obiectio puate existentie est ab existentia subiecti z accntis. sed si ipa fuerit substalis ipa subsistit in substātia sic accntaliū fundat in accnte. diuis. o aūt phi in textu posita est p drnas existendi. z non p drnas modozum intelligēdi Ad scdam dām q phs h supponit sic antiqui dixerunt scz q omnia essent vnum ens numero z illo supposito tunc bene sequitur q oīa sint vna substantia vel vnum accidēs. Iz simplr illa pntia non valeret Sicut in simili arguit. oīa sunt vna suba nūero ergo omnia sunt vnus homo vel vnus equus. vñ pz q phus nō pmittit fallacia figure dictōis. Et Iz accns z subiectum sint vnum numero accntaliter. non tamē essentialr q diuersitas essential' stat cum identitate nūerali accntali.

Ad terciā dām q argumētum procedit de infinito formali de quo non loquuntur phi. sed de infinito materiali quo posito necessario ponit cntitas Ad qrtam dicēdum q Iz infinitū fm vltima non sit. tamen bene infinitū fm diuisionē quod est actu finitū z pona infinitū. Etiam si infinitū materiale p impossibile ponatur esse necessario ponet ipum esse diuisibile cum esset cntū q est ratio diuersitatiz ānto metaphysice. Ad qntā dām q omnes pfecti modi vnius reducunt ad hos tres modos. vnitas aūt generis z analoga non est pfecta vnitas z vnuz numero p accidens non est pfecte vnū. sed quod est aut fm formam essentialē. aut fm materie pximitatē. autem nimodam indiuisibilitatē Ad sextam dām. q Iz philosophus disputando contra eos ex principijs metaphysice non sufficienter probet motum esse directe. vtiqz tamen indirecte quia ipe destruxit eorum fundamētum p pter quod motum negauerūt ponentes vnum ens immobile Ad septimam dicendū q ratio melissi nō est ex puertibilib. quia pncipium non accipitur eodem modo Unde pncipium potest accipi trib modis Uno modo pro pncipio duratōnis. z sic arguit ex puertibilib. qz si aliquid est factum hoc habet pncipium duratōnis z si non est factū nō habet pncipiū duratōis. sed sic nō pt accipi in rone melissi. qz tūc sequela illatio nō sequret ex pma in qua dr. si aliqd nō hz pncipiū ipum est infinitū. Alio modo accipit pncipiū p pncipio magnitudis tm. z sic accepit in scda illatōe in qua dr. Si aliqd nō hz pncipium ipsum est infinitū. qz hoc est infinitū qd nō hz pncipium magnitudis. Tercio accipit pncipium p pncipio duratōnis z magnitudis sil'r sic nece est h accipe pncipiū. z q nō arguit in puertibilib. sz pmittit fallaciā psequētis

Ad octauā dām q Iz motꝰ localis in diuersis sit pmꝰ z in vniuerso vt dr octauo physicoz. nō tñ in eodē sz sic est tpe posterior Ad nonā dām q triplex est definitio. qdā est pure essentialis q inuenit in suba data p pncipia intrinseca. scda est data p additamētū eiusdē gnis z talis est definitio forme pris q definit p modū sic pz de aia. zº de aia. Tercia est p additamētū alterius gnis. z illa locū hz in accntib. Cuius rō est. qz sic res hz se ad esse. ita se hz ad definiri. q illa q hñt ppletū ee itra se pñt definiri. Que aūt hñt esse incōpletū z dependens ad aliud hñt p illud definiri tanqz p terminū sue dependētie. z ille terminꝰ qnqz est in eodē gne. qnqz in alio In pma igit definitōe pres definitionis z definiti idē dicūt in re sz drnt fm rōnem ingrediuz genus dt formā formabilē. drna formā formantē. z spēs formā formatā Et hec drna non est solū rōnis ratiocinātis. sz etiā rei rōnabilis ingrēdiuz ipa natura ptinet in se virtute plures gradꝰ q̄p vnꝰ ppak alteri. vt imperfectꝰ perfectiori. z includit poz in posteriori z nō econtra. z sic natura fm vnū gradū fundat rōnem gnis. fm aliū rōnem drne fm terciū pro rōem spēi Et q phs p ptes eentiales definitōis pueniens arguit pluralitatē entiū. Iz eīn idē dicāt in re. tñ sumunt aliq mō a diuersis in pute. z illa multitudo in pute arguit pter multitudinē in actu. qz gradꝰ perfectionis in vno z eodē ptinēt ad vnā naturā. Iz in diuersis distinguant subalit. In alijs aūt definitiōibꝰ manifestū est ptes importare multitudinē z diuersitatem rei.

Ad decimā dām q ens z vnū trāscēdēter acceptū conuertunt sed nō vt vnū est pncipiū nūeri. z q qdlibet ens distinctiue loqndo est vnū. sed nō oia entia collectiue accepta sunt vnū ens. Et ad illud qd subinfert. Dām q h signū exclusiuū pt accipit triplr Uno vt facit ppōnem de excluso subiecto. z sic pt sua cadit sup subiectū excludēdo ea alia a pdicato excludendo oīa alia a cōsortio pdicati. z sic est sensus. ens est tm vnum. i. ens est vnum quod vnū non est plura Tercio facit vnā exclusiuam put excludit pdicatū a psortio subiecti. z hoc dicit vel gratia alteritatis. vel gratia pluralitatis. Primo sic exponit. tm vnū est ens. i. vnum est ens z nihil aliud ab vno est ens. z sic est pa. sed tunc vnū est transcendēter acceptum z nonvt est pncipium numeri. qz ppositiones exclusiue in quibꝰ ponuntur termini numerales debent exponi gratia pluralitatis. Si ergo accipiat vnum prout est pncipium numeri tunc deberet exponi gratia pluralitatis. z est sensus. tm vnum est ens. id est vnuz est ens z nō sunt plura entia q vnū. z sic acceperunt illam antiqui z est vna exclusiua falsa. z sic non arguitur p regulam allegatam. nisi vnum accipiat. transcendēter z concluditur verum vt dictum est Ad vndecimam dicendum q psequens verum est sicut z antecedens. qz consequens est vna de exclusō pdicato z nō exclusiua. Tercia qstio.

¶ Utrum vera sit omnium philosophorū opinio. dicentiū nihil posse fieri ex nihilo. sitqz specialiter reprobanda anaxagore de pncipijs rerum positio. Et videtur pmo q ex nihilo possit aliqd fieri. z sic falsa est antiquoz opinio. pbatur quia Creatio est mutatio ex nihilo. sed oīa sunt pducta in esse p creatōnem. q ex nihilo potest aliqd fieri Maior est definitio creatōis. qz creare est ex nihilo aliqd facere Minor pbat. qz oīa sunt pducta a pmo ente quod est deus glorioſus. sed non p gnatōnem. q p creatonem. Maior illiꝰ pro syllogismi est phi pmo de celo. vbi dr q a pmo ente deriuatū est cuncteris esse z viuere. his qdem clarius. his vo obscurius Minor illius psyllogismi pbatur. qz subē separate qaceperūt esse clariꝰ non sunt gnabiles cū nō habeāt materiam que sit trāsmutatiōis subiectū. etiam materia est ingenerabilis. z sil'r forma cum solum totū positū generetur. Et confirmat hac rōne. qd to agēs est perfectiꝰ tāto minus psupponit in sua actione vt agēs naturale. qz perfectius est minus psupponit. qz solum ens in poña q artificiale qd psupponit ens in actu. sed cū pmū agens in infinitū sit omnib alijs perfectiꝰ in sua actōne nihil psupponit.

Secūdo sic. Generatio est mutatio naturalr. z tñ p eā fit aliqd ex nihilo. Añs p scōa ptē pbar. qz gñatio ē ex nō ente. scōo physicoz. sed nō ens z nihil idē dicūt Tertio sic. Cōtradictoria in nullo cōicāt. sz subiectū mutationis est cōe vtriqz tmino. ergo manet idē sub vtroqz. g mutatio inter ꝓtradictoria. scz gñatio nō ꝓsupponit subiectū Maioz pbar. qz infinita distātia in nullo ꝙueniūt sz ꝓtradictoria in ifinitū distāt Quarto sic. Generatio put est mutatio simplr est ex nō ente simplr z in ens simplr. g est inr simplr ꝓtradictoria q̄ hñt se sic nihil z aliqd z p añs ex nihilo naturalr aliqd fit Añs pbar p phm qnto physicoz z pº de gñatōe p ꝫ distinguēs gñatōem simplr a gñatōe ꝑm qd q̄ est ex nō ente ꝑm qd in ens ꝑm qd. vt ex nō albo in albū Quinto sic. p ꝫ distinguit generatio ab aliis spēb mutatōis z motº q ipa ē ex nō subiecto in subiectū. g in ea nihil subiicit. z p añs est ex nihilo. Añs est phi qnto physicoz. Sexto sic. Termi vº gñatōis nō ē in subiecto aliq. g nec gñatio ꝓsupponit subiectū z p añs nihil ꝓsupponit. añs pbar. qz motº idētificat suo tmino ad quem. vt habet qnto physicoz Añs pbar qz tminº ad quē gñatōis est suba. sz cōe est oī sube in subiecto nō ēe. vt ꝺr in libro ꝑntoz Septimo sic Qd fit ex p se nō ente fit ex nihilo. sed oē qd gñat fit ex p se nō ente. g qd gñatur fit ex nihilo. Maioz pbar qz p se presupponit deo oñi. ergo si est p se non ens remouet ab eo q̄cunqz mō ens Minor pbar. qz fit ex puatōe. sed puatio est p se non ens. vt ꝺr phus in seqntib huius primi physicoz Octauo. Omne agens producens totum ꝓpositum producit materiā z formam. sed omne generās naturale producit totum ꝓpositum. ergo producit materiā cum forma. Maioz est nota. qz partes totius ꝓpositi sunt materia z forma. Minor probat p phum primo de generatōe dicētem q gñatio est mutatio huius totiº in hoc totum. z tunc vlterius infertur q vbi producitur materia ibi nihil subiicitur. vt patz in fine huius primi. Etiam ꝓpter hoc in creatōne nihil dicitur subiici. qz ibi tota videlz materia z forma simul producuntur Nono sic Non solum anaxagoras errauit circa ꝓncipia rez naturaliū. ergo eadem rōne qua anaxagore opinio est reprobanda z aliorum opiniones debent reprobari

Decimo sic Anaxagoras dicit simile gñari ex simili. sed hoc verum est vt dicit phus septimo z duodecimo metaphysice. ergo male reprobat in textu q̄tum ad hoc dictum suum In oppositum tamē arguit p phm in textu z ponitur iste discursus.

Maioz Omne agens naturale est virtutis finite. in cuius actione aliquid subiici est necesse Minor Simpliciter ens z non ens repugnant. z contradictorie distant Conclusio Igitur verum dicunt philosophi. p naturā ex nihilo nihil fieri

¶ Maioz q̄ad ꝑmā eiº ptē patz. qz oīne hūs ē receptū ab alio ē finitū. eo q hz ē ptictpatū. sed oīne agēs naturale hz esse receptū ab alio cum ipm sit quid creatū. g oē agēs naturale est finitū. sed ꝑtº seu poña ꝓseqt essentiam sic accūs ꝓseqt subiectū. z effectº cām. tō nece est ꝑtutem eiº ꝓportionabilr esse finitā Scōa ps pbar. qz ois actio physica in motu firmat. sed in oīmi motu oportz esse mobile tanq̄ subiectū motº. vt ꝺr tercio z qnto physicoz. ergo in oīmi actōe naturalis agentis nece est aliqd subiici. Preterea. oē agēs physicū ē agēs p formā z nō p materiā cū ḡ habeat producere sibi simile. nō producit nisi formā in materia p̄supposita z subiecta. ¶ Scōa ꝓpō patz p phum pº peryermenias. qz ꝓtradictio est affirmatio z negatio oppositeꝫ inr opposita q̄ēqz sint est repugnātia. q āt distent ꝓtradictorie patz. qz in infinitū distāt. sz distātia extremoz infinita est solum inter ꝓtradictorie opposita. eo q oīa alia opposita ꝙueniūt i aliq puta subiecto seu poña materiali. hec āt distātia infinita q̄dicūt ꝓtradictoria distare nō est ꝓprie dicta z realis p interiectōem alicuiº medij sz solū metaphorica q̄ nō est nisi repugnātia Et si dicat inr ea media ꝓtradictio z in illo medio ꝙueniūt. g nō in ifinitū distāt Solo ꝓtradictio est mediū nō reale. sz ꝑm rōnem tm. z tale bñ mediat z in tali bene ꝙueniunt ꝓtradictorie opposita. sz in nullo reali ꝙuenire pñt ¶ Cōclusio seqr ex p̄missis. z pbabitr in sequēti tractatu huiº primi physicoz vbi oñderur q i oi fieri rez naturaliū ncce est aliqd subiici. ꝺr aūt in cōclusione. ꝑm naturā. ad excludēdum creatōem q̄ est mutatio nō ꝑm naturā possibilis sed soli deo ꝙuenies q toti ens cā est. cum g añoē ens nihil fit ipe produxit oia ex nihilo Oz aūt soli deo ꝙueniat creare. pbar. qz q̄to aliqd producit ex magis distāti tāto requirit maioz poña ad eiº productōnem. sz ens distat a nō ente seu nihilo p infinitā distātiā vt dictū est. g producto entis ex nihilo requirit poñam in causa efficiente infinitā solº aūt deº est potētie infinite sic z essentie. g soli deo ꝙuenit creare z aliqd ex nihilo facere. z in tali locuti one cū ꝺr deus res produxisse ex nihilo. illa ꝓpō. ex. nō ꝺr circūstātiam alicuiº cāe. sz solū ordinis. vt dicimº ex mane fieri meridiē. i. post mane. sic etiā habet a phō scōo metaphysice Et si dicat Jn oī ordine sz ordinabilia. sz nihil nō est ordinabile. g ex nō ꝺr ordinē entis ad nihil. Solutio alberti in de mirabili scia dei tractatu primo q̄stione scōa Est duplex ordo Vnº scz q ē in ordinatz. z ille ē tm entis ad ens Alius est ordo q est in rōne ordinātis. z ille est eq̄liter respectu entis z nō entis sic pz in oppositōne q̄ est entis z nō entis. z in veris z falsis. z in ordine vniº contradictorij ad alterū quoz vnum est ens z alterū non ens

¶ Secundi discursus

Maioz Ex principio in omni motu supposito orta est antiquis philosophis multiplex erroris occasio Minor Vi non credebant esse nisi quod existeret sub forma sensibili. Conclusio Igit Cū in numero principioz z fieri rerum naturaliū plus errauit anaxagoras. congrue in ꝓposito p ceteris cū reprobat Aristoteles.

¶ Maioz patz. qz antiqui non cognouerūt aliud genus cause q̄ cause materialis vt ꝺr phus primo metaphysice z ideo ponūt materiā esse ens actu z esse ꝓncipium omnium. z ita volētes ex illo vno ꝓncipio omia generari posuerunt gñatōem illam p rarefactōem z ꝓdensatōem illius ꝓncipij. z sic solum mutari accidentalr. z sic res naturales dixerūt differri p differētias accñtales tātum. z nō p essentiam z substātiā. qz illa est materia que vna ē oīm ꝑm illos. Alij vero volebant res differre substantialr. z ꝑm spēm. Et sicut in gñe supponebāt q vnūquodq̄ fit ex alio z nihil fit ex nihilo. sed ens ex ente. ita dicebāt ratione ens fieri ex tali ente z sic ꝑm spēm ex sili. vt carnem ex carne z os ex osse. z ita posuerūt ifinita principia ꝑm differentias rerum vt anaxagoras Et sz non essent infinite generationes ꝑm speciem. tamen vt generatio duraret in infinitum ipse posuit infinitas partes segregabiles (ex q

bus alia fieri dixit) ꝓtineri in singulis rebus qm̃ dicebat q̃libet fieri ex quolibet. z illo mō qlibet esse in q̃libet ex quo videbat ꝓtraria fieri ex ꝓtrarijs de qb⁹ min⁹ videt vt tm̃ hanc multitudinē reduceret ad vnitatem dicebat oīa ista originalr fuisse ꝯmixta in vno confuso chaos vnitas eīm multoꝝ in materia est p ꝓfusionē ¶ Scda p positō pz transcurrēti pōnes ātiq̃ z pz p phm̄rto physicoꝝ. vbi dr q antiq dixerūt q locus in quo non esset corpus sensibile fm sensum tactus esset vacuus. eo q nihil esset in tali loco. ꝓterea in ꝓmo de gñatōne dr q gñatio p quā gñatur corpus magis sensibile est simplr dicta. vt terre. z p quam min⁹ sensibile gñatur esset gñatio fm q̃d Et hoc dixerūt. qz ipi ꝓmi philosophātes pauc erāt exercitati. sed ruditer inspicientes vtentes solo intellectu reflexo ad sensum z penit⁹ q̃si sensui immerso. z ita nihil credentes esse nisi qđ sensui apparet. philosophia eīm sic de imꝑfecto ad ꝑfectum puenit. Et isti erant de secta epicureoꝝ. Plato aūt z stoici altiori via ꝓcesserūt. z Plato q̃dam diuino ingenio verius esse posuit ea que ad sensum non apparent z sunt fm intellectum Cuius pōia q̃ntam diuina est in scientia diuina puta metaphysica tractari habet. ¶ Conclusio pz ex dictis in textu. qz ipe posuit infinita ꝓncipia materialia rerum. ratione cuius empedo. dicitur melius dixisse ipso in hoc q posuit finita ꝓncipia. z ḋa hic sermo faciendus est de principijs. ideo ꝯtū ad h̄ venit h̄ reprobādus. sed empe. qz posuit principia rez quattuoꝝ elemēta de qb⁹ tractare spectat ad libz de gñatōe. in eū locū empe. opinio reseruat Ponētes ꝓ vnū elemētum reprobant p h̄ q in sequētib⁹ oñdit q plura sunt vno z etiā. qz posuerūt h̄ esse aliqđ elemētoꝝ. aut medium ītr elemēta. ideo eos spēalit reprobat phs in scdo de generatōe. peccauit etiā anaxagoras in materia sue pōnis qz dixit qlibet fieri ex q̃libet. eo q qlibet est in q̃libet. et similia ex similib⁹. z in hoc etiā plus errauit ponētib⁹ vnū q̃ dixerūt fieri p gñatōem ex illo vno raritate z dēsitate in h̄ pl⁹ accedēres ad verā opinionē q̃ē Aristo. opinio de ꝓncipijs rez naturaliū. ꝯtus āt error su⁹ in pōne ei⁹ fuerit pz ex incōueniētib⁹ q̃ in textu oñsa sunt seq̃ ad suā positōez. tō in ꝓposito ꝑcipue veniebat ei⁹ opinio reprobāda

Ad rōnes aū oppositū factas Ad ꝓmā dr ẽ q creatio nō ẽ ꝓductio seu mutatō q̃ sit nalr act⁹ sz solius dei. z qz ad ipam nlīa cā scdaria ꝑt ꝓcurrere z deo cooperari sic in effectib⁹ nature. sz imediata est creatio a solo deo. q̃ꝓpt de ea nō hz loq̃ pbus naturalr. sz spectat ei⁹ ꝓsideratio ad altiorē sciam scz ad theologiā. sic de ea tractat Albrus z alij scribentes sup scām sniaꝝ distinctōe ꝑ⁹. z albrus in scda ꝑte de mirabili scia dei tractatu ꝑ⁰ Qz aūt creature nulli ꝓuenit creare patz ex declaratōe ꝓpōnum Etiā nō ꝑt ꝓcurrere ministerialiter ꝓbat. qz si haberet se sic instrumētū. sed instrumētū agit p suā ꝓpriā formam in effectū. vt pz de securi malleo z silib⁹. sed in q̃libet tali actōe neče est aliq̃d subiici qđ non accidit in creatōe. Unde triplex inuenit mutatio. Una est p quam acquiritur forma accidētalis sicut alteratio p quam acquiritur qualitas. augmento. q̃ritas ꝛc. Alia est mutatio p quam acquiritur forma substantialis sicut est generatio. Tercia est mutatio per quam acquiritur tota substantia. z talis dicitur creatio que est totius entis productio. In ꝓma subiicitur totum ꝓpositum. in secunda ens in potētia scz materia. z in tercia nihil subiicit. ꝓme due fieri possunt z fiūt a naturali agēte. tercia nō nisi a solo deo. Et per hoc patet etiam ad ꝓfirmatōnem

Ad secūdam dām q non ens dr triplr fm phum q̃ to physicoꝝ Uno modo dr non ens fm ꝓpositōnem z diuisionem. z sic ꝓpositio falsa siue affirmatiua. sine negatiua dicit non ens. vt illa. homo est asinus dr non ens. sic militer illa. homo non est animal. Secūdo mō dicit nō ens. qz non est ens actu. est tamē ens in potētia. quod q̃dem ens opponit enti in actu. Tercio modo dr non ens qz est non ens tale puta. non album vl non musicū Dām q̃ est q sicut subiectū motus est bene non ens tercio modo dictū vt ibidē dicit phus. sic non ens scdo mō dictuz est subiectū gñatōnis. sed tale non est nihil. q̃ non seq̃tur ꝓter hoc q gñatio sit ex nihilo Qz aūt subiectū gñatōis sit ens in potētia. pbat. qz idem est subiectum gñatōnis z formе acq̃site p gñatōem. sed clarum est q formе acq̃site p gñatōnem cum sit forma substātialis subiectū est materia ꝑma q̃ est ens in potētia. q̃ z gñatōnis. Sed dicerет aliq⁹. Generatio nō est possibilis sine alteratōe ꝓuia. q̃ idem est subiectū alteratōis z gñatōnis q̃ terminat alteratōem p̄uiam. sed subiectū alteratōis est totū cōpositū z ens in actu. Sol⁹. pbat hoc bene q gñatōnis fm ee nō est subiectū ens in pura potētia. sz ens i actu sic z alteratōis. hec eīm alteratio sic p̄uia gñatōi dr gñatio fm esse. eo q ipa est a generāte generādo alterāte. sed generatio fm essentiā accepta q̃ est simplex z instantanea mutatio. est subiectie in materia Non est etiā gñatio terminus intrinsec⁹ alteratōis. sed q̃litas. eo q ad motum nō est mot⁹ hz ipa ꝓcomitet alteratōem p̄uiaz Nec tm̃ materia dr gñari sic in alijs motib⁹ subiectū denoiat mouеri puta alterari vel augeri. z h̄ iō. qz subiectū in gñatōne nō manet idē añ gñatōem z post. qđ tm̃ reqrit ad hoc q mot⁹ de subiecto dicat Sed diceret q̃s. materia manet sub vtroq⁹ termino. qz ipa est itrāsmutabilr. vt habet in fine huiꝰ ꝑmi physicoꝝ Sol⁹. manet eadē z est intrāsmutabilr fm subam sue poñalitatis informis fm esse. tm̃ actuale qđ hz a forma subali qđ est esse totⁱ ꝓpositi nō manet eadē. nō eīm hz idē esse sub forma aeris z sub forma aque Ad terciā dām q est duplex ꝓtradictio. scz extra genus. z inter extrema illi⁹ est distātia infinita. nec cōicat in aliq̃ subiecto q̃propt nō fit mutatio ex vno illoꝝ in aliud nisi p infinitā poñam. Alia est ꝓtradictio in gñe siue ꝓtradictio fm q̃d. z talis est etiā inter ꝑuatiue opposita. q̃a ꝑuatio negat formā nō simplr. sz in subiecto apto nato z inter talia ꝓtradictoria est gñatio. z hec est sniа phi q̃nto physicoꝝ dicētis q gñatio est de nō subiecto in subiectū fm ꝓtradictōem mutatio Ad q̃rtā dām. q simplr accipit dupliciter Uno⁰ vt tm̃ valet sic vliter. z sic simplr nō ens est qđ nullo⁰ est ens nec suba nec accūs nec actu nec poña. z sic nō dr gñatio simplex eē ex nō ente simplr Alio mō dr nō ens simplr fm q opponit simplr ei qđ ẽ fm q̃d sic dr nō ens tercio⁰ in distinctōe posita in solutiōe data ad scdam rōnem. qz tale nō ens est simplr ens z solū fm q̃d nō ens. qz nō tale puta albū vel nigꝝ. ẽ g̃ gñatio simplex ex non ente simplr qđ nō est actu suba. sz tm̃ in poña est ens simplr puta suba Ad q̃ntā dām q subiectū capit dupliciter Uno⁰ ꝑ subiecto trāsmutatōis fm qđ illud dr subiectū qđ defert formā sic materia ꝑ⁹ dr subiectū trāsmutatōis subalis z totū ꝓpositū dr subiectū trāsmutatōnis accūtalis. z isto mō accipit in ꝓposito Alio⁰ accipit ꝑ fmino affirmato. i. ꝑ ente in actu. z sic accipit in q̃nto physicoꝝ qñ dr esse ex nō subiecto. id est ex nō ente in actu in subiectū. id est in ens in actu. pz g̃ q in argumēto equocatur subiectum. Ad sextam dicēdum q duplex

est substantia. quedam a substando dicta sicut ꝑma substantia ⁊ individuum de ꝓdicamento substantie ⁊ talis non est in subiecto. alia est a substantiando dicta. ⁊ talis tene est in subiecto sicut forma in materia. Vel dicẽdum ꝙ philosophus in ꝑma ꝓprietate accipit subiectum pro toto ꝓposito quo modo accidẽtia dicunt esse in subiecto ⁊ non pro materia ꝑma. qz si sic definitio ꝑma ꝑme substantie ibi posita conueniret materie ꝑme quod est absurdũ dicere Ad septimam dicẽdum ꝙ lz omne quod generatur fiat ex ꝙatõne que ꝑ se est non ens. non tamẽ fit ex ea ꝑut est non ens. sed incȭtum relinquit aptitudinez in subiecto. ⁊ sic gratia sue formalis quod est carentia est nõ ens. ⁊ gratia sui materialis quod est aptitudo est ens in potentia formali formabili. Vel dõm est sic̃ posterius in textu dicek ꝙ illud quod gñatur ꝑ accidens gñatur ex ꝙatõne ⁊ ꝑ se ex materia. ꝑ accñs ꝯdem ex ꝙatõe. ꝯa non nisi incȭtum ꝑ eam materia subijcik motui vt res fiat. ꝑ se autẽ ex materia. ꝯa ipa ꝓstituit rem tanc̃ pars essentialis rei manens in re facta Ad octauã dõm ꝙ generatio terminak ad totum ꝓpositũ loq̃ndo, de toto cathegorematice Nõ tñ tminak ad totũ capiẽdo totũ syncathegorematice incȭtum valet tantũ sic̃ q̃libet ꝑs vnde non ꝓducik materia nec gñatur forma. sed totũ ꝓpositus est qđ gñatur. sed forma est ꝑncipiũ q̃ totum ꝓpositũ generak. materia ꝓ supponit gñatõni. Secus est de creatione quia in ea totum ꝓducitur vtroc̃ modo loquendo de toto. aut etiam exponendo totum partim cathegorematice ⁊ partiz syncathegorematice. quia nihil est in creatione quin sit ꝑ creatõnem que nihil ꝑsupponit ꝓductũ.

Ad nonam patz solutio ex declaratione ꝓclusionis vltimi discursus Ad decimam dicendum est ꝙ philosophus loquitur septimo physicorum de principio effectiuo ⁊ non materiali In generatõne enim naturali generans producit sibi simile in specie si sit vniuocũ. vt homo hominem. Anaxagoras autem loquitur de principio materiali. ⁊ ideo reꝓbatur a philosopho eius positio. Nec loquebatur de similitudine que est forme formabilis cuz forma formata. sed de similitudine speciei vltime quomõ caro similis est carni. ⁊ os ossi dicit in quolibet esse partes homeomeras cuiuslibet ex eo generabilis.

¶ Circa textum secũdi tractat⁹ Incidũt dubia.

Primũ dubiũ Quare antiqui ponentes plura ꝑncipia rerum naturalium non sunt diuersificati penes hoc ꝙ quidam dixisent illa mobilia. quidam immobilia sicut ponẽtes vnuz diuersificantur. ☞ Solo. Quia plura principia nõ possunt ꝓcurrere ad ꝓstitutionem ꝑnciꝑati nisi per motum Etiam quia posuerunt illa ꝓtraria. sed contraria nata sunt seinuicẽ alterare.

Secũdũ dubiũ Quare nullus antiquorum posuit terram quemadmodum alia elemẽta. ☞ Solo. Propter eius grossiciem immobilitatẽ ⁊ densitatem plus apparens ꝑncipiatum qđam c̃ ꝑncipium. ⁊ sic nullus eam solam ponit. tamẽ empe. ponens plura ꝑncipia posuit ipam cum alijs elementis esse ꝑncipium materiale rerum

Tercũ dubiũ Quo brisso q̃drauit circulũ ⁊ in q̃ errauit. ☞ Solo. Brisso q̃drauit circulũ ex ꝑncipijs geometrie insendẽdo circũferẽtiã in q̃tuor portiões eq̃les ⁊ inuenies q̃dratũ eq̃le illis portiõb⁹ putabat sec̃ ꝙ illud q̃dratũ eẽ eq̃le circulo deficiões illas circuli vocauit lunulas. eo ꝙ sunt silles lune semiplene. Sz defecit iꝑ. qz ille portiões nõ ꝓsumũt totũ circulũ. lz ꝓsumãt totã circũferẽtiã. ⁊ iõ nõ secãt si q̃dratũ ẽ eq̃le portiõb⁹ ꝙ sit eq̃le circlo. qz tñ brisso nullũ ne gauit ꝑncipiũ geometrie. iõ falsigraphũ eius hz soluere geometra Et fuit rõ brissonis subtilis ⁊ valde latentis deceptõis inquit Albertus

Quartũ dubiũ Quo q̃drauit antiphõ circulũ ⁊ in q̃ defecit. ☞ Solutio Antiphõ descripsit circulũ ⁊ in eo descripsit tetragonũ eq̃lium laterũ ⁊ angulorum Postea sup qđlibet lat⁹ descripsit triãgulum duoꝝ eq̃lium laterũ diuidẽs arcũ cui subtensum fuit lat⁹ tetragoni in duo eq̃lia ⁊ facta fuit figura octogona et octolatera. postea sup latera octogani iterꝝ descripsit triãgulos duoꝝ eq̃lium laterũ q̃iterꝝ diuidebãt in duo eq̃lia arc⁹ qb⁹ latera octogani subtẽdebantur ⁊ facta fuit figura sedecim ãgulorum ⁊ sedecim laterũ ⁊ sup latera illi⁹ iterꝝ descripsit triãgulos sic̃ pus ꝑ sept⁹ fecit ⁊ semꝑ ãguli ⁊ latera figure duplicabank. vidit aũt ꝙ c̃to figura erat plurium angulorum ⁊ laterũ tãto maioris fiebat capacitatis ⁊ circulo circũferẽtie pl⁹ vicinabank latera. ⁊ cum putaret tãdem stare diuisionẽ circũferentie ad pũcta triãgulorum putauit ꝙ vltima figura multiãgula in q̃ sterit circũferẽtie diuisio esset eq̃lis circulo. huic aũt multiãgule inuenit eq̃le q̃dratũ. ⁊ sic putauit illud q̃dratũ eq̃le circulo. qz q̃cũc̃ vni ⁊ eidem sunt eq̃lia ipa sunt eq̃lia Sed defecit in hoc. qz ꝑncipium geometrie est per tales triãgulos lineã circũferẽtie ꝑ infinita secari. ⁊ sp esse arcum maiorẽ q̃ sit lat⁹ triãguli qđ subtẽdik ei disputatio. g̃ geometrie nõ est habenda cum ipo vt in textu dicit pꝫs. qz cũ negat ꝑncipiũ nesciret geometricus ex quo cõtra ipsum procederet.

Quintũ dubiũ An substantia ꝑ se sine q̃titate sit diuisibilis Et videtur ꝙ sic. quia vnumquodc̃ diuidik ꝑ se in ea ex quibus componik. sed substantia ante q̃titatem est composita ex materia ⁊ forma. g̃ est ꝑ se sine q̃titate diuisibik Secũdo sic. Quicqđ ꝑ se est causa cause est etiam per se causa causati. sed substantia est ꝑ se causa q̃titatis que ꝑ se est ratio diuisibilitatis. g̃ etiam substantia est ꝑ se causa diuisionis. Minor ꝓbatur. qz oñe accidẽs causak a substãtia. vt dr septimo metaphysice Tercio. Quantitas est diuisibilis ad diuisionẽ substãtie. g̃ suba ꝑ se est diuisibilis. Añs ꝓbak. qz q̃titas est forma simpler de se sicut quodlibet accidẽs ⁊ non habet extensionẽ nisi a subiecto ⁊ ꝙ ꝓsequẽs nec diuisionẽ. Quarto sic. Materia nõ est tota in vno sed est in multis ꝓtia. g̃ habet ꝑtem. sed qđ habet ꝑtem ⁊ ꝑtem est diuisibile Quinto suba nihil habet de essentialib⁹ sibi ab accñte. sed essentiale materie est ꝙ de ipa est in vno. ⁊ ꝙ est de ipa in alio ⁊ sic de alijs in que est diuisa g̃ cum illas ꝑtes non habet a q̃titate. nec diuisibilitatẽ habet a q̃titate Minor ꝓbak. qz als non videret gñatio ꝓcedere in infinitum nisi materia ꝑma diuisibilis esset in infinitũ ꝑ hoc ꝙ est materia. ☞ Solo ꝙ non. ⁊ hoc ꝓbak auctoritate pꝫ in textu contra ꝑmenidẽ ⁊ melissum disputãtis vbi dr ꝙ si esset suba sola ipa. nec esset finita nec infinita. ⁊ ꝑ ꝓñs nec diuisibik. Rõne sic. ꝑ ꝓria passio nulli a suo subiecto ꝑt ꝑ se ꝓuenire. sz diuisibilitas ẽ passio q̃titati ꝓria vt habet ꝗnto metaphysice. g̃ nõ ꝓuenit suba ꝑ se sine q̃titate. ¶ Ad obiecta Ad ꝑmũ dõm ꝙ duplex est diuisio. vna est in ꝑtes eiusdẽ rõnis sic̃ ẽ diuisio ꝓtinui pura linee ⁊ hmõi. ⁊ talis nõ ꝓuenit alicui sine q̃titate. Alia est diuisio totiꝰ in ꝑtes diuersarũ

rationū sicut in ptes essentiales. z de ista diuisione nō est ad ꝓpositum. dicit eī talis magis resolutio q̄ diuisio.

Ad scđm dōm. q̄ peccat penes fallaciā figure dcōnis q̄ non oꝑtet q̄ causatū eodē mō causet aliud sicīpm causatur a sua causa. vnde ōr albtus q̄ non est neče q̄ causa disponat dispositōne effect⁹ sui nisi sit causa ꝑ se z vniuoca sic̄ fit homo ab homie. z calidū a calido. talis āt causalitas non est inter substātiam z accīs Vnde passio q̄titatis fluit ex essentialib⁹ p̄cipijs q̄titatis. z h̄ mō non fluit accidēs aliq̄d a suba. Sz ꝓtra Substātia añ q̄titatem est apta nata diuidi. g̃ est añ q̄titatem diuisibilis Cōsequētia ē nota. q̄ diuisibilitas notat aptitudinē ad diuisionē. Añs ꝓbat. q̄ añ q̄titatē ēapta nata eē q̄ta. g̃ añ q̄titatē est apta nata diuidi. Sol'o. q̄ argumētū ꝑbat q̄ sic̄ suba est q̄ta ita est diuisibilis. z ideo sic̄ añ q̄titatem est potētia q̄ta ita etiā est potētia diuisibil' nō actu Ex quo pz q̄ aliter est indiuisibil' añ q̄titatem suba q̄ pūctus. q̄ suba iz añ q̄titatē actu non sit diuisibil' tñ aptitudine ꝑ tanto. q̄ ex ea pullulat q̄titas q̄ est rō diuisibilitatis. pūctus ꝓo nec actu nec aptitudie diuisibil' est.

Ad tertiū dōm q̄ q̄titas sumit extēsionē suā a subiecto z etiam subiectū a q̄titate. sed aliter z aliter. ḡa subiectum dat q̄titati extensionem effectiue. q̄titas ꝓo dat subiecto extēsionem formal'r. z g̃ non oporet substātiam ante aduentum q̄titatis esse extensam nisi ꝓualiter z p aduentum q̄titatis fit formaliter extensa. z g̃ sequitur q̄ q̄titas habet extensionē suam a subiecto causalit' z effectiue

Ad q̄rtum dōm q̄ materia añ q̄titatē nō est diuisa in ptes qđ ꝓbat albtus. q̄ vl'ipa eēt simplex vl' ꝓposita. nō simplex. q̄ tale est indiuisibile. Nō ꝓposita. q̄ vl' ꝓpōne ꝑma. q̄ illa est ex actu z potētia. nec scđa. q̄ illa ꝑsuppoit ꝓpōnem ꝑmam. eo q̄ ꝓpositio scđa est ex accīte z subiecto. argumētū tū bñ ꝓbat materiā eē q̄tam ſm positōez sue indeťminate extensionis quā facit forma corpeitatis materie ꝓsubstātial' qđ vult dicere ꝓmētator cum ōr. dimēsiones indeterminatas esse materie coeternas. ꝑpt⁹ tñ act⁹ determinās hmōi extēsionē ad gen⁹ vl'ipēm est q̄titas Ad q̄rtum dōm q̄ suba nihil hz ab accīte qđ sit de eius essentia. tñ bñ habet aliq̄d ab eo qđ est sibi accīntale sicut z ipm accīs a quo hoc subē ꝓuenit. z sic etiam diuisibilitatē habet suba ab accīte. q̄ diuidi accidit substantie. Sed ad ꝓbatōem dōm est q̄ nō est gñatio infinita ꝓter materie infinitatē. sed ideo q̄ generatio vnius est corruptio alteri⁹ sicut habet ꝑmo de gñatione.

Sextū dubiū An totū sit idē suis ptib⁹ ita q̄ sit sue ptes. Et videt q̄ nō. ḡa opposita nō sunt idem. sz totum z ptes opponūt relatiue

Scđo Totū ē diuisibile z ptes indiuisibiles. etiā totū est maiꝰ suis ptib⁹ z ptes sunt toto ꝑores z sic de alīs attributis ꝓtrarijs q̄ ipis ꝓueniūt. g̃ nō sunt idem Tenet ꝓña. q̄ illa de q̄b⁹ verificant p̄dicata ꝓtraria nō pñt esse idem. eo q̄ ꝓtraria nō sunt actu in codē Tercio sic Si totū esset idem ptib⁹ tūc vna ps esset alia quod manifeste falsum est. quia pes non est manus. Seq̄la ꝓbat. quia que sunt vni z eidem eadem illa sunt eadem inter se Sol'o sic. quia vt dicit albertus totum in forma totius vnit partes. siue forma illa sit ꝓtinuitas siue alia forma sicut est forma corporis compositi ex partib⁹ dissimilibus non continuis. z ideo partes relate ad vnam formā vnientes eas sunt vnum in forma. illa siue sint continue. siue non continue. Si autem accipiantur ſm se vt diuise sunt. vel per situm tantum. vel per situm z formam parti⁹ in eo q̄ pars est non ꝓtinua. per situm tantum sicut partes continui que non eundem situm habent sub forma continuitatis. p situm autem z formam partis sicut partes non ꝓtinue vt caro os z huiusmodi Et ideo dicit Auerrois q̄ totum est sue ptes simul sumpte. z hoc est verum de toto p ꝓpositionem ptium facto. q̄ de hoc solo loquunt illi antiqui pħi inquit albertus. ¶ Ad obiecta ad primum dōm est q̄ dupl'r accipiunt totum z pars scz formal'r. z sic opponunt. alio mō material'r. z sic intelligit quod dictum est. vnde dicit Albert⁹ q̄ totū est vnū cum partib⁹. q̄ vnit ptes z ptes vnū cum toto. q̄ in vnitate sunt totius. diuersa tamen ſm rationem totius vt totum est z ſm rationem ptium vt pars est. quia sic habēt ad inuicem relatiuam oppositōnem Ad secūdū dicendum q̄ illa p̄dicata verificantur de toto z ptibus ꝓout diuersa sunt ſm suas formales rationes. z etiam ꝓout partes accipiunt non vt vnite in toto Ad tertium dicendū q̄ argumētum procederet si quelibet pars esset eadem toti tunc eī sequeret q̄ inter se essent eadem tam non sunt idem toti nisi simul sumpte. dicit enim Albert⁹ q̄ non sequitur si sint vnum modo iam dicto. q̄ ergo sint idem. quia idem dicit vnitatem absolutam. vnum autē quod vnit partes est in alio quodam vnum quod est forma totius vniens. Nec sequitur si sint diuersa q̄ sint diuisa. quia in alio quodam sunt vnita. licet distent per situm z formam. vel per situm solum

Septimū dubiū An indiuisibile sit infinitum vel finitum Et videtur q̄ sic. q̄ forma est indiuisibilis z tamen finita. q̄ finit materiam. Sol'o non. q̄ idem nō est finis ēntia liter z ꝓticipat finem. sed indiuisibile habet rōnem finis g̃ non dicitur finitum p ꝓticipatiōem finis aut etiam infinitum p eius ꝑuatiōem ¶ Ad obiectum dōm q̄ forma creata est finita exterinsece p veritatem creatoris sibi ꝓportionata m tamen intra se sicut est in cōposita ſm rem. ita est infinita quasi non finita. maxime cum finitum z infinitum ambiant omne genus entis loquēdo de infinito negatiue. z hoc modo sic̄ forma est finiens vt vniēs sibi materiam ita est ꝑualiter finita finitate non ꝓticipata sicut non habet esse vnitum seu ꝓpositum.

Octauū dubiū An indiuisibile sit q̄tum vel quale Et videtur q̄ sic. q̄ linea z supficies sunt quedā indiuisibilia z tamē sunt quanta quedam. primum ꝓbatur. quia omnis terminus cōpositi est indiuisibilis. sed linea z superficies sunt termini continuoꝝ vt linea superficiei. z superficies corporis. Secūdum ꝓbatur. quia sunt species quantitatis ꝓtinue Secūdo Anima z alie substantie spirituales sunt indiuisibiles. eo q̄ sunt forme simplices. z tñ sunt quales per scientias. ꝑtutes z huiusmodi qualitates Solutio Indiuisibile dicitur tripliciter. Primo dicitur indiuisibile continuitate quod scilicet actu est indiuisum potentia tamen diuisibile Secūdo modo dicitur indiuisibile specie quod non potest diuidi in plures species sicut homo equus z similia. Tercio modo dicit simpliciter aliquid indiuisibile quod nec actu nec aptitudine diuidi potest z illud duplex est. quoddam extra genus sicut forme immateriales que dicuntur indiuisibiles negatiue. z hoc indiuisibile est p se subsistens Indiuisibile in genere sicut punctus z vnitas que etiam indiuisibiles sunt negatiue. sz non p se subsistentes Per h rūdet

ad dubiū q̄ indiuisibile p̄mo mō est differenter quātum et quale. qz est essentialr quātū z denoiatiue seu accidētaliter quale. nō sicut subiectū quod. sed sicut subiectuz quo et hoc intelligēdo p̄ indiuisibile p̄mo mō acceptū quātitatem ꝓtinuā. Indiuisibile vero scdo mō acceptū est quātū et quale denoiatiue. qz si intelligatur p hmōi indiuisibile substātia. tūc manifestū est q̄ hmōi indiuisibile sit q̄tuz et quale. sed si extendat ad accūtia z precipue ad quātitatem tūc dicēdū est sicut de indiuisibili p̄mo mō Indiuisibile ꝯo tercio mō acceptū nec est quātū nec quale p se quantitate molis seu dimensiua. Et hoc pz p̄mo de indiuisibili in genere quale est pūctū. qz z si tale sit in gñe reductiue nō tñ directe. z sic nō accipit p̄dicatōem sui generis in recto. sed solū in obliquo. z qz qualitas nō ineſt nisi mediante qualitate. ideo etiā nō dr quale. Et dr notanter p se. qz p accūs dr quātum z quale gratia corporis. scz cuius tale indiuisibile est. Patz ertaz de indiuisibili extra genus. qz deficiente p̄ncipio quantitatis deficit quātitas. sed in spiritualibꝫ substātijs deficit materia. que est p̄ncipiū quātitatis. ergo substātie spūales. nō sunt quāte. z p ꝯsequēs nec quales qualitate. que ꝯuenit materialibꝫ substantijs Tales tñ substātie spūales sunt bene quāte quātitate virtutis. que nihil aliud est q̄ gradus pfectōnis rei. z talis ꝯuenit oīnibꝫ reb. Vñ sicut ꝑ quātitatē molis dicimus aliq̄d quātum. qz attingit debitā quātitatē molis. ita ꝑm quātitatē virtutis dicimus aliq̄d magnū vel quātū. qz attingit debitā pfectōem rei in esse z operari. Et qz bonū z pfectū idem sunt. ideo in his que nō mole magna sūt idez est esse maius z melius. ¶ Ad obiecta Ad p̄mum dicendū est. q̄ linea z supficies nō dicūtur quāta q̄daz ꝑm q̄ indiuisibilia q̄dam sunt. sz ꝑ q̄ diuisibilia. est em̄ linea quāta ꝑm longitudinē. z sic est diuisibilis. sed nō est quanta ꝑm latitudinem z pfunditatem. qz ꝑm illas dimensiones linea est indiuisibilis. et sic supficies indiuisibilis ꝑ pfunditatē. z sic etiā nō ē q̄ta. sz ē solū q̄ta ꝑ lōgitudinē et latitudinē. z sic etiā diuisibilis est Ad scōm dōm. q̄ indiuisibile extra genus potest esse quale qualitatibꝫ spiritualibꝫ. sed nō qualitatibꝫ corporalibus que non insunt substantie nisi mediante quantitate dimensiua. sicut albū nigrum z hmōi

Nonū dubiū

An dato q̄ oīa essent vnuz hoc verbū est. posset poni inter extrema enūciabiliū Et videt q̄ nō. qz est dr actū essendi q̄ attribuitur cuilibet extremoꝝ. ergo est nota pluralitatis essentialis de se inuicē enūciabiliū. ☞ Solo sic. q̄a hoc verbū est positū inter extrema enūciatōis nō dr actū essendi. sed tñ copulā vnionis extremoꝝ que sicut finitur ad vtrūq̄ extremū sic ꝑm identitatē vel diuersitatē extremoꝝ inter seipa ꝓportiōabilr importat vnionē eorūdē. Et sic pz q̄ nō ponit aliquē numeꝝ essentialez eoꝝ. Et p hoc pz solo ad obiectū. Vñ dr Albertus. q̄ cā deceptōis illorum fuit ignorātia logice siue nature copule verbalis. nesciebāt em̄ q̄ hoc verbū est dr quādā ꝯpōnem generalem ex sua natura quā nō est intelligere absolute essentialē vel accūtalē sine extremis ꝑm aliā z aliā materiā ꝓpositionuz fese respiciētibꝫ. Sed hi putabāt q̄ semp diceret ꝯpositionem essentialē. z ita si ꝯiugeretur accidens substātie denotaretur q̄ accidens essz substantia. z substātia fieret accidens. z cum accidens ꝑm eos sit non ens. z solū substantia ens. imaginabantur q̄ vnuz esset plura. qz substantia esset substantia z nō substantia. z hanc dr Albertus fuisse causam cōturbatōnis eorum. Sed ꝓtus Thomas dr q̄ causa ꝯturbatōis eoꝝ fuit qz putabant q̄ est. mediās inter duo extrema importaret multitudinez z auferret totaliter vnitatem siue hoc fiat in p̄dicatis essentialibꝫ siue accūtalibꝫ. expositio tñ alberti textui ꝯformior est.

Decimū dubiū

An quod vere est alicui accidat. Et videtur q̄ sic. qz accidens est quod vere est. eo q̄ est forma cuius actus est esse. z tamen accidit substantie. ☞ Solutio non. Quia vere ens est ens per se quod fixionem essendi habet in seipso. sed tale nō est accidens cuius esse in seipo est infirmū sine extrinseco appodio in nō esse labile ¶ Ad obiectū dōm. q̄ bene probat q̄ accidens est ens ꝑm se. eo q̄. ꝑm. dicit circūstantiam forme. non tamen est ens per se. quasi in seipo habens vim existendi. Unde aliquod est ens a se. sicut deus gloriosus. aliud ꝑm se. sicut substantia. Sed ꝓtra. Ens z verum ꝯuertūtur. sed accidens est ens. ergo est verum ens Ad hoc dicēduz est q̄ ens z verum ꝯuertātur. accipiendo ens transcendēter. nō tamen ꝯuertūtur ens z verum veritate que est firma et rata. ꝑm q̄ dr verū. qō hz in se fixionē

Undecimum dubium

An infinituz sit nobis incognitum. Et videtur q̄ non. quia deus est infinitus. z tamen est a nobis cognoscibilis. ergo infinituz est a nobis cognoscibile. Antecedens probatur. quia beati cognoscūt deum Secūdo sic. Continuum est infinitum. z tamen a nobis cognitum. quia de eo est scientia in mathematica Qz autem sit infinitum patet per definitionem continui.

Tercio sic. cuiꝰ definitio cognoscit ipm ꝯgnoscit. sz ifiniti definitio cognoscitur. quia eam tradit philosophus tercio physicorum. ergo ꝛc. Quarto sic. Quanto magis aliquid est confusum tanto est nobis magis notum. sed infinitum est magis confusum finito. ergo est nobis magis notum. Minor est nota. Maior est philosophi in proemio huius libri physicorum. ☞ Solutio sic. Et pro illius intellectu notandum. q̄ duplex est infinitum. sicut z duplex finitum. Dicitur em̄ infinitum per negationem finiti. ideo habet per ipsum notificari. Est em̄ finituz materiale sicut quelibet res materialis. z est finitum formale quod est finitum per suam differentiam essentialem et in sua specie vt substantie separate. Sic est duplex infinitum. scz formale. quod dicitur infinitum per negatōem materie. et infinitum materiale quod dicitur per priuationem termini formalis. ideo si materia subsisteret absq̄ omni forma ipa diceretur infinita materialiter. z qz quantitas se tenet ex parte materie. ideo si essz aliqua quantitas extensa sine termino diceretur infinita materialiter. Infinitum formale est duplex. scilz simpliciter infinitum. quod scz nec finitur ad determinatam speciem. nec ad materiaz et sic deus gloriosus est infinituz formale. Aliud est quod finitur ad determinatam speciem. sed non ad materiam. et sic substantie separate dicuntur infinite ab autore libri causarum versus inferius. z hoc infinitum est ꝑm quid infinitum. z simpliciter finitum. eo q̄ habet esse receptum. Infinitum materiale dicitur dupliciter. Uno modo cathegorematice. z sic significat quantum extensuz sine termino. z sic infinitum reprobatur a philosopho tercio physicorum. Alio modo dicitur syncathegorematice. z sic in continuis valet. sicut non tantum quin maius. z in discretis exponitur infinitum non tot quin plura. vt habetur in tractatu syncathegorematum

Istis sic notatis. dom est q infinitum formale est nobis ignotuz in lumine naturali ꝓbatur. qz inter cognoscens z cognitū est ꝓportio. sed inter infinitū formale z nostruz intellectū nō est ꝓportio eo q finiti ad infinitū nulla est proportio. g̃ z̄. Dicit aūt notāter. q nobis non est cognoscibile. qz ipm in se est maxime cognoscibile. qz vnūqꝙ cognoscit ꝑm q est in actu. sed infinitum formale est maxime in actu. cū sit simplex z purissimus actus ois potētialitatz expers. Dicit etiā in lumine naturali. qz in lumine glorie cognoscit deus a beatis. nō tū cognoscit deus a beatz mō quo seipm deus cognoscit. qz seipm cognoscit z cōprehēdit. atqꝙ cognoscit cōprehensiue. qđ nulli beato vel angelo vt homini est possibile. Secdo dom est ad dubiū. q infinitū materiale capiendo infinitū cathegorematice est nobis ignotum ꝑm se z ꝑm rōnem infiniti. qz tale nō est. sed qđ nō est a nullo cognoscitur. Etiā si esset infinitum materiale actu ipm a nobis nō essz cognoscibile. Cuius rō est. qz noster intellectus accipit suā cognitōem a fantasmatib⁹. ꝓpter qđ nō ꝓtingit plura simul intelligere. eo q accipit vnuz post alterū ex fantasmatib⁹. cū g̃ in accipiendo de infinito non sit terminus z finis nunqꝙ totuz acciperet infinitum. nec spēm eius intelligibilē habere possz. Intellectus vero diuinus si tale infinitū esset intelligeret nō q̄dem p successionē partiū. sz oia in ipo colligendo in vnū nūc eternitatis. sic em cognoscit que sunt in sua potentia. q tū sunt infinita. Tercio dom est. q infinitū materiale accipiēdo infinitū syncathegorematice ꝓt a nobis cognosci. qz omis potētia ꝓt in id qđ est sub suo obiecto. sed tale infinituz est sub vlt. est em tale infinitū quātitas ꝓtinua vel discreta q̄ accipitur in particularib⁹ z in vlt. ergo cognoscit sensu z intellectu licet differenter. ¶ Ad obiecta. Ad pmū patz solutio ex dictis Ad secdm dom q ꝓtinuū nō cognoscitur ꝑfecte est potētia infinitū. sed ꝑfecte est actu finitū Et si dicat infinitū in potentia cognoscit. g̃ infinitū cognoscitur Ibi ē fallacia duplex. scz a dicto ꝑm q̄d ad simplr. z etiā fallacia accētis. eo q ibi sunt res subiecta. attributum. z accēs. vt pz ꝓsideranti formā sedi obiecti. Ad tertiū dom. q infinitū accipitur duplr. Uno mō ꝓ infinito in actu qđ est quātū nō terminatuz. Alio mō ꝓ infinito in potentia. qđ sic describit tercio physicoꝝ. Infinitū est cuius quātitatez accipientib⁹ sp est aliq̄d extra accipere. Et hoc ꝓsideratur duplr. Uno mō quo ad rōnem infinitatis. Alio mō quo ad id cui accidit rō illa infiniti. Per hoc dom q definitio infiniti tertio physicoꝝ data ꝓuenit infinito in actu. nō positiue. sed ꝑuatiue. z sic etiā ꝓsiderat infinitum in actu ꝑtercio physicoꝝ. sed ꝓuenit definitio illa infiniti infinito i potentia positiue. sed nō distincte notificās. aut eius quantitatē ostēdens. ꝓpter qđ illa definitio infiniti est non q̄dratiua. sed descriptiua. et sic p ipaz cognoscimus infinitū in actu ꝑuatiue. z infinitū in potentia positiue. sed cognitōe ꝓfusa. eo q nō cognoscit quo ad oīa q̄ sunt in ipo. cū in illis infinitū ꝓtendatur. Ad quartū dom. q aliq̄d dr ꝓfusum trib⁹ modis Uno⁰ negatiue ꝓpter carentiā determinatōis z etiā aptitudinis ad determinatōem. z tale cōfusum est simplr ignotū. z ꝓuenit infinito in actu. z de illo ꝓfuso nō loq̄tur phs in huius libri ꝓemio. cū hoc ꝓfusum sit nobis ignotū. Alio mō dr ꝓfusum affirmatiue et positiue. z hoc adhuc duplex est. quoddā est ꝓfusum tenens se ex ꝑte potentie. z tale ꝓfusum est infinitū in potentia. eo q tenet se ex parte materie. z de illo ꝓfuso etiā nō loquit phs in ꝓemio physicoꝝ. Aliud est ꝓfusum tenens se ex ꝑte forme z actus. z illa ꝓfusio qua hoc dr confusum nihil est nisi ꝓmunicabilitas forme z actus. z de isto loq̄tur phs in ꝓemio qñ dr ꝓfusa nobis esse ꝑfecta nota. sed tale ꝓfusum nō est infinitū. vt dictū est

Duodecimū dubiū An naturalia sint ad maximū z minimuz determinata. Et videt q nō. qz naturalia sunt cōtinua et quāta. sed talia nō sunt ad maximū nec minimū determinata. qz in diuisione ꝓtinui ꝓcedit in infinitū. z silr in oppositōe numeri. Secdo sic. multiplex est diuersitas in cāsitate hoim. g̃ in specie hūana nō ē determinatio ad maximū z minimū Tercio sic. motꝰ z tps sūt infinita. g̃ nō ad maximū z minimū determinata Quarto Ignis ē ens naturale. z tū nō determinatū ad maximū z minimū. ꝑbaf ꝑ phm. ij. de aīa dicentez. q si ignī apponerent infinita ꝓbustibilia ipe cresceret in infinitū ¶ Solo sic. z ꝑbaf in generali z in spēali. in gñali auctoritate phi in secda rōe reꝓbāte anaxagore positōem dicētis. ipossibile est z plantā quātacūqꝙ esse ꝑm magnitudinē z paruitatē. Et ibidez impossibile est carnez aut os aut aliq̄d aliud cāsitūcūqꝙ esse magnitudine aut in maius aut in minus. Et in cārta rōne sic dr. Carnis aūt determinata est quantitas magnitudine z quitate. Idē dr. ij. de aīa. q oīm natura ꝓstantiuz certꝰ est terminꝰ augmēti z decremēti. Rōne ꝑbaf. qz res naturales nō sunt infinite. g̃ sunt ad maximū z minimū determinate. Spēalr ꝑbaf ex ꝑte triū. ex q̄bz in oib⁹ reb⁹ inuenit determinatio ad maximū z ad minimū a determinatione nature rei. q̄ ꝑm ꝓncipia sua determinata fundat determinatōe in esse posse z agere. in esse cāsitū ad dimēsiones cāsitatiuas q̄bz res in se disponit. In posse cāsitū ad ꝓtates actiuas z passiuas. In operari cāsitū ad dispōnes qualitatiuas. Probaf g̃ ꝑ⁰ de cāsitate in cōi. loquēdo q̄ ad totam naturā corpoream. est em in tota natura dabilis cāsitas quā ꝑm naturā nō est maioz possibilis. vt ptz de cāsitate vltime sphere. Etiā est aliq̄ quātitas tā qua q̄ nō est minoz in natura corpea Ptz etiā idē ēē ꝑm vnāquāqꝙ spēm rerū naturaliū. sic q est dabilis maxia quantitas q̄ sic eēt maioz nō possz informari ꝑ illā formā Et silr dom est de minima quātitate. ita q in tā parua cāsitate inuenit aliqua forma q minorē materiā nō possz informare. Et rō illiꝰ est. qz omne agens finite ꝓtutis reqrit sibi instrumentū finitū z proportionatū sibi ad exercendū suā operatiōez. sed ois forma naturalis cuius quātitas est instrumentū est finite virtutis. ergo reqrit determinatā quātitatē. Maioz pz a sili in artificialib⁹. qz faber in suo opere nō vtitur malleo quocūqꝙ. sed determinato in quātitate ad exercendū suā operationē sibi ꝓportionato. Secdo ꝑbaf idē de ꝓtutib⁹ actiuis z passiuis. q̄ sunt duplr determinate. intrinsece z extrinsece ad maximū z ad minimuz. Uñ determinari intrinsece ad maximū est dare maximū in qđ ꝑt potentia actiua. vel minimū a quo partiꝑt potētia passiua. Extrinsece aūt determinari ad minimū est dare minimū in quod nō potest potentia actiua. z in qlibet minus ꝑt. vel maximū a quo non potest pati potētia passiua. sed a quolibet maiori potest. Et hoc exemplariter patet. primo in potentijs actiuis. qz est dare pondus maximū cui potentia fortis est ꝓportionata vltra qđ nō ꝑt. sicut si potētia fortis est determinata ad portādū centuz libras tūc non potest portare centū z vnū. sed eius potentia actiua determinatur extrinsece ꝑ minimā in qđ nō ꝑt. sicut centū z vnam libras. sunt minimū in qđ nō ꝑt. z in qlibet pondus minꝰ cāsitum centum et vnius libre ꝑt. Sed h̄ debet intelligi de ꝓtib⁹ eiusdem qualitatis. nō eiusdē ꝓportiōis. qz si attēderent ꝑtes eius

dē ꝓportōis. tūc ꝓtingeret dare infinitū pōdus qđ fortes possꝫ portare Et ꝫ sic ꝓbat. qz cū actio nō fiat a ꝓportōne equalitatis oꝛtꝫ virtutē fortis excedere resistentiā ponderis. z ille excessus est p aliqđ diuisibile. qz indiuisibile non facit excessum. Diuidat̄ g̃ hoc. z deponatur vna pars. ad huc virt⁹ excedit resistentiaꝫ ponderis. z adhuc portabit et p ꝯsequens si ꝑus fuisset aliqđ additū adhuc portassꝫ eo q̃ fuisset adhuc excessus virtutꝫ supra resistentiā ponderis. z sic in infinitū. ꝑm q̃ diuisio ꝓtinui in tales ꝑtes ꝓportionabiles ꝓcedit in infinitū. Idem declarat̄ in virtutibꝫ passiuis. Est em̄ dare minimū actiuū a quo ꝑt potentia passiua pati intrinsece. ꝯsiderando eā ꝑm debitā z determinatā rōnem mensure. ita q̃ si essꝫ actiuū minus non pateret ab eo potentia passiua. vt si patitur a bipedali tāq̃ a minimo. tūc si fuerit actiuū minus q̃ bipedale. non patiet̄ ab eo. Siliter extrinsece determinat̄ ꝓ maximum a quo nō ꝑt pati. scꝫ ab eo cū quo est equalis resistentie. z tamen a quolibet maiori ꝑt. qz cū quolibet tali habebit ꝓportionem maioris inequalitatis ꝑm quā fit actio. Illud aūt qđ hic ꝺr maximū nō ideo ꝺr sic qz sit aliqđ magnuꝫ. sꝫ qz inter paruas quātitates sit maxima. a qua non fit actio. et a quolibet maiori fit actio. Et hoc qđ dictū est locū habet tam in potētijs passiuis passione corruptiua. q̃ ꝓfectiua. Jn hoc tñ est differentia. qz in potentijs passiuis passione corruptiua potentia est ꝓfectior q̃ a maiori actiuo nō vincit̄ z fortiori corruptiuo resistit. sed in potentijs passiuis passione ꝓfectiua est econtra. quia illa est tanto ꝓfectior quanto ꝑt pati a minori actiuo. sicut visus est ꝓfectio q̃ ꝑt a minori visibili immutari cereris paribꝫ. Quercio ꝓbatur hoc in qualitatiuis dispositōibꝫ Est em̄ dare maximā raritatē in igne naturaliter dispositō. z summā velocitatē motus. sicut in motu diurno qui est ꝑmi mobilis z maximi. qđ maximū spaciū ꝑtransit in eodē tꝑe cū inferioribus sꝑheris nō tantū spaciū ꝑambulantibꝫ. Etiaꝫ est dabilis determinata raritas aeris. q̃ si fieret maior raritas nō posset ꝑmanere aer. sed corrūperetur z fieret ignis. z etiam est eius minor raritas. q̃ si fieret minor ita q̃ plus cōdensaret nō posset manere aer. sꝫ fieret aqua. ꝛcētꝫ. Sed diceres. si daret̄ materia in minori quātitate q̃ rēq̃rit̄ ad formā asini que sufficiēter cēt dispositā dispositōibꝫ qualitatiuis tūc aut illa forma introduceret̄. aut nō. si sic. tūc non esset minor q̃ rēq̃reret forma asini. qđ tñ ponit̄ Et si non. tunc materia sufficienter dispositā non introduceret̄ forma. qđ est impossibile. Ad hoc dōm. q̃ talis forma nō introduceret̄. qz talis materia nō essꝫ sufficienter dispositā. cuꝫ ponat̄ esse minor q̃ ad talem formā rēq̃rit̄. qz forma in materia nō solū ꝑrēq̃rit qualitatiuas dispositōes. sꝫ etiā dispositōes q̃titatiuas. z hec simul disponūt materiā ꝓ forme receptōe ¶ Ad obiecta ad ꝑmū dōm. q̃ ꝓtinuū cōsiderat̄ dupl̄r Uno ⁰ ꝑm rōnes suā genericā siue mathematice. hoc est siue respectu ad corpus naturale in quo est cōtinuitas. z sic est diuisibile in infinitū. vt ꝓbat obiectio. nec vt sic est dabile maximū z minimū. Alio mō ꝯsiderat̄ ꝑm esse phȳsicū siue materiale. z sic est deuenire ad maximuꝫ et ad minimū. z sic ꝑhs accipit res ꝑm spēs suas ꝓceden do z argumētādo ꝓtra anaxa. Ad scām dōm. q̃ in specie hūana est determiatio ad maximū z ad minimū. nō tñ oꝑtet q̃ q̃libet hō habeat alterum illoꝝ duoꝝ. puta maximā quātitatē possibilē spēi humane aut minimā. qz inter maximū z minimū in specie humana sunt multi gradꝰ ita q̃ quidā plus accedūt ad quātitatē maximā. q̃dam ad minimā. recedendo ꝑm magis z minus a maxima quātitate. Ille tñ quātitates puta maxima z minima. licꝫ in natura sint determinate. nobis tñ sunt ignote ꝑm vnāquāq̃ spēm. Sed ꝓtra. dato hoie ꝑm quātitatē maximā possibilem spēi hūane. z ponat̄ q̃ talis rarefiat magis ꝑm corꝑ⁹. vel quocūq̃ augeat̄ sicut possibile essꝫ p actiōez qualitatū ꝑmaꝝ. vel q̃ illa ꝑ quātitas nō erat maxima possibilis in specie humana. qđ est ꝓtra hȳpotesim. vel oꝑteret suspendere actiōem elemētoꝝ in tali corꝑe. qđ est impossibile vt ꝑtꝫ iij. metheoꝛ. Et si li mō ꝑt argui de minima q̃titate. q̃ ꝑ ꝯdensatiōem minor fieri ꝑt. Dōm est. q̃ illa q̃titas nō erit naturalis. sꝫ violenta z disponens subiectū ꝓ eius corruptiōe z alterꝰ generatiōe. mō hic sermo est de q̃titate ꝑm naturā alicui spēi debita. Ad tertiū dōm. q̃ illa dupl̄r ꝯsiderant̄. Uno mō q̃titū ad id qđ actu in eis inuenit̄. z sic sunt determinata ad maximū. Alio mō q̃tum ad eā q̃ potētia z successione in ipis reperiūtur. z sic sunt infinita. vnūqđq̃ aūt denoiari ꝺz ab eo qđ actu est in ipō. Ad quartū dōm. q̃ illa ꝓpō est vna ꝯditionalis cuꝰ vtra ꝑs est falsa. z tñ ipa tota est ꝛa Vel dōm q̃ ꝑhs ibi loquitur ꝯparatiue. ꝯparādo ignē ad alia. qz talia sunt determinata ad maximū z minimū ex ꝑte forme. q̃ nō ꝑt informare quācūq̃ materiā. sꝫ req̃rit determinatā q̃titatē mēbroꝝ z organoꝝ vt sint apta instrumēta aīe ad opanduz. et etiā ex ꝑte finis. q̃ est ꝯseruatio z ꝑmanētia eaꝝ in debita ꝓportiōe ad totū vniuersum z ꝑtes eiꝰ. Jn igne ꝯo non est determiatio ex ꝑte forme. eo q̃ forma ignis ꝑt eē in materia quātacūq̃. z ideo ꝺr ꝑhs ipm augere in infinitū. est tñ in ipō determiatio ex ꝑte finis q̃ est adeq̃tio eiꝰ cū aliis elemētis ꝑm exigētiā ordinis vniuersi. sic em̄ est dare maximū ignē ꝑm directiōem nature vłs oia in suis limitibꝫ cōseruātis. alꝫ ꝓtingeret corꝑa alia ꝑ ꝯuersionē eoꝝ in ignē deficere. z sic tolleret̄ ordo vniuersi Sed q̃reret aliq̃s. dato maximo igne possibili in vniuersoꝛ applicet̄ sibi stupa. vtꝫ ꝺuret ipam vel nō. si sic. tūc ignis fit maior q̃ maximus ignis possibilis ꝑm naturā. si nō ꝺuret agens naturale applicatū suo ꝓprio passiuo z dispositō nō ager in ipm. qđ est ipossibile. eo q̃ agit ꝑ necitatē sue nature. z aliud ꝑ necessitatē sue nature patit̄. Ad ꝫ dōm est. q̃ ille ignis maximus nō ꝺureret stupā. z ꝫ nō ꝓpter defectū ꝓtutis sue. nec ꝓpter indispōem materie. sꝫ ꝓpter certum z maximuꝫ terminū sibi ꝑm naturā debitū. impediret̄ em̄ hoc agēs a natura vłs. q̃ nō patit̄ deordinatiōem corꝑoꝝ in vniuerso. licꝫ nō repugnet igni ꝑm naturā ꝑticularē. sꝫ vt fieret maior Aut dōm. q̃ si illa stupa incēderet̄ in vna ꝑte ignis. tūc in alia ꝑte ꝯdēsaret̄. z ꝫ ex ordinatiōe nature vłs. Cōtingit etiā aliq̃n determinari ad maximū ex ꝑte materie. z ꝫ locū ꝛa in his q̃ sunt ex sua tota materia. sicut corꝑa celestia. q̃ ꝓpter ꝫ nō patiūtur aliquā additiōem q̃titatis. Jn igne ꝯo nō est ꝫ mō determinatio. qz sic tota sꝑhera actiuoꝝ et passiuoꝝ est sibi materia in q̃ ꝑt saluari ꝑ resolutiōez i ipma hoc tñ impedit̄ fieri ex ꝑte finis. ꝑut dictū est

Omnes igit̄ ꝓtraria ꝓncipia faciūt z dicentes q̃ vnū sit oīe z vnū īmobile Et ꝑmenides esse calidū z frigidū ꝓncipia facit. hec aūt appellāt ignez et terrā. z q̃dā raꝝ z dēsuz. z Democritꝰ firmū z inane. quoꝝ aliud q̃dē sicut qđ est. aliud aūt sicut qđ nō est. ēe ꝺr. Adhuc positōe z figura z ordine. Hec āt genera ꝓtrariorꝝ sunt positōe sursuz z deorsuz. añ z retro figura angulꝰ rectū circulatū. Qꝫ q̃dē igit̄ ꝓtraria q̃ dāmodo oēs faciūt ꝓncipia manifestū est

¶ Iste est tercius tractatus huius primi libri physicorū. In quo phūs determiat de principijs rerū naturaliū fm opinionē suā ꝓpriā. Et diuidit in tria capitā. In primo determinat de q̄dā ꝯditōe. videlz ꝯtrarietate principioꝝ. In 2° determinat de numero principiorū disputatiue. In tercio determinat de nūero principioꝝ demōstratiue ostēdendo quō principiēt res naturales. Primū capm diuidit in duas ptes. In prima ꝓbat principia rez naturaliū esse ꝯtraria In scda ptractat opinionē antiquoꝝ de ꝯtrarietate principioꝝ. In prima pte duo facit. Primo ꝓbat auctoritate principia esse ꝯtraria. Scdo ꝓbat idē rōne. Quātū ad primū ꝓbādo auctoritate q̄ principia rez naturaliū sunt ꝯtraria. dt. Oēs physici ꝓueniūt in hoc q̄ dicūt principia esse ꝯtraria. ꝓbat inductiue. q̄ illi q̄ posuerūt omnia esse vnū ens et īmobile dicūt principia esse ꝯtraria. Permenides em̄ dt calidū z frigidū esse ꝯtraria z principia. z calidū nominat ignē. z frigidū terrā. Quidā aūt alij posuerūt rarū z dēsum principia ꝯtraria. Democritus aūt posuit firmū. i. plenuz sine solidū. z inane siue vacuū. z hoꝝ alterū scz plenū posuit esse sicut ens. z alterū scz vacuū dixit esse sic nō ens. dixit etiā plenū habere dr̄ias positōne. figura. z ordine. z hec dixit esse genera ꝯtrariorū. q̄ positio genus est ad sursum et deorsum. aīl z retro. figura aūt z angulosum z rectū sine latitudinis plane z ad rotūdū. Cōcludit g̃ manifestuz esse ex inductōe illa q̄ oēs phī tā physice q̄ nō physice loquētes de principijs dicūt principia esse ꝯtraria.

Et hoc rōnabilr. optet em̄ principia neq̄ ex alterutris esse. neq̄ ex alijs eē pñt. sed ex his oīa Cōtrarijs aūt primis insunt hec. ppter id q̄ prima q̄dē nō sunt ex alijs. ob id vero q̄ sunt ꝯtraria. nō sunt ex alterutris Sz optz hoc in rōe ꝯsiderare q̄liter hoc ꝯtingat.

¶ Hic phūs ꝓbat rōne q̄ principia rez naturaliū sunt contraria. Et duo facit. primo ponit rōnē. Scdo ꝓbat vnū in rōne positū. Rō sic formal. tres sunt ꝯditōes primorū principioꝝ. prima q̄ nō fiunt ex alterutris. scda q̄ nō fiūt ex alijs. tercia q̄ oīa alia fiunt ex ipis. sed iste tres ꝓprietates z ꝯditōes ꝓueniūt primis ꝯtrarijs. g̃ prima ꝯtraria sūt prima principia. z p ꝑns p ꝓuersionē simpliciē ꝯclusionis prima principia sunt ꝯtraria Minorē ꝓbat primo q̄ nō fiant ex alijs. q̄ si fierent ex alijs. tūc nō essent prima. Secūdo ꝓbat minorē q̄ nō fiant ex alterutris. q̄ sunt ꝯtraria. sed vnū ꝯtrariorū nō est cā p se alterius. g̃ nō fiūt ex alterutris. Si em̄ vnū essz ex alio p se (vidt Alber.) tūc illud eēt principiū eī. z ꝓueniret cū ipo in cētia. z tūc nō essz ei cōtrariū. Tertiā ꝯditōem optz p rōnē ꝯsiderare q̄liter ꝯtingat. z g̃ in sequēti textu ꝓbat tertiā ꝯditōem

Accipiēdū igit̄ ē primū q̄ omniū q̄ sunt nihil neq̄ facere aptū est neq̄ pati. ꝯtingēs a ꝯtingēti. neq̄ fit q̄libet ex q̄libet. nisi q̄s accipiat fm accñs Qualr em̄ vtiq̄ fiet albū ex musico nisi accñs sit albo vel nigro musicū. sed albū fit q̄dem ex nō albo. z hoc nō ex omni. sed nigro aut medijs. z musicum ex nō musico. sed nō ex omni. sed ex īmusico. aut si aliq̄s est ipsis mediū Neq̄ em̄ corrūpitur in ꝯtingēs primuz. vt albū nō in musicū nisi forte fm accñs. sed in nō albū. z nō in cōtingēs. sed in nigrū aut mediū. Silr aūt z musicum in nō musicū. z hoc nō incōtingens. sed in īmusicuz aut si ipsis aliq̄ mediuz est. Silr aūt z in alijs. q̄m nō solū simplicia eoꝝ que sunt. sed etiaz ꝯposita fm eandē se habent rōnem. sed ppter hoc q̄ oppositē dispositōes nō ꝛnomiate sunt. latet hoc ꝯtingēs. Necē em̄ est oīne ꝯsonās ex incōsonāti fieri. z incōsonans ex ꝯsonāti. z corrūpi ꝯsonans in incōsonantiā. z hāc nō in ꝯtingentē. sed in oppositā. Differt aūt nihil in cōsonantiā dicere aut ordine aut ꝯpositōe. Manifestū em̄ est q̄ eadem sit rō Alterō domus z statua. z q̄libet aliud fit siliter. Domus q̄dem em̄ fit non ex eo q̄ ꝯposita sūt. sz ex eo q̄ distincta diuisa sunt hec. sic z statua z figuratoꝝ aliq̄d ex nō figurato. z vnum q̄dq̄ hoꝝ. alia q̄dem ordo. alia vero ꝯpositio q̄dam sunt. Si ergo hoc verū est. q̄ oīne q̄d fit fiat z corrūpat. q̄d corrūpitur aut ex ꝯtrarijs aut in ꝯtraria z in horū media. Media aūt ex ꝯtrarijs sunt vt colores medij ex albo z nigro. quare oīnia erūt q̄ natura fiūt aut ꝯtraria aut ex ꝯtrarijs

¶ Hic phūs ꝓbat terciā ꝯditōem. scz q̄ oīnia alia fiunt ex primis ꝯtrarijs. z ad hoc ostendendū declarat qualiter ista ꝓprietas ꝓueniat ꝯtrarijs. z qualiter nō. quoniam ꝯtraria quodāmō fiūt ex alterutris. z quodāmō nō. ideo dixit. q̄ optet h̄ ꝯsiderare p rōnem. Dicit g̃ q̄ primū accipiendū est q̄ omniū q̄ sunt in natura nihil aptuz est facere et agere in quodcūq̄z. neq̄ aptū est pati a quocūq̄z. sed q̄d facit z agit. agit in ꝯtrariuz. z q̄d patitur physice patitur a ꝯtrario. neq̄ fit quodlibet ex quolibet nisi p accidēs. per accñs em̄ p̄t fieri q̄libet ex quolibet sicut albuz ex musico si accidat nigro q̄ sit musicū. p se aūt albū fit ex non albo nō ex quolibet nō albo. sed ex nō albo q̄d est priuatio albi q̄d est nigrū aut medio colore colorati. Exemplificat etiā in formis mentalibo dicens q̄ siliter musicū fit ex nō musico. z non ex omni non musico. sed ex īmmusico. quod est priuatio musici. z non negatio. aut ex medio inter musicum z immusicum si aliquid est ipsis medium. Probat hoc etiam sic esse in corruptione. Illud em̄ quod corrūpitur non corrumpitur in quodcūq̄z contingens si sit primum et per se in quod corrumpitur. album em̄ non corrūpitur in musicum. quia aptitudo ipsoꝝ in subiecto nō est vna. sed corrumpitur album in non albū. z non in q̄dlibet contingens non album. quia non corrumpitur in negatiuum albi. sed in priuatiuum albi quod est nigruz vel medium inter nigrum z album. Similiter est in mentalibus. musicum em̄ corrumpitur in non musicum. non in quodlibet non musicum. sed in priuatōnem musici. quod est immusicum. aut in medium inter musicum z immusicum si ipsis est aliquod medium. Et sicut hoc est verum in formis simplicibus. ita est etiam in compositis. tam in naturalibus q̄ artificialibus. In artificialibus quidem sicut est forma domus. in naturalibus sicut est forma corporis organici physici. Dicit tamē philosophus q̄ in cōpositis magis latet. eo q̄ dispositiones z forme oppositē in eis non habent nomina. Cuius rōnem dicit Albertus esse. quia nomen illud deberet imponi a proportione compositorum. proportio autem illa frequenter ignota est Explificando ergo in compositis dicit q̄ necesse est consonans fieri ex inconsonanti z corrumpi in inconsonantiā priuatiue oppositā ꝯsonātie. z nō in quācūq̄z incōsonātiā Et subdit phūs q̄ nō differt in ꝓposito siue ꝯsonātia illa

dicaᷓ attendi in ordine ꝓponentiū.vel in ꝓpoſitõe eorum q̄ quocūq̄ mõ dicaᷓ vna erit rõ q̄ctum ad terminos gene rabilis ⁊ corruptõnis. Qđ declarat in artificialib⁹.qñ em̄ domus fit nõ fit ex his que ꝓpoſita ſunt.q⁹ ſic dom⁹ eſſ̄ et non fieret.ſed fit ex partib⁹ diuerſis ⁊ diuiſis.⁊ ita fit cõ ſonans ꝓpoſitio ex incõſonãti diuiſione.ita q̄ circa eadez ſumitur rõ ꝓſonantie ꝓpoſitiõis.⁊ incõſonãtie diuiſionis Eodem modo ſi acceperimus totū in quo plus eſt ordo partiū faciens ꝓſonantiam.ſicut eſt figura ſiue imago vel idolum qđ ꝓſtituit ordo eleuatõis ⁊ depreſſionis partiuz et ceteraꝝ figurarū.oportz q̄ fiat ex nõ figurato.⁊ non ex quocūq̄.ſed ex eo qđ ſuſceptibile eſt figure. vnūquodq̄ em̄ taliū ꝓſtituitur aut ꝓpoſitõne partiū.aut ordine.aut vtroq̄. Concludit ergo pħus.q̄ ſi verū eſt qđ dictum eſt videlicz q̄ oñe qđ fit.fit ex ꝓtrarijs vel medijs.et qđ corrumpitur.corrūpit in ꝓtraria vel ī hoꝝ media.media em̄ ſunt ex ꝓtrarijs.ſicut colores medij ex albo ⁊ nigro. tunc oportz q̄ oñia que fiūt naturaliter ⁊ corrūpãtur.fiãt aut corrūpantur ex ꝓtrarijs.aut in ꝓtraria.vel in hoꝝ media Et tūc ptz q̄ oñia fiunt ex p̄ncipijs. eo q̄ ſunt p̄ma con traria ad que oñia alia reducūtur.et hec fuit tercia ꝓpoſitio principiorum.

Uſq̄ q̄dem igitur hoc fere ſecuti ſunt ⁊ aliorum plurimi.quēadmodū diximus prius. Oñes em̄ elementa ⁊ ab ipſis vocata principia ⁊ vera ſine ratõne ponẽtes.tñ ꝓtraria dicūt tāq̄ ab ipa ħitate coacti

¶ Nic pħus pertractat opiniones antiquorum de ꝓtrarietate p̄ncipioꝝ. Et duo facit.primo ponit mortuū antiquoꝝ dicentiū p̄ncipia eſſe ꝓtraria. Secūdo ꝓparat antiquos dicentes principia ꝓtraria. Quātum ad p̄mū dicit q̄ loquentes de p̄ncipijs oñes fere ꝓſentiūt in hoc q̄ p̄ncipia ſint ꝓtraria Dicit aūt pħus fere(inquit Alb.) ꝓpter Anaxagorā qui poſuit ſiłia ⁊ homogenia p̄ncipia. Omnes em̄ antiqui ꝓter Anaxagoraz p̄ncipia elementalia ⁊ ea que vocãt p̄ncipia ſiue vere ponãt ea eſſe p̄ncipia ſiue ſine rõne dicūt ipſa cē ꝓtraria tāq̄ veritas coegerit eos ad hoc dicendum.

Differunt tñ ab inuicem in eo q̄ alij q̄dem priora alij poſteriora accipiūt.et q⁹ hi q̄dem notiora ſm rationem.illi aūt ſm ſenſum.hi q̄dem calidū ⁊ frigidū hi aūt humidū ⁊ ſiccū.alij aūt numerū parem et imparem.Quidã aūt ꝓcordiam ⁊ diſcordiam cauſas ponunt generationis. Nec autē abinuicem differūt ſm dictum modum.

¶ Nic pħs ꝓpat antiquos de ꝓtrarietate p̄ncipioꝝ loquẽtes.et p̄mo penes dicñam. Scđo penes ꝓuenientiam Quãtū ad dicñam dr q̄ differūt antiq̄ in hoc q̄ q̄dã accipiūt p̄ncipijs ꝑa.alij poſteriora Ibi dr Al.q̄ ꝑa dicūt.eo q̄ ſunt p̄ma.⁊ poſteriora dicūt alij. eo q̄ ſ̄t ꝓxima et magis eſſentialia cauſatis. Differunt etiã in hoc inquit pħus.q̄ q̄dam dicūt illa ꝓtraria eſſe p̄ncipia que ſunt notiora ſm rõnem ⁊ intellectū. Alij aūt dicūt illa eſſe principia que ſunt notiora ſm ſenſum.et illi q̄ ſm ſenſum notiora poſuerūt p̄ncipia ꝓtraria.q̄dam poſuerūt illa calidum et frigidū.ſicut Permenides.alij humidū ⁊ ſiccū. Qui aūt poſuerūt ꝓtraria p̄ncipia notiora ſm intellectū q̄dam ponūt numerū parem ⁊ imparez.ſicut pythagoras. Alij cõcordiam ⁊ diſcordiã.vt Empe.hec em̄ dicūt eē cauſas generationis.dr̄ūt em̄ ſm dictū modu⁹ ꝓportionabiliꝝ aūt ſe habent in rõne poſitõis p̄ncipioꝝ.

Quare eſt eadem dicere quodãmodo ⁊ altera ab inuicē.altera q̄dem quēadmodū videbitur pluribꝰ eadē aūt ſm analogiã. Accipiūt em̄ ex eadem coordinatõe.hec q̄dem em̄ ꝓtinent.alia aūt ꝓtinentur cõtrariorū. Sic igiᷓ ſimiliter dicūt.⁊ aliter .⁊ pius.et melius. Et hi q̄dem notiora ſm rõnem ſicut dictum eſt p̄us.illi aūt ſm ſenſum. Uniuerſale q̄dem ſm rõnem notū eſt. ſingulare aūt ſm ſenſum. Rõ q̄dez em̄ vniuerſalis eſt.ſenſus aūt particularis. vt magnum et parum ſm ratõnem eſt.rarū autem ⁊ denſum ſm ſenſum. Si q̄dem igitur ꝓtraria oꝑtet eſſe principia manifeſtum eſt.

¶ Nic ꝓpat antiquos penes ꝓuenientiã . dicens q̄ ex dictis ꝑz q̄ oñes iſti antiq̄ dicūt quodãmodo eadem et quodãmõ altera.altera q̄dez q⁹ plures eoꝝ ſuꝑponūt alia ꝓtraria q̄ aſſignãt p̄ncipia. Eadē aūt dicūt ſm analogiã hoc eſt ꝓportionem p̄ncipioꝝ ad actus eoꝝ.vt dictū eſt Prima aūt ꝓuenientia eſt in hoc q̄ accipiunt ꝓtraria ⁊ diuerſa ex ipa coordinatõe ꝓtrariorū. ⁊ ſic oñes poſuerūt p̄ncipia ꝓtraria.in qua coordinatõe q̄dã ſunt ꝓtinentia ſicut priora ⁊ ꝓmunia.q̄dã ꝓtenta ſicut poſteriora ⁊ ꝑticularia Secūdo ꝓuenit in hoc q̄ oēs dicūt vnū ꝓtrariorū melius et aliud peius.ſicut q̄ dicūt calidū ⁊ frigidū ꝓtraria.dicūt calidū melius ⁊ frigidū peius. Tercio cõuenit in hoc q̄ dicunt p̄ncipia notiora p̄ncipiatis.hi q̄dē notiora ſm intellectū.alij notiora ſm ſenſum. Qđ declarat.q⁹ vłe ſm rõez notū eſt.ſingulare aūt notū eſt ſm ſenſum.q⁹ illud eſt notius apud rõnem cuius eſt rõ tangibile obiecti.⁊ illud notiꝰ ſm ſenſum cuius eſt ſenſus ſicut obiecti. ſed rõ eſt vłis tāgibile obiecti.⁊ ſenſus ſingularis.g̃ vłe eſt notius ſm rõnem. et ſingulare ſm ſenſum. Et hinc eſt q̄ magnū ⁊ paruum ſunt notiora ſm rõnem tangibile magis vłia.⁊ rarū ⁊ denſuz notiora ſunt ſm ſenſum. Manifeſtū eſt igitur ex dictis q̄ principia ſunt ꝓtraria

Cõſequẽs aūt vtiqz erit dicere.vtz duo aut tria aut plura ſint. vnū q̄dē em̄ ī poſſibile eſt eſſe principium. qñ non vnū ꝓtraria.

¶ Iſtud ē ſcđm capłm hui⁹ tercij tractat⁹.in q̄ pħs diſputatiue iueſtigare nũez p̄ncipioꝝ naturaliū . Diuidit ſãt pħs capłm in q̄tuor ꝑtes In p̄ma oñdit q̄ nõ eſt tm̄ vnū p̄ncipiū rerū naturaliū In ſcđa q̄ nõ ſ̄t infinita p̄ncipia In tercia.q̄ nõ ſint tm̄ duo. In q̄rta. q̄ nõ ſint plura q̄ tria. Prius q̄ ꝑtet p̄mū .p̄mittit intentõem ſuã dicẽs.q̄ ꝓpr oꝑtz dicere vtz p̄ncipia rez naturaliū ſint duo.aut tria. aut pła. Deinde oñdit q̄ nõ eſt tm̄ vnū p̄ncipiū.⁊ hoc ſic Principia rez naturaliū ſunt ꝓtraria.g̃ nõ eſt tm̄ vnum Cõſequẽtia tenet.quia ꝓtrarietas nõ ꝑt eſſe ſalua in vno nec ſunt ꝓtraria vnū

Infinita aūt nõ.q̄m̄ neq̄ ſcibile qđ eſt erit.⁊ vna p̄ma ꝓtrarietas ī oī gñe vno. Suba aūt vna q̄ddã gen⁹ eſt.⁊ qđ ꝓtingit ex finitis melius.quēadmodū em̄ ꝑdocles q̄ ex infinitis. Dia nãq̄ aſſignare opinatur quēadmodū Anaxagoras ex infinitis. Amplius autē ſunt alia alys priora ꝓtraria.⁊ fiunt altera ex alterutris.vt dulce ⁊ amarum.albū ⁊ nigrum.p̄ncipia aūt ſemper oportet manere. Qđ q̄dē igiᷓ neq̄ vnum neq̄ infinita ſunt manifeſtū eſt ex his.

¶ In hac secda parte ꝓbat phūs q̄ ꝑncipia rerū naturaliū nō sunt infinita. Et hoc ostendit quattuor rōnib⁹. quarū ꝑma est. Si essent infinita ꝑncipia tūc ens ꝑncipiatū physice neq; scirek neq; aliqua credulitas haberetur de ipso Cō sequētiam relinq̄t nota ex ꝑdictis. q̄ res nō scit nisi p̄ ꝑncipia. sz si essent infinita essent ignota. eo q̄ intellectus nō potest transire infinita. Secda rō In vnoquoq; genere nō est nisi vna ꝑma ꝯrarietas. sed suba est vnū genus. ergo ꝑncipia q̄ sunt ꝑmo ꝯraria in illo genere nō sunt infinita. cū vna ꝯrarietas habeat tm̄ duo extrema. Tertia rō. Melius est dicere esse finita ꝑncipia q̄m infinita. si ex finitis possunt causari q̄ dicūtur causari ex infinitis. sz oīa que fiunt in natura possunt causari p̄ ꝑncipia finita. ḡ nō est dōm q̄ sint infinita. Maiorem ꝓbat. q̄ ꝓter hoc empedocles dr melius fuisse locutus ponēdo finita ꝑncipia q̄m anaxagoras ponēs infinita. Etiaz illa maior fundat in hoc q̄ frustra fit p̄ plura qd̄ ꝑt fieri p̄ pauciora. z deus et natura nihil faciunt frustra. Minorē ꝓbat. q̄ empedo. oīa naturalia saluauit z causauit ex finitis ꝑncipijs. sicut anaxa. ex infinitis. Quarta rō. Nō oīa ꝯraria sunt ꝑncipia. sed solū ꝑma ꝯraria. prima aūt ꝯraria sunt finita. ḡ ꝑncipia ꝯraria sunt finita. Maiorē ꝓbat. q̄ licz multa sint ꝯraria ſm diuersa genera. z q̄dam ꝑpora. q̄daz posteriora. tm̄ solū ꝑma ꝯraria q̄ sunt in substātia sūt ꝑncipia. z nō in alijs. q̄ alia ꝯraria posteriora fiūt ex ꝑmis et ex leinuicem. vt dulce z amarū. albū nigrū. sed de ratōe ꝑncipioꝝ est q̄ nō fiant ex alijs. qd̄ solis ꝑmis ꝯrarijs cōuenit. Q̄ aūt ꝯraria q̄ fiunt ex alijs nō possint dici ꝑncipia ꝓbat. q̄ oportz ꝑncipia semp manere. sz q̄ fiunt ex alijs nō semp manent. Cōcludit ergo manifestum esse q̄ neq; vnū tm̄ neq; infinita sunt ꝑncipia.

Quoniā aūt finita facere duo tm̄. vel facere non duo tm̄ hz quādam rōnem. Deficiet em̄ vtiq; aliq̄s qualiter densitas raritatem facere aliq̄d apta nata sit aut hec densitatē. Similter aūt z alia quecūq; ꝯrarietas. nō em̄ ꝯcordia discordiā ꝯducit. z facit aliq̄d ex ipa. neq; discordia ex illa. sed vtraq; alterū q̄dem terciū. q̄dam aūt z plura recipiūt ex q̄bꝫ parant eorum que sunt ſm naturam Adhuc aūt amplius z de hoc aliquis dubitabit. nisi aliquis suppoſuerit cōtrarijs naturaz. Nullius em̄ videmus eorum que sunt substantie ꝯraria. Principiū aūt non de subiecto oportet dici aliquo. erit em̄ ꝑncipiū ꝑncipij. subiectū em̄ ꝑncipiū. z ꝑus videbit esse p̄dicato

¶ Ista est tercia pars capīs secī. in qua ꝓbat phūs q̄ non sunt tm̄ duo ꝑncipia. ꝑmo rōne. secō autoritate antiquoꝝ Quātū ad ꝑmū ꝑmittit intentū dicens. Exquo ꝑncipia sunt finita oportz q̄ sint duo vel nō duo. Q̄ aūt nō possint esse duo ꝓbat tribꝫ rōnib⁹. Prima rō est. vnū cōtrariorum nō fit aliud nec ex alio. ḡ necesse est esse aliud ꝑncipiuz qd̄ sit subiectū. ex quo cū vno ꝯrariorꝝ fiat ꝯpositū. Consequētia est nota ex dictis. q̄ oportz ꝑncipia esse ꝯraria. Antecedens ꝓbat. q̄ densitas nō facit raritatē. nec raritas densitatē. Et silr est in oīib⁹ alijs ꝯrarijs que a phīs dicūtur ꝑncipia. q̄ ꝯcordia nō ꝯducit discordiā ad esse. nec facit aliq̄d ex ipsa. nec econuerso ꝯcordia fit ex discordia. sz vtrūq; facit in alterꝝ quoddā. Terciuz qd̄ subijcit vtiq; vel in plura sicut platonici qui plura ponūt subiecta materialia. subiecta ꝯrarijs ex q̄bꝫ dicūtur parati materiā naturaliū entiū. Secda rō. ꝑncipiū simplr rerū naturaliuz debet esse ens simplr z substātia nō existens in aliquo subiecto sed stans p̄ se. sed ꝯraria nō sunt substātie aut ens per se. ergo p̄ter illa necesse est esse terciā naturā q̄ sit ꝑncipiū cuz illis ꝯrarijs. Maiorē ꝓbat. q̄ si ꝑncipiū esset in aliquo sicut in subiecto esz ꝑncipiatū. eo q̄ esz ex aliquo alio. qd̄ est ꝯra rōnem ꝑncipij. Minorem ꝓbat. quia ꝯraria nō nō sunt substātia alicuius eoꝝ que sunt. sz sunt potius forme eoꝝ ſm quas qualia dicūtur. sed ꝑncipiū debet eē subiectū. q̄ subiectuz est ꝑus p̄dicato. z ꝑncipiuz p̄dicari qd̄ est in subiecto

Amplius nō esse dicimus substantiā ꝯrariā substantie Qualiter igitur ex nō substātijs substātia vtiq; erit. Aut quō ꝑus nō substātia. substantia erit. vñ si aliq̄s z priorem veram putabit esse rōnem z hanc necessarium est. si debet saluare vtraq; ipsas subesse quoddam tercium.

¶ Hic ponit terciā rōnem. Si ꝑncipia essent solum duo ꝯraria. z nō terciū qd̄ ē sicut subiectū. seq̄tur q̄ ex nō substātia esset z fieret substātia. z q̄ non suba esset ꝑus suba sz vtrūq; est inconuenies dicere. ergo nō sunt tm̄ duo ꝑncipia. sed req̄ritur terciū. Sequlam ꝓbat. q̄ ꝯraria non sūt substātie. eo q̄ suba nihil est ꝯrariū. et vna suba nō est alterī ꝯraria. ergo ꝑncipia ꝯraria ſm se accepta nō sūt substātie. z p̄ ꝑns si nō poneret aliud cū ꝯrarijs ex nō substātia fieret suba. Et q̄ secm̄ sequat erias ꝓbat. q̄ cū ꝯraria ſm se nō sint suba. z ponātur esse ꝑncipia tūc sunt ꝑora substātie sicut ꝑncipia ꝑncipiata. Concludit ḡ phūs q̄ si aliq̄s vtraslibet rōnes veras esse supponat. scilz q̄ ꝑncipia sint ꝯraria. sicut dudū ꝓbatū est. z q̄ ꝑncipia substantie nō p̄nt esse sola ꝯraria. sicut nūc probatū est. oportebit eum necessario plura dicere principia q̄m duo. ponit em̄ tercium materiā scz. q̄ subijcit duobꝫ ꝯrarijs ꝑmis

Quēadmodū dicūt vnā quādaz naturā dicētes oīme. vt aquā. aut ignem. aut mediū horū. Videtur aūt mediū magis. ignis em̄ z terra. z aer z aqua cū ꝯrarietatibꝫ ꝯplexa sunt. vñ non irrōnabiliter faciūt subiectū alterū ab his facientes. alioꝝ aūt q̄dam aerem. aer em̄ minime hz alioꝝ dr̄ntias sensibiles. consequēter aūt aquā. pessime aūt ignem. Sed oēs vnū hoc cōtrarijs figurant. vt densitate z raritate. z eo qd̄ maius z minus. hec aūt sunt oīa excellentia videlicz z defectus. sicut dictū est ꝓius. Et videtur antiqua esse opinio. q̄ vnū z superabūdantia z defectus ꝑncipia rez sunt. sed non eodē mado Sed antiqui duo q̄dez facere. vnū aūt pati ex parte passiui. posteriorū aūt q̄dem ꝯrariū. vnū q̄dem facere. duo vero pati magis dicūt. Tria q̄dem igitur dicere elementa esse. z ex his z hmōi alijs intendentibꝫ videbit vtiq; habere quādā rōnem sicut diximus

¶ Hic ꝓbat autoritate antiquoꝝ q̄ nō sufficiant duo ꝯraria. sed req̄ratur terciū ꝑncipiū qd̄ sit subiectū illoꝝ Dicens q̄ eodē mō dixerūt illi antiq̄ qui oīme qd̄ est dixerūt esse vnā materialem naturā. sicut ignē. aut aquaz aut mediū inter ista. Et ꝓparando illas dr q̄ melius dixerūt qui dicūt mediū esse subiectuz ꝯrarioꝝ q̄m qui ponūt alīq̄ quod elemētū subiectū esse illoꝝ ꝯrarioꝝ. Cuius rōnem

dicit esse. qz elementa distincta sunt excellentijs ꝓtrariozꝫ sed qui mediū inter elemēta posuerunt, ideo posuerūt. qa dixerūt ipsum nullū ꝓtrariozꝫ actu habere Et eadē rōne ponētes aliquod elemētozꝫ hmōi subiectū melius dixerūt ponētes aerem. qz ls aer sit potētialr calid⁹ z humidus. tñ ꝑm actuz nullū ꝓtrariū habet in excellētia Post hos meli⁹ dixerūt ponētes aquā. pessime ꝯo ponētes ignē Omnes tñ antiq ponētes vnā materiā dixerunt ipsam distingui a ꝓtrarijs. Quidā em̄ dicūt ipsam distingui z figurari raritate z densitate. qdam magno z puo q vl̄ter dicta sunt in excellentia z defect⁹ qđ est additio z ꝯminutio Videt em̄ antiqua opinio pythagoricoꝫ esse q̄ ꝑncipia rerum naturalium sint tria scz vnuz quod est natura media z supabundantia z defectus Sed antiqui non eodem mō ista ponebāt esse ꝑncipia Antiq em̄ dixerunt q̄ duo q̄ sunt ꝓtraria facit̄ z sunt actiua z vnum quod est natura media inter ea patiꝫ z est passiuū Posteriozum aūt qdam sicut plato dixerūt q̄ vnū quod est cōmune ꝓtrariozꝫ facit z duo patiunt q̄ sunt ꝓtraria. Concludit ḡ pbus dicēs q̄ ex hijs dictis potest aliqs ꝑsidere q̄ ꝑncipia dicere esse tria habet quādam rationem

Plura autem tribus non amplius. ad patiendū quidem enim sufficiens est vnum. Si autem quattuoꝫ existentibus due erunt contrarietates. oportebit seorsum. vtrisqz esse alteram quandam naturam mediam. Si autem ex inuicem poterit generare ociosa vtiqz altera contrarietatum erit. Simul autem z impossibile est esse plures contrarietates primas. Substantia enim vnum quoddam genus est entis quare in eo q̄ prius z posterius sunt. differunt ab inuicem principia tantum. sed non genere. semper em̄ in vno genere contrarietas est vna. Omnes em̄ contrarietates reduci videntur in vnam. Qꝫ quidē igitur neqz vnum sit elementum. neqz plura duobus vel tribus manifestum est. horum autem vtrum sit verum quemadmodum diximus dubitationē habet multam.

¶ Ista est quarta pars scdi capituli in quo pbs oñdit duabus rōnib⁹ q̄ nō sunt plura ꝑncipia rez naturalium q̄ꝫ tria Prima rō est Ad patiēdum sufficit vnū. z duo que sunt ꝓtraria sufficiūt ad agēdum. ḡ nō sunt plura q̄ꝫ tria Secunda rō. Si essent plura ꝑncipia q̄ꝫ tria puta q̄ttuoꝫ. tunc essent due ꝓtrarietates eq̄ ꝑme. sed est impossibile esse duas ꝓtrarietates eq̄ ꝑmas. ḡ impssibile est esse q̄t tuoꝫ vl̄ plura ꝑncipia q̄ꝫ tria. Minorē ꝓbat dupl̄r. ꝑmo qz si essent due ꝓtrarietates eq̄ ꝑme oporteret q̄ haberēt duo subiecta eq̄ ꝑma. qz subiectū vnū nō est susceptibile ꝑmo nisi vni⁹ ꝓtrarietatis. z sic in gñe trāsmutabiliū nō sufficeret vnū ad patiendū Qꝫ aūt vnū subiectū non est susceptibile nisi vni⁹ ꝓtrarietatis ꝓbat Albt⁹. qz oīs potēcia in vno gñe est vni⁹ actus tm̄ z oñe mobile siue mutabile susceptibile est vni⁹ actus ꝑmi q̄cūqz sit ille. qz aliter non esset ordo in mobilib⁹. nec esset descensus a cōi ad spēalia. ꝑmo āt actui nō ꝓtrariat nisi vna ꝑuatio. ḡ primū subiectum nō est susceptm̄ nisi vni⁹ ꝓtrarietatiꝫ Nec ꝑt dici q̄ due sint ꝓtrarietates q̄ gñantur ex vna materia ita q̄ mutatio. mō sit ex vna mō ex alia ꝓtrarietate. qz tūc altera esset ociosa cum vna eaꝝ sit sufficiēs. natura āt cum sit ordinatissima nō abundat in superfluis nec deficit in necessarijs. Sedo ꝓbat eādem minorē scz q̄ impossibile est esse duas ꝓtrarietates eq̄ ꝑmas In vno gñe est tm̄ vna ꝑma ꝓtrarietas. sed suba est vnū genus entis. ḡ in ipa est tm̄ vna ꝑma ꝓtrarietas z non plures eq̄ ꝑme Maiorē ꝓbat. qz ꝓtrarietates genez nō dñt in ꝟ q̄ plures sint eq̄ ꝑme. sed in ꝟ q̄ qdam ꝓtraria sunt ꝑora qdā posteriora. semp em̄ ꝓtrarietates oēs in aliq gñe reducūt ad ꝑmā ꝓtrarietatē illi⁹ gñis z oēs ꝓtrarietates q̄ sunt in alijs gñibus reducunt in ꝑmā ꝓtrarietatē ꝑmi gñis qđ est ꝑncipiū z subiectū alioꝫ. Deinde epilogat dicēs q̄ ex dictis manifestū est q̄ nō est tm̄ vnū ꝑncipium nec plura duob⁹ vl̄ trib⁹. horū aūt scz vtrum sint duo ꝑncipia vel tria multam hz adhuc dubitatōem. ls nō sit dubiuz qn̄ sint plura vno. z non sint plura tribus.

Sic igitur nos dicamus primum de omni genere ratione aggredientes Est enim ꝑm naturam communia prius dicere. z sic circa vnumquodqz propa speculari. Dicimus enim fieri ex alio aliud. z ex altero alterum aut simplicia dicentes aut composita Dico autem sic hoc. Est enim hoc fieri hominem musicum Est autem non musicum aliquid fieri musicum Aut non musicum hominem fieri hominem musicum Simpliciter quidez igitur dico quod fit hominem z non musicū z quod simpliciter fit musicum. Compositum autem z quod fit z quod factum est cum non musicum hominem dicamus fieri aut musicum aut musicum hominem.

¶ Istud est terciū capitulū tractat⁹ tercij in q̄ pbus determinat de ꝑncipijs demōstratiue oñdēdo qūo sint ꝑncipia. Diuidit aūt in ꝑres ꝑncipales. In ꝑma oñdit q̄ ad oīne fieri ꝓcurrunt necessario tria. In scda oñdit q̄ modo illa tria sint ꝑncipia. Primaꝫ diuidit in duas ꝑticulas In ꝑma facit qđ dcm̄ est. In scda ꝓcludit tria esse in oīni fieri necessaria In ꝑma duo facit. ꝑmo p̄mittit q̄dam necessaria ad ꝓpositū oñendū Scdo oñdit ꝓpositū. q̄ ad ꝑmū duo facit. ꝑmo ponit diuisionem. scdo ponit dñam int̄ membra diuisionis Quantū ad ꝑmum p̄mittit intētōem suam z ordinē dicēdoꝫ dicēs. q̄ oportet determiare de oīni generatōe. z ꝓcruit ꝑmo dicere q̄ ꝑm naturā cōia sunt q̄ sunt de mobili ꝑm se non ꝓtracto ad materiā. Deinde in alijs libris seq̄ntib⁹ speculandū est circa vnūquodqz ꝓpriam ei⁹ gñatōnem z ꝓpria ꝑncipia ei⁹ Quo sic p̄misso ponit vnam diuisionē dicēs. q̄ loq̄ndo in vl̄ dicim⁹ aliq̄n fieri aliud ex alio ꝑm mutatōnem in suba. z aliq̄n dicim⁹ alteꝫ fieri ex altero ꝑm mutatōnem in accñtib⁹ Et vtroqz mō ꝓtingit assignare terminos vel simplices vl̄ ꝓpositos Et si ꝓcetur ꝑ terminos simplices hoc ꝓtingit dupl̄r. qz vl̄ supponit subiectū tm̄. vel supponit ꝑuatio siue alteꝫ ꝓtrarioꝫ tm̄. Compositū aūt ꝓcat q̄n supponit subiectū cū ꝑuatōe p̄mixtū. Exēplificādo dicimus simplex subiectū fieri q̄n dicim⁹. hō fit musicus. Simplicē aūt ꝑuatōem dicim⁹ fieri q̄n dicim⁹ immusicus fit musicus. Compositū aūt sicut quando dicimus homo immusicus fit musicus. Et sicut ex parte subiecti fit illa multiplex significatio. ita potest fieri ex parte ꝑdicati quod est terminus mutatōnis. dicimus enim homo fit musicus. vel homo fit homo musicus. sed non dicimus. hominem vel musicum fieri hominem. quia subiectum est nunq̄ terminus mutatōis vel motus

Horum autem quidem non solum dicitur hoc aliquid fieri. sed etiam ex hoc vt ex non musico musicum. hoc autem non dicitur in omnibus vt ex homine factus sit musicus. sed homo factus sit music⁹ Eorum autem que fiunt sicut simplicia Dicimus fieri aliquid quidem permanens fit. aliud vero non permanens. homo quidem enim permanet musicus factus est. ⁊ homo est. sed non musicū ⁊ immusicuz neqz simpliciter. neqz ꝯpositum permanet

¶ Hic pⁿus ponit duas differentias membroꝝ dicte diuisionis. Prima est sumpta ex parte modi loquendi. quia quādo assignant termini vt compositi tunc vti possumus duplici modo loquendi. scz nominatiuo ⁊ ablatiuo vt dicendo ex homine immusico fit musicus. vel homo immusicus fit musicus. Sed quādo termini ꝓcantur vt simplices tunc vtimur ꝓprie vno modo loquendi. scz vel in nominatiuo vel in ablatiuo. Si enī subijciat ꝑuatio solatunc vtimur ablatiuo dicendo ex immusico fit musicus. Sz qñ subijciat solum subiectū. tunc vtimur modo loquendi in nominatiuo sicut dicim⁹. homo fit musicus. ⁊ non dicimus ex homine fit music⁹. Cuius diuersitatis rōnem ponit Alb⁹tus. qz ex. notat originē motus. ⁊ in origine motus aliqd abijcit. sed ꝑuatio est hoc quod in motu abijcitur. ḡ debet ꝓponi sibi illa ꝓpositio ex. Sz nihil subiecti abijcit in motu. ideo sibi non ꝓponit illa prepositio.

Secōam differentiam ponit pⁿus. qz in transmutatione ad formam qñ ꝓcatur subiectū fieri tūc hoc ꝑmanet sub forma. cum enī dicim⁹ homo fit music⁹. homo ꝑmanet in motu. Sz qñ ꝓcatur simplex ꝑuatio. vt etiam ꝓposita cum subiecto tūc nō ꝑmanet quod fieri dr. sicut cum dicim⁹ immusicū fit musicū. vt homo immusicus fit music⁹. ibi immusicū nō manet siue ꝓcat vt simplex siue vt ꝓpositū

Determinatis igitur his ex omnibus que fiunt hoc est accipere si aliquis intenderit sicut diximus. quoniam oportet aliquid semper subijci quod fit ⁊ hoc in numero est vnum. sed specie non vnū est Specie enī vnū dico ⁊ ratione idem. non idem enī est homini ⁊ immusico esse Et hoc quidem ꝑmanet. illud vero non ꝑmanet. non oppositum quidem ꝑmanet homo enī permanet. musicum autem ⁊ immusicum non ꝑmanent. neqz ex ambobus compositum. vt nō musicus homo. Sed ex aliquo fieri aliquid. ⁊ non hoc fieri aliquid magis quidem dicitur in non permanentibus. vt ex non musico musicum fieri. ex homine autem non. Atuero ⁊ in permanētibus aliquādo similiter dicitur. ex ere enī statuam fieri dicimus non es statuam. hoc tamen ex opposito ⁊ non ꝑmanenti vtroliet dicitur ex hoc hoc. ⁊ hoc hoc. Et nāqz ex immusico ⁊ īmusic⁹ fit musicus. vnde etiam in composito similiter est. etenim ex immusico homine ⁊ immusicus homo dicitur fieri musicus

¶ Hic pⁿus ostendit ꝓpositū scz ꝙ tria requrunt in oī fieri. ⁊ duo facit. ꝓmo oñdit quale est ⁊ qđ subijcit in fieri. Secōo oñdit suppositū illud videlz ꝙ necesse est in oī fieri aliqd subijci. Quātum ad ꝓmum dr ꝙ ex ꝑdeterminatis oꝑtet accipe ꝙ in oī transmutatōe necesse est aliqd subijci ei quod fit Et hoc est vnum numero. sed specie non est vnum sed duo Et hoc secōm scz ꝙ subiectū mot⁹ est vnum numero ⁊ spē duo. ꝓbat duab⁹ rōnib⁹ Prima est. Si subiectū in motu esset idez spē esset etiā idē ratione. sed non est idem rōne. ḡ non est vnum specie Ratiorem ꝓbat. qz ꝓ eodem accipit idem spē ⁊ idem ratōne Minorē ꝓbat. qz quādo ex homine immusico fit musicus tūc homo immusicus est vnum subiectuz numero. ⁊ tñ duo rōne. qz est alia ratio hominis ⁊ alia ratio immusici. eo ꝙ ꝑmanentis ⁊ non ꝑmanentis non ꝑt esse vna ratio. qz id quod est subiectum manet ⁊ altez ꝓtrariorum nō manet in toto motu sicut homo manet ⁊ immusicū abijcitur. ⁊ sic non manet. neqz ꝓpositum ex homine ⁊ immusico manet. Secōa ratio Illa nō sunt idem rōne inq⁹ bus est diuersus modus loqndi. sed est diuersus mod⁹ loquendi quo dicimus significari fieri subiecti ⁊ alteri⁹ oppositi. ergo sunt diuersa ratione. Minorem ꝓbat. qz quando subijcitur id quod non permanet vt priuatio vel etiam subiectum cum ꝓpriatione. tunc dicimus ex hoc fieri hoc in ablatiuo. sed quando subijcitur subiectū tantum tunc dicimus hoc fieri hoc in nominatiuo. verum est tamen ꝙ aliquando etiam in ꝑmanentibus seu subiecto vtimur modo loquendi in ablatiuo ⁊ hoc fit quando in nomine ꝑmanentis seu subiecti importatur priuatio ad formam sicut cupreum se habet ad statuam vt infiguratum. ⁊ accipiat figurarōnem per artem. Et ita se habet semen ad id cuius est semen. ⁊ sic dicimus ex ere fit statua. ⁊ ex semine fit animal. ⁊ non dicimus es fit statua. Etiam dicit pⁿus ꝙ vterqz modus loquendi conuenit opposito non ꝑmanenti in motu. qz in ipo dicim⁹ hoc fieri hoc. ⁊ ex hoc fieri hoc. sicut immusicum dicim⁹ fieri musicum. ⁊ ex immusico dicimus fieri musicum Et similiter in composito obseruatur vterqz modus loquēdi. dicimus enī ex immusico homine fit music⁹. ⁊ immusicus homo fit musicus. sed tamen vnum illorum dicit gratia subiecti. ⁊ alterum gratia priuatōnis. quando enī dicitur immusicum fit musicum. licet ibi priuatio subijciatur. tamē quia vna numero. est cum subiecto. ideo gratia subiecti conuenit sibi modus loquendi in nominatiuo. ⁊ sic patet ꝙ subiectum est aliquo modo vnum ⁊ aliquo modo duo in omni fieri

Multipliciter igitur cum dicatur fieri. ⁊ horuz quidem non simpliciter fieri. sed hoc aliquid fieri. simpliciter autem fieri substantiaꝝ solum est. ſm qđ aliorum. manifestum ꝙ necesse est subijci aliquid ei quod fit. Et tm quantum ⁊ quale ⁊ ad alterum quādo ⁊ vbi fiunt in subiecto aliquo ꝓpter illud ꝙ sola substantia ꝛc nullo alio dicitur subiecto. sed omnia alia ꝛc substātia Qđ aūt ⁊ subē ⁊ q̄cūqz alia simpliciter entia ex quodam subiecto fiunt consideranti vtiqz fiet manifestū. semper enī aliquid est quod subijcitur ex quo fit quod fit. vt plante ⁊ animalia ex semine.

¶ Hic ꝓbat ꝑmū videlz ꝙ in oī muratōe necē est aliqd subijci Et ꝟ ꝓbat duab⁹ rōib⁹ q̄ꝝ ꝓma sumit ex pte eoꝝ q̄ fiūt. scōa ex pte modi fiendi Prima ratio ꝑt sic formari ſm rectū. Dis trāsmutatio vl est transmutatio simpl. vl est trāsmutatio ſm qđ. sed in omni tali necē est aliq

qđ subĳci. ℊ in oĩ mutatõe neĉe est aliq̃d subĳci. Quia ioꝛ declarat sic. qꝛ q̃dam dicunt fieri nõ simplr sed ꝑm aliq̃d sic q̃ alterant ⁊ augent. Quedam ꝯo dicunt fieri simplr sic sube. Minoꝛem ꝓbat ꝓmo in mutatõib⁹ accñtiũ q̃ dicunt gñatões ꝑm qđ. qꝛ ꝯtum et q̃le ⁊ vbi non fiũt nisi in subiecto aliq̃. eo ꝙ sola substãtia est q̃ nõ est in subiecto sic ꝙ nõ ꝑdicat denoiatiue de subiecto ⁊ oĩa alia dicunt denoiatiue de suba ⁊ sunt in ipa sicut in subiecto. Scđo ꝓbat minoꝛẽ de gñatõne ⁊ mutatõne simplr q̃ est sube. qꝛ qđ simplr fit fit ex aliquo subiecto. sic̃ qñ plãte ⁊ aialia fiunt ex semine subĳcitur materia ex ꝓuatione ad habitum procedens

Fiunt autem que fiunt simpliciter. alia quidem transfiguratione vt statua. alia vero appositione vt que augmentãtur. alia vero abstractione. vt ex lapide mercurius. compositione autem. vt domus. alteratione vero. vt que conuertunt ꝑm naturam. Omnia autem que sic fiunt manifestum est quoniam ex substantijs fiunt

¶ Hic ꝓbat ꝙ in oĩ mutatõne neĉe est aliq̃d subĳci rõne sumpta ex modo fiendi dicẽs. Eoꝛ q̃ fiunt alia fiũt trãsfiguratõe. vt statua ex infigurato figurat. Alia fiunt appõne siue ptiũ additõe sic̃ q̃ augent ꝙ extrinsecã appõnem. sic̃ mons fit ex additõe terre sup terrã. Alia abstractione ptium. vt ex lapide fit mercuri⁹. Quedã compõne diuisoꝛ. sic̃ domus. Quedam alteratõe. sic̃ illa q̃rum materia alteratõne q̃litatum ꝓmaꝛ ꝙuertit. sic̃ ex semine fit caro ⁊ os. ⁊ ex luto fit later. sed in oĩb⁹ illis est aliq̃ suba q̃ subĳcit eoꝛ fieri vt manifestũ est. ⁊ ꝙ ꝙsequẽs in omni mutatõe necesse est aliquid subĳci.

Quare ostẽsum ex dictis est. quoniam quod fit semper compositum est. ⁊ est aliquid q̃dem quod fit. est autez aliquid quod hoc fit. ⁊ hoc dupliciter. aut eĩ subiectũ. aut oppositũ. Dico autem oppositũ quidem non musicum subĳci aũt hominem. ⁊ in figurationem ⁊ in ordinationẽ ⁊ in formationẽ oppositus Es aũt ⁊ lapidem ⁊ aurũ dico subiectum

¶ Hic ꝓbus ex dictis ꝙcludit ꝑncipale ꝙpositum videlz ꝙ tria sunt ꝑncipia necessaria in oĩ fieri dicens. ꝙ ex dictis manifestũ est ꝙ hoc quod fit semꝙ ꝙpositũ est ex materia ⁊ ꝓuatõne. qꝛ cum fit aliq̃d siue fiat simplr. siue ꝑm qđ semꝙ est in eo duplex quod fit scz subiectũ ⁊ oppositũ habitui. vt qñ fit musicũ tũc oppositũ habitui ẽ nõ musicũ siue imusicũ ⁊ subiectũ est homo. Simlr inordinatio ⁊ informatio opponunt ordinatõi formatõi ⁊ sic de alĳs Es aũt ⁊ lapis ⁊ huiusmodi sunt subiecta manentia in toto fieri.

Manifestũ igitur ꝙ si quidem sunt cause ⁊ principia eoꝝ q̃ ꝑm naturã sunt ex quibus primis sunt ⁊ fiunt non ꝑm accidens. sed vnumquodꝙ quod dicit ꝑm substãtiam qđ fiat ex subiecto ⁊ forma. cõponit eĩ musicus homo ex homine ⁊ musico quodam modo. Resoluens eĩ rationes in rationes eorum. Manifestũ est igit ꝙ fiãt q̃ fiunt ex his

¶ Ista est secũda pars ꝑncipalis tercĳ capĳ in qua ostẽdit quõ illa tria sint ꝑncipia. ⁊ diuidit in duas ptículas In ꝓma oñdit diuersitatẽ ꝑncipioꝝ penes ꝙ se ⁊ ꝙ accñs

In scđa determĩat dubitatõem motã in fine scđi capĳ de nũero ꝑncipioꝝ an scz sint duo an tria. ⁊ qꝛ vno mõ sunt duo. alio mõ tria. ideo manifestat q̃liter sint duo ⁊ q̃liter tria dicẽda ꝑncipia In ꝓma ptícula duo facit. ꝓ ꝓbat ꝙ materia ⁊ forma sunt ꝑncipia ꝙ se rei naturalis. Scđo oñdit ꝙ ꝓuatio est ꝑncipiũ ꝙ accñs rei naturalis. Quãtum ad ꝓmũ intẽdit ꝓbare ꝙ materia ⁊ forma sũt ꝑncipia ꝙ se eoꝛ q̃ fiũt a natura seu reꝝ naturaliũ tali rõe. Illa sunt ꝑncipia ꝙ se reꝝ naturaliũ ex qb⁹ ꝙ se ⁊ non ꝑm accñs sunt ⁊ fiunt res naturales. sz res naturales sũt ⁊ fiunt ꝙ se ex materia ⁊ forma. ℊ materia ⁊ forma sunt ꝑncipia ꝙ se Minoꝛẽ ꝓbat. qꝛ ex illis sunt ⁊ fiunt ꝙ se ea q̃ sunt ⁊ fiunt in q̃rum rões resoluunt rões eoꝛ q̃ sunt ⁊ fiunt. sz rões eoꝛ q̃ sunt ⁊ fiũt resoluunt in rões materie ⁊ forme. ℊ illi⁹ ꝙsyllogismi minoꝛẽ ꝓbat explanat in mutatõe accñtali q̃ ex hoie imusico fit music⁹. vt hõ ẽ music⁹. qꝛ rõ hois musici resoluit in rões homis ⁊ musici Cum ℊ ex eisdem res ꝙponunt in que resoluunt. ꝓz ꝙ res naturales ꝙ se ꝙponunt ex materia ⁊ forma

Est autem subiectum numero qđem vnum. specie vero duo. homo quidem eĩ ⁊ aurum ⁊ omnis materia numerabilis est. hoc enim aliquid magis ⁊ non ꝑm accidens ex ipso fit quod fit. ꝓuatio autem ⁊ contrarietas accidens. vnum autem est species vt ordinatio. aut musica. aut aliorum aliquid sic predicantium.

¶ Hic ꝓbus oñdit ꝙ ꝓuatio ẽ ꝑncipiũ reꝝ naturaliũ ꝙ accñs Et ad ℔ oñdẽdum resumit vnũ ꝓus ꝓbatũ videlz ꝙ materia ⁊ subiectum est vnum numero. specie vero duo. ⁊ in ℔ differt materia in rõne ꝑncipij a ꝓuatõne. qꝛ ipa est ꝙ se ꝑncipiũ. ꝓuatio ꝯo ꝙ accñs. ꝓmum ꝓbat. qꝛ homo aut ⁊ ois materia subiecta mutatõi est nũerabilis inter ꝑncipia. ipa eĩ inter ꝑncipia est magis hoc qđ substat ⁊ hoc altq̃d seu ꝙpositum quod fit. fit ex ea non ꝑm accñs. eo ꝙ salvat in re facta tanq̃ pars essentialis. Sed ꝓuatio q̃ est ꝓtraria habitui seu forme non est ꝑncipiũ salvatum in re facta. sed est ꝑncipiũ ei⁹ ꝑm accñs. hoc est (ꝑm Albertũ) inq̃ntum res facta est ex ꝓuatõne ita ꝙ ꝓpositio ex. non noter nisi ordinẽ in fiendo. qꝛ post ꝓuatiõem abiectam inducta est forma in materiã. Species aũt seu forma etiã est causa ꝙ se sicut ordinatio vel musica aut aliud hmõi eoꝛ q̃ habent habit⁹ ꝙfectõis ꝑdicatõnum

Unde est ꝙ sicut duo dicenda sunt esse principia est autem sicut tria Et est quidem sicut contraria. vt si aliquis dicat musicum ⁊ immusicum aut album aliduz ⁊ frigidum. aut consonans ⁊ inconsonans Est autem sicut non Ab alterutris eĩ pati contrariũ impossibile est Soluitur autem propterea ꝙ aliquid est subiectum. hoc eĩ non est contrarium. quare neq̃ plura contrariorum sunt principia quodãmodo sed duo vt est dicere numero. neq̃ iterum penitus duo propter id quod alterum est esse ipsius sed tria Alterum eĩ est esse homini ⁊ non musico esse ⁊ infigurato ⁊ eri.

¶ In hac secũda ptícula soluit dubitatiõem motam in fine secũdi capituli q̃liter scilz ꝑncipia sint duo ⁊ qualiter tria. ⁊ duo facit. primo quod dictum est. secũdo epilogat

Quitum ad pmum dicit q ꝓtingit aliq̃ modo duo dicendi esse pncipia. z aliquo modo tria. Et similr ꝓtingit pncipia dici. vno mō ꝓtraria. alio mō non. z hoc sic ꝓbat qz musicū z immusicū. calidū z frigidū. ꝓsonans z inconsonās sunt ꝓtraria pncipia. quodāmodo etiam nō sunt ꝓtraria. qz ꝑter illa est etiā materia pncipiū. ꝓbat. qz impossibile est ꝓtraria parti ab alterutris receptiue z subiectiue. h3 xne obiectiue z corruptiue Et ideo soluit hoc q̃ materia cōis subiicit q̃ neutri ꝓtrariorꝝ est ꝓtraria. quare nō ꝓuenit dicere q plura ꝓtraria q̃ dcm̃ est sint pncipia q̃dammō. z sic loq̃ndo de pncipijs p se ꝓstitutōis sunt duo tm̃ scz materia z forma. sed loq̃ndo de pncipijs trāsmutatijs sunt tria. scz duo ꝓtraria z subiectū Conuenit etiam dicere duo esse pncipia numero. spē ꝥo tria. pmus patz. q̃ puatio est vnum numero cum materia. Secundum patz. qz altez est esse materie ꝑm se. z altez puatio ni sicut ꝯomini z immusico. z altez esse est infiguraro. et altez erq̃ motui subiicit hō imusic⁹. vl̄ es infiguratus

Quot q̃dē igitur pncipia circa generatōnem physicorum z quomō tot sunt dictum est z ostensum ē quoniā ꝓpter subiici aliquid contrarijs. z contraria duo esse. sed quodāmodo alio non est necessariū sufficiens em̄ erit alterum cōtrariorū facere absentia z presentia mutationem

¶ Hic eplogat q̃ dicta sunt dicēs. q dictū ē de oib⁹ pncipijs. quecq̃ sunt circa generatōnem corꝝ physicoꝝ. z dcm̃ est quomō sint tot videlz duo vel tria. z dictū est q̃modo oꝑet aliq̃d subiici ꝓtrarijs. z q oꝑet ꝓtraria esse duo ita q̃ sint tria pncipia ꝑm speciem z rōnem. Et ostē sum est q̃ alio quodā modo non est necessarium duo esse pncipia ꝓtraria. q̃a vnum eoꝝ quod est sicut habit⁹ sufficiens est absentia z p̄sentia facere mutatōem. ¶ Circa tractatū ꝓpositū mouent q̃dam q̃stiones Prima q̃stio est

Utrum rerum naturaliū pncipia ꝓuenienter ponant ab omnib⁹ philosophis ꝓtraria. Et arguit ꝓmo ꝓtra suppositum q non ponant ab omnib⁹ ꝓtraria. quia q̃dam posuerūt vnum ens z immobile. sed ꝓtraria sunt plura et etiam motus pncipia. q̃ illi non ponunt pncipia contraria Secundo sic. Anaxagoras non posuit pncipia contraria q̃ non omnes. Antecedēs ꝓbatur. quia dixit ptes homogenias esse pncipia rerum Posuit em̄ simile fieri ex simili Tercio sic z ē ꝓtra q̃stitū Materia z forma sunt pncipia rerum naturalium z nō sunt ꝓtraria. eo q simul sunt in eodem ꝓposito. ergo pncipia rerum naturalium non sunt contraria Quarto sic. Substātie nihil est ꝓtrarium. sed pncipia rerum naturaliū sunt substantie. ergo non sunt ꝓtraria Maior ꝓbatur per pḧum in libro p̄dicamentoꝝ Minor ꝓbat. qz dr in textu. q ex non substātia non fit substātia Quinto sic. Si pncipia rerum essent ꝓtraria maxime forma z puatio. eo q materie non est aliq̃d ꝓtrarium. sed hoc non. qz opponunt privatiue. sed oppositio puatiua specie distinguit ab oppositione ꝓtraria Sexto sic. Principia nihil habent ante se sed ꝓtraria habent aliq̃d ante se ergo ꝓtraria nō possunt esse pncipia z p̄ q̃uersionem simplicē sequitur q princi pia non sunt ꝓtraria Maior est pḧi in textu p hoc ꝓbātis q nō sunt ex alio Minor p3 p definitōem ꝓtrariorꝝ.

Septimo sic. Quedā naturalia sunt ab oī ꝓtrarietate exempta. q̃ non omniū naturaliū pncipia sunt contraria Aīs ꝓbat de celo vt habet pmo de celo z mūdo.

Octauo sic. Ad pncipiandū sufficiūt duo. scz agens z patiens. sed huiusmodi sunt materia z forma q̃ nō sunt contraria. q̃ pncipia rerum non sunt ꝓtraria Maior ꝓbatur. quia ex actu z potentia ꝓstituitur res Minor nota. quia forma sufficit ad agendū z materia ad patiēdū

Nono sic. Non ens nulli est ꝓtrariū. sed puatio est nō ens. q̃ Maior est nota. qz ꝓtraria sunt due forme. Minor ꝓbat. qz est carētia forme. sed illa nihil est. Decimo sic. Contraria non possunt simul esse in eodem subiecto. sed forma z puatio sunt simul in eodem subiecto Minor ꝓbatur. qz materia nunq̃ est sine forma. z etiaz nunq̃ sine puatione. eo q illa est vnū nūero cū materia vt ōr pḧus in textu Undecimo sic. Ad pncipia req̃rit q non sunt ex alterutris. sed ꝓtrariorꝝ vnū est ex altero q̃ ꝓtraria non sunt pncipia Maior p3 in textu. qz illa est vna ꝗditio pncipiorum. Minor ꝓbat q pḧum dicētem q album fit ex non albo z non ex q̃libet non albo. sz ex nō albo quod est nigꝝ. sed album z nigꝝ ꝓtrariant. q̃ vnuz ꝓtrariū fit ex alia ¶ In oppositū est quod dicit pḧs. omnes antiq̃s posuisse pncipia rerum naturaliū ꝓtraria nō moti rōne sed ꝟitate coacti. Et pro responsione ponitur primi discursus

Maior Principia prima non debent esse ex alterutris. neq; ex alijs. sed omnia alia ex ipsis Minor Talia sunt pma cōtraria Conclusio. Ergo Conuenienter rerum naturaliū pncipia. ponunt ab omnib⁹ philosophis contraria.

¶ Maior est pḧi in textu Et potest ratione sic ꝓbari. quia de ratione principij est esse pmum. sed primum duo importat. scz ꝓorum negatio. z ex hoc habet pncipium. q non est ex alijs. z importat etiam ordinem ad posteriora ex quo habet q alia fiunt ex ipo Inuenitur enim ordo inter aliqua sine causalitate. z ideo inuenit etiā pncipium sine fluxu causali. vt terminus a quo dr pncipiuz motus. non tamē causa. Causalis vero influxus non inuenitur sine ordine ꝓris z posteriozis. quare oīs causa etiam est pncipium z non ecōtra. vt latius patebit in secundo huius in declaratione definitionis nature. Et qz pncipia motus sunt contraria. ideo ꝓuenit eis conditio alia. scz q non sint ex alterutris. ¶ Secunda ꝓpositio patet. quia exquo sunt prima tunc cōueniunt eis due conditiones scz q non sint ex alijs z omnia alia ex ipsis. z quia contraria non fiunt ex alterutris. q autem oꝑtet alia omnia fieri ex primis contrarijs ꝓz sic Quia omne quod fit est cōpositum vt dicitur septimo metaphysice Omne em̄ compositum fit ex materia z forma tanq̃ ex partib⁹ componentibus z ex contrario siue forme. seu ex puatione tanq̃ ex principio sui fieri seu motus p quez fit. z hoc est quod Lincolniensis dicit Omne factum fit ex forma perfectiori facti. vt ex manente in facto z ex contrario forme sicut ex transeunte. dicuntur autem contraria prima inter que est motus z mutatio permixta motui. que quidem contraria licet sint alia z alia in singulis mobilibus. tamen in cōmuni ratione dicuntur contraria z hic oꝑtet loqui in cōmuni inquit Albertus. quia sic est processus scientie huius a cōmunib⁹ ad specialia. vult ergo Albertus dicere q principia cōtraria de quibus hic loq̃t pḧs sunt ꝓtraria ꝑma ꝑm p̄dicatōnem. qz sunt cōia omnib⁹ ꝓtrarijs de gñe subē. scz forma subalis z puatio formē subal. qz ista p̄dicāt de oīb⁹ ꝓtrarijs i gñe substātie

¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. 7 patuit in tertio. q̄a siue vere ponāt p̄ncipia siue sine rōne 7 nō vere dicūt ipa ꝓtraria tanḡ ipa veritas coegerit eos ad hoc dōm. q7 illa ꝓpria. s. q̄ p̄ncipia sint ꝓtria erat eis p̄ se nota. 7 veritas p̄ se nota cogit intellectū sibi assentire Alteri⁹ discursus

Maior. Principia nature ꝓtraria sunt illa. inter que est motus 7 mutatio motui p̄mixta Minor Quib⁹ tñ nō ꝓuenit p̄ncipiare motum. nisi inḡtum vnū respicit alterum vt ꝑuatiue sibi oppositum.

Conclusio. Igitur bene p̄ncipia nature contraria noiant a ph̄o. forma 7 sibi opposita priuatio

Maior ē venerabilis dñi Alberti in quadā disgressione. que est tertiū capl̄m tractatus tertij. quaz declarat per ꝓparatōem generatōis ꝓpositi realis ad ꝓstitutōem ꝓpositi rōnis. q̄ est spēi ex genere 7 dr̄ñtijs. Vñ ōt q̄ sicut est in genere 7 dr̄ñtijs respectu spēi ꝓstituende. ita est in materia 7 ꝓtrarijs respectu rei ꝓstituēde p̄ fieri 7 moueri p̄m naturā. Genus em̄ est generalis forma. q̄ ideo generalis est q7 imp̄fecta 7 indeterminata. 7 ꝓtrahit ad p̄fectum et determinat p̄ dr̄ñtiam ꝓmunitas ꝓfusio eius. 7 sic ꝓducitur ad esse spēi. licet ergo alia sit natura generis p̄m id qō supponit genus. 7 alia natura differentie p̄m id qō supponit differentia. tñ ipsa differentia est in potestate generis habitualiter. sicut in habitu siue forma ꝓfusa nō aduenata ad vnū vel aliud. nec distincta per vnū actum vel p̄ alium. Et ille habitus ꝓfusus seu forma in genere est idem cum forma spēi quodā modo. 7 quodā modo nō est idez Est em̄ non idem p̄m esse. 7 est quodāmodo idem p̄m id qō est essentia quedā. Dicit aūt quodāmodo. q7 est vna essentia que est in duob⁹. scz determinato seu distincto. et in nō determinato seu indistincto. siue in p̄fecto 7 in imp̄fecto. Sed q̄n est indeterminata. tūc est vt deficiēs in his que exigūtur ad esse. 7 quādo est determinata tūc est vt habens necessaria ad esse. Et hic q̄dē habitus ꝓfusus vnus est abstrahens ab oīnib⁹ spēb⁹. licet ꝓportio eius 7 analogia nō sit vna put ꝓparatur ad spēm vnā. 7 prout ꝓparatur ad aliam Et hic habitus dicitur habitualis potestas per quā differentie generis omnes sunt intra genus. 7 extrahūtur ab ipo p̄m rōnem p̄intellectū agentem ꝓpositionem in genere 7 differentijs. Et est hīc manifeste cognoscere q̄ genus est ꝓpositum. quoniā natura quaz supponit genus vt subiectū quoddā differentiaz alia est ab illo habitu ꝓfuso qui est in genere habitualis potestas. qua potestate natura generis oīnes cōtinet dr̄ñtias Et q7 dr̄ñt oīnes nate sunt fieri circa idē subiectum. 7 vnīūtur in vna habituali potestate ipsius. 7 distāt a se sub illo q̄n actualr accipiūt 7 expelluūt se mutuo ab illo. per hoc em̄ q̄ vna generatur in ipo alia non ineſt p̄m esse. ideo differentie substantiales dicūtur ꝓtrarie ab Aristotele in decimo primo ph̄ie. per omnē em̄ eūdem modū se habent ꝓtrarie qualitates ad suuz subiectum. Ista sic p̄missa Albertus applicat ad propositū dicēs. Sicut est in genere 7 differētijs ita etiā per oīnia est in materia 7 ꝓtrarijs. p̄ter hoc solū q̄ materia nō est forma generalis. Materia em̄ est subiectū formarū in entib⁹. 7 habet in se habitū ꝓfusum formaruz. qui habitus imp̄fectus est 7 indistinctus. Et hic habit⁹ si accipiatur in materia ꝓmuni. est sicut in genere remoto. Si aūt accipiatur in materia ꝓpinqua 7 ap̄propriata est sicut in genere proximo vel ꝓpinquo Est aūt hic habitus habitualis potestas qua materia claudit in se formas vl paucliores p̄m q̄ fuerit ꝓpinqua vl remota. Et est hec potentia habitualis idē 7 diuersa a formis p̄ eūdem modū quo dictū est q̄ habitualis potestas generis differt 7 idē est cū differētijs oppositis. et forme sub ipo habitu materie acceptę habent se p̄ modum ꝓtrariaz 7 differentiaz sub genere. 7 he forme ꝓtrarie sunt p̄ncipia rei mobilis p̄m q̄ est mobilis. q7 oīne qō mouet. mouet aliquo mō de ꝓtrario in ꝓtrariū. Et qūo hoc fiat declarat Albertus in exemplo dicens. q̄ motus ph̄ysicus nō est nisi aliqua forma fluens p̄m esse suū. 7 nō p̄m essentiā suā. sicut p7 in eo qui albatur. Albatio em̄ nō est nisi albedo fluens p̄m esse qō hz in materia 7 exiens ꝓtinue de esse ineſse. ꝓstat aūt q̄ sic fluens nō flueret nisi a p̄mixtione nigredinis exiret. ergo fluxit a ꝓtrario sibi p̄mixto. sed hic fluxus habet p̄ncipiū. medium. 7 finem. ꝓstat etiā q̄ p̄ncipium eius magis est in cōtrario permixto vel iuxta ipsum. Mediū aūt eius est in natura p̄m esse qō equaliter respicit vtrūḡ extremū. et finis eius est p̄m recessum a natura ꝓtrarij. 7 accessum ad statum in altēdine. oportz ergo q̄ sit de ꝓtrario in ꝓtrarium p̄ medium. In oīni em̄ motu ꝑus venitur ad medium q̄ ad finem. Et subdit Albertus. q̄ si quis ista tria velit ꝓsiderare subtiliter. inueniet duo extrema motus esse ꝓtraria. et medium quod per equedistantiā accipitur esse potestatez illam habitualē materie. in qua ambo equaliter p̄m posse et nō p̄m esse existūt. Sicut autez genus p̄m esse nūq̄ est nisi in speciebus. ita materia p̄m esse nūq̄ est nisi sub forma rum̄ altera. que ꝓtrarie sunt. et cū motus ꝓueniat materie p̄m esse. oportet q̄ ꝓueniat ei p̄m exitum de ꝓtrario in cōtrarium. 7 nō p̄m exitum a potētia habituali media inter ꝓtrarias formas. Et hinc est q̄ dicūt ph̄i q̄ ꝑuatio semp saluata est in ꝓtraria forma. licz p̄m rōnem differat ab ipa et hoc est qō ōt ¶ Secūda ꝓpositio patz p̄ eūdem dominū Albertum. q7 qualiter formarū potestate habituali existentiū in eadem materia ꝓtraria est alteri 7 ꝑuatio ad ipsam. Si em̄ ille forme ꝓsiderentur. put sunt dantes esse actuale ipsi materie. tūc sunt contrarie modo p̄ius dicto q7 bene sequitur. si vnū ꝓtrariorum est forma. tūc 7 alterū est forma. Si vero ꝓsiderentur ille forme per hoc q̄ vniuntur in habitu ꝓfuso materie ambiētis formas potestate vna quecḡ earum habebit aptitudinez ad alteram. sed deficit ab actuali esse eius. 7 sic ꝓtrariuz necessario supponit in se p̄uationem. Et q7 (sicut subiūgit albertus) illa cōtraria motum 7 potentiā mouendi adinuicem habent p̄m hoc qō ꝓmune est vtrisḡ. scz p̄m q̄ vnaquecḡ p̄uatiue se habet ad alteram. quia sic habent tam subiectum comune q̄ aptitudinem recipiendi formam oppositam. Et p̄ aptitudinem intelligit Albertus aptitudinem formalem. de qua p̄ius dictum est. tamen quia materia p̄m esse habet mutari. 7 p̄m esse non est in sola 7 simplici aptitudine illa. oportet q̄ principiuz motus sit a contrario vel medio qō est loco contrarij. non tamen p̄incipiat motum vt contrarium. sed vt p̄uatiue oppositum. ¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. quia q̄ sint contraria sequitur ex maiori et q̄ illa contraria vt principia sint etiaz p̄uatio 7 forma seu habitus habetur ex minori. Dicitur autem notanter sibi opposita p̄uatio. q7 loquēdo de forma p̄m speciē non est sibi quecūq̄ p̄uatio ꝓtraria. sed solum illa que est sui ipsius carentia. 7 sic vna forma est cum p̄uatione alterius forme simul in eodem subiecto. vt dicetur in solutione cuiusdam rationis ante oppositum facte. Verum tamen q̄ hic sermo est de forma et p̄uatione in comuni. vt superius dictum est.

Ad rationes Ante oppositū factas. Ad primā dām est. q ponētes vnum ens z īmobile posuerūt duplicia entia. scz vera. z estimabilia. vera quidem sunt intelligibilia q̄ sunt quidditates rerum z substātia res oēs vniens. Sēsibilia aūt entia sunt estimabilia z facientia ī apparentia diuersitatē. cuius diuersitatis cām dixerūt esse ꝓtraria. Ad secūdam dām est. pbs ōt in textu. plurimi fere antiquorum hoc secuti sunt z̄c. z ōt fere. ꝓter Anaxagorā. omes em̄ ꝓter eū posuerūt principia ꝓtraria. ideo solus ꝓter hoc redarguitur a pho. xi. metaphysice. Verū tm̄ q̄ Anaxa. dixit silia ad sua silia congregari. z ab oīb⁹ dissimilib⁹ q̄b⁹ ꝓiūgebātur. z cū quib⁹ ꝓfundebantur. z sub quib⁹ occupabantur disgregari. ipse posuit aliquā ꝓtrarietatem quo ad congregatōem z disgregatiōnem. que tm̄ ꝓtrarietas nō est nisi rōnis. ex quo in re idem motus est congregari ad vnum z disgregari ab alio Ad tertiā dām est negādo ꝓsequentiā. q̄ ibi arguit a pluribus determinatis ad vnā determinatā. Etiā nō ōt q̄ quilibet principiū rerū naturaliū sit alteri ꝓtrariū. sed soluz forma et priuatio sunt p̄incipia ꝓtraria. z hoc sufficit. materie em̄ cū sit ꝓtrarioꝝ subiectū nihil est ꝓtrariū. Ad quartaz dām p̄m auerroim q̄ licet in substātijs ꝓpositz nō inueniat ꝓtrarietas. tm̄ bene in simplicib⁹. Aut dām p̄m Albertuz q̄ forme subales p̄m suas essentias sunt disparate. z non ꝓtrarie. p̄m esse tm̄ qđ hūt in materia cū qualitatib⁹ actiuis z passiuis bene cōtrariant inter se. q̄ agūt z patiūtur mediātib⁹ illis qualitatib⁹. Cū em̄ oēs qualitates actiue q̄ sunt in materia sunt instrumēta formaꝝ substātialium actio illa ꝓuenit ipsis formis substātialib⁹ q̄ sunt cause illaꝝ formaꝝ accidētaliū z principaliter agentes. z sic esse actiue ꝓuenit substātialib⁹ z formaliter accidētalibus formis Potest etiā dici q̄ habēt forme substātiales moduz ꝓtrarioꝝ. q̄ hoc q̄ nō p̄nt simul esse in eodē subiecto. in eo tm̄ q̄ ꝓtraria sunt actiua z passiua deficiūt a vere cōtrarijs. q̄z sic ꝓtraria nō sunt nisi in qualitate Ad q̄tam dām. q̄ oppositio priuatiua supponit in oppositōe ꝓtraria tanq̄ radix eius. z hoc ꝓpter potestatē habituālē in qua vniūtur q̄ est relicta in priuatōe z habitu. Et hec est rō (inquit Albertus) q̄ Aristoteles reduxit ꝓtraria in p̄uatōem z habitū et nō econuerso. sed tm̄ p̄m q̄ motus principiat in eē est p̄fectius motus a ꝓtrario in ꝓtrariuz. z ideo peripatheticis magis placuit principia motus esse ꝓtraria q̄ priuatōez et habitū. tm̄ q̄ ꝓtrarium nō incipitū est spēs z forma opposita mouet. sed potius p̄m q̄ priuatio est in ipo. ideo specificātes p exempla principia motus posuerūt priuatōnem et habitū esse principia Et hoc est qđ solet dici q̄ priuatio formaliter accepta opponit forme priuatiue. tm̄ put est fulcita in ꝓtrario habitu opponit ei ꝓtrarie Ad sextā dicendū p̄m Albertuz. q̄ ꝓtraria habēt bene añ se genus qđ diuidūt. nō tamen habent ante se genus quod constituūt sed illud precedunt. et hoc est id quod generatur z constituitur in natura. quia hic querūtur principia illius quod in natura generatur p̄m spēm quaz natura producit solūmodo in cōmuni nō cōsiderando hoc vel illud quod est in genere minere vel plante vel in alijs. Nec ꝓpter hoc sequitur q̄ sint ex alijs (inquit idem Alber.) q̄z nō sunt ex alijs ꝓtrarijs que sint ante ipsa in motu quē principiant. licet sint ex alio quod potestate est vtrūq̄ eorum. sic em̄ intelligitur quādo dicit q̄ prima principia nō sunt ex alijs. Sufficit em̄ q̄ non sint ex alijs p̄m moduz illum quo alia sunt ex ipsis. subiectū tamen ipsoꝝ est prius ipsis. z sunt ex ipso non simpliciter sed quodam modo qui infra patebit. Vel dicendū q̄ nō educūtur ex suo genere nisi ad cōstituēdum principiatum. z sic bene fiunt in esse principiati. quod terminat exitum generatōnis de potentia ad actum. sed nō fiunt in esse originali. sed sic p̄sunt in cōfuso habitu generis physici siue in potentia cōmuni materie prime. Ex illo em̄ per actū formatiuū generantis eliciūtur ad actū cōpositionis geniti quodāmodo sicut ex radice sementiua aliquis vegetabilis per actū formatiuū nature celestis pullulant principia ad esse generis Ad septimam dām. q̄ celum p̄m q̄ est mobile potest dici res naturalis. z q̄z non mouetur motu ad formā. ideo in celo non reperitur aliqua forma habens ꝓtrarium. sed soluz mouetur motu ad vbi. ideo in eo dūtaxat reperitur priuatio ad vbi. z ita in oīm re in q̄tum est mobilis inuenitur aliqua ꝓtrarietas Vel dām est. q̄ licet totius nature particularis p̄incipia sint adinuicem ꝓtraria. nō tamen nature vniuersalis. q̄z res naturalis a natura vniuersali cōstat ex forma perfecte informante materiam Ad octauā dām. q̄ licet sufficiant duo principia essendi rerum naturalium. scz materia z forma ex quib⁹ cōstituūtur tanq̄ ex actu z potentia non tamen sufficiūt duo ad fieri rerum naturaliuz. sed requirūtur tria. quia actiuū agit dupliciter. scz in ꝓtrarium ipsum expellendo. z in materiam tanq̄ in suscipiens eius actōnem. agūt em̄ ꝓtraria in seinuicem obiective. z nō in materiam nisi subiective. z hoc vnū sufficit ad patiendum et verū q̄ formam successiue per motum recipiendum. requirūtur tamen ꝓter eam duo contraria agentia z patientia modo dicto. Ad nonam dicendum est. q̄ licz priuatio q̄tum ad suū formale quo nominat carentiam nihil sit. tamen quia relinquit aptitudinem formalez aliq̄d est. z sic principiat motum rei mobilis. Inferius tamen dicetur quomō ratio principij nō equaliter inuenit in istis trib⁹ Ad decimā dām. q̄ quelibet forma non contrariatur cuilibet priuationi. sed solum cōtrariatur priuationi eiusdē forme. z ideo forma humana ꝓpatōi eiusdē forme ꝓtrariat. q̄re etiā nō stz simul in eodē. scz aliqua alia forma bñ stat simul cū ꝓpatōe forme humane. z ita ptz q̄ ꝓpatio que est in materia nō ꝓtrariat forme habite. sed forme habende Ad vndecimam dām p̄m Albertū. q̄ quando ōt q̄ ꝓtraria nō fiunt ex alterutris. intelligitur q̄ vna contrarietatis extremitas non fit ex alia. sicut calor non fit ex frigore. sed p̄m q̄ vnum ꝓtrariorum est priuatio alterius in materia subiecta bene fit vnum ex alio. Et hoc modo dicit phus album fieri ex non albo. z nō ex oīmi nō albo. sed ex eo non albo quod est priuatio albi. que priuatio albi relinquit subiectum cum aptitudine ad formam. et hec aptitudo materie est vna ratio duorum ꝓtrariorum. licet dispositio ad duo cōtraria nō sit vna. q̄z dispositio fit per accīa inclinātia materiā magis ad vnū ꝓtrariorū q̄ ad alterum. z hec est causa q̄ ōt phus album fieri ex non albo sed nigro vel medio colore colorato Ptz ergo q̄ ꝓtraria fiunt ex aliquo ipsis cōmuni. et non ex alterutris formaliter acceptis. Sed diceres. cōtraria nō habent subiectuz vnū cōmune. q̄z expellūt se ab eodez subiecto. z p̄ sequēs male ōt q̄ vnū fiat ex alio p̄m q̄ sunt in vno cōmuni subiecto Solutio Alberti. q̄ nihil prohibet contraria simul esse p̄m esse imperfectum. sicut in motu. q̄z q̄n sunt in motu tūc vnū est sicut priuatio procedens ad habitum. et alterum est sicut forma fluens de potentia ad esse. z nō sicut forma dans eē absolute. z hoc mō vtrūq̄ p̄incipioꝝ ꝓtrioꝝ est intra motū z materiā essentialē.

¶ Secūda quēstio.

Utrū tantū tria sint rerū naturaliū ꝓncipia. materia. priuatio ⁊ forma nūcupata. Et videtur q̄ sit tm̄ vnū ꝓncipiū. qz in oīm̄ multitudine est deuenīdū ad aliq̄d ꝑmū. sed in numero ꝓncioz est multitudo. g̃ ⁊c. Cō firmat. vnū est añ multa. ⁊ sic cū ꝓncipiū nihil habeat añ se. tm̄ vnū est ꝓnciꝑiū. Scōo sic. principia rez naturaliū sunt ꝓtraria. sz tm̄ vnū ē vni ꝓtrariū. g̃ sunt solū duo rerū naturaliū ꝓncipia Tercio sic. sufficiens est forma sui absentia ⁊ ꝑsentia facere mutatōem. g̃ sunt solum duo Et ꝓfirmat. qz ois res ꝓponit ex actu ⁊ potentia. sed illa sunt forma ⁊ materia tm̄ Quarto sic. quatuoz elemēta sunt rez naturaliū ꝓncipia. g̃ sūt plura. Añs est pḣi ꝑmo et 2° de gñatōe. Quinto sic. ois cā est ꝓncipiū. sed sunt q̄ttuoz cause. g̃ ⁊c Maioz est pḣi ꝙnto mtaphy. Minoz patebit scōo huius Sexto sic. tot sunt ꝓncipia q̄t sunt ꝓncipiata. sz sunt plura ꝓncipiata q̄ꝫ tria. g̃ ⁊ plura ꝓncipia q̄ꝫ tria. Maioz ꝑz. qz ꝓncipiū ⁊ ꝓncipiatū opponūtur relatiue. sed vno relatiuoz multiplicato multiplicat ⁊ reliquū. Confirmat. qz vnaquęq̄ res ḣz sua ꝓꝑia ꝓncipia

Septimo. infinita sunt ꝓncipia. g̃ plura q̄ꝫ tria. Añs ꝓbat. qz materia est principiū ⁊ est infinita. g̃ infinita sūt principia. Octauo sic. principia debēt eē ꝑ se nota. vt ḍz primo posterioꝝ sz illa nō sunt ꝑ se nota. g̃ illa tria nō sūt principia Nono sic. Accña sunt res. ⁊ tm̄ nō ḣnt illa tria ꝓncipia. g̃ ⁊c. Añs ꝓ ꝑma ꝑte ꝓbat. qz qđ fit ꝑ motuz est ens naturale ⁊ a natura ꝓductuz. Añs ꝑ scōa ꝑte ꝓbat. qz accīdtis nō est materia. Decimo sic. qđ nō ē nō est ꝓncipiū. sed materia nō est. g̃ ⁊c. Minoz ꝓbat. qz oīne eē est a forma. sed materia nō est forma. Undecimo. nō ens nō est alicuius ꝓncipiū. sed priuatio est nō ens. g̃ non est principiū. Minoz ꝓbat. qz ꝓuatio notat carentiā forme. sed carentia forme nō est ens. eo q̄ esse est a forma Duodecimo sic. forma nō est principiū. g̃ ⁊c. Añs ꝓbat. qz qđ est terminus mutatōis ⁊ motꝰ nō est principiū. sz forma est terminus mutatōis ⁊ motus. g̃ ⁊c. Maioz ꝓbat. qz oppositas rōnes ḣnt principiū ⁊ terminꝰ. Minoz ꝓbat. qz habitib⁹ existētib⁹ in materia cessat motꝰ. ꝑmo de gñatiōne Decimotercio sic. illa nō sunt principia rerū ex q̄b⁹ res nō fiūt. sed ex forma ⁊ priuatōe nō fiūt res. g̃ nō sūt rez principia. Minoz ꝓbat ꝑ pḣm in textu. qz nō sunt subē. sed ex nō suba nō fit suba Decimoquarto sic. principia debēt sẽ manere. sed priuatio ⁊ forma nō manēt. eo q̄ generant ⁊ corrūpūtur ¶ Jn oppositū est pḣus in littera Et ꝑ responsione ponūtur duo discursus. primi

Maioz Nō vnū tm̄ aut infinita. sunt rerūz naturaliū ꝓncipia Minoz Ad pati subiectum vnū. et duo sufficiūt ad agendū. Conclusio. Jgit̄ tm̄ tria sunt rerum naturalium principa. materia. priuatio ⁊ forma nūcupata

Maioz est pḣi in textu. ⁊ ꝓbata fuit ꝑ ma ꝑ vna rōne sumata ex ꝓcedere principioꝝ q̄ dicūtur esse ꝓtraria. Preterea sic ꝓbat. Si essz tm̄ vnū principiū vel ḣ essz ꝓncipiū ipsi⁹ fieri rei naturalꝫ. vel principiū eē rei naturalis. sz neutrū ꝑt dici Nō primū. qz fieri rerū naturaliū est ꝑ motū. sz ad motū req̄rūtur plura. scz terminus a quo. terminus ad quē. et subiectū. Nō scōm. qz res naturales sunt ꝓpositę. igit̄ req̄runt plura ꝓncipia ꝑ q̄ ꝓponantur. scz materia ⁊ forma. q̄ sunt principia ex q̄b⁹ res naturalis ꝓponit. Sed cūda ꝑs. scz q̄ nō sunt infinita ꝓbata est i textu quattuoz rōnib⁹. ꝑter quas ꝑt etiā sic ostēdi. Si essent infinita principia rerū naturaliuz. vel illa essent principia in fieri. vel in facto esse. sed neutrō mō ꝑūt esse infinita. Non in fieri. qz infinita nō ꝓtingit ꝑtrāsire. ⁊ ergo motus quo res naturalis ꝓstitueret nō possz decurrere ꝑ infinita. aut inter terminos infinite distātes. Etiā infinita principia haberent infinitū motū. sz infinitus motus nō ḣz terminū. g̃ si esset fieri ꝑ infinita principia nunq̄ꝫ ꝓtingeret factū esse. Nō ꝑt etiā dici q̄ sunt infinita principia reruz in facto esse. qz ex q̄ oīs res naturalis est finita. nō ꝑt ꝓstitui ex infinitis. qz ex infinitis nō ꝑt ꝓstitui finitū. sicut nec ex finitis ꝓstituit infinitū. vt ḍr tercio huius. ⁊ primo celi ¶ Scōa ꝓpō ꝑtz in textu. Et ostendit etiā sic. qz principia agentia sunt cōtraria. ⁊ sic formalia. sed proprium passiuuz ⁊ subiectum ipsis formalib⁹ principijs est materia. que vna est respectu vtriusq̄ contrarij. nisi eīm in materia conuenirent ad inuicem transmutari nō possent. Quod sic probat Albert⁹. qz nihil agit in alterum nisi sit in esse saluatum. ꝓtrariū añt in esse nō saluatur nisi per subiectuz in quo est. ergo sufficiunt ad transmutatōnem rerum duo actiua. ⁊ vnū ꝓmune passiue. Sed diceres. alterū ꝓtrariozum patitur ab altero. ergo sufficiūt duo contraria. Solꝫ ꝑz. qz nō agūt nec patiūtur nisi ꝑm esse quod habent in subiecto. Etiam nō patitur alterum ꝓtrariozuz ab altero. sicut materia patitur ab vtroq̄ꝫ. qz vnū ꝓtrariozum patitur ab altero obiectiue. sz materia patitur ab vtroq̄ꝫ subiectiue ⁊ receptiue ¶ Conclusio seq̄tur ex premissis. Res eīm naturales a natura nō producūtur nisi per mutatiōem ⁊ motū. ⁊ sic res fiunt per exitum de potentia ad actū. qđ per hoc fit q̄ forma fluit de esse imperfecto ad perfectū. sed tria sunt intrinseca principia tali fluxui. scz priuatio est terminus a quo fit fluxus ille. ⁊ forma est terminus ad quez stat. sicut ad finē. ⁊ materia est subiectū deferens vtrūq̄ terminū et fluxum intermediū. oīne eīm fluxibile indiget sustentante aliquo. ⁊ precipue illud qđ suscipit originem in potētia cuiusmodi est motus ⁊ mutatio naturalis. que sunt de genere impfecto ꝓ. sicut dicet in tercio pḣysico ꝓ. Et q̄ in termino ad quem terminus a quo abijcitur. ideo adepta forma priuatio expellitur. quare in re facta non manent nisi duo principia. scz materia ⁊ forma. licet maneat priuatio ad formam aliam ꝑ quā materia mobilis est ad formam aliā. licet stet sub forma pūti. ⁊ q̄ hec tria principia requirūtur ad fieri nō pūt eē pauciora. Scōs discursus

Maioz. Qđ subijcitur in omni motu naturali ⁊ fieri. necesse est in se vnuz numero duo vero specie ⁊ rōne dici Minoz. Un̄ materia ⁊ ꝓuatio sūt vnum numero ꝓncipium. sicut materia ⁊ forma sūt vnum numero ꝓncipiatū Cōclusio Jgit̄ saluari ꝑt pḣoꝝ diuersa sīa. duo tm̄ vel tria ponentiū ꝓncipia

Maioz est pḣi in textu. q̄ ꝓbat ꝑmā ꝑtē inducēdo in oīm̄ mutatōe Etiā cū ex nihilo nihil fit. vt ꝓus ostēsuz est neq̄ ē in oi motu ⁊ fieri aliq̄d subijci. Scōs ꝑs ꝓbat. qz q̄ cūq̄ sunt vnū nūero ꝑ accīs illa ḍnt spē ⁊ rōne. sz materia et ꝓuatio sūt vnū nūero ꝑ accīs. g̃ sūt vnū nūero ꝓncipiū. sz specie ⁊ rōne duo. Nō eīm ꝓtrahit materia forme sicut priuatio. nec abijcit materia re facta. sz manet in refacta. ⁊ ꝓuatio nō manet sz abijcit. g̃ nō est eadē rō vtriusq̄. ꝓnumerat añt ꝓuatio materie. qz materia ꝑm se siue ꝓuaꝰ fit. fit subiectū motꝰ. ꝓuatio ꝓo nūerat iter ꝓnª. qz ē in materia q̄ ꝑ ipam motui subijcit. ⁊ ḣz eē in forma. vñ ꝓuaꝰ nulloꝰ req̄rit̄ ad rem naturalem nisi illa fieret per motum

¶ Secūda ꝓpositio patz. qz ꝯ diu res est in fieri materia stat sub ꝙuatōne forme illius rei. qñ ꝺo res est facta tunc materia stat sub forma. z ideo sicut in fieri rerū naturaliū materia z ꝙuatio sunt vnū numero ꝓncipiuz. ita in facto esse materia z forma sunt vnū ꝓncipiatū. Et sic etiā ꝑz q forma in rōne ꝓncipij ꝯsiderata nō est vnū nūero ꝓncipiū cū materia. ¶ Conclusio seqtur ex ꝑmissis. z etiā patz in lra. qz postq̄ ꝑs disputatiue inq̄siuit numez ꝓncipiorū ꝺt q vno mō ꝑt saluari q̄ stz duo ꝓncipia. alio mō q sint tria. sunt q̄dez duo nūero. z tria specie. In fieri eīm ꝙuatio nō numerat ꝓtra materiā. sed est in ea. forma aūt ꝓnumerat sibi. qz nōdū habetur a materia. sed ꝓiungit et in facto esse. Sūt etiā duo q se ꝓncipia. z tria ꝓnumerādo ꝓncipiū q accīs. Sūt etiā duo. qz ꝓtraria. z sunt tria ꝓnumerando ꝓtrariorz subiectū.

Ad rationes Ante oppositū factas Ad ꝑmā ꝺōm. q in oīni multitudie sub ordinata est tm̄ vnū ꝑmū. hoc tū nō oꝑtz in multitudine nō subordinata. qualis est multitudo ꝓnciꝑiorū. qz vnū q̄ꝺq̄ in suo ordine est ꝑmū. Vñ ꝑm viā q̄fectōis forma ē ꝑmū ꝓnciꝑiū. deinde materia. tercio ꝙuatio. qz forma dat esse. materia recipit eē. ꝑm viā ꝙo generatōis q̄ attenditur ꝑm terminoz ordinē. ꝙuatio est ꝑmū. cū sit terminus a q̄ deinde materia. cū sit subiectū seu mediū. z forma est vltimū. cū habeat se in rōne termini ad quē. ꝑm ordinē autez substādi materia est ꝑmū. eo q subiectū ꝓrius est ꝓtrarijs in eo existentibꝫ. Ad ꝓfirmatōnem ꝺōm. q vnū est ante multa. z ꝯ vnū ꝑmū ꝓncipiuz extra genus qꝺ est deus est ante multa ꝓncipia intrinseca in genere naturaliū ꝓncipioz. Etiā vt dictū est in genere ꝓnciꝑiorz naturalium materia est velut subiectū ꝑmū ante duo ꝓtraria. vt ꝺt ꝑs in textu. eo q subiectū est ꝓus ꝑdicato Ad scām ꝑz solo ex dictis. nō eīm sufficiūt ꝓria nisi sit eoz aliq̄ꝺ subiectū. qz illud qꝺ est ꝓstitutū ex ꝓncipijs est hoc aliq̄ꝺ. sed id qꝺ ē hoc aliq̄ꝺ duo hz in seipo ex ꝓncipijs ꝓstituētibꝫ ipm. Est eīm q se subsistēs. z est ens ꝓpletū in actu. primū hz ab eo qꝺ ꝓtrarijs subijcit. et scām hz ab altero ꝓtrario. qꝺ scilz est q modū habitus Ad tertiā ꝺōm. q ꝑs q hoc q ꝺt altez ꝓncipioz sui ꝑtia tāgit duo ꝑn. scz formā que ꝑs ē. z id cui ꝑsens est. scz materiā. z q absentiā illius ꝓncipij intelligit ꝙuatōem. qz ꝙuatio ꝓncipal̄r nō est nisi carentia z absentia forme. q̄ tū carentia z absentia derelinq̄t aptitudinē in subiecto. qz nō est absentia simpl̄r. sed in tali subiecto. Et ita vult ꝑs q materia z forma sufficiūt ad esse ꝓncipiati. sed ad mutatōem z ad fieri ꝓcurrit nedum forma. sed z absentia forme. hec eīm sua absentia z ꝑsentia facit mutatōem in materia. qz q sui absentiam est motus ꝓncipiū. z q suā ꝑsentiā terminat ipm Ad quartā ꝺicendū. q licz quattuoz sint ꝓncipia mixtionis que est alteratio ꝙuta generatōi ipius mixti. tū ad generatōem mixti nō sunt necaria nisi tria ꝓncipia mixti. puta materia ꝑfecta miscibiliter ex quattuoz elementis forma mixti. z ꝙuatio eiusdē ꝑexistens in potentia formali ipi⁹ materie mixte. Ad q̄rtā ꝺōm. q hic soluz est sermo de ꝓncipijs intrinsecis rerū naturaliū. mō cā efficiens z finalis sunt ꝓncipia extrinseca. sicut z sunt cause extrinsece rez naturaliū.

Sed diceret aliq̄s. ꝙuatio etiā est extrinseca rei naturali. q̄ nō solū enumerant hic intrinseca ꝓncipia rez naturaliū. Solo licz ꝙuatio nō sit ꝓncipiū intrinsecū q̄ ad esse rei naturalis. vtiq̄ tū quo ad fieri. qz res fieri neq̄t nisi p mutatōem. cui⁹ ꝙuatio est terminus a quo. Quare autē ꝙuatio magis ꝺicat intrinsecū ꝓncipiū fiendi ꝯ efficiēs cā ideo est. qz ipa ꝙuatio in transmutatōne necario ꝓcurrit vt terminus a quo. q̄ quodāmō est intrinsecus z de intrinseca rōne trāsmutatōis. nō aūt cā efficiens. cū ipa sit oīno extrinseca Etiā ꝙuatio est subiectie in materia z vnū numero eū materia. nō aūt efficiēs. Ad sextā ꝺōm. q licet ꝓncipia in esse particulari multiplicent ꝑm multiplicationē ꝓncipiatoz. nō tū in eē vlī. quo mō hic est sermo de ꝓncipijs. vū omniū rerū naturaliuz z cuiuslibet rei ꝓncipia in hac triplici rōne ꝓncipiandi ꝓueniūt q sunt materia ꝙuatio z forma Ad septimā ꝺōm. q infinitū accipit duobꝫ modis. Vno mō vt est passio determinati gñis. scz q̄titatis. z illo mō diuidit infinitū in infinitū ꝑm magnitudinem. multitudinē. z durationem. z nullo hoz modoz materia ꝺt infinita. Alio mō ꝑt capi infinitū vt est entis passio. Et hoc mō accipit adhuc duobꝫ modis Vno mō infinitum ꝓsequtur formā. z sic forma q̄ nō est materia recepta nec receptibilis ꝺt q̄ꝺāmō infinita. qz nō est determinata p materiā. z illo mō ꝺt autoz libri cāz. q intelligētie stz infinite ꝑ sus inferius. sed finite ꝑ sus supius. qz hñt cām sui esse. Prima aūt cā ꝺt hoc mō infinita ꝑ sus superius et inferius. Alio mō accipit infinitum ꝓsequtū materiā ꝙuationi mixtā. que q̄ꝺē ꝙuatio ꝺt carentiaz forme finitis et terminatis materiā. z hoc mō materia ꝺt infinita. qz non est aliqua forma determinata. tū terminabilis p diuersas formas. Vñ nec hoc mō est simpl̄r infinita. qz nunq̄ est sine oīni forma. licz ꝑm q̄ꝺ dicat hoc mō infinita. Etiā si ponerē q ipossibile materiā eē simpl̄r infinitā magnitudine nō arguerē ꝯpositū. qz h ꝑmo ē de nūero ꝓncipioz. q̄ stz in nūero finito. puta ternario. z nō in nūero infinito Ad octauā ꝺōz. q maioz ē ꝑa loquēdo de ꝓncipijs demōstratōis sed nō est vera de ꝓncipijs trāsmutatōis z ꝓstitutōnis

Ad nonā ꝺōm. q ens naturale accipit hic ꝓprie p eo qꝺ ē hoc aliq̄ꝺ qꝺ ꝓposituz est ex materia z forma. cuiusmodi nō sunt accīntia. Vñ dicuntur accīntia secꝺo huius magis esse ꝑm naturā entia q̄ entia naturalia. nō eīm est ens trāsmutabile ipm accīs. sed potius id quo aliq̄ꝺ est transmutabile Ad decimā ꝺōm. q dupl̄r aliq̄ꝺ ꝺr esse Vno mō ꝑm actū. z sic materia ꝑma ꝑm se accepta nō est. eo q esse actu est a forma. Alio mō ꝺr aliq̄ꝺ esse in potentia. z sic materia ꝑma est. licz ergo qꝺ nullo mō est nō sit ꝓncipiuz tū illud qꝺ aliquo mō nō est. z aliquo mō est bn̄ est principiū. Sed ꝓtra. ꝓncipiū est ens actu. q̄ si nō est materia ens actu nō est ꝓnciꝑiū. Añs ꝓbat. qz ꝓncipiare z causare ꝑsupponūt eē. Solo. maioz est vera de cā efficiente cuius causare ꝑsupponit esse actu. nō aūt de causa materiali Cuius rō est. qz cā efficiēs agit extrinsece in aliq̄ꝺ sibi subiectū. sed tale necario est ens actu. eo q nihil facit aliq̄ꝺ in actu nisi ipm sit in actu. vt ꝺr. iij. de aia Materia ꝓ ꝺo causat receptiue. sed q̄ꝺ recipit aliq̄ꝺ est in potētia ad ipm ꝑm q hmōi Ad vndecimā ꝺōm. q ꝙuatio nō est pure nō ens. sed est nō ens ꝑm actū forme ꝑfecte. attamen est ens p modū forme imꝑfecte. iuxta illud ꝑhi. ij. huius. ꝙuatio est quodāmodo spēs. i. aliqualiter forma puta entia forme ꝑm esse aptitudinale generis. qūo essentia vnius ꝓtrioz p modū potentie formalis seu p modū aptitudinis generice existit in altero. gratia cuius est ꝑfectibile p differentiā specificā eiusdē. Et sic ꝑz q illud esse essentiale ꝙuationis est in genere forme. licet specificetur p negatōez differentie specifice ipius forme. gratia cuius ꝺr p se nō ens id est p rōnem ꝓprie spēi z analogia ꝓncipioz. Hoc autem formale generis non est de essentia materie cuius natura est subiecta huic esse. ꝓout latius patuit in questione pre

cedēti discursu sc̄do. Unde lz ꝓuatio nō sit incōuēt̄ū est q̄ dā negatio habitus. nō tñ ē reducibil' in oīno nihil. qz relinquit subiectū z aptitudinē Sed ꝓtra. ꝓncipiū p accidens nō dz nūerari inter ꝓncipia rez naturaliū. sed ꝓuatio est ꝓncipiū p accūs. q̄ Maior ꝑbat. qz sic possent infinita poni rez naturaliū ꝓncipia. eo q infinita vni accid̄ dūr. nec cadit sub scia ens p accūs. vt dz. vi. metaphysice. Minor est ph̄i in textu. Solo Alberti. p se dz dupliciť vno° mō illud quod ē rei substātiale. z sic opponiť ad id qđ est p accidēs. Sc̄do mō dz p se. quod est fz ipm z sic opponiť p se ad id qđ est ꝓter aliud. siue p aliud Et ꝓmo q̄dez mō. ꝓuatio nō est ꝓncipiū p se eius qđ mouet. z fit fz potius p accūs. qz nō manet in eo qđ fit. fz efficiť ꝓncipiū p materiā cui est imixta. Sc̄do aūt mō id qđ fit per se. fit ex ꝓuatōe. qz id qđ est sub ꝓuatiōe fm ipm subiiciť motui. z nō fm aliud. vñ pz q ꝓuatio non est ꝓncipiū p accūs. q sine ea res fieri posset. qz talia sunt infinita. z de talib⁹ etiā nō est sciētia. sed est p accūs. qz nō est ꝑ se substātiale rei ꝓncipiare Sed adhuc diceret aliq̄s. q ipa ꝓuatio est vnū nūero ꝓncipiū cū materia. q̄ nō dēnt tria numerari ꝓncipia Solo pz ex ꝓclusiōe sc̄di discursus Uñ materia z ꝓuatio nō dicunť vnū nūero ꝓncipiū. sic q nō numerenť due essentie q̄ sint materie z ꝓuatiōis. sed tñ qz hec duo nō nūeranť diuersa ꝓncipia. cū vnum eoz motui nō subiiciať nisi gr̄a alteri⁹. z ideo ꝓuatio nō refertur ad motū p se. sed potius. qz est materie rō quedā. p quam subiiciť motui. vez q ipa sit tal' rō materie. ꝙuēit libi p se mō ꝓus dicto. cū ipsa forma ē p se desiderata in motu. z nō ꝓuatio. Prz q̄ q sunt duo z tria Si enī ꝓncipia dicantur q̄ ad ꝓncipiatū motū. duo sunt tm̄. qz ꝓncipians motū vna nūero ē materia imixta ꝓuatōi. Tria aūt st̄ fz si deberent nūerari eē ꝓncipioz fz ꝓncipioz ēntias. z nō fz q ꝓncipiāt motū. z ꝟ vult ph̄s qñ dr q sunt duo nūero. spē ꝓo z rōne tria. Ad duodecimā dēm. q licet forma sit vltimū in executōe. est tñ ꝓmū in intentōne. z sic est ꝓncipiū rei. z est termin⁹ ad quē motus. nō termin⁹ qui. sed termin⁹ quo mediāte. qz termin⁹ q̄ motus z gñatiōis ē totū ꝓpositū. sic postea patebit. z illius tot⁹ ꝓpositi ꝓncipiū ē forma z materia Ad decimātertiā dēm. q substātia dicitur dupl'r. vno° a substādo. z sic materia ē substātia. z sic ꝑ ꝑª z 2ª suba dicunť hoc mō substātie Alio° dz suba a substātādo. dz suba qđ facē substātiā actu ēē. z sic ꝓtraria in suba dicunť substātie. qz tale ē q̄litas ēēntial'. z est ps eius qđ est esse rei hñs ꝓtrariū. z est in subiecto ꝓmo qđ est materia. z nō est in subiecto sc̄do. qđ ē totū ꝓpositū. qz hoc est ꝑñs esse ꝓplerū. z nō est ps rei. sed accūs eius. Ex q̄ patet q forma q̄ est ꝓncipiū subē ꝓtraria. nō ē ꝓncipiū substātie in eo q substat. fz est substātia fm q suba dr q facit actu substantiā. Sz diceres. Materia est nō substātia. z tñ oē qđ fit. fit ex materia. q̄ ex nō suba fit suba. Añs ꝑbat. qz qđ substat est. fz materia nō est cū fit in poña. Solo. Nō suba dr dupl'r. vno° negatiue. z sic nihil fit ex nō suba. z sic materia nō est non suba. Alio° ꝓuatiue. qđ sez non est actu suba. tñ poña z aptitudine. et sic materia est nō suba. z a tali nō suba a substādo dicta fit oīne quod fit. Ad decimāquartā dēm q ꝓncipia oportz sp manere in esse vl̄i. licz in ꝟ vel illo ꝑticulari destruanť z generenť. z sic in esse ꝓncipij sp manēt z in esse ꝓncipiati gñanť z corrūpūť. ꝓncipio enī vt ꝓncipiū est repugnat destrui destructiōne naturali. q̄ est corruptio. sic etiam repugnat ꝓncipijs gñari vel fieri. qz tunc oporteret esse aliq̄ ꝓncipijs ꝓpria ex q̄b⁹ fierēt p gñatiōez z ad q̄ resoluerenť p corruptionē.

Circa tractatū tercium incidūt

dubia. ꝓmū est An vl'e sit notius fm rationem z singl'are fm sensum. Et videť q non. qz in ꝓoemio huius libri dictū fuit. q vl'e sit notiꝰ singl'ari. ☞ Solo sic lo3ndo de sensu fm facultatē sue ꝓprie ꝙgnitōnis. nō ꝑmixta ꝓfusa apprehensione rōnis. eo q sensus est ꝟtus organica z materialis cui ꝓpriū ē apprehēdere spēs materialiū formarū fm q hmōi. Intellectus ꝟo est poña imaterialis hñs ꝑ portionē ad spēs abstractas a materia z ab eius appēdicijs. tales spēs abstracte st̄ fz vl'es ¶ Ad obiectū dēm. q intelligiť de ꝑmixta ꝙgnitōe sensus z intellectus in qua ꝓfusum z indistinctū ꝓcedit distinctū sicut ꝓz de homine a lōge viso. q̄ ꝓius apꝓhendiť esse substātia q̄ suba mobilis. z ꝓcepto motu eius ꝓius apꝓhendiť ee animal q̄ hō. z ēijs qz ꝓius apꝓhēdiť esse hō q̄ hic homo. Intelligit q̄ ꝑhs dictū suū ꝙpando ꝙgnitōem intellectus ad ꝙgnitionem sensus. fm q sunt ꝙgnitiōes diuerse. In ꝓemio ꝟo ꝙgat vnā ꝙgnitiōem intellectiuā alteri.

Secundum dubium

An inter habitū z ꝓuatōnem sit aliquod mediū ☞ Solo. habitus z ꝓuatio pñt dupliciter ꝙsiderari. z sic nihil est mediū inter habitū z ꝓuationē. Alio° pñt ꝙsiderari fm q causant a ꝓtrarijs. z sic mediū hz̄e pñt. z ꝟ mediū ē id qđ hñt illa ꝓtria. z sic musicū z imusicū mediū hñt dispositū ad musicā Uñ dispō dupliciter accipi ꝑt. sez fm q est q̄litas q̄dā. z fz id qđ ē dispositio z nō habitus. ꝓmo° est de natura habit⁹. z ꝟ modo media ē inter habitū z ꝓuationē. sc̄do aūt modo nō opponitur habitui. quia hoc qđ ē facile moueri opponitur ei quod est difficile moueri

Tercium dubium

An subiectū ꝓtrarioꝝ sit mediū inter ꝓtraria. Et videť q nō. qz sunt q̄daz ꝓtraria q̄ nō hñt mediū q̄ dicunť imediata a ꝑho in postꝑdicamēt⁹. fz nulla sunt ꝓtria q̄ nō habeāt subiectū ☞ Solo sic. qz mediū ꝓtrariorū est quod vtrūq; ꝑticipat. sed materia ꝑticipat vtrūq; ꝓtrioꝝ. eo q hz aptitudinē recipiēdi vtrūq;. ¶ Ad obiectū dēm q mediū ibi eq̄uocať. qz mediū ꝑ cui⁹ negatōez ꝓtraria dicunť imediata. est forma inter ꝓtraria ꝑticipās vtrūq; p essentiā formalē. q̄mō fuscū ē mediū inter albū z nigrū. eo q ꝑticipat vtrūq;. Subiectū ꝟo dr medium nō qz habeat illa formaliter. sed qz hz ꝓtraria potētialiter. q̄ poña nō est actus aliq̄s. sed ē ꝓfusa q̄dā z ipfecta forme ꝓtrarioꝝ inchoatio. Vel dēm q duplex ē mediū. scz ꝑ abnegationē z ꝑticipationē. z ꝟ ireꝝ duplex est. scz absolutū z respectiuū. Mediū ꝑticipationē absolutū ē ad huc duplex. qz vl'ē extremoꝝ ēntiale ꝑticipium. z sic materia ē mediū fz poñaz formalē. vl' fz ꝑticipatōez subiectiuā. z sic materia ē mediū q̄tū ad ei⁹ poñaz subiectiuā.

Quartum dubium

Quo se hñt ponē tes ꝓtraria ꝓioꝝ fz intellectū cū ponētib⁹ ꝓpoza fm sensuz ☞ Solo hñt se ꝓportionabiliter. qz ponētes ꝓpoza fm sensuz q̄dam posuerūt calidū z frigidū. z illi respexerūt ad ꝓncipium actōis qđ trāsmutat materiā. Alij ꝟo posuerūt humidū z siccū. z illi ꝙsiderauerūt q illa sunt ꝓtinuātia z terminātia mixta corꝑa. Silr illi q̄ posuerūt ꝓpoza fm intellectū habuerūt eandē ꝙsiderationē. qz ponētes par z impar ꝓpanť ponētib⁹ humidū z siccū. qz par z impar attēdunť in ꝑtibus colligatis ad ꝓpositi naturā ꝑficiēdā Sed ponētes

concordiã z discordiã ꝓ qbꝫ ponẽtib⁹ calidũ z frigidũ qz ꝓcordia z discordia mouẽtia sũt. quẽadmodũ calidũ z frigidũ mouẽt in sensu.

Quintum dubium An illa ꝓpositõ ex quibꝫ ẽter attribuꝫatur priuatiõi. vt dicaẽ ex imusico fit musicũ. Et videẽ qꝫ nõ. qz ex nõ ente circũstantiã cause materiaẽ ☞ Soko sic. qz ex illa ꝓpõ notat circũstantiã originis motus. z in eꝰ origine aliq̃d abijciẽ. quod ẽ priuatio. z ideo nõ ꝓprie dr ex. nisi qñ supponiẽ priuatio simplex. vel materia ꝑuatõi imixta. Sed qñ dũtaxat subiectũ subijciẽ. tũc nõ proꝓrie vtimur illa ꝓpõe ex. vt dicẽdo ex hoie fit musicus. qñ tñ in nõie materie daẽ intelligi ꝑuatõ. tũc libi ꝑt addi prepositio ex. vt dicendo ex cupro vel ere fit statua. Vñ phs in textu hoc ꝓbat materiã z priuationẽ esse vnũ nũero. qz modus loq̃ndi vnius attribuiẽ alteri. vt dicẽdo ex ere fit statua. ibi modus loq̃ndi ꝑuatiõis attribuiẽ materie ꝓpter h. qz ꝑuatio est vna nũero cũ materia. Et sĩlr dicimus imusicũ fit musicũ. q̃ modus ꝓprius ẽ subiecto z materie. attribuiẽ tñ priuatõi. q̃ eadẽ nũero est cũ materia Et qñ ambo supponũnt. tũc indifferenter vtroq; mõ vtimur ꝓpter eandẽ cãm. ¶ Ad obiectũ dõm. qꝫ ille motus loquẽdi ꝓuenit materie accepte sub ꝑuatõne ꝓpter qõ grãmatici dicũt eã ipozrare circũstantiã cãe materiaẽ.

Sextũ dubiũ An suba dicaẽ simpliciter fieri et accidẽs ꝑm q̃d. Et videẽ qꝫ nõ. qz dr phs illa fieri simplr q̃ fiũt trãsfiguratõe. appositõe. abstractõe zẽ. sed talia sunt artificialia. z ꝓ ꝓns accidẽtia. ☞ Soko sic. qz esse est terminꝰ ipius fieri intrinsecus z essentiaẽ. qꝫ igit ẽ esse simplr. illoꝫ est fieri simplr. z qꝫ est eẽ ꝑm q̃d. illoꝫ est fieri ꝑm q̃d Esse aũt substantie est eẽ simplr. q̃ fieri suũ est fieri simplr. Et esse accñtis est esse ꝑm q̃d. q̃ fieri accñtis est fieri ꝑm q̃d. vez tñ qꝫ fieri accidẽtis dr ꝑm q̃d p respectũ ad fieri substãtie. absolute tñ dr bñ accñs fieri simplr ¶ Ad obiectũ dõm. qꝫ illa q̃ fiũt transfiguratõe. nõ fiũt nisi ꝑm dici. z nõ ꝑm esse. qz figure ad quas est transfiguratio substãtiuis noib⁹ noiant ideo ꝓpter vicinitatẽ in mõ hẽadi phs vocat figuras substantiales factiones. Vel dõm qꝫ loq̃tur sic ꝓpter antiq̃s q̃ figurã formã substãtialẽ dixerunt.

Septimũ dubiũ An materia possit separi ab oi forma. ☞ Solutio. nõ Quia id qõ repugnat rei veritati neq; ꝓt eẽ. sz materiã eẽ sine oi forma repugnat rei ꝑtari. q̃ nõ ꝓt esse sine forma. Minor ꝓbatur. qz si sic. tũc ipsa per se subsisteret quod est impossibile. cũ hoc qõ subsistit hẽat eẽ actuale quod est ab ipsa forma. ꝑt tñ illa ꝓpõ dupliciter intelligi. Vno⁰ successiue sic sez qꝫ materia q̃ est tã sub vna forma. ꝑt stare sub alia. z sic põt separi ab oi forma Alio⁰ ꝑt intelligi materiã separi ab oi forma sĩl z semel. z hoc ẽ impossibile. vt probatum est.

Octauũ dubiũ An illud qõ gñatur sit totũ ꝓpositũ. Et videẽ qꝫ nõ qz cuius partes nõ gñanẽ ipm totũ nõ gñaẽ. sz ptes alicuius totius nõ gñanẽ vt ptes hois. q̃ totus hõ nõ gñaẽ.

Sedo sic. ꝑm ꝓmẽatorez materia gñaẽ. z nõ est totũ cõpositũ. dr eñ qꝫ materia est q̃ in ꝑtate gñaẽ Tercio sic Totus recipit denoiationẽ a termino ad quẽ. sz forma est terminus ad quẽ in gñatõe. igit forma gñaẽ. ☞ Solutio sic. qz illõ fit z gñaẽ qõ dr eẽ post motũ. sz h est totũ ꝓpositũ. q̃ Maior nota. qz gñatio seu fieri est via in esse. Minor ꝓbaẽ. qz ptes totius ꝓpositi nõ hũt eẽ nisi in toto

Exq̃ etiã hz qꝫ accñtib⁹ nõ ꝓuenit fieri nisi in subiecto iq̃ hũt esse. cõ gñatio ad subam dr gñatio simplr. z gñatõ accidẽtis dr gñatio ꝑm q̃d Aliq̃ mõ tñ fieri ꝓuenit materie z forme. sicut etiã eẽ ꝓuenit eis. sunt eñ ea q̃bꝫ aliq̃d dr eẽ. z hoc duplr. vno⁰ dr eẽ sic id q̃ aliq̃d est subiectũ. sic materia est z fit. Alio⁰ dr esse q̃ aliq̃d est sic forma. z sic dr etiã fieri. qz forma aliq̃d fit in esse. Vñ neuter ꝑt dici gñari. sic q̃ aliq̃d gñaẽ. sedz subiectiu e. z forma gñaẽ sic q̃ aliq̃d formalir gñaẽ. Sed qõ gñaẽ ꝓprie est totũ ꝓpositũ sicut ꝓbatũ est. ¶ Ad obiecta Ad ꝑmũ dõm qꝫ totũ accipiẽ duobꝫ mõis. Vno⁰ syncategorematice incẽtuz valet tñ sic q̃libz ꝑs. z sic nõ gñaẽ totũ. vt ꝓbat argumentum Alio⁰ categorematice. ꝓut tñ valet sic integrum z perfectũ. z sic maior est falsa. ꝓtingit eñ totũ gñari cuiꝰ neutra ꝑs gñaẽ. vt ꝑz de hoie Ad scdm dõm. qꝫ ꝓmẽtator loquiẽ de materia ꝑm eiꝰ eẽ subiectiuũ. z sic est sensus materia in rei ꝑtate gñaẽ. i. ẽ subiectũ gñatõis. p h eñ gñatõ dicta. ꝓprie distiguiẽ ab alijs. qz subiectũ eiꝰ ẽ materia pa z alioꝫ motuũ totũ ꝓpositũ. vt dr v. phꝫsicoꝫ z ꝑmo de gñatõe Ad tertiũ dõz. qꝫ maior ꝑt intelligi duobꝫ modis. vno⁰ sic. qꝫ motꝰ denoiet terminũ. z sic est falsa. qz illa falsa ẽ. alb̃edo dealbaẽ. calor calefit. Alio⁰ intelligiẽ qꝫ motus denoiaẽ gña termini. qz denoiat subiectũ a termino. z h q̃dẽ vez est in muratõib⁹ accñtalib⁹. sic aq̃ dr calefieri gña caloris. q̃ ẽ terminꝰ ad quẽ calefactõis Ad q̃rtũ dõz qꝫ dupliciter aliq̃d p gñatõez acq̃riẽ. vno⁰ sic terminꝰ q̃ quenit ad vltimũ gñatõis terminũ. z sic forma p gñatõem acq̃riẽ Alio⁰ sicut terminꝰ q̃ est sicut terminꝰ vltimatus. z sic totũ ꝓpositũ p gñatõem acq̃riẽ

Subiecta aũtẽ natura scibilẽ ꝑm analogiã. Sicẽ eñ ad statuã es. aut ad lectulũ lignuz. aut ad aliorũ aliq̃d habentiũ formã sic in materia. z informe se habeat ꝑuisq; accipiaẽ formã. sic ipsa se habet ad substãtiam. et h aliquid quod est.

¶ Iste est tractatus q̃rtus ꝑmi phꝫsicoꝝ ꝑm diuisionez in ꝓncipio libri factã. In quo postq; phs oñdit nũerum ꝓncipioꝝ rez naturaliũ. ꝓter determinat de illis in speciali. manifestãdo ipa. Diuidiẽ aũt in duo capitula. in ꝑo manifestat ipam materiã. In scdo ipam ꝑuatõem. aliq̃liter notificãdo eaz formã. Primũ capl'm diuidiẽ in duas ptes. In ꝑma manifestat ipsam materiã In scda põit z destruit errorem antiq̃ꝝ quẽ inciderũt ꝓpter ignorantiã materie. In ꝑma pte duo facit. primo qõ dictũ est. scdo resumit solutionẽ ꝑius etiã datã ad dubitatiõez motã de nũero ꝓncipioꝝ. Quantũ ad ꝑmũ dr qꝫ materia subiecta in motu nõ est scibiliꝫ p se. sed potius p analogiã. h est ꝓportionẽ seu ꝓpationẽ naturaliũ ad artificialia. quod sic ostendit. qz sic in artificialib⁹ es se habet ad statuã. vl lignũ ad lectũ. aut alioꝫ aliq̃ qõ hz formã artificialẽ Ita se hz materia ꝑma ad subam genitã siue ad hoc aliq̃d. z ad id quod ẽ ꝑfectũ in natura. sz materia illoꝝ artificialium hz se ad artificialia sic̃ quoddã informe sustinẽs formã artis. q̃ etiã materia ꝑma ꝓut est motui subiecta sustinẽs formã naturalẽ est sic quoddã iforme. z hec ẽ expositio Alberti. Alij tñ dicũt exponẽdo qꝫ materia ẽ scibilis ꝑm analogiã ad suã formã. qõ ꝓbat phs ꝑm eos sic. qa sic se hz statua ad es. z lectus ad lignum. ita se hz materia ad formã. sed es esse materiã statue z lignũ lecti ꝓgnoscim⁹ ꝑm analogiã ad ipa artificialia seu artificiata. q̃ ergo ꝓgnoscim⁹ materiã ad id qõ est. i. ad formã. z ad h aliq̃d

id ē ꝓpositū. z vtrūq; dictū verū est. vt patebit in q̄stiōe posterius mouenda.

Unū q̄dem igit̄ ꝓncipiū. nō sicut vnū existēs. neq; sic vnū sicut hoc aliquid. vnū aūt ſm q̄ rō. Amplius aūt huic ↄtrariū ꝓuatio est. hec ār quo modo duo. z quo modo plura dictum est. Primū q̄dem igitur dictum est. q̄ principia contraria sunt. posterius aūt quod necesse est. et aliud quoddaz subiici z esse tria. Ex his aūt nūc manifestū est. que differentia contrariorum. et quomodo habent se adinuicem ꝓncipia et quid sit subiectum.

¶ Hic ph̄s ex natura materie solutōem cuiusdā dubitatōis ꝓus mote et solute resumit. z duo facit. ꝓmo q̄ dictū est. ſcdo excusat se de solutōe cuiusdā q̄stiōis Quo ad ꝓmū ār q̄ materia est vnū ꝓncipiū oīm trāsmutabiliū. nō tm̄ est sic vnū. sic hoc aliq̄d. i. ꝓpositū ex materia z forma. z q̄ est sic h̄ns esse materie. quod ē esse in potētia. z non in ꝓfectione. Unū etiā in nūero ꝓncipioꝝ est id q̄ ār est forma a qua sumit̄ ratio rei ſm diffinitū esse. Oīne em̄ q̄ ē ꝓncipiū mobilis. vl̄ est ꝓncipiū sicut subiectū motus. vl̄ sic finis mot⁹. Q̄ ār abijcit in motu nō ꝑt nūerari inter ꝓncipia. sed tm̄ q̄ ꝑ ip̄m materia subijcit̄ motui. ideo est aliq̄ spēs z ratio ꝓncipij. ḡ addit ph̄us. q̄ ꝓter hec duo ē aliud ꝓncipiū q̄ ār est ꝓuatio existens ↄtraria forme. q̄ ē est aut habitus seu ꝓfectio eius q̄ fit. q̄o aut ē hec ꝓncipia sunt duo. z q̄o plura viez tria ꝓus dicuz est. ꝓmum em̄ q̄ dictū est de ꝓncipijs est q̄ sunt cōtraria. postea dictū est q̄ necesse est etiā esse aliud ꝓncipiū q̄ subijcit̄ vtriq; ↄtrarioꝝ. et sic necesse ē ee tria. Nūc aūt ꝓbatū est q̄ dā est ↄtrarioꝝ. q̄ vnū illoꝝ ꝑ se est ꝓncipiū mobilis. z altera tm̄ ſm q̄ ē ratio qua materia subijcit̄ motui. z nō ē ꝓncipiū ꝑ se. ex q̄ patz. q̄o ꝓncipia se habeāt adinuicē. z q̄ ip̄oꝝ sit subiectū. z quod non

Utrum autē substātia ſpecies aut subiectum nōdū manifestū est. sed q̄ principia tria. et q̄o z quis modus eoꝝ dictum est. Quot q̄dem igit̄ z que sunt ꝓncipia ex his consider̄et.

¶ Hic excusat se de solutōne cuiusdā questionis dicens Utrum id quod est spēs z forma sit magis substātia vl̄ subiectū q̄ est materia nondū ē manifestū. hoc em̄ in ꝓma ph̄ia est ꝑscrutandū. sed manifestū z habitū est q̄ ꝓncipia sunt tria ſm esse. z duo ſm nūerum ꝓncipiantium motū. z q̄s modus eoꝝ dictū est Quot igit̄ sint ꝓncipia z q̄ ex his q̄ dicta sunt ꝓsider̄et.

Quod aūt ſingulariter sic soluit̄. et antiquoꝝ defectus dicamus post hec. Querentes em̄ ſm ph̄iam primi veritatem. et naturā rerum diuerterunt. vt in viam quādā aliam abcedentes ob infirmitatē. et dicunt neq; fieri eoꝝ que sunt nullum. neq; corrumpi ꝓpter id quod necessariū est fieri quod fit. aut ex eo quod est. aut ex eo quod non est. Ex his aūt vtriq; impossibile est esse. Neq; em̄ q̄ est fieri contingit. Est em̄ iam. neq; ex eo quod non est nihil vtiq; fieri Subijci em̄ aliq̄d oportet. z sic consequenter ↄtingens augmētantes neq; esse multa dicūt. sed tm̄ q̄ est Illi ergo talium accipiebāt opinionem ꝓpter ea que dicta sunt.

¶ Ista est ſcda ꝑs capituli ꝓmi. in qua ph̄us destruit errorem antiquoꝝ quē inciderūt ex ignorātia materie. Et duo facit in hac parte Primo ponit errorem cuz rōne antiquorū. secundo soluit z destruit eorum rōnem. Quantū ad ꝓmū ꝓmittendo intentionē dr. q̄ est singularis via soluēdi dubitatōes antiquoꝝ ꝑ ꝓdicta. q̄ ꝓmisso subiungit opinionē antiquoꝝ dicēs. q̄ ꝓmi ph̄i querentes naturā rerū ſm phȳsicam veritatem. diuerterūt in viā quandā aliam abcedentes a via ꝓncipiorū. ꝓut determinatū est. z hoc ꝓpter infirmitatem sui intellectus. eo q̄ non poterant intelligere quō ꝓuatio sit vnū numero ꝓncipiuz cum materia. licet sit spē differēs ab ipa. Et ideo dixerūt nihil eorū que sunt gñari aut corrūpi ꝓpter hanc rōem. q̄ necesse est illud quod fit. aut fieri ex eo quod est. aut ex eo quod nō est. sed vtrūq; est impossibile Illō em̄ q̄ est. nō fit. q̄ iam est. Similit̄ ex eo quod oīno nihil est. nō ꝑt aliquid fieri. quia in oīm factione oportet aliq̄d subijci Ex illo aūt icōuenienti arguēres mlta inconuenientia auxerūt ita q̄ venerūt in hoc q̄ dicerēt entia nō esse multa. sed tm̄ vnum Isti igit̄ talem accipiebāt opinionem ꝓpter ea que dicta sunt.

Nos autem dicimus q̄ quidem ex eo quod est aut ex eo quod non est fieri aliquid. aut q̄ ē. aut q̄ non est. aliquid facere vel pati. aut quodlibet hoc fieri. Uno quidem modo nihil differt. vt medicū aliq̄d facere aut pati. aut q̄libet h̄ fieri. ex medico aliq̄d esse aut fieri. quare q̄m hoc dupl̄r dicit Manifestum est. q̄m ex eo quod est. et ex eo quod non est. aut facere aut pati. Edificat q̄dem igitur medicus. non ſm q̄ medicus. sed ſm q̄ edificator. et albus fit non ingz̄tum medicus. sed ingz̄tum niger Medicatur aūt̄ et nō medicus fit ingz̄tuz est medicus. Q̄m aūt maxime ꝓprie dicimus medicū aliq̄d facere aut pati aut fieri ex medico. si ſm q̄ medicus hoc patiatur. aut facit manifestū q̄ ex eo quod non est fieri. et hoc significat ingz̄tum non est. Quod illi quidem non dispertientes reliquerunt. z ꝓpter hanc ignorantiam intantū ignorauerunt q̄ nihil opinati sunt fieri neq; esse aliorum. sed auferre oēm gñatōem.

¶ Hic philosophus soluit rōnem antiquoꝝ duplici solutione. vna que procedit ex distinctione penes per se z per accidens. secunda ex distinctione penes actum et potentiam. Primā solutionem ponendo. premittit ꝓmo vnam distinctōnem. secundo applicat eam ad ꝓpositum soluendo rōnem. ponendo distinctōem dicit. Nos dicimus aliquid fieri ex ente aut ex non ente dupliciter. aut non ens vel ens facere aut pati contingit aliq̄d dupl̄r. et vno modo nihil prohibz aliquid fieri ex eo quod est. aut ex eo q̄ non est. aut etiam facere aliquid id quod non est. hāc distinctionē declarat exēplariter. quia medicum aliquid facere aut pati contingit dupliciter. quia medicus edificat sed non per se. nec ſm q̄ medicus. sed ꝑ accidens et ſm q̄ edificator. Etiam medicus fit albus non ingz̄tū medicus. sed ingz̄tuz niger. medicatur aūt per se ingz̄tū medicus. z medicus per se ingz̄tum medicus pōt fieri nō medicus licet aūt sic multipliciter dicatur. cōstat q̄ hoc maxime dicit̄ medicus facere vel fieri. quod facit aut fit ſm q̄ medicus est. Similiter est in dictis locutōibus q̄bus

dicit aliquid fieri ex eo qđ est. aut ex eo qđ nō est. Hanc aūt multiplicitatem. qz primi non dixerunt. et ideo ꝓpter hanc ignorantiā tātum ignorauerūt z errauerunt. q opinati sunt. nihil fieri siue generari neq; esse eorum que ab inuicem alia sunt. sed auferebant a natura omnē generationē. z dicebāt esse tm̄ vnū ens.

Nos aūt z ipsi dicemus fieri q̄dem nihil simplr ex eo quod non est. sed tamen fieri ex eo quod non ē vt ꝑm accidens Ex priuatione em̄ quod est q̄dem ꝑ se nō ens. non inexistente fit. Mirabile aūt videt z impossibile sic fieri aliquid ex eo quod nō est Silr aūt nec ex eo quod est. neq; quod est fieri nisi ꝑm accidens. Sic aūt z hoc fieri eodē mō. vt si ex animali animal vtiq; fiat. z ex q̄dam animali quoddā animal. vt si canis ex equo fiat. Fiat q̄dem em̄ vtiq; nō solum ex q̄dam animali canis. sed etiam ex animali. sed non inq̄tum est animal. est em̄ iā hoc. Si aūt aliquid dēbet fieri animal nō ꝑm accidēs non ex animali erit. z si aliud quod est nō ex eo quod est. neq; ex eo quod nō est. Quod em̄ est ex eo quod non est. dictū est nobis quid significet. qm̄ inq̄tum non est Amplius aūt z esse oīne aut non esse. vnus quidem motus hic est.

¶ Hic applicat distinctionē illam ad ꝓpositum soluendo antiquoꝝ rationez dicens. q nos cū ipsis dicimus nihil fieri ꝑm naturam. ex eo quod simpliciter nihil est. et nihil supponit vl relinquit. tm̄ nihil ꝓhibet aliq̄d fieri. ex eo qđ ꝑ accidens nō est. fit em̄ aliq̄d ex ꝓuatione q̄ ꝑ se non est. et quod fit ex ea. fit ex eo quod non est. licet aūt ꝓuatio sit oīmino nō ens. inq̄tum est priuatō. relinquit tm̄ subiectū cū aptitudine. et neutꝝ illorum est aliquid ꝓuationis. et ido quod fit ex materia. fit ex eo qđ per se est. z per accns non est. et qđ fit ex ꝓuatōe fit eo quod per se non est. z ꝑ accidens est Ideo concedendū est q mirabile est dictu. z q est impossibile aliquid fieri ex eo quod sic non est. q oīno nihil relinquitur Similiter ꝓcedēdum est q nihil fit ex eo quod omnino est. sed oꝑtet q id ex quo fit id. quod fit per generationē quodāmodo esse. et quodāmodo nō esse. Similiter concedendū est q id quod est. non fit nisi ꝑm accidens. z ꝑm hoc accidens tūc nō est. sicut id quod alteratur. vel forte ꝑm accidens est quod fit in actu ꝑ generationē Et de hoc exēplificat. vt cū ex aīali animal. z ex quodam animali quoddā animal. Ibi dicit Albertus q nō est intelligendū hoc effectiue. sicut asinus generat asinum sibi similem ꝑm speciē. sed intelligendū est q animal dicatur generari ex aniali materialr sicut si canis generetur ex equo per viā putrefactionis. vel alio modo ꝑm materiā. tunc em̄ canis non fiet tantū ex quodam animali. sed etiam vniuersaliter dicēdo canis qui est animal generatur ex animali materialiter. z ita videtur id quod ē animal generari ex animali. et ita vlterius videtur generari ens ex ente. z simile ex simili Sed soluitur hoc. quia cū dicit canis qui est animal generari. nō generat ex equo inq̄tum canis z animal. sed inq̄tum est non canis z non animal. si em̄ aliquid debet fieri animal per se. z nō ꝑ accidens ꝑm viam gñationis. oportet q ipm̄ fiat ex non animali. Simlr si fiat aliq̄d quod est. nec fit ex eo quod oīno nō est. nec ex eo quod oīno est. sz ex eo quod aliq̄ mō est. et aliquo modo non est. Cum aūt dicimus aliquid fieri ex eo quod nō est. nō remouemus ꝓpter hoc ab ipo omne esse. nec remouemus ab ipo oīne nō esse. sed intendimus q ipm̄ quodāmodo fit ꝑ materiā z quodāmodo nō fit ꝑ ꝓuationē negantē actum essendi z relinquentem subiectum cū aptitudine ad essenduz. sic ḡ patet vna via solutionis dubitationū antiquoꝝ phoꝝ ꝑ distinctōnem eius quod est. z quod nō est.

Alius aūt quoniā contingit ꝑm potentiā z actū eadem dicere. Hoc aūt determinatū ē in alijs ꝑ certitudinem magis. Quare ꝑm q vere dicimus defectꝰ soluuntur. ꝓpter quos coacti remouēt predictoꝝ q̄dam. ꝓpter hoc em̄ intātū deliterūt priores a via in generationē z corruptionē. z omnino in mutationē Nec em̄ vtiq; visa natura omnem soluit hanc ipsorum ignorantiam.

¶ Hic ponit scdam solutionē que datur ex diuisione entis penes potentiā z actū quā dicit esse aliā viā soluendi. Vnde dr q cōtingit idem esse ens ꝑm poñam. et non ens ꝑm actū. sicut hō ꝑ certitudinē determinari habet in ꝑma philosophia. Ideo nihil ꝓhibet q̄dammodo ens. et quodāmodo nō ens fieri ex quodāmodo ente. z quodā modo non ente. Ens em̄ quod est in potentia nō in actu. fit ex eo quod est potentia nō actu. ꝑ istaz ergo distinctionē vere soluuntur defectus antiquoꝝ. ꝓpter quos coacti ꝑ ignorantiā remouerūt q̄dam dictoꝝ ꝑncipiorum. quia priuatōnē remouentes. etiā tandem remouerūt formam. z ideo in tantū destiterunt a via recta ꝑncipioꝝ in generationē z corruptionē. z vniuersaliter in omnē mutationē. Hec em̄ potentia que dicta est (que potens est in omnē naturā quando priuatōni est permixta) soluit omnem eoꝝ ignorantiam.

Tangētes quidem igitur. z alteri quidem sunt ipsa. sed non sufficienter. Primū quidem em̄ confitentur simpliciter fieri aliquid ex eo quod non est inq̄tū Permenidē recte ē dicere. Postea videt ipis si vere est numero vna. z potentia tm̄ vnā esse. sed hoc differt plurimū Nos quidem materiam z priuationem alterā dicimus esse.

¶ Istud est secundū capitulū vltimi tractatus. in q̄ phs manifestat priuationē. z etiam aliqualiter formā. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit errorem antiq̄ꝝ ꝓuenientē ex ignorantia ꝓuatiōis. In scda reprobat eum dē per hoc q ponit differentias inter materiā z priuationem. In tercia excusat se de vlteriori determinatione de forma Quantū ad ꝑmam ptem dr. q q̄dam antiquoꝝ tetigerunt naturā materie. sed insufficienter. dicebant em̄ materiā esse non ens. z ꝓbant q id quod fit. fit ex eo qđ simpliciter non est. Et hoc sciz q materia sit non ens ꝓbant dupliciter. primo per rationē permenidis. quam credebant veram esse. quia quicquid est ꝓter eas. est non ens. sed materia est ꝓter ens. cum nō sit ens in actu. ergo materia est non ens. Secūda ratio eoꝝ est. quicquid est vnum numero cū non ente. est vnum in potentia z definitione cū eo. sed materia est vnū numero cum nō ente. sciz cum priuatione. q̄ est etiam vnū definitione cuz non ente. Hanc soluit phus Dicēs non esse verū quod assumitur in ratione. q plurimū differt dicere materiā mixtā

priuationi esse vnam numero. z dicere ipam esse vnā po/ tentia z virtute. Nos em dicimus materiam z priuatio nem esse alteram fm potentiam z virtutem. licet numero sit vna.

Sed horum hanc quidē nō esse fm accidens ma teriam. priuationē aūt per se non esse. z hanc quidē ppe rem et substantiā aliqualiter materiam. priuati onem aūt nequaq̄.

¶ Ista est secunda pars vltimi capituli. in quo phs decla rat solutiōem datam ad rationē antiquoꝝ. z hoc facit po nendo differentias inter materiā z ꝓuationē. ponit autē ḡnq̄ differentias. Et primo ponit duas post q̄s recitat opinionē eoꝝ qui negabant ꝓuationē esse ꝓncipiuꝫ. Pri/ ma dr̄ia inter priuationē z materiam est q̄ materia per se est. z p accidens non est. accidit em materie non esse in q̄tum est imixta priuatōi. priuatio aūt in q̄tum ꝓuatio de se vel p se nō est. eo q̄ de se habet non esse. Secūda dif ferentia est. quia materia est ppe substantiā. ꝓuatio vero non ē ppe substantiā. eo q̄ non est de ꝓstitutō e rei.

Quidam autē q̄ non est magnū z paruum simi liter. aut simul vtrunq̄ aut seorsum vtrunq̄. quare penitus alter modus trinitatis est hic et ille. vsq̄ q̄ dem ad hoc peruenerunt q̄ oportet quandam suppo ni naturam. sed hanc tamen vnam faciunt. Etem si aliquis dualitatem facit. dicens magnum z paruū ipsam nihilominus idem facit. alterā em respexit.

¶ Hic priusq̄ ponat alias differentias materie z priua/ tionis. interponit opinionem platonicoꝝ non ponēntium priuationē vnū ꝓnciploꝝ dicēs. q̄ quidā scz platonici di/ cunt id quod non est esse materiam z nōmixtam priuati oni. sz in qua est negatio vniuersalis z totalis ipius for me. et ideo dicunt ipam esse magnū z paruū. z hoc tripli citer Dicunt em materiā esse aut equaliter magnū z par uam. ita q̄ ipsa est vnum z aliud. aut vtrunq̄ simul. aut vtrūq̄ diuisim. z vnū dicunt esse formā. z sic etiam ponūt trinitatem ꝓnciploꝝ. sed trinitas quā ipsi ponunt habet penitus alium modū a trinitate ꝓnciploꝝ prius positoꝝ rum in capitulo scilicz vltimo precedentis tractatus. licz em quidam eorum peruenerint concordādo nobiscū ad hoc q̄ dicunt vnā esse naturam subiectā. tamen dicūt q̄ illa natura nō est numero tantum vna. sed etiam potētia virtute z specie Et si aliquis eoꝝ dixit materiā non esse vnū sed duo. sicut plato qui dixit magnū z paruū. tamen ipse ponit ista duo vnā subiectam naturā potentia z spe/ cie. Ideo quia nō ponit priuationē. z ideo despexit z no luit ponere contraria formalia. licet posuerit formam. ta/ men alteꝝ p̄trariorꝝ quod ē ꝓuatio despexit ponere

Subiecta quidem em natura concausa forme ē eorum que fiunt sicut mater. Altera vero pars con/ trarietatis multotiens ad maleficium ipsius imagi natur protendenti intellectum neq̄ esse penitus et esse extra omne.

¶ Hic philosophus ponit terciam dr̄iam materie z pri uatōnis dicens. q̄ materia que est subiecta natura. cum forma causa est ꝓsiti. z eoꝝ que sunt sicut mater filio/ rum est causa. eo q̄ ministrat eis substantiā qua substāt Sed priuatio que est altera pars ꝓtrarietatis multotiēs imaginatur potius esse ad maleficiū z destructionē eo rum que sunt si aliquis protendat intellectum in eā inq̄/ tum est priuatio distincta a materia. quia tunc ipa videt esse causa quare entia corrumpunt. priuatio em inq̄tum negatio est nō ē. z penitus extra oīe ens est.

Existente em quodam diuino z optimo z appe/ tibili. aliud quidem contrarium esse ipsi dicimus. Aliud autē aptum natum esse appetere z desiderare ipm fm ipius naturam. Quibusdam aūt accidit cō trarium appetere suiipsius corruptionē. z neq̄ suiip sius possibile est appetere speciem ppter non esse in/ digens neq̄ contrariū. Corruptiua em sunt admix cem cōtraria. sed hoc est materia. sicut si femina ma sculum z turpe bonum. non quod per se est turpe. sed fm accidens.

¶ Hic ponit quartā differentiā materie z priuationis. Dicens q̄ cum forma sit quoddā diuinum z optimū et appetibile. dicimus q̄ priuatio est contraria ei z non ipsa materia. sed materia per hoc q̄ est imixta priuatōni nata est appetere ipsam formā que est diuinū z optimuꝫ. si em priuatio non esset in materia. ipsa materia nō esset nata appetere formam. quod sic probat. quia materia appetit formā. aut q̄ appetit ipaꝫ fm q̄ est informata forma. z ex istens in actu. aut fm q̄ est carens forma Si dicat q̄ ap petit formā fm q̄ est informata p formā. z existens in ac tu. aut ergo appetit formā que est eadem illi forme quaꝫ habet. aut appetit formā que est contraria illi forme quā habet. Non potest dici primū. quia nihil appetit hoc q̄ habet. sed potius appetit vt saluetur in eo. materie autez appetitus nō est vt saluet. sed potius vt transmutetur in id quod appetit. Preterea si materia apperat formā p eam dem formā quam habet. tunc forma magꝭ appetit q̄ ma teria. quia ppter quod aliquid est tale. illud est magis ta le. ergo forma appeteret seipsam quod est incōueniens. Si aūt appetit fm q̄ est in diuersa siue in cōtraria. tūc ite rum contraria forma magis appetit eam. ergo cū contra/ riū destruatur p contrariū contingeret q̄ aliquid appete/ ret suam destructionē Unde cuꝫ neq̄ ipa eadem forma apperat se cū sui non indigeat. neq̄ contraria appetat cō/ trariam. eo q̄ contraria se inuicem corrūpunt. oportꝫ q̄ h appetitus insit materie ppter priuationem imixtam sibi. Et ideo materia desiderat formā. sicut femina masculū z turpe bonum. Non em est materia ex se habens turpitu/ dinem. sed ex priuatione sibi pmixta. et sic accidit ei turpi tudo et imperfectio femine. per id quod non est aliq̄d de essentia materie. z hec est priuatio.

Corrumpitur aūt et fit. est quidem vt sic. est autē vt non. fm quidem em quod est in quo fm se corrū pitur. quod em corrūpit in h̄ est priuatio. inq̄tuꝫ aūt fm potentiam non per se. sed incorruptibilem z inge nitam necesse est esse ipsam Si em fiat subiici aliq̄d oportet. primum ex quo fiat. hoc aūt est hec natura quare erit ante fieri. Dico em materiam pmuꝫ sub/ iectum vnicuiq̄ ex quo fit aliquid cum insit nō fm accidens. et si corrumpitur in hoc abibit vltimum Quare corrupta erit añq̄ corrūpatur.

¶ Hic ponit quintā differentiam materie z priuatiōis

Dicens q materia in motu non corrumpit neq; gñat. sed puatio p se corrūpitur in ipsa. z iō materia mixta priuatiōi puatio dr gñari z corrūpi. z materia nō gñari neq; corrumpi. materia eñ ꝑm id quod ē in aliquo. vt in subiecto corrumpit. quia id quod ē in ipa scz puatio p se corrūpitur eo modo quo prius dictū est. sed tamen potētia materie que est potentia subiecti non corrumpitur. quia hoc modo manet z sub puatōne z sub forma. Et ideo ne cesse ē materiā esse ingenitā z incorruptibilē z ingenitā. Quod sic ꝓbat. quia si materia fieret p gñatōem oporteret in illo fieri sen in illa factione aliquid subiecti. vt pus ostensum est. sed tale subiectum est materia. g̃ materia esset antecꝫ fieret. Minorē ꝓbat p definitōem materie. quia materia ē subiectū vnicuiq; scz (enti materiali) ꝑmum ex quo fit aliq̄d cū insit nō ꝑm accidens. z si aliq̄d corrūpitur in h̄ abibit vltimū. Eodem modo ꝓbatur q non sit corruptibile. quia si corrumperet ipa essz corrupta antecꝫ corrumpat. quia p definitionē p̄missam q̄cquid corrūpit in materiam corrumpit ꝑm naturā. Illud aūt in quod vltimuz corruptibile resolui illud nō resolui ad aliud. g̃ illō manet. ergo materia manet postcꝫ corrupta ē. z hoc est incōuenies. g̃ materia est incorruptibilis

De principio autem ꝑm speciem. vtrum vnū aut plura aut quot aut que sunt per certitudinem ꝓme philosophie opus est determinare. ergo in illud tempus dr̃eponatur. De physicis aūt z corruptibilibus speciebus in posterius demonstrandis dicemus. Qz quidem ergo sint principia. z que z quot numero determinetur a nobis sic. Iterum aūt aliud principiū incipientes dicamus.

¶ Ista est tercia pars capituli vltimi. in qua ꝓbus excusat se de vlteriori determinatione de forma Dicens q ex quo iam sufficienter dictū de ꝓncipio quod est materia. z de priuatione. ideo iam dōm esset de ꝓncipio q̄d dicitur ꝑm speciem et formā. sed quia ad ꝓpositū nō spectat inq̄rere vtrū species sit vnius generis vel diuersoꝝ. quia h̄ habet in metaphysica inq̄ri vbi diuident species in separatos z nō separatos. Ñ vtrum species sit vna vel plures z quot sint separate forme. opus est determinare p certitudinē in ꝓma phia. Sed de physicis speciebus q̄ corruptibiles sunt ꝑm esse quod habent in materia physica dicemus in seq̄ntib⁹ Epilogādo dicit q dictū est. qz ꝓncipia sunt. z quot sunt spē z potētia. z q̄ sunt. scz quia illa sunt ꝓncipia motus z mobilis potius q̄ entis physici. ideo ꝛeꝛ ordinādū est aliud ꝓncipiū in q̄ loquemur de his q̄ sunt ꝓncipia entis physici ¶ Circa hunc tractatū mouent questiones. Prima questio est.

Utr materia (ex cuius ignorātia mltiplex error ꝓuenit ārichs phis) sit solū ꝑz analogiā ad formā ꝙgnoscibil' Et arguit ꝓmo ꝓtra suppositū q nō ꝓuenit error in phia ārichi ex ignorātia materie. qz ignorauerūt etiā causaz efficientē z formalē. vt habet in. ij. de gñatione. g̃ error ille multiplex nō ꝓuenit eis ex ignorantia materie Scdo sic. z est ꝙtra questū. Materia non est ꝙgnoscibil'. qz nihil ꝙgnoscit nisi ens in actu. sed materia est ens in potētia tm. g̃ nō est ꝙgnoscibil' Tercio sic. Quicquid ē ens per se. est per se ꝙgnoscibile. sed materia est ens p se. g̃ ē cognoscibilis p se. z p cōs nō est solū scibil' p analogiā ad formā. Maior patz p ꝓbm. ij. metaphysice. qz vnūquod

ex hz se ad ꝙgnosci sicut se hz ad esse. Quarto sic Qd est ꝓncipiū ꝙgnoscēdi alia. est maxime cognitū. materie est ꝓncipiū ꝙgnoscendi res naturales. ergo est maxima ꝙgnita. Maior est phi primo posteriorum. Minor est phi in proemio physicoꝝ z in. ij. physicoꝝ Quinto sic Quicqd hz ꝓpriam definitōnē est p se ꝙgnoscibile. sz materia hz ꝓpriam definitionē ergo ē p se ꝙgnoscibil'. Maior nota. qz definitio indicat eē rei. Minor est phi in fine ꝓmi physicoꝝ definiēs materiā Sexto sic. Quicqd habet ꝓpriam ideā in mēte diuina est p se ꝙgnoscibile. sed materia hz ꝓpriam ideaz in mēte diuina. ergo p se est cognoscibilis. Maior est nota. qz deus cognoscit oēs res p suas ideas. q̄tū in deo nō distinguūt a sua ēntia. Minor ꝓbat. qz nihil ꝓducit a deo nisi cuius idea ꝑfuerit in ipo. sed materia est a deo ꝓducta. vt in seq̄nti q̄stione patebit. ergo ꝛc. ¶ In oppositū tamen est phus in textu. Et ponitur primi discursus

Maior In gñatōe rez naturaliū. circa materiale ꝓncipiū. fuit maxima dubitatio ātiq̄. Minor Ex ente z nō ente nihil putabāt posse fieri. iccirco negātes oē gñari Concło Cognita subiecti natā. destruit oīs antiquoꝝ erroꝛ ort⁹ ex materie ignorātia.

¶ Maior patet ex sepe dictis. z qūo diuersificari sunt et in nūero z entitate illius ꝓncipij ¶ Scda ꝓpō pz in textu. fuit eñ hec fortissima eoꝝ ratio. Si ens simplr fieret vel fieret ex ente vel ex nō ente. si ex ente. tūc esset ens añ q̄ fieret. si ex nō ente. tunc ex nihilo aliq̄d fieret. mō ex nō ente z nihilo nihil fit. Unde nō poterant distinguere inter ens in actu z ens in potentia. z sic credebāt. q id qd nō est in actu esset simplr nihil. z quod aliq̄ modo ē. hoc esset ens simplr ¶ Conclusio pz. quia errores hmōi p ueniebāt ipis. qz putabāt materiā eē ens in actu z totā rei subam z formas nihil eē dixerūt. nisi dispōnes erraue rūt ergo in hoc. qz materia naturaliuz differt a materia artificialiū. qz hec est ens in pura potētia. illa ꝓ in actu z tota rei artificialis suba. Et ideo si aduertat. q oīne qd fit ens in actu. fit ex ente in poña. quod est materia q̄ nō est in actu. vt hmōi. z sic fit ex nō ente in actu. z tm ente in poña. Ex q̄ pz q ignorato ꝙditōe materie ꝑme ignorat ois mutatio z gñatio rei naturalis. z p cōs ea ꝙgnita destruit ois error qui ex tali ignorātia sumpsit exordiū. Et ideo ꝓbus hic laborat ad notificandū eā. eius eñ ꝙgnitio fundamentū est p magna ꝑte naturaliū ꝓbie. z ei⁹ cognitio ē plus q̄ dimidiū totius Ponit g̃ scdo discursus

Maior Eadē sunt essendi et ꝙgnoscēdi ꝓncipia Minor Materia ē tantūmodo ens in potētia. qd̄ tm actuat a forma Concło Igit solū scibilis ē ipa materia. ꝑm analogiā ad suū actū qui dr forma.

¶ Maior patet. qz vnūquodq; ꝙgnoscit p ꝓncipia causas z elemēta. vt dictū est in proemio huius. sed illa sūt etiam ꝓncipia essendi. g̃ sunt eadē ꝓncipia essendi z ꝙgnoscendi. dr̃ter tm sunt ꝓncipia essendi z ꝙgnoscendi. quia sunt ꝓncipia eēndi ꝑm q sunt in rebus. z sunt ꝓncipia cognoscendi ꝑm q sunt apud rationē. Etiā phs. ij. posteriorū z. ij. physicoꝝ docz demōstrare p q̄rtuor causaz gña Preterea. res hz ꝙgnosci sic ē. sz res ē p sua ꝓncipia. igit ꝛc Sz diceres. accētia sunt ꝓncipia ꝙgnoscēdi. vr dr ꝑ°de aia. z tm nō sunt ꝓncipia essendi. igit ꝛc. Solo. sz eadem sunt ꝓncipia eēndi z ꝙgnoscēdi. nō tm ꝙuertibiliter. cū aliq̄ pūt eē ꝓncipia ꝙgnoscendi que tm nō sunt ꝓncipia eēndi.

Vel dōm ꝙ eadē sunt ꝓncipia essendi ꝛ ꝯgnoscēdi a ꝓ
ri. mō accñtia nō sunt ꝓncipia ꝯgnoscēdi a ꝓri. sed a po
steriori Scđa ꝓpō hz duas ꝓtes. ꝑma ps ē ꝙ materia
solū ē ens in poña. patz qz materia est ꝓiuatōis ꝛ forme
ꝯmune subiectū. igit ꝑm se nō ē determiata aliq̄ actu cēn
di. sed ē in poña ad suscipiendū actū eēndi. Confirmat.
Oīnis actus ē forma. sz materia est ꝓncipiū diuersum a
forma. ḡ oportz ꝙ sit solū in poña. qz qđ supponit añ for
mā subalē ē ens in poña. sz materia ꝓsupponit añ formā
substātialē. sic subiectū ꝓsupponit ante ꝑdicatū. ḡ mate
ria ē solū in poña. Hinc ē ꝙ ꝯmētator dixit materiā me
diare inter duo ꝯtradictoria sez inter ens ꝛ nō ens. intel
ligēs ꝙ ens. ens pfectū in actu. ꝛ ꝙ nō ens negatōem illi⁹
actus. q̄ ē ꝓriuatio. ꝛ sic loquit⁹ ē de ꝯtradictōe in gñe.
qz inter ꝯtradictoria simplr nihil est mediū Mediū
aūt ē materia sic subiectū nō ꝙ eēntialē ꝓncipatiōez extre
moz. sic dictū ē in dubio tercio circa ꝓcedentē tractatuz
moro Scđa ps ōr ꝙ actuat ꝙ formam. ꝓbat qz forma
ē pfectio materie. sic ꝙlibet actus ē pfectio sue potētie Et
ḡ sic forma substalis ē act⁹ simplr. ita materia extīs in po
tētia ad formā substantialē est in poña simplr. Et sic for
ma accñtalis ē actus ꝑm qđ. ita poña ad formā acciden
talē est poña ꝑz qđ. et ens in tali poña ē ens in actu simplr
qz nihil ē in poña ad actū scđm siue ad formā accñtalem
nisi ꝙ actū ꝑmū. siue ꝙ formā substantialē ¶ Conclo sequ
tur ex ꝑmissis. qz ex q̄ ꝓncipia essendi sunt ꝓncipia ꝯgno
scendi ꝛ esse ꝓncipaliter est a forma. ꝙ quā res est simplr
in actu. ꝙ materiā solū ē in poña. ꝙ efficiens est in fieri. ꝛ ꝙ
finē ꝓprie nō est in esse. sz in bñ esse. Ꝯgit res scit ꝙ formaz
ꝛ ꝙ alias causas. ꝑm ꝙ analogiā hñt ad formaz, materia
aūt analogiā hz ad formā sic poña ad actū. ḡ ꝙ analogi
am ad forma est solū scibilis ꝛ ꝯgnoscibil. sic poña ꝯgno
scit ꝙ actū Cui⁹ similitudinē ꝓbs ponit in lrā de mate
ria artificiali ad formā artis. qz nō cadit materia artz sub
ꝯgnitōe artificis. vel notitia artz nisi ꝑm ꝓportionē ꝛ ana
logiā quā hz ad formā artificialē illius artz. vt ōr. ij. phy
sicoꝝ. Uñ domificator nō ꝯgnoscit lapides ꝛ ligna. nisi
ꝙ ꝓportionē ꝛ analogiā quā hñt ad formā domus. Et si
militer faber nō ꝯgnoscit ferrū nisi hz ꝓportionē ad formā
siue artis. Et ḡ illa ꝛba ꝓbi cū ōr. Subiecta aūt natura
scibilis ē ꝑm analogiā. diuersimode exponūt. vno⁹ ab Al
berto sc Materia subiecta in motu. q̄ ꝓncipium est rei fa
cte nō est scibilis ꝙ se. sed potius ꝙ analogiā. h̄ ē ꝙ ꝓporti
onē. ꝛ ꝓcipue si p similitudinē accipiant naturalia ad artifi
cialia. qz sic in artificialibus es se hz ad statuā ꝛ lignū ad
lectū vel archā in eo ꝙ sustinet formā artificialē. aut alio
rū aliq̄d ꝑm formatuz artis ad informe ꝑz artz formā se
hz antecē artis formam accipiat. sic ipa ꝑma materia se
hz ad subam gentā. siue ad h̄ aliq̄d. ꝛ ad id qđ ꝙfectum
est in natura. quia ipsa est informe quod sustinet formā
substantialē. ꝛ per ꝯsequens ad oēs alias formas acci
dentales. Aliqui tamē intelligunt ꝙ materia ꝯgnoscitur
ꝑm analogiam ꝛ ordinem seu habitudinē ad formā natu
ralem. ꝛ hoc est quod in discursu tangit. quia vnūquodq̄
ꝯgnoscitur ꝑm ꝙ est in actu. sed materia est in actu ꝙ for
mā. ergo ꝛc.

Ad rationes Ante oppositū factas. Ad ꝓ
mā dōm est ꝙ ꝓncipalis cā er
roris antiquoꝝ fuit ignorātia ꝛ error circa materiā ex cu
ius ignorantia et errore deuenerūt in errores circa alias
causas. quia ex quo crediderūt materiā esse ens in actu.
ꝓmū ens quod a nullo alio esset productū. et ex quo alia
fierent. ideo dicebant materiā esse ꝓmā causam. ꝛ sic ꝓ
mū efficiens. dicentes eam solū esse ens perfectum a quo
ꝛ ꝙ quod oīa alia fierent. ꝛ a quo oīa alia sustentarent
ꝛ ꝯsequenter dixerunt ꝙ forme rerum non essent nisi qui
dam accidentales modi aduenientes huic enti in actu. ꝛ
ita ꝯsequenter dixerūt ꝙ hoc ens eēt finis oīm. quia solū
pfectum ꝛ bonum. ꝛ sic nullā aliam causam extra materi
am dixerunt esse. et ita conditiones nobiles primi princi
pij attribuerunt materie. volentes materiā esse ꝑmū ꝓn
cipium ante quod nihil est ꝑm priuationē omnis priori
tatis. scilz ordinis ꝛ temporis. ꝛ sic dicunt eam eē simpli
cem. ꝛ sua perfectione oīa alia continere. Ad secūdā
dicēdum. ꝙ bene probat materiam ꝑm se nō esse ꝯgnosci
bilem. sed non probat quin ꝯgnoscatur per formaz. Non
tamen intelligendo sic. ꝙ materia ꝯgnoscatur per spēci
em intelligibilem forme. sed ꝯgnoscitur per speciez intel
ligibilem totius compositi. per quam ꝯgnoscitur forma
in esse materie. ꝛ sic etiam ꝯgnoscitur materia. Ad ter
tiam dicēdum. ꝙ materia est in genere entis. ꝛ ꝓ tāto
est ens per se. sicut ens affirmatuz affirmatione excluden
te simplicē negationē ꝯtradictionis dicitur per se ens. ta
men quia solum ens in actu est ꝙ se ꝛ absolute intelligi
bile. vt dicitur nono metaphysice. Ideo materia licz sit
intelligibilis. non tamen absolute. sed eo modo quo se ha
bet ad actum essendi ad illum compatur per formā ꝓpor
tionis siue analogie ꝑm quaz potentia ꝓportionatur suo
actui. ergo est tantū intelligibilis per analogiā ad formā
ꝛ sic materia se habz ad esse quod est actus forme respecti
ue. ꝛ ideo dicit pbs. ij. huius materiaz dici ad aliquid.

Ad quartā dōm. ꝙ materia est ꝓncipiū ꝯgnoscēdi sic
cut est ꝓncipium essendi. sed est ꝓncipium essendi ꝙ ana
logiam ad formā. quoniā subiectum est forme que ē sim
pliciter ꝓncipium ꝯgnoscendi licz forma nō sit ꝓncipiuz
ꝯgnoscēdi rei naḳal ꝛ physice ꝑz ꝙ hmōi. nisi cū materia ꝑz
ꝙ illa est subiectū eius ꝛ termin⁹ essendi. Ipsa tamen ma
teria ꝑm se accepta in sua informitate non est ꝯgnoscibil
neq̄ per sensuz neq̄ per intellectum. cum careat oīni for
ma et sensibili ꝛ intelligibili. Unde notandū est ꝑm ali
quos ꝙ triplex est via deueniendi in ꝯgnitionem materie
Prima est via resolutionis. vt accipiendo vnam substā
tiam compositam ex materia ꝛ forma. vtputa sortē. tunc
per intellectum possumus resoluere siue deponere accidē
tia. ꝛ tūc remanet materia ꝛ forma. si tūc intelligatur ab
illo homine forma separari a materia. tunc quod remanet
est materia prima. ꝛ tunc manifestum est ꝙ illa materia ē
aliquid. quia corpus humanū. Secūda via. est via trās
mutationis. videmus eīm ꝙ vna res trāsmutatur in alt
am. ꝛ ꝯgnoscimus. ꝙ res in quam transmutatur augetur
per hoc ꝙ alterum transmutatur in ipsam. sed ista trans
mutatio non potest eē per nihil. ergo est per aliq̄d. ꝛ non ꝙ
accidentia ꝛ formā substantialem. quia illa non manent.
ergo per materiaz. hoc ergo quod manet sub vtroq̄ ter
mino in transmutatione est materia prima. Tercia via. ē
via predicationis. quia est in predicando vltimum. ꝛ sic
quod de nullo alio predicatur. hoc est materia. ergo mate
ria potest ꝯgnosci per viam predicationis. Et ratio hu
ius est. quia modi predicandi ꝛ subiciendi fundant in
modis essendi. sed materia est vltimum in essendo. ergo
etiam erit vltimum in predicando. Sortes igitur licz sit
individuum. adhuc tamē potest predicari de sua materia
q̄ ei in predicādo subiicitur. dicēdo h̄ materiatū ē sortes

Ad quintā dām. q illa definitio nō datur de materia ſm ſe accepta. ſed per reſpectū ad formā. nam ipa nō habet q ſit ſubiectū ꝓcindendo reſpectū eius ad formā. ſed potius per reſpectū ad ipſam. ido ſicut eſt ſcibilis. ita definibil'. z ſicut eſt definibilis. ita etiam eſt ſcibilis. ſed definibilis eſt ſolū per analogiam ad formā. ergo etiam ſic eſt ſcibilis. Sed diceret aliquis. Omnis ꝑgnitio eſt grā ſimilitudinis. ſed materia nō habet ſimilitudinē cū ipſa forma. nec econtra. eo q oppoſitas hñt rōes materia et forma z ꝓprietates. Solutio licz ibi non ſit ſimilitudo ſimpliciter. eſt tamē ſimilitudo ꝓportionis. et eſt ſimilitudo nō ꝙdem materie nec forme. ſed totius. totius ꝙdem nō abſolute. ſed ſm q a ſuis ꝓncipijs dependet. z tō manifeſtat ꝓius talis ſimilitudo ꝓncipia ꝯ totū. z hoc ordine nature. et ꝓius formā ꝯ materiā. z nō ſolum manifeſtat ꝓncipia intrinſeca. verū etiam ꝓncipia extrinſeca. ſ. efficientē cauſam z finalem. Unde ſpecies intelligibilis rei manifeſtatiua eſt rei ſm q eſt ex omnibus ꝓncipijs dependens. Ex quo etiam ſumi poteſt q totuz ſiue res naturalis ē magis ꝑgnoſcibilis. quia ꝯtō aliquid plus habet de entitate. tanto eſt plus ꝑgnoſcibile. res aūt naturalis plus habet de entitate ꝯ materia. cū eſſe ſit ꝓprie totius compoſiti. Sed cōtra hoc eſt quod in ꝓoemio dictū eſt. q principia ſunt ſimplr magz nota. ſz materia ē rei naturalis ꝓncipium. Solutio ꝓncipia dupliciter ꝑſideranter Uno modo ſub illo eſſe quo ꝓncipiant. z ſic ꝓncipia ſūz magis nota. hoc eſt ſm naturā ſui ſunt magis ꝑgnoſcibilia ꝯ ꝓncipiatū. Alio modo accipiunt ſeorſum. z ſic ꝓncipiatum poteſt eſſe magis notū z ꝑgnoſcibile ꝯ ꝓncipiū Et ſic eſt aliquod ꝓncipiū. ſz materia quod ꝓpter debilitatem ſue eſſentie nō eſt per ſe ꝑgnoſcibile. ſed per analogiam vt dictū eſt. Ad ſextam dām. q materia p ſe nō habet ideam in mente ꝓme cauſe. ſed eſt ſub idea forme. z ideo ſicut habet ideā ſic eſt ꝓducta a deo. ſed non habet ideam niſi ſub forma. ideo eſt ꝓducta z ſubꝓducta ſicut in queſtione que ſequitur patebit.

Utrum materia prima ſit in eſſe aliquo a primo creata. ſitqz in omnibus corporibus vna.

¶ Et arguitur primo contra primū. z ꝟ ſic. Quod nō hz eſſe nō eſt creatū a ꝓmo. ſed materia nō hz eſſe. ḡ ꝛc. Maior nota. q creatio terminat ad eſſe. Minor ꝓbat. quia omne eſſe ē a forma q̄ materia ꝓma ſm q huiuſmodi caret Secūdo ſic. Primū rerū creatarū eſt cē. z nō eſt ante ipm creatū aliud. vt dr in libro de cauſis. ḡ quod eſt ante cē nō eſt de nūero creatorū. ſed qd eſt añ formā eſt añ eſſe. ſed materia ē añ formā. ḡ eſt ante eſſe. ḡ materia ꝓma nihil eſt. Tercio ſic. Effectus ꝓme cauſe ē ꝑfectior effectu cauſe ſecūde. ſed forma q̄ eſt effectus cauſarū ſecūdariarū ē verius ens ꝯ materia. ḡ materia nō ē effectus ꝓme cauſe. modo oē creatū eſt effectus ꝓme cauſe. ḡ materia prima nō eſt creata Quarto ſic. Quicqd eſt creatū hz eſſe qd ꝑceſſit nō cē. ſed materia nō hz eſſe. quod ꝑceſſerit nō eſſe. ḡ nō eſt creata Maior ꝓbat. quia niſi. ſic ipm eſſet ꝙd increatū. q̄ increatū definit q eſt cuius cē non ꝑcedit nō eſſe. Sed minor ꝓbat. q oē cuius eſſe ꝑcedit nō cē radicatur in aliq̄. ſed materia nō radicat in aliq̄. ḡ eſſe eius nō ꝑcedit nō eſſe. Maior illius ꝓſyllogiſmi ꝓbat. quia cuius eſſe ꝑcedit nō eſſe. hz oppoſitionē entis ad nō ens. ſed oīs oppoſitio radicat in aliq̄. eo q oīs oppoſitio circa vnū fit. aliter eīm nō eēt oppoſitio. Minor eiuſdē ꝓſyllogiſmi ꝓbatur. q̄ ſi materia radicaret in aliq̄. materie eſſz materia z iret ꝓceſſus ille in infinitū. Quinto ſic. Oīm creaturarū idee ſunt in mente diuina. ſed materia ꝓma nō habz ideā in mēte diuina. ḡ nō eſt a deo creata. Maior eſt Augſ. in libro octoginta triū q̄ſtionū . Minor ꝓbatur. quia nullū informe eſt ideatum. ſed materia ꝓma eſt quoddā informe. ḡ nō eſt ideata in deo. Sexto ſic. Opera dei ſunt ꝑfecta. ſed materia nō eſt ꝑfecta. ergo nō eſt opus dei. Maior eſt nota. q̄ oīm cauſarū ꝑfectiſſima z etiā atteſtat hoc ſcriptura deutronomij. iij. Magnificentia deo noſtro dei ꝑfecta ſunt opa Septimo ſic arguit ad ſēdam ꝑtem queſiti Materia vna ē tam in ſubſtantijs ſeparatz ꝯ materialibz ſeu corporeis. ḡ in oīmibus corporibus eſt vna materia. ꝓſequntia eſt nota. ſed añs ꝓbat auicebron q̄tuor rōnibus. Prima eſt. quoz vnū ē genus. illoz reductio eſt ad ꝓncipia illius gñis. ſz ꝓncipia ſubſtantie ſunt materia z forma. ḡ in oibz ſubſtantijs tā corporeis ꝯ incorporeis eſt materia. Scōa. vbicunqz reperitur ꝓprietas materie ibi reperitur materia eiuſdē rōis. ſed in ſeparatis ſeu incorporeis ſubſtātijs reperit ꝓprietas materie. ḡ z materia. Maior nota. q̄ paſſio non inuenit extra ſuū ſubiectū. Minor ꝓbatur. quia ſubſtare z ſubſtere ſunt ꝓprietates materie. z inueniunt in intelligentijs. Tercia. Oīme quod eſt diſtinctū z formatū ꝑſupponit añ ſe aliquid diſtinguibile z formabile. ſed ſubſtancie incorporee z corporee ſunt formate z diſtincte. ḡ hñt añ ſe diſtinguibile z formabile. z ꝟ nō eſt aliud ꝯ materia. ergo vna eſt materia in ſubſtancijs corporeis z incorporeis. Quarta ſicut ſe habet genus ad dr̄as. ita materia ad formas. ſz idem genus poteſtate ꝓtinet has dr̄as corporeū z incorporeū. ḡ etiam eſt eadem materia q̄ ꝓtinet formā corpoream z incorporeā. Iſtis rōnibus ꝓbauit auicebron candē materiā eſſe in intelligentijs z corporibz. q̄s allegat Alb̄tus in commēto declarans opinionē auicebronis. Octauo ſic. Quozūcunqz ē vna forma. illoz materia eſt vna. ſz oīm corpoz forma eſt vna. ḡ vna ē materia in oibus corporibz. Minor ꝓbatur. quia forma corporeitatis ē in omnibz corporibus. Nono ſic. dicit Auicēna in ꝓmo libro ſufficientie capitulo q̄rto. q hyle eſt ꝓmune oībus naturalibz z gñatis. ac corporibz illis q̄ ſunt de nūero ꝑpetuorū. ſed oīne corpus eſt aliquod taliū. ḡ eadē eſt materia in oīmibz corporibus Decimo ſic Quozūcunqz ē vna poſtēria. illoz vna eſt materia. ſed corpoz oīm tam celeſtium ꝯ ſubceleſtiū eſt vna poſtēria. ḡ ꝛc. Minor ꝓbat. quia in oīmibus eſt poſtēria ad motū. eo q oīne corpus eſt mobile. Undecio ſic. Quātitas oritur z cauſatur a toto ꝓpoſito gratia materie. ſed conueniūt oīa corpa in ꝟ q̄ ſunt q̄nta. ḡ z in materia Duodecimo ſic. Quoz ē vnū genus phyſicū. illoz ē vna materia. ſed corpoz oīm ſcz celeſtiū z ſub celeſtiū ē vnū genus phyſicū. ḡ ꝛc Minor ꝓbat. q ſcibile in phyſica ē genus vnū ad oīa que cadūt ſub phyſicali ſcia ſed oīnia corpa tam celeſtia ꝯ ſubceleſtia cadunt ſub cōſideratōe phyſicalis ſcientie. ¶ In oppoſitū tñ arguit quo ad primū queſitū autoritate Auguſtini z Anſelmi dicentium Tu dñe feciſti mūdū de materia informi quā feciſti de nulla re penes nullā. Ratione idem ꝓbatur. q omne ens aliud a primo ente exiuit in eſſe a primo. ſed materia non eſt primū ens. ergo exiuit a primo ente ſcilz deo in eſſe. z non per gñationez. ergo per creationem In oppoſitum tamen ſecundi queſiti arguit Quozū eadē ē materia illa ſtz adinuicē trāſmutabilia. ſz corpa omnia non ſtz trāſmutabilia. ḡ ꝛc Maior ē phī in ꝓo de gñatōe Minor ē eiuſdē ꝓo de celo Pro reſpōſiōe ponit ꝑm⁹ diſcurſ⁹

Maior. A nullo naturali agente materia exiuit in esse. Minor. Ipsa tñ nō est causa prima. ſz rei naturalis p̄ naturā causate pars subiectiua. Cōclusio Igit̄ materia exiuit in esse a primo. non tanc̄ ens p̄ se completum. ſz p̄ductū in toto p̄posito.

¶ Maior patet. qz nihil p̄ducit agens naturale nisi per motū. sed in motu oportet aliquid subiici. g̃ p̄supponit agens naturale materiā. z p̄ ꝓns nō p̄ducit eā. Unde in ꝟ dr̄ agens naturale z supnaturale. qz agens naturale p̄supponit aliq̄d tanc̄ subiectū sue actōi. z hoc ē ens in potentia vt hmōi. sed agēs supnaturale nihil p̄supponit. Cui⁹ ratio est. qz vnūquodq̄ agit p̄m q̄ est in actu. ſz agens naturale non ē pur⁹ actus. sed potentie p̄mixtus sed supnaturale ē purus actus. ideo agēs naturale supponit ens in poña. z neq̄t totū p̄ducere. sed agēs supnaturale nihil p̄supponit. sed totū p̄ducit. Scdo p̄bat sic. Si materia exiret in esse agente naturali. vel g̃ p̄ g̃nationē vt augmētationē vel alterationē. nullū p̄t dici Nō p̄mū. qa in fine hui⁹ p̄mi oñditur q̄ materia est ingñabil⁹ z incorruptibilis z terminus g̃nationis ē forma. Nō scdm nec tercium. qz ille mutationes p̄supponūt totū ꝓpositū. vt p̄z p̄mo de g̃natōe. Sed ꝓtra. Quicquid accipit esse ab agēte naturali. post̄ hoc nō habuit exiuit in esse ab agēte naturali. sed materia ē hmōi. g̃ ꝛc. Minor p̄bat. qa materia p agens naturale accipit formaz. g̃ esse. qz forma dat esse. Sol⁹. duplex ē esse materie. Unū quod ꝓuenit sibi grā totius ꝓpositi. z de tali p̄cedit argumentū. Aliud est esse materiaz. i. esse materie vt materia ē. z hoc ē ēe potentiale z subiectiuū. z hoc p̄supponit añ g̃nationem z actiōem cuiuslibet agētis naturalis. ¶ Scdā p̄positō quo ad p̄mā p̄tem est nota. Et etiam facile p̄t p̄bari. primo sic. Materia p̄ma illa ē oibus rebus naturalib⁹ commixta. g̃ nō est p̄ma causa. Añs est notū. ꝓña p̄bat. qz ſz p̄ma causa oia regat. nllū tñ ꝓmiscet. eo q̄ hoc repugnat cause p̄me p̄ut p̄ma est. Scdo p̄bat. qz materiat causa z efficiens nunc̄ coincidūt. sed p̄ma cā est causa efficiens g̃ nō coincidit in idē cū materia. Maior ē phi. ij. huius Tercio sic oñditur Mouens z motū. vt hmōi nūc̄ coincidūt p̄ subam. ſz prima causa ē mouens tñ. z materia p̄ma motū tñ. g̃ materia nō est causa p̄ma Quarto. p̄fectissimū ens z ens ip̄fectissimū nō sunt idē. sed p̄ma causa ē ens p̄fectissimū z in fine p̄fectōis. z materia ē ens ip̄fectissimū cū sit ꝓpe nihil. g̃ ꝛc. Sed ꝓtra hoc arguitur. Materia p̄ma ē simplex eo q̄ ē sua poña. z p̄ma causa est simplex. g̃ materia videt eē cā p̄ma. Ad hoc dōm q̄ illud argumentū peccat in forma z materia Jn forma qz arguit ex puris p̄cularib⁹ in scda figura. Jn materia qz simplicitas equocat. qz materia p̄ma ē simplex p̄ exclusionē oīm p̄fectōis. sed p̄ma cā est simplex p̄ exclusionē ois ꝓpositōis. Est em̄ materia simplex. sic tñ q̄ non est in fine simplicitat̄. p̄ma cā aūt est in fine simplicitat̄. Qz aūt materia p̄ma nō sit in fine simplicitat̄ p̄z. qz licz nō habeat p̄tem eētialem z q̃ntitatiuā. eo q̄ nō sit ꝓposita ex essentijs diuersis vel ex q̃ntitate. tamē ꝓcreta ē habitu dinib⁹ z ꝓponibilis ē. Sz adhuc arguit ad idē. Que cunc̄ non dr̄ñt dr̄ña sunt idem. sed prima cā et materia p̄ma nō dr̄ñt differētia. g̃ sunt idem. Minor p̄batur. qz vtrūc̄ simplex est. sed q̄ habent dr̄ām hñt aliq̄d supadditū eis. z sunt ꝓposita. Solutio Alberti. p̄ma simplicia maxima differunt dr̄ña. quia differunt seipsis quēadmodū differunt adinuicē quelibet due dr̄ñe a duab⁹ specieb⁹ abstracte. Ille em̄ simplices sunt z seipsis differunt sicut̄ rationale z irrationale. si em̄ due differentie haberent differētiam iret hoc in infinitū. Similia argumenta faciunt quidā antiquoz q̄ hanc opinionē habuerunt que hic dimittenda putaui. sed videantur apud Albertum in commento p̄mi phȳsicoz. tractatu eius tercio capitulo decio tercio. Secunda pars ꝓpositionis patet ex supius dictis. qz res naturalis componit ex materia z forma. ex materia quidem tanc̄ ex p̄ncipio suscipiente esse. z ex forma tanc̄ ex p̄ncipio dante esse. sed principiū suscipiens eē est p̄ncipium subiectiuū. sicut dans esse est p̄dicatiuum. Dicitur etiam in ꝓpositōne per naturā causate. quia materia de qua sermo est. non est pars subiectiua substātia⁹ ima⁹ terialiū. Nec est pars subiectiua eo modo quo inferi⁹ dicitur pars subiectiua sui superioris. sed dicit̄ pars subiectiua respectu forme. cui in toto ꝓposito substat z subiacet

¶ Conclusio quo ad primā eius p̄tem p̄z. qz materia p̄cessit in esse cum nō sit prima causa. p̄ut dictū est in minori. z nō per g̃nationem. aut a naturali agente. p̄ut dictus est in maiori. ergo ab agente supernaturali z per creationē. Et licet philosophi nō sit determinare de exitu materie in esse. sed potius relinquere z supponere materiaz esse eo q̄ ipsa sit principium phȳsicum. cum ꝓpter bonitatem doctrine hic venit determinandū quomodo a p̄ma causa exiuit in esse. Secunda pars conclusionis. ſz q̄ nō sit producta vt ens completum. patz. quia sicut dictum est. ipsa est creata de nulla re. z penes nullaz rem. z prope nihil. Et sic materia est creata vt sit stramentū forme cōsequenter per ꝓpagationem generatiōis naturalis formabilis. z ita materia p̄m ꝓpriū esse creata est. vt quid informe p̄fectibile z formabile. z hoc per formā sine qua nūc̄ est vna vel alia. Unde considerandū est. q̄ differentia est inter creationē in creatōnem z subcreatiōez. Creatio enim est totius compositi subsistentiz. z proprie illius q̄ per transmutationē naturalē produci non potest. Jncreatio vero est formaz substantialiū vel accidentaliuz que non habent esse ex materia sicut anima rationalis. z dona supernaturalia dicunt̄ increari. Subcreatio autē est ipsius materie que producitur vt forme stramentum Et ideo quando dicitur materia creata nō accipitur creatio proprie. sed cōmuniter vt idem est quod subcreatio. Et per hoc patet tercia pars que dicit. q̄ sit producta in toto composito. quia materia non est sine forma. Igitur ē sub forma producta. materia aūt z forma constituūt totum compositū. Sed contra Jllud potest per se produci z distincte quod habz eē per se z distinctum. materia est huiusmodi. ergo ꝛc. Minor probatur. quia materia nō accipit suū esse a forma. quia si sic. essz generabilis. Solutio. licet materia esse suū potentiale quo dicitur materia non habeat a forma. tñ quia est ordinatum ad actuz z formam. ideo nunc̄ est nisi sub forma. z cum vnūquodc̄ ꝓducitur p̄m q̄ habet esse. ipsa etiam nō creatur nisi sub forma et in toto composito.

¶ Secundi discursus

Maior. Analogia potentie. in diuersis reperitur diuersimode. Minor. Eoz tñ ꝓprie est eadē potentia. q̃ sunt adinuicem trāsmutabilia. Conclusio. Igitur vna est materia generabiliū z corruptibiliū. a qua differt materia corpoz celestiū. z multo amplius potentia subiectiua substātiaz spūalium

¶ Maior ꝓbat. qz ordo in poña sumit penes ordinē sui actus. sed actus iu diuersis repitur diuersimode. ḡ analogia poñe in diuersis repitur diuersimode. Qz aūt act⁹ in diuersis diuersimode repiat sic oñdit. qz q̄dam est act⁹ pfectissimus. q̄dam iperfectissimus. q̄dam medio mō se hñs. hec aūt diuersitas attēdit penes descensum a p̄mo p̄ncipio versus nihil. Vñ actus pfectissimus ē q̄ primo actui est vicinior. vt est actus substātiaꝝ separatarum. Im pfectissimus aūt actus est q̄ maxime distat a p̄mo actu. vt actus forme naturalis materie imerse. Medius ꝓ. q̄ medio mō se hz. vnde actus ois post primū p̄ncipium quod ē act⁹ purissimus. impur⁹ est ꝑ hoc q̄ nō est oīno poñe exps. Et sic actus puriores sunt q̄ illi purissimo actui sunt viciniores. z fiūt ipuriores. ſm q̄ magis ꝑmiscentur potētie. z obūbrank ꝑ poñam. z sic pfectissimus act⁹ post p̄mum est in substantijs sepatis. qui actus poñam vincit. In corporib⁹ vero gñabilib⁹ z corruptibilib⁹ potentia vincit actū q̄re ē impfectissimus. In celestib⁹ vero corpibus poña z actus purificātur. q̄re ōr actus medi⁹. Ecōtra aūt sumit analogia potētie ꝑ ascensum ad p̄mū vñ poña q̄ maxime distat a p̄mo actu. ē pfectissima. z q̄ minime distat. ē poña minima. z q̄ est media. medio mō se hz Ex q̄ ꝓz q̄ poña q̄ ē in substātijs sepatis. est minima eo q̄ est penitus p actū victa. z ad esse actus deducta. ita q̄ magis dicat quod est q̄ quod p̄t esse. et ideo dz in .ix. physico. q̄ in istz ḡpetuis posse nō distat ab esse. sed h posse est ad actū essendi deductū. z nihil possibilitatz amplius retinet. neqz ad motū aliquē neqz ad formā. Potētia aūt corpoꝝ celestiū licz nō sit ad formā aliā. quaꝑter celū est corp⁹ ingñabile z incorruptibile. tñ est in poña ad vbi. et ḡ hoc corpus celeste est cū q̄ntitate z sine ꝓtrarietate q̄ est in q̄litatib⁹ Sed poña in subcelestib⁹ est poña ad formā z ad motū. z ḡ in ipis est q̄ntitas z q̄litas cū ꝓtrarietate. z hec poña est potentia materie p̄me. de q̄ hic sermo est in hoc libro physicoꝝ. ¶ Secūda ꝓpositio ē Aristotel⁹ p̄mo de gñatōe. Et rō est. qz coꝝ q̄ sunt adinuicem transmutabilia est idē gen⁹. ḡ eadē est etiā coꝝ poña. cōsequētia tenet. qz genus noīat poñam formabilē ꝑ dīnas z sic ꝓtraria dicunt esse vnius potētie. vt dz decimo metaphysice ꝓpter eorum repugnantiaꝝ formalem. ab vno genere diuisibiliter ortū. z eorundē etiā est idē subiectū ꝓpter repugnantiā coꝝ p̄ncipioꝝ. ꝑ quā sunt mutuo actiua z passiua. Ex q̄ ꝓz q̄ ꝓtraria physica dīr a ꝓtrarijs logicaliter acceptis. qz ad ꝓtrarietatē logicalē sufficit repugnātia formalis spēi sub vno gñe. Sed ad ꝓtrarietatē physicā cū hoc req̄rit repugnātia habitus z p̄uationis mutuo transmutabilū in subiecto. Sed ꝓtra. Contraria nec sunt eadē subiecto nec poña. p̄mum ꝓbat. qz seq̄retur q̄ essent idē nūero. sed ꝓtraria eē idem nūero implicat ꝯdictionē Secūdz ꝓbat. qz poña distinguit ꝑ actū vt dictū est. et habet nono metaphysice. ḡ duo ꝓtraria eēnt vnus actus. Solo Materia seu subiectū ꝓtrarioꝝ hz in se duplicē poñaz. scz subiectiuā ꝑ quā materia dz vna nūero ex ꝓpriā subā z eēntiam. et potentiā formalē q̄ est in ipa ex p̄uatione forme nō habite. p̄ma poña est materie essentialis. secūda accītalis. Nec seq̄tur ꝓpter idēticatē numeralē materie cōtraria eē eadem nūero. qz non simul subijcit ꝓtrarijs sed successiue. q̄ etiā successio coꝝ in subiecto eēt impossibilis. nisi coꝝ esset eadem poña ¶ Conclo quātū ad p̄mā ptē est phi in p̄mo libro de gñatōe. z in hoc p̄mo physicoꝝ. Et rō est. qz quoꝝ est trāsmutatio adinuicem. eoꝝ est vna materia. sed oīm gñabiliū z corruptibiliū est transmutatio adinuicē. ḡ Maior patz. qz omis transmutatio est inter ꝓtraria. sed ꝓtrariorū est idē subiectū. nec opz q̄ oīm sit transmutatio adinuicē imediate. sed sufficit q̄ mediate. vt materia hois trāsmutat in elemēta z elemēta in arborē. ꝛc. Et intelligit etiā de materia nō q̄ est in actu ꝑ formam. sed de ipa materia ſm q̄ est poña et subiectū transmutatōis. talis em ſm se ꝑsiderata est vna qz indiuisa. diuidit aūt ꝑ formas quas recipit. z sic oīmi forma fecluſa remanet vna. nō q̄dem vna gñe. qz talis vnitas est a forma gñis determinati. nec specifica. qz talis est a forma specifica. sed remanet vna nūero ꝑ indifferentiaꝝ z ꝑ carentiā distinguentis. Vñ vnū nūero aliq̄d pōt dici dupl̄r. vno⁰ positiue. z talis vnitas causat a termiatōne ponē ꝑ actū siue formā. z ſ mō accipit phus q̄n ōr vnum nūero vel idē numero ōr quadrupl̄r p̄mo ropicoꝝ. Alio⁰ dz aliq̄d vnū nūero p̄uatiue ꝑ distinguēt̄z carētiā. z sic materia seclusis formis manet vna. Circa hoc cōsiderādū est q̄ duplex est materia. q̄dam est p̄ma. z est materia ſm se accepta ꝑ formarū z oīm dispositionū accidētaliū exclusionē in ordine ad diuersas formas. non tū secludit ab ea p̄uatio vlis neqz forma corporeitatz. qz tunc eēt materia p⁰ p̄a z impro ꝑe dicta. q̄ āplius nō eēt in gñe physico Alia est materia secūa q̄ dz materia determiata dispositionib⁹ accītalib⁹ disponētib⁹ ipam ad aliquā formā particulārē z determinatā. vt semē cui dz materia secūa. qz dispositā est ad formā ei⁹. z nō ad aliam cuius ipa sit p̄ma materia eq̄. qz p̄ma non tū p̄ma simpl̄r. z sic loq̄ndo de materia nō est eadē nūero in oibus gñabilib⁹ z corruptibilib⁹. eo q̄ sic ꝑ diuersas formas est distincta z multiplicata. z quoꝝ hoc mō materia vna est. illa sunt vnū nūero. sed quoꝝ materia ſm poñam eius accepta vna ē. nō ꝓpter hoc sunt idē nūero. verū tū q̄ materia p̄ma z secūa ſm poñam z eēntiam materie non sunt distincte materie. sed penes eē solū variate. Secūa ꝑs ōr. q̄ materia celestiū corpoꝝ nō sit eadē cū materia gñabiliū z corruptibiliū. sz dz at ab ea. Probatur hec pars p̄mo. q̄ in celestibus corporibus sit materia ꝑ ph̄m p̄mo celi dicentem. Cum dico celum dico formā. cum dico hoc celum dico formā in materia. Et ibidem ōr celum esse constitutuz ex sua materia tota z hoc intelligitur de q̄libet corpe superiori. Preterea. vbicūq̄ ē q̄ntitas ibi est materia. sz in celo est q̄ntitas. ḡ materia Maior est nota. quia quātitas oritur a toto compositō gratia materie. Minor ꝓbatur. quia celum mouet. sed nihil mouet. nisi q̄tū. vi. physicoꝝ Sz si querat vtꝝ oīm celestiū corpoꝝ sit vna materia. respōdetur q̄ sic Probat. quia quorūz est eadem poña ad motum. illorum materia est vna. sed omniū celestiuz corpoꝝ est eadem potentia ad eundez motum. ḡ Ire quorūcūq̄z est eadem contrarietas. illorum est materia vna. sed sic est de celestibus corpibus. quia ibi est dextrum z sinistꝝ. ant z retro. ḡ eorū est vna materia. Sed contra. dicit ph̄s primo de generatione. q̄ quoꝝ materia est eadez illa sz adinuicem transmutabilia. sed celestia corpora non sunt transmutabilia. vt dicitur p̄mo celi. ergo Solutio q̄ maior intelligitur de materia que est in potentia ad formaz et non de illa que est tantum in potentia ad vbi. Vel dicēdum est ſm Albertum in secunda parte summe. q̄ materia superiorum corpoꝝ consideratur dupl̄r. vno⁰ in cōparatione ad formam cui substat. Alio modo in comparatione ad modum qui est cōmunis passio consequēs compositū. Primo⁰ coꝝ non est vna materia. Secūo aūt mō est vna communi ratione. subiectū enim comparatur ad

passionē ꝑm rōnem qm̄ vlis. Sed q̄ materia corpoꝝ celestiū differat a materia generabiliū z corruptibiliū. ꝓbatur ꝑ ꝑm. viij. metaphysice dicentem. q̄ nō est necesse si aliq̄d habeat materiā localem. ex hoc gñabile z corruptibile hꝫ. ex q̄bus vlis manifeste habet̄ q̄ materia q̄ est in poña tm̄ ad vbi ē alia a materia q̄ est etiā in poña ad formā. sz materia celestiū corpoꝝ nō est in poña nisi ad vbi. sed materia gñabiliū z corruptibiliū est in poña ad formā. g̃ differunt materia celestiū z subcelestiū corpoꝝ. Vñ materia celestiū corpoꝝ nō distat ab actu. sed sp est ꝓiuncta actui substantiali. z sic ꝺr ꝑhus primo celi. celū esse ꝓstituꝝ ex sua materia tota. ita q̄ nulla est materia celi extra ip̄m q̄n sua forma sit ꝓprehensa z actuata. Materia aūt subcelestiū est in poña ad formas ꝑles q̄ nō p̄t simul esse in materia. et ideo q̄n est sub vna forma quā hꝫ. est in poña ad aliaz formā qua caret z nōdum hꝫ. sed quā tm̄ apta nata est hꝫe. quapter materia gñabilium z corruptibiliū habet sp sibi annexā priuatiōem. materia aūt celestiū corpoꝝ nō. Et io Albertus. ij. metaphysice capło vltimo. sup illo ꝙ ꝑhi. forsan ois natura materiaz hꝫ. dicit q̄ materia equinoce est in his q̄ sunt in poña ad vbi tm̄. z in his q̄ sunt in potētia ad vbi z formā. Tercia ꝑs ꝯclusionis ꝺr q̄ multo ampliꝰ ꝺr̄at a materia gñabiliū poña subiectiua substātiaꝝ separaꝝ z spūalium. ꝓbat̄ q̄ potētia rei oīno imobilis est plus ꝺr̄ns a materia gñabiliū q̄ꝫ poña rei in gñabilis. z tm̄ aliq̄ mō mobilis. sz potētia subiectiua separaꝝ substātiaꝝ est rei imobil̄. et materia celestiū rei z corporis mobil̄. g̃ multo amplius distat poña subiectiua separaraꝝ a materia gñabiliū q̄ꝫ materia corpoꝝ celestiuꝝ. Item materia corpoꝝ celestiū z materia subcelestiū ꝓueniūt in forma corporeitatis. z illa in substātijs separ̄ nō inuenit̄. igit̄ minus ꝺr̄nt celestia a subcelestib⁹ corporib⁹. q̄ꝫ substātie separate. minor est nota. q̄ si forma corporeitatis esset in substātijs separatis. essent corpꝰ subtantie. z quātitatē haberēt. q̄ꝺ falsum est cū sint substātie incorporee z simplices non quante. Et g̃ illa poña subiectiua in angelis nō ꝺr̄ ꝓprie materia. z g̃ auctor causarū nō vocat eam hyle. sed hyliatin q̄ꝺ est diminutiū a materia. vl̄ q̄ꝺ est ꝑcans ordinabiliter scilz modū hꝰis materie vel materialiter. Pro cuius viteriori intellectu sciendū est. q̄ hꝫ substantie incorporee sint simplices simplicitate q̄ opponit cōpositōi ex materia z forma. nō tm̄ sunt oīno simplices. cū illa simplicitas soli ꝑmo ꝓueniat. z ideo aliq̄ nō potētes ꝓgnoscere eaꝝ ꝓpositōem direrūt ipas ex materia z forma esse ꝓpositas. sicut auicebron. cuius rōnes posite fuerunt in vna rōne mota aū oppositū et modū sue positōis ponit Albertus primo physicoꝝ capło vndecimo. tercij tractat⁹ ꝑmi physicoꝝ. vbi postq̄ꝫ exposuit mentē eius sic inq̄t. Hic nō habem⁹ loq̄ de his. sed in scia diuina. nisi ꝑ tanto q̄ dicit oīm materiā esse vnā. Hinc em̄ nō oēs cōcordauerūt peripatetici. et ipse auicebron magis videt fuisse stoicus ꝙtutes ponēs incorporeas in nullo existentes corpore. q̄ꝫ peripateticus. Et subiungit q̄ non fuit snia peripateticoꝝ intelligentias ꝓpositas fuisse ex materia z forma. sz ipas esse formas simplices. nō tm̄ in fine simplicitatis. ꝛc. Et post huius declaratōem ꝺr̄ sic. Nos aūt hꝫ nec vnā opinionē nec aliā approbare vel iꝓbare volentes dicimus q̄ dupl̄r contingit loqui de materia. scz ꝑm q̄ est subā q̄daz in ꝓposito essentiali ꝓpositōe ꝑ quā substat ꝓpositū. hꝫ nō sit ꝑ eā. et ꝑm q̄ est substātia q̄ est in potētia ꝑ quā subijcit̄ motui z mutatōi. et ꝑm primā sui rationē oportet necario ꝓcedere q̄ ipa est in oibus substātijs ordinatis in gñe subst̄ātie. siue sint corporee siue incorporee. vt ꝺr̄ auicebron. z hꝫ modo oīm ordinatoꝝ in gñe substātie est materia vna gñis vnitate. q̄ hꝫ genꝰ sit vlis forma. tm̄ intentio eiꝰ respondet materie in reb⁹. z vnitas eius respondet vnitati gñis. Si aūt substātie incorporee nō sunt ordinate in gñe. sed sunt forme simplices. tūc nō oporteret esse verꝫ quod dictū est. sed tunc oīm corpalium erit hoc mō dicta materia vna. Si ꝙ scḋo mō dicaꝝ tūc materia nō ꝓsideraꝝ nisi in moto corpore. sic ꝺr̄ Aristotel̄ in. ij. libro ꝓme ꝑhie. et hoc est materia vna ꝓma. q̄ tm̄ diuidit̄ ꝑm ꝓmā potētie diuisionē q̄ est poña ad vbi tm̄. et poña ad formā. Et q̄ ille potētie diuise sunt ꝑm eē z ꝓximas materias eo q̄ in his in q̄bus poña est ad vbi tm̄. tota materia eoꝝ q̄ susceptibil̄ est talium corpoꝝ est inter ea. In his aūt in q̄bus est poña ad vbi z ad formā nō est tota materia susceptibil̄ illius forme intra ea. ideo eq̄uoca est materia in illis. si ratio materie sumaꝝ ꝑm eē ꝑhysicuꝫ q̄ꝺ hꝫ in corporib⁹ illis. Preterea ad idez dñs Albertus in. ij. scripto distinctōe scḋa sic ꝺr̄. Hec opinio semp fuit q̄ angelus sit ꝓpositus ex ptibus ēntialib⁹. sz nō ex materia z forma. q̄ nō dico materiā esse ꝓmū ꝓncipiū ꝓpositionis substātie in gñe. sed substantie mote. et ideo vbi nō est poña ad motū nō dico ee materiā. nisi materia vade large z iꝓpe sumaꝝ. q̄m̄ mihi videt̄ q̄ ꝑhi nō loquātur de materia nisi ipsa sit sub aliqua ꝓpriatōe. bñ tm̄ dico q̄ si fundamentū voceꝝ q̄ tunc est ex materia z forma. q̄ ꝑhs dicit in septimo ꝓme ꝑhie. q̄ fundamentū nō est q̄n tm̄ nec quate nec aliq̄d aliox ꝑdicamētox. Preterea idē Albertus q̄rto metaphysice tractatu scḋo capło q̄rto ꝺr̄ sic. Aliud est dicere materiā in esse substātie eandē ee numero. et aliꝺ ē dicere materiā in ee materie ee idē nūero. z aliꝺ dicere hꝫ aliq̄d ee idē nūero. vl̄r em̄ idiuisio cā ē vni⁹ et inde contingit q̄ materia in esse fundantꝝ subeindiuiꝺ sa est et manet. et diuidit̄ in esse materie. put materia est ꝺr̄nata. q̄ ꝑm esse fundamēti videt̄ esse vna materia in oibus q̄ materiā hñt. et hꝫ etiā nihil ꝓhibet esse vnā in formis q̄busc̄unq̄ꝫ q̄ sibi sup eā succedūt. Sed in esse materie cui ꝓiuncta ē poña nō ē sic. q̄ in poña ad vnū non necessario ē in poña ad alterū. Materia em̄ vt substātia est fundamentū prior ē ad materiā. ꝑm q̄ materia in poña ē q̄ isto scḋo mō ē subiectū mutatōis et motus. priori aūt modo ē ante mutationē z motū. ꝛc. De his in codē capitulo videant̄.

Ad rationes Ante oppositū. ad ꝑmā dōm q̄ forma dat esse actuale. materia aūt hꝫ esse subiecti z potentiale. z hꝫ non hꝫ a forma verꝫ q̄ hoc esse potentiale nō ē esse simpliciter. sed ꝑm q̄ꝺ

Ad scḋam dōm ꝑm Albertū in de q̄tuor coeuis q̄ cuꝫ ꝺr̄ ꝑma rerū creataꝝ ē esse ponitur esse ꝑpetuale. sic ꝺr̄ ꝓmē tator in expositōe talis ꝓpōnis. Et idē ꝺr̄ btūs Dionysius in libro de diuinis noib⁹. capło. v. de ente. z ꝺr̄ ibi primū natura. a quo nō ꝓuertit̄ ꝓsequētia subsistendi. et sic ens est absolute ꝑmū. q̄ in ipso stat resolutio posteriox in prius. Et ibidē hꝫ primū ponit̄ ꝓncipiū ꝯgnitōis. cum aūt ꝺr̄ materia ꝑma ponit̄ ꝓncipiū ꝑm rōnem gñatōis et ꝑis. Et sic patz q̄ ꝑmū hincinde ponit̄ eq̄uoce. q̄ cuꝫ ꝺr̄ de ente. est ꝓncipiū ꝯgnitōis respectu eoꝝ q̄ ordinabilia sunt in ꝑdicamēto. Cū aūt ꝺr̄ de materia. est ꝓncipiū generationis. respectu gñatoꝝ. Ad tertiā dōm q̄ nō oportet effectū ꝑme cause esse ꝑfectionē effectu scḋox causaꝝ dūmodo ipse effectus nō sit ꝑductus ad sue cause similitudinē ꝛc est de materia. q̄ ipsa ꝑducta est. vt stramentū

nature ⁊ informe ꝓncipiū ⁊ tale necessario sc̄dm̄ quē cām̄ cau salitati ꝑsupponit vt dr Plato in Thimeo inducēs sum mū deū ad sc̄os deos loquentē ⁊ dn̄ deor̄ q̄m ꝑ opi fexq̄ ego sum. huius vniuersi gn̄is sementē factā. vobis q̄ tradā. vos cetera exeq̄ par ē. i. materiā mouere ad di uersas formas Sz dicer̄es. quicq̄d ē ipfectōis nō ē at tribuēdū deo. cū g̃ materia sit impfectissimū ens et⁹ pductio nō ē deo attribuēda. Sol'o Materia ē ens pfectū in suo ēsse cū ipa sit pfectū subiectū generationū ⁊ corrup tionū. pfectio em̄ in entib⁹ ē ꝑm diuersos gradus Nec sꝙ attendit pfectio cause ex effectu. ꝓducto a causa. sz etiam ex pfectiori mō ⁊ nobiliori mō. ꝓducendi. licz g̃ materia sit ens impfectissimū. ꝓpter qđ possz dici impfectus effe ctus. hz tñ nobilissimū ⁊ pfectissimū modū ꝓducēdi. eo q̄ ex nihilo ꝓducta ē. q̄re exigit et⁹ pductio cām̄ q̄ sit infi nite potētie Ad quartam dn̄m ꝑm Alb. in sc̄da gte de mirabili scia dei ⁊ in de quattuor coeuis. q̄ hec ꝓpō. omne cui⁹ eē ꝓcedit nō ē radicat in aliq̄ ē falsa. nec valet ꝓbatio. nō em̄ oppō ꝓtradictōis ē inter eē ⁊ nō eē in q̄b⁹ nō eē ꝓcedit eē. sz poti⁹ inter ea in q̄b⁹ eē ꝓcedit nō eē. Ad qđ intelligendū notandū ē q̄ veritas nō vniuoce est in affir mativis ⁊ negativis. sz ꝑ pus ⁊ posteri⁹. negatōis em̄ in tellect⁹ nō ē nisi ꝑ affirmatōem. sic negatōis veritas nō est nisi ꝑ veritatē affirmatōis. dr em̄ ꝓbs q̄ vnūq̄q̄ sic se hz ad verū sicut se hz ad eē. vñ cū eē negatōis nō sit nisi ꝑ eē affirmatōis. veritas negatōis nō erit nisi ꝑ veritatē affirmatōis. ybi gra. veritas ꝓpositōis cau sata a ꝓpositz q̄ ꝑm rē ꝓponibilia sunt. sicut idē cū seipō. ⁊ supius cū in feriori. ⁊ ꝓpria passio cū suo subiecto ⁊ effect⁹ cū cā ꝓpria. Et talia p̄dicata ex natura sua hñt oppōem ad p̄dicata extranea illi subiecto. vñ cū remouent a subiecto illo cau sat veritas negatōis a natura p̄dicator̄ illi⁹ subiecti. vñ hec. hō nō ē asin⁹. veritatem hz ab hac. hō ē hō. ⁊ qa hō opponit asino. quicq̄d ē hō nō ē asinus. ⁊ sic ptz q̄liter ve ritas in negativis ē a veritate in affirmativis. Unde in oppōne ꝓtradictōis eē ꝓcedit nō eē ⁊ nō econuerso. Uñ añq̄ mund⁹ eēt hec ꝓpō. mund⁹ nō ē nec̄ erat vera nec̄ falsa. ⁊ ꝟ tō. q̄ nō ē ꝓpō. Cōpositio em̄ ꝓponis causat a ꝓpōne res. res ār ꝓpositē añ mūdū nō sunt. ⁊ qa affirma tiua q̄m nō ē etiā negativa sibi opposita nō ē. s. mund⁹ nō est. Et sil'r dico de hīs. mund⁹ nō erit ⁊ mund⁹ nō fuit. et sic ptz q̄ sophistica ē ꝓbatio Ad q̄rtā dn̄m ꝑm Al. ꝑmo phȳsicor̄ capl'o. xiij. tractat⁹ vltimi. q̄ sicut ipa ē sci bil'r analogiā ad formā ꝟ mō ꝑm rōem ꝓpor̄tōis habu it ideā. ꝑmū em̄ causat ꝑ impīū. ⁊ tō subiectū cadit in in tellectu et⁹ ꝟ mō q̄ lignū in mēte artificis. nō em̄ cadit in mēte artificis in eo q̄ ē lignū. sz in eo q̄ ē susceptibile artz. et hoc mō ꝑmū subiectū forme naturalis cadit in mente diuina. Et declarat in summa quō ipa quodāmodo ha bet ideam ⁊ est ideata ꝑm q̄d adducens Augustinum in duodecimo cōfessionū dicentem. Sicut fatemur malus bonum esse quod creatū atq̄ formatum est. ita dicimus minus bonum quod creatū informe formabile est. sed ta men bonum. Antiqui tamē quidam dicebant materiaz nō ꝓcessisse a deo. sicut hactenus formam aut similitudi nem in mente diuina quemadmodū forma habet. sed ꝑ modum quo accidens procedit a substantia. ⁊ horum opinionem reprobat venerabilis dominus Albertus in cōmento primi phȳsicorum in loco preallegato.

Ad sextā patet sol'o. ⁊ dicit ꝑ° phȳsicor̄ loco q̄ supra Q̄ id qđ imediate ē a ꝑma causa quod ipse ad eē ꝓduc it maxima sui similitudine. sic est intelligēdum. ꝟ est pfectissi mū. sed sic nō ꝓducit ad esse materiā. sed vt sit subiectuz ⁊ fundamentū oīm q̄ ꝓducit hñt. ideo nō oportet ipam esse ens pfectū. Ad septimā Negandū ē añs ⁊ ad añceden tis ꝓbatōes respondendū ē ꝑmo q̄m dr q̄ est vnū gen⁹ ⁊c. Dn̄m est q̄ ꝓncipia gn̄is substātie nō sunt materia ⁊ forma. sed fundamentū ⁊ eē forme substātialis. sed ma teria ⁊ forma sunt solū substātie corporee ꝓncipia. vñ cuz actus ⁊ poña sint ꝓncipia subē in cōi ꝓcedimus ꝓpositi onē actus ⁊ poñe in substātijs incorporeis. Uñ Alber⁹ in summa ponit drām inter ꝓpositiōem substātie ex mate ria ⁊ forma. ⁊ ex q̄ ē ⁊ quod ē. q̄ in ꝓpositis ex materia et forma. neutz ꝑdicat de substātia ꝓposita. ꝓpositū em̄ ne q̄ est materia nec̄ forma. vñ in talib⁹ vl'e quod predicat de ꝓposito nō sumit a forma materie. sed a forma totius contūcti Sed in ꝓpositis ex q̄ est ⁊ quod est ꝑm Boetiū quo est ē forma totius. quod ē añt dr ipm totū cuius est forma. ⁊ hec ꝓpositō est in incorruptibilib⁹ ⁊ ingñabilib⁹ q̄z forma toti⁹ nō differt a forma materie. q̄r nō hñt ma teriā. g̃ ipm totū qđ supponit ꝙ quod est. nō hz distinctō nem a materia ꝓpter eandē cām̄ Et q̄m sc̄do ꝓbat. vbicū q̄ reperit ꝓprietas ⁊cz. Dn̄m q̄ ille nō sunt ꝓprietates ma terie vt materia est. sed vt fundamentū. q̄ mō in oib⁹ sub stātijs reperit. ꝓcludit g̃ bñ q̄ in oībus substātijs ponā ē q̄ tñ non est eiusdē ⁊cz. vt ꝓbatū fuit. Et q̄m tercio ꝓbat. oē qđ est distinctū ⁊ formatū ⁊c. Dn̄m q̄ omne formatū ⁊ distinctū ꝑsupponit informe. vel ꝑm rē vel ꝑm rōem. ⁊ sic ꝑm rōnē informe ꝓcedit formatū. sed nō ꝑm rem. ⁊ g̃ illō formabile ⁊ informe ē bñ genus logicū vel aliq̄d sil'e. Et q̄m q̄rto probat idē añs. Sicut se hz gen⁹ ad drās ⁊c Dn̄m est negando ꝓnaz. q̄r materia nō ē in ꝑona ad oēs formas. sz solū corporeas ⁊ naturales. ⁊ tō nō hz ambitū sicut genus generalissimū subē. hz em̄ oēs forme reducāt ad eandē potentiā g̃nis logici. sicut drāe due q̄ sunt cor poreū ⁊ incorporeū diuidentes ipm gen⁹ generalissimum nō tñ ad eandē potentiā materie illi genere corresponde tem. q̄r potētia materie nō ē potentia g̃nis logici vl'e eorū q̄ sunt in eodem p̄dicamēto. sz materie potētia est poten tia g̃nis phȳsici. ⁊ g̃ dr ꝑ hūs decimo metaphȳsice q̄ cor ruptibile ⁊ incorruptibile g̃ne drīt. ⁊ claret q̄ nō g̃ne lo gico. g̃ phȳsico. Sz ꝓtra. potētia materialis ē que seipa nō reducit in actū. sz hec ē in oib⁹ corpalib⁹ ⁊ spūalib⁹ sub stantijs. g̃ materia erit in oib⁹. potētia em̄ materialis nō est sine materia Sol'o Alber⁹ in summa. Materiale mi nus dr q̄ materia. potentia em̄ materiał vl'e est potentia materie. vl'e est potentia hūs aliquā ꝓprietatē materie. vt recipe ⁊ nō seipa reducī in actū. sz ꝑ altez. ⁊ hec ē potētia in spūali suba ꝓncipiata ex qđ ē ⁊ non ex materia. Ad octauā dn̄m. q̄ bñ ꝓbat q̄ plus ꝓuenit materia celestiū cū materia subcelestiū q̄ potentia subiectiua subar̄ se paratar̄. sz nō ꝓcludit q̄ sint vna materia ꝓprijssime dī cta. ꝑt g̃ dici materia vna vnitate analogie q̄ tñ ꝑm analo gatū ꝓncipale est solū in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. vñ ex diuisibilitate potētie materie celestiū ⁊ subcelestiū ꝓbatū ē in discursu sc̄do nō eē eādē materiā. sz equoce acceptū in celestib⁹ ⁊ subcelestib⁹ Dator etiā vera est de forma eadē nūero ⁊ spē. sz forma corporeitaz nō simpl'r ⁊ ꝑm rē. sz est solūmō eadē ꝑm rōnem gn̄is. Ad nonā dn̄m. q̄ sicut dr Albertus in summa dupl'r ꝓtingit loq̄ de materia cor porū sc̄z logice ⁊ ꝑm eē rei. logice ꝑm q̄ accipit vl'e abstra ctū ab hoc ⁊ ab illo ⁊ ꝑm hmōi rōem cōem ꝓsueuit dici q̄ vna ē materia corpor̄. Sz Auerrois in ꝓmento sup vndecimū metaphȳsice culpat hūc modum intelligendi

materiã sic dicens. forme ꝓmunes in ꝯbus inueniũtur vlra sunt entia in potentia. z ideo scire aliq̃d ꝑm quod est vl̃e. est scire in potentia tm̃ Cõmunitas igitur q̃ est in formis cõibꝫ intellecta nõ habet esse extra aiam nisi in poña ista aũt cõitas q̃ intelligit in materia est pura ꝑuatio cuz nõ intelligat nisi ꝑm ablatiõem formaꝝ indiuidualiũ ab ea materia. g̃ nõ haberet intellectũ extra aiam ꝑm hunc modũ ꝑm quẽ est cõis. z cum ita sit oꝑtet q̃ habeat determinatiõem aliã. scz q̃ sit subiectũ indiuidui sensibilis quod videt. nõ id qđ intelligit ex ea z hec est pfecta imaginatio materie. loq̃ndo g̃ realiter de materia z nõ ꝓlogice adhuc ꝓtingit loq̃ dupl̃r de materia. Uno mõ ꝓut sup ipam opat creator opꝰ distinctõnis z ornat⁹ quod determinat in opibꝫ sex dieꝝ. z sic ipa est vna in suba differẽs ꝑm esse quod accipit ꝑ ornatũ z distinctiõem a creatore. z sic de ea loquunt scti sup ꝓmũ capl̃m geneseos. Aliter loquunt pbi de materia scz ꝑm q̃ est ꝓncipiũ corꝑis mobilis in ꝙtum huiꝰ ꝓncipiũ. z ꝑm hoc differt materia ꝑ eẽ ꝑm q̃ dr̃nt mobilia in gñe ꝑm q̃ qđam mobile est ꝑm locum tm̃. z qđam transmutabile ꝑm formã. z ꝑm hunc modũ etiã differt poña materia. Ad decimã dm̃ q̃ corꝑoꝝ celestiũ z subcelestiũ elementoꝝ nõ est eadem potẽtia ꝓpinquissime dicta. q̃ poña nõ dr̃ ꝑm vnã rõem de potẽtia semꝑ actui ꝓiuncta. z de poña ab actu q̃nq̃ distante seu separata Nec etiã dr̃ poña ꝑm vnã rõnem de poña que est ad vbi tm̃. z de poña q̃ est ad vbi z ad formam zc̃. vt ex dictis patuit Ad vndecimã dm̃. q̃ tene sequl̃ in quocũq̃ est ꝙtitas in eode est materia. sed nõ sequitur q̃ in oĩbꝫ illis sit materia eiusdẽ rõnis. sed materia dicit vni⁹ z eiusdẽ vl̃e diuersaꝝ rõnum ex analogia seu habitudine ad actꝰ. seu formas vni⁹ z eiusdẽ. seu diuersaꝝ rõnũ

Ad duodecimã dm̃. q̃ triplex solet assignari genus scz metaphysicũ quod est esse z hoc est ꝓmũ creatum ꝓmi. z in hoc genere ꝓueniunt corruptibile z incorruptibile. celum z elemẽtum Secũdum est genus physicũ quod est materia accepta sub esse inchoatiuo forme. z hoc modo corruptibile z incorruptibile. celum z elementũ differunt genere. decimo metaphysice. q̃ non est materia eiusdem rõnis in celestibꝫ z inferioribꝫ Et loquẽdo de substãtijs spũalibꝫ in quibꝫ non reꝑitur vera materia dr̃nt ꝑtius q̃ gñe Tertiũ est genus logicũ. z in illo gñe bene ꝓueniunt corruptibile z incorruptibile. q̃m illis ꝑt ꝓuenire vnꝰ cõmunis ꝓceptus. z sic logicꝰ diuidit subam in corꝑoreã z in incorꝑoreã Patet g̃ ex his q̃ corꝑa celestia z subcelestia ꝓprie in gñe nõ ꝓueniũt saltem in gñe physico qđ est poña transmutabilis de forma in formã. vel quod ꝓueniũt in genere physico cõiter dicto quod sumit̃ a potentia mobilitatis ad vbi siue ad locũ. hoc em̃ cõe in illis reꝑit̃ q̃ sunt mobilia ad vbi Sed ꝓtra Idem est genꝰ physicũ z logicũ. g̃ si ꝓueniũt in gñe logico etiã ꝓueniunt in gñe physico. Añs ꝓbat. q̃ vl̃e añ rem z in re idẽ sunt vt dictũ est in q̃stione ꝑmali. Solu. ibi equocat genus physicũ. ꝓt em̃ aliq̃n accipi genus physicũ ꝓut in re quod est in pluribꝫ spẽ distinctis. z hoc mõ oĩs sube ꝓueniunt in gñe physico. Secũdo accipit̃ genꝰ physicũ ꝓprie ꝓut est cõis poña formal̃ formabil̃ ꝑm quã materia mobilis est de forma in formã a q̃ gñe physico sumit̃ genus logicũ ꝓ rõnem abstrahẽtem Et istud genꝰ physicũ sub diuisibile est in genꝰ gñalissimũ z subalternũ. Genus generalissimũ est ꝓmum esse inchoatiuũ seu ꝓma inchoatiua formaꝝ ꝓtrariaꝝ in materia sicut est inchoatio formaꝝ elemẽtorum. z potest dici forma corꝑoreitatis. Genus aũt subalternũ est inchoatio posterioꝝ sic̃ inchoatio formaꝝ mixtionaliũ z ꝓplexionaliũ aiatorum. z hoc modo genꝰ logicũ cõitate excedit genus physicũ. z ꝓ ꝑns non oia q̃ sunt eiusdem gñis logici sunt eiusdem generis physici.

¶ Questio alia. 4ª

Utrum forma generabilis ꝓsit in potẽtia materie ꝑm aliquod inchoatiuũ esse quod sit formale formabile Et arguit̃ q̃ nõ. ꝓmo sic. Dicit pbus q̃ aliud ꝓncipium scz materia aptũ natum est appetere z desiderare ipsum scz diuinũ qđ est ipa forma ꝑm suũ ipsiꝰ naturã. ergo nihil ponit̃ in materia ꝙ̃ sua natura. scz natura materie est poña eius subiectiua. g̃ non est formal̃ ipa forma inchoata in materia Secũdo sic. Priuatio est ꝓncipiũ ꝑ accns. hoc est ꝑ aliud scz ꝑ materiã. hoc aũt non esset si aptitudo ꝑuationis esset aliq̃d formale ꝓdistinctũ materie. eo q̃ ꝑuatio in sua rõne includeret esse. Confirmat̃. q̃ ꝑuatio tollit totũ habitũ nihil eiꝰ relinquẽs. scz forma est habitꝰ. g̃ ꝑuatio tollit totũ eẽ formale in materia Tercio sic. Indiuisibile vbi est ibi totaliter est. z vbi deest ibi totaliter deest. sed forma subalis est indiuisibilis z deest aũ gñatiõnem ipi materie. g̃ totalit̃ deest z ꝑ gñatiõem acq̃ritur in materia. g̃ totalit̃ acq̃rit̃ in materia. g̃ non ꝑest ꝑm aliquod sui esse Quarto sic. Si forma ꝑm essentiam ꝑesset z ꝑm esse acq̃rerẽt in materia seq̃retur q̃ gñatio non esset ad formã subalem sed solum ad modũ essendi q̃ essentia z esse dr̃nt solum penes pfectum z impfectum modũ essendi Quinto. Generatio ꝑm se est mutatio indiuisibilis z instantanea in ꝫ differẽs a motu ꝓprie dicto. vt dr̃ q̃nto physicoꝝ. g̃ in instanti acq̃rit̃ terminꝰ gñationis de nouo sic q̃ nõ hz ꝓtem in termio a q̃. z ꝓtem a termino ad quẽ sic̃ est in motu ꝓprie dicto z instans in q̃ fit. attribuit̃ posteriori passioni. vt dicet octauo huius.

Sexto sic Si forme sunt inchoate in materia. vel subesse distincto vel indistincto Nõ ꝓmum. q̃ tunc oia ẽnt vnum ꝓfusum esse. z omia essent in illo sic̃ Anaxagoras dixit. cuiꝰ opinionẽ ꝓbus reꝓbat. Non scõm. q̃a tunc omnia essent vnũ ꝑ essentiã. z nõ essz rerum distinctio nisi ꝑm diuersos modos supueniẽtes. z sic generatio esset alteratio quẽadmodũ antiq̃ dixerũt. quod etiam falsum z ipossibile eẽ ꝓbatur ꝓmo de generatõe Et ꝓfirmat̃ q̃ ꝑm hoc sequeret̃ q̃ substantia intenderet̃ z remitteretur quod est contra pbum in ꝑdicamẽtis. Septimo sic. Si forme essent in materia ante generatõnem. anima rationalis esset in semine hominis. sed hoc est falsum. g̃ zc̃. Maiꝰ z seq̃la ꝓbatur. q̃ ipa est eiusdem generis cum animab⁹ brutoꝝ Minoꝝ est pbi decimo sexto aialium. vbi dicit. animã rõnalem deforis venire. Octauo sic. Omnis forma vnita materie facit totum ꝓpositiuũ z ens in actu. si g̃ in materia esset forma formabilis ipa esset ens in actu z non in potentia. z iste est erꝝ antiq̃ꝝ ꝓus reꝓbatus Nono sic. Si esse formale formabile esset in materia. vel esset sibi ꝓductũ. vel ab extrinseco inductum Non ꝓmum. q̃ sic forma esset ingenerabilis sicut z materia ingñabilis est. Non scõm. q̃ oporteret illius inchoatiõem ꝑfuisse. z illius iteꝝ vsq̃ in infinitum Decimo sic. Dicit pbus formas esse in potentia materie. si g̃ essent inchoate essent magis dicende in potentia forme. q̃ illa forma formabil̃ dr̃ esse potẽtia distincta a materie potẽtia Undecimo sic. Si forme essent inchoate in materia seq̃retur q̃ indifferẽter materia trãsmutabil̃ esset ad quãcũq̃ spem. sed ꝫ falsum est. g̃ Seq̃la ꝓbat. q̃ ꝫ esse inchoatiuo haberet se eq̃l̃ ad oes spes

eo q̄ esset eiusdē potestatis ad omnes sicut genus qđ ptāte ptinet ptrarias dīnas indifferēs ē ad vtrāq; ¶ Minor pz maxime in viuētib⁹ in q̄b⁹ videm⁹ q̄ ex seie sue spēi vnūquodq; ꝓducit z nō ex semie alteri⁹. vt ex semīe asini ꝓducit asin⁹ z nō plāta. z ex semie plante plāta. z non aial zc̄. Duodecimo sic. Si illa poña formalis esset in materia p̄ter ei⁹ poñam subiectiuam ipa ꝓcurreret actiue ad gñatōnem. sed hoc non. g̃ non est ral' poña in materia. Sēq̄la ꝓbaf. q̄ haberet modū cōndi formē. sed illa ē cālitas non passiua sed actiua ¶ Minor ꝓbaf. q̄ ħ est ꝓprium aīatoꝝ q̄ scz semē ex q̄bus gñant actiue ꝓcurrit ad gñatōem z nō ꝓuenit iaiatis sic ex tali materia actiue sz mere passiue se ad gñatōem habente gñari fm q̄ ðr pħs in hoc ꝑmo q̄ duo sufficiūt ad agēdum z vnū qđ est materia ad patiēdum ¶ In oppositū arguit autoritate pħi septimo metaphysice dicētem q̄ pncipiū artificialiū est in cognoscēte. z pncipiū naturaliū est in moto. Et auerrois octauo metaphysice Agēs nō largit multitudinē sed pfectōnem Et alterꝝ in ħ ꝑmo phylicoꝝ z in diuersis alijs passīb⁹ pħie. i summa theologie Et rōne sic. q̄ ea q̄ naturalr fiunt habent pncipiū sui motus ad intra. sed illd pncipium nō est materia. eo q̄ ipa sustinet motū. g̃ oportet q̄ sit p̄ter materie poñam aliq̄d actiuū z inclinatiuū pncipiū in ea ad talem motum. z hoc est ipa forma formabilis ¶ Pro solutōne ponunt duo discursus.

Maior Conturbati sunt posteriores quēadmodum z antiqui. circa rerum naturaliū substantiale fieri Minor Quidā horum epicurcis. q̄dam vero fauere videntur stoicis Conclusio Igitur formas naturales educi de potētia materie. intelligunt expositores aristotelis diuersimode.

¶ Iste totus discursus pz ex ꝑmo metaphysice. vbi Aristotelis deducit ārīquoꝝ opiniones de materiali rerum naturaliū pncipio Unde circa ħ pncipiū colligūtur due snie z opiniones ārīquoꝝ in gñali. z tercia Aristotel' z peripatericoꝝ Una est opinio stoicoꝝ dicētium. formas rerum naturaliū añ gñatōem nullo mō p̄existere in materia sz eas ab extra iduci in materiā a datore formaꝝ Dicebat ei Plato q̄ materia cēt coeterna datori formaꝝ deo videlz gloriosо cui ille dator sola sua bonitate stimulat⁹ ipōnit formas q̄ nō sunt nisi imagines ꝓformes suis rōnib⁹ idealib⁹ ad modū artificis. ita q̄ materia fm istos ē vt matercula de se sterilis z ager oīo icult⁹ q̄ p illapsum talium formaꝝ impgnat. z sic ad ptum per motū z trāsmutatōem ꝓmouet Unde voluit plato naturalē motū solū esse ad materie dispositōem quādam z adaptatōnem p forme susceptione Et iste mod⁹ dicēdi multiplr improbat. q̄ si sic oīs forma crearet z nulla p gñatōem ꝓduceret. Etiam sic totū ꝓpositū nō esset vnū. nisi p̄ accīs. q̄a qđ ꝓducit a duob⁹ agentib⁹ nō subordinatīs nō fit vnuz p se sed solū p accīs. eo q̄ ibi sunt duo termini duarum actionū distinctaꝝ z q̄libet termin⁹ est ens in actu. sed ex duob⁹ entib⁹ in actu existētib⁹ nō p̄t fieri vnum ens p se. Alia est opinio epicureoꝝ q̄ꝝ caput fuit anaxagoras q̄ dicūt q̄ materia est vniuersoꝝ ꝑmū z pfectissimū pncipium qđ in se ꝓhabet oēs formas q̄s subiectiue sustentat sed ille forme non apparent sensui q̄niam occultantur a dominio illius forme que plus apparet que dat ei nomē z rationem ꝓout circa textum visum fuit. tractatu lecūdo capitulo vltimo. Unde dicebant agētia naturalia solum extrahere z segregare formas latētes in materia et educere eas de occulto in apertum. hec etiam positio manifeste falsa est. q̄ sic generatio non esset distincta ab alteratōe. z ꝓter hoc anaxagoras dr ignorasse ꝓpriam vocem. vt dr pħus ꝑmo de generatione. Tercia opinio est peripatetico⁹ q̄ quorum caput fuit Aristoteles qui medium viam inter istas tenens dr. formas non omnino venire ab extra in materiam sicut dicebāt stoici. nec penit⁹ latere in materia fm sue ꝓprie speciei essentiā vt dixerunt epicurei. sed eas p̄esse in materia fm potētiam. z generās naturale educere eas de potētia ad actum. formam aūt esse in potētia duob⁹ modis potest intelligi. Uno modo q̄ ipsa sit solum in potentia subiectiua materie Alio modo q̄ sit in poña formali formabili ita q̄ tal' poña ponat in materia p̄ter eius potētiā subiectiuam. z fm hoc sunt due opiniones expositorum Aristotelis Una beati thome z suorum imitatorum dicentiū in generatione rerum naturalium formam solum p̄esse in potentia subiectiua materie. Alia Alberti dicētis. q̄ preter potentiā subiectiuam materie ponit potentia formalis formabilis. z hec quandoq; vocatur inchoatio formarum. quandoq; habitus confusus formarum. quādoq; dicit materiale ꝑfectionis. quandoq; appetitus materie zc̄. Unde sicut omnes differentie sunt in essentia generis fm esse confusum. sic omnes forme naturales sunt in illo cōfuso habitu materie et deducunt ad esse cōpletum z specificū per agentia naturalia. sicut due differentie p intellectū eduuntur de generis potestate Et inter istas duas opiniones est talis differentia. quia illis q̄ sunt de opinione beati Thome z alijs q̄busdā imponit q̄ magis faueāt stoicis. eo q̄ non ponunt formas fm aliquid sui preexistere in materia. sed tātum in potentia subiectiua materie in q̄ dicunt formas occumbere p dispositiones alteratiuas. Sed illis qui sunt de opinione Alberti imponitur q̄ magis faueant epicurcis. eo q̄ dicunt formas fm aliq̄d sui p̄existere in materia ante generatōnem. z hoc fm esse cōfusum z genericum.

Maior Materie potentia nō est solum subiectiua. sed in ea est virtus z ad formam quedā concausalitas alia Minor Materie substantia. est solum subiectiua potētia Cōclusio Igitur Omnis forma pure naturalis ante eius generatōem. est in materia fm potentiā formalem formabilem fm sui inchoationem

¶ Maior illa cōmuniter tenetur tam ab Alberto q̄m a beato Thoma z ab omnib⁹ sequētibus viam vnam vel aliam Unde beatus Thomas in tractatu de natura materie z dimensionib⁹ interminatis dicit q̄ forma triplicit̄ reperitur in materia Uno modo in potentia remota fm quam nihil est de forma. nec de dispositionib⁹ ad eam sed solum est aptitudo ad formā educēdā ad terminū q̄ agēs. z talis aptitudo nihil est forme. sed solum potētia passiua materie ad formā. z hoc modo forma ignis est in potētia in materia aque tot aliter etiā indisposite ad formam ignis. Secūdo modo reperitur forma in materia in potētia non sic remota sed quodammodo dispositа z ydonea ad formas p qualitates naturales sine hoc q̄ aliquid sit de essentia forme aut de virtute actiua deducētiua forme de potētia materie. z hoc modo ignis est in potentia aque iam alterate p aliquod agens extrinsecū

ad formam ignis educēdam. Tercio modo dicitur forma in potentia materie non solum passiua sed etiam activa. z hoc modo forme sunt in potentia in seminib⁹. vt forma asini in semine asini. z forma oliue in semine oliue non q̄ in tali materia sit essentia forme. sed virtus formativa z effectiua productiua illius forme Et quibus verbis patz q̄ ꝑ ipsum formarum inchoatio tripliciter ponitur in materia. scz passiue dispositiue z effectiue. nō autem reperitur inchoatio forme in materia in genere causē formalis. patz ergo quomodo ipse in materia p̄ter potentiam passiuam ponit quādam causalitatem aliā quā vocauit inclinationem vel occubitum formaꝫ. Sed doctor magnus p̄ter potentiam subiectiuam materie ponit potentiam formalem formabilem que non identificatur materie sed forme. eo q̄ talis potētia transit in actum. vt dicitur nono metaphysice. sed potentia subiectiua non transit sic; identice in actum. q̄ non parum differunt actus z potētia illa vt dicit ꝑmo de anima. Et hec est etiam sentētia Simplicij in ꝑdicamētis vbi sic dicit Est autem huiusmodi genus potentie ꝙuenies omnibus qualitercunq̄ ꝓficiuntur. non em̄ totaliter ab imperfecto ad ꝓfectum aliquid procedit nisi etiam potentia media assumerit. addens quidez illud quod definit ad ꝓfectum. susceptiēs autem ꝙplectionem a perfectissimo. est igitur conductiua extremorum z viam exhibet a deterioribus ad meliora z ꝑparationem imponit z exordium ad perfectionem partemq̄ quādam p̄accipit ab actu z velut presumptio quedam est a ꝓfecta substantia z habitu Et post pauca verba ostēdit simplicius in quibus ꝙsideratur talis potentia dicens. Euidens autem est maxime ꝑm naturaz opera em̄ nature in motu sunt que ex potentia in actum ꝓcedit. Si igitur huiusmodi potentia que dicit entitatē aliquam absolutam supra id de quo dicitur cum sit qualitas. habet locum in omnib⁹ que qualitercunq̄ perficiuntur. cum materia ꝓficiatur per formam oportet in ipsa ponere talem potentiam que est medium inter omnino ꝓfectum. z omnino imperfectum. id est inter materiā vt caret forma. z inter ipsam vt habet formā in actu. Et ꝯa huiusmodi potentia est exordium ad ꝓfectionē. id est ad formam in actu. sequitur q̄ huiusmodi potētia sit ipsa forma ꝑm esse potentiale que etiam dicit pars forme non q̄tum ad essentiam sed q̄tum ad modum essendi Et hoc patz etiam ex minore ꝓpositione ¶ Secunda ꝓpositio patet ꝑ commentatorē qui dicit q̄ materia substantiatur ꝑ suum posse. intelligens per posse suam potentiam subiectiuam quo modo definitur materia q̄ est subiectum vnicuiq̄ ꝑmum. ex quo fit aliquid. z hoc qđ dicitur. ex q̄ fit aliquid. non attribuit materie nisi gratia privationis ꝑm q̄ in textu dictum est. q̄re p̄bus dixit q̄ materia non est potentia tātum vna sicut plato credebat. q̄ sicut est vnuz numero materia cum ꝓuatione q̄ sic etiā esset vna potentia z virtute innuens q̄ sunt potentia duo. que tamē duo sunt vnū per accidens numero. specie tamē z ratione differunt. Sed contra. ꝓuatio potest poni in materia sine alia potentia subiectiua. q̄ est negatio in subiecto apto nato. z ita non videtur Plato peccasse. q̄ posuerit materiā simp̄r esse negationē z ꝑ se nō ens sicut z ꝓuatio per se est non ens. Dicendū. q̄ plato hoc bene vidit. q̄ posuit magnū z paruū esse materiam quaz posuit non habere formam ꝑm se. sed tamē esse receptaculū susceptibile forme a datore formarum. etiam aptum ad hoc vt reciperet formas. alias em̄ recipere non posset. et ita non est dubiū quin plato credidit materiam esse subiectum ꝑm se carens forma aptum natum recipere formā z sic si potentia subiectiua forme sufficeret cū negatione forme ad hoc vt dicaꝫ ꝓuatio esse in materia Plato posuisset ꝓuationem in materia ꝑm completam ratiōem ꝓuationis quod tamen est contra Aristotelē dicentem. q̄ Plato alterum ꝓncipiorum despexit. scz privationē non ponens privationem distinctā a materia. z propter hoc materiam ꝑm se non esse non ens ex quo ꝓuatio est ꝑ se non ens. materia autē est solum nō ens p accidens scz per ꝓuationem sicut dictū est in prima differentia in textu inter materiam z privationē posita z a privatione. etiā habet materia q̄ generaꝫ z corrūpitur vt dictum est in vltima differentia in textu posita. id est subiectū est generationis z corruptionis Et ergo cum materia ꝑm suam substantiā solum habet q̄ sit subiectū z q̄ sit causa distincta ab alijs causis. vt dicetur secundo huius. ipsa ꝙcurrit solum ad generatiōnem rei vt subiectum transmutatiōis. et velut materia recipiēs nullo modo ꝙcurrens active aliquin materia z efficiens in idem coincidrēt. quod est cōtra philosophū secūdo huius. Si ergo habet amplius q̄ subijci z ꝙcausaliter ꝙcausando cum ipso generante in modo sue ꝙcausalitatis quasi instrumēraliter subseruiēs tunc non erit subiectū tantum. sed coagēs ad productionem forme. z cum forma producit in materia ipsa aget suꝑa se ad essentiam sui actus. vel si disponit se ipsam idez manebit. cum ipsa eadē in substantia ponaꝫ habere virturem activam in se z cum hoc virturē passiuam. z sic destruitur principiū naturalis philosophie z maxima posita septimo huius. Omne quod mouet movetur ab alio z vbicunq̄ Aristoteles facit mentionē de materia loq̄tur de ea sicut de subiecto tātum in ordine ad formā generabilium z corruptibiliū. vnde dicit ꝑmo de generatione. Est autē hyle quidem ꝓprium subiectum generatiōis z corruptiōnis susceptibile modo vero alio z alijs transmutatiōnib⁹. q̄ scilz ꝑm suam substantiā subijcitur generationi z vtriq̄ termino generatiōnis. sed vt est ꝙposita cum forma z aliq̄d actus habet quo potest causaliter concurrere est subiectū aliarum transmutationū. Quare etiam inconueniens est resoluere impugnatiōem materie a coꝛporibus celestib⁹ ad qualitates activas z passiuas elementoꝛ. quoniaz qualitates iste nō sunt in materia ante formam elemēti sed formas elementoꝛ consequuntur. Propterea volens Aristoteles subiectā naturam z potētiam subiectiuā notificare notificat eam p analogiaz ad materiam artificialiū dicens. q̄ sicut se habet es ad statuam. z lignum ad lectulū. ita materia informis se habet p̄ vltimā accipiat formam. Nec valet si dicatur esse differētiam inter materiam naturalē z artificialē. q̄a materia naturalis est materia ordinata ad formā. materia artificialis non sic. z ergo nō oportet aliquam aptitudinē ad formam superaddere per quam sit trāsmurabilis ad eam q̄niam materia ꝑm se ens est quoddā absolutū. cum sit de genere substātie que non determinaꝫ in specie per ordinē ad formam. sed magis cum ipsa sit ꝓducta rancꝫ subiectum naturalis forme z subiectū motus z mutatiōis est indita a ꝓducente eam. huiusmodi aptitudo ad mobilitatē quam non habet ex sua substātia. q̄a sic est subiectū vnicuiq̄ primū. sed vt est mobile ad formā non habet se indifferenter ad quālibet formam. nec quelibet forma dicitur sic in potētia materie Si autē obijceret aliq̄s Aristotelem agit per suā essentiā citra primū. ergo materia nō est

sua potentia subiectiua Solutio potētia materie nō est potentia actiua.sed solum passiua.nullū em causatū agit per suam essentiā. Etiam illa potētia pura actiua est ad agere.ista ꝓo est ad esse.z ita illa est accidētalis.ista substantialis. Attamē non oportet ꝓter hoc identificare cū materia potentiā formalem formabilē que dicit forme inchoatio nisi numero quō philosoꝫ identificat ꝓuatiōnem cum materia que est ratōe z specie alia.non tamen dico specie que est res simpliciter.sed magis q̄ est rei inchoatio que est forma.z ideo non dicit ens simpliciter.sz ꝑm quid quod est magis rei ꝓncipiū q̄ res.z ita nō forma sz formalis potētia a qua habet materia q̄ ipsa sit ad formam mobilis Conclusio patz ex dictis. Et ꝓ eiꝰ vberiori declaratōe supponendū est primo q̄ generatiōis subiectū est materia ꝑm q̄ est ens in potētia.z ideo in mutatōne naturali terminꝰ a quo.z terminꝰ ad quem talis mutatōnis debent poni in eodē subiecto in quo est talis mutatio.z ideo necesse est ponere terminū a quo generatōnis in ipsa materia.z terminū ad quem qui acquiritur in ea Secūdo supponēdum est q̄ terminꝰ a quo generationis non potest esse materia neq̄ eiꝰ potētia subiectiua.qz terminꝰ a quo in motu abijcit.sed materia neq̄ eius potentia subiectiua abijciūtur in motu.sed remanent sub vtroq̄ termino. Nec potest forma ꝓtraria que est actu in materia dici terminꝰ a quo.quia terminꝰ a quo est ens in potētia z nō actu.sed talis forma actu est. Nec possunt poni qualitates que actu in materia sunt.ꝙa terminꝰ a quo generatōis debet esse aliquid substātiale sicut z terminus ad quē. Nec potest poni potētia subiectiua materie cum negatōne forme acquirēde quoniā terminus a quo z terminꝰ ad quem in mutatōne aliqua debent ꝓuenire in essentia ꝓmuni.modo illa potētia subiectiua cum negatōe forme non habent ꝓuenientiā in essentia cum ipsa forma.z per ꝓsequens non potest dari terminus a quo generatōis rei naturalis nisi potētia formalis formabi que in ipsa materia ponit. Istis sic suppositis ꝓbatur ꝓclusio pluribꝫ rōibꝫ Prima est. Nisi poneretur forma in materia ante rei generatōem non possz dari terminꝰ a quo talis mutatōis in eodem subiecto cū ipsa generatōe.dictū autē est q̄ in omni motu z mutatione terminꝰ a quo z terminus ad quē sunt in eodē subiecto cum tali motu z non est aliquis terminꝰ a quo generatōnis rei.nisi forme essentia ꝑm esse ꝓfusum in materia.igitur antecz̄ generet res naturalis talis essentia forme est in materia Secūda ratio. Quicquid educit de aliquo ꝑfuit in illo.sed in generatōne res educit de potentia materie.ergo ꝑfuit in materia z non ꝑm esse ꝓpletum igitur ꝑm esse ꝓfusum Tercia Si nō poneret forma in materia inchoata antecz̄ generaret sequeret q̄ ipsa simpliciter veniret ab extrinseco.z sic rediret opinio Platonis dicētis.omnes formas ab extrinseco venire z nullo modo duci de materia Quarta ratio. Dicit pb̄us in textu q̄ materia appetit formā.sed omnis appetitꝰ est gratia alicuiꝰ similitudinis.igit est aliquid simile forme acq̄rende in materia.ratōne cuiꝰ appetit formā materia.z illud non potest esse materia neq̄ potētia eius subiectiua neq̄ qualitates ꝓme que sunt in materia. cū ille non habeant similitudinē cum forma acq̄renda.nec forma cōtraria que est actu in materia.ꝙa sic aliquid appeteret suaz corruptōem vt ꝓbatum est in textu Quinta rō Quicquid reperit in multis vna rōne reperit in illis per aliquam naturā cōmunem illa multa ambientē.secūdo me

taphysice.omne aūt transmutabile ad esse totius generis circulariter ꝓuenit omnibꝫ contrarijs.ergo ꝓuenit ipsis q̄ aliquam naturā ipsis cōtrarijs ꝓmunez z vniuoce participatā.sed hoc est generis potētia ex qua ille forme contrarie formaliter exeunt z educte formant vt dicit octauo metaphysice.igit talis habitꝰ confusus ꝓtrariaꝝ formarū est materie physice superaddit. Sexta.Dicit Aristoteles ꝓmo physicoꝝ q̄ priuatio est inseparabiliter annexa materie ita q̄ facit vnū numero cum ea.sed illud quod inseparabiliter materie ꝓiunctū est.nō est simplex negatio vt clarū est.nec est potētia subiectiua vt patz in ꝓpositionibꝫ ꝑmissis.igitur est forme vel formaꝝ in materia inchoatio Septima Priuatio ꝓtrariatur forme habende ꝑm sui naturā quam materia appetit.hoc aūt non est propter puram illiꝰ forme negatōnem.eo q̄ ꝓtraria sunt forme positiue Octaua. Aristoteles in hoc ꝓmo physicoꝝ dicit q̄ duo ꝓncipia sufficiūt ad agendū z vnū ad patiendū intelligēs per actiua ꝓncipia contraria scilz formā z priuatōem.igitur ꝓuatio preter negatōnem simplicem z materie potentiā includit aliquid actus.hoc āt est formaꝝ inchoatio Nona. Generans naturale formā educit.aut igit ex nihilo.aut ex aliquo sui.aut ex potētia subiectiua materie.sed inter illos modos solꝰ secundus potest dici z habet ꝓpositū Non em potest dici ꝓmuz qz sic ḡnatio esset creatio.z nullū agēs naturale daret speciem Nō etiā terciū.qz seqret q̄ materia fieret forma aut potētia materie actꝰ forme Non ꝓmū ꝓter eaz essentialē disparatōem Non secōm.qz potētia materie est ipi materie idētica Et similes rōnes q̄plures ex ꝓncipijs phīe ad ꝓpositū adduci pñt Et ḡ Gabriel zerbi in suis q̄stionibus sup metaphysicā ōr q̄ beatꝰ Thomas fidei catholice adherēdo a ꝓncipijs phī in pluribꝫ deuiat.z subiungit ibidē rōnes q̄bꝫ btm Thomā in hac materia reprobat rōnibꝫ q̄busdā ḃ ex Alb.ꝓ° physicoꝝ ꝑmissis.q̄bꝫ etiā hic breuitatis gr̄a dimissis.inter q̄s ponit istā. Cū ista inchoatio passiua ꝑm scm Tho.sit aliq̄d extra nihil.aut ḡ est creator aut creatura Nō creator notū est z in p̄cedētibus oīsum Nō creatura.qz ois creatura hz respectū realē̄ actualē ad creatorē.cuiuslibet ōr respectꝰ actualis realis ē fundamentū reale.qz nō minoris entitatz̄ est fundamētū q̄ respectꝰ fundamēti.ḡ inchoatio erit aliq̄d actuale reale.nō ḡ pura potētia passiua Si q̄rat An ichoatio formaꝝ in materia sit vna vel plures Solo ē aliq̄ mō vna z aliq̄ mō plures Primū pz.qz ex q̄ solꝰ actꝰ sepet z distinguit.vt ōr septio metaphysice.forme ꝑ se existūt solum ꝑm esse potētiale nō dicunt ꝓprie habere distinctōnem.nec separatōem in materia.sunt em oēs vnū in suba.tū qz sunt in vna materia.tū qz ponā vt sic ōr idistinctōez.z ito sunt q̄si vna forma z vna res z vna ponā formal. Secūduz pz.qz illa inchoatio forme in relatōe ad diuersos actꝰ ōr alia z alia respectu formaꝝ diuersaꝝ in actu ad q̄s illa inchoatio vt q̄d ponale ōr aptitudinē. Vñ supꝰ q̄stiōe ꝓma mota post textū tercij tractatꝰ allegatꝰ fuit Alb. dicēs Sicut natura gñis ptāte habituali z ꝓfusa ꝓtinet oñes dr̄ias Sic in materia habit ꝓfusus acceptꝰ i sua pura ponā capit p modū gñis remoti.qz sic oēs formas ꝓtinet indistincte z sp pficit p dispōnes disponētes materiam ad illas formas z nō ad alias Et iō hz in ꝫ habitu cōtineāt oēs forme sic in gñe remoto.tū illa forma ōr ꝓprie inchoata in illa q̄ p ꝑtē vnꝰ agētis educi p̄t ex illo.ideo ꝓprie dicim forma eq̄ inchoari in sēe eq̄.z nō alia forma Et ḣ habitꝰ distinguit a natura materie z forme.put sz

in termino gñatōis nō q̄dē p essentiā. sed p esse. q̄z in ℏ habitu forme sunt ꝑm esse ꝓfusum. z in termio gñatōis q̄ libet forma hz esse determiatū z distinctū ab alia forma Si vlteri⁹ q̄rat vñ ille habit⁹ causeť. rñdet Alb̄e. q̄ ortus habuit ex creatōe materie ꝑme. z ē q̄dā splēdor plustrās materiā gñabiliū in q̄ reducit oīe id qđ materie dat eē z cognoscibilitatē z ex illo ducit ois forma tanq̄ ex radicali p̄ncipio. forma tñ put ꝓstituit esse in determiata spē nō ꝺr esse p creatōem sed p gñatōem q̄ est eductio forme de tali p̄ncipio inchoatōis tā q̄ de q̄dam poñali p̄ncipio ad actū pfectū z esse distinctū ita vt ille habit⁹ ꝓfusus est poña formabilis q̄ p agēs naturale formal'r reducit ad actū z ꝩplemētū. hec Alb̄e. in summa theologie.

Ad rōnes añ oppositū. Ad ꝑmā dōm est. q̄ licz materia ꝑm suūpsi⁹ naturā sit apta nata appetere formā. tñ actu non appetit nisi ꝑm poñam a⁹ formalē formabilē in ꝓtraria forma saluatā quo tur̄ pe appetit bonū. vñ ꝑm ℏ dōm est q̄ duplex est appetit⁹ scz poñalis z actual'. ꝑmus ꝓuenit ꝓprie ipi⁹ materie nature. secds accōmodak sibi ab eēntia ipsi⁹ ꝑiacētis forme formabil' poñe inchoate. hz vtrūsq̄ appetit⁹ termin⁹ ꝑ pri⁹ sit forma in rōne finis z boni. siue in rōne act⁹ vnde fluit pfectio ꝓprie ꝓpositi Vel dōm ꝑm expositōem text⁹ z vt videť de mēte Alb̄e. q̄ materia appetit formā ꝑm ipi us ꝑuatōis naturā. q̄z materia vl' appetit formā quā hz vel quā non hz. nō formā quā hz. q̄z appetit⁹ est ꝓpter indigentiā alicui⁹ nō habiti. ex q̄ igit hz formā non appetit eam Si ꝓo appetit formā quā non hz. aut igit materia p se ꝑm q̄ materia appetit formā quā non hz vt imaginak argumētū. aut ꝑm q̄ hz formā appetit aliā formā. aut ꝑm q̄ est ꝑuata illa forma Nō potest dici ꝑmū scz q̄ materia ꝑm se z ꝑm q̄ hmōi appetat formā quā non habz. q̄z si sic tūc materia semp appeteret formam q̄diu maneret ma⸗ teria z natura materie. z sic qñ iaz haberet formā adhuc appeteret eā sicut ꝑus antecꝫ habebat. eo q̄ adhuc est natura materie q̄ ꝑus erat añcꝫ illā formā haberet Non ꝑt etiā dici q̄ materia ꝑm q̄ est informata vna forma ap petat aliā formā ita q̄ p formā quā habet appetat aliā for mā quā non hz. q̄a forma quam hz z forma quā non hz sunt ꝓtraria. z sic seq̄ret q̄ aliq̄d appeteret sui corruptōez qđ est impossibile. relinquunt q̄ materia appetit formā ꝑm q̄ est ꝑuata illa forma. z ita p ꝑuationē materia ap⸗ petit formā. z hz ꝑuatio sit eadē numero cum materia. tñ est alia poña ꝑtute z sp̄ē. ĩō materiale ꝑuatōis est appeti t⁹ materie. z hec ē mēs manifesta Alb. dicētis q̄ materie appetit⁹ ē vt trāsmutet. sz matia nō fit subiectū mot⁹ nisi p ꝑuatōem vt sepe dictū fuit ī ꝑhabitz. vñ ꝺr Alb. q̄ ve⸗ rissimū est q̄ nihil appetit aliud nisi p similitudinē incōpletā quā hz ad ipm ꝓpt qđ appetit ꝩpleri p trāsmutatōez ad ipm qđ appetit. hz em̄ appetat saluari ens ꝩpletū. tñ appe tit⁹ trāsmutatōis nō est nisi incōpleti Et ĩō talis appeti⸗ tus est materie p mixturā ꝑuatōis cū ipa forme habeat ī choatōem ad quā trāsmutari desiderat Sed si obijci⸗ ens aliq̄s dicat q̄ illud incōueniēs qđ dcm̄ est de ℏ q̄ ꝓtariū appetat ꝓtariū videť seq̄ z ꝑuatōem Si em̄ ma teria desideret formā p ꝑuatōem. tūc sic in textu dcm̄ fu⸗ it seq̄ret q̄ ipa ꝑuatio magis desideraret sic̄ z ipa forma p quā materia desiderat magz ꝺr desiderare. z q̄ ꝓtraria est ꝑuatio forme. ℊ adhuc ꝓtariū desiderabit ꝓtariū. z ita videť desiderare sui corruptōem. Ad qđ rñdet Al⸗ ber. q̄ ℏ nō seq̄t. q̄z ꝑuatio vno⁹ est ꝓtariū z ꝑm ℏ est ne⸗ gatio act⁹ z forme. sed alio⁹ est aptitudo in subiecto reti tia ad formā. z sic ꝓncipiat motū in materia. z ℏ mō ēap petit⁹ z desiderij causa Ad scdam dōm. Q̄ istud esse aptitudiale qđ est esse inchoatōis forme nusq̄ est nisi in materia z inseparabil' est ab ea. q̄z p ℏ est velut mater fecun da ad ꝓductoem ꝓlis. z ꝑuatio nō includit ℏ esse aptitudinale in formali suo intellectu z in sua specifica rōne. ℊ ꝺr p se nō ens. z p accns ens. ℏ est. p materiā cui ℏ eē ap titudinale poti⁹ est ipius esse inchoatio q̄z ens. ℊ magis ꝺr ꝑuatio p accns ens a materia q̄ ꝑm se est subiectū p⸗ uatiōi p̄tens sustētatōem in natura Etiā p̄t dici ꝑm q̄ su pra dcm̄ fuit in q̄stiōe mota circa tertiū tractatū q̄ p se ꝺr improꝑe vt est ꝑm q̄ ipm. vt ꝺr alicui p se ꝓuenire qđ ui⸗ bi ꝓuenit ꝑm ꝓpriā rōnem q̄ mō hoī ꝓuenit esse rōnale. z sic p se opponit ei qđ est p aliud. ꝺr etiā p se ꝓnt idē ē qđ subale. z sic opponit ad p accns. z loq̄ndo ꝑ⁰ mō ꝑuatio est p se ꝓncipiū ei⁹ qđ mouet. q̄z id qđ est sub ꝑuatōe ꝑm q̄ ipm subijcit motui z nō ꝑm aliud Sed sc̄do⁰ nō est ꝓncipiū p se. sed poti⁹ p accns. eo q̄ non manet in eo qđ fit. sed efficit ꝓncipiū p materiā cui est imixta Ad ꝓxi⸗ matōem dōm q̄ hz ꝑuatio pfecta tollat totū habitū. ni⸗ hil derelinquēs ꝑm ei⁹ esse ꝩpletū z pfectū ita q̄ mane⸗ at habit⁹ ꝑm spēm. nō tñ tollit aptitudinē ad habitū. q̄a si illā tolleret nō esset ꝑuatio dicēda sed poti⁹ negatio ne q̄ opponeret habitui ꝑuatiue sed ꝓtradictorie. z ita ad ꝓpositū pfecta ꝑuatio subalis forme aufert a materia to tū esse pfectū ipi⁹ forme qđ p gñatōem acq̄rit. sed nō au⸗ fert a materia aptitudinē ad formā Sed ꝓtra Ex hoc seq̄ret q̄ ꝑuatio nō abijceret ꝑm se totā sed esset aliq̄d p⸗ manēs. ℏ aūt est ꝓtra ꝑhm dicētē materiā manere z non ꝑuatōem Ad ℏ dōm est q̄ cuius ꝑuatio q̄ ad aptitudi nem forme quā includit nō abijciak a materia. tñ forma⸗ le esse ꝑuatōis qđ est carētia forme abijcit. z sic ꝑuatio non manet q̄tū ad id qđ p se ꝺr. sed illd materiale qđ ma teriā noiat esse inchoatōis. Ad tertiā dōm q̄ forma añ gñatōem totaliter p̄est in materia z totalit' abest sz ꝺi uersimode. q̄z total'r p̄est ꝑm essentiā originis. z total'r ab est ꝑm essentiā pfectā que definitōe explicak. z ita non est ꝓtim in materia añ gñatōem. z ꝓtim acq̄sibilis p gñatō nem in materia. eo q̄ ꝓpter sui indiuisibilitatē nō hz ꝓtez z ꝓtem. z ideo ꝺr Alb̄e. Nec intendo dicere q̄ forme ps sit ab int⁹ z ps ab extra. sed tota est ab int⁹ z tota est ab extra ꝑm esse diuersum. q̄z ꝑm esse ꝓfusum tota est int⁹ z ꝑm esse actu tota est ab extra Sed ꝓtra Agēs natu rale facit p gñatōem q̄ forma ē in materia. ℊ vl' nō ꝑfuit vl' frustra ageret Solo ꝓz ex dictz. q̄z ꝑfuit poña sz nō actu Vñ Albertus ꝺr q̄ exq̄ ponim⁹ formā totā esse int⁹ in materia non possum⁹ dicere q̄ agēs agat ad ꝓducen dum essentiā forme. q̄z illa iam est sed agit ad esse forme q̄z hz sit esse forme sic̄ esse cause. tñ est esse ꝩpositi sicut eius qđ est. z ita actus agētis terminak sup ꝩpositū. z nō su p simplicē essentiā forme vel materie Impossibile em̄ vi dek ꝑm intellectū q̄ act⁹ alicui⁹ agentis ꝑm naturā ter⸗ minek in simplici sic̄ etiā est videre in opib⁹ artiū que oia sunt in ꝩpositis sicut in domo z in idolo terminant. Un de sicut p formā iam in actu habam materie informātez est res in actu iā genita. ita ꝑus p eē huiusmōi formal' ap titudinē z potētialitatē ad actū ducibilē fuit res ipa ge⸗ nerabilis z p motū z transmutatōem generātis genera batur Ad quartū dōm q̄ generatio est ad forme essen tiam z non solum ad modū essendi forme sed eq̄uoce ac cipitur essentia. ℊniam p forme essentiam aliquādo intel ligitur quiditas que per definitōnem explicat cum essen

tia forme sit specifica z vltimate ꝑpleta. z sic loquendo de forme essentia ipa simplr ꝑ generatōem in materia acquirit. Secundo modo accipit essentia ꝓ originali essendi ꝓncipio. z sic forma ꝑm suum esse genericum ōz habere essentiam cum sit alteri⁹ essentie ꝓncipium formale. z talle añ generatōem in materia ꝓsupponit. z sic intelligendū est dictū Alberti quo ōz formā ꝑm essentiā ꝑistere. per essentiā em̄ intelligit essentiā originis quo modo pūct⁹ ōz esse tota substātia linee Unde ꝓsiderandū est. ꝙ sicut est duplex essentia. ita est duplex esse. qz esse est ꝓprius actus ipius essentie Nam essentia originalis est ꝓncipiū ipius esse aptitudinalis. et essentia simplr z actualis est ꝓncipium esse actualis. vnde ꝑm aliquos nō est inconueniens dicere gnātōnem esse ad modū essendi q̄ tū mod⁹ non est accītalis sed essentialis Unde dici ꝑt ꝙ duplex attribuitur esse forme generādesicz in potētia z in actu q̄mbo non differunt ex parte essentie z formaliter. sed solum diuersum modū essendi eiusdē rei importāt qui modus diuersus est ꝑfectio z impfectio. determinatio z indeterminatio. distinctū z ꝓfusum. formatū z formabile. ḡrum ipfectior attribuit potētie. z ꝑfectior actui Una igitur z eadem essentia forme quādocz ōz potētia forme z q̄ncz actus. nec tamē hec importāt duas essentias diuersas. vnde ꝓmentator octauo metaphysice Id qō est actu nihil aliud est ab eo quod est in potētia Cum ergo eadem forma ꝑm rem habeat duplicē modū essendi. scz cē quādocz in actu z quādocz in potētia. ipa forma vt est in potētia est exordiū z inchoatio forme ꝓducende in actu sicut omne impfectū alicui⁹ rei ōz exordiū vel inchoatio suiipsi⁹ esse ꝑfecti quaten⁹ tale ꝓus est sub esse imperfecto cꝫ perfecto Ad quintā dicendū. ꝙ in generatione que est mutatio instantanea acquirit forma in instanti temporis z non pars eius sicut ꝓius dictum est sic ꝙ in quadam idiuisibili transmutatōne ꝑm se totum esse potentiale forme substantialis trāsit totaliter in actum simplici trāsmutatione z in simplici instanti temporis. Secus est in formis accidentalib⁹ vbi forma cōmixta est in subiecto cum suo contrario z successiue depuratur z sic acq̄ritur ꝑm partem z partem acquisitiōe successiua

Ad sextam dicendū. ꝙ forme sub esse inchoatōnis nō sunt inter se essentialiter distincte cum eius distinctio est ab actu z a fine. sed sunt ibi vt in suo ꝓncipio sicut linea in puncto initiali ad imaginatōem loquendo in quo līnee distinctōem non habent. sicut non distinguūtur in cētro sed in circumferētia Est ergo esse inchoatōis sicut esse linearum in centro. z esse actuale sicut iam in circūferētia terminatū z distinctum. Nec ex hoc sequit ꝙ omnia sint vnum ꝑm substantiā. z ꝙ distinctio sit solū ꝑm modos supuenientes. sed ꝙ omnia generabilia ex eadē materia sunt vnū in esse ꝓncipij quod non est substantia ꝓncipiati. nec res ipsa nec aliquid rei vt pars. sed solum rei initium seu inchoatio. z ita ꝓncipiata ex hoc ꝓncipio educta suis proprijs obiectis differūt Et ad cōfirmatōez neganda est consequētia. quia intensio z remissio est actus iam ꝑm suam speciem ꝑfecti quod ampli⁹ vincit potentialitatē materie per ampliorē sui in materia profundatōem z a contratia forma depuratōem. ḡ hic non est intensio cum non sit actus ꝑm speciē determinatus. Sz si ita placeret dicere est magis potestatiua extēsio qua potestas generis extendit in differentias. Et ergo solet dici ꝙ magis z minus que consequūtur speciem non variant speciem. sed que speciem ꝓuenient bene variant eam ꝑm ꝙ vna species perfectior est alia. z ꝑm magis z min⁹ seu gradus analogie natura generis inuenit distributa in diuersis speciebus ita ꝙ propter hoc Aristoteles dicit in septimo huius. ꝙ in genere latēt multe equiuocatōes Et in ꝓmo de anima. ꝙ ratio animalis ꝑm vnūquodcz animal est altera z altera. Circa hoc considerandū est ꝙ forme substātiales z accidētales ꝓueniunt z differunt Conueniunt in hoc ꝙ sunt ꝑm essentiā indiuisibiles. differunt tamē ꝑm esse. dā forme substātiales non suscipiūt intensionē z remissionē sicut accidentales. dā accidētales forme non solū potestatiue extendūtur vel remittuntur verum etiā in suo esse specifico intendūtur z remittūtur. z propterea licz in generatiōe sit transit⁹ de esse potentiali ad esse actuale. tamē hoc esse potētiale nō est forma ꝑm speciem sed forme originale ꝓncipiuz. accidētalis vero forma que per motum acq̄ritur vadit de esse potētiali ad esse actuale quod est esse specificū. ita ꝙ magis z min⁹ in accidētalibus formis sunt eiusdē speciei. dā differūt sicut ꝑfectum z imperfectū que speciem ꝓsequūtur. In substātialibus formis que speciē precedūt specie distinguūtur.

Ad septimam dicendum. Qz si anima rationalis ꝑm substātiam sue creationis accipiatur quo modo est perpetua non est eiusdem generis physici cum alijs animabus. quia corruptibile z incorruptibile differunt genere decimo metaphysice. Sed dā natura preparat materiā. pro eius susceptōne ad constitutōnem totius hominis quod esse hominis a natura intendit homo vere generatur de quo suo loco determinari habet. Ad ꝓsens tamen sufficit ꝙ cētum ad materiaz suam anima rationalis eiusdem generis physici est cum alijs. anima autem rationalis ꝑm se conditōnem aliarum animarū egreditur ꝑm suam essentiaz intellectualē. licet virtus formatiua seminis propter eam disponat materiam. z sic dispositiue attingat materiam quomodo philosoph⁹ dicit. pater dat formam z animā. z mater materiam. z sic pater dat formam dispositiue ꝑparando materiam. quia nulla causa creata pertingit vt creatori subseruiat in actu creatōnis pertingēdo ad substantiam creataz. vnde ipsa anima rationalis substātialiter est intelligentia partim dependens a creatore. z partim a natura. a creatore per eius essentiaz z substantiam. z a natura per eius esse in re. eo ꝙ nusq̄ producitur per se existens. sed esse existentie habet in corpore a natura producto. Anima em̄ creatur z creando infunditur. z hoc est speciale in anima ratōnali. propter quod etiam dictum fuit in conclusione vltimi discursus. ꝙ forma potētie naturalis ante eius generatōnem est inchoata in materia. Ad octauam dicendū. Omnis essentia recepta in aliquo ꝑm esse actuale causat totum cōpositum. sed hoc non oporet quādo recipitur ꝑm esse potentiale solum sicut est in proposito. Unde inchoatio forme in materia nō facit compositū simplr. sed magis ponit i materia ꝓportionabilitatē. qm̄ ꝫ ens i actu additū enti cōpositōez faciat. nō tñ ens in poña additū enti in poña cōpositōez facit simplr Ad nonā dōm. ꝙ duplex cē in choatōis formarū i materia scz ꝓmariū seu ꝓmordiale z ꝓximū quod scz ꝑ actū vni⁹ motoris deducit ad esse determinatū. ꝓmū est materie ꝓcreatū. ita ꝙ nūq̄ est sine illo iuxta Augustini dictū dicētis ꝙ de⁹ indidit materie rōnes seminales Scōm ꝓo esse inchoatōis hoc mutat ꝑ agētia particularia. actū ꝓmū esse inchoatōis nō ē adeo invariabile sicut materia qm̄ ipa est potētia formal⁹ idētice trāliēs in actū forme. iō q̄dāmodo variat. materia ōt q̄

est subiectiua potentia nō sic identice transit in actū forme sed vnitate indifferētie manet sub diuersis formis. z sic se cūdū esse inchoatōnis p̄ de nouo acquiri sine hoc q̄ pcedat in infinitū. qz deueniendū est ad p̄mū esse inchoatiōis qđ est materie p̄ creatū. Circa hoc ꝑsiderandū est. q̄ triplices inueniūtur in materia generabilū z corruptibilū rōnes ꝑm quas mobilis est materia diuersimode. Primo em̄ inueniūtur rōnes obediētiales ꝑm quas materia mobilis est ad quācūq̄ formā virtute p̄mi agentis. mobilis inquā. nō naturalr. sed p̄ter naturā. sicut ptz in opib⁹ miraculosis. Scđo inueniūtur rōnes naturales ꝑm q̄s simplicia corpora sunt adinuicem trāsmutabilia z entia pure naturalia. Tercio inueniūtur rōnes seminales ꝑm quas materia mobilis est ad formas supgrediētiū naturā. sicut sunt aie ꝑm triplicē diuersitatē. Et q̄m̄ he triplices rōes in materia inueniātur. tū tm̄ due vltime noiant esse inchoationis. nō p̄ma. qz illa nihil ponit in materia p̄ter eā sub stantiā Ad decimā dām. q̄ aliq̄d dupl'r dr esse in potentia. Uno mō subiectiue. z sic forma est in potentia materie Alio mō terminatiue z formalr. z sic in motu est forma in potentia. z sil'r in illo imperfecto formabili fluente in motu p̄ma potentia est realiter distincta ab eo cuius est potentia. scđa est identica ei cuius est potentia Ad vndecimā ꝑz solo ex dictis. qz ꝓcedit de inchoatōe p̄xima nō p̄ma. Uel in semine viuentiū est virtus actiua effectiua. et ergo est ibi plus q̄m̄ inchoatio Et ideo sicut materia stans sub mouente specifico vt sic nō p̄t moueri nisi ad formam generātis talis specifici. cuius ipsa ꝑm se accepta indifferens sit ad ꝓtraria. sic sil'r mō materia seminis nō est materia tm̄. sed stans sub motione particularis generātis. tō ex semine huius spēi non fit aliq̄d qđ sit alterius spēi. Est aūt hec simplex z realis transmutatio magis accipienda in naturalib⁹ p̄mis proxime de materia p̄ma educibilib⁹ sicut sunt quattuor elementa. In alijs aūt semp est aliq̄d amplius ꝓter dispositionē additā determinantē materiam potius ad hanc vel aliā formā. sicut est manifestum in animalib⁹ ex semine siue speciei productis Ad duodecimā dicendū. q̄ in viuentib⁹ semen habet virtutē actiuā effective. sed in naturalib⁹ forme inchoatio agit solū formaliter. Sicut em̄ se habz forma ꝑfecta ad imperfectā. vt aia ad formā pure naturalē. ita inchoatio aie in semine se habet ad inchoatōnem forme in materia. sed aia est forma z motor. igit̄ in semine ē etiaz aliquod motiuū p̄ncipiū que est virtus formatiua. forma vero naturalis est forma tm̄ igitur sua inchoatio naturalis tm̄ est formalis z nō effectiua. sicut aia Sed quereret aliquis. si inchoatio forme solū est formalis. quare tunc vocatur illa inchoatio a theologis rō seminalis. exquo ꝑm dicta semen habet in se p̄ncipiuz effectiuū. Solo. illa inchoatio forme preexistens in materia est p̄ncipiū inclinatiuū materie coagēs cū extrinseco agente ad formam in actu. z ratōne huius dicitur rō seminalis. Et nisi sic ponatur in materia forma⁹ inchoatio. sequetur q̄ productio forme ab agente naturali in materia erit creatio. eo q̄ ex nihilo sui producetur. z hoc etiā ꝓpter aliā causam necessario ponitur. vt tāgit Albertus p̄mo physicorū. qz nisi tale p̄ncipiū inclinatiuum poneretur in materia oīs generatio esset violenta. z nulla naturalis. Consequētia ptz. qz naturale est a principio intrinseco. et violentū est cuius p̄ncipiū est ab extra non ꝑferente vim passo. tercio ethicoꝝ. Unde Albertus ponit differētiā inter naturalia z artificialia. qz licet vtrobiq̄ ꝑncipium effectiuū sit in ipso agente. tū in naturalibus p̄mū materiale z formale. z etiā quodāmodo actiuū est ab intra. In artificialib⁹ ꝓ̄ principiuz actiuū est simplr ab extra Uel licz in artificialib⁹ sit materia. qz tm̄ nō h̄ūt naturalē inclinatōem ad formā artis. ideo forma artis dr toralr ab extra. forma aūt naturalis quodāmodo ē ab intra. vt dictū est Sed q̄reret q̄s vlterius. vtr accīntia sint inchoata in subiecto. Solo nō. qz octauo metaphysice dicit q̄ accīntia nō h̄ūt materiā ex qua sunt. sed subiectū in quo sunt qđ est ens ꝑfectuz in actu existens. vt inqt Albertus ibidē. ideo in subiecto nō sunt inchoata ꝓprie. oīne em̄ illd̄ in quo est aliq̄d inchoatiue est impfectū. ꝑstat aūt q̄ subiectū accīntis debet esse pfectū. igit̄ ꝛc. Et hec etiā est rō q̄re forme artificiales nō sunt inchoate. eo q̄ ars non inducit nisi formā artificialē z accidentalē

Utrū in materia sit appetitus forme. q̄ est q̄ddam diuinū. optimū. z appetibile. Et arguit̄ ꝓtra p̄mū. scz q̄ nō sit appetitus forme in materia. p̄mo sic Appetit⁹ est poña aie. q̄ nō est in materia. ꝑña tenet. qz materia non est aiata Añs est phi. iij. de aia Scđo sic. oīs appetit⁹ p̄supponit cognitōez. sz materia nō cognoscit formā. q̄ non appetit eā. Maior ꝓbat. qz appetit⁹ de se est ccc⁹ nō appre hēdēs suū obiectū nisi sibi oñsuz Tercio sic. oīs appetit⁹ ꝑsequit̄ formā. materia aūt ꝑm se accepta nō hz formā. q̄ in ea nō est appetit⁹. Maior ꝓbat. qz appetit⁹ est inclinatio rei in suā pfectōez z finē. sz illa p̄supponit esse qđ ē a forma Quarto sic. si materia appeteret formā. vl' q̄ illā quā hz vel quā nō hz. nō p̄t dici p̄mū. qz oīs appetit⁹ est gra indigētie. sz nō indiget forma quā hz. eo q̄ indigētia notat carētiā. Nō etiā p̄t dici scđm. qz forma quaz nō hz p̄ria ē ei quā hz. z sic appeteret sui destructōnem. Nec p̄t dici q̄ sil' appetat oēs. qz appetit⁹ nō est alicui⁹ ipossibilis. sz ipossibile est materiā sil' habere oēs formas. q̄ ꝛc Quinto sic forma nō appetit materiā. q̄ materia nō appetit formam. ꝑña ꝓbat a sil'. qz sicut materia ꝑficit̄ p formaz in esse. ita forma terminat̄ in materia quo ad existere Sexto sic. si materia appeteret formā. h̄ ideo erit vt ꝑficeret̄ p eā. sz h̄ non qz q̄n haberet ꝑfectissimā formā nō appeteret aliā. cui⁹ oppositū videm⁹ de materia informata aia rōnali. que est formaꝝ materialiū oīm ꝑfectissima. Septimo sic. z ꝓ tra scōm q̄situ. forma hz aliā bonā definitiōem. scz q̄ dat esse rei. q̄ ista inconuenienter est posita. Tenet ꝑña. qz vni⁹ definiti est vna sola definitio. Octauo sic. definitio ista dat ꝑ superflua. q̄ nō est bona. ꝑña ꝓbat q̄ ph̄m. vi. topicorum Añs ꝓbat. qz optimū hoc est diuinū z etiam appetibile. z ecōtra. q̄ sufficit vnū ex his ponere in definitōe Nono sic oīne diuinū est ꝑpetuū. sz forma est generabilis z corruptibilis. q̄ nō est diuinū. Maior est nota ex ꝑditōib⁹ dei. q̄ sunt esse p̄mū. sempiternū z h̄mōi. ¶ In oppositū est ph̄s in textu. Et ꝓ rūsione ponitur iste discursus

Maior. Op⁹ nature ē op⁹ intelligētie ordinātis z mouētis materiā ad formā sicut ad suā pfectōem

Minor. Materie appetitus ad formā est intelligentie vt mouētis. z est materie vt subiecti in formā moti z ordinati Concło. Igit̄ in materia ast appetit⁹ formie. q̄ z intellectual' z naturalis p̄t dici

Maior ꝑz q̄m̄tū ad p̄mā ei⁹ p̄rē. qz op⁹ nature est a mouente corpa celestia. mouēs aūt corpora celestia est intelligētia. q̄ totū op⁹ nature ē originalr ipsius intelligētie mouentis primum mobile quod mouet omnē materiam sibi subiectam. ita q̄ motus eius est quedam vita omnibus

deorsum subsistentib⁹. Et ideo peripatetici crediderūt q̄ oēs formę rerū naturaliū sint intelligētiores eo mō quo formę artificialiū sunt in intellectu practico artificis Sed diceret ḳs. opus nature est opus aīe nobilis. quę est ꝓpinquior ad celestiū corpor⁹ transmutatōem Solo aīa nobilis z intelligētia sunt idē re. rōne dīnia. q̄ ōr aīa vt est ꝓuersa ad corpus z intelligētia vt ꝓuersa ad seipam. Est etiā opus nature nō solū ab intelligentia. sed a ꝑma causa tanq̄ a ꝓncipio transcēdēte. Vñ opus nature est a ꝑma causa q̄ imperiū quo agit primarie dirigendo Postq̄ est intelligentia q̄ accipit formā regiminis practice cognitiue. q̄ tradit hoc aīe que est exequēs iussum ꝑme causę. que in hoc ordine hꝫ se vt recta tm̄. ꝑma cā regens tm̄. intelligentia ꝓ regens z recta. celestia ꝓ corpora quorum vis ōr natura vlis stꝫ sicut aīe nobiles in hmōi operis executione instrumenta. Et quib⁹ pz. q̄ opus nature potissime ōr opus intelligentię. Secūda pars ꝓbat. q̄ ipsa forma est q̄dam assīlatio z q̄dam participatio actus z pfectiōis ipsius mouētis qđ mouet mobile ad assimilandum ꝑm sibi ꝑm q̄ ꝓgruit. z possibile est nature ipius mobilis Nō tñ pficit materia intrinsece p formaꝫ. sic em̄ pficit forma formabilis q̄ p agens naturale ducit ad actū. sꝫ p ficit sicut potentia subiectiua ad totius ꝓpositi pfectōem

¶ Secūda ꝓpō est Alberti. z pz sic. q̄ vlē mouens appetit bonū totius nature. ideo mouet ipam materiā intendēs formā tanq̄ ipius materie pfectiōem. z sic mota materia ab apparenti etiā appetit formā Mouens em̄ ipam ꝑ⁹ imꝑmit sibi sui assīlatōem impfectam. z p inchoatiōem facit materiā amplius desiderare suā pfectōnem z eaꝫ excitat ad actuale desiderīū. eo q̄ ipa ꝑm suā substātiā accepta sine hoc q̄ substat motioni agentis nō hꝫ appetitū nisi ꝑm aptitudinē. Vñ intentio ꝑmi mouentis impssa est oīmib⁹ reb⁹ p quā inclinātur ad participatōem eius Et ergo ōr Dionysius. q̄ amor boni oīm̄ib⁹ est impssus p naturā. et q̄ appetitus fit gratia carētie ipius appetibilis. ad quod tñ hꝫ naturalē aptitudinē. ideo materia appetit formam ꝑm q̄ stat sub ꝑuatōe eius. qđ vult pbus qñ ōr. q̄ materia appetit formā sicut femina masculuꝫ. z turpe bonū. in femina em̄ est aptitudo ad partū quę ad actuꝫ ducit z actuat virtus activa masculi. Et turpe est ꝑuatuꝫ pulchro qđ idē est cū bono. licꝫ rōne dīānt. habens tñ aptitudinez ad bonū z ordinē ad ipm̄. ideo appetit bonuꝫ fieri z a sua turpitudine remoueri. Ponit aūt pbs hec duo exempla q̄ materia duplicē hꝫ appetitū. seu appetitū ad duo. scilꝫ ad transmutatiōem vt trāsmuret z moueat ad formaꝫ. et etiā appetit formā ipam que est huius trāsmutatōis terminus. z eius bonū in cuius adeptōe cessat motus. z materia ḳscit sicut femina ḳscit ꝑle ꝓducta. appetit transmutatōnis assīlatur appetitus femine z appetitui forme appetitus turpis. Et q̄ trāsmutatio materie est ꝓpter formā z ad formā. z vbi vnū ꝓpter alterū. ibi tñ vnū. igitur vnus est appetitus materie quo appetit formā z transmutat ad ipam. Possunt tñ hec duo exempla faciliter ad idez trahi. vt scꝫ fe appetat masculuꝫ. ex quo feia ꝑm se est sub impfecto sexu appetens sexū pfectiorē. q̄ appetit esse mas. Sed ꝑmū dictuꝫ verius est. q̄ talis appetitus in femina quo appeteret eē masculus esset frustra z impossibilis. eo q̄ nunq̄ posset duci ad actum. Sed appetitus quo appetit mater transmutari in productōne prolis est naturalis. Et in hꝭ exemplis videtur Aristoteles vti metaphoris platonicis. ¶ Conclusio sequitur ex premissis. q̄ oīme mobile vt a ꝑmo motore mouet a causa ꝑma. sed causa ꝑma est mouēs per intellectū z intendit p motū mouere in aliq̄d qđ est esse diuinū p modū p quē ꝑt ei aliquo assīlari. z ideo appetitus quo materia appetit similari primo in esse diuino intellectualis est. Sed aduertendū ꝑm Albertum. q̄ illa locutio qua intellectualis appetitus ōr esse materie. est duplex. q̄ potest intelligi q̄ sit materie sicut subiecti. z sic nō habet appetitū intellectualem. ꝑ etiaꝫ intelligi q̄ ille appetitus sit materie sicut moti a motore. qui hꝫ appetitū a quo procedēs motus est actus mobilis. z sic materia hꝫ appetitū. z hoc mō ꝓordinat sibi finē in quem directe mouetur. Patꝫ ergo qūo appetitus materie est dicēdus intellectiuus. Potest etiā dici naturalis pro tanto q̄ ipsa elicit appetitū forme p inclinatōem alicuius bonitatis formalis in ipa existentis. Et sic ōr Auerrois q̄ materia naturaliꝫ appetit formā. z nō animaliter. quo modo oīme quod est in natura appetit suuꝫ bonum. de quo dicit primo ethicorū. q̄ oīa bonum apperunt Sed dicere⁹. appetitus materie est sicut appetitus femine. sed appetitus femine est simpliciter intellectualis. etiam vt subiecti moti z̄c. Solutio. q̄ appetitus materie nō comparatur ad appetitū rōnalem z electiuū femine. sed naturalē qui fundatur in potentia seminali seu ꝓpagali femine. hec aūt cum sit vegetatiua nō cognitiua est. Vel possꝫ dici q̄ similitudo est si ꝓparetur materia generatōnis que est in femina segregabilis p actū generatōnis ad esse geniti ad formaꝫ talis geniti. illa em̄ est materia potens specificari per formā q̄ est actus primus z specificus ipsius.

Maior. Proposita dfinitio forme cōueniens est sibi ꝓut est naturalis trāsmutatōis ꝓncipiū. a materia z priuatōne distinctum. Minor. Hoc modo ipsa est finis intentōis agentis z mutatōis. et pfectio ipsius materie mutabilis. Conclusio. Igitur vne est hic dfinita forma ab Aristotele. q̄ est quoddā diuinū optimū z appetibile

¶ Maior patꝫ. quia sermones sunt intelligendi ꝑm materiam subiectam. sed hic sermo est de principijs motus z mutationis seu fieri rerum naturalium. ergo hic habet forma definiri in ratione principij ab alijs principijs distincti. que sunt priuatio z materia. Ex quo patꝫ. q̄ hic non est definita forma precise vt est principium essendi. et vt est actus materie. sed etiam per respectum ad mouens et motum ¶ Secūda propositio patet. quia agens indit formam per quam vult mobile seu passum sibi assimilare. sic forma est finis intentus ab agente gratia cuius agit z quem attingit per mutationem materie ad formaꝫ et sic est finis mutationis z motus. z pfectio materie quā materia appetit. vt dictum est. ¶ Conclusio sequitur ex premissis. quia ꝑm hec tria ad que habet forma aliquā habitudinem. prout est transmutationis naturalis principium ponuntur tres particule in eius definitione Dicit em̄ forma quoddam diuinum inc̄tum est finis intentus ab agente per relationem ad primam causam cui in esse se assimilat inc̄tum potest. z assimilationem eius intendit in suo causato. sub cuius ratione omnis finis desideratur. quare dicit philosophus secundo de anima. q̄ que cunq̄ agunt ꝑm naturam agunt propter participationes diuini esse. Dicitur etiam in ꝓclusione z ab Aristotele forma optimum. inc̄tum est absolute finis motus seu mutationis. ipsa enim adepta tanq̄ in vltimo z optimo cessat

motus Jn principio em̄ est malū ꝓuatōis. z ꝓut est in mutari est in participatōe quadā vtriusq; pura in acqsitōne habitus. z abiectiōe ꝓuationis. z ꝓuatōne expulsa est res in optimo. Dicit etiā ꝙappetibile respectu materie appetentis inq̄tum appetitū eius q̄etat. Ex quo pz q̄ hec definitio est bona intelligendo eam ad ꝓpositum. scz de ipa forma vt est principiū transmutatōis naturalis. qz inq̄tū est principiū precise essendi definitur forma q̄ est que dat cē rei. vt patebit infra scō huius

Ad rationes Ante oppositū factas. Ad primā dōm est. q̄ appetitus sensitiuus z intellectiuus sunt bene potentie aīe. nō tñ appetitus naturalis. qui est quedā naturalis impressio ꝑmi ꝑncipij omia mouētis ad suas naturales perfectiones. sed p̄ter illā est in quibusd ā alius appetitus. vt in animalibus et ille etiā est in appetitu intellectiuo z sensitiuo. ita scilz q̄ nō inueniatur sine appetitu naturali. licz bene econtra.

Ad scām dōm est. q̄ licz in materia nō sit cognitio. p̄supponit tñ cognitōem nō in se. sed in alio. scz in intelligentia dirigente z mouēte. z hoc sufficit. qz nō oportz semp appetitū solū sequi illud in quo est cognitio. sz seq̄tur cognitionem que est in se vel in aliquo alio. Ad terciaz dicendū est. q̄ sicut duplex est pfectio. ita est etiā duplex appetitus naturalis. Vnaz q̄daz est pfectio ꝑma q̄ est esse vel forma. Alia est pfectio scōa que est operatio. Jta silr est q̄dam appetitus in ordine ad ꝑmā pfectōem. z ille nō cōseq̄tur formā. sed p̄cedit. z talis est appetitus materie Alius est appetitus in ordine ad pfectōem scām. z talis cōseq̄tur aliquā formā Ad quartā dōm. q̄ materia appetit formā quā habet z quā nō hz. sed differēter. qz formaz quā hz appetit appetitu ꝓplacentie q̄ est respectu rei q̄ habetur. illā vero quā nō habet appetitu desiderij q̄ est alicui⁹ absentis. Sed diceres. omis appetitus est rōne indigentie. q̄ nō est alicuius ꝑsentis Dōm est. q̄ añs est verum de appetitu desiderij q̄ꝑprie dictus est appetitus Ex quo habet q̄ in materia corpoz celestiū nō est appetit⁹ desiderij. sed solum ꝓplacentie. eo q̄ illa materia ꝑ nullo tpe caruit aut carebit sua forma. sicut ergo in ea nō est ꝓuatio ita nec appetitus desiderij qui est ad transmutari ad formaz. Ad q̄ntam dōm est. q̄ nō est simile de materia que desiderat formaz. cuius desiderij causa est ꝓuatio et de ipa forma. Vñ dr Albertus. q̄ absurduz est dicere formā appetere materiā vel cē in materia. qz forma in se q̄dā essentia simplex est z diuina z optima. z ꝑ esse qđ habz in materia efficitur materialis z corruptibilis. ideo si appeteret hoc appetereret ignobilitari seipam Preterea. desiderium nō est nisi ad duo. scz vt ꝑmueat esse. z hoc est desideriū rei pfecte. z vt transmutatio fiat ad esse. z hoc est desiderium rei impfecte. neutrū aūt horuz p̄t formē ꝑ se ꝓuenire sicut ꝑ se patz. qz ꝓtinuari nō desiderat nisi qđ indiget continuatōne. hoc aūt est corruptibile ꝑ seipm. sed forma non est nisi ꝑ accidēs corruptibilis. z nō ꝑ eēntiam suaz. Jpsa etiā nō desiderat q̄ transmutet. qz nunq̄ transmutat. sed transmutatio impfecti est ad ipam Ad sextā dōm. q̄ appetitus materie nō est ad vnā formam pfectissimā. sed ad formaz in ꝓmuni. ita scz q̄ nō plus appetitus extendit ad formā pfectionē vt hmōi q̄ ad impfectionē. Et q̄ ad istā vel ad illā formā naturaliter extendatur materia nō ꝓuenit ex parte materie. sed ex impressione agentis sua virture materiā mouentis. ꝑm em̄ q̄ materia substernitur potestati pfectōnis agentis. ꝑm hoc etiā accipit pfectionē formā. Vnde dictū fuit in questione p̄cedenti q̄ in materia est omniū formaz inchoatio communis. ꝑ quā materia nō plus appetit istam formā q̄ illā. sed qđ trahitur ad istam vel aliā ē virtute particularis agentis Ad septimā ptz solutio ex dictis. quia vnius definiti diuersimode sumpti possunt esse diuerse definitiones. forma aūt definitur scđo phȳsicoz in rōne cause. hic in rōne ꝓncipij naturalis trāsmutatōis. Ad octauā dōm. q̄ ille ptcule nō dicūt idē eo q̄ referūtur ad diuersa. vt dictū est. Unde dr Albertus q̄ forma ꝓut hic ꝓsideratur. p̄t accipi in genere dupliciter Uno mō ꝑm q̄ est finis intentiōnis. Alio mō ꝑm q̄ est finis appetitus ꝑ intentiōem directi. Primo mō accipit ad huc dupl'r. scz ꝑ relatiōem ad ꝑmā cām cui in esse se quodāmodo assimilat inq̄tū p̄t. z sic est diuinuz. Scđo mō ꝑm q̄ est finis motus absolute. sic dr esse optimuz. qz bonū est ꝑ se finis eius qđ ad ipm̄ mouet. ꝑm aūt q̄ quietat appetitum impfecti sic est appetibile quoddā Ad nonā dōm. q̄ diuinū dicitur dupl'r. Uno modo essential'r. ꝑm q̄ dr essential'r dr diuinus. z sic nulla res creata p̄t dici diuina. z sic dicūt theologi. q̄ pater z filius z spūssanctus sunt tres res diuine. que tñ sunt vnus deus indiuisus simplicissim⁹ cē. Alio mō accipitur diuinū ꝑm participatōez. qz scz participat deū ꝑm aliquam similitudinē. Et hoc ꝓtingit dupliciter. Primo ꝑm aliqđ participat de natura diuina ꝑm similitudinē. z sic forma dr quoddā diuinū. qz deus est purus actus. cū q̄ forma sit actus habz in hoc similitudinē cū deo. Alio mō dr aliqđ diuinū ꝑ participatōnem alicuius diuini ꝑm cognitōem z amorē. z sic solū creatura intellectual' p̄t dici diuina. qz illa p̄t participare deū ꝑm cognitōnem ꝑ intellectū. z amorē. z volūtatem. Verū tñ q̄ argumētum ꝓbat nō esse formā diuinuz ens simpl'r z absolute. sed mō quodā z in respectu q̄ dictus est i ꝓclone vltimi discursus z ideo dr quoddā diuinū.

Utrū materia sit bene definita ab Aristotele. sitq̄z necessariū ipam ingenerabilem incorruptibilē esse. Et videtur q̄ non. quia materia non habet esse. ergo non potest definiri. Antecedēs est manifestum. quia esse est a forma. Consequentia ꝓbatur. quia definitio explicat esse

Secūdo sic. Si esset definibilis ipsa esset definibilis per analogiam ad formam. eo q̄ hoc modo soluz habz cognosci. sed hoc non fit. ergo definitio eius est incōueniēter posita. Minor ꝓbatur. qz in definitione illa materie nihil ponitur pertinens ad formaz Tercio sic. materia est ex quo aliquid fit cum insit. secūdo phȳsicorum. ergo male definitur hic. Consequētia tenet. qz vnius definiti est vna definitio Quarto sic. illa definitio ꝓuenit ꝑme subē. z ꝑ ꝓsequens aliis a definito. q̄ nō est bona.

Quinto sic. male dr ex quo aliqđ fit. qz h̄ etiā ꝓuenit ꝓuationi Sexto sic. materia nō est subiectū substantiaꝝ separatarū. ergo male dr in definitione. vnicuiq̄z Antecedens ꝓbatur ex dictis in questione ꝓtius resoluta de analogia materie Septimo sic. materia nulli ineſt. ergo male dicitur. cum insit. Añcedens ꝓbatur. qz ipsa est vltimū. sed hoc quod ineſt habet sub se illud cui ineſt Octauo sic. z est ꝓtra secūdū quesitum. dicit Auerrois. q̄ materia est que in rei veritate generat. sed nihil generatur nisi generabile Nono sic. omne quod processit de non esse ad esse est genitum. materia est huiusmodi. ergo. Minor patuit ꝓtius. Maior ꝓbatur per definitōem gñatōnis

Decimo sic. sicut se habet subiectū motus ad motum. ita se habet subiectū gñatōis ad generatōem. sed subiectū motus mouet. ergo subiectū generationis generatur

Undecimo sic. quicqd accipit eē post nō esse p actum agēris naturalis gñatur. sed materia accipit eē post nō eē p agēs naturale. g̃. Maior pz ex rōne gñatōis. Minor pbaf. qr agens naturale pducit formā q̃ dat esse materie.

Duodecimo sic. ꝓpter vnūqōqz tale z illud magis. sz res naturales sunt generabiles z corruptibiles ꝓpter materiā. g̃ ipa p se est generabilis z corruptibilis Decimo tercio sic. Cuicūqz est annexa ꝑuatio. id est corruptibile. sz materie ꝑme est annexa ꝑuatio. vt pz ex supius dictis. g̃ ipa est corruptibilis. ¶ In oppositū arguit p phm in textu finali huius primi physi. Et pro rñsiōe ponit

Maior. Entitas materie ꝑme. intelligibilis nō est fm se. neqz definibilis ꝑprie Minor. Nec tñ intelligitur p ꝑuatōem z ordinē ad formā Conclusio. Igitur fm q materia cōsideraf in hoc libro bene datur eius definitio qua dicif. q est subiectū vnicuiqz primuz ex quo aliqd fit cū insit nō fm accīs. z si qd corrūpitur in hoc abibit vltimū

Maior est sufficiēter declarata in q̃stione ꝑma. mota post quartū tractatū. Secūda ꝓpositio etiā patuit supra. Cū p priuatōem intelligif q materia est hoc qd̄ ꝑter formas substales z accidētales inuenitur in ente. z hoc fm se nō est nisi ens in potentia. qd̄ intelligif p analogiā ad formā. z sic quodāmodo definibilis est. z hz quādā definitionē rōnis. fm q rō accipit eā vt ordinatā ad formā vel cōiunctā forme ¶ Conclusio pz. qr materia hic definita nō ꝓuenit materie quocūqz mō accepte. sed fm diuersos suos respectus. hz etiā diuersas definitōes. Pōt eñ materia accipi vt ꝓpriūcta forme. z sic definit eā phs duodecio metaphy. Materia est hoc aliqd sensibile ens z apparens Potest etiā accipi vt ordinata ad formā. z hoc dupl'r. qr vel ordinaf ad formā. qr ad mutatōez q̃ est via ad formā et sic definif in ꝑmo de generatōne. q materia siue hyle est maxime ꝓprium subiectū gñatōis z corruptōis. z mō q̃daz alio alia ꝓ transmutationū. Alio mō accipif vt ordinata ꝑncipal'r ad ipam formam. Et sic dupl'r ꝯsiderabilis est. vno mō fm ordinē ꝯtingentē formā. z sic definif hic in textu finali. Alio mō fm ordinē nō ꝯtingentē formā inq̃tū sz stat sub ꝑuatōne q̃ facit distare materiā a forma. z sic definif. viij. metaphy. Materia a est nec qd. nec quale. vl q nō est in actu sed in potentia. Q3 aūt definitio hic posita sit bene data de materia ꝓut est hic considerata. videlz inq̃tū est subiectū ꝑmū eius qō fit p naturā. Patz. qr fieri est qd̄ā fluxus potentie gñabilis ad actū. ideo non ꝑt ipum a ꝑte ante ꝑuenire potentiā. nec a ꝑte post subsequ eande. Etiā potētia formalis neqt seipam fulcire. q̃mo requirat subiectū aliene nature ab ipsa. eo mō quo participans est diuersum a participato. z g̃ cū materia dicat hmōi naturā subiectā ipsa fm ordinē nature generabilis est ꝑma. et p ꝯsequēs fm ordinē nature corruptibilis vltima. cuz idē sit terminus resolutōis z ꝑncipiū ꝯstitutōis. Itaqz bene ꝑt definitio q materia est subiectum vnicuiqz ꝑmū in qō id qō corrūpif abit sicut in terminū vltimū. Qō aūtez addif cū insit nō fm accīs. definit materiā fm q est ꝑncipiū essendi coelemētare ipi forme ad finē ꝯstitutōis ipius esse in hoc differēs a ꝑuatione q̃ nō inest ꝓpter esse. sz machinaf ad maleficiū ipius esse corruptiuū. z sic inest p accidēs. eo modo quo genitū est per accidēs corruptibile. forma nāqz z materia insunt genito fm q genitū est siue ꝓfectū in esse. sed priuatio inest eidem fm. q corruptibile est et a tali esse facto p generatōnem separabile. ꝓpter qō bene dictū est q materia inest non fm accidens.

Maior. Ante omnem generationem et fieri rerum naturalium. supponitur materia sicut talis mutationis subiectum Minor. Hoc quemadmodū manet idem sub vtroqz generationis termino. ita in ipso stat rei naturalis corruptio. Conclusio. Igif cuz de ratione materie sit esse primū z vltimū. ipsam esse ingenerabilē z incorruptibilē est necessariū

Maior est philosophi in hoc primo physicorum dicentis. q in oīi fieri necesse est aliquid subijci per hoc eñ ostenditur ipsam esse vnum de principijs rerum naturalium. Etiam dictum fuit q generatio per hoc differt a creatione. quia creatio est ex nihilo. z generatio ex aliquo ꝓsupposito subiecto. ¶ Minor propositio pz quo ad ꝑmam partem. quia termini mutationis sunt contrarij. sz contraria nata sunt fieri circa idem subiectum. z non solū specie sz numero. quia si essent in diuersis subiectis numero non agerent adinuicem. Et ex hoc fundamento reprobat phus opinionem Empedoclis primo de generatiōe Ubi eñ dicit q bene sequitur. si est alteratio. tūc est subiectum saluatuz sub duobus contrarijs. et econtra si est saluatum sub duobus contrarijs tūc est alteratio. Secūda pars minoris probatur. quia generatio vnius est corruptio alterius. primo de generatione. sed illa duo sunt isti termini contrarij. de quib' modo dictum est q subiectum manet idem sub vtroqz vtraqz termino. est eñ generatio termini ad quem qui in generatōe acquiritur. z est corruptio termini a quo. qui abijcitur Ex quo patz q sicut ꝓcedit z ꝑsupponitur ante generatōnem. ita relinq̃tur post corruptiōem. z p ꝯsequēs corruptio nō ꝓcedit in ipm. sed stat in ipo ¶ Conclusio seq̃tur ex ꝑmissis. si eñ essz generabilis. tūc in eius generatōe subijceref aliqua materia et sic an eius generatōem oporteret ponere aliā. z cū ipa sit ꝑma materia añ ꝑmū essz prius. qd̄ est implicās ꝯtradictionē. etiā fieret ꝓcessus in materijs in infinitū. qr sicut istius gñatōis essz materia. ita z illi⁹. z sic ꝯsequēter in infinitū Etiā nō est corruptibilis. qr ingenerabilis. g̃ incorruptibilis. Añs est pbatū. Consequētia est phi ꝑmo celi Preterea. quicqd corrūpif in materiā corrūpif. eo q idē est ꝑncipiū ꝯstitutōis z terminus resolutōis. si g̃ detur materia corrūpi. tūc stabit ei⁹ corruptio in aliq̃ posteriori. sz illud eñ materia iuxta dicta in minori ꝓpone. g̃ post vltimū eñ posteri⁹. z sic seq̃t idē eē vltimū z non vltimū. qd̄ est manifesta ꝯtradictio. etiā fieret ꝓcessus in infinitū mō ꝑius dicto

Ad rationes Añ oppositū factas. Ad ꝑmaz dom eē eo mō q̃ hz eē. hz definiri sz nō hz eē simpl'r. sz fm qd̄ z in potētia. z codē mō notificaf p definitōem. vez tñ q nō est definibilis fm se z absolute accepta. eo q sic nō est cognoscibilis. tñ bene p analogiam ad formā Ad scōam dom. cuius in definitōe nihil ptinens ad formā ponatur explicite. tñ implicite in hoc sz q additur vnicuiqz. quia sensus est q materia est subiectum vnicuiqz forme. Ad terciam dicendum. q materia diuersis modis considerata est. etiam diuersimode definita. prout dictum est in conclusione vltimi discursus.

Ad quartam dicendum est. q priuatio excluditur p hoc q dicitur cum insit. quia materia est in re facta. sed priuatio non. additur tamen non fm accidens. ad innuendum modum inessendi priuationis.

Ad ꝗntā dꝺz.ꝙ materia aliter ē ſubiectuz z aliter ꝑma ſuba. eſt em̄ ſuba ꝑma ſubiectū accn̄tiū. ſed materia ē ſubiectū formaꝝ ſubaliū z nō accn̄tiū. niſi mō quodā alio. vt ꝺz ꝑmo de gn̄atōe. Vñ ſolet poni dꝛña inter ſubſtare logice z phyſice. ꝓut dici ꝙſueuit in libro p̄dicamēt̄orum

Ad ſextā dom̄. ꝙ (vnicuicꝫ) i definitōe materie nō accipit diſtributiue. ſz indefinite. aut ꝑm diſtributōem accōmodā. vt ſit ſenſus. vnicuicꝫ forme hn̄ti ſubiectū ipa materia eſt ſubiectū. Ad ſeptimā dom̄. ꝙ peccat penes fallaciā eq̄uocatōis. ꝓbat em̄ ꝙ nulli ineſt ꝑm ꝗrtū modum ēndi. in quo ſupius eſt in inferiori. z ꝑm ꝗntū quo forma eſt in ſubiecto. nō tñ ꝓbat ꝙ nō ſit in alio ꝑm ꝑmū modū quo ꝓs eſt in toto. imo vt dictū eſt materia eſt in toto cōpoſito ſicut ei⁹ ꝙſtitutiua ꝓs Ad octauā dom̄. ꝙ auerrois vult ꝙ ipa ſit ſubiectū gn̄atōis. vel ꝙ gn̄ek. qz ipa defert ſucceſſionē diuerſaꝝ formaꝝ Ad nonā dom̄. ꝙ illō ꝗ exiuit de nō eſſe in potētia ad eſſe in actu. hoc eſt gentum. ſed ꝑus dictū eſt ꝙ exiuit de nihilo in ē. z hoc fit ſolum ꝙ creatōem Ad decimā dom̄. ꝙ nō eſt ſile. qz mor⁹ ꝑt denoiare ſuū ſubiectū. nō aūt generatio. Cui⁹ rō eſt. qz ſubiectū alioꝝ motuū eſt ens actu. g̃ ꝑt denoiari. qz actū ꝑmū ꝙſequtur ſecūdus. q̄ denoiat totū ꝙpoſitū. ſed ſubiectū generatōis eſt ens in potētia nō hn̄s actū nec ꝑmum nec ſedm̄. g̃ nō ꝑt denoiari Ad vndecimā dom̄. ꝙ illud ꝗ̄ ꝙ agens naturale accipit eſſe poſt nō eſſe terminatiue hoc gn̄atur. ſed ꝗ̄ accipit eſſe poſt nō eſſe ſolū ſubiectiue nō generat. ſed fit ꝓs eius ꝗ̄ generatōem. z totū ꝙpoſitū termi natiue Ad duodecimā dom̄. ꝙ naturalia nō ſt̄ corruptibilia ꝓpter materiā ſimpl'r. ſed ꝓpter materiā ꝓuatōni admixtā. eriā ſi ꝓpter materiā entia naturalia ēent corruptibilia. adhuc nō ſeq̄retur. eo ꝙ nō intelligit. nec vera eſt maior de oīni cā. nec in oīnib⁹ p̄dicatis. ſed ſolū in p̄dicatis accn̄talib⁹. z ſolū in cauſis vniuocis ꝙ ſe z totalib⁹ q̄b⁹modis materia nō ꝑt eſſe cā corruptōis Ad decimāter eiā dom̄. ꝙ maior eſt falſa. licz abuſiue aliq̄n ſic allegef. ſed debet ſic poni maior. cuiuſcūcꝫ materie eſt annexa ꝓuatio illud eſt corruptibile. z huius cā eſt ꝓtrarietas q̄ eſt inter formā z ꝓuatōem iuxta ſupius dicta. ſed ꝓuatio nō ꝗ̄at materie. eo ꝙ ſubiecto ꝓtrarioꝝ nihil eſt ꝓtrariū

¶ Circa tractatū quartū incidūt dubia. Primum dubiū eſt. An ꝓuatio ponat aliq̄d in materia ꝑter ſimplicem negatōem. Et videf ꝙ nō. qz ꝓuatio nihil aliud eſt ꝙ abſentia forme cū aptitudine ad ipaz. ſed hec abſentia ꝓtinet ad negatōem. z aptitudo ad materiā ☞ Solo ſic. vt ſupius ſepe habitū fuit. vbi dictū eſt ꝙ ponit cē formalis inchoatōis qđ eſt habituale ſeu aptitudinale cē generis vtriꝫ ꝓtrarioꝝ ꝓmune. ꝙ qđ ꝑm ꝓhm. x. metaphyſice ꝓtraria hn̄t ꝓmunē viā mutue trāſmutatōis. niſi em̄ illud cē potētiale ponat in materia nihil fieri poſſz ex ea ēntialiter. eo ꝙ eſſentia materie eſt intrāſmutabilis. ſiq̄dē incorruptibilis z ingn̄abilis. z optz in oīni gn̄atōe potētiaz ſubalē trāſmutari in actū Etiā ꝓz ex hoc ꝙ ꝓuatio ponit ꝑnciꝑū aliud a materia ꝑm ſpēm z rōnē. ꝓſtat etiā ꝙ potentia ꝓtrarioꝝ mutue trāſmutatōis eſt formal' ¶ Ad obiectū dom̄ ꝑ interemptōez ſecūdi aſſumpti. puta ꝙ aptitudo ꝓuatōis ſit tm̄ materialis. imo ſi ſic. vane redargueretur poſitio antiquoꝝ negātiū ꝓuatiōem. qz ꝙſtat euiꝺēter ꝙ ſi ponaf ſola materia terminus a quo gn̄atōis ꝙ ſine quocūcꝫ addito oporteret poni negatōem forme ex̄q̄ materia ſeipa differt a forma. ſed ſic differentiuz vnū includit negatōem alterius. Nō eſt ergo dubiū ꝗn antiqui hoc mō poſuerūt ꝓuatōem. ſi g̃ Ariſto. nō aliud velit attribuere ꝓuatōi q̄z talē ſimplicē negatōem forme cum aptitudine materie. vane redargueret antiquos. imo coincideret cū eiſdem. z deſtrueret dictuz ſuū quo diſtinguit materiā artificialē a naturali. ſicut late deductū eſt circa q̄ſtionē de inchoatōe formaꝝ

Secūdū dubiū An materia poſſit eſſe ꝓuatione nō immixta. Et videtur ꝙ ſic. qz quecūcꝫ eſſentialiter differūt poſſunt abinuicē ſeparari. ſed ꝓuatio z materia eſſentialiter differunt qz ſpē z rōne. g̃ ꝑnt ſeparari. z ꝓ ꝑns materia ꝑt eſſe ꝓuatione nō immixta Preterea. vna forma exiſtēte in materia abiecta ꝓuatio q̄ erat ad talē formā. g̃ oīnib⁹ formis naturalib⁹ exiſtētib⁹ in materia deſtruet vlter ois ꝓuatio. ſed de facto oēs forme naturales ſunt in materia. g̃ ꝓuatio nō eſt in materia. ☞ Solo materia nō in oīb⁹ corporib⁹ eſt eadē. vt ꝑus ꝓbatū fuit. Ideo dom̄ eſt. ꝙ in aliq̄bus corporib⁹ eſt materia que ſatiata eſt ꝙ formam talis corporis. z nō eſt appetit⁹ in ea ad aliā formā. ſicut in corporib⁹ celeſtib⁹. qz illa nunq̄ ꝑceſſit illā formā. nec ꝓuabit ea. eo ꝙ in ꝓpetuis eſſe z poſſe non diſtāt. ideo de tali materia loquendo dom̄ eſt. ꝙ nō ſolū poteſt eſſe ſine ꝑiuatione. imo impoſſibile eſt in tali materia eſſe ꝓuatōem. ſalrem ad formā quod additur. qz in celeſtib⁹ corporib⁹ eſt ꝓuatio ad vbi ſicut z motus. ☞ Sed in corporib⁹ generabilib⁹ z corruptibilib⁹ eſt materia que nunq̄ eſt nec cē poteſt ſine ꝑiuatione. Cuius rō eſt. qz forme talū corporuz generabiliū z corruptibiliū ſunt ꝓtrarie. ſed cū ꝓtrario alt cuius ſemp ſtat ſua ꝓuatio. ideo ſemp eſt talis materia ꝛ mixta ꝓuatōni ¶ Ad obiecta Ad ꝑm dom̄. ꝙ maior eſt falſa. qz ſuperficies z linea eſſentialr diſtinguūtur. ſalr ſubiectū z ſua ꝓꝑia paſſio. z tñ nō ꝑnt ſeparari nec inueniri ſeparata ꝑm ſuū eſſe. Et ergo ſi ſint aliqua eſſentialiter diſtincta. ſic tñ ꝙ vnū eſt ſubiectū alterius. tūc nō oporteret ꝙ ſeparata inueniātur. nec ꝑnt talia ſeparari z ſalua manere Ad ſedm̄ dom̄. ꝙ licet oīes forme ſint in materia naturali z ipa actuet oīnib⁹ formis. tñ ille forme oīes nō ſt̄ in eadē parte materie. ſed in diuerſis ꝑtib⁹. z ideo vna forma exiſtente in vna parte materie. adhuc in ea ſtat ꝓuatio ad oīes alias formas naturales. Si tamen daref ꝙ oīes ſint in eadē parte materie (qđ tñ impoſſibile eſt. eo ꝙ ꝓtraria non poſſunt eſſe in eodem) tūc ibi non relinqueretur ꝑiuatio

Tercū dubiū An materia ſeclusa ꝑiuatōne ſit oīnino ſimplex. Et videf ꝙ nō. qz quicq̄d ꝑt aliud recipere in ſe. habet qđ poteſt recipere. z quo ꝑt recipe. materia aūt ſine ꝓuatōne ꝑt recipere formā ſicut q̄libet potentia paſſiua ſuū actū. g̃ nō eſt ſimplex Prererea. ipa ſic accepta in ſe hz naturalē potētiaz et etiā reſpectū ad formā. ſz natural' poſita eſt de gn̄e q̄litatis. z reſpect⁹ ille eſt ad aliq̄d. g̃ eſt ꝓpoſita ☞ Solo. materia ſeclusa ꝓuatōe eſt oīno ſimplex ꝓuatiue. ſz nō negatiue. ꝑmū ꝑz. qz illud ꝺz ſimplex ꝓuatiue qđ eſt ꝓponibile nō hn̄s aliquā ꝓpoſitōem actualē. materia aūt ſeclusa ꝓuatōe nō hz aliquā ꝓpoſitōem actualē. qz vel eſſet cōpoſita ꝓpoſitōe ꝑma vel ſcda. Nō ꝑma. qz illa eſt per formā ſubſtātialez. ſed illa ſecludit ꝑ hypotheſim ab ea. Nec ſecūda. qz illa ꝑſupponit ꝑmā. Sedm̄ ꝑz. qz cuius materia nō ſit actualiter ꝓpoſita. ipſa tñ eſt ꝓponibil'. cū ſit pluribus habitudinib⁹ ſubiectata ad formas. rōne quarū habitudinum ipſa eſt pluribus formis componibilis.

¶ Ad obiecta Ad ꝓmū dōm. ꝙ materia est illud qđ formā suscipe ꝑt z etiam potentia. sed illa nō dr̄ realr. qr in materia est potētia subiectiua. q̄ est idez cū ipa materia. iō nō oꝓtz ipam esse ꝓpositā Ad scōm dōm. ꝙ illa naturalis potētia z etiā ille respectus sunt de eodē genere cū ipa materia. z sunt idē ꝑm rē. z dr̄nt solū ꝑm rōnem.

Quartū dubiū An ꝓuatio machinek in maleficiū forme Et videk ꝙ nō qr ipa ponit aptitudinē ad formā. z ꝑ ꝓns desiderū habendi formā qua caret. Preterea Nihil corrūpitur qđ nōdū est. sz forma q̄ ꝓtrariak ꝓuatōi nōdū est. ḡ nō ad maleficium eius stimulat ꝓuatio. ☞ Solo sic. quia per negationem eius formalem diuidit esse affirmatuz. quod stat in vnione forme cum materia. ¶ Ad obiecta Ad primum dicendum est. ꝙ bene verum est ꝙ appetitus actuak forme hūde seminak in materia ex aptitudine ꝓuatōis. sz ꝓuatio ꝑ illaz nō apperit. exquo hoc esse aptitudinale est in ꝓuatōe quasi ꝑ accidēs. id est ꝑ aliud. puta ꝑ naturā forme. ꝑ se aūt dr̄ ablentiā forme ꝓsideratā sub rōne simplicis negatōis Ad scōm dōm. ꝙ licz ꝓuatio nō machinek ad maleficiū forme habende ꝑm actū. tñ ꝑm maleficiū imaginatōem. vt dr̄ textus. id est ꝑm aptitudinē originalem siue negatōis q̄ adueniente forma nō totaliter extinguik. sed remanet ꝑm radicē. Itaqz ex radicali sua malicia stimulat z machinak ad maleficium cuiuslibet forme habituāt̄z materiā tali ꝓuatōi ꝑmixtā. z sic fit occasio corruptōnis omnis compositi naturalis seu separatōis forme a materia

Quintū dubiū An omne corruptibile sit corruptibile ꝑ ꝓuatōem. Et videt ꝙ nō. qr dr̄ Aristo. ꝓmo celi. z septimo metaphysice. ꝙ ꝑ materiā aliqđ est possibile esse z nō esse. sed corruptibile dr̄ qđ possibile est nō esse. ꝓmo celi. ḡ ꝑ materiā dr̄ qđlibet corruptibile. ☞ Solo sic. ꝑ se. qr corruptio est ꝓgressio ad nō esse ad qđ ipa ꝓuatio ex formali eius malicia. ꝑ accēns tñ cōuenit hoc materie. eo ꝙ sibi accidit ꝓuatio mō ꝓus dicto ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ si ꝓsiderek nuda informitas materie ipa est indifferens potētia ad vtrūlibet. scz ad esse z ad nō esse. i. ad generatōnem et corruptōem. sed hec est potētia cōis z nō ꝓpria corrupti oni. qūo intelligik dictū Aristo. cū dr̄ ꝓuatōem eē ꝓncipiū corruptōis. ꝓncipiū inq̄ꝝ ꝓriū z determinatū. nō aūt indifferēs z ꝯmune ad vtrūlibet. qle tā dictū est eē materiā

Sextū dubiū An ꝑ materiā qđlibet dicak generabile Qz nō videk. qr generatio est ex nō ente ad ens. sed ꝓuatio est ꝑ se nō ens. ḡ ꝑ se origo generatōnis ☞ Solo sic. loquendo de materia ꝑm potentiā ꝓportionabilē z ꝓriā forme ꝑ generatōez acquirēde. qūo accipik inq̄tū est ꝓncipiū fiendi rei naturalis

¶ Ad obiectum dōm. ꝙ illud qđ fit nō fit ex nō ente quolibet. sed ex nō ente qđ est ens in potētia. z ideo ꝑ rōnē potentie nō ens est origo ꝓpter qđ dictū est ꝓuatōem q̄ est origo corruptōis z ꝑ se nō ens. esse ꝓncipiū vnū numero cū materia cui attribuik ꝑ se esse ens in potentia.

Septimū dubiū An materia dicak ꝓuenīter mater. z q̄b noib⁹ nominek materia ☞ Solo sic. qđ pz ꝑ phm in textu dicentē ꝙ materia est ꝯcausa forme. z eoꝝ q̄ fiūt z sicut mater. Et in scōo de generatōe ꝓtra platonē dr̄. Impossibile aūt matrē z materiā ꝑmā plantaē esse Pro q̄ nota ꝑm Albertū. ꝙ sex noia sunt materie q̄b ꝓprie noiak. z trib⁹ q̄bus trāslumptiue noiatur. Primū inter noia eiꝰ ꝓprie dicta de ea est hyle. quo noiak ꝑm ꝙ ipa est receptibilis forme in potentia. Scōm est subiectū sic dicta inq̄tuz est sustinēs formā vel motū ad formā. Materia ꝓo ꝑm ꝙ oia resoluūtur in ipam sicut in alteꝝ ꝓponentiū. Massa dr̄ etiam ꝑm ꝙ ipsa vna existens ꝑ diuisionez formaꝝ est in oib⁹ ꝓpositis substantiis diuersificata. sicut vasa figuli ex vna massa. Quinto dr̄ origo inq̄tū ab ipa est motus. sic aūt est ꝓximum sine qua nō subiicik motui. Sextū nom est elementū quo noiatur ꝑm ꝙ est in resolutōe vltimū. z in cōpositione ꝓmū. Nomē eius metaphorice dictū ꝓmuz est sylua ꝑm platonicos. ꝑm ꝙ indeterminata existēs ꝑ dispositōes dolabilis est in oīne naturale edificiū. Mater autē dr̄. eo ꝙ in se recipit formā z quasi pariendo ex ipa eductur ad actū. z hoc nomen inter noia transumptiua magis ꝯuenit ei. Femina dr̄ inq̄tū est impfecta ad formā. habēs tñ potentiā habitualē ad ipaz. sicut cū femina ad partū indiget masculo mouēte formak. ita materia indiget efficiente mouēte formak ipam. z hūc moduz declarat pulchre Albertus ꝓmo phy. trac. vltimo. capo. xij.

Octauū dubiū An de forma determinare ꝑtineat ad ꝓmū phm potius q̄ de aliis ꝓncipiis. Et videk ꝙ nō. qr quecūq̄ cadūt sub eodē genere cadūt etiā sub potētia eiusdē scie. sz forma cū ꝓuatōe cui ꝓtrariak ꝯuenit in vno ꝓmo genere ꝑ cuius dr̄nitias formales dr̄nt. ḡ z c̄ ☞ Solo sic. qr forma est cā ipius esse ꝑm ꝙ hmōi. quale esse specalr ꝑm ꝓbus ꝓuatio ꝑ o z materia nō sunt principia vere essendi. sed ꝓuatio est principiū nō essendi vel ꝑ accēns essendi. materia ꝓo ꝑm se est radix ꝓtingentie ad vtrūlibet. scz ad esse z nō esse indifferēter. ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ forma ꝙ acceꝑta ꝑm naturalē eius ꝓportionem ad materiā z oppositōem ad ꝓuatiōem. cadit appropriate sub scia naturali. sed hanc ꝑ portiōem z oppositōem nō hz ipa forma ꝑm se vt est radix luminis intelligentie seu ꝓme cause. quo mō de ipa speculari spectat ad primū phm. Et tātū sit dictū in libz̄ physicoꝝ ꝓmū

¶ Incipit Secūdus phyſicoꝝ

Orum que sunt. alia q̄dem sunt natura alia vero ꝓpter alias causas. Natura quidem sunt aialia queq̄ꝫ et partes ipsaꝝ z plāte. z simplicia corpora. vt terra. z ignis. et aer. z aqua. hec em̄ z hmōi a natura esse dicimus.

¶ Iste est scōs liber phyſicoꝝ Aristo. qui ꝑm Albertum ꝓtinuak ad p̄cedentē. ꝙ post q̄ꝫ in primo libro determinatuz est de principiis mobilis ꝑm ꝙ mobile est ens de potentia ad actū. Consequēter in hoc secūdo determinanduz est de natura z causis naturalib⁹ anteq̄ꝫ determinetur de motu. z ꝓsequentib⁹ motū. eo ꝙ natura principium intrinseecuz est omniū eoꝝ que naturalia sunt. Et hoc idē volūt alii dicere q̄n ꝓtinuāt. ꝙ post q̄ꝫ determinatū est in ꝓmo de principiis rerū naturaliū. vt referūtur ad esse z fieri rei naturalis. Consequēter in hoc secūdo determinatur de ꝓncipiis rerū naturaliū ꝑm ꝙ referūk ad scire ipas res naturales. ita ꝙ in hoc secūdo agit de principiis scientie naturalis. Diuiditur aūt p̄sens liber in sex tractatus. In quoꝝ ꝓmo phus determiat de natura quid sit. z de quib⁹ dicatur. In scōo de ꝓsideratōe phi naturalis que z qualia habeat ꝓsiderare. In tercio de causis ꝑ se. In quarto de causis ꝑ accēns. videlz de casu z fortuna. In quinto q̄ oꝑtz ꝓsiderare naturalē phum de oīnib⁹ causis z ꝑ eas

demonstrare. In texto q̄ natura agit propter finē. z q̄ ne cessitas in rebus naturalib⁹ est ex fine z non ex alijs cau/sis. Primus tractat⁹ diuidit in duo capitula. In primo ostendit quid sit natura. In secūdo de quib⁹ dicatur na/tura. Primū capitulū cōtinet tres partes. In prima po/nit definitiōem nature In secūda determinat de his que a natura denominatiue sunt dicta In tercia excludit pre/sumptiōem quorundū volentiū demonstrare naturā esse Prima pars diuiditur in duas pticulas In p̄ma p̄mit/tit quandā diuisionē In secūda infert nature definitiōem In prima pticula duo facit. p̄mo ponit diuisionē. secun/do ostendit membroꝝ abinuicē differentiā. Quantū ad p̄mum dicit. q̄ eoꝝ que sunt vel fiunt. quedā sunt vel fi/unt a natura. q̄dam vero fiunt ꝓpter alias causas. Et na/tura q̄dem fiunt animalia z ptes animaliū z corpora sim/plicia que vocant elemēta. vt terra ignis aer z aqua. hec em̄ z huiusmodi q̄ sunt sīlia istis dicūt ee z fieri a natura

Omnia aūt que predicta sunt vident esse differentia ad non naturā existētia. Que q̄dem em̄ natura sunt. oīa videntur habētia in seipsis p̄ncipium motus z status. hec q̄dem fm locum. illa vero fm augmētum z decrementū. q̄dam autē fm alteratiōnem lectulus aūt z indumētū z si aliquid huiusmodi gen⁹ est fm quod q̄dem sortitū est in p̄dicatōne vnaquaq̄z. z inquantū est ab arte neq̄z vnū habet im/ꝑtum mutatōis innatū. fm aūt q̄ cōtingit ipsis la/pideis esse aut terreis. aut mixtis ex his habēt tm.

¶ Hic ponit differētiam inter mēbra diuisionis videlz inter naturalia z artificialia dicēs. q̄ oīa naturalia vi/dent habere differētiā ad ea que non sunt a natura p hoc q̄ naturalia oīa vident habere in se p̄ncipiū sui motus z status seu quietis. q̄dam fm locum. alia vero fm aug/mentū vel decremētū. q̄dam aūt fm alteratiōem. aut eti/am fm plures mod⁹ simul. lectulus aūt z indumētum z cetera artificialia fm q̄ suscipiūt p̄dicatiōnem artis. hoc est inēꝫtum ex noīe suo in q̄dam alio genere p̄dicamenti ponunt q̄ꝫ sint ex noīe sue materie vel forme naturalis q̄ est in ipsis. vt lectulus in genere figure z dom⁹ z cetera que fiunt ab arte inēꝫtum hmōi sunt non hnt p̄ncipiaꝝ mot⁹ innatū. sed em̄ fm q̄ accidit eis esse lapidea aut ter/rea aut mixta ex elemētis hnt in se p̄ncipiū sue mutatōis

Tanq̄ existēte natura principio aliquo z causa monēdi z quiescendi in quo est p̄mum per se z non scōm accidens.

¶ In hac secūda pticula p̄me partis ex p̄dictis ꝑclu/dit definitiōem nature. Et duo facit. p̄mo quod dictuꝫ est. secūdo exponit vnam particulā definitōis. Quantū ad p̄mum ponit hanc definitiōem nature. q̄ natura ē p̄n/cipiū quoddā z causa mouēdi z q̄escendi ei⁹ in q̄ est p̄ri/mū p se z non fm accidens

Dico autē non fm accidens. cū fiat vtiq̄z ipse si/bi aliquis causa sanitatis cum sit medic⁹. sed tamē non fm q̄ sanat medicinā habet. sed accidit eundē medicū esse. z sanari. vnde z diuidunt aliquādo ab inuicē Similiter aūt z aliorū vnūquodq̄z que arte fiunt Nullū em̄ ipsorū habet in seipso factionis p̄n/cipium. sed alia q̄dem in alijs z ab exterioꝝ. vt do/mus z aliorū manu inciſorū vnūquodq̄z. Alia aūt in seipsis q̄dem. sed non fm seipsam q̄cunq̄z fm ac/cidens cause fiunt vtiq̄z ipsis Est ergo natura quod dictum est.

¶ Hic exponit vnā particulā in definitōe posītā dicens q̄ dicitur non fm accidens. q̄z licet medic⁹ dicat sanari cum ipse medic⁹ sanat seipsum. non tamē sanat inēꝫtum habet medicinā in habitu z est medic⁹. sed potiꝰ inēꝫtuꝫ est egrotus. z sic facit hoc p accidēs. eo q̄ accidit eundē esse medicū z sanari. probat. q̄a ista quādoq̄z diuidūtur z separant sic q̄ vnum sine alio reperit. Patet igit̄ q̄ nul/lum artificialiū habet p̄ncipiū sui factionis in se nisi p acci/dens. sed oīa artificialia ab alijs q̄ꝫ ab essentialib⁹ p̄n/cipijs. eo q̄ ab exterioꝝ accipiunt ꝓprietatem sue factōis. vt domus z alia q̄cunq̄z manu incidūtur z fabricant. Et si quedam artificialiū virtutē talem habent in seipsis non habent eam fm se. sed fm accidens. descriptio igitur na/ture erit que dicta est

Naturā autē habent quecūq̄z huiusmodi p̄ncipi/um habent. z sunt hec oīa substātia. Subiectū em̄ quoddā z in subiecto est natura semper

¶ In hac scōa pte determinat de his q̄ a natura deno/minant. Et duo facit. primo ostēdit quid sit habens na/turam. secūdo quid sit fm naturā. Quo ad p̄mum dicit q̄ naturā habent q̄cunq̄z in seipsis habent huiusmodi p̄n/cipium motus z q̄etis. Sunt aūt o ia talia suba z pre/cipue (vt addit Albert⁹) prima substātia que dicit sub/stantia individua. quod ꝓbat. q̄z natura subiectū est fm q̄ natura dicit materia. z natura que dicit forma ē in sub/iecto. non q̄dem vt accidens in subiecto est inquit Alber/tus. sed vt pars essentialis dans esse cōpositō z subiecto Intelligit ergo ꝓp̄s per substātiā. q̄ se habens esse subsi/stens in natura. quod est cōpositum in duab⁹ naturis q̄ sunt forma z materia.

Scōm naturā aūt sunt hec z quecūq̄z his īsunt fm se vt igni ferri sursum. hoc em̄ natura q̄dem nō est neq̄z habet naturā sed a natura. z fm naturā est. Quid q̄dem natura sit dictū est. z q̄dem habere na/turā z quid a natura z q̄d fm naturam

¶ Hic ostendit quid sit fm naturā dicēs q̄ Scōm na/turā dicunt aliqua dupliciter Uno mō dicunt fm natu/ram quecūq̄z accipiūt esse fm p̄ncipia nature sicut sunt il/la que habent naturā de q̄bus dictum est. Alio mō di/cuntur esse fm naturā quecūq̄z ꝓsequentes sunt passio/nes z operatōes naturales ex natura que ē in ipsis sicut ascendere seu moueri sursum est igni fm naturā. h̄ em̄ nō est natura. q̄z est motus qui est effect⁹ nature. nec est ha/bens naturā. q̄a sic esset substātia ꝓposita Est ergo a na/tura z fm naturam. Deinde epilogat dicēs. q̄ dictū est quid est natura. z q̄d a natura. z q̄d fm naturam.

Q̄ aūt est natura tentare dēmōstrare ridiculū est Manifestū em̄ est q̄ huiusmodi rerum sunt multa Demonstrare aūt manifesta per immanifesta nō po/tentis iudicare est ꝓpter ipsum z non propter ipsum cognitum Q̄ aūt cōtingit hoc pati non īmanife/stum est. Syllogiset em̄ aliquis. cum nat⁹ sit cecus dē colorib⁹ Quare necesse est huiusmodi dēnomini

bus habere rationē. nihil autem intelligere.

¶ In hac tercia parte capituli p̄mi. Excludit p̄bus errorem seu p̄sumptōem quorūdam volentiū demōstrare naturā esse dicēs. q̄ ridiculū est demōstrare q̄ natura sit Quod probat sic. Ridiculū est demōstrare id quod per se est manifestū. sed naturā esse seu q̄ natura sit est per se manifestū. ergo ridiculū est demonstrare q̄ natura sit. Minorē p̄bat. q̄ manifestū est nobis q̄ multe sunt res naturales. Maiorē probat. q̄ demonstrare manifesta p̄ ea que non sunt manifesta est p̄rium non potēris iudicare z discernere quid est p̄ se cognitū z p̄ncipiū cognoscendi alia. z quid est cognitū non p̄ seipsum sed p̄ aliud. manifestū ēm est q̄ cōtingit hoc pati quosdā rudes z ignaros. ḡa aliquis cum sit cec⁹ putat se syllogisare de coloribꝫ ex hoc q̄ putat se habere noticiā coloꝝ inq̄ntum significant per nōia z nescit quomō ꝓstituunt p̄ actum lucis in corpore terminato. quare necesse est q̄ ipse nō habeat noticiā coloꝝ nisi p̄m rationē nominū z nihil intelligere de p̄tate coloꝝ p̄m formā q̄ sunt vlibiles

Videtur aūt natura z substātia eorū que in natura sunt. quod p̄mum inest vnicuiq̄ non formatū p̄ seipm vt lectuli natura lignū. statue aūt es. signuz huius aūt dicit Antiphon. q̄niam si aliq̄s p̄ficeret lectū deorsum. z acciperet potentiā putrescēs vt vtiq̄ fit germē. non vtiq̄ fieri lectū sed lignū. tanq̄ dicat q̄ p̄m accidēs ens dispositū p̄m legē z artem. substātia aūt entem illā que p̄manet hoc patiēs continue est. Si aūt z horum vnūquodq̄ ad alterū aliquid idem hoc sustinuit. vt es q̄dem z aurū ad aquā. ossa aūt z ligna ad terrā. Similiter aūt z aliorꝫ q̄dlibet illā naturā esse z substantiā ipsorum

¶ Istud est secundū capitulū in quo diuidit naturā ostendendo de quibus dicat natura. z vult q̄ natura dicatur de materia forma z p̄uatōne. z p̄m hoc diuidit illud capitulum in tres partes. Quārum ad p̄mam partē proponit quod intendit dicens. q̄ illud quod inest p̄mo vnicuiq̄ non formatū per seipsum videt esse natura. z substantia eorū que sunt a natura. sicut natura lectuli est natura z lignū. z natura statue est es quod est statue materia Probat ergo p̄bus materiā esse naturā duplici testimonio. p̄mo Antiphontis p̄bantis hoc signo. secūdo testimonio omniū antiquorꝫ Quo ad p̄mum dicit q̄ Antiphon dicit signū huius esse scz q̄ materia sit natura. ḡa si aliquis p̄iciat aut refodiat lectū deorsum in terraz et putrescens in terra accipiat potētiam germinādi tūc id quod p̄ducitur est lignum z non lectus. ergo lignum est q̄ ipm lignum est materia lecti z non lectitas forma eius Hoc aūt dixit Antiphō tanq̄ putaret q̄ forma illa que est in ligno p̄m legem z artē seu regulā artis sit accidens z q̄ illud quod p̄manet idem in p̄ducēte z in producto sit natura z substātia rei accipiēs formas accidentiū varietas p̄tinue circa ipsum. Sicut aūt est in artificialibus ita per analogiā est etiam in naturalibꝫ. vnūquodq̄ ēm naturaliū se habet ad suam naturā z materiam sicut opus artis ad materiā artis. quod probat exēplariter de auro z ere que sic se habent ad aquā tanq̄ ad p̄mam materiam eorum. Similiter ossa z ligna se habent ad terram vt ad eorum materiā Et similiter aliorū quodlibet naturaliū se habet sic q̄ materia p̄ma in q̄libet est vna manēs sustinēs variatōes ex formaꝫ diuersitate.

Unde sane hi quidem terrā. alij vero ignem. alij aerē dicunt. quidam autem aquā. alij quedam vero horū. Sed alij omnia hec naturā esse eorum que sunt. Quot ēm aliquis ipsorum accepit hmōi siue vnū multa hec z tanta dicit esse omnē substātiam alia aūt ēm omnes passiones istorum z habitus z dispositiōes. Et horumq̄dem quodlibet esse perpetuū Non ēm inesse mutationē ipsis ex seipsis. Alia autē fieri z corrumpi infinities. vno quidē modo natura dicitur p̄ma vnicuiq̄ subiecta materia habentiū in seipsis motus z mutatōis p̄ncipium

¶ Hic probat materiā esse naturam testimonio omniū antiquorū dicens. q̄ omnes antiqui (quorū quidam posuerunt terrā. alij ignem. alij aerem. alij aquam. alij quedam ex his. alij vero hec omnia posuerūt rerum naturalium materialia p̄ncipia) in hoc cōueniebant q̄ vnusquisq̄ eorꝫ quot accipiebat pro p̄ncipio materiali siue vnuz siue multa hec z tot dixit esse substantiā z naturam omnium. Alia autē omnia dixerūt esse passiones z habitus z dispositiōes illorum. Ibi dicit Albertus q̄ dixerūt formas passiones inq̄ntum sunt p̄ncipia mouendi sicut sunt qualitates p̄me. Et habitus dixerunt formas in rebus quiescentes. Et dispositiōes dixerunt formas materiaz disponentes ad habitus recipiendos. Unde subdit philosophus q̄ quodcūq̄ predictorū dixerunt esse principium materiale hoc dixerunt esse perpetuū. z q̄ illi non inesset p̄ncipium mutatōis ex seipso. quia nunq̄ mutatur ab esse suo. sed alia sicut passiones. habitus z dispositiones fiunt z corrumpūtur circa hoc infinitis modis. Cōcludit ergo q̄ natura dicit vno modo vnicuiq̄ subiecta materia eorum que habent in seipsis motus z mutatiōnis p̄ncipium.

Alio autez modo forma z species que est p̄m rationē. Sicut ēm ars dicitur quod est p̄m artem et artificiosum. sic z natura quod p̄m naturā dicitur z quod naturale. Neq̄ autē illud adhuc dicim⁹ habere p̄m artem nihil si potentia tātum est vt lectul⁹ Nondum ēm habet speciem lectuli. neq̄ esse artem neq̄ in his que natura subsistunt. Potentia ēm caro aut os. neq̄ habet adhuc suipsius naturā prius accipiat speciē p̄m rationē qua dēfinientes dicimus quid est caro aut os neq̄ natura est

¶ In hac secunda parte capituli ostēdit q̄ natura etiā dicitur de forma sic q̄ forma est natura. Et hoc probat tribus ratiōibus. circa p̄mam tria facit. primo ponit rationem. secūdo infert q̄ forma est alio modo natura q̄z ipsa materia. tercio cōcludit formā esse magis naturam q̄z materiā. Quo ad p̄mum p̄mittendo intentōnem suam dicit q̄ alio modo forma z species que est p̄m ratiōem dicitur natura. deinde ponit hanc rationē. Illud est naturaa quo res dicitur naturalis. sed res dicit naturalis a forma. ergo forma est natura Minorē probat. q̄ sicut est in artificialibꝫ ita est in naturalibꝫ. sed artificialia dicūtur a forma artis. ḡ z naturalia a forma naturali. Minorem illā probat. ḡa non dicimus rem aliquā artificialē si sit solum in potentia ad formam artis. eo q̄ q̄dū est

in arte apud artificem non est res artificialis. sed cū facta est per formā artis. Sicut lectus est in potētia in ligno z non est lectus nisi accipiat formā artis ab artifice ita similiter est in naturalibꝫ q̄ nihil habent vere actu ex materia in q̄ sunt in potētia. sed ex forma habent q̄ sunt res naturales Caro ēm z os non habent naturā carnis z ossis nisi accipiāt speciem carnis z ossis. Speciem dicitur notanter qua scilz definientes vnūquodq̄ dicimus quid est caro. quid est os.

Quare alio modo vtiq̄ erit natura habentiū in seipsis motus principiū forma z species que nō separabilis sed aut ꝑm rationē. Q̄ aūt est ex his. natura q̄dem non est. sed a natura vt homo.

¶ Hic infert q̄ forma est alio modo natura q̄ꝫ materia dicens. q̄ ex ratione dicta sequit q̄ forma z species alio modo sit natura eorū que habent in seipsis ꝓncipium sui motus q̄ꝫ materia. licet nō separabilis a materia vel ab eo cuꝰ est ꝑm esse. tamē bene ꝑm rationē sic q̄ forma naturalis nō est sine materia. habent tamē diuersas diffinitiones z per intellectū separarī. Deinde subdit q̄ illud quod ex his scilz materia z forma est sicut totū compositū. hoc nō est natura sz est a natura. seu ꝑm naturā vt hō

Et magis natura hec est q̄ꝫ materia. vnūquodq̄ ēm tūc dicī magis cum entelechia sit z magis q̄ꝫ cum sit potentia.

¶ Hic concludit ꝓbus ex dicta ratōne q̄ forma est magis natura q̄ꝫ materia quon sic probat. Illud est magis natura p quod res magis dicīt naturalis. sed magis dicitur naturalis a forma q̄ꝫ a materia. ergo forma est magis natura. Minorē probat. ꝙa per formā res dicīt naturalis in actu. z per materiā dicīt naturalis in potētia. modo vnūquodq̄ magis dicīt tale cum est tale actu q̄ꝫ cum potentia est tale.

Amplius fit homo ex homine. sed nō lectuꝰ ex lectulo. vnde etiā non dicunt figurā esse naturā. sed lignum. quoniā fiet vtiq̄ si germinet non lectulus sed lignū. Si ergo hoc est ars. z forma ē natura. fit ēm ex homine homo

¶ Hic ponit secundā rationē ꝓbantem q̄ forma sit natura. Et est hec. Illud est natura ꝑm quod aliquid generat sibi simile. sed forma rei naturalis est id ꝑm quod res naturaľ gñat sibi sile. ergo forma est natura Maiorē ꝓbat per ōniquos qui ex hoc q̄ natura est vis insita rebꝫ ex similibꝫ similia ꝓcreans dixerunt formā lecti nō esse naturā lecti. eo q̄ si lectus germinabit. germinabit lignū z non lectū. si igitur in arte sic est q̄ illud quod generat sibi simile dicīt natura rei artificialis tunc etiā in naturalibus qđ manet idem in specie dicīt natura rei naturalis. Minorē ꝓbat exꝑlariter. q̄ hō fit ex homine simili sibi ꝑm speciē. z non lectuꝰ ex lectulo

Amplius aūt natura dicta sunt sicut generatio via est in naturā. non ēm est quēadmodū medicatō dicīt non in medicinā esse. sed in sanitatē. Necesse q̄dem ēm est a medicina non in medicinā esse medicatōem. Non sic aūt natura habet se ad naturā. sed quod nascīt ex quodam in quoddā venit ꝑm q̄ nascitur. Quod igitur innascīt non est ex q̄. sed in q̄d. forma itaq̄ natura est

¶ Hic ponit ꝓbus terciā rationē Et est. Generatio dicitur esse natura. ꝙa est via in naturā. sed non est via nisi in formā. ergo forma est natura. Deinde ꝓbus ponit differentiā inter transmutatōem artificialiū z naturaliuꝫ Et vult q̄ trāsmutatio in naturalibꝫ denoīatur ab eo ad quod est transmutatio. id est a termino ad quē est. sicut trāsmutatio que est ad calorē denoīatur calefactio a calore. Sed in quibusdā artificialibꝫ trāsmutatio denominatur ab agēte a quo est trāsmutatio vt medicatio habz nomē a medicina. z tamē nō est ad medicinā sed ad sanitatem. Cuius ratio est. ꝙa in artificialibꝫ motꝰ artificis non est via ex vna forma in aliā ꝙuenientē cum ea in spē cie z ratione. motus ēm medici non est a medicina que ē ars z habitꝰ in anima medici in medicinā formā similem in specie. sz in sanitatē que est forma naturalis in cōplexione calidi frigidi humidi z sicci cōsistens. In naturalibꝫ aūt est processus ex forma in formā. sicut ex homine fit homo. Si aūt dicaī aliquid fieri ex materia. eo q̄ forma naturalis est in potētia materie. tunc itez ex forma fit forma. ex forma ēm existēte in potētia fit forma in actu ꝑm q̄ vnūquodq̄ naturaliū natū est procedere ad formā existentē in actu Quod aūt nascīt in tali via non est materia ex qua res fit. sed est forma que est terminus motꝰ z generatōis Concludit ergo q̄ forma est natura.

Sed forma z natura dupliciter dicīt. Eteēm priuatio quodā modo species est. Si aūt est ꝓuatio z contrariū aliquid circa simplicē generatōem aut nō est. posterius considerandū est

¶ In hac tercia parte capituli ostēdit ꝓbus q̄ ꝓuatio sit natura. Et vult q̄ ꝓuatio sit natura ꝓbat ꝛtualiter sic. q̄ forma est natura. g̃ ꝓuatio est natura. Cōsequētia ꝓbat. q̄ forma dr dupliciter. sz de forma ꝑfecta seu habitu. z imꝑfecta seu ꝓuatōe Est ēm ꝓuatio quodāmodo spēs z forma. Circa aūt circa simpliciū corꝓoꝝ generatōem sit ꝓtrarium quod se habeat vt ꝓuatio. posteriꝰ est ꝓsiderādum sz in libro de gñatōe ¶ Circa tractatū expositū mouetur hec questio.

Utrū ꝺfinitio nature ab Aristotele assignata. cōueniens sit z bona. Et videī q̄ non Primo. q̄ definitio entis absoluti non ꝙuenienter datur p terminos respectiuos. sed natura est ens absolutū z eiꝰ definitio ab Aristotele data est p terminos respectiuos. g̃ est incōuenienter data. Maior est nota. q̄ definitio dr dari p ꝓximū genus definiti. sed absolutū nō est in gñe ad aliq̄d Minor ꝓbatur. q̄ natura est suba. eo q̄ est materia vl forma. sed ꝓncipiū et cā q̄ ponunt in definitōe nature sunt termini respectiui z ad aliq̄d. Secō sic. Principiū z cā sunt idē. g̃ sufficeret dicere. ꝓncipiū tm. vl cā tm. z sic daī p superflua.

Tercio In celo est natura. z tñ hec ꝺfinitio nō ꝙuenit nature celi. g̃ definitō illa nō ꝙuenit omi ꝛtēto sub definito. Añs ꝓbaī p ꝓma ꝑte. q̄ nisi sic motꝰ celi nō esset naturaľ qđ est ꝛtra ꝓbm dicētē circulārē motū esse naturalē cōrpi celesti ꝓmo celi. p secūa ꝑte ꝓbaī añs. q̄ natura celi nō est ꝓncipiū aut ꝛcā q̄ētis. eo q̄ mouet motu ꝑpetuo

Quarto sic. Terra est ens naturale a natura dicta ꝓpe z tñ nō est illa natura ꝓncipiū z cā motꝰ. g̃ adhuc nō ꝙuenit omi ꝛtēto sub definito Añs p ꝓma ꝑte est notuz q̄ est elemētū q̄ sunt corꝓa naturalia a natura ꝓprie dicta Añs p secūa ꝑte ꝓbaī p Arist. secō celi dicētē. terrā necario in medio q̄escere. sed qđ q̄escit necario hoc impossibile est moueri Quinto sic Idē nō est ꝓncipiū oppositorū

sed mot⁹ z ḧes opponunt. ḡ natura nō est causa vtriusq; qz Maior est phī ꝓmo celi. z ij. de gñatōe Minor ē Aristo. ḧto physicoꝝ Sexto sic. Grauia z leuia sunt naturalia z hñt in se naturā. z tñ nō est ꝑncipiū z cā motus in eis. ḡ Añs ꝑ scōa ꝑte ꝓbat ꝑ Aristo. octauo physicoꝝ z q̄rto celi. vbi ōr q mouet ab extrinseco puta a gnante.

Septimo sic. Illa definitio est nugatoria. ḡ nō est cōuenies nec bona Añs ꝓbat. qz ꝑncipiū est ꝑmū. ḡ nugatorie addit ꝑmū Etiā ꝑ se ē nō ꝑm accns. ḡ superflue z nugatorie addit. z nō ꝑm accns Octauo sic. Si definitio esset bona seq̄ret q oia naturalia haberēt eūdem motū sed ꝫ est falsum. ḡ definitio nō est bona Minor est nota. qz q̄dam mouent sursum. q̄dam deorsum. Seq̄la ꝓbat. qz materia est natura z cū sit vna in oib⁹ ipa esset eā z ꝑncipiū vni⁹ mot⁹ in oib⁹ Nono sic Illa definitio ꝙuenit arti. ꝓbat. qz ars in horologio est ꝑncipium mouēdi ⁊c.

Decimo sic Illa definitio ꝙuenit aīe q̄ tñ nō est natura. ḡ ꝙuenit alqs a definito Añs ꝑ ꝑma ꝑte pz. qz ipsa est ꝑncipiū mot⁹ eius in q̄ est. sed ꝑ scōa ꝑte ptz ꝑ Aristo. scō de aīa. vbi oñdit q aīa supgredit naturā z nō est ad vnū determinata ¶ In oppositū est Aristore. in ꝑncipio huius secūdi Et est hec ꝑmi discursus

Maior Naturalia differūt ab artificialib⁹. ꝑ hoc q habent intra se ꝑncipium sui motus Minor Hoc ꝑncipium natura dicit. a quo res ipsa naturalis denominat Conclusio Igitur conuenie ter in definitione nature. ꝑncipiū z cā ponit ꝑ gñe

¶ Maior est phī in textu. Et ratio illius differētie est. quia forme naturales educunt de potētia materie. artificiales vero forme ab extra inducunt in materiā Etiam ad formas naturales ꝙsequuntur potētie actiue z passiue. ratione quaꝝ res ipse naturales nate sunt sic vel sic moueri sicut formā ignis seq̄tur leuitas. ratōne cuius mouet sursum. z formā terre grauitas ꝙsequit. ratione cuius mouetur deorsum. sed ad formas artificiales non ꝙsequūtur aliq̄ potētie actiue z passiue. ratōe quaꝝ sic vel sic nata sint moueri. z hoc est ex eo q oēs forme artificiales accidētia sunt z in genere qualitatis Sed diceres Artificialia etiā habent intra se ꝑncipiū sui motus. ergo per hoc non differūt a naturalib⁹ Añs ꝓbatur. qz lectulus statua idolū z huiusmodi sunt artificialia. z tñ nata sunt moueri deorsum Solutio hui⁹ est in textu tacta. qz dicit phūs q lectus non descēdit. qz lectus est. nec quiescit deorsum inq̄ntum lect⁹ est. sed inq̄ntum lecto accidit lignum esse quod ḧa plus terreū est. ideo sequēs motū rerre mouet z quiescit deorsum. z sic est de omnib⁹ artificialibus quib⁹ motus aliqs ꝙuenit inq̄ntum materia eorum est ens naturale Sed ꝓra hoc arguit. forme artificiales sunt etiā ꝑncipia motus. ergo artificialia inq̄ntum huiusmodi habent in se ꝑncipium mot⁹ Antecedēs ꝓbatur quia forme artificiales sunt in quarta specie qualitatis que est forma z circa hoc aliquid cōstans figura. sed figura est ꝑncipiū motus. vt dicit quarto physicoꝝ. z quarto celi Solutio dicēdū q figura non est ꝑncipium substantiale motus. nec etiā est potentia activa aut passiua motus. sed est bene aliquid faciens ad velocitatē vel tarditatem motus ꝑm q est faciēs ad diuisionē medij Unde si sint corpa vni⁹ figure possunt habere ꝓrarios motus. ergo figura non est eorū motuū ꝑncipium Si enim corpus leue sit acute figure. z similiter graue. adhuc leue mouetur sursum z graue deorsum. Et hec est sententia phī quarto celi sic inchoantis Figure aūt ratio causa eius quod est ferri simplr aut deorsum aūt sursum. sed ei⁹ q̄ṫ velocius aut tardi⁹. Ex quo habet q forma artis potest ꝑmouere vel impedire velocitatē mot⁹. sed non est mot⁹ ꝑncipium. Pro intellectu minoris ꝓpositōis est ꝙsiderandū q natura ꝑm Boecīū quē allegat Albert⁹ ōr quatuor modis Primo modo ōr natura ꝙmunissime ꝑm q est earū rerum q̄ cum sint quoquo mō intellectu capi possunt Jn hac eīm definitōe nature. z substātia z accēntia cōtinent. hec eīm omnia intellectu capi possunt. additum est aūt quoquo mō. qz de⁹ z materia ꝑma integre pfecto q intellectu intelligi nō pñt. aliquo tñ modo intelliguntur qz ꝓuatōne ceteroꝝ capiunt. Dicit etiā. que cum sint. qz ipm. nihil. aliq̄d ꝑcat. sed non naturā. neq; eīm quod est aliq̄d sed pot⁹ non esse ꝑcat. hoc aūt modo natura ōr de omnib⁹ reb⁹. Secundo modo stricti⁹ sumitur ꝓnatura vt dicit de solis substātijs. Et tūc definit natura q est q̄ facere vel pati potest. pati eīm ac facere possunt tam corporales q̄ incorporales substantie. vt corpora z anime. anima eīm in corpore z a corpore. z facit z patit. faciūt vero tātum deus z cetera diuina Tercio modo accipitur natura adhuc specialiꝰ. put est solum corporib⁹ ꝙueniens que est in eis ꝑncipium z causa motus ꝑ se. z non ꝑm accidens Quarto modo dicit natura specifica differētia qua vnā rem nature dicim⁹ differre ab alia. z sic dicimus q alia est natura argēti z alia auri z alia angeli z alia anime Unde hic solum loquēdū est de natura tercio modo dicta. z ab ista res naturales denoīantur vt dicit ista ꝓpositio minor Et ratio est. qz sicut ars se hz ad artificialia ita natura ad naturalia. sed res artificiales denominant ab arte. ergo naturales a natura Sed contra Artificialia non possunt ab arte denominari. ḧa illud quod denominari debet aliquid oportet q insit sibi. sed ars non ē in re artificiali. ergo Maior nota. qz dici de. ꝑ supponit esse in. Minor ꝓbatur. quia ars est in artifice. Solutō dicendū q ad denoīationem non req̄ritur necessario q forma denominās sit in re denoīata ꝑm eius esse pfectū z simpliciter. sed sufficit q sit in re ꝑm aliquā similitudinem. aut participatōez. ita artificialia denominant ab arte inq̄ntum eis est artis similitudo impssa. Unde patz q aliter ars denominat artificē. z aliter rem artificiatā. ḧa vt forma z habit⁹ est in artifice. z in artificiato est vt in effectu Conclusio sequitur ex premissis. ḧa natura ponitur in genere ꝑncipij z cause. vt dicit in maiori. z est etiaz distinguens naturalia ab his que nō sunt naturalia quē admodū quodlibet genus distinguit suas spēs ab alijs speciebus sub ipso non. sed sub alio genere contentis.

¶ Alterius discursus

Maior Non est incōueniens naturā de genere substātie. in ordine ad motum z quietē respective describere Minor Motus z quies in rebus nature. reperiūtur diuersimode Conclusio Igitur duplici intellectu nature definitio est cōueniens. qua dicitur q est ꝑncipium z causa mouendi z q̄escendi eius in quo est ꝑmum ꝑ se z nō ꝑm accidens.

¶ Maior patet ḧa licet id quod est natura sit absolutū eo q est aut materia aut forma de genere substātie. tamē ea ratōne qua sibi attribuit nomen nature includit aliquem respectum ad motus z ad mutatōes z alias ope

rationes que ab ipsa natura ꝓcedunt.z ideo natura bene describit per respectū ad motum z quietē quorū ipsa est ꝓncipium Et dicitur in ꝓpositōne.describere.quia hec non est definitio essentialis z q̄ditatiua.sed est q̄dam nominis notificatio z assignatio manifestior q̄ sit nomen ipsum nature. Natura em̄ non dicit̄ vniuoce de his ꝙ quibus hec definitio ꝙuenit quod tamē oporret si esset vera definitio essentialis ¶ Hinor patz per Albertū in cōmēto dicētem q̄ quedam naturalia habent motū non a ꝓncipio quod est natura z est talis motus duplex. Aut em̄ est vniformis.aut non vniformis. Si est nō vniformis z est a ꝓncipio intrinseco.sic est ab anima sensibili mouente aut a volūtate rationalis z intellectualis substātie sicut est motus ꝓgressiuus animaliū quo mouētur ad diuersas differētias positionū.sunt etiā tales motus alterationis in desideriis z tristiciis z gaudiis z delectatōnibus animaliū. Illud aūt ꝓncipium diuersi motus in animalibus est duplex.aut em̄ est liberū.aut a natura quasi exactum z actum libꝛ est quod in se sui causa est in agēdo z non agēdo.sicut sunt motus liberi arbitrij z volūtaris. Exactum aūt a natura est quod nō habet in se aliquid luminis intelligentie quod ipsum frenet quo minus omnes nature impet⁹ expleat.sicut sunt desideria z motus brutorū.non em̄ auertūtur a motibus suis nisi coacta timore verberū. Si autem est motus vniformis.tūc aut est vnicus illius ꝓncipij z cōtinuus.aut nec est vnicus. nec cōtinuus. Si vnicus z cōtinuus.tunc ꝑm peripateticos est mot⁹ intelligētie in celo qui vnic⁹ motus est z non interrupt⁹.quia est mot⁹ sapiētis qui motu vniformi z perpetuo cōsequitur similitudinē cause ꝓme in causando. Et ideo celi motus non dicit̄ nature motus. sed intelligentie.quia si esset nature motus celū in suo loco non moueret.eo q̄ nullus naturaliū corporū mouetur in loco suo.sed pot⁹ cum est extra ipsum monet̄ ad ipsum z quiescit in ipso. Si autē motus est vniformis z non cōtinuus nec perpetuus.tūc est ab anima. Et hoc dupliciter. Aut em̄ est cum cognitōe.aut sine cognitōne. Si cū cognitione sic est motus animaliū ordinat⁹ ad generationē.quia in illo motu mouet z vegetabilis z sensibilis z ideo omnia animalia eiusdē specici eodē modo coeunt z generāt. z eodem modo faciūt casas nisi operētur ab intellectu practico sicut homines. Unde licet anima sensibilis ad visa vel imaginata moueat.tamen in naturalibus vno modo mouet.sicut in fame z siti z generatōne z in omnib⁹ ad illa ordinatis. quodlibet em̄ illorū operum z sensibili z vegetabili perficit.vel si sola sensibili perficitur.tamē primo mouens z instigans est vegetabilis. Et ideo vna irundo sicut alia facit nidum.ꝙa licet imaginatio moueat ad facere nidū.non tamen mouet ꝑm diuersitatē imaginatarū specieruz.sed ex vna imagine quā natura ingerit que est aptitudo loci ad oua fouenda z cōseruanda. Et hac de causa vnus esurit sicut alius.quia licet esuries sit cum sensu.tamen cibi attractiua est vegetabilis. In omnibus autem his tanto est principiū motiuum magis vniforme quāto plus elongatum fuerit a cognitōne. Unde quando principiū motus est omnino sine cognitione.tunc est omnino vniforme z non cognoscitur esse ab anima nisi quia non est vnicū sed agit multa sicut anima vegetabilis nutrit z auget z generat z omnia hec facit multiplici opere licet omnia operetur de necessitate sed non cōtinue. Nature autem motus est vnic⁹ z ex necessitate z sine cognitione sicut igni naturale est calefacere. dicitur autē ex necessitate supposito ꝓncipio quod est natura z nō simpliciter z semper. ¶ Conclusio patet quia ipsa facit definitū differre a quolibet alio.ꝙ hoc em̄ q̄ dicit eius in quo est.differūt naturalia ab artificialib⁹ z violentis.z ab animatis per hoc q̄ natura est ꝓncipiū proximū motus z ab accidētibus per hoc q̄ natura est ꝓncipium ꝙ se.z non per accidens. Est ergo declaratio huius definitōis ꝑm Albertū.q̄ in definitōne dicitur ꝓncipium propter ꝓuationem.quia quodāmodo ꝓncipiat motum ꝑm q̄ est in materia.non em̄ habet ꝓuatio rationem cause. Et q̄a verissime natura dicit̄ forma que causa est z non solū ꝓncipium z similiter materia oporret q̄ natura etiā ponatur in genere cause.ideo addit̄ z causa dicitur aut̄ motus ꝓncipium z causa.q̄a ex quo natūra est de genere virtutis z potētie que semꝑ sunt causa transmutatōis in aliud vel ex alio.ideo oportet q̄ natūra sit ꝓncipium z causa motus. Additur aūt. z quietis. quia cum omnis motus sit de cōtrario in cōtrariū. z q̄ mouetur de cōtrario in contrarium necessario aliquādo quiescit.ideo naturra non potest esse causa infiniti motus sed quādoq̄ quies intercidit.ideo dicit̄ q̄ natura ē principiū mouendi z quiescēdi. Et dicitur.eius.q̄a natura non est omniū ꝓncipium.sed alicui⁹. Dicitur autē in quo est.propter artē z violētiam que sunt extra ea que mouent. Dicitur aūt ꝓmum.ad differentiā anime q̄ etiam mouet.sed non ꝓxime.sed ꝙ qualitates ꝓmas.licet em̄ anima vegetabilis moueat vno modo z quasi ex necessitate.tamē non mouet ꝓxime.natura autem est mouens ꝓximum.ideo additur ꝓmum.hoc est proximū ex parte mobilis.licet non semper sit ꝓmum ita q̄ ante ipsum non sit mouens aliud.mouens em̄ ante quod nō est aliud non est natura vt peripateticis placuit.sed intelligentia ordinis superioris seu ꝓma causa. Qꝫ autē dicitur per se z non ꝑm accidens.ideo dicit̄ vt intelligat̄ mouens illud essentiale motui z motus essentialis mobili. Unde quia natura mouet motu qui est essentialis dictū est per se.sicut mot⁹ calidi est calefacere. z motus seminis est pullulare vel germinare. Et quia mot⁹ essentialis etiam debet inesse mobili a natura.ideo additū est.z non ꝑm accidens. Iste est intellect⁹ definitōnis ꝑm doctorez magnum.qui exponit eam de natura ꝓprie dicta.prout motus naturalis ab animali distinguit̄. Sed ali⁹ est intellectus definitōis nature ꝑm Auicennā z Auerroim.qui exponūt eam de natura dicta ꝯmuniter ꝯmunitate analogie ꝑm quem modū Aristoteles ꝓmo celi probat motum celi esse naturalē celo. z octauo physicorum.dicit motum animalē naturalē.eo q̄ sic omnis motus qui non est violētus est naturalis. motus em̄ in istis non eodē modo dicitur naturalis.ideo natura analogice dicitur de ꝓncipijs illoꝝ motuū. Unde illi dicunt q̄ (z) in definitōe cum dicit mouendi z quiescendi debet exponi disiunctiue. z sic ꝑm eos denotat̄ q̄ quedā natura est ꝓncipium mouendi sicut in celo. z quedā quiescendi vt in terra. licet terra tamē moueret̄ si extra locum suuz poneretur. z quedā est ꝓncipium mouēdi z quiescēdi simul sicut in gñabilib⁹ z corruptibilib⁹.hoc tū q̄ dicit̄ (simul) intelligit̄ non simul tempe.sed simul in eodē subiecto.

Ad rōnes Ad ꝓmam dicēdum ꝑm Albertum q̄ licet id quod est natura alia ratione dicatur forma vel materia z alia rōne natura. q̄niam dicit̄ forma inc̄tum dat esse materie z ꝓposito. z dicitur materia inc̄tum ex ipsa fit res Natura aūt inc̄tum na

turaliū motuū ⁊ statuum est ꝓncipium in eo ꝙ habet naturam. tamē narure nomē nō imponit nisi ab altero qđ est ꝓncipiū motuū ⁊ statuū naturaliū. ⁊ ideo nature nomen non potuit sine respectu definiri Ad secūdam patet solutio ex declaratōe definitōis. quoniā ꝓncipiū est in plus q̄ causa. omnis em̄ causa est ꝓncipiū sed non ecōtra. ꝓncipiū em̄ dicit de ꝓpatione ⁊ non causa. eo ꝙ ꝓpatio nihil influit in effectū. quod tm̄ est de rōne cause. ⁊ sic causa supaddit aliquid ꝓncipio Sed diceres ꝑhs qm̄to metaphysice dicit ꝙ ꝓncipiū ⁊ causa differunt. ꝑt em̄ ꝙ tot modis dicit ꝓncipiū quot modis dicit causa Solutio. ꝑhus accipit ꝓncipiū nō ḡnaliter sed spēaliter prout scz influit aliq̄d in ꝓncipiatū Vñ ꝑt Alb. ꝙ ꝓncipius differt cū cā fm suppositā. dm̄s tm̄ in nois rōne. ⁊ tūc ponit ꝓncipiū ꝑ cā efficiēte Ad tertiā ⁊ ad q̄rtā sic est dicēdū fm Alb. ꝙ Auicēna nūdet cui auerrois ꝓsentire videt. ꝙ definitio intelligit sic. ꝙ natura diuisim sit ꝓncipiū motus ⁊ q̄etis. ꝑ est. ꝙ est ꝓncipium mot⁹ si motus inest rei naturali ⁊ est ꝓncipiū q̄etis si q̄escat res naturalis ⁊ tūc non hz locū obiectio. Sed si q̄s subtilit ea q̄ dicimus (inq̄t Alb.) ꝓsideret videbit ꝙ corpa suprioza a natura nō mouēt. nō em̄ mouet natura motū infinitū. cū sicut ꝑt Boec⁹ natura sit definita ꝑ quod nos ꝑ eā definim⁹ in solis sit corpib⁹ subcelestib⁹. ⁊ oñdet infra ꝙ natura hoc mō dicta ꝑt de materia ⁊ forma. forma aūt ⁊ materia nō sunt ꝓncipia mot⁹ infiniti. ⁊ tō mot⁹ suprior nō est a natura. sed est a volūtate ⁊ intellectu motoris alicuius separati. ꝓpter quod etiā corpora suprioza in suis locis mouentur quod non faciūt aliqua corpa que a natura mouent. ⁊ ideo natura ꝑut hic ꝓsiderat in inferiorib⁹ est corporib⁹ Corpora em̄ superiora solū fm vbi mouent. ⁊ hoc non a natura. eo ꝙ forma eor nō est ꝓncipiū alicui⁹ motus in ipsis Et qr immobilia sunt aliis motib⁹ scz augmētatōe ⁊c. ideo nō q̄escūt quietib⁹ aliq̄b⁹ naturalib⁹. qr nō q̄escit q̄ete naturali nisi qđ natum est moueri. Terra aūt lz non moueat. est tamē apta moueri ꝑ naturā si recedat a loco suo. ⁊ ideo quies ei⁹ est in centro. in loco etiaz suo mouetur motu alteratōnis Et si q̄s dicat ꝙ nos possumus etiā ponere ꝙ celum sit extra locū suum. ⁊ tūc ascendet ⁊ quiescet in loco suo quiete que termiat motuz sue ascēsionis Ad quod respōdet Albert⁹. ꝙ nos nō possumus hoc ponere nisi ꝑ impossibile. ⁊ ideo positio non erit naturalis. falso aūt ⁊ impossibili posito nihil est inconueniens dicere accidere falsum ⁊ impossibile quod est circa naturā Ad q̄ntam dicēdum. ꝙ vez est ꝙ est impossibile aliq̄d simul mouere ⁊ q̄escere. vtiq̄ tm̄ natura potest simul esse ꝓncipiū vtriusq̄. scz mot⁹ ⁊ ꝓpatiōis ei⁹. qm̄ ipa ꝑ motū deuenit ad q̄etem. ⁊ sic ꝓncipiat vnū ꝑ aliud ⁊ tō est simul ꝓncipiū vtriusq̄. lz non eodē mō. Aut dicēdum. ꝙ simul est ꝓncipiū mouēdi ⁊ q̄escendi fm aptitudinē. sed nō fm actū. qr nūq̄ simul causat motū ⁊ q̄etem sed successiue. vñ ad auctoritatē scdo de gñatōe posita ꝑ ꝓmo. qr idē inq̄tū idē sp facit idē. tā natura nō eodē mō facit vtrūq̄ ● Ad sextā dm̄. ꝙ lz grauia ⁊ leuia habeāt extra se ꝓncipiū actiuū cū moueāt a gñante. vtiq̄ tm̄ hñt ꝓncipiū inclinatm̄ intrinsecū sui mot⁹ Nec grauitas ⁊ leuitas sunt ꝓncipia ꝓncipalia in motib⁹ grauiū ⁊ leuiū. scz instrumētalia. ꝓncipalia aūt sunt eorum forme substantiales.

Si dicat Ergo materia nō esset ꝓncipiū mot⁹. ḡ defectio nature nō q̄ueniret materie. Ans ꝑbat ex dictis. ipsa em̄ materia est subiectū mot⁹ Ad hoc respondet Albert⁹. ꝙ tam forma q̄m materia sunt ꝓncipium motus. scz forma ꝓncipium est effectiuū fm ꝙ potētia activa definit ⁊ nto ꝑmet ꝑhie ꝙ est ꝓncipiū ꝑmū transmutatōis in aliud quod est subiectū fm ꝙ est aliud. Materia aūt est ꝓncipiū mot⁹ ⁊ q̄etis fm rōnem potētie passiue siue virtutis receptiue passibilis fm ꝙ ibidē ꝑtus passiua definitur ꝙ est ꝓncipiū trāsmutatōis ex alio in seipm fm ꝙ est aliud Ad septimā pz solutio ex declaratōe definitōis qr ꝑmū ꝑt quia est primū ⁊ immediatū mobili ⁊ ꝑ se. qr motus debet esse naturalī mouēti. ⁊ nō ꝑ accidēs refert ad mobile. ⁊ sic non referunt ad idem Et hoc est quod cōsueuit dici ꝙ sicut in illa descriptōne nature sunt tria determinabilia. scz ꝓncipium. ⁊ causa. ⁊ ei⁹ in quo est. sic ponunt in ea etiā tres determinatōes. scz. ꝑmū. ⁊ ꝑ se. ⁊ non fm accidēs. q̄ non referūtur ad idem Primū em̄ est determinatio ꝓncipij. ꝑ se vero est determiatio cause. sed non fm accidēs. est determiatio ei⁹ q̄ ꝑt. ei⁹ in q̄ ē Ad octauā dm̄. ꝙ lz materia ꝓma existēs ens i potētia sit in oib⁹ vna. nō tm̄ matia actuata ⁊ fm eē qđ hz sub diuersis formis Ad nonā dm̄ ē ꝙ mot⁹ hozologū ꝑt capi duplicit. vno mō q̄tum ad substantiā mot⁹. ⁊ sic est a natura. Alio⁰ q̄tum ad modū mot⁹ fm velocitatē ⁊ tarditatē ei⁹. ⁊ tūc est ab arte. qr ꝙ impet⁹ sit velocior vl tardior hm̄ fit ab arte ex pōderib⁹ appēsis Ad decimā pz solutō qr aīa excludit ꝑ hm̄ ꝙ ꝑt ꝓmū. ipa em̄ nō est mouens ꝓximū. eo ꝙ mouet mediātib⁹ q̄litatib⁹ ꝓmis. oportet em̄ ꝙ cor laxet in neruis ⁊ musculis añq̄ fiat motus. Sed alij fm aliā definitōis expositōem dicūt ꝙ natura accipit duplicit. vno⁰ cōiter ꝑ intrinseco ꝓncipio mot⁹. ⁊ sic aīa est natura Alio⁰ ꝓprie ꝑut est ꝓncipiū mot⁹. ⁊ ad vnum determinatū. ⁊ sic anima non est natura. qr sic ꝓgredit natura. ¶ Circa secūdum capm est questio.

Utrū diuisio nature in materiā. formā. ⁊ ꝓpationē sit bona. inter q̄s ꝓncipalior natura sit ipa forma. Arguit ꝓtra ꝑmū sic. ꝑ⁰ Omis bona diuisio dz dari ꝑ oppositā. sed illa nō est hmōi. ḡ nō est bona Maior ꝑt Boetij Et rōe ꝑz. qr diuisio dz eē ꝑ duas dm̄as i ꝑtē diuisi ꝓtentas. sed tales opponunt Minor ꝓbat. qr tm̄ vnū vni opponit. ꝑ⁰ celi. ⁊ decio metaphysice. Secūdo sic. Mēbra bone diuisionis nō dēt excedere diuisum. sed illa mēbra excedūt diuisum. ḡ nō est bona. Minor ꝓbat. qr de⁹ est forma ⁊ intelligētie sunt forme. ⁊ tm̄ nō sunt natura. ḡ ꝑ mēbra hz se in pl⁹ q̄m diuisuz Tercio sic Anima ē forma hñs esse in materia. ⁊ tm̄ nō est natura. ḡ forma hñs esse in materia nō est natura Ans q̄ ad ꝓma ptē est Arist. scdo de aia dicētis. ꝙ ipa est act⁹ corpis organici physici. q̄ ad scdam ptē patz ex dictis. qr aia supgredit naturā Quarto sic. Materia nō est natura. ḡ diuisio mala Ans ꝓbat. qr natura est ꝓncipiū mouēdi ⁊ q̄escendi. sed hmōi nō ē materia. ḡ nō est natura Minor ꝓbat. qr oē mouēs dz esse ens i actu. scz matia est ens inpoña. ḡ nō mouet Quinto sic Priuatō nō ē nata. ꝓbat. qr nō ens nō ē nata. scz ꝓpatio ē nō ens Sexto Gñatio ē nata ⁊ nō enūerat in illa diuisiōe. ḡ insufficiēs ē. Ans ꝓbat per phm i textu. Septio arguit ꝓtra scdm. ꝙ forma nō sit ꝓncipalior nata. ⁊ hm̄ sic. Qđ nō ē nata nō ē ꝓncipalior natura. scz forma nō ē nata. ḡ nō ē ꝓncipalior nata Minor ꝓbat. qr nata ē ꝓncipiū mot⁹. scz foza ē t̄min⁹ mot⁹ Octauo. Sic ē i artificialib⁹ ita est i natalib⁹. scz in artificialib⁹ matia ē ꝓncipalior. ḡ i naturalib⁹ matia ē etiā ꝓncipalior nata Nono Illō qđ pl⁹ ē suba iter naturas hñ ē magis nata. scz matia ē pl⁹ suba q̄m foza. ḡ ē magis nata q̄m forma. Minor ꝓbat. qr hm̄ ē pl⁹ suba qđ pl⁹ subsistat. mō materia

plus substat cum ipsa sit subiectum vnicuiq; primum

Decimo sic. materia est magis natura q̄ ꝑuatio. sed ꝑuatio est forma. ergo materia est magis natura q̄ forma. Maior est nota. q; ꝑuatio est vltimū analogatum nature. Minor est ph̄i in textu ¶ In oppositū est ph̄s in textu Et ponit; ꝑmi discursus

Maior Natura est rerum naturalium. fiendi z essendi intrinsecum principium Minor Talia earūdem rerum principia sunt tria. materia forma et priuatio nūcupata Conclusio. Igitur cum de quolibet horum dicatur natura. est hec diuisio conueniens z bona.

Maior ꝑz ex definitōe nature z ex his que circa eam dicta sunt. fuit etiā in textu dictū q̄ res naturalis ē subā ꝓposita ex materia z forma. que duo sunt principia essendi rerū naturaliū. z ītra ipsas res naturales. z in ꝑmo phȳsico; dictū est q̄ ꝑuatio non est ꝓncipiū essendi. eo q̄ ipsa nō manet in re facta. Est tñ ꝓncipium fiendi. q; materia nō subiicitur trāsmutatōni nisi ꝑ ipam ꝑuatōnem. sed qñ res est in trāsmutari seu generari tūc est in fieri Sed cōtra. oīe ꝓncipiū effectiuū est extrinsecū effectui suo. sz natura est ꝓncipiū effectiuū rerū naturaliū. ḡ est extrinsecum Minor ꝓbat ꝑ ph̄m in textu dicentē Eoꝝ q̄ sunt. q̄dam sunt a natura. q̄dā ab alijs causis. puta ab arte. z loq̄t ibi decā efficiente. cuiusmodi est ars. eo q̄ nihil producit se ipm Solo. natura accipit dupl'r. vno mō ꝑ ꝓncipio intrinseco fiendi z essendi rei naturalis z mouēdi eiusdem. et sic capit q̄ definit in textu. Alio mō capit; ꝑ ꝓncipio ꝓductiuo. z sic capit eā in diuisione. Et hoc mō accepta diuidit vlterius in vl'em z particularē naturā ¶ Scōa ꝓpositio ꝑz ex ꝑmo phȳsicoꝝ. vbi dicit̄ est q̄ ꝓncipia rerum naturaliū debent esse ꝓtraria. z illa sunt forma z priuatio sed ꝓtraria abstracta non agūt. ideo requirit; ꝓmune subiectū vtriq; substās in quo agūt z patiūtur. z hoc est materia. et hoc est qđ ꝺr ibidem. q̄ duo sufficiūt ad agendū et vnū ad patiendū. intelli ge subiective. ¶ Conclusio ex premissis seq̄tur. Et ꝑt declarari singulatim de vnoq; q̄ horū triū. De materia ꝓbat ꝑ definitōnem nature. q; materia est ꝓncipiū z subiectum transmutatōis. Scōo de forma patuit in textu. q; sicut illud est ars a quo res dicūtur artificiales. ita natura ꝺr a qua res dicunt naturales sed res artificiales nō dicūtur artificiales nisi in potentia ꝓsq̄ habēt formā artis que est figura. ita res naturales nō sunt actu naturales nisi ꝑ formā naturalē. De ꝑuatōe etiā patuit in textu. q; forma est natura. ergo ꝑuatio Cōsequētia ꝓbat. q; ꝑuatio est quodāmodo forma. dictū est em̄ q̄ ꝑuatio est forma sub esse incōpleto q̄fluit ad eē cōpletū. z sic seq̄tur q̄ si forma est natura. ꝑuatio est natura Si q̄s q̄rat an totū ꝓpositū debeat dici natura. Ad hoc dictū est in textu q̄ nō. q; nō est ꝓncipiū. ideo potius ꝺr a natura vel hūs naturā. Scōi discursus

Maior Actus est prior potentia. definitione ꝑfectione et substantia Minor. Sicut res naturalis est in actu per formam. ita in potentia ꝓm materiam. que transmutabilis redditur ꝑ priuatōem ipam

Conclusio Igitur forma est natura potior z ꝓlata materie tanq̄ principalior. in hac tñ analogia priuatio vtraq; earum est posterior

Maior est Aristo. nono metaphy. Et ꝓbat rōne. ꝑmo q̄ sit actus ꝓr potentia definitōne. q; illud qđ ponit; in definitōe alicui⁹ est ꝑius eo definitōe. sed potentia definitur ꝑ actū. z actus est de definitōe potētie. ergo act⁹ est prior potentia definitōe. Maior ꝓbat. q; genus z dīfīa sunt ꝓra speciē. sicut aial hoie. z subiectū est prius suo accidente qđ sibi aduenit post suuz esse. Minor ꝓbatur. q; rō potentie seu possibilis est in hoc qđ est posse esse in actu vel fieri. vt rō edificatōnis est in hoc qđ est posse edificare Q; aūt etiā actus ꝓr sit potentia ꝓfectōne seu substantia rō est. q; posteriora via generatōis sunt priora via ꝑfectionis. sed in eodē actus est potentia tēpore posterior. ergo actus est prior perfectione potentia. Ratio autez illius maioris est. q; generatio procedit de imperfecto ad ꝑfectum. q; de potentia ad actum Preterea. sempiterna sunt priora corruptibilib⁹. z hoc ideo. q; sempiterna sunt semper in actu. corruptibilia vero nō sunt semp in actu. sz in potentia. ergo prior est actus potentia. ꝓfectione z substantia ¶ Scōa ꝓpositio patz octauo metaphysice vbi ꝺr q̄ oīs substātia sensibilis seu naturalis ꝓstituitur ex materia z forma tanq̄ ex potentia z actu. Q; aūt ex materia ꝓstituat tanq̄ ex potentia ꝓbatur tali rōne. q; oīs substātia sensibilis seu res naturalis est mobilis. sed i omni re mobili necesse est esse materiā. q; oīne mobile vt mobile est in potētia. tercio phȳsicoꝝ. sed materia est ꝓma potētia subiectiua. Q; etiā haberat formā tanq̄ actū ꝓbat. q; nihil ē ens qđ nō habeat eē. sz fōa ꝺr eē. ḡ oē qđ actu ē. est actu ꝑ formā ¶ Conclusio habet duas partes Prima patz rōne posita in textu. illud est magis natura in quo ꝑ ductum magis assimilatur producenti. sed forma est huiusmodi. ergo. Et ad hoc sunt alie etiā rōnes posite in textu Sed diceres. qđ est prius hoc est principalius. sed materia est prior. ergo principalior natura Minor probatur. q; quādo aliq̄d ꝺr de corruptibili z eterno tunc ꝑ prius dicit̄ de eterno. z ꝑ posterius de corruptibili. vt innuit ph̄s octauo phȳsicoꝝ. sed materia est eterna. q; ingenerabilis z incorruptibilis. forma vero generat̄ z corrūpitur

Solo dōm. q̄ maior est vera q̄n ambo sunt actu z ꝑfecta ut eē. mō materia ē eternū ꝓpriale z ipfectū. etiā ex h̄ q̄ forma est gñabilis z corruptibil' z nō materia. seq̄t̄ q̄ ipsa forma sit ꝓncipalior natura q̄ materia. q; nomē nature a nascēdo dictū est Et si dicat̄ q̄ nature ꝓuenit esse ꝓncipiū trāsmutatōis z mot⁹. z hoc videt̄ ꝑ ꝑius ꝓuenire materie Dōm est. q̄ licz magis ꝓueniat trāsmutatio subiectiue materie. forme tñ ꝓuenit terminatiue. mō finis ꝓncipalior est ijs q̄ sunt ad finez. Scōa ps pz. q; ꝑuatio est ꝓncipiū mot⁹ ꝑ accūs. materia vero z forma ꝑ se. Etiā q; ꝑuatio ꝓncipiat motuz abiectiue. materia ꝓ acquisitiue et forma ꝓpletiue z terminatiue.

Ad rationes Ad ꝓmā dōz. q̄ maior itelligit de diuisiōe gñis i spēs ꝑ dīfīas sz illa ē analogi i sua analogata Possz et; dici q̄ illa mēbra huiꝰ diuisōis pñt reduci ad duo mēbra opposita. eo q̄ omis natura ꝓncipiat motū. vl' ḡ actiue. vl' passiue. ꝓmo⁰ sunt fōa z ꝑua⁰. scōo⁰ ē ipa materia natura Ad scōaz dōm. q̄ fōa in sua cōitate accepta nō ē diuidēs naturā de q̄ h̄ ꝑmo ē. sz fōa iformās materiā. illa em̄ ē ꝓn⁹ mot⁹ et⁹ in q̄ ē. nō aūt forme separate. q̄ sz sunt forme formātes. nō tñ sunt forme informātes. de quib⁹ solum naturalis ph̄us habet considerare. sicut posterius in hoc libro secundo dicetur.

Ad tertiā ꝑz ex q̄stiōe p̄cedēti quō aia sit natura z quō nō. incidēter em̄ est forma tm̄. est etiā natura. sz est forma nō oino imersa materie. sicut forma pure naturalis. z ideo ē

aīa bñ natura ꝓmuniter dicta.nō tñ ſpēaliʳ dicta.eo ꝙ non eſt ad vnū determinata Ad quartā dōm.ꝙ phʒ in 3° phyſicoꝝ loq̄tur de mouēre effectiue.ꝛ nō de ꝓncipio paſſiuo motꝰ.cuiuſmodi eſt materia inq̄ꝝtū ipa eſt in potētia mouēs eīm effectiue eſt ens actu.qz mouere agere eſt. ꝛ nihil agit niſi ſm ꝙ eſt in actu Ad q̄rtā dōm.ꝙ ſicut priuatio eſt ens.ita eſt natura.ſed eſt ens ſm analogiā entis q̄ eſt etiā natura ſm analogiā nature.inq̄ꝝtum ſcz ſine ipa materia nō ſubiacit trāſmutationi. Ad ſextā dōm.ꝙ generatio ꝓt dici natura naturata ſeu naturatio.,put ħ nomen natura ꝙz modū ſcādi nois verbalis.ſed natura diuiſa in materiā ꝛ formā dr naturās reſpectu generatōis et motus. Nō q̄dē naturās effectiue.ſed cauſaliʳ ꝛ originaliter eodē mō quo cauſalitas ꝙuenit materie ꝛ forme ꝛ originalitas ꝓpriationi Ad ſeptimā dōm.ꝙ licet forma ſm eſſe actuale ſit terminꝰ generatōis rei.tñ ipa eſt ꝓncipiū reſpectu alioꝝ motuū rei generate ꝙuenientiū.ſcz motus localis generatōis.alteratōis.augmentatōis.ꝛ diminutōis. Vel dōm eſt.ꝙ forma naturalis accipitur dupliʳ Vno° ſm ꝙ eſt in generāte.ꝛ ſic eſt q̄ñatōis ꝓncipiū.qz generās ſm ſuā formā eſt ꝓncipiū geniti Alio mō accipiʳ ſm ꝙ eſt in genito.ꝛ ſic eſt terminus q̄ñatōis .nō terminus qui.ſed terminus quo mediāte. Ad octauā dōm. ꝙ licet quo ad aliq̄d ſit ſiʳle de forma artificiali ꝛ naturali in ordine ad ſuas materias.q̄ ſilitudo poſterius patebit. eſt tñ adhuc inter eas longa dr̄ia.ꝓ° qz forma naturaliʳ ē forma ſubaliʳ.ſz oīs forma artificialiʳ ē foꝛa accñtaliʳ.ꝛ ſi vtraq̄ pficiat materiā.vna tñ facit hoc ſimpliʳ.alia ſm q̄d. Preterea forma naturalis eſt natura .artificialis ꝙ non eſt natura.nec aliqua forma accñtalis eſt natura.materia tñ forme artificialis.qz ens naturale eſt. ideo talis eſt ꝓncipalioꝝ ſua forma.qz res naturalis exiſtēs materia artificialis eſt tota ſubſtantia rei artificialis Ad nonā dōm.ꝙ ſuba accipiʳ dupliʳ. Vno mō vt eſt a ſubſtādo dicta.ꝛ ſic materia eſt plus ſuba q̄ forma.vt ꝓbat argumētū.ſic eīm accipiʳ ꝓmo phyſicoꝝ ſuba. Alio° ſuba dr ab eſſendo vel ſubſtātiādo.ꝛ ſic forma eſt magis ſuba ꝛ natura q̄ materia.qz forma dat eſſe .materia ꝙo recipit eſſe Ad decimā dōm.ꝙ ꝓmittiʳ fallacia a dicto ſm q̄d ad dictuz ſimpliciter dicendo ꝓpriatio eſt quodāmō forma.q̄ eſt forma.

Si dicas.ꝙ tūc ꝓpriatio nō deberet enumerari in illa diuiſiōe.ꝛ ſic nō bñ diuidiʳ p tria mēbra.,ꝓbaʳ qz non ſoꝛtiʳ rōnē nature niſi p formā cui cēntialiʳ ē eadē.ꝛ ſic nō ponit i nūeꝝ cū forma. Solo.licz ꝓpriatio ꝙueniat cū forma in eſſe gñis.differt tñ ab ea in eē ſpecifico ꝓncipij.eo ꝙ ſpecificat eius actus p negatōez actus ꝛpleti.cuius poſitio ſpecificat rōnem forme

Incidūt dubia Primū . an ridiculū ſit dēmōſtrare naturā eē Et videʳ ꝙ nō.qz ſi naturā demōſtrare eſſz ridiculū.tūc ertā eſſz ridiculū demōſtrare an motoꝛ differat a mobili.ſz ħ nō ē ridiculū.nec ille deridēdꝰ eſt.q̄ naturā demōſtrare nō eſt ridiculū. Maioꝛ ꝓbaʳ.qz natura eſt motꝰ ꝓncipiū ſz ꝓncipiū motꝰ eſt ipe motoꝛ.q̄ idē eſt loq̄ de motoꝛe naturali.ꝛ de natura. Minoꝛ ꝓbaʳ.qz circa ħ an ſcz motoꝛ differat a mobili Ariſto.multū laboꝛat.viij° phyſi.ꝛ in ꝓma phīa. ☞ Solo ſic.qz manifeſtū ē nob ꝙ multe ſunt res naturales in q̄b inuenimꝰ ꝓncipiū motus ꝛ q̄etis.p illa eīm nō poſſumus demōſtrare an natura ſit niſi a poſteriori.cū eīm ipa ſit ꝓncipiū motus ꝛ q̄etis in ipis tñ p naturā cognoſcimꝰ ea q̄ naturalia ſtz.ꝛ ſic ipa cognita ſunt p naturā. Si q̄ cōuerſo ꝓbaremꝰ p naturā naturalia eē idē eſſz ꝓncipiū cognoſcēdi naturalia.ꝛ cognitū p naturalia.ꝛ ſic idē eſſz p ſe cognitū.ꝛ p aliud cognitū q̄d inconueniēs eſt dicere Et q̄ fuit dictū in textu ꝙ demōſtrare ea q̄ ſunt p ſe manifeſta p ea q̄ nō ſunt p ſe manifeſta eſt eiꝰ q̄ nō ꝓt diſcernere q̄d.ħ eſt q̄d cognoſcit p ſeipm.ꝛ eſt ꝓncipiū cognoſcēdi alia.ꝛ q̄d nō eſt cognitū p ſe.ſed eſt cognitū p aliud ¶ Ad obiectū rñdet Auicēna. vt refert Alb.ꝙ argumētū ꝓbat ꝙ naturalis phʒ nō hz demōſtrare ex ſua ſcia an natura ſit.ꝛ ħ vult dicere phʒ ſm auicen. hoc tñ hz facere inq̄ꝝtū induit habitū ꝓmi phi.ex quo eīm natura eſt ꝓncipiū naturaliū.naturalis phʒ eā eſſe ſupponit.ſed meraphyſicus ꝓbat ipam eſſe. Auerrois ꝙo dr ꝙ ſimpliciʳ ſit impoſſibile naturā demōſtrare eſſe.Sed venerabilis Alb.dādo verā ſoluōnē dr ꝙ natura accipiʳ dupliʳ ꝓmo ꝙ natura mouente effectiue.ſcdo ꝓ ꝓncipio intrinſeco mouendi quo mō definita eſt. Si primo mō accipiʳ adhuc diſtinguendū eſt.qz vel ꝓt demōſtrari in ꝓte.vel ſimpliciʳ. In ꝓte q̄dem ꝓt ipa demōſtrari eſſe.ſic eīm ꝓbus demōſtrat eā eſſe oſtēdendo dr̄iā nature mouentis a natura mobilis.Sed ſimpliciʳ nō ꝓt phʒ demōſtrare eaz eſſe.ſed q̄ ſic negat naturā eſſe ꝙſurādus eſt a ꝓmo phō. demōſtratōne ducente ad impoſſibile. Si aūt ſcdo mō loquamur de natura ,put definita eſt.ſic ſimpliciʳ eſt ridiculū demōſtrare ipam eſſe. vt ꝓbatū eſt

Secūdū dubiū An dr̄ia poſita in textu ſit bona ꝛ ☞ Solo ſic. Rō eſt.qz in textu dictū eſt ꝙ generatio eſt via in naturā.qz eſt via in formā.ſic aūt nō eſt in actōib⁹ ſiue motib⁹ artis. Dotꝰ eīm artificis nō eſt via ex forma in formā ꝙuenientez illi in ſpecie ꝛ rōne.ſed potius motus medici eſt ex parte medicine.q̄ eſt habitus in anima medici.nō in medicinā.ſed in ſanitatē q̄ eſt forma naturalis in ꝛplexione calidi ꝛ ſicci.frigidi ꝛ humidi Sz ꝓtra.ſanitas eſt ex ſanitate in ſanitatē.q̄ motꝰ artificis eſt de forma in formā.ſicut motꝰ naturaliʳ. Añs ꝓbaʳ.qz ſanitas infirmi ē ex ſanitate exiſte in aīa medici.q̄ eſt de forma i formā Solo.ille forme nō ſtz eiuſdē rōnis.qz vna eſt denudata q̄eſcēs in aīa medici.alia aūt q̄eſcit in materia hñs eē materiale.illa q̄ q̄ ē in aīa medici ē potiꝰ itētio forme q̄ forma.illa aūt q̄ eſt in materia ē ꝓa forma.verū tñ ꝙ forma p artē introducta ē duplex.q̄dā ē tñ artificialeo ꝙ p ſolā artē ē introducta.vt forma domꝰ vel idoli.Alia ꝙo ē naturalis in cuiꝰ introductōne ars imitaʳ naturā.vt (forma ſanitatis

Tertiū dubiū An motus ſit actus eſſentialis nature ☞ Solo ſic.cuius rō eſt. qz natura eſt infinita in genere cāe.q̄ nō influit eſſe niſi p eductionē de potentia ad actū.ſed potētia nō exit in actum niſi p motū q̄ eſt mediū inter potentiā ꝛ actū.cū ſit actꝰ ꝓmixtus potētia.ꝛ eſt actꝰ entis in poſſa ſm ꝙ in poſſa eſt. vt dr.iij. huius.rōne cuiꝰ ertiā ibidē dr.ꝙ motu ignorato neꝯe eſt ig(norare naturaz

Quartū dubiū An hoc dictū phi. ꝙuatio ē quodāmō ſpēs.bñ allegeʳ ad ꝓpoſitū p inchoatōe formarū.cū tñ.p.ħ ſolū videʳ loq̄ de formis accñtalib⁹ ☞ Soꝰ Alb.ꝙ ſic.qz ꝓuatio ꝓpter hītualē aptitudinē quā relinq̄t in ſubiecto eſt q̄dāmō forma.ꝛ p ꝙs ſm aliquē modum natura:claʒ.eſt aūt ꝙ inchoatio accñtaliʳ forme nō mereʳ dici natura.ſiē nec ꝛpleta forma accñtaliʳ dr natura. Et ergo phʒ in textu dicit ꝙ verū circa ſimplicium corꝓoꝝ generatōem ſit ꝓtrariū.quod eſt ꝓpriatio. poſterius erit dōm in libro de generatōne. Alber. tñ ꝓbat ꝙ ſic.ꝓmo in

generatõe.ſm q̄ nigredo eſt ꝓuatio albedinis. ⁊ frigidi/tas eſt ꝓuatio caliditatis. Et hoc declarat in gñe coloris ꝓparādo ſpēs ad formale coloris qđ eſt lumē. etiā cū cali ditas motū inducat quē ſiſtit frigiditas ipa ẽ caliditati ꝓ uatiue oppoſita. Sz in gñatõe ſimplr q̄ eſt ſubē aliq̄ ge nerat id qđ ẽ materiale. ex eo qđ eſt formale. ſicut terra ex igne vel aere. aliq̄ fit ecõuerſo. et id qđ eſt plus materiale eſt plus ꝓuatiõi ꝓmixtũ Et ſic patz q̄ tã in q̄litatib⁹ q̄ꝫ in ſubſtãtijs qđã forme ſunt ꝓmixte ꝓuatiõi ⁊ materiales. q̄ dã aũt ſunt formales ⁊ pure. ⁊ de ꝫ inq̄t Alter. ꝓfecta rõ erit aſſignãda in ꝓmo de gñatõe. vbi q̄rek qđ ſit generatio ſimplr. ⁊ qđ ſm q̄ qđ. et ꝯ Ariſto. q̄ñ ðr in textu. vtꝝ ſit ꝓua tio ⁊ ꝓtrariũ aliq̄ circa generatõem ſimplices aut nõ. eſt poſterius ꝓſiderãdũ. non ðr hoc quaſi ſit dubitatio. cũ ꝫ hic dicat. eo q̄ de forma accñtali nõ eſt ad ꝓpoſitũ. cũ non ſit natura. ſed qr ibi ponek dr̃ña inter illas formas ⁊ ge/ neratões. ideo ad hũc paſſum eaꝝ dr̃ñam reſeruat

Quoniã aũt determinatũ eſt quot modis ðr na tura. poſt hoc ſpeculandũ eſt quomodo differt mathematicus a phyſico

¶ Iſte ẽ ſcđs tractat⁹ huius ſcđi libri. in q̄ ꝑs determinat de ꝓſideratõe phyſici que ⁊ qualia habeat phyſi/cus ꝓſiderare. Et diuidit in duo capl̃a. In ꝑmo oſten/dit differentiã ꝓſideratõis mathematice ⁊ phyſice. In ſe cũdo oſtendit q̄ naturalis phus hz ꝓſiderare vtrãq̄z na/turã. videlz materiã ⁊ formã. Primũ capl̃m diuiditur in duas ptes. In ꝑmo oſtẽdit dr̃ñam ꝓſideratõis mathe/matici a ꝓſideratõe phyſici In ſcđa excludit errorẽ plato nis. Prima ꝑs diuidit in duas ꝑticulas. In ꝑma ponit intentõem. In ſcđa exeq̄tur eã. Quantũ ad ꝑmã ðr. Qm determinatũ eſt quot modis dicat natura. oꝑtz determi/nare vtꝝ natura quolibet mõ dicta ſit de ſpeculatõe phy ſice ſcie. vel nõ Et qr ea de q̄lꝫ ꝓſiderat mathematic⁹ ſtz in phyſicis corp̃ib⁹ ſm eſſe. tõ oꝑtet ꝓus determinare quõ differat ſpeculatio mathematica a phyſica.

Etem̃ plana ⁊ firma hñt phyſica corpa ⁊ longitu dines ⁊ pũcta. de quib⁹ intendit mathematicus. Am plius aſtrologia. aut altera ẽ. aut ꝑs phyſice. Si em̃ phyſici eſt q̄d ſit ſol ⁊ luna ſcire. accñtia autẽ q̄ ſunt ꝑ ſe nullũ incõueniens eſt. Et aliter q̄m. videnk que de natura dicẽtes. de figura ſolis ⁊ lune. ⁊ vtꝝ ſpherica ſit terra ⁊ mũdus. aut non

In hac particula exeq̄tur intentõem ſuam. Et duo fa cit. Primo adducit rõnes oſtendentes ꝓuenientias ma/thematici ⁊ phyſici. ⁊ꝑ ꝓſequẽs nõ differre in ſuis ꝓſide rationib⁹. Scõo adducit differentias coꝝ in ꝓſideratio/nib⁹ quib⁹ rõnes ꝑme ſoluũtur. Quãtuz ad ꝑmũ ponit tres rõnes. quaꝝ ꝑma eſt. phyſica corpa ſicut celuz terra ẽ. habent plana. id eſt ſuꝑficies. ⁊ firma. id eſt ꝓfunditates ⁊ longitudines. i. lineas ⁊ puncta. de q̄b⁹ ꝓſiderat ma thematicus. g̃ ꝓſiderãt idẽ. Scõa rõ. aſtrologia ꝓſiderat idẽ cũ phyſica. g̃ ⁊ mathematica. Tenet ꝓña. qr aſtrolo/gia eſt altera a phyſica. Añs ꝓbat. qr aſtrologia ꝓſiderat qđ ſit ſol ⁊ luna ⁊ alia corpa ſub motu exñtia. Et ſi q̄s dicat q̄ aſtrologia ꝓueniat bñ cũ phyſica in ꝑte. ſcz in ſub iecto. nõ tñ in ꝑdicato. qr phyſic⁹ nõ ꝓſiderat eaſdẽ paſſi ones de illis q̄s aſtrolog⁹. Cõtra ꝫ ðr ꝑhs. q̄ ſi phyſicus ꝓſiderat de ſole ⁊ luna. g̃ ⁊ paſſiones. qr incõueniẽs eſt q̄ aliq̄ ſcia ꝓſideret aliqđ ſubiectũ. ⁊ nullũ ꝓſideret ꝑ ſe accidentiũ illi ſubiecto. Et hoc cõfirmat tercia rõne fundata in teſtimonio antiquoꝝ. qr de natura loquẽtes loquũtur de figura ſolis ⁊ lune. ⁊ vtꝝ terra ſit ſpherica. ⁊ vtꝝ mun dus ſit ſpheric⁹ aut nõ. ⁊ de oib⁹ eriã loq̄tur aſtrologia. er go phyſica ⁊ mathematica ꝓueniũt i ſubiecto ⁊ ꝑdicato ⁊ ſic ꝓſiderant idem.

De his q̄dẽ igit negociat ⁊ mathematicus. ſz nõ inq̄ztũ phyſici corpis termin⁹ eſt vniq̄q̄z. Neq̄z ac cidẽtia ſpeculat inq̄ztũ talib⁹ exiſtẽtib⁹ accidũt Vñ ⁊ abſtrahit. abſtracta em̃ i intellectu a motu ſtz. ⁊ nihil differũt. neq̄z fit mendaciũ abſtrahentiũ

Hic oſtẽdit dr̃ñtiã ꝓſideratõis mathematice ⁊ phyſi/ce ꝑ quã ſoluũtur rõnes ꝑdicte dicẽs. q̄ mathematic⁹ ne gociat de his q̄ ſm eſſe ſunt termini phyſici corpoꝝ. quẽ admodũ ſunt longitudines. ſuꝑficies. ⁊ ſoliditates. ſz nõ inq̄ztũ ſunt phyſici corpoꝝ termini. Et licz ꝓſideret ma thematicus accñtia ꝑdicata de corpoꝝ phyſicis. nõ tñ ſpeculatur ea inq̄ztuz talib⁹ accidũt. ſed abſtrahit ea ꝑ rõ/nẽ definitiuã ſiue ſint ſubiecta ſiue ꝑdicata. mathemati/calia em̃ ſunt ꝑ intellectũ abſtracta a motu q̄ꝫ ſm rem ſint ꝓiũcta. et nõ dr̃ñt a phyſicis ſic q̄ vna ꝓſideratio du/cat ad veritatẽ. alia ad falſitatẽ. qr taliũ abſtrahentiuz nõ eſt mendacium

Latẽt aũt hoc facientes ⁊ ideas dicentes. phyſica em̃ abſtrahũt cũ minus ſint abſtracta mathematicꝫ Fit aũt vtiq̄z ꝫ manifeſtũ. ſi q̄s vtroꝝũq̄z dicere tẽtaue rit termios ipoꝝ ⁊ accñtiũ. impar q̄dẽ ⁊ par. ⁊ rectũ et curuũ. Adhuc aũt linea ⁊ figura ſine motu. Caro aũt ⁊ os ⁊ homo nõ adhuc. ſed hec. ſicut naris ſimi/tas. ſed non ſicut curuũ dicitur.

In hac ſcđa ꝑte excludit errorez platonicoꝝ dicens. q̄ hoc latebat platonicos ponẽtes ideas ⁊ formas rerũ na turaliũ abſtractas a reb⁹ ⁊ a materia quẽadmodum ma/thematica abſtrahũt. Quod reꝓbãdo ðr ꝑhus falſum eſſe. qr licet quedam phyſicalia abſtrahãt. minus tamen ſunt abſtracta q̄ꝫ mathematicalia. Quod oſtendit duab⁹ rõnib⁹ Prima eſt. illa in quoꝝũ terminis ſeu definitionib⁹ ponitur materia ⁊ motus ſunt min⁹ abſtracta hijs in quo rum terminis nõ ponitur materia nec motus. ſed in defi/nitõe phyſicaliũ ponit materia ⁊ motus. ⁊ nõ ponitur in definitõnib⁹ mathematicaliũ. ergo phyſicalia ſunt mathe maticalib⁹ minus abſtracta. Maioꝝ eſt nota. Minorez ꝓbat. qr par impar. rectũ ⁊ curuũ. linea ⁊ figura ſine mo tu ⁊ materia ſenſibili definiũtur. ſz caro. os. homo que di/cũt formas phyſicas ⁊ naturales. nõ adhuc. id eſt. nõ de finiũtur ſine motu ⁊ materia ſenſibili. ſed definitio illoꝝz eſt ſicut definitio ſimi in qua ponitur materia. ⁊ nõ defini untur ſicut curuum. in cuius definitione non cadit mate/ria ſenſibilis

Demonſtrant autem et que magis phyſica q̄ꝫ mathematica. vt perſpectiua et armonica ⁊ aſtrolo/gia. Contrario em̃ quodam modo ſe habent cum ge ometria. Geometria em̃ de phyſica intendit linea. ſz non inq̄ztum eſt phyſica. ſed perſpectiua quidez ma thematicã lineam. nõ autem inq̄ztum mathemati/ca. ſed inq̄ztum eſt phyſica.

Hic ponit secūdā rōnem probantē physicū ꝯsiderare ea que sunt minus abstracta mathematicalib⁹ dicens. ꝙ hoc monstrant scie ille q̄ ꝑm sui subiecti ꝯsideratōem magis appropinquāt ad ꝯsideratōem physice q̄ mathematice. sicut ꝓspectiua. musica. z astrologia. Q; aūt plus sint physice ex parte suoꝝ subiectoꝝ ꝓbat. qz ille ꝑm suorum subiectoꝝ ꝯsideratōem hñt se ꝓtrario mō ad geometriā qđ sic ostēdit. qz geometria hz subiectū lineā que est physica ꝑm esse. sz non accipit eā ꝑm esse philicū. sed abstrahit eā a materia. Sed ꝓspectiua ꝯsiderat lineam que est mathematica. sed nō abstrahit eā vt mathematicus. sed cō siderat eā acceptā in physicis. vt in visu vel in lumine. z inquirit de ea mathematicas passiones. Si ergo ꝓter hoc ille sunt minus mathematice puris mathematicis scientijs cū q̄b⁹ tñ aliqualiter in ꝯsideratōe ꝙueniūt. ergo adhuc minus abstrahūt z magis in ꝯsideratione sua differūt physicalia a mathematicalib⁹.

Qm̄ aūtē natura dupl'r dicitur species z materia sicut ꝛc simo q̄d sit intendimus. sic ꝯsiderandum est quare neq; sine materia hmōi. neq; ꝑm materiā.

¶ In hoc sēdo capło phūs ostendit ꝙ naturalis phūs habet ꝯsiderare materiā z formaz. Et diuiditur in duas partes. In ꝑma facit qđ dictū est. In sēda ostendit in q̄tū se extendat cōsideratio naturalis phī circa formā. Prima pars diuiditur in duas particulas. In ꝑma probat ꝙ ad phm naturalē spectat ꝯsiderare materiā z formā. In secūda ostendit ꝙ ad eādem sciam naturalē spectat vtrāq; ꝯsiderare. z hoc facit soluēdo dubitatōem quā mouet. Quātum ad ꝑmā particulā ōr. Quoniā natura ōr dupl'r. scilz spēs. id est materia z forma. oportz ꝙ physicus cōsideret de forma naturali ꝛcepta cuz materia. sicut est ꝯsideratio simi. g̃ physica ꝯsideratio q̄ est sicut ꝯsideratio simi nō est sine materia nec tm̄ ꝑm materiā. Ex q̄b⁹ ꝓbis formantur rōnes due. Prima est. naturalis phūs hz ꝯsiderare de natura. sed duplex est natura. scz materia z forma. g̃ hz ꝯsiderare de materia z forma. Secūda rō. ꝯsideratio physici est sicut ꝯsideratio simi. sed simū nō noīat tm̄ curuitatē q̄ est forma. nec tm̄ nasum q̄ est materia. sed noīat vtrūq; g̃ ꝯsiderat naturalis phūs vtrāq; naturā.

Etem̄ naz z ꝛc hoc quis dubitabit dupl'r. qz due nature sunt ꝛc qua est physica. aut ꝛc eo qđ ē ex vtriq;. sed ꝑ ꝛc eo qđ est ex vtriq;. z circa vtraq;. vtrū igitur eiusdem aut alius vtraq; cognoscere. In antiq; q̄dem em̄ aspicienti videbitur vtiq; esse materiei. ex parua em̄ parte quadam Empedocles z Democrit⁹ ſpeciē z qđ q̄d erat esse tetigerūt

In hac sēda ptícula oūdit ꝙ physic⁹ ꝑm eādem ptez̄ habet ꝯsiderare vtrāq; naturā. z hoc ꝓ solutōem dubitationis. Ponēdo dubitatōem ōr. ꝙ de ꝯsideratiōe materie et forme dupl'r aliq; dubitabit. Una dubitatio est. Ex quo sunt due nature. scz materia z forma. de qua illaꝝ est physica. an de vtraq;. vel de ꝯposito ex vtriq;. Et si ē de vtraq;. tūc est alia dubitatio. vtꝝ scz ad vnā z eādē ptē scia naturalis ptineat ꝯsiderare de materia z forma. vel ad vnā ptē ptineat ꝯsiderare de materia. z ad aliā de forma. Deinde subdit cām dubitationū dicēs. ꝙ si q̄s inspiciat dicta antiquoꝝ q̄ omia dixerūt esse materiā. videbit ꝙ sola materia sit physice ꝯsideratōis Omes em̄ antiq̄ dixerūt physicā esse pfectā in ꝯsideratōe materie. ex qua em̄ pte q̄daz eoꝝ viderūt formā. sicut Empedocles z democritus. qđ declarādo Albertus ōr. ꝙ etiā illi. videlz empe. z demo. formā subalem. q̄ vere est natura. nō viderūt. sed empe. dixit formā esse armoniā ꝯplexionis. z Democrit⁹ dixit formas rerū resultare ex figuris z dispositōne z ordinatōne atomoꝝ in corpib⁹ ꝯpositis. z illas formas dixerūt cē rerū q̄ditates q̄ dant esse reb⁹ naturalibus. z cū ille nō vere sint forme subales sed q̄dā ꝑparatōes materie ad recipiē dū formā. seq̄tur ꝙ ex parua ptē formam retigerūt

Si aūt ars imitet natura. eiusdem aūt scie est cognoscere spēm z materiā vsq; ad hoc. vt medici sanitatē z cholerā z flegma. in q̄b⁹ est sanitas. Silr aūt et edificatoris est spēm dom⁹ z materiā. qm̄ lateres et ligna sunt. Silr aūt z in alijs. et physici vtiq; erit cognoscere vtrasq; naturas.

Hic phūs soluit dubitatōem secūdam z non ꝑmā. qz solutio eius ꝑz ex dictis. vel qz soluta secūda soluit etiā z ꝑmā. licz Albert⁹ aliter ꝓcedat. vt ꝑz intuēti ꝓmētū. Vult g̃ phūs. ꝙ physicus hz ꝯsiderare vtrāq; naturā ꝑm eādez sciam z ptē scie. Qđ ꝓbat rtrib⁹ rōnib⁹. quaꝝ ꝑma est. sicut est de arte ita est de scia naturali. sed ars ꝯsiderat formā z materiā vsq; ad hoc. id est ꝑm q̄ est illi forme ꝓportionata. g̃ z physica seu scientia naturalis hz ꝯsiderare formā z materiā illi forme ꝓportionatā Maiorem phūs ꝓbat. qz ars imitat naturā. Minorē ꝓbat. qz medic⁹ cōsiderat sanitatē tanq̄ formā ab eo finaliter intentaz. sz qz nō inducit ipam nisi in materia sanitati ꝓportionata. iō cognoscit etiā materiā ꝑm q̄ est ꝓportionata sanitati cuiusmodi est ꝯmixtio hūmorum ex cholera flegmate sanguine z melācholia. Silr edificatoris est ꝯsiderare formā dom⁹. z q̄ vult inducere formā illā oꝛtz ipm cognoscere lateres z ligna in q̄tū ꝓportionātur forme dom⁹. z silr est in oīb⁹ alijs artib⁹. ergo etiā physic⁹ hz cognoscere formā z materiā ei ꝓportionatam.

Adhuc aūt cuius cā fit. z finis eiusdē. z quecūq; sunt ꝓpter hoc. Natura autē finis est z cuius cā fit quoꝝ em̄ ꝓtinui motus existētis est finis aliq̄s motus. hoc vltimū est z cuius cā fit. Un̄ z poeta derisorie apposuit dicere hūc finē cuius q̄dem cā effect⁹ est Vult em̄ nō om̄e vltimū esse finē. sed optimū

Hic ponit phūs secūdaz rōnē. z duo facit. ꝑmo ponit rōnē. secūdo declarat ipam p similitudinē reptaz in artib⁹. Est g̃ secūda rō. eiusdē scie est ꝯsiderare finē. z media ordinata ad finē. sz natura q̄ est forma est finis ad quē ordinat materia. g̃ eiusdē scie est ꝯsiderare formā z materiā. Maior ē nota. qz rō medioꝝ z necitas ex fine sumit Minorē ꝓbat qz q̄rūcūq; ꝓtinui mot⁹ exīūtis ē aliqđ vltimū. h̄ est finis mot⁹. z ē finis gr̃a cui⁹ fit totū qđ fit. sz cuiuslibet mot⁹ natural' exīūtis ꝓtinui vltimū ē forma. g̃ ē finis oīm aliorum. z ꝓ ꝯs ē finis materie. Dicit notanter. ꝓtinui mot⁹. qz vt ōr Alb⁹. si mot⁹ nō esset vn⁹ z ꝓtinu⁹ tūc vltimū nō necario esset finis. qz vltimū qđ aliq̄n̄ icidit ex corruptōe materie z mobilis nō ē finis nec mouēs nec mot⁹. sic̄ mors z hmōi. Et g̃ subdit p. ꝙ Homer⁹ poeta deridēdo quēdaz dicere apposuit ꝙ cū mortu⁹ fuerit haberet finē ꝓpter quē fact⁹ esset qđ tñ vez nō est. z g̃ ōr phūs ꝙ nō oē vltimū est finis. sed duo requrunt ad rōnē finis. scz ꝙ sit vltimuz z optimū in quod motoz dirigit suā intentionem

Qm̄ aūt faciūt artes materiā alie q̄dē simplr. alie aūt operose. z vtimur tanc̄ ꝓpter nos oīb⁹ q̄ sunt ab arte. Sumus em̄ nos quodā modo finis omniū Duplr em̄ est id cuius cā fit. Dictuz est aūt de his in his que de ꝑma phia sunt. Due em̄ sunt ꝓncipiantes materiā. z cognoscentes artes. q̄ vtitur. z factiua que architectonica. vñ z vsualis architectonica quodam mō est. Differunt autē fm q̄ hec q̄dem spēi p̄cepti/ua z architectonica. Alia aūt vt factiua materie. Gubernatoz em̄ qualis sit spēs aliqua temonis cognoscit z instituit. Alius aūt ex quo ligno z qualib⁹ illis erit. In his q̄dē igit q̄ fm artē nos facim⁹ materiam ꝓpter opus. sed in physicis inest.

Hic declarat Aristo. hanc rōnem sc̄dam z p̄cipue minorē. q̄ ōr q̄ materia est ordinata in formā tanc̄ in finem. z sic ꝓsiderat ꝓpter formaz. z hoc ostendit ex diuisione artiū. Unde ōr q̄ artes ꝓsiderant materiam duplr. q̄/dam em̄ ꝓsiderant materiā simplr vt in ea inducant formā. Alie vero ꝓsiderāt materiā operose. hoc est operādo actū ad quē est p̄paratū opus artis. nos em̄ vtimur oī bus que sunt ab arte tanc̄ ordinatis ad vtilitatē nostraz q̄ nos sum⁹ quodāmodo finis omniū artificialiū. Dicit notāter. quodāmodo. q̄ nō sumus finis artificialiū simpliciter. vt inq̄t Albertus. qđ innuit phūs cuz ōr. q̄ finis ōr duplr. sc̄z forma ad quaz terminatur actus efficiētis. et motus materie. z finis ad quē refert vsus rez artificialiū Quot modis aūt dicatur finis. dicit hz in ꝑma phia. Inferr phūs q̄ due sunt i genere artes mechanice q̄ cognoscūt materiā. quaz vna vsualis est. et ōr architectonica. q̄ p̄cipit illi que ē introductiua forme. sicut gubernatoz nauis cognoscit qualis est spēs siue forma themonis. z instituit seu p̄cipit hanc formā fieri in materia. Alius aūt artifex qui ē faber lignarius nauiū cognoscit ex q̄ ligno fieri debeat. Vñ phūs in textu videt innuere. ꝑut Albertus exponit. q̄ aliqua ars ōr architectonica duplr. Uno mō q̄ habet ꝓncipaliorē finem. z sic militaris est architectonica respectu equestris. z siliter intelligitur de gubernatore nauis ad nauifactorē. Alia est que ver⁹ cognoscit causas operis artis. z sic fabrilis ē architectonica ad eaz que vtitur gladio facto. Deinde ꝓparat artes illas ad physicam dicens. q̄ dīa est inter artificialia z physicalia. q̄ in oīb⁹ artificialib⁹ materia a nobis p̄paratur ad opus artis. sed in physicis natura nō facit materiā. cū ipsa sit ingenerabilis z incorruptibilis. Vñ p hs in hoc textu intendit dicere q̄ triplices sunt artes. quedā sunt p̄parative materie. quedā introductiue forme. alie vero architectonice seu vsuales Exēplū vt est q̄dam ars p̄paratiua lignorū ad factōem nauis. Alia est factiua nauis q̄ in materia p̄parata pficit formā nauis Alia est vsualis. sc̄z ars nauigatoria. z illa est architectonica. p̄cipit em̄ illi que est factiua nauis vt introducat formā in materia. z ista p̄cipit ꝑme vt materiā sic z sic p̄paret. Ex q̄b⁹ p̄z ꝓbatio minoris rōnis sc̄de. Et arguit sic. sicut se hz vsus ad formā artis. ita se hz forma ad materiā. sz vsus est finis forme. g̃ forma ē finis materie. z sic physica hz ꝓsiderare materiā z formā

Amplius eorum que sunt aliquid materia est. in alia em̄ spēcie alia materia

Hic ponit terciā rōnē. q̄ est hec Cōsideratio eoꝝ q̄ stz ad aliq̄d spectat ad eandē sciam. sed materia est ad aliq̄d sc̄z ad formā. g̃ ꝓsideratio de materia z forma spectat ad eādē sciam. Minorē ꝓbat. q̄ inter materias ꝓximas in alia specie rez naturaliū est alia materia specie.

Usq̄ ad q̄tum ergo physicū optz cognoscere spēciē z qđ quid est. aut quēadmodū medicuz oportet ꝓsiderare neruū. z fabrū es vsq̄quo. Cuius em̄ causa vnūquodq̄z circa hec que sunt separate: q̄dez spēs in materia. hō em̄ homine generat ex materia z sol. Quo ergo se habeat separabilis. et quid sit philosophie ꝓme est determinare

¶ In hac sc̄da ꝑte caplī oñdit inq̄tum se extēdat ꝓsideratio naturalis phi de forma dicēs. q̄ aliq̄s p̄t dubitare ad q̄ tū opteat physicū cognoscere formā q̄ dat esse materie Et dām est q̄ sicut physic⁹ nō cognoscit materiā inq̄tū ē p̄sentis. sz vsq̄ q̄ ꝓportionat forme. sicut medicus ꝓsiderat neruū q̄usq̄ q̄uenit ad formā ꝓpter quā ꝓsiderat neruum cuiusmodi est sanitas. Et fater cognoscit eo inq̄tuz in eo inducit formā idoli. Ita ꝓsiderat physic⁹ de forma q̄tum ꝓportionat materie de qua p motū educit Et licz physica sit circa spēs separas. sicut circa motores orbiū z stellaꝝ. z circa stellas q̄ sunt separata a materia gñabiliū z corruptibiliū. q̄ tū p effectus sui mot⁹ impressiones eaꝝ sunt in materia. p tāto habz de illis ꝓsiderare. Q̄ aūt impressiones separatoꝝ a materia generabiliū sint in materia ptz ex hoc q̄ ex materia hois hō generat hoiem z sol z motor solis. Sed qualiter forme separate nō relate ad materiā gñabilium se habeāt. z qđ sint. determinare hoc spectat ad ꝑmaz phiam ¶ Circa hūc tractatū mouet hec questio

Utrū physica z mathematica sint distincte scientie. inter quas sint q̄dā medie. magis mathematice q̄ physice censende Et videt q̄ nō. q̄ scie secātur quēadmodū et res de quib⁹ sunt. sed mathematica z physica sunt de eisdē reb⁹. g̃ nō sunt distincte scie. Maior est phi. ij. de aīa. Minor est phi in textu p̄ti Sc̄do sic. scie in q̄b⁹ demōstrāt eedez ꝓclones nō sunt diuerse scie. sz in mathematica et physica demōstrant eedē ꝓclones. g̃ nō sunt diuerse scie Maior ꝓbat. q̄ scia est habit⁹ ꝓclonis. Minor ꝓbat. q̄ q̄ terra ē spherica. z q̄ celū ē sphericuz demōstrat mathematica. s. astronomia. z physica. videlz. ij. celi Ter⁹ sic. q̄rūcūq̄z definitōes sūt eedē illa cadūt sub eadē scia. mathematicaliū z physicaliū definitōnes sunt eedē. g̃ coꝝ est vna scia. z p ꝑs nō distinguūtur mathematica z physica. Maior est nota ex. vi. metaphy. Minor ꝓbat. q̄ sicut definitōes physicaliū dant p materiā. ita eriā oz mathematicalia definiri p materiā. ꝓbat. q̄ vnūqđq̄z hz definiri sic hz ee. sz mathematica⁹ hñt ee nō nisi i materia. g̃ Quarto sic. mathema⁹ definit p motū. g̃ z p materiā sensibilē. z p ꝑs nō est distincta a physica. ꝑs ē nota Aūs ꝓbat. q̄ definiēdo circulū ōr. q̄ ē figura plana vnica linea ꝓtenta. in cui⁹ medio ē cētꝝ. a q̄ oēs linee ꝓducte sūt equales. Quinto sic. nō stz aliq̄ scie medie inter illas. g̃. Aūs ꝓbat. q̄ nō sunt aliq̄ medie inter physicā z metaphysicaz. g̃ nec inter mathematicā z physicā. ꝑna tenet a simili Sexto sic q̄ nō sint magis mathematice. Probat p p hm in textu. qui ōr eas magis esse physicas. Et rōne ꝓbat. q̄ scientie distinguūt fm eoꝝ subiecta formalia. sed formales rōnes omniū illarū sunt physice. vt p̄z inductiue in oib⁹ ¶ In oppositū q̄tum ad ꝑmū q̄sitū arguit auctoritate phi in textu. z sexto metaphysice. Quātum ad sc̄dm est auctoritas ꝓmētatoris z Alberti. Pro rūsione ponit

Maior. Physicus definit p sensibilez materiam a qua abstrahit mathematicus solūmodo ꝯsiderās formā Minor. Que z si sit materie sensibili fm rē ꝯiuncta. fm rōnem tñ ab ea separabilis est z abstracta. Conclusio. Igitur mathematica z physica sūz distincte scie. licz possint aliqñ de eadē re intēdere

¶ Maior patz. qz definitio est notificatiua rei ad intellectū. sed physicalia intelligūtur intellectu ad sensuz reflexo. z fm eoz esse naturale quod habent in materia sensibili. Est em̄ physica suba. qualitate z quātitate sensibili determinata. sed mathematica ꝯsiderat solū quātitatem nō ꝯsiderādo cū ea qualitatē sensibilē. exquo quātitas fm ordinē nature qualitatē sensibilē p̄uenit. z ita p̄t sine ea intelligi z definiri. Et ideo cū res multipl'r intelligantur etiā multipl'r definiūtur Nā intelligens rem p̄ sua accidētia solū ille definit eā definitiōe descriptiua Sed intelligēs rem p̄ sua p̄ncipia essentialia definit eā definitiōe q̄dditatiua. hec aūt definitio diuersificat fm realiuz modoz eēndi vnius z eiusdē intelligibilis diuersitatē. Nā vna z eadē res intelligibilis accipi p̄t fm q̄ est sub quātitate z qualitate sensibilibz. z sic definiri hz p̄ materiā sensibilē. nō soluz ex parte intellectus nostri intelligēris rem. sed etiā ex p̄te ipsius intelligibilis. z illa eadez res accipi p̄t fm esse eius qō hz sub quātitate p̄ueniendo qualitates sensibiles. z sic hz definiri p̄ formā. z nō p̄ materiā sensibilez. z ita definit mathematicus. vt patet circa declarationem textus. z fm q̄ eadē res p̄uenit quātitatē z qualitatē. sic eā definit metaphysicus ¶ Secūda ꝓpositio patz. qz ea q̄ sunt fm esse cōiuncta in reali existentia dūmodo essentialr abinuicem nō dependent p̄nt separari p̄ rōnem q̄ intelligit vnūquodq; p̄ ea que sunt essentialia sibi. z ita talis rō non mentitur p̄ abstractiōem. Vñ notandū. q̄ falsitas z mendaciū p̄rinḡit p̄ hoc q̄ aliq̄d attribuit illi cui nō debet attribui p̄ affirmatiōem. vel negat ab eo cui ꝯuenit. z ita essz mendaciū si diceret q̄ mathematicalia nō essent in rebz physicalibz. et essent separata ab eis. sicut dicebāt platonici z pytagorici. Vñ mendaciū fit in scōa operatiōe intellectus p̄ ꝯpositiōem z diuisionē. sed abstractio mathematicaliū a physicis in p̄ma operatiōe intellectus est. scz p̄ hoc q̄ intelligitur ipsa forma vel figura nō cointelligendo materiā sensibilē in qua est. sicut pbus exemplificat de curuo quo ad mathematicalia. z de simo quo ad physicalia Vbi simū includit materiā sensibilē. puta nasum quā nō includit curuū. Et de talibz formis sic abstractis ꝯsiderat mathematic⁹ Notādū etiā est fm dōm Alb̄ertuz. q̄ physicalia hūt p̄cisionē cū materia maiorē z minorē fm tres dr̄ñias. quedam em̄ in definitibz suis determinatū p̄cipiūt subiectū et materiā. sicut simū z claudū. z hō z asinus. Quedā eleuātur plus z p̄cipiūt subiectū in genere determinatū. z nō in specie. sicut caro os z medulla z hmōi. Quedaz adhuc generalius subiectū simplex vel ꝯpositū. qō distinguibile est ꝑ tractetate. sicut albū z nigrū. calidū z frigidū. rarum et densum. z hmōi. oīa tñ hec minus abstracta sunt mathematicis. qm̄ nullū mathematicoz p̄cipit in definitiōe sua subiectū sensibili materia distinctū. Sz si p̄cipit subiectū in sua definitiōe sicut facit passio mathematica. hoc est imaginabile vel intelligibile solū. ¶ Conclusio patz ex p̄missis. qz scia p̄ se est vtium. vt dr̄ p̄mo posterioz. vbi aūt distinguit fm modos abstractiōnis a singulari. ergo hec scie que ꝯsiderant res fm diuersas rōnes sue abstracti onis a materia. que est radix cōtingentie z singularitatis necessario sunt diuerse. sed sic est in ꝓposito. vt declaratum est in ꝓpositōibz. physica em̄ ꝯsiderat res abstractas a materia signata. licet ꝯcretas materie ꝯmuni qualitatibz sensibilibz distincte. mathematicus vero abstrahit ab vtraq; materia cōsiderans formā vbi fm nō nisi in se simplr vel in in ꝯcretiōe ad materiam intellectualē. id est ꝑtitate imaginabili distensam. q̄ he sunt diuerse scie.

Maior. Inter mathematicā z physicā sunt scientie quedā medie. que non sunt pure physice. nec pure mathematice. sed ꝯueniūt cū vtrisq; Minor. Iste scie ꝯsiderant q̄d mathematicū. p̄ sensibilē tñ differētiam ꝯtractū Conclusio. Igitur licet ex parte subiecti he scientie medie sint magis physice. quo ad p̄ncipia tñ passiones z modū demonstrandi sunt magis mathematice censende.

¶ Maior patz. qz medium participat aliq̄d de vtroq; extremoz. sed ille scie aliq̄d participāt de mathematica. aliq̄d de physica. ¶ Secūa ꝓpō patz inductiue. q̄ perspectiua ꝯsiderat lineā visualē. sed linea est q̄d mathematicum. visuale aūt est physicuz. Sili mō est dōm de musica. q̄ est de numero nō abstracto. sed sensibiliter ꝯtracto ad sonuz qui est quoddā physicū. et astronomia est de magnitudine mota. ¶ Conclusio q̄tum ad p̄mā ptem est p̄bi in textu. qz iste scientie ex parte subiectoz quasi cōtrario mō se habent ad scientias mathematicas. Geometria em̄ cōsiderat lineā existentē in corpe physico. nō inq̄tum est in tali corpore. sed inq̄tum est quoddā quātuz Perspectiua aūt ꝯsiderat lineā mathematicā nō inq̄tum est mathematica. sed inq̄tum est visualis. q̄ est quoddā physicū

Secūa pars ꝓbat. qz scie demonstrātes magis p̄ media mathematica q̄ p̄ media physica sunt magis mathematice q̄ physice ex parte p̄ncipioz z modū demōstrādi sed scie medie magis demonstrāt p̄ media mathematica q̄ physica. q̄ sunt magis mathematice illoꝝ. Preterea ille scie sunt magis mathematice q̄ demonstrant passiones de subiecto p̄ p̄ncipia mathematica. sed medie sunt hmōi. Maior ꝓbat. qz denominatio magis fit a p̄ncipijs q̄ a subiecto. Iterū scia subalternata alicui scie plus conuenit cū subalternāte q̄ cū quacūq; alia. sz scie medie subalternātur mathematicis. vt musica arithmetice p̄spectiua z astronomia geometrie. q̄ tc̄. Maior patz. qz omnis efficacia demonstrationū in illis est a subalternātibz scientijs. Vñ p̄mo posterioz dr̄ p̄bs. q̄ subalternās demonstrat ꝓpter q̄d. z subalternata quia solū. Vñ p̄ illoz amplioꝛ intellectu notandū est fm doc. magnū. q̄ scie medie fm ꝯsideratōez sui subiecti sunt magis physice q̄ mathematice. sicut est p̄spectiua. z armonica. z astrologia. z scia de ponderibz. z scia de ingenijs. z scia de sphera mota. z hmōi scie. Perspectiua em̄ fm subiecta suaz questionum est de radio. q̄ est linea visualis z physica. Armonica aūt que est musica est de rebz z tonis numeratis in sonis. que etiā physica sunt. Astrologia ꝑo est de corpe naturali forma pfecto z figura naturali terminato. qō est celuz. Scia aūt de ponderibz est de pondere numerato fm ꝓportōem ad motuz vel ad aliud pondus. Et scia de ingenijs est de ꝓportōne velocitatū z tractuū q̄ surgūt ex numerato pondere. sicut si pondus vnius marce mouet tm̄ in hora pondus duaz marcaz mouebit illd̄ in dimidiata hora. Scia aūt de sphera ꝯsiderat ꝓportōem situs z distātiā mobiliū

ex tanta velocitate vel rārā q̄ ꝓpāk ad corpus maioꝛ vl̄ minoris velocitatis. Et ideo vt statim dictū est. z in rei tu fuit habitū. Iste scīe ſm ꝓsiderationez suoꝝ obiectoꝝ ꝓprio mō se hñt ad geometriā Geometria eī hz subiectū lineā q̄ē physica ſm esse sz nō accipit eā p esse physicū. sz abstrahit eā Sed pspectiua ꝓsiderat lineā q̄ est ma thematica. sz nō abstrahit eā. sz acceptā ꝓsiderat in phy sicis. sicut in lumie vel visu z inārit de ea mathematicas passiōes. Sic aūt iste scie ꝓuenīūt in quibusdā. ita ꝓpa tiones suas nōnunq̄ pmiscēt. sic est videre de ♄ q̄ terra ē spherica. De hoc eī geometricā demōstratōez facit phy sicus dicēs si nō eēt spherica nō diuersificaret in ea oꝛtus z occasus astroꝝ. Hec eī ꝓbatio astrologica ē z accom modata physico. z iō nō ōt nisi qz. qz eāz ꝓpter quā terra spherica nō hz dicere astrologus Aliq̄n aūt astrologus de eodē ꝓbationē facit physicā. sic q̄n ōt q̄ terra est simplex corpus. z simplici corpe ꝓpetit figura simplex. figura aūt simplex nō ē que in vna parte hz angulū z in alia lineā. sed potius q̄o ino ē sine angulo. Hec eī ꝓbatio ē physi ca. vel etiā q̄n ōt q̄ terre ptes sunt graues. ptes aūt gra ues equaliter festināt cadere circa centꝝ. z iō cadunt in circulo. tales eī ꝓbatōes dicūt cām ꝓpter quā terra est spherica. z accipiunt in doctrinalib⁹ ad facilioꝛē doctrinā Oēs eī scie disciplinales q̄ in q̄stionib⁹ suis subiecta ha bēt physica. passiōes mathematicas circa ipa inquirūt p causas mathematicas. z iō etiā potius mathematice q̄ physice sunt subalternate. Cū eī pdicatū ꝯclusionis in illis scietijs sit passio mathematica z ꝓncipia demōstrā tia pdicatū mathematicū de physico subiecto. manifestū est q̄ ex parte mōi demōstrandi sint magis mathematice q̄ physice. Sic eī agibilia denoiant a fine ꝓpter hoc. qz nēcitas in ipsis ē a fine. sic in speculabilib⁹ denoiatio fit a ꝓncipijs. qz nēcitas in ipis est tota ex ꝓncipijs.

Ad rationes Ad ꝓmā dōm est q̄ lz ꝓsiderēt eandē rē subiecto. nō tñ obiecto dictū est eī q̄ mathematica nō hñt eē nisi in materia sen sibili sic z physica. sz vt sic nō ꝓsiderant a mathematico. sz vt a materia sensibili p rōem abstracta. Sz diceres illi mōi distinctōis pences abstractū z ꝓcretū stꝯop⁹ rōis. sz en tia rōnis z intētionis nō sufficiūt distinguere scias reales cuiusmodi sunt physica z mathematica. vt pz. vi. meta physice Solo. Rationes intelligēdi ꝓme intētionales si sint rei ad extra ꝓceptus valent distinguere scientias rea les. exq̄ ipa scia est ens formale in aia. lz dicāt realis p de notationē a subiecto suo. Secus ē de rōnib⁹ intelligendi sc̄de intētionalib⁹. quaꝝ imediata obiecta sunt ꝓme intē tiones siue res intellecte. vt intellecte. z nō vt extra aiaz existunt in reꝝ natura. qz ille rationes intelligendi valent dūtaxat distinguere z specificare sciam rōnalem Ad se cundā dōm. q̄ licz candē ꝯclusionē demonstrent. ♄ tñ di uersimode. qz physicus p ꝓncipia physice. z mathemati cus p ꝓncipia mathematicalia. verū tñ est q̄ bonitate do ctrine ꝓtingit vti ꝓncipijs physicis in mathematica. z ecō tra ꝓncipijs mathematicalib⁹ in physica. Ad terciā di cendū. q̄ ois definitio explicat eē q̄ditatiuū definiti. sz nō eē accītale. mō materia sensibilē quoddā accītale respe ctu entiū mathematicaliū. nō q̄ sibi possit abeē. sz qz ma teria sensibiliū ē extra intellectū illoꝝ mathematicaliū. z ♄ mō etiā inferi⁹ ōt accidere supioꝛi. Ad quartā dōm q̄ est duplex motus. q̄daz ē physicus. z ab illo abstrahūt mathematicalia. quia talis motus ꝓcernit materiā sen sibilē. Alius ē motus imaginarius. z tal nō repit in ma thematicalib⁹. Sic eī dicim⁹ q̄ ex fluxu puncti in lōguz causat linea. z ♄ fluxus nō ē mot⁹ physic⁹. sz solū imagi narius. sic etiā ductio lineaꝝ a centro ad circūferentiam.

Sed contra Omis scia abstrahit a materia. g̃ in hoc nō differt mathematica a physica. Añs ꝓbat. qz ois scīē tia ē vniuersaliū. sed materia ē ꝓncipiū nūerale z indiui duatōis. Solo. duplex ē abstractio. scz vlis a singula ribus. z illa ē in oīm scia. Alia ē abstractio fōme a materia z talis ē duplex. vna ē abstractio oīno a materia. alia est abstractio a materia sensibili. primo mō abstrahit meta physicus. secōdo mō mathematicus. Contra Accidentia hñt definiri p sua subiecta. sz mathematica alia sunt ac cidētia. g̃ Solo. duplex ē definitio accītis. vna q̄dita tiua z essentialis. put ē in tali gñe ꝓdicamētali. z illa nō da tur p subiectū. Alia ē definitio data p additamētū. z sic bñ hñt definiri p subiectuz. Sed adhuc diceret aliqs Mathematicus hz ꝓsiderare ꝓprias passiones. sed ille necessario hñt definiri vt hmōi p sua subiecta. vij. meta physice Solutio. Subiecta illarū passionū nō sunt ꝓcepta cū materia sensibili. z sic bñ ingrediunt definitiones passionū. nō tñ ꝓpter hoc ingredit hmōi definitōes mate ria sensibilis. Subiecta eī sunt numerus linea figura. z hmōi. passiones ꝙo sic par impar. curuū rectū. Cū defi niendo impar dicimus q̄ impar est nūerus nō hñs me diū. par aūt ē nūerus mediū hñs Curuū aūt dr̄ cui⁹ me diū nō ē directe inter extrema. z rectū ē cui⁹ extrema me diū coopiunt. Numer⁹ aūt est collectio vnitatū Linea ē longitudo sine latitudine. Figura ē q̄ntitas terminata li nea vel lineis. nihil eī in oīb⁹ illis definitionib⁹ ē de ꝓncipijs motus vel de materia sensibili q̄ motui vel mu tationi subijcit. Ad q̄ntā dōm q̄ nō est sile. qz nō est tā ta ꝓuenientia inter physicā z metaphysicā sic inter phy sicā z mathematicā. vñ dictū est q̄ ꝓpter hmōi ꝓuenientiā q̄n suas rōnes pmiscent. Etiam mathematica est reg̃l̃r materie sensibili ꝓiuncta. licz nō ſm rōnem Ad sextam pz solutio ex declaratiōe ꝯclusiōis sc̄di discursus Unde medie scīe pñt dupl̃r ꝓsiderari. vno⁰ materialiter z ſm se sic formalius in subiectis sciētiaꝝ mediū est physicū. z p ꝓns ꝓncipale. Alio⁰ ꝓsiderari pñt formal̃r ad ꝓprietates sic ꝓncipale in subiectis sciētiaꝝ mediaꝝ nō est physicuz sed mathematicuz. Et ♄ mō ōt pz̄s in ꝓmo posterioꝝ q̄ sunt fere vniuoce. z loq̄tur de illis subalternatis z subal ternātib⁹ Cū sup eodē ꝓbo ph̄i ōt Egidius romanus q̄ exq̄ vniuoca sunt q̄ꝝ nomē z rō subē ē eadē. ratio autē sumit ex forma. z qz illā eandē formā quaz ꝓsiderat scia supioꝛ mō abstracto ꝓsiderat inferioꝛ. z subalternata mō sensibili. z p applicationē ad materiā. iō vna ē fere vniuo ca alteri. Silr Albertus ꝓmo posterioꝝ ōt. qz inferioꝛ re cipit nomē z rōnem supioris. vt numer⁹ sonoꝛus recip nomē z rationē numeri. z linea visualis linee. Sz sunt q̄ dam scie in q̄bus subiectū supioris scie. nō nōie z rōne p dicat de subiecto inferioꝛis. sic magnitudo ꝓtinua nō p̄dica tur de corpe hūano. qz nō ꝓsiderat a mathematico. z id q̄d addit nō est q̄ntitas. nec de ꝓncipijs q̄titatis sed oia p ter ipam. z g̃ ille nō sunt vniuoce sicut ꝓnes. Et q̄n alij oppositū tenētes dicūt ꝓncipia demonstrationū in talib⁹ sciētijs ē mathematicalia. nō tñ ingrediunt illas demon strationes nisi vt ꝓtracta. qz alias demonstratio nō eēt ex ꝓprijs. q̄rendū ē tūc. an post ꝓtractionē sint mathematica ꝓncipia vel physica. Si ꝓmū dederit habeat oppositū di cti eoꝝ. Si sc̄m. tunc ille scie nō erūt medie. sed simplr citer physice Preterea. vt⁹ imediatoꝝ ꝓncipioꝝ ē ex pri

ribus.g̃ oportz q̃ ꝓncipia illa ꝓpria sint eiusdē rōnis cū ipis acceptis in subalternantibus.qz nisi sic videret fieri descensus de gñe in genus.z q̃ p ꝓncipiū nō mathematicū demōstraret passio mathematica.q̃ oīa sunt incōuenientia. ¶ Sequitur alia questio.

Utz ad vnā z eandē sciaz phylicā.spectet ꝯsiderare materiā z formā. Et videt q̃ nō.qz vna z eadē scia ꝯsiderat ea q̃ sunt vni⁹ gñis.sz materia z forma nō sunt vni⁹ gñis.g̃ nō ꝯsiderat de eis vna scia. Maioz ē pbi primo posterioz. Minor ꝑbat.qz materia z forma dr̃nt p rōnes dispatas actus z poñe.q̃ ꝑm pbm. v. metaphylice dr̃nt gñe. Scdo sic. Solū illa hñt ꝯsiderari in phylica q̃ dependent a materia.sed forma nō dependet a materia.g̃ nō hz ꝯsiderari in phylica. Maioz ptz.qz p h̄ phylica differt ab alijs ptib⁹ pbie.vt dr. vi. metaphylice Minor ꝑbat.qz sunt multe forme separate. Tercio sic. Ars ꝯsiderat materiā sine forma.g̃ z phylica ꝯsiderat materiā sine forma. Añs ptz.quia sunt mlte artes nō introducētes formā. ꝯña ꝑbat p pbm in textu.q̃ ꝓpat ꝯsiderari onē phylice ꝯsiderationi artz. Quarto sic Artifex cōsiderat solū formā. g̃ z phylicus. Añs ꝑbat. qz materiā artificialiū puta ligna lapides.z hmōi ꝯsiderat phylic⁹ sed artifex solū formā quam introducit ab extrinseco.

Quinto sic. Forma prior est materia.g̃ pt sine ea ꝯsiderari.z p añs pt ꝯsiderare formā sine materia. Añs ē notū.qz pfectior.ꝯña ꝑbat.quia ꝯsideratio ꝓris nō dependet a ꝯsideratōe posterioris. Sexto sic. Si phylic⁹ cōsideraret materiā vel ergo ꝑmā vl scdam.neutz ē dām. nō pt dici q̃ scdam.qz illa est materia pticularis phylica oūz est scia gñalis oīm reꝝ naturaliū. g̃ ꝯsiderabit materiā ꝓmunē oibus reb⁹ naturalib⁹. z hec est materia ꝑma. Sz q̃ et si nō ꝯsideret ꝑmā materiā.ꝑbat.qz vl poneret p bationes de ea p prioza vel p posteriora Nō p ꝓpa.quia materia ꝑma nihil hz añ se.nisi ens z ꝓncipia entis.ꝑm q̃ est ens.sed hec nō hz ꝯsiderare phylica sz metaphylica. g̃ ꝯsideratio materie ꝑme ē metaphylice. Nō p posteriora.quia illa nō faciunt scire. ¶ In oppositū ē pbs in textu. Pro responsione ponit discursus

Maior Phylica est de rebus.ꝑm rem z rōem sensibili materie ꝯiunctis Minor. Quales sunt res naturales z phylice.ex materia z forma ꝯposite Cōclusio. Igit ad phylicā seu naturalem scientiam.spectat considerare materiā z formā.

¶ Maior patet ex p̄dictis in q̄stione ꝑma z in ꝑmo capitulo.qz p hoc dr̃ phylica a mathematica.q̃ abstrahit a materia sensibili. Sz contra Sensibiliū nō ē scia p⁹ posterioz.cū g̃ phylica sit scientia. nō est eoz q̃ sensibili materie sunt ꝯiuncta ꝯsideratiua Solo hz sensibiliū vt hmōi z incōtū sunt in hoc particulari nō sit scia.incōtū tñ accipiūtur in vli z vt intelligibilia sunt.sic eoz ē scientia. ¶ Minor ptz.qz p̄hysica ē de rebus mobilib⁹.sz ad motū exigit subiectuz.z h̄ est materia z terminus ad quē.q̃ est vt forma. Preterea Materia nō est sensibil nisi p q̄litates z̄ speciei.sed ille nō sunt in subiecto.nisi p q̄ntitatē.sed q̄ntitas ꝯsequitur materiā.g̃ hñs sensibilē materiā ē ꝯpositū ex materia z forma.qz sicut qualitas arguit formā subalem.ita q̄ntitas materiā. ¶ Conclo ptz in textu. Eiusdem em scie est ꝯsiderare subiectū z ꝓncipia subiecti.sed phylica ꝯsiderat corpus mobile cui⁹ ꝓncipia sant materia z forma.g̃ hz ꝯsiderare materiā z formā incōtū sunt reꝝ naturaliū ꝓncipia. Nō em ꝑficeret ꝯsideratio nalis scie in ꝯsideratione solius materie.vt dixerūt antiq̃.qz sic ꝑficeret solū in ꝯsideratōe entis in ꝓna Preterea Omnis scia ꝓcedit p causam.sz forma ē causa ꝯgnoscēdi materiā.g̃ nō pt ꝯsistere ꝯsideratio phylice in ꝯsideratōe solius materie. Minor ptz p pbm p⁰ phylicoz dicentem materiā solū ꝯgnosci p formā. Etiam in p̄ncipio textu ꝑbat pbus.qz finis est causa eoz q̃ sunt ad finē. sed forma ē finis materie.vt ꝑbatū ē p similitudinē q̃ reperitur in artib⁹. Ars em ꝯsiderans formā necessario habet dirigere illum qui disponit materiam.

Maior Ad phylicuz nō spectat ꝯsiderare oēz formā.nec qualitercūq̃z materiam Minor Forma a materia separate nō spectāt ad phylicum.nisi ꝑm q̃ in materiā agunt p motū. Concło. Igit in vtriusq̃z nature ꝯsideratōe oportet phylicū terminū ponere

¶ Maior patz.qz forme non hñtes analogiam ad materiam.z que nō sunt actus materie.nec sunt forme corporis mobilis.nō spectant ad phylicū.qz eu ad dr̃ genus sui subiecti.quod est corp⁹ mobile.ꝑm q̃ etiā dicet infra q̃ motores nō mota nō sunt amplius phylice ꝯsiderationis. sic etiā materia ꝑma ,put est ps entis.si accipiat sine analogia ad formā ipa nō est phylice ꝯsideratōis Pro quo sciendū ē.q̃ triplex ē forma.q̃dā est ꝑm esse z rōnez abstracta vt intelligētia z de hac ꝯsiderat metaphylic⁹. tū phylicus potest eā ꝯsiderare p accīs inc̄tū hz reductionē ad motū siue inc̄tū est ꝓncipiū motus Alia ē forma totaliter ꝯiuncta materie.vt forma pure naturalis sic ē forma ignis aeris aque z terre asini equi.z de illa phylicus ꝯsiderat.qz habet ꝯsiderare de illa q̃ intrinsece dat esse naturale.sz sic est de forma equi asini.z̄z. igit p se de illa ꝯsiderat Alia ē forma q̃ ptim est materie ꝯiuncta.et ptim a materia separata. vt alia rōnalis. et de illa ex ea pte q̃ est ꝯiuncta p se ꝯsiderat phylicus.sed ex ea parte q̃ est separata solū p accīs a phylico ꝯsiderat. ¶ Secūda ꝓpositio patuit circa declarationem textus.qz tales forme ꝑm q̃ sunt motrices orbiū celestiū z agentes in materiaz gñabilium z corruptibiliū.sic de eis ꝯsiderat phylicus. z hoc quo ad qz est.z eoz effectus.nō aūt quo ad quid ē z eoz subam. Sed diceres Pbus.viij.phylicoz ꝯsiderat de ꝑmo motore.talis aūt est a materia separatus.vt dr̃ in eodē.viij.g̃ phylicus hz ꝯsiderare formas separatas Solutio patet ex dictis.Aut dām q̃ de illis phylic⁹ non ꝯsiderat ꝓncipaliter.sz minus ꝓncipaliter. ¶ Conclusio patet.qm̄ nō ꝯsiderat phylicus materiā nisi ꝑm q̃ p portionē hz ad formā.z nō ꝯsiderat formā nisi ꝑm ꝓportionē quā hz ad materiā.igit nō ꝯsiderat materiaz in sue ꝓmunitatis actu.sed ꝯsiderat eā inc̄tum sensibilis ē Ne q̃ etiā formā ꝯsiderat in sua ꝓmunitate acceptā Verum tñ est q̃ aliter sub ꝯsideratōe phylici cadit materia, z aliter forma.quia materia ꝑm rem c̄tum ad suā ꝓmunitatem cadit sub ꝯsiderationē phylici. sed nō ꝑm quēlibet eius modū essendi.sed solum ꝑm illuz modū essendi quez habet sub forma sensibili.ꝑm quem ipsa materia dr̃ sensibilis.z nō ꝑm modū q̃ dicit imaginaria aut intelligibil.

Ad rationes Ante oppositū Ad primā dr̃z q̃ materia et forma in scia naturali sunt coessentialia z coelementaria eiusdem ꝓsiti ꝓncipia z sub hac coessentialitatis ꝓportiō nō sunt dispata.sed ad idem genus scibile reducta.secus est loq̃ de

eis extra genus ꝓportionis qūo vult obiectio. Ad secūdā dōm. licz naturalis pḥus nō ꝓsideret formas separatas ſm se z ꝺditative. vtiꝫ tū ꝑ accidēs ,put scz agūt in materiā ꝑ motū. Ad terciā dōm. ꝙ ꝫ ars ꝓsiderans materiā nō sp ꝓsideret formā. cū ecōtra ars ꝓsiderās formā habet ꝓsiderare materiā. Et rō est quia in oibus potentijs z habitib⁹ sic est. ꝙ supior poña seu habitus pōt ꝓsiderare illa q̄ ꝓsiderat inferior poña vel habitus. ſz nō ecōtra. cū ergo ars factiua forme sit altior q̄ illa q̄ est solum p̄parativa materie. sic ꝓgnoscit ea que p̄parativa cognoscit. sed nō econtra Ad quartā dōm. ꝙ materia artificialis vt materia est rei artificialis nō ꝓsiderat nisi ab artifice. sed quia talis semp est eius naturale. quia ē quoddam totū ꝓpositum a natura ꝑductū. eo ꝙ forme artificiales sunt accīa de quarta spē qualitatis Ideo vt sic absolute capiendo. est ꝓsideratōis naturalis pḥi. z de ḥ explificatū est in textu. quia medicus ꝓgnoscit sanitatez que est species intenta ab eo. sed quia hanc nō inducit. nisi in quadā materia sanitati p̄parata. ideo ꝓsiderat z cognoscit etiā materiā ſm ꝙ subijcit z ꝓportionatur forme. z hec materia est complexio z cōmixtio humanor. Similiter edificator quādo vult inducere formā domus. oportet ipm ꝓgnoscere lapides z ligna. nō inq̄ntū entia naturalia. quia sic ea ꝓgnoscere spectat ad naturalē pḥm. sed inq̄ntum ꝓportionant forme domus in ipis ꝓpositis. z simile est in omibus alijs artibus mechanicis. Ad q̄n tam dōm est. ꝙ q̄uis forma sit prior materia via p̄fectōnis. tū materia ꝓr est forma via ḡnationis. z ḥ loq̄ndo de forma que nō ḥz esse nisi in materia. sec⁹ est de formis que habent esse imateriale. vt in substantijs separatis.

Pro quo sciendū est ſm dōm Albertū ꝑ intellectu istius solutionis z p̄cedentiū. ꝙ si materia z forma accipiant ꝑ ut sunt diuerse partes entis. diuidentes ens vt ens. sic nō ptinet ꝓsideratio illarum ad vnā sciētiam ꝑticularem. sed sic considerat eas vna scientia vniuersalis. que considerat ens inq̄ntuz ens. z reducit ad ens partes entis. inter q̄s sunt forma z materia que sic vniunt in ente. z concludun tur in vna scientia vniuersali. Si aūt accipiatur consideratio forme que cuz materia ꝑ definitionē ꝓcipitur. z materia forme ꝓportionata. illa est forma ꝑticularis eiusdē entis. scz mobilis corporis z materia eiusdē. z habēt vnitatem ꝓportionis adinuicez z analogie. Et ideo sunt de consideratione vnius scientie particularis. que ꝓsiderat corpus mobile inq̄ntum est mobile. hec aūt est physica. ergo physice est considerare formā z materiā hoc modo.

Ad sextam dōm. ꝙ duplex est materia p̄ma. scilz p̄mo p̄ma que dicit simplr p̄ma. de qua nihil habet dicere nec demonstrare. nec ꝑ signum nec ꝑ causam physicā. q̄m quando demonstratio est ꝑ signum. oportet ꝙ signū illud sit ꝓuertibile sicut ꝓpius effectus cause. sed in tota physica nō est signum ꝓuertibile cū materia. ſm ꝙ ipsa est pars entis diuidens ipsum. ergo de ipa nihil demōstrat physicus demonstratōe quia. et hec est sentētia Auicenne (inquit Albertus.) Est aūt materia secūdo p̄ma que est in ḡne p̄ma dicta a physicis. et hec est primū subiectum rerum naturalium. z bene verū est. ꝙ sciētia vniuersalis physica cū sit p̄fecta deueīt in ꝓsiderātōe sua vsq̄ ad primū subiectū z primā formā physicor. z hanc declarat physicus ꝑ signū physicum. quia in se habet signum conuertibile cū ipa. quia est subiectū rei transmutabilis. Quomodo si haberēt artes vniuersalē artem mechanicor. nō tamen illa se extenderet ad loquendū de subiecto. qđ nullomodo esset mechanicū. sed declararet subiectū p̄mum in genere mechanicor. Ex quibus oīibus patz. ꝙ physicus habet solum considerare materiā que est ꝓportionata forme ꝑ ḡuationē. que est in ipa forma inchoans. ꝓpter hoc ꝙ cū forma ḥz vnitatē ꝓportōis z analogie.

Incidunt dubia. Primum An definitio physica ꝓportionabilis includat materiā. sic sumitas nalum. Et videt ꝙ non. qa definitio sumi est data ꝑ additamentū. sed definitio physica nō. ☞ Sol'o sic. licet nō sit r. quia quomodo passio definitur in concretōne ad suū subiectū. ita species physica in ꝓcretōne ad materiā. extra quā nō inuenit. Dicitur aūt nō simil r. quia subiectum alterne nature est a passione quā definit. quod nō potest dici de materia. erq̄ hec ē essentialis pars speciei physice. vt dicit. viij. metaphysice. z ḥ loquendo de ea ſm esse formalis inchoationis quod est in ipa. ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ bene improbat simplitudinē. sed nō ꝓportionabilitatē. quia sicut materia ingreditur definitionē rei naturalis vt cā constituens esse. ita subiectū ingredit ꝓportionabiliter definitionē passiōis. vt causa ꝓstituens esse ipsius. Sed dissimilitudo est in hoc ꝙ subiectū constituit esse passionis dūtaxat effective z extrinsece. materia vero ꝓcurrit ad ꝓstitutionē esse sensibile intrinsece z formaliter ꝑ esse. vicz formalis inchoationis quod est in ea ex altero contrario ꝙ derelictū. Etiam subiectū ingreditur definitionē passionis sub rōne subiecti determinantis eius inherentiā. eo ꝙ accīs esse ē inesse. ſz materia nō ingreditur subiective definitionē rei naturalis. eo ꝙ sic nō constituit speciem. sed individuū vagum vt signatum. Clerū tū ipa materia vt est pars speciei physice retinet nomē suū. licz imꝑfecta significatione ipius. vt puta ſm rationē ꝑcandi sue qualitatis z nō subē

Secundum dubium An ars sit imago nature. ita ꝙ naturā imitetur. ꝙ non videtur. quia deus est artifex sed eius ars nō imitat naturā. sed magis econtra. Etiaz ars est facultas intellectus practici. q̄ excedit naturā. sic forma separata formā ꝓiunctā. z imateriale materiale. imago aūt est similitudo posterior z inferior eo cuius est.

☞ Sol'o sic. quia ars ē habit⁹ intellectus practici per executionē extensionis intellect⁹ speculatiui in praxim seu opus ordinati. Unde fit ꝙ ars ꝑsupponit formā speculationis. sed hec colligitur modo resolutorio per abstractionem a posterioribus nature. vtpura ab accidēt⁹ que ꝑducuntur a natura vltime. z tamen sunt p̄ma in ordine ꝑductionis scientie naturalis Siq̄dem a sensu. memoria z experientia nascit vle. quod est p̄ncipiū artis z scientie. vt dz p° metaphysice. ergo ars recte naturam imitari dicit. per cuius opera a posteriori ad p̄us informat.

¶ Ad obiectum dōm. ꝙ de arte dei nō est hic ad ꝓpositum. sed de arte humani intellect⁹. que z si ex ordine sui subiecti sit supra naturā. tamē ex ordine sui obiecti ē post sicut dictum est. z hoc experientia manifestat. homo em pictus vel sculptus ē posterior homine vero. cuius est imago artificialis.

Tercium dubium An finis z ea q̄ sunt ad finē. sint eiusdē generis sciendi. ꝙ nō videtur. quia sic oim q̄libet scibile esset vna scia. vtpura ethica. q̄ ꝑtractat de felicitate q̄ ē finis oim. tā verox q̄ bonox z agibilū ☞ Sol'o sic. loquēdo de fine ꝓrio. z maxime de eo q̄ est finis ꝓximus. cuiusmodi ē forma. eo ꝙ ordinatū in finē de se ē in

finitū ꝛ indeterminatū. nisi actuet ꝙ finis rōem seu analogiā. mō scia est certus ꝛ determinatus habitus ꝑgnoscendi ¶ Ad obiectū dōm ꝙ interemptōez. qz felicitas nō est ꝓprius finis. nisi virtutū ꝛ operationū ꝓtuosaꝝ. reliquarum ꝓo est finis ꝓmunis ꝛ extraneus quē non oportz cū his q̄ sunt ad ipm esse eiusdē sciendi gnīs

Quartum dubium An nos simus finis oim artificialium. Et videt ꝙ nō. qz ōt phs pº ethicoꝝ. ꝙ vnūquodqꝫ cuius est aliqd opus vel operatio q̄cūqꝫ. est finaliter ꝓpter illa. Cū igit artes sunt finaliter ꝓpter opus. videt ꝙ nos ordinemur in finem artis ☞ Solutio sic. loqndo de fine intentiōis. qz ars succurrit necessitati ancillaris indigentie nature humane. ꝓpter g̃ talem indigētū iplendam artes sunt inuēte ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ bñ probat de fine operis. q̄ finis ē terminus syllogismi practici sed nō de fine intentionis. Finis eī opis ipius practice seu artis est opus sicut finis scientie speculatiue est verum seu scire. sed finis intentōis quē intēdit artifex ꝙ hmōi est sue indigētie ablatio. ꝛ necessitatis releuatio.

Determinatis autem his. cōsiderandū est de causis que quot numero sunt Quoniā eī hoc negotiū est sciendi gratia. Scire eī tunc arbitramur vnum quodqꝫ cū vtiqꝫ accipiam⁹ ꝓpter quid vnūquodqꝫ. hoc aūt est accipere primā causam. Manifestum est quoniā ꝛ nobis hoc faciendū est. ꝛ de generatōne ꝛ corruptione. ꝛ de oīi physica mutatione. quatenꝰ facientes eorum principia reducere in ipsa tentam⁹ quesitorum vnūquodqꝫ.

¶ Iste est tercius tractatus in q̄ phūs determiat de causis ꝙ se rerū naturaliū. q̄ diuidit in duo capitula. In pº determinat de generib⁹ causaꝝ. In secūdo de modis causaꝝ. Primū capitulū diuidit in q̄tuor ptes In ꝓma probat. ꝙ ad naturalē phm spectat determinare de causis. In secūda enūerat q̄tuor genera causaꝝ. In tercia assignat quasdam ꝓprietates causaꝝ. In quarta epilogādo reducit oēs causas ad quatuor. Quantū ad ꝓmā ptē dicit. ꝙ ad naturalē scientiā spectat ꝓsiderare de causis q̄ ꝛ quot sint numero. Quā ꝓclusionē ꝓbat sic In oīi negotio quod ē sciendi grā. necesse ē ꝓsiderare seu determiare de causis. sed hoc physicū negociū est sciendi grā. g̃ in hoc negotio physico necesse ē ꝓsiderare seu determinare de causis. Maiorē ꝓbat. quia scire arbitramur vnūqdqꝫ quādo accipimus causam ꝓpter quā vnūquodqꝫ est. et hoc est accipere causam primā ꝛ essentialē. Manifestū g̃ est. ꝙ ꝛ nobis volentib⁹ ꝓsiderare de gnatione ꝛ corruptione ꝛ oīi physica mutatione. hoc faciendū est. Cū eī scimus ꝓncipia ꝛ causas physicoꝝ determ⁹ tētare oīa q̄ cunqꝫ de physicis q̄runt in ipa reducere.

Uno quidē mō causa dicitur ex quo aliquid fit cum insit. sicut es statue. ꝛ argentū phyale. ꝛ hoꝝ genera. Alio aūt modo species ꝛ exemplū. Hec aūt est ratio ipius quod quid erat esse. ꝛ huiusmodi genera. vt eius qui est diapason. duo ad vnū. ꝛ omnino numerus. ꝛ partes que in diffinitiōe amplius vnde ꝓncipiū mutationis Primū aūt quietis est. vt consilians causa. ꝛ pater filij. ꝛ oīno faciēs facti. ꝛ commutans cōmutati. Adhuc aūt quēadmodū finis.

Hoc aūt est cuius quod causa. vt ambulandi sanitas. ꝓpter quid eī ambulat. dicim⁹ vt sanetur. Et dicentes sic opinamur assignare causam. ꝛ quecūqꝫ iam mouente alia intermedia fiunt finis gratia. vt sanitatis macies. aut purgatio. aut potiones. aut organa. oīa eī hec finis gratia sunt. differunt tamē abinuicem ꝙ alia quidem opera. alia vero organa. Cause q̄dem fere igit tot modis dicunt.

¶ In hac secūda parte enumerat genera causaꝝ Dicēs ꝙ causa vno modo dicit ex quo aliquid fit. cū insit. ꝛ hec est causa materialis. sicut es est causa statue. ꝛ argentū ē causa phiale. ꝛ ea que sunt de genere hoꝝ q̄ sunt sic materia ex qua fit res. Alio modo ōr causa species ꝛ exē⁹. hec aūt est ratio definitiua eius. quod quid erat esse ꝛ hmōi genera. vt eius quod est diapason genus ꝓpinquū. est ꝓportio dupla. q̄ est duoꝝ ad vnū. ꝛ genus illius ꝓportionis est numerus sonorus. ꝛ genus illius ē numer⁹. ꝛ vltimū genus est forma ꝓportionis in gñe illo. ꝛ ꝓtes in definitōe. Amplius tercio mō dicit cā vñ est ꝓncipiū motus vt ꝓsilians consilij. seu deliberans dicit causa deliberati. et pater filij. ꝛ oīno faciens facti. ꝛ ꝓmutans cōmutati. Adhuc aūt quarto mō dicit causa sicut finis. ꝛ grā cuius aliquid fit. sicut sanitas ōr causa ambulationis. Qz aūt finis sit causa ꝓbat. quia illud ē causa quod respondet ad questionē ꝓpter quid finis est hmōi Minorē ꝓbat. qz si querat ꝓpter q̄d aliqs ambulat. dicimus respōdendo vt sanet. et sic dicētes opinamur assignare cām. Subiū git phūs. ꝙ oia illa etiā dicunt fines que sunt ante finez vltimū. ꝛ post mouens ꝓmū ordinata ad finem. eo ꝙ illa sunt fines respectu precedētiū. cuius sint efficientia respectu finis vltimi. exēplificat sicut sanitatis mediuz. q̄ ipam consequimur ē attenuatio siue macies. aut purgatio. aut potio. aut organa medicinalia. Oia eī hec dz finis grā ꝛ habent differentiā adinuicē. quia quedaz eoꝝ sunt opa vt ambulatio ꝛ potio. quedam organa siue instrumenta vt clysterū ꝛ embroce Cause igit tot modis dicunt fere quot dictum est.

Contingit autem mltipliciter dictis causis ꝛ multas eiusdem causas esse nō ꝑm accidēs. vt statue statuifica ꝛ es. non ꝑm alterum aliquid. sed ꝑm ꝙ est statua. sed non eodem modo. sed hoc quidem vt materia. illud aūt sicut vnde motus. Sunt aūt quedam ꝛ adinuicem cause. vt laborare causa ē boni habitus ꝛ hic laborandi. sed non eodem modo. sed hoc quidē sicut finis. illa sicut ꝓncipiū motus Amplius autem eadem contrariorum est causa. Que eī pñs causa buius est hanc ꝛ absentem causaz aliquando contrariꝫ. vt absentia gubernatoris nauis submersionis. cuius erat presentia causa salutis.

¶ In hac tercia parte determinat de ꝓprietatib⁹ causaꝝ ipis ꝙuenientibus per ꝓparationem ad suos effectus. ꝛ sunt tres ꝑm ꝙ diuerse cause compari possunt ad eundez effectum. vel inter se vel ad diuersos effectus Prima est ꝙ cum cause sunt multe. contingit ꝙ vnius ꝛ eiusdem effectus sunt multe cause per se. ꝛ nō ꝑm accidens. vt statue ars statuifica est causa et es. nō ꝑm alterū. sed ꝑm ꝙ statua est. ꝛ p se. sed non eodem modo. quia es est causa materialis. ꝛ ars statuifica est causa efficiens. Secūda est. ꝙ

cause sunt sibinuicem cause. sicut labor est causa sanitatis. et sanitas est causa laboris. sed nō eodem modo causandi. quia sanitas est causa finalis laboris. et labor ē causa mouens et efficiens sanitatē. Tercia ꝓprietas. Eadem est causa contrariorū effectuum. sed non eodem modo. qz per sui pñtiam est causa effectus p se. sed p sui absentiam est causa contrarij. Sicut absentia gubernatoris nauis ē causa periculi nauis. cuius pñtia erat cā salutis.

Omnes autē nūc dicte cause in quattuor incidūt modos manifestissimos Elementa eiū syllabarū et materia vasorum es et ignis. et hmōi corporuz et partes totius. et suppositiones ꝯclusionis. sicut ex quo cause sunt. haruz aūt hec quidem sunt sicut subiectū et partes Alie sunt sicut quod quid erat esse. et totuz et compositio et species Semen autem et medicus et consilians. et omnino faciens sunt vnde principiuz mutationis vt status aut motus est. Alie autez sicut finis et bonum aliorum. que enim est cuius causa potissima est. et finis aliorum bonum voluit esse. Differt autem nihil eandem dicere bonam vel videri bonā. Cause igit hę et sunt tot specie.

¶ In hac quarta parte reducit omnes causas ad quattuor Dicens q omnes cause per se reducunt ad quattuor species manifestas. et ad aliquem quattuor modoz p dictorum. pbat inductiue. qz elementa et littere sunt causa materialis syllabaz. et argentum aut similia materia vasorum et ignis et similia corpora simplicia sunt materia mixtorum. et partes sunt materia totus. et premisse sunt materia conclusionis Omnia hec sunt sicut id ex quo res est. et hoc est esse causam materialē in ꝯmuni. Cum aūt causarum quedam sit sicut subiectum. sicut dictū est fm q ptes se habent ad totum. siue per vnionem solam. siue per vnionem et compositionē. siue per vnionem. compositionē et alterationem. siue etiam alio modo partes accipiantur. vt partes que sunt tantū in potētia sicut partes cōtinui. non diuisi neq distincti. neq ex diuersis compositi. sunt alie diuersitates eius. q quid erat esse siue forma rum respondentes diuersitati compositionis. Unde fm Albertum exponētem hunc rectum. tria exigūtur ad omnem compositionē. scilicz qualitas ordo et positio. et qualitati composito respondet species. ordini respondet totum. et positioni respondet compositio. Subdit philosophus. q semen et medicus et consilians. et vniuersaliter omne faciens. omnia sunt cause efficientes. vnde est ꝑncipium mutationis et status et motus. Alie autez sunt diuersitates in causa que est. cuius gratia que est sicut finis et bonum aliorum. Illa eiī causa finalis dignissimū et potissimū vult esse inter alia Et ideo diuersificatur et varia tur fm diuersitatem boni et digni. Et hoc quidem in naturis semper est in veritate bonum. Sed in voluntarijs aliquando est bonum simpliciter. aliquando autez videtur bonum simpliciter. sed forte est bonum vt nūc. aut simile bono. et hoc nihil differt quo ad hoc. quin semp habeat rationē finis. Epilogando dicit. Cause igit hę sunt et tot species eaz.

Modi autem causaruz numero quidē sunt multi. Capitales autem et hi minores. dicūtur autē cause multipliciter. et ipsarum similium specierū prius et posterius. altera alterius. vt sanitatis medicus. et artifex. et diapason. duplum autem et numerus et semper continentia ad vnumquodq. Amplius aūt fm accidens et horum genera. sicut statue. et aliter policletus. et aliter statuam faciens. quoniā accidit statuam facienti policletum esse. Et continentes autez accidens. vt si homo causa statue est. aut oīno animal. Sunt autem accidentiū alie alijs longius et ꝑpius. vt si albus et musicus causa dicuntur statue. Preter autem omnes et proprie dictas causas et fm accidens. alie quidem sicut potentes dicūtur. alievero sicut operantes. vt edificandi domum edificator. aut edificans edificator Similiter autem dicuntur et in q̄bus cause sunt sicut in his que dicta sunt. vt huius statue vel statue. aut et omnino imaginis aut eris. aut huⁱ eris. aut omnino materici. et in accidentibus similiter est. Amplius autem complexe. et iste et ille dicuntur vt non policletus neq statuam faciens. sed policletus statuam faciens.

¶ Istud est secundū capitulum. in quo ph̄us determinat de modis accidentalibus et substātialibus terminorum Et diuiditur in duas partes In prima facit quod dictum est In secunda dat duo documenta. docens que causa ex illis modis accidentibus reddenda sit ad questionem phȳsicam. Prima diuiditur in duas particulas. In prima ponit quattuor diuisiones causaz. In secūda recolligit numerū modorum principaliū ipsaz causaruz Quantū ad primā ꝑmittit q modi accidentales causaz sunt multi valde. eo q infinita vni accidūt. et de oīnibus illis dicere in singulari nō est possibile. quia diuersitas q̄ est ex accidente. quod ē accidens p accidens et ꝯmune nō est inducibilis ad artem. sed ꝑncipales et capitales modi sunt pauciores. et colligūtur ex q̄ttuor diuisionibus Quarum ꝑma est. q cause que sunt similes in specie. sicut efficientes quedam sunt priores. quedam posteriores. sicut illius effectus. que est sanitas causa prior est medicus. et posterior est artifex. Et in causis formalibus causa prior ipsius diapason est ꝓportio dupli. et causa posterior ē numerus. et vniuersaliter quecunq causa sit alicuius ꝓprie est prior. et oīnes continentes illam. sicut ꝯmune cōtinet minus commune. sunt cause posteriores eiusdem. Secunda diuisio Causarū alia est per se. alia est per accidēs Causa per accidens dicit que accidit cause per se. et genera illius accidentis quod accidit cause per se. sicut policletus est causa per accidens statue. et statuarius est causa statue per se. cui accidit vocari policletus Continēs aūt policletum est homo et animal et substantia. ideo homo et animal et substantia etiam dicunt cause per accidens statue. Et subdit phs. q inter causas per accidens quedā est longinquior quedam ꝓpinquior cause per se. sicut si dicatur statuario accidere q sit musicus et albus. tunc album erit causa per accidens longinquior a causa per se q̄ musicum. quia album est ꝯmunius q̄ musicū. quia reperitur in alijs ab homine. musicum autem solū reperit in homine. Tercia diuisio Causaz quedam est in actu quedam in potentia. vt domificator est causa domus in potentia. et edificans est causa in actu. Et illa diuisio accipienda est tam in causis vniuersalibus q̄ particularibus. tam per se q̄ per accidens. vt faciens hanc statuam est causa huius statue. et etiam statue. et hec statua est cīm

propinquū.et statua ⁊ imago sunt causata remota. Et similiter se habet in causa materiali. vt est effectus aliqs eris et huⁱ eris.et eodē modo dōm est in causis p accidens.Quarta diuisio Causarum q̄dam sunt complexe quedam incōplexe.sicut polycletus statuariⁱ dicit causa complexa.que complectit ex causa per accidens ⁊ causa per se.et polycletus solⁱ dicit causa incomplexa. ⁊ statuarius est causa incomplexa. Ibi notat Albertus q̄ oportet complexionē causarum fieri p̄m eandez speciem cause. puta efficientis vel alterius.sed p̄m diuersos modos causarū.sez p se ⁊ p accūs. ꝓpinquū ⁊ remotū. ⁊c

Sed tamen oīes he sunt multitudine quidem sex dicte aūt dupliciter.aut eīm sicut singulare.aut sicut genus.aut sicut accidēs. aut sicut genus accidētis.aut sicut complexe. He autez sicut simpliciter dicte omnes actu operantes aut p̄m potentiā sunt

¶ In hac secūda parrticula recolligit modos p̄ncipales causarum ex dictis diuisionibus. Et duo facit.p̄mo facit quod dictum est.secūdo ponit differētiam inter causam in actu ⁊ causam in potētia. Quantū ad primū dicit q̄ omnes modi causaꝝ sunt multitudine ⁊ numero sex.⁊ hoc in cōmuni.sez longius.ꝓpinquius.per se.per accidēs complexe.incomplexe. et quelibet causa illorum modorū dicitur dupliciter p̄m potētiam sez. ⁊ actū Sed ꝓpinque sunt sicut singulare vt Albertus exponit.et longinque sicut genus ⁊ species continēs illud. ⁊ cause que sunt sicut accidens habent etiā longinquas ⁊ ꝓpinquas. Singulare aut genus et complexe sunt in duob⁹ modis continentiz et que non sunt tales sunt sicut simpliciter dicte sine complexione diuersorum modoꝝ.et omnes iste sunt dicte p̄m actum sicut operātes.aut sicut in potētia exātes. ex q̄ colligitur q̄ duodecim sunt modi causarum

Differunt aūt intantū q̄ operantes quidem ⁊ singulares simul sunt ⁊ non sunt. ⁊ quoꝝ sunt cause.sicut hic quidem medicans cum hoc qui fit sanus.et hic edificator cum hoc edificato Que autē sunt p̄m potentiam non semper. Corrumpunt eīm nō simul domus ⁊ edificator.

¶ Hic ponit differentiam inter causam in actu ⁊ in potentia. Dicens q̄ cause in actu ⁊ singulares.id est ꝓpie.simul sunt.⁊ non sunt cum suis effectibus quoꝝ sunt cause ex hoc solet allegari.posita causa ponitur effectus.exemplificat sicut medicans simul est cuz hoc quod est fieri sanum.et edificator ,put est edificans simul est cum edificatione. Sed causa potētialis et suus effectus non sunt sil' qz nō simul corrūpunt domus ⁊ edificator.

Oportet aūt semper causam vniuscuiusqz summā querere sicut ⁊ in alijs. vt homo edificat quoniā edificator est.edificator aūt p̄m edificatiuam. Hec aūt prima causa est.⁊ sic in omnibus. Amplius autem quedā genera sunt generum.alie aūt singulares singularium. vt statue statuam quidem facies. Hic autem hmōi ⁊ dicimus quidem possibiliuz operantes autem ad operata Quot quidem igitur cause ⁊ quo modo cause sunt. nobis determinatum est sufficienter.

¶ In hac secūda parte p̄ncipali dat duo documēta. ostendens q̄ causa p̄m modos predictos reddenda sit ad physicam questionem. Quoꝝ primū est q̄ cum querit causa in physica oportz reddere causam summā que ē prima in vnoquoqz genere causarum. vt cum querit.quare homo edificat.⁊ velimus scire p̄m quid iste actus progreditur ab ipso.dicimus q̄ ideo edificat.quia est edificator. Hec enim est causa prima.⁊ si vlterius queratur.quare est edificator.respondemus q̄ est edificator p̄m artem edificatiuam.et ibi tunc sistimus querendo.quia scimus per nos q̄ ars edificatiua facit edificatorem.et tunc ex hoc scimus quesitum prius.sez q̄ edificat.quia edificator est Est igitur prima causa que nullā causam habet ante se.quia insticurus est p̄m artem edificatiuā. et eodem modo ꝓcedendum est in oīmbus. Secundū documentum est q̄ cause sunt proportionate effectibus.vt cause vniuersales habent effectus vniuersales.⁊ particulares cause habent effectus particulares.sicut artifex in genere est causa statue in genere.⁊ hic artifex causa huius statue.Similiter potentiales effectuum in potentia.⁊ actuales effectuū in actu. Deinde epilogando dicit Quot sint cause.⁊ quo modo a nobis sufficienter determinatū est.

¶ Circa hunc textū mouet questio.

Utrꝫ ipaꝝ rez naturaliū sint q̄ttuor gña causarū Et arguitur q̄ non. Materia eīm non est causa. ergo nō sunt quattuor genera causaꝝ. Añcedens ꝓbatur.qz causa dat esse suo effectui.sed materia nō dat esse.eo q̄ ē ens in potentia. Secundo sic. Omnis causa est p̄ncipiuz cognoscendi suū effectum.sed materia non est principiū ꝓgnoscendi.eo q̄ de se est incognita Tercio sic. Causa est ad cuius esse sequitur aliud.ꝛz ad esse forme non sequit aliud.ergo non est causa. Minor probatur.quia effectus forme est realiter idem cum forma. Quarto sic. Causatum non est causa.sed forma est causata ab agēte. ergo non est causa. Maior probatur.quia opponuntur relatiue. Quinto sic. Cause rerum naturaliū producunt res naturales per motum.sed efficiens non producit res per motum.ergo non deberet in genere causarum naturalium enumerari. Minor probatur.quia prima causa deus ipse est omniū rerum causa efficiens.et tamen nō agit per motum.cum hoc proprium sit nature. Sexto sic. Omnis causa est prior suo effectu. sed finis est posterior suo effectu.ꝛz Minor probat.quia philosophus in textu dicit.q̄ de ratione finis est q̄ sit vltimus Septimo sic Est tantum vna causa que est finis.probatur.quia finis est causa causarum.et sic alie vident esse eius effectus.

Octauo sic. Subiectum est causa proprie passionis. et tamen non videtur in quo genere cause.ergo sunt plura genera q̄ quattuor Nono sic. Sunt nouem genera causarum.ergo non tantū quattuor. Añcedens probat quia materia ⁊ partes integrales.similiter forma partis et forma totiⁱ causant intrinsece.ergo quattuor sunt cause intrinsece.preter quas.mouēs ⁊ perficiens.similiter coadiuuās et finis quo.cū fine gratia cuius.causant extrinsece.ergo sunt quinqz genera extrinsece causantia.ad seinuicem non reducta.sed quattuor ⁊ quinqz faciunt nouē.

¶ In oppositū arguit autoritate philosophi in litterra. Et ponitur prioris discursus

Maior. In rebus naturalibus inuenit duplex causabile. videlicet fieri ⁊ esse Minor. Fieri causatur ab efficiente ⁊ fine.sicut a materia ⁊ forma ipsiuz

esse. Conclusio. Igitur quattuor sunt cause. quarum due sunt intrinsece. ⁊ due alie extrinsece.

¶ Maior patet. Quoniam res naturales naturali ordine producuntur. sic q̄ in eis fieri precedit temporaliter ipm̄ esse. et quia idem non precedit seipsum. ergo necesse est ipsum fieri et ipm̄ esse. esse distincta causabilia. subordinationem tamen habentia cum fieri ordinetur in esse sicut in suū finem Et dicitur notanter. in rebus naturalibus. quia in supernaturalibꝫ causabilia ista non sunt reperibilia. sed dumtaxat vnū scilz esse quod per creationē causatum est. ⁊ hoc ideo. q̄ria in ipsis esse ⁊ posse non distant. Et licet in celestibus corporibus sit bonè potentia ad actum secundū. non tamen ad actum primū. que etiam non est ad formā. sed ad vbi. quare eis solus motus localis conuenit. Sed diceres. In rebus naturalibꝫ ē solum vnū causabile. q̄ vbi vnū propter alterum. ibi tantum vnū. sed fieri est propter esse Solutio. bene probatur. q̄ non differunt realiter cuz dependeant ab vna ⁊ eadem forma. differūt tamen sicut perfectū ⁊ imperfectum fieri em̄ est actus forme imperfecte ⁊ fluentis. Esse vero est actus eiusdem forme perfecte. ¶ Minor patet. q̄a illi duplici causabili in genere de quo loquitur maior p̄positio necessario correspōdet duplex causa in genere. scz intrinseca et extrinseca. Et sicut causa extrinseca subdiuidit. ita et causabile eius scz fieri. quod dependet ab efficiente ⁊ fine. quia q̄ctum ad eius substantiā est ab efficiente et q̄ctum ad ordinem quem in se habet dependet a fine. Similiter sicut intrinseca causa subdiuidit. ita ⁊ causabile suum quod est esse. Est em̄ duplex esse. scilicz esse existentie ⁊ esse essentie. Esse essentie est a forma. ⁊ esse existentie est a materia. Sed contra Omne esse est a forma vt patet per definitionem forme. et hoc videtur precipue eē de opinione Alberti. Solutio. licet esse existentie sit actus forme. non tamē est actus forme p̄m se ⁊ absolute accepte. sed sic eius actus est esse essentie. Sed esse existentie est actus forme in materiā recepte. et pro tanto dicitur esse existentie esse a materia. non quia exeritur a materia sed quia non conuenit formē nisi in materia. ¶ Cōclusio sequit ex premissis. Et potest sufficientia causaruz sic sumi. Omnis causa influit aliquid in effectū constituendo ipm̄. Vel ergo illud influens est intus vel est extra Si intus. hoc est dupliciter. aut p̄m actuz. ⁊ sic est forma aut p̄m potentiam. ⁊ sic est materia. Si extra. hoc est etiā dupliciter. vel est mouens. sic est efficiens. vel est intentio mouentis. sic est causa finalis. Vel aliter sic. Quia oīs causa est p̄nciptum. vl̄ ergo est p̄nciptum quo ad fieri. vl̄ quo ad esse. Si quo ad fieri. hoc est dupliciter. vl̄ quo ad substantiam. ⁊ sic est efficiens. vel quo ad originem. ⁊ sic est finis Si quo ad esse. hoc est dupliciter. aut dat eē entie. ⁊ sic ē forma. aut dat esse existie. ⁊ sic ē materia

¶ Alterius discursus

Maior. Materia est ex qua aliquid fit. cum in sit per se. forma vero dicitur exemplum ⁊ ratio ipius q̄ quid erat esse Minor. Efficiens ē quadruplex mobile a finali causa omniuz aliarum causarum potissima Conclusio. Igitur be quattuor cause in rerum naturalium ꝓstitutione. ꝯcurrūt diuersimode.

¶ Maior est p̄bi. ⁊ continet p̄ma eius ps definitionem materie. q̄ ē q̄ materia ē causa ex qua aliq̄d fit cum insit. Dicit aūt in illa definitōe ex q̄ res fit. p quod innuit. q̄ ipsa est subiectū motus. ipsa em̄ subijcit in oīi motu. ⁊ in oi fieri. licz dr̄iter in fieri substātiarū ⁊ in fieri accidentiū sicut etiā dictū est in p̄mo physicoꝝ. qz in fieri substantiarum ipsa est subiectū p̄mū. In alteratione autē et in aliꝫ motibꝫ accidentiū ipa est subiectū secundū. q̄nam in illis quando fiunt non subijcitur materia sola. sed potius materiā finita per formā substātialem. eo q̄ non potest causari accidens. nisi ab ente perfecto in quo materie infimas finita est per formā substantialē Unde etiaz considerandum est. q̄ materia p̄t est subiectū ipius fieri duplex est adhuc. scilz materia p̄ma ⁊ materia q̄ sequitur primā. Materia prima est que est in potentia ad formā primā. et hec est indispositā. Materia autem ꝓsequens primaz est q̄ se habet ad formaz ꝓsequentem. sicut materia p̄ma se habet ad formā p̄mam Et hec in gñe est triplex. scz commixta. cōplexionata. ⁊ organizata. Cōmixta est in mineralibus. In mineralibus em̄ est cōmixtio solū elementorum cū virtutibꝫ celestibꝫ operātibus in eis. Complexionata est in plātis. quia in eis est cōmixtio ⁊ quasi cōplexio humozum quozundā. In animalibꝫ vero est materia organisata. quia in ipsis sup̄ mixtionē ⁊ complexionē inuenitur compositio ⁊ distinctio organozū. que sunt instituta ⁊ membra officialia ad aliquem actum interiozem vl̄ exteriozem pertinentia. Dicitur etiam potius in definitione ex qua fit. q̄ ex qua est. quia materia hic definita est materia physicalis et rerum naturaliū p̄ncipiū inq̄ctum subijcitur motui. Materia aūt ex qua res est. vel que est in re subiecta et substat forme. reperitur in ingenerabilibꝫ et forte etiam (inquit Albertus) in substantijs separatis sed cum illa non sit subiecta priuatoni. ideo de ea non est hic loquendū. Dicitur etiam in definitione ex qua fit aliquid. quia per aliquid significatur compositum. eo q̄ materia nullam habet causalitatem respectu forme. nisi p̄ accidens. sed compositum fit proprie. ⁊ super ipm̄ stat actus efficientis. et respectu illius est materia causa Et hoc modo quo ipsa est causa. est p̄ncipium cognoscendi ipm̄. nō enim cognoscuntur physica corpora. nisi cognoscatur materia eorum. Additur autem in definitione. cum insit. ad differentiam priuationis. quia ex priuatione aliquid fit. sed abijcitur priuatio quando res fit. materia autem saluatur in re que fit. Secunda pars maioris tangit diuersa nomina forme quibꝫ eaz nominat philosophus in textu. Une de forma loquendo proprie sic definitur ab Alberto. Est essentia que quando habita fuerit per motuz in materia constituit speciem p̄m esse in rebus naturalibus. Dicitur autem in se essentia ideo. quia eius actus ⁊ effectus ⁊ operatio propria in materia est esse actuale cōpositi quod fluit ab essentia que est forma rei. sicut lumē fluit a luce. et essentia venit in materia per motuz. quia ipsa non est in materia actu ante motum. sed est tantuz in potentia habituali. Unde notandū p̄m Albertum. q̄ licet forma sit essentia simplex. ipsa tamen habet triplex eē Unum habet in priuatione quod est forme confuse ⁊ imperfecte ⁊ indeterminate. de quo habitum est in primo libro. Aliud esse habet in motu ipso. in quo actus ⁊ potētia sunt sibꝫ inuicem permixta. et hoc esse est fieri. successiuorum enim omniū esse est fieri. sed ipa forma in motu q̄ q̄cto propinquior est principio motus tanto plus habz de priuatōe. et q̄cto fuerit propinquior fini motus tanto minꝰ hz de priuatione. ⁊ plus de actu. Tercium aūt esse habz quādo ipsa est terminus motꝰ. quod est esse quietum et

perfectum.et illius actus est esse compositi.quod significantes dicimus in verbo substantiuo. hoc est aur.z h̄ argentum. Dicit autem in diffinitione forme ab Alberto data.quando habita fuerit per motum.quia hic non est sermo nisi de formis naturalib⁹.q̄ non semp habent.nec habent quocunq; modo.sed habent aliquando.et nō nisi per motū.omis em̄ forma generabilīū p̄iunctaq; sibi habet p̄uationem.antecq̄ em̄ insit forma asini vel fabe in materia.tūc est p̄uatio in ea ad formam illam. Cū aūt iam est tunc inest eidem materie aptitudo etiā suscipiendi alteram formā.et hec est priuatio ad eam formā que facit illā.q̄ modo inest. aliquando nō inesse.z inesse illam cuius priuatio infuit p̄us. Materia em̄ generabiliuz semp est priuationi alicui p̄mixta.z ideo nullam formā continuit semp inesse. Ideo quando habet forma tunc habet p̄ motum.forme aūt ingenerabiliū z incorruptibiliū insunt.z nō aliquando habent z aliquādo non habent.sed semper habent.z ille sunt species incorruptibiles.sicut forma celestiū. z aliquando intelligentiaq; separatarum.que q̄dem ab antiq̄s ꝓprie forme dicebant.eo q̄ quasi fortis manentes formant hec inferiora p̄m ꝓportionē formaq; suarum ꝓpter quod Plato dixit.q̄ forme inferiores p̄cedunt ex formis superiorum.sicut ex quodaz erhimagio. hoc est sicut ex sigillo p̄cedit forma in ceram.et has ipse formas separatas dicebat. Inferiores aūt formas generabilium scilz vocat imagines.eo q̄ ille imitant p̄m modū possibilē ipsis formas superiores.sed de illis formis (inquit Albertus) dicemus in scientia diuina De formis aūt inferioribus hic ē sermo.vñ forma inferior vt tāgit ꝓpō dicit multipliciter. Primo em̄ dicitur species.quia ipa ē causa Et secundo 9z exemplū.quia in causa formali effectus est similis.z est exēplatus ex causa.quoniā formalis causa facit id quod fit esse in effectu Differūt tamē species et exemplū sicut dicūt essentia absolute accepta. et esse quod ē ex diffusione forme in materiā.sicut nos dicimus exemplū lucis esse lumen quod diffusum est in aere.vel in alio pspicuo.z ideo species z exemplū nō sunt separata p̄ subiectū.sed per intentiones z rōnes eoꝝ tm̄. Hec aūt forma est etiā rei vera quiditas.q̄niam res constitute in esse nō habent hoc q̄ sunt a materia.sed a forma.quoniā materia est in potentia.z cū res est in potētia.nō est hoc quod est cū potentia sic ad oppositā. z nō habet se plus ad esse q̄z ad nō esse. Et si plus se habet aliqua materia ad ē q̄z ad nō esse.hoc nō est ex materia.sed ex dispositiōib⁹.que quidē nō dant esse forme.sed ex forma substātiali hz res hoc q̄ est.z ideo ipa est ꝓpria rei quiditas.et cū diffinitur res rō diffinitiua dicēs quid est res.sumit penes formaz siue ipsa concepta sit cū materia.sicut est forma naturalis siue sit nō cōcepta cum ipa.sicut est forma mathematica z forma diuina.z ideo forma dicitur tercio ratō eius.qđ quid erat esse Et 9z quod erat melius q̄z quod est.vt notetur p̄ioritas forme ad esse.quod est actus eius. esse aūt quid.est esse in forma determinate rei quiditatē. De diuisionibus forme vide in p̄mento capitulo.ij.huius tractatus. Sz cōtra Quod erat.non est.sed cā p̄ntialis ipius rei est forma.g̃ male dicit q̄ quid erat esse Solutio.q̄ erat.ibi nō significat p̄teritōez tēpoꝛ.sed denotat p̄oritatē imediati ordinis ipius q̄ditatis siue essentie ad suū esse quod exerit. Vñ sicut p̄teritū impfectū immediate p̄iungit p̄nti.implicādo ipm p̄m finē suū, ita essentia est imediatū p̄ncipiū ipius esse. De his z de aliis noib⁹ quib⁹ noiat forma.vide Albertū p° phȳsicoꝝ caplo.xviij

vltimi tractatus ¶ Secūda ꝓpō est ph̄i in textu. Et declarat ꝓpria ꝓma eius.qz efficiēs est p̄ncipiū vñ motus.p̄ncipiū aūt motus est cā motus in alio a se.quod est materia z mobile. Motus aūt hic 9z omis exitus de potētia ad actum.qui actus fit p̄ formā q̄ venit in materia.p̄ncipium aūt motus duplex est.sicut 9z Auicēna.scz p̄parās z pficiens Preparans q̄dem est id quod p̄parat z disponit materiā ad hoc q̄ suscipiat formā sicut ē motus spermatis in p̄parationib⁹.quib⁹ p̄pat sanguinē menstruū z materiā embrionis in p̄parōib⁹ suis ad formā suscipiēdā quā virtutē quidā mouentē z preparantez habet sperma ex spiritu qui est in ipo qui defert z vehiculū est virtutis formatiue. Mouens aūt pficiens ē id quod tribuit formā p̄stituentem species naturales verissime p̄ suū essentiā mouendo z efficiendo.z hoc quidem est extra materiam z extra numez p̄ncipioꝝ naturaliū. vt inqt Auicēna Nec ptinet ad phȳsicū verissime cognoscere istam diuersitatem agentis.sed sufficit ei vt sciat q̄ efficiēs est vna causaz naturaliuz q̄ preparat.et attribuit mouendo species materieb⁹ naturalib⁹.et non dubitet quin preparator sit p̄ncipium motus.z quin pficiens sit etiam preparator motus.quia ipm ē quod verissime trahit materiā de potentia ad actum. Preparans aūt mouet ideo ponit Auicenna.quia in natura non omis materia susceptibilis est omis forme.nec̄ omis forma est actus cuilibet materie.sed p̄m dispōnes materie forme infundūt a datore vt dixit Plato. Non solum aūt 9z efficiens p̄parans vel pficiens.sed etiam 9z efficiens consilians z coadiuuās. z sic 9z efficiens consilians sic deliberans in p̄siko 9z efficiēs et adiutor ad h̄ vt aliq̄d fiat. Sz deliberās z dās p̄siliū p̄suader spem.q̄ est ratio optis.et ita p̄suadēdo speciem dat mouens in animabus alioꝝ. Coadiuuans autē dicit ille qui partem habet in opere vel in facultate ad opus.z nō ꝓpter se facit illud.sed ꝓpter alterum. Secūda pars minoris patet.quia efficiēs nō operatur nec mouet.nisi moueatur ab aliquo.nō q̄dem effectiue sed inclinatiue p̄ modum boni.quaꝓpter finis dicit causa causarū.quia finis mouet efficientem.vt efficiens moueat materiaz. et quia finis mouet efficientē.sicut desideratum mouet desiderium.ideo dicit q̄ primū in intentōne est finis.quia finis est p° in intentōe mouentis.qui p̄stituit sibi finē ad quē terminetur eius actio et motus Cum aūt finis intentus mouet efficientē.tūc materia mouet ad finē eūdē.z ꝓpter p̄uationem que est in ea tunc desiderat eū.et sic inducitur forma que est finis.et sic patz q̄ est causa causaꝝ.quia ad causandū quod ām̄odo mouet omes causas ¶ Cōclo sequit ex p̄missis.et etiam patet q̄z tum ad primā partem ex primo discursu. Sed secunda pars sic patet.quia vt inquit Albertus.ordo in causis ē diuersus.quia in textu enumerate sunt p̄m q̄ sunt ꝓpinquiores rei causate. que est effectus Hec em̄ causatur per motum.cuius subiectum materia est.et actu complens est forma.et hec sūt duo intrinseca rei causate.principium aūt mouens a quo motus fluit in mobile est efficiens. z terminus mot⁹ est finis. Si autem consideretur ordo p̄m intentionem causarum.tunc p̄ma est illa que est cā causaꝝ que est finis.qz hec mouet efficientem.z propter hoc efficiēs est secunda. et quia efficiens mouet influēdo formam.eo q̄ forma cōueniat cum efficiente.ideo tercia forma est. et vltima est materia.q̄ plus distat ab efficiēte z fine Si aūt cause aretē dant p̄m esse.tūc prima cāz est efficiēs.et secūda ē materia q̄ mouet ab ipso.z tercia est forma que producitur actu

efficiētis in qua per consequens ꝓsequitur intentōnez suā tō vltima est finis. Si ꝙo attendat ratio illa q̄ est ratio mouēdi.cū oīe quod mouet a forma habeat rationem mouendi.ꝑma erit forma.secūda efficiens. tercia finis. et vltima materia.

Ad rationes Ad primā ptz solutio ex declaratione maioris secundi discursus.qz licet materia nō det esse p ꝓparationē ad formaz. dat tn̄ esse p ꝓpationem' ad totuz ꝓpositum.in q̄tum suscipit formā a qua fluit totū esse rei Ad secundā respō det Altercus.q materia sola nō est p̄ncipiū ꝙgnitōis.ita q ex ipa sola ꝙgnoscat ꝓposituz.sed sicut ipa est causa.ita etiam est p̄ncipiū ꝙgnitionis. Est aūt causa subiecta forme.z q̄ hoc mō ꝙgnoscit esse ꝓpositi p ipam. Cui' ꝓbatio est.quia si nos volumus ꝙgnoscere hoc vel illud ꝓpositū.nō ꝙgnoscimus illud nisi p cām huius vel illius determinatā.z ꝓpositū in gñe ꝙgnoscimus p cām in genere oporet q̄ causa q̄ est p̄ncipiū ꝙgnitionis huius vel illius sit causa huius vel illius.et causa q̄ est p̄ncipium cognoscendi ꝓpositū sit causa compositi Nō est aūt causa huius vel illius ꝓpositi in gñe materia ipa.nisi substans forme huic vel illi.vel forme simplr.ergo ꝟ modo. z non aliter.erit ipa p̄ncipiū ꝙgnoscēdi compositū hoc vel illō vel compositū simplr. Sic etiā ipa ꝑ⁹ est ꝓposito.z q̄ ꝑ⁹ est alio z essentiale ipi est p̄ncipiū ꝙgnoscēdi ipm ꝟ modo quo est ꝑ⁹. z p̄ncipiū essentiale. Ad terciam dōm.q illa definitio cause nō ꝓprie datur de causa in cōi sed magis in speciali dat de causa efficiēte.cum eius causalitas est transitiua.ideo effectus eius est aliud a causa. Causalitas aūt forme est intransitiua.z ideo effectus eiꝰ nō est aliō a forma.potest tn̄ illa definitio aliis causis ap ꝓpriari.ꝟm q referunt cause ad totalem effectū.quia totus effectus ꝓductus ē aliud a qualibet causa Ad q̄r tā dōm.q forma est causa rei naturalis. z sibi intrinseca. et hoc nō est incōueniens.q causa intrinseca vt forma in re introducat ab efficiente. Ad q̄nta dōm.q de tali efficiente quod est deus vt tale efficiens est nō ꝙsiderat physicus.sed de illo efficiente solū ꝙsiderat.saltē p̄ncipaliter quod res ꝓducit p per motū. z de tali dicit ꝓbs in textu q sit causa.quia q̄cquid influit ad factionez rei. z facit ad esse rei.est causa efficiens. et huiusmodi p̄ncipiū motus. z dat formā quā ꝙsequitur esse.ergo. Ad sextam dōm q finis accipit duobus modis.vno modo ꝟm q est in intētione agentis.z sic p̄cedit alias causas.z sic hz rationem cause. Alio mō accipit ꝟm q est in executōe opis. z sic habet rōnem effectus. Et sic de ratione finis sunt duo. vnū scz q habeat rationē boni vel simplr vel apparētis boni. quoniā ꝓpter rōnem boni mouet appetituz agentis.z sic finis in intentione nō habet esse absolutū.sed hz respectū ad esse ipius in executione. Sēdm est. q talis finis non dū sit acquisit⁹.quia habito fine cessat motus. Et q̄ pareꝛ q finis est causa ꝟm esse.quod habet in intentōne per respectū tamen ad esse suū reale quod habet in executione Et per hoc soluitur argumentū.q intentio nō est causa entis realis.eo q causa est prestantior effectu. Potest etiam hoc argumentū solui per distinctōnē.quia duplex est intentio.q̄dam est intentio secūda.vt genus species dīa z talis nō mouet realiter.quoniā fabricat p intellectum. Alia est intentio p̄ma.scz res p̄marie concepta. et talis ē duplex.quedam est speculatiua que non ordinat ad op⁹ extrinsecū siue practicum.z illa etiam non mouet realiter Alia est intentio practica.que est de re factibili a nobis.z talis mouet realiter.z sic dicit q finis mouet in intentōē

Ad septimā dōm.q licet finis sit causa quare alie cause sant.tamen nō est causa quare alie cause habent tales formales modos causandi.z ideo alie cause in suo ordie dicuntur prime.vt patuit. Ad octauam dōm. q subiectum est causa sue passionis in triplici genere cause.ꝑmo in gñe cause materialis.quia passio est in subiecto sic forma in materia Secundo in gñe cause efficiētis.z hoc gratia suoꝝ p̄ncipioꝝ.Tercio in genere cause finalis.qz subiectum est ꝓfectibile per suā passionē. Vel dicēdum ꝟm Altertum.q in definitione cause efficientis qua dicitur q est p̄incipium vnde est motus.ibi motus dicitur oīs exitus de potentia ad actum. qui actus fit per formam que venit in materiam. Sz contra primā solutionē diceret aliquis.q subiectum est etiam causa formalis passionis.quia ponit in definitione passionis.tam partes definitōis sunt forme definiti.sicut exemplificat in textu philosophus de causa formali. Solutio duplex est definitio.quedam.que datur per intrinseca z essentialia.z illius partes sunt formales. Alia est data per additamētū alterius generis.z illius partes non sunt formales.quia sunt extra genus definiti. Ad nonam dicendū.q partes integrales non habent aliud moduz causalitatis q̄ materialē.eo q integrant existētiam totius.z forma totius causat formaliter.eo q complet existētiam totius formati.modo existentia dependet a materia.essentia vero a forma.siue vt magis ꝓprie dicatur esse essentie. Ideo non obstat differentia specialis forme totius ad formam partis que accidit forme ꝟm ꝓprium genus suum considerate. Similiter est dicenduz de causis effectiuis.quia quicquid principiat extrinsece motum z fieri ꝟm substantiam sui fluxus siue sit p̄ncipium p̄ncipale siue annexum. hoc ꝓtinetur sub gñe causalitatis effectiue.z cīs

Incidunt dubia. Primum An cause materiales finales reducti ue. Et videtur q non.quia cause instrumentales siue organice z opera eorum pertinent ad causaz efficientē.quia mouente instrumēta vadunt in opus Cōfirmatur.qa finis est posterior in esse. z remotissima in intentione versus ante.efficiens vero ī mediate precedit huiusmodi media.ergo reducit in seipam.hec ipa.eo q reducens debet esse prius reducto z ꝓpinquum eidem. ☞ Solutio sic quo ad formam z agendi qualitatem.licz quo ad substātiam actionis.talia instrumenta media aliquando annexantur cause efficienti.Primū patet.quia finis imponit modum z ordinem his que sunt ad finem ipsum.ꝙstat autem media ordinari ad finem. Secūdum patz per primum obiectum. Per hoc dicēdum est ad confirmationē q esse finis quod habet in termino totius operis non est causale.sed effectus finalis.z ideo hoc non dirigit vel ordinat media.sed finis intentionis. Et cum dicitur q ille longius distat a medijs q̄ efficiens. Dicēdum q verius est capiendo finem originaliter.quia sic primo mouet efficientem principalem q̄ subiecta organa vel instrumenta.attamen quia virtus ipius transit per totum ordinez mediorum vsq ad vltimum. Ideo per impressionē causalem talis virtutis ipe finis coniungitur immediate cuilibet mediorum.

Secundū dubium An alterutrū se causare sit ꝙmune oībus causis. Et videt q nō.quia cause nō est causa.esset enī ꝓcessus in infinitū. Preterea Eadē rōe q̄ finis z efficiēs

se causaliter alternāt. etiā materia ⁊ forma alternarent se sed hoc non videt posse fieri inter causas extrinsecas ⁊ intrinsecas. eo ꝙ implicat ꝛtradictionē. ꝙ extrinsecū causet intrinsecū. vel econuerso ☞ Solutio sic. vt hoc ꝓnomē se. reciprocet effectus causales. nō āt causalitatis originē. quia cause nō est causa. attamē effectus vnius cause pōt regi ⁊ impelli p effectū alterius cause. vel ecōtra. quō esse essentie quod est actus forme. fit esse existētie p materiā. ⁊ ecōtra. esse existentie materie fit quidditatiuū et essentiale per actū forme. Et sicut laborare quod est actus agentis dirigit ab intentione sanitatis hmōi laborē dirigentis ⁊ in finē ordinantis. et ecōtra. esse effectuale sanitatis causat per actum laborandi. Unde tal' alternatio effectual' duaꝝ cāꝝ ē nedum possibil'. sz etiā ꝙuenīēs causis intrinsecis ⁊ extrinsecis. reddendo singula singul'. sed sicut obiectū ē. hmōi alternata causalitas nō potest ꝙuerti de causa intrinseca ad causam extrinsecā. vel econtra. Per h̄ etiam patet solutio ad obiectum.

Tertium dubium An idem possit esse causa ꝛtrariorꝝ puatiue alteratū. Et videtur ꝙ nō. quia puatio nō est causa ergo p modus essendi puatiuū nihil est causa. qūo ergo verificat' ꝙ absentia naute est causa submersionis nauis ☞ Solutio sic. Ita ꝙ vnius sit causa p se. ⁊ alterius p accidens. seu p occasionē. vñ nauta p se id ē per influētiā artis ꝓprie gubernat nauē. ⁊ gubernando eam a periculo saluat. sed per eius absentiā. nō p se causat periculum. sz dat occasionē sine qua non euenīret piculum Nō ergo est inconueniens ꝙ puatio sit dispositio causalitatis occasionalis siue sine qua nō. Sz ꝛtra. Presente nauta nauis nihilominus potest periclitari. g̃ nō per se regit salubriter ab codē. eo ꝙ p se. pſupponit de oī qđ̄ iplicat sempiternitatē ☞ Solutio. De omi in natura ⁊ arte ꝓtingenter agentibus nō dicit sempiternitatem necessitatis. sed contingētie. vt in pluribus vt sit sensus. ꝙ nisi effectus p aliquod accidens casualiter impediat. q̄tuz est ex parte talis cause qualis est nauta respectu nauigij. nō potest iminere periculū. si saltem habeat ꝓfectā artem. ¶ Ad obiectū dōm ꝙ licet priuatio nō sit causa influens. potest tñ esse occasio sine qua effectus aliunde causatus nō eueniret.

Quartum dubium An suppōnes sint cāe materiales cōclusionis. Et arguit' ꝙ nō. quia efficiens ⁊ materia non coincidūt. sicut nec extrinsecū ⁊ intrinsecū seu actuū ⁊ passiuū. sed suppositiones sunt cause efficiētes ⁊ extrinsece cōclusionis. g̃ nō materiales ☞ Solutio ꝙ p̄missę siue suppositiones alicuius syllogismi ex ꝓre extremitatū integrant materialiter ꝛclusionez. sed ex parte medij efficiēter se habent ad eandem. et sic p aliud ⁊ aliud sunt materia ⁊ efficiēs. ⁊ nō p idē. Et p h̄ soluit' obiectū

Quintum dubium An finis sit causa causaruz. Et arguitur ꝙ nō. quia alie cause causant realiter. ⁊ ipe finis solū intentionaliter ☞ Solutio sic. Quia sua causalitas p̄uenit alias ordinādo ⁊ dirigendo eas ad ꝛclusionez sui effectus. Unde in gñe causaꝝ ipa est primaria. Et h̄ oñ ditur sic. quia p̄maria causa est que causat nō causante secundaria. p hoc ꝙ p̄uenit causalitatē secūdariaꝝ. ⁊ q̄ vltimo ⁊ postremo causat. ita ꝙ sua causalitas extēditur longius ⁊ remotius in effectum q̄ causalitas secundaꝝ causarum. modo notū est. ꝙ finis est prima in causando siue in intentione. ⁊ vltima in executione sui effectus. ergo superat causalitates causaꝝ aliaꝝ. tam a parte anteriori q̄ a parte posteriori. ¶ Ad obiectum dōm. ꝙ intētio causalis est realis influentia. quia actiua directio. ideo suppositum cui obiectio innitit est falsum. ꝓut circa questionez latius dictum est.

Sextū dubiū An modi subdiuisiōis causarum sint legitime distincti.

Et arguitur ꝙ non. quia cause potentialis nō est causa. eo ꝙ actus cause est causare. sed quod potest causare non dū causat Preterea Nō videt quō causa ꝓmunis sit posterior. cum tñ in eodem ꝓmune p̄cedit speciale. sicut genus speciem ☞ Solutio sic. Quia oīs causa influit in effectuz. aut ergo habitualiter seu aptitudinaliter. aut actualiter. Si p̄mū sic est causa potentialis. extendendo potentiā p dispositione vel habitu deficiente ab actu exercito. Secūdo modo est causa in actu vel actualis. Et quodlibet illoꝝ membroꝝ diuidit in p se ⁊ accidens. eo ꝙ causalitas potest cē essentialis vel accidentalis Essentialis dicitur quādo est p ꝓpriam formam respiciens effectum. quō accidētalis nō respicit effectū ¶ Preterea vtraq; haꝝ causaꝝ hac subdiuisione subsumptaꝝ. aut ē ꝓxta effectui. aut excedēs eū p inconuertibilem seu vniuersalitatē cum effectu. ⁊ sic patz. ꝙ sunt duo modi generalissimi causandi. quoꝝ quilibet ē duobus modis ordinate ⁊ simpl'r subdiuisus. Preter q̄s est alia diuisio. fm quā illi modi simplices vel complecti possunt admittē vt nō si sic. dicit' modus causandi ꝛplexus. si non. dicit' modꝰ causandi incōplexus. ¶ Ad obiecta. ad p̄mū dōm. licet illa nō causet causalitate exercita. causat tamē causalitate habituali. seu concepta. id est ꝙ habet in se sufficientia p̄cipia ꝓducendi effectū. Ad secundū dōm. ꝙ licz causa ꝓmunis sit prior fm rōnem predicandi. tñ non esse actui ꝓpinquior. modo in ꝓposito p ꝓus. intelligit' effectui ꝓpinquius seu ꝓpius. et p posterius. id quod est ab effectu remotius.

Septimū dubiū An oporteat cuiuslibet quesiti causam habentis cāz summā ⁊ ꝓpriā q̄rere. Qz nō videt'. qz h̄ iplicat. qz cā summa est p̄ma ab effectu remotissima. et ꝓpria est proxima effectui. modo idem nō potest simul resolui in causaꝝ ꝓximā ⁊ remotissimā. qz h̄ fieret p demōstrationē ꝓpter q̄d. istō ꝛvo demōstratōe qz. h̄ vno syllogismo. istō pluribus syllogismis ☞ Solo sic. Juxta determiata p̄mo posteriorꝝ. qz q̄situm nō recte demōstrat' nisi resoluat' in cām suā p̄mā. ⁊ irresolubilē sibi nihilomin⁹ appropriatā alioq̄n nō posset sciri ꝓpter q̄d ⁊ p se. sz p accēns ⁊ quia.

¶ Ad obiectū dōm. ꝙ si p̄mū intelligat' id q̄ nō est aliud p̄us tā in genere q̄ extra genus ꝓxiū q̄siti. tūc ꝓcedit obiectio sz si intelligat' p̄mū in gñe ꝓxio quesiti. id est in gñe q̄siti naturalis ⁊ physici cā summa ē q̄ nō est prior in gñe physico. tali quesito appropriabil'. Uñ si quesituz fuerit in gñe effect⁹ causa in actu. tunc summa et⁹ causa ē cā in actu sibi ꝓpria. vltra quā veritas illius effectus nō potest resolui. ⁊ cēs.

Octauū dubiū An cā in actu sit sil'rpe cū suo effectu Et videt' ꝙ nō qz cessante edificante ⁊ morīēte. nihilomin⁹ edificatū manet. ⁊ tñ edificās ē cā in actu edificati. ☞ Solo sic. qa actus causal' exercitꝰ infertur passibiliter effectui. et ē idē tempus in q̄ effectus fit ⁊ causa facit ¶ Ad obiectum dōm. ꝙ edificium quo ad suum fieri causat' ab edificante tanq̄ a causa in actu sibi ꝓxima. ⁊ p se appropiata. Sed

esse edificij ia facti causak p se 7 prime a cauis 7 aliis pn
cipijs formā ꝓpaginis ꝓtinētib⁹.qb⁹ positꝫ ponit eē edi
ficij.2 qbus remotis decidit in nō esse. sic remoto edificā
te desinit edificiū fieri.7 posito eo ponit 7 fieri huius Et
sic patet q falsum assumebat obiectio. puta q edificans
esset primū efficiēs ipius edificij pm eē. Et ē notandum
q solutio huius dubij intelligit de causa p se 7 prima. qz
nō oportet q causa inactu si sit remota 7 p accidens. po
nas effectū quēlibet sue causalitati subiectuꝫ. vt si qs actu
edificet. nō opꝫ q edificet domus vel nauis.

¶Dicit aūt fortuna 7 casus de nūero causaꝝ. ete
nim multa esse 7 fieri ꝓpter fortunā 7 ꝓpter casum.
Quo igitur modo in his causis ē fortuna 7 casus. 7
vtꝝ idem sint fortuna 7 casus. aut altera. 7 oīno q̄d
sit fortuna 7 casus ꝯsiderandū est.

¶Iste ē quartus tractatus huius secūdi libr. iīn q̄ post
q̄ phs de causis 7 modis causaꝝ manifestis. pñr deter
minat de q̄busdā modis cāꝝ imanifestis. vicz de causis
p accñs. q̄les sunt casus 7 fortuna. Et diuidit tractatus
ille in q̄tuor capitula In p° recitat antiquoꝝ opiniōes
In 2do ponit casus 7 fortune definitiōes. In tercio pōit
inter casum 7 fortunā diffiam In q̄rto oñdit ad quā cau
sam p se reducant. Primū capl'm diuidit in duas ptes.
In p̄ma ponit intentionem In 2da exequit intentū. Di
cit q̄ ponendo intentionē q naturalis phs hz determina
re de casu 7 fortuna. ꝓbat. qz naturalis phs hz determi
nare de causis. Iz casus 7 fortuna sunt de nūero causaꝝ. q̄
hz determinare de casu 7 fortuna Maiorē relinq̄t notam
ex p̄dictꝫ. Minorē ꝓbat. qz multa dicunt eē 7 fieri ꝓpter
casum 7 fortunaꝝ. Et subdit tria q̄ hz de ipis ꝯsiderare
p̄mū q̄liter casus 7 fortuna recipiāt intentionē causaꝝ. id
est ad quā cām reducāt. 2dom q̄liter dīant. tertiū q̄d sint.

Quidam em̄ 7 si sint aut nō. dubitāt Nihil em̄ a
fortuna fieri dicūt. Iz oīm esse aliquā cām determi
tam. q̄cūqz nos dicim⁹ a casu fieri aut a fortuna. vt
veniendi a fortuna in forum 7 repiendi quem vole
bat. 7 quē nō est opinatus añ huius causa ē venien
tē. velle emere Simil'r aūt 7 in alijs q̄ a fortuna di
cunt Iz est aliquā accipe cām sed non fortunā. Qm̄
si aliq̄d erat fortuna incōueniēs vtiqz videbit. sicut
7 vere est. 7 dubitabit vtiqz aliq̄s ꝓpter quid null⁹
antiquoꝝ sapientiū causas de gnatione 7 corruptio
ne dicens de fortuna nihil determinauit. sed sicut vi
sum ē nihil opinabāt neqz illi eē a fortuna 7 a casu.

¶In hac secūda pte exequit intentionē ponēdo opinio
nes antiquoꝝ. Et diuiditur in tres particulas. pm tres
opiniones antiq̄ꝝ. In p̄ma duo facit. p̄mo reprobat pri
mā. 2do rōnes sic opinantiū. Quo ad p̄mā dr q quidez
dubitauerūt. an casus 7 fortuna sint. aut non sint Et q
nō sint. ꝓbant q̄dam duabꝫ rōnibꝫ. q̄rū p̄ma est. Quecun
qz fiunt a causa determinata nō fiunt a casu 7 fortuna. Iz
oia q̄ fiūt. fiūt a causa determinata. q̄ nihil eoꝝ q̄ fiūt. fi
unt a casu 7 fortuna. Maior relinq̄t nota. qz causa de
terminata est causa p se cuiusmodi nō st̄z casus 7 fortuna
Minorē ꝓbat qz dicim⁹ fieri a casu 7 fortuna. si q̄s va
dat ad foꝝ 7 repiat quē repire nō volebat nec intēdebat
7 tūc illi⁹ cā ē determiata. Iz venīes emere aliq̄d. Sil'r ē in
alijs effectibus qui dicūt eē a casu 7 fortuna. sp em̄ ꝓtin
git cām determinatā eoꝝ accipe ꝓter fortunā. 2da rō
Si casus 7 fortuna aliq̄d essent. tūc sapientes q̄ determi
nauerūt causas gnatōis 7 corruptōis. aliq̄d de eis deter
minassent seu dixissent. ia null⁹ eoꝝ inuenit aliq̄d dixisse
de casu 7 fortuna. 7 huius causa videt eē. qz nihil opina⁹
bant nec eē nec fieri a casu 7 fortuna.

Sed 7 mirabile hoc videbit sicut vere est. multa
em̄ 7 sunt 7 fiunt a casu 7 fortuna q̄ nō ignorātes q̄
nia est inferre vnūquodqz in aliquaz causam eoꝝ q̄
fiunt. sicut antiqua ratio dixit destruens fortunam 7
casum eē. tñ hoꝝ q̄dem alia dicūt esse oīes a fortu
na. alia nō a fortuna. vnde 7 q̄dāmodo erat ipis fa
cienda memoria Attuero neqz illoꝝ aliq̄ opinabant
esse fortunā 7 amicitiā. aut litem. aut ignē. aut intel
lectum. aut aliquid taliū. Incōueniēs igit̄ē siue nō
putauerūt. siue putātes reliq̄runt. 7 hac aliqñ vten
tes sicut Empedocles nō semp aerem congregari su
perius dicit. sed vt contingit Dicit em̄ in mūdi cre
atione q sicut collisit se currens tunc multotiēs aūt
aliter et partes aīaliuz ait a fortuna fieri plurimas

¶Hic soluit illas rōnes premittens. q mirabile videt
q nihil dixerūt de casu 7 fortuna. eo q mlta sunt 7 fiunt
a fortuna. Deinde soluit p̄mā rationē negando maiorez
quia non ignoramus oia reduci ad cās determinatas. si
cut dicunt destruere intendentes casum 7 fortunaz. tamē
de numero eoꝝ que habent causas determinatas dicim⁹
aliqua fieri a casu 7 a fortuna. 7 aliqua nō. Ex quo patet
solutio. quia tene vez est q effectus respectu cause deter
minate nō dicit fieri a casu. eo q causa determinata ē cau
sa per se. Secundā soluendo dr. q inconueniens est de
terminare de causis reꝝ naturaliū. 7 nullam facere mentī
onē de casu 7 fortuna. sed hoc fecerūt antiqui. ergo deter
minatio eorum de rebus naturalibꝫ fuit inconueniens 7
insufficiens. Minor patz ex secūda eoꝝ ratione. ꝓbat ta
men eam inductiue. quia nec Empedocles ponēs litem
7 amicitiam causas reꝝ. dixit aliquid fieri a casu 7 fortu
na. nec ponens ignem. nec ponens intellectum. vt Anaxa
goras. Maiorem probat. quia si putauerunt casuz 7 for
tunā esse causas. inconuenienter dereliquerunt nō osten
dendo ea esse de numero causaꝝ. Si vero nō putauerūt
ea esse destruxissent per rationes 7 non fuissent eis vsi in
dictis suis. sicut tamen Empedocles fecit. dixit em̄ q nō
est causa necessaria quare aer mouetur superius. sed hoc
contingit a casu. dixit em̄ q in creatione mundi accidit si
cut in cursu hominis. qui currēs aliqñ allidit pedem. quā
do scilicz habet obstaculum. aliquādo non. sic etiam aer
quando mundus creatus est. quia non inuenit obstacu
lum ascendit sursum. multotiens tamen aliter mouetur
aer sic q̄n inuenit obstaculū. Et sil'r accidit in ptibus aīa
lium. q a casu aliqñ ꝯgregant.

Sunt aūt q̄dam qui celi huiꝰ 7 mundanoꝝ om
niū causam esse casum. A casu em̄ fieri volutationē
7 motū discernētem 7 statuētem in hunc ordinē om
ne. Et multū āmiratione dignū est. dicentes anima
lia q̄dem 7 plātas a fortuna nec esse nec fieri. Iz aut
naturam. aut intellectum esse aut hmōi alteram cau
sam Nō em̄ qm̄ euenerit ex semine vnoquoqz fit ali
quid. sed ex tali q̄dem oliua. ex tali aūt hō Celū au
tem 7 diuinoꝝ nobis manifestoꝝ a casu fieri.

huius aūt causam nullā qualem animaliū ⁊ plantarum Et si igit̄ sic se habent. hoc ipm dignū est insistere. ⁊ bñ licz aliq̄d dicere de hoc ipo. Quomodo em̄ eo quod aliter incōueniens ē qđ dicit̄ adhuc inconuenientius ē dicere. h̄ videntes q̄dem in celo nihil casu fieri. in his aūt que non sunt a fortuna multa contingere a fortuna. ⁊ ergo erit merito ecōtrario fieri

¶ In hac secūda ptcula ponit ⁊ reprobat scđam opinionē Dicēs q̄ dam sic̄ q̄ dicebant fortunā ⁊ casum eē causas oim mūdanor̄. ita q̄ celi motꝰ ⁊ cursus astror̄. Cū discernit oia hec inferiora. ⁊ totū vniuersum ponūt in hunc ordinē quē actu h̄nt) sit a casu Quā reprobando ost̄ q̄ dicētū cor̄ est mlt̄pliciter āmiratōe dignū. dicūt em̄ q̄ alia ⁊ plante nō fiunt a casu ⁊ fortuna. sed aut intellectus est cā in eis. sic̄ in his q̄ agūt a voluntate aut natura. sic̄ in his q̄ agūt a natura. quod ꝓbant signo. q⁹ qđ fit ex semine. nō fit quodcūq; ꝓtingenter. sed tale ex tali. ⁊ ex determinato semine gñatur determinatū. vt ex semie oliue oliua. ⁊ hoīs homo. Celū aūt ⁊ stellas q̄ sunt diuinior̄ ⁊ dignior̄ corpa inter nob̄ mānifesta dicūt fieri a casu ⁊ fortuna. ⁊ nullā cām determinatā naturalē vel volūtariā dicūt esse ipor̄. quales tñ sunt aialiū ⁊ plantar̄ Reprobat scđo dicēs. q̄ aliud ē incōueniēs h̄ qđ dicūt. q⁹ nunq; videbunt nec videbunt in celo aliq̄d fieri a casu ⁊ fortuna. in his aūt inferioribꝫ q̄ fm eos nō sunt a casu ⁊ fortuna mlt̄a viderūt fieri a casu ⁊ fortuna. ⁊ iō ꝓtrario mō dicerent scilz q̄ in celo nihil fieret a casu ⁊ fortuna. sed in inferioribus multa

Sunt aūt q̄dam q̄bus videt̄ esse q̄dem casus et fortuna imanifesta aūt humano intellectui tanq; diuinū quoddā ens ⁊ felicius. Quare ꝓsideranduꝫ est quid sit vtrunq; ⁊ si idē aut alter sit casus ⁊ fortuna. ⁊ quō in determinatas causas incidūt.

¶ In hac tercia ptcula ponit terciā opinionē. Dicēs q̄ sunt q̄dam q̄bus videtur casum ⁊ fortunā esse causas. sz nō humano intellectui imanifestas. tanq; fortuna eēt qđdā diuinius ⁊ felicius hoīe. ⁊ sup hoiem. Hāc nō reprobat. q⁹ fundauerūt se in altioribꝫ ꝑncipijs q̄ sint ꝑncipia naturalis pḣie. Subdit q̄ ex oibus h̄is oꝑtꝫ ꝓsiderare de casu ⁊ fortuna. quid sit vtrūq; ⁊ an sint idē. aut alter. drāt ab altero. aut in quē modū causalitatis reducant

Primū q̄dem igit̄ q̄m videm⁹ alia q̄dē semp sil̄r fieri. alia aūt sicut freq̄nter. manifestū ē q̄ neutri horū causa fortuna dicit̄. neq; quod ex necessitate ⁊ sp neq; eius quod ē sicut freq̄nter. Sz q̄m quedam fiunt ⁊ extra hec. et oēs dicunt hoc eē a fortuna. manifestū q̄ fortuna aliq̄d sit ⁊ casus. hmōi em̄ a fortuna fieri. ⁊ q̄ a fortuna hmōi esse dicimus. Eor̄ autē que fiunt alia q̄dem ꝓpter hoc fiunt. alia vero non. Hor̄ aūt alia q̄dem fm ꝓpositū fiunt. alia vero nō amb⁹ aūt sunt in his q̄ sunt ꝓpter hoc. Quare manifestū est q̄m in his que sunt ꝓter necessariū. ⁊ q̄ sicut frequenter sunt q̄dam circa que cōtingit quod ē ꝓpter hoc. Sunt aūt ꝓpter hoc quecūq; ab intellectu vtiq; agunt̄ ⁊ q̄cunq; a natura Hmōi igit̄ cum fm accidēs fiant a fortuna dicimus esse. Sicut em̄ ⁊ quod est aliud q̄dem p seipm est aliud autē fm accidens. sic ⁊ causam ꝓtingit esse. vt domus q̄dem p seipam causa est edificatiua. fm accīs aūt vt album vel musicū Per se q̄dem igit̄ causa finita est. fm accidēs aūt infinita. Infinita em̄ vni accidūt.

¶ Istud est scđm capl̄m in q̄ determinat de casu ⁊ fortuna q̄ ad eor̄ quidditatē. Diuidit̄ aūt pñs capitulū in tres ptes. In ꝓma assignat definitionē fortune. In scđa ostendit quid veritatis habeāt ea q̄ ab ātiq; dicta sunt de fortuna. In tercia ponit modos fortune. Prima ps diuidit̄ in duas ptculas. In ꝓma p̄mittit q̄ttuor diuisiones In secunda mēbra diuisionū applicat ad fortunā. inferēdo definitionē fortune. Quantū ad ꝓmā ptculā ponit primā diuisionē istā. Eor̄ q̄ fiunt. q̄dam fiūt semp. q̄dam fiunt frequenter. ⁊ in neutro istor̄ modor̄ ponenda ē fortuna eo q̄ vtrūq; h⁹ causam determinatā. ⁊ id qđ est ex necessitate ⁊ semp ⁊ id quod ē freq̄nter. Quedā vero fiūt extra hoc. id ē extra semp ⁊ frequenter. ⁊ in ill̄ aliq̄d fit a fortuna ⁊ h⁹ oēs dicūt. Et ideo manifestū est q̄ fortuna aliq̄d ē. et etiā casus ex q̄ aliqua sunt fortuita. ⁊ aliq̄ causalia Secunda diuisio ē. Eor̄ q̄ fiunt quedā fiunt ꝓpter hoc. id ē ꝓpter aliquē finē determinatū. alia vo nō fiunt ꝓpter aliquē finē. Tercia. Eor̄ q̄ fiunt ꝓpter finē. q̄dam fiunt fm ꝓpositū. alia vo nō fiūt fm ꝓpositum. vtrūq; tñ est de nūero eor̄ q̄ fiunt ꝓpter finē. ex q̄ apparet q̄ in his q̄ non sunt necaria nec ꝓtingētia vt in pluribꝫ. sunt q̄dā q̄ ꝓtingūt eē ꝓpter finē. ⁊ illa sunt q̄ fiunt ꝓpter finē q̄cunq; agūntur ab intellectu. ⁊ q̄cunq; agunt̄ a natura coīter loquēdo de natura. put oē illō dī natura qđ agit mō nature. Scđm ꝓpositū em̄ fiūt inqt Albertus q̄ fiunt a libero arbitrio. ⁊ intellectu deliberāte. sic̄ sunt oia volūtaria. Sz q̄ fiunt nō fm ꝓpositū. sunt illa q̄ fiunt a natura vel ab ania vegetabili vel sensibili. nō h̄ntib⁹ deliberationē Quarta diuisio ē ipsius causē. Causar̄ alia ē causa p se. alia est causa p accidens. ꝓbat rōne ⁊ exēplo. rōne sic. q⁹ illa que sunt. alia sunt fm se. alia fm accīs Exēplo ꝓbat. vt edificator est p se causa domus. album vo aut musicum causa ē p accidens ipius domus. quas ꝓpando ost̄ q̄ causa p se ē finita. cā vo p accīs infinita. eo q̄ infinita vni accidūt.

Sicut igitur dictū est cū in his q̄ ꝓpter h̄ fiūt. h̄ fiat tūc dicit̄ a casu ⁊ a fortuna Ipor̄ aūt dicta hor̄ adinuicē posteriꝰ determinanda. Nūc aūt h̄ fit manifestū q̄ vtraq; sunt in his q̄ sunt ꝓpter h̄. vt causa accipiēdi argentū venit vtiq; delatur⁹ pecuniā si sciuit venit aūt nō huius causa. sed accidit venire ⁊ facere hoc reportandi grā. Hoc aūt neq; sicut frequēter veniens ad villā neq; ex necessitate. Amplꝰ aūt finis ⁊ reportatio nō sunt in seipo causar̄. sed ꝓpositor̄ et ab intellectu. ⁊ dicit̄ a fortuna venire. Si aūt ꝓpositiones ⁊ huius causa aut semp veniēs aut sicut frequenter reportatur⁹ nō a fortuna. Manifestū itaq; q⁹ fortuna causa sit fm accidēs in his q̄ sunt fm ꝓpositū. eor̄ q̄ ꝓpter hoc sunt. vnde circa idem ⁊ intellectus ⁊ fortuna est. ꝓpositū em̄ non ē sine intellectu

¶ In hac scđa ptcula applicat mēbra diuisionū ad fortunā inferēs definitionē fortune Dicēs q̄ si aliq̄d fiat a causa p accīs. ⁊ sit de numero eor̄ q̄ fiunt ꝓpter finē. tunc dī

fieri a casu vel a fortuna. sed qñ a casu z qñ a fortuna dicit posteri⁹ dicēdum. deinde declarat exemplariter q̄ in his sunt que fiūt ꝓpter aliquē finem. vt si aliq̄s vadat ad foꝛ z roꝑtet argentū si sciuit z intēdebat reꝑtare pecuniā tunc nō est a fortuna. Si aūt non sciuit nec intēdebat tunc est a fortuna. Q̄ aūt fortuna sit in his que fiūt extra semp z frequenter ꝓbat. qz reportatio pecunie de villa aut de foro nec frequēter. neq̄ ex necessitate fit. ꝯ raro. g̃ cum sit a fortuna fortuna est eoꝝ que fiūt extra semp z frequēter. Deinde ostendit q̄ est in agētib⁹ ꝑ̄m ꝓpositum dicens. q̄ reportatio pecunie non est finis essentialis ꝓpter quē venit. sed tñ est finis ꝓpositi z intellect⁹. Pro q̄ est notādum ꝑm expositōem Alberti q̄ est duplex finis ꝓpositi z intellect⁹ Quidā est finis ꝓponentis z intelligētis sicut ille quem intēdit ꝓponēs. z quē scit. z ꝓpter quē operatur. z ille nō est fortunat⁹ Alius est finis ad quē termināt operatio ꝓpositi sine scitu z ꝑordinatōe ꝓponētis. z ille est fortuitus Ex dictis infert definitōem fortune dicēs manifestū est q̄ fortuna sit causa ꝑm accidēs in ꝓpingentibus que fiunt in minori ꝑte ꝑm ꝓpositū eoꝝ q̄ fiunt ꝓpter aliquē finem Vel sic vt ꝓsueuit cōiter definitio assignari Fortuna est cā ꝑ accēns eoꝝ q̄ fiūt ꝓpter ℔ in agētib⁹ ꝑm ꝓpositū extra sp̄ z freq̄nter Et ex ℔ etiā manifestū ē q̄ fortuna circa idē opat circa qđ intellect⁹. ꝓpositū em̄ deliberās de agēdis non est sine intellectu practico

Infinitas q̄dem igitur causas necesse est esse a q̄bus vtiq̄ fiat q̄ est a fortuna. vnde videt fortuna infinita esse z imanifesta homini Et est vt nihil a fortuna videbit fieri. Oīa q̄dem em̄ hec recte dicunt q̄m rōnabiliter Est q̄dem em̄ vt sit a fortuna. ꝑm accidēs em̄ fit. z est causa sicut accēns fortuna. sicut aūt simpl̄r nulli⁹ vt dom⁹. edificatoꝛ q̄dez causa est. ꝑm accēns aūt tibicē z venientem referēdi argētum nō huius causa venientem infinite sunt multitudine Et em̄ videt aliquē volēs z ꝓsequēs z fugiens z visurus. Et dicere esse aliq̄d extra rōem fortunā recte est Ratio em̄ aut est eoꝝ que semp sunt. aut eoꝝ q̄ sunt frequēter Fortunā aūt in his q̄ fiūt ꝓpter hec

¶ In hac secūda ꝑte ostēdit quid ꝓtatis habeant ea que ab antiq̄s dicta sunt de fortuna Et diuidit in duas ꝑtes. in ꝑma facit quod dictū est In secūda mouet z soluit circa dicta quādam dubitatōem. z ꝑmo ondit q̄d ꝓtatis habeat tercia opinio dicēs. necesse est esse infinitas cās a q̄bus fit id qđ est a fortuna. z ideo videt esse infinita z humano ingenio imanifesta z incognita Et videtur etiā aliq̄b⁹ nihil fieri a fortuna vt dixit ꝑma opinio Et dicit ꝓbus q̄ oīa hec aliq̄ mō recte z rōnabil̄r dicunt. ꝑmo q̄ nihil fit a fortuna. qz qđ fit a fortuna fit solū ab ea ꝑm accēns. sed qđ est ꝑm accēns nō est simpl̄r. sed ꝑm q̄d. g̃ qđ a casu z a fortuna fit non videt fieri nisi ꝑm q̄d. sed quod ꝑm q̄d est non videt esse aliq̄d. z sic nihil fit a casu z fortuna sicut a causa per se. Q̄ etiā sit infinita ꝓz. qz casus z fortuna sunt cause per accēns z nulli⁹ sunt cause per se. eo q̄ causa per se est q̄ essentialiter ordinat ad effectū ꝓducēdum sicut edificator est causa dom⁹ Causa aūt per accēns est q̄ adiūcta est cause per se per aliq̄d qđ accidit ei. sic tibicē ē cā dom⁹ aut venientis qz reporter pecuniā cū ꝓpter ℔ nō venerit. hmōi aūt cāe sunt infinite. qz ꝑ venisse. qz ibi aliquē voluit inuenire. vel qz ꝓsequebat illuc inimicū suū. vel fugit illuc inimicū suū. vl̄ qa venit visur⁹ locū illum. Deinde ondit iteꝛ q̄d ꝓtatis habeat tercia opinio dicēs. q̄ non est incōueniēs dicere fortunā esse de his q̄ sunt extra rōnem ꝓbat. qz rō est eoꝝ q̄ semp fiūt vl̄ freq̄nter. fortuna aūt est ꝑter hec in his que raro fiunt

Quare q̄m infinite que sic cause sunt z fortuna infinita ē Tamē in q̄busdam ꝛficiet vtiq̄ aliq̄s Nū q̄d igitur ꝓtingentia cause vtiq̄ fiant fortune vt sanitatis. aut spirit⁹. aut estus. sed non ꝛpilari. Sūt aūt alie aliq̄s ꝓximiores q̄ sunt ꝑm accēns causaꝝ.

¶ In hac secūda ꝑticula remouet dubitatōem incidētē circa dicta dicēs. qz dcm̄ est q̄ cause ꝑ accēns sunt infinite z ꝓpter hoc fortuna ꝺr infinita. dubitare ꝑt aliq̄s vtruꝝ casus z fortuna sint in accētalib⁹ ꝓpinq̄oribus cause ꝑ se. et non in remotioribus. sic fit sanitas ꝑ vētum quē aliq̄s subintrat ꝑter intētōem sanandi. aut ꝑ estum quē q̄s subintrat ꝑter intētōem. z non sicut in causis accētalib⁹ remotioribus z magis ꝑ accēns. sicut si fiat sanitas ꝑ depilatōez z abrasionē crinū. vel vtꝝ sint casus z fortuna in vtriscꝝ tam remotis q̄ ꝓpinquis Hāc dubitatōem Aristo. non soluit sed ꝺt tm̄ q̄ causaꝝ q̄ sunt ꝑm accēns. quedam sunt alijs ꝓpinq̄ores. q̄dam remotiores. Sed Albert⁹ soluēdo ꝺt q̄ ꝓtas isti⁹ q̄stionis ꝑm Themistiū z Alexā. est q̄ sanitas est a fortuna ex vtriscꝝ causis accētalib⁹ tam ꝓpinq̄s q̄ remotis. qz ꝛ cause ꝓpinque aliq̄d ꝓferant ad effectū. non tamē ꝑ se intēte ab eo q̄ ex eis ꝓsecut⁹ ē sanitatē.

Fortuna aūt bona dicit cū bonū aliq̄d euenit. pra ua aūt prauū aliq̄d euenit. Eufortuniū aūt z diffortunium est cum magnitudinē habentia sunt hec. vnde z secus ꝓpter malū aut bonū accipere magnum aut discōtingere. aut eucōtingere est. q̄m sicut est dicit intellectus Quod em̄ ad paruum distat tanq̄ nihil ꝛpabere videtur

¶ In hac tercia ꝑte Arist. ponit modos fortune. Et duo facit. ꝑmo quod dcm̄ est. secūdo attribuit eis quādā ꝓprietatem. Quo ad ꝑmum ꝺt. q̄ fortuna ꝺr duobus modis. vno modo ꝺr bona fortuna Alio mō ꝺr mala fortuna. bona fortuna ꝺr quādo bonū aliq̄d euenit homini ꝑter intētōem. Mala ꝛo q̄m euenit aduersum aliq̄d z prauū. Et subdit ꝓbus q̄ fortuna q̄ est circa ꝓspera nō habet nomen ꝓprium nisi q̄m magnū bonū euenit homini. z tūc vocat eufortuniū. Cum aūt magnū malū euenit tūc vocat infortuniū siue diffortuniū Rationem subiūgit. qz in magnis bonis vl̄ magnis malis dicim⁹ homini eucōtingere vel decōtingere. eo q̄ intellect⁹ actiu⁹ nō ꝺr variari vitā nisi ꝑm magna bona vel mala. Nec vita hominis variatōnem recipit ꝑm ꝓspera vel aduersa nisi sint magna. Sedm em̄ paruas fortunas vita hois q̄si nihil deberet videt. z ideo non dat noia ꝑticularia ꝓpis. ꝛ magnis Ibi ꝺr Albe. q̄ si parue fortune variarēt statū vite humane sp variaret z simul esset hō felix z nō felix. z ideo sicut fortune nō ꝺnt se ad vitam nō mutatiuā. ita intellect⁹ eas noiat Ex hoc textu solet allegari autoritas Quod paruū est. intellectus non reputat.

Ampli⁹ aūt incertū eufortuniū rōnabil̄r c. Fortuna em̄ incerta est. neq̄ em̄ vt sp neq̄ sicut freq̄nter possibile esse q̄ sunt a fortuna Sūt q̄dem igit ambo cause quēadmodū dcm̄ est ꝑm accēns. z fortuna z ca

ſus in ꝓtingentib⁹ fieri neq; ſimplr neq; ſicut freq̄n ter z eoꝝ q̄cunq; vtiq; fient ꝓpter aliquid.

¶ Hic attribuit modis fortune quādā ꝓprietatē dicēs fortuna ſiue ſit euforturniū ſiue infortunū incerta eſt z h̄ nō irrōnabilr. qz certitudo nō eſt niſi in his q̄ fiūt ſp vel freq̄nter. ſed neutro mō fit fortuna. eo q̄ fit in pauciori⁹ bus z nihil eoꝝ q̄ ſunt a fortuna poſſibile eſt eſſe ſemp vel freq̄nter. Deinde epilogat dicēs. q̄ caſus z fortuna ſunt cauſe ſm accñs z nō fiūt in ꝓtingentib⁹ ſemp q̄ ſunt neceſſaria. neq; fiūt in cōtingētib⁹ freq̄nter z fiūt in his q̄ fiunt ꝓpter aliquid ſicut dictū eſt.

Differt autem qm̄ caſus in ampli⁹ eſt q̄ fortuna Quod enī a fortuna eſt z a caſu. hic autem non om nis a fortuna eſt

¶ Iſtud eſt terciū capitulū in q̄ p̄h̄s ponit dr̄iam iter ca ſum z fortunā Et diuidit in duas ptes. In prima ponit dr̄iam iter caſum z fortunā accipiēdo caſum cōiter In ſe cūda ponit dr̄iam inter caſuz z fortunā. loq̄ndo de caſu ꝓprie Prima ps diuidit in duas ptes In ꝑma ponit dif ferentiā In ſcōa eā ꝓbat. Quātū ad ꝑmā dr q̄ differunt caſus z fortuna. qz caſus eſt in plus q̄ fortuna. qz omne qđ fit a fortuna fit a caſu. ſz nō ecōuerſo. g̃ caſus eſt ī pl⁹ āñs ꝓbat. qz fortuna fit in h̄is q̄ fiūt ſm ꝓpoſitū. ſz caſus fit in his q̄ fiūt ſm ꝓpoſitū z etiā in illis q̄ fiunt non ſm propoſitum.

Fortuna q̄dem enī eſt. z quod a fortuna eſt q̄buſcunq; z eucōtingere vtiq; inerit z oīno actus eſt. vñ necē eſt circa practicā eſſe fortunā. Signū āt eſt qđ videt idem eſſe felicitati aut ꝓpe. felicitas aūt praxis q̄dem eſt Eupraxia enī eſt q̄re q̄buſcūq; non ꝓtingit agere neq; a fortuna aliq̄d facere Et ꝓpter hoc neq; inaīatū nihil. neq; īfans. neq; bestia nihil facit a for tuna. qm̄ non h̄nt ꝓpoſitū Neq; enī euforturniū ne q; infortuniū ineſt his niſi ſm ſimilitudinē (ſicut di cit Protarchos) euforturnatos eſſe lapides ex quib⁹ ſunt are cum honorenť. Copulati aūt his ꝓculcanť Pati aūt a fortuna ineſt q̄dā mō. z his cū agēs ali q̄d circa hec agat a fortuna. aliter aūt non.

¶ In hac ſcōa pricula ꝓbat dr̄iam aſſignatā. Et duo facit. ꝓmo oſtēdit q̄ fortuna ſolū ſit in his q̄ agūt ſm p poſitū. Scōo q̄ caſus nō fit ſolū in his q̄ agūt ſm ꝓpo ſitū. Quātū ad ꝑmū ponit rōnem z ſignū ad h̄ oñden dū Ratio eſt hec. fortuna eſt in his in q̄b⁹ eſt eucōtingere id eſt bene agere z oīno act⁹. ſed agere bene vl̄ male ſoluz eſt in agēt⁹ ſm ꝓpoſitū. g̃ fortuna eſt ſolū in his q̄ agūt ſm ꝓpoſitū Signo ꝓbat. qz q̄dam dicūt q̄ fortuna eſt fe licitas vl̄ ꝓpe felicitatē. eo q̄ aliq̄d ꝓfert ad felicitatē. feli citas enī praxis q̄dam eſt. eo q̄ eſt eupraxia. g̃ q̄buſcūq; nō ꝓtingit h̄ mō agere illis etiā nō ꝓtingit aliq̄d facere a fortuna Et q̄ infert q̄ nullū inaīatū facit aliq̄d a fortuna neq; infans q̄ non valet adhuc vti intellectu. neq; bestia. eo q̄ talia nō h̄nt ꝓpoſitū niſi ſm ſilitudinē (vt dixit Pro tarchus) lapides ex q̄b⁹ fiūt altaria vl̄ imagines eſſe bene fortunatos. eo q̄ honorant. z adorant Copulati aūt eis q̄b⁹ aſcendit vel gradit infortunati ſunt. eo q̄ calcant pe dib⁹. Scōm ꝓpriatē tū nō fit in talib⁹ aliq̄d ſm fortunā niſi paſſiue cū aliq̄s circa aliq̄d talū operet aliquid a for tuna. z aliter non

Sed caſus eſt in alijs aīalib⁹ z inaīatis. vt equ⁹ caſu inquit venit. qm̄ ſaluat⁹ q̄dem veniēs. non ſa lutis aūt cauſa venit. z tripos a caſu cecidit. Stat q̄dem enī cauſa ſedēdi. ſed nō cā ſedēdi cecidit

¶ Hic p̄h̄s oñdit ſcōm videtz. q̄ caſus fit in his q̄ fiunt a ꝓpoſito. z etiā in his q̄ non fiūt a ꝓpoſito. z h̄ dupli. ꝑo oñdit q̄ fiat in his q̄ fiunt nō a ꝓpoſito in q̄b⁹ non ſit a fortuna. Scōo oñdit q̄ fiat tam in his q̄ fiūt a ꝓpoſito q̄ in his q̄ nō fiūt a ꝓpoſito. Quātum ad ꝑmū dr q̄ caſus reꝑitur in alijs aīalib⁹ ab homine opante ſm intellectū z etiā in inaīatis. Exemplū ꝑmi. vt equ⁹ venit caſu z ſal uat⁹ eſt. qz pdit⁹ fuiſſet ſi nō veniſſet. nō tñ venit ꝓpter h̄ vt ſaluaret. Exemplū ſcōi eſt. vt tripoda cecidit. eo q̄ re motū eſt id q̄ ſuſtētabat eā z cadēs ſic cecidit vt eēt ap ta ſedes ſedēti. z hoc fuit caſu. qz nō cecidit ꝓpter hoc

Quare manifeſtū eſt. q̄ in his q̄ ſimplr ꝓpter ali q̄d fiunt. cum nou accñtis cauſa fiunt q̄rum extra ē cauſa. tunc a caſu dicim⁹. a fortuna aūt q̄cunq; a ca ſu fiunt ꝓpoſitorum in habentib⁹ propoſitum. Si gnū aūt eſt quod vanū eſt. qm̄ dr cum nō fiat. qđ p pter aliud illi⁹ cauſa. vt ambulare ꝓpoſitōis cauſa ē Si ꝓo non fiat ambulāti. fruſtra dicim⁹ ambulaſſe z ambulatio vana eſt tanq̄ hoc fit fruſtra qđ aptū natū eſt alteri⁹ cauſa. cum nō includit illud cui⁹ cau ſa erat aptū natū. Quoniā ſi aliq̄s ſe balneatū di cat fruſtra qz non ꝺficit ſol. ꝺriſio vtiq; erit. nō enī erat hoc ꝓpter illud. Sic igit̄ q̄ anthomatū ſm no men eſt. cū ipum fruſtra fiat. Cecidit enī non ꝓutiē di lapis. ab eo igit̄ qđ āthomatū cecidit lapis. q̄a cecidit vtiq; a q̄dam. z percutiendi cauſa

¶ Hic oñdit q̄ caſus fit tam in his q̄ fiūt a ꝓpoſito q̄ in his q̄ non fiūt a ꝓpoſito dicēs. q̄ manifeſtū eſt q̄ vl̄ter i his q̄ fiunt ꝓpter finē aliquē q̄ non fiunt ꝓpter finem q̄ accidit z ſeqūtur ex fieri eoꝝ. dicūt fieri a caſu. a fortuna aūt ſolum q̄ fiunt a caſu in habentib⁹ ꝓpoſitū quod ꝓbat. q̄a caſus reperit in oñib⁹ in q̄b⁹ reperit fruſtra. ſed fruſtra repit tam in his q̄ fiunt a ꝓpoſito q̄ in his q̄ non fiunt a ꝓpoſito. g̃ z caſus fit tam in his q̄ fiunt a ꝓpoſito q̄ in his q̄ non fiunt a ꝓpoſito. Maiorē ꝓbat. qz caſus in greco vocat anthomatū. id eſt fruſtra. Minorē ꝓbat. qz fruſtra dicit quod fit ꝓpter finem vel ordinat in finem quē nō ꝙſeqūtur. vt deābulatio facta ꝓpter depoſitōem vētris ſi nō ſeqūtur depoſitio vētris. tūt ābulatio dr fruſtra facta Et dr notāter q̄ ordinatū eſt in finē. ſeu qđ aptū natū eſt eſſe gr̄a alteri⁹. qz ſi nō ſit finis nat⁹ ſeq̄ ad opatōem ali q̄ā. ſi tūc nō ſeq̄tur nō dr ꝓpter h̄ fruſtra. vt ſi q̄s balnea et in finē vt ſol ecylpſet. tūc talis balneatio nōē fruſtra ſi ſol nō eclypſet. qz talis finis nō ē nat⁹ ſeq̄ ad balneatōez Exēplū dat ī īaīatis. vt ſi cadat lapis de colūna ſubmo ta q̄ ſuſtētabat eū et vulneret aliquē. tūc fit caſu. qz nō ce cidit vt vulneraret. ſz ꝓpter pond⁹. aliq̄n tñ cadit vt vul neret. ſic q̄n ꝓiicit ab aliq̄ ad vulnerādum aliquem.

Maxime aūt ſepatū eſt a forma in his q̄ a natu ra fiunt. Cum enī fiat aliq̄d extra naturā. tūc non a fortuna. ſed magis ab eo qđ p ſe fruſtra eſt factū eſſe dicim⁹ Eſt aūt z hoc alterꝝ huius q̄dem enī exteri⁹ eſt cauſa. illi⁹ vero interi⁹ Quid igit̄ ſit ꝓpter ſe fru

stra. z qđ fortuna dcm̃ ē z qũo differũt ab inuicem.

¶ In hac secũda ptẽ pñdit qũo differãt casus ꝓprie dictus z fortuna. ponit aũt duas dr̃nas Quaꝝ ꝑma est. Casus maxime est in his q̃ fiunt a natura. qñ em̃ aliqđ in opib⁹ nature fiat extra intẽtiõem nature tũc nõ ỏz fieri a fortuna ꝯz ab eo qđ est p se frustra Exẽplũ extra textũ dat Alber. vt sext⁹ digit⁹ vel duo capita in vno corpe vl carẽtia digiti vel alioꝝ membroꝝ. fortuna aũt fit in his q̃ fiunt a ꝓposito. Secũda dr̃na. qz euẽt⁹ fortuiti causa ẽ tota extra. qz finis fortuit⁹ totus est extra eum cui accidit Sed casus in ope nature hz quãdã causam intra q̃ est materialis videlz diminutio materie vel corruptio alicuius ꝑncipioꝝ in materia. deinde epilogat.

Sed modoꝝ ąđem causaꝝ in ąbus est vnde ꝑncipiũ motus. vtrũqz ipoꝝ est. aut em̃ coꝝ q̃ sunt natura causa aliqua est. aut eoꝝ q̃ sunt sub ıtellectu cã semp est. sed eoꝝ multitudo indeterminata est

¶ Istud est q̃rtum capl'm in q̃ oñdit ad quod gen⁹ causę se reducunt casus z fortuna Et diuidit in duas partes. in ꝑma facit qđ dcm̃ est In scđa ex hoc inferẽdo destruit opinionẽ antiq̃ in ꝑmo capło recitatã. In prima duo facit. ꝑmo oñdit q reducunt ad causam efficiẽtẽ. sẽcũdo declarat ordinẽ quẽ habẽt casus z fortuna ad intellectũ z naturã. Quãtum ad ꝑmũ ỏz q ambo ista scz casus z fortuna reducunt ad causam efficiẽtẽ q̃ est vñ est ꝑncipiũ mot⁹ ꝓbat. qz ea q̃ fiũt a casu fiunt a natura cõiter loq̃ndo de natura. inqt Alber. p omni eo qđ mouet nõ nature. z ea q̃ fiunt a fortuna fiũt ab intellectu opante ita tñ q ambo sunt incerta opanti. sed vtrũqz istoꝝ facientiũ videlz natura z intellect⁹ sunt de genere cause efficientis. g̃ casus z fortuna ꝓtinent sub causa efficiẽte.

Qm̃ aũt sunt fortuna z casus cause eoꝝ q̃rũ vtiqz aut intellect⁹ fiat causa aut natura. tamẽ ꝑm accidens cum accñs causa aliqua fiet hoꝝ ipsoꝝ Nihil aũt ꝑm accñs ꝑus est his q̃ sunt p se Manifestũ est q nec̃ p accñs causa ꝑus est ea q̃ est p se posteri⁹ vtiqz est fortuna z casus. intellectu z natura.

¶ Hic oñdit ordinẽ casus z fortune ad naturã z intellectum Et vult q casus z fortuna sunt posteriores intellectu z natura. qz omne p accñs est posteri⁹ eo q est p se. sed casus z fortuna sunt cause p accñs. z natura z intellectus sunt cause p se. g̃ casus z fortuna sunt posteriores natura z intellectu Cõsequntiam ꝓbat. qz nihil eoꝝ q̃ fiũt ꝑm ꝑm accñs ꝑt esse ꝑus. eo q est p se. eo q omne p accñs reducitur ad aliquod p se.

Quare si ąđem maxime celi causa est casus necesse est ꝑus intellectũ z naturã esse z aliorum multorũ z huiusmodi omnis

¶ In hac scđa ꝑte ex dictis reprobat opinionẽ antiq̃rũ dicẽs. q casus z fortuna nõ sunt cause celestiũ z celi. ꝓbat qz casus z fortuna sunt post intellectũ causantẽ. z etiam post naturã causantẽ aliqđ p se. g̃ oꝑtet dicere q natura vel intellect⁹ sit causa p se celi z mot⁹ ei⁹. Scđo oꝑteret dicere q natura ꝑus causaret mlitudinẽ gñatoꝝ q̃ causaret celũ Tercio oporteret dicere q cause hui⁹ toti⁹ vniuersi qđ est ifra sphęrã actiuoꝝ z passiuoꝝ sint ꝑores causis celi ¶ Circa hũc tractatũ querit ꝑmo

Utrũ dfinitões casus z fortune z eoꝝ differẽtie sint a ꝓbo bñ assignate Et arguit q nõ. qz ens p accñs nõ cadit sub ꝯsideratõe alicui⁹ scie. sz casus z fortuna st̃ entia p accñs. g̃ nõ est de eis scia. z p ꝯsequẽs nec definitio Maioꝝ est phi i sexto metaphysice Scđo sic ꝓbus in textu nullã ponit definitõem casus. sed tm̃ definitõez fortune. g̃ Tercio sic Fortuna est effect⁹. g̃ male dr̃ in definitõe ei⁹ q sit cã. Añs ꝓbat. qz circa textũ dcm̃ est q bona fortuna est qñ euenit aliqđ bonũ. sed cuẽt⁹ boni nõ est cã sed effect⁹. Et ꝯfirmat. qz inuẽtio thesauri est effectus z tm̃ ỏz fortuna Quarto sic Casus z fortuna non st̃ cause p accñs. g̃ Probat añs. qz sic Polucles⁹ esset fortuna. eo q iuxta ꝓus dcã. ipe sit cã p accñs Etiã musicũ esset fortuna cũ sit cã p accñs edificij Quinto sic Casus z fortuna reducunt ad cãm efficiẽtẽ. vt oñlum est in textu. sed cã efficiẽs ad quã reducit fortuna aut etiam casus est cã p se. g̃ male ponit in definitõe q sit cã p accñs.

Sexto sit Ea q̃ fiũt ꝑter ℔ fiũt freqnter. sed casus et fortuna sunt extra sp z freqnter. g̃ nõ sunt eoꝝ q̃ fiũt ꝑt ℔. Cõfirmat. qz effect⁹ fortuit⁹ nõ est intẽt⁹ ab agente. g̃ ipe nõ est de nũero eoꝝ q̃ fiũt ꝑter ℔ Septio sic Casus z fortuna sunt idẽ essentialr. g̃ nõ hñt dr̃nam. Añs ẽ phi in textu. qz in ꝙunqz est fortuna. in eodẽ etiã ẽ casus ¶ In oppositũ est ꝓbus in textu.

Maioꝝ Circa mobilia. solũ ꝓtingũt casus z fortuna Minoꝝ In ąbus sunt cause p accñs. ad cãs p se reducibiles Cõclusio Igit ad naturalẽ phm̃ spectat de casu z fortuna facere tractatum

¶ Prima ꝓpõ pz. qz casus z fortuna sunt i his q̃ aliqn eueniũt qꝫ nata sunt euenire. z aliqn intẽdebat ab agẽte. sz talia solũ sunt in mobilibꝫ. qz ĩmobilia sp hñt se eodẽ modo z sunt necaria. igit casus z fortuna. z g̃ ỏz phs in textu q casus z fortuna sunt in his q̃ fiũt ab hũano ꝓposito seu hois volũtate q̃ est circa ꝓtingẽtia. vel ab his q̃ fiunt a natura q̃ etiã sunt mobilia z aliqn euenire pñt. ¶ Scđa ꝓpositio patz in vltimo capło huius tractat⁹. vbi oñsum ẽ q casus z fortuna reducunt ad cãm efficiẽtẽ q̃ est p se cã scz ad intellectũ aut naturã. ¶ Cõclusio sequit ex ꝓmissis. qz naturalis phs hz tractare de causis. sz casus z fortuna spectãt ad cãs. g̃ de eis habet determinare naturalis phs

¶ Secundi discursus

Maioꝝ Ad inuestigandũ dfinitõez casus z fortune. ꝙgruit q̃ttuoꝝ diuisiones ꝑmittere Minoꝝ Fortuna est cã p accñs in his q̃ ꝑm ꝓpositũ agũt. corũ q̃ ꝓpter hoc fiũt extra sp z frequẽter. sz casus ẽ in amplio⁹ se bñs ad fortunã vt q̃ddam gen⁹ Cõclusio Igit Cum spẽs abũdet a genere. oꝑtet ad dfinitẽdũ casuz a dfinitõe fortune aliquã dr̃naz tollere

¶ Prima ꝓpõ pz p ꝓcessum phi i textu q ꝑmã diuisionẽ ponit istã Eoꝝ q̃ fiũt q̃dã fiũt sp. q̃dã fiũt frequẽt. q̃dã extra sp z freqnter ℔ est raro Ex q̃ diuisione colligit q casus z fortuna nõ sunt eoꝝ q̃ sp aut freqnter fiũt. sz eoꝝ q̃ sunt extra sp z freqnter Ubi sciẽdũ q illa fiũt sp q̃ hñt cãs necarias q nõ ꝑnt impediri in ꝓductiõe suoꝝ effectuũ p aliqđ ꝓtrariũ. Sed illa fiũt freqnter q̃ hñt cãs ordinatas ad ipa. sed ille nõ sunt necarie. imo ꝑnt impediri a causalitate sua p aliqđ ꝓtrariũ Ea aũt q̃ fiũt a casu z a fortuna nõ hñt cãs necarias. nec etiã cãs determinatas siue ordinatas ad tales effect⁹. z ideo nõ sunt sp nec freqnter. sed extra hec z in paucioꝝ. Scđa diuisio est

Eoꝝ q̄ fiūt. alia fiūt ꝓter hoc. id est ꝓter alīq̄s fines determinatos. alia ꝙo nō ꝓter ℏ. eo q̄ in ipīs nō attēdit aliq̄s finis sīc̄ sunt ea q̄ sine deliberatōe fiūt ⁊ meditatiōe vt motio digiti fricatio barbe. aut aliq̄d hmōi Vel vt declarat ab algo Ea q̄ fiūt ꝓter ℏ sunt effect⁹ notabilis boni aut malicie ꝓter q̄s aliq̄d aptū est fieri vl' non fieri Et q̄ nō fiūt ꝓter ℏ sunt effect⁹ in q̄b⁹ nō est notabil' bonitas vl' malicia in q̄b⁹ nō repit casus vl' fortuna. vt si vadens ad foꝝ inueniat stramē in via q̄d nō intēdebat. vl' amittat aliq̄d quū vt modicū frāgat colopediū vl' simile nō d⁹ esse casus vl' fortuna. Sed si inueniat debitorē aut in fodiendo inueniat thesauꝝ. aut eūdo frāgat crus in talib⁹ dicim⁹ esse fortunā Tercia diuisio q̄ subdiuidit p̄mū mēbꝝ p̄dicte diuisionis est q̄ ea q̄ fiūt ꝓter ℏ. aliq̄ fiūt p̄m ꝓpositū. aliq̄ ꝙo fiūt nō p̄m ꝓpositū Est aūt fortuna in ijs q̄ ab intellectu practico ⁊ hūano ꝓposito fiūt. ⁊ ℏ ē p q̄d fortuna differt a casu Quarta diuisio Causaꝝ q̄dā sunt cāe p se. q̄dā sunt cāe p accīns. ex q̄ diuisione accipit q̄ casus ⁊ fortuna sit cā p accīns. q⁹ sīc eoꝝ q̄ sunt. aliq̄ sunt entia p se. ⁊ aliq̄ p accīns Sed diceret aliq̄s ꝓtra p̄mā diuisionē. q̄ nihil est quod fiat sp. q⁹ quod semp fieret hoc nunq̄ esset factum. sed impossibile est fieri quod impossibile est fieri. factum esse. Solutio. impossibile est fieri q̄d ipossibile est factū esse dū nō illd fieri sit ordinatū in factū esse. sed si fieri nō sit ordinatū in factū esse ℏ p̄t sp eē ¶ Sed⁹ ꝓpō p̄z p̄bam intextu q̄ ex q̄tuor diuisionibus ꝙcludit ⁊ infert definitōem fortune. q⁹ ex vltima diuisione colligit p̄mā particulā. q⁹ cū ois cā sit vl' p se vel p accīns ⁊ fortuna nō sit cā p se. p̄z q̄ ipa est cā p accīns. ⁊ ex tercia diuisione colligit q̄ fortuna est in agentib⁹ p̄m ꝓpositū. ⁊ ex sc̄da colligit q̄ fortuna est eoꝝ q̄ fiūt ꝓter ℏ. ⁊ ex p̄ma colligit q̄ fortuna ē eoꝝ q̄ fiūt extra sp ⁊ freq̄nter. ⁊ sic p̄z p̄ma ps minoris. sc̄da ps patz. q⁹ fortuna repit tm̄ in agentib⁹ p̄m ꝓpositū. sed casus repit etiā in alīs Agētia p̄m ꝓpositū dicūt ab Aristo. simpl'r agere. q⁹ hūt dominiū sui act⁹. alia poti⁹ agunt q̄m agāt ¶ Cōclusio sequit. ergo fortuna abūdat a casu illa dr̄a q̄ est in agentib⁹ p̄m ꝓpositū. q̄ illa ablata q̄d remanet erit definit⁹ casus Q̄z ār fortuna sit solū i agentib⁹ p̄m ꝓpositū. ꝓbatū est in textu. q⁹ fortuna solū reperibil' ē i illis in q̄b⁹ ꝓrigit bñ agere. ⁊ i hūnib⁹ dominiū suoꝝ actuū. casus ār fit etiā in brutis ⁊ in inanimatis Vñ dr̄t casus ⁊ fortuna sīc̄ gen⁹ et spēs. casus tm̄ ē in plus q̄z fortuna q̄dq̄d tm̄ est a fortuna est etiā a casu. sed nō ecōtra. Vñ ꝙsiderādū est q̄ casus accipit cōiter. ⁊ sic ē gen⁹ ad fortunā ⁊ casum ꝓprium dicim⁹. ⁊ p̄m ℏ definit⁹ aliter ⁊ aliter. Si em̄ accipiat casus in cōi ⁊ vt est gen⁹ tūc dimittit dr̄a ꝓtrahēs ipm̄ ad fortunā q̄z solū fieri in agentib⁹ p̄m ꝓpositū. ⁊ definit⁹ sic Casus est cā p accīns eoꝝ q̄ fiūt ꝓter ℏ extra sp ⁊ freq̄nter. ⁊ hec definitio p̄dicat etiā ⁊ p̄dificat de fortuna sīc definitio alia de hoie. sed hec definitio ꝓtrahit⁹ p dr̄am q̄ abūdat fortuna a casu sic cōiter sumpto. ⁊ tūc ꝓuenit def nitio fortune casui. sīc definitio hois alteri. Alio⁹ accipit casus ꝓprie. put ꝙdiuidit fortune. eo q̄ p̄m regulā topicā nō hz nomē hec spēs ipius casus impositū cedit sibi nomē diuisi seu sui gn̄is. Et sic vt elicit ex textu sic definit⁹ casus fortune ꝙdistinct⁹ Casus ē cā p accīns in nō agentib⁹ p̄m ꝓpositū eoꝝ q̄ fiūt ꝓter ℏ extra sp ⁊ freq̄nter. ⁊ sic de casu ꝓprie accepto nō vt gen⁹ ad fortunam sed disparatum quoddam loquitur philosophus in fine tercij capituli quando dicit. Maxima aūt separatū est a fortuna ⁊c̄.

Ad rōnes Ad p̄mā rōem dō̄m est q̄ bene ꝓbat q̄ de effectib⁹ casus ⁊ fortune nō ē sciētia. eo q̄ infinitis modis p̄nt fieri ꝓter multiplicē ꝓtingētiā accīrtū q̄z ꝙcursus inopinat⁹ est cā talū Etiā sciētia est eoꝝ q̄ sp vl' freq̄nter sunt. effect⁹ aūt fortuiti ⁊ casuales sunt extra sp ⁊ freq̄nter. attū de casu ⁊ fortuna vt ītō q̄dam causē p accīns p̄t haberi q̄dā cōis scia. q⁹ aūt ōr q⁹ ens p accīns nō est scibile. intelligit de ente p accīns causato. ⁊ etiā intelligit de scia ꝓpria ⁊ adeq̄ta. Aliter solet dici q⁹ de casu ⁊ fortuna est bene scia q̄d nois ⁊ abnegatia inēstū p p̄uatōem eoꝝ q̄ ꝓuenīt causis p se innotescit ꝓdicto eoꝝ. Aliī tm̄ solēt distinguere dicēres. q⁹ dupl'r est de aliq̄ scia Uno⁹ sīc illud q̄ p̄ se scit. ⁊ sic solū est scia de ꝙclusione. ⁊ sic de ente p accīns nō est scia. q⁹ tale ens non est nec̄ariū. Alio⁹ de aliq̄ ōr scia rancēs de eo de q̄ aliq̄d scitur. ⁊ sic de ente p accīns p̄t esse scia. q⁹ de eo sciri p̄t q⁹ est ens p accīns. ⁊ sic de casu ⁊ fortuna est scia p̄m cōes rōes casus ⁊ fortune ⁊ in ordine ad ea q̄ sibi ꝓuenīt p̄m cōes rōes sic sez q⁹ sunt cause p accīns ⁊ q⁹ fortuna ē in agentibus. siliter casus sīc̄ de his de q̄b⁹ aliq̄ sciunt. q⁹ de casu ⁊ fortuna formant q̄dā ꝓpōes hūtes nec̄aria ꝓtate ℑsta em̄ ꝓpō. fortuna est cā p accīns. est ꝙa ⁊ nec̄aria. vñ ℏ mō de falso ⁊ impossibili p̄t esse scia sīc̄ de ꝓpōne insolubili ⁊ hmōi. Ad sc̄dam p̄z solō ex declaratōe ꝙclusionis sc̄di discursus. Ad tertiā dō̄m est p̄m aliq̄s. q⁹ p̄hus nō eodem mō accipit fortunā definiēdo ipam ⁊ definiēdo eius fortunū siue bonā fortunā. q⁹ p⁹ mō loq̄t de ea vt est cā sc̄do loq̄ns vulgariter accipit ꝓ effectu ⁊ euētu fortuito Vel p̄t dici ⁊ melius q⁹ eodē mō hinc inde accipit. ℑz q̄ dō̄t q⁹ bona fortuna est q̄n euenit aliq̄d bonū nō intēdit dicere q⁹ euēt⁹ illius boni sit fortuna. imo est effect⁹ fortuit⁹. ℑz vult dicere q⁹ bona fortuna est q̄n euenit aliq̄d bonū. ℏ ē cā p accīns agēs p̄m ꝓpositū ꝓducēs bonū effectū nō intētum ōr fortuna bona ⁊ p accīns. agēs p̄m ꝓpositū ꝓducēs malū effectū ōr fortuna mala Per ℏ etz̄ p̄z solō ad ꝙfirmatōem. q⁹ vulgares accipiūt solū effectū fortuitū ꝓ fortuna Cui⁹ rō est. q⁹ noīa imponunt a notioribus nob. ℑz effectus fortuitus est nob notior cā sua. ideo vulgares noie fortune noiant effectū. Si aūt accipiat fortuna vt phi cōsiderāt sic est cā Ad q̄rtam dō̄m est. q⁹ fortuna est cā p accīns loq̄ndo de accīnte q̄d aduenit cause agēti p̄m actū nō aūt de eo q̄d accidit illi q̄d agit siue agēti p̄m q⁹ ē agēs in potētia. q̄uo accidit Policletū domificare. nō em̄ domificādo acq̄rit sibi illud nomē Policlet⁹ cū illud p⁹ habuit. vñ accīns casuale ⁊ fortuitū est mod⁹ ꝓtingētie vt ī paucionib⁹ incidēs in cāe agētis operatōe p̄m q⁹ actu operatur Et p ℏ etiā p̄z solō ad ꝙfirmatōem. q⁹ cā p accīns dicitur dupl'r Uno⁹. q⁹ accidit cāe p se. vt musicū domificatori. vl' q⁹ cā p se sibi accidit. vt cā p se disgregādi visum accidit parieti Alio⁹ ōr cā p accīns alicui⁹ effect⁹ nō q⁹ accidat causē p se. sed q⁹ tal' effect⁹ accidit effectui illi⁹ causē. vt domificatori est cā p accīns discordie q̄ orit ex domo facta. ⁊ illo⁹ fortuna ōr cā p accīns. nō ār p̄mo⁹ Vel p̄t dici q⁹ duplex est cā p accīns. q̄dā est q̄ aliq̄d facit ad euētū effect⁹ nō intēti. ⁊ illa ōr fortuna. Alia est q̄ nihil facit ad euētū effect⁹ nō intēti. ⁊ illa nō ōr fortuna. Ad q̄ntam dō̄m. q⁹ duplex est reductio alicui⁹ ad alterū. vna ē p̄m idētitatē q̄n sez reductū fit idem cū eo ad q̄d reducit. ⁊ sic p accīns nō reducit ad p se. q⁹ p accīns nūq̄ fit p se. ℑz ℏ mō bene reducit mod⁹ ad t̄minū ad quē. Alia est reductio p ꝙuersionē. q⁹ q̄d reducit ad aliq̄d ꝙiungit illi. ⁊ sic p accidens reducit ad p se. ⁊ fortuna ⁊ casus ad cām effigiētez

sez intellectū z naturā.reducunt eñ casus z fortuna ad cām ꝓxem q̄ est p se cā.tñ cā ꝓxima ꝑt adhuc manere p accūs.z sic est de fortuna z casu.qz respectu causaꝝ ꝓximaꝝ effectꝰ dicunt fortuiti.vel nō Ad sextā dām q̄ sz effectꝰ fortuitꝰ seu casualʾ nō sit finis essentialʾ ꝓpter quez agēs agit.est tñ finis ꝓpositi z intellectꝰ. Sed ꝓsiderā dū est ꝑm Alber.q̄ ꝓpositi z intellectꝰ finis est duplex· sez finis ꝓponētis z itelligētis.z finis ad quē termiaʾ opatio ꝓpositi z intellectꝰ.finis aūt ꝓponēz z intelligētis est quē intēdit ꝓponēs z scit z ꝓter quē opaʾ.z ille nō ē fortuitꝰ,sed finis ad quē termiaʾ opatio ꝓpositi sine scitu z ꝑordinatōe ꝓponētis est ille q̄ ē fortuitꝰ vt si esset ꝓponēs reportare pecuniā.z huiꝰ cā aut sp aut sic freq̄nter veniret tūc nō esset fortuitū reportare pecuniā. Sicut aūt ℔ se hz in ꝓposito.ita casuale se hz in alijs causis q̄ sunt ꝑter ꝓpositū agētes Per ℔ pz etiā solo ad ꝓfirmatōem Sz ꝓtra. Si q̄s balneet vt sol eclypsef tūc si ipe mūdef z sol nō eclypsef videt ꝑm dcā q̄ mūdatio eiꝰ esset fortuita.qz nō ab eo intēta Solo pz ex dictz.qz duplex est finis.sez opantis.z finis opis.finis opantis aliq̄n est stultꝰ inq̄t Alber.q̄n sez talis est ad quē nullo mō ordinaʾ sua opatio z quē impossibile est ꝓsequi p talē opatōem.sic si q̄s balneet vt sol eclypsef nō est illa balneatio casualis aut fruſtra Sed finis opis est q̄ freq̄nter obtinet ope illo Vel ꝑt dici ad ꝓfirmatōem q̄ duplr ꝺr finis intēt ab agēte.vnoꝰ ꝑm actū.z sic fouea est finis quē actu fossor intēdit Aliꝰ ē finis intēt ꝑm aptitudinē.id est.ē de nūero eoꝝ q̄ si ꝓficuisset adhuc egisset ꝓpʾ eundē effectū.sic inuētio thesauri. qz si fossor ꝓficuissz thesauꝝ inuenīēdū adhuc foueā fecisset.q̄ ꝑter fossor etiā nō ꝺr fortunatꝰ si in fouea inueniat lapidē vl̄ lignū putridū.qz ꝑter ℔ nō fodisset Ad vltimā pz solo ex declaratōe ꝓclusionis secūi discursus.sz eñ in eodē sint essentialʾ idē.vt aīal essentialʾ est idē cuz hoīe.z q̄libet superꝰ cū suo inferiozi.tñ accipiēdo casuz ꝓxie z vt in diuersis reperiūt sic ꝺnt realiʾ vt spēs disparate vnius generis. ¶ Sequtur secūda questio.

Utrum possibile sit aliq̄d fieri a casu z fortuna.z ℔ solūmō circa raro ꝓtingētia Et arguit q̄ nihil possit fieri a casu z fortuna.qz nihil ꝺr fieri nisi a cā legitima dicēte Platone in thimeo.q̄ nihil est ortū sub sole cuiꝰ legitima cā nō ꝓcesserit,sed cā ligitima est cā p se z ad effectū ordiata.g̃ nihil fit a casu z fortuna Secō sic Omne q̄d ꝯe est z nō est cā ℔ est ꝯe causatū.sed oē ꝯe causatū hz veram z determiatā cām Tercio sic.Sicut oīe accidēs reducit ad p se.ita ois cā p accns reducit ad cām p se.g̃ oīe q̄d fit a cā accītali necē est fieri a cā p se.sz q̄d hz cām p se nō est fortuitū nec casuale.g̃ nihil fit a fortuna z casu Quarto.Quicq̄d hz cām ordinatā z necariā nō est a fortuna aut a casu.sed oia q̄ fiūt z sunt hñt cām ordinatā z necariam.g̃ nihil fit a casu aut a fortuna Maior est nota.qz casus z fortuna sunt cāe non necarie sed p accns Minor ꝓbat.qz oia q̄ fiūt z sunt.fiūt z sunt a motu celi.ꝑ° meteoroꝝ.z octauo phȳsicoꝝ.sed iste est necarius z ordinatꝰ Quinto sic Fatū est in his rebꝰ inferioribꝰ.g̃ nihil fit a casu z fortuna Añs est Boetij.z cōsequētia ꝓbat.qz fatū imponit rebꝰ necessitatē Sexto sic. Deꝰ scit oia q̄ futura sunt.sed scia dei est imutabilʾ.g̃ nihil ꝓtingēter sed oia necario euenīūt. Septio sic Et est ꝓtra scām Vlidē q̄ ḣabeāt fieri circa ꝓtingētia ad vtrūlibet.qz nisi sic debuisset ipm excluſisse a definitōne.sed ℔ nō fecit.g̃ Octauo sic Illa q̄ subsunt volūtati nr̄e q̄ē libera sunt ꝓtingētia ad vtrūlibet.vt loq̄ nō loq̄ tc.sed in istis aliq̄d accidit ꝑt intētōem agētis.illō aūt qđ accidit ꝑter intētōem agētis est casuale vl̄ fortuitū.igit repiunt i ꝓtingētibꝰ ad vtrūlibet ¶ In oppositū ꝯtū ad ꝑmꝰ ē ꝑhs i textu Et q̄d scām ꝓmētatoꝝ Auerrois z Albe.z pluꝛes alij peripatetici Pro rsp̄ōne ponit iste discursus.

Maior Nō ē possibile.oia ex necessitate euenire Minor Sed in rebꝰ hūanis z nature.ꝺtigit aliter z aliter euenire Cōclusio Igit in hmōi rebus ꝺtingunt multa. a casu z fortuna.

¶ Prima ꝓpō pz ex textꝰ diuisiōe.qz ꝑter ea q̄ sp fiūt Aristo.ponit ea q̄ freq̄nt seu raro fiūt Patz etiā p ꝑhm ꝓmo ꝓthermenias.qz q̄cūq̄ fiūt ab actōnibꝰ nr̄is z a ꝓsilijs nr̄is illa nō euenīūt ex necitate.sed talia sunt mlta.qz oia volūtaria ꝓsiliari vl̄ nō.vt ꝺr ꝑ° ꝓthermenias. Etiam volūtas cū sit poña rōnalis ē ad oppositā.vt ꝺr secō ꝓthermenias.z ix.metaphy. Vñ Albe.ponēs diuisiones entiū iuxta ꝓdicta in textu ꝺt.q̄ q̄dā sp fiūt.vt ort aſtrorū Alia ꝯo nō sp sed tñ freq̄nter.z cām subdit.qz ea q̄ fiunt sp.fiūt a causis necarijs z sp eodē mō mouentibꝰ et hñt subam incorruptibilē morā Et iō nō ꝑñt habere ꝓrium impediēs in causalitate sua. Ea aūt q̄ sunt sic freq̄nter illa sunt ea q̄ hñt ordinatā cām nō necariā.iō ꝓtingit eis hȝe ꝓriū p qđ aliq̄n ꝑñt impediri ne ꝓducāt sua causata. sic est q̄ ex semie oliue gñetur oliua.z ex hois semie hō.zcijs. Et si ista duo ꝓparef tūc ea q̄ sunt necaria z sp sz mouētia z regulāta ea q̄ fiūt freq̄nter.sed nō accipiunt in toto regulā ipoꝝ ꝓter hoc q̄ materia ipoꝝ est cū ꝑuatōe z forma.nō in toto vincit eā Qz eñ ea q̄ sunt frequēt deficiunt ab ijs q̄ sz sp.℔ ē ꝑt materie eoꝝ ieqlitatē.eo q̄ ipa receptibilʾ ē ꝓrioꝝ z disponit ab ipis ita q̄ aliq̄n non obedit motoꝛi z forme.tñ ℔ ipm q̄ freq̄nt sunt hñt ab ℔ q̄ forma eoꝝ z ꝑtus formatiua eoꝝ est determinata ad vnū z traxit ꝑñalitatē materie ad vnū q̄ est se fuit indeterminata añ ꝯ aduenīret ei ꝑt ꝯo formatia vniꝰ determiati a motore determiato.z sic pz q̄ ℔ q̄ freq̄nter fiūt hñt a forma.sed q̄ aliq̄n deficiūt hñt a materia.Sūt etiā alia q̄ sunt extra hec z ꝑter hec sic sunt raro ꝓtingētia ¶ Secūda ꝓpō pz.qz tā res nature ꝯ res hūane sunt ꝓtingentes z mobiles.igit in ill ꝓtingit aliq̄d euenire ꝑter intentōem. in rebꝰ hūanis ꝓpter incertitudinē ꝓuidētie nr̄e. z in naturalibꝰ ꝓpter ꝓtingētia materie z occursuz ꝓriorū agentiū vt tactū est. ¶ Cōclusio sequitur ex ꝑmissis.

¶ Secundi discursus

Maior Reductio casus z fortune.est ad genꝰ efficiētis cause Minor Cōtingēs ad vtrūlibet. nō ex ꝑte agētis cāe sed a materia ortū hz Cōclusio Igitur Casus z fortuna non sunt nisi circa raro contingentia

¶ Prima ꝓpō pz ex dictz in textu.qz fortuna reducit ad intellectū practicū z casus ꝓxie dictꝰ ad naturā.sz intellectꝰ z natura sz cāe efficiētes.g̃ Nō eñ ꝓcurrūt casus z fortuna sic mata z foza fortuiti effectꝰ.qz ille sz cāe intrinsece z p se sui effectꝰ Nec vt cāe finales.eo q̄ ꝑtius a fine deficiūt z cadūt Sed diceret aliq̄s.natura diuidit in mateiaz, formā z ꝑuatōem.sz nullū illoꝝ ē cā agēs g̃ nata nō ē cā agēs Minor ꝓbat.qz cā agēs ē cā efficiēs q̄ ē extrinseca.sz nata est ꝑnꝰ z cā intrinseca eiꝰ in q̄ ē.Solutio.q̄ foza est cā agēs.sed ad ꝓbatōem dām.q̄ forma ꝑt ꝓpari ad duo Vnoꝰ ad totū ꝓpositū qđ ꝓstituit.z respectu illiꝰ ē cā formal z nō agēs Alioꝰ ꝑt ꝓpari ad motus z actōes totū ꝓpositū ꝓsequtes.z respectu illoꝝ est

cā agēs Nec est inconueniēs q vnū z idē sit cā agēs z for
ma relpectu diuersoꝝ quēadmodū ē in ꝓposito sic dcm ē.
¶ Scōa ꝓpō ꝑz. qz triplex est ꝓtingēs. s. ꝓtingens vt in
pluribꝫ. ꝓtingēs ad vtrūlibet. z ꝓtingēs vt in pauciorib⁹.
Inf q ꝓtingētia ē hec dīña. q ꝓtingēs vt in pluribꝫ ē cō
tingēs natū. z ꝓtingēs in pauciorib⁹ ē determinata cām
nō hñs. z vtrūq; istoꝝ est de gñe cāe efficiētis. qz omis
cā efficiēs aut est determiata. aut nō determiata. sed tñ
agēs Et qz nulla cā efficiēs se hz ad vtrūlibet. iō nō est cō
tingēs ꝑm cām efficiētes. sed est ꝑm cām materialē. Qz
ār nulla cā efficiēs sit ad vtrūlibet. oñdit Alb. exꝑplariter
dicēs. q ābulare z nō ābulare. q̄escere z nō q̄escere z hu
iusmodi sūt ad vtrūlibet sic dicūt Themist⁹ z Alex. nō ār
ad vtrūlibet nisi ꝑm q se hñt ad esse z nō esse. z nō hñt se
sūt ad eē z nō eē nisi in his in qb⁹ sūt materiale. hoc est in
mēbris mobilib⁹ ad hec opa. illa ār mēbra nihil agūt ad
finē aliquē. sed aliq̄d agit in ipīs a volūtate mouēte ea.
Si ār illa ꝓpenī ad volūtatē. tūc sūt frequēter vl sp. z sic
nō hñt se ad vtrūlibet Vnde em sola si in sua poña ꝓsi
derēt ad vtrūlibet se hz sic ꝓbat Aristo. nono ꝓme pīe.
Sic ꝑluere z nō ꝑluere est eq̄liter q̄m materia ei⁹ nō ē pl⁹
ad esse q̄ ad nō esse. Sed si dicat. ꝑluere in hyeme erit
vt in pluribꝫ ꝓpt formā z efficiētē. Et si dicat ꝑluere i esta
te in dieb⁹ canicularib⁹ erit in pauciorib⁹ ꝓpt efficiētē z forꝫ
mā. Vñ q̄diu volūtas ē ad vtrūlibet nō ē cā nisi poñalis
z idetermiata z nō exit in actū nisi determinet. qz si non
determinaret z tū in actū ꝓcederet ageret sīl⁹ ꝓria qđ est
ipossibile Et iō reducīt ꝓtingēs ad vtrūlibet ad materiā
z ad cām passiuā q̄ē radix ꝓtingētie. ¶ Conclusio ꝓbat
autoritate. z rōe. Autoritate Alexā. Themistij Auerrois
z Porphirij. q̄s z Alb. in hac sola imitat q̄ manifeste ha
bet ertiā ex exēplis ꝑbi q ybiq; exēplificat de ꝓtingente ra
ro. sic rarissime ꝓtingit fodiētē sepulchꝝ inuenire thesau
rū z eūtem ad forꝫ emēdi cā inuenire amicū quē nō intē
dit inuenire. Ratōe sic ꝓbat. qz casus z fortuna reducūt
ad cās agētes. vt dixit ꝑma ꝓpō. z ꝓtingēs ad vtrūlibet
nō hz se ex pte cāe agētis sic ꝓtingēs raro. vt dixit scōa ꝓ
positio. g̃ cū casus z fortuna sint de gñe cāꝝ actiuaꝝ nō
fiūt circa ꝓtingētia ad vtrūlibet. sed ꝓtingētia raro solū
mō Sz diceret aliq̄s. q̄re tūc Aristo dixit casum z fortu
nā fieri extra sp z extra freq̄nter z nō excepit ꝓtingētia ad
vtrūlibet So⁹ hui⁹ ꝑz ex dictis. qz ōt Alb. q cū ipe lo
q̄rēt de causis ꝓtingētib⁹ nō oꝑtuit ipm excipe ꝓtingēs
ad vtrūlib⁹. qz ꝑ se ꝑz q casus z fortuna sūt de causis agē
tib⁹. z iō nihil esset dcm q diceret esse extra ꝓtingēs ad
vtrūlibet. Sed cū tres sint modi cāe agētis in natā z vo
lūtate scz sp z freq̄nt z in pauciorib⁹. z ipe dixit q casus z
fortuna nō sunt in eo qđ sp. neq; in eo qđ freq̄nter relinq̄
bat ꝑ se ipm q essent in his q̄ in pauciorib⁹. hec Alb. in
ꝓmio capl'o. xij. tractat⁹ scđ ꝑm suā diuisionē Sed si
diceret aliq̄s Cōtingēs ad vtrūlibet pl⁹ se hz ad esse q̄ cō
tingēs in pauciorib⁹. z tū illō qđ ē ad vtrūlibet reducitur
ad materiā. g̃ multo fortiꝰ ꝓtingēs in pauciorib⁹ hñs se
ad esse hz reduci ad materiā Sol'o hui⁹ ꝑz ex dictis.
qz ꝓtingēs in pauciorib⁹ ē cā opposita ad esse z causat ꝑ
accīs. cū tū sit cum eo qđ disponit in oppositū sicut est de
pluuia in dieb⁹ canicularib⁹. Sed non est ita de cōtingen
ti ad vtrūlibet quod reducīt ad materiā vt ꝑz ex di
ctis Sed arguīt adhuc. q nullū sit ꝓtingēs in paucio
ribus. g̃ fortuna non habet fieri circa tale ꝓtingens. Vñ
cedens ꝓbat. qa si esset ipm non haberet causam. sed qđ
non habet causam non habet causam efficiētē. sed qđ non
habet causam efficiētē nō est de numero eoꝝ q̄ fiūt. z qđ
non est de numero eoꝝ q̄ fiunt non est ꝓtingēs in paucio
ribus. g̃ ꝓtingens in pauciorib⁹ nō est de numero eoꝝ q̄
sunt Sol'o Alberti capl'o decimotercio. Qz vt ex dictis
ꝑz non habet cām sed ꝓtingentē cām Et ōt causa ꝓtin
gens non q̄libet q̄ ꝑt impediri ab effectu. sed causa q̄ est
ꝑ accīs dicta nō ab accīte ꝑ se. sed ab accīte ꝓmuni.

Ad rōnes Ad ꝑmam dcm. q nihil est oꝛtū sub
sole cui⁹ causa legitima nō ꝑcessit ve
ra est illa ꝓpositio. Sed effect⁹ casualis z fortuit⁹ est accī
talis. z ille non habet cām legitimā ꝑ se. sed ꝑ accīs cum
sit inter cām z effectū ꝓportio. z sic effect⁹ ꝑ accīs habet
cām legitimā ꝑ accīs. z effect⁹ ꝑ se cām legitimā hz cām
ꝑ se Ad scōam dcm. q illa locutio seu ꝓpositio. Omne
quod vere est effect⁹ hz veram cām ꝑt duob⁹ modis in
telligēndo ꝓpter eq̄uocatiōem veri Vno mō incīpiendo veruz
ōt ꝑfectam causē. z sic nō est vera q̄m tūc verū nō oppo
nit ad falsum. sed ad ꝑm q̄d. z quarto mō cum simplr. z
sic idem est ꝑfecta causa z simplr causa Alio mō incīpiendo verū
ōt veram cām ꝓportiōis ꝑm modū debitū sibi. z ex h⁹ infer
ri nō ꝑt q id qđ habet verā cām habeat cām ꝑ se impedi
ente eq̄uocatiōne. Ad terciā patuit in ꝑcedēti q̄stione.
qz casus z fortuna reducūt ad cām ꝑ se sic ad cām ꝑ
rem. nihilominꝰ tū multi sunt effect⁹ fortuiti z casuales
in ordine ad cās ꝓximas. Ad q̄rtam dcm q respectu
motꝰ celi nullus est effect⁹ casualis nec fortuit⁹. qz atten
dunt ex pte cāe ꝓxime. nō ex pte ꝑme cāe. qz hz ipa necessa
rio z vniformiter z regulariter influat istis inferioribꝫ. tū
ꝓpter variā dispōnem materie q̄ est radix ꝓtingētie ineq̄
liter influ⁹ ille recipīt in his iferioribꝫ Ad q̄ntaz dcm
q fatū non necessitat hec inferiora. nec ipedit casum z for
tunā. eo q reb⁹ nō imponit necessitatē Pro q̄ sciēdū est q
fatū ꝑut ōt Boeti⁹. est inhere reb⁹ mobilib⁹ dispositiō
ꝑ quā diuina ꝓuidentia suis queq; nectit ordinib⁹. pui
dentia vero dei est in plus. Cum em ꝑma causaꝝ sit de⁹
z omnia quoꝝ causa est ꝓuidētiam habeant. eo q ipe est
causa ꝑ intellectū. z sua scientia est causa rer. ipse causat
ea sic q mediantibus causis vniuersalib⁹ ꝓducit cau
sas particulares. z mediātib⁹ ꝑticularib⁹ ꝓducit q̄cunq;
sunt a natura z a ꝓposito volūtatis Et q̄ illō qđ ꝑmo ꝑ
cedit ab eo est necārū. sic oꝛtes z mot⁹ eoꝝ. Quod aute
ab illo ꝓcedit z ab oꝛbiū motu ꝓtrariū habet. z ideo im
pediri potest. z ideo caret necessitate. sed euenit vt frequē
ter. z hoc est in elementoꝝ mixtione z causis seminalib⁹
rerum Nature autem opera z omnia fiunt ex his causis
Ex quib⁹ patz q triplex est oꝛigo fati. Prima est ꝑm quā
exit ab vniuersali ordine diuine prouidentie. Secunda
ꝑm quam descendit per ordinem causarum vniuersaliuz
ad ꝓximam nature ꝓcurrentium qbus duob⁹ modis
fatū oꝛino est immobile Tercia ē ꝑm quā descēdit in ꝑtic
patōem causaꝝ ꝑticularū vsq; ad vltimos effect⁹ natu
rales quo modo est mobile z impedibile z ꝑ ꝓsequēs vi
olētabile. z ideo natura subiecta huic fatali dispositōi ē
capax ꝓtrarietatis violēte. hz nō ꝑmis duobus modis
quia sic ordo vniformis est. z ita immobilis vnū aūt vno
modo se habens est causa vniformis effect⁹. sed in mate
ria declinat a regula. quia vnūquodq; recipīt in alio per
modū recipientis. Alber⁹ dat simile de regula edifica
toris. Ponamus enim q ipa non extrinsecus adiaceat
edificio sed ingrediatur z per ingressum suum in edifici
um rectificet ipm. tūc oꝑtet regulā ꝑm eē qđ hz in edificio

qđ ad pleuū rectificari nō ꝑt aliquā accipere curuitatē ꝑm esse. cū tū ꝑm se indeflexibilē habeat rectitudinē. qz nisi talem haberet nunqȝ ad ipam dirigerek edificiū ꝑm tantū rectitudinis quātum suscipere ꝑr. Sed an fatum sit ponendum ꝑm fidē aut pbiam. z alia que ꝓsiderari hñt de ipo querātur in ꝓmento Alberti scđo physicoꝝ. capitulis decimonono z vicesimo Ad sextam dām. q casus z fortuna nō tollūt imutabilitatē diuine ꝓuidentie. nec ipa imponit rebꝫ necessitatē. qz ea que sunt in ipa intēporaliter z simplr z imobiliter ꝑm q descendūt ex ipsa plus z plus fiunt tēporalia. z multiplicia. z mobilia. z ꝓtingentia Vñ illa rō ꝓcederet si ꝓuidētia causans faceret oīa ꝑ seipaz et auferret modū causalitatis ab oībꝫ causis secūdis et inferioribꝫ. qđ tū non est. Et ideo licz id qđ futurū est sit immobile ꝑm q pscientia est de ipo. tū ex hoc non seqtur q sit simplr imobile. qz iudiciū rei est simplr ꝑm causas ꝓximas. que qū sunt ꝓtingētes simplr ꝓtingens est. z qū stz necessarie. tūc etiā ipa res est necessaria. Et ideo nō est cōtradictio in hoc q pscia dei sit imobilis de rebꝫ. z res in se sint mobiles z ꝓtingentes. sicut nō est aliq̄ oppositio q pscia intēporaliter est de rebꝫ. z tū res rpales sunt in seipis

Ad septimā pz solo in declaratōe vltime ꝓcōnis. Fuerūt tū qđā. videlz Auicēna z qđā alij sapiētes ponētes casum z fortunā fieri in duobꝫ ꝓtingentibꝫ. scz ad vtrūlibet. et in pauciorib. sed nō in ꝓtingēti vt in pluribꝫ. quorū opinionē recitat Albertus cū motiuis in ꝓmētto. ij. physicoꝝ tractatu scđo. caplis duodecimo z decimotercio. Ad octauā dām. q in his q̄ subsunt volūtati nihil accidit ad vtrūlibet. qz volūtas nō mouet ad ꝓsequēdū vel fugiēdū q̄diu est indeterminata. sed post volūtatis determinationē ꝑt aliqđ fieri ꝑter eiꝰ intentiōem. z illud qđ sic accidit se hz vt raro ꝓtingēs. z plus se hz ad nō esse respectu cause efficiētis q̄ ad esse. eo q ipsa est magis determinata ad ꝓducendū intentū q̄ nō ꝓducendū.

Incidūt dubia. Primū An casus z fortuna sint cause ꝓplexe aut incōplexe. Et videk q sint ꝓplexe. qz dr Boeciꝰ in de ꝓsolatōe. casum esse ꝓcursum plurū cāꝝ inopinate ꝓfluentiū. Sed q sint incōplexe ꝓbak. qz sunt tū cause ꝑ se z nō ꝓposite ex causis ꝑ se z ꝑ accns ☞ Solo sunt cause ꝓplexe. dr em Boeciꝰ q ex cōcursu plurū cāꝝ ꝑ se inopinate ꝓfluentiū plerūq̄ solet casus accidere. eo q raro talꝫ ꝓcursus ꝑt ꝓuideri ab vtroq̄ ꝓcurrentiū. vez tū q ꝓpe icidit casus ab accēte qđ aduenit cause agēti ꝑ se ꝑter intentōem eiꝰ. qūo qs fodiēdo inuenies thezaurū inopinatū dr casualr seu ꝑrie fortuite thezauꝝ inuenire. In qua inuentōe est solū vna simplex cā agēs. scz ipe fodiēs. z est illud accns puta thezaurū inuenire. Et ideo sq casus et fortuna sunt cause ad minꝰ ꝓplexe ex ꝑ se z accēte. z cuz hoc aliqn ꝓplectūtur ex pluribꝫ causis ꝑ se simul cū accēte ꝓmuni eaꝝ Per hoc pz ad obiecta

Secundū dubiū An casus z fortuna bñ distinguātur ꝑ dñas intētōis finalis agēdi Et videk q nō. qz sic reducerenk ad cām finalē. Sed q sic videk. qz fortuna accidit intentōi agendi ipiꝰ ꝓpositi intellectualis. casus ꝓo accidit intentōi nature mō ꝓpositū ꝑt intēdere plura. natura ꝓo vnuz dūtaxat ☞ Solo. nō ꝑrie casus z fortuna determināt in gñe cause ꝑ accns supueniēs intentōi finis ꝑm q hmōi intentio mouet finalr. scz ꝑm q stat in exercitio motꝰ z causalitatz esse ętiue. vñ nō ꝓuat intentōem finis. scz incidit ꝑter eā. in signū cuiꝰ, nō obstāte tali accēte casuali ꝓordinatus finis nihilominus ꝑt poni in executōne qūo accidit cūti ad fodiēdū intētio emēdi pisces q nō obstāte fortuita inuentōe debitoris sui ꝑt emere pisces. g illud accns casuale ꝓuenit effectū finis. z ꝑ ꝓsequēs nō ꝑrie deordinat ipm. licz suspendat actū agentis in illū finē ordinatū. Vñ ptz solutio obiecti ꝝ. qz accns attribuit illi cui aduenit. vñ recte dicit Porphirius. q accns est aduenticie nature. aduenit aūt accns de quo est sermo operationi agentis

Tertiū dubiū An differētie fortune penes diffortunū z eufortunū sint bene posite Qz nō videk. quia infiniti nō sunt finite dñe. scz fortuna est qđ infinitū. vt dr in textu ☞ Solo sic. quia fortuna est accēntalis z rara humani ꝓpositi dispositio. ad finē boni vel mali ordinata. aut ergo hmōi dispositio habet rōnem finis in bono. z sic dr eufortunū. Aut in malo et sic dr diffortunū ¶ Ad obiectū dām. q licz dñe formales fortune sint infinite. puta accēntia inopinati concursus plurū cāꝝ. tū dñe finales sunt tū due. vtputa bonū z malū. ad que seu quos fines ꝓtingēter z mō quodam infinito. pducitur status fortune. Et qz in analogia finis et eoꝝ que sunt ordinabilia in finem ꝓprietas finis tenet rōnem maximi in bono vel malo. Ideo bene dictū est differētias eufortunij z diffortunij esse dñtias maximitatis seu excellentie in bono z malo

Quartū dubiū An modica dña apud rōnem reputetur nulla Videtur q nō. qz rō est vis subtilissima discernendi. ergo modica differentia in exteriori apparentia apud eam reputabit valde magna. ☞ Solo sic. loquēdo de rōne ꝓactica per eius prudentiā agendis finē imponente. z in tali fine quietem decernēte. talis em rō nō decernit differētias medioꝝ. in quib non potest quietari opinio fortuiti agentis qn potius dñas finiū statū hois euidēter distinguētium

¶ Ad obiectū dām. q bñ ꝓbat de ratōne specularia informata ꝑ habitū scie vel intellectus. sed in ꝓposito capit rō siue intellectꝰ ꝑ intelligētia ꝓactica ꝑ prudentiā informata. Vñ dr Albertus. q si parue fortune variarēt statū vite humane. sq variarek. z simul esset hō felix z infelix Et ideo sicut se hñt fortune ad vitā nō mutatiuā. ita nomiat eas intellectus. Vñ cūis fortune nō sint de ēentia felicitatis. eo q felicitas est actio ꝑm ꝑfectōem optimā ꝓtutis aie. tū bone fortune organice subueniūt felici z faciūt ipaz expeditiozē ad actus felicitatz. qđ sunt magne. Si aūt dare sunt tūc in nullo expediūt. z ideo nomen nō merent habere. Eodez aūt mō est de diffortunijs. hec em qđ magna sunt ꝓtribulāt felicez. cūis ipsis felix deceter vtak ex ꝓtute animi. Scz si que sunt fortune male. in nulla tribulāt felicē et ideo nec ille nomē ꝓprium habere merentur

Quintū dubiū An fortune trāsumptio ad inaiata sit rōnabil. Et videk q nō. qz in inaiatis nō inuenit similitudo actiua ad fortunā. scz tū passiua. qūo dictū ē in ter. de lapidibꝫ altraz q honorāk. nō q aliqđ agāt ad similitudinē fortune ☞ Solo sic. sicut ꝓbat obiectio. qz q̄ mō fortunati sunt accēntalr bñ dispositi in agēdo. sic inaiata de qbꝫ fit mētio in patiendo Vel dām ē aliter. q eufortuniū z diffortuniū nō sunt ꝑrie dñe accēntales icidētes circa finē intentōis. scz circa finem operis z executōis. q ēstaꝰ vel qes i bono vel malo. z iō q̄ mō eufortunite dicaꝰ honorak. nō qz qđ agat. sed qz posside. z hz tale bonū gra cuiꝰ et fit honor. Ita lapides honorabiliū edificioꝝ i ipēso eis honore ꝑ quādā similitudinē ꝓgruā dicūk eufortunati. Et sic pz soꝰ ad duᵐ z ad obieᵗᵘ

Sextū dubiū An pueri nōduz in vsu rōnis p fecti z alia aialia irrōnalia agā tur a natura Et videt q nō. qz in eodē aia est supa na turā z regina eius. g nō ecōuerso suscipit regimē z impssi onē a natura ☞ Solo sic. impulsiue seu efficiēter. licet nō finaliter. Cuius signū est. qz natura subministrat aie ad finē intentōis eiusdē aie. quo calor in corpe aiato nō incine rat p̄m virtutē sue nature. sed digerit z terminat ad spēm aiati ¶ Ad obiectū dōm. q bene verū est q directe na tura nō impōnit in aiam. sed potius natura finaliter ordina ta p aiam efficit instrumentū eius ad exercendū opa vite aialis. in quo exercitio ꝓtus nature directe impōnit in cor pus. z p quādā redūdantiā trahit secū vim aie tali corpi immersam. qđ nō pt facere circa vires aie itellectiue a cor pore separato

Septimū dubiū An frustra. z vanū. z ca sus differāt inter se. z ab otioso rōnabilibꝫ dr̄nūjs Et videt q nō. qz in textu dr̄ q est casus est anthomatū qđ ꝑ ꝰ sui nomē sonat p se fru stra. z otiosuz. g videt coincidere cū vano ☞ Solo sic qz sicut vanū ꝑuat finē sibi possibilē. z frustra negat finez Ita casus ꝓprie ponit quēdā obicē difficultātez vel aliqli ter suspendentē finis euentū. z sic hec tria ꝯcurrūt dr̄ter circa actōes finis. a qbꝫ in hoc differt otiosuz q est de se ex pers ordinis ad finē. vt si qs moueat digitū ¶ Ad ob iectū dōm. q in hoc deficit ꝓprietas nomis greci a noīe la tino. qz nō vlīter euētus casualis frustrat agētē a fine agē te. neqꝫ ponit aliqđ impossibile attingi p actiōem talis agē tis. z ideo casus ꝓprie nō dr̄ frustra neqꝫ vanuz latino ser mone. Et sic qđ arguebat de coincidentia otiosi cū vano silr̄ soluit. puta q otiosum ꝓprie nō coincidit cū vano. sz appellatōe ꝯmuni. Nā ꝓprie est quoddā accētale indiffe rens p̄m se. nec ad hoc nec ad illud ordinatū.

Octauū dubiū Quō casus z fortuna cum sint in genere cause agēris di stinguātur p differētias extra genus suū. puta finales ☞ Solo. qz sicut materia siue potentia existēdi habz se ad formā que est actus essendi tanqꝫ ad finē z bonū eius p cuius dr̄ntias ad genus z spēs ꝯtrahitur. ita potentia agendi ꝓportionabiliter distinguit p agere ordinatū in finez z ipm agere p dr̄nas finis subdistinguit

Que aūt sunt cause z quot sunt nūero. quot di ximus manifestū est. tot em̄ p̄m nūez ꝓpter qđ ꝯprehendit. Ad em̄ qđ qđ est reducit ꝓpter quid vlti mū in imobilibꝫ. vt in mathematicis. In diffinitōne recti aut ꝯmensurati aut alterius cuiusdā reducitur vltimū aut in mouētē ꝓmū. vt ꝓpter qđ certauerūt. qm̄ furati sunt. aut alicui⁹ grā. vt dominēt. aut in ꝯs q̄ fiūt materia. Quedem igitur cause he z tot sūt. manifestum est.

¶ Iste est q̄ntus tractatus. in quo postq̄ pbs determinauit de causis tā p se q̄ p accēns. ostendit ꝓmter q ad physicū spectat oēs causas cognoscere z p ipas demōstra re. Continet aūt vnicū capl̄m. qđ diuidit in tres ptes In qua ꝓma ostēdit q nō sunt plures cause q̄ q̄ttuor. In scda q de oibꝫ illis phs habz ꝯsiderare z eas cognoscere In tercia q p oēs hz demonstrare. Quātū ad ꝓmā ptem dt q manifestū est ex ꝓbus dictis in tercio tractatu. videlz q̄ z q̄t sint cause. quo p̄misso ponit rōnez ꝓbantē tm̄ esse quattuor cās. Et hec est rō. qz tot sunt cause z nō plures quot ꝯpēdit q̄stio ꝓpter qđ. sed q̄stio ꝓpter qđ ꝯprehendit quattuor causas. g̃ sunt tm̄ q̄ttuor cause. Dato⁹ relinq̄t nota. qz q̄stio ꝓpter qđ ꝯprehendit oia genera cā. Vltio rē. pbat ꝓmo de formali cā in immobilibꝫ z mathematicis qz qū in mathematicis q̄rim⁹ ꝓpter qđ sit rectū vel men surabile aut. q̄cūqꝫ aliud. tūc reducim⁹ ad diffinitōem z ad vltimū ꝓpter qđ. qđ est cā formalis i qua stat resolutio Sed q̄rendo de mobilibꝫ z physicis. tūc reducim⁹ q̄stio nē ꝓpter qđ in mouentē cām. vt cū q̄rim⁹ ꝓpter qđ illi cer tauerūt. vel qđ mouit eos ad certādū. rndem⁹ p cām effi cientē. qz furati sunt. z sic ꝑ eam⁹ q furtū mouit eos ad cer tamen. Si aūt q̄ram⁹ cāz finalē. tūc querēdo ꝓpter qđ cer tauerūt rndem⁹. vt dominent. Aut querētes cām in his que fiūt reducim⁹ aliqñ q̄stionē in materiā. Manifestū g̃ q hē z tot sunt cause

Qm̄ aūt cause quattuor sunt de oīnibꝫ erit physi ci cognoscere. z in oēs inducēs ꝓpter qđ demonstra bit physice materiā spēm z mouētē. z qđ est cuius cā. Ueniūt aūt tres cause in vnā multotiēs. Qđ qđem em̄ qđ est. z qđ cui⁹ cā est. vna est q̄ vero vnde mot⁹ ꝓncipiū specie est eadē hīs. hō em̄ generat hominē. et tenet physicus hec ꝯsiderare omnino quecūqꝫ mota mouēt. quecūqꝫ aūt nō. Nō aūt amplius physice sunt nō em̄ in seipis hntia motū neqꝫ ꝓncipia mot⁹ mo uent. sz imobilia sunt. Un̄ tria negocia sunt. hoc qui dē circa imobile. alia ꝯo circa mobile qđē icorrupti bile. qđā aūt circa mobilia corruptibilia.

Ista est scda ps hui⁹ capli. in q̄ ondit q physic⁹ hz cō siderare z cognoscere oēs cās. Et duo facit. ꝓmo p̄mittit intētū cū duobꝫ pambul̄ ꝓposito deseruiētibꝫ. Scdo ostē dit ꝓpositū Quātū ad ꝓmū dt. q cū sint q̄ttuor cause phy sici erit de oibꝫ illis cognscere. z reducēs oēs q̄stiones in ꝓpas dem̄ ostrabit physice materiā. formā. efficiētē. z finē. Deinde ponit ꝓmū pambulū dicēs. q tres cause multotiēs coin cidūt in vnā rē. qz in physicis forma q̄liquid est. z finis gra cui⁹ fit h qđ fit. coincidūt in vnā rē nūero. licz diuersi ficent rōne. Efficiēs aūt nō coincidit in idē nūero. sz i idē spē cū forma z fine si sit generās vniuocū. sicut hō generat hoiem. Scdm̄ pambulū est q physic⁹ hz ꝯsiderare oīa mouētia mota. qcūqꝫ āt sūt mouētia nō mota nō sūt apli⁹ physice ꝯsiderabilis nisi inqntū ad motū referunt. qz talia nō hnt in se ꝓncipiū physicū mot⁹. qđ est natura mouēs. sz cū talia mouēt. tūc mouēt p intellectū z sunt z manēt imo bilia Et subinfert. q tria sūt negocia cētrialiū ptiū phie. q dā em̄ ps est circa imobile p̄m ea z rōnē. sic negotiū meta physicū. qđā ps phie circa id qđ p̄m ea est mobile. z p̄m rōnem imobile z incorruptibile. sicut scia mathematicoꝝ. Tercia circa res mobiles z corruptibiles. sicut est physica

Quare ꝓpter qđ in materiaz reducēti reddit. z in eo qđ qđ est. z in ꝓmū mouēs. De gñatōe em̄ maxi me hoc mō causas cōsiderat qđ post aliqđ fiat. z qđ ꝓmū fecit. aut qđ sustinuit. z sic sp qđ ꝯsequtur Duplicia aūt sunt ꝓncipia mouētia quoꝝ alterꝫ nō physicū est. Nō em̄ mot⁹ ꝓncipiū hz in seipo. Hmōi autē est si aliqđ mouet qđ nō mouet. sicut est qđ penit⁹ est im mobile oīm ꝓmū. Et qđ qđ est z forma. Finis em̄ et cuius gratia. Quare q̄m natura ꝓpter aliquid est et hanc cognoscere oportet

Hic ꝓbus ostendit ꝓpositū. videlz ꝙ ph�yſicus hz ꝯſi/derare ⁊ cognoſcere oīes cauſas Et hoc ꝑmo oſtēdit de materia. forma. ⁊ efficienti. ⁊ hoc ſic. Quicunq; ꝯſiderat de generatōe rerū hz ꝯſiderare hmōi cauſas. ſph�yſicus hz ꝯſiderare de generatōe rerū. g̃ de materia. forma. ⁊ efficiē/ti. Minor eſt nota. Maiorē ꝓbat. qz in generatōe eſt ali/quid qđ fit poſt aliud. ⁊ hoc eſt forma. ⁊ oꝑtz eſſe qđ ꝑmo facit generatōem. ⁊ hoc eſt efficiens. ⁊ eſt aliq̃d qđ ſuſtinu/it paſſionē ⁊ formā. ⁊ hoc eſt materia. ⁊ ex his trib⁹ ꝯſeq̃/tur generatū. Notat tñ ꝓbs ꝙ duplicia ſunt ꝓncipia mo/uentia. quoꝝ vnū nō eſt ph�yſicū. eo qđ nō hz in ſe ꝓncipi/um motus. qđ eſt natura. ⁊ hoc mouet manens imobile. et eſt ꝑmū mouēs. Deinde ꝓbat etiā ꝙ ph�yſicus hz ꝯſi/derare de fine. ⁊ hoc ſic. qz ph�yſicus hz ꝯſiderare formā. g̃ et finē. Probat ꝯñtiam. qz forma ⁊ finis coincidūt. Et qz poſſ3 aliqs dicere ꝙ ꝯſiderat finē nō vt finis eſt. ſed ꝓpt hz rōnem forme. ideo ꝓbat alia rōne. illa videlz Naturā/lis ꝓbs hz ꝯſiderare naturā. g̃ finē. Añs eſt notū. ꝯñam ꝓbat. qz natura agit ꝓpter finem

Et penitus reddendū ꝓpter quid. vt qz ex hoc ne/ceſſe eſt hoc eſſe. hoc autē ex hoc. aut ſimplr. eſt. aut ſi cut frequēter. Et ſi hoc dēbet fieri. ſicut ex ꝓpoſitiōib⁹ ꝯcluſio. Et qm̃ hoc erat. qđ quid erat eſſe. ⁊ qz digni us eſt ſic nō ſimplr. ſed ad vniuſcuiuſq; ſubſtātiam

In hac tercia parte oñdit ꝙ ph�yſic⁹ hz demonſtrare ꝙ oīes cauſas. ⁊ hoc ſic. qz in ph�yſicis penit⁹ et vltēr red/dendū eſt ꝓpter q̃d. ſed ꝓpter q̃d reddit ꝙoēs cauſas. diffe renter tñ ꝓceditur in cauſis. qz ſi ꝓcedat ex cauſis ꝓxib⁹ ſm viā generatōis q̃ ſunt materia ⁊ efficiēs. tūc q̃nq; ſeq̃/tur aliq̃d ſimplr ⁊ neceſſario. Exemplū extra textum. vt ſi ſol oritur. ergo dies fit. Exēplū de materia. vt hoc eſt ꝓpo ſitū ex ꝯtrarijs. g̃ eſt corruptibile. Oñq; ꝓ̄o ſeq̃tur freq̃/ter q̃n ſeq3 nō hz necariū ordinē ad effectū. Exēplū eſt. vt ſe men eſt. g̃ fructus erit. Pōt em̃ fructus impediri multiplr Oñ aūt fit demonſtratio ꝙ cām formalē tūc ſeq̃tur effec/tus ex tali cā. ſicut ꝯcluſio ſeq̃tur ex ꝓpoſitōib⁹ neceſſarijs. ſed illa ſeq̃tur ex neceſſitate. g̃ ⁊ talis effectus. De cā fina/li pz. qz ex illo qđ dignius eſt etiā ſeq̃tur effectus ſic. id eſt ex neceſſitate. dignitas em̃ in ph�yſicis eſt finis ipe. eo ꝙ in natura nihil agit ocioſe vel fruſtra. Cauſe tñ iſte non ſunt reddende ſimplr. ſed ſm ꝙ ꝓportionātur ſubſtātie vni uſcuiuſq; rei naturalis

Incidūt dubia. Primū dubiū eſt. An ꝓpter q̃d ꝓprehendat oīa genera cāꝝ. Et videt ꝙ nō. qz pro/pter q̃d q̃rit de vltimo. ⁊ ſic ꝓprie ꝓhēdit genus cauſe fi nalis. ſicut ex quo cāz materialē. ſed quod vel per qđ cām formalē. ⁊ a quo vel vnde cām efficientē. ☞ Sol'o ſic. ſicut etiā ꝯcordat ꝓbs ſcdo poſterioꝝ. eo ꝙ in quolibet ge nere cāꝝ eſt ſtatus in ꝑma cauſa. que ſm, viā reſolutōnis ſui gñis eſt vltima. mō ꝓpter q̃d eſt q̃ſtio vltimi ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ qz finis eſt cā cāꝝ. ideo q̃ſtio ſue cauſalita/ti ꝓprie ꝙ quādā analogiā appropiat cuilibet cauſe inq̃rū i quolibet gñe cauſe repit̄ finis ⁊ vltimū ſuo modo.

Secūdū dubiū An dfinitōes oīes ſint im/mobiles Et videt ꝙ non. qz definitōes ph�yſice accipiūt motū ⁊ materiā ☞ So lutio ſic. qz eſſe q̃ditatiuū qđ explicat definitio ē tm̃ forma/le. ⁊ ꝙ ons nō ponale. q̃re nec mobile ¶ Ad obiectū dōm ꝙ liez ꝓcipiāt materiā q̃ eſt ortigo mot⁹ ſm potētiā. tñ ipa nō definit nisi ꝙ rōnē ſue imobilitatis ſm̃ actū. hāc aūt im/mobilitatē hz ex inchoata ꝑtipatōe forme. g̃a cui⁹ eſt genus ipſius eſſe.

Tercīū dubiū An ph�yſicus demōſtret ꝙ qđ libet genus cauſe Et videt ꝙ nō. qz ꝓncipiū ꝙ qđ fit de monſtratio eſt mediū qđ nō ꝑt eē cā materiał vel forma/lis ꝯcl'onis demōſtrāde. cui⁹ signū eſt ꝙ nō ꝑt intrare con cluſionē. ☞ Sol'o ſic. qz paſſiōes poñales demonſtrāt ꝙ materiā. ex q̃ illa eſt ꝓncipiū poſſibilitatiꝝ ad eſſe ⁊ nō eſſe paſſiones ꝓ̄o actuales rei exiſtēti ꝯgenias demōſtrat per formā. ⁊ ſic ſuo mō de alijs eſt inducendum. attēto ꝙ aliē cauſe ꝓprie hñt influxū ſup fieri ⁊ moueri. vñ paſſiōes mo tus ſm ꝙ hmōi ſunt ꝙ finē ⁊ mouētem demōſtrabiles ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ bñ verū eſt materiā ⁊ formā non poſſe ꝓprie aſſumi in demonſtratiōe ipius eē qđ intrinſece ꝯſtituūt. q̃le eē q̃rit ꝙ ſi eſt ⁊ q̃d eſt. ſed venit in demōſtra tionē q̃ſtionis ꝓpter q̃d formabilib⁹ de eē paſſionū ꝓpriaꝝ quarū ſunt cauſe extrinſece

Quartū dubiū An forma ⁊ finis ſint vna cā numero. ⁊ cū hijs efficiens vna ſpecie Et arguit ꝙ nō. qz vt predictū eſt cauſe dr̃ñt gñe. ſed ſic differētiū neq̃t eſſe coincidētia in ſpē vel nūero ☞ Sol'o ſic. loquēdo de eis materiał. id eſt ſm eſſe qđ hñt in cauſante ⁊ cauſato. qm̃ forma in cauſato ꝙ ipaz eſt ꝓncm ipi⁹ eē. ⁊ eſt finis ipius fieri. mō ꝯſtat ꝙ idē numero eſt termin⁹ fiēdi ⁊ initiū eēndi. Sil'r ſi accipiaſ forma ſm eē qđ hz in cauſante vniuoco. tūc ē eiuſdē ſpēi cū eē qđ hz in cauſato tal' cauſe. ſicut pz in exemplo text⁹ Nā hō gene rās eſt eiuſdē ſpēi cū hoīe gñato ¶ Ad obiectū dōm ꝙ bñ ꝓcedit loquēdo de rōnib⁹ cauſandi. ſz nō de eo qđ eſt cā

Quintū dubiū An mouētia non mota eſſu/giat ſcia ph�yſica. Et videt ꝙ nō. qz. viij. ph�yſicoꝝ determiaſ de ꝓprietatib⁹ ꝑmi moto ris oino imobil'. ☞ Sol'o ſic. qz ſcia tō dr̃ ph�yſica. qz eſt de re naturali. a ph�yſis qđ eſt natura. eicos ſcia. ſz natu ra eſt ꝓn⁹ mouēdi ei⁹ in q̃ eſt. ſicubi q̃ ē ꝑt⁹ mouēdi extrin ſeca ⁊ nō intrinſeca ei i q̃ ē. ibi ꝓprie nō ē res ph�yſica ¶ Ad obiectū dōm. ꝙ de ꝑ⁰ motore nō ſpeculaſ ph�yſic⁹ tanq̃ de ſubiecto vel aliq̃ ſubiectiua ꝑte ſui ſcibil'. qđo intelligit ꝓpoſiti dubij ſol'o. ⁊ ꝓbi intētio Cui⁹ signū ē ꝙ ipe ſubiūgit ſcias ſiue negocia ſciēdi diſtingui penes mobile ⁊ imobi/le. mō ꝯſtat ꝙ eūdē ꝓmo poſterioꝝ. ꝙ ſcie capiūt vnitatez (⁊ diſtinctōez a ſuis ſubiect⁹

Sextū dubiū An ꝙ imobile. mobile. ⁊ corru ptibile poſſit argui triplicitas ꝓbie Et arguit. ꝙ nō. qz mobilitas ⁊ corruptibilitas ſunt dr̃ñe rer⁹ ꝯtingēriū de q̃/bus nō eſt ſcia. ſz dr̃ñe nō ſcibil' nō ꝓñt diſtinguere ſciam ☞ Sol'o ſic. qz mobiliū ⁊ imobiliū. ſil'r corruptibiliuꝫ ⁊ incorruptibiliū eſt imediata diſparatio. ſicut tm̃ut noīa oꝑpō. ſz ſcie nō vniūf niſi ꝙ ſcibiliū vniuocas ⁊ ꝯcordes rō nes ¶ Ad obiectū dōm vt ꝑus. ꝙ mobile ⁊ corruptibile accipiūf dupl'r. vno⁰ potētiał'r. Alio⁰ actuał'r. ꝑmo⁰ ꝓnt eē dr̃ñe ſcibiliū. eo ꝙ mobile ſm potētiā ē imobile ſm̃ actū et ꝯtingēs i poña ē necariū in actu. mō de actu imobilib⁹ q̃q; ſint poñał'r mobilia ⁊ ꝯtingēria nō ꝓhibet eſſe ſcia

Septimū du. An ordo cāꝝ ſit vniformis. Aſſ. ꝙ nō. qz ordo cāndi videt ꝯformari ordini q̃rēdi ꝓpt̄ q̃d. ſz de eodē effectu ꝑ⁰ q̃rim⁹ ꝓpt̄ q̃d ē ex illa materia. deiñ ꝓpt̄ q̃d ꝑ talē formā. deiñ ꝓpt̄ q̃d a tali mouēte. ⁊ vltio ꝓpt̄ q̃d g̃a tal' finis. eo ꝙ hmōi q̃ſtio eſt reſolutoria. aliqn ecōuerſo deducit q̃ſtionis ordo ſicut patuit in textu. nā ꝑmo ponit forma. deinde efficies deiñ finis, deiñ materia. cū reduceret in ꝓpter q̃d q̃libet eā

☞ Solo. Nō. imo quadruplex. qz si attendak ordo influentie causalis sic finis qui est cā causaꝝ est ꝑma. deinde efficiēs a fine mota. deinde forma ab efficiente materie ꝓmunicata. z vltimo materia forme substrata. Si ꝓo attendak rō causandi. tūc cū ꝑmo sit forma ꝙ quā instaurak vis causandi in efficiente. que q̄dē cā efficiēs sic instaurata ꝓsequēter intendit finē gratia cuius ordinat influētias efficiētis z forme ad participatōem materie. ideo hoc mō forma est ꝑma. deinde efficiēs. deinde finis. z vltimo materia. Si vero attendak ordo existēdi tūc ille cause sunt ꝑ ordꝫ q̄ sunt ꝑ suppositē in existendo. quō efficiens est ꝑma deinde materia. inde finis ꝓuertēs z inclinās efficiētem ad causandū. z vltimo forma. que tactu efficientis educit de potentia materie. Sed si attendak ordo ꝓpinquitatis ad causatū. tūc materia est ꝑma que tota est intra effectū deinde forma. q̄ partim est intra z partim extra. deinde efficiēs a qua ꝓxime deriuak forma. z vltimo finis. Et sic ꝑz solutio obiecti. Et attende q finis hz duplicē existenti am. scz causalē in efficiente. z effectualē in effectu. iuxta quā duplicitatē in tercio ordine iā ꝑlibato finis potest esse vltima vel penultima.

Dicendū q̄dem igit ꝑmū. qm̄ natura eorum q̄ sunt ꝓpter hoc causaruz est. postea de necessario quō se habeat in physicis. In hāc em̄ cām inducunt oēs qm̄ calidū hmōi aptū natū est z frigiduz. vnū q̄dq; em̄ taliū hec ex necessitate sunt z fiūt z nata sūt Et nāq; etsi aliā cām dicūt quācūq; tangētes se gaudere sinunt. hic quidem ꝙcordiam z discordiam. ille vero intellectum

¶ Iste est sextus tractatus huius secūdi libri. in quo phs ostendit q natura agit ꝓpter finē. z q necitas in rebus naturalib; sumit ex fine. Et ꝑm hoc diuidit in duo capla. In ꝑmo facit ꝑmū. In scdo scdm. Primū capl'm diuidit in tres partes. In ꝑma ponit opinionē antiquorum dicentiū naturā nō agere ꝓpter finē. In secūda ostendit suum ꝓpositū. videlz naturā agere ꝓpter finem. In tercia soluit rōnes antiq̄ quib; ꝑbabāt naturā nō agere ꝓpter finem. In ꝑma duo facit. Primo intentōnem suā ꝑmittit narrādo opinionē antiquoꝝ. Scdo ponit motiua antiq̄ rum sic opinātiū. Quātū ad ꝑmū dt. q ꝙsequenter dām est. q natura est de numero cārum que sunt ꝓpter determinatū finē. Postea dām est de necessario quō se hz in physicis Deinde narrando opinionē antiquoꝝ dt q in hanc cām. scz materialē inducūr. id est reducūt oēs effect⁹ naturales. vt scz q calidū natuz est esse hmōi. z frigus. id est q calidū z frigidū sunt nata misceri in corporib; mixtis. et calidū natū est ascendere z frigidū descendere. q̄ vnūq; q̄ taliū scz effectuū naturaliū sunt hec. id est hmōi effect⁹ et fiunt. i. nata sunt fieri. z sic posuerūt omniū cām materiā. Si em̄ dicūt aliā cām q̄ materiā necessitantē esse rex naturaliū quācūq; illā tātū tangūt z sinunt se gaudere in hoc nō pquirētes veritatē de ipa volentes sic euaderre aliquas difficultates. tāgūt em̄ cām efficientē obscure. sicut Empe. qui dt eam esse ꝙcordiam z discordiaz. z Anaxagoras intellectum agentem.

Habet aūt oppositōem q ꝓhibeat naturā nō propter hoc facere. neq; qz melius. sed sicut pluit iuppiter. nō vt frumentū augmētet. sed ex necessitate Sursum em̄ ducta aquā ꝙgelari oꝑtz. z ꝙgelata aquā liq factā rursum venire. Augeri aūt cū hoc fiat accidit frumentū. Siliter si ꝑditur frumentū in area nō huius causa pluit vt ꝑdatur. sed hoc accidit. quare qui dez ꝓhibet sic z ꝓtes se habere in natura. vt dentes ex necessitate anteriores q̄dem acutos aptos ad diuidendū. maxillares aūt latos z vtiles ad ꝓterendū cibum. qm̄ nō ꝓpter hoc fieri. sed simul euenire. Silr aūt est z de alijs ptib; in q̄b; videt esse qd ꝓpter hoc Ubicūq; em̄ oīa accidūt. sicut si ꝓpter hoc fiant Nec q̄dem saluata sunt ab eo qd̄ ꝓpter se vanū ꝙstātia apte. Quecūq; vero non sic ꝑdita sunt z ꝑdūtur quēadmodū Empedocles dixit bouigenas z viripe/rias Rō q̄dez igitur quare vtiq; deficiet aliq̄s hec est z si aliqua alia hmōi est.

Hic phs ponit motiuū antiquoꝝ ꝓpter qd̄ dixerūt natura nō agere ꝓpter finē. Et ꝑ rō eoꝝ ex textu sic formari. Si natura ageret ꝓpter finē ageret id qd̄ melius est. sz natura nō agit semꝑ id qd̄ melius est. ergo nō agit ꝓpter finē Datorē relinquūt notā. eo q finis hz rōnē boni Dl nore ꝑbāt exēplariter. qz Iuppit pluit sepe nō vt augmētet frumentū. sed ex necessitate materie. qd̄ sic ꝑz. qz qñ ꝙ euaporatōes aqua fuerit sursum ducta ad locū frigidum oꝑtz eā ibi inspissari ex frigore z ꝙgelari. z postꝙ inspissata z ꝙgelata est tūc accipit formā aque grauis. ideo ex necessitate descendit deorsum. z si tūc casu inueniat segetes augmentat eas. si aūt iuppiter hoc faceret ex ꝓuidentia illius finis non destrueret aliq̄s segetes ꝙ pluuiā. sed tñ hꝫ accidit qz aliq̄s ꝙ pluuiā putrescit z ꝑditur frumentuz in area. sicut quando plus solito pluit in messe. Et dicunt antiq̄ illi hoc nō solū manifestū esse in trālmutatōe elemē toꝝ. sed etiā exemplū de hoc est in his que fiūt in aialib; ita q etiā fiūt ex necessitate materie. Dentes em̄ anteriores in aialib; sunt acuti nō ꝓpter diuidere cibū. z posteriores scz maxillares sunt lati z grossi nō ꝓpter ꝙterere cibuz aut ꝓpter aliquē aliū finez. sed qz posteriozes plus habēt de materia. anteriozes vero minus. Siliter quecūq; fiunt in alijs partib; aialiū dicūt fieri a casu. Sed tñ dicūt esse dr̄iam in reb; sic a casu ꝑdictis. qz qñ casu aliqua ꝙiungūtur q̄ sunt apta ꝙiūgi. scz q̄ ex ꝙtrarietate materie se nō corrūpūt. tūc sic casu ꝓducta saluātur. sicut qñ fiunt illa q̄ dicūtur fieri ꝙsuetο cursu nature. Qñ aūt ꝙiūgūtur ea q̄ nō sunt apta ꝙiūgi. tūc ex ꝙtrarietate materie corrūpūtur et nō saluātur. sicut Empe. dixit vaccas viriperas siue virigenas z bouigenas q̄ erant de genere bois seu viri superius. z inferius de genere bouis. Iste igit sunt rōnes q̄ inducerūt antiquos ad dubitādum de fine nature z silꝫ his quas nūc ponī nō est necesse.

Sed impossibile est ista hūc habere modū. hec q̄ dez em̄ z q̄cūq; sunt a natura. aut sp sic fiūt. aut sicut frequenter. sed eoꝝ que sunt a fortuna z ꝑ se vano nihil. Neq; em̄ a fortuna neq; a casu videtur pluere multotiens in hyeme. sed forte sub cane. Neq; cauma sub cane. sed sub hyeme. Si igitur a casu videnꝫ aut ꝓpter hoc esse. sed nō possibile est hoc esse. neq; a casu. neq; ꝑ se a vano. ꝓpter aliq̄d vtiq; erūt. Atuero natura sūt hmōi alia quēadmodū z ipi firmabāt hꝫ dicētes. Est itaq; q ꝓpt aliq̄d i his q̄ natura fiūt

et sunt. amplius in quibusdā finis aliqs est. huius cau
sa agit qđ ꝑ⁹ꝰ et qđ ꝓpter. Ergo sicut agit sic aptus
natū est. et sicut aptū natū est sic agit vnūqđq. si non
aliqđ impediat. agit aūt ꝓpter hoc. et qđ aptū natus
est itaq; huius cā. vt si domus eorū que natura fiūt
sic vtiq; facta essꝫ. sicut nūc ab arte est. Si autē q̄ na
tura. nō solū natura sed arte fierent. Siliter vtiq; fi
erent ſm q̄ apta nata sunt. ꝓpter ergo alterū alterū
Oīno aūt ars alia q̄dem ꝑficit q̄ natura nō ꝑt ope
rari. alia ꝙo imitat Si igit q̄ sunt ſm artē. ꝓpter hoc
sunt manifestū quot et q̄ sunt ſm naturam Siliter se
hnt in his q̄ sunt ſm artē. et in his q̄ sunt ſm naturaꝫ
posteriora ad ꝓora Maxime aūt manifestū ē in aia
lib⁹ alioꝝ q̄ neq; arte neq; quesitura neq; ꝛeliberatura
faciūt Un dubitabāt vtiq; intellectu. aut quodā alio
operantur aranee et formice et hmōi. paulatim aūt sic
ꝓcedēti. et in plantis apparet expedientia q̄daꝫ facta
ꝓpter finē. vt folia ꝓpter fructus cooptimētū Qua
re si natura facit et ꝓpter hoc ir̄ūdo nidū. et aranea te
lam. et plante folia gratia fructuū et radices non sur
sum sed deorsum gratia vegetādi. Manifestum q̄ cā
hmōi est in his que natura fiūt et sunt Et q̄m natura
dupl'r. alia vero sicut materia. alia q̄dem sicut forma
finis aūt hec est ꝓpter quem alia sunt hec. vtiq; erit
causa cuius gratia

Ista est scđa pars huius capli. in qua ꝓbat pbs natu
rā agere ꝓpter finē. et ꝑ q̄nq; rōnib⁹. q̄ ꝑ⁹ textū sic formant
Prima est. quecūq; fiunt in natura. aut fiūt a fortuna seu
casu. vel fiūt ꝓpter aliquē finē. sed in natura multa fiūt nō
casu nec a fortuna ergo multa in natura fiūt ꝓpter finem.
Minorē ꝓbat. q̄ quecūq; fiūt a natura fiūt semp sic. vel
saltē frequēter. sed illa q̄ fiūt a casu et fortuna fiūt extra sꝫ
et frequenter. et ideo nō est a fortuna seu casu q̄ multotiꝫ
ens pluit in hyeme. sed aliquid rationis haberet si diceret
pluere a casu sub cane in diebꝫ canicularibus. q̄ licꝫ hoc a
natura fiat. tñ raro. Siliter nō fit cauma vel estus casu in
diebꝫ canicularib⁹. sed aliquid rōnis haberet si diceret cau
ma et estum casu fieri in hyeme Et hoc ꝺt pbus etiā affir
masse oīm⁹ antiquos qui casum et fortunā dixerūt ēē cau
sas rerū. Concluditur ergo q̄ oīa naturalia fiunt ꝓpter
determinatū finem. ¶ Pro scđa rōne ponitur hec suppositio Jn quibuscūq; est aliqs determinatus finis oīa que
cūq; fiunt siue sunt longiora a fine. siue ꝓsequentia et ꝓxi
pinquiora fini. fiūt sic ac si fiant ꝓpter illū finē. et illius cau
sa tūc formatur scđa rō sic. Ubi vnūqđq; agit vt aptū na
tum est agi ibi oīa fiūt ꝓpter finē. sed in natura vnūqđq;
agitur sicut aptū natus est agi nisi sit aliqđ impediēs. igit
in natura oīa fiūt ꝓpter finē. Maiorē relinquit notaꝫ. q̄
vbi aliqđ agit aliter q̄ natū est agi. hoc nō agit naturalr
sed violente Minorem ꝓbat. q̄ si domus fieret a natura
eodē mō fieret sicut fit ab arte. et nō ꝓpter aliud nisi quia
sic nata est fieri. et ecōtra si ea que fiunt a natura fierent ab
arte. artifex eodē mō dirigeret ea in eosdē fines in q̄s na
tura dirigit ea ¶ Tercia rō. sicut se hꝫ ars in artificialib⁹.
ita se hꝫ natura in naturalib⁹. sed ea q̄ fiūt ab arte fiūt pro
pter finē. g̃ etiā illa q̄ fiūt a natura fiūt ꝓpter finē. Minor ē
nota. Maiorē ꝓbat. q̄ duplex est ars. q̄daꝫ est q̄ ꝑficit ea
q̄ natura nō ꝑt ꝑficere. et est q̄dam ars que facit ea que nō
sunt a natura inchoata. et hec imitat naturā. q̄ sicut in na
tura ꝓora sunt ꝓpter posteriora. ita et in arte ¶ Quarta rō
est. Aialia que nō agūt arte nec ꝓsilio nec deliberatōe et ce
tera aiata agūt ꝓpter finem. ergo natura agit ꝓpter finem
Añs ꝓbat ꝑmo de aialib⁹. q̄ illa ordinate ꝓcedūt et pau
latim in suis opatōib⁹. ꝓpter qđ q̄dam antiquoꝝ dubita
uerūt an operarent ab intellectu. sicut ꝑ⁹ de formicis et ara
neis. Scđo ꝓbat añs in plantis. q̄ in plantis folia fiunt
vt sint cooperimenta fructuū. Consequentia ꝓbat. q̄ si
cut opatio nature est vniformis. eo q̄ est ad vnū determi
nata. sic illoꝝ aiatoꝝ. q̄ vna irundo eodē mō facit nidum
suū sicut alia. et siliter aranea telā. Et sic etiā hnt plante fo
lia ꝓpter fructū. et radices nō sursum sed deorsum gratia
vegetandi. ¶ Quinta rō. Natura agit ꝓpter formā. ergo
agit ꝓpter finē. Añs ꝓbat. q̄ duplex est natura. quedā est
vt forma. quedā est vt materia. Cōsequētia ꝓbat. q̄ forꝫ
ma est finis materie et generationis.

Peccatū autē fit et in ijs q̄ stꝫ ſm artē. scripsit eīm
nō recte grāmaticus. et potauit medicus nō recta po
tione. Quare manifestuꝫ est q̄ silr ꝓtingit in his que
ſm naturā sunt. Si igit sunt q̄dā ſm artē in q̄b⁹ qđ
recte fit ꝓpter aliqđ fit. in q̄b⁹ aūt ꝑccat alicui⁹ gra
tia agūtur. sed fallit silr vtiq; et in phȳsicis. Et mon
stra sunt ꝑccata illius qđ ꝓpter aliqđ est. Jn substā
tijs ergo q̄ sunt ex ꝓncipio bouigena si nō ad aliquez
terminū et finē possibilia erāt venire corrupto ꝓnci
pio aliquo facta sunt sicut nūc in semine. Amplꝰ ne
cesse est semen fieri ꝑmū. sed nō statim aialia. et molle
ꝙo ꝑmuꝫ qđ semen erat. Amplius et in plantis inest
qđ ꝓpter hoc. minus aūt ꝺarticulatuꝫ est. Utiq; igit
in arboribꝫ fiant sicut bouigine et viriperie. sicut vitigi
ne et oliuepere. aut nō. incōueniēs eīm est. sed tñ opor
tuit sicut in aīalib⁹ est. Adhuc āt oportebat et in semi
nibus fieri vt contingit

Ista est tercia ꝑs huiꝰ capli. in q̄ ꝓbs destruit et soluit rō
nes mouētes ātiqs ad dicēdū naturā nō agere ꝓpter finē
et sunt tres. q̄ꝝ ꝑma est. Natura sepe deficit a fine. g̃ non
agit ꝓpter finē. Añs ꝓbāt. q̄ natura sepe ꝓducit mōstra
sed illa sunt pcā et defectꝰ in natura. Hāc soluit pbs. q̄
inconueniēs est dicere naturā nō agere ꝓpter finē. ex hoc q̄
in eius actōe ꝓtingūt monstra. ꝓbat q̄tuor rōnib⁹ ¶ Pri
ma est. q̄ ars agit ꝓpter finē. et tñ in eius actōe aliqñ ꝓtin
git fieri ꝑtm et defectꝰ. g̃ nō ꝺz dici naturā nō agere ꝓpt
finē. q̄ in eiꝰ actōe ꝓtingūt mōstra. Añs ꝓbat ꝑ duo exē
pla. q̄ grāmaticꝰ aliqñ nō recte scripsit. et medicꝰ aliqñ nō
recta potione potauit. Et ideo ex hoc magis seq̄t q̄ na
tura agat ꝓpter finē. q̄ pcā sunt illiꝰ qđ est ꝓpter aliquid
vñ bñ seq̄tur. in actōnib⁹ nature ꝓtingūt monstra. g̃ fiunt
ꝓpter finē. q̄d̄ eīm in natura recte fit nō hꝫ rectitudinē sa
am nisi ex ꝓportōe ad finē debitū quē attingit. et cuꝫ pecca
t ꝑtm suū ꝑpendit et ꝫ q̄ finē illū nō attingit ꝓpter corru
ptionem alicuiꝰ ꝓncipij naturalis. Oia eīm mōstra stꝫ pcā
nature intendēteꝫ finē quē nō attingere valet ꝓpter corrupti
onē alicuiꝰ ꝓncipij naturalꝰ. g̃ et in his substātijs de quib⁹
empe. dixit. q̄ in ꝑma ꝑte stꝫ bouigena. et in alia ꝑte hnt fi
gurā hois vel econuerso si nō potuerūt peruenire ad aliquē
terminū quē natura q̄ est vis formās semē ꝑstituit vel de
siderauit. Hꝫ factū est impedimētū corrupto aliq̄ ꝓncipioꝝ
et tō facta stꝫ mōstra sicut etiā nūc et sꝑ fit corrupꝰ i semine

¶ Scda rō. vbicūq; est determinatus ordo ꝓcedēdi ibi oꝑtz esse determinatū finē. sed ille est in operationib; nature. g̃ sunt ꝓpter determinatū finez. Maior est nota. qz nisi intenderet determinatus finis possent indifferēter quecūq; media accipi. qđ falsum est. qz alia sunt media ad formā domus ordinata. alia ad formā cyphi. Minorē ꝓbat qz in generatiōe aialiū oꝑtz ꝓmum fieri semen. z ex femine nō fit statim aial. sed oꝑtz ꝓmo ipm esse molle. deinde cōuertitur. format z maturat. ¶ Tercia rō. si natura diceretur agere nō ꝓpter finē ex h̄ q̄ ꝓduct monstra. tūc seq̄retur q̄ illis in quib; nō ꝓtingūt monstra magis q̄ueniret agere ꝓpter finē. sed hoc est falsum. Minorē ꝓbat. qz in plantis nō inuenīūtur monstra. ita q̄ generet vna ps plante vitis. z alia oliua. in aialib; aūt generātur monstra. generatur em̄ aial cuius superior pars est hois z inferior bouis. ꝑm Empe. oꝑteret aūt equaliter eē in plantꝫ sicut in aialibus ꝑm Empedoclē. ¶ Quarta rō. si natura ageret ꝓpter finē. tūc nō fieret generatio vnius spēi ex determinato semine. sed eque cito ex semine homis generaret bos. z econtra qđ falsum est. ergo natura agit ꝓpter finē.

Omnino aūt destruit sic dicens. Que natura q̄ dam sunt vel ꝑm naturā. Natura em̄ q̄dem sunt q̄cūq; a quodā in seipis ꝓncipio mota ꝓtinue accedunt ad aliquē finē. Ab vnoquoq; aūt nō idē vnicuiq; neq; cōtingēs. semp tm̄ in eūdē finē aptū natū est venire. nisi aliq̄d impediat. Qđ aūt est cuius cā z qđ propter hoc fieret vtiq; a fortuna. sicut dicimus a fortuna venit extraneus z balneatus abcessit. cū tanq̄ ꝓpter hoc veniens egerit. non ꝓpter hoc tm̄ venit. sed hoc solū ꝑm accns accidit. Fortuna aūt est cā q̄ sunt ꝑm accns. quēadmodū vt ꝑus diximus. sed cuz hoc semp aut sicut frequēter fiat nō ꝑm accns neq; a fortuna est. In physicis aūt semp sic ē nisi aliq̄d impediat.

Hic phūs soluit scdam rōnem mouentē antiquos ad dōm naturā nō agere ꝓpter finem. que est hec. Si natura ageret ꝓpter finē. sequeret q̄ illa que fierēt ꝓpter finē fierēt a casu. Sequelā ꝓbāt. qz oīa que fiūt in natura dicūtur fieri a casu z fortuna. Hanc soluit dicens q̄ hoc dicentes destruūt naturā z ea q̄ fiūt ꝑm naturā. ꝓbat ꝙ definitōez eoz que flūt a natura. Naturalia em̄ sunt quecūq; mota a ꝓncipio in seipsis existente ꝓtinue accedūt ad determinatum finem. z talis non ꝑt esse ꝓtingens sed certus z determinatus. z in illū semp res naturalis peruenīet nisi sit aliq̄d impediēs qđ corrūpat aliq̄d ꝓncipioz naturalium. Fierent aūt naturalia a casu z fortuna si fierent indeterminate. Sicut si aliq̄s extraneus venit ad nos z abcessit balneatus. cū tm̄ ꝓpter hoc nō venit. eo q̄ nesciuerit balneum nostrū paratuz. z ergo hoc euenit sibi ꝙ accidens. fortuna nancq; est de numero eaz cāz que ꝑm accns sunt. sicut prius dictū est. sed cū hoc semp vel frequēter fit. tūc non fit ꝑm accns neq; a fortuna. sed potius fit ab ordināte z ordinato ad certum finē. In phūs aūt semper sic fit nisi aliq̄d impediat.

Inconueniēs aūt est nō opinari ꝓpter aliq̄d fieri. nisi videatur moues deliberatiuū. z tm̄ ars q̄dē nō deliberat. Et nāq; si esset in ligno nauis factiua. siliter vtiq; natura fecisset. Quare si in arte inest ꝓpter aliquid. z in natura inest. Manifestuz est aūt maxime cū aliq̄s medicatus fuerit ipe seipm. huic q̄dem assimilatur natura. Qđ q̄dem igit natura sit cā z sit sicut ꝓpter aliquid. manifestū est ex dictis

Hic ponit z soluit terciā rōnem antiquoz quā sic formant. Nihil agit ꝓpter finē nisi qđ ꝓconcipit finē z deliberat de fine. natura aūt nō ꝓconcipit finē nec deliberat de fine. Quā soluendo interimit maiorē ferendo ꝓtra ipsaz instantiā. qz ars agit ꝓpter finē. z tm̄ nō deliberat de fine. eo ꝙ ꝑfectus artifex nō deliberat. cū ergo natura habeat sibi incorporatā artē ꝑmi motoris. opus eius certissimuz est licet non preconcipiat. Et essz sīle dt philosophus si diceretur q̄ ars nauigādi q̄ est in aia naute essz incorporata lignis nauis. tūc ars ei⁹ sibi incorporata dirigeret ipam nauem sicut facit ars naute. imo certius operaretur. eo ꝙ tūc esset naui magis essentialis z intrinseca. Et subdit q̄ natura maxime assimilat arti ꝙ quaz aliq̄s agit in seipm. sicut q̄ aliq̄s sanat seipm ꝙ artē medicine. Epilogando dr. q̄ q̄dem igit natura sit cā rerū z sit cā mouēs ꝓpter finē determinatū. manifestū est ex dictis

Qđ aūt ex necessitate est vtiuz ex suppōne existit aut simplr. nūc q̄dem em̄ opinātur qđ est ex necessitate esse in generatōe. quēadmodū vtiq; si aliq̄s murū ex necessitate esse existimet. q̄m grauia q̄dem deorsum ferri apta nata sunt. leuia aūt supeminent. Vñ lapides q̄dem deorsum in fundamentū. terra aūt sursum ꝓpter leuitatē. supemīnet aūt maxime ligna. leuissima em̄ sunt

¶ Istud est scdm caplm in. quo ostendit a quo sumat necessitas in reb; naturalib;. Et diuidit in duas ptes. In ꝑma parte ponit de hoc opinionē antiquoz. In scda determinat hoc ꝑm suā ꝓpriā opinionē. Anteq̄ ponat opinionē ꝑmittit suā intentōez dicēs. q̄ dubiū z questio est vtr necessitas in reb; naturalibus sit necessitas simplr. aut sit necessitas ex suppōne. hoc est tantū q̄rere. vtrum q̄n aliq̄d necessario euenit in reb; naturalib; eueniat necessario ꝑpter aliquē finē certū. aut eueniat necessario ꝓpter materiā etiā si talē finē nō haberet. Deinde subiūgit circa hoc opinionē antiquoz dicēs. q̄ antiq̄ q̄ dicūt oīa fieri casu. opinant in natura seu generatōe naturali nō esse necessitatem nisi absolutā q̄ est ex materie obligatōe. Sicut si aliquis dicat domū fieri ꝓpter obligatōem z aptitudinē materie. et nō ꝓpter suppōem finis. qz cogitat murū seu parietē esse factū z erectū nō ideo vt sustineat tectū. sed ideo qz paries ꝓponitur ex diuersis. quoz quedam sunt grauia. ideo necessario descēdūt deorsum in fundamentū. eo ꝙ sic mouēri apta nata sunt. q̄dam aūt sunt mō medio leuia. z ideo coherēt grauibus in inferioribus. z extendūtur altioza ꝓtingendo. z ita fit expansio parietis. lapides em̄ deorsum ferūtur z sunt fundamētum. z ligna medio mō leuia altius ascendūt z leuissima sunt in summo. Ita dicūt q̄ est motus mixtoz in mixtis. z ideo ex necessitate materie aduenīunt eis figure z forme ꝓpetentes motib; eoz

Sed tm̄ nō est sine his q̄dem factū est. Nō tm̄ ꝓpter hoc nisi sicut ꝓpter materiā. sed cā abscondendi ipsa z saluādi. Siliter aūt z in alijs oīb; in q̄b; ꝑpter aliq̄d est. nō sine q̄dem habentib; necessariaz naturam sunt. nō tm̄ ꝓpter hoc. sed aliter. sicut ꝓpter materiā. sed ꝓpter aliq̄d est. vt ꝓpter q̄d serra hmōi quatenus hoc sit z ꝓpter hoc. sed tm̄ id qđ est cuius

causa impossibile est fieri nisi ferrea sit. Necesse igit ferrea esse si serra erit t opus ipsius Ex suppositione igit necessariū est. sed non vt finis in materia Nam q necessariū est. Q aūt est cui⁹ causa in rōne est.

¶ Jn hac scda pte determinat q̄stionē fm ỹitatē. diuidit dik aūt in duas pticulas Jn ꝑma ponit suam solutiōem ad dubitatōem Jn secūda infert p modū cozollarij quaz causam habeat potissime physic⁹ assignare. Quo ad pmam pticulam dat hāc solutōem q cuius forma non fiat sine materia. tamē forma nō fit ꝓpter necessitatē materie. sed ratio necessitatis qua oīa ꝑncipia sunt necessaria sumit a fine. non sic q finis in se ipso sit necessari⁹. sed ex fine ratio necessitatis sumit Hāc ꝓclusionē ꝓbat ꝑ hs duab⁹ rōnib⁹ Quaz ꝑma potest sic formari. Sicut ē in artificialib⁹ ita est in naturalib⁹. sed in artificialib⁹ sumit necessitas ex fine. g t in naturalib⁹ Maior est nota. q tā artificialia q naturalia fiunt ꝓpter finem Minorē ꝓbat. q sicut est de domo q ꝑncipiū omniū eoz q̄ fiunt in domo est illud quod sibi ꝓponit efficiēs videlz opimentū a pluuijs in tempestate t ꝓtentiuū diuitiaz t saluatiuuz ꝓtentoz. t ꝓpter illum finem q̄ritur materia t ꝑparatur dom⁹. ita est in omnib⁹ alijs q̄ fiunt ꝓpter aliq̄d quod est cert⁹ finis eoz. nullū em̄ talū fit sine necessaria materia t dispolita ad suscipiēdum ipum finē t tm finis nūq̄ fit ꝑ pter materiā vel necessitatē ei⁹. sed ecōuerso materia et ei⁹ necessitas fit ꝓpter finē nisi eq̄uocatō fiat in ꝑpōne denotante causam inq̄t Albert⁹. vt scz dicat causa sine qua nō. et necessitas materie q̄ est causa disponēs in subiecto in q̄ finis habet esse Quod declarat in exēplo alio de serra Si em̄ q̄ratur ꝓpter q̄d serra est hmōi. hoc est ex ferro dicetur forma serre q̄ est dentario req̄rit talē materiā. Si aūt q̄ratur vlteri⁹ quare habet dentes in hmōi materia ferrea. dicet ꝑ causa vltim⁹ finis q̄ est opus serre qō ē dividere ligna. qō opus lz nō fiat nisi dētes sint ferrei. tamē opus qō est finis vlteri⁹ cui⁹ cā oīa fiunt nō est propter ferz t dētes. sed ecōuerso illa sunt ꝓpter illud op⁹ Si ergo nece est serrā esse ferreā t dētatā si debeat ꝑplere opus ei⁹. h tm non dr necessitatē finis ꝓpter quē sunt oīa q̄ sunt circa serrā. sed dr necessitatē q̄ est in materia t ei⁹ disponib⁹. finis em̄ non est in materia habens necessitatem. sed in ratōe. q sic est mouens artificē t efficit principiū totius operationis

Est aūt t in doctrinis necessariū t in his que fm naturā fiunt quodāmō similiter. q̄m em̄ rectū hoc ē necesse est triangulū duob⁹ rectis tres angulos habere equales. sed nō si hoc est illud. sed nō si hoc nō est neq ille rectus est. Jn his aūt que fiunt ꝓpter hoc ecōtrario est. Si finis em̄ erit. aut est illud qō est ante finem. aut erit aut est. si vero non. non sicut ibi. cum nō sit cōclusio ꝑncipiū nō erit sic. t hoc finis t quod cuius causa.

¶ Hic ponit scdam rōnem t duo facit. ꝑmo ponit rōem scdo circa ipam remouet dubitatōem Potest aūt scda rō sic formari. Sicut se hz ꝑncipium in demōstratōib⁹ t in disciplinis ita se hz finis in agibilib⁹ t naturalib⁹. sed in demōstratōib⁹ tota rō necitatis ꝓclusionis sumit ex ꝑncipijs. g in agibilib⁹ t naturalib⁹ tota rō necitatis sumit ex fine Maiorē ꝓbat exēplarit de illa ꝓclusione. q triangul⁹ rectiline⁹ hz tres ag̃ulos eq̄les duob⁹ rectis est necessaria q̄ oīdit necaria. q ꝑncipiū demōstrāis ipam est necariū. quā demōstratōem t cām necariā deducit Alb⁹. in ꝓmento Stat g ꝓbatio maioris in hoc Sic in demōstratōib⁹ si ꝑncipia sunt necaria. nece est ꝓclusionē esse necessariā t nō ecōtra. ꝑ em̄ ꝓclusio esse necaria aut vera ꝑmissis exñtib⁹ ꝓtingentib⁹ aut falsis Jta etiā est in agibilib⁹ t naturalib⁹ q si finis sit. nece est media esse vl fuisse t nō ecōtra. potest em̄ ꝓtingere q media in finē sint t q finis non erit

Principiū em̄ t hoc nō actionis. sed rōtinationis. ibi aūt rōtinatiōis act⁹. actus em̄ nō sunt Quare si erit domus hoc necesse fieri aut existere. aut esse. aut oīno materiā q̄ ꝓpter hec. vt lateres t lapides esse si dom⁹ est. non tm ꝓpter hoc est finis. sed aut sicut materia. vtiq̄ erit ꝓpter hoc. Omnino tm si nō sint nō erit neq̄ dom⁹ neq̄ serra. hec q̄dem nisi sint lapides. illa vero nisi ferrū sit. neq̄ em̄ ibi ꝑncipia sunt nisi triangulū duob⁹ rectis. Manifestū igit est q est necessariū in physicis q sicut materia dicitur t motus qui ipsius

¶ Hic ꝑbus soluit vnā dubitatōem circa maiorē secunde rōnis. posset em̄ q̄s dubitare qūo finis in agibilibus habeat se sicut ꝑncipiū in speculatiuis cū tm finis in agibilib⁹ sit vltimū. nō aūt ꝑncipia in speculatiuis. hāc soluit ponēdo dr̄iam dicēs. q in hoc est dr̄ia q finis est ꝑncipiū nō cognitōis sed actōis t opis Jn disciplinis aūt ꝑncipia sunt cognitōis t nō act⁹. eo q finis est forma actionis t intellect⁹ opatiui t ꝑmisse sunt forme speculatiui intellect⁹ t ꝑncipia speculatōis Per h facile soluit dubium q̄ q̄dam est ꝑncipiū opatōis. q̄dā cognitōis. nō ꝑncipiū opatōis est vltimū. t seq̄t ad alia. nō sic aūt est de ꝑncipio cognitōis Et h manifestat ꝓbs ꝑ exēpla. Si em̄ domus erit nece est hec materialia fieri aut existere pūtialit aut esse futura. Aut oīno t vlter loq̄ndo si finis esse supponat nece est existere lateres in tectis t lapides in fundamētis si dom⁹ esse vl fore supponit. Nō tm dr esse finis ꝓpter illa Jbi notat Alber. q finis nō est ꝓpt lateres t lapides. seu ꝓpt materiā si illa ꝑpō ꝓpter. notet circūstantiā finis. sed si notet cām disponētē tūc ꝑ dici ꝓpter illa. lz tūc ꝓprie dicet finis esse in illis. si em̄ materialia nō essent sub dispōne debita vlter tūc nō esset finis. sic dom⁹ nō est si nō sint lapides t ligna. Nec serra est nisi sit ferz dētatuz sic etiā in disciplinis bñ seq̄t. si ꝓclusio nō est nec ꝑncipia sunt necaria. sic si triāgul⁹ nō hz tres ag̃ulos eq̄les duobus rectis. tūc ag̃ul⁹ rect⁹ nō erit eq̄pollēs anglis rectis q̄ supponebat eis eq̄pollere. Concludit g q manifestū est q necariū in physicis est ex ꝓditōe finis. t etiā est ideis necitas q̄ est materia t mot⁹ materie q̄ ē dispositio ipsius

Et vtraq̄ physico dicende sunt cause magis aūt q̄ cuius causa. Causa em̄ hec materie est. sed nō hec finis. Et finis t cuius causa t ꝑncipiū a definitōe t ratōe est. sicut in his q̄ fm artem. Q̄m si dom⁹ talis est. oportet hoc ex necessitate fieri t esse. t q̄m sanitas hec est. hoc optet fieri t esse ex necessitate. sic t si homo hic est hoc. si aūt hoc t hoc. Fortassis aūt est in ratione necessariū determinati em̄ opus serrādi q̄m diuisio huius. hoc aūt nō erit nisi habeat dentes huiusmodi. Di aūt nisi ferrum. sunt autem t in defini-

tione quedam partes vt materia

¶ In hac secūda pticula scdē ptis pncipalis infert p modum corollarij quā cām magis debeat assignare z ꝓsiderare phylicꝰ dicēs q manifestū est q vtreqz cāe. scz materialis z finalꝫ dicēde sunt a phylico sz magꝭ illa cuiꝰ gratia fit totum quod fit Illam ꝓclusionē corollariā ꝓbat. pmo quo ad vltimā ptem scz q magis assignāda est causa finalis q̄ est formalis. qz illa est pncipiū in phylicis z ē causa materie fm q ipsa subiicit motui z fm q ipa mouet ab efficiēte. sed nō ecōuerso materia est cā finis nisi qz est causa eiꝰ sicut subiectū. z hoc fm esse finis. non tñ fm q̄ est finis seu causa finalis. Deinde ꝓbat q hz assignare finē seu cām finalē. Et p̄ sic formari rō. qz phylicꝰ hz bet ꝓsiderare z assignare definitōem. g̃ habet assignare finem. Ans pz. qz definitio est rō rei a qua scit z cognoscit res. non em̄ scit res nisi p suos terminos essentiales in q̄bus est suum esse. Cōsequntiā ꝓbat. qz pncipiū qđ est finis est etiā pncipiū a definitōe quā phylicꝰ dat dādo formam q̄ ponit rem intra fines z terminos sui esse. eo q forma est finis in oibꝫ phylicis. Et h̄ ꝓbat a simili in artib⁹ z pmo in arte q̄ imitat naturā. qz si domꝰ hmōi est. id est si est cooperies ab imbrib⁹ z saluans diuitias oportet hec materialia sic fieri ex necessitate z esse p̄sentia Idē ptz in arte q̄ iuuat naturā. Si em̄ sanitas socratis est talis. oportet hec materialia sic fieri z esse ex necessitate. scē purgatōnes. sudores z hmōi. Eodē aūt mō si homo est talis oportet vtreqz esse ea q̄ sunt materia eiꝰ sc̄ carnes ossa z huiusmōi. Et si sunt carnes z ossa oportz ea esse q̄ sunt añ ipsa. sic humores. z si hūores sunt oportz elemēta ꝓuenire ad mixtionē. z sic ꝑ posteriꝰ est causa z ꝓpter qđ ꝓsis. Desc̄dit q etiā materia est necaria z assignāda a phylico. Et stat ꝓbatio in h̄. qz forma z finis est necaria z assignāda a phylico. eo q necitas finis sumit a definitōe et rōne. g̃ etiam materia est necessaria z assignāda a phylico Cōsequntiā ꝓbat. qz i quibusdā finis nō ꝓplet nisi per materiā z formā. eo q materia intrat etiā definitōem in q̄busdā. Sicut em̄ serra nescit nisi notificet ꝑ definitōem ꝓtinētem materiā z formā. Si em̄ dicat q serra est instrumētum habens dētes nō erit definitio nisi includat materia dicēdo est instrumētum ferreū hns dētes. sic etiaz in phylicis q̄busdam materia intrat definitōem q̄si pars

¶ Sequitur questio

Utrum Propter finē pintētum agens natura. sit monstroz ꝓductiua Et arguit ꝓtra suppositū. q natura non agat ꝓpter finem. qz oīe agēs ꝓpt̄ finē mouet ab ipso fine. sed natura nō mouet a fine. g̃ ipa nō agit ꝓpter finem Minor ꝓbat. qz finis nō mouet nisi fm q est in intentōe agētis. finis aūt nō cadit in intētōe nature. cū nō habeat intentōem neqz cognitōem. Scdo sic. Omne agēs ꝓpter finem hz aliqđ finē sue actōis. natura āt nō habet finē sue actōis. g̃ natura nō agit ꝓpter finē Minor ꝓbat. qz gnātōes z corruptōes sunt actōes z opatōnes nature. z tñ nō habent finem. eo q ꝓcedunt in infinitum sed in infinito non est finis Tercio sic. Agens ꝓpter finem habet deliberare de medijs ordinatis ad eūdem finē sed natura non deliberat de medijs aliqbus. g̃ non agit ꝓpter finem. Minor ꝓbat. quia deliberare est agentis p rationem. sed natura est agēs irrationale. nec habens cognitōem Quarto sic Propter illud est actio nature a quo est necessitas in rebus naturalib⁹. sed necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumit a materia. g̃ agit ꝓpter materiam. Minor ꝓbat. qz vapores calore solis sursum eleuate ad mediā regionē aeris z ibidē inspissati necario descēdunt sed non ꝓpter finem. qz ille maxime esset augmētatio fruméroz z aliorz terrenaꝝ cērū. sed illa plerumqz destruit. g̃ nō descendit ꝓpter finem. sed ꝓpter materiam q̄ rōne sue grauitatis cogit descēdere vapores in aquā inspissatos.

Quinto sic. z est ꝓtra q̄situm scdm Videt em̄ q natura nō ꝓducat mōstra. qz natura semp facit de ꝓtingētib⁹ qđ melius est. sed melius est ꝓducere indiuiduū ꝑfectum q̄ monstz. igit nunqz ꝓducit monstz Sexto sic. Agens ꝓpter finem nō ꝓducit mōstra. natura agit ꝓpter finem. g̃ nō ꝓducit mōstra Maior ꝓbat. qz finis hz rōnem boni z monstz hz rōnem defectꝰ z mali. ¶ In oppositū est ph̄s in textu z ponit iste discursus

Maior Actio nature est ordinata. que fit a determinatis pncipijs ac per media debita Minor Causa finalis causarū potissima. his que sunt ad finem est ordinis impositiua Cōclusio Igit Natura agit ꝓpter pintentum finē. a quo sumit necessitas circa rerum naturaliū generationem.

¶ Prima ꝓpō q̄ ad pmā ptem pz ꝓ ph̄m octauo physicoz dicētem naturā esse cām ordinatōis Et rō illius est. qz actio nature est pncipalis actio ipsius intelligētie naturā dirigētis z mouētis in suum finē. est em̄ actio opꝰ intelligētie non errātis. Est tñ illa ordinatio differēter in celestib⁹ z subcelestib⁹. qz in celestib⁹ est sine erroze. z in subcelestib⁹ est cum erroze Sed diceres actio est suppositi. sz natura nō est suppositū. Dōm q natura capit dupliciter Uno⁰ ꝑ materia forma z ꝓuatōe. z sic natura nō ē suppositū. Alio⁰ capit ꝑ re naturali. hoc est ꝑ habente naturam puram materiā z formā. z sic talis agētis naturalis actio dr ordinata Jn cuius signū videmꝰ q eodem mō euenit effectꝰ nature semp vl̄ frequnter nisi p accns fuerit impedimētū ex pte alicuius pncipioz sic materie Secūda ps pme ꝓpōnis pz ꝑ ph̄m in textu. vbi dicit q ꝓ est semē z postea aial z pmo facit natura semē molle vt sit aptū natū receptōi figuraz. hoc aūt nō faceret natura tali ordine nisi esset semē ꝓpter aialis gnātōem Uñ dicit Albertꝰ q̄ q̄cūqz sunt q̄rum pncipiū est a re terminata p naturā z motꝰ eoz p res terminatas a natura hoz oīm ordo necario ē ad finē termiatū. tal āt finis ē gūeratōnis oīm aialiū ¶ Scda ꝓpō ꝗtū ad pmā eiꝰ ptē pz ex pdictꝭ qz ois cālitas in aliis causis est p pticipatōem finis. z h̄ in vno ordine causaz sic patuit. Secūda ps eiꝰ etiaz patz ex dictis de causis. qz finis est pmū in intētōe z vltimū in opis executōe. g̃ oportz oia media fieri fm exigētiaz finis. z supra dcm est q cāe itermedie reducūt ad finem. ¶ Cōclusio pz ꝑ ph̄m in textu. z ꝓbata est multis rōnib⁹ Uñ in causis subordinatis si abstrahat pma cā. necē est oēs scdas abstrahi. finis āt est pma cā. igit abstracto fine in reb⁹ naturalib⁹ nō erit aliq̄ cālitas in eis. z sic auferet ois mutatio. Scda ps ꝓclusionis pz. qz q̄libet cā inqz tū cā est pncipiū necessitatis. ita illa q̄ est maxie cā. maxime erit necitatis pn̄m. Uñ fm q̄druplex genꝰ cāe ē q̄druplex necitas Una est necitas q̄ dr necitas coactōis. z illa ē necessitas cāe efficiētis. sic dr q fur necario vadit ad patibulū. z sic necariū est triste. qz sic est violētū. violētia āt est cū q̄dam tristicia Alia est necessitas obligatōis. z sic dr necessitas materie. quo dr q materia ꝓpter ꝓuatōnem sibi annexā obligat rem naturalē ad corruptōem. Tercia est necessitas formē q̄ dr necessitas ineuitabilitatis. vt posito

sole necario ponit lumē. posita alia in corpe necario ponit vita. qz vita est formal' effect⁹ aie. Quarta ē necitas finis q̄ dz necessitas ꝓditionata. vt si q̄s velit trāsfretare necario habebit nauim Vñ pz q̄ necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumit ex fine. qz sumere necessitatē ex aliq̄ nō est aliud q̄ ponere necariā depēdētiam ad ipm Et g̃ si q̄rat an necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumat ex materia. si intelligat sic q̄ q̄stio an res naturales sic depēdeant a materia q̄ neēe sit materiā esse in reb⁹ naturalib⁹. tūc rūdendū est q̄ sic. qz res naturales nō p̄nt esse nisi habeāt materiā formaz z efficientē. Sed qz cālitas vni⁹ cāe p̄t esse cā necessitatis alteri⁹ vt dcm̄ est. ideo necessitas repit in causis q̄dā ordine. vñ ois necessitas q̄ est in alijs causis resolui ad necessitatē finis q̄ vt dcm̄ est nō ē necessitas absoluta sz cōditionata Et h nō attēdētes ātiq̄ dixerūt necessitatē in reb⁹ naturalib⁹ eē ex materia cui⁹ necessitas ē necessitas simplr. vt neēe est graue descēdere z leue ascēdere. nō em̄ aliq̄d p̄supponi ad h vt sit h necariū. Sed necariū ex cōditōe ē ad cui⁹ necessitatē oꝛtz aliq̄d p̄supponi neq; ipm ē necariū nisi ex suppōe. vt neēe ē te sedere si video te sedētē

Maioꝛ Monstra sunt peccata nature aliquez finē intendētis. quē attingere neq̄t ꝓpter corruptionē alicui⁹ p̄ncipij naturalis Minoꝛ Noꝛ in genere ē q̄druplex cā. multiplicioꝛ tn̄ si ꝑticulariter fuerit subdiuisa Cōclusio Igit' Natura est mōstrū ꝓductiua. q̄q̄ eoꝝ deformitas ab ipsa sit minime intenta.

¶ Prima ꝓpō pz ꝑ definitōem mōstri. vñ mōstꝝ ab Alber. sic definit' Mōstꝝ est peccatū illi⁹ q̄ in natura fit ꝓpter aliq̄d Vel sic p̄t definiri Monstꝝ est difformitas q̄dā in pauciorib⁹ ꝓuenies entib⁹ naturalib⁹. euenies p̄ter solitū cursuz nature. discōueniēs ill' ex q̄b⁹ traxit originē Vel sic Monstꝝ est idiuiduū p̄ter solitū cursum nature spēi illi⁹ indiuidui cū aliq̄ difformitate ꝓductū. Ex q̄b⁹ definitōib⁹ etiā pz q̄ monstꝝ est petm̄ respectu nature ꝑticularis materiā sui opis ꝓfigurātis. z g̃ monstꝝ ē q̄dā enormitas forme natural' ꝓueniēs p̄ter intētōem formātis materiā. sic bon⁹ scriptoꝛ ꝓtra intētōem sue artis q̄nq̄ facit lr̄am difformē z suo exēplari artificiali' p̄cōcepto dissimilem. lz maneat spēs ei⁹ ꝑ quā discernit ab alia lr̄a. recte g̃ talis defect⁹ egrediēs ordinē intētōis naturali' agētiū dz petm̄ Altꝝ exēplū fuit in textu positū de medico q̄ aliq̄n dz peccare ꝓpt obmissionē alicui⁹ ꝓncipioꝝ. z sic nō recta potione potauit. Cū g̃ ars imitet' vl' ꝓpleat naturā accidit etiam peccare in natura. q̄n sz natura operās ꝓpter corruptōem alicui⁹ ꝓncipij naturalis nō ꝓuenit ad finez intētū Vñ q̄d q̄d in ill' recte fit nō hz rectitudinē nisi ex ꝓportōe ad debitū finē quē attingit z cū peccat' petm̄ ꝓpendit ex h q̄ finē illū nō attingit ꝓpt corruptiōem alicuius ꝓncipij natural'. ¶ Secūda ꝓpō est Alberti. ꝓma cā in gñe est diminutio materie. secūda superfluitas materie. tercia ē impꝛportionabilitas q̄litatū ad materiā. q̄rta est malicia cōtinētis Et p̄t sufficiēter sic sumi. qz mōstꝝ noiat defectū incidētē p̄t intētōem agētis natural'. defect⁹ āt nō hz cāz effectiuā sz defectiuā. ītō tot modis ꝓtingit fieri monstrū q̄t mōdis ꝓtingit incidere defectū ex pte naturalīū agētiū h āt defect⁹ nō p̄t accidere ex pte forme q̄ ē ꝓncipiū agēdi. eo q̄ illa ꝑ naturā ē recta. sed ex pte dispositionū z inq̄litatis z inobediētie materie q̄ nō ē ex natura sua recta sed vtriꝝ ꝓtribilis. Aut g̃ materia ē inobediēs ex pte q̄ntitatis. Si ꝑm. h est duplr. vl' q̄ntitatis excedētis ꝓportōez ꝓtutis agētis in cā aut ꝓportionabilr deficiētis. z sic iuxta dīnas q̄ntitatis discrete z ꝓtinue fiūt h mō q̄ttuoꝝ mostroꝝ gña. Si scōm sz ex pte q̄litatis. h etiā ꝓtingit dupl'r. Aut ex pte q̄litatis materiaz ad oppositū disponētis vꝛpura si materia formāda ꝑ caliditatē sit ꝑ frigiditatē male formabil' vl' difficulr' Aut ex pte q̄litatz q̄ est dispō mala ꝓtinētis z ꝓseruātis materiam sic formādā quo dispō matricis vl' cuiuspiā alteri⁹ loci efficit' accītal' occasio mōstrosi defectus illi⁹ qđ gignit in eis. Vñ Alber. ꝓmā cām in gñe subdiuidit in tres modos. qz diminutio materie fit. aut ꝑm diminutōem magnitudis mēbroꝝ tn̄ z nō ꝑm numez. aliq̄n ꝑm diminutōem magnitudis z numez sil'. aliq̄n ꝑo ꝑm numez z nō ꝑm magnitudinē Ea aūt q̄ fiūt ꝑm diminutōem magnitudis fiūt ex duplici cā. aut sz ex diminutōe materie aut ex debilitate formatiue ꝓtutis q̄ nō p̄t formare de materia nisi paz z reiēcit aliā. Ea aūt q̄ fiūt ꝑm diminutōem z numez sil' fiūt ꝓpter vtraſq; cās. sz qz diminuta est materia. z qz debilis ē ꝓtus formās vñ dr Alber. q̄ si fortis esset ꝓtus formaret mēbra in materia data z attraheret aliā materiā in augmētū. Que aūt fiunt ex diminutōe nūeri ex vtraq; causa sigillatim fieri p̄nt. sz vel ex defectu materie. vel qz ꝓtus darā sibi materiā z ꝑparatā ꝓuertere nō p̄t nec mutare. Ex superfluitate aūt materie in genere fiunt etiam tripliciter. Aut in sola excedunt magnitudie. aut in nūero solo. vel excedūt in nūero z magnitudie sil'. Exēplū de excessu i magnitudie tn̄ sic quādo nascunt infantes vel totum corp⁹ vel aliq̄d membrū habentes enorme. z hoc ꝓtingit duplici de cā Aut em̄ ꝑpter fortitudinē ꝓtutis z abūdātiam materie simul. aut ꝓtingit solum ꝓpter abūdantiam materie ꝓter hoc q̄ virtus sit vltra modum intensa. Si vero excedunt solo numero tunc ꝓtingit semp ꝓpter materie puta spermatis abundātiam z ꝓtutis fortitudinē. z hoc fit tribus modis. aliquādo em̄ abundās est membꝝ debitū z tamen abundat. qz ante tempus ortꝰ sicut ꝓtingit in infantib⁹ z aliis q̄ cum paruo dēre vel plurib⁹ nascunt ꝓpter abūdātiam caloris z materie circa mādibulas. Aliq̄n āt cū membro nō debito sicut est sext⁹ digitus vel abūdantia alterius mēbri ꝓpter abūdantiam materie. Aliquādo aūt fit bicorporeū superi⁹ z inferi⁹. de omnib⁹ his modis vide exēpla z ꝓperta p ipsum in loco allegato. Sed illa que fiunt ꝓpter qualitatū impꝛoportionabilitatē sunt. sicut nimia macies. z nimia pinguedo. quoꝝ p̄muz fit ex nimio caloꝛe. z secūdum ex nimio frigoꝛe. z si iungant' qualitates contrarie quaꝝ vtraq; sit ꝓplexionalis z terminans tunc ꝓtingit nasci hermofroditos vt ꝓtus formatiua satisfaciat vtriq; sexui tam in membris exterioꝛib⁹ q̄ interioꝛib⁹. Propter malicia aūt ꝓtinentis peccata fiunt dupliciter ꝑm duplex ꝓtinens. Est em̄ cōtinens sicut pellis q̄ dr secūdina. z est ꝓtinens calor terminās habens in se ꝓtutem celestis circuli q̄ est p̄mū circundās. Ex ruptura aūt secundinaꝝ fit multiplex monstrositas. quandoq; em̄ materia defluit. z sic deficit membꝝ. vel curuatur. vel grandescit. vel discōtinuat' seu dislocatur a membro sibi vicino Aliquādo vero ꝓfluunt spermata diuersoꝝ fetum tunc ꝓglutinantur duo corpora z fiunt in loco illo. Ex malicia aūt continentis habentis in se celestem effectum z terminātis fiunt impꝛssiones diuersaꝝ formarum que competunt diuersis speciebus animaliū. sicut porci parientes porcellos quoꝝ capita sunt humana. z sicut de

vaccis quas ponit empedocles. hec cū inqt Albertus ex p̄mixtionib⁹ seminū fieri non possunt. qz spermata val⁹ de diuersa in spē se corrumpūt z nihil generāt. sed potius fit p ꝓstellatōem ad illam formam sperma extra suam q̄⁹ litatem mouētem sicut est qđ dr Ptolomeus in quadri partito q in q̄dam p̄te arietis luminarib⁹ z quibusdam planetis alijs ꝓcurrentib⁹ non p̄t fieri generatio humā⁹ na. Ex his patz qūo est q̄druplex causa in gñe p̄ter quā ꝓtingunt monstra in natura. multiplex tñ est in p̄ticulari hec breuiter accepta sunt ex Alberti ꝓmento scđo phy sicoꝝ tractatu vltimo capl̄o tercio. in quo plura exempla z experimenta hic nō ꝓtenta recitant. hec p declaratōe p⁹ pōnis scđe sufficiāt ¶ Conclusio sequit̄ ex p̄missis Ex p batur p̄ma pars. qz omne illud ꝓducit natura quod per motū z naturalia p̄ncipia ꝓducit. sed ex dictis pz q p̄ncipia ꝓductōis monstroꝝ sunt naturalia scz materia q̄lita tes p̄me z p̄tus celestis z hm̄oi inducta in scđa p̄one. Preterea in q̄cunq; individuo saluari esse specificū z di⁹ uinū rei naturalis est a natura ꝓductū. sed monstr⁹ ē hu iusmōi vt patuit in declaratōe maioris scđi discursus. ḡ est a natura ꝓductū Scđa ps ꝓbat. qz nullū agēs in sua opatōne intēdit petīm. sed monstr⁹ est petīm in opatōe na ture. ḡ nō est a natura intētum. Est tñ sciēdū in ꝓposito q duob⁹ modis p̄t ꝓsiderari monstr⁹ Uno mō ex̄tum ad rōnem deformitatis quā importat q̄ est carētia debite re cticudinis z ꝓportiōis in aliq̄ individuo. z sic dr in ꝓclusio ne q deformitas est minime intēta a natura Alio mō ꝓsi derat rōne subiecti talis deformitatis qđ est hō vel equ⁹ vel alter⁹ spēs naturalis. z sic ꝓducit z etiam intēditur a natura Sed diceres. monstr⁹ simplr intendit a natu⁹ ra. qz monstr⁹ ꝓsequitur suum finē. eo q in monstro saluat esse spēi z iste est finis nature. Solo. q̄uis in monstro possit ꝓseruari esse specificū rōne subiecti talis deformi⁹ tatis. z illo mō a natura intendit. nō tñ tale esse ꝓseruat in eo rōne deformitatis. nec vt sic a natura intēdit. Vel dōm est q duplex est natura. scz vtis z p̄ticularis. Natu⁹ ra p̄ticularis nullo mō intēdit mōstr⁹ ex̄tum ad deformi tatem. qz intēdit bonū effect⁹ p̄ticularis. monstr⁹ aūt ē de fectus effect⁹ p̄ticularis. igit nō intendit a natura p̄ticula ri Intendit aūt a natura vtī nō absolute. qz sic intēderet aliqđ malū nature. sed p̄m q tale mōstr⁹ facit ad decoꝝ vniuersi. z hoc ꝓtingit duob⁹ modis. scz directe. z idire cte. directe. qz decor vniuersi ꝓsistit in ordine rer⁹. sed ex h̄ q aliq̄ deficiūt a p̄fectōe alioꝝ in diuersis spēb⁹ aut in vna fit ordo in reb⁹ Indirecte. qz opposita iuxta se posi⁹ ta magis elucescūt. z sic imp̄fecta posita iuxta p̄fecta fa⁹ ciunt ea perfectiora

Ad rōnes Ante oppositū factas Ad p̄mam dōm est. q̄ licz non habeat intētōem fi⁹ nis p cognitōem. tñ dirigit ab aliquo habente intētōnem z cognitōem finis scz ab intelligētia nō errāte. opus em̄ nature est op⁹ itelligētie nō errātis Et op⁹ nature ē po ti⁹ op⁹ itelligētie q̄ alicui⁹ alteri⁹ cāe. q̄m opus natu⁹ re p̄m q est in finē z tāq̄ a cognoscēte finē nō p̄t eē a natu ra vtī. qz illa nō cognoscit. igit oportz q sit a motore sepa⁹ to. talis aūt est itelligētia Nec ē a p̄ma cā cū illa sit trāscēdēs cā cui effect⁹ nō ꝓportionat. Sicut est de sagitta missa ab arcu. talis em̄ nō ꝓgnoscit metā. dirigit tñ a sagittante q cog noscit metā Est tñ dz. qz mot⁹ sagitte ē violēt⁹ cū pas sus nō ꝓferat vim. h̄ ē sagitta nō hz naturalē iclinatōez ad illū motū. sed naturalia dirigūt natural⁹ ab itelligen tia. qz q̄cunq; aliqđ mobile est natural⁹ subordinatum mouēti tunc q̄cquid in mobili acq̄rit a mouēte est natu⁹ rale Ad scđam dōm. q̄ licz gñatōes z corruptōes fiāt in infinitū p̄m numer⁹. eo q gñatio vni⁹ est corruptio alte ri⁹ z ecōtra. tñ q̄libet gñatio p̄ticularis z q̄libet alia actio nature hz finē determinatū. z nō durat in infinitū. vnde p̄tus finita cuiusmōi est natura nō posset mouere in infini tū p̄m duratōem. Vel p̄t dici z magis ad ꝓpositū. q duꝝ plex est finis. q̄dam ē finis rp̄is siue duratōis. z sic gñati⁹ ones z corruptōes nō h̄nt finē. z illo mō nō accipit etiaꝝ finis in ꝓposito. Alt⁹ est finis gra cui⁹ aliq̄d fit. z sic gña tōes z corruptōes tene h̄nt finē gra cui⁹ fiunt. vñ fiunt p̄ter ꝓseruatōem esse diuini z specifici. z sic capit h̄ finis.

Ad terciā dōm. q agētia p̄ter finē sunt duplicia Que dam em̄ agūt p̄ter finē passiue. qz dirigunt⁹ ab alijs z in illis nō oportz esse deliberatōez de medijs. qz p̄tie nō agūt sed port⁹ ogunt⁹ Alia vō sunt agētia p̄ter finē dirigēdo se in illū finē. z sic hñtia volūtatē z intellectū agūt p̄ter fi nem z in illis nō oportz sp agēs deliberare de medijs. sed so lum q̄ agēs nō hz artē p̄fectā. qz tūc necesse hz inq̄rere de medijs ad finē. sed si agēs habeat p̄fectā artē tūc ꝓpō eū media sunt certa z idubitata p q̄ dirigit⁹ ad finē. z er⁹ go tunc nō deliberat de medijs. z hec rō fuit in textu sed mō soluta Pro eius tñ meliori intellectu est notāduz p̄m doctorē magnū in ꝓmēto scđi phyſicoꝝ tractatu vltimo capl̄o q̄rto. q omne mouēs in natura reducit⁹ ad motuz mouēt⁹ p̄mi z p formā illi⁹ mouet oīne mouēs scđm. p⁹ mū aūt mouēs est mouēs p intellectū. z ideo p̄ordinat oia ad finē determiatū. ordo aūt ille nō influit nature p mo⁹ dum ꝓgnitōis z intellect⁹. sed port⁹ p modū illū q̄ est p̄n cipiū mot⁹ z opatōis Et tō in eodē ordie ad finē est i ma teria naturali z in seminib⁹ q̄ est in motore p̄mo. licz habeat aliud esse hic z inde z alteri⁹ rōnis sit. Et hui⁹ exēplū ē in eo q̄ sapiēs est z dat ꝓsilium ad opus aliqđ z adiūgit p̄ceptū q fiat. audiētes aūt nō sunt sapiētes. nec pūt pci pere rōem ꝓsilij. tñ formā ꝓsilij app̄hendūt p̄ut est p̄nci⁹ piū opis z vis p̄cepti mget eos vt impleāt id qđ ex ꝓsi lio ordinatū est fieri a sapiēte Ita em̄ est etiā in opib⁹ na⁹ ture in q̄ sic oia ordinās est p̄m⁹ motor. cāe aūt natura⁹ les in supioribus z inferioribus corpib⁹ sunt sic̄ ministri for⁹ mā ꝓsilij z ordinē recipiētes z incorpantes sibi z nō acci pūt rōnem ordinis z deliberatōem z intellectū q̄ sunt in motore p̄mo. z loco p̄cepti p̄mi motoris accipiūt p̄tes naturales de necitate inclinātes z deducētes ad finē cer⁹ tū z determiatū. alit em̄ nō ꝓtingeret fines certos p̄tu⁹ tes ille Sicut est videre in caloze naturali q̄ nisi haberet in se ordinē naturaliū virtūi iclinātiū ad certū finē ipe inci⁹ neraret oīne id in qđ ageret. nūc āt h̄ nō facit. sed deter⁹ minat ad spēm carnis z ossis. z hm̄oi Et tō q̄ calor alter⁹ rat h̄ hz inq̄tū est vis corpalis elemēti z ex necitate. Q⁹ aūt deducit ad formā h̄ hz a forma z ordie motoris p̄mi.

Ad q̄rtā dōm. q vapores illi nō eleuant. nec ire⁹ de⁹ scēdūt ex necessitate materie. sed p̄ter augmētatōem ter⁹ renascentiū z p̄p̄ adeq̄tōem elemētoꝝ intra se. z licz aliquā do noceat aliqb⁹ terrenascētib⁹. nō tñ facit h̄ vtiter. sed ca su h̄ ꝓtingit p̄p̄ opatōem cāe vtis ad effectū p̄ticularem

Sed ꝓtra. qđ est magis necariū in reb⁹ naturalib⁹ ex illo sumit⁹ necitas in reb⁹ naturalib⁹. materia est hm̄oi. eo q ipo est intrinsecū p̄ncipiū rei. finis vō extrinsecū. p̄nci⁹ piū Jn signū cui⁹ nulla res natural⁹ ē sine matia. z tñ bñ sine fine. qz res naturales aliqñ frustrāt suo fine Solo. licz ma teria de se magis sit necaria q̄ finis. illa tñ necitas mat̄ie p̄uenit sibi ex supōne finis Jlla necitas in reb⁹ naturali

bus nō ponit circa finē cū ille qñq; possit impediri ꝛ frustrari. sed illa necitas ponit circa materiā. ꝛ tñ rō talis necessitatis in materia ꝓuenit ex suppōne finis. Sz ꝓtra sunt multi effect⁹ naturales q̄ reducunt ad materiā ꝛ nō ad finē aliquē. g̃ necitas taliū est ꝑti⁹ a materia. Añs pz de corruptōe de morte ꝛ pluribꝫ alijs. Solo. q̄ illi effect⁹ nō intendunt a natura p se sz p accñs. ꝛ hec ē mēs Alberti scdo physicoꝝ tractatu vltimo capło q̃rto. vbi sic ōr. Scias q̄ sz finis alicuius sit i quē natura ordinat op⁹ suum ac si illum p̄conceperit. ꝛ ille est finis ad quē mouet ꝓtinuo motu ꝛ vno sicut est forma specifica finis gñatōnis. tñ sunt multi fines q̄ sequunt necessitatē materie q̄ sunt non naturales sicut dissolutio seq; ꝓmixtū. ꝛ mors aiatū. ad quos fines natura ꝓiuncti nō mouet. sz aliqñ moueat ad ipos simplex qđ est in ꝓmixto. cum effi mouet ad hoc q̄ distet a suo ꝓtrario ꝛ ita veniat ad pfectōnem sue spēi ꝛ locū in q̄ saluat forma simplicis. tūc p ꝓñs mouet ad dissolutōem mixti ꝛ ad mortē. ꝛ hoc mō simplex desiderat certū finē in natura. sed ad hoc ꝓsequēs dissolutio ꝛ mors nō sunt fines naturales nisi forte p ꝓñs sicut iam dcm̄ est. hec ille. Ad q̄ntam dōm est. q̄ licz natura nō impedita sp faciat qđ melio⁹ est. ipa tñ impedita ꝓpter alicuius ꝓncipioꝝ naturaliū corruptōem. aut dispropoꝛtionē p̄t aliqñ deficere ꝛ pducere id qđ nō est melio⁹ Ad sextā pz solutio. q̄ bene ꝓbat q̄ monstra quo ad deformitatē nō sunt intēta a natura nec pducta cū tum ad formale. q̄ vt dcm̄ fuit deformitas illa est ꝑti⁹ defect⁹ cū effect⁹. tñ subiectū talis deformitatis est suppositū in q̄ saluat spēs aliqua. igit vt sic sunt mōstra ꝛ pducta ꝛ intenta. Unde fuit dcm̄ q̄ p accñs intērum est mōstꝝ a natura vli. sed nullo mō a ꝑticulari. tñ absolute ꝛ simplr ꝛ p se loq̄ndo nec ab vli nec ꝑticulari cū tum ad illū defectū ē intērum sicut dictum est in vltima ꝛclusione.

Incidūt dubia ¶ Primū An in cursu nature sit aliq̄ necitas Et videt q̄ nō. q̄ ibi p̄ualet ꝛtingētia p duplicē naturā. materiā sz ꝛ p̄uatōez Et ꝛfirmat. q̄ cursus nature est mobilis. sed mot⁹ est act⁹ entis in potentia ꝑm q̄ in potentia. talis aūt potētia coincidit cū cōtingentia. g̃ in natura non est necessitas sed ꝛtingentia. ☞ Solo sic. ꝓut in questiōe tactū est Uñ duplex ē necessitas. sz absoluta ꝛsequēs esse seu actū essendi. ꝛ necessitas ex suppōne q̄ ꝛsequitur opatōem ꝛ ordinat actū secūdum in finē suum. ¶ Ad obiectū dōm. q̄ ꝛtingentia sequitur materiā ꝛ p̄uatōem vlēs. sz necessitas ꝛsequitur materiā formatā ꝛ p̄uatōem sub actu ꝓtrarietatis ꝛpōhēsaz ꝛ sic nō est incōueniēs idem subiacere ꝛtingētie ꝛ necessitati. ꝑbi gr̃a Graue in actu ex necessitate sue materie descēdit ꝛ celeri deorsum. attñ sicut p̄t corrumpi ꝛ trāsmutari ad esse leuis. ita ꝛ ꝛtingit ipm ascendere

Secūdū dubiū An Gelu sub cane ꝛ estus in hyeme sint effect⁹ casuales. Et arguit q̄ nō. q̄ hec euenīūt ex ordinata causa ꝛcursus celestiū motuum ꝛ astroꝝ q̄ p̄t p̄uideri a perito astrologo. sed effect⁹ casualis nō p̄t p̄uideri ☞ Solo sic Eo q̄ hmōi effect⁹ sunt rari euenientes ꝑter intētōem nature ꝛplectionalis estatis ꝛ hyemis ꝛ ꝑsertim ꝑter spem nature celestis dominātis in cane ¶ Ad obiectū dōm q̄ nihil ꝓhibet effectū casualē reduci ad ꝛcursum plurium causaꝝ p se. sic si ab eodē dño ignorātibꝫ famulis mittant plures famuli ad vnū locū p diuersas vias. taliū ꝛcursus est p̄uisus a dño ꝛ tñ est casual⁹ ipis famulis ꝛ inopinat⁹ Sic est in ꝓposito. sz ꝛcursus causaꝝ astroꝝ calefactiūꝫ in hyeme sit ordinat⁹ ꝛ p̄uisus respectu fatī vlis. attñ ꝓtingēs est ꝛ rar⁹ respectu fatoꝝ ꝑticularium sic modo insolito concurrentium.

Tercīū dubiū An vnūqđq; fiat vt aptū natū est fieri Et arguit q̄ nō. q̄ multa fiūt miraculose sup aptitudinē sue nature Etiā materia dom⁹ est indifferēs ad domū ꝛ ad nauē. g̃ simul posset fieri vtrūq; tā p̄ naturā q̄ p̄ artē qđ ē falsuz. ☞ Solutio sic. Eo q̄ impossibile fieri nō fit sed dūtaxat illud qđ hz possibilitatē fiēdi b̄ qđ fit. hec aūt ꝑm ꝓhum septimi metaphysice est radicata in poña materia. ¶ Ad obiectū dicēdū q̄ miracula nō fiūt p̄ naturā. nec p̄ artē q̄ est imago nature. sz p̄ supnaturalē dei poñam cui oīa obediūt. Et ideo si hmōi aptitudinē obediētialē fiendi q̄cūd de⁹ velit facere ꝓpendam⁹. etiam miracula fiūt vt apta sunt fieri.

Ad id ꝓ qđ obijciebat scdo de aptitudie materie ad fieri domū ꝛ nauē Dōm. q̄ nō ꝛcludit ex eo q̄ nulla poña indifferēs ad duo opposita p̄t simul moueri ad illa quin potiꝰ successiue. ꝛ ideo cū talis poña stat sub inclinatōe ordinis determiati ad vnū oppositoꝝ. iam nō est apta aptitudie sue naturalē exigētie nisi vt fiat in actu illi⁹ ad qđ sic determiate ordinat quo materia ꝓparata ad formaꝫ dom⁹ suscipiēdā nō p̄t fieri nauis sed dom⁹. sz ex aptitudine sue indispōsite infōrmitatis. vt pura ligni ꝛ lapidis absolute ꝛsideratoꝝ possit h̄ ꝛ h̄ fieri. sic g̃ vnūqđq; fit in actu tali ad quē ex aptitudie sue dispōis vl̄ nature hz ꝓportionalem poñam. eo q̄ act⁹ ꝛ poña sibi inuicē ꝓportionales sunt coessentiales ꝛ ꝓnaturales.

Quartū dubiū An simlr se habeat necarium in physicis ex pte finis sic in disciplinis ex pte ꝓncipij. Qz nō videt. q̄ idē est ordo essendi ꝛ ꝓgnoscēdi iuxta illū. Sicut se hz vnumqđq; ad esse. ita ad ꝑfectē. g̃ finis essendi nō ꝓportionat ꝓncipio ꝓgnoscēdi. ☞ Solo sic. q̄ hinc inde necitas dat rōnem ꝛ ordinē necitato. In speculabilibꝫ em̄ attēdit ratio veri q̄ hz necitatē ex pte forme cui⁹ ꝑfectas est natural. pꝰ prietas In agibilibꝫ ꝓ attēdit ratio boni cui⁹ originalis ꝓtus est finis. mō forma influit añcedēter ꝑm rem ꝛ rōez finis ꝓ influit ꝓsequēter ꝑm esse. sz aūter ꝑm rōnem Et ideo sic se hz ꝓncipiū in disciplinis. ita se hz finis in agibilibꝫ. ¶ Ad obiectū dōm q̄ bene ꝓbat q̄ ordo essendi cōfirmat ordini ꝓgnoscendi. sed nō est idē ordo essendi et agendi sic implicite supponit. eo q̄ ordo essendi est a forma q̄ est añcedēntale ꝓncipiū ipius esse. ordo ꝓ o agēdi est a fine p̄uenīente q̄dez ꝑm rōem sue intētōis. attamē ꝓsequente ꝑm esse Sed contra hoc arguit. Ens in ratōe ꝛ cognitōne ꝓsistens est ens ꝑm quid. g̃ si est ꝓncipiū ꝛ causa opis erit ens ꝑm quid cū ꝛ ꝓncipiū entis simplr qđ est impossibile Solo Alberti q̄ in artib⁹ ꝓncipiū opis est intellect⁹ opatiu⁹. ꝛ ideo id quod mouet intellectum oportet q̄ habeat esse q̄le p̄mittit intellect⁹. sed forma q̄ est in intellectu opatiuo alia est q̄ illa q̄ est in intellectu speculatiuo. illa em̄ q̄ est in intellectu opatiuo est ars ꝛ ꝓncipium formale ꝛ effectiuū opis Illa aūt que est in intellectu speculatiuo est a re abstracta ꝛ est ꝓncipium cognitionis. ꝛ hoc est ens ꝑm quid. q̄ est intentio rei ꝛ non ꝓncipium rei. sed ꝓncipiatū a rebus in anima. Sed illa que ē in intellectu ꝓactico per modum quo est in ipso non est a rebus sed ꝓncipium rerum artificialiū ꝑm hoc q̄ forma est. Qz aūt habet esse in anima hoc accidit ei. q̄ non conuenit ei inquātum est forma artis. sed per esse suum qđ

habet in subiecto. Et ideo nō phibet aliq̄d quin ipa vt forma est sit p̄ncipiū rerum artificialiū. Et simile huius est in natura. qz forma p̄mi moroꝛis influit omnib⁹. z per hoc q ipa est in efficiētib⁹ materiā ipsa est finis z p̄ncipium rebus materialib⁹. lz ipsa sit in eis fm quid in esse suo ipa tm̄ simplr est forma rez z p̄ncipiū earum.

Vltimū dubiū An in definitōne quedā p tes sint vt materia. ¶ Solurio sic. loquēdo de phȳsicis que subiacēt motui fm esse suum. quod dr ꝓpter illa que dicunt phȳsica p relationem tm̄ ad motum que nō habent tales definitōes Hoc declarat Alber. in fine secūdi phȳsicoꝝ. vbi dr q in phȳsicis altez duoꝝ oꝑtet esse. aut q definitio detur p formam declarātem materiā fm ꝓsecutōnem ad ipam. aut q in definitōe ponat materia. Si em̄ definiat spēs phȳsica definiet p genus z differētiam z genus est forma generalis que non est nisi materia in generali. z sic posito genere sequitur necessitas materie in genere. Differētia vero vltima est ꝓpria forma z ad illā ꝓsequitur ꝓpria materia. z ideo dictum est q forme phȳsice ꝓpre sunt cum materia. Si aūt definiat aliqua passionū vel operationū phȳsicaꝝ oꝑtet poni materiā in definitōe. qz opatio illa est sup determinatā materiā z passio simlr Exemplū p̄mi est qz si hō definiat nō recipit materia in definitōe ipi⁹. sed ad vtrūq; definiēdū suꝑponit z ꝓsequitur necitas materie qm̄ si aial est necaria erit materia aialis. z si rōnale z mortale. oꝑtz esse materiā corꝑis ad mediū ꝓplexionis interoia corꝑa magis accedētē. Exēplū aūt est in definitōib⁹ digestionū z indigestionū. q̄ q̄rto metheoroꝝ ponunt cuz dr. q digestio ē ꝓpletio a ꝓprio z naturali caloꝛe ex ꝓtra facientib⁹ passionib⁹. Jn hac em̄ definitōe ponit efficiēs cū materia. cū tm̄ efficiēs ex fine z materia moueat ꝓpter ipm̄ Altera q̄ ista materiaꝝ definitio ꝓcepta est cū materia. sz defi⁹ mathematica z metaphȳsica neutro mō cōcepta ē cū matia. qz si dico triāgulū cē nō ꝓsequit aliq̄ matia gñalis vl spēalis ad illud esse necaria Simile si dicaz rectum q est passio anguli q̄dā. nō cadit in definitōne eius materia Eodē āt mō z mlto ap⁹ ē in definitōib⁹ subarū z passionū q̄ sunt metaphȳsica. eo q illa p ē z rōem separata sunt a motu z materia ¶ Sequit⁹ tercⁱ⁹ liber phȳsicoꝝ

QUoniā aūt natura z p̄ncipiū motus et stat⁹ z mutatōis. scientia āt nobis de natura est oꝑtet nō ignorare q̄d sit motus Necessarium enim est ignorato ipso z ignorare naturam.

¶ Jste est tercⁱ⁹ liber phȳsicoꝝ in q̄ phus determiat de passionib⁹ intrinsecis corꝑis mobilis Diuidit aūt in duos tractat⁹. Jn p̄mo determinat de motu Jn secūdo de infinito Primus tractat⁹ diuiditur in tria capitula Jn p̄mo determinat de q̄busdam deseruientib⁹ ad mot⁹ definitōnem accipiēdam Jn secō determinat de motu quo ad eius quidditatē Jn tercio mouet z soluit q̄dam dubia Primum capl̄m diuidit in duas ꝓticulas. in p̄ma ponit intētōem suam de quo sez determinādū sit Jn secūda exeq̄tur. Prima ps diuidit in duas ꝓticulas Jn p̄ma ꝓbat q ad naturalē phūm spectat ꝓsiderare de passionib⁹ intrinsecis corꝑis mobil⁹ de q̄bus tractat in hoc libro Jn secō oñdit q hz etiā ꝓsiderare de passionib⁹ extrinsecis corꝑis mobilis de q̄b⁹ ꝓsiderādū est in q̄rto Jn p̄ma ꝓticula duo facit. p̄mo oñdit q ad naturalē phm spectat determinare de motu. secūdo. q ad ipūm etiā spectat determinare de infinito. Quantū ad p̄mū dr. q ad naturalē phūm spectat ꝓsiderare de motu q̄d sit mot⁹. ꝓbat. qz ad naturalē phūm spectat determinare de natura. q̄ de motu Añs reliquit notū ex dictis in secō libro Consequntiā ꝓbat. qz ex q̄ natura est p̄ncipiū mot⁹ z q̄tis tunc ignorato motu necesse est ignorari naturam

Determinātib⁹ aūt de motu tentandū est eodez aggredi mō. z de his q̄ ꝓsequenter sunt Videt autez motus esse ꝓtinuoꝝ sed infinitū apparet p̄mum in continuo. Unde z definientib⁹ continuū ꝓtingit p̄mum indigere multotiens ratione infiniti. cū infinitum diuisibile continuum sit

¶ Hic ostendit phus q naturalis phs habet ꝓsiderare de infinito Quod sic ꝓbat Naturalis phus habet ꝓsiderare seu determiare de ꝓtinuo. q̄ habet determinare de infinito. Antecedēs ꝓbat. qz habet determinare de motu. q̄ de ꝓsequētibus motum. sed continuū est huiusmodi. eo q motus est de genere ꝓtinuoꝝ. Consequētiam ꝓbat. qz in definitōe ꝓtinui p̄mum apparet infinitū. definiendo em̄ ꝓtinuum ꝓtingit multotiens vri infinito. Definit em̄ ꝓtinuum q est diuisibile in infinitū. Dicit āt multotiens. ad innuēdū q ꝓtinuū definit multis mōis.

Adhuc aūt sine loco z vacuo z tempoze impossibile est esse motum. Manifestū igitur est q z ꝓpter hoc z propter illud q oīa sunt cōmunia z vniuersaliter hac omnib⁹ intendendū pre argumentantib⁹ de vnoquoq; istoꝝ Posterioꝛ aūt de propꝛijs speculatio ea que de cōmunib⁹ est. primum aūt sicut dixim⁹ de motu.

¶ Jn hac secda ꝓticula ostendit q ad naturalē phm spectat determinare de passionib⁹ extrinsecis corꝑis mobilis videlz de loco vacuo z tempe Et hoc sic p̄mo. qz habet determinare de motu. q̄ z de loco vacuo z tempe. Cōsequntia pz. qz impossibile est motū esse sine loco z tempe. z etiam de vacuo. qz accidit loco fm multos antiq̄s phos. lz aūt nō oīs motus sit localis. tm̄ oīe qd mouet est in loco. Secundo ꝓbat. qz ista sunt cōmunia omnib⁹ rebus naturalibus. ergo de omnib⁹ illis speculatio facienda est in naturali philosophia. prius in cōmuni. posteri⁹ in speciali Et p̄mo determinādū est de motu

Est igit aliq̄d qd̄ entelechia tm̄ est. aliud aūt tm̄ potētia est Et eoꝝ q̄ sunt actu hoc q̄dē hoc aliq̄d. aliud ꝙo q̄ztū aliud ꝙo q̄le vel aliq̄d alioꝝ entis ꝓdicamētoꝝ silr Sed ei⁹ qd̄ adaliq̄d aliud q̄dem fm superabundantiā z defectū dr. aliud āt fm actiuū z passiuū z oīno motiuū z mobile. motiuū em̄ mobilis motiuuz est z mobile a motiuo est mobile.

¶ Jn hac secda ꝓte exeq̄t intētōez suā Et diuidit in duas ꝓticulas Jn p̄ma ponit q̄sdā diuisiones valētes ad motus definitōem assignādā Jn secda oñdit q̄liter mot⁹ sit in gñe ꝓdicamētali Jn p̄ma ꝓticula ponit tres diuisiones Quaꝝ p̄ma ē Entiū aliud ē act⁹. aliō poña Secūda Eorū q̄ sunt actu. aliō ē h aliq̄d. i. suba. aliō q̄ztū. aliō ꝙo q̄le aliud est aliquod aliorum predicamentoꝝ entis. Tercia Eoꝝ q̄ sunt ad aliq̄d. aliud est fm abundātiam. z aliud fm defectum. z hoc duplr. vel fm magis z min⁹ i q̄ztitate sumptū. sic duplū z dimidiū. aut fm ꝓtē vt ageꝛ

et patiens. z vliter mobile z motiuū. Motiuū em̄ est aliq̄ cuius mobilis motiuū. z mobile est a motiuo mobile.

Non est autē motus p̄ter res ad quas est motus Mutat̄ em̄ semp id qđ mutat̄ aut fm substantiam. aut fm quātitatē. aut fm qualitatē. aut fm locū. Co mune aūt i his nulluz est accipe sicut dixim⁹. q̄ neq̄ hoc. neq̄ quātū neq̄ quale sit. neq̄ alioz p̄dicamen torū nullū. Quare neq̄ motus neq̄ mutatio nulli⁹ erit ex ea q̄ dicta sunt. cū nihil sit extra p̄dicta

In hac scđa particula applicādo scđam diuisionē ostē dit qualiter mot⁹ sit in genere. Et duo facit. ꝓmo qđ dicturz est. Scđo ostendit qūo p̄ncipia q̄ sunt in genere fm similitudinē reperiūtur in motu. Quātū ad ꝓmū ꝫ q̄ motus nūq̄ est p̄ter res ad quas est mot⁹. ꝓbat q: oīe qđ mutatur. aut mutat fm subam. aut fm quātitatē. aut fm q̄litatem. aut fm locū. Nō p̄t etiā dici q̄ motus sit supza p̄dicamenta ita q̄ sit in vno genere ꝯmuni qđ non sit inciđens in aliqđ istoz predicamentoz sic q̄ nō sit hoc. id est substātia. neq̄ quale. neq̄ q̄tum. neq̄ aliqđ alioz p̄dicamentoz. q: nullū est ꝯmune gen⁹ ad illa qđ nō sit aliqđ illoz. ergo neq̄ motus neq̄ mutatio est alicuius generis qđ sit extra dicta genera.

Unūquodq̄ aūt duplr inest oīb⁹ vt in hoc. aliud quidē em̄ forma ipius. aliud vero ꝓuatio. z fm qualitatem. hoc q̄dem em̄ albū. istud autē nigrum. z fm quātitatem aliud q̄dem pfectuz. aliud vero imperfectū. Similiter aūt z fm loci mutatiōem. hoc q̄dem sursum. istud vero deorsum. aut hoc q̄dē graue istud vero leue. Quare motus z mutationis tot sunt spēs quot z entis.

Hic ostendit q̄ illa p̄ncipia que sunt in genere fm similitudinē etiam reperiūtur in motu dicēs. q̄ aliquid dicitur esse in genere duplr. scz quoddā vt perfectū. z quoddam vt imperfectū. sic etiā in motu sunt illa duo Est em̄ in genere substātie aliqđ principiū vt forma. z aliud est sicut ꝓuatio. In qualitate siliter sicut albū z nigrū. In quātitate aūt aliud est vt pfectū in quātitate. aliud vt impfectum in quātitate. Siliter in loci mutatōe. aliud est sursum. aliud deorsum. z deorsum ē vt ꝓuatio. sursuz vt habitus. et in eis que mouentur localiter hoc q̄dem est vt leue. aliud vero vt graue z leue est sicut habitus. z graue vt priuatio Concludit ergo q̄ tot sunt spēs mot⁹ quot sunt spēs entis acquisibilis per motū.

Diuisio aūt fm vnūqđq̄ genus hoc q̄dez esse entelechia. aliud autē potentia. potentia existentis entelechia fm q̄ hmōi mot⁹ est vt alterabil q̄dē incr̄tū est alterabile alteratio ē. augmētabil ār z oppositi. nullum em̄ ꝯmune nomen in vtriq̄ augmentū z decrementū. Generabilis em̄ z corruptibilis. generatio z corruptio. loco mutabilis loci mutatio.

¶ Istud est secūdū cap̄m. in quo determinat de motu quo ad eius quidditatem. Diuiditur aūt in duas partes. In ꝓma ponit definitōem formalem. In scđa ponit definitionē motus materialē. Prima pars diuiditur in duas particulas. In ꝓma ponit definitiōez probando singulas particulas. In secūda probat eā fm se totā. In ꝓma duo facit. Primo ponit definitōem cū exemplis z inductiōe in spēb⁹ motus. Secūdo probat singulas particulas Quātum ad ꝓmū dicit q̄ exquo diuisio fm vnāquodq̄ genus in quo est motus inuenitur q̄ aliud est potentia. aliud actus. tūc sequitur q̄ motus est actus entis in potentia fm q̄ hmōi Probat inducendo. q: alteratio est actus alterabilis fm q̄ alterabile. augmentatio augmētabilis fm q̄ augmētabile z diminutibil fm q̄ diminutibile. nullū ei hūc hec duo nomē cōe. Gñatio ē act⁹ gñabil icr̄tū gñrabile. z corruptio corruptibilis incr̄tum corruptibile. z loci mutatio mobilis fm locum incr̄tū fm locū mutabile.

Q̄ aūt sit hoc motus ab hinc manifestū est Cum em̄ edificabile incr̄tū hmōi dicimus ipm esse actu edificatur. z est hoc edificatio. Siliter aūt z doctrinatio z medicatio z volutatio z saltatio. z adolescentia et senectus.

Hic ꝓbat q̄ motus sic actus. z hoc sic Illud est actus quo aliqđ in actu esse denominatur. sed p motū aliqđ denominatur esse in actu. ergo motus est actus. Minorem probat. q: edificatio est act⁹ edificabilis. doctrinatio est actus doctrinabilis. Medicatio medicabilis. volutio qua voluūtur mimi est actus volubilis. z saltatio saltabilius. adolescentia est taliter alterabilis fm complexionem. z senectus similiter.

Quoniā aūt quedaz eadē sunt z potentia z actu q̄tuis nō simul aut nō fm idem. sed vt calidū quidez potentia. frigidū aūt entelechia. multa iam agunt et patiūtur adinuicem. oīe em̄ erit simul actiuū z passiuū. ergo z mouens physice mobile erit. Oīe em̄ huiusmodi mouet cū mouet z ipm. Uidetur q̄dez igit quibusdā oīe moueri mouēs. Sed de his q̄dem in alijs erit manifestū quō se habeant. Est em̄ quiddam mouentium z immobile. sed potentia existentis cuz entelechia ens agat aut ipsum. aut aliud inquantuz mobile motus est

Hic ꝓbat q̄ mot⁹ est act⁹ entis in potētia. z p̄mittit qualiter entia naturalia sunt in potētia z in actu dicēs. q̄ triplr aliqđ est in potētia z in actu scz vel respectu eiusdē z in diuersis rēb⁹. vt sortes in vno tpe ē alb⁹ actu. z i alio est alb⁹ potētia. Scđo idē in eodē tpe est in actu z in potētia respectu diuersaz formaz. vt aqua in eodem tempore est frigida in actu z calida in potentia. Tercio idem in eodē tpe p̄t esse in actu z in potentia respectu eiusdē. scz diuersis modis. exēplū est vt illud quod agit in aliquid z patitur ab eadem. modo multa sunt que agūt z ptiūtur adinuicē oīe em̄ qđ est simul in actu z in potentia respectu diuersoz. simul erit actiuū z passiuū respectu eiusdē. Et eadez rōne oīe mouēs physice est mobile. oīe em̄ mouēs physicū q̄ mouet etiā mouet ipm. Utz aūt oīe mouēs moueat ex alijs erit manifestū vbi ostēdet quō hoc se habeat. est em̄ aliqđ mouēs imobile. Illo sic p̄misso p̄t ꝓbatio sic poni. Omis act⁹ est illi⁹ in q̄ sp inuenit. sed mot⁹ sp inuenit in ente in poña. g̃ ē act⁹ entis in poña Maioz relinq̄t nota. q: ꝓpter h lumē dr ee act⁹ diaphoni. q: nō inuenit nisi i diaphono. Minorē ꝓbat ex dictis. q: qđ est tātū in actu nō mouet. z qđ est tm̄ in potentia nō mouet. g̃ qđ mouet est in actu z in poña. q: nisi sic oīe mouēs esset mobile. et sic q: nō est actus eius scz mouentis incr̄tū mouēs. sed incr̄tū mobile. ideo est entis in potentia

Dico aūt hoc incⁱ̄tū sic. est em̄ es potentia statua sed tm̄ nō eris entelechia ⁊ incⁱ̄tū es ē motus est. Nō em̄ idē est eri esse ⁊ potentia alicui mobili. Qm̄ si idē essz simplr. ⁊ fm rōnem essz vtiqz eris incⁱ̄tum es est entelechia motꝰ Nō ē aūt idē quēadmodū dictū est

Hic ꝓbat ꝙ motus est actus in poña fm ꝙ hmōi. ⁊ incⁱ̄tū in potētia est. Et hoc duplr. ꝓmo ꝑt rō talis formari. Motus est actus entis qđ est simul in actu ⁊ in poña sed nō est actꝰ eiꝰ fm ꝙ est in actu. ḡ motꝰ est actꝰ entz fm ꝙ est in potentia. Maior ꝑz ex dictis in ꝓbatiōe scdē ptⁱ cule. Minorē ꝓbat exēplariter. qr̄es ōr moueri ad formā statue vel idoli nō incⁱ̄tū est in actu p formā eris. sz incⁱ̄tū est in poña ad formā statue vel idoli. sisem̄ moueret ad formā statue fm ꝙ est in actu p formā eris. tūc forma eris ⁊ statuatio erūt vnꝰ actꝰ. ⁊ sic forma eris ⁊ ipe motus eēnt idē. ⁊ eū esse sit a forma ⁊ etiā a motu. sic ꝙ diu essz es. essz statuatio seu motus ad statuā. sed impossibile est. qr sic sequeret ꝙ idē esset actus ⁊ potentia

Manifestuz aūt est ⁊ in ꝓtrarijs. posse q̄dem em̄ sanari. ⁊ posse laborare alterū est. Et nāqz si ꝙo laborare q̄dem ⁊ sanari idē essz. subiectū aūt ⁊ sanabile ⁊ infirmuz. siue humiditas siue sanguis vnū ⁊ idem est. Qm̄ aūt nō est idē quēadmodū neqz color idē ⁊ visibile. possibilis incⁱ̄tū est possibile entelechia. manifestum ꝙ sit motus.

Hic ꝓbat idē alia rōne. q̄ ꝑt sic formari. Nō est eadem rō subiecti incⁱ̄tū actu est subiectū. ⁊ incⁱ̄tū hz ordinē ad ꝓtraria. ergo nō sufficit dicere ꝙ motus sit entis in potentia. sed oꝑtz addere incⁱ̄tū in potentia. Cōsequentia ꝓbat qr qū ōr ꝙ est actus entis in potentia nihil addendo. notatur ꝙ est actus eius qđ est in potētia incⁱ̄tū est quoddā subiectū Añs ꝓbat. qr posse sanari ⁊ posse laborare seu infirmari fm ꝙ poña refert ad actū nō sunt idē posse. nec eadem potentia. cuius subiecto sint idē. qr si essent eadē potentia. tūc etiā sanitas ⁊ infirmitas idē essent. qr poña ad actū relata definit ꝑ actū. qđ falsum est. licz subiectū sanitatis ⁊ infirmitatis idē sit. siue illud subiectū sit humidū cōmixtū ex quattuor humoribꝫ. siue sit vnus humor q̄ magis dominat in corꝑe. sicut sanguis. ḡ ꝓpter idētitatē subiecti nō est identitas actꝰ ⁊ potentie. sicut nec coloris ⁊ visibilis idētitas est. licz sint idē subiecto. ḡ motus q̄ est ꝑfectio eius qđ est in actu ⁊ in potētia nō est eius incⁱ̄tū est in actu. sed incⁱ̄tum in potentia.

Qz q̄dē igit est hoc ⁊ qđ accidit tūc moueri. cum est entelechia in ipō. ⁊ neqz ꝓus neqz posterius ostensum est Contingit em̄ vnūqqz aliqn q̄dem operari. aliqn aūt nō. vt edificabile ⁊ edificabilis actꝰ. incⁱ̄tuz est edificabile edificatio est Aut em̄ hoc est edificatio actus. aut domus. sed cū domus fit nō amplⁱ̄ edificabile est. Edificaḳ autez edificabile. Necesse est ergo edificatōem esse actū. Edificatio aūt motus q̄dā est. Atuero eadē ꝓuenit rō in alijs motibꝫ

In hac scda ptⁱcula ꝓme ptis ꝓbat definitōem fm se totā. Et duo facit. ꝓmo facit hoc directe. Scdo indirecte. Quātū ad ꝓmū ꝑt sic formari ꝓbatio Illud est motꝰ quo exīte aliqd ōr moueri. ⁊ non ꝓus neqz posterius. sed actus entis in potētia incⁱ̄tū in poña est hmōi. ꝙ eo exⁱ̄stente aliqd ōr moueri ⁊ nō ꝓus nec posterius. ergo motus est actus entis in potētia fm ꝙ in potentia. Maiorē ꝓbat. qr vnūquodqz naturaliū qđ est in potentia ꝓtingit aliquādo esse in actu sⁱ̄ne in ope et aliquādo nō. Minorem ꝓbat. qr edificatio est motus. ⁊ est actus edificabilis Aut ergo edificatio est actus edificabilis nō adhuc edificati ⁊ ꝑfecti fm formaz edificij. Aut est edificabilis fm ꝙ est edificatum ⁊ perfectū fm formā edificij. sed nō est eius actus incⁱ̄tum est edificatum ⁊ perfectuz in forma edificij et fm formā domus completū. ergo edificatio est edificati vt edificabile. ⁊ in potentia edificatū est Cum ergo edificatio sit motus ⁊ edificabile mobile. sequitur ꝙ motus est actus entis in potentia fm ꝙ hmōi. Est em̄ eadē rō in omnibꝫ alijs motibꝫ

Qz aūt bene dictū sit manifestū est. ex q̄bꝫ alij de ipō dicūt. ⁊ ex eo qđ nō est facile definire aliter ipm Neqz em̄ motū in alio gn̄e ponere ꝑt vtiqz aliquis. Manifestū aūt intendentibꝫ quēadmodū ponūt quidez ipm alteritatē ⁊ inequalitatē. ⁊ qđ nō est dicentes eē motū. Quoz nullū necessariū est moueri. neqz si altera sint. neqz si iequalia sint. neqz si nō sint. sz neqz mutatio. neqz in hec. neqz ex his magis ē q̄z ex oppositis

Hic ꝓbus assignat causam erroris antiquoꝝ dicēs ꝙ causa quare antiqui definiuerūt motū ꝑ dictis definitionibꝫ est hec. qr motus est quiddā indeterminatū in esse. eo ꝙ non habz esse ꝑmanens neqz fundaḳ in esse neqz in non esse. Et qr dixerūt alterius coordinatōis principia esse indeterminata. ideo dixerūt motū eē indeterminatuz. qr est

vnius illaꝝ coordinationū ꝑncipiū. Altera aūt ordinatio ab illa est dicta determinata.eo ꝙ habitualis est ⁊ ꝙmanentiū in esse.hāc aūt dixerūt indeterminataꝫ inesse.qꝛ neqꝫ subam ꝑcat neqꝫ aliqđ alioꝝ ꝑdicamēꝝ.ſꝫ potius ꝙātōem ab esse.Qꝫ aūt motū videꝝ esse indeterminatū cā est.qꝛ nō ꝑt poni in pura potentia reruꝫ sicut in genere. nec ꝑt poni in puro actu sicut i genere. Probat hoc.qꝛ qđ est in potentia quātum nō necessario mouet.nec qđ ē actu quantum necessario mouet ꝑm ꝙ est actu quantum.⁊ similiter est in alijs

Et motꝰ qđē actus qđā videt esse īpfectꝰ autem Causa aūt est.qm̄ impfectū qđ possibile cuiꝰ est actꝰ ꝓpter hoc igit difficile ē ipm accipere qđ sit Aut em̄ in ꝙātōem necesse est ipm ponere.aut in potentiam aut in actū simplicem. Noꝝ aūt nullū videtur ꝓtin gens. Relinq̄tur aūt ꝑdictus modus actū qđē quēdam esse.sed hmōi actū qualē dixim⁹ difficile qđem videre ꝓtingentē aūt esse.

Hic remouet cām erroꝛis antiquoꝝ dicēs.ꝙ inter oīa motꝰ magis videt esse in gñe actꝰ siue pfectiōis. videt tm̄ esse actꝰ ipfectꝰ.ideo difficile est inuenire definitōem ipi⁹. Impfectus aūt actus est eo ꝙ est actꝰ impfecti.hoc est eiꝰ qđ est in potētia ꝑm qđ est in potentia. Qꝫ autē sit in gñe uctus ⁊ nō in alio gñe ꝓbat ꝑ diuisionē. Aut em̄ est in genera ꝙātōis.aut in gñe potētie.aut in gñe actꝰ simpliciꝫ et puri.aut in gñe actus impfecti q̄ impfectꝰ est.eo ꝙ est ipfecti ⁊ potentie ⁊ ꝙātōi admixti. Constat ꝙ nullū illoꝝ est ꝙueniens ꝓter vltimū. Relinq̄tur ḡ modus ille. ſcꝫ q̄ sit actus qđā.sed talis qualis dictus est ſcꝫ impfectꝰ .et hoc qđē difficile ē videre.⁊ tm̄ ita ē ꝓtingit ꝓpt dictas cās

Mouetur aūt ⁊ mouēs oīe sicut dictū est. cum sit potentia mobile.⁊ cuiꝰ īmobilitas q̄es est.cui em̄ motus inest.huius īmobilitas q̄es est

Ista est scđa pars ꝓncipalis huius capli.in qua inuestigat scđam definitōem motus Et diuidit in duas pticulas. In ꝑma ꝓbat aliqua exq̄b⁹ infert definitōez. In scđa ponit definitōem cū sua ꝓbatōe. In ꝑma duo facit.ꝑmo ostēdit ꝙ oīe mouēs physicum mouet.Scđo ostēdit ꝙ mouēs nō mouet inq̄ntū est mouens. Primo ḡ probat ꝙ oīe mouēs physicū mouet.⁊ hoc duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ ꝑma est. oīe qđ est qñq̄ in actu.⁊ qñq̄ in potentia est mobile.sed oīe mouēs physicū est hmōi.ḡ oīe mouēs physicū mouet. Scđa rō.cuiuscunq̄ īmobilitas est q̄es illud mouet.sed īmobilitas mouētis physici est q̄es .ḡ mouēs physicū mouet Dino⁊ ꝓbat.qꝛ qn̄ mouēs nō mouet tūc dicimus ipsum quiescere.

Adhuc agere em̄ inq̄ntuꝫ hmōi ipm mouere est.ꝯ aūt facit tactu.quare simul ⁊ patitur

Hic oñdit ꝙ mouēs vt mouēs est nō mouet. ⁊ hoc sic Nihil aliud est mouens mouere nisi talē q̄tē agere.nō āt agit talē q̄tem nisi ꝑ ꝓtactū.et ergo accidit mouens moueri ex ꝓtactu.qꝛ illa se tangūt quoꝝ vltima sunt simul.⁊ vltima sunt in ꝓtarijs formis.ideo necesse est ꝙ mouens seu agens repatiat a ꝑasso.⁊ sic non est motus actus mouentis inq̄ntum mouens

Unde motus actus mobilis est inq̄ntum est mobile. Accidit aūt hoc tactu motiui.quare simul ⁊ patitur. Spēs aūt semꝑ estimabitur aliqua mouens aut em̄ hoc.aut qualis.aut quanta.que erit ꝓncipiū et cā motus.cū moueat vt actu hō facit ex poña existente homine hominē

Jn hac scđa particula infert definitiōem scđam motus dicēs.ꝙ motus est actꝰ mobilis inq̄ntū est mobile.quā ꝓbat duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ ꝑma est.motꝰ est actꝰ alicius ⁊ nō est actꝰ mouētis inq̄ntuꝫ mouēs est.ḡ est actꝰ mobilis inq̄ntū mobile est. Ans ꝑ scđa ꝓte ꝓbat.qꝛ moueri accidit mouēti tactu.rōne cuius etiā patit. Scđa rō est. aliqđ est mouēs ꝙhoc ꝙ est spēs seu in actu ꝑ aliquam formā.sī esset substātia.aut quātitas.aut qualitas.⁊ illa spēs seu forma erit ꝓncipiū motus ⁊ cā q̄tis.sicut hō actu facit homine ex sanguine mēstruo ⁊ spermate.in qb⁹ hō ē in poña ḡ relinq̄t ꝙ est mobilis actꝰ inq̄ntū est mobile.

Dubiū aūt manifestū est ꝙ est motus in mobili. actus em̄ hmōi ⁊ ab hoc. Motiui aūt actus nō alius est. Oportet q̄dem em̄ esse actuꝫ vtriusq̄ .mobile qđē est in ipo posse.mouēs aūt in ipo operari vl agere. Sed est actiuū mobilis.quare siliter vnus vtriusq̄ actus sicut idē spaciū est vnum ad duo.⁊ duo ad vnū.⁊ ascendentis ⁊ descendentis. Nec em̄ sunt quidem vnū.rō aūt non vna. Similiter aūt est ⁊ in mouente ⁊ moto.

¶ Jstud est tertiū capm̄.i quo mouet ⁊ soluit q̄dam dubia. Diuidit aūt in tres ptes. In ꝑma mouet ꝑmam dubitatōem. Jn scđa scđam. Jn tertia resumit epilogando dicta in hoc tractatu. Jn ꝑma ꝓte ponēdo ꝑmā dubitatōem ꝑmittit vnū dicēs.ꝙ nō est dubiū.ſꝫ ex dictis manifestū est.ꝙ motꝰ est subiectiue in mobili.qꝛ illi⁹ motꝰ est actꝰ vt subiecti qđ mouet.sed mobile mouet.ḡ motꝰ est actꝰ mobilis vt subiecti. Sed tūc dubiū est vtꝝ motus sit actꝰ mouētis ⁊ mobilis.⁊ si sic.vtꝝ sit vnꝰ actꝰ mouētis et mobilis Hāc soluēdo vult ꝓbs dicere ꝙ sic Et ꝓbat ꝓpositū ꝑmū.ſcꝫ ꝙ motꝰ sit actꝰ ⁊ mouētis ⁊ mobilis talī rōne. Quicqđ est in potētia ad aliquē actū illius est aliqs actus.ſꝫ mouēs ⁊ mobile sunt hmōi.ḡ ea est aliqs actꝰ. Minorē ꝓbat.qꝛ mobile ōr inq̄ntū in ipo ē posse moueri. et mouēs ōr inq̄ntū in ipo est posse agere ⁊ facere motū.ḡ vtriusq̄ est aliqs actus. Deinde ꝓbat ꝙ mouētis ⁊ mobilis nō est alius ⁊ alius actꝰ.ſꝫ vnꝰ ⁊ idē actꝰ.qꝛ motus est vnꝰ actꝰ.⁊ est mobilis ⁊ mouētis.est em̄ motꝰ actꝰ huius ab ℏ. huiꝰ ſcꝫ mobilis.ab hoc ſcꝫ mouente. ḡ eoꝝ est vnus actꝰ.sed dr̄iter.qꝛ est mouētis vt actiui ⁊ mobilis vt subiecti. Et hoc declarat ꝓbs ꝑ duo exēpla. Primū qꝛ ꝓpatio q̄ est inter vnū ⁊ duo.⁊ duo ⁊ vnum vna est ꝑm ꝙ media est.sed tm̄ si accipiaꝝ in extremis nō est vna qꝛ si accipiaꝝ illa vt est duoꝝ ad vnū.tūc est ꝓportio dupli.sed si accipiaꝝ vt est vnius ad duo.tūc est ꝓportio subdupli. Sed cūdū exemplū.sile est in spacijs.qꝛ vnū est spaciū inter oppositos terminos.puta sursum ⁊ deorsum .⁊ tm̄ ꝓpatione eius qđ est sursuꝫ ad deorsuꝫ est descēsus.ꝓparatiōe vero eius qđ est deorsum ad sursum est ascēsus. Definitio aūt ascēsus ⁊ descēsus cū penes terminos sumaꝝ non est vna. Silis aūt modꝰ idēritatis ⁊ oppōnis est mouētis ⁊ moti quo ad motū q̄ in mouēte est ḡ ad rōnem eiꝰ qđ est movere.⁊ in moto ꝑ rōnez eiꝰ qđ est moueri.⁊ sunt rōnes eoꝝ ⁊ potentie oppositē .licz essentia ꝓpatōis videaꝝ vna esse.ea ꝙ est inter eadem extrema

Habet aũt defectũ rõnabilẽ. necesse est eñ fortassis esse eũdem q̃dẽ actũ actiui ⁊ passiui. hic q̃dẽ eñ actiuo. illic aũt passiuo. opus eñ ⁊ finis huius quidem actio. illius autez passio. Quoniã igitur vtraqz sunt motus. si quidez alteri in aliquo sunt. aut eñ vtraqz in patiente ⁊ moto sunt. aut in agẽte sunt vtraqz. aut actio q̃dem in agente. passio autẽ in patiente est. Si ãt oꝑtz ⁊ hãc actionẽ vocare eq̃oce vtiqz fiet. Sed si hoc est in mouente motꝰ erit. Eadem eñ rõ est in mouente ⁊ in moto. Quare aũt oĩno mouens mouebitur. aut habens motũ nõ mouebit. Si aũt vtraqz in moto sunt ⁊ in patiente. ⁊ actio ⁊ passio. ⁊ doctio et doctrina. cũ duo sint in addiscente. Primũ q̃dez q̃ actus vniuscuiusqz nõ in vnoquoqz erit. postea ⁊ incõueniẽs est ꝑ duos motus simul moueri. Quedã nãqz erũt alterationes due vnius ⁊ in vnã spẽm. sed impossibile est Sz vnus erit actus. sed irrõnabile est et duoꝝ ⁊ alteroꝝ ꝑm spẽm eũdem ⁊ vnũ esse actum Et erit si q̃dem doctio ⁊ doctrina idẽ. passio et actio ⁊ docere cũ addiscere idẽ. ⁊ agere cum pati Quarene cesse est omnem docentem addiscere ⁊ agentẽ pati

Ista est scõa ꝓ huius capli. in qua pꝫus mouet ⁊ solꝫuit aliã dubitatõem. q̃ tñ ꝑm Albertũ non est distincta. sed ex solutõe ꝑcedentis soluta. tñ cã exercitij extendit pꝫus eam vocãs eã rõnabilẽ. id est ad vtrãqz grẽ disputabilem qz dictũ est q̃ motus sit actꝰ mouẽtis ⁊ mobilis vnus ꝑm essentiã. nõ tñ ꝑm rõnẽ. ⁊ hoc hz rõnabilez defectũ. qz exq̃ necesse est aliquẽ actũ esse actiui siue agentis. ⁊ aliquẽ passiui siue patiẽtis. tũc ille erit actio vl agẽtis. ⁊ passio patiẽtis qõ ꝓz. qz opus ⁊ finis cuiuslibet est actus eius. sed actio ẽ opus ⁊ finis agentis. ⁊ passio patientis. g̃ actio est agentis actꝰ. ⁊ passio est actus patientis. Sed tũc dubitat vtꝝ actio ⁊ passio sint vnus motus vel diuersi. Et arguꝫit ꝓmo q̃ nõ sint diuersi motus. qz si essent diuersi motꝰ vel vterqz esset in agente. vel vterqz in patiente. aut actio esset in agente ⁊ passio in patiente. Nõ eñ ꝑt dici alia ꝓs diuisionis. videlz q̃ actio sit in patiente ⁊ passio in agente. qz sic agens ⁊ patiens essent eq̃oca. Et addit Albertus q̃ opposita inessent eidẽ ꝑm idẽ. Si autẽ dicat q̃ ambo sint in agente seu mouente. tũc motus erit in agente. ⁊ sic sequeret alterũ incõuenientiũ duoꝝ. videlz q̃ aut oñe mouens mouetur. aut q̃ habens motũ nõ mouetur. Si autẽ dicat q̃ ambo sint in patiente. videlicz actio ⁊ passio que sunt vnus motus. vt doctio actiua. ⁊ doctrina seu doctio passiua. cũ duo sint. tñ ambo sunt in patiente siue in addiscente. ⁊ sint vnus motus in ipso addiscente. tũc sequũtur duo impossibilia. Primũ est q̃ actus vtriusqz scilz actiui et passiui est in altero sicut in subiecto. qõ est impossibile. tũ sint opposita sicut agens ⁊ patiẽs opponũtur. ita actio et passio. Secũdũ impossibile qõ sequitur est qz vnũ ⁊ idem mouebitur simul duobꝫ motibꝫ ad eũdez ⁊ vnũ finem. qz vnius ꝑm spẽm est moueri ad vnuz ⁊ eũdem finem. patiens aũt est vnũ ꝑm spẽm. ergo ipsius est vnus finis. sed si moueri ⁊ mouere sunt in ipso. tunc habet duos actus. scilz actum actiui. ⁊ actum passiui. ⁊ sunt vnus motus differens specie agentis ⁊ specie patientis. ꝑm hoc enim erunt due alterationes. quedã vnius ⁊ eiusdem in vnã speciẽ duꝫrentes tanqz in finem. quia vnius ⁊ eiusdez patientis erit alteratio. que est motus agentis. que est alterare. ⁊ alteratio que est patientis. que est alterari. ⁊ vterqz motus duꝫcit ad vnã speciem sicut ad album vel musicuz. vel aliam qualitatem. sed hoc est impossibile. Nec potest dici secundum membrũ dubitatõis. videlicz q̃ actio ⁊ passio sint vnus motus. quia si hoc dicatur sequũtur quattuor inconuenientia Primũ q̃ duorum specie differentiũ. scz actiui ⁊ passiui. que specie differũt sit vnus actus ⁊ idẽ motus Et si sic tũc sequitur secundũ inconueniens. q̃ doctrina ⁊ doctio essentialiter idem sint. Et tũc sequitur tercium q̃ actio et passio sint idẽ. Et quartũ sequens est. q̃ docere ⁊ addiscere ⁊ vniuersaliter agere ⁊ pati sint idem. ⁊ sic necesse est omnẽ docentẽ addiscere. ⁊ omnẽ agentẽ pati.

Aut neqz alterius actum in altero esse inconueniens est Est eñ doctio actus docentis. in quodã tamen ⁊ nõ decisus. sed huius in hoc. Neqz eñ vnus in duobꝫ ꝓhibetur. Nihil eñ eũdem esse actũ non sicut esse idẽ. sed sicut est q̃ potentia est aliq̃d agẽs Neqz necesse est docentem addiscere. neqz si pati ⁊ agere idem est. nõ tamen tanqz rõnez esse vnã qõ quid erat esse dicentẽ. sicut tunice ⁊ indumẽti. sed sicut via a thebis ad athenas. ⁊ ab athenis ad thebas. quẽadmodum dictum est ꝓus. Non eñ omnia eadem insunt quolibet modo eisdem. sed solũ quibꝫ esse idẽ est. At uero neqz si doctio ⁊ doctrina idem. ⁊ docere ⁊ addiscere idem. sicut neqz si spaciũ vnqz distantium sit et distare hinc illuc. ⁊ inde huc. vnũ ⁊ idem est Oñino aũt idem dicere est. neqz doctio cum doctrina. nec actio cũ passione idez ꝓprie est. sed cui insunt hec motus. Qz eñ huius in hoc. ⁊ q̃ huius ab hoc actũ esse rõnem alterum est.

Hic philosophus soluit dubitationem. ⁊ stat solutio in hoc q̃ actio ⁊ passio sunt vnus motus materialr. Differũt tamen ꝑm rõnem formalem ⁊ definitiuam. Soluit ergo rõnes ad inconuenientia ducẽtes. Et primo dicit q̃ non est inconueniens actum vnius esse in altero. scz actuz mouentis esse in mobili. qz doctio q̃ est actus docentis. ⁊ est a docente. in quo actu docens non subest nisi intentioni cause istius processus doctrine ab ipso docẽte. ⁊ hic actus est in quodam subiecto non decisus nec interruptus inter causam eius ⁊ subiectũ suscipiens ipsum. quod subiectũ est discipulus. ⁊ ideo est actus huius agentis in hoc subiecto suscipiente. Deinde respondet ad hoc q̃ sequeretur duorum ꝑm speciem esse eũdem actũ dicens. Nihil ꝓhibet vnũ motũ qui essentialiter est ꝓcinuꝰ fluxus ab vno in aliud esse eũdem in duobꝫ. sed nõ ꝑm idem esse. sed sicut illud qõd est vnuz in essentia. ⁊ ꝑm esse duo. ⁊ hoc mõ ꝓparatur potentia suscipiens actum illum qui est motus ad agens quod influit actũ illum qui est motus Deinde solꝫuit incõueniens q̃ docens addisceret ⁊c. dicẽs. q̃ ꝑm solutõem data nõ sequitur docentẽ addiscere. cuius agere ⁊ pati sint vnus motus in essentia. quia non sunt sic idem q̃ habeant eandem rõnem. Quod declarando latius venerabilis Albertus dicit. q̃ agere ⁊ pati non solum dicũt simplicem fluxum qui est motus. qui fluxus est inter mouens et mobile. sed agere nominat illum fluxum ꝑm esse quo est a mouente. et pati nominat eũ ꝑm q̃ est receptus in mobile. Et ideo vult philosophus q̃ licet sit fluxus

vnus.nō tū hz vnā rōnē q̄ ōt quid est esse et est rei quidditas.sicut vnā rōnem habent indumentū z tunica ꝑm q̄ ē indumentū. Et qūo ille fluxus vnus sit declarat a sili. qz sicut vnū spaciū ōt viam q̄ est a thebis ad athenas z ecō uerso differentē solū ꝑm terminos.sicut dictū est ꝓus Nec oportz q̄ oīa eadē quolibet mō insint eisdē.sed hoc solū verū est de ijs quoꝝ esse idem est z quidditas vna. Deinde soluit q̄ nō sequtur q̄ doctio esset doctrina.z dolere addisscere.qz sicut in silī nō sequtur q̄ si aliquoꝝ distantiū spaciū sit idē ꝑm substātiā.q̄ tūc ꝓpter hoc distare z hinc illuc.z inde huc sint idē.qz forte vnū distare ē ascēsus.aliud descēsus. Deinde finalr soluit solutōe gñali ad oīa inconuenientia dicēs.q̄ oino z vliter est dām ꝑm hāc solutionē.q̄ nec doctio est doctrina.nec actio idē passioni ꝓprie loquendo.sed fluxus cui hec insunt ꝑm diuersos termi nos erit motus.z ille est idē motus q̄ est vn⁹.z idē fluxus huius in hoc.hoc aūt mō huius esse actū vnū est alteruz ꝑm esse z rationem Est em̄ huius vt cause.z est huius vt subiecti suscipientis

Qd̄ q̄dem igit motus sit z vliter z ꝑm partem dictū est. Nō em̄ manifestū est qūo determinabitur speciērū vnaquez ipius. Alteratio q̄dem z alterabilis ꝑm q̄ est alterabile entelechia est. Amplius autez notius qm̄ in potentia actiui z passiui inq̄tū hmōi simplr est.z iterū ꝑm vnūqdq̄z qm̄ edificatio aut medicatio. Eodem autē dicetur modo z de alijs motibus singulis

In hac tercia ꝑte capli epilogat resumendo que in hoc tractatu dicta sunt dicens. Dictū est q̄d sit mot⁹. z vliter ꝑm ꝑtes.z dictum est q̄ est definitio motus in cōi.z ex illa manifesta est definitio ꝑtiū seu spēz.sicut dictū est. q̄ alteratio est actus alterabilis ꝑm q̄ alterabile. Cuz aūt dictū sit de motu.q̄ est actus mobilis ꝑm q̄ est mobile. z q̄ est actus mouētis ꝑm q̄ est mouēs.tūc certissimū q̄d accipi ꝑt de motu est q̄ dicak q̄ est vtriusq̄z actus z pfectio.z vliter z simplr ꝑm q̄ sunt hmōi. Hoc em̄ ōt tota ſubam motus ꝑm q̄ est fluxus a mouente in illud q̄d mouek.z h̄ cōpetit vnicuiq̄z spēz motus.sicut medicatōni q̄ est pfectio medicāt̄z z sanati. z edificatōi.q̄ est pfectio edificatoris et edificij. Eodē aūt mō de vnoquoq̄z alioꝝ motuū.

¶ Circa hūc tractatū mouek questio Utrū motus sit a pho ꝓuenienter definitus Et videk q̄ nō.qz vnius definiti est tm̄ vna definitio.sed phs dat plures definitiones de motu.g̃ inconuenienter definiuit motū. Secō sic. motus nō est actus.g̃ prima definitio est male assignata. Añs ꝓbak.qz si essz actus tunc illud in quo essz. essz ens in actu.sed mobile ꝑ motū nō ōt cē in actu.sz i potētia.g̃

Tercio sic.si motus essz actus.vel g̃ ꝓmus vel secōdus. sed neutz ꝑt dici. Nō ꝓmū.qz forma subalis est actus primus. Nec secōm ꝑt dici.qz actus secōs est operatio ꝓcedens a forma.motus aūt est via ad formā. Quarto sic.oīs actus est entis in actu.sed motus est act⁹.g̃ male ōt in definitōe q̄ sit actus entis in potētia.sz est act⁹ entis in actu.

Quinto sic.mot⁹ nec est purus act⁹ nec pura potentia sed actus potētie ꝑmixtus.g̃ qua rōne ōt mot⁹ actus.ꝑt eadē rōne dici potētia entis in potentia Sexto sic.illa definitio ꝓuenit forme subali q̄ nō ē mot⁹.g̃ ꝓuenit alijs a definito. Añs ꝓbak.qz forma subalis est act⁹ materie ꝑme.q̄ est ens in potentia Septimo sic.illa definitio cōuenit gñatōi z corruptōi.z tū nō sz motus.g̃ ꝓuenit alijs a definito. Añs ꝓ ꝓma ꝑte notuz est. Secōa ꝑs añtis est ꝑbi ḋnto hui⁹ Octauo sic.secōa definitio coincidit cū ꝓma.g̃ superflue ponit. Añs ꝓbak.qz idē est dicere act⁹ entz in potentia.z act⁹ mobilis.eo q̄ mobile est in poña No no sic.mot⁹ est act⁹ mouētis.g̃ male ōt in definitōe q̄ sit act⁹ mobilis. Añs ꝓbak ꝑ ꝓbm in textu. Sz ꝓtia ꝓbak qz idē nō ꝑt cē act⁹ diuersoꝝ.sic vna pfectio nō ē diuersoꝝ pfectibiliū Decimo.motus est act⁹ mouentis sicut subiecti.g̃ eodē mō est act⁹ mouētis z mobilis. Añs ꝓbatur.qz illi⁹ mot⁹ est act⁹ vt subiecti qō mouek.sz oīe mouens mouek.g̃ est in mouēte quolibet subiectiue mot⁹ ipe

In oppositū arguit auctoritate ꝑbi in textu.

Maior. Motus nō est ꝑter res.sed in gñe entis ponit.qd̄ in actū z potentiā diuidit Minor Nec est motus pure potētia nec simplex actus.sed act⁹ est impfect⁹ potētie ꝑmixtus. Conclusio. Igit̄ bñ ōt in definitōe ꝓma.q̄ motus est actus entis in potētia ꝑm q̄ in potentia.

¶ Prima ꝓpō est ꝑbi in textu dicētis.q̄ mot⁹ nō ē ꝑter res.est em̄ mot⁹ in eodē ꝑdicamēto cū suo termino ad quē qz termin⁹ ad quē notat formā pfectā q̄ terminat motū q̄ est forma formalr fluēs.z g̃ nō est mot⁹ vnū ꝑdicamētū p se.sz cū sit postꝑdicamētū repik in pluribꝫ ꝑdicamētz.puta in q̄ttuoꝝ.suba sez.qualitate q̄ntitate.z vbi. Et h̄ verū est loquēdo cōiter de motu ꝓout hic loqtur phs de ipso Verū si accipiak mot⁹ ꝓprie repik dūtaxat in tribꝫ.eo q̄ motus ꝓprie dict⁹ nō ꝑt esse in suba. vt determinari hz in q̄nto physicoꝝ. Qz aūt motus nō sit ꝑter res decem ꝑdicamentoꝝ.ꝓbak sic.qz si sic tūc vel essz extraneuz rebꝫ decem predicamentoꝝ.vel esset aliquid ꝯmune respectu pluriuz. sed neutrū potest dici. Nō primū.qz sic ens reale nō esset sufficienter in decem predicamenta diuisum.aut oporteret q̄ motus nihil esset.quoꝝ vtrūq̄z est falsum Nō ꝑm.quia nullū est ꝯmune vniuocū ad plura genera generalissima. eo q̄ sint ꝓma seiplis diuersa. Secōa pars maioris est similiter ꝑbi in textu.qz ens vel est perfectū nō indigens pficiz.z sic est ens in actu.vel est impfectū indigens pfectōe sic est ens in potentia. Vñ ꝑm Albertū nō est hoc sic intelligendū.q̄ aliq̄d sit q̄ sit tm̄ in potentia z nullo mō in actu.qz hoc nō ꝑt esse in reruz natura.sed ōz esse in potentia ꝑm q̄ accipik vt ꝓuatōi in genere imixtū licet habeat formā ꝑm aliū modū quo nō accipitur vt imixtū ꝓuationi.z hoc mō nihil est mediū inter potentia ens.z ꝓpletuz ens

¶ Secōa ꝓpositio pz in textu. Est em̄ motus act⁹ ꝑmixtus potentia.z actus impfectus.qz impfecti.sez entis in potentia seu mobilis Est em̄ motus fluxus intermedius de potentia ꝓuatiua ad actū perfectū.ita q̄ in termino a quo motus z in ꝓncipio sui est in potentia sub ꝓuatione actus.z in termino ad quez.z in fine sui est in actu perfecto. In medio aūt est in via z trāsitu seu exitu de potētia ad actū seu in tendentia ad actū.z sic est permixtio potētie z act⁹. Sed tūc est dubiū cū motus sit actus ꝑmixtus potentie quare magis ponitur in genere actus sez vt actus sit in definitōe sua in recto.z potentia in obliquo. nō em̄ ōz motus in recto potentia.sed actus entis in potentia Ad hoc dām est.q̄ cū motus sit trāsitus de potentia ad actū respicit actū ipm̄ tanq̄z terminū ad quē et q̄ acq̄rik.z potentiā ꝓuatiuā tāq̄z terminū a q̄ q̄ abiciur. hz aūt mot⁹ ipe magz de rōe tmini ad quē q̄z de rōe tmini a q̄ cū sit trāsit⁹ ad terminū ad quē. z recessus a termio a quo

¶ Conclusio ꝑ̄z in textu vbi ꝓbata est definitio illa esse bona duplr. directe ⁊ indirecte. Directe duplr. scilz inductiue. ⁊ rōnib⁹ manifestātib⁹ singulas particulas definitōis motus. Indirecte vero ꝑ remotionē ⁊ improbationē definitionū antiquo⁹ quib⁹ definiebāt motuz. Et ꝑ etiā sic oñdi. qz mot⁹ est flux⁹ inexistens corpi mobili. nō ſm q̄ ē in termio a q̄. nec ſm̄ ē i rio ad quē. sz vt ē i rēdētia de vno termino ad aliū. id est vt est in actu ꝓmixto potentie siue in potentia exeūte in actū. qđ idē est. Et qz mobile in termino ad quē est in actu pfecto ⁊ in quietis imobilitate. ideo motus nō est actus mobilis ſm q̄ est sic in actu sed potius vt est citra terminū imobilitatis talis. hoc aūt mō est in potētia ꝓiūcta actui impfecto. ergo est actus entis in potentia. ad innuēdum q̄ non est in mobili ſm esse qđ habz in potentia simplici termini a quo. Et dr ſm q̄ est in potentia. ad excludendum actum mobilis in terminō ad quem

Maior. Motus idē est actio mouētis. ⁊ passio mobilis Minor. Mouens aliqđ est ⁊ dr. ſm q̄ ē in actu. mobile inq̄tum est in potentia Conclusio Igitur cū motus sit actus entis in potentia. bene sequitur q̄ est actus mobilis ſm q̄ ē mobile. et hec est motus definitio secūda.

¶ Maior pz. qz idē motus qui ſm substantiā formalem fluxus in se neutralr acceptā dr motus. prout effluit transitiue ab agente dr actio. ⁊ ꝓut influitur trānsitiue ipsi passo dr passio. sicut dr formalr motus inq̄tuz intrānsitiue Et ideo sicut rō effectiua effluxus. ⁊ rō formalis ipi⁹ fluxus. ⁊ rō materialis influxus distinguūtur causaliter. sic actio. passio. ⁊ motus distinguūtur q̄ditatiue ⁊ essentialr imo accipiendo ista formalr abinuicē distincta re ⁊ rōne distinguūtur. qz actio est formalr in agente denoians ipsuz formalr agere. ⁊ passio est in patiente. ⁊ motus in mobili. licz materialr ꝓuenīāt. qūo dr Gilbertus q̄ omīs mot⁹ in actōe. ⁊ ois actio in motu firmat Materialr ām ꝓuenit actio cū motu. loquendo de materiali circa qđ est actio. non aūt in quo. Uñ dr Albertus in hoc tractatu capło tercio q̄ si attendit motus in ꝓparatōe ad mouentē a quo causat motus. sic motus est actōis agentis effectus. ⁊ nō actio eius. qz actio est in agente. ⁊ motus in mobili. ⁊ tunc motus firmat in actōne sicut effectus in cā. ⁊ actio firmat in motu sicut cā in effectu. ⁊ nō puto hoc esse verū q̄ mōuere mouentis sit motus mobilis essentialr. nisi intelligat q̄ hoc mouere qđ est a mouenti in mobili suscipiente mouere mouētis. qđ supius vocaui materiale actōis. sed mobile nō suscipit ipm̄ ꝑ modū eius qđ est mouere. sed ꝑ modū moueri. Si aūt ꝓsideraf ꝑ⁹ q̄ est affectio mobilis que affectio causat a motu. hoc est a forma fluente de esse in eē in eo qđ mouet. sic motus est passio. ¶ Seda ꝓpositio pz. qz mouere ꝓuenit alicui rōne formē. ergo inq̄tuz est in actu. qz forma est actus. sed pati ⁊ moueri ꝓuenit grā materie. ergo cōuenit alicui ſm q̄ est in potentia. qz materia est ens in potentia. Et ex hoc fundamento ꝓcedit ꝓbus in textu. ꝓbando q̄ omne mouens phȳsicū mouet per hoc q̄ ipm̄ est eiusdē materie cū suo mobili. Mot⁹ aūt nō est actus mouētis inq̄tū agens vel mouens. sed pot⁹ mouentis actus est forma qua agit. ⁊ ꝑ illā efficit ꝓncipium actōis. sed qz nō agit nisi tangat patiēs. ideo cū tangentium vltima sint simul. necesse est ipm̄ repati a suo passo. eo q̄ vltima agentis ⁊ patientis sunt in ꝓtrarijs formis.

¶ Conclusio sequtur ex dictis. ex quo eīm ens in potentia dr rōnē ſm quā aliqđ est mobile. sequtur q̄ est act⁹ mobilis ſm q̄ est mobile. Et sic pz q̄ ꝓma definitio q̄ est formalis demonstrat secundā que est materialis hoc modo. Omīs actus in potentia ſm q̄ in potentia est actus mobilis ſm q̄ mobile. sed motus est actus entis in potentia ſm q̄ in potentia. ergo motus est actus mobilis ſm q̄ mobile. ⁊ hec demonstratio est propter quid ⁊ a ꝓri. qz a forma ad materiā. Si autem econtra fieret demōstratio. scz si demonstretur q̄ sit actus entis in potentia. qz est actus mobilis. illa erit demonstratio qz. et a posteriori Et notandū est q̄ auicēna ponit vnā aliā definitiōem motus hanc scz. q̄ motus est exitus de potentia ad actū nō subito. sed qz ista definitio nō ꝑt cognosci nisi quousq̄z cognitū fuerit qđ sit tēpus. ideo ista nō debuit hic dari. sz posterius cognoscet. cū sciet qđ sit tēpus. ꝑ hoc eīm q̄ dr motuz fieri nō subito. denotat ipsum fieri in tpe. ideo est magis spēalis ꝓuenīēs motui ꝓprie dicto. de quo sermo erit habendus in q̄nto phȳsicoꝝ.

Ad rationes Ad ꝓmā dōm. q̄ duplex est definitio. quedaz est descriptiua. ⁊ tales pōt esse plures vnius definiti. qz tales dant ꝑ passiones quas ꝓtingit esse plures vnius. Alia est q̄ditatiua. et talis adhuc duplex est. q̄daz est essentialis ⁊ incōpleta. sic illa q̄ datur ꝑ materiā tm̄. vel illa q̄ datur per formā tm̄. ⁊ sic etiā possunt esse plures tales incōplete vnius definiti. Alia est ꝓpleta q̄ sez datur ꝑ omnes causas. ⁊ tales nō pōt esse plures vnius definiti. Per hoc dōm est. q̄ definitiones mot⁹ sunt essentiales incōplete. eo q̄ vna est formalis alia materialis. ideo nō est incōueniēs ipm̄ sic duplici definitōe definiri Ad scdam dōm. q̄ motus nō est actus ꝓpletus ⁊ pfectus. qz qđ est in tali actu nō mouet. sed est actus potētie ꝓmixtus. ideo nō est actus entis in actu sed in potentia. Et hoc Albertus in ꝓmēto ca. quarto. dr sub his ẏbis. Oꝑz ꝓsiderare q̄ ens ſm q̄ est in potentia nō hz pfectōem nisi motū. qz forma est pfectio rei existētis in actu. ⁊ cū hz formā nō est in potentia ad illā. sed in actu. sz cū est in motu tūc est in potentia adhuc ad formā. ⁊ ideo ꝓplementuz eius qđ est in potentia ſm q̄ est in potētia est motus. ꝓplementū aūt eius qđ fuit. sed iam nō est in potentia sed in actu. est forma. Cū aūt motus sit pfectio mixta potentie. ponit in genus pfectōis ⁊ nō potētie. qz motus est fluxus pfectōis ⁊ nō potentie. qz potētia ſm q̄ est ꝑtionī admixta abiicitur. sed forma fluit ad esse puruz

Ad terciaz rñdet Albertus. q̄ actus ꝓmus vel scdus dr triplr. primo ſm ordinē tpis. ⁊ sic dr ꝓmus in eodē qui est ante omnes pfectōes tpe. ⁊ hic est via ⁊ exitus impfecti ad pfectōem. ⁊ talis pfectio impfecti est motus. ⁊ scdus actus seu scda pfectio correspondens ei est forma in ratōne finis motū terminātis. Scdo mō dr actus ꝓmus ſm esse q̄ est ſm id qđ ꝓmo ⁊ ꝓncipalr est. ⁊ sic actus primus est forma substātialis. ⁊ actus scdus forma accītalis. ⁊ sic mot⁹ qñq̄z est in genere actus ꝓmi. qñ est ad formā substātialez. ⁊ qñq̄z in gñe actus scdi qñ est ad formā accītalez Tercio mō dr actus ꝓmus ſm ꝓximitatē cause formalis ad effectū eius. sicut dicimus q̄ pfectio ꝓma ensis est figura, ensis. ⁊ pfectio scda incidere. qđ est actus forme ⁊ figure ensis. et hoc mō dicimus q̄ aīa est actus ꝓmus corpis organici. ⁊ vegetare ⁊ sentire actus scdi. Et vltra loquēdo vnūqđq̄z est pfectū ꝓma pfectiōe ſm esse. ⁊ est pfectū scda pfectōne ſm agere. hoc aūt mō motus nō est actus ꝓmus nec scdus sed est via ad actū ꝓmū. cū in ratōne actōis acceptus sic

est actus secūdus actū ipius mouētis ꝓñs. Ad quarā respondet Albertus Dicens q ens in poña dicitur multiplicter. Uno modo aliq̄d est in poña ad esse subāle. vt materia. Alio modo ad esse accñtale. puta q̄litatez vl' quātitatē. Tercio mō dr aliq̄d in poña nec ad eē substātiale nec accñtale ꝓprie. scz ꝑm q est inherēs et denominās. sed ponꝰ ad h q aliq̄d extra q aliquē modū se hz ad ipm. sicut est poña ad vbi. vel ad situ. hoc em̄ non est ꝑm aliquā formā quā acq̄rit id qđ est in potētia. sed potius ex hoc q aliq̄d quod ē locus potest se aliqualiter ad ipsuz habere. Cū em̄ dr aliquid esse in theatro vl' in foro. ꝓcat q aliq̄d se hz vt circūscriptēs ad corpꝰ. qđ dr ee in theatro vl' in foro absq̄ h q aliq̄ mutatio fiat in eo q̄tū ad accña intrinseca vl' formaz subalē. Existo accipit diuisio q̄ solet motꝰ diuidi in motū ad formā z ad vbi. vbi em̄ nō ē sum pl' forma absolute inherēs. Quid tñ sit in sua entitate dicendū hz in libro sex ꝓncipioꝝ. Soluendo igit rōem dom ē q ens in poña hic accipit oīmb his modis. tñ pº et ꝓncipaliter hz rōnem poñe. quod ē in potētia ad formā substantialē. deinde ad accñtalem. minime vo qđ est ad vbi ꝓpter quod motus ad vbi ꝙuenit ꝓfectissimis corporib. que minime sunt in poña. Ita z motus analogice dr. z h ordine ecōuerso. qz ꝓmus z ꝓfectissimus motus est motus localis. q̄ est ad vbi. deinde ad formā accñtalem. vltimo ad formā substātialē. quare ille motus non est ꝓprie dictus. sed dr mutatio. in gñe tñ hic ꝑ q̄cunq̄ definit. et ita est actus entis in poña ad terminū motus acq̄rendū ꝓprie tñ mouet ens in poña ad formā accñtalem. qđ ē ens in actu forme substātialis. qūo accipit motus ꝓprie. quēadmodū hic nō accipit. sed q̄nto physicoꝝ. Ad q̄ntā dom est sicut ad secūdā dictū ē. motus em̄ est actus imꝑfectus. qz imꝑfecti actus est existentis in via ad ꝓfectōez et sic est actus in poña. respectu diuersoꝝ. est em̄ in potētia ad actū ꝙpletuz acq̄rendū. z est actus respectu potētie pure. Ad sextā dom. q forma substātialis nō est actꝰ entiz in poña. ꝑm q in poña est. sed ē actus materie ꝑm q iam in actu est ꝑ formā. et ita ē forma actus entis in actu actus em̄ materie ꝑm q in poña est. est motus ad formā seu gñationē. Ad septimā patz solo. qz licet gñatio et corruptio nō sint motus. put motus accipit ꝓprie. scz ꝑ exitu successiuo poñe ad actum. sic accipit q̄nto physicoꝝ sunt tñ motus loquēdo ꝙmuniter. put est exitus potentie ad actū. siue successiuus siue instāraneus. z hoc mō h accipit motus Ad octauā dom. q nō sunt idē. qz scda definitio est materialis descriptio motus ꝙsiderati. sub ratione passionis mobilis. z ꝓma ē notificatio formal' eiusdem motꝰ. ꝑm q ē via formalis poñe ad actū. Et dz mobile in scda definitōne accipi neutraliter. ꝑm q est subiectum motus ab actōe z passione distincti. nō aūt passiue vt recipit formā agentis z mouētis cū remotōe z abiectione ꝓprie pfectōnis p̄tacētis. quod est pati passione maxime corruptiua. Ad nonā dom est. q equiuoce motus est actus mouētis z actus mobilis. qz est actus. id est. effectus mouētis. a mouēte causatus. Et ē actus. id ē pfectio mobilis. qz recipit in mobili. z sic quādo dicit motꝰ ē actus mouētis. est regimē exvi effectus cause efficiētis sed qñ dr motus ē actus mobilis. est regimē ꝓprietatiz. eo q dictio ꝑcans ꝓprietatē regit gtiū ꝑcātem subiectū Nō em̄ est motꝰ in mouente sic in subiecto. qđ ꝓbat Cōmētator. qz sic oīs motor moueretur. qz oīe illud in quo ē motus mouetur. Ad decimam dom. q oīe mouēs physicuz mouetur. sed nō oīe mouēs vniter. qz motores sepati nō mouentur Accidit g mouēti vt moueat. qz hoc conuenit sibi vt ē in poña. nō vt in actu. z sic dictum ē. q ꝓmunicādo in materia cū suo mobili mouet. quod fit ꝓpter ꝓtactū. z sic mouet vt mobile. z nō vt mouēs.

Incidunt dubia. Primū ē An ad naturalem phm spectet cōsiderare de motu. Et videtur q non. qz motus excedit genꝰ scientie naturalis. sic apparet de motib intellectualib spirituū. z aialium rōnalium. Preterea. Motus est vnuz de ꝑcognitis naturalis scie. g nō est de numero quesitoꝝ. ☞ Solutio sic. Quia ad eandē sciam spectat ꝙsiderare subiectū z ꝓpriā passionē eius. sed motꝰ est ꝓpria passio corporis mobilis. fluens ab eꝰ ꝓncipijs intrinsecis

¶ Ad obiecta ad ꝑmū dom est. q motꝰ intellectuales nō sunt naturales nec actus iperfecti entis in potētia. sed magis sunt actꝰ ꝑfecti entis existentis in actu. Ad secundū dom. licz motus sit ꝑcognitū q̄ ad eius q̄d nois. et si est in cōmuni. tñ q̄ ad qz est. z ꝓpter q̄d. est de nūero q̄sitoꝝ. eo q demōstrat inesse corpi mobili ꝑ ꝓncipia essentialia ipius corporis tanq̄ ꝑ media demōstrationis ꝓpter quid.

Secūdum dubium An ignorato motu necesse sit ignorare naturā. Q̄ nō videt. qz natura dependet a motu in esse. cū sit ꝓncipiū eius. g nec in ꝙgnosci. Idē em̄ est ordo essendi z ꝙgnoscēdi. ☞ Solutio sic. loq̄ndo de necessitate ignorātie physice q̄ ad nos. q̄ ex notioribꝫ ꝑm sensuz ꝓgredimur ad nota nature z intellectus. modo natura innotescit sensibiliter per motū tanq̄ ꝑ ꝓpriū eius signū et effectū Et tūc ignorata ꝓma natura naturāte oīa. que est ꝓmus motor. necesse ē ꝙnter ꝑm ordinē notitie doctrinalis et. ꝓpter quid. ignorare naturas secūdas naturatas a ꝓma. sed hmōi ꝓma natura solo motu a nobis ꝙgnoscibilis ē. vt dr. viij. huius. et. xij. metaphysice. ¶ Ad obiectū dom. q bñ ꝓcedit de ordine ꝙgnitionis sumpto ex parte ꝙgnoscibilis apud naturā tantū. nō aūt q̄ ad nos. et q̄ ad naturā mixtim

Tercium dubium An naturali phō incumbat determinare de q̄bus silet accidētib ꝙmunib rerum naturaliū. Et videtur q nō. qz de vno z multo causa z causato. et sic de alijs transcēdentib passionib est dūtaxat ꝓ phō cura. z nō secūdo phō. ☞ Solutio sic. Que sunt ꝙmunia nō transcēdentia genus subiecti. qđ est corpꝰ mobile. huiusmodi em̄ passiones q̄ insunt ꝙmuniter oībus rebus naturalib. in eo q naturales sunt. habent determinari in scia octo libroꝝ physicoꝝ. q̄ scientia ē ꝙmunis doctrina subalternās sibi scientias ꝑticulares alioꝝ libroꝝ naturalis philosophie. ¶ Per hoc ad obiectū dom est. q bñ ꝓcedit q hmōi passiones transcēdentes ens physicū. ꝑm q physicū ꝙuenientes ei considerato sub rōne entis tm̄. pertinent ad ꝙgnitionē ꝓme phie que speculat ens in ꝑticulari ens

Quartum dubium Quare ens in actu diuidit in decē predicamēta potius q̄ ens in poña. cū tñ in q̄libet p̄dicamēto est dare actū et poñam. vt substam potētia z substam actu. poña q̄ntitatē z actu q̄ntitatem. z cēs ☞ Solo Ens in actu. hoc ē ens simpliciter z directe in p̄dicamento. sed ens in poña reductiue ꝑm q reducitur ad actum. quare etiam diuisio entis in ens in actu. et in ens in potētia non est diuisio vniuoci sed analogi. quia ens per ꝓpius dr de ente in actu. et per posterius de ente in potētia.

Quintum dubium An motus sit eiusdem ẽntie. ⁊ in eo dẽ ꝓdicamẽto cũ suo termio ad quẽ. Et arguit ꝙ nõ. qz motus est in ꝓdicamẽto actionis. sed actio nõ ẽ termin⁹ motus. g̃ nõ est in eodẽ ꝓdicamento ⁊ eiusdẽ essentie cum suo termino ad quẽ. Oꝫ aũt sit in ꝓdicamẽto actionis ꝓbatur. qz motus nihil aliud est nisi quod fluit ab agente in patiẽs. sed nihil fluit ab agẽte in patiẽs nisi actio. g̃ motus est actio agẽtis. Confirmatur. Motus est actus ꝓmunis agẽtis ⁊ patientis. sed nihil est ipis ꝓmune. nisi quod fluit ab vno in alterũ. ergo fluẽs a mouente in motũ est actus ꝓmunis vtriusq;. hoc aũt est actio agẽtis. g̃

Preterea arguit sc̃do. ꝙ sit in ꝓdicamẽto passionis ꝓbat. Motus est id quod ꝓtinue aliq̃d abijcit ⁊ aliq̃d inducit ꝓtinue in subiectũ. hec ãt est passio q̃ abijcit aliq̃d ꝓtinue a subiecto. ⁊ inducit in subiectũ Confirmatur Res nõ mouetur nisi q̃diu afficit aliqua specie agentis affici aũt specie agentis pati est. g̃ moueri pati est. ⁊ per ꝓsequẽs motus est in genere passiois. Preterea tercio arguitur. Si motus esset ẽntialiter idẽ cũ suo termino. seq̃retur ꝙ idẽ simul esset. ⁊ nõ esset quod ẽ impossibile. seq̃uela ꝓbatur. qz nigrescere est fluxus in nigredinẽ. vel g̃ nigredo est vt nõ. si est. g̃ nõ acq̃reret ꝑ motũ. si nõ est. tũc nõ est idẽ cũ suo termino in motu illo. vel idem erit ⁊ non erit. qz erit. quia motus est. qui est nigdredo et nõ erit. qa nondum acquisita ꝑ motum. eo ꝙ in termino acq̃rit.

Confirmat Nigredo pura ⁊ nigredo ꝑmixta nõ sunt eiusdẽ speciei. sz in motu nigrefactiõis albedo ẽ nigredini ꝑmixta. q̃ in motu acq̃ritur. g̃ nõ est motus idẽ cũ termino. ꝙ aũt nõ sint idem essentialiter ꝓz. qz specifice distinguunt. alias rubedo idẽptificat essentialiter albedini. qđ falsum est. Preterea quarto arguit Receptũ ꝑ motuz nõ est motus. sed terminus est receptus ꝑ motũ. g̃ terminus nõ est motus. Maioꝛ ꝓbat. quia motus est id quo ꝓtinue aliq̃d recipit de forma ad quã est motus Quinto arguit. Si motus differret a termio. sicut magis ⁊ minus. tunc differrent solũ sicut ꝑfectum ⁊ impfectũ. sed ꝫ nõ. ergo Minoꝛ ꝓbat. quia impfectũ nõ destruit. ꝑ hoc ꝙ perficitur. imo maxime est ⁊ manet. cum iam perficitur ⁊ perfectum est. ergo in termino motus maneret. motus ⁊ esset. quod falsum est. ☞ Solutio. ꝙ de natura ⁊ entitate motus multe fuerunt philosophoꝛum opiniones. ⁊ recitat Albertus quinq;. que inter alias fuerunt magꝫ famose. quaꝝ vna est ꝙ motus sit in ꝓdicamẽto actiõis. ⁊ hi ꝓparauerũt motũ ad mouẽs. Alia ꝙ essz in ꝓdicamẽto passionis. et hi ꝓpabãt motũ ad mobile. Alij vero ꝓpant motũ ad finẽ. ⁊ hi diuersificati sunt. q̃daz eñ dicũt ꝙ motus differt ꝑ differentiaz specificam. ab eo in in quod fluit. et illi sunt duaꝝ sectaꝝ. Aliq̃ eñ dicunt ꝙ motus neq; in gñe neq; in specie acceptus est in aliquo ꝓdicamento. sed est via ad rem predicamenti. et quoddã ꝓncipium ad ipsam. et huic opinioni videtur fauere Auicenna. Et cum Aristoteles dicit motum esse in predicamentis diuersis. intelligunt illi hoc ꝑm ꝙ via ad predicamentũ dz esse in predicamento. sicut ⁊ alia ꝓncipia genep dicũtur esse de generibus. quoꝝ sunt ꝓncipia sicut forma ⁊ materia in genere substantie. vnitas ⁊ punctus in genere quantitatis. Quinta vero opinio est. ꝙ fluxus quilibet nõ differt dñtia specifica. siue per essentiam a fine in quo stat. sed per eẽ tãtuz. et hi q̃ sunt illius opinionis. dicũt ꝙ motus est in oĩbus illis predicamẽtz. in q̃bus inuenitur ens fluens ⁊ terminus fluxus illius. ⁊ hec sunt quatuoꝛ predicamẽta. Et ꝑm illos etiam motus nõ est vniuocum. sed analogum ad ea que dicunt species motꝰ. que nõ sunt ꝑm rem. sed ꝑm quẽdam modũ species dicẽ de. Et hec videtur opinio Aristotelis Alexandri Auerrois Themistij. et fereoĩm ꝑipateticoꝛum. Que sic ꝓbatur. ꝓmo. forma permixta potentie ⁊ forma pura nõ differunt per essentiam. sed per esse. Motus aũt est forma potentie permixta. et terminus ad quem forma pura. ergo nõ dñt per ẽntiam. ꝓma pars añcedẽtis patz. qz ꝑfectum ⁊ iperfectũ nõ dñt specie. Preterea sc̃do Motus est forma fluens. vel ergo fluxus terminatur ad terminũ sibi extrinsecũ vel intrinsecũ et essentialem. sed non potest dici ꝙ terminet ad aliquod extrinsecũ. qz tũc indifferẽter ad quodcũq; terminaret qđ sibi extrinsecũ est. qđ falsum est. eo ꝙ q̃libet motus terminat ad terminũ determinatũ. g̃ relinquitur ꝙ terminus est sibi intrinsecus. et ꝓsequẽs eiusdẽ essentie ⁊ ꝓdicamẽti. Preterea tercio. Vnũquodq; denoiatur ⁊ definit ꝑ id quod ẽ sibi intrinsecũ. sed motus denoiatur ⁊ definitur ꝑ terminũ ad quẽ. vt dz quinto nhysicoꝝ. ergo est motui intrinsecus et essential. Preterea quarto. Forma que est actus materie et forma que est poña in materia sunt vna forma ẽntialiter. sed forma in poña ⁊ in actu vna ⁊ eadez est fluẽs quãdo simul est in actu ⁊ in potentia. ergo ipsa eadez est cuz forma existẽte poña in materia. ⁊ cũ forma actu exñte in materia. sed hmõi forma fluẽs est motus. ergo est idez cum termino qui dr formã actu existẽtem in materia

¶ Ad obiecta dõm est. ⁊ ꝓmo ad ꝓmum. ꝙ motus accipit dupl'r. scz materialr ⁊ formalr. licz ergo motus sit actio materialr ꝓut est effectus actõis. nõ tamen est formaliter. vt patz ex dictz in maiori secũdi discursus questionis solute. Et ꝑ hoc etiã pz solo ad ꝓfirmationẽ Ad secũdum dõm est. ꝙ arguit ex puris affirmatiuis in secũda figura. si ponat argumentũ ad formã. ⁊ ergo ꝓña ẽ negãda. Posset tñ dici ꝑm Albertũ. ꝙ aliter abijcit aliq̃d passio ⁊ aliter motus. quia motus nihil abijcit subẽ. sed abijcit aliq̃d ꝓuationis. eo modo quo motus est ꝓtinus ⁊ exitus forme de permixtõe ꝓuatõis. sed passio affricit subam passi. ⁊ ideo abijcitur aliquid de ipsa. ⁊ tũc dissolutõem patientz inducit si intendat et magz fiat. ⁊ sic bene seq̃tur ꝙ in oĩ motu est passio. sz passio nõ est ipe motus. nec motus est ipa passio formaliter. Et per hoc ptz solutio ad ꝓfirmationẽ. Ad tertiũ dõm est. negãdo inconsentiẽs hoc seq̃. Et ad ꝓbatõem dõm ẽ ꝑm Albertum ꝙ quãdo dz cum nigredo vl' alia forma intẽditur. vl' intendit nigredo que est vel que nõ est. dõm est ꝙ intendẽtur nigredo que q̃dãmodo est. et q̃dãmodo nõ est. et sic ẽ in oĩ intentõe. Est eñ nigredo ꝑ se. ⁊ per accñs nõ est. per se eñ est. quia per se est forma fluens. ꝑ accñs ꝫo nõ est. qz in c̃ptũ ꝓuatõi adhuc permixta est. tũc non est. Et sic patz ꝙ id qđ in motu intẽditur q̃diu est in motu intentionis. vnuz est in essentia. ⁊ ꝓtinue variat in esse. nisi eñ esset vnũ in essentia. nõ acciper ꝓpatõem ꝑm magz et minus. ⁊ nisi ꝓtinue in esse diuersificaretur. nõ differret a se per magis ⁊ minus. qz ꝓpatio non est nisi vniuoci quod vnit natura vna. ⁊ differẽtia per magis ⁊ minus nõ est nisi eius qđ ꝑm esse accidit ꝑm magis ⁊ minus. ad naturam illam veraciter cui nomẽ est impositũ. quod q̃dã vocãt accessum ad veram nois impositõem. Ad ꝓfirmatõem dõm est ꝑm eũdem. ꝙ mediũ inter aliqua extremorum accipitur duobus modis. scz ꝑm esse completũ ⁊ ꝑm potẽtiam fluentem ꝓtinue ad ꝑfectum esse. ⁊ ꝓmo modo

mediū ē alterius speciei ꝯ extremū. qz vtrūqz est species ꝓpleta. q̄ꝫ vna est ꝓposita: altera simplex. Scōdo mō me diū nō est species neqꝫ forma ꝓpleta. sed est via ad formā ꝓpletā. z in illo vnica fluit forma a suo ē incōpleto ad suum esse ꝓpletum. et ħ nō vocaꝝ absolute mediū. sed cum determinatōe. vt dicaꝝ mediū motus vl' fluxus Et sic ꝑ mō mediū est determinate speciei. et ē nō solū motus. sed etiā terminus motus. sed mediū scōdo mō est mediū inde terminatū. z nō est nisi in motu. z ħ etiā ē mediū inter cōtraria imediata. qz nisi sic inter ea nō eēt motus. ſz q̄ñ dr inter ea nō esse mediū. intelligiꝫ de medio ꝑmo mō. qđ ē determinate speciei. vt rubedo viredo ꝛc. Ad quartū dicendū. Q̄ forma seu ꝓfectio ad quā ē motꝰ ꝑt dupliꝫ ꝓsiderari. vno mō ꝑm esse. alio mō ꝑm eēntiam. licz g̃ illa forma ꝑm eēntiā accepta nō habeat ꝑtē z partē. cū vt sic sit forma simplex. tñ ꝑm eē acceptā hz partē post partē. nec est pars nisi sic motꝰ est ps. est em̄ ps fluxus eius. z ħ fluxus ꝓtinuus in ꝓtib⁹ talib⁹ est motus nō dr̃s a ꝓplemēto ad qđ vadit. nisi sic magis z minus. z qz nō dr̃t motꝰ et eius terminus. nisi sic minus ꝓfectū a ꝓfectiori. Ideo dōm est q̄ dicūt diuersitatē in esse. sed nō in essentia

Ad q̄ntū dōm. q̄ duplex est impfectū. quoddā ē impfectū qđ est subiectū impfectōis. z de illo verꝫ est qđ assumit in argumēto. Aliud est imperfectū in esse ꝓpter ħ q̄ fluit z extendiꝫ extra ponam et impfectionē. donec depuꝛet. z sit ꝓfectū. z hoc impfectū nō est q̄ñ ꝓpletū est. qz non hz ꝑmanentiā in ꝓtibus. sed successionē. z tale iperfectū ē motus z tēpus. z sic in argumēto ꝓmittiꝫ fallatia equocationis Hāc dubitationē latius ꝑtractat Alter⁹ tercio phȳsicoꝝ. tractatu ꝑmo. capꝫo. tȳ. sui ꝓmēti. z aliqua ad huc dicenꝫ de eadē materia in. v. phȳsicoꝝ.

Sextū dubiū Quare quidā antiq̄ dixerunt motū esse alteritatē. q̄dam āt inequalitatē. aliꝫ ꝓo dixerūt ipm̄ esse nō ens. ☞ Solutio illi q̄ dicebant motū esse alietatē vel alteritatē videbant q̄ in motu formaꝝ ꝓtinua est quedā formaꝝ variatio. z in motu locali ꝓtinua est renouatio z variatio vbi ideo dicebāt motū esse alteritatē Qui aūt dixerūt motū esse inequalitatē seu exitū ab equalitate. ideo dixerūt quia res variata ꝓtinue nūqꝫ manet statui suo equal'. z accepērūt inequalitatē ꝓmuniter ꝑ dissimilitudine. et equalitatē ꝑ similitudine. Qui ꝓo dixerūt motū esse nō ens. ratiocinati sunt ex ħ q̄ id quod ꝑmixtū est ꝑuationi. nō est sed motus est ꝑmixtus ꝑuationi. z qz est actus existētis in ꝑfa. z nō existentis in actu. ideo hz esse mixtū cū nō esse. z ideo dixerūt ipm̄ ē indefinitū inter esse z nō ē. z sic posuerūt motū esse quiddā determinatū in esse. eo q̄ nō hz esse ꝑmanēs. neqꝫ fundaꝝ in esse vel in non esse. Dicebāt em̄ illi duplicia esse ꝓncipia eoꝝ q̄ sunt. z fecerūt duas coordinatōes ꝓnciꝑoꝝ Eoꝝ em̄ que ꝑm habitū dicūtur siue ꝑm modū habitus. dixerūt esse decē ꝓncipia. per modū habitus dicta. q̄ sunt. finitū. par. vnū. dextrū. masculū. q̄escens. rectū. lumē. bonū. quadratū. Diterunt aūt q̄escens ꝑ modū habitus esse. eo q̄ optimū est quod sine motu est ꝑfectū. et causas motus esse ex malitia et impfectōe. Priuatoꝝ aūt decē his oꝑpposita dixerūt ē ꝓncipia scz infinitū. impar. pluralē. simstꝝ. femininū. motū. curuū tenebras. et altera ꝑte longius quadrangulū Hanc opinionē pythagoricoꝝ recitat Aristoteles ꝓmo metaphȳsice. et Eustrachiꝰ sup ꝓmū ethicoꝝ Q̄ aūt false sint definitiones. eo q̄ motus non est in gñe aliq̄ istoꝝ. patuit in textu. vbi ille definitōes reꝓbate sunt

Septimū dubiū An motus differat ab actione z passione re et ratione. ☞ Solutio sic. qz actio formaliter est in agēte. eo q̄ est forma siue actiuitas agēdi ꝑm quā agens. denominaꝝ agere. sicut albedo ē forma z actꝰ denotans aliq̄d albū. passio ꝓo est subiectiue in patiente tanqꝫ illatio causata ab actione ꝑm quā patiēs formaliter dr̃ pati. vnde patz q̄ passio est positiuus siue affirmatiuus effectus actionis. sed motus est subiectiue in mobili ꝑm q̄ hmōi modo nō oīe mobile est patiens. vt patz de mobilib⁹ celestibus in q̄bus nō est ꝓtrarietas passibilis. nisi loquendo de passione ꝓmuniter dicta. vnde alia est ratio mobilis. z alia patientis. z hoc est verum de actione z passione formaliter acceꝑtis. Sed loquēdo materialiter de actione z passione. vt actio nomiat id quod ab agente ꝓcedit. ꝑm q̄ hmōi. z passio id quod ab agente in mobili recipitur. tunc actio et passio sunt vnus motus essentialiter ꝑm subiectū. sed formali rōne dr̃t. quia dicitur motꝰ absolute. vt est fluxus q̄daz. vt ꝑs definitus est. q̄ū in rōne eius nō importaꝝ ħ quod est esse ab agente. vel i patiens. sed tm̄ importaꝝ fluxus forme in terminū ad quem. Et quia actio dr̃ ꝑm q̄ ab agente ꝓcedit z passio. ꝑ recipiꝫ in patiens. ideo mouere est agere. z actio importat hoc quod est esse ab agente. et moueri hoc quod ē recipi in patiens. q̄ ꝑm rem z rōnem dr̃t. Et de his etiam habitum est in ꝓma ꝓpositōne secūdi discursus circa questionem.

Quoniā aūt de natura scientia est circa magnitudines z tempus z motū. quoꝝ vnūquodqz necesse ē aut infinitū aut finitū esse. Et si nō oīe sit infinitū aut finitū. vt passio aut punctū. Taliuz em̄ fortasse nullū necesse est in altero hoꝝ esse. ꝓueniēs vtiqz erit de natura negociantē ꝓsiderare de infinito si ē aut nō est. z si est quid est. Signum em̄ q̄ huius scientie ꝓpria consideratio de ipo est Oīes em̄ qui videntur rationabiliter tetigisse hmōi phȳam fecerūt verbum de infinito. Et oīes tanqꝫ ꝓncipiū quoddā ponūt coꝝ que sunt.

¶ Iste est secundus tractatus huius tercij libri. in quo phūs determinat de infinito. Diuidiꝫ aūt pñs tractatus in septē capitula. In ꝓmo recitat phūs opiniones antiq̄rum de infinito In secūdo disputat de li est ipius infiniti. ponēdo rōnes ꝓbantes ipm̄ esse. z etiā destruentes ipsum esse. In tercio ostendiꝫ nullū corꝑus ē infinitū. In quarto ostendiꝫ qualiter infinitū sit. z qualiter nō sit. In quinto ostendit quid infinitū sit. In sexto ponit radicem infiniti. In septimo soluit rōnes positas in scōdo capitulo ꝓbantes infinitū esse. Primuz capitulū diuidiꝫ in duas partes In ꝓma ponit intentū. In secūda exequiꝫ ipsum Ponēdo intentū. dicit q̄ ꝓueniēs est q̄ ille q̄ negociatur de natura. cōsideret de infinito. vtrū sit. z si sit. quid sit ꝓbat. quia scia naturalis ē circa magnitudines. ꝑm q̄ sunt termini phȳsicoꝝ corꝑoꝝ. z circa ipm̄ tempꝰ z motum. quoꝝ vnūquodqz necesse est esse finitū vel infinitū. cuius nō oīa que sunt in phȳsicis corꝑoribus sint finita. vel infinita. sicut punctus et passio. quia nullum tale necesse est esse in aliquo ipoꝝ generum. que sunt finitū vl' infinitū Deinde ꝓbat idem signo. quia oīes antiq̄ q̄ videntur aliq̄d rōnabiliter tetigisse de philosophia naturali. fecerunt verbū de infinito. Et hi oīes ꝓueniebant

in hoc q̄ dixerūt ipm esse ꝓncipiū eoꝝ q̄ sunt

Alij quidez quēadmodū pythagorici ⁊ Plato p se. non sicut accidens alicui alteri. sed sicut subiectū ipm esse infinitum.

¶ Ista est pars executiua. in qua recitat opiniones antiq̄ de infinito. Et diuidit in duas ptes. In ꝑma recitat opiniones innaturaliter loquentiū. In ſcda naturaliter loquentiū. Quantū ad ꝑmā duo facit. primo ponit ꝓuenientiā innaturaliter loq̄ntiū. ſcdo dr̄ñam. Quantū ad ꝑmū dr. q̄ inter ꝑhos q̄dam vt pythagorici ⁊ platonici dixerūt infinitū esse ens p se. ſcz ſubam. ⁊ nō esse de numero accidentiū. ſz esse sicut subiectū

Preter quod pythagorici q̄dem in sensibilib⁹. neq̄ eē abstractū faciunt numerū. ⁊ erit extra celū infinitū Plato aūt extra ipm nullu esse corpus neq̄ ideas. eo q̄ nusq̄ sint ipe. tamen infinitū ⁊ in sensibilibus ⁊ in illis esse dicit.

¶ Hic ponit dr̄ñtiam illoꝝ. et ꝑmo q̄ ad positionez in se. ſecūdo q̄ ad radicē ſue positōis. Dicit g̃ ꝑmo q̄ in h̄ differūt. q̄ pythagorici posuerūt infinitū esse in reb⁹ sensibilibus. q̄ posuerūt nūeros sensibiles infinitos esse causas rerū naturaliū infinitaq̄. ⁊ illos posuerūt nō habere cē separatū. sed in sensibilibus dixerūt etiā q̄ extra celū ē sensibile infinitū. quod est locus vel ſpaciū. Plato aūt nō dixit extra celū aliquid esse. ⁊ ideo nec corpus ibi posuit nec ideas. quia dixit q̄ idee rerū nusq̄ essent. ⁊ dixit infinitū esse in vtrisq̄. ſcz tā in sensibilib⁹ q̄ in non sensibilibus. sicut in ideis.

Et hi q̄dem infinituz esse parem. hic q̄dem eī cōprehensus ⁊ sub impari recluſus adhibet his q̄ sunt infinitatē Signū aūt huius q̄d ē ꝓtingit in numeris. circūpositis eī gnomonib⁹ circa vnū ⁊ extra. aliquādo q̄dem aliam fieri ſpeciem. aliq̄n aūt vnā Plato aūt duo infinita magnū ⁊ paruū

¶ Hic ponit dr̄ñam secundā q̄ sumit ex parte radicis infinitatis. Dicens q̄ pythagorici radicē infinitatis posuerunt nūez parem. platonici ꝯo magnū ⁊ paruū Probabāt aūt pythagorici dictū suū ratōe ⁊ signo Ratio ꝑt sic formari Quod determinat ⁊ claudit ab alio hoc de se est infinitū ⁊ indeterminatū. sed nūerus par claudit ⁊ ꝑhē dit sub numero impari g̃ nūerus par de se est infinitus. Signoꝝ ꝑbant. q̄ nō finit diuisio nūeri paris q̄ duo media. nisi q̄ nūez imparē q̄ appōnem. vicz nūeri imparis vnitatē. Signo ꝑbabāt sic. q̄ h̄ videm⁹ accidere i nūerīs ſcz q̄n ꝓponunt cū vno q̄d ē ꝓncipiū numeri. nūerus par est ꝓncipiū multitudinis ⁊ diuerſitatis ſpēz. ⁊ nūerus impar nō. vt ꝑmus nūerus impar cū vno facit quadratū. q̄ nūerus quadrat⁹ ē ille q̄ resultat ex ductu vni⁹ nūeri in ſe ipm. sic est de q̄ternario. q̄ bis duo sunt quattuor. similiter ſecūdus nūerus impar ꝓpositus cū q̄drato facit aliud q̄ dratū. ſcz nouenariū. q̄ resultat ex dictu eiusdē nūeri in ſe ipm. q̄ ter tria sunt nouē Simr̄ tert⁹ nūerus impar ꝓpositus cū ſcdo q̄drato. ſcz nouē. facit aliud. ſcz ſedecim. ⁊ sic ſp addēdo nūez imparē q̄drato. ſp fuat forma q̄drati. sicut in figuris q̄n gnomo addit figure q̄drate. semp fuat adhuc figura q̄drata. ⁊ sic ꝑz q̄ nūerus impar nō est cā multitudinis ſpēz. ſz sic nō est de nūero pari. q̄ ꝑim⁹ nūerus par cū vno facit triangulū. ⁊ q̄n ſecūdus par ꝓponit cū triangulo facit epagonū. i. figurā septez angulor̄. q̄ ē ſpē alia a ꝑori. ⁊ sic ſp ꝓcedēdo fit alia ſpēs Et sic ꝑz q̄ dr̄ñt penes radicē infinitatis. q̄ Pythagoras posuit numez parē. Plato ꝯo duas posuit radices. ſcilz magnū ⁊ paruū. q̄ ꝑm cū magnū est cā additōis in infinitū. ⁊ paruū est cā diminutōis in infinitū. Hoc fundamētū pythagore q̄d Aristoteles in ſuperficie tāgit Albertus dilucidat in cōmento.

De natura aūt oīm es semp subiiciunt alterā quādam naturam infinito dictoꝝ elementoꝝ. vt aquaz aut aerez aut mediū hoꝝ. finita aūt facientiū elemēta nullus infinita facit. Quicunq̄z autē infinita faciunt elementa quēadmodū Anaxagoras ⁊ Democritus. Hic q̄dem ex ſimilib⁹ ptibus. ille autē ex oīm ſemine figurarū p tactum ꝓtinuū infinitū esse dicit. ⁊ hic q̄dem quamlibet ptem esse ſimiliter mixtā toti ex eo. q̄ videt quālibet partem ex qualibet fieri Hic etiam videt ⁊ ſimul aliq̄n oīes res firmare esse. vt hec caro. et h̄os. ⁊ sic quodlibet. ⁊ oīa itaq̄z fieri ⁊ ſimul. igit ꝓncipiū nō ſolū in vnoquoq̄z diſgregatōis ſed ⁊ omniū est. Quoniā eī oīe quod fit ex h̄moī fit corꝑe. omniū eī gn̄atio ꝑter quā quod nō ſimul et quodd̄ ꝓncipiū esse oportet gn̄ationis. Hoc aūt est vnū q̄d ille vocat intellectū. intellectus aūt ex ꝓncipio q̄dam opat̄ intelligēs ⁊ cognoſcēs Quare necesse est ſimiliter aliq̄n omnia esse ⁊ incipe moueri aliq̄n Democritus aūt nihil alteꝝ ex altero fieri patior dicit. ſed tn̄ ipm cōmune corpus omniū eē ꝓncipiuz magnitudine ſm ptes ⁊ figuras dr̄ñtes. Q̄ ſ̄ dem igitur ꝓueniens sit physicis. hec ſpeculatio manifestū ex his.

¶ In hac secūda ptícula recitat opiniones antiq̄ de infinito naturaliter loquentiū. Et duo facit. ꝑ⁰ q̄d dictū ē. ſecūdo ponit quaſdā ꝓditōes infiniti. q̄s antiq̄ attribuebant infinito. Quantū ad ꝑmū ponit eoꝝ ꝓuenientiā dicens. q̄ oēs antiq̄ loq̄ntes de natura ſubiiciunt infinito quandā alterā naturā. dicētes infinitū esse in quadā altera natura. vt in ſubiecto. sic ponentes aquā aut aerē. aut mediū hoꝝ esse infinitū. ponunt infinitū existere in magnitudine illius rei. ⁊ esse accidēs illi. Et ideo q̄cunq̄z dixit finita esse elemēta magnitudine ⁊ multitudine. ille dixit infinitū nihil esse actu. q̄z ex q̄ negat infinitū in elemētis. necesse ē q̄ neget ipm esse in elementatis. Sz q̄cunq̄z posuerūt infinita elemēta. dixerūt infinitū esse sic Anaxagoras ⁊ Democrit⁹. Ponit tn̄ duas dr̄ñas inter Anaxagorā ⁊ Democritū. Prima. q̄z Anaxagoras dixit infinitū ꝓponi ex infinitis numero ⁊ multitudine ſimilibus partibus ⁊ homogenijs. dixit eī talia oīa rerum eē elementa. Democritus aūt atomos multitudie infinitos esse elementa rer̄. ⁊ illoꝝ figuram ⁊ ordinē esse semen omniū figuraruz in corꝑibus. ⁊ dixit corpus infinitum ex illis constitui per contactū Deinde ponit ſcdam dr̄ñam inter eos. Dicens q̄ Anaxagoras dixit. q̄ quelibet pars homogenia ſm veram ſimilitudinē mixta est vniuerſitati rerum. et cuilibet parti vniuerſitatis. quia vidit q̄ quelibet res fiebat ex qualibz in tota vniuerſitate rerum. ⁊ ex hoc voluit q̄ affirmaretur aliquādo oīes ſimul fuiſſe q̄

mixtas.quia nō diuiditur ex aliquo nisi fuerit in ipso. sic si partes huius ossis aut huius carnis que diuise sunt accipiamus ex vna massa carnis et ossis necesse est q aliqñ fuerint simul in vno.7 sic dixit oia diuisa in rebus aliqñ fuisse in vno toto. Illud em̄ quod est p̄ncipium segregationis rerum.nō solum segregat particulariter vnum ab alio.sicut contingit in gñatione particulari.sed oīa que sunt in vniuerso. Omne em̄ quod fit ab Anaxagora dicitur fieri tali corpore quod in se habet.7 ptinet oīa.7 est infinitū multitudine ptium 7 magnitudine.sed nō dixit oīa fieri simul.non em̄ simul7 semel segregatur ab eo totus sanguis vel totuz os.quod est in ipso.sed successiue. Et quia talis segregatō fit.oportz ponere p̄ncipiū agēs illā segregationē.hoc aūt ē vnū quod ille vocat intellectū agentem. Intellect⁹ autē ille opatur a quodam p̄ncipio temporis determinato.quia intelligere est opus eius.et a quodā tempore intelligere cepit ꝑm Anaxagorā.7 tūc mundus incepit quādo scz intellectus redeūdo sup̄ res discretionē ex vno mixto fecit ꝓgnoscendo eas luce opatui intellect⁹.sicut artifex ꝓgnoscit artificiū Igitur necesse est ꝑm Anaxagoram oīa aliquando simul fuisse 7 incepisse moueri aliquādo 7 segregari. Democritus vero nihil p̄moz dixit fieri ex altero. dixit em̄ q vnus atomus non fieret ex alio.sed dixit q ꝓmune corp⁹ quod ꝓstituit contactu atomoz esse oim̄ p̄ncipium. et differt magnitudine ꝑm dr̄ñam ptium et dr̄ñam figurarū que sunt in partibus atomalibus ex quib⁹ congregatur et in quas segregatur. Manifestū est igit ex predictis. q speculatio de infinito sit phȳsice considerationis.

Rationabiliter aūt 7 p̄ncipiū ipm̄ ponunt oīes neq; em̄ frustra possibile est ipm̄ esse neq; aliam in esse ipsi potētiam.nisi sicut p̄ncipium. Omnia em̄ principia sunt aut ex p̄ncipio.infiniti aūt nō est p̄ncipium.esset em̄ vtiq; finis ipius. Amplius aūt 7 ingenitū 7 incorruptibile si est quoddā p̄ncipiū. Qđ cunq; em̄ fit necesse est accipere finem.7 finalitas omnis est corruptionis. Quare sicut dicimus nō est huiusmodi p̄ncipium.sed hoc alioꝛ videtur esse Et cō tinere oīa 7 gubernare sicut affirmāt quicunq; nō faciunt extra infinitū aliquā causam.vt intellectum aut concordiam. Et hoc esse diuinuz.immortale em̄ et incorruptibile est.sicut affirmant Anaximandros et plurimi phoz.

¶ Hic phūs assignat quattuor conditōnes quas antiqui attribuebant infinito. Ponendo p̄mam dr̄.q oīes qui posuerūt infinitū esse rationabiliter.posuerūt ipm̄ cē p̄ncipium. ꝓbant.quia nihil eorum que sunt est frustra. ergo si est infinitū ipsum nō est frustra.7 si est.tunc nō est ipm̄ possibile esse in alia poña q̄ in poña p̄mi p̄ncipij. Cuius ratio est.quia oīa que sunt in rebus vel sunt p̄ncipium vel sunt ex p̄ncipio. sed infinitum nō ē ex p̄ncipio quia si haberet p̄ncipium.tūc haberet finē.7 sic nō esset infinitū.quia oīs cuius est p̄ncipiū. est etiā finis Secunda est q dixerūt infinitū esse ingenerabile et incorruptibile Probant.qr oīe generatū necesse est accipere finez in quo complet gñatio.et corruptōez necesse est esse a quodam p̄ncipio quod fuit vltimū 7 finis gñationis. finalitas em̄ illa qua complet generatio est causa ex qua ē motus corruptionis. Cum ergo nihil horum ꝓueniat infinito eius nō potest esse p̄ncipiū.sed ipm̄ est potius p̄ncipiū alioꝝ. Tercia.q infinitū ptinet omnia et gubernat oīa.patz p Anaxagorā qui nullā aliam causam agentem ponit.preter intellectū agentem quē dixit infinitū.et extra hāc nullā causaz posuit. Simil⁹ Empedocles nullā causam agentem posuit extra ꝓcordiam 7 discordiam. Quarta est.q infinitū est quoddā diuinū.cum sit imoꝛtale et incoꝛruptibile.sicut affirmāt Anaximādros 7 plurimi phoꝛum.

Esse aūt aliquid in infinituz fides que ex quinq; contingit maxime intendētibus ex tempoze.hoc em̄ in infinitū est. Et ex magnitudinis diuisie. Utunt em̄ mathematici infinito Amplius sic vtiq; nō est deficere fieri et coꝛrumpi si in infinitū sit Amplius inducendo finitū sp ad aliquid.ḡre necē est nulluz esse terminū si semper includere necesse est alterū ad alterum. Maxime aūt 7 magis ꝓprie quod ꝓmunem facit dubitatiōe oīibus. propter id em̄ quod intellectum non est deficere.7 numerus infinitus videtur esse.7 mathematice magnitudines.7 quod est extra celum. Infinitū aūt cum sit extra celū 7 coꝛpus infinitū videtur esse 7 mūdi

¶ Istud est secundū capitulū in quo disputat.an infinitum sit vel non sit. Et diuiditur in duas partes p̄cipales. In p̄ma ponit ratiōes probātes ipsum esse. In secūda ponit ratiōes probātes ipm̄ nō esse substātiam. sicut innaturaliter loquēres dixerūt. Quātum ad p̄mam p̄tem ponit quinq; ratiōes.quaꝝ p̄ma est. Tempus est.et est infinitū.ergo infinitū est Secūda Magnitudo est.ḡ infinitum est.Sequētia patz.quia mathematici vtuntur diuisione magnitudinis 7 ptinui in infinitū. Tercia rō. Gñatio est ppetua 7 infinita.et similiter coꝛruptio.ergo infinitū est. Ānes suppōitur 7 ꝓbatur.ij. de gñatōe.Sequntiam ꝓbat.qr nō posset assignari causa quare nō deficit gñatio ex aliquo. nisi illō ex quo fit infinita gñatio. sicut materia.esset quoddā infinitū. Quarta ratio Oīe coꝛpus finitum necesse est finiri ad aliud. vel ergo illud aliud iterum finitur ad aliud.vel non finitur ad aliud. Si nō finitur ad aliud.tūc habetur ꝓpositum q est aliquod coꝛpus magnitudine infinitū.quod nō habet extra se aliud claudēs 7 finiēs ipsuz Si aūt habet aliud extra ipm̄ finiēs.7 illud iterum aliud in infinitū. tūc erit infinitū in multitudīe.7 per Sequēs infinitū est. Quinta ratio.ḡa veritas sequtur estimatōem.sed intellectus intelligēdo nō deficit.sed extra quodcūq; intellectū intelligit aliquid.ergo intelligit infinitū.ergo infinituz est. Minoꝛem ꝓbat.quia quocūq; numero accepto intellectus intelligit maiorem et quacūq; magnitudine finita accepta intellect⁹ intelligit maiorē.sicut mathematici dicūt.et intellectus intelligit extra celū infinitū vacuum.7 si infinitum vacuuz est.erit coꝛpus infinitū extra celum.et sequtur q sint mundi infiniti.

Quid em̄ magis vacuuz hic q̄ ibi. Qđ quidem in vno loco 7 vbiq; esse magnitudinē Similiter autē et si vacuum est.et locus infinitus 7 coꝛpus infinitum necesse ē esse. Cōtingere em̄ ab esse nihil differt in ꝑpetuis.

¶ Hic probat.q si extra celum sit vacuū infinitū q erūt

infiniti mūdi Et ꝟ sic. q; si ē vacuū extra celū ifinitū. tūc oportet q; in ipo sit corpus infinitū. et quia ponunt vacua p nūerum infinita extra celū. ergo oportz q; in ipis sint infiniti mūdi p numez. eo q; nō est maior ratio. quare locꝰ qui est intra celum sit plenus z ptineat mūdum cū qui est extra celum. et quia ille intra celum continet mundum. ergo quilibet alioz extra celum continebit mūduz Nec valet si dicatur q; nō sit corpus in vacuo infinito extra celū quia vacuum est locus aptus natus ptinere corpora. q; actu continet. pbaf ꝓña. quia quicquid possibile ē in eternis. hoc necesse est esse. quia in perpetuis nō differt cōtingere ab esse.

Habet aūt dubitationē ꝛc infinito ꝓsideratio et nanq; non esse ponentibꝰ multa ipossibilia accidūt et esse. Amplius ār qualiter est. vtrū sit genus sicut substātia. aut sicut accidens p se alicui nature aut naturaliter. sz nihilominꝰ est infinitū z ī infinita magnitudine. Maxime aūt est physici considerare si est magnitudo sensibilis infinita

¶ Ista est scōa pars ꝓncipalis in qua ponit rōes destruentes infinitū. Et diuidit in duas particulas. In ꝓma ponit modos q̄bus imaginari potest ipm esse. In secunda ostendit infinitū nō esse per rōnes per quas destruuntur opiniones innaturaliter loq̄ntiū de infinito. Quantū ad ꝓmā ꝛc. q; ꝓsideratio de infinito habet multā dubitationē. siue em̄ ponat cē siue nō Ponēntibus em̄ infinitū nō esse. accidūt impossibilia que iam inducta sunt. ponētibus aūt infinitū esse. accidunt ea que inducent. Amplius si ponatur esse. dubitatur qualiter est. sez vtrz sit substātia vel accidens p se. i. ꝓpria passio aut neutrū. et q̄ cunq; modo dicatur. nihilominus infinitū est aut in magnitudine aut in multitudine infinita Et cūius infinitū gnaliter sit in q̄titate. tū maxime physici est considerare vtruz sit aliqua magnitudo sensibilis infinita.

Primū igitur exterminādū quot modis dicitur infinitum. vno q̄dem igitur modo quod impossibile est pertrāsire ex eo q; nō est aptū transiri. vt est vox inuisibilis. Aliter aūt transitum habens inconsummabilem. aut quod vix aut quod aptum natum est habere. nō tamē habet transitū. aut finem. Amplius ār infinitū est oīe aut fm appōem. aut fm diuisionē. aut vtroq; modo.

¶ In hac secūda particula exequit intentōem. ostendendo infinitū nō esse p rōnes per quas destruunt antiquorū innaturaliter loquentiū opiniōes. Et duo facit. ꝓ° premittit modos q̄bus multipliciter accipit infinitū. q; istz vtitur in reprobatiōe antiq̄. scōo subiungit rōnes ꝓbātes infinitū nō esse. sicut antiq dixerūt. Quantū ad ꝓmū ꝛc. q; oportz p̄mittere quot modis dicatur infinitū. Ponit aūt quinq; quoz ꝓmus est. q; infinitū ꝛc. quod no potest ptransiri. eo q; nō habet magnitudinē. sic q; negat actus et aptitudo sicut vox inuisibilis ꝛc. z sic punctus ꝛc infinitus Secūdo modo ꝛc infinitū quod habet q̄titatē ex qua habet aptitudinē q; pertrāseatur. tamē ꝓpter extēsionē fine carentem nō potest pertrāsiri. sic spaciū infinitū Tercio modo ꝛc infinitū. quod per se potest pertransiri. tamen ex parte transeuntz nō potest ptransiri ꝓpter eius impotētiam. z sic spacium ab oriente in occidens ꝛc infinitum. Quarto modo ꝛc infinitū quod nō potest ptransiri ꝓpter impedimentū. sicut ꝓfunditas maris ꝛc infinita. ꝓpter impedimentum aquā. z istos duos modos terciuz z quartū nominat Albertus metaphorice dictos. Quinto modo ꝛc infinitū in quo actus semp ꝓiunctus est cuz potētia. z sic ꝛc infinitū fm appōem. vt tu nūeris. aut fm diuisionē. sicut in continuis. aut fm vtrūq;. vt in tēpore.

Separatim q̄dem igitur esse infinitum a sensibilibus. cum ipm aliquod ens infinitū impossibile est Si nanq; neq; magnitudo neq; multitudo est. substantia aūt est ipm infinitum et nō accidens indiuisibile erit Diuisibile em̄ aut multitudo aut magnitudo erit. si aūt indiuisible est. nō infinitum est. nisi sicut vox inuisibilis. Sed neq; dicunt sic affirmātes esse infinitum. neq; nos querimus. sed sicut intransibile Si aūt fm accidens est infinitum. nō erit vtiq; elementū eorum que sunt fm q; est infinitū. sicut neq; inuisibile locutionis cūius vox sit inuisibilis Amplius qūo contingit aliquid esse ipm infinitū. si quidem non fm numez z magnitudinez quoz est ꝑ se passio quedā infinitū. Adhuc em̄ minus necesse q̄ numez z magnitudinē

¶ Hic ꝓbat infinitū nō esse per rōnes duas. per quas destruunt z reprobant opiniōes ārīquorū innaturaliter loquentiū. Quaz ꝓma sic formari potest. Si infinitū eēt quid separatum. z substātia p se existens sine oīm accidēte. tunc ipm esset indiuisibile. sed hoc ē impossibile. ergo infinitū nō est separatum. z substātia per se existens. Dato iozem z seq̄lam ꝓbat. quia oīne diuisibile aut ē magnitudo aut multitudo si p se diuidat. z si sit diuisibile p accēns tūc oportz q; accidat magnitudini aut multitudini. vt ad diuisionē magnitudinis vel multitudinis diuidat. Dino rem ꝓbat. quia indiuisibile nō est vere infinituz. nisi sicut vox est inuisibilis. eo q; nec nata est videri nec videt. sed illi qui affirmant aliquid esse infinitū. nō sic dicūt esse infinitum. neq; nos querimus vtrum hoc modo aliquid sit infinitum. sed potius querim⁹ vtrum aliquid sit infinitū quia natum est pertransiri. z tamē nō pertrāsitur ꝓpter carētiam finis. Si aūt dicat aduersarius q; substātia est infinita per aliquid quod accidit ei. et nō fm q; est separata ab oīnibus accidētibus. hoc reprobat ꝑ̄hus tribus rationibus. Prima. quia sic infinitum nō esset ꝓncipium rerum naturalium per se. sicut tamē dixerūt illi antiq Probat a simili. quia vox est audibilis per se. z est inuisibilis per accidens. et non est ꝓncipium z elementū locutionis. nisi ic̄tum est per se audibile. voci em̄ accidit inuisibile esse. ergo substātia nō esset principiuz entium per se sed solum per accidens. eo q; esset infinita per accidens. Vel sic applicando exemplum. Vox est per se ꝓncipium locutionis et est inuisibilis. et sic inuisibile est ꝓncipiuz locutionis. sed hoc est per accidens. quia nō est ꝓnciptuz locutionis fm q; inuisibilis. sed fm q; audibilis. sic infinitū nō esset ꝓncipium per se sed per accidēs. inc̄tum eēt in substātia. que esset per se ꝓncipium. Secūda ratio. quia ꝓncipium oīm aliorum est existēs per seipm. sed accidens nō est existens p seipm. si ergo infinitū accideret alicui substātie infinitū nō esset ꝓncipiuz Tercia. Si substantia alicuius accidit alij z nō est separatū per se existēs tunc multominus passio illius subiecti erit separata. sed

subiectū infinitum quod est numerus et magnitudo ne quaq̄ habent esse separatū. ergo multominus infinitū. ḡ nō potest esse p̄ncipium.

Manifestuz ē autem q̄ nō contingit infinitū esse sicut actu id est ens. ⁊ sicut substantiam ⁊ p̄ncipiuz Erit em̄ quodlibet ipsius acceptū infinitū si partibile Infinito em̄ esse ⁊ infinitum idem est si substātia infinitum est ⁊ non ꝛ subiecto. Quare aut indiuisibile ē aut i infinita diuisibile. Multa em̄ ifinita eē. idem ipossibile est. Atuero sicut aeris aer pars ē. sic et infiniti infinitum. Siq̄dem substātia est ⁊ p̄ncipium. Infinito nanq̄ esse. ⁊ infinitum idem esset impartibile. igitur ⁊ indiuisibile est. sed impossibile est esse actu infinitum. Quantitatem em̄ aliquam necesse esse. ℈m accidens ergo infinitum est. sed si sic dictū ē q̄ non contingit ipm̄ dicere p̄ncipium. sed illud cui accidit vt aerem aut par Quare inconuenienter vtiq̄ enunciant dicentes sicut pythagorici dicunt. Simul em̄ substātiam faciunt infinituz ⁊ partiunt Sed fortassis hec quidē est vniuersalis questio magis Si contingit in mathematicis infinitū esse. ⁊ in intelligibilibus ⁊ in nullā habentibus magnitudinem Nos autem intendētibꝰ ꝛ sensibilibꝰ ꝛ q̄bus facimus scientiam. vtrum in ipsis ē aut nō est corp⁹ infinitum in augmentū.

¶ Hic ponit secūdam rationē p̄mittens q̄ ex his que dicentur manifestū erit q̄ infinitum nō cōtingit esse ens in actu. ⁊ sicut substātiam denudatam ab accīntibus ⁊ eē p̄ncipium. Et formatur ratio sic. Si infinitū sit substātia actu separata. vel ergo ipm̄ infinitū est diuisibile vel indiuisibile. Si dicaꝝ q̄ sit diuisibile sequet̄ q̄ sint infinita plura in vno toto quod est impossibile. Seq̄lam probat. q̄ libet pars eius erit infinita. probat. quia si infinitū sit separatum. tūc vna erit ratio ipsius infiniti ⁊ cuiuslibet eiꝰ partis. quia ℈m hoc infinitū ℈m se et ℈m esse ꝓtium acceptum. idem est quo ad rationem infiniti in substantia. qz cum infinitū ponatur p̄ncipium oīm. nō potest in infinito poni aliqua diuersarum ratiōnum. quia sic infinitū eēt ex illis p̄ncipiatum. et hoc sequitur necessario si sit p̄ncipium. et nō dicatur esse de numero eoꝝ. que denominative dicūtur de subiecto. sicut accidentia. Q̄ aūt quelibet pars infiniti sit infinita. probat etiam a simili de aere. cuius ratio nō variaꝝ in partibus p̄ esse partium. eo q̄ quelibet pars aeris est aer. nec distat a forma totius. cum ergo tale etiam sit infinitū. quelibet pars infiniti erit infinita. Sz minorē (q̄ impossibile sit esse plura infinita) probat. quia impossibile est intelligere q̄ multa infinita aliquo modo vniantur in vno aliqua vnitate. Si vero dicatur q̄ infinitū sit substātia separata indiuisibilis. ostenditur esse impossibile. quia impossibile est actu eē infinituz nisi sit actu ꝙtum. sed quod est actu ꝙtum hoc est diuisibile. Si aūt dicant aduersarij q̄ infinitū non dicatur pura substantia. sed substantia que per ꝙtitatem est infinita. et per hoc q̄ est substantia est p̄ncipium. Hoc nō potest dici. quia tūc infinitū esset p̄nciptuz inꝙtum finitū. et sic esset p̄ncipium per accidens. ⁊ infinitū esset p̄nciptum non inꝙtum infinitū. sed illud potius esset p̄ncipium cui accideret illud infinitum. sicut aer aut numerus par Ergo inconuenienter dicunt infinitum esse p̄ncipium. quia si infinitum esset substantia ⁊ cum sit sola ⁊ infinita esset diuisibilis. et sic dicunt substātiam posse partiri ⁊ diuidi. Deinde ostēdit q̄ physicus nō habet ita vniuersaliter loqui de infinito dicens. Sez fortassis quereres. vtruz substantia sit infinita. est questio magis vniuersalis ꝙ̄ pertineat ad propositum. quia ptinet ad primam philosophiam. que considerat de separatis. Ibi em̄ querēdum est si contigat esse infinitum in mathematicȝ. que quanta sunt et in separatis que intelligibilia sunt. vt intelligentie et rerum quiditates Et itez̄ si contingit in his que nullaz habent magnitudinē. sicut est substantia per se accepta. Nos aūt hic intēdimus de sensibilibus de quibus nūc facimus scientiam in hoc libro querentes. vtrum in ipsis est aut non est corpus infinitum per additionem et augmentum.

Rationabiliter q̄dem igitur speculātibus ex hiuismodi videbitur non esse vtiq̄. si em̄ est corporis ratio q̄ planicie terminatū. non erit vtiq̄ corpus infinitum neq̄ intelligibile neq̄ sensibile Atuero nec numerus sic est. sicut separatus ⁊ infinitus. Numerabile em̄ numerus est. aut habens numez. Si ergo numerabile possibile est nūerari ⁊ transire vtiq̄ possibile erit infinitū.

¶ Istud est tercium capituluz in quo philosophus ostēdit nullum esse corpus actu infinituz. sicut naturaliter loquentes posuerunt. Diuiditur aūt in duas partes principales. In prima probat hoc rationibus logicis sumptis ex parte quantitatis. In secūda probat hoc rationibꝰ physicis sumptis ex parte corporis sensibilis. Quantum ad p̄mam ponit intentionem Dicens q̄ nobis logice speculantibus videbit̄ non esse aliquod corpus actu infinitum. quo posito formatur p̄ma ratio. Quicquid ē determinatum aliquo vltimo est finitum. sed omne corpus est determinatum aliquo vltimo. ergo omne corpus est finitum. Minorem probat. quia de ratione cuiuslibet corporis est. q̄ sit determinatum superficie vna vel pluribus vna. sicut corpus sphericum. pluribus sicut angulosum ergo nullum est corpus siue intelligibile seu mathematicum. siue sensibile infinitum Secunda ratio probat. q̄ nullus nūerus est infinitus. Dicens. Atuero nec nūerꝰ ℈m actum acceptus est infinitus. sicut quidam separatū numerū substātiam ⁊ p̄ncipium esse dixerunt infinituz probat. Quicquid est numerabile. id est numero mensurabile. hoc est finitum. sed omnis numerus aut omne habens numerum est numerabile. ergo omnis numerus finitus est. Minorem ꝓbat. quia oīne numerabile p̄t nūero mē surari. si ḡ esset infinitum ꝓtingeret infinitū ptransire. qd̄ tm̄ est impossibile.

Physice autem magis considerātibus ex his neq̄ em̄ compositum possibile est esse infinitum neq̄ simlez. Compositū quidem igitur non erit infinitū corpus. si finita elementa sunt multitudine. Necesse est em̄ plura esse ⁊ equare. contraria semp ⁊ non esse vnum ipsorum infinitum. Si nanq̄ quantūcunq̄ deficiat potentia que est in vno corpore a poña alterius. vt si ignis finitus. aer autez infinitus. est autē equalis ignis equalis aeri in potentia quantum/

cunq; duplicatus. solū aūt ꝛ numerū quendā hñs tamē manifestum est q; infinitum abundat aut excedit ꝛ corrumpit finitū Unūquodq; aūt infinitum esse impossibile est. corpus eñ ē penitus habens dimensionē infinitū āt indeterminate distās est Quare infinitū corpus omniquaq; distans infinitū erit Atuero neq; vnū ꝓtingit infinitū corpus esse ꝛ simplex. neq; sicut dicunt q̄dam q; extra elementa est. ex q̄ alia generāt. neq; simplex. Sunt eñ q̄dam qui h̄ faciunt infinitū. sed nō aerem aut aquā. quatenꝰ nō alia corrumpant ab infinitate ipoꝛ. Habent eñ adinuicem contrarietatē. vt aer q̄dem humidus. aqua aūt frigida. ignis vero calidus. quoꝛ si esset vnū infinita corrumperent vtiq; iā alia. nunc aūt dicunt alterū esse ex quo hec sunt. Impossibile aūt est esse huiusmodi. nō q; infinitū De hoc eñ ꝓmune q̄ddam dicendū est. ꝛ de oñi simili ꝛ aere ꝛ aqua ꝛ quolibet. sz q; nō est hmōi corpꝰ sensibile extra vocata elemēta Omne nāq; quod est ex q̄ est ꝛ resoluitur in h̄. Quare esset vtiq; hoc ꝓeter aerem ignē ꝛ terram ꝛ aquā. videtur aūt nullū Neq; igit ignem neq; alioꝛ elemē toꝛ nullū ꝓtingit infinitū esse aliq̄d. Omne eñ ꝛ p̄ter id q̄d infinitum sit aliq̄d ipoꝛ impossibile est esse ſ finitū sit. oportz aūt esse aut fieri vnū aliq̄d ipoꝛū sicut Heraclitus oñia fieri aliq̄n ignē. Eadem aūt ratio est. ꝛ de vno quod faciunt extra elemēta physici Omne eñ mutat ex contrario in ꝓtrariū. ꝛ ex frigido in calidū. Oportet aūt de oñi ꝛ de his ꝓsiderare si contingat. aut non contingat corpus sensibile infinitum esse.

¶ Ista est secūda pars p̄ncipalis in qua ꝓbat phȳsicis rationibus. nullū corpus sensibile esse actu infinituz. Et hoc facit q̄nq; rationib⁹. Quaꝛ p̄ma est. Omne corpus sensibile. vel est simplex vel compositū. sed nullū potest ē infinitū. g̃ nullū est corpus sensibile actu infinitū. Dino rē ꝓbat p̄mo. q; nullū corpus sensibile ꝓpositum sit actu infinitum. quia vel componeretur ex finitis vel infinitis. Nō ex finitis nūero ꝛ magnitudine. qz ex ꝓtibus finitis nō ꝓficuit nisi finitū. Nec ꝓponit ex infinitis. qz vl ex aliq̄bus finitis et aliq̄b⁹ infinitis. vel ex oñib⁹ infinitis Nō p̄mū. sz q; ex aliq̄bus finitis ꝛ aliq̄bus infinitis. supponendo q; oīa simplicia sint nūero finita. vicz q̄tuoꝛ Probat. quia elemēta contraria ex quib⁹ mixtū ꝓponitur debent esse equipollētia seu equata. sic q; inter illa sit aliqua ꝓportio. sed illa contraria quoꝛ vnū est finitū ꝛ aliud infinitū. nō sunt equipollentia nec ꝓportionata. Si q̄s aūt diceret. qualitates elemēt oꝛ se excedūt. ꝛ q̄ deficiens ē infinitū. ꝛ excedens in qualitate finitū. tūc videt bñ esse. p̄portio. Ad hoc rñdet phȳs. q; cuius se excedāt. sicut calor ignis in decuplo excedit calorem aeris. tamē si ponat infinitus aer ad finitū ignē. calidū ꝛ humidū aeris excedunt calidū ꝛ siccuz ignis. qz ois ꝛtus crescit suo subiecto crescente. si tunc materia seu subiectuz crescit in infinitū. sua poña crescit in infinitū Igit q̄ in composito finitū iūgit infinito vni vel plurib⁹. id quod est infinitū erit posie infinite. ꝛ excellendo alia corrūpit oñia ꝓponētia. ꝛ sic corrū pet ꝓpositum. Nec potest dici q; omnia ꝓponētia sint infinita. quia corpus infinitū fm q; tres habet dimēsiones est infinitum fm quālibet. sed quod distat in infinitū fm quālibet dimensionē replet omne spacium. igitur cū ipso non potest esse aliud infinitum. nisi duo corpora essent in vno loco. Non potest dici secūda pars minoris p̄ncipalis rationis. scilz q; corpus simplex sit infinituz. qz aut tale corpus simplex esset vnū elementoꝛ. vel esset aliquod corpus extra elementa. sicut q̄dam dixerunt. ex q̄ alia elementa dixerūt generari. ꝛ nō dixerūt aerem ignem aquaz aut terrā esse infinitū. ꝛ mouebātur ex hoc. quia videbāt q; elementa se tangunt. si ergo aliquod eoꝛ esset infinitū corrumperet alia. eo q; vnūquodq; elementū habet ꝓtrietatem ad aliud. vt aqua ē frigida. aer humidus. ignis calidus. et terra est sicca. ꝓtraria aūt se tangentia corrumpunt se. Ideo quodcunq; eorum esset infinitū corrūperet oñia alia. et conuerteret in seip̄m. ꝛ ideo ne destruat mūdus. dicunt q; alterū ab elemēt⁹ est quoddā corpus infinitū. Sed q; hoc sit impossibile. scz q; corpus extra elementa sit infinitū ꝓbat phȳs ꝓseqūter. et p̄mo ostēdit q; nullum sit corpus simplex extra elemēta. quia si eēt aliquod corpus simplex extra elemēta ex quo generarentur elementa. tunc oporteret q; elemēta etiam resolueren⁹ in ipsum. sed nullū est corpus in quod elementa resoluūtur sed solum videm⁹ elementa resolui in se mutuo. vt aquā in aerem. ꝛ aerem in ignem. et econuerso. igitur nō est aliquod corpus simplex p̄ter elementa. Sunt etiam aliq̄ qui dixerunt q; esset aliquod vnū istoꝛum elementoꝛ. ex quo alia generantur. et in quod alia corrum punt. Contra quos dt phȳs q; est impossibile ignē vel aliquod elementū esse tale et esse infinitū. quia in libro de generatiōe ꝓbabitur impossibile esse aliquod tale corpus infinitū ꝛ elementū ex quo alia elementa fiant. sicut heraclitus dixit oñia aliquādo fieri ignem. Conseqūter ꝓbat secūdo. q; nō sit aliquod tale corpus extra elementa. quia oñia que mutant. mutātur ex contrario in contrariū. vt ex calido in frigidum. igitur illud quod ē extra elementa ex quo elementa per mutationē fiunt. est distinctū contrarietate. ꝛ si haberet cū eis cōtrarietatē corrumperet ipsa. quod falsum est. ergo falsum est esse aliquod corpus simplex extra elementa. ꝛ infinitum. Deinde dicit q; oportet ex dictis ratiōibus considerare de omni elemēto simplici. si contingat aut nō corpus sensibile infinitū esse.

Qđ aūt oīno impossibile sit corpus sensibile infinitum esse. ex his manifestū erit. Aptū eñ natuz est oē sensibile alicubi esse. ꝛ locus aliq̄s est vniuscuiusq; ꝛ idem partis ꝛ oñis est. ꝛ totius terre ꝛ vnius glebe ꝛ ignis ꝛ scintille. Quare siq̄dem sit eiusdem speciei. aut immobile erit. aut sp mouebit. ꝛ impossibile est vtrunq;. Quid eñ magꝭ deorsum aut sursuz. aut alicubi. Dico aūt vt si gleba sit alicubi. ipa mouebit aut ibi manebit. locus eñ infinitus erit cognati sui ꝛ corporis primi. vtrū igit ꝓtinebit totū locū ꝛ quo Que igit mansio ꝛ vbi et motus ipius Aut eñ vbi qz manebit. nō ergo mouebit. aut vbicq; mouebitur. non ergo stabit Si aūt dissimile est oñe. dissimiles et loci sunt. et primum quidem non vnum corpus omnis est. sed aut in tangendo. postea autem finita hec erūt aut infinita specie ꝛ finita quidem esse non possunt. Erunt enim alia quidem finita. alia vero

nō. si oīe infinitū est. vt ignis aut aqua. Corruptio aūt hmōi. q tale ex ꝓtrarijs erit sicut dictum est ꝓus Et ꝓpter hoc nullus vnū et infinitū ignē fecit. neq terrā physiologoꝝ. sed aut aerē aut aquā aut ipozū mediū. quia locus vniuscuiusq manifestus erat z determinatus Hec aūt se habent ad ambo sursum z deorsum. Sunt aūt infinita z simplicia sunt z loci infiniti. z elementa infinita erunt Si aūt hoc impossibile est. z loci finiti sunt totum finitū esse necesse est Impossibile eī est nō comparare locū z corpus. neq eī locus oīis maior est q̄ q̄ntūcunq contingit corpus simul esse. Similiter aūt neq infinitum erit corpus. neq corpus maius q̄ locus. aut eī vacuum erit aliquod aut corpus nusq̄ natū ē esse.

¶ Hic ph̄s ponit secām rationē. Et duo facit. p° quod dictū est. scō reprobat opinionē Anaxagore de causa q̄ etis infiniti Dicit g̃. q nullū sit corpus infinitū. ex dicendis erit manifestū. Et ꝓcedit hec ratio ex differētijs corꝓoꝝ q̄bus diuidit penes homogenū z heterogenū Dic etiā Albertus q hic solū loq̄tur ph̄s de corpe mobili motu recto. quia solum hoc ꝓprie dicit sensibile Premittit aūt ph̄us suppositōes aliquas Quaꝝ ꝑma est. Oīe corꝑ sensibile natū est alicubi esse. ita q vniuscuiusq corporis sensibilis est aliq̄s locus. Secūda In corpore similium ptium in specie idem est locus totius z partis. sicut idē est locus totius ignis z partis eius. Ibi addit Albertus q corpus simile in specie dī ē corpus homogenū z simpler. quia si essz homogenū z ꝓmixtū. tunc non seq̄retur quia in carne sunt ꝓponentia elementa. et carnis locus ē deorsum. et tñ q̄dā eius ꝓponētia mouenť sursuz sicut ignis. Tercia suppositio que licet in textu non ponatur expresse. tamē seq̄tur ex dictis (vt dicūt Cōmentatoꝝ z Albertus). Et ē. corpus simplex simil' speciei in ptibus. quiescit in loco suo naturali quādo est in ipō. et mouetť ad ipsum q̄n est extra ipsum. Quibus premissis formatur sic Secūda ratio. Si esset aliquod corpus infinitū. vel illō cēt homogenū. seu similiū ptium in specie. vt essz heterogenū seu dissimiliū ptium in specie Heuꝝ potest dici. g̃ nullū est corpus sensibile actu infinitū. Hinoꝝ probat ꝑmo. q nullū sit corpus similiū ptiū in specie infinitū. qa illud erit imobile. sic q nunq̄ mouebit. aut sp mouebit vtrunq̄ est impossibile. eo q natura nō est ꝑncipiū quietis aut motus infiniti. Sequelam ꝓbat. qz tale corpus erit in aliquo loco. et tunc ille vel est naturalis vel nō est locus naturalis. si est naturalis. tunc semp quiescit in ipso per tertiā suppositionē. Et ratio etiā est. quia cū ille sit infinitus nō erit extra ipm alius ad quē moueať. Si aūt dicatur cēt in loco nō naturali. sed extra locū suū naturalez tunc semp mouebit. Probať. quia cū ille etiam sit infinitꝰ distat in infinitū a suo naturali. z sic mouebit ꝑ infinituz tempus. sed hoc est impossibile Etiaz ex hoc. quia quod mouetur. mouetť sursum vel deorsum. sed in tali loco infinito. aut in tali corpore infinito. nec est sursum nec deorsuz eo q sursum z deorsum sunt termini situs in loco. Si autem dicatur q partes moueanť z nō totū. nisi gratia partium. hoc nō potest dici. quia cuz sit idem locus totius et partis. si totū ē in suo loco z q̄escit. z pres. g̃ gleba nō mouetť si gleba ē talis corporis ps. et eadē ē ratio si dicať gleba manere q̄eta. et totū moueri. qz locus glebe z sui totꝰ infiniti est idē Cōfirmat sic. qz vel illō infinituz occupat totū locū vel nō. Si nō tūc locus est maior locato. si sic. tunc nō potest moueri. etiā illud quod infinitū est. nō ꝑt aliquo exteriori ꝓtineri. Etiā ꝓfirmat. q nō q̄escat. quia quod nullo loco capiť. nec quiescit nec mouetť. sed infinitū est hmōi. sequitur ergo. q vel vbiq̄ q̄escit. z sic nō mouebiť aut vbiq̄ mouetť. z nūq̄ quiescet Nec ꝑt dici secāa ps minoris ꝓpositionis rōnis. vicz q sit corpus dissimiliū ptium i specie. seu corꝑ heterogenū. tūc sequitur duplex inconueniēs. ꝑmū q illud corpus nō est vnū nisi p contactum Postea sequitur secūdū inconueniēs. scz q tale corpus sit ptium dissimiliū specie. vel ergo ille sunt finite vel infinite. Nō finite. quia nullū infinitū ꝓstituiť ex oīno finitis. Si aūt dicať q sint infinite. vel g̃ q̄dam sunt infinite z q̄daz nō. vel q oīa illa z oīes partes sunt corpora infinita. ꝑ baď verunq̄ falsum esse. Nō potest dici ꝑmū. sic q ignis z aq̄ sint finita. z alia infinita. aut econtra. qz illa infinita corrūperēt finita ꝓpter ꝓtrarietatez. sicut etz ꝓius dictū est. Et subdit ph̄s q ꝓpter hanc cām cauerūt antiq̄ ne dicerēt elementa esse infinita. quia illa magis hñt qualitates actiuas z locū z motū determiatū. sed media dixerunt q̄dam esse infinita. quia de facili mutanť in qualitatibus z loca z motū hñt indeterminata. z manant sic humidū fluens modo sursum mō deorsum Si aūt dicať q partes ille sunt infinite fm nūez speciē. tūc sequetur q loca sint infinita. z elemēta locata infinita. si autē hoc est impossibile. scz q loca sint infinita. sed sunt finita. tūc necesse est totū ex diuersis spēbus simplicium ꝓfectum eē finitū. quod ꝓbat. quia nō est possibile q locus z locatū nō ꝓportionenť. z ideo oportz q si loca sint finita. q corꝑa in eis locata sint finita. Nō potest eī locus esse maior q̄ corpus. nec corꝑ maius q̄ locus. Si eī locus eēt maior q̄ corpus. tunc aliq̄d esset vacuū quod est impossibile. quod posterius ꝓbabiť Si aūt corpus locatum esset maius loco. tunc oporteret q corꝑ aliq̄s nullibi eēt sed hoc est impossibile.

Anaxagoras aūt inconueniēter dicit de infiniti mā sione. fulcire eī seipm dicit infinitum. hoc aūt est. quia in seipso est. Aliud eī ꝓtinet nihil. tanq̄ vbi. vtiq̄ sit aliq̄d aptū natū sit ibi esse. hꝰ aūt nō verꝝ est. Erit eī aliquid alicubi vi z nō vbi aptū natū est eē Si igiť q̄ maxime nō mouebiť totum quod in seipso nanq̄ fulcitur z in seipso est. immobile esse necesse ē. Sed quare non aptum natū sit moueri dicendū est non eī sufficiens est sic dicentem euadere Erit eī vtiq̄ z quodlibet aliud nō motū. sed aptū natū esse nihil prohibet quoniā z terra nō fertur neq̄ si infinitum esset contenta tamē medio. Sed non. quia nō aliud vbi vehatur. manebit in medio. sed non mouebitur. quia non apta nata est sic. sed tamē licebit vtiq̄ dicere. quia fulcit seipsum. Si ergo neq̄ in terra hec causa est. cum sit infinita. sed quia grauitatē habet. graue autez manet in medio. Similiter z infinitum manet vtiq̄ in seipso. propter quandam aliam causam. sed non quia infinitum est z fulcit seipsum Similiter autem manifestum. q z si sit q̄libet pars indigebit maneret Sicut enim infinitum in seipso manet se fulciens. sic z si quelibet pars accipiatur

in seipsa manebit Totiꝰ eñ ⁊ partꝫ similes loci sunt sicut terre totius et glebe deorsum. ⁊ omnis ignis ⁊ scintille sursum. Quare si infiniti locus quod in seipso ē. ⁊ idē ptis manebit ergo in seipso.

¶ Hic phs interponit opinionē Anaxagore de causa q̄ ꝛis corpis infiuiti Dicēs q̄ Anaxagoras incōuenienter locutus est de causa q̄ꝛis infiniti. Dixit eñ q̄ fulcit seipm. et ipm est locus suꝰ. cum eñ extra infinituz nihil sit nō potuit habere locū extra ꝓtinentē ipm infinitū. ⁊ ideo nihil aliud ꝓtinet ipm q̄ ipm infinitū. et h̄ sic pōit Anaxagoras tanq̄ velit dicere q̄ ois res sit apta nata esse ꝑ naturā vbi est. Reprobat aūt phus dictū suū. ⁊ ꝓmo q̄tū ad illā rōnem quā ponit. cū dr. q̄ vbi res est. ibi naturaliter quiescit. hoc aūt nō est verū. qz aliq̄ est alicubi ꝑ violentiā. vbi tñ nō est aptū natū esse. Secūdo reprobat eū q̄n tū ad hoc q̄ dixit infinitū esse cām quietis Et hoc tali ratione. Illud qđ accidit quiescēti nō est causa sui q̄ꝛis. sed accidit quiescenti. q̄ sit finitū vel infinitū. Maiorē ꝓbat quia si sic. tūc oporteret id qđ nō mouet. hac de causa. scz quia infinitū est nō moueri. quod falsum ē. qz nihil prohibet aliq̄d nō ꝛpter hoc q̄escere. qz infinitū est sicut terra. q̄ nō mouet. ⁊ si poneret ꝑ impossile. q̄ esset infinita. adhuc nō moueret. sed ꝓtineret a natura medij quod est locꝰ naturalis terre. et nō ideo. quia nō esset locus ad quē posset moueri. sed potius ido figeret in medio. qz de natura sue grauitatis nata est ibi esse. ⁊ tñ licebit ꝑm Anaxa. tūc dicere q̄ fulcit seipaz cū posita sit infinita. si igit in terra cū sit infiuita adhuc sit causa ꝛpter quā nō mouet. quia scilz grauis est. ⁊ graue naturaliter quiescit in medio. tūc etiā infinitū quiescit in seipso. nō qz infinitū. sed ꝛpter aliū cāz et nō qz infinitū est Tercio reprobat eū q̄tū ad hoc q̄ dixit infinitū fulcire seipm. ⁊ sustinere seipm. sic q̄ ipm ē suꝰ locus. Et p̄t rō ꝑm textū sic formari. Idē est locꝰ de loco totius infiniti. ⁊ de locis ptium infiniti. si g̃ totū fulcit seipm. ⁊ est suꝰ locus quelibz ps eiꝰ. fulciret seipam. ⁊ erit in seipsa. Maiorē ꝓbat. qz manifestū est q̄ sil̄es in specie sunt loci. seu sil̄ia loca in specie totius homogenij ⁊ partꝫ sicut totius terre ⁊ glebe idē ē locus. et totius ignis ⁊ vnius scintille est idē locus. terre deorsum. ignis sursuz. Cū g̃ ps nō q̄escat in seipa. nec totū infinitū.

Omnino aūt manifestū est. q̄ impossibile est dicere simul infinitū corpus ⁊ locū quendā corporib⁹ cē si oñe corpus sensibile. aut grauitatē habet aut leuitatem. ⁊ si graue q̄dem in mediū natura habet ferri. si vero leue. sursum necesse est. ⁊ infinitū corpus similiter ferri. Impossibile aūt aut vtrūlibet aut mediuz vtrūq̄z sustinere. Quō eñ diuides. aut quō infiniti erit. hoc q̄dem sursum. illud āt deorsum. aut vltimū aut medium.

¶ Hic reprobata opinione Anaxagore. psequendo rationes ponit terciā rationē ꝓbātem nullum corpus sensibile esse actu infinitū. ⁊ sumitur ex parte motus localis corporis. Ostendens q̄ est impossile dicere q̄ sit aliquod corpus sensibile actu infinitū. ⁊ q̄ cuiuslibet corporꝫ sit aliqs determinatus locus Et potest ratio sic formari. quia omne corpus sensibile. aut habet grauitatē. aut leuitatē. ergo infinitū si esset. haberet grauitatem ⁊ leuitatem. sed hoc ē impossibile. ergo impossibile est aliquod corpus sensibile esse actu infinitū. Minorē ꝓbat. quia si haberet grauitatem ferretur ad mediū. si vero haberet leuitatez ferretur sursum. ⁊ sic esset finitū. quia quod mouetur ad locū finitum ⁊ determinatū. hoc est finitū. sursum eñ et deorsum sunt loca determiata in natura. Si vero aliqs diceret q̄ corpus infinitū sustinet vtrunq̄z istoꝝ motuū. hoc est impossibile. quia tunc esset ꝓpositus ex oppositis naturis. et suppositū erat q̄ esset corpus simplex (inquit Albertus) Similr qz tunc seqꝛet q̄ medietas moueretur sursum. et medietas deorsum. tunc iterū sequitur q̄ infinitū sit finitū. quia quod diuiditur in duo media finitū est. eo q̄ mēsuratur illis medietatib⁹. ⁊ ꝑm hoc etiam infinitū haberet vltimū ⁊ mediū qđ impossibile est.

Amplius omne corpus sensibile in loco est. loci aūt spēcies ⁊ differentie sursum ⁊ deorsum ante ⁊ retro. dextrorsum ⁊ sinistrorsum. Et hec non solum ad nos ⁊ positione sunt. sed in ipso toto determinata sūt Impossibile aūt h̄ esse in infinito

¶ Hic ponit quartam rōnem que sumit ex parte loci cōparati ad corpus Et est hec. Omne corpus sensibile est in loco. sed nullum infinitū est in loco. ergo nullū corpus sensibile est infinitū. Minorez probat. quia species ⁊ differentie loci sunt sex. scilz sursum ⁊ deorsum. dextrum ⁊ sinistrum. ante ⁊ retro. et he differentie nō solū distinguūtur quo ad nos. et ꝑm positōem. sed sunt distincte in toto vniuerso. sed quocunq̄z modo sumant loci differentie siue quo ad nos siue ꝑm positionē naturalem partiuz corꝑis semp determināt corpus in extremitate suaꝝ partium. ergo non possibile est eas reperire in corpore infiniti. et per consequens nullū corpus infinitū ē in loco.

Simpliciter aūt si impossibile est locum esse infinitum. In loco āt oīne corpus est. impossibile ē eñ infinitū esse aliquod corpus. Atuero quod alicubi est. ⁊ in loco est. et quod in loco ē. alicubi est. Si igitur neq̄z quātitatem possibile est infinituz esse. Quātum eñ aliquid erit. vt bicubitum aut tricubitum. Hec eñ signant quantū sic in loco. q̄a alicubi. Hec autem aut sunt sursum aut deorsum. aut in aliq̄ alia distantia que sunt sex horuz aūt vnūquodq̄z terminus aliquis est

¶ Hic ponit phs q̄ntā rōnem. et est Simplr ⁊ vlter est impossibile locū ē infinitū. sed oē corpus est in loco. ergo impossibile est corpus esse infinitū. Maiorē declarat. q̄a oē qđ est in loco. est alicubi. i. in aliq̄ loco. ⁊ econtra. qđ est alicubi. est in loco. qz nihil ē in gñe qđ nō sit in aliqua spē ⁊ de q̄ ꝑdicat spēs. de eodem ꝑdicat ⁊ genus. sic q̄ q̄d ē q̄tuz aut ē bicubitū aut tricubitū. aut in aliq̄ alia spē q̄ntitatis. ⁊ qđ ē bicubitū aut tricubitū. aut alia h̄ns spēm q̄ntitatꝫ ē q̄ntū. si g̃ sic est q̄ oē qđ ē in loco. est in aliq̄ loco ꝑm spēm ⁊ loci spēs ⁊ situs dr̃ña. aut ē sursuz aut deorsum. aut in aliq̄ alia ser dr̃ntiaꝝ. sz vniuscuiusq̄z horū locorū terminꝰ est ⁊ finis aliquis. qz oppositе dr̃ñtie sunt fines distantie. g̃ ois locus est finitus.

Qz quidem igitur nō sit corpus actu infinitum. manifestum est ex his. Qz aūt si non sit infinitū simpliciter multa impossibilia accidant manifestuz est. Temporis eñ erit quidda ꝓncipiū ⁊ finis et magnitudines non erunt diuisibiles in magnitudines Et numerus non erit infinitus. Cum autem deter

minatꝫ sic neutro modo videtur ꝓtingere ob ꝯ vicꝫ ꝛ manifestū ꝙ sic q̄dem ē. sic aūt nō est.

¶ Istud ē quartū capitulū in quo postq̄ disputauit ad partes vtraq; questionis si est. ꝓse q̄nter determinat q̄stionē si est de infinito. Diuidit aūt in duas ptes. In ꝑma respondet vtꝫ infinitū sit. In scōa ꝓpat ea in q̄bus reperitur infinitū. Prima pars ꝓtinet duas pticulas In ꝑma soluit questionē si est. In secūda pticula solutōez declarat In ꝑma duo facit. ꝑo soluit questionē in gñali. scōo solutionē dearticulat. Quantū ad ꝑmū dicit. ꝙ nō sit simplr aliq̄d corpus infinitū. manifestū est ex his q̄ imediate dicta sunt in p̄cedenti capitulo. etiā si neget simplr ipm infinitū esse. multa impossibilia accidunt. Vult g̃ ph̄s soluē do questionē. si est dicere. ꝙ aliq̄ modo infinitū est. ꝛ aliq̄ modo nō est. ꝙ aliq̄ mō nō sit. patꝫ ex impossibilib⁹ inductis. ꝙ etiā aliq̄ mō sit. patꝫ. qꝛ si oīno tolleret infinitū. sequerent inco͡uenientia. ꝑmo sequeret. ꝙ tēpus nō esset infinitū. sed haberet finē ꝛ ꝓncipium. Scōo ꝙ magnitudines non essent semp diuisibiles in magnitudines Tercio ꝙ nō esset nūerus infinitus in appositōne. Cū igit his sic determinatis. et ad vtrāq; partē disputatis. neutꝫ ꝓtingere videat. nō em̄ ꝓtingit infinitū simplr esse. nec simplr nō esse. oportet dicere. ꝙ infinitū q̄dam mō est. ꝛ quodā modo nō est.

Dicitur aūt esse aliquid q̄dem poña. aliud vero actu. Et infinitū est q̄dem appositōe. est aūt ꝛ ablatione. Magnitudo aūt ꝙ q̄dem actu non sit infinita dictū est. Diuisione aūt est. non em̄ difficile intelligere indiuisibiles lineas. Relinquitur igitur potē tia esse infinitum.

¶ Hic ph̄us magis dearticulat solutionē datam. quia dixit. ꝙ infinitū q̄dāmodo est. ꝛ q̄dāmodo nō est. Ostē dit ergo qūo est. ꝛ qūo nō est. ꝛ vult ꝙ infinitū ē in poña. nō in actu. Et hoc innuit cū dr. ꝙ aliq̄d dr esse dupliciter. scz in potētia. ꝛ in actu. qꝛ infinitū est in nūeris ꝑm appositionē. et est ꝑm diuisionē in ꝓtinuis. est em̄ dictū ꝛ ꝓbatuꝫ ꝙ nō est magnitudo actu infinita. quia nulla ē magnitudo que extēdit in infinitū. sed diuisibilis est magnitudo in infinitū. ꝛ sic dicit sibi accidere diuisio in infinitū. eo ꝙ nō diuidit linea in indiuisibilia. ꝛ hoc ideo dicit. qꝛ q̄dā dicebāt diuisionē stare. quia diuidit in indiuisibilia. sicut ꝓponit ex indiuisibilib⁹. Ideo dr ꝙ nō difficile est ꝓbare hoc. relinquit ergo ꝙ infinitum non est actu. sed solum in potentia.

Non oportet aūt potentia ens accipere. sic si possibile est hoc es statuā esse. quod erit hec statua. sic et in infinitū quod erit actu. Sed quoniā multipliciter esse est. quēadmodū dies est ꝛ agon in semper aliud. ꝛ aliud fieri sic ꝛ in infinitū est. Et nanꝫ in his est ꝛ potētia ꝛ actu esse. Olympia em̄ sunt. ꝛ in posse agonem fieri. ꝛ est eo ꝙ fit.

¶ In hac scōa particula declarat solutionē datā. ostendēdo qūo infinitū sit in poña. intendēs ꝙ est in potentia ad actū incōpletū. ꝛ nō ad actū completū. dicit g̃ ꝙ aliq̄d esse in potētia ꝓtingit dupliciter Uno mō sic ꝙ potentia eius finiatur ad actū vnū purū. ita ꝙ cū illo actu nihil remanet de potentia ad illū actū. et hoc modo es dicitur in potentia ad statuā idoli. et hoc modo infinitū nō dicitur in potentia. quia si sic. tunc oporteret. ꝙ sicut es in potentia statua aliquādo erit statua. ita infinitū in poña aliqñ esset actu infinitū. quod ē impossibile. et ideo dr alio mō aliq̄d in potētia. que nō exit in actū purum. sed in actum qui semp claudit in se potentiā ad eundē actū. et hec potētia. ꝛ ille actus est eoꝝ quoꝝ esse est in fieri. quia ea ratōne qua sunt. tūc sunt in actu. ꝛ ea rōe qua fiunt potētialitatem habent admixtā ad succedentē eiusdē actus particulam. et hoc modo motus est actus entis in potentia Hoc modo etiā sunt tempus ꝛ partes temporꝫ sicut dies. hoc modo etiam sunt motus. qui dicuntur agones in olympiadib⁹ ludis ꝛ torneamento. ꝛ hmōi. In his em̄ eo ꝙ in successione sunt semp. fit aliud ꝛ aliud. nō ꝙ diuisim fiat. sed ꝓtinue succedit vnū alteri. et in tali genere potentia dicitur esse infinitū. In his em̄ sunt actus ꝛ potentia quia olympia dicunt fieri in hoc ꝙ erunt post id acceptū quod est de ipsis in p̄nti. ꝛ in hoc ꝙ iterum in p̄nti fiunt sicut in quolibet motu.

Aliter autem ꝛ in tempore manifestū est infinitū esse. ꝛ in oībus hominib⁹ ꝛ in diuisione magnitudinū. Omnino q̄dem em̄ sic est in infinitū in semp aliud ꝛ aliud accipiendo. ꝛ acceptum q̄dem semper esse finitum. sed semp alterum ꝛ alterū Quare infinitum nō oportet accipere. sicut hoc aliquid. vt hominem aut domū. sed sicut dies dicitur ꝛ agon. quib⁹ esse non sicut substantia quedā facta est. sed semp in generatōe aut corruptione finitū quod accipit. sed semper alterū ꝛ alterum. Et in magnitudinib⁹ q̄dem ꝑmanente accepto hoc accidit. in hoibus aūt ꝛ tempore corruptis. sic vt nō sit deficere.

¶ Ista est secunda pars huius capituli in qua ph̄s cōparat ea in quibus inuenit infinitum. Et diuiditur in duas particulas. In ꝑma facit hoc generaliter In secunda specialiter compat infinita. que sunt ꝑm appositionē ꝛ diuisionem Quantū ad ꝑmam ptem ꝑmittit in q̄bus reperiatur infinitū. Dicēs ꝙ aliter est infinitū in tempore. aliter infinitū in hominibus. ꝛ aliter in magnitudinum diuisione. Conueniūt tamen oīa ista in hoc ꝙ vbicunq; est infinitū. semper est ibi aliud ꝛ aliud accipere. siue in successiuis. siue in ꝑmanētibus. et semp acceptū est finitū et infinitū est semp accipiēdo alterum post alterum. sic ꝙ infinitum semp est respectu accipiendi. ꝛ nō respectu actu accepti. ꝛ sic ꝑtz duplex eorum ꝓueniētia. Deinde infert ex hoc ꝙ nō oportz infinitū accipere esse tale in actu. sicut homo qui generatus est. vel domus facta sed oportet ipsam accipere esse. sicut id cuius esse dependēs est ad succedens in futuꝫ. sicut dicit esse tempus. seu dies ꝛ agon q̄bus nō ꝓuenit esse. sicut est substātia ꝑmanēs. sed ē eorum est fieri alterꝫ post alterū. Deinde ponit differentiā inter infinitū in ꝑmanētib⁹ ꝛ successiuis. dicens ꝙ accepta in diuisione magnitudinis ꝑmanēt saluata cū accipiē dis. et econuerso. sed in generatione hominū que non deficit. et similiter in tempore accepta nō permanēt cuꝫ accipiendis. Et addit Albertus. ꝙ etiam in illis non ꝑmanentibus est differentia. quia in hominib⁹ accepta per generatōem ꝑmanēt aliq̄diu donec complet periodus. In motu aūt ꝛ tempore ꝓtinue recedūt accepta. ꝛ succedunt accipienda. et dicit philosophꝰ ꝙ rōnem huius successionis ꝑm potentiam non est deficere in generatione motu et tempore.

Quod autē ſm appositionē idem q̄dāmodo est et q̄ est ſm diuisionē. infinito aūt ſm appositionez fit ecōtrario ſm q̄ eī diuisum videt infinitū. sic appositum videbitur aliq̄d determinatū. Infinita em magnitudine si accipiēs aliq̄s determinatū accipiet eadē ratione. Nō eandē aliquaz magnitudinē rōne accipiens nō transibit finitū Si vero sic augmētet rōnem vt semp eandez aliquā sit accipe magnitudinem transibit finitum. ꝓpter id q̄ oīe finitū remouetur a q̄libet finito Aliter q̄dem igitur nō est. sic aūt est infintū potentia. quia ꝛ diuisione. Et actu aūt est sicut die esse dicimus ꝛ agonē ꝛ poña sic sic materia ꝛ nō p̄r se sic finitū. Et ſm appōem igit sic infinitū potētia ē q̄ idē dicimus quodā modo eē ei q̄ ē ſm diuisionē. Sp q̄dem eī aliq̄d ipius extra ē accipe.

¶ In hac secūda ptcula Aristoteles compat infinitum ſm appositionē ad infinitū ſm diuisionē. Et duo facit. ꝓmo q̄ dictū est. secūdo. pbat q̄ magnitudo nō p̄t esse infinita in appōne. Quantū ad ꝓmū dr. ſm q̄ Albertus exponit. q̄ infinitū ſm appōnem quod ē in numeris q̄dam modo idem est infinito. q̄ est ſm diuisionem in ꝛtinuis magnitudinib⁹. Idē quidē est. q̄ vtrūq̄ est in poña respectu accipiendi. sed nō simplr est idē. q̄ infinitū in diuisione ꝛtinui hz poñam diuisionis nō respectu ꝓius accepti ꝑ diuisionē. sed respectu posterius accipiēdi. Infinitū aūt quod ē in appositione hz poñam sue infinitatis in addendo ꝓius accepto ꝑ numez. Et ideo infinitū q̄ dē est in additione in nūero ꝙuertibiliter se hz infinito ꝑ diuisionem q̄ in q̄tum ꝛ in quot diuidit infinituz respectu posterius ꝑ diuisionē accipiēdi tm. et in tot addit ad numerū ꝓius acceptū in infinitum. Et h̄ declarat ph̄s ostēdēdo qūo ꝓcedit in infinitū in diuisiōe continui Dicēs q̄ infinituz in diuisione ꝛtinui nō fit ꝑ quēlibet modū diuisionis. Si em aliquis diuidēs aliquam magnitudinē accipiat ꝓtes illā magnitudinē diuidētes in eadē ꝓportiōe ꝛ magnitudine equali necessario stabit diuisio. quod Albertus declarat hoc exēplo Si q̄s accipiat lineā longitudinis decem pedū. et diuidat eā ꝑ ꝓtes equales. quaz quelibet continet lōgitudinē pedis. necessario stabit diuisio in decima parte. licz em ille decē ꝓtes possint adhuc diuidi. tm ille ꝓtes nō erūt equales ꝓtib⁹ decē ꝓtib⁹ acceptis ꝑ diuisionē. Si aūt aliq̄s diuidēs magnitudinem accipiat ꝓtes eiusdē ꝓportiōis. nō eiusdē seu equalis q̄ntitatis. talis diuisio nunq̄ stabit. De h̄ dat exemplum Albertus. vt si linea decē pedum diuidat in quācunq̄ ꝓportionē. scilz subdupli vel subtripli. et postea diuidat vna partiū in eadez ꝓportione in suas subduplas aut subtriplas ꝛē. q̄ nō sūt equales ꝓtib⁹ in q̄titate. vt manifestuz est. talis diuisio nunq̄ stabit. cuius cām dr ph̄s esse. q̄ quelibet pars sic accepta nō in eadē quātitate hz in se ꝓtes q̄ per diuisionē accipi p̄nt. Et ergo subdit ph̄s. q̄ nō ē aliter infinitū. est em poña respectu posteri⁹ accipiēdi ꝑ diuisionē. et ē in actu nō puro. sz includēte poñaz sic actu ē dies ꝛ agon Hec poña est sic materie potentia. q̄ est infinita. sed finitas est sic forma. ꝛ ideo infinitū nō est ꝑ se sic finitū. Habet g̃ ex hoc ꝓma ꝙuenientia infiniti ſm appositōem ꝛ diuisionez q̄ sunt in poña ꝛ nō actu ꝙplero. sicut dies ꝛ agon. deinde ponit scḋam ꝙuenientiā. dicēs q̄ infinitū ſm appōem in poña est q̄dāmodo idē ei quod ē infinitū ſm diuisionē in h̄ q̄ in vtroq̄ ꝓtingit aliq̄d extra accipe respectu cui⁹ē infinitum. quia quicquid accipitur per diuisionē addibile est ꝓius acceptis.

Nō tamē excellit omnē determinatā magnitudinē. sicut in diuisione excellit oīe determinatū ꝛ erit minus. Quare excellere oīe ſm appositionez neq̄ potentia possibile est esse. si q̄dem nō est ſm actū actu infinitū. sicut dicūt physiologi extra corpus mūdi cuius substantia ē aer aut aliquod hmōi. Sed si non possibile est infinitū corpus sensibile sic actu eē manifestū est q̄ nec potentia vtiq̄ erit ſm appōnez sed aut sicut dictuz est econtrario diuisioni aut nullo modo

¶ Hic ph̄s oñdit q̄ nulla magnitudo ē infinita in appositione. Et duo facit. ꝓ⁰ q̄ dictuz est. scḋo ostendit qūo Plato circa hoc errauit. Quātū ad ꝓmū dicit. q̄ in cōtinuis nō contingit accipe magnitudinē. q̄ excellat oēm magnitudinē determinatā acceptā ꝑ appōnem. licz in diuisione excellat oē determinatū. q̄tūcunq̄ paruū. ꝛ cōtingat minus. quod adhuc poñale est accipi ꝑ diuisionē. ḋa est impossibile q̄ in magnitudine respectu maioris accipiendi ꝛ addēdi ꝓius accepto ꝛtinuo. sit poña ad infinitū. q̄ si eēt poña respectu maioris. h̄ nō acciperet ꝑ diuisionē. q̄ maius determinato nō accipit ꝑ diuisionē. sed oporet q̄ intelligerē addi ꝛ ꝛtinuari ad ꝓius acceptā magnitudinē. ꝛ h̄ est impossibile nisi ꝓcedat infinitū ꝑ se esse in actu puro. sic antiq̄ ph̄i dixerūt. q̄ infinitū eēt extra totum corpus mundi ꝛ extra vltimū celū. cui⁹ suba est aer vel aliud corpus sensibile. ꝛ q̄ hoc nō est vez. ideo nō est vez q̄ corpus in addēdo maius ſm poñam sit infinituz. Sed infinitū quod est in additōe. est ꝑ ꝛtrariū ad modū diuisionis in infinitū. que est in ꝛtinuis. Et hoc ideo dr ph̄s q̄ ex q̄ infinitū in nūeris est in additione q̄ causat ex magnitudinis diuisione. videt q̄ magnitudo deberet eē actu infinita. quod tm nō sequit. Et huius exemplū pōit Albertus extra rextū. Si nos accipiam⁹ magnitudinez finitā. q̄ sit. a. b. et diuidam⁹ eam in duo media in. c. sic q̄ vna medietas sit. a. c. et alia. c. b. et diuidam⁹ tūc medietatē. q̄ est. a. c. in duo media. ꝛ vnā illaz addamus ad medietatē aliā. scz. c. b. et iterū reliquā diuidamus in duo media. ꝛ iterū vnā addam⁹ ꝓtib⁹ ꝓius acceptis. sicut nunq̄ ꝙsumem⁹ illā magnitudinē. sic nūerus ille ꝑ appōem nūq̄ claudet in se oīa partes q̄ fuerūt in tota magnitudine. sed nūerate ꝓtes semp sunt pauciores. ꝛ sic talis diuisio ꝛ additio currūt in infinitū.

Quoniā ꝛ plato ꝓpter hoc infinita duo fecit. ḋa ꝛ in augmentū videt excellere ꝛ in infinitū abire. et ad annihilationē faciens. tm duo vt duob⁹ nō vtit neq̄ em̄ in numeris q̄ ſm diuisionem infinitū ē. vnitas em̄ minimū est. neq̄ em̄ augmentū vsq̄ nāq̄ de cem facit numerū.

¶ Hic ph̄s oñdit qūo circa dicta Plato erravit. dicens q̄ ꝓpter istam eandā cām plato dixit esse duo infinita. videbat em̄ infinitū fieri ex diuisione ꝑ diminutōnē et ex additione. sed additionē ipe nō dixit esse ꝑ collationē discretorū. sed potius ꝑ extensionē ꝛtinui in maiorē q̄titatez in infinitū. ꝛ in hoc plato peccauit Scḋo etiā peccauit. quia cū diceret duo infinita nō vtebat ſm veritatem nisi vno quod ꝑ diuisionē est in continuo. ḋa in nūeris non dixit

esse aliqđ infinitū.qz numeros respectu minimi dixit stare ad vnitatē z in h verū dixit z in augmēto dixit stare vnū incremētū ad decē.z ex denario reiterari p numeros cōpositos quod falsum est.

Accidit aūt cōtrarium esse infinitū qūo est sicut dicunt.non em̄ cui⁹ nihil est sumere extra sed cui⁹ semp est aliquid extra hoc infinitū est.Signū autē huius est.Et nāqz anulos dicūt infinitos vt habentes circulatōem ꝗa semp est extra accipe fm similitudinē quādam dicētes.non tm̄ ꝓprie. Oportet em̄ et hoc esse z non aliqn̄ idem recipi.In circulo aūt sic non fit sed semp qđ est ꝓsequēter solum alterz.non tm̄ ab omnib⁹ ptibus ꝑus acceptis simul Infinituz ꝗdem igitur hoc est cuius fm q̄titatem accipiētib⁹ semp est aliquid extra accipere

¶Istud est ꝗntum capitulū in q̄ ph̄s determinat ꝗd sit infinitū assignādo definitōem ei⁹.Et diuidit in duas ptes.In ꝑma ponit definitōem infiniti ab antiqs dataz z suam ꝓpriam definitōem de infinito eandē ꝓbādo In ſcđa reprobat definitōem ab antiqs datam.Quātū ad ꝑmā ꝑt.q antiq definiētes infinitū dicūt Infinitū est cui⁹ nihil est extra.siue illud est infinitū extra qđ nihil est sed accidit ꝓtrario mō definiri.z ideo debet dici q infinitum est illud cui⁹ semp est aliqđ extra accipe.hāc ꝓbat signo dicēs.q hui⁹ signū est q anulos dicim⁹ esse infinitos.qz quācūqz ptem acceperim⁹ de anulo ꝓtingit semp aliā extra accipe.Subdit tm̄ q ꝓpter hoc anulus vel circulus nō est ꝓprie infinit⁹ sed solum similitudinarie.Cuius rōnem ponit.qz in anulis nō ꝓtingit semp aliam accipe fm subam.sed solū fm situ circulatōis.sed sepe accipit eadē ps in suba q̄ pus fuit accepta si multotiēs repetat acceptio Sed in infinito id qđ accipit oꝑtet esse aliđ fm subam a pus acceptis Cōcludit g̃ q infinitū fm veram definitōem est cuius q̄titatem accipientib⁹ semp est aliquid extra accipere.

Cuius aūt nihil est extra hoc est pfectū z totum. Sic em̄ definiuim⁹ totū cui nihil abest vt hominē totuz aut arcam.sicut iam singulas sic z quod ꝓprie.vt qđ totū cui⁹ omnino nihil est extra.Cuius aūt absentia extra est non om̄e est cum absit.Totū aūt z pfectū aut idem penit⁹ aut ꝑmū fm naturā est.pfectum autem nullum non habens finem.finis aūt terminus est

¶In hac ſcđa ꝑte reprobat definitōem antiq̄rum dicentiū infinitū esse cuius nihil est extra accipe oñdens cā nō ꝓuenire infinito sed finito.Diuidit ā in duas ꝑticulas. In ꝑma facit qđ dc̄m est In ſcđa reprobat falsam opinionē In ꝑma duo facit.ꝑmo qđ dc̄m est.ſcđo reꝓhendit ex hoc dc̄m melissi.Quātum ad ꝑmū intēdit hāc rōem Illa definitio ab antiqs data ꝓuenit toti z pfecto.sed totum om̄e est finitū.z siḿr pfectū est finitū.g̃ ꝓuenit hec definitio non infinito sed finito.Maiorē ꝓbat.qz nos dicim⁹ totum esse cui nihil deest seu abest de ꝓtinentib⁹ ad suum ꝓplementū.vt hoiem dicim⁹ totum qui est res naturalis.z arcam dicimus totam que est res artificialis.Et sicut dicimus hoc modo aliquid totum in rebus singularib⁹ que sunt partes vniuersi sic z ipm̄ omne seu vniuersum siue mundū dicim⁹ totum.eo q extra mundū nihil est simpliciter z absolute.sed omnia habet intra se.Et cuius aliquid est extra non est om̄e vel totuz.eo q sibi aliquid abest.Et ex hoc patet.q hec definitio etiam conuenit pfecto.totum em̄ z pfectum aut sunt idem penitus. aut sunt proxima fm naturā.subiecto em̄ penitus sunt idem.qz ꝗcqd est totū est pfectū.z ꝗcqd est pfectū est totum.sed fm rōnem sunt ꝓxima.qz pfectum est quod attingit iam finē qui est ꝓplementum ipsius.z totuz est qđ integratū est ex omnib⁹ suis que ꝓtinētur sub forma sua Minorem ꝓbat.qz nullum ens quod nō habet finez est pfectum.omnis aūt finis est termin⁹ z terminat id cui⁹ est finis.cum igit infinitum dicit quod caret fine non est totum aut pfectū infinitū sed finitum.

Unde melius est opinandū Permenidē z Melissum dicere. hic ꝗdem em̄ infinitū totum dicit To tum aūt finiri a medio eque pugnās Uno em̄ sicut linum lino est ꝓtinuare.z om̄i z toti infinitum.

¶Hic ph̄s ex dictis reꝓhendit melissum dicēs.q ꝓpter hoc opinādum est q Permenides melius dixit q̄ Melissus.qz cum posuit ens esse totū vnum z immobile dixit ipm̄ esse infinitū.Sed ꝓmenides dixit ipsum esse finitū.quia dixit totum esse per hoc q extremitates eq̄liter distarent a medio z infra eas omnia ꝓcluderentur.et sic voluit q non contingeret abire in infinitum contiguando corpus ad corpus circūdans.sicut si ligaret litium vel linū ad filū. sicut tm̄ dixerūt plures ph̄i

Quoniā hinc accipiunt dignitatē de infinito qđ est omnia continēs z omnia in seipso habens propter id quod habet similitudinē quādam cum toto Est em̄ infinitū pfectionis materia magnitudinis. z quod potētia totū est.actu vero non. diuisibile autem est z ad consumptōem z ad oppōnez opinionem.Totum aūt infinitū non fm se sed fm aliud. Et non continet.sed cōtinetur inq̄ntum est infinituz vndeignotū est inq̄ntum est infinitū.Speciem em̄ non habet materia.ergo manifestū est q magis infratione partis sit infinitū q̄ ratiōe totius. pars enim materia totius sicut es statue

¶Hic reprobat falsam antiquoz opinionē ortam ex definitōe eorum Et duo facit.ꝑmo ponit opinionē quo ad omnes.secūdo specialiter reprobat dictū Platonis Quātum ad ꝑmum dicit.q antiq ex hoc quod dictū est acceperūt dignitatē quam attribuerūt infinito videlz q infinitum ꝓtinet omnia Et causa dicti eoz fuit.qz similitudinem habet cum toto.qz ipm̄ est materia z subiectū totius.Est em̄ infinitū pfecte magnitudinis materia fm q pfecta magnitudo est que est terminata dimensione vel dimēsionib⁹.talis em̄ magnitudo p ea q̄ sunt in ipa potētia subijcit infinitari Et reprobat dc̄m eorū sic.qz iz infinitum quod est ex materia infinitū sit totuz potētia.sicut materia potētia habet terminatōem.tamē actu non est totum.diuisibile em̄ est fm diminutōem ꝓtinue faciendam z sic infinitū est fm appositōem que fit ad ꝓius acceptū in numeris.z ideo neqz totum neqz pfectum est p se.sed p formā pficientem Et ergo ꝓbatur ex hoc q falsum dixerunt q ꝓtineat cum magis ꝓtineat inq̄ntum est infinitum.qz materia ꝓtinetur.z forma ꝓtinet.Ex q̄ etiā infer-

tur contra ipos. q infinitū est ignotū. qz omne quod per se noscit hoc noscit p formam z finem. cum aūt infinituz non habeat illa p se ipsum est ignotū incptum est infinitū e. q fm se speciem non habet p quam cognosci debeat Et quo viterius infert cōtra ātiquos. q magis habet rationē partis q totus. qz ratio partis est ratio imfecti materia aūt pars est toti⁹ sicut es statue

Quoniā si cōtinet in sensibilib⁹ z in intelligibilibus magnū z paruū oportuit continere intelligibilia. Incōueniens aūt z impossibile ignotū z indeterminatū cōtinere z determinare.

¶ Hic phūs spēaliter reprobat dcm̄ Platonis dicens. q plato bene dixit infinitū esse in magno z paruo fm q sunt materia oim. sed in hoc errauit q dixit magnū z paruū continere omnia sensibilia z intelligibilia. hoc est formas ītelligibiles. vt ideas z separatas z formas sensibiles. qz cum infinitū sit ignotū z interminatū non potest facere nota ea que noscunt. cōtinens aūt est terminās z notificans. ergo oportet q si cōtinet sensibilia z intelligibilia q etiam notificet ea. z tamē Plato dixit illa esse principia cognitionis z scientie. ergo quod est ignotū z infinitū facit nosci ea que sunt pncipia oīm scientie z noticie quod est impossibile. g illud iex quo sequitur videlz q infinitū cōtineat z terminet sicut plato dixit.

Scōm rationē aūt accidit. z quod fm appositionem non esse videri infinitū sic. vt omnē excellat magnitudinē In diuisione aūt esse cōtinet em̄ sicut materia intus z infinitū ptinet aūt species

¶ Istud est sextū capl̄m in quo phs determinat de radice infinitatis oīdēdo q̄ sit cā finitat̄ z infinitat̄ in reb⁹ Diuidit aūt in duas ptes. In pma assignat causam infinitatis in magnitudine z numero In secūda ostendit quomodo ratio infinitatis non equaliter puenit omnib⁹ in q̄bus inuenit. Prima pars diuidit in duas pticulas. In prima assignat causam infinitatis in magnitudine. In secunda idem facit in numeris. Quātum ad pmam dicit. q fm rōnem. id est rationabiliter ptingit q non est infinitum in magnitudine fm appositōem extensionis sic q excellat omnē magnitudinē determinatā. sed solum fm diuisionem. qz extensio seu appositio fit z est fm formaz. diuisio aūt fm materiā in infinitum que intus ptinetur z quam species z forma continet. ideo non pceditur in infinitū in appositōe. quia illa terminat ad formā sicut etiā in pcedentib⁹ dictum est.

Rationabiliter āt est z in nūero q̄dē ad minimū eē terminū. ad plus aūt sp oēm excellere multitudinem In magnitudinib⁹ aūt ecōtrario. in minus quidem excellere omnē magnitudinē. sed in maius nō esse magnitudinē infinitā. Causa aūt est. qz vnuz est indiuisibile quodcūq vnum sit. vt vn⁹ homo z nō multi Numerus aūt est vno plura z quelibet q̄daz Quare necesse est stare ad indiuisibile. Duo nanq z tria cenominatiua noīa sunt. similiter z alioz numeroz vnusquisq In plus aūt est semper intelligere infinite aūt sunt ecisiones magnitudinis quare potētia q̄dē est. actu vero nō. sz semper excellit acceptū omnē multitudinē determinatā Sed non sepabilis est hic numer⁹ decisione neq manet infinitas. sed fit semp sicut z tempus z numerus temporis.

¶ In hac secunda pticula ostendit causam quare in numeris non pceditur in infinitū fm diuisionē. sed solum fm appositionē. Et duo facit. pmo quod dictum est. Secundo infert q magnitudo z numer⁹ cōtrario modo se habent in processu in infinitū resumēdo rationem eius qđ in prima pticula dictū est. Quātum ad pmum pmitendo intentōem dicit. q rationabiliter accidit in numero ei⁹ se terminū ad minimū sic q diuisio numeri stabit. sed in appositōe ptingit excedere omnē multitudinē. sed in magnitudinib⁹ est ecōuerso. qz in minus ptingit excellere omnem magnitudinē sic q p diuisionez ptingit euenire ad minorē magnitudinē quacūq magnitudine data. sed in maius non ptingit deuenire ad maiorē quacūq magnitudine data. qz inuenit magnitudo cui nō potest fieri additio Deinde assignat causam. pmo q in diuisione numeri non cōtingit pcedere in infinitū. Et potest ratio sic formari. In illa diuisione nō ptingit pcedere in infinituz in qua procedit ad indiuisibile. sed in diuisione numeri pcedit ad indiuisibile. ergo in diuisione numeri non contingit pcedere in infinitū. Minorē probat. qz in diuisione numeri pceditur ad vnum seu vnitatē. sed vnitas est indiuisibilis. Omne em̄ quod est vnū fm q hmōi est indiuisibile. sicut homo dicit vnus homo. qz non est multi homines Numer⁹ aūt est plures vna vnitate aggregate z q̄libet est q̄dam forma siue q̄dam discretio. propter hoc id quod simpliciter retinet formā in numero. hoc est vnū z qz omnis forma indiuisibilis est. ideo vnū indiuisibile est. qz ergo numer⁹ ex talib⁹ ponitur ergo in talia diuiditur. z sic diuisio stabit Q aūt hoc sic sit patz. qz duo z tria z alij numeri sunt noīa denominata a numeris quibus numeram⁹ res. qz vt dicit Albert⁹ duo denoiantur a binario. z tria a ternario z sic de alijs. z hec sunt res discretōem habentes ex suis vnitatib⁹ tot quot p speciem numeri signātur. qz duo sunt due vnitates z̄c. Deinde probat secūdum dando scz causam quare additio in numeris vadit in infinitū Et vult istam rationem Additio in numeris pcedit fm diuisionē continui. sed diuisio continui procedit in infinitū. ergo additio in numeris pcedit in infinitū. Maiorē pbat. qz numer⁹ non separat a continui diuisione sed port⁹ causat ab illa. z sic est semper in potētia ad addendū. neq infinitas est in aliquo vno manente. qz sic esset actu. sed fit ptinue sicut temp⁹ cuius esse in successione est. z sic numer⁹ q̄ est genus tpis fm pus z posterius in ptinuo fm successionē numeratur

In magnitudinib⁹ autē contrariū est Diuiditur autē in infinita continuū. in magis autē nō est infinitum. Quantum em̄ cōtingit potentia esse z actu contingit tātum esse Quare quoniā infinita est nulla magnitudo sensibilis. non cōtingit omnis excellentiā esse magnitudinis determinate. Esset em̄ vti qz aliquid celo maius

¶ Hic ostendit resumendo q infinitū in magnitudinibus cōtrario modo se habet ad infinitum in numero dicens. q in magnitudinib⁹ est ptrarium. quia ptinuuz dividitur ad materialia in infinitū. qa non diuidit fm formam sed fm materiā. z in maius non est infinitū. quia extensio est fm formam. q̄tum em̄ fm augmentum cōtin-

git esse magnitudinē quādam tantaz cōtingit esse in mū do z partibus eius. exquo ēm sunt aliozū principia. z p ꝓsequens necessaria. tunc in eis vt prius dictū est nō dif ferunt esse z posse. Et quia nulla magnitudo sensibilis ē infinita in maius non ꝓtingit esse excellentiā in infinituz cuiuslibet magnitudinis determinate. qz si hoc daretur esse tunc oporteret q ꝑm potētiam nature z actū esset ali quod corp⁹ maius vltimo celo

Infinitum aūt non idem est in motu z magnitu dine, z tempore tanꝯ vna quadā natura. sed ꝑm po sterius dicit differētia z ꝑm prius. vt motus q̄dem quia prior est magnitudo in qua mouet aut altera tur aut augmētatur. Tempus aūt ꝓpter motum nunc q̄dem ēm vtimur his. posterius aūt tētabim⁹ dicere. z quid est vnūquodqz. z qz oīs magnitudo sit in magnitudines diuisibilis

¶ In hac secūda parte capituli ostendit ꝓbus q infini tas non reperit equaliter in omnib⁹ infinitis. Et diuidi tur in duas particulas In prima facit quod dictum est In secunda ostēdit in quo genere cause sit ipsum infini tum In prima duo facit. primo ostendit ꝓpositum. secun do ostendit q illa que dicta sunt de infinito non obuiāt his que dicunt a mathematico de infinito. Quātū ad ꝑmū dr. q infinitū nō reperitur vniuoce in magnitudi ne motu z tempore tanꝯ vna q̄dam natura. Et potest probatio ex textu sic formari. Illud quod reperit in alijs ꝑm prius z posterius non reperit in eis vniuoce. sz infinitū reperit in magnitudine motu z tempore ꝑm pri us z posteri⁹. ergo non reperit in eis vniuoce Minorem probat. quia infinitū non reperit in motu nisi quia prius reperiat in magnitudine sz quia magnitudo que moue tur vel in qua est motus est infinita siue ille mot⁹ sit lo calis siue alteratōis siue augmētum siue diminutio. sz tē pus non est infinitū nisi motus cuius ipsum est nume rus sit infinitus. Et subdit q his deb⁹ hic vti tanꝯ suppositis. posteri⁹ ēm scilz in quarto tentādum erit dice re quid est z propter quid est vnūquodꝯ istoz. z q oīs magnitudo est diuisibilis in magnitudines

Non remouet aūt ratio hec neqz mathematicos a consideratōe auferens sic esse aliquid infinitū. vt actu sit in augmentū intransibile. Neqz ēm sic indi gent infinito Neqz ēm vtūtur sic. sed solum esse ꝯtā cunqz velint finitā. Maxime aūt magnitudini ꝑm eādem secari inest rationē ꝯtumcūqz ratio sit altera Quare ad ꝛemonstrādum q̄dem illo mō nihil dif ferret. Esse aūt in existentib⁹ erit magnitudinib⁹

¶ Hic Aristoteles ostendit q hoc quod dictū est de in finito non destruit consideratōem mathematicoz de in finito dicens. q ratio hec infiniti non remouet mathemati cos a sua ꝓsideratione. quasi dicat q negās aliquā ma gnitudinē actu eē infinitā nō destruit aliquod fundamē tum mathematicoz. Probat hoc ꝓbus dupliciter. ꝑmo quia ꝯtuis negemus aliquā magnitudinē esse infinitaz ꝑm extensionē ꝯtitatis continue ita q dicamus nullum ꝯtum esse actu ita magnū q ipsum sit intransibile. nō ta men negam⁹ quin possit poni ꝑm imaginationē ꝯtitas adeo magna ꝯtam volum⁹ eam habere. z illud vocant mathematici infinitū inquit Albert⁹. quia nunꝯ describi tur linea adeo magna q non accipiam⁹ maiorē si volu mus habere. Secūdo ꝓbat idem. quia maxime linee in est secari sicut parue. z ideo q̄tum ad vim demonstrati onis nihil differētie est vtrū diuisio fiat in magna vel in parua vel infinita vel in infinita. z ideo q negat actu infi nitū nihil impedit ꝓsideratōem mathematicoz

Quoniā aūt cause diuise sunt quadrifariaz. ma nifestum q sicut materia causa infiniti est. z quod est se q̄dem ipsi priuatio est. Per se aūt subiectū conti nuum z sensibile est Videtur aūt z omnes alij. sicut z materia vtentes infinito Unde incōueniēs est cō tinēs ipsum facere. sed nō contētum

¶ In hac secunda ꝓticula ostendit in quo genere cause infinitū sit ponēdum dicēs. q ex quo cause diuise sunt q̄ drifariā. manifestū est q infinitū est causa sicut materia. z cum dicatur ꝑm nomē a priuatōe finis oportet q esse ip sius sit priuatio. Et quia non est actu sed est potētia ꝯti finiti oportet q subiectū eius sit quātū z sensibile corp⁹ Probat etiā secūdo signo dicens. q omnes alij philoso phi vident vti infinito sicut materia. ꝓpter quod etiaz est inconueniēs vt dicatur continere cum materia nō cō tineat sed contineatur.

Reliquū autē aggredi est. ꝑm quas ratōnes infi nitum esse videtur non solum potētia. sed sicut deter minatū est. alia quidē ipsorum non necessaria sunt. alia vero quasdā veras cōtrarietates. Neqz ēm vt generatio nō deficiat necessariū est infinitū esse actu sensibile corpus. Contingit ēm alterius corruptōez alteri⁹ generatōem esse cū omne finitū sit

¶ Istud est septimū capitulū in quo phūs soluit ratio nes probātes infinitū actu esse prius positas in secūdo ca pitulo. Diuidit aūt in duas partes In prima soluit rati ones non cōcludentes In secūda ratōes que concludūt verum Prima cōtinet tres ꝓticulas ꝑm numerū rationuz quas soluit. Quātum ad ꝑmum ꝑmittendo intentōem suam dicit. Reliquū est aggredi ad soluēdas ratōes ꝑm quas infinitū videtur esse non solū potentia sicut deter minatū est. Et subdit causam quare hoc nūc restat facē dum. quia alique illarū rationū nō de necessitate inferūt suas cōclusiones. alie vero veras habent ꝓtradictiones quia veraciter probāt infinitū quodāmodo actu esse. sol uit ergo ꝑmo ratōnes que non de necessitate ꝓcludunt. Quarū ꝑma hic posita fuit tercia in secūdo capitulo ista scilz q generatio est ꝓpetua z nunꝯ deficiet. ergo oportet ponere aliquod corp⁹ infinitū actu ex quo fiat generatio quia nisi infinitū esset ipsum ꝓsumeret. z tunc nō esset ge neratio z haberet hoc etiā locum infinitū z motum. in q Albertus. hanc soluit phūs dicens. q nō oportet esse ꝛo pus infinitū ad hoc vt non deficiat generatio. sed potius ex hoc generatio est ꝓpetua. qz gñatio vni⁹ est corruptio alteri⁹ z ecōuerso. cū oia corpa sint finita

Amplius tangi z finiri alterū est. hoc quidem ēm ad aliquid z cuiusdam. Tangit ēm aliq̄d omne z finitoz alicui accidit. finitū aūt nō ad aliq̄d est. neqz tangere cōtingēti cōtingens est

¶ In hac secūda ꝓticula soluit secūdam rationē que fuit quarta inter positas in secundo capitulo qua arguebat

oīe quod finitur ad aliquod extra se finiri. ⁊ quod est tā gi. Soluitur aūt per hoc ꝙ falsum assumitur in hac ꝓ/ batione. quia aliquod corpus finit termino sibi essentiali ⁊ non habet terminū extra se sicut vltimum celī. vnde tā gi ⁊ finiri habent se sicut superius ⁊ inferi⁹. quia omne quod tangit finitur. sed non cōuertitur. quia vltimū ce/ lum finitur ⁊ tamē non tāgitur aliquo corpore ipsuz am biente. Similiter omne quod habet terminū extra se ad quem terminat. habet etiam terminū essentialē sibi intra ⁊ non conuertit. quia vltimū celī terminat sua superficie non tamē habet aliquid extra se terminās ⁊ ambiens ip/ sum. Infinitum autē nec tangit nec finit nec finit. eo ꝙ nō habet vltimum.

Intelligentie aūt credere incōueniens est. nō em̄ in re abundātia ⁊ defectus est. si intelligētia. vnusq̄s qz em̄ nostrum intelligit vtiqz aliquid multipliciter ex seipso augmētans infinitū. sed non propter hoc extra intelligentiā aliquid est. aut extra tātam ma gnitudinē quam habem⁹ q̄tuis intelligit aliq̄s. sed q̄ niam aliquid est hoc accidit.

¶ In hac tercia ꝓticula soluit terciā rationē que fuit vlti ma inter rationes in secundo capitulo positas dicens. ꝙ rario que dicit ꝙ debeam⁹ credere imaginabili itelligētie non concludit. Infinitū em̄ non accipit ſm potestatē ima ginationis. sed potius ſm potestatē corporis physici. et ideo abundātia excessus ⁊ defect⁹ quem ponit geome/ ter non est in re. sed in intelligētia imaginante ipsius geo metre. Potest em̄ vnusquisq̄ nostrū imaginari ꝙ habe/ at statura longe maiorē q̄ habet. ⁊ sic potest multiplica/ re staturā suam q̄tumcunq̄ voluerit. non tamē ꝓpter hoc est maior q̄titas extra in corpore q̄ est ſm naturaz licet em̄ de eo qđ est in re formet imaginatio. non tñ oīe quod est in imaginatōe ꝓsequēter est in re necessario

Tempus aūt ⁊ motus infinita sunt. ⁊ intelligen tia non permanēte accepto. Magnitudo aūt neqz in diuisione neqz intelligibili augmentatōe infinitū Sed de infinito quidē qūo est ⁊ qūo non est ⁊ quid est dictum est

¶ Ista est secunda pars in qua respondet ad rationes concludētes verum. Et vult ꝙ rationes que sumunt ex tempore ⁊ motu ⁊ magnitudine concludūt necessario q̄ dam modo infinitū esse actu. ⁊ actus ille est sicut dies et agon. In tempore em̄ ⁊ motu est per diuisionē in infinitū ipso accepto non permanēte. eo ꝙ non habent ꝑmanentiā in partibus. ⁊ hec diuisio temporis ⁊ mot⁹ est facta mē taliter per intellectū ꝓter hoc ꝙ fecit in se tempus aut mot⁹. Magnitudo aūt nō est infinita diuisione ita ꝙ mēs ⁊ intelligētia sint causa infinitatis. sed poti⁹ diuisione cu ius causa est materia infinita. ⁊ nō est infinita magnitu/ do ꝑ augmentū ⁊ per extensionē in maius. numer⁹ aūt infinitus est per additōem diuisorū ex cōtinuo. Epilogā do dr ꝙ dictū est hoc mō de infinito qūo est. ⁊ qūo nō ē ⁊ quid est ꝑ definitōem ⁊ naturam

Circa tractatū expositū mouetur Questio ꝓma Vtrum ad naturalē philosophū spectet cōsideratio de infinito. cui incōuenientes ꝓprietates attribuit antiquoꝝ opinio Et arguit cōtra ꝓmum. ꝙ naturalis ph̄us nō habeat ꝓsiderare de infinito. De illo non est ꝓsideratio in aliqua scientia quod nō est scibile. sed infinitū non est sci/ bile. ergo in nulla scientia est cōsiderabile. Minor patz ꝑ phm ꝓmo physicoꝝ. eo ꝙ non est transibile ꝑ intelle/ ctum. ⁊ omne scibile debet esse quiditatis determinate.

Secūdo Naturalis ph̄us non cōsiderat de finito. erz go non debet ꝓsiderare de infinito. Cōsequētia ꝓbat. quia oppositoꝝ est eadem disciplina. ergo si aliqua scien/ tia nō est de vno oppositoꝝ. nec erit de reliquo. Ter/ cio. Consideratio trāscendētium spectat ad metaphysi/ cum. sed finitū ⁊ infinitū sunt trāscendētia. ergo sunt me taphysice ꝓsideratōis. Maior nota. ꝙ ideo dicit meta/ physica. quia ꝓsiderat ea que transcēdunt naturā vel res naturales. siue in essentia siue in ꝑdicatione. Minor pro batur. ꝙ infinitū ⁊ non finitū idem sunt. sed finitū ⁊ non finitū sunt transcēdentia. Quarto. Eiusdē est ꝓside/ rare subiectū ⁊ suam ꝓpriam passionē. sed mathematic⁹ ꝓsiderat q̄titatem que est subiectū infinitatis. ergo de ip/ so ꝓsiderare spectat ad mathematicā. Quinto sic. In finitum non inuenit in materia sensibili. ergo eius ꝓside/ ratio est naturalis ph̄i. Antecedēs ꝓbat. ꝙ oia corpora sen sibilia sunt ad maximū ⁊ ad minimū determinata. vt di citur ꝑmo physicoꝝ Sexto. Physic⁹ non ꝓsiderat cō tinuum ſm rōnem generice. sed solus mathematic⁹. cum sic solum sit diuisio ſm imaginatōez. nō erit ergo physice ꝓsideratōnis ipsum infinitū ꝑut est in diuisione. Set primo arguit contra secūdum q̄situm. ꝙ non incōuenienter sed ꝓuenienter attribuerint illas ꝓprietates infinito quia ille ꝓprietates ꝓueniunt deo. sed deus est infinitus. ergo ꝓuenienter attribuūt istas ꝓprietates infinito Oc tauo sic. Habere infinitā potentiam ꝓprium est enti diui/ no. sed infinitum habet potentiam infinitam. ergo ipsum est diuinū. ⁊ per ꝓsequēs hoc bene attribuerūt sibi antiqui

Maior Ratio finiti ⁊ infiniti. soli cōgruit quā titati Minor Necesse est omne corpus mobile materiā ⁊ q̄titatem habere Conclusio Igit Spe ctat ad naturalē ph̄m. de infinito facere tractatū

¶ Maior patz ꝑ phm ꝓmo physicoꝝ. Et rōne ꝓbat. qz q̄titas est mēsura subē corporee. sed finitū dr quid mē suratū ⁊ infinitū ꝗd immēsuratū. q̄ finitū ⁊ infinitū ſm extensionē q̄titatis dicta soli q̄titati ꝓueniūt Dicit no/ tanter ſm extēsionē q̄titatis. ꝓpter infinitatē intēsiuam q̄ est summe ⁊ infinite simplicitatis q̄ mō de⁹ est infinit⁹ Vel ⁊ tñ vbicūq̄ inuenit infinitas. ibi inuenit sub rōne cu iusdā q̄titat⁹ molis vl' virtuz Patz etiā ꝓpō ista maior ꝑ pulm in textu. qz antiq̄ ponētes ifinitū esse subam ꝓpter hoc dicunt innaturalit fuisse locuti ſm eū. qz infinitatē at/ tribuerūt subē ⁊ non q̄titati ¶ Minor pz. qz oīe corp⁹ mobile est ꝓpositū ex materia ⁊ forma. eo ꝙ illa sunt ꝑ cipia ꝓstitutiua subē corporee q̄ necessario est q̄ta. eo ꝙ sicut forma actuat materiā. ita q̄titas actuat dimēsiōes interminatas materie Preterea oīe mobile est diuisibi le. sed diuisio ꝓuenit subē ꝑ q̄titatē Maior est ph̄i sexto physicoꝝ. Minor est ph̄i ꝗnto metaphysice ¶ Cōclusio seq̄t ex ꝑmissis. qz corpus mobile est physice ꝓsideratōis cui inest passio q̄ dr infinitas. mō ad eandē sciam spectat ꝓsideratio subiecti ⁊ passionis demōstrabil' de ipo. de/ monstrat em̄ sic de subiecto. Quicqđ est diuisibile in sem ꝑ diuisibilia est potentia infinitū. sed oīe corpus mobile est diuisibile in semp diuisibilia. q̄ est potentia infinitū Et debet ꝓclusio intelligi de infinito ꝑut dr aliquid ꝑuatz

fine seu termino sue extensionis. sola em̄ q̄ntitas essentiali ter est extēsa. aut magis ꝓprie loquēdo solū q̄tum est cēn tialiter extēsum z expansum p q̄ntitatē Sed diceret q̄s deus est infinite essentie Et p̄m autorē libri causaꝝ. intelli gēte sunt potestatis infinite. sed potestas est in gñe q̄lita tis sicut essentia in genere subste. Dōm est. q deus nō est infinitus p extensionē sed p intensionē. eo q est immense vnitatis z indiuisionis Et q intelligētie sunt infinite po testatis nō obuiat ꝓposito. eo q talis extēsio non nulla q̄ntitas est per similitudinē dicta.

Maior Primū omniū rerū principiū. est essen tia z potētia infinitū Minor Vnus ꝯditiōes no bilissime. nequaq̄ infinito materiali possunt inesse. Cōclusio Igit ꝓprietates ꝙuenientes soli ro. in congrue attribuerūt antiq̄ materiali infinito.

¶ Maior est p̄bi duodecimo metaphysice. Primū em̄ p̄ncipium q̄ō est deus ipse gloriosus non habet esse rece ptum. sed originaliter interminabile. z hoc esse seu illam essentiam necessario ꝙsequitur infinitus vigor z potētia. Preterea essentia z potētia in deo sunt idem. sed poten tia dei est infinita. ergo essentia dei est infinita Maior ꝓbatur ex simplicitate diuine essentie in quā nullū cadit accidens. q̄r sic non esset in fine simplicitatis. Minor ꝓ batur. q̄r non est tot. nec potest esse in tot quin adhuc pos sit in plura. Preterea deus est p̄ncipium z cā effectiua sic q non sit effecta z formalis. sic q non sit formata. er go est finalis sic q non sit finita Item si dei potētia es set finita. vel ergo a se. vel ab alio. non a se. q̄r eius essen tia nō est recepta. nec per ꝙsequens finita z determinata quare etiā potētia non est finita Non etiā ab alio. q̄r vel il lud esset prius p̄mo p̄ncipio. vel esset posteri⁹. Non pri mum. q̄r p̄ncipiū p̄mum nihil habet prius se Nec etiaꝫ secūdum potest dici. q̄r p̄mum p̄ncipium excedit omnia alia in dignitate z nobilitate. ergo nullū posterioꝝ potest claudere potentiā p̄mi. Ex q̄bus patꝫ q nullū aliorum entium potest esse infinite potētie. eo q omnia alia habēt esse participatū a p̄mo Sed diceres. Intelligētia. ani ma nobilis. natura vniuersalis sunt potētie infinite. quia mouēt per temp⁹ infinitū ipsum celum. Solutio hoc non faciunt virtute ꝓpria sed virtute infinita p̄me cause cui innituntur. Vbi etiam ꝙsiderandū est q potētia passi ua creature. z potētia actiua p̄ma p̄ncipij non cōuertun tur Non em̄ sequit deus potest facere infinitos mūdos ergo tot possunt fieri. Ratio est. q̄r possibilitates rerum aliquo modo sunt create a p̄mo. seu poti⁹ forme ꝙcreate Et per ꝙsequens non adequant fructi actiue prime. Et eodē modo accipit q nihil apud deū est impossibile. sed oia coercet sub sua potestate. quia nisi sic. esset in aliquo impotens. z per cōsequēs imperfect⁹. Sed cōtra hoc est quod dicit Cōmentator. q omnes forme que sunt in potentia actiua p̄mi motoris. sunt in potētia passiua pri mi mobilis Ad hoc dicendū est. q Cōmentator loqui tur de p̄mo motore in genere z non simpliciter p̄mo. po tētia tamē ordinata primi p̄ncipij que ꝙuenit ei in ratōe finis z pure bonitatis qua omnib⁹ influit p̄m vnusqu⁹ sus q̄ꝫ ꝓpriam facultatē nata est cōuerti supra potētiā pas siuam rei z econuerso Quicquid em̄ potest de⁹ de potē tia ordiata hoc potest fieri. ¶ Secūda ꝓpositio z minor ꝓbat. q̄r entiū maxime distantiū nō p̄nt esse eedē ꝓpriета tes. ſz p̄mū p̄ncipiū z materia maxie distāt. q̄r sic act⁹ pu r⁹ z pura potētia. iā actus z potētia nō paꝝ distāt. imo multū. vt vult p̄bus primo de aīa. z nono metaphysice. Preterea dātis z recipientis nō sunt eedē ꝙditōes. ſz op posite. sed p̄mū p̄ncipiū dat omnib⁹ esse. sed materia nō dat sed recipit esse. g eorūdem nō p̄nt esse eedē ꝙditōes cum ergo infinitū materiale habeat se ex parte materie. z in finitas p̄mi p̄ncipij ex parte forme illimitate que a nullo dependet. nec per aliquid limitat seu terminat sequtur q infiniti formalis z materialis quod solū est physice ꝙside ratōis opposite sunt ꝙditiones ¶ Cōclusio sequtur ex p̄ missis Conueniunt em̄ ille ꝓprietates ipsi deo qui est infi nitum formale. vt dictū est. Cum em̄ de⁹ sit ens p se et omnia alia per ꝓticipatōem. sequtur q ipse est omniū en tium p̄ncipiū. z quia ipse est actus pur⁹. ipse est ingenera bilis z icorruptibilis. eo q sunt generatio z corruptio ex materia z in materiā Etiam haberet ante se generans qō est impossibile cum sit p̄mum a nullo dependens Et q p mū p̄ncipium est summū finale bonum subordinās sibi formalia z effectiua p̄ncipia. ideo omnia ꝙtiner. directi ue mouet. imperādo gubernat. Quia vero ipsum est vni uersalis ꝓuidentie. ideo bene dicit ens diuinū. hoc em̄ no men deus est nomē vtis ꝓuidentie Et ideo solet dici q antiq̄ bene posuerūt ꝙditōes infiniti. eo q vere insunt cō ditōes z ꝓprietates ille infinito in actu. sed incōgrue ipsi fecerūt attribuētes eas, infinito materiali quod non est in actu sed in potētia. Quare ār et attribuerūt illas ꝓpрieta tes causa hec est. quia ipsi ꝙsiderauerūt res effluere ab aliquo p̄mo p̄ncipio. z errātes circa p̄mum p̄ncipiū dixe runt ipsum esse materiā. ergo attribuerūt ꝙditōes primi p̄ncipij ipsi infinito materiali. quod posuerūt esse corpus infinitū omniū rerū p̄ncipium.

Ad rōnes Ad p̄mam dōm est. q bene probat de infinito p̄m actum. z de infinito p̄m simplicem negatōem finis. sed hic sermo est de infinito p̄m potētiam quod est finitū p̄m actū. z pro tanto scibile par tim positiue z ptim negatiue. de hoc lat⁹ fuit dictū in p⁹ physicoꝝ in q̄dam dubio Ad sc̄am dōm. q nō ē sil'e q̄r in scia debet fieri ꝙsideratio de illo qō hz difficultatez sed de infinito nulla est difficultas. cū videam⁹ res esse fi nitas z suis vltimis termiatas Vel dōz ē q ꝙgnitō finiti habet ex ꝙgnitōe infiniti. cū vnū oppositoꝝ ꝙgnoscat p reli quū. g nō fuit necārū facere spēalē ꝙsideratōem de finito

Ad tertiā dōm. q infinitū accipit ꝓtradictorie put infi nitū est illud qō nō est finitū. z sic ē trāscēdēs z metaphy sice ꝙsideratōis. Si in ꝓposito ꝙsiderat infinitū ꝑtiue dem̄ put dr negatōem finis in subiecto apto nato. z sic fi nitū z infinitū sunt in q̄ntitate tāq̄ in ꝓximo subiecto q̄re nō q̄ntā h̄ mō. nec stz finita nec infinita Ad q̄rtā dōz. q q̄ntitas seu magnitudo ꝙsiderat dupl'r. Uno⁰ put inuenit i materia imaginabili tm̄. z sic accipit materia cū q̄ntita te p̄cisis q̄litatib⁹ sensibilib⁹. h̄ mō ꝙsiderat magnitudinē z q̄ntitatē mathematic⁹. z etz infinitū q̄ ipse vtik i suis de mōstratōib⁹ Alio⁰ ꝙsiderat magnitudo z q̄ntitas put inue nik i materia sensibili ita vt nō ē solū q̄ntitate extēsa. ſz sēsib⁹ libus q̄litatib⁹ informata. h̄ mō ꝙsiderat eā physic⁹ z sic phy sic⁹ etiā hz et⁹ passionē ꝙsiderare q̄ ē infinitū seu infinitas.

Ad q̄ntā dōm Quantia naturalia p̄nt dupl'r ꝙsiderari Uno⁰ i rōe ꝓtinui. z sic nō stz determinata ad minimum. Alio⁰ ꝙsiderat p̄m q in vnoq̄ꝝ repit forma determiate ꝓtis q̄ in materia requrit determiatā q̄ntitatē. z h̄ mō stz ad maximū z ad minimū determiata Ad sextā dōm est. q quis vt dem̄ est. ens naturale sub sua forma specifi

ea z subali nō diuidīt in īfinitū ita q̄ rō diuisionis sit a tali forma. qz tū physic⁹ nō solū ꝯsiderat formā subalem sed etiā ꝯsiderat mesurā q̄titatis ꝑut ē termin⁹ corpis physici. z qz materia physica relata ad illā mēsurā hz diuidi in īfinitū ꝑm ptārē diuisi corpis z nō ꝑm imaginatō nē tm. igit ꝯsideratio de īfinito spectat ad physicū. Cōsiderat em̄ gñaliter passiōes ꝯsequntes corp⁹ mobile z ꝑm cōes rōes. ꝯsequt aūt īfinitū cōes rōes corperatz Ad septimā q̄ ē ꝓtra sedm̄ q̄stū dām ē. q̄ de⁹ est īfinit⁹ infinitate formali z negatiue dcā. de q̄ nō sunt locuti nec loq̄ hūt naturales phi. sed solū de eo qđ ē īfinitū īfinitate materiali z ꝑuatiue dcā Vñ dcm̄ ē i sedo discursu. q̄ duplex est īfinitas. vna q̄ ex pte forme z est īfinitas in ꝑture. p b em̄ q̄ forma recipit in materia finit z limitat ꝑm suā ꝑturē. z ideo ex opposito si sit aliq̄ forma p se separata z nō recepta in aliq̄. illa ē īfinita z act⁹ pur⁹. sic est p⁹ pncl⁹ de⁹ q̄ in essentia z ꝑture īfinit⁹ ē. Alia est īfinitas materie q̄ ē īfinitas ꝑm q̄titatē. qz materia finit z termiat p ipam q̄titatē. de hac infinitate ꝯsiderat solū naturalis phs Sz ꝓtra. de⁹ nō ē īfinit⁹. g̃ solo falsa. Añs ꝑbat. qz īfinitū hz rōem impfecti z ponē. g̃ nō ē dm̄ de deo. Añs ē phi in q̄nto capło hui⁹ tractat⁹ Solo vez ē q̄ īfinitū materiale de q̄ loq̄t phs h. hz rōem impfecti. tm̄ īfinitū formale de q̄ loq̄t. xij. metaphysice. hz rōem pfecti. Si dicas pfm̄ dr aliq̄d a fine. vt dr in q̄nto capło hui⁹ tractat⁹ ex positi. sed de⁹ ē pfect⁹. g̃ hz finē Dm̄ q̄ loq̄t de pfecto qđ est ens p pticipatōem qđ tūc est pfectū qñ oia accipit q̄ sunt de suo ꝯplemēto. z h accepit qñ accepit finē. Nō ūt itelligit de eo qđ ē pfm̄ p essentiā a nullo dependens. Vbi notādū ē. q̄ finis accipit tripl̄r. z p ꝑs finitū z īfinitū Primo⁰ dr finis termin⁹ rei. z sic finitū z īfinitū ꝑm q̄ a fine accipiūt. soli q̄titati ꝯgruūt. z qz in ꝓtinuo nō est termin⁹ siue diuisionis dicim⁹ ipm̄ diuisibile in īfinitū siue īfinitū diuisione. Silr qz in nūero nō est termin⁹ i addēdo dicim⁹ ipm̄ īfinitū in additōe. silr locū dicim⁹ finitū vl̄ infinitū in circūscriptōe z tps duratōne. Secdo⁰ dr finis idē qđ pfectio. z dr sic finitū vl̄ infinitū in suba. z sic materia dr ꝑm se īfinita. qz caret pfectōne Tercio⁰ dr finis ꝑm ꝓriā rōem q̄ q̄dē est id ꝓt qđ vnūqđq̄ est. z sic finitū dr a fine p ordinē ad finē. z īfinitū p deordinatōez z h mō dicūt theologi. malū culpe esse infinitū Pri⁰ g̃ mō loq̄ndo de īfinito est adhuc duplex īfinitū ꝑm q̄ duplex est q̄titas. scz molis seu dimēsiua. z q̄titas ꝑutis. loq̄ndo de īfinito ꝑm q̄titatē molis nō est de⁹ infinit⁹. sed tene ꝑm q̄ accipit penes q̄titatē ꝑutis. Et qz in deo est oīmoda indiuisio vnitatis z cētie. ideo nō p̄t esse in deo infinitas vnitatis. q̄n in ipo etiā sit infinitas essentie.

Si dicas. adhuc dei poña nō dr finita. qz hz terminū seu finē. sed ideo qz ipa est hec cētia z nō illa. z ille ē vn⁹ mod⁹ finitatis Solo ad hoc ē. q̄ ex illa rōne nō dz dici finita. qz anteq̄ alia essentia causaret vez erat dicere q̄ diuina essentia erat. nec tm̄ erat verus dicere q̄ finiret ab alia. eo q̄ res nō erāt. z qz idē est esse dei añ rerū creatiōnē z post. g̃ nō dr finita p ꝓpatōem ad res. Jtē si essentia diuina diceret īfinita ea rōe qz q̄ est hec z non illa. tūc eadem rōne potētia diuina diceret finita. qz est hec potentia z non illa. quod tamē est incōuenies dicere. sequtur ergo deū esse infinitū infinitate formali. nō materiali z q̄titate molis Ex quo etiā manifestū est. q̄ incōuenienter antiqui proprietates infiniti formalis attribuerunt infinito materiali Ad octauā dicendū ꝑm Alr̄tū Sicut infinitū est infinitū. sic habet potētiam infinitā. sed ipum est infinitū nō ꝑm formā de quo phi locuti sunt sed ꝑm materiā. g̃ habet potētiā materialē infinitā. Hec aūt potētia est ꝑm quā est fieri non facere sicut est dei potētia Et ideo infiniti est infinities fieri z non facere. Peccāt g̃ qui dant infinito ptātem diuinā. nihil em̄ adeo debile est sic infinitū. inq̄t Alr̄. ideo ipm̄ nullo mō est diuinū. etiā si ipum extēsione infinitū haberet potētiā infinitā

Utrum infinitū habeat esse in rerū natura. sitq̄ eius definitio ꝯueniēter ab Aristotele assignata. Et arguitur ꝑmo q̄ sic. q̄n q̄ ratiōb⁹ positis in sedo capło ꝑbātib⁹ infinitū esse in reb⁹ nature Preterea Omne corp⁹ existēs in natura est infinitū. g̃ infinitū est in natura. Antecedēs ꝑbatur. oīne corpus existēs in natura est ꝓtinuum. sed oīne ꝓtinuū est infinitū. eo q̄ infinitū ingredit definitōem ꝓtinui. Preterea sedo Infinitū est ꝑm poñam in reb⁹. g̃ ꝑm actū. Añs pz ex dictis Cōsequntia ꝑbat. qz illa poña esset frustra si nō reduceret ad actū. de⁹ aūt et natura nihil facit frustra. g̃ nō ē poña q̄ nō reducat ad actū Tercio sic Corp⁹ nō est infinitū ꝑm poñam diuisionis. ꝑbat. qz eadē sunt ꝑncipia ꝓpōnis z diuisionis. sed nullū corp⁹ ꝓponit ex īfinitis ꝓtib⁹. g̃ nullū diuidit in ptes īfinitas Quarto sic Oīne finitū p ablatōem finiti tādē ꝓsumit. sed oē ꝓtinuū est finitū actu. g̃ nō ꝑt diuidi in īfinitū Quinto sic Illud est ipossibile ex q̄ seq̄t impossibile. sed ex h q̄ corp⁹ sit diuisibile in infinitū seq̄t impossibile. g̃ ipossibile ē corpus diuidi in īfinitū. Maior ē Aristo. iij. phoz. qz sic ex ꝓ nil nisi vez seq̄t. ita ex possibili nil nisi possibile Minor ꝑbat. qz ex h seq̄t q̄ corp⁹ eēt actu diuisum in ifinitas ptes. qđ tm̄ est ipossibile. qz sic īfinitū esset actu Sexto. Celū est corp⁹ actu īfinitū. g̃ infinitū est in actu. Añs ꝑbat. qz motor celi est infinite ꝑtutis. g̃ z celū est īfinitū. Añs est phi. viij. physicoꝝ. Cōsequntia ꝑbat. qz oportet esse ꝓportiōem inter mouēs z mobile. sed īfiniti ad finitū nulla ē ꝓportio Septio. Motor⁹ celi est ifinit⁹. g̃ celū ē ifinitū Añs ē phi. viij physicoꝝ. ꝓña ꝑbat. qz accns nō ꝑt excedere suū subiectū Octauo Finitū est actu in rez natura. g̃ z īfinitū Añs est notū. ꝓña ꝑbat. qz si vnum oppositoꝝ fuerit in natura z reliquum

Nono Quātitas ē actu in reb⁹. g̃ ifinitas. z p ꝑs īfinitū actu est Tenet ꝓña. qz passio nō ꝑt separari a suo subiecto. sed rō finiti z infiniti q̄titati ꝯgruit Decio Mathematici vtunt ifinito. g̃ ifinitū est actu. Añs ꝑbat. qa mathematici supponūt in suis demōstratōib⁹ lineā īfinitam. ꝓña tenet. qz nō ens nō ꝑt esse ꝓncipiū demōstratōnis sic nec ꝓclusio. p⁰ posterioꝝ Undecio De⁹ est ifinitus z est actu. g̃ ifinitū actu est Duodecio Infinitū materiale actu ꝑt esse. g̃ solo falsa Añs ꝑbat. qz q̄d non est ꝓtra rōnem alicui⁹ hoc ꝑt sibi ꝓuenire. sed esse īfinitū nō est ꝓtra rōnem q̄titatis. ergo potest actu esse infinita.

¶ Deinde arguit contra secūdum. q̄ definitio īfiniti nō sit bona. Quod non habet finitōnem. illi incōueniēter assignat definitō. sed īfinitū nō habet finitōem. nm. ergo incōuenienter assignata est definitio infiniti. Minor ꝑbatur. quia definitio dicitur quasi pfecta finitio. sicut definire quasi valde finire. sed infinitū non potest finiri. g̃ nec definiri Secūdo sic In omni bona definitiōe ꝓfusum debet poni ꝑmo loco. z terminās z specificans vltimo loco. sed sic non fit in ista definitōe data ab Aristo. g̃ nō est bona. Maior est philosophi in sexto Topicorum. Minor ꝓbat. qz ꝓmo dicitur. cuius q̄titatez accipientibus. z h ē finitū z determinatū z vltimo ponit. sp ē aliq̄d

extra accipere. z hoc est infinitū. Tercio sic. illa definitio ꝓuenit finito. g̃ nō est bona. Añs ꝓbatur. qz extra qđ libet finitū ꝓtingit aliquid accipere extra ipm. Quarto illud qđ accipitur extra. nō potest eē de natura eius extra qđ accipit. g̃ nihil accipit extra quod sit de natura infiniti Añs probat. qz natura est p̃ncipiū intrinsecū eius in quo est Quinto. illa definitio ꝓuenit anulo z circulo. sed circulus est finitus. g̃ definitio illa ꝓuenit finito. Maior est Aristo. in q̃nto capl'o p hoc definitōem ꝓbātis. Minor ꝓbat. qz qlibet circul⁹ vel anulus hz determinataz q̃titatem. g̃ est finitus ¶ In oppositū q̃tū ad p̃mū q̃situz est phs in quarto capl'o. et quo ad scōm q̃sitū in q̃nto capl'o. Pro rūsione ordinā duo discursus. quoz p̃mi est hec

Maior. Non p̃t negare naturalis phus. aliquo mō infinitū esse in reb⁹ Minor. Habet tñ simpl'r asserere. q ipsum actualiter esse sit impossibie Cōclusio. Igitur nō est infinitū actu in rerum natura. sz in magnitudinis diuisione et numeri appositiōe est dumtaxat in potentia

¶ Maior ꝓbat p Arist. in p̃ncipio quarti capl'i dicentem. q si oino rolleret infinitū a reb⁹ seqrent multa inconuenientia. Primū q tēpus nō essz infinitū. sz haberet p̃ncipium. Scōm. magnitudo nō est diuisibilis in sp diuisibilia Terciū q nūerus nō essz augmētabilis in infinitū. g̃ infinitum aliquo mō est Preterea vbicū q̃ est subiectū ibi est passio illius subieti. sed q̃titas existēs subiectū imediatū infinitatis est in reb⁹. g̃ ipm infinitū est aliquo mō in reb⁹.

¶ Minor ꝓbat p rōnes positas in tercio capl'o. q̃ probāt q infinitū nec est actu in reb⁹. nec possibile est esse actu Oꝫ añt nō solū nullū sit corpus actu infinitum. sed q nec possibile. sz oino impossibile est esse aliqđ corpus actu infinitū. ꝓbatū fuit in textu qñ dictū est in sexto capl'o q extēsio est p̃m formā. z ideo quātā ꝓtingit esse magnitudinez tātā ꝓtingit actu esse in mūdo. z in p̃tib⁹ ei⁹. qz sicut dictū est in talib⁹ nō differt esse z posse. cuz sint p̃ncipia aliozum et ideo nccāria. Et ideo qz nulla est magnitudo sensibilis actu infinita p̃m extēsionē. iō nō ē possibile hoc esse. Sz ꝓtra. eadē rō videt esse de diuisione. q in ea idem sit esse z posse. z sic videt q infinituz ex pte diuisionis essz actu. Solo Alberti. q nō est sic. qz p̃ncipiū diuisionis est materia. z materia est p̃ncipiū infinitatis. in materia aūt nō est idem esse z posse. sed materia substat actui. q̃ est sicut fieri. sicut dies z agon. Preterea ꝓbat sic. q̃d implicat ꝓtradictiōem est simpl'r impossibile. sic q p nullā potētiaz fieri p̃t. sed esse aliqđ corpus actu infinitū implicat ꝓtradictiōem. Probat. qz si tale essz. eius forma essz finita z infinita. finita essz. qz daret determinatū esse materie determinādo eius potentiā ad determinatā spēm. Et etiā essz forma illa infinita respectu eiusdez materie. qz illa est iuxta hypothesim infinita materia. Sicut si aer dicat infinitus sicut q̃dam antiquoz dixerūt. tūc forma aeris erit finita respectu sue materie. qz dat ei determinatū esse specificū. puta aeris. z cū hoc hec eadē forma aeris esset infinita respectu eiusdē materie. in q̃tuz hec materia ab illa forma aeris informata ponit esse infinita. z sic vnū z idē respectu eiusdem erit finitū z infinitū ¶ Conclusio patuit in textu quarti z sexti capl'oz. Pro cuius euidentia notādum est p̃m Albertū. q infinitas que est in additōe numeroz causatur ex diuisione ꝓtinui. qz nihil est causa numeri nisi diuisio. Et qz posset aliqs dicere hoc esse falsum. quia numerus precedit ꝓtinuū sicut simplex ꝓpositus. ideo subiūgit Albertus. q licet discretio sit ante cōtinuitatem. eo q simplicior ē. ex hoc q discretio procedit ab indiuisibili. qđ est simplicius. Numerus tū p̃m esse qđ hz in reb⁹ numeratis causatur a diuisione cōtinui. z discretio eius est post eē ꝓtinuitatis qđ habet in magnitudine ꝓtinua. Primū declarat sic Albertus. qz in p̃dicamentis dictū est. q omnis quātitas ab indiuisibili ꝓcedit. que sunt tria. scz vnitas. p̃ctus. z nūc. inter que vnitas est simplicior. qz indiuisibilis est. z nō habet positiōem. Nūc aūt licz indiuisibile sit et etiā nō habeat positiōem. tñ accidit ei q mouet. P̃ctus vero est indiuisibilis. sed hz positiōem. Cum igitur vnitas nō adiaceat alicui mensurato sicut nūc. nec habeat positionem sicut p̃ctus. g̃ simplicius participat rōnem indiuisibilitatis q̃ p̃ctus vel nūc. Scōm videlz q put in reb⁹ numerus inuenitur est post diuisionē ꝓtinui. qz vbi nō est diuisio materie ibi non est numerus. Et hoc probat trib⁹ rōnib⁹. Quarū p̃ma sic formatur. Numerus nō surgit ex eodē iterato. sed ex diuersis vnitatib⁹ collectis. sed hec diuersa ꝓueniūt in vno qđ est in ipa diuisa per materiam. g̃ diuisio materie est causa numeri. Maiorē ꝓbat Albert⁹ qz cū dr marcus est vnus. tullius est vnus. cicero est vn⁹. nō p̃t ex tali iteratōe inferri numerus. nō em̄ seq̃tur q sint tres sed vnus. eo q ibi nihil est diuisuz. sed si fiat collectio vnitatū diuersaz. ꝓtinue infertur z colligit numeri pluralitas. vt si dicatur plato est vn⁹. marcus est vnus. petr⁹ est vnus. continue infertur q illi sunt in numero ternario. sunt em̄ tres homines. Minorē probat. qz illud vniens nō est p̃ncipium illius pluralitatis. cui tamen ꝓuenit diuidi in ea per accidens. licet per se vniat ea. sicut sortes. plato. z cicero sunt tres homines. homo. asin⁹. z leo sunt tria aialia. animal. lapis z lignū sunt tres substantie corporee. z nunq̃ numerare potest aliquis nisi accipiat aliqđ vniens illa q̃ numerata sunt qđ habet se vt forma. vel ergo est forma generalis vel spēalis. z sicut forma est vnaita rei vna materia. sic q vni⁹ forme in genere est vna materia in genere. z similiter in specie. Et qz materia diuidit̃ p diuersas partes per esse qđ hz forma in ipa. z sic materia p se in pluralitatē agitur. eo q pars materie q̃ est i vno nō est illa pars materie q̃ est in alio. forma aūt per se non diuiditur. eo q totam essentiā saluat in quolibet. sed forma diuiditur p accidens. scz p eē qđ habet in materia. sed vt dictum est materia per se diuidit Sed aliqs quereret quomodo. hoc potest esse q forma diuidat materiam et tamen ipa nō sit p̃ncipiū discretōnis z numeri. sed potius materia. sicut em̄ est vna singularis materia in quolibet. ita etiam est vna singularis forma in quolibet Ad hoc respondet venerabilis Albertus. q forma nō diuidit per se. sed per accidēs. hoc est per eē qđ hz in materia nec diuidit nisi p̃m q attingit materiā z termiat ipsaz. z ꝓpter ad speciem suscipiendā. cum ergo illa non ꝓueniūt forme nisi per suū esse. ideo forma non numerat nisi numero materie. Et sic patet quomodo diuisio materie est causa numeri. et quia materia nō diuiditur nisi sit ꝓtinua. sequitur q diuisio ꝓtinui est cā numeri. z q diuidēs ipam materiā est forma. nō p hoc q est essentia ꝓmunis. q̃ in quolibz est tota. sed p hoc q tangens ipsam perficit z terminat ipam. et ideo partē quā tangit pficit z separata pre quam non tangit. Secūda rō. Idem est p̃ncipiū numeri z indiuidu⁹ationis. sed materia est p̃ncipiū indiuiduatōis. g̃ materia est p̃ncipiū numeri Minorē ꝓbat. qz hoc est p̃ncipiū indiuiduatōis qđ facit formā esse hic z nūc. sz materia ē hmōi

Tercia rō sumitur ex noīe. qz numerus ꝑm latinā lin guam est idē qđ nutus memeris. memer aūt est diuisio. g̃ numerus est nutus ad diuisionem. Quare aūt infinituz nō est in appōne magnitudinis fuit cā dicta in quarto. et maxime in sexto capło. Et p̄t adhuc alia rō illius assigna ri. qz extensio magnitudinis illa est a forma. z est ad quā titatem in qua forma valeat exercere suas opatōnes. Et licz extensio sit materie ꝑut est sub quātitate. tñ forma est q̃ extendit. Et hoc ꝺt Albert⁹ esse manifestū signo qđ vide mus in aīatis q̃ augmentātur. in q̄b ꝑmū augmentans nō augetur. scz forma. z id qđ augetur est pars ꝑm formā nō ꝑm materiā. z augek ad quātitatē ꝑm naturā determi natā z nō vltra. ergo forma est p̄ncipiū finitatis. z mate ria infinitatis Jn numeris aūt infinitū est ꝑ ꝙuersum mo duz. qz p̄ncipiū numeri est vnitas. q̃ est forma numeri. eo ꝙ formali indiuisibil pficit numeri aggregatio. ideo ꝑ di uisionē tūc stat in vno indiuisibili Sed diceres. vnū in qđ diuidit numerus nō est indiuisibile. ꝓbatur. qz nume rus diuiditur in ea ex q̄b ꝯponit. sed dictū est ꝙ cōponit ex partib⁹ ꝙtinui ꝑ diuisionē acceptis. sed oēs ille sūt di uisibiles. alꝫ nō esꝫ infinitū in diuisione ꝙtinui. Solo. vnū accipit dupl̄r. Uno mō materialr. z sic ꝓcedit argu mentū. sed hoc mō nō diuidit numerus in ipm. nec ꝙponi tur. Alio mō formal̄r. ꝑ vnitate q̃ est forma illius qđ est vnū. z sic est indiuisibile. z hoc mō ex vnitatib⁹ colligit nu merus z in eas diuidit. z in eis est stat⁹ ¶ Sed discursus

Maior. Definitio ab antiq̄s assignata infinito toti ꝙueniens est z ꝓfecto. Minor. Ratio totius et ꝓfecti. repugnat infinito materiali. Conclusio. Recte igitur ꝺtrario modo ꝺfinit ab Aristotele. Jn finitum est cuius quantitatem accipientib⁹ semꝑ est aliud extra accipere.

¶ Maior est pb̄l in textu. qz antiq̄ definiuerūt infinitū dicētes. ꝙ infinitum est cuius nihil est extra accipere. Sed hāc definitōem ꝺt pb̄us ꝙuenire toti z ꝓfecto. Nos em̄ di cimus vnāquāq̄z rem particularem que est pars mūdi eē totum quādo nulla pars deest ei quā natum est habere. si cut hominez totum dicimus quādo nulla pars pertinens ad eius esse deest sibi. et arcam dicimus totam q̃ nulla pars req̄sita ad esse arce deest ei. Et sicut hoc dicimus de bus particularibus. que sunt partes mundi. ita dicimus etiam de mūdo ipo. qz ꝓter hanc rōnē mūdus ꝺt esse to tus. qz extra ip̄m nihil ē. Etiā ꝓfectū ē cui⁹ nihil ē extra ac cipere. qz totum z perfectum sunt penitus idem. aut sunt ꝙsequentia se ꝑm naturam. qz oīe totum est perfectuz. qz oīe illud cui nihil deest quod natū est habere. hoc est per fectum. sed totum est huiusmodi. Si tamen ꝓprie loqua mur de toto tūc est inferius ad perfectum. qm̄ substantie simplices dicūtur perfecte. sed nō ꝓprie tote. ¶ Mi nor est etiam pb̄i in textu. qz de rōne ꝓfecti est ꝙ sit finitū. qz illud est perfectum qđ habet finem z terminū suum. ha bere aūt terminū z finem repugnat infinito. qz sic esset fini tum. quod implicat ꝙtradictionem. ꝓter quod etiā pb̄s dicit Permenidem melius dixisse Melisso ponente mū dum infinitum. vt patuit circa textum. Et licet quidam antiquoꝝ magnificantes ipsum infinitum dixerūt ip̄m habere similitudinem cum toto. qz totum ꝙtinet oēs su as partes sicut infinitum continet oīa. z sic in hoc ꝙue nirent. qz vtrūq̄ ꝙtineret. z vtrūq̄ esset cuius nihil est ex tra. et sic dicūt definitionem illam ꝙuenire ꝓter quādam similitudinem toti. tamē ꝓmo z principaliter ꝙuenit in finito. et nō toti nisi per quādam similitudinem. Hoc ta men ꝙstat esse falsum. quia totum verius z magis conti net q̄z infinituz. z verius z magis est extra quod nihil est q̄z infinitum. quia illud quod actu continet que ꝙtinet. z quod actu est illud extra quod nihil est magꝫ z verius cō tinet et magis z verius est extra quod nihil est q̄z illud qđ solum in potētia continet. z quod solū est in potentia illō extra quod nihil est. se⁹ toti conueniūt illa actu et infinito in potentia solum Minor est nota de toto. sed ꝓbatur de infinito. qz ip̄m infinitū nō est actu. est em̄ infinitū sic ma teria perfectionis z magnitudinis. quoniā sicut materia est in potentia ad oēs formas. z nō potest habere oēs formas sil̄. ita infinitū ē i poña totū z nō in actu puro. sz i actu ꝑmixto cū poña. z sic totū infinitū nunq̄z ꝑt eē in actu sed semper aliquid eius est in potētia. eo ꝙ semꝑ ꝓter ac ceptum restat aliquid accipiendum. Unde ex hoc ꝙ in finitum est sicut materia philosophus attribuit infinito quattuoꝝ. Primum. ꝙ infinitum ꝑm se non est totum. sed ꝑm aliud. Secūdum. ꝙ infinitum nō continet. sed ꝙtine tur. Terciūm ꝙ est ignotum. Quartum ꝙ infinitum ma gis habet rōnem partis q̄z totius. Qꝫ autem dicit ꝙ non est totum ꝑm se sed ꝑm aliud intelligitur ꝑm Cōmenta torem z Albertū. ꝙ subiectū recipiens infinitatē. hoc est materia. nō est totū nec finitum ꝑm se. sed per aliud. scz ꝑ formam. Etiā sc̄m pz. qz materia nō ꝙtinet sed ꝙtinetur a toto z a forma. Terciū etiā pz. qz nihil cognoscitur nisi per formā. Et sil̄iter pz quartū. qz materia nō est totum vel etiam id quod actu est de infinito est solum pars.

¶ Conclusio pz etiā in textu. Et rōne pz. qz ipa ꝙue nit oīi ꝙtento sub definito. ꝙuenit em̄ tam infinito in cō tinuo q̄z in discreto. De continuo patet. quia quātumcū q̄z tempus accipiatur adhuc restat aliud simile quascun q̄z partes magnitudinis quis acciplat semper restant alie Ratio autem huius est. quia illud quod est in potentia que non potest reduci ad actum purum. sed mixtum cum potentia. hoc est. cuius quantitatez accipientibus semper est aliud extra accipere. sed infinitum tam in numeris q̄z continuis est huiusmodi. vt patuit. ergo. Definitur autē per quātitatem tanq̄z ꝓprium subiectum positum loco generis. vt sit sensus. Infinitum est quātitas vel habens quantitatem. cuius semper est ꝛc̄. Considerandum est etiam. ꝙ si esset infinitum materiale actu. illa definitio con ueniret sibi. z hoc in ordine ad nostrum intellectum. qui non posset totum infinitum simul capere. sed partez post partem. Nō ꝙuenit tñ hec definitio infinito formali. quia nō habet quātitatem

Ad rationes Ante oppositum factas. Ad quinq̄z formatas in secūdo ca pitulo responsuz est in septimo capitulo. Ad alias vero re spondendum est. Et primo ad primaz patet solutio. quia continuum est infinitum ꝑm potentiam diuisionis. est ta men actu finitum Si dicas. continuū est actu. et est in finitum. ergo est actu infinitum. Tenet consequentia a di uisis ad coniūcta. Dicendum est ꝙ cōmittitur fallacia accidentis. Etiam est determinatio non simpliciter. sed ꝑm quid. et ergo non tenet argumentuz hoc a diuisis ad coniūcta Ad secundā etiam patz. quia eo mō quo est in potentia reducitur ad actum. sed est ad actum imperfe ctum semper vlteriori potentie permixtum. vt circa textuz dictum fuit

Sed diceres.actus impfectus est potentia.ergo per hoc nō videt potentia reduci ad actū.sed ad potentiam
Solo.negāda est ꝓsequētia.qz actus impfectus est actus z potentia respectu diuersoꝝ. Est em actus respectu prioris potentie.z est potentia respectu vlterioris actus. Vnde prior potētia bene dicitur reduci ad actū posterioꝛem.q tū est in potentia ad vlteriorē actū Ad tertiā dicendū.q verū est de partib⁹ eiusdem quātitatis. nō autez eiusdem ꝓportōnis. Et rō diuersitatis est.qz in diuisione ꝓtinui ꝓceditur a toto ꝓtinente formali in actu finito versus materiā z versus partes ꝓtentas materiales potenti aliter infinitas. Econtrario aūt proceditur in ꝓpositiōe a partib⁹ ꝓtentis materialib⁹ potentialiter infinitis versus totū ꝓtinēs formale finitū. Ad quartā dōm.q in cōtinuo pūt auferri duplices partes.scilz eiusdem quātitatis et ꝑ talīū ablatōnem finitū tādem ꝓsumitur. aut partes eiusdem ꝓportōnis.z ꝑ talīū ablatōnem nō ꝓsumitur.sicut dictuz est etiam in textu. Causam huius ponit Alb. in cōmento.qz magnitudo ꝓponit ex magnitudinibus.z ideo cū diuidi sit passio quāti.z nulla passio destruat suū subiectū.ideo diuisio nūq̄ tollit formā quātitatis a cōtinuo vel discreto.ꝓter qđ qz forma manet in diuisis z diuidentib⁹.efficitur semp p̄cedens in potentia ad vlteriorē diuisionē.z ideo diuidi semp in infinitū.Si aūt diuisio separet formā ꝓtinui a materia.tūc absq̄ dubio remaneret materia potentia diuisibilis z nō actu.z ideo nō possz diuidi in infinitū nisi ꝑ hoc illa potentia ad actū reduceretur et hoc nō fit nisi ꝑ formā quātitatis positam in materia

Ad q̄ntam dōm.q illa ꝓpositio. cōtinuū est diuisibile in infinitū.nō deber poni in esse in vnā de p̄senti ſm actū pfectū.sed ſm actū imperfectum.z ideo debet sic poni in esse. Continuū diuidi in infinitū.z nō sic.ꝓtinuū est diuisum in infinituz.qz illa potētia nunq̄ reducitur ad actum pfectum.quē tū ꝓcat participiū ꝑteriti temporis Ad sextā dōm.q motoris z mobilis nō debet esse ꝓportio cōlitatis.sed inequalitatis. Nec mouet virtus infinita celum infinite in velocitate.qz tūc moueret ipm in non tempore sed mouet ipm ſm exigentiā mobilis.eo q est mouens liberum.z nō per necessitatē nature Ad septimā dōm est q motus celi nō est infinitus ꝑ extensionem quā hz in mobile.sed solū per reiteratōem sine interruptōe Ad octauam dōm.q ꝓpītia nō valet. Et ad p̄batōem dōm est.q intelligitur de oppositis relatiue aut ꝓtrarie.nō aūt de ꝓpriatiue aut ꝓtradictorie oppositis Ad nonā dōm.q infinitum in potentia diuisionis ꝓtinui est passio quantitatis.z posita quātitate necesse est sic infinitū poni.sed infinitū in actu seu in ꝓpositōe nō est ꝓprietas quātitatis aut rei quāte. Vñ sicut dictuz est ꝑus dupler est quātitas.scz molis.z virtutis. In quātitate molis inuenitur infinituz materiale.qđ est in potētia. In q̄ntitate ꝛo virtutis q̄antenditur penes pfectōez z bonitatē ſm q Augustin⁹ dr q in ijs q̄ nō sunt mole magna idem est esse maius z melius inuenitur infinitū formale quod deus est.qz talis quātitas infinita sequitur essentiā infinitā mō dicto in ꝑma q̄stione Ad decimā dōm.q dupl'r capit infinitū. Vno mō ꝑ eo qđ oīno caret termino.z sic mathematici nō vrūtur infinito.qz mathematici dicūt oēm q̄ntitatē esse sub aliq̄ figura q̄ termino vel terminis claudit. Alio mō dr infinitū qz p̄ abstrahit ab eo q̄cūq̄ quātitas.z sic dicunt aliq̄d esse infinitū.sed nō actu dicūt aliq̄d esse. Ex quo patz q infinitum in actu repugnat tam mathematico q̄ phȳsico.differunt tū in hoc.qz phȳsico repugnat infinitū in potētia ad positiōnis magnitudinis ꝓtinue.sed hoc nō repugnat mathematico. Cui⁹ rō est.qz mathematicus abstrahit a motu.z a materia sensibili.z a forma naturali.nō ꝓsiderādo quātitatē ſm q ꝓsequitur naturalē formā subalē determinātā huius vel illi⁹ corpis naturalis.sed ſm q in cōi.cōsequit formā corporeitatis.phȳsic⁹ aūt ꝓsiderat quātitatez ſm q ꝓsequitur materiā z formā determinatā hui⁹ vel illi⁹ corporis naturalis.z ꝓsiderat q̄ntitatē sensibili qualitate determinatā.tali aūt repugnat etiā ponalis infinitas in appone vt dictū est in 2cl'one p̄mi discursus Sed ꝓtra.magnitudo in imaginatōe causat a magnitudine ſm eē accepta. q̄ si nō p̄t esse infinita in appone.q̄ nec in illa q̄ē mathematice ꝓsideratōis posset crescere ſm apponem.qđ est ꝓtra dicta in hac sol'one.z etiā ꝓtra ph̄m in textu dicētē.q possum⁹ imaginari magnitudinē rātā quātā volum⁹ Dicendū q argumētū ꝑbat verū de imaginatōne ꝓcedēte ex ꝓceptu simplici.sz nō de ea q̄ ꝓcedit ex ꝓceptu ꝓplexo. Vñ de infinito nō possumus habere ꝓceptū simplicē pq̄ de chimera.sicut q̄ imaginatōi q̄ est de chimera nō respondet aliqua res.sic nec infinito .licet bene partibus respondeat. Vñ aliq̄s ꝓcipit corpus z illud esse finituz.deinde forma diuisionē huius ab illo ꝓcipit corpus sine termino.z ille ꝓplexus ꝓceptus nō hz correspondentiaz in re q̄ius partes habētur. Imaginādo igit corpus infinituz nō mouemur ab aliquo ad extra qđ sit infinitum.sed mouemur a reb⁹ finitis.quarū spēs abinuicem diuidendo formamus in nobis ꝓceptū de infinito. Ad vndecimā patuit.qz deus est infinitū formale.de quo nō hz tractare naturalis p̄us Ad duodecimā dōm.q quātitas accipitur dupl'r Vno mō ſm rōnem generis z absolute.z sic infinitū nō repugnat quātitati.imo sic dr ꝑmo phȳsico⁹ q rō finiti z infiniti quātitati ꝓgruit. Alio mō accipit quātitas ſm rōnem alicuius determinate spēi.z sic repugnat quātitati esse infinitā.qz oīnis quātitas accepta ſm spēz hz terminū.sicut corpus terminat duab⁹ superficieb⁹.superficies lineis.linea p̄ctis Sed diceres.est in genere q̄ sit in aliquo suaz spēz Solo.dupl'r ꝓuenit aliq̄d generi. Vno mō sic q actual'r insit.z sic vez est q oportz hoc cē in aliqua spēz.eo q gen⁹ nō est actu nisi in specie. Alio⁹ ꝓuenit aliq̄d generi ꝑ nō repugnātiā.qz nō repugnat rōni generis.tūc nō oportet q hoc ꝓueniat spēi. qz aliq̄d p̄t spēi repugnare rōne sue dīne.qđ tū ei nō repugnat rōne sui gēnis sicut esse volatile repugnat hoi rōne sue dīne.sz nō rationē sui gēnis. ¶ Ad rōnes ꝓtra sōm q̄stū.ad p̄mā dōm. q argumētū ꝑbat de fine q est termin⁹ essentie.z hic accipit finis ꝑ termino quātitatis.z sic est equocatio in argumēto Sed diceres.q etiā nō hz terminos sue q̄ditatis et eētie.q̄ nō est ei⁹ aliq̄ definitio. Ad⁹ ꝑbat.qz infinituz nō est Solo.licet nō sit in actu.est tū in poña. Et sic infiniti materialis in actu nō est definitio q̄d rei.sed solū q̄d nois. Infinitū aūt in potentia eo mō est.quo mō explicat sua definitio ipm esse Ad sc̄dam dōm.q hic definit infinitum qđ nō est in actu sed in potētia.est tū potentia cū actu permixta.ad innuēdum ergo q sit potentia nōdum per actū vltimū terminata.sed intendētia ad actū.z ideo ꝓuenienter ponitur ꝓmo qđ infinito conuenit ex parte actus.videlicz.cuius quātitatem accipientib⁹.tūc subintrat differentia que ponit infinitum sub rōne infiniti.cū dicit. semp est aliquid extra accipere. Ad terciā dōm licet extra finitum sit bene aliquid extra accipere. hoc tamen non est aliquid eius.nec de natura sua. sed in infinito semp est aliquid extra accipere. qđ est de natura sua

Ad quartã rñdet Albertus. q̃ licz accipiendũ nõ sit extra ꝯtinuũ qđ diuidit. est tñ extra acceptũ. qz accipiẽdum in ꝯtinuo nõ est idẽ cũ accepto in ꝯtinuo. qz hoc qđ aliqs accipit in infinito est in actu. sed accipiendũ est in potentia nõ actu. ideo p̃t etiam dici extra quantitatẽ infiniti accipi.

Ad ꝗntam pz solutio ex textu. qz illa dicuntur infinita solũ ꝑm similitudinem. nõ ꝑm veritatẽ. In circulo eñ z annulis ꝯtinue accipienda nõ sunt semꝑ altera ꝑm substantiaz sed sunt solũ altera in situ circularẽ. z multotiens sunt eadẽ in substãtia si sepe repetatur acceptio. sed in infinito ꝑm veritatẽ p̃mũ ꝑ diuisionẽ acceptũ ꝑm subam est aliud a posterius accipiendo

Jncidũt dubia ꝓ primũ Utꝝ passionibꝫ z pũctis ꝯueniat esse finitũ vel infinitũ Et videt q̃ sic. qz cui ꝯuenit esse diuisibile ꝯuenit esse infinituz. sed hoc ꝯuenit passionibꝫ z pũctis. ḡ. Minor ꝓbat. qz altedo diuiditur ad diuisionem subiecti. z ꝑm puncta diuidũtur linee.

☞ Solo nõ. vt ỽt ꝓbus in textu. qz rõ finiti z infiniti cõuenit soli quãto. sed passiones z pũcta nõ sunt quãta.

¶ Ad obiectuz dõm. q̃ eo mõ quo ꝯuenit passionibꝫ diuidi sunt quãte z finite vel infinite. sz hoc nõ ꝯuenit eis p se sed p accidẽs. ergo nec illud. pũcta aũt nec p se nec p accidens diuisibilia sunt. licet ꝛene in pũctis fiat diuisio que sunt in potẽtia in linea. Si dicas pũcta z passiones nõ sunt finita. ergo sunt infinita. Solo. negãda est ꝯntia qz hic nõ accipit infinitũ negatiue. sed priuatiue Unde dicũt aliqui q̃ Aristo. p hoc vult innuere q̃ hic solũ sermo ẽ de infinito ꝓuatiue dicto. qđ nõ spectat nisi ad physicum et nõ de infinito negatiue. de q̃ hz ꝓsiderare metaphysicꝰ.

Becũdũ dubiũ An si esset aliqđ infinitũ illđ esset in genere p̃ncipiꝫ in genti. incorruptibilis. oĩa ꝯtinẽtis z gubernãtis. Et vid̃ q̃ non. qz ipo posito nihil essz extra ipm. eo q̃ oĩa occuparet. z sic nihil eẽt extra ipm gubernabile ab eo. differt eñ gubernãs a suis gubernatis. ☞ Solo sic. qz omne p̃nciptatũ finit̃ a parte añ ad suũ p̃n(m). ¶ Ad obiectũ dõm. q̃ si essz infinitũ occupãs oĩa ꝑm sue substãtie extensionẽ. illud ꝓprie nõ gubernaret oĩa nisi p formã identicã sue totalitatis oĩa ꝓphendentẽ. sed si ponat infinitum ꝑm intensiõem sue essentie. z ꝑm extensionẽ sue potestatis. tũc prohibet q̃n possit gubernare alia a se. eo q̃ contenta sub eius potestate nõ sunt eadem cum contentis in sua essentia

Tercũ dubiũ An ꝯuenienter Plato numerek inter phos. q̃ innaturaliter locuti sz. cũ tñ pº physicoꝝ numerek inter naturaliter locutos.

☞ Soº sic. eo q̃ dixit mathematicalia ꝯcurrere ad cõstitutiõem rerum physicaliũ. tñ quo ad principia z numerũ p̃ncipioꝝ rerũ naturaliuz ꝑmo physicoꝝ ꝯnumeratus est naturaliter loquẽtibꝫ Locutus aũt est innaturaliter de infinito. quẽadmodũ Pythagoras. dixerũt eñ infinitum esse ens p se subsistens. qđ est ꝯtra naturã. eo q̃ est passio. cuius ꝓprium est alteri inherere. Alij ꝙo q̃ dixerũt ipm esse accns dicũtur naturaliter fuisse locuti

Quartũ dubiũ An eẽ z posse in ꝑpetuis nõ differãt Et videt q̃ sic. vid̃z q̃ differãt. qz intelligẽtie sunt ꝑpetue. z sil̃r corpa celestia. z tñ in eis differt esse a posse. qz esse est sube. sed posse est accns supadditũ sue essentie Preterea. si hoc essz verũ seq̃retur q̃ infinitũ essz actu in rerũ natura. qđ est impossibile. Seq̃la ꝓbat. qz celũ est potentia infinitum. sicut qđlibet quãtũ ꝯtinuũ. si ergo poña non differret in eo ab esse de facto essz diuisum in infinita ☞ Solo. nõ differũt in ꝑpetuis. vt pz per phm dicentẽ in textu. Contingere eñ ab esse nihil differt in perpetuis. Et ideo possibile est in eis necessariũ. Uñ ỽt Albertus q̃ ꝑ res eternas debent intelligi res vniuersales in natura. sicut est ꝓportio loci ad locatũ. eo q̃ nõ subiacẽt tempori. sed sunt sicut eterna quo ad imutabilitatẽ sui. sed res particulares ex natura sua mobiles subiiciũtur tempori. z ideo nõ oĩne qđ est in eis possibile est necessariũ. sed qđ in eis ꝯtingit esse cõtingit etiã nõ esse. z subiiciũtur casui z fortune ¶ Ad obiecta. ad p̃mũ dõm. q̃ differre hoc verbũ ꝑt accidupl̃r Uno modo vt est idem qđ differentiã habere. z sic solum in p̃mo ente nõ differũt esse z posse. sed in omnibꝫ creatis differũt esse z posse. qz nulla creatura habet esse a se sz ab alio. et per hoc q̃ hz esse ab alio tũc distinguit̃ esse a posse. qz nihil citra p̃mũ potest operari p suã essentiaz. Alio mõ accipitur differre. put idem est qđ distare. Et hoc iterum ỽ dupl̃r. qz q̃dam distant loco. sicut individua de genere substãtie loco distant. Quedã vero distant tempore. sic ꝑus ỽ distare a posteriori. Et tũc adhuc distinguendum est de posse. eo q̃ potẽtia duplex ẽ. scz ad esse z ad operari Et potentia ad operari adhuc est duplex. scz ad opari naturale. qđ naturaliter ꝙsequitur rez. et potẽtia ad operari liꝫtere z ex quadã electiõe. Per hoc dõm est q̃ in eterno increato esse z posse quocũq; modo accepta nec differũt nec distãt. sed in eternis creatis. scz angelis z corporibꝫ celestibus differũt. sed nõ distãt. qz vt patz ex predictis differre et distare habent se sicut superius z inferius. quecũq; eñ distant differũt. sed nõ ecõtra. In generabilibꝫ vero esse et posse distant z differũt. Unde patet q̃ auctoritas phi intelligitur de posse ad esse. qz illa nõ distãt in eternis. z sil̃r posse ad operari naturale. sed ꝛene differũt. tamẽ posse ad operari libere etiam distat ab esse in ipsis Ad secũdum dõm est. q̃ celũ accipitur dupl̃r. Uno modo ꝓut accipit in rõne corporis. z sic ꝯuenit ei diuidi rõne ꝗntitatis Alio mõ in ꝗntũ tale corpus ẽ diuinũ z ũnorale. vt patz ꝑmo z ſcdo celi. z sic repugnat sibi. z nõ ꝑt diuidi. Jdeo dictũ est in solutiõe duodecie rõnis facte añ oppositũ in ſcda q̃stiõe q̃ multa nõ repugnãt generi q̃ tñ repugnãt spẽi. Uñ patz q̃ celũ vt corpus tale ꝑpetuuz nõ hz posse ad diuidi. ḡ nõ est diuisum nec vn ꝗ diuidetur

Quintũ dubiũ An si ignis esset infinitus vl aliud elementuz. ipm ꝙsumeret reliqua. Et videtur q̃ non. qz ad agendum requirit̃ proportio agentis z patientis. sed infiniti ad finitum aut econtra nulla est proportio. Confirmatur. de deo qui est ens infinitum. et tamen nõ ꝯuertit creaturas in se.

☞ Solo sic. quia exquo ignis ꝓtrarietatem habet necessariam ad reliqua elementa ageret in ipsa ineuitabiliter siue essent in mixto siue extra mixtum. Agens eñ naturale nõ potest prohiberi a sua actione quãdo applicatur suo passiuo. Jgnis aũt aut aliud si infinitus essz applicaretur oĩbꝫ suis passiuis ¶ Ad obiectũ dõm. q̃ nõ est simile de igne z de deo. qz ignis agit p necessitatem sue nature in oĩne illud ad qđ hz ꝓtrarietatẽ. deꝰ aũt agit. puide et libere ꝓportionãdo actiõez suã facultati cuiuslibꝫ creature. Ad ꝓbatiõez dõm. q̃ disproportio nõ obstat. qz ẽ solũ in ꝗtitate. nõ in ꝗlitate agẽdi. eo q̃ si ꝓtiũ fuerit vigoris infiniti p̃t agere i suũ ꝓtiũ destruẽdo ipm. sz proportio agẽtis ad patiẽs in ꝗlitatibꝫ actiuis z passiuis necaria est soluz ad hoc vt saluet̃ natura hincinde absz oĩmoda exterminatiõe

Sextū dubiū An si essz infinituz ipm fulciret seipm Et videt q sic. qz tale essz tm vnū z pncipiū omniū. vt dictū est. g nō posset fulciri ab alio originate vel ipsum pseruate. aut defluere t in nō esse. qđ est ptra hypothesim q ponit ipm esse. Cōfirmat p autorē libri cāz dicentez. q omis suba ingenerabilis z incorruptibilis stat p seipam. etiā si sit finita. g magis conueniret hoc infinito ☞ Solo q nō. loquēdo de fulcimento nature z naturali. qz omis forma naturalis sustentat in materia mobili z trāsmutabili. rōne cuius sine adiutorio loci nō pt eius existētia qetari z stabiliri. sed idē nō pt esse locus suipsius. eo q locus est extra locatum

¶ Ad obiectū dom est. q argumentū bene pbat q infinitū si essz nō haberet mansionē naturalē. sed nō reddit argumentū cām quare maneret in seipso nisi accidentalez sine qua nō. videlz nō posse ptineri ab alio. hec aūt cā non est sufficiēs in natura. sicut si quis quereret quare terra in medio qescit. nō recte rndetur. qz nō pt pseruari aut ptineri sursum. Sed fm naturalē pm rndendum est. qz habz grauitatē p quā mouet. z qescit naturaliter deorsum. Igit ea que obiciūtur. z si sint vera. nō tū sunt fm pprietatē naturalis pbie. Ex quo pz q si essz aliqđ infinitū incorruptibile ipsum fulciret seipsum. sed si corruptibile non potest se ipsum fulcire

Septimū dubiū An ptinere sit actus formē. z ptineri actus materie Et videtur q non. qz si sic. forma esset in genere loci qđ reprobatur quarto huius. sed cū forma sit in materia ipa ptinetur a materia in qua sic subiectiue est fulcita.

☞ Solo sic. qz ptinere est act⁹ pncipij colligētz infra ambitū sue ptātis suū pncipiatū. hoc autē conuenit forme p q est pncipiū essendi z finis pmanendi. tamdiu em ptinetur z pseruatur esse rei cōdiu forma est psens materie sub suo actu essentiali eius indeterminatā potentiā comprehendens ¶ Ad obiectū dom. q implicat equocationē ptinendi. loc⁹ em ptinet extrinsece. z forma intrinsece z materia ppie nō ptinet formā. sz termiat fluxū sue actualitatis pntens sibi occasionē subsistēdi in ipa.

Octauū dubiū An infinitū reducat ad genn⁹ cause materiat ☞ Sol sic. qz infinitū est passio materie existētis sub quātitate cuius subiectū ppriū est quātuz. z corpus sensibile. p se tm nō est causa. eo q cū sit pbatio nō facit aliqđ ad esse rei. sz q inductiue dicatur esse in genere cause materialis. ptz testimonio omniū antiquo q phoz qui vtūtur infinito vt materia. quapropter male dixerūt ipm ptinere. cuz materie sit ptineri. inquit phus. Ad hoc intelligēdum qūo scz infinitū sit in genere cause materialis ot Albertus cōsiderāda esse ea que in primo physicoz dicta sunt. videlz q materia abstracta a quātitate indiuisibilis est fm actum diuisibilis tm potentia. z efficitur actu diuisibilis quando fit actu quāta. Qz aūt sit soluz fm se potentia diuisibilis sic ostenditur. Diuidat linea lignea vel ferrea in duo media. z supponatur qđ probabitur in quarto. q vbi non est ppria differentia ibi manet vnitas per se. licz per accidens fiat diuisio. sicut Isocheles z ilopleurus sunt duo triangulī. sz sunt vna figura per se. eo q solū differūt differētia triāguli nō figure. eo q vterq figura est. sic quadratum z quadrāgulū sunt figura vna z duo quadrilatera. z sic est in omnib⁹ aliis. q id quod est causa conuenientie aliquoz non est rō diuisionis z differentie eorū. Isto supposito diuidatur linea in duas medietates a.b. et b.c. tūc partes eius non differunt differentia quantitatis. cum sit vtraq quāta. sed differūt differentia materie. nō em differūt nisi qz pars quāta que est in vna pte linee nō est in alia. z cōtinuitas est alia fm esse. sed non fm rōnem. fm esse quidem est alia. qz est in alia z alia parte materie Ergo diuisibilitas fm potentiā ppria est materie. z actus diuisibilitatis est cōtinuitatis in hoc q facit materiā habere partem extra partez. Cū aūt pars extra partem sit quanta. oportet q tamdiu duret diuisio cōdiu durat acceptio partis extra partē. durat aūt in infinitum. cū diuisio nō tollat formam ptinuitatis a partib⁹ materie Unde infinitū est passio materie nō sicut subiecti proximi. sed potius passio quāti. qz materia quāta est subiectū eius proximū Unde subdit Albertus q nō omis materia quāta est diuisibilis. Cuius rationez assignat. qz diuisio materie separat vel est via separatōnis materie a forma naturali. sed materia celestiuz corporum nullo modo separatur a sua forma. ideo materia quanta in eis nō est diuisibilis fm naturam. Et licz mathematici dicant eam diuisibilem hoc est solū fm modū imaginationis. z nō nature. fm actū em solū diuisibilis est materia sensibiliū corporuz determinata qualitatib⁹ actiuis. ideo ppie loquendo subiectū diuisionis in infinitū. que accipit fm potestatē rei diuise. z nō fm potestatē imaginatōnis diuidentis tm. est corpus sensibile quātum ¶ Et hactū de libro physicoz tercio

Similiter autem necesse est physicum z de loco sicut z de infinito considerare si est aut non est. et quomodo est z quid est

¶ Iste est quartus liber physicorum in quo philosophus determinat de passionib⁹ extrinsecis corporis mobilis. Et diuiditur in tres tractatus In primo determinat de loco. In secundo de vacuo. In tercio de tempore. Primus tractatus diuiditur in leptem capitula. In primo inquiritur an locus sit. In secundo inquiritur disputatiue quid sit locus. In tercio determinat de modis essendi in. vt sciatur qualiter corpus sit in loco. In qrto ponit philosoph⁹ proprietates loci z alia necessaria p inuestigatōne definitōnis loci. vt per hoc sciatur quomodo locus sit. In quinto concludit definitōnem loci de loco. In sexto ostendit quomodo diuersa diuersimode sunt in loco. In septimo soluūtur rōnes mote in pmo cap̄lo de esse loci. Primū cap̄lm diuiditur in tres partes. In pma ostendit q ad naturalem phm spectat cōsiderare de loco In secūda ponit rōnes ostendentes locum esse. In tercia ponit rōnes probātes locū nō esse Prima diuiditur in duas particulas. In pma ponit suā intentōem. In secda exequit ipam. Quātuz ad pmū ot. Sicut naturalis phs hz cōsiderare de infinito. ita siliter hz cōsiderare de loco. Et ponit tria determināda de loco. pmū an locus sit. Secūdū quomodo locus sit quo ad conditiones z proprietates. Tercīū quid locus sit.

Et ea nanqz que sunt omnes opinātur alicubi esse quod em nō est. nusqz est. vbi em e tragelaphus aut phylax. Et de motu qui communis est maxime z magz ppr̄ius fm locū est. quē vocamus locimutatōez Habet aūt multas dubitatōes qđ forte sit locus. nō em eadē vident cōsiderātibus ex oib⁹ q insunt. Amplius aūt neqz habemus nihil ab alijs. neqz predubitatuz. neqz bene exquisitum de hoc

In hac scda particula exequitur intentõem suã probãdo q ad naturalem phm spectat psiderare de loco. Et h tribꝰ rõnibꝰ. Prima rõ est antiquoꝝ dicentiũ t opinantiũ oĩa entia esse in loco.t fuit ista. Qđ nõ est.nullꝯ est.ergo oĩe quod est.est in loco.t p sequens oportz naturalem phm psiderare de loco. Añcedẽs illius sequentie p babant.q hyrcoceruus qđ grece dr tragelaphꝰ t chimera que phlegias appellat.nõ sunt in loco.quia non sunt. Considerandũ est extra textũ.q licet sequẽtia illa non valeat.eo q ibi arguitur ex opposito añcedentis ad oppositũ pñtis.quo mõ pmittitur fallacia sequentis.tamẽ vt vult Albertus sunt qui dicũt oĩe ens esse in loco.pbãtes sic.oĩe qđ est.est vnũ.t qđ est vnũ hoc est aliqđ particulare.sed particulare hoc est hic t nũc.sed qđ est hic t nunc hoc est alicubi.ergo de pmo ad vltimuz.oĩe qđ est.est in loco. Scda rõ ponitur ibi.(Et de motu) Et pt sic formari ex textu. Quicũꝯ hz psiderare de motu locali hz psiderare de loco.sed naturalis phus hz psiderare de motu locali.ergo hz psiderare de loco. Maior est nota.q motus localis nõ est sine loco Minorẽ pbat phus.q exquo phs hz psiderare de motu tũc maxime hz psiderare de illo qui est pmunis oĩibꝰ corporibꝰ superioribꝰ t inferioribꝰ.et q magis pprie dr motus.t qui est pmus motus.sz hmõi est motus fm locũ quẽ vocamus loci mutatõem. Tercia rõ ponitur ibi (Habet aũt multas) Et pt sic formari. Illd psiderandũ est a pho circa qđ sunt multe difficultates et dubitatões.sed de loco quid scz locus sit sunt multe dubitationes.ergo de loco psiderandum est in naturali phia. Maior nota.q ars t virtus sunt circa difficilia. Minorem pbat phus duplr. Primo q nõ videt esse eadez rõ loci ex his q̃ sunt in loco.eo q aliter est in loco corpus mixtum.aliter simplex elementũ.aliter celũ ẽ. Vel sic ꝓtur minor exponendo aliter.q ex aliqbꝰ que insunt loco apparet locũ esse talẽ.t ex aliꝭ q̃ opetũt t insunt sibi apparet locũ nõ esse talẽ.t sic difficile est scire quid sit locus. Scdo pbat eandẽ minorẽ. q in nullo sumus adiuti p antecessores phos in psideratiõe loci.eo q nihil habemus antea ab aliꝭ inqsitum aut pdubitatũ.qđ bene tractarũ sit de loco. Ibi notandũ est.q innuit duplex difficultas psideranti onis loci.prima intrinseca.scda extrinseca. Intrinseca est. que se hz ex natura loci. Extrinseca qr nemo adiuuit phm si em̃ aliq phi q pcesserũt Aristotelẽ inqsiuissent multum de loco.t natura eius facilius fuisser philosopho determinare de loco

Qz q̃dem igitur locus sit videt ex transmutatiõe manifestũ esse.vbi nãqz nũc est aqua.hinc exeunte sicut ex vase iterum aer inest. Qñ aũt eũdem locuz habent aliquid aliud corpoz tinetur.hoc ab his que insunt t pmutantur alterũ oĩibꝰ esse videtur. In q̃ em̃ aer est nũc. aqua in hoc pus erat Quare manifestũ est q erat locus aliqd t receptaculũ alterꝯ ab vtriqꝫ in q̃ꝫ.t ex quo mutatũ est.

Ista est secũda pars hũius capli.in qua phus ostẽdit locũ esse. Et diuidit in duas particulas. In pma ostẽdit rõnibꝰ locũ esse. In scda autoritate t testimonio Hesiodi. Quãtũ ad pmũ ponit tres rõnes. Quarũ pma est. Trãsmutatio fm locuz est.ergo locus est. Añcedens pbat.q vbi est aqua nũc.aliq̃ aqua exeũte de illo loco sicut de vase intrat aer.t aliq̃ intrat aliud corpus. Consequẽtia p batur.qr oĩibꝰ videt q hoc in quo fiũt sic successiue multa corpora ipo manente eodẽ aliud sit ab illis corporibꝰ.sz illud vocat locus.ergo locus est aliqd in natura.videz receptaculum in qđ t ex quo mutãtur corpora alterum existens ab vtriqꝫ

Amplius aũt loci mutatões physicoꝝ corporum et simpliciũ. vt ignis t terre.t taliũ nõ solũ ostẽdũt q aliqd est locus.sed qr t habeat quãdã potentiã locus. Fertur em̃ vnũqđqꝫ in suũ locũ nõ phitũ.hoc q̃dem sursum.illud vero deorsum De aũt sunt loci partes t spẽs sursum t deorsum.t reliq̃ sex distãtiaꝝ.

Hic ponit phus scdam rõnem ꝓbantez locũ esse.q̃ sumit ex diuersitate motuũ naturaliũ simpliciũ corpoꝝ que sunt ignis terra t ẽa.t pt sic formari. Illud ad quod corpora physica mouẽtur naturaliꝫ hoc est aliqd.sed oĩa corpora physica mouẽnt ad sua loca si nõ fuerint phibita. g̃ locus aliqd est. Maiorẽ ꝓbat.qr motus taliũ nõ solum ostendũt locũ esse.sed etiã ostendũt locũ habere quãdam potẽtiã ꝓplentẽ t saluantẽ corpora que mouẽtur ad ipm locũ Minorẽ ꝓbat.qr ignis mouet sursum terra ꝙ deorsum. Et subdit phs q illa diuersa loca sunt sex dñtie loci scz sursum deorsum.ante t retro.dextrũ t sinistrũ. q̃ sunt ptes loci nõ quãtitatiue sed formales.iõ sunt spẽs loci

Sũt aũt hmõi nõ solũ quo ad nos dextrorsum sinistrorsum.sursum t deorsum. Nobis q̃dez nõ semp idem.sed fm positõem quocũꝯ vertamur fit.ꝓpter qđ idem multotiẽs dextrũ t sinistruz est. t sursum et deorsum.t ante t retro. In natura aũt determinatuz est seorsum vnũqđqꝫ. Nõ em̃ qm̃ ꝓtingit sursum est sed vbi fertur ignis t leue. Siliter aũt t deorsum.nõ qr ꝓtingit.sed vbi habentia grauitatẽ t terrena tãqꝫ nõ positione solũ differentia.sed potentia

Hic declarat phs qđ circa scdam rõnem dixit. videlicz que sint spẽs loci ostendẽs q sursum t deorsuz añ ẽ. que sunt spẽs loci nõ sunt illa que sunt talia solum in respectu ad nos.sz differũt in natura p suas formas oppositas. Et hoc phs pbat sic Sursum t deorsuz ẽ.semp manẽt idem fm q sunt spẽs loci.sed illa que dicũtur talia in respectu ad nos nõ sunt semp nec manẽt idẽ.ergo sursum t deorsum ꝓut sunt spẽs loci dicũtur talia ex natura t non in ordine ad nos. Minorẽ ꝓbat phus ꝓmo qr vnũ t idẽ si nos ꝓuertamus fm diuersa latera ad ipm.efficitur nobis qñqꝫ dextrũ.aliqñ sinistrũ.aliqñ ante aliqñ retro ẽ. Maiorẽ ꝓbat.qr in natura vnũqđ istoꝝ determinatũ est t distinctũ p ppriã t oppositã formã.nõ em̃ oĩis locus est indifferenter sursum.sed locus naturalis sursum est ad quẽ mouet naturaliꝫ ignis.t locus deorsum nõ est indifferẽter quicũꝯ.sed ille ad quẽ mouẽtur grauia.sicut terrena corpoza. Et huius cãm dr esse.qr sursum t deorsum nõ solũ dñt situ t positõe.sed etiã potentia t virtute

Ostendũt aũt t mathematica.cum em̃ nõ sint in loco.tñ fm positõem ad nos habent dextra t sinistra Quare solũ est intelligere ipoz positõem nõ habẽtia natura horũ t vnũqđqꝫ.

Hic confirmat qđ dictũ est de loco.scilz q sic sit distinctꝰ ex natura rei.t q habeat potẽtiã quãdã p ꝓparatiõez ad mathematica dicens.q h idem ostẽdũt mathematica.qr

mathematica non sunt in loco sic q̄ loc⁹ habeat positi onem ad ipsa sicut locus physice habet positōnem ad physica corpora. habent tamē positōem in ꝓparatōe ad nos. qz per ꝓparatōem ad nos habent dextra z sinistra z ideo differētia positōis eoꝝ non est nisi in intellectu sic cut z ipsa q̄ soluz intellectū abstracta esse accipiunt. z nō habent q̄ naturā vnāquāq; istaꝝ sex differētiā positionū Unde infert Albert⁹. q̄ si haberēt illas differentias q̄ na turā vnūquodq; moueretur ad ipsas quod falsum est cum mathematica sunt abstracta a motu.

Amplius vacuū affirmantes locū dicūt esse. va cuum eīm erit locus priuatus corpe Quādam igitur si aliq̄d locus ꝑter corꝓa. z oīne corpus sensibile in loco esse ꝓ hoc aliquis concipiet

¶ Hic ponit pbus tertiā ratōem que est eoꝝ qui affir mant z dicūt vacuū esse Et est hec Vacuū est. g̃ loc⁹ est Añs reliquit notū ex eoꝝ opinione famosa Cōsequntiam ꝓbant q̄ definitōem vacui. qz vacuū est loc⁹ ꝑuatus corꝓ pore. Concludit g̃ pbus dicens. q̄ q̄ illa dicta p̄ alīq̄s in telligere locū esse ꝑter corꝓa locata. z oīne corꝓ⁹ sensibile qđ q̄litatib⁹ tangibilib⁹ est distinctum esse in loco

Uidetur aūt z Hesiodus recte dicere faciēs pri mū chaos. Dicit quidem igit omniū ꝑmuz chaos factū. postea vero terrā latam tanq̄ indigeret ꝑmuz esse receptaculū his que sunt propter quod opinati sunt. quemadmodū multi omnia alicubi z in loco esse. Si aūt huiusmodi est mirabilis quedam. vti q̄z erit potentia loci z prima omniū. Sine qua au tem nanq̄ alioꝝ nullum est. illud aūt sine alīs neces se est primū esse Non eīm ꝓditur locus his que sunt in eo, corruptis

¶ Hic Aristotele. ꝓbat locū esse autoritate z testimonio Hesiodi. q̄ fuit vnus de antiq̄s poetis dicens. q̄ Hesio dus q̄ ad hoc videt recte dixisse qū dixit ꝑmū fuisse cha os. hoc est receptaculū inane. dixit eīm in creatiōe mundi deū ꝑmo fecisse chaos z postea fecit terrā latam. z hoc dixit ideo. qz posuit q̄ corꝓa ꝑmo indigerēt loco in q̄ ge nerarent. z in hoc non male dixit. eo q̄ locus sit ꝑncipiuz gñatōis corꝓoꝝ sensibiliū Et lz i aliq̄ recte dixit. falsuz tn dixit in hoc q̄ posuit vacuū ꝓcedere mūdū natura z rpe Et ponit pbus motiuū ei⁹ dicens. q̄ Hesiod⁹ quēad modū alij antiq̄ putabat illam ꝓnam esse necessariā. Illō quod nō est nō est in loco. g̃ illud qō est. de necessitate est in loco. z ideo dixit oīa esse in loco. Sed q̄ ad hoc repro bat pbus positōem Hesiodi z alioꝝ dicēs. q̄ si loc⁹ esset ꝑmōt q̄ ꝓcedat omniū gñatōem. tunc erit mirabilis po tētia loci. qz tunc seq̄ret q̄ locus naturaliter esset ꝑor omni bus entib⁹ z esset ꝑncipiū oīm entium. sed hoc est incon uenies z falsum. g̃ illud ex q̄ sequtur Sequla ꝓbat pbs. qz illud est ꝑus alīs z alioꝝ ꝑncipiū sine q̄ nullū alioꝝ ꝑt esse z ipm ꝑt esse sine alīs. sed hoc ꝓuenit loco ꝑm Hesio dum. qz dixit q̄ locus non destruit etiam si omnia que sunt in ipo destruant. Hinor est nota q̄ sit falsum. quia sic vacuū ꝓcessisset natura z rpe mūdum Et ōt Albert⁹ q̄ nos ponim⁹ cū mūdo creato creatū esse locū q̄ est circū ferētia locās oīa. z vnūquodq; corꝓoꝝ suꝑioꝝ locās in se inferi⁹. z ideo ōt Albert⁹ ꝓtra Auerroym ponētē Hesi odi opinionē verā si supponat mūdus creatus

Atuero habet defectū si est. quid est. vtrum est mo les q̄dam corꝓoris. aut q̄dam altera natura. Quere dum eīm est genus ꝑmum Distantias q̄dem igit habet tres longitudinis latitudinis z ꝓfunditatis qui bus determinat corpus oīne Impossibile est aūt cor pus esse locū. in eodē nāq; essent duo corꝓora

¶ In hac tercia parte capituli Aristo. ponit rōnes ꝓpo bātes locū nō esse Et diuidit in tres ꝑticulas ꝑm q̄ ꝓpo bat tres rōnib⁹ ꝑmittēs tn q̄ si sit certū locū esse tūc hz ad huc dubitatōem z defectū q̄d sit ꝑm genus. vtrū sit corꝓ pus vel superficies vel alia natura. q̄rendū eīm est ꝑmū de genere. eo q̄ genus est ꝑmū in definitōe Quo ꝑmisso po nit ꝑmam ratōem q̄ est hec. Si locus esset ipse esset corꝓ pus. sz impossibile est locū esse corꝓ⁹. g̃ impossibile est lo cū esse Datorē ꝓbat. qz si esset loc⁹ ipe esset eqlis locato corꝓori. sed locatū corꝓ⁹ hz tres dimēsiones. scz lōgitudi nē latitudinē z ꝓfunditatē. g̃ z locus. sed oīne hūs tres dimēsiones est corꝓ⁹. g̃ si locus est. ipse est corꝓ⁹ Minorē ꝓbat. qz si loc⁹ esset corpus. essent duo corꝓora in eodem loco. quod est impossibile

Amplius si vere corꝓis loc⁹ est receptaculū. ma nifestū z q̄ superficiei erit z reliquoꝝ terminoꝝ. eadez eīm ꝙsonat ratio vbi nāq; prius erat aqne planicies erūt itez que sunt aeris Atuero differētiā neq; vnaz habem⁹ pūcti z loci pūcti Quare si neq; ab hoc est locus altez. neq; ab alioꝝ nullo. neq; est aliq̄d ꝑter vnūquodq; istorum locus

¶ Hic ponit pbus secdam rōnem q̄ est Si loc⁹ esset. ipe eet receptaculū corꝓoꝝ in qđ scz corꝓa recipiunt qñ trās ferunt de loco ad locū. sed loc⁹ nō est hmōi corꝓoꝝ recep taculū. g̃ loc⁹ nō est Datorē relinq̄t notā. Minorē pro bat. qz eadē rōne qua locus esset receptaculu corꝓoꝝ eēt etiā receptaculū superficieꝝ. lineaꝝ z punctoꝝ. sed h nō est ver. g̃ nec illud ex q̄ sequtur. scz q̄ loc⁹ sit receptaculū cor ꝓoꝝ. Datorē illi⁹ ꝓsyllogismi ꝓbat. qz cū transfert corꝓ pus. in ipo transferunt superficies z linee z pūcta. z sic corꝓ pus intrat locū. ita superficies z linee z puncta intrāt locū qz vna z ꝙsona est rō de motu corꝓis ad locū z de motu terminoꝝ ad locū. vbi eīm ꝑus fuerūt aque superficies li nee z pūcta. aqua exeūte fiūt ibidem superficies linee z pū cta aeris Minorē ꝓbat. qz puncti nō est loc⁹. si eīm pūct⁹ haberet locū ille nō eēt distinct⁹ nec differret a pūcto. qz lo c⁹ pūcti ē idiuisibile positū i ꝓtinuo. sz idiuisibile positū i ꝓtinuo ē pūctus. g̃ pūcti loc⁹ est pūctus. g̃ z eadē rōe lo cus alioꝝ terminoꝝ nō distinguit nec differt ab eis. nec erit receptaculū corꝓoꝝ superficieꝝ aut lineaꝝ.

Quid eīm forte z ponem⁹ esse locū neq; elemētuz neq; ex elemētis possunt esse huiusmōi habentia na turā. neq; corꝓoreoꝝ neq; incorꝓoreoꝝ. magnitudi nem q̄dem eīm habet locus. corpus aūt nullū Ad huc aūt sensibiliū q̄dem corꝓoruz elemēta corꝓorea Ex intelligibilib⁹ aūt elemētis nulla magnitudo sit

¶ Hic ponit pbus tertiā rōem q̄ est. Si loc⁹ esset vel es set corꝓ⁹ vel esset aliq̄d incorꝓoreū. sed neutz ꝑt dici. g̃ lo cus nō est Datoz nota est. qz oē ens est corꝓoreū vl̄ icor ꝓoreū Minorē ꝓbat. ꝑ⁹ q̄ nō sit corꝓ⁹. qz tūc vl̄ esset ele mētū vl̄ elemētatū Nō elemēratū. qz nō ꝓtigit duo corꝓa esse in eodē loco ꝑm penetratōem vni⁹ per aliud Nec ele

mentū eadē rōne. qz elemētū corpis est corpꝰ. z sic adhuc fieret penetratio dimēsionū. Q3 etiā nō possit dici q̄ locus sit aliqđ incorporeū. pbat. qz locꝰ hz magnitudinem res aūt incorporea nō hz magnitudinē Et qz possit aliqs dicere q̄ pbat bene q̄ nō sit elemētū sensibiliū corporū tn nō est inconueniēs dicere q̄ sit elemētū intelligibiliū substātiaz Respōdet pbus q̄ hoc nō pt dici. qz ꝓstat q̄ ex elemētis intelligibiliū nulla fit magnitudo. locꝰ aūt magnitudo quedam est

Amplius z cuius vtiqz qs ponet his q̄ sunt causam esse locū. Neqz em̄ vna causā inest ipsi de q̄ttuor. neqz em̄ sicut materia eor q̄ sunt. neqz ex ipo constitura sunt. neqz sicut spēs z ratio eor q̄ sunt. neqz sicut finis. neqz sicut mouēs ea q̄ sunt

¶ Hic ponit q̄rtam rōnem q̄ sic format ex textu ꝑm Alexandrū. Si locꝰ esset. ipe esset effectꝰ vel cā. neutrz pt dici. q̄ locꝰ nō est. Maior est manifesta. Minor ꝑbat nō effectus. qz morꝰ corpis est ad locū rāqz ad ꝓnēs ipm corpus z pficiēs ipm corpꝰ in esse. sz ille nō est actꝰ ipi⁹ effectus. sz est magis opatio cāe Nec tn pt dici q̄ sit cā. qa cū sint tm̄ q̄ttuor cāe esset aliq̄ ex illis. sz h nō. g̃ nō ē locus cā Illa minor ꝑbat. ꝑmo q̄ nō materiat. qz ex materia ꝓstituit res in esse. sz ex loco nō ꝓstituit locatū. g̃ locꝰ nō est cā materiat. Nec est cā formal. qz si esset cā formal. tūc q̄n res moueret de loco rūc corrūperet res. qz q̄n materia trāsmutat ab vna forma in aliā. tūc res illa corrūpit. qđ nō est vlter vez Seq̄ret etiā q̄ oīa illa essent eiusdem spēi q̄ hūt vnū locū Non est etiā finis. ꝑbat. qa finis est forma z est essential ipi rei z intrinsecꝰ. locꝰ aūt nec est forma. nec essential. nec intrinsecꝰ ipi locato. Non pt etiā dici cā efficiēs. qz efficiēs ꝓficit motū p q̄ est coniunctū ei qđ mouet. sed corpa suis locis ꝓiuncta nō mouent. sed q̄escūt. g̃ nō est causa efficiens.

Amplius z ipse si est aliqđ eor q̄ sunt alicubi erit zenonis em̄ opinio q̄ret quādā rōnem. Si nanqz omne qđ est in loco. est manifestū qm̄ z loci locꝰ erit z hoc in infinitū procedit

¶ Hic ponis q̄rtam rōnem dicēs. Si locꝰ est de nūero eor q̄ sunt. tūc erit in loco. z sic difficile erit soluere rōnem Zenonis. q̄ fuit ista. Oīne qđ est. est in loco. sed locꝰ est. g̃ locꝰ est in loco. z ille locꝰ iterz in loco. z sic in infinitū. sz hoc est impossibile. g̃ locus non est

Amplius sicut oīne corpꝰ in loco est. sic z in omni loco corpꝰ. Quo igit dicemꝰ de his q̄ augmētant Necesse est ex his simul augmētari locū cum ipsis. Neqz em̄ minor. neqz maior locus est vnicuiqz Per hoc quidem igit non solū quid est. sed etiā si est dubitare necesse est

¶ Hic ponit sextam rōnem. Si locꝰ esset. ipe esset augmētabil z augmētaret. sed h est inconueniēs. g̃ inconueniēs est dicere locū esse Maior ꝑbat supponēdo. q̄ sicut omne corpꝰ est in loco. ita in oīni loco est corpꝰ. rūc sic. qz locus cū nō sit maior. nec minor locato oꝑtet q̄ aucto corpore. augeat z locꝰ ei⁹ Minor ꝑbat. qz duplex ad h sequitur inconueniēs. ꝑmū q̄ locꝰ sit corpꝰ. scōm q̄ q̄ augmentum vnius qui corpis augmētabil elementū. imo totus mundꝰ. Vel vt alij inferūt inconueniēs seqūret q̄ immobile moueret. qz si augeat z augeri est moueri locus q̄ est immobilis mouet. Ex his oīb infert q̄stionē si est dubiū dicēs q̄ p̄dictas rōnes necesse est dubitare de loco. nō solum q̄d sit. sed etiā est necesse dubitare si aliqđ sit

Quo aūt aliud q̄dē fm se. aliud ꝺo fm aliud dicit silr. z locus aliꝰ q̄dē cōis in quo oīa corpa sunt Alius ꝺo ꝓpꝰ in quo ꝑmo Dico aūt q̄m̄ tu nūc in celo es qz in aere Dic aūt in celo z in aere. qz in terra. similiter aūt z in hac. quia in hoc loco qui continet nihil plus q̄ te

¶ In h sedo capo Aristo. determiat disputatiue de q̄stione q̄d est. postq̄ disputatie in ꝑ° determiauit de q̄stiōe si est Et diuidit in duas ꝑtes ꝓncipales. In ꝑma ꝑbat locū esse materiā vl formā In sedā ponit rōes ꝑbātes locū nō cē formā vel materiā Prima diuidit in duas ꝑticulas In ꝑma arguit locū cē formā In sedā arguit locū cē materiā Quātū ad ꝑmā ꝑticulā duo facit. ꝑmo ꝑmittit vnā distictiōem ꝓposito deseruiēte. sedo facit qđ dm̄ est. Quātū ad ꝑmū ꝺr. sic enim aliud ꝺr ens fm se. aliud ꝺr ens fm accēs. Ita locꝰ aliꝰ est cōis in q̄ videlz oīa corpora sunt seu q̄ plura ꝓtinet locata. Alius ꝺo est locꝰ ꝓꝑ⁹ sez in q̄ res ꝑ°. id est adeq̄te ꝓtinet. de loco cōi q̄ non ꝓtinet nisi rōne alterius ꝓtenti explificat sic. qz ꝺr aliqđ esse in celo. qz est in aere q̄ ē in celo. z ꝺr esse in aere. qz ē in terra q̄ est in aere. z ꝺr esse in terra. qz ē in hoc loco q̄ est ꝓprius. quia nihil aliud ꝓtinet

Si igit est locꝰ ꝑmū ꝓtinēs vnūqđqz corporis terminꝰ q̄dē vtiqz erit. Quare videt spēs z forma vniuscuiusqz locꝰ esse q̄ determinat magnitudo et materia magnitudinis Nec em̄ est vniuscuiusqz terminꝰ. Sic q̄dē igit ꝓsiderantibus locus vniuscuiusqz species est.

¶ Hic ꝑmissa diuisione ꝑbat locū esse formā dicēs Locus terminat z forma termiat. g̃ locꝰ ē forma z spēs Primā ꝓtē assūtis ꝑbat ex diuisione ꝑmissa. qz locꝰ ē primus ꝓtinēs vnūqđqz corpꝰ. Secdam ꝓtē assūtis ꝑbat. qz forma determiat magnitudinē z materiā vniuscuiusqz. g̃ relinq̄tur q̄ locꝰ vniuscuiusqz ē spēs. ꝓsequam relinq̄t notā ꝓsiderātibus accēs silitudinē. hāc rōem nō soluit. qz ei⁹ destructō facil est Alter. em̄ ꝺr q̄ duplex est malicia in illa argumētatiōe ꝑma. qz aliq̄ termiat locꝰ. qz extrinsece z aliq̄ forma. qz intrinsece. z sic ē equocatio in medio syllogismi. Secda malicia ē. qz ibi arguit ex puris affirmatiuis i secda figura

Sedm aūt q̄ videt esse locꝰ distātia magnitudinis materia. hec nāqz altera est a magnitudie. Nec āt est ꝺtenta sub spē z dfinita sicut sub plano z termino Est āt h̄moi materia z infinitū Cū ergo remoueant termini z passiones z spēs relinq̄t nihil ꝓter materiā Un z Plato materiā z locū ꝺr eē idem in Timeo Receptīn em̄ z locū vnū z idē ꝺr Alio vero mō idem dicēs receptīn z in dictis non scriptis dogmatibus tn locū z receptīn idē retulit. Dicūt q̄dem oēs eē aliqđ locū. qđ āt ē hic solꝰ conatꝰ ē dicere.

¶ In hac sēda ꝑticula ꝑmo ꝑtis huiꝰ sēdi capli ꝑbat locum esse materiā Et duo facit. ꝑmo facit qđ dm̄ ē. Secūdo infert vnū corollariū Quantū ad ꝑmū ꝑbat tribus rōnibus locū esse materiā Prima. locꝰ est distātia alia a corp

poris magnitudine. sed tal' distãtia seu dimẽsio est materia. g̃ loc⁹ est materia Maiorẽ relinq̃t notã ex põne multor locũ ponẽtiũ esse hmõi distãtiã. Minorẽ ꝓbat. qz dimẽsiones interminate sunt magnitudo in poña z fiunt actu magnitudo per formã. z sic dimẽsiones ille terminãtur per formã sic̃ magnitudo actu ꝑ supficiem. cum ergo vtraq; terminatio ẽ a forma q̃ terminat materiã ipla materia est hmõi dimẽsio Vñ platonici dixerũt q̃ distantia materie q̃ poña est finita ꝓtinet sub forma z spẽ sicut sub plana supficie z sub termino q̃dam. Ibi notandum est q̃ Alber. videt soluere. qz materia nõ est ille dimẽsiones in poña. sed est subiectũ illaꝝ dimensionũ. sed loc⁹ ꝑm antiq̃s anteq; ꝓtineat locatũ est ipsa dimẽsio infinita seu ĩterminata seu in poña. z nõ est subiectũ ei⁹ Et si q̃q; dicat materia tal' dimẽsio intermiata nõ est p̃dicatio formal' sz material' Secũda rõ. Si a corpe formato z locato remoueãt passiões q̃ sunt q̃litates z termini. q̃ sunt supficies z linee relinq̃t materia sola. sed manifestũ ẽ q̃ remanet distãtia infinita quã dixerũt locũ. g̃ illa distãtia z ille loc⁹ est ipsa materia Et posset illa secda rõ legi ꝑ ꝓbatõe minoris ꝑme rõnis. z tũc soluit illa ꝓbatio vt imediate ꝓmittit Tercia rõ Locꝰ est q̃ddam receptiũ z materia ẽ ens receptiũ. g̃ loc⁹ est materia Añs ꝓbat ꝑ platonẽ q̃ dixit in Thimeo idẽ esse receptiũ z locũ. cũ igit materia sit receptia loc⁹ est materia. Subdit tñ pbs. q̃ in alijs libris z dogmatibꝰ nõ scriptis sz dcis z ꝑ botenꝰ traditis vel (vt Albertꝰ dr) in libro q̃ dr doctrina nõ iscripta sine titulo. dr aliꝰ esse receptiũ q̃ materiã. z tñ idẽ dr locus et materiã Vñ dr pbs. q̃ oes antiq̃ dicũt locũ aliq̃d esse. sz quid sit solus Plato conatus est dicere.

Merito aũt ex his intẽdẽtibꝰ videt vtiq; difficile cognoscere q̃d ẽ locꝰ. si q̃dem hoꝝ q̃dcũq; ẽ siue materia siue spẽs. Nec eñ altissimã hñt speculatõem. et sibi inuicẽ nõ facile est cognoscere ipa. Atuero q̃ impossibile sit q̃dlibet hoꝝ eẽ locũ nõ difficilis videre.

¶ Hic Aristo. infert corollariũ dicẽs Merito intẽdentibus his q̃ dcã sunt videt difficile dicere q̃d sit locꝰ Cuius sunt due cãe Prima. qz siue materia dicat esse siue forma erit difficilis cognitõis ex q̃ materia z forma sunt ꝑncipia subẽ z hñt altissimã speculatõem. sz eñ altissima in se sint certissima. sunt tñ nob difficilia. Secda cã difficultatis est. qz neutꝝ istoꝝ p̃t ꝓgnosci sine altero. sed simul ꝓgnoscere vtrũq; est difficile. z ideo si locꝰ est materia vel forma difficile est scire q̃d sit locus.

Species q̃dẽ eñ z materia nõ sepant a re. locum aũt ꝓtingit in q̃ nãq; aq̃ erat in hoc itez aer sicut dixim⁹ ꝑus fit trãsmutatis adinuicẽ aereq; z aqua z alijs corpibꝰ. siliter q̃re neq; ps neq; habitꝰ. sed separabilis est locꝰ ab vnoq̃q;. Et videt eñ hmõi aliq̃d eẽ locꝰ vt vas Etenim vas locꝰ trãsmutabilis. vas aũt nihil rei. Secm̃ q̃dem igit q̃ separabil' est a re. sic quidem nõ est spẽs. sm aũt q̃ continet sic quidem alterum est a materia

¶ Ista est secda ps ꝑncipal' huius scdi capli in q̃ pbs arguit ad ptem negatiuã videlz q̃ locꝰ nõ sit forma nec materia. z hoc facit q̃nq; rõnibꝰ Prima est. Materia z forma nõ sepant a re cuiꝰ sunt. sed ꝓtingit locũ separari ab eo cuius est locꝰ. g̃ locꝰ nec est materia nec forma locati. Minorẽ ꝓbat dupl'r. ꝑ⁰ exẽplarit. qz vbi ꝑus erat aq̃ ibi nũc est aer. ex q̃ sequit q̃ locꝰ nõ est ps locati. neq; habitꝰ aut accñs inhẽrẽs locato. qz talia nõ sepant ab his q̃z sunt sicut locꝰ separabil' est ab vnoq̃q; Secdo ꝓbat Minorem a sili. qz locꝰ est sic̃ vas ꝓter h̃ solũ q̃ locꝰ est intransmutabil'. vas aũt sepabile est ab eo qd̃ est in vase ꝓbat. qz vas nihil est rei ꝓtente in vase. g̃ z locꝰ est sepabil'a locato Ex q̃ infert pbs q̃ qz locꝰ vas est tũc sequit q̃ nec sit materia nec forma. qz dicta sunt de rõne vasis. ꝑmũ est q̃ est sepabile a ꝓtẽto in vase. z ꝑ h̃ ꝓuenit loco q̃ nõ sit forma secm̃ ꝓuenies vasi est q̃ ꝓtinet id qd̃ est in vase. z ꝑ hoc ꝓuenit loco q̃ nõ ẽ matia. qz matia non cõtinet sz cõtinet

Videt aũt semꝑ qd̃ est alicubi ipm esse aliq̃d. et alterꝝ aliq̃d extra ipm Platoni igit dicẽdũ ẽ si optz trãsgredictes dicere q̃re nõ est in loco spẽs z numeri sunt z hoc si ꝑticipatiõ est locꝰ. siue magno z puo exñte ꝑticipatio. siue materia. vt in thimeo scriptit

¶ Hic ponit secdam rõnem. Oñe qd̃ est in loco est ꝓpletũ z finitũ in suo esse z oꝑtet ipm esse alterꝝ ab eo in q̃ ẽ sic̃ in loco. sed nullũ corpꝰ ẽ ꝓpletũ sine materia z forma nec sz materia z forma aliq̃d aliꝰ ab eo in q̃ sunt. g̃ locꝰ nec ẽ materia nec forma Et subdit pbs reprobatõem dicti Platonis positi in secda ptcula ꝑme ptis dicẽs. q̃ si voluerimꝰ paꝝ dissgredi a ꝓposito q̃remꝰ a Platone q̃re spẽs z idee z nũeri nõ sunt i loco. miꝝ eñ ẽ cũ loc⁹ sit ꝑticipatiõ. i. cõe oibꝰ ꝑm ipm. z h̃ siue ponat illud cõe magnũ z paruũ. siue ponat ipm materiam sicut videtur dicere in thimeo.

Amplius q̃o ferrent in sui locũ. si locꝰ esset materia aut spẽs. ipossibile est eñ cuiꝰ nõ est motꝰ neq; sursum aut deorsum locũ esse. Quare querendus in huiuscemodi locus est.

¶ Hic ponit pbus terciã rõem dicẽs Locꝰ est illud ad q̃d res naturales mouent. sed res naturales nõ mouent ad materiã z formã. g̃ locꝰ nõ ẽ materia vel forma Minorẽ ꝓbat dupl'r. ꝑ⁰. qz res nõ mouẽt ad id q̃d hz tanq; ꝓtem. sed q̃ mouent hñt materiã z formã tanq; ꝓres. g̃ nõ mouent res ad ipa Secdo ꝓbat minorẽ. qz locꝰ hz sex dñas positionũ. scz sursum z deorsum z alias ad q̃s est motus. sed materia z forma nihil hoꝝ habent. g̃ forma z materia non sunt locus

Si aũt in ipo locꝰ est. oꝑtet eñ siq̃dẽ aut forma aut materia ẽ. erit locꝰ in loco Trãsmutat eñ simul cũ re z mouent z spẽs z infinitũ. nõ semꝑ in eodẽ. sz vbi vtiq; res quare loci erit locus

¶ Hic ponit q̃rtã rõem q̃ talis est. Si locꝰ esset materia vl forma seq̃ret q̃ locꝰ esset in loco. sed h̃ est inconueniẽs g̃ illud ex q̃ sequit. Maiorẽ siue sequlã ꝓbat. qz locꝰ deberetur rei q̃ mouet ꝑm locũ. sed materia z forma mouent ꝑm locũ qñ ꝓpositũ ex eis mouet ꝑm locũ. g̃ materia z forma sunt in loco. z ꝑ ꝓns si sunt locꝰ. locꝰ erit in loco Minorẽ ꝓbat. q̃ sz inconueniẽs z impossibile sit locũ esse in loco. qz vl esset in seipo loco. vl in alio loco. Nõ ꝑmũ. qz locꝰ est extrinsecũ ei qd̃ est in eo sic̃ in loco. sz nihil ꝑt esse extra seipm ꝓtinẽs seipm Nõ secũdũ. qz eadẽ rõne ille locꝰ esset in alio. z sic esset ꝓcessus in infinitum

Amplius cũ ex aere fit aq̃ ꝑditus est locꝰ siq̃dez spẽi inerat Nõ eñ in eodẽ qd̃ fit corꝰ Que igit corruptio ex q̃bꝰ igit necessariũ ẽ locũ esse aliq̃d. z iterũ

exq̄bꝰ vtiqꝫ dubitabit aliq̄s ꝛ ſuba ſpi⁹ dcm̄ eſt

¶ Hic ponit pb̄s q̄ntam rōnem que talis eſt. Si loc⁹ eſſet materia vel forma tūc loc⁹ corrūperet ad corruptionem locati. ſed hoc eſt falſum. ḡ illud ex q̄ ſequtur Minor eſt nota Maiorē ꝓbat. qz q̄n̄ ex aere fit aq̄. tūc forma corrumpit̄ ꝑm eſſe ꝛ pdit̄. Sit̄ aūt ꝛ materia corrūpit̄ inq̄ꝫtum eſt ſub forma. qz efficit diuerſa ꝑm ſpēm ꝛ formam Epilogādo finalr̄ ꝺr. q dcm̄ eſt quō neceſſariū eſt dicere locum eſſe. ꝛ etiā ꝓtingit itez ex aliꝭ rōib⁹ dubitare que ſit ſubſtantia ipſius.

Poſt hec aūt accipiēdū eſt q̄t modis aliꝺ in alio ꝺr. vno q̄dem igit̄ mō ſicut digit⁹ in manu. ꝛ oīno pars in toto eſt. Alio mō ꝯo ſicut totū in ptib⁹ Mō em̄ ꝑter ptes eſt totū Alio mō ſicut hō in aiali ꝛ omnino ſicut ſpecies in genere. Alio ꝯo ſicut genus in ſpē. ꝛ oīno ps ſpēi. in ſpēi rōne. adhuc ſicut ſanitas in calidis ꝛ frigidis. ꝛ oīno ſpēs in materia. adhuc ſicut in rege q̄ grecoꝝ. ꝛ oīno motū in ꝑmo motino. ampli⁹ ſicut in optimo ꝛ oīno in fine Hoc aūt eſt cuius cauſa ſit. Omniū aūt maxime ꝓpriū eſt ſicut in vaſe. ꝛ omnino in loco

¶ In hoc tercio capl̄o determinat pb̄s de modis eſſendi in Et diuidit̄ in tres ptes. In ꝑma enūerat modos eſſendi in In ſeda mouet pb̄us dubitatōem de q̄dā mō eſſendi in In tercia. ex mōis eſſendi in ſoluit rōem Xenonis de eſſe loci faciēt̄ dubitare. Quātū ad ꝑmū ponēdo intentōem ꝺr Poſt p̄dicta vt melꝰ intelligam⁹ q̄liter aliq̄d ꝺr eſſe in aliq̄ ſic̄ in loco accipiēdū eſt q̄t modis ꝺr aliq̄d eſſe in aliq̄. Octo em̄ modis ꝺr aliq̄d cē in alio. Quorum ꝑm⁹ eſt ſic̄ digit⁹ ꝺr eſſe in manu ꝛ vl̄ter ſic̄ pars integralis in ſuo toto. Secūdo modo ſicut ꝺr totū in ptibus q modū ꝓuerſum ad p̄mū modū ꝓbat. qz totū vl̄ter ſumptū nō eſt p̄ter ptes. Tercio mō ꝺr. ſicut homo in aiali. ꝛ vl̄ter loq̄ndo ſicut ſpēs in genere. Quarto mō ꝺr econuerſo ſicut genus in ſpē. ꝛ vl̄ter ſicut pars eſſentialis ſpēi in diffinitōe ſpēi. partes em̄ ſpēi ſunt gen⁹ ꝛ differentia. Quinto ſicut ſanitas in ꝯplexione calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ. ꝛ vl̄ter loq̄ndo ſicut forma in materia. Sextus mod⁹ inquit Alber⁹ nō eſt ꝓpri⁹ ſz quaſi ꝑm methaphoram ꝺr q̄ eſt ſic̄ gubernatio ꝛ regimē grecoꝝ exiſtit in rege grecoꝝ. ꝛ vl̄ter loq̄ndo ſicut aliq̄d eſt in ſua cā mouēte ꝛ efficiēte Septimo ꝺr aliq̄d in alio ſic̄ in ſuo optimo ꝛ vl̄ter loq̄ndo ſic̄ ꝺr id qꝺ eſt ad finem eſſe in ſuo fine. Octau⁹ q̄ eſt omnib⁹ magis ꝓprie dict⁹ eſt q̄ ꝺr aliq̄d cē in vaſe ꝛ vl̄ter loq̄ndo ꝺr locatū in loco

Dubitabit aūt aliquis. vtrum vnū ꝛ idem aliud eſſe in ſeipſo contingit aut nihil. ſed omnia aut nulq̄ꝫ aut in alio eſſe. Dupliciter aūt hoc eſt. aut ꝑm ſe. aut ꝑm alterū. Cum em̄ ſint quedam partes totius ꝛ hoc in illis ꝛ illa in hoc. dicetur totum in ſeipſo eſſe. Dicitur aūt ꝛ ꝑm partes vt album. quia ſuperficies alba ꝛ ſciens. qz ratiocinatiuū. amphora q̄dem igitur non erit in ſeipſa neq̄ vinū. vini aūt amphora erit. Quāq̄ eſt in alio et in quo eſt. vtraq̄ eiuſdē partes ſunt idem. Sic quidem igit̄ cōtingit quidē aliquid eſſe in ſeipſo

¶ In hac ſeda pte ꝑncipali mouet pb̄us vnā dubitatiōne de q̄dam mō eſſendi in Et tria facit. ꝑmo ꝓponit queſtionē. diſtinctōem rādēdo ſubiūgēs. Scōo oñdit q idē nō ꝑt eſſe in ſeipſo ꝑmo p ſe Et tercio oñdit q idē nō ꝑt eſſe in ſeipo ꝑmo ꝛ p accēns. Quātū ad ꝑmū ꝺr. Dubitare ꝑt aliq̄s. Vtrū ꝓtingat vnū ꝛ idē eſſe in ſeipo vl̄ nō ſed oīa aut ſunt nuſq̄ aut ſint in alio Et rādendo ꝺr. q aliq̄d eſſe in aliquo ꝑt intelligi dupl̄r. Uno mō ꝑm ſe. alio mō ꝺr in ſeipo ꝑm alterꝝ. p hoc ꝺr q idem ꝑt eſſe in ſeipo ꝑm alterꝝ quod ſibi ineſt Et h̄ ꝓbat. ſ. c. qz totū eſt in ptibus ꝛ ptes ſunt in toto. ḡ totū eſt in toto. Q̄ aūt totum dicat̄ ꝓterea in toto eſſe p partes. qz ptes ſunt in toto. ꝓbat a ſimili. ꝗa totū denoiat̄ q̄nq̄ a forma partis. ḡ etiā ꝺr ineſſe rōne partis. Alīs ꝓbat. ꝗa homo tot⁹ denoiat̄ albꝰ ꝗa ſuperficies hois eſt alba. ꝛ tot⁹ homo ꝺr ſciens. ꝗa pars ei⁹ q̄ eſt anima eſt ſciens. eodē ḡ modo totū eſt in toto. qz pars tot⁹ eſt in toto. Et ſubdit pb̄s de q̄ toto ſit verꝝ dicere q eſt in ſeipo. Et vult q debet intelligi de toto hūte ptes q̄rum vna eſt in alia. ſicut ꝑz de amphora vini ſi accipiat̄ vt totū hūs ptes q̄rum vna eſt in alia. puta vinū in amphora. tūc ꝺr amphora vini eſſe in amphora vini p partem. ſed ſi amphora ꝛ vinū accipiūt̄ ꝓut ſunt ſegregata ſic q vnū nō deſignat̄ ineſſe alteri ſic̄ ꝓtinenti. ꝛ ſic etiā nō ꝺr totū. ꝛ ḡ non ꝺr amphora eſſe in amphora. nec vinum in vino. ꝛ ſic dicimus q aliquid eſt in ſeipſo ꝓpter alterum.

Primū aūt nō ꝓtingit. vt album in corpe. ſuperficies em̄ in corpe. ſcientia aūt in anima. ꝑm hec aūt ſunt appellatōes. cum ptes ſint ſicut in homine Amphora aūt ꝛ vinū cum ſeorſum ſint non ptes. Simul aūt cum ſint ꝓpter quod ſunt ptes erit idem in ſeipſo. vt albuꝫ in hoīe. q̄n̄ in corpe ꝛ in hoc q̄n̄ in ſuperficie. In hoc aūt nō amplⁱ⁹ q̄n̄ ꝑm aliud eſt. et altera ſpēcie hec ſunt ꝛ alterā naturā habet vnūqꝺ qꝫ ꝛ potētiā. ſuperficies q̄ꝫ ꝛ albū Neq̄ꝫ igitur inducti⁊ ue ꝯſiderantib⁹ nihil in ſeipſo videm⁹ ꝑm nullum ꝺeterminatoꝝ modoꝝ. Et rōne manifeſtū eſt. ꝗa impoſſibile eſt. Oportet em̄ vtraq̄ vtrūq̄ eſſe vt amphorā vaſq̄ ꝛ vinū eſſe. Vinū aūt ꝛ vinū ꝛ amphoram. ſi ꝯo ꝑmū ꝓtingit ꝛ ipm in ſeipo eſſe q ſi q̄dem maxime in alterutris eſſent. āphorā q̄dē acciperet vinū nō ꝑm q vinū ſz inq̄ꝫtum illa Et vinū inerit in amphora nō inq̄ꝫtū āphora ipa. ſz ꝑm q eſt illꝺ amphora Sedm q̄dē igit̄ q alterꝝ ſit manifeſtū ē. Alia nāq̄ ē rō ei⁹ qꝺ in q̄. ꝛ alia illius qꝺ in hoc.

¶ Hic pb̄us oñdit q idē nō ꝑt eſſe in ſeipo ꝑmo ꝛ p ſe ꝛ añq̄ hoc ꝓbet declarat ꝓus q̄d ſit eſſe in ſeipſo ꝑmo ꝛ p ſe. Secūdo facit ſuum oppoſitū oñendo videlz quando aliq̄d ꝺr in aliq̄ non p ſe ꝑmo. ꝛ hoc exēplariter. qz albū nō eſt ꝑmo in corpe ſed in ſuperficie. ꝛ qz ſuperficies eſt in corpe. ḡ ꝛ albū Et ſcia non eſt ꝑmo in hoīe. ſed eſt ꝑmo in aīa. ꝛ ꝑm has ptes fiūt denoiatōes totⁱ⁹ cum tūc ꝑtes ſint. vt ꝑz de hoīe q̄ gratia iſtaꝝ ꝓtiū ꝺr albꝰ ꝛ ſciēs. Eodē aūt mō amphora ꝛ vinū q̄n̄ ſunt diuiſa ſeorſum et vinū ꝛ non eſt menſuratū per amphoram tunc non ſunt partes ad inuicem. vt dicatur amphora vini vinum. ſed tunc āphora dicit̄ ſimplr̄ āphora. ꝛ vinū ꝺr ſimplr̄ vinū

Sed cū sunt simul z sunt mensurata vina per amphorā tūc sunt ambo vno noīe noīata. qđ est amphora vini. z etiam tūc pars eius dr amphora vini. qz vinū eo q̄ mensuratum est p amphorā vini dr amphora vini. z sic dicim⁹ iste bibit amphorā vini. z hoc nō est p se p̄mo idē esse in seipo vt p̄us dictū etiā est. Albū em̄ est in hoīe qz in corpe hois et est in corpore qz in superficie. sed albū est in superficie nō f̄m aliud. sed p̄mo. sed albū est in corpore z in homine nō per se primo. qz per aliud. scz p superficiem. que est alterius nature ab albedine. Ex quib⁹ omnib⁹ elicit q̄ illud dr esse in aliquo p̄mo z p se qđ f̄m se totum est in eo z nō p aliqđ extrinsecū. sicut vinū in vase. Quo sic premisso probat dupliciter q̄ nihil p̄t esse in seipso primo z p se inductiue vi/delicz z rōne. Inductiue ꝓbans dr. Inductiōe ꝓsideran/tibꝫ apparet q̄ nō est aliq̄d in seipso f̄m aliquē modū p̄de/terminatū. manifestuz em̄ est q̄ nihil est in seipo sicut pars in toto. qz nihil est suiꝑius pars rēijs. Rationē ꝓbat sic. Si aliquid esset in seipso per se primo. sequeretur q̄ am/phora esset vinū z amphora z vinū esset amphora z vinū et ꝓtinens p definitiōem esset idē cū ꝓtento. z econtra. sed hec sunt falsa z impossibilia. ergo illud ex quo sequitur. scz illud est q̄ idē sit in seipso p̄mo z p se. Maiorē z sequelam ꝓbat p⁹bus. qz amphora tūc caperet vinū nō f̄m q̄ definitur. vt vas p modū ꝓtinentis capiens vinū. sed potius p ut ipa est vinū. qz definitio sua est definitio vini. z ecōtra f̄m hypothesim. Nec etiā vinū esset in amphora f̄m definitionē ꝓpriam. put liquor ꝓtentus z mensuratus ab amphora. sed p hoc potius q̄ idē esset amphore. qz vna esset definitio vini z amphore. Minor ꝓbatur. qz alia est definitio amphore. alia vini. z vlter ꝓtinētis z ꝓtenti. alia est em̄ rō seu definitio eius qđ est. sicut in quo aliq̄d est vt in vase. Et alia eius qđ est sicut qđ est in alio.

Atuero neqz f̄m accīs ꝓtingit simul duo corpora in eodem erunt. Ipaqz em̄ amphora in seipsa erit si cuius natura receptiua est. hoc ꝓtingit in seipo esse Et adhuc illud cuius receptio. vt si vini vinuz. Qđ q̄dem igitur impossibile sit aliq̄d in seipso esse p̄mo manifestum est.

Consequēter ostendit p⁹s q̄ impossibile est q̄ idem sit in seipso p̄mo z f̄m accidens. Dicit em̄ sic. Atuero neqz f̄m accīs ꝓtingit idē esse in seipso hoc mō quo aliquid dr esse in aliquo sicut in vase vel loco. z hoc p̄mo z nō per aliud. Probat. qz si sic sequeret q̄ duo corpora eēnt simul in eodē loco. sed hoc est impossibile. Sequlam ꝓbat. qz illud dr esse in aliquo p̄mo. z tū f̄m accidēs qđ f̄m se totuz est in eo. rōne tū alicuius extrinseci. si g̃ amphora dicatur esse in seipsa p̄mo p accīs. tūc amphora f̄m ꝓpriā diuisionez erit in seipa p accīs. z iterū vinū erit in eadē. z sic duo corpora essent in eodē loco amphora z vinū. qz illud corpus cuius rō est esse receptiuū. sicut amphora. z illud cuius esset receptiuū essz in seipso. sicut vinū. si amphora dicat vini receptiua. Cū g̃ impossibile sit duo corpa eē in eo dē loco pz ipossibile est aliq̄d esse in seipo p̄mo

Qđ aūt zeno opposuit. qz si locus est aliquid. in aliquo erit soluere nō est difficile Nihil em̄ ꝓhibet in alio esse p̄mo locū. non tū in illo sicut in loco. sz sicut sanitas q̄dem in calidis z humidis. aut est sicut color in corpore passio. Quare nō necesse est in infinitum abire. Illud aūt manifestū quoniā nihil est vasis eius qđ est in ipo. Alterū em̄ p̄mo z qđ est z in quo ē ꝓpter quod nō erit vtiqz neqz materia neqz spēs locus. sed alterum illius em̄ aliquid existentis materia z forma. hec q̄dem igitur sunt opposita

Ista est tercia ps p̄ncipalis huius tercij capli. in qua p⁹s remouet quādā dubitatiōez de esse loci Dicēs q̄ ex dictis nō est difficile soluere rōnem quaz opposuit Zeno destruēs locū qñ dixit. Oīne qđ est. est in loco. g̃ si loc⁹ est est in loco. z ille iterꝫ in loco. z sic in infinitū. Quā soluēdo dr. qđ nō oē qđē in loco est. cuius verū sit q̄ loc⁹ sit. z etiā q̄ sit in alio. nō tñ est in alio sicut in loco. sz est in alio sicut sanitas in ꝓtēperantia calidi z frigidi. q̄ est sicut habit⁹ in equalitate ꝓplexionis. z est in aliquo sicut color in corpore qui est in eo sicut passio est in subiecto. z vlter sicut forma in materia Tūc ibi (Illud aūt manifestū) Soluit id qđ p̄us obiectū fuit de materia. ꝓstat em̄ q̄ habitudo loci ad locatū est habitudo vasis ad id qđ ē in vase. sz vas nihil est eius qđ est in vase. neqz materia nec forma nec ps neqz accīs. forma z materia sunt aliq̄d eoꝝ quoꝝ sunt forma z materia. g̃ materia z forma nō sunt loc⁹. Hec igit̄ sz q̄ opposita sunt z obiecta ab aliis de loco

Quid aūt forte sit locus sic fiet vtiqz manifestum Accipiamus aūt a ipo quecunqz videntur vere f̄m ipm inesse ipi. Significamus igitur locū esse p̄mum qđ ꝓtinet illud cuius est locus. z nihil esse rei. Amplius p̄mū neqz maiorē neqz minorē esse. adhuc autem neqz deficere vnicuiqz z separabilē eē. adhuc aūt oēz locū habere sursum z deorsum z ferri natura z manere vnūquodqz corporum in ꝓpriis. locis. hoc aūt facere aut sursum aut deorsum.

In hoc quarto capl'o p⁹s ponit ea q̄ sunt necaria p⁹ definitiōe loci inuestigāda. Et diuidit in tres ptes. In p̄ma ponit q̄nqz ꝓprietates loci. In scda ponit ꝓditiones q⁹ debet habere definitio loci inuestigāda. In tercia ponit q̄/dā alia p̄ambula ad notificādū qđ est ipius loci. Quātū ad p̄mā dr. Quid aūt sit locus fiet vtiqz manifestū si accerim⁹ ea q̄ insunt ei f̄m se. Quo p̄misso ponit q̄nqz ꝓprietates. Quaꝝ p̄ma est loc⁹ ꝓtinet illud cui⁹ est loc⁹. z nihil est ei⁹ scz locati. Scda loc⁹ ꝓpri⁹ est eq̄lis locato. ita q̄ nec est maior nec minor locato. Tercia loc⁹ nō deficit cuicūqz corpi sic q̄ aliq̄d corpus sit sine loco. z tñ separabilis est a q̄/libet. Quarta est. q̄ locus hz dr̄as positiōis. q̄ sunt sursuz et deorsum. z ille sunt f̄m motū naturalē distincte. Quinta. vnūqđqz corpoꝝ naturaliū mouet ad suū locū. cuz est extra ipm. z cū est in ipo naturaliꝫ q̄escit in eo. motus aūt et quies corpoꝝ q̄ habent naturalem motū vl̄ stz sursum vel deorsum

Suppositz aūt his reliqua ꝓsiderāda sunt Oportet aūt tentare intentōem sic fieri vt q̄d sit reddat. et queqz opposita soluant. z q̄ videnť loco inesse insunt et ap̄li⁹ discolie cā z oppositoꝝ circa loca manifesta erit. Sic em̄ vtiqz pulcherrime demōstrat vnūqđqz

Ista est scda ps huius capli. in qua ponit ꝓditiones req̄sitas ad hoc vt definitio loci sit sufficiēs. z etiam quelibet alia definitio. Ponit aūt quattuor ꝓditiones. Quaꝝ p̄ma est. q̄ definitio loci debet esse talis vt p eaz sciat qđ sit loc⁹ f̄m substātiā. Scda vt p eā soluātur q̄cūqz sunt opposi/

ea de loco. Tercia vt p eam manifestent omia q̄ sunt in loco. Quarta vt discolie. id est cause difficultatis t ptradictiois sciūtur. t manifesta fiant ea q̄ opponūt a discol' circa locū. hoc em̄ mō pulcherrime demōstrat vnūqōq;

Primū q̄dē igit oportz intelligere q̄ nō quereretur locus nisi motꝰ aliq̄s essz fm locū. ppter hoc em̄ t celū maxime in loco esse opinant. qō semp in motu est Vmōi aūt aliud q̄dē eē locimutatio. aliud vero augmentū t decrementū. Et nāq; in augmento t decremento trāsmutat. t qō pus erat hoc iterū trāsmutatur in maius t minus

Jsta est tercia ps principalis huius capli. in qua phs ponit quattuor pambula ad inuestigādā loci definitōem deseruiētia. Primū est. q̄ oportz intelligere q̄ nō q̄reret locus nisi esset motus fm locū. ppter hoc multi dixerūt maxime celū eē in loco. qz semp est in motu. Et subdit. q̄ differēter scitur locus ex motu. qz p se pmo scit ex motu locali. sed ex motu augmentatōis t diminutōis scit ex pñti inq̄stū illud qō auget vel diminuit mutat locum. qz qō augmentatur accipit maiorem locum. t qō diminuit accipit minorem locum.

Est aūt qō mouet aliud q̄dez p seipm actu. aliud vero fm accns. Jpius aūt qō fm accns est alia q̄dē ptingētia moueri p se vt partes corpis. t in naui clauus. Alia vero nō ptingentia. sed sp fm accns: vt albedo t scientia Hec em̄ sic transmutāt locū. quia id in quo sunt transmutatur.

Hic ponit phs secm pambulū. t est. Eoz q̄ mouētur localiter. q̄dam mouētur p se in actu. sicut qōlibet corpus Quedā vo p accns. Et hoc dupl'r. qz quoddam mouet p accidēs. quod tñ ptingit aliq̄n p seipm moueri. sicut digitus in manu. t vlter pars in toto. qz in toto existētes mouentur partes p accns. sed separate mouētur p se. Quedā vero mouētur p accidēs sic q̄ nō sunt nata aliquādo moueri p se. t illa inseparabilia sunt ab eis in quib' sunt. sicut accñtia in corporib' motꝫ. vt albedo t scia. Hec em̄ nō trāsmutāt locū nisi p illa in q̄b' sunt.

Oīm aūt dicimꝰ esse sicut in loco in celo. qz in aere. hic aūt in celo. t in aere aūt nō oīm. sz ppter vltimū ipm. t ptinens in aere esse dicimꝰ. Si em̄ oīm aer locus non equalis erit. vniuscuiusq; locus t vnū qōq; locatū. Videt aūt hmōi pmū in quo est.

Hic ponit terciū pambulū. et est. q̄ nihil est in loco comum nisi rōne loci ppij. Probat qz dicimus aliq̄d esse in celo. qz est in aere. t aer est in celo. t in aere dicimus ipsuz esse. nō oīm. sed ppter vltimū aeris qō est superficies cōcaua aeris ptinens locatum. Si em̄ totus aer esset locus. tunc locus nō esset equalis locato Ex quo infert phs q̄ locus est aliquid huius. scz locantis in quo est primum et continens proximum

Cū q̄dē igit nō diuisum sit ptinens. sed ptinuum Nō dicimꝰ esse in illo sicut in loco. sz sicut pars in toto. Cū vero diuisum sit t ptactū in pmo q̄dā vltimo ptinētis. qō neq; ps est ipius qō est in ipo. neq; maiꝰ distātia. sz equale. Jn eodē em̄ vltima ptingentium Et cū ptinuū q̄dē sit nō in illo mouet. sed cū illo Diuisum aūt in illo t siue moueat ptinēs siue nō nihil minus. Amplius cū nō diuisum sit sicut pars in toto dicitur. vt sicut in oculo visus. t in corpore manꝰ Cū aūt diuisum est vt in cado aqua t cypho vinuz Manus quidē em̄ cū corpore mouetur. aqua autez in cado.

Hic ponit quartū pambulū dicēs. Qñ ptinens pmū et primū nō est diuisum a ptento. sz ptinuū ei tūc ptentū nō dz esse in eo sicut in loco. sed sicut pars in toto. Sz cuz ptinens est diuisum a ptento habens ptactū ad ptentum in pmo quodā fine primo. scilz in superficie vltima ptinentis. nec est pars eius qō est in ipso. nec distātia q̄ est inter terminos superficiei ptinentis est maior q̄ sit distātia que est inter terminos superficiei cōtente. sed equales. tūc dz esse in ipso sicut in loco. Probat duab' rōnib'. pma qz ptentum ptinuū ptinenti nō mouet in ipo ptinente. sed solum mouet cū eo. sed locatū pt moueri m loco. siue ptinēs moueat siue nō.. q̄ locus nō est ptinēs ptinuū locato. sed diuisum a locato. Scda rō. qñ ptinens nō est diuisum a ptēto. tūc ptinens dz esse in ptento sicut pars in toto. sicut visus in oculo t manus in corpe. sed qñ ptinens est diuisuz a ptento. tūc ptinens nō dz esse in ptento. sed ecōuerso cōtentū dz esse in ptinente sicut aqua in vase siue in cado. et sicut vinū in cypho. sed locatū est in loco sicut vinū in vase. t nō sicut pars in toto. sicut pz ex motu eoz. qz manꝰ mouet cū corpore. aqua aūt vel vinū in cado. sequtur q̄ locus est ptinens diuisum a ptento

Jam igitur manifestū ex hīs quid locus. fere em̄ quattuor sunt. quoz necesse est locū vnū aliquid eē. Aut em̄ forma aut materia est. aut spaciuz aliquod in medio extremorū. aut extrema si non est spacium nullū preter impositi corporis magnitudinē. Horū aūt q̄ tria nō ptingat esse manifestū est.

¶ Jn hoc q̄nto cap'lo Aristo. ex p̄dictis ponit definitionē loci inuestigando eā p partes ponendas in definitione. Et diuidit in tres partes p̄ncipales. In pma inuestigat genus loci. Jn scda dzñam inferendo loci definitōem Jn tercia declarat definitōez loci. Prima pars diuidit in duas particulas. Jn pma facit qō dictum. Jn scda infert difficultatē cognitōis loci assignādo causas difficultatis. Quantum ad primum vult Aristoteles dicere q̄ nō est in alio genere q̄ continentis termini siue finis extrinseci et proximi. Probat sic. quia sunt quattuor in quorum genere ponebatur locus ab antiquis. quia aut locus est forma. aut est materia. aut spacium seu medium extremoz aut extrema continenentia. id est extremitas corporis continentis. si forte negetur esse aliquod spacium separatum extra corporis magnitudinem. sed locus non est aliquod trium. ergo relinquitur q̄ est quartum. scz extremitas corporis ptinentis. Qz aūt nō sit aliqō primoz trīū manifestum erit ex dicendis.

Sed propter id qō ptinet videtur forma esse Jn eodem em̄ sunt extrema ptinentis t ptenti. Sūt q̄dem vtraq; termini. sed non eiusdem. sed speciei quidem rei. locus aūt ptinentis corporis.

Hic phat minorē rationis pretacte Et primo q̄ locus non sit forma. per hoc q̄ destruit rationem propter quaz credebant antiqui locum esse formam. quia locus ptinet

et terminat. z forma ptinet z terminat. ꝓter hāc siltudi/
nē ꝓcludebāt ꝙ locus sit forma. videl eñ esse in eodez. h̄
est simul extremitas ptinētis z ptenti. in hoc ꝙ vtrūq; ter
minat magnitudinē corpis ptenti. Quā rōnez sic destru
it ꝑm expositōem Alberti. ꝙ nō sunt termini eiusdē corpo
ris vt ptes sunt. qz spēs seu forma est pars rei locate. locꝰ
aūt est pars rei ptinentis

Sed ex eo ꝙ mutaī multotiens mancte ptinente
ptentū z diuisum. vt ex vase aqua ipm mediū cē ali
quid videt spacium tanq; aliqd sit ꝓter corpus qđ
transfertur. hoc autem nō est. sed contingens incidit
corpus eorum que transferūtur. z que per se apta na
ta sunt contingere.

Hic Aristo. ꝓbat ꝙ locus nō est spaciū seu distātia q̄
mediat inter extrema loci. Et duo facit. Primo destruit
rōnē mouētē eos. Secdo ꝓbat ꝙ nō est locus spaciū illud
inter extrema loci. Quantū ad ꝑmū ōr. ꝙ locus videt esse
spaciū intermediū separatū a quolibet corpore. qz locꝰ exi
stimaī immobilis idē manens exeūte vno corpe z alio ingre
diente. putabāt eñ ꝙ in eodē loco numero in quo nūc est
aqua. postea erit aer. cū ergo nihil manet idez numero qñ
successiue mouent z sibi succedūt duo corpa nisi distantia
que est inter latera corporis ptinentis. videt ꝙ locus sit h̄
spaciū ꝓter corpus qđ distantia sue quantitis implet hoc
spaciū. Ad qđ rūdet ꝓbus. ꝙ hoc nō est verū. qz inter ter
minos loci incidit corpus vndiq; ptingens latera locātis
et terminos loci. eo ꝙ corpus incidens in locū est de nume
ro eoꝝ q̄ nata sunt se ptingere. g̃ nō est aliq; distātia inter
termios loci nisi illa distātia aut dimēsio q̄ē locati corpis

Si aūt aliqđ esset spaciū aptum natū z manens
in eodem loco. Infiniti vtiq; idem essent loci. transi/
mutante eñ aere z aqua idem facient oēs partes in
toto ꝙ q̄dem oīis aqua in vase. Simul aūt erit et
locus transmutās. quare erit loci alius locus. z mul
ti loci erūt simul. Nō est aūt alius locus partis in q̄
mouetur. cū totuz vas trāsmutatur. sed idem in quo
eñ est ꝓmutatur aer z aqua. aut partes aque. sz nō in
quo fiūt loco q̄ pars est loci. q̄ est locꝰ totius celi.

Consequenter Aristoteles ꝓbat locū nō esse spacium
dicens. ꝙ si aptum natū esset aliquod spaciū diuersum a
locato manēs in seipso cū spacio locati intra terminos lo
ci. tūc sequeretur ꝙ infiniti essent loci. Sequelā ꝓbat. qz
sicut se habet illud spacium ad aliquod corpus. ita se habe
bit ad partes illius corporis. sed partes cuiuslibet corpo/
ris sunt infinite. ergo illa loca partiū infinitaꝝ sunt infini/
ta. Minor est nota. Maior ꝓbat. qz sicut totū est ꝑ se in
loco illo ita partes z quelibet ps ē ꝑ se. Si eñ essz partiuz
p accidens hoc esset ideo. qz ipm esset terminus vel dimē
sio alicuius totius. quod non est si saltem ponatur separa/
tum. z sic eodem modo respiceret totū z partes. z si in vno
loco sunt infinita loca infinitum actu est. Et hoc quod di
ctum est in ꝓbatōne sequele. quā modo quo dictum est
deduxit venerabilis Albertus. ꝓbat ꝓbus exemplari/
ter in litera dicens. Sicut quādam distantiam habent to
tus aer z tota aqua in spacio separato per se. ita eandem
per similem modum distantie in partib⁹ illius spacij habe
bunt partes oēs in toto. qz ſm veritatem nō sunt par/
tes spacij. sed sunt separata spacia infinita. Et illam ꝓse/
quentiā seu sequelā ꝓbat venerabilis Albertus adhuc
alijs duab⁹ rōnibus. que videantur in ꝓmento. Secūdā
rō qua hoc idem probat ꝓbus est. Si locus esset distan/
tia inter latera alicuius ꝓtinentis sequeretur ꝙ locus essz
mobilis. z ꝙ loci esset locus. z multa loca in vno loco. qđ
est incōueniens. Sequela ꝓbatur. qz transmutato ali/
quo ꝓtinente necesse est ꝙ transmutetur illa distātia que
est inter latera illius ꝓtinentis. Et qz posset aliquis di
cere. ꝙ si partes sunt infinite. vt supponitur in prima rōne
tūc adhuc sequitur ꝙ necesse sit ponere loca infinita. Ad
quod respondet ꝓbus. ꝙ nō. qz exquo locus non est spaciū
separatum nō deberur cuilibet parti locus. qz idez locus est
locus per se totius z partis per aliud. qz in quo mouetur
totum per se mouetur z pars cum toto. sicut quādo vas
transmutatur tūc in ipo transmutatur locatum z partes
eius. qz aer z aqua transmutāt motu eius in quo sunt
et similiter partes eorum. quia retento loco priori nō mo
uent in aliū locū q̄ sit locus vel pars spacij totius. quod
est inter circūferentiam celi

Et materia autem videtur vtiq; esse locus. si in q̄
escenti aliquis consideret. z nō in separato sed conti
nuo Sicut eñ si alteretur hoc q̄dē vtiq; nūc ē albū
nūc autem nigrum. z nūc quidem durum. olim autē
molle Unde dicimus aliquid esse materiam. sic z lo
cus ꝑ talem quādam videtur ē ꝓhantasiam Uerū
tñ illud quidez qm̄ quod nūc est aqua prius erat aer
Locus aūt qz vbi nūc est aqua ibi erat aer Sed ma
teria q̄dem sicut dictuz est in ꝓdicb⁹ neq; diuisa est a
re neq; ptinet. locus aūt vtraq;.

Hic Aristoteles probat locum non esse materiam. Et
primo ponit rōnem ꝓpter quam ponitur locus esse ma
teria. Et est in effectu ista Materia est illud i quo sibi suc
cedūt diuerse res siue forme Et locus est in quo succedūt
sibi diuerse res siue corpora. ergo locus est materia. Añs
ꝓbat. qz in alteratōe idē qđ ꝓus fuit albū nūc est nigruz. z
qđ nūc est durū aliquādo fuit molle. z vna numero ma/
teria manet in tali successione formarū. z sic locus mate/
ria videtur esse ꝑ silem huius phantasiam z apparentiaz
Quā ꝓbus soluit dupl̄r. Primo qz quādo in loco īmobi
li exeūte aqua fit aer. tūc dicimus ꝙ vbi ꝓus fuit aqua ibi
nūc est aer. z quādo ex materia aque fit aer tūc est aliꝰ mo
dus loquēdi. qz tūc dicimus ꝙ aqua est corrupta z aer est
generatus. Secdo soluit ponēdo aliam difficultudinē dicēs
ꝙ materia nō est diuisa a re cuiꝰ est materia nec ptinet. sed
locus est separatus ab eo cuiꝰ est locꝰ z ptinet ipm cuiꝰ ē locꝰ

Si igitur nihil horum trium locus est. neq; spēs
neq; materia neq; spacium aliquod. sed semper est al
terum ꝓter id quod est rei distantia. necesse est locū
esse reliquū quattuor terminum ptinentis corporis
Dico autem contentuz corpus. quod mouetur ſm
loci mutationem

Hic Arist. resumēdo ꝑ modū ꝓditōalis. cuiꝰañs est
ꝓbatū inferr ꝓncipale intentū q̄d scz locus sit ſm genꝰ di
cens. Si igit locꝰ nō est aliqđ horꝝ trīū nec forma nec ma
teria. neq; spaciū separatū ꝓter id qđ est rei locate distantia
tūc necesse est locū ee reliquū ex q̄tuor ꝓbus notatꝫ. videlz
terminū siue superficiē corpis ptinētis. Et ne aliqs ꝑ ptēm
corꝰ intelligat aliqđ spaciū mediū subiungit ꝓbs. Dico
aūt ptentū in loco qđ mouet ſm locimutatōem.

Uidetur aũt magnũ aliq̃d ⁊ difficile accipi locꝰ. ⁊ ꝓpter hoc ꝙ appareat materia ⁊ forma. ⁊ ꝓpter hoc q̃dem ꝙ in q̃escenti ⁊ ꝺtinenti fit transmutatio eius qꝺ̃ fertur. ꝺtingere eñ videt spaciũ mediũ aliq̃d aliud a motis magnitudinibꝰ Proficit aũt aliq̃d ⁊ aer apparens incorporeus esse. Uidet eñ nõ solũ terminus vasis eẽ locꝰ. sz ⁊ qꝺ̃ est mediũ tanc̃ vacuũ

In hac secũda ꝓticula ꝑme partz ꝑncipalis infert ꝓbs difficultatẽ cognitõis loci dicens. ꝙ videt aliqꝺ̃ magnuz et difficile accipere q̃d locus sit ꝓpter hoc ꝙ apparet eẽ materia ⁊ forma. Et q̃dam dixerũt ipm esse spaciũ separatũ a loco ⁊ vase. qꝺ̃ aliud est a magnitudinibꝰ motis. ꝓpter hoc ꝙ trãsmutatio eius qꝺ̃ mouet fit in vase q̃escẽte ⁊ manente. Et ꝺr ꝓbus. ꝙ ad hoc ꝺm multũ ꝑfecit aer apparens eis incorporeus. ꝓpter hoc eñ ꝙ cũ vas erat plenum aere videbat eis esse vacuũ. ideo nõ solũ terminis vasis sz spaciũ intermediũ qꝺ̃ aer accipiebat dicebant esse locum tanc̃ vacuum.

Est autẽ sicut vas locus transmutabilis. sic locus vas ĩmobile. Unde cuz q̃dem in eo ꝙ mouetur moueatur ⁊ mutetur qꝺ̃ intus. vt in flumine nauis tanc̃ vase magis vtitur q̃z loco ꝺtinenti. vult aũt ĩmobilis locus esse. Unde oĩs fluuius magis locꝰ est. qz ĩmobilis oĩs. Quare terminus cõtinentis ĩmobilis ꝑmũ hic est locus

In hac scꝺa parte inuestigat secũdam diffinitõis. vi3 delz ꝙ locus sit ĩmobilis dicẽs. ꝙ locus transmutabilis ẽ sicut vas. locus aũt q̃ est sicut terminus est ĩmobilis. Et quo habetur ꝙ duplex est locus. q̃dam q̃ est ꝙ se terminꝰ siue superficies ĩmobilis. ⁊ ille est locus simpliciũ corpoꝝ siue elementoꝝ. Quidã vero locꝰ est sicut vas. ⁊ ille est mobilis. Uñ ꝺr ꝓbus ꝙ cũ aliq̃d mouetur cũ loco in quo est sicut nauis in flumine mouet. tunc magis mouet in eo sicut in vase c̃ sicut in loco continente. locus eñ de sua rõne vult esse ĩmobilis. Et si dicatur flumen esse locus nauis tũc ꝓuenientius dicet totũ flumen esse locus nauis c̃ superficies fluminis q̃ ꝺtingit nauem. totũ eñ flumen est ĩmobile ⁊ mouetur ꝑtes. ⁊ ideo partes sunt sicut vas et totũ est sicut terminus ĩmobilis. Ex q̃bus ꝓbus infert diffinitionem loci dicens. ꝙ locus est terminus ꝺtinẽtz ĩmobilis ꝑmum

Et ꝓpter hoc mediũ celi ⁊ vltimũ ad nos circularis locimutationis videtur esse. Hoc q̃dem surs̃um. illud vero deors̃um maxime oĩbꝰ ꝑprie. qz hoc q̃dẽ semꝑ manet. Circulo eñ vltimũ similiter se habens manet quare qm̃ qꝺ̃ leue q̃dem surs̃um fertur natura qꝺ̃ vero graue deors̃um. Qꝺ̃ q̃dem eñ ad mediuz ꝺtinens terminus deors̃um est. ⁊ ipm mediũ. Qꝺ̃ vero ad vltimũ surs̃um est ⁊ ipm vltimũ Et ꝓpter hoc planũ videtur esse quoddã ⁊ sicut vas locus ꝺtinẽs Amplius simul cum re quodãmodo locus est. simul eñ finis est ⁊ locus

In hac tercia parte ꝑncipali declarat diffinitõnem loci. Et ꝑmo ꝙ locus sit ĩmmobilis in effectu sic ꝓbat De otium celi scz centrũ ⁊ vltimũ celi quo ad nos. qꝺ̃ est ꝺcauũ lune seu ꝺcaua superficies celi vltima maxime dicuntur loca. sed illa duo sunt ĩmobilia. g̃ de rõne loci est ꝙ sit ĩmobilis. Qz aũt illa duo maxime dicãtur loca ꝓbat. qz centrũ ꝺr locus deors̃uz ad quẽ mouent grauia. ⁊ vltimũ celi ꝺr locus surs̃um ad quẽ mouentur leuia. Qz autẽ illa duo sunt ĩmobilia pz. qz centz semꝑ manet ĩmobile. ⁊ licet vltimuz celi semꝑ moueat circulariter. tñ manet semꝑ in eadẽ distantia ad centz. Sedo ibi. Et ꝓpter hoc ꝓbat ꝙ locus sit terminus. qz locus cõtinet sicut vas. sed vas ꝺtinet ꝑm suã superficiem. ergo corpus cõtinens seu locãs ꝺtinet ꝑm suã superficiẽ. ⁊ sic locus est terminus corpis cõtinentis. Tũc ibi (Amplius sil'cũ re) Probat ꝙ locus sit ꝑmũ ꝺtinẽs. Et ꝓt sic formari rõ. Illud est ꝑmũ ꝺtinens qꝺ̃ est simul cũ ꝺtento. sed locus est simul cuz locato. ergo locus est ꝑmũ ꝺtinẽs locatũ. Probatõem minoris ponit qũ ꝺr ꝙ fines locãtis ⁊ locati sunt simul. Alb. tñ exponit hoc vltimũ ꝺtra ponentes vacuũ.

Cui q̃dez igitur corpori ĩnest aliq̃d extra corpus ꝺtinens. Hoc ipsum in loco est. cui vero nõ minime Unde ⁊ si aqua fiat hmõi partes q̃dez mouẽtur ipsius. ꝺtinẽtur eñ subinuicẽ. Oĩs aũt est tanc̃ quod mouebitur ⁊ tanc̃ nõ. sicut eñ tota simul locũ non mutat. Circulariter eñ mouebit. partiũ eñ hic locꝰ ⁊ surs̃um q̃dem ⁊ deors̃um nõ. circulo eñ q̃dã q̃dẽ mouent. alia vero surs̃um ⁊ deors̃um quecũq̃ hãbẽt densitatem et raritatem

Istud est sextuz caplm. in quo ꝓbs determinat q̃ corpa sint in loco ⁊ q̃ nõ. Et ꝓt diuidi in tres partes. In ꝑma ostendit qꝺ̃ corpus dicatur esse in loco innuẽdo duos modos essendi in loco. scz ꝙ se. ⁊ ꝑm partẽ. In scꝺa ponit alios duos modos essendi in loco. q̃ accipiũtur penes actũ et potentiã. In tercia ponit alios q̃ sumũtur penes ꝙ se. et ꝙ accñs. Quantũ ad ꝑmã partẽ ꝺr ꝓbs. ꝙ illud corpꝰ est in loco ꝙ seqꝺ̃ hz corpus extra se circũdans ⁊ ꝺtinens ipm. sed corpus nõ habens extra se corpus circũdãs ⁊ cõtinens nõ est in loco ꝙ se. Et hoc declarat ꝙ exemplum: dicens. Si ponamus ꝙ celũ sit aqua. ⁊ habeat partes mundi sub se distinctas. sicut celũ hz sub se spheras inferiores et elementa. tũc partes aque que sunt partes mũdi ꝺtente sub aque sphera mouebũtur in loco. eo ꝙ cõtinent sub inuicẽ. sicut sphere orbiũ sub orbe ꝑmo. ⁊ sphera elemẽtorũ ꝺtinet sub sphera lune. totuz aũt qꝺ̃ est aqua ambiens totũ quodãmodo mouet ⁊ quodãmodo nõ mouet. Nõ eñ mouet ita ꝙ totus locus simul transmutetur. qz oportet ꝙ totus mundus ferretur de loco ad locũ. circulariter aũt mouet ꝑm quasdã ꝑtes q̃ sunt orbes. qz motus circularis est motus illaꝝ partiũ mũdi q̃ sunt orbes. Mouebit aũt surs̃um ⁊ deors̃um rõne suaꝝ partiũ leuiũ ⁊ grauium ergo q̃dam partes mũdi mouẽtur circulo. alie ꝙ surs̃um et deors̃um. quecũq̃ hũt densitatẽ ⁊ raritatẽ ex frigido cõ densante. ⁊ calido rarefaciente

Sicut aũt dictuz est. alia q̃dem sunt in loco ꝑm potentiã. alia ꝙ ꝑm actũ. Uñ cuz q̃dem ꝺtinuũ sit sit qꝺ̃ est silis partis ꝑm potentiã in loco partes sunt Cum aũt separata q̃dẽ sunt tãgũt autẽ se. sicut collectio ꝑm actum sunt

In hac scꝺa parte ponit alios duos modos essendi in loco Dicens. sicut dictũ est ꝓus. eorũ que sunt in loco. q̃dam sunt in loco ꝑm potentiam. ⁊ quedã ꝑm actũ. Dic

bat.quia quãdo est aliquod corpus ꝓtinuũ quod ẽ simi liũ ptiz illud totũ actu in loco est.partes aũt ꝓtinue ma nẽtes in ipo stz in loco poña Si ãt diuidaf totũ 7 ptes se parenf a toto.tunc erũt actu in loco. Est aũt hoc vez (in quit Albertus) de toto 7 partib simulib plus q̃ de dissi milib.quia dissimiles partes etiam qñ sunt in toto vidẽ tur habere quandã diuisionẽ.et ideo magz sunt in loco q̃ partes similes.

Et alia q̃dez ꝑ se sunt.vt oñe corpus aut ꝑm lo ci mutationem aut augmentũ mobile alicui ꝑ se Celum aũt sicut dictũ est nõ est alicui totuz neq; in aliquo est Sic̃dem nullũ continet ipm corpus. ꝑm autem q̃ mouetur sic.sic 7 locus est ptibus. Altera eñ ab altera habita ptiũ est. Alia vero ꝑm accñs.vt anima 7 celũ. Partes eñ in loco quodãmodo oẽs sunt. In eo eñ q̃ circulariter sunt continet alia aliã Unde mouef circulariter solũ qd̃ sursum est. Oñe aũt nõ alicubi est.quod eñ alicubi ipm aliquod est et adhuc aliquid oportz esse extra hoc in quo qd̃ cõ tinet.Extra aũt oñe totum nihil est

¶Hec est tercia pars huius capituli. in qua ponit alios modos essendi in loco. Dicẽs. Eoꝝ q̃ sunt in loco.alia sunt in loco perse.alia per accidens. Per se in loco.est oẽ corpus quod mobile est ꝑm illã mutationẽ in quavere lo cus mutaf.et ea que augentur et diminuunf. Celũ autẽ vt dictũ est totũ nõ est in loco per se.nec in loco q̃dam.eo q̃ nullũ corpus ipm circũdans ꝓtinet ipsuz sub quo mo uearur.sed partib ꝓuenit esse in loco.partes ãt voco (in quit Albertus) orbes inferiores.eo q̃ altera istaꝝ partiũ habita 7 dispositia sit sub altera. Scõm accñs vero sunt in loco sicut aia 7 celum.sed differenter inqt Albertus.qz aia est in loco.quia subiectũ eius est in loco. Celũ aũt sa premũ est in loco.qz cẽtrum eius est in loco. Sz partes ce li inquit phus sunt quẽadmodũ omnes in loco.ex h̃ eñ q̃ circulariter ordinate sunt vna ꝓtinet aliã.et id quod ẽ sursuz circulariter mouef tm̃ circa locũ. Et q̃ infert phs q̃ oñe siue totũ quod oñia circũdat nõ est in loco per se qz qd̃ est in loco p se.est quodãmodo in alio.7 oꝑtet q̃ ali ud ab ipo corpus sit extra ipm in q̃ continetur. sed extra totuz quod vocatur oñe.et est mũdus ratõe vltime sphe re.nihil est.

Et ꝓpter hoc oñia in celo sunt. Celum eñ in q̃ oñe est.fortassis est. Est aũt locus non celum.sed ce li quiddam vltimũ 7 tangens mobilis corporis ter minus quiescens.7 ꝓpter hoc quidez terra in aqua Nec vero in aere.hic aũt in ethere.ether vero in celo celum autẽ nõ amplius in alio.

¶Hic phus infert corollarie.q̃ oñia dicunf esse in celo quia celũ dz oñe quod ambit oñia. et oia ordinãtur ad ipm Et quia posset aliqs dubitare.an celuz esset loc? Respõdet q̃ ꝓte loquẽdo celũ nõ est locus.sed celi vlti mũ in descẽdẽdo.7 hoc est vltimũ lune quod ꝓtingit corꝑ pus quod mouetur motu recto.et est terminus quiescẽs et quia ꝓcauũ orbis lune est locus ignis .ꝓpter hoc terra locatur in concauo aque.et aqua in concauo aeris.aer ve ro in concauo etheris.quẽ pythagoras vocabat ignem. Ether vero locatur in concauo orbis lune.quod est celũ Celũ ꝓo ꝑm se totũ nõ amplꝰ locaf in alio

Manifestũ ãt ex hiis q̃niam 7 dubitationes om nes soluũtur sicutiq; dicto loco.neq; eñ simul aug mentari necesse est locum.neq; puncti esse locũ.neq; duo corꝑa in eodem loco.neq; spaciuz aliquod eẽ corꝑoreum loci mediũ. corpus aũt contingẽs quod cunq;.sed non spacium corꝑis.7 est locus alicubi nõ sic in loco.sed sicut terminus in finito.nõ eñ oẽ qd̃ est in loco est.sed mobile corꝑ

¶Istud est septimũ capitulum.in quo ex hiis que dicta sunt circa diffinitõz loci. phs soluit dubitatões ꝓius in ductas de entitate loci. Et diuiditur in duas partes In ꝑma soluit ratões ꝓbãtes locum nõ esse.que posite istz in ꝑmo capitulo. In secũda dat causam cuiusdam ꝓpri etatis posite in quarto capꝰo. Quantũ ad ꝑmam ꝑmissa ꝓtinuatõe iam dicta soluit pluꝝ ratões.et ꝑmovltimã qua dictum fuit.q̃ locus si esset.esset corꝑus.eo q̃ auge tur cum locaro. Dr ergo q̃ loco accidit augeri ꝑ accidens et nõ per se.ideo nõ seq̃tur q̃ sit corꝑus. Eodẽ modo sol uit scõam.quia nõ seq̃tur puncti esse locum vel linee.nisi daretur locꝰ esse corꝑus. quia corꝑz est locus tãtum p se.sed dimẽsionũ nõ est nisi per accidens. Per hoc soluit etiam ꝑma.quia nõ seq̃tur q̃ duo corꝑa essent in eodẽ loco.quia locus nõ est corꝑus.nec est distãtia trinã hñs dimẽsionem Unde corꝑus ꝓrentum in loco cõtingit vn̄ dicq; mediũ.quod exponẽs Albertus addit. Mediũ au? tem dico quod est intermediũ finis qui est locus 7 nõ est locus spacium intermediũ. Quintã soluit. dicẽs q̃ locus est in aliquo.sed nõ est in aliquo.vt locatum in loco. sed si cut accñs in subiecto.subiectũ eñ loci est corꝑus locans sed est sicut terminus in eo.cuius est terminus.siue eius quod finitur loco. Nõ eñ oñe quod est in loco est.sz mo bile corꝑus per quod intelligit Albertus mobile motu recto.

Et fertur igitur in suũpsius locũ vnũquodq; ra tionabiliter Quod eñ consequenter 7 quod tangit non vi ꝓximũ est Et simul apta nata impossibilia sunt. Que vero tangunf 7 actiua 7 passiua sunt ad inuicem. Et manet igitur natura in ꝓꝑio loco vnũ quodq; rationabiliter Et nanq; hec pars in toto lo co.sicut dimisibilis pars ad totũ est.vt cũ aliqs mo uet aque aut aeris partem.

¶Ista est secũda pars ꝓncipalis huius capituli.in qua phs ponit causam quinte ꝓpetatis loci posite in quar? to capitulo Et duo facit.ꝑmo facit quod dictum est.secũ do assignat causam ꝓpter quã locatum est simile locã ti. Quãtum ad ꝑmum assignat causam ꝑme partis qui? te ꝓprietatis.scilz quare vnũquoq; naturaliter mouetur ad suum locũ.cũ est extra ipm. et vult q̃ causa illius est cõuenientia et naturalis similitudo inter corꝑus natura le 7 suũ locum naturalem.corꝑus eñ naturale 7 suus lo cus sunt eiusdẽ nature. Et hoc sic ꝓbatur. Quia oñe quod ꝓsequẽter se habet ad aliud.7 tangit ipsum nõ per violẽtiam est eiusdem nature cũ eo quod tangit.sed corꝑ pus naturale ꝓseq̃tur suum locũ naturalem 7 ꝓprium.7 tangit ipm per nõ violentiam.ergo corꝑus naturale est eiusdem nature cũ suo loco. et per ꝓsequẽs illa ꝓuenitẽtia et similitudo est causa quare vnũquodq; mouef ad suuz locũ naturalem quãdo est extra ipm. Dicitur aũt notan

ter in rōe que tangūt se nō per violentiā. qz illa que se tangūt per illa sunt actiua z passiua. et habent repugnātiam quare vnū recedit ab alio. Causa aūt secūde partis ꝓpōnis scz q quodlibet rationabiliter quiescit in suo loco ꝓprio est ista. quia sicut se habet pars ad totū. ita locatus ad locū. sed pars diuisibilis a toto quando ꝓiūgitur toti quiescit in toto. ergo locatum in loco. Maior fundat in simili. quia licet locus et locatum nō sit pars z totum adinuicem. habent tamē similitudinē cum parte et toto. Minorem probat exemplariter. quia si quis ab aqua vl aere remoueat partē nō ꝙescit donec ꝓiungat toti.

Sic autem et aer habet ad aquam vt materia ei⁹ hic autem species. Aqua quidem materia aeris. aer autem sicut actus quidam ipsius Aqua em̄ potētia aer est. aer vero potentia est aqua alio modo. Determinandum autez de his posterius est. Sed propter tempus necesse est quidem dicere Incerte autem nunc dictum tunc erit certius. Si igit idez materia et actus. aqua em̄ vtraq. Sed hoc quidem potētia illud vero actu Habebit itaq sicut pars q̄dāmodo ad totum. Unde et his tactus inest. copulatio aūt cum vtraq actu vnū fiant. Et de loco q̄dem. et quō est quid est. dictū est.

¶ Hic assignat causam ꝓpter quam locatum est simile locanti. Et vult istam assignare causam Locatū et locⁿ habent se sicut materia z forma. sed materia z forma habent similitudinē seu ꝓportionem perfectibilis z perfectōnis. ergo et locatum z locus. Maiorem probat phūs. quia sicut se habet aqua ad aerem. ita se habet locatus ad locum. sed aqua est vt materia aeris. z aer vt forma aque ergo locatum et locus habent se sicut materia z forma. aqua em̄ est sicut potentia et materia aeris z corruptio eius. Aer aūt sicut actus et generatio aque. Et quia posset aliquis dicere. q sicut aqua est in potentia aer. ita aer est in potētia aqua Ad h̄ respōdet phūs Dicens q h̄ est alio modo potentie. quia per circularem gñatiōem elementorum. Sed ꝑm ꝓparationem nobilitatis et formalitatis tunc aer est actus aque. et aqua est potētia aeris de illo aūt posterius determinandū est. scz in de generatione z corruptione. quod ergo nunc incerte dr et supponitur propter necessitatē doctrine tūc erit certius. Exquo phūs ꝓcludit. quia locatum est vt materia. et locus vt forma. ideo etiam habent se vt pars z totum. ꝓpter quod talia corpora se ꝓtingunt. et est aptitudo et continuitas inter ea. cum vtraq vnum fiant per transmutationē potētie ad actum. Epilogando dr de loco igitur quid sit. z q̄ modo sit. tantū sit dictum. ¶ Circa hūc tractatum mouetur questio.

Questio Utrum de loco considerandum sit in naturali scientia. sitq locus corporis mobil' passio adequata. Et arguitur contra primū q̄situm. q locus non sit de ꝓsideratione naturalis scientie. Et hoc ꝓmo sic. De eo qd̄ nō est in nulla scientia est ꝓsiderādum. sed locus nō est. g̃ de eo nō est in naturali scientia aut quacunq alia considerandū. Maior est Aristotelis ꝓmo posteriorꝝ Minor ꝓbatur q̄nq ratiōibus positis in tercia parte ꝓmi capituli tractatus huius ꝓmi. Secundo sic. De eo quod ē oīmbus manifestum. nō est determinandū in aliqua scientia. sed locus est oīmbus manifestus. ergo de eo nō ē de

terminandū in aliqua scientia' Maior patet per Aristotelem. ij. ethicorum. Ars em̄ z virtus sunt circa difficilia. vt etiam innuit hic in ꝓmo capitulo huius tractatus Sed minor probatur. quia ad sensuz est cuilibet motū locum esse. Tercio sic. Locus est quātitas. sed ꝓsiderare de quantitate spectat ad mathematicum. ergo locⁿ est mathematice ꝓsiderationis. Quarto sic. Conuenientia nō mota nō sunt amplius physice considerationis. sed locus est mouens imobile. ergo nō est physice considerationis. Maior est phūs. ij. physicorꝝ. Minor probat q phūs in textu. dicēs locum esse sicut vas imobile. z parz eiusdem ex eius definitione. Quinto sic ꝓtra scōm q̄situm. Q̄ scilz nō sit passio corporis mobilis. Omnis passio debet esse in suo subiecto. sed locus non est in corpore mobili. ergo nō est eius passio. Maior probatur. quia est accidēs. sed accīs debet esse in suo subiecto ꝓprio. Minor ꝓbatur. quia locus est extrinsecus corpori locato. vt dicit phūs in textu. Sexto. Omnis passio debet predicari de eo cuius est passio. sed locus nō predicatur de corpore mobili. g̃ nō est passio corpis mobil' Maior ē Porphirij et Aristotelis ꝓmo topicoꝝ Minor probatur. qz falsum est dicere corpus mobile est locus. Septimo. Nulla passio precedit suum subiectum sed locus precedit locatum seu corpus mobile. ergo nō est eius passio. Maior est nota ex nomine passionis. Minor ꝓbatur. quia locⁿ est ꝓncipium generandi suū locatum Octauo. Locus nō ꝓuenit oīmi corpori mobili. ergo non est adequata passio corporis mobilis. Añs probatur. quia vltima sphera celestis est corpus mobile. et tamen nō est in loco. qz non habet aliquod circūscriptiuus ipsum. Nono sic. Locus ꝓuenit substantijs separatis. sed ille nō sunt corpora mobilia. ergo nō est adequata passio corpis mobil'. ¶ In oppositum vtriusq est phūs in textu. Pro respōsione ponunt duo discursus q̄ꝝ ꝓmi hec est

Maior. Locus aliquid est in rerum natura. nō tamen materia est neq forma Minor. Nō ē etiam locus res naturalis seu naturam habens. sed est ꝑm naturā. z vt ad ipsam consequens Conclusio Igitur vt completa sit naturalis scientie traditio. necesse est vt in ipa ꝓsideratio fiat de loco.

¶ Maior quo ad ꝓmam ꝑtem parz. quia quod nō est nihil. hoc aliquid est. sed locus nō est nihil. ergo aliqd est Maior est nota. quia nihil et aliquid ꝓtradicunt. Minor probatur per phūm in textu ostendētem hoc tribus rationibus. sed q sit in rerum natura z nō solum in ratiōne ꝓbatur. quia ꝓprietas rei realis z passio eius quod est in natura. est in rerum natura. sz locus est passio z ꝓprietas entis realis. ergo est in rerum natura. Maior probatur per hoc q nec passio potest esse sine subiecto. nec subiectum sine passione. Minor patebit in secundo discursu

Preterea Motus est in rerum natura. g̃ locus. Añs ꝓbatur. ij. physicorum. quia propter hoc dr phūs ridiculum demonstrare naturā esse. et. iij. physicorum dr q motu ignorato necesse est naturaz ignorare. ꝓsequentia probatur. quia motus localis qui est ꝓmus motuū. nō est sine loco. Q̄ autem locus nō sit materia neq forma. probatuz est in textu huius tractatus capitulo. ij. quinq rationibus. Secūda ꝓpositio z minor patet ꝓmo q non sit locus res naturalis aut habēs naturā. qz talis est subiectum vt dr. ij. physicorꝝ. locus aūt est accīs cū sit ēntitas. ergo

nō est res naturalis seu habens naturā. Preterea. Si locus esset res habens naturam. ipse esset corpus. et esset mobilis. verūq; est impossibile. g̃ Maior patz. qz natura est materia z forma que ꝓstituūt corpus mobile. Etiam natura est ꝓncipiū motus eius in quo est. Minor ꝓbatur quo ad ꝑmū. qa ē passio corporis. g̃ nō est corpus. Quo ad scōm patz. quia locꝰ est imobilis. relinq̃tur ergo alia pars minoris ex hoc ꝓbata. scz q locus est ꝑm naturā z ꝓsequens ipaz. quia. ij. physicoꝝ dr. q illa q̃ nō sunt natura nec hñs naturā. sed ꝓsequens ipam illa dicūtur ee ꝑm naturā. q aūt locus sit de ꝓsequentib⁹ naturā patz. qz ꝓsequtur formā. et ergo dr. viij. physicoꝝ. et q̃rto celi. q q̃n tū generās dat de forma. tantū dat de motu z loco. z dicit Cōmentator. q dans formā dat ꝓsequētia formā.

Conclusio sequtur ex premissis. quia scientia nō ē ꝓfecta donec sciaṁ causę ꝓpter quas passiones insunt subiecto. in tali scientia ꝓsiderato. sed locus ē passio corporis mobilis. cuiꝰ ꝓncipiū est natura. que duplex est. scz materia et forma. g̃ sine ꝓsideratione loci nō habeṁ ꝓfecta scia naturalꝫ de corpe mobili. ¶ Secūdi discursus ē hec

Maior. Oīe corpus est ꝑm locum mobile. sola tamen generabilia z corruptibilia loco dicuṁ indigere. Minor. Huius mirabilis est virtus seu potētia. generandi z ꝓseruandi naturaliter in eo locabilia. Conclusio. Igit̃ locus est adequata passio corporis mobilis. quadam analogia ꝓueniens suis partibus subiectiuis.

¶ Maior quo ad ꝑmā partez est Aristotelis in ꝑmo de celo dicētis. Oīa em̄ physica corpora z magnitudines ꝑm seipa mobilia dicimus esse ꝑm locuz. Etiam dr. q si esset corpus circulare nō habens motū. ipm esset frustra. deus aūt et natura nihil faciunt frustra. Et ratione patz sic. Oīe habens materiā q̃ntitate distensam. est mobile ꝑm locū. sed oīe corpꝰ habet materiā q̃ntitate distensam ergo oīe corpus est mobile. Maior ꝓbatur. quia ratōe materie corpus habet q sit mobile. qz mobilitas seu motus est actus entiꝫ in poña. z materia est p essentiā ens in poña. ideo originaliter est motus a materia. Ex parte ꝝ sue situalis q̃ntitatis. habet corpus q est localiter mobile et forma sua est mouēs. eo q motus est de ꝓsequētib⁹ naturam. que est ꝓncipiū motus z quietis. ¶ Minor ē nota. quia oīe corpus habet tres dimēsiones. quaꝝ longitudo ipa distenditur inter sursum z deorsum. latitudo inter dextrū z sinistruz. z ꝓfunditas inter añ z retro. Secunda pars maioris ꝓbatur. quia illa solū egent ꝓprie locari quoꝝ forma nō sufficit ꝓtinere z quietare suā materiā sed sic est de gñabilib⁹ z corruptibilib⁹. ergo illa ꝓprie indigeṁt loco. Minor ꝓbatur. qa materie gñabilīū z corruptibilīū annexa est ꝑuatio semꝑ inclinās materiam ad aliā formā suscipiendā. indiget g̃ ꝓpter terminū intrinsece terminātē puta formā. termino termināte extrinseco cuiusmodi est locus. Et licet celestia corpora habeant locuz nō tū indigentie sicut in sequētib⁹ dicetur. Secūda ꝓpositio patz ꝑ ꝑm in textu. Dicentē. q ex motu corporū naturaliū ꝓbatur. nō solū q locus sit. sed etiā q locus habeat quandā poñam. et hec poña (inq̃t Albertus) est poña formaliter ꝓplens corpora q̃ mouenṁ ad ipm locū. vnūquodq; em̄ corpoꝝ naturaliū non phibitū mouetur in suū ꝓprium z naturale locū. tanq̃ ad id quod ē ꝑfecto sua ꝑm formā. Et ideo q̃tū suscipit de forma. tantū suscipit de loco eius. z vnū z idem generans dando ei formā dat ei etiā locū in quo completur z saluatur illa forma. Unde videmus rem in natura generari in suo loco naturali nisi g̃etur ꝑ accns. et q̃n ē extra locū suū tunc petit ad ipsum moueri. z in eo ꝓseruari. Videmus etiā experimentaliter q̃dam q̃ cū sunt extra sua loca infirmanṫ. z ad corruptionē disponunṫ. sed in ꝓprijs suis locis ꝓualescūt. Refert etiā Albertus de q̃busdaz lapidib⁹ ꝑciosis. qui extra suū locū transferi ꝝtutem nō habent. quā habēt in ꝓprijs locis. Dicit aūt hec poña z ꝝtus mirabil. nō q sit supra naturā quēadmodū miraculū. sed q̃a est supra naturā ꝑticularem loci materialem z sensibilē. Est em̄ in loco quo libet q̃dam ꝝtus ꝑmi locātis celi influxa sibi. ꝑ quā habet ꝓnaturalitatē in tali situ. et in tali distātia ad ꝑmū locās ad hoc vel illud locatū. sic in medio mundi est ꝝtus locatiua grauiū. z in circūferentia leuiū. Dicit ergo mirabilis. q̃a est supra sensuz. Illud em̄ mirabile dicimus quod ad sensum patz. z tñ eius causa nos latet. Sed ꝓtra. Locus ē q̃ntitas. sed q̃ntitas nō est de genere actiuoꝝ et passiuoꝝ. g̃ nō est ꝓseruatiuus locati. Solutio. Locꝰ mathematice consideratus. put est distantia. in qua tota q̃ntitas corpis distendit. aut incꝑtū est superficies corpis. nō ē ꝓncipiū gñationis z cōseruationis. tamē locus physice acceptus ē gñatiuus. z ꝓseruatiuus locati. locus em̄ physicus nō est solū q̃ntitas ipa. sed etiā nobat ꝝtutē celestem. que sibi infusa est a ꝑmo locante corpore quod est celum. Si dicaṫ Principiū gñationis est suba. sed illa ꝝtus infusa loco a corpe celesti est accns. ergo locꝰ gratia ꝝtutis celestiꝫ sibi infuse. nō est gñatiuus locati z ꝓseruatiuus eiusdē. Solutio. Virtus illa nō est generās ꝑncipale. sed tñ est instrumentale generās. est em̄ instrumentū ꝑmi gñantis siue ꝑmi locantis. modo nihil. phibet accidens ad gñationē subē ꝓcurrere instrumētaliter. In oī em̄ gñatōe z alteratōe instrumētaliter subsetuit. disponēdo materiā ꝑ introductione forme substantialis. Sed diceret quis adhuc. q ex dictis sequeret. q nulla res in suo naturali loco existens corrumperet. qz in loco naturali est ꝝtus ꝓseruans locatum in suo esse. Solutio. Illa ꝝtus nō est ꝑpetue ꝓseruatiua locati inesse. sed q̃dtiu ꝑꝛingit etiā virtutem ꝓtrariā ꝝtuti ꝓseruatiue supueniṁre. vincens ꝝtutem loci naturalis. tunc impeditur ꝝtus locatiua. z res locata actione ꝓtrarij corrumpit. Si q̃ratur. An illa qualitas infusa loco. sit ꝑma vel secūda q̃litas. Respondendū ē. q nec ꝑma nec secūda. quia qualitas sensibilis diuidit in ꝑmā z secundā. sed illa ꝝtus nō est qualitas sensibilis. sed ē qualitas de secūda specie q̃litatis. ¶ Conclusio sequit ex ꝑmissis. Et quo ad ꝑmā ptem patet ꝑ oīes antiq̃s. ad hoc sophistica rōem adducentes. sic arguēres. Quod nō est. nulq; ē. ergo oīe q̃ē alicubi est. licet em̄ ꝓsequētia nō valeat. sunt tñ multi ꝓcedentes. quia ipsi antiqui nō posuerūt aliqua entia esse nisi sensibilia sensu tactus. quo ꝓcesso sequtur oē ens ē corpꝰ sensibile. et ꝑ poñs in loco. Preterea. Motus localis nō est sine loco. sed motus localis ꝓuenit oīi corpi. vt dr ꝑmo ꝓpō. g̃ locus ꝓuenit oīi corpi. Scōa pars patz z sequit ex ꝑmissis. quia ꝓres subiectiue corpis localiter mobilis est corpus mobile motu circulari et motu recto. vt dr ꝑmo celi. sed illis nō ꝓuenit analogice locus. quia generabilibus z corruptibilibus corpib⁹ ꝓuēit locus ex sua ꝓpria indigentia. sed corpib⁹ celestib⁹ ꝓuenit locus ex grata indigentie nō ꝓprie. sed alio ꝑ. scz gñabilium z corruptibilīū. quomodo aūt illa corpa celestia dicaṁ differē

ter esse in loco. dictū est in textu. in sexto capitulo. et clarius patebit in questione de h posteri⁹ mouēda.

Ad rationes Ante oppositum factas. Ad primam dām est. negando minorem. et ad rationes pbantes eam. dictū est in vltimo capitulo. preterēq ad tertiam et quartā. quas nō soluit phs propter hoc q nullus phorum posuit locum vt elementuz vel elementatū. eo q nō est in genere substantie. sed quātitatis. Et quartam similr nō soluit. quia satis patz ex dictis in secūdo capitulo. q nō est materia aut forma. sed si est in aliquo genere cause. tunc est in genere cause finalis dicenda inq̄tum locatū mouetur ad locū. sicut ad suaz perfectionē vl in genere cause efficientis saltem instrumentalis. vt dictum est. inq̄tum est generatiuus locati. Ad secūdam dām. q licet manifestū sit locum esse. nō tamen est manifestū quid sit ꝑm suū gen⁹. et q̄ sint ꝓprietates q̄ insunt loco. sed hoc est valde difficile ognoscere. et hoc fuit medium probans necessitatem considerationis loci in physica. quod assumptū est in textu pro tertia ratiōe. Si dicas Ergo phs incongrue pbat locū esse Solo phi. q tam multe sunt dubitationes de loco. quid locus sit. que nō solum faciunt dubitare. quid sit locus. sed etiam faciunt credere locū nihil esse. Verū tamen est. q nō demonstrationib⁹ ostenditur qđ de se manifestuz est. potest tū bene dialectica ratione psuaderi. et hoc facit phus. et hec est sententia Alberti in pncipio quarti physicoruz. Ad tertiam dicendū. q locus acceptus in ratione quantitatis precise est mathematice considerationis. sed acceptus prout est in eo quedam virtus perfectiua corporum naturalium. prout dictum est in minore. ꝓpositōne secundi discursus. sic locus est physice consideratōis et passio physica. Ad quartā dicendū. q licet locus sit imobilis ꝑ se. et ergo nō consideratur vt subiectuz. tamē consideratur vt passio corporis mobilis. Ad probatōem dām. q loc⁹ nō est mouens effectiuz. de quo loquitur in. ij. physicorum Aristoteles in verbo allegato. sed mouet in gñe cause finalis. quia est perfectio locati. et perfectio rei est a fine.

Sed ctra. dr phus in textu. q locus habeat poñam et virtutem attrahendi suū locatū. in signum cuius quod libet corpus naturale mouet ad determinatū situm positionis et locum determinatū. sed tractus est motus violentus. vt dr. vij. physicoz. sed violentia attribuitur cause efficienti. ij. physicoz. Solutio. Dām est. q tractus accipitur dupl'r. Uno mō vt est motus violentus. vt assumitur in argumento. et sic locus nō trahit. Alius est tractus in genere cause finalis. quō pfectio dicit trahere suū perfectibile. et sic locus trahit. sed ille tractus est solū methaphorice dictus. et ergo est motus quo mouet finis. de q̄ dr primo de gñatione. habitib⁹ existentib⁹ in materia cessat motus. sic locatū in loco naturali quiescit. Sed ctra hoc adhuc quis diceret. q trahit motu et tractu realiter dicto. grauia cētro in loco naturali plus appropinquāt loco deorsum. tanto velocius mouent. et de leuibus est econtra. quo ad locum sursum. ergo. Videt q hoc accidit ex fortiori tractu. qui fit cū magis appropinquant Solutio ad hoc est q graue. nō ideo velocius mouetur. qz trahitur a loco. sed ideo. quia cētro plus graue ꝓcedit in motu. tanto magis prevalet virtus diuisiua grauitatis ipsi resistentie medij. Et eodem modo est de leui sursum moto naturaliter. Et h ideo. quia in ꝓcessu qui est in motu naturali mobile. ptinue plus recedit a ctrario suo et accedit ad suā pfectionē. ergo ptinue magis fortat. Ad quintam que est ctra secundū q̄situm. Dām est. q pbat verum de passione intrinseca. modo locus est passio extrinseca in eo cuius est passio. sed est subiective in corpore locante cuius est extremitas intrinseca. sed nō est locus ei⁹. sed est locus corporis ab eo extrinsece ptenti et circūscripti. Ad sextam dām eodem mō. q passio intrinseca predicatur de eo cuius est passio. Verū tñ est q passio extrinseca dr in quadam habitudine se habere ad id cuius est passio. sed nō in recto qui est casus identitatis sz bñ in obliquo. quia locus est locati locus. et etiam locatū est a loco locatum. et sic etiam inq̄tum causatur vbi in locato a circūscriptione loci dr locatū esse locatū. et esse in loco.

Ad septimā eodem mō est dām. q intelligit de passione intrinseca Etiā si ꝓpetur passio ad aliqđ cū q̄uertit etiam si sit intrinseca. tunc vnuz nō est ꝓpus licet secus sit si ꝓpetur ad aliquod ptentum. puta ad hoc corpus generabile et corruptibile Unde Aristoteles in textu supponit. q in oīi loco est corpus. et oīe corpus ē in loco. et sic conuertunt. et vnum nō est ꝓpus alio Etiam si locus formaliter accipiatur et similiter locatū. tunc sunt simul. quia locus non dr corporis locus formaliter. nisi ptineat ipm. et nisi locatum ptineat Ad octauā dām est. q celū seu vltima sphera nō est per se in loco. est tamē in loco p accidens. et ergo dictum est in ꝓclusione. q nō est vniuoce. sz analogice corporib⁹ hec passio conuenit. sed quō h sit dictuz ē in textu sexti capituli et in sequentib⁹ latius declarabitur. Ad nonā dām est. q tripl'r aliqđ dr esse in loco. Uno mō circumscriptiue. et sic illud dr esse in loco. cuius pncipiū medium et vltimū assignant in loco. et sic corpora dicunt esse in loco. Alio modo aliqđ dr ee in loco definitiue. et sic illud dr esse in loco. cuius eentia sic finitur et clauditur in vno loco. q extra ipm nihil inuenitur. et hoc modo puncta et indiuisibilia dicunt esse in loco. et similr intelligentie et aie. eā habetur q spūs dr esse in loco definitiue qz essentialr vel opatiue finitur ad terminos loci Tercio modo aliquid dr esse in loco repletiue. et h mō ē in loco cuius esse nec est finitū nec clausum. q̄ modo dē⁹ est in loco. Et ꝯtus deus dicatur h esse. eo q h opatur. nō tñ est h definitiue. sic creati spūs seu intelligentie. nec descriptiue. sic corpora. sed repletiue dr esse in loco. et in oīi creatura nō sic ptentum. sed sic ptinens in triplici genere cause. s. forme exemplaris efficientis et finis. Et q̄ dr. deus est in celo. per h nō excluditur q̄n sit in oīib⁹ rebus. sed ꝓbatur q in celo est ꝑm dignioze effectuz qui est glorificatio. nisi intelligat de deo ꝑm humanitatē assumptam. tunc est in celo circūscriptiue. et non vbicz. et in sacramento altaris est substātialiter sacramētaliter. et nō circūscriptiue. Si dicas Undus est vbicz. g nō solū dē⁹

Solutio. Undus est vbicz p accidens. s. grā ptium et nō per se. nō em repleret oēm locum gratia totius. sic deus. sed gratia partiū Si dicatur iterum. h conuenit etiā vniuersali. quia vniuersale est vbicz et semp Solutio Dām est. q vniuersale ē vbicz et semper. non positiue. sic q sit in illo et in illo loco. et cēs. sed ꝓuatiue. quia. s. non determinatur ad locū. vel tempus sicut singulare.

¶ Circa tertiū capl'm mouet hec questio.

Utrum Octo modo essendi in. conuenienter ponātur a phō. possitz ꝑm aliquem eorum idem esse in seipso. Et arguitur ctra pmū Omnis diuisio debet esse bimēbris. sed hec nō est huiusmodi. ergo nō est bona et conueniens. Secūdo sic. Aliquid est in alio. sicut in signo. et

aliquid sicut in tpe. z nō ꝑm aliquē istoꝝ modoꝝ. q̄ sunt plures. Tercio sic. Est aliq̄s mod⁹ essendi in q̄ oīa sunt in deo. et ille nō est nūerat⁹ inter octo. q̄ sunt plures

Quarto sic. Sic est aliq̄s modus essendi in q̄ forma est in materia. ita econtra est aliq̄s q̄ materia est in forma et sic ꝑ ꝙuersionē ḡntī modi ꝓstituīt alius ab ipō. sicut ꝑ ꝙuersionē ꝑmi z tercij ꝓstituunt alij. Quinto sic. Nihil est in alio ꝑm ḡntum modū. q̄ sunt pauciores. Añs ꝓbat. qz vnū oppositoꝝ nō est in alio. sz materia z forma opponunt. q̄ forma nō ē in materia Sexto sic Efficiēs causa z finalis causa sunt cause extrinsece. q̄ nihil ē in alio ꝑm sextū z septimū modū. Septimo sic. Substantia nō est in alio. sed potius accñs. sed locatū est suba. qz corpus. z locus accñs. q̄ male est octauus modus assignat⁹ Maior nota. q̄a ꝙmune est oīm substātie ꝑ se esse. z non in alio. Octauo arguit. q̄ idē posset esse in seipo. Totū integrale est in seipo. q̄ idem est in seipo. Añs ꝓbat. qz partes sunt in toto. et totū in partib⁹. q̄ idem in seipo. tenet ꝙña. qz totū nihil est ꝗ̄ sue ꝑtes simł sumpte. Nono sic Idez ꝑdicat de seipo. q̄ idē ē in seipo. tenet ꝙña. q̄a dici de ꝓsupponit esse in Decimo sic. Idē ꝑt esse cā sui ipius. q̄ idē ꝑt esse in seipo. tenet ꝙña. qz effectus ōr esse in causa. Añs ꝓbat de deo. q̄ suiꝑius causa est Confirmat. qz ꝑm Proclū quodlibet simplex ꝙuertit essentialiter ad seipm. quod nō est aliud ꝗ̄ in seipo esse In signū cuius q̄rentib⁹. vbi fuit deus añ mūdi creationē. respōderi solet. in seipo Et codē mō dicimus de quolibet absoluto. q̄ sit in seipo. et illi modi esse in nō sunt per accñs.

Undecimo sic. Septim⁹ modus coincidit cū octauo qz ꝑm septimū modū aliq̄d ōr ee in alio. sicut in suo fine. et etiā ꝑm octauū. qz locus est finis locati. In oppositum ē Arist. in. iij. cap'o tractat⁹ expositi. Primi discursus

Maior. Multitudo modoꝝ essendi in. ꝑm speciem. reducibilis ē ad diuisionē bimēbrem. Minor. Per huius membroꝝ subdiuisionē ꝓstituit⁹ numerus octonarius. in q̄ nūero prefert⁹ modus octauus tanꝗ magis ꝓprius. Conclusio. Igitur diuisio modoꝝ essendi in. sufficiens est z bona. nō tamen est vniuoci sed analogi in sua analogata.

¶ Iste tot⁹ discursus ꝑz ex sufficiēcia mōꝝ eēndi in. q̄ sic vno mō dari ꝑt. Oē qđ ē in alio aut ꝙuēit realr cū illo in q̄ ē. aut ōr ab eo realr. Si ꝑmū. ħ ē dupl'r. aut inest ꝑ modū ꝑtis aut per modū toti⁹ Si ꝑ modū partis ħ est dupliciter. aut ꝑtis subiectiue. z sic est tercius mod⁹. aut integralis. z sic ē ꝑmus modus. Si ꝑ modū totius ħ ē dupliciter. aut integralis. et sic ē secūdus modus. aut ꝑ modū totius vł is. z sic est quartus modus. Si secundū ꝑncipale. scz q̄ differt ab eo in q̄ est. ħ ꝙtingit dupl'r. qz vel inest actualiter vel ꝑtualiter. Si ꝑmum. ħ est dupl'r. vel dat esse illi cui inest. z facit vnuz inesse cū eo. z sic est ḡnt⁹ modus. aut distinguit ab eo cui inest. z nō facit vnū cuz eo. et sic est octauus modus. Si inest ꝑtualiter. ħ est dupliciter. qz inest q̄tū ad ꝑtē ꝑductiuam. z sic est sextus vel q̄ ad ꝑtem ꝑfectiuam. z sic est septimus. Potest etiā sic accipi sufficientia modoꝝ essendi in. Quia omne quod est in alio. vel est in ipo ꝑm actuz. aut ꝑm ꝑtem. Si ꝑmo modo. hoc est dupl'r. qz vł est in ipo ꝑm actum essentie. vel ꝑm actū existentie. Si primo modo ħ est ad huc dupl'r. qz vel est in eo vt ps in parte. vel vt totū in toto. Si vt pars in ꝑte. sic est ꝗ̄tus modus. q̄ forma est in materia. q̄ ambo sunt ꝓponētes aliquod totū. z ille ḡnt⁹ modus ꝑm Boetium subdiuidit. eo q̄ forma duplex est videlicet substātialis z accidentalis Si aūt est in alio sicut totū in toto. sic est quartus mod⁹. q̄ genus est in specie. tanꝗ totū potestatiuū z potentiale est in toto actuali quod tñ etiam hz modū partis. inq̄tū genus est totū potestatiuū. z species pars subiectiua. Si ꝙo est in alio ꝑm actum existentie. hoc est dupl'r. qz vel est partis in toto. et sic est ꝑmus modus. vel est vnius totius in alio. z sic est octauus modus. q̄ est locati in loco. z corporis ꝓtenti in corpore continente. Et iste modus vt ōr scđa ꝙpō est ꝓprius modus essendi in. ad cuius similitudinē alij dicūt ꝑm eū octauū modū vna res ꝑfecta z tota actualit existit in alio. Si ꝙo aliq̄d existat in alio ꝑtualiter. hoc est quadupl'r ꝑm quattuor gña causaꝝ. aut q̄ ꝑm ꝑtualē materie. vt totuz integrale est in suis partib⁹. et sic est secūdus modus. Si ꝑm ꝑtualem forme. sicut species est in gñe. et sic est tercius modus Si ꝑm ꝑtualē efficientis. et sic est sextus modus. quem Albertus subdiuidit. eo q̄ efficiens est mouens quod potest esse extrinsecū. z tūc dicit motū esse in eo. q̄nia est in eius potestate. Potest etiā esse intrinsecum. sicut aīa mouet corpus. et tunc illud cui ōr inesse est ꝓtentū z motū. et quod dicit inesse. est ꝓtinens z mouēs Si aūt est in ꝑtute cause finalis. sic ē septimus. Dicit tñ Albertus. q̄ oēs ḡnq̄ modi ꝑmi sumunt⁹ ex comparatione forme ad id cuius est forma. et econuerso Ejus forma aut est rei. aut est rationis. Si rei aut ꝙparatur ad materiā simpliciter. aut ad materiā existentē sub diuersitate partiuz Si ꝑmū tūc est ḡntus modus. z ille nō ꝙuertit. qz materia est illud quod subsistit. forma aūt est qualitas eius. vł substantialis vel accidētalis. et ergo materia non est aliq̄ modo in forma. Si aūt ꝙparatur ad materiā existentem sub diuersitate ꝑtium. tunc est ꝑmus modus z secund⁹. qm̄ iste mod⁹ ꝙuertit. qz sic totū vnit ꝑtes. ita ꝑtes dāt integrāle ꝙplementū toti. Si ē forma ꝑm rōem q̄ ꝑdicabil' est. tūc est tercius modus z quartus. qz sicut species ē in habitu gñis. ita etz genus determinatione. accipit in speciebus. Sextus modus nō est ꝓprius. sed ꝑm metaphoram quasi dictus. Septimo ōr esse aliq̄d in alio sicut in optimo. vt in fine grā cuius. qđ ōr. qz linea nō est in puncto ꝑm hūc modū. et illū modū ōr Albertus esse vicinior octauo. q̄ ꝓprius est q̄ aliq̄d ōr esse in alio. sicut in vase. Et dicit⁹ ꝑz etiā quo hec diuisio ē analogi in sua analogata. qz sic ōr Albert⁹. inter oēs istos magis ꝓprie dictus est octau⁹ mod⁹. z illi octauo inter alios septē. modus q̄ forma ōr esse in materia ꝓpinqor est. qz in textu finali istius tractat⁹ ōr ꝓbs. q̄ locus se hz ad locatū. sicut forma ad materiā. Post illū aūt ꝓpinqor est ei ꝑm⁹. q̄ ps est in toto. qz in eodē textu ōr. q̄ locus z locatū hūt se sic ps z totū. Tercio loco appropiquat ille. q̄ ꝑticulare ōr ee in vł. eo q̄ ꝑticulare est sic q̄dam ps. alij autē modi sunt tñ ꝑm metaphoraꝝ dicti. Alij tñ alium ordinē ponūt inter istos modos. dicentes ꝑfectioꝝ oībus eē. ꝑm quē locatū est in loco. eo q̄ ꝑm actū locatū ꝓtinet a loco. et separatū est a loco. Alij ꝙo septē reducunt ad ipm ꝑm silitudinem Et ꝑ° ille q̄ ps integralis est in toto. eo q̄ actualiter est in ipo. Secūdo. modus q̄ gen⁹ est in specie. Deinde q̄ ps subiectiua est in toto. Deinde q̄ forma est in materia. q̄a sicut pars subiectiua est potentialr in suo supiori. ita forma est in poña materie. Deinde sequitur modus. q̄ totuz integrale est in suis partib⁹. eo q̄ totū hz rōnem forme respectu suaꝝ ꝑtium. Et qz sicut forma includit in potētia

materie. Ita effectus includit in potentia actiua agentis ideo sequitur sextus modus. de post vero. quia appetitus quiescit in bono amato z desiderato. sicut locatū in loco ideo dicūt septimū reduci ad octauū Sed contra Si octauus esset ꝓncipalior deberet ꝑmus esse z nō vltimus. quia diuisum p ꝑus diuidit de eo. Solutio vez est qñ ꝓparant ad diuisum Sz si ꝓparēt inter se. hoc potest dupliciter contingere. aut ꝑm viam gñationis. sic ponit vltimus. aut perfectionis sic est ꝑmus Omnia em̄ ꝓora via perfectionis. sunt posteriora via gñationis. Si dicat q intrinsecū est perfectius extrinseco. sz ꝑm alios quosdā modos quod inest. est de intrinseca rationē eius cui inest

Solutio. licet quod intrinsece ꝓuenit alicui. perfectius ꝓuenit sibi q̄ quod extrinsece. nō tamē habet pfectionem rōnem inessendi. ad quā duo requirunt. scz q ꝓtineatur. et q sit a ꝓtinente distinctū. Secūdi discursus

Maior. Nihil ꝑm se ꝑmo. potest esse in seipō.

Minor. Attamē cū pars ꝓtinet partem. dicitur idē esse in seipso ꝑr synecdochen. Conclusio. Igitur patz inductiue. q nullo modoz essendi in. potest idem in seipō esse.

¶ Maior patet per ꝓbm in textu. Pro cui⁹ intellectu cōsiderandū est. q duobus modis potest imaginari idem esse in seipso. Primo modo. q idem sit in seipō ꝑm se primo Alio modo. q idem sit in seipso ꝑm alterum. quod tamen est aliquid sui. id est ꝑm partem sui. Primus mod⁹ est duplex. quia vel idem est in seipō ꝑm se ꝑmo z p se. vel idem est in seipso ꝑm se ꝑmo. z per accidens. Esse in seipso ꝑm se ꝑmo. nihil aliud est q̄ esse in seipō ꝑm se totū. sed esse in seipso ꝑm se ꝑmo z per se. est esse in seipō ꝑm se totum. et gratia sui totius et nō alterius siue extrinseci siue intrinseci. vt si vinū dicatur esse in seipso vino. vl amphora dicatur esse in seipsa amphora Sed esse in seipō ꝑm se ꝑmo et p accidens. est esse in seipō ꝑm se totū. sed gratia alicuius extrinseci. vt homo ꝑm se ꝑmo p accidens est in flumine. quia totus homo est in flumine per aliquod extrinsecum. scilz per nauem. vl si amphora dicatur esse in amphora per vinū. Istis sic notatz ꝓbatur ꝓpositio q̄ iuxta dicta in textu dcit. q nihil potest esse in seipō ꝑmo z per se. quia illud quod est in aliquo. est receptuz. et illud in quo aliquid est. est recipiens. sed vnū z idem nō potest esse recipiens z receptum. et sic in textu ꝓbatuz fuit. q se quereret. q recipiens haberet definitionē recepti. et receptum recipientis. et sic oporteret q amphora essz vinum z amphora. et q vinuz eēt amphora z vinū. si dicatur amphora vini esse in seipō per se ꝑmo. et sic definitio amphore esset definitio vini. Et sic verum erit dicere. q vinum ē vas ꝓtinēs liq̄rem. et econtra verū erit dicere q amphora est liquor contentus in vase. quia esset eadez definitio vini que amphore. et amphore que vini. constat aūt hoc esse falsum z impossibile implicans ꝓtradictionem. ergo illud ex quo sequitur. vicz q idem sit in seipō ꝑmo z per se. Secunda pars inclusa virtualiter iuxta declarata in hac ꝓpositione. videlicz q etiam nihil potest esse in seipso ꝑm se ꝑmo z per accidens. Hoc etiam est ꝓbatum per ꝓbm in textu. quia sic sequeretur q duo corpora essent in eodem loco. quia tunc amphora erit in seipsa per propriam definitionem per accidens tamē z tunc etiam vinum erit in eadem. z sic in eodē loco. scilz in amphora erit amphora et vinum. Cum em̄ iuxta dicta illud dicatur ē in seipso ꝑmo z per accidens. quod est in seipso ꝑm se totuz sed gratia alicuius extrinseci tunc oportet q illud extrinsecum gratia cuius est per quod est in seipō. sit propinquius ipsi toti. q̄ ipsum totum sibiꝑpi. et cum ꝑm hypothesim idem est in seipso. tunc in eodem numero per prius z immediatius illud extrinsecum inest sibi. q̄ ipsummet insit sibiꝑpi. hoc aūt falsum est. ergo nō est idem in seipō ꝑm se ꝑmo z per accidens. ¶ Secunda propositio pz etiam in textu. Sicut em̄ totum aliquando denominatur ab accidente. nō inexistente sibi. sed tantūmodo sue parti. Ita totum potest dici inesse sibi. per hoc q pars dicitur inesse sibi. Unde totus homo dicitur albus. quia superficies eius est alba. et homo dicitur sciens. et tamē sciens dicitur ꝑm alterum. quia scientia est in anima. que ē pars hominis. igitur idem est in seipso per alteruz et ꝑm partem. Sic etiam cum dicitur amphora vini. hoc totum simul potest accipi pro vno toto. sicut vsitate consuetum dici. Ille habet decem dolia. z intelligimus q sunt decem dolia vini. quia licet forte habeat centuz dolia vacua tamen querens de dolijs in penore intelligit per dolium dolium vinum continens actu. z sic compositū ex dolio et vino nominat nomine dolij. vel amphore. quod tamē istius totius pars est. Etiam si queratur ab aliquo. in q̄ sunt dolia vini. Respondetur q in vasis suis. quia dolium accipitur pro vino mensurato per dolium. et hoc dicit esse in dolijs. et illa locutio magis vsitate fit minoz vasorum nominibz. Consueuit em̄ dici. Iste potator potauit tres amphoras vini. non q biberit tria vasa. sed vinum mensuratū per vasa. et sic cum tātum est in vase vel amphora. dicim⁹ esse amphorā vini in amphora. si amphora ponatur mensura. vel si sextarius ponatur mensura vl quarta vel quartale. vl cyphus. sicut frequenter fit apō nos. quemadmodū apud antiquos amphora nominat mensurā. Et ergo amphora ꝑm se sumpta. nō est in seipsa necz vinum ꝑm se sumptum est in seipso. sed amphora vini erit in seipsa quodāmodo. quia amphora vini est totū compositum ex duabus partibus. quarum vna est ꝓtinens. et alia contenta quare dicim⁹ amphora vini est in amphora vini. et ergo quia idem dicitur esse in seipso per partem ꝓmittimus in tali locutōe synecdochen ¶ Cōclusio sequitur ex premissis z ex textu. quia si ꝯ inducat oēs modos eēndi in. in textu positos. videbit q ꝑm nullum eorum idem est in seipō. quia idem nō est pars integralis sui ipsius. necz totum sui ipsius totuz. nec genus sui genus. sed speciei. Et licet genus z species idem re sunt. non tamen sunt idem ꝑm q vnū dicitur esse in alio. z sic dicēdum est de oīmbus alijs. Et ratio conclusionis huius posita est in textu z in declaratione maioris huius discursus. sunt em̄ rationes diuerse eius quod recipitur z ineſt et eius in quod recipitur seu quod recipit z cui ineſt Potest etiam conclusionis huius dari ratio ostēsiua. hec videlz. quia illa ꝓpositio in. habet modum significandi transitiui. in signum cui⁹ deseruit ablatiuo casui. ergo denotat diuersitatē inexistentis z illi⁹ cui inexistit. mō idē nō ē alterū vl aliud a seipso

Ad rationes Ante oppositum. Ad primam patet solutio ex declaratione ꝑmi discursus. Ad secundā dicēdum ē. q isti duo modi comprehendūtur sub alijs. quia modus quo aliquid est in tempore ꝓhenditur sub octauo. quia sicut locus ē mensura mobilis. ita tempus est mensura motus. z sic octauus modus est quo aliquid est in alio. sicut in mēsura extrinseca. et hoc cōmune est tempori. in ordine ad tem

pus.z locato in ordine ad locum. Sed modus quo aliq̄ quid est in alio sicut in signo non est ꝓprie loquendo modus essendi in.sed propter quandā analogiam potest reduci ad q̄ntum modū. Aut dicendū. q̄ signatuz proprie nō est in signo,sed ad signuz.eo q̄ relatiuū non dicitur eē in correlatiuo,sed ad correlatiuū Ad terciam dicendū q̄ modus quo creature sunt in deo nō est naturalis.quia nō ponit inexistere naturam ꝓpriam.nō est em̄ asinus in deo f̄m naturam asini.nec homo f̄m suā ꝓpriam naturam.z sic de alijs creaturis. Ad quartam dicendū est q̄ q̄ntus ille modus nō q̄uertitur.quia nō est aliquo modo materia in forma.cum materia sit illud quod substat.forma aūt qualitas est vel substātialis vel accidentalis.

Ad q̄ntam dicendū.q̄ licet materia z forma quo ad suos ꝓprios modos essendi opponantur q̄ntum ad ratōem actus et potentie.nō tamen opponunt f̄m esse.per idem em̄ eē existunt materia z forma. qđ est esse cōpositi ex materia z forma Ad sextam patet solutio.quia licet actus aliter effectus nō sit in causa extrinseca.tñ ꝓtualiter.

Ad septimā.licz locatum nō sit in loco per inherentiā. vt ꝓbat argumentū.est tñ in loco per passiuā ꝓtinentiaz. eo q̄ ꝓtinet a loco Ad octauā dicendū.q̄ totū dr̄ bene esse in seipo.f̄m altez.sed nō f̄m se ꝑmo Ad ꝓbationem dōm.q̄ totū syncathegorematice loq̄ndo est in toto categorematice loq̄ndo.z b̄ penes ꝑmum modum.q̄ aliter pes ē in toto z suo integro.sz ptes simul sumpte nō sunt partes vt sic sumpte.z q̄ non sunt sic in toto. quia idem non est in seipo.sunt q̄ ptes in toto.nō f̄m q̄ idem sunt cū toto.sz f̄m q̄ diuersa sunt a toto. Vñ in oibus modis eēndi in.oportz attendere vnitatē z distinctionē.z sic eodem mō q̄ aliqua sunt eadem.nō sunt in seinuicē,sed eo mō q̄ sunt distincta,z diuersitatē habent. species em̄ non est in q̄ē.aut econtra in q̄ntum realiter idē sunt.sed in q̄ntū rōe diuersa.similiter dōm est de toto et pte. z de alijs oibus q̄ in seinuicē sunt. Propter illā em̄ cām octauus modus eēndi in.fuit positus magis ꝓprius. z alij dicuntur omnes f̄m aliquē similitudinē ad ipm. Requirūt em̄ due ꝓditiones ad h.vt aliq̄d dicat esse in loco Prima q̄ ꝓtineat. ꝓpter quā sextus z septimus modi sunt ceteris imperfectiores.eo q̄ nō ꝓprie z formaliter effectus cōtinet in sua causa extrinseca. Secūda ꝓditio est.q̄ sit distinctuz ab eo in q̄ est ꝓpter quā impossibile est idē esse in seipso Ad nonā dōm.q̄ dicī de p̄dicabilis ꝓpie accepti p̄supponit esse in.nō tñ p̄dicabilis ꝯmuniter z iproꝑe accepti. Etiā q̄n idē p̄dicat de seipo.tūc ex pte subiecti hz rōnem materie. et ex pte p̄dicati hz rōnem forme.p h̄ aūt q̄ forma est in materia.nō dr̄ idem esse in seipo. Ad decimā dōm est.q̄ dupl̄r p̄t intelligi.q̄ aliquid sit sui causa. Uno mō positiue.z sic ē impossibile.q̄ aliq̄d sit suiꝑius causa.eo q̄ cā est ad cuius esse sequitur aliud et q̄ idē nō est a seipo causatū.ideo nihil est sui cā positum. Alio mō p̄t intelligi p̄uatiue.scilz q̄ illud sit causa suiꝑius.quod nō hz cām suiꝑius aliā. et sic ꝑmū ens est cā suiꝑius. Silr esse in seipo dr̄ dupl̄r Uno mō positiue.z sic nihil est in seipo. Alio mō p̄uatiue.q̄ scz nō est in alio.z sic deus est in seipo z celū vltimū et h̄ qđ est absolutū sic̄ suba. Et q̄ hoc patz etiā solo ad ꝑfirmationē. Ad vndecimā dōm f̄m Albertū.q̄ licet locus sit finis q̄dam.nō est tñ f̄m optimū. Vel dōm q̄ hz materialiter aliq̄n coincidāt septimus z octauus forma liter tñ sp distinguunt.q̄ alia est ratio qua aliq̄d ē in loco alia qua in suo fine.q̄ aūt nō sp coincidat octauus cū septimo materialiter notū est.q̄ in loco violēto nō est res vt in suo fine. ¶ Sequitur alia q̄stio.

Utz locus. sit bene ab Aristotele definitus Et arguit q̄ nō.q̄ vna spēs nō definit aliā.sed superficies ē spēs q̄ntitatis distincta a loco. Sedo sic. Locus ē equalis locato.vt dr̄ in textu.et ptes eius copulant ad eundē terminū ꝯmunē ad quē corpis locati particule.vt dr̄ in p̄dis camētis.q̄ habebit tres dimēsiones.sz q̄ntas ꝯstituta ex tribus dimēsionibus ē corp̄.q̄ nō est superficies. Et ꝯfirmat q̄ epicureos dicētes.q̄ locus ꝓtinet locatū grā sui corpulentz.z nō grā superficiei. Tercio sic. Loci dimē sz sursum z deorsuz.sz nō superficiez.ergo loc̄ nō ē superficies.

Quarto. Loca sz sibijnuicē ꝺria.sz superficiei nihil vt dek eē ꝺriū.q̄ loc̄ nō est superficies. Quinto. Dicit Cōmētator.v.physicoz.q̄ q̄ntitas nō ē de ꝑtribus actiuis z passiuis.sz loc̄ hz ꝑtē actiuā.cū sit ꝓncipium q̄ntōis f̄m Porphyriū.q̄ loc̄ nō ē q̄ntitas Sexto Sedm Bl tertū pocriranū.punct̄ est in loco.sz ille nō p̄t eē superficies q̄z nō eēt cū locato. Septimo. Loc̄ est passio corpis locati.q̄ dz definiri p corpus locatū.z nō p ꝓtinēs. ꝓnꝫ ꝓbat.q̄ q̄libz passio hz definiri p suū subiectū. Octauo Locus pficit z saluat locatū.sz superficies corpis ꝓtinētis nō saluat nec pficit locatū.q̄ loc̄ nō ē superficies corpis cōtinētis. Dinoz ꝓbat.q̄ superficies ꝓtinētis nō pficit locatū.q̄ plerūq̄ ꝺria ē locato.sicē superficies aeris ē ꝺria superficiei a q̄.z illius superficies ē ꝓtraria terre superficiei Nono Oīs superficies ē mobil̄.sz loc̄ est superficies. q̄ ē mobil̄. Dato ꝓbat.q̄ oīs superficies mouet ad motū corpis. sicē dr̄ in topicis ꝓbs.q̄ motis nob.mouent oīa q̄ in nob sunt. Decimo. Locus est passio mobilis. sz passio nō est maioris pfectōis subiecto.q̄ z loc̄ est mobil̄. Ult̄o decimo. Illa definitio dat̄ p oppositā.q̄ nō est bona Añs ꝓbat.q̄ dat̄ p extremū qđ est superficies z p ꝑmū.sz extremū z ꝑmū opponunt. ¶ In oppositū ē phs in textu.q̄ responsiōe ponit ꝑmi discursus

Maioz. Difficile est inuestigare loci definitōem ꝓpter q̄ttuoz cū q̄bꝫ videt habere silitudinē Minoz. Ex ijs tñ q̄ insunt ipi loco.ondit ipm differre a forma.materia z spacio dimēsionato Locꝰ igit nō est aliud locus f̄m suū genꝰ.q̄ corpis continētis terminus extremus.

¶ Maioz est phi in textu dicentis.q̄ quattuoz sunt in q̄ rū altero locus esse ponit ab oīb⁹ fere phis. que sunt materia.forma.spaciū separatū z extrema continētia Apparet em̄ locus esse forma.per hoc q̄ forma est terminꝰ. et etiam locus. Apparet etiā esse materia p h̄ q̄ materia diuersas formas recipit. vt altedinē z nigredinē.q̄ desc̄it in ea manēte eadē.silr vnū z idē f̄m materiā est durum z molle.sicut cera z hmōi.sic z apparet in loco.q̄ idem manēs recipit diuersa corpa successiue descentia in ipso. Et f̄m alios ponit locꝰ spaciū dimensionatū. q̄ videbāt q̄ spaciū qđ ē inter latera corpis ꝓtinētis.recipit in se diuersa corpa successiue.z q̄ corpa recepta hñt tres dimēsiones sz q̄s oēs recipiūt i locū.Ita q̄ lōgitudo locati recipit in tra lōgitudinē illi⁹ spacij.z latitudo in latitudinē.z pfūdū in pfūdo.tō h̄ spaciū posuerūt. z dimēsiones illas esse f̄m se.eo q̄ nō sunt in aliq̄ corpe.quod per eas longuz latum et pfundum dicatur. Alij vero recte de loco sentientes.dixerunt ipsum locum esse extremam continentiam seu extremitatem corpis continentis. et hoc intelligentes ex his que locum circumstant z insunt. Et hoc est quod dicit. ¶ Secunda propositio z minor patet.q̄

ꝯ ꝓprietates assignantur loco ineſſe q̄ patuerūt in quarto capitulo. Et quattuor preambula notificantia ea que locū circūstāt in eodē capitulo posita si ad ista q̄ttuor cōparentur hꝫ manifeste nō ꝯuenire alicui triū.sꝫ dūtaxat quarto. imo etiam ab alijs differt locus. Per hoc em̄ q locus cōtinet id cuius ē locus.et nihil est eius ꝑut dr in ꝑma ꝓprietate.sequr q cōtinet extrinsece.sicut superficies exterior ad quā finitur q̄ntitas locati. et cū nihil sit locati. differt a figura z forma locati.que aliq̄d ē eiꝰ.licet em̄ q̄ntitas locati finiat ad figurā ipius.z ad formā que ꝯtinet locatū tū qr aliq̄d eius sunt.ergo non sunt locus. Et ex eodem fundamēto ꝓcessum est in textu.capło.ij.vbi ostē sum est.locum nō esse formā.aut materiā. Et q̄uis locꝰ nō deficiat vnicuiq̄ locato.et tamē separabilis sit a quolibet.vt dicit tercia ꝓprietas in hoc habens ꝯuenientiam q̄ndam cū materia.q etiam nō deficit forme.et tñ separabilis est a forma qualibet. Nō tamē oportet ꝓpter hoc dicere.q sit materia.sic dixerūt hesiodite.qr separatio forme a materia q̄dā corruptio est vtriuscq̄.nō aūt separatio locati a loco.sed vtraq̄ separata adhuc manēt. Et ex secunda ꝓprietate.q̄ dicit locū esse locato equalem decepti sunt ponentes ipm̄ esse spaciuꝫ dimensionatū. debet em̄ locus ꝓprius nec maior nec minor ee locato.z in hoc ꝯuenire videt cū vacuo.nō tñ ꝯuenit cū ipso.qr vacuū nō est.nō nec est equale nec inequale. Eriā nō sequit ex hoc locū ee spacium dimensionatum. Est em̄ hic accipienda equalitas ꝑm extensionē.quia locus ꝓprius nō extenditur vltra q̄ntitatem locati.licet nō sit equalis ꝑm oēm dimensionē.tamen de hoc specialius posterius dicetur. Idem aūt habetur ex quarta z q̄nta ꝓprietatibꝫ.in spacio em̄ separato nō esset plus sursum in vno situ q̄ in alio. quod tñ dr q̄rta ꝓprietas.z ꝑ cōs non plus moueret corpꝰ naturale ad vnū locū q̄ ad altū.quod est contra q̄ntam ꝓprietatē Et similiter discurrēdo ea que circūstant locū ꝑ quattuor ꝑambula in textu posita.patebit locū nō esse aliquod horum ꝑm suū genus. Specialiter tñ ꝑhs ꝓbat de spacio dimēsionato.ducēdo ad hoc impossibile q̄ simul essent infinita loca.quia ꝑm eos cū aliquod totū est in loco.ibi sūt alie dimensiones a dimensionibꝫ corporis.ergo cū omnis pars contineat a toto.sicut locatū a loco.nec est dr̄a.nisi in hoc q̄ ps nō est diuisa a toto.z q locatū est diuisum a loco.tūc sequit.q si pars actu diuidat a toto.q tūc sint alie dimensiones ꝓtis spacij continentis penetrātes z recipientes dimēsiones illius partis.preter dimensiones totius.et cū sit accipe infinitas partes in aliquo toto ꝑ diuisionem. sequit q in spacio alicuius corpis sint infinita spacia actu diuisa ꝓter infinitas ꝓtes corporꝭ.z sic erūt loca infinita. Si dicat.q diuisio corporis contenti facit de nouo aliquas dimensiones spacij continentis. z q sicut corpus nō est actu diuisum in infinitas ꝓtes.ita nec ibi sunt actu infinita loca ponenda. Ad hoc dōm est.q diuisio corporis contenti.nō facit nec causat de nouo dimēsiones separatas. sed tantū diuidit dimensionez corporis locati.ad quam diuisionem non sequitur diuisio dimensionum loci. quia ille ponunt separate. ergo antecq̄ pars esset diuisa a toto.oporteret q in spacio totius essent infinite partes dimensionū loci.penetrantes dimēsiones ipius locati corporis. et cū in locato possunt accipi infinite dimensiones.erunt loca infinita. Vnde dr Albertus.q error illoꝝ sic opinantiū habuisset remediū si fuissent imaginati extrema vasis corrumpi.quia tūc si hoc ꝑacium intra extrema fuit locus.tūc oportet q aqua ad hoc contineatur in illo spacio post corruptionē superficiei vasis.quod patet ad sensum esse impossibile.Aliud erit am remedium fuisset.si imaginati fuissent motū columne hec em̄.quia nō est ꝑcaua sic vas.nō transiret spaciū separatum hꝫ.sic vas ꝑcauū. Secūdi discursus

Maior. Definitio assignāda loco. ꝯuenire debet ꝯuertibiliter.nō ꝯmuni.sed ꝓprio Minor. Hic similitudinē habet cū vase.si ipm̄ ponatur esse intrās mutabile. Conclusio Igitur locus est bene definitus ꝑ ꝑhm.q ē extremitas seu terminus corporis ꝯtinctis imobilis primū.

¶ Pro declaratione maioris ꝯsiderandū est.q duplex ē locus ꝑut dicit in secundo capitulo.sꝫ ꝯmunis z ꝓprius quēadmodū ens dupler est.sꝫ per se z per accidens. locus ꝓprius est ille q̄ nō continet plus q̄ locatū vnū Sꝫ locus ꝯmunis est qui continet omnia aut plura locata. Et sic locus ꝓprius est qui locat ꝑm se z nō ꝑm aliud. Sꝫ locus ꝯmunis est qui locat ratione alterius cōtenti in eo quoniā locus ꝯmunis nō locat nisi mediante loco ꝓprio contento in eo.vbi gratia. Dicimus q aliquid est in celo quia est in aere.qui aer est in celo.z q est in aere. quia est in terra cōtenta in aere.et q est in terra. quia est in hoc loco qui nihil continet ꝓter ipm̄.et est pars terre totius. Istis ꝓmissis ꝓbatur maior sic.quia diuisio loci in cōmunē z ꝓprium datur loco ꝑm suū esse materiale acceptum ꝑ ꝯsequens generale.eo q genus sumitur a materia ꝑ ut scilꝫ locus est continens tātum.quia sic continet ꝓprie locatum sibi adequatū.aut excedit ꝯmensurationem locati. Primo modo locus dicit ꝓprius. Secūdo ē locus ꝯmunis. Definitio vero appropriatur z assignatur loco ꝑm suū ee specificū quod habet ꝑcise in natā.aliter em̄ nō posset vere definiri.exquo solius vniuoci est definitio. et sola species in genere ꝑhysico ē vniuoca.vt dicetur septimo physicoꝝ. ¶ Minor patet per ꝑhm in textu qui per hoc ostendit locū nō esse materiā aut formā.quia cōparatio loci et locati est sicut comparatio vasis z contenti in vase.quia sicut vas continet id quod est in ipo.z tamē separat ab ipso.ita locus continet locatum z separat ab ipso. Non est aūt locus per se.sicut vas mobile. sed sicut vas imobile. Et ergo dicitur in secūdo capitulo tractatꝰ expositi. q locus est sicut vas.hoc solo dempto q vas ē mobile.locus ꝯo imobil Et in q̄nto capło dr̄ q locus q̄ est sicut vas ille est mobilis.locus aūt qui est sicut terminus ille est immobilis Vnde duplex est locus. Est em̄ locus est per se terminus siue superficies immobilis.et ille ē locꝰ simpliciū corporꝫ siue elemēcorꝫ. Est aūt aliꝰ locꝰ q̄ē sic vas.z ille ē mobil.z ē locus ꝑ aliud. Vñ sic vas ē locꝰ transmutabilis.ita locus est vas intransmutabile. Dē h est exemplificatū in textu.quia cum aliquid mouet in cōtinēti moto.vt cum nauis mouetur cū flumine.magis vtitur continenti moto ꝓ vase q̄ ꝓ loco. Ex quo apparet.q loco competit nō moueri essentialiter.et vasi competit essentialiter moueri.et sic de ratione loci est q sit immobilis. Cuius causa est. quia locus non locat nisi ꝑm vim extremitatis situalis corporis locantis a natura determinatā.et ideo sicut natura agit per necessitatem.ita ordinat differentias loci immobiliter Preterea ꝓbatur.Locus quietat in se locatuꝫ. ergo ꝑm ꝓpriā naturā ē ens quietuꝫ. Preterea. Terminus a quo et terminꝰ ad quez sunt imobiles.sed locus ē hmōi terminꝰ duplex

respectu loci mutatiōis saltez causaliter. quia ē causa ꝓxi ma ipius vbi formaliter terminantis motum localem. qui si esset mobilis. vtiqꝫ talis eius effectus esset mobi/ lis. vtputa vbietas in vtroqꝫ termino ¶ Conclusio Quo ad primam partem definitionis patet ex primo dis/ cursu. in quo probatū est. q̄ fm genus locus ē extremitas seu terminus corpois continētis Et ex p̄missis secundi discursus seqūtur q̄ dicta loci ē imobilis. locus em̄ ē imobi/ le ꝓtentiuū locati. a quo et ad quod ē motus localis. p̄/ pter p̄mū necessario ē terminus corpis ꝓtinētis. ꝓpter se/ cundū. locus est imobilis. et q̄a vt ostēsum est. locus de/ finibil̄. est locus ꝓprius z nō ꝓmunis. ideo addit p̄mū q̄ō adverbialiter ponitur. valēs tm̄ sic̄ ꝓprie

Ad rationes Ad p̄mā dōm. q̄ supficies tm̄ nō ponitur p̄ gne. sed supficies seu terminus corpis ꝓtinētis Unde locus nō est forma liter supficies. quia sic esset terminus intrinsecus corpis. quod falsum ē. q̄a est terminus extrinsecus corpis ꝓtinē tis. extrinsecus dico fm actū terminādi. eo q̄ terminat di mēsiones locati. z nō corpis locantis. q̄ terminant intrin secē cadē supficie. sed vt sic nō est locus. Ad secām dō/ cendū q̄ licet locus fm suā essentiā nō habeat tres dimēsi ones. habet tn̄ tres fm ꝑtem. ꝑtus em̄ ꝓtētiua loci pe netrat vsqꝫ ad centꝫ locati. habet etiam tertiā dimēsionē quod dām̄ formaliter. fm modū loq̄ndi p̄bi in p̄dicamē tis. q̄ intelligitur de loco iam fm actū impleto. q̄a in illo distātia loci ē totaliter occupata p dimēsiones locati. ita q̄ eedem sunt distantie locales locati z loci. Nō em̄ intel ligenduz est. q̄ hmōi distantia local̄ sit positiua q̄ntitas. imo fm ꝓpriam rōnem est vacuitas q̄dam actuata p di/ mensiones locati. que illo recedente pt actuari p dimēsio nes alterius corpis imposīti. et sic sua potētialis distan/ tia transmutat idētice in distēsionē dimensionis corpoꝛee ipius locati. pari mō sicut poña intellectus possibil̄ tran sit identice in actum intelligibil̄. z potentia pspicui in ac/ tum luminis. preter hoc q̄ manet distinctio rationis ꝓti nentis z ꝓtenti. seu recipientis z recepti. et in ꝓposito mē surantis z mēsurati. Et ad hanc intentionē dr Albert⁹ in p̄dicamēto q̄ntitatis. cap̄lo. v. q̄ locus distantia est q̄ distendit tota corpis q̄ntitas. ita q̄ nihil corpis vel par/ tium corpis est extra illam distātiam. fm longū latum et ꝓfunduz corpis. est em̄ tanta illa distantia quāta est corꝑ/ poris. nec maior nec minor. sed equalis. Et hec licet fm esse sit vna cū dimēsionibus corpis locati. dr̄ñ tm̄ fm su pficies. quia dimēsiones locati terminant ad supficiē con uexam locati. z fm q̄ sunt loci terminant ad supficiē con cauā locantis siue ꝓtinētis. et hec est ꝓsideratio loci ma/ thematica quā logicus acceptat Boetius ꝓo dr Aristo telem ibi loqui fm opinionē famosam suo tempe. quā in quarto physicoꝝ reprobat. q̄ erat ponētium locum spaci um dimēsionatum distinctū a dimēsionibus locati.

Ad terciam dōm est. q̄ ille differētie sunt ꝑtium nō supficiei quia sursum est ꝑtus ꝓseruatiua leuiū. et deoꝛ/ sum ꝑtus ꝓseruatiua grauium. hec ꝑtus nō est supficies sed in supficie. Ad quartam dōm est eodem modo. q̄ sez illa ꝓrarietas est ꝑtium nō superficiei. Et per hoc etiam patz solō ad q̄rtam. Ad sextam dōm. q̄ Gilber tus porretanus loquitur ꝓportionabiliter ad eos qui lo/ quuntur mathematice de loco. tanq̄ de spacio. quo mō loquitur logicus fm q̄ dictum est in solutione secūde ra tionis. sicut em̄ totus locus correspondet toti locato. ita supficies loci supficiei locati. et linea linee. z punctus pū/ cto. Unde patz q̄ ꝓcedit hec ratio de locabilitate rōnis reflexe ad imaginationē et conformate sensui. Cuz enim punctus sit indiuisibilis. nō potest sibi determiari situs sensibilis. neqꝫ per ꝓsequens locus realis z physicus. eo q̄ esse physicū est sensibile. Ad septimā dicēdum. q̄ li cet passio intrinseca definiatur per id cuius est passio. nō tamen passio extrinseca cuiusmodi est locus. Sed cō tra. Passio illa est intrinseca ei quod denominat. sed locꝰ denominat locatum. locatū dr em̄ a loco locatum. So lutio. Locus non denominat locatū. sed locatio passiua. Uel dicendū. q̄ locatum denominatur a loco. denomi/ natione extrinseca. in signum cuius non predicat̄ de loco in recto. sed in obliquo Ad octauam dōm. q̄ vtsic nō est ꝓtraria. quia in vltima superficie corpois continētis vbi deficit virtus illius corpois. ibi incipit conseruatio alte rius. in concauo em̄ ꝓtinentis est generatio contenti

Sed contra. Locus est aliquid corpois locantis. et nō eius quod locatur in ipso. ideo habet in se ꝑtures cor poris locantis. quare producet formā corpois locantis. et nō eius quod locatur in ipo. propter quod videtur cō cauum ignis in materia elemētari nō debere aerem pro/ ducere. sed ignem. et sic nullum elementoꝝ ee deberet. nisi ignis solus. qui ex motu corpoꝝ superiorum et lumie est generatus Hunc etiam q̄dam antiquoꝝ dixerunt solū ignem esse ꝓmum elemētum. et alia constitui per compo sitionem ipsius. et coaceruationē partium ignis. So lutio Auicenne. q̄ superficies corpois continentis cū di/ stantia sui ab ore seu ꝓmo locante habet hanc ꝑtutem fm em̄ distātiam maiozem et minozem a primo locante virtus caloris remittitur vl̄ intenditur. simil̄ z frigus. Quare potest responderi per distinctiōem. quia cōtingit accipere huiusmodi elementa fm esse sue positionis in si tu ex ordine locali totius vniuersi. cuius sunt partes integrales Contingit secundo ea accipere fm esse ꝓpe spe ciei. primo modo se locant. secundo modo transmutāt se/ inuicem et contrariantur Cuius ratio est. quia ꝓmo mo do determinat sibi differentias immobiles in spacio cre ationis mundi Secūdo modo ꝓmunicāt in materia fm quam alterum elemētoꝝ est in potentia transmutabi/ li in speciem alterius elementi. Ad nonam dicēdum ē. q̄ licet superficies corpois sit mobilis. non tamen super ficies corpois continentis. fm q̄ huiusmodi. eo q̄ locꝰ non locat nisi fm vim extremitatis situalis corpois locā tis a natura determinatā. vt dictum est ꝓus. quapropter etiam dictum est. q̄ locus est sicut vas immobile. Unde patz. q̄ nihil ꝓhibet aere moto. superficiem eius moue ri. fm q̄ est superficies corpois mobilis. z tamen nō mo ueri. vt est locus aque. quia superficies illa sic accipit cuz determinato situ. vltra quem non extenditur species ae ris. aut eleuatur natura aque Et hoc innuit Aristoteles cum dicit locum esse terminū continētis corpois. termi num dico in quantitate z situ. Corpis continentis dico non em̄ vt corpois. sed vt continentis. id est vt per natu ram sui situs et ordinis localis locantis. qui situs procul dubio immobilis est cum sit finis determinate distantie et definiti gradus totius ordinis localis a natura statu ri Sicut em̄ gradus ordinis immobiliter statuunt̄ in ca thegoria spūali. ita differentia situs z loci sunt immobi/ lis in coelemētatōe corpali. siquidem sic se habet situs in corpalibus. sicut ordo in spūalibus. Istam immobilita tem que sic attendit̄ ex determinata situs distātia ad p̄m locans. et maxime ad partes mundi immobiles que sunt

centrum z poli vocant q̄daz formale loci mathematicū exq̄ mathematicus hmōi distantias q̄ntitatis ꝓsiderat virtutē aūt ꝓseruatiuā a ꝓmo quod est celū sibi infusam vocant formale physicū. et materiale eius dicunt superficiē Alij tamē nimis leuiter se absoluētes ab hoc argumēto. dicūt q̄ locus nō mouetur ad motū locati. eo q̄ nihil ei? est. nō est tñ inc̄ueniens ip̄m moueri p accidens ad motū locantis. Ad decimā dicendū. q̄ ꝓcedit de passione intrinseca. non aūt extrinseca cuiusmodi est locus. Ad vndecimā dz. q̄ nō dat̄ oppositā. q: nō ē determiatio extremitat̄ seu termini. sed cōtinet̄. iō dictū ē. q̄ accipit aduerbialiter. z innititur q̄ est superficies ꝓcaua locantis ꝓprie ꝓtinens z tangens locatū. Sed diceres Quadratū est in loco. qui nō est ꝓcaua superficies. sicut nec locati quadrati est ꝓnexa Solutio. Superficies ꝓcaua accipitur pro superficie interiori ꝑm quā locās est imediatū locato. ¶ Sequtur alia questio

Utrum locus sit equalis locato. Queniatq; vltime sphere siue celo esse in loco. Et videtur ꝓmo q̄ locus nō sit equalis locato. quia equalitas est rerū dr̄ntium eadem q̄ntitas. sed nō est eadem quātitas etiā ꝑm speciē loci et locati. ergo nō est locus equalis locato. Minor p̄batur. quia locus habet duas dimēsiones. et locatū tres. sed ille quātitates specie differūt. sicut patz de superficie et corpe. Secūdo sic. Oīe circūdans z ꝓtinens est maius circūdato z ꝓtēto. locus circūdat et ꝓtinet locatū. ergo est ip̄o maior. Maior patz ad sensum. q̄ vas ꝓtinēs vinū. est vino maius. z cēis similiter. Tercio sic. Cōtinens hoc et illud est mai? eo q̄d ꝓtinet hoc tantū. sed vltima superficies locantis ꝓxime tangens locatū ꝓtinet ℏ et illud. superficies vero locati ꝓtinet hoc tm̄. ergo maior est superficies ꝓcaua locantis. q̄ ꝓnexa locati. Minor p̄batur. quia superficies locantis ꝓtinet locatū. et cū hoc ꝓtinet corpus locans. eo q̄ oīe corpus ꝓtentū est inter suos terminos. sed superficies locati nihil ꝓtinet nisi corpus locatum Quarto sic. Si locus esset equalis locato. sequeretur q̄ supra idem centrum circulo non mutato possent describi duo circuli equales sibi et locato. quorū vnus alterū contineret quod ē impossibile nec imaginabile. et ꝓtra Euclidē. dicentē impossibile esse duos circulos equales describi supra idē cētrū. Sequela ꝓbatur. qa superficies locantis et locati sunt tāq̄ duo circuli super idē centrū Quinto sic. q̄ celū nō sit in loco. ꝓbatur per ph̄m in textu Dicentē q̄ illud corpus cui nō inest habere aliquod corpus extra se minime esse in loco. sed celum nō habet aliquod corpus extra se. vt ꝓbabitur ꝓmo celi ergo celū nō est in loco. Sexto. Si celū esset in loco. vel esset in loco p̄ se vel per accīs. neutr̄ potest dici. Nō p̄m qz ip̄m ē ꝓmū locās. nec hz corp? ꝓtinēs extra circūdās ip̄m. Nec 2m. qz tūc moueretur per accīs. qd̄ ē inc̄ueniens. cū ipsuz sit ꝓmū mobile. sed qd̄ per accīs alicui ꝓuenit. nō ꝓuenit q̄ ꝓmo. cū oīe per accīs ꝓsupponit p̄ se. Septimo. Si celū esset in loco. ip̄m esset per accīs in loco. vt dicit in textu. sed hoc nō. quia vel esset per accīs id est per partes vel per centr̄. Si per partes. tunc essent partes ꝑus in loco q̄ totum. quod est ꝓtra ph̄m in textu dicentē. q̄ partes in toto sunt solū poña in loco totius. et nō ꝑm actū. Nō per centrū. quia centr̄ est est extrinsecum circulo Octauo sic. Sicut est de vna sphera. ita videt esse de oīmbus. sz inferiores sunt in loco per se. et nō grā centri. ergo z suprema nō erit in loco gratia centri. Dz

ior probatur. quia sicut suprema figitur circa īmōbile cētrum. ita oīes alie. Minor est nota. ¶ In oppositz est ph̄us. quo ad ꝓmū quesitū in quarto capitulo. ponēs hanc loci ꝓprietatē. Quo ad secundū in sexto Dicēs animā et celū esse in loco per accidens. Pro responsione est primi discursus

Maior. Pulcherrima est dfinitio. que est dem̄ stratiua passionis dsubiecto Minor. Dfinitio loci est huiusmodi. q̄uis ex ꝓprietatibz inuestigata sit a posteriori. Conclusio Igitur ex loci dfinitōe Quinc̄it q̄ locus suo locato equat̄.

¶ Maior patz per ph̄m in textu. vbi ph̄s ponit quattuor requisita ad hoc. vt definitio loci sit suffitiēter inuestigata. quoz ꝓmū est. vt per eam ostēdatur quid locus sit Secundū. vt per eam soluant̄ oēs difficultates et questiones circa locum Terciū. vt per illam definitōez appareat causa ꝓpter quā accidētia z proprietates que apparēt sensibiliter ineſſe loco. insint sibi. q̄m per definitionē perfectā debent apparere cause ꝓprietatū et accidentiū sensibiliū. q̄ insunt definito. Quartū vt p illā pareat causa difficultatis et discordie in opinionibus circa locū. et subdit. q̄ cū talis habet̄ definitio. tunc pulcherrime definitur vnūqd̄q̄. Ex quo patz. q̄ negantes definitionē passionis eē medium demōstrationis. potissime male adducunt opiniones sue testē ph̄m in hoc textu. cū notanter dr̄. q̄ nō sufficiat definitio. dicens q̄d subiecti. sed ꝓter hoc requirit. q̄ dicat ꝓpter q̄d passiōis. et ergo magis est ꝓtra eos qd̄ allegant ꝑ opinione sua. ¶ Minor pater. facile inducendo demōstratiōes singulaz ꝓprietatū. includit em̄ cāz ꝓme per hoc q̄ est terminus corporis ꝓtinentis. et tercie per ℏ q̄ est imobilis. et secūde per ℏ q̄ dr̄ primū. Et alia rum duaruz causas includit collectio oīm particulaz definitionis. Sed quod addit in ꝓpositione q̄uis sit inuestigata ex ipsis a posteriori. patz ex textu vbi ph̄us inuestigat eam ex ipsis. Et ratio. quia innata est nobis via ꝓcedendi ex nobis notioribus. et quia ꝓprietates nobis notiores sunt subiectis. z effectus notiores causis. inc̄ꝫtum sensui vnde nostra noticia ortū sumit ꝓmo posteriorz sz ꝓpinquiores Nec obstat quin alio ordine. et via nature z a priori ip̄e demōstret easdem passiones ineſſe subiecto. vt patz ꝓmo posteriorz. ¶ Conclusio patz. quia ex definitione habet̄. q̄ locus est superficies corpis ꝓtinentis et locantis. per quā corpus locans ꝓtiguat̄ corpori locato. et hoc habetur ex hoc q̄ dr̄ in definitōe ꝓmū. qd̄ tantum valet. sicut proxime z imediate Et p ꝓcēns ꝓuinc̄it q̄ locus sit locato equalis. quia locatū ꝓtiguatur corpori locanti. sed ꝓtigua sunt. quoz vltima sunt simul. igitur vltimū locantis ē simul cū vltimo locati. hoc aūt vltimū ē superficies. que est indiuisibilis ꝑm ꝓfundū. oīe em̄ vltimum z terminus. vt huiusmodi est indiuisibilis. et sic duo vltima q̄n sunt simul. nō plus occupāt q̄ vnū corpoz seorsuz. q: indiuisibile additū indiuisibili ex ea parte qua indiuisibilia sunt. nō facit̄ maius. ¶ Preterea Si detur oppositū. oporteret q̄ vel locus excederet locatuz. vel econtra. sed ℏ ē impossibile. q: tūc vl locus eēt sine locato qd̄ ē ꝓtra tercia ꝓprietatē. vl eēt aliqd̄ corp? sine loco. qd̄ est ꝓtra q̄ntū ꝓprietatē ¶ Alterius discursus

Maior. Hoc corpus ꝑ se z ꝓxie in loco eē dr̄. quod aliquo sibi extrinseco corpore circūscribitur.

Minor. Celum mobile primū. nō habens extra se corpus vllum. figitur circa īmobile centr. Cōclusio. Igitur cuius celum vltimū non sit in loco per se z proprie. est tamen per accidens in loco grā cētri.

¶ Maior est phi in textu Et ōt sic pbari rōe. Oē illud corpus et solum illud qđ ē in vltimo corporis ptinēs est per se in loco. sed oīe corpus z solum corpus hūs extra se corpus circūscribēs z ipm ptinens est in vltimo corpis ptinentis. g illud solū qđ corpe sibi extrinsece circūscribitur est p se z pprie in loco. Maior est nota ex definitiōe loci. Minor ē nota. qz corpus extra ptinens et vltimū suum nō separat. ¶ Minor cuius ad pmā ptē ōt. q celum pmū mobile nō habeat extra se corpus. Pro cuius declaratione considerandū ē. q celū accipit tribus modis. vt dr pmo celi. Vno mō p aggregatōe oīm corpor. et p tota vniuersitate corpor. z sic celū nolat totū mūdū seu vniuersum corporeū. Secūdo modo accipit p oībus corporibus circulariter motis. in cuius distinguunt ab elemētis. et vocat quinta essentia Tertio modo accipit p vltima sphera. et siue illa sit decima vel octaua. nō ē ad pns determinandū. sed spectat ad scām de celo et mūdo. hoc solū ē hic accipiendū q sit vltimū celū. z pmū in ordine mobiliū de q octauo physicor tractabit. et q extra illud nullū sit corpus habet pbatum pmo celi. Sed alia pars q celus figat circa centrum īmobile patz p pm pmo celi. q ōt q si celū mouetur motu sempiterno. necesse est terraz in medio qescere. sz terra est centrum vel ponitur in centro pmi mobilis. ergo pmū mobile necessario figitur circa īmobile centrum. Nullū em corpus circulariter mouet nisi moueatur sup aliquod corpus stans qetum. lz etiam celū in se moueat. manet tamen semp in eadē habitudine ad cētrum. ita q nō ascendit nec descendit. sed manet in eadez distantia ad ipm. et hoc ē celum figi in motu suo circa īmobile centr. Et hoc ē qđ ōt phus pmo celi. quādo dicē motū celi esse circa mediū p hoc distinguens ipm a motibus elementor. qui sunt vel a medio vel ad mediū.

¶ Conclusio habet duas partes. Prima ōt suppositiue q celum vltimū seu supma sphera nō est in loco per se Secūda ōt. q ē per accns in loco. quia p centrum. Pro cuius intellectu sciendū q multe fuerunt opiniones de celo tercio mō dicto. seu de suprema sphera vtrum sit in loco quar vna fuit Johānis grāmatici dicentis celum cē in vacuo. Dixit em q distātia que ē terminata ad exteriorem superficiem celi pmi esse locū. et illā distantiā differre pm esse a distantia corpor que sunt in ipsa Alia etiam fuit opinio Anempache dicēs. q sphera pm q sphera nō est in loco nec p se nec per accns. Tercia fuit opinio Auicenne. q in hoc Alexandrū sequit. q celū nō est in loco sicut nec mot⁹ eius. sz in situ. Omniū illarū opinionū motiua z rōes eas destruentes ponit Albertus in cōmento quarti physicor tractatu pmo capl̄o decimotercio. Ideo ipis dimissis dixerūt alij magis seruantes dictum phi q dixerūt supmū celum nō esse p se in loco. eo q nō hz corpus ptinēs ipm. vt patz in textu et in pmissis huius discursus. sed per accns. Et hūdiuersificati sunt Nam quidam dicunt sicut Themistius z beatus Thomas. celū esse in loco p accidens. id est per partes. Dixit em Themistius. q celus vltimū seu tercio modo dictum sit in loco. ratione suarū partiū intrinsecaruz. que sunt in cōcauo eius. q niam iste partes mouent circa pnexum corporis. quod reuoluunt. et illud pnexum quasi circundat eas. li

cet sit intra orbem. et ita ponit q suprema sphera est in loco per partes. z nō pm se totā. cum nō habeat extra se ptinens. Et ratio huius opinionis fuit. qz cū suprema sphera sit in loco aliquo modo et nō sit in loco pm se totaz. eo q nō habet extra se ptinens. relinquitur q sit in loco pm suas partes. Qz autem nō sit in loco pm se totam. probatur ex hoc. q nō mouetur pm se totam. sed solum pm partes. et eo mō quo mouetur est in loco. et ideo cum moueatur ad vbi pm partes est in loco pm partes Hoc aūt qđ ōt q vltima sphera sit in loco p partes. potest dupliciter intelligi pm Cōmentatorem. Uno mō. quia partes eius cōcaui sunt in loco. quia sunt in pnexo orbis inferioz. qa circa illud pnexum reuoluunt partes orbis superioris. Alio modo potest intelligi. q supremus orbis sit in loco per partes existentes in pcauo eius. que mouentur alio motu a motu diurno ipsius orbis. ita q sint alię partes in concauo orbis supremi. que mouetur circulariter in illo orbe motu ppio. sicut ponētes epycicl̄os. sed qualiterq cunq hoc sit. non est ad presens curandū. quoniam opinio Themistij in hoc consistit q suprema sphera est in loco pm partes. et nō pm totum. et ista videtur sententia ex positionis beati Thome. Istam tamē opinionem reprobat Cōmentator quattuor rationibus. Quarum prima est. quam etiam Albertus ponit. Totum non est extra partes. si ergo moueatur pm partes. necesse ē pm totū moueri. licet em totum et partes differant ratione. nō tamē est motus de numero eoz̄m qui attribuunt toti in cuius separatur a partibus. sed totum est de his que attribuūtur ei. pm q ipm est in suarum partium integra collectione. Secunda ratio. Si celum supremū sit in loco. quia partes eius concaue mouentur circa connexum orbis inferioris. cum celum secundo modo dictum scilz totuz aggregatum ex oībus orbibus moueatur circa connexuz ignis. oporteret dicere q totum celum aggregatū ex omnibus orbib. rōe partiū que sunt in pcauo eius mouere tur circa connexū ignis. quod falsum est. Tercia ratio. Dicit philosophus sexto physicorum Corpus sphericū pm se totum. et pm omnes partes mutat locū suum. totum quidem mutat locū pm formam tōtum partes vero mutant locum pm formam et pm subiectum. Sed diceres. Philosophus ōt in principio sexti capituli. q celum pm se totum nō mutat locum Ad hoc dicendum est pm Cōmentatorē. q phs ibi nō loquitur de celo vltimo. et tercio modo dicto. sed de celo primo modo. et sic vult q totus mundus nō mutat locum suum. et sic totus mundus nō mouetur pm se totum. sed pm suas partes. Unde intendit dicere. q toti mundo attribuitur motus circularis propter quasdam partes. id est propter corpora celestia. sicut ei attribuitur motus rectus propter motum elementorum que sunt quedam partes Quarta ratio. Suprema sphera est in loco per acidens. sed istud quod attribuitur alicui pm partem nō attribuitur ei per accidēs. igitur suprema sphera nō est in loco pm partes Sed ad hoc respondet Themistius et sui. q Aristoteles hic vtitur eo quod est per accidens large seu cōmuniter prout est commune ad per accidēs proprie. z ad partem. Contra hoc arguit tunc Commentator. quia Aristoteles in sexto capitulo ponit tres modos eēndi in loco. quoniam quedam sunt in loco per se. quedam p accidens. quedam per partes. et sic patet q per accidēs accipitur prope. eo q distinguit ab eo quod est per partes in loco Preterea ē alia ratio. Philosoph⁹ dicit in textu

q̄ partes sunt in loco grā totius.g̃ impossibile ē totū esse in loco per ptes. Preterea illud qđ grā alteri⁹ est in loco minus habet de ratiõe eius quod ē esse in loco.c̃ illđ grā cuius ip̄m đr esse in loco.sed si totū grā ptiuz est in loco.tūc verius ꝓuenit hoc ptibus z minus toti.sed ptes sunt solū ſm poñaz in loco q̄ diu nõ sunt diuise a toto.cū g̃ ptes celi impossibile ē esse diuisas.sunt solū in loco ſm poñam.z sic totū minus est in loco q̄ ſm poñam.sed nichil est inferius in entibus.eo q̄ est in poña.g̃ totum grā partiū in nullo loco erit. Istis sic p̄missis ꝓbatur ꝓclusio p̄mo q̄ celū sit in loco.qz q̄cq̄d mouet ſm locū est in loco sed celū mouet ſm locū.eo q̄ motus eius ē p̄mus motuū.g̃ est in loco Sed q̄nõ sit p se in loco pz.qz celū supremū nõ hz extra se corpus a q̄ ꝓtineatur.relinq̄tur g̃ q̄ p accñs sit in loco.Qz aũt sit p accñs in loco.qz p cẽtruz ꝓbatur p Cõmẽtatorem sic dicẽtem. Nos aũt dicim⁹ q̄m cũ sit fixum ſm totuz necesse est vt ſ̄ modo sit q̄escens.z q̄es est ei ꝓpter q̄etem centri quod est terra.z terra ē in loco essentialr.ideo đr celū esse in eodem loco.z nõ trāsmutat ab eo p accñs,i.qz cẽtrum eius ē in loco essentialiter.z hec est intentio ſm onis Aristotel dicẽtis.q̄ celū est in loco per accñs. z postea đr q̄ celum supmū de quo est questio,est motuz z q̄escens in loco suo per accñs.i.ꝓpter cẽtrum quod est in loco essentialiter.hec Cõmẽtator. Ex istis ꝓbis q̄nq̄ elici possunt. p̄muz est q̄ supmus orbis ē q̄escens ſm totū.qz nõ mutat locū suū ſm subiectum.nõ em̃ hz supmus orbis ſm se totū in vno tempe aliā distãtiam aut ꝓpinq̄tatem ad cẽtruz q̄ alio tpe. qz sic mutaret ſm subiectū quod falsum est. Secūdū ē.q̄ ratõe eiusdē celum est in loco ratõe cuius est q̄escens.ita q̄ eadem ē ratio essendi in loco.z q̄escendi in loco ſm totuz. c̃uis em̃ motus local sit p̄ncipium perscrutatõis de loco vt dictū est in textu.tamẽ q̄es est q̄dāmodo finis z perfectio motus.vt dicetur quito huius. Et ideo locus est magis attribuẽdus corpib⁹ naturalib⁹ ꝓpter q̄etem naturalez q̄ ꝓpter motū.q̄a corpora nakalia nõ mouẽtur ad sua loca nisi vt postea q̄escãt in eo.z ideo eadem ē causa q̄etis in loco z essendi in loco.g̃ q̄es magis est causa essendi in loco q̄ motus Tertiū ē.q̄ cẽtrum quod est terra celo ē causa q̄escendi in loco ſm totū. et hoc q̄ete opposita motui locali ſm subiectum.propter hoc em̃ q̄ supmū celum semp̃ habet eãdem distãtiam ad cẽtrum quod ē terra ipsum đr q̄escens ſm se totum. Quartū.q̄ celum ē in loco per cẽtrum quod est terra.ꝓbatur per illud. supmū celuz est in loco per quod est q̄escens fixuz z imobile.eo modo quo sibi debetur quies. quia sibi non debetur nisi quies opposita motui locali ſm subaz seu subiectū. vt in fine sexti phȳsicoꝝ dicetur.sed fixio z imobilitas sunt in p̄mo celo per cẽtrum. Quintū q̄ supmū celū est in loco accidẽtaliter per cẽtrum quod est in loco essentialiter Et ad hoc inducit Cõmentator vnam rõem Dicens. Oñe quod inuenitur in aliquo p accñs.inuenit in eo ꝓpter aliquod habens ipsuz per se.sed supremus orbis nõ est in loco nisi per accñs.g̃ ꝓpter aliq̄d quod est per se in loco. Est etiã alia ratio quã ponit Albertus in tractatu de loco.cap̄lo decimotercio.Dicens.Oñis motus ꝓcedit ab aliq̄ immobili.vt đr pȳus in libro de motib⁹ aīalium.ergo motus supremi celi ꝓcedit ab aliq̄ imobili.ꝓbat ꝓñaz. quia motus supmi celi nõ est a natura. sed ab intelligẽtia vel ab aīa.ergo ꝓcedit ab imobili.hoc aũt est cẽtrum totiꝰ sphere quod est per se in loco Dicitur aũt notãter motu ab aīa vl intelligentia.quia in motu naturali nõ est hoc necessariũ.motus em̃ naturalis est a gñante z ad imobile qđ ē locus eius qđ mouet ſm locũ.

Ad rationes Ad p̄mã dõm est ſm Albertũ i cõmẽto cap̄. vij. huiꝰ tractatꝰ q̄ duplex ē eq̃litas scz ſm extẽsionẽ et ſm dimẽsiones. locus g̃ debet cẽ equalis locato ſm extensionẽ.q̄a locus p̄pus nõ extendit vltra quãtitem locati.nõ tñ oportz locum esse eq̃lem ſm dimensiones.eo q̄ locus nõ habet tres dimẽsiones. Vel posset dici (inq̄t Albertꝰ) q̄ locus hz tres dimẽsiones q̄dāmodo.q̄a dupl̄r habent dimensiões. scz ſm essentiã z ſm effectũ. ſm cẽntiã q̄dez locus habet longitudinem z latitudinẽ.q̄a aũt locus est verissime ꝓtinẽs effectiue. Oñis aũt ꝓtinentia loci p effectũ finit ad centrum locati.ideo ꝓtinẽtia loci est ſm p̄fundũ.q̄a ptingit vsq̄ ad cẽtrum locati. Et hoc idem vult cap̄lo.xij. vbi đr.q̄ aliq̄d đr esse in loco sibi equali.non q̄ locus habeat oñes dimensiões eiusdem locati.q̄a eq̃litas duplex ē.scz ſm ꝓtinẽtiam.sicut đr circulus equal figure angulose in geometria.et đr alia equalitas quãdo duo eq̃lia habent vnã mẽsuram ꝓmunẽ qua mẽsurant.et hoc modo locus nõ est eq̃l locato corpi.nisi ꝓcesserimus q̄ distãtia sit loc⁹ sed p̄mo mõ ſm ꝓtinẽtiam sunt eq̃lia locus z locatũ.hec ille. Ad secđam dõm.q̄ duplex est ꝓtinens.q̄ddam est ꝓtinens ꝓximũ quod est superficies corporis ꝓtinentis q̄ đr locus.z ꝓtinet tanq̄ q̄ et tale ꝓtinens nunq̄ est matꝰ ꝓtento. Aliud ē ꝓtinens remotũ.et ē id quod ꝓtinet.scz corpus locans.et de tali ꝓtinẽte verum est q̄ ē maius cõtento.sed illud nõ est locus saltẽ p̄pus Ad terciã dõz q̄ locus ꝓximus nõ plus ꝓtinet c̃ ipm locatum Et ad probationẽ dõm.q̄ ꝓmittitur fallatia eq̃uocatõis.q̄a ꝓtinere extrinsecus cõuenit loco.z hoc mõ nihil ꝓtinet nisi locatum.licet sit intrinsecus terminus corporis locantis.

Ad q̄rtam dõm.licz in eadem superficie supra idem cẽtrum sit impossibile describere plures circulos eq̃les.tamen hoc fieri potest in diuersis superficiebus. scz corporis ꝓtinentꝭ z cõtenti.q̄ sunt diuerse nõ ratõe situs.sed ratione subiectoꝝ suoꝝ. Ille tamẽ superficies due.scz locãtis et locati p̄nt dupl̄r cõsiderari. Uno mõ abstractiue.non p respectum ad subiecta in q̄bus sunt.et illo mõ habẽt raõem vnius superficiei.et si per ipossibile possent separari ille due superficies essent vna superficies.q̄ est indiuisibil ſm p̄funduz Alio modo possunt ꝓsiderari ſm q̄ sunt in diuersis subiectis.z hoc mõ faciunt duas superficies.z nõ oportet q̄ inter illas duas superficies sit aliq̄ corpus medians.eo q̄ sunt in diuersis corporib⁹. licz oporteret si eẽnt in eodem subiecto.q̄a sicut semper inter duo puncta est linea medians,sic inter duas superficies mediat corpus.

Ad q̄ntam dõm.q̄ argumentũ ꝓbat.q̄ celuz nõ in loco per se.cui nõ obstat q̄ ipsum sit in loco p accñs. Ad sextam dõm ſm Cõmentatorẽ quem Albertus allegat. q̄ id quod mouetur ab intelligẽtia absq̄ dubio indiget immobili aliq̄a quo sit motus eius.et hoc est quiescens in loco per se.quiescens em̃ est indigens.vt sit in loco p se et motum nõ indiget.vt sit in loco nisi per accñs Cuius ratio ē.q̄a id quod q̄escit.quiescit ꝓpter similitudinẽ z cõ naturalitatẽ ꝓtinentis se.quãdo em̃ est in cõtinẽti ꝓnaturali sibi et simili sibi ſm naturã.tũc quiescit z nõ mouet q̄n aũt extra illud ē.z nõ est in ꝓnakali. nec in sibi simili ꝓtinente.tunc mouet ad ꝓtinens ꝓnaturale sibi z simile Dora aũt quãdoq̄ indiget motu ad sui pfectiõem.z q̄n q̄ nõ indigent. Illa aũt q̄ indigent sunt illa q̄ sunt in ꝓtinẽte incõnaturali sibi et dissimili. z illa mouent ad ꝓtinẽs

connaturale sibi ꝛ ꝓtinens. Que aūt nō indigent motu ad suū esse. nō indigent ꝓtinente ꝓnaturali. neq; nō ꝓnaturali. et illa sunt coꝛpoꝛa celestia que nō facit moueri ꝓtinens ꝓnaturale. sed intelligentia facit ea moueri. intēdēs p hoc assimilari ꝑme cause increatum poteſt. Ideo illa mouenť p se. licet nō sit in cōtinente ꝓnaturali vel incōnaturali. Et hec est etiam solutio Auerrois sic ad ꝟ arguentē tū dicentis. Illa q̄ mouenť per se indigent aliq̄ descente. circa quod mouenť p accidens. vt vult Aristoteles in libro de motib⁹ aialium. et hoc quiescens forte erit locus p se q̄n ꝓtinet rem motā. ꝛ locus p accidens quādo nō fuit ꝓtinens rem motā in oīnib⁹ partibus. sicut est dispositō in coꝛpoꝛib⁹ celestibus. igit̄ locū esse p se nō est de necessitate eēndi rem morā p se. sed dignius est vt sit de necessitate eēndi q̄rem naturaliter. quiescens em̄ q̄scit ꝓpter silitudinē ꝓtinētis. ꝛ mouetur ꝓpter ꝓuationē similitudinis inter tp̄m ꝛ ꝓtinens. et hoc erit q̄n mouebť in ꝓtinente. et causa motus eius quod mouebť in ꝓtinente est extra naturā. et est rem morā esse extra suuꝫ vbi naturale. et hec est dispositio coꝛpoꝛ simplicium q̄ mouenť motu locali. scilꝫ q̄tuoꝛ elementoꝛ. Quod aūt nō mouebť in ꝓtinente. sed circa quiescens aliquod tantū Est illud cuius motꝰ non est p accidens extrinsecū a natura. et hec est dispoſtio coꝛpoꝛis rotandi. et hoc quod accidit q̄busdā coꝛpibus celestibus. scilꝫ q̄ sunt in loco. quia ꝓtinenť ab alijs hoc ē p accidēs. ꝑm hoc igitur intelligendꝰ est ille locus vt milꝛi videť. hec Cōmentatoꝛ. Ad septimā dōm. q̄ celū poteſt ꝓsiderari duobus modis Uno mō in ratione coꝛporis. et hoc modo centꝛ est sibi extrinsecū. q̄ centꝛ est terra. iam alterius nature est celum ab elementis. vt ꝑmo celi ꝓbat pḥs. Alio modo ꝓsideratur in ratione coꝛpis circularis. q̄a centꝛ est de ratione circuli. ideo hoc modo ꝓsiderando centꝛ. nō est sibi extrinsecū sed intrinsecū.

Sed diceres. Celū nec quo ad esse nec quo ad moueri dependet a centro. ergo a centro non habet vt sit in loco sed potiꝰ ab eo a quo mouebť localiter. Ad hoc dōm ē q̄ in motu celi duo sunt. scꝫ suba motus ꝛ circulatio. vñ ratione motus nō dependet ab ipō centro. sed ab intelligentia mouente. tamē ratione circulationis. motus ille q̄ dammō dependet a cētro. q̄ oīnis circulatio fit circa aliq̄d immobile ꝛ fixū relpectu cuiꝰ coꝛpus dicit̄ circulariter moueri. et nō exire suū locū ꝓpriū. Ad octauam dōm est ꝑm Albertū ꝛ Cōmentatoꝛem. q̄ inferioꝛes oꝛbes cē in loco p hoc q̄ ꝓtinenť ab alijs. ꝓuenit eis per accidens. ꝛ nō ꝓuenit eis ꝓpter hoc q̄ indigeant loco. q̄ talia ꝓpter sui pfectionē nō indigent ꝓtinente foꝛmāte ꝛ soluante ipa in esse. Accidēs aūt ꝓpter quod ꝓtinenť ab invicem est oꝛdo eoꝝ ad vnā primā spheram. q̄ ꝑmo motu mouet oēs. Ex hoc patꝫ etiā q̄ inferioꝛes sphere per eundem modū nō sunt in loco sicut elementa. q̄ ꝓtinēs sphe ras nō habet de ratione loci. nisi q̄ circūdat. et ideo vere in loco nō sunt nisi elementa. alia ꝑm impfectā rōnem loci dicunť cē in loco. Et hoc videť dicere pḥs in fine sexti capli. vbi dr Celū dicit̄ cē q̄ ambit oīnia. et oīa ordinantur ad ipm. Locus aūt ꝓprie sumptus nō est celū. sed celi quoddā vltimū in descendēdo. ꝛ hoc ē ꝓcauū lune quod ꝓtingit coꝛpus q̄ mouebi habet motu recto. et ē terminus eius quiescens. et ideo terra locatur in cōcauo aque. aqua aūt in ꝓcauo aeris. aer ꝝo in cōcauo etheris. etheꝝo locať in ꝓcauo orbis lune q̄ ē celū. Celū ꝝo ꝑm se toū nō ap̄lius locať in alio. Sed ꝓtra ꝟ arguit. Unū quodq; mouebť ad suū locum. sed terra nō mouebť ad centꝝ. similiter ē de aq̄. q̄ si terra remoueatur descēdit ad locū terre. Et similiter ē de aere. q̄ descēdit ad locū aq̄ ꝛ terre. si remoueaťr. ꝛ nō ascendit ad locū ignis Solō Alberti. q̄ motus simpliciū coꝛpoꝝ non est ad supficiē ꝓpter supficiem. q̄ si sic motus ad locū cōueniret coꝛpi mathematico. sed mouenť ad supficiē ꝓpter virtutē foꝛmantē ꝛ saluantē ea ꝓtinentē. ꝛ cū illa nō stet rota in supficie. sed diffundať in totū locaꝛi spatium vsq; ad centꝝ. et ideo est motus terre in centꝝ. Et simili mō est de alijs q̄ Albertus ad longū declaraꝛ. ij. phyſicoꝝ tractatu ꝑmo capitulo vndecimo

Eodem autem modo accipiendū est phyſici cōsiderare de vacuo. et si est aut nō. et quomodo est. ꝛ q̄d est sicut et de loco. Et nanq; simile habet incredulitatem ꝛ fidem p̄r ea que opinantur. vt cū locum quē dam ꝛ vas vacuum ponunt dicentes. Uidetur aūt esse plenū quidem cum habet molem cuius ſuſcepti/uum est Cum vero priuatū est vacuū tanq̄ idem q̄ rem sit vacuum et plenum ꝛ locus. esse autem ipſis non idem:

¶ In hoc secūdo tractatu pḥs determiāt de vacuo. Et ꝓtinet sex capitula In ꝑma ponit q̄stionem si ē ipius vacui. In secūdo recitat descriptiones vacui. reꝓbāda antiq̄ dicta. In tercio oīndit vacuū nō esse causam motus nec ponendū ꝓpter motū. In q̄rto ostendit vacuū nō esse et hoc ex ꝓte velocitatis ꝛ tarditatis In q̄nto oīndit ex ꝓte nāe vacui ipm nō ee In sexto oīndit vacuū nō ē coꝛpib⁹ imbibitū. sic̄ q̄dam dixerūt. Primū capm diuidit in duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit de quo est dōm. In secūda exeq̄tur intentionē suā determināndo de vacuo ꝑm antiq̄ opiniones Quantū ad ꝑmā duo facit. ꝑmo facit q̄d dictū est. scꝫ q̄ pḥs naturalis ht̄ determinare de vacuo. Secūdo q̄ oꝛdine ꝓcedendū sit determināndo de vacuo. Quantū ad ꝑmū dr Naturalis pḥs ht̄ ꝓsiderare de vacuo. sicut de loco. videl⁹ vtr sit vel nō. ꝛ si est. quō sit. et q̄d sit. ꝛ sic vult q̄ nať pḥs ht̄ ꝓsiderare de vacuo ꝓbat sic. Quicunq; ht̄ ꝓsiderare de loco. ht̄ ꝓsiderare de vacuo. ſz nať pḥs ht̄ ꝓsiderare de loco. q̄ de vacuo Dinoꝛ ꝓbata ē in ꝑmo tractatu Datoꝛē ꝓbat. Quicunq; ē de aliq̄bus similis incredulitas et fides siue opinio. q̄cunq; tūc ht̄ ꝓsiderare de vno. ht̄ et̄ ꝓsiderare de reliq̄. ſz sic ē de loco ꝛ vacuo. illā minoꝛē ꝓsyllogiſmi ꝓbat. q̄ antiq̄ dixerūt vacuū esse tanq̄ locū ꝛ tanq̄ vas. ita q̄ dixerūt locum vacuū ꝛ plenū esse idem subiecto. quia plenū dr̄ locq̄ habet coꝛpus graue ꝛ grossum ꝛ visibile ꝛ tangibile cuius ipm ē ſuſceptiuū ꝛ q̄ ē hmōi coꝛpe ꝑuatū dixerūt esse vacuū. et sic posuerūt locum ꝛ vacuū idē ꝑm subam et subiectū. ſz nō ꝑm esse.

Incipere autem oꝛtet consideratione accipientes que dicunt affirmantes esse. et iterum que dicūt affirmantes nō esse. et tertio communes opiniones de ipſis.

¶ Hic ostendit modū ꝓcedēdi determināndo de vacuo Dicens. q̄ oꝛtet incipe ab illo q̄ illi pḥi intendūt assignare p nomē vacui accipiendo oīnia illi a q̄ dicunt isti q̄ affirmāt vacuū cē. et ſcdo accipiendo illa q̄ dicunt q̄ negant ipm esse. et tercio oꝛtet accipe ꝓmunes opiniōes nobis ꝛ antiq̄s de vacuo.

Alij quidem igitur tentantes mostrare quia nō est q̄ hoies volūt dicere vacuū hoc arguūt sed pccā tes dicūt sic Anaxagoras. et q̄ h̄ mō arguūt. Demō strant em̄ q̄ aliquid est aer litigantes p̄r vtres ⁊ de/ monstrantes q̄ aer ē fortis ⁊ accipiētes in clepsedris

¶ Ista est secūda pars huius capituli in qua Aristoteles ponit opiniones antiquoꝝ de si ē ipius vacui. Et diui/ dit in duas particulas. In p̄ma ponit opinionē dicentiū vacuū nō eē In scōa opiniōes ponētiū vacuū eē In p̄a p ticula duo facit. p̄mo ponit motiuū vacuū nō esse opinā tiū. scōo oñdit insufficientiā dicti illoꝝ Quantū ad p̄mū dr q̄ q̄dam volunt dicere vacuū nō esse. nō aūt ꝓbant ip sum vniuersaliter nō esse. sic ponētes ipm esse ꝓbant vni uersaliter. sed ꝓtradicunt illis ꝑticulariter ostēdentes q̄/ dam vacuū nō esse. ⁊ ideo peccant argumēto Anaxagore qui cū deberet ostendere nihil esse vacuū. conatus est oñ/ dere materiā nō eē vacuū. eo q̄ haberet in se latētē formā. et ideo nō eodē modo argumentat. s. vniuersaliter. sicut ponētes vacuū eē. fuit g̃ ista ratio eoꝝ. Aer est aliquid. ergo vacuū nō est. ꝓsequentiā relinq̄ūt notā. q̄ vbi nō est aliquod corpus sensibile. ibi semp est aer. Añs ꝓbant duob⁹ signis. p̄mū q̄ veteres repleti aere p̄ūt ferre mag nū pondus. igit aer intus exīs aliq̄d est. Secundū signū est de clepsedris. quia si clepsedra impleatur aqua et ob struaf supius foramen. nō exibit aqua inferius. ⁊ h̄ dixe/ rūt fieri ꝑter vim aeris aquā detinētis.

Alij aūt homines volunt vacuum esse spaciū in quo nullū corpus sensibile Opinantes aūt oīe q̄ est esse corpus dicunt oīno in quo nihil est hoc esse vacuū. vnde plenū aere vacuū ē. Igitur hoc nō op tet monstrare q̄ est aliq̄d aer. Sed quia nō est alte rum spaciū a corporib⁹ neq̄ sepabile. neq̄ quod sit actu quod distinguat oīe corpus. vt si nō ꝓtinuuꝝ sicut dicunt Democritus et Leucippus. et alij m̄lti physiologoꝝ. Aut et si aliq̄d extra oīe corpus ē cū sit ꝓtinuum Di q̄dem igitur non f̄m posita ad ꝓble ma ꝓtradicunt.

¶ Hic ponit insufficientiā eoꝝ q̄ sic ꝓbabāt vacuū non esse. et p̄mo ponit motiuū eoꝝ Dicēs. q̄ alij homines. vi delicet ponēres vacuū esse. dicūt vacuū esse in q̄ nullū est corpus sensibile.. opinabant em̄ illi. q̄ oīe quod est. essꝫ corpus sensibile. et sic dicūt. q̄ vacuū est in q̄ nihil est. sꝫ in quo nō est corpus sensibile. in illo nihil est. g̃ hoc est va cuū. et sic plenū aere f̄m illos dr vacuū. Et iō ostendēdo eos insufficienter ꝓbasse vacuū nō esse dr q̄ oñendū va cuū nō eē. nō oportet ꝓbare aerē aliquid eē. sed oportet ostendere q̄ nullū spaciuꝫ sepatum a corpibus sit actu. et receptiuū corporū et ꝓuatum oīni corpe. siue tale spaciuꝫ sit imbibitū corpibus. sicut dixit Democritus ⁊ Leucip pus. siue sit extra totū mundū. ꝓtinuatū tñ toti mūdo sic dicunt alij. exq̄ parꝫ q̄ illi sic ꝓbātes vacuū. nō eē nō suf ficienter ꝓbant. quia solum particulariter ꝓbant. cū vni uersaliter ꝓbare deberent.

Sed affirmātes esse magis dicūt vnū q̄dꝫ. quia motꝰ f̄m locū nō erit Hec aūt ē loci mutatio ⁊ aug mentū. Nō em̄ videbit vtiq̄ motus eē. nisi sit vacu um Plenū em̄ impossibile est recipe Si vero recipi at. et sunt duo in eodem. ꝓtingit vtiq̄ et quelibet si mul esse corpora. differentiā em̄ ꝓpter quam nō erit vtiq̄ quod dictū est nō erit dicere. Si aūt hoc ꝓtin git et parvissimū accipiet maximū. Multa nāq̄ p ua quidd̄ magnū sunt. Quare si multa equalia cō tingeret in eodē esse ⁊ multa inequalia. Melissus q̄ dem igit et demōstrat. q̄ oīe immobile ex his. si em̄ mouebitur aliq̄d necesse esse vacuū dicit vacuū aut nō est eorum q̄ sunt Uno q̄dem igitur mō ex his de mōstrāt q̄ aliq̄d est vacuū

¶ Ista est secūda ꝑticula secūde ꝑtis p̄ncipalis. in q̄ ꝓbs ponit opiniones antiquoꝝ ponentiū vacuū esse. Et duo facit. p̄mo ponit opiniōes naturaliter loquentiū. scōo opi nionē innaturaliter loquentiū de vacuo. Quo ad p̄mꝫ recitat duas opiniones. p̄mo ponit opinionē eoꝝ q̄ posu erunt vacuū eē spacium infinitū separatum a corporibus ⁊ receptiuū eorū. et scōo opinionē eoꝝ qui posuerūt vacuū esse corpibus imbibitū. Dicit g̃ p°. q̄ ponētes vacuū eē dicūt vnū qđ inter alia ꝙuenienti⁹ esse videt. Et argu unt sic Si vacuū nō esset. nullus motus f̄m locū esset. sꝫ motus f̄m locū est. g̃ vacuū est. illam ꝓñam relinquit no tam. q̄ ex opposito ꝓsequētis bone ꝓsequētie. ad oppositū añcedentis est bona ꝓña p̄mo ꝓoꝝ. Añs et illā ꝓdictio nalē declarat p°. scōo ꝓbat. declarādo dr. q̄ motus f̄m locū q̄ destruit nō posito vacuo est loci mutatio. ⁊ motus augmentationis. ꝓbat aūt maiorē sic. q̄ mouetur f̄m lo cū. vel mouet ad plenū vel ad vacuū. Nō ad plenū. quia plenū nihil amplius recipere p̄t. si em̄ plus reciperet tunc essent duo corpora in eodē loco. quod eē nō potest. q̄ ea/ dem ratōe oīnia possent eē in eodem loco. nō em̄ p̄t assig nari ratō diuersitatis. quare magis duo possunt eē simul in vno loco q̄ oīnia. Et h̄ sequerent multa alia incōue/ nientia. Si em̄ hoc dicat. sequet q̄ corpus maximū pos/ set eē in paruissimo loco. et m̄lta parua possent eē in loco paruo. et q̄ multa parua sunt equalia magno. et sic mar mū posset eē in loco paruissimo. Contingeret etiā duo in equalia esse in eodē loco. etiā e equalia. q̄ duo eq̄lia equā tur vni inequali. quod est duplum ad vnū Et hec oīnia incōuenientia putabāt Melissus et Permenides sequt si ponerēt eos moueri. quia si mouerēt aliquid. necesse eēt vacuū ponere. sed ipi dixerūt vacuū nō esse Uno g̃ modo demōstrāt ex his antiq̄. q̄ vacuū sit.

Alio vero modo. quia videnf q̄dem q̄dam coeū tia et calcantia vt et vinū dicunt cū vtrib⁹ recipe do lia. tanq̄ in ea q̄ sunt vacua coeunte densato corpore Amplius aūt ⁊ augmentū videtur oīnib⁹ fieri ꝑva cuum alimentū q̄dem corpus esse Duo em̄ corpora impossibile simul esse. Testimoniū aūt et quod ē de cinere faciunt quod recipi tantū aque quasi vas va cuū esset.

¶ Hic ponit scōam opinionē antiquoꝝ eoꝝ scꝫ q̄ posu erunt vacuū esse corporib⁹ imbibitū ad modū paruoꝝ fo raminū. sicut spongea. sicut ponūt Democritus ⁊ Leuꝭ cippus. ꝓbabant aūt opinionē suā duab⁹ ratōib⁹ ⁊ exp̄mē to. Prima. Condēsatio est possibilis. g̃ vacuū est. ꝓsequ tiam ꝓbant. q̄ in ꝓdensatione q̄dam corpa videnf coeū tia ⁊ calcata in parua spacia vacua que intra se habent. nō possent em̄ sic vniri q̄ plenuꝫ. Añs ꝓbant. quia dolia

plena adhuc recipiunt vtres tenues. ⁊ alia corpora subtilia immissa quod nō fieret. nisi illa corpora intrarent spacia vacua. que sunt intra vinū. aut q̄ vinū esset compressuz et condensatum per corpora que mittebant in ipm Scōaratio. Augmentū est. ergo vacuum est. Consequentia ꝓbatur. quia alimentū quo fit augmētatio est corpus. vt ergo recipitur in plenū vel in vacuū. Si in plenū. tunc duo corpora essent in eodem loco. quod est impossibile. recipit g̃ in vacuū. et p̄ cōsequens vacuū est Experimento ꝓbabant de vase cū cineribus. Dicunt em̄ q̄ vas plenū cineribꝫ tātū aque recipit q̄tum vas vacuū. qđ nō fieret nisi vacuū esset inter ꝑticulas cineris.

Esse autem affirmant et pythagorici vacuū ⁊ ingredi ipm a celo ex infinito spiritu tanq̄z respiranti. et hoc esse vacuum. quod ꝛterminat naturas. tanq̄z sit vacuum separatio quedam eorum que sunt cōsequenter et ꝛterminatio. ⁊ hoc esse primū in numeris Vacuum em̄ ꝛterminare naturam ipōrum. Ex quibus q̄dem alij dicunt esse. alij vero nō dicūt. fere tot et huiusmodi sunt

¶ Hic pōit opinionē innaturalit loq̄ntiū Dicēs q̄ pythagorici dicunt infinitū vacuū eē. et esse extra celū ⁊ mūdū et celum dixerunt eē magnū animal quod spū suo anhelando ꝛ respirando in seipm attrahit vacuum ex infinito vacuo. quod est extra celum. et illud vacuū sic inspiratuz separat naturas rerum in mūdo ab inuicem distinctarū tanq̄z vacuū sit id quod separat ea que sunt cōsequenter ⁊ se nō tangentia. ⁊ hoc modo determinās dicunt ꝑmum eē in nūeris. faciens discretionē ⁊ per numeros determinat alia. quia ipsi posuerunt numeros esse p̄ncipia reruz sensibilium. habebant etiaz ratōem. quia id quod distinguitur. aut distinguitur pleno aut vacuo. nō pleno. quia ℏ est cōtinuū in oēm loci sui dimensionē. ergo distinguit vacuo. Hec igitur fere sunt ex quibꝫ ꝑti dixerūt vacuū esse et q̄bus alij negant ipm esse.

Ad quale aūt se habeat oportet accipere quid significet nomen. videtur aūt vacuuz locus esse in quo nihil est. Huius autem causa est. quia omne quod est corpus opinantur esse. Oīe aūt corpus in loco est. vacuum autē in quo nullum corpus est. quare si alicubi non est corpus nihil esse hic. Corpus aūt iterum opinantur esse tangibile. Huiusmodi autē qđ habet grauitatem aut leuitatem Accidit igitur ex syllogismo hoc esse vacuum in quo nihil est graue aliquid aut leue. Nec quidez igitur ex syllogismo sicut prius diximus accidunt. Sed inconueniens est si punctū vacuū sit. Oportet em̄ locū esse in quo loco corpis sit spaciū tangibilis

¶ In hoc secūdo capīo ꝑhus ponit quasdā vacui descriptiones reprobando dicta antiquoꝝ. Diuidit aūt ꝑm ℏ in duas partes p̄ncipales. In ꝑma ponit hmōi descriptiones nominis vacui. In secūda destruit opiniones ⁊ rationes antiquoꝝ ponentes vacuū esse. Prima pars subdiuiditur in duas particulas In ꝑma ponit descriptiones vacui q̄bus antiqui descripserunt vacuū. In secūda pōit veram descriptionē vacui. per quam destruunt positiones antiquoꝝ. In prima tria facit. ꝑm q̄ tres ponit descriptiones antiquoꝝ. Dicit ergo ꝑmo ꝑhus. Ad quale autē se habeat vacuū. an scz sit affirmandū esse vel negandum oportet accipere quasi p̄ principio quid p̄ nomē vacui significetur. Deinde ponit descriptionez dicens. Videtur quibusdā vacuum esse locuz in quo nihil est. Causa aūt huius est. quia opinant q̄ oīne ens sit corpus. ⁊ oīne corpus sit in loco. ⁊ vacuū est in quo nullum est corpus. ⁊ sic vacuum est in quo nihil est. vbi em̄ nō est corpus. ibi est nihil Et quia opinant etiam q̄ oīne corpus quod est. habet grauitatem vel leuitatē ⁊ ceteras differentias qualitatū tangibilium. ideo quasi ex syllogismo inferunt aliaz dicentes. q̄ vacuum est in quo nō est corpus graue vel leue. Sed Aristoteles reprobando ꝑmā descriptionez vacui. dicit q̄ inconueniens est hec descriptio. quia ex illa seq̄retur q̄ punctus essz vacuū. quia in eo nihil est. sed q̄ sit inconueniens punctū esse vacuū patz. quia vacuū est q̄dam spacium ⁊ similiter locus. oīne aūt spaciū est diuisibile. si ergo punctus eēt vacuum. esset spacium diuisibile in puncto. et ita diuisibile eēt in indiuisibili.

Sic igitur videtur dici vacuum vno q̄dem modo non plenum sensibili corpore ꝑm tactū. Sensibile autem ꝑm tactuz est grauitatem habens aut leuitatem. Unde ⁊ sic dubitabit aliquis quid vtiqz dicat si habeat hoc spaciū colorem aut sonum. vtruz vacuum an nō aut mānifestuz est. siqdē accipiat corp⁹ qđ tangit vacuū eē. si ꝓo nō minime

¶ Hic Aristoteles ponit secundaz descriptionē vacui. q̄ differt a predicta ꝑm Albertū. quia ꝑma ē generalior. eo q̄ nō ponit vacuū esse aliquā naturā determinatā. Secūda vero datur per negationē in genere spacij. et nō per negationē vniuersalē simpliciter sicut ꝑma. ponēdo ergo secūdā descriptionē dr ꝑhus. q̄ vacuū dr̄ vno modo alio a predicto. Spaciū nō plenū corpore sensibili ꝑm tactuz Et subdit. q̄ corpus sensibile ꝑm tactuz est quod habet grauitatem vel leuitatem. Ex qua descriptione orit dubitatio quid dici debeat. supponēdo. q̄ spaciuz aliquod sit plenum colore vel sono. vtrum sit vacuū dicendū vel non Si em̄ nihil est plenū. nisi quod graui vel leui corpore est plenum. tunc manifestū est q̄ spacium illud de quo loq̄tur hypothesis est vacuū. Si aūt illud nō tm̄ dicatur plenum. sed ⁊ alia que plena sunt quocunq̄z. tunc illud spacium minime dicetur vacuū esse. Et Albertus reprobat illā descriptionē extra textum. Dicens q̄ descriptionem illam sequitur celum totū esse vacuū. quia non est plenū corpore sensibili habenti grauitatē aut leuitatē. seq̄tur etiā idem eē plenū ⁊ vacuū.

Alio aūt modo in quo non est hoc aliquid neqz substantia aliqua corporea. Unde quidā dicūt vacuum esse corporis materiā qui q̄dem et locum dicētes idē hoc. et nō bene Materia q̄dē em̄ nō est separabilis a rebus. vacuum aūt querunt sicut separabile.

¶ Hic ꝑhs ponit ⁊ reprobat terciā descriptionē vacui que fuit Platonis Dicit ergo q̄ alio modo dicit esse vacuum. in quo nō est ℏ aliquid. neqz substantia ꝑfecta per formā substantialē. In qua ratione vacui dicunt q̄dam Platonici materiā esse vacuā antecq̄z habeat formā. et hoc ideo dixerūt. quia locū ⁊ materiā idē eē dixerūt. sed in ℏ nō bñ dixerunt quod ꝓbat ꝑhus. quia materia nō est separabilis vniuersaliter a reb⁹. ita q̄ sit per se solaz exñs

ab omni forma separata. Unde dicit Alb'tus. q̄ quando dicit q̄ materia separatur ab omni forma. intelligitur q̄ successiue separatur ab hac z ab illa. Antiqui aūt philosophi dicunt vacuū vniuersaliter separabile a corpe qō aliqñ est in ipō.

Quoniā aūt de loco determinatū est. et vacuū locum necesse est si est ꝑuatum corpore Locus aūt quomodo est et quomodo non est dictum est. Manifestum est. quoniā sic quidem vacuum non est. neq; separatum neq; inseparabile. Uacuū em̄ non corpus sed corporis spacium volunt esse. Unde z vacuum videtur aliquid esse. quia corpus et locus. et ꝓpter hoc acceptum est. Prouenit em̄ mot⁹ qui est fm locum. et locum dicentibus esse aliquid. preter corpora incidentia z his qui vacuum. Causam aūt mot⁹ opinañ esse vacuū sic sicut in quo mouetur Hoc āt erit quale locū q̄dem dicunt esse.

¶ In hac secunda particula reprobat descriptiones et opiniones antiquoꝝ de vacuo. per veram nominis vacui descriptionē Dicens. q̄ ḡa de loco determinatuz est. et si vacuū est ipm est locus. Est em̄ vacuum locus ꝑuatus corpore. q̄modo aūt locus est. et q̄modo nō est. dictū est prius. sed q̄ vacuum nō est. manifestū est ex determinatis. non em̄ est spaciū separatū extra corpus. nec est in ipis corporib⁹ eis imbibitū. Amb⁹ em̄ ille opiniones volunt vacuū non esse corpus. sed spacium corporis. hoc est spacium habens dimensiones corporis. in q̄bus recipit corpus et tres corporis dimensiones. Deinde p̄bus subdit causam ꝓpter quam antiqui posuerūt vacuum eē. Dicens. q̄ vacuum dicit aliq̄d eorum q̄rum est locus. et ponitur locatorum receptaculuz. z ꝓpter hanc causam acceptum et suppositū est ab antiquis vacuum esse. q̄ em̄ posuerunt locum aliq̄d esse preter corpora. et vacuum aliquid esse. causa vtriusq; fuit motus localis. ḡa sicut posuerunt locū esse aliq̄d aliud a corporibus locatis ꝓpter motū localem. scilicz ut recipiat corpora mota fm locum ita posuerūt vacuum esse ꝓpter motū localem. Dicunt em̄ q̄ vacuū est causa motus localis hoc modo sicut id in quo z in quod fit mot⁹ localis. Hoc aūt est tale aliq̄d q̄le dicūt locū esse. erit em̄ receptacli spaciū

Neq; vna aūt necessitas est si motus est eē vacuū Omnino q̄dem igitur omnis motionis nequaq̄. Unde z Melissum latuit alterari nanq; contingit plenū. Sed neq; fm motum locū Simul em̄ iubingredi adinuicē ꝓtingit si nullū spaciū sepabile sit ꝑter corpora mota. et hoc manifestum est etiā in continuorum reuolutionibus. sicut in illis que sunt humidorum

¶ In hac secūda parte p̄ncipali p̄bus soluit ratōnes antiquorum. ponentiū vacuum esse. Et diuiditur in duas particulas. In prima soluit rationem ponentiū vacuum separatū. In secūda soluit rationes ponentiū vacuuz corporibus imbibitū. Dicit ergo primo. q̄ nulla est necessitas. si motus est q̄ vacuum sit. vniuersaliter em̄ nequaq̄ omnis motus supponit vacuuz esse. Unde z hoc latuit Melissum qui dixit omnia esse vnū ens. et immobile nec

cogeretur dicere aliq̄d esse vacuū Alteratio em̄ est mot⁹ et alterari contingit plenum. Nec est necesse dicere q̄ vacuū sit ad hoc vt motus fm locum generaliter sit. ḡa cōtingit vnū corp⁹ cedere alteri. per hoc q̄ vnū corpus subingreditur aliud. etiam si nullū sit spacium separatū preter spacia corpoꝝ motoꝝ. et hoc manifestuz est etiam in his corporibus que cōtinua sunt. et tamē reuoluunt fm partes. sicut aqua et aer que sunt de numero humidoruz hoꝝ em̄ ꝓtes mouent sup alias. et alie cedūt alijs. ꝓter h q̄ vacuū in eis esse ponat.

Contingit aūt censari nō in vacuuz. sed propter quod ea que insunt elabunt vt aqua collisa ære qui ineſt z augmentari nō solum ingrediente aliquo est et alteratione. vt si ex aqua fiat aer. Omnino autē et que est de augmento ratio et in cinerem diffuse aque ipsa seipsam impedit. aut em̄ nō augetur quodlibet. non corpore. aut ꝓtingit duo corpora in eodem esse Dubitationem igitur volunt ꝯmunem solnere. sed nō demonstrant vacuum quomodo ē Aut oīe esse corpus necesse est vacuū. si ꝑnitus augetur. et augetur ꝑ vacuū. Eadem āt z in cinerē ratio est. Q̄qui dem igitur et ex quibus demonstrant vacuū soluere facile sit manifestum est

¶ In hac secūda particula soluit rationes ponentiū vacuū corporib⁹ imbibitū. Et primo soluit rationem factā de condensatione Dicens. q̄ contingit corpora condensari absq; hoc q̄ sit vacuū. sed propter hoc q̄ corpora que sunt in ipsis elabunt ab ipsis et dissoluunt. vt cū aqua cō primit tenet minorem locū. ḡa partes aeris admixte cum aqua dissoluūtur z exeunt. et tūc alia corpora immissa intrant locū. Secūdo soluit rationem factam de augmētatione Dicens. q̄ nō solum contingit aliquod corp⁹ augmentari per hoc q̄ aliud corp⁹ ingreditur auctū. sed cōtingit augmentari per alterationē. Cuius nihil extrinsecū adueniat. vt cū ex aqua fit aer. tūc aqua accipit maiorem q̄titatez. z replet maiorem locū ꝑter hoc q̄ ipsis aliq̄d addatur. Deinde soluendo experimentū quo probant vacuū corporib⁹ imbibitū. dicit q̄ vniuersaliter ratio de augmento z de experimento aque infuse cineribꝰ destruit seipsam in hoc q̄ ꝓbat augmentuz esse. ḡa questio de augmento. posita ratione tali ita manet postea sicut ꝓius inq̄t Alb'tus. Et ideo philosoph⁹ aliter destruit rationem factam de augmento Dicens. Dek corpus augeri per vacuū sicut dicūt antiq̄ illi tūc sequek adhuc aliquod horuz trium inconuenientiū. scilz q̄ corpus non augek fm aliquam partem. aut q̄ non augek per corp⁹. sed per incorporeū. aut q̄ sint duo corpora in eodez loco. qō sic probatur. ḡa si augeretur in qualibz parte. tūc oporteret in qualibet parte esse vacuū. et sic corp⁹ esset ipsa vacuitas. z nō augek ita. aut si augek ꝑ plenū. tūc aut incorporeo. z hoc ē inconueniens. ḡa corpus non accipit additōez per incorporeum. Aut augek per copus. tūc erūt duo corpora in eodem loco. et sic patet. q̄ nō probat vacuū esse ꝓpter augmentū. sed potius volūt soluere dubitationē. nobis et ipsis communē per vacui positionem. et tamē non soluūt nec demonstrant q̄modo vacuū est. Et subdit philosoph⁹ solutionem experimenti Dicens. q̄ eadem ratō ponitur de aqua infusa in cinerem. quo ad hoc q̄ ꝓp̄am non probatur vacuū esse. Unde dicit Alb'tus q̄ si tūc

intrat de aqua in vas cineribus plenum. ꝯtum intrat in ipm sine cineribus. tunc oportet fm eos q nō tantuz sit vacuum inter particulas cineris. sed oportet q ibi sit cinis vacuus. z q sit ipsa vacuitas. Epilogando dicit phus manifestū est ex dictis q facile est soluere rationes illas. ex qb⁹ intendebāt demōstrare vacuū esse

Quoniam autem non est vacuū sic diuisuz sicut q̄dez dicūt dicem⁹ itez Si em̄ est vniuscuiusq loci mutatio aliqua simplicium corporum natura. vt ignis quidem sursum. terre aūt deorsum. et ad mediuz manifestum est q nō vacuum erit causa loci mutationis. Cuius igitur causa erit vacuum. Videtur autem causa esse motus fm locum huius autem causa non est.

¶ In hoc tercio capitulo determinat de vacuo fm opinionem propriam ostendendo ipm simpliciter non esse a corporibus separatū. z hoc ex parte motus localis. pbat autem hoc septem rationib⁹. quaz due ostendunt vacuū nō esse cām loci mutatōis. z alie oñdūt q oppositū ārīq; dicto verum est. scilz q si motus est. vacuum nō est Primo ponit intentionē suam dicens. Quoniā vacuū nō est separatum a corporibus. iterū dicamus et aliter ꝯ primus. Quo premisso ponit primam rationem. que hec est. Unumquodq; corpus naturale simplex habet determinatum motū ad locum a sua natura. ergo non est causa motus ipm vacuū. Pseq̄ntiam probat. quia si nō est vacuum causa motus localis. nō videtur cuius motus causa sit. Añcedēs pbat. quia ignis mouet a nata sua sursuz et terra deorsum et ad mediū.

Amplius si est aliquid velut locus privatum corpore cum sit vacuum quomodo mouebitur positus in ipso corpus. non em̄ iam in omnē. Eadem autez ratio et ad locum esse aliquid opinantes separatum in quem fertur quod fertur Quomodo em̄ mouebitur positum aut manebit et de sursum z deorsum. z de vacuo conuenit eadem ratio merito. vacuum em̄ locum faciunt esse dicentes. Et quomodo iam inerit aut in loco aut in vacuo. non em̄ accidit cum totuz positum sit sicut in separato loco z sufferente corpore Pars em̄ nisi seorsuz ponat nō erit in loco. sed in toto. Amplius si nō est locus. vacuū nō erit.

¶ Hic ponit phus secūdam rationem quam dicit etiaz esse contra ponentes locum spaciuz separatum Que potest sic formari Si vacuum sit spacium separatuz. seqtur q corpus positum in vacuo seu in tali loco aut nō mouebitur nec sursum nec deorsum. aut mouebitur simul sursum et deorsum. et sic moueret simul contrarijs motibus pbat. quia non est maior ratio quare moueatur ad vnā partem ꝯ ad aliam. cū in dimensione separata nō sit diuersitas. igitur vel mouebit ad omnē partem vel ad nullam. Et subdit phus. q eadem est ratio de loco z vacuo si ponatur dimensio separata. quia sic ponentes posuerūt vacuū esse locum. Q; aūt nec locus nec vacuuz sit dimēsio separata corporis receptiua. probat phus sic. Si loc⁹ vel vacuum esset dimensio separata receptiua corporis. tunc tale corpus esset in ipo vel per se vel per accidens. Non per accidens. quia dictum est prius. q totum per se est in loco. Nec per se. quia si totum in illo esset per se. tūc etiam partes. sed hoc est falsum. ergo totum nō est in ipso per se. Minorem pbat ex phus dictis in pmo tractatu, quia pars nō separata a toto nō est in loco. nisi q accidens. est em̄ per se in toto. et per accidens in loco. Maiorem relinquit notam ex dictis in primo tractatu. fuit em̄ dictum q sicut tota dimensio correspondet toti. sic pars dimensionis parti. eo q tale spaciū nō est totū. cum sit separatum ab omi toto seu quolibet corpore. Concludit ꝯ q si locus nō est tale spacium. q nec vacuū sit tale spacium dimensionatū

Accidit aut dicentibus esse vacuum tanq̄ naturam. siquidez erit motus contrariū magis esse. si aliquis intendat non contingere moueri nihil si sit vacuum. Sicut em̄ propter simile dicentes terraz quiescere. sic z in vacuo necesse est quiescere Nō em̄ quo magis et minus mouebitur. fm em̄ q vacuum c̄ nō habet differentiā.

¶ Hic phus ponit terciā rationem. premittit tamen q dicentibus motū nō esse nisi vacuum. sic accidit contrarium. scz q id in quo est motus plenuz est. Est ergo tercia ratio. Si vacuum esset. nihil cōtingeret moueri. neq; naturaliter neq; violente. sed hoc est falsum. ergo vacuuz cē ꝓter motū est impossibile et falsum. Minor nota. Maiorem probat a simili. quia propter hoc antiqui quidam dixerunt terram quiescere in medio. quia equaliter attrahitur a circūferentia celi. et nō habet ꝯnaturalitatem ad mediū locuz. simili modo oporteret dicere de eo quod poneretur in vacuo. Si em̄ vacuū haberet virtutem attractiuam. tunc attraheret corpus in ipo positum equaliter et sic cum illa vis attractiua nō haberet differentiaz qua magis vel minus moueret. tūc corpus nusq̄ mouebitur ergo si motus est. contingit dicere vacuum non esse. sed plenum.

Deinde quoniā omnis motus aut violentus aut fm naturam est. Necesse est autem si quidem sit violentus esse. et cum qui est fm naturam. violentus q̄dem em̄ extra naturam posterior est eo qui est fm naturam. Quare si nō fm naturam est vnicuiq; physicorum corporum motus neq; alioz erit motuuz neq; vnus Atuero natura motus quomodo erit in vacuo cum nec vna sit differentia fm vacuum z infinitum. Scōm quidem em̄ q infinitū est nihil erit sursum neq; deorsum neq; medium. fm aūt q vacuum est nihil differens sursum a deorsum. Sicut em̄ nullius neq; vna est differentia sicut et non entis. vacuum autē cum non sit aliquid privatio videtur esse. Natura aūt loci mutatio differens est. quare erunt que sunt nata differentia Si igitur non est naturaliter neq; et nulla loci mutatio. aut si hec c̄ nō est vacuū.

¶ Hic phs ponit ārtā rōnem pbantē. q si vacuū est nullus motus est. Et est ista. Omis motus est violētus vel naturalis. sed neuter pt fieri in vacuo.. q vacuo existente. nullus c̄ motus. Maior nota ex sufficiēti diuisiōe. Minorem pbat. qz si motus naturalis non pt esse in vacuo. tunc nec violentus. sed naturalis motus nullus pōt esse

si sit vacuum. ergo neuter potest esse si vacuū sit. Maiorem ꝓbat. quia posterius nō potest esse sine ꝓori. sed violentus est naturali posterior. eo ꝙ habet se ad naturalem sicut ꝓuario ad habitū. et sicut id quod est per accidens. ad illud quod ē per se. g̃ nō extīte naturali violentus nō est conueniens alicui corpori. Minorem probat. scz ꝙ naturalis motus nō potest esse si vacuus sit. ꝗa oīs motus naturalis est ad aliquā differentiam positionis scz sursuz vel deorsum. sed in vacuo nulla est differentia positionis nec sursum nec deorsum. ergo in ipso nullus est motꝰ naturalis. Minorē probat. quia si vacuum esset sicut ei ipsi dicunt. ipm esset infinitū. sed in infinito nec est sursuz nec deorsum nec mediū. vt ꝓbatum est in. iij. phȳsicoꝝ. Secundo probat eandem minorē. quia nullū simpliciter nō ens habet differentias forma z potentia differentes. sed vacuū cum sit priuatio. est nō ens ergo nō habet differētias forma et potentia differentes. Qꝫ aūt motus naturalis sit ad aliquam differentiam positionis ꝓbat. quia id ꝙ quod mouetur sursuz. naturaliter differt ab eo quod mouetur deorsum. g̃ oportet etiam loca ad q̄ illa mouent esse differentia in forma z potentia naturali ꝓsequente illaz formā. Ex q̄bus infert ꝓpͣs. ꝙ oportet alteꝝ ꝓcedere. vel ꝙ nulla loci mutatio sit alicui corpori ꝓuenies Aut oꝓz dicere. ꝙ si motus naturalē ꝙ vacuū nō est.

Amplius nūc quidem proiecta mouētur ꝓiecti uo non tangente. aut ꝓpter antiparistasim sicut q̄dā dicunt. aut ex eo ꝙ pellit pulsus aer velociori motu q̄z latio pulsi ꝑm quam fertur in ꝓprium locum Jnvacuo aūt nihil hoꝝ contingit esse. neq; em̄ ferri sed aut sicut qđ vehitur.

¶ Hic pͣs ponit q̄tam rationem Dicens ꝙ si vacuū est. tunc motus localis violentus nō est. Ratio. q̄a oīs motus violentus fit sic ꝙ vel mouens ſeparatur a moto violenter vel mouens nō ſeparat. neutro modo ꝑt fieri motus violentus in vacuo Nō ꝓmo mō. qz sic mouent ꝓiecta. sed motus ꝓiectionis fit aut ꝓpter freq̄ntiam repercussionis aeris z partiū mediȳ. sicut q̄daz dicūt. aut fit ex eo ꝙ percussus aer a ꝓ° pcutiente iuuat pellere ad locū q̄ dirigit motus ꝓiecti. eo ꝙ fortior z velocior est in expellēdo q̄z ꝓmū ꝓiciēs. sic alīj dicūt. Sed neutꝝ ꝑt fieri in vacuo. eo ꝙ nihil ē in vacuo quod recipiat motū ꝓiectis ꝓmi. g̃ nihil ꝓtingit moueri motu ꝓiectionis in vacuo. Nō secūdo mō. scz a mouēte nō ſeparato. sic ꝙ id qđ mouetur in vacuo violenter motu vectionis mouet in q̄ mouens nō ſeparat a mobili. ꝗa nihil est in vacuo cui innitatur vehiculum.

Amplius nullus habebit differentie aliquid ꝓpter q̄d quod mouetur stabit alicubi. Quid em̄ magis hic q̄z ibi. Quare aūt q̄escit aut in infinitū necē ferri. nisi aliq̄d impediret maius

¶ Hic pͣs ponit ſextā rōem. Si vacuū sit. nullū corpꝰ habebit in ipo q̄tem naturalē ꝓbat. qz nō magis q̄escet in vna ꝑte q̄z in alia. eo ꝙ in vacuo nulla est dīa loci sed est eiusdē rōis in oīb; ꝑtib;. Si aūt dicat quiescere in vacuo tūc vl vbiq̄z q̄escit. si est in vbi naturali. aut vbi q̄z mouet. si est in vbi nō naturali. quoꝝ vtrūq̄z ē impossibile. cū nihil q̄escat in oīi vbi. z nihil moueat ad oē vbi.

Amplius aūt nunc quidem in vacuum ob id qđ cedit ferri videtur. Jn vacuo autē vbiq̄z similiter est

ꝙmōi quare vbiq̄z fertur

¶ Hic ponit ſeptimā rationē. Et c̄. Motus ad locū fit per hoc ꝙ ꝓtinens seu mediū cedit ipsi corpori moto. sed vacuū vno mō extīs ad oēm ꝑtem natū est cedere equaliter. ergo motus est eq̄liter ad oēz partem vacui. quod est impossibile.

Amplius aūt ex his manifestū est quod dicitur videmus em̄ idem et graue z leue corpus velociꝰ ferri ꝓpter duas causas. aut in differendo ꝑ quod fertur. vt ꝑ aquā aut ꝑ terram. aut ꝑ aerem. aut in differendo. quod fertur si alia sunt eadem ꝓpter excellentiam grauitatis et leuitatis. Hoc igitur ꝑ qđ fertur causa ē. quia impedit maxime q̄dem quod cōtrafertur. postea aūtz manens. Magis aūt qđ non facile diuidit Hmōi aūt grossius est

¶ Jstud ē q̄rtum captū in q̄ pͣs oñdit vacuū nō esse separatum. z h̄ ex parte velocitatis z tarditatis in motu. Diuidit aūt in duas ꝑtes. Jn ꝓma facit hoc ex ꝑteme diꝫ cuius diuersitas diuersificat motū in velocitate z tarditate. Jn secūda facē h̄ ex ꝑte velocitatis z tarditatis. ꝑ ut attendunt z diuersificant ex diuersitate mobilis. Quā tū ad ꝓmā duo facit. Primo p̄mittit aliq̄ deseruiēta ad ꝓpositū. Secūdo ꝓbat ꝓpositū duab; rōnib;. Quātū ad ꝓmū dt. Nos videm; ꝙ idem corpus graue retinēs eandem q̄titatē. vna vice velocius mouet q̄z alia. ꝓpter alteram duarum cāz aut ꝓpter ambas. Prima. qz mouet ꝑ diuersa; media. q̄ꝝ vnū est spissius altero. exp̄ extra textū vt idem lapis citius mouet ꝑ aerē q̄z ꝑ aquā. Secda. qz si sint duo mobilia in grauitate z leuitate dīna. tūc qđ habet maiorē grauitatē velociꝰ mouet deorsum. z qđ maiorem leuitatē velocius mouet sursum. Et subdit pͣus. ꝙ qñ mediū ꝑ qđ mobile mouet etiā mouet. z h̄ contrario motu. seu ꝓtra ipm mobile quod mouet per ipm. tūc maxime impedit motū eius. sic si piscis nateꝝ ꝓtra motū seu fluxū fluminis. vel lapis moueat ꝓtra impetū vēti. Post h̄ impedit illud mediū qđ stat. Minime aūt impedit id quod ad eandē ꝑtem mouet ad quā mouet res mota ꝑ ipm. Sicut si lapis moueat ꝑm flatū venti. aut piscis ꝑm fluxū fluuiȳ. Jd aūt qđ impedit ex ipius mediȳ dispositione est hoc. ꝙ nō facile diuidit sic id quod est pinguius et grossius mediū.

Jd igitur in quo est a. mouebitur ꝑ b. quod in quo c. tempus ꝑ ipm aūt d. cū sit subtilius si equalis lōgitudo est ipius b. quē est ipius d. ꝑm analogiam impedientis corporis. Sit em̄ b. quid aqua. d. vero aer. Quanto igitur subtilius aer aqua et incorporalius. tanto citius a ꝑ d mouebit q̄z ꝑ b. Habet igitur eandem rationē ꝑm quaz q̄dem distat aer ab aqua. velocitas ad vlocitatem. Quare si duplicē ter subtile est in duplici tempore quod est ipm b trāsibit a q̄z d. et erit in quo est c tempus duplex in quo est e. Et semp iam q̄ntūcunq; sit incorporalius z min; impeditiuū et bene diuisibiliꝰ ꝑ quod ferꝛ citꝰ mouebitur Vacuū aūt nullam habet ratōem qua excellatur sub pleno sicut neq; nihil ad numeruz. Si em̄ quattuor tria excellant vno. pluri aūt duo. z adhuc vnū pluri q̄z duobus Nihil aūt nō amplius habent

rationē qua excellūt. necesse est eē diuidi excellēs in excellentiam ꝛ in id quod excellitur Quare ernnt q̄t tuoꝝ quātocunq; excellunt ꝛ nihil. vnde neq; linea punctum excellit nisi componatur ex punctis. Similiter aūt vacuū ad plenuz nullam possibile est habere rōnem. ergo neq; motū.

¶Hic phs ponit ꝑmā rationē ꝓbantē vacuū non esse et hoc ex parte velocitatis in motu. Et ꝑt sic formari ex textu. Qualis est ꝓportio medij ad mediuz. in raritate ꝛ densitate talis ē ꝓportio motus ad motū in velocitate et tarditate. ꝛ tēporis ad tēpus in longitudine ꝛ brevitate sed medij pleni ad mediū vacuū. nulla est ꝓportio. ḡ motus facti ꝑ mediū plenū. et motus facti ꝑ mediū vacuum nulla ē ꝓportio. et ꝑ ꝑns cū oīmis motus ad aliū sit ꝓportio. ꝛ tpis ad tēpus. motus factus in vacuo nō est motꝰ Maiorē ꝓbat. q̄ accipiendo vnū mobile ꝛ vocetur a. et moueat ꝑ duo media vnū rarius. aliud densius. et vocet densius b. q̄si esset aqua. et rarius vocet d. q̄si esset aer. et tēpus qđ mensurat motū eius ꝑ b. vocet c. ꝛ tēpus quod mensurat motū eiꝰ ꝑ d. vocet e. et ponat q̄ ambo media seu spacia sint eq̄lis longitudinis. ꝛ etiā oīa alia sint paria tā ex pte mobilis q̄ mediorꝝ. tūc q̄to d. siue aer est subtilior ipo b. siue aqua tāto citius et in minori tēpore mouebit a mobile ꝑ d. q̄ ꝑ b. Si ḡ ponat aer duplr subtilior aqua. tūc in duplo breuiori tpe mouebit a ꝑ d aerē. q̄ ꝑ b aquā. et tēpus in q̄ mouet per b. qđ ꝺr c. erit duplū ad tēpus e. Minorē vicz q̄ mediū pleni ad mediū vacuū nullā habet ꝓportio. ꝓbat phs dupl'r. scz a sili in ꝓtinuis. ꝛ a sili in discretis. In discretꝭ sic ꝓbat. Sic se hꝫ nūerus ad nihil ita se hꝫ mediū plenū ad mediū vacuū. sed nūeri ad nihil nulla ē ꝓportio. ḡ medij pleni ad mediū vacuū nulla est ꝓportio. Minorē ꝓbat ꝑ⁹ exē⁹. scdo rōne. Exēplo. q̄ tuoꝝ hñt ꝓportionē ad tria q̄ ꝺr ꝓportio ser qui tercia excedūt eē tria vno quod ē ꝑs ternarij tercia. Si ꝓpenk q̄tuoꝝ ad duo. hñt se in ꝓportione dupli. et si ad vnū tūc excellūt ipm in trib. sed ad nihil nullā hñt ꝓportionē. q̄ nō excellūt nihil. Probat scdo idē rōne. q̄a q̄cquid excellit aliud ſm aliquā speciē ꝓportionis. necaris diuidit in id qđ excellit. et in id q̄ excellit excessum. sed nūerus nō ꝑt diuidi in nihil tanq̄ in id q̄ vel qđ excellit. q̄ q̄tuoꝝ diuidit in tria. tanq̄ in ea q̄ excellit. et in vnū tāq̄ in id q̄ ea excellit sed nō diuidit sic in nihil. ꝓbat. q̄ tūc nihil essꝫ aliquoraꝝ q̄tuoꝝ. qđ falsum est. In ꝓtinuis ꝓbat sic. Sic se hꝫ linea ad punctū. ita mediū plenū ad mediū vacuū. sꝫ inter lineā ꝛ punctū nō est ꝓportio. ḡ nec inter plenū ꝛ vacuuz Minor ꝓbat vt ꝓus. q̄a si haberet ꝓportionē. tunc linea ꝓponeret ex punctis. cuiꝰ oppositū ꝓbabit sexto physicorū. Sic simili mō. si spaciū plenuz haberet ꝓportionē ad vacuū oporteret ipm diuidi in alicꝭ subtilitates ꝛ in vacuū qđ eē nō ꝑt. ḡ nec motus talis ad motū hꝫ ꝓportōez nec tēpus ad tēpus. ꝛ ꝑ ꝑns ꝑ vacuū motus fieret in nō tpe. scz in indiuisibili nūc qđ est falsum.

Sed si ꝑ subtilissimū in tāto taliq̄ ferꝝ ꝑ vacuū oēm exuperat rōem. sit eē z vacuū. Eq̄le aūt magnitudie his q̄ sunt b ꝛ d. a igiꝝ si trāsibit mouebit ꝑ z et in q̄dam q̄dem tpe qđ est in i. Sꝫ in minori q̄dez in q̄ est e et hāc habebit rōem vacuū ad plenū. Sed in tanto tpe quantū est in q̄ est i. ipius d. a transibit subtilius Transibit aūt. si sit aliq̄d subtilitate dr̄ns ab aere in q̄ est z. ſm hāc ꝓportōem quā tēpus hꝫ in q̄ est e. ad tēpus in q̄ est i. Si eē tanto subtilꝰ ē corpus in q̄ est z. ipo d q̄ntū exuperat e ipm i. trāsibit ecōtrario velocitatē intantū q̄ntū i ipm exuperat z qđ est in q̄ est a. si ferak. Si igiꝝ nullū sit corpus in q̄ est z. adhuc velocius ꝑtransibit. q̄ñ ꝛ sicut ꝓus. sed erat in q̄ est i. Quare in equali tpe transibit qđ est plenū et vacuū. sed impossibile ē. Manifestū ē igiꝝ q̄ si fuerit aliq̄d tempus in q̄ vacui q̄libet fertur. accidet hꝫ impossibile. In eq̄li eē accipiek. ꝛ qđ plenuz ē trāsire aliq̄d ꝛ vacuū. Erit eē aliq̄d analogon corpꝰ alterz ad alterꝝ. vt tēpus ad tēpus. Sꝫ sicut capitulo est dicere palā accidētis cā est. q̄ motꝰ q̄dem ad motū oīno ꝓportio est in tpe eē est. tpis aūt oīmis ē ad tēpus finitis vtrisq; vacui aūt ad plenū nō ē. Scdꝫ q̄dē igiꝝ q̄ dr̄nt ꝑ q̄ ferunt hec ꝓtingūt.

¶Hic ponit phs scdam rationē ducentē ad impossibile Si in vacuo fieret motꝰ. seq̄ret q̄ aliq̄d mobile in eq̄li tē pore posset moueri ꝑ mediū plenū ꝛ ꝑ mediū vacuū qđ ē impossibile. sequela ꝓbat. q̄a tēpus mensurans motū factum ꝑ plenū hꝫ ꝓportionē cū tpe mensurāte motū factū ꝑ vacuū rarefiat. ḡ mediū plenū in tanta ꝓportione in q̄nta ꝓportōne est tēpus mensurās motū factū ꝑ vacuū ad tēpus mēsurans motū factū ꝑ plenū. tūc post illā rarefactionē motꝰ factꝰ in pleno sic rarefacto fiet inequali tpe cū motu fcō in vacuo Et hꝫ sic oñdit phs sic in terminis ꝓmunb. Sit vacuū fcatū ꝑ lrām z. ꝛ sit eq̄lis lōgitudinis cuz spaciꝭ b ꝛ d. q̄ sunt aqua ꝛ aer. Si igiꝝ a mobile moueat ꝑ vacuū z in aliq̄ tpe finito. sic aduersarius ponit et sit illud tēpus fcatū ꝑ i. illud tēpus erit minꝰ q̄ tēpus e in quo mouet ꝑ mediū d. seu ꝑ aerem. et q̄lem ꝓportōez habet i ad e. habebit etiā vacuū ad plenū. ponamus ḡ q̄ e tempus sit decima pars temporis e. tunc erit eadem proportio inter mediū vacuū z. et plenū d. ponamus tunc q̄ aer fiat in decuplo subtilior. vel accipiatur aliud mediū in decuplo subtilius aere. et significet illud mediū etiam per lrām z. sicut vacuū fcatur ꝑ z. Si ḡ illud plenū z hꝫ se in ꝓportōe illa ad mediū plenū d. sic se hꝫ i ad e. tūc sicut a mouet ꝑ mediū d in tpe e. ita mouebit ꝑ mediuz plenū z. in tpe i. et positū fuit q̄ moueret ꝑ mediū vacuū etiā fcatū z in tpe i. ḡ a mobile in eodē tpe ptransibit mediū plenū ꝛ mediū vacuū. qđ ē impossibile. ḡ manifestū ē. q̄ si sic aliq̄d tēpus in q̄ mouet aliq̄d ꝑ vacuū qđ est in eodē tpe mouebit ꝑ plenū. ꝛ hꝫ est ꝑter analogiā corpoꝝ. i. ꝓportionē vniꝰ ad alterꝝ. ꝛ tpis ad tēpus Et in capto ꝛ in summa ponit eā illiꝰ impossibilis. ꝛ sꝫ suppositōes q̄ñ ꝓmittri ambabus rōnibus. Prima Oīmis motus ad aliū motū est aliqua ꝓportio. Secunda Oīmis temporis ē ad aliud tempus aliqua proportio. sed vacuū ad plenum nō est ꝓportio Hec sunt incōuenientia q̄ ꝓtingūt ſm differentiā mediorꝝ ꝑ q̄ ferunt

Scdm aūt hoꝝ q̄ ferunt excellentiā hec sunt. videlicꝰ eē maiorē inclinationē habētia aut grauitatꝭ aut leuitatis. si alia silr se hñt figuris citius ferētia ꝑ eq̄le spaciū finitū. ꝛ ſm rōem quā hñt magnitudies adinuicē. q̄re ꝛ ꝑ vacuū. sꝫ impossibile ē ꝓpt quā ei cāz ferꝝ velociꝰ. In plenis q̄dē ei ex necitate. velociꝰ eē

diuidit ex fortitudine nauis. Aut enim figuram diuidit aut inclinatione quam habet quod fertur. aut proiectum. eque velocia ergo oia erunt. sed ipossibile est.

¶ Ista est secūda pars huius capituli. in qua ostendit vacuū nō esse separatū ex velocitate et tarditate fm quod habent se ex parte mobilis. et vult quod vacuū destruit proprietatē motuū qua proportionant et diuersificant in velocitate et tarditate Dicit ergo phūs quod adhuc potest probari idem ꝓsiderādo excellentiam quaz habent adinuicem illa que mouent Videmus em̄ ceteris paribus quod velociorem habet motū ꝓpter alteram duarum causarum. aut ꝓpter ambas. ꝓma est maior grauitas vel leuitas. secūda est figura. dicta acuta vel rotūda velocius mouentur ꝯ illa que habent figurā obtusam hebetem vel latam. per equale spaciū finitum.

Tunc arguit sic Si omnia alia sint paria in figura scilz medio et spacio. tunc mouent citius vel tardius fm proportionē quaz habent magnitudines in grauitate et leuitate. sed illa proportio nō potest saluari in vacuo. ergo nō possent motus habere proportionem in velocitate et tarditate ex pte mobiliū. Minorē probat. dicta causa quare grauis mouetur velocius nō est in vacuo. causa em̄ quare grauis velocius mouetur inuenit ex necessitate qua velocius diuidit mediū ꝯ minus graue. dictum em̄ est. quod aut figura diuidit mediū. aut potentia motiua que est grauitas. siue moueat naturaliter siue violente sicut ꝓiecta. sed in vacuo nō ē mediū. ergo equaliter mouent in vacuo graue et grauius. leue et leuius. et acutum et hebes. quod est impossibile.

Quod quidez igitur si vacuū sit accidat contrarium ꝯ ꝓpter quod probant esse vacuū. manifestū ex dictis est. Ni quidem igitur opinantur vacuum esse. Siquidem erit fm locū motus discretum fm se. hoc aūt idem est ei quod est dicere locū esse aliqd̄ separatum. sed hoc quod sit impossibile esse dictum est prius.

¶ Hic epilogando dicit phūs. quod ex predictis demonstrationib⁹ patz. quod contrariū accidit dicere ei ꝓpter quod probant ponentes vacuū esse. accidit em̄ nō esse motū si vacuū sit. Dicūt em̄ vacuū ee. si fm naturaz et violentus sit motus fm locū. et dicunt ipm̄ separatum extra corpora. et hoc est idem dicere ac si dicant quod locus est spaciū separatum fm se Sed quod sit impossibile. dictū est ꝓ rationes inductas ꝓus.

Et per se aūt considerantibus videbitur vtiqz dictum vacuū. sicut vere vacuū. sicut em̄ in aqua si ponat aliquis cubum. distabit tanta aqua quantus ē cubus. sic em̄ est in aere. sed sensui immanifestū est Et semper igitur in omni corpore habenti transmutationē ad quod est aptum natū mutari necesse est nisi coeat transmutari aut deorsum semper. si deorsum est motus sicut est terre. aut sursum sicut ignis. aut in vtraqz. aut quale aliquid sit in oppositū. In vacuo autem ēdem hoc impossibile est. nullum em̄ corpus est. sed per vacuū equale spaciuz transire videtur qd̄ ēdem erat ꝓus in vacuo tanqz si aqua nō cederet ligneo cubo neqz aer. sed omnia transibunt per ipm. At uero cubus habet tantā magnitudinē quantum habet vacuum

¶ Istud est qntum capitulū in quo ꝓbat phūs vacuuz nō esse. et hoc ex natura vacui Diuidit aūt in tres partes fm quod tres ponit rationes. Prima subdiuidit in duas particulas. In prima ponit ꝓmam rationem. In secunda removet obiectionem. que posset fieri contra hoc quod dixit in ꝓma ratione Ibi ponat rōnem premittit Dicens quod vere considerantib⁹ naturam vacui. videtur optime dictum vacuū. sicut id quod ab esse vere est vacuū et omni essentia ꝓuatum. Quo sic ꝓmisso ponit ꝓmam rationem que potest sic formari fm textū. Omne receptiuū corpis tantū cedit corpori ꝯtum fuerit corpus receptum. sz vacuum nō cedit alicui corpori. ergo vacuum nō est receptiuum alicuius corpis. tamē ꝓpter hoc ponit vacuū esse. Maiorem probat sic. Si corpus cubicū ponatur in aq̄ tantū cedit de aqua illi corpori qntum illud corpus est. Similiter si cubus ponat in aere tantū cedet de aere qntus fuit ille cubus. et vniuersaliter qtūcunqz vnū corp⁹ fuerit quod mouetur de loco. ad locū. oportet quod tantum corpus sibi cedat. nisi forte illud corpus condensetur. sicut si cubus reciplatur in terra. oportz quod terra cedat deorsuz aut ad supius si sit ignis. vel ad vtrunqz si sit aer vel aq̄ Minorē probat. quia in vacuo nullusz est corpus quod cedat. nec sursum nec deorsum nec in vtraqz. immo oportet quod simul maneat cū corpore recepto. et hoc fm ponentes vacuū esse locum receptiuū corpis eodez modo. ac si aer vel aqua nō cederet ligneo cubo. et sic contingeret quod simul sunt dimensiones vacui et corporis recepti. sicut simul essent corpis recepti in aquā dimensiones aque et corporis recepti et dimensiones aeris cū dimensionib⁹ corpis recepti. tantam em̄ magnitudinē habet cubus qntuz hz vacuū qd̄ est locus cubi.

Q si calidum est aut frigidum. aut graue aut leue. nihil minus alterum inesse ab omnibus passionibus est. et si nō diuisibile sit. Dico aūt corpus ligneī cubi. quare etiam si separetur ab omnibus alijs. et neqz graue neqz leue sit. continebit equale vacuū et in eadem erit que est loci et vacui parte eqle cubi Quid igitur distabit cubi corpus ab equali vacuo et loco Et si duo huiusmodi sint propter quid nō quelibet in eodem erunt. Unde quidem igitur hoc incōueniens et impossibile est.

¶ Hic phūs removet quādam obiectionē. Posset em̄ aliquis dicere. quod duo corpa nō esse in eodez loco. hoc ē propter qualitates sensibiles. scilz grauitatem caliditatē frigiditatem. et sic de alijs. et quia corpus mathematicum non habet huiusmodi passiones. ergo nō est inconueniēs duo corpora esse in eodem loco. quoz vnū est mathematicū. et aliud naturale. Ad quam respondet. Q licet spacium cubi in quo sunt dimensiones eius sit calidū vel frigidū. graue vel leue. vel alijs passionibus dispositū. tamen alterum est nihilomin⁹ fm esse diffinitiuū ab omnibus passionibus et formis naturalibus. quibus nunqz sit sine illis corpus physicū. sicut cubus ligneus. et huiusmodi. Si ergo sepetur ab omnibus passionibus naturalib⁹ et intelligatur nō esse graue nec leue. sed tantū per dimensiones corporeitatis sue. tūc occupabit eqle vacuuz. sic quī intelligit cū oib⁹ formis naturalib⁹. qz corp⁹ nō hz ex formis

naturalibus q occupet locum. licet ex ipsis habeat ineli nationē naturalē ad locum. et erit contentū in eadē par re q̄ est pars vacui z loci. z hec ē pars vacui equal'sibijp si. Sequitur ergo. q in eodem spacio sint dimensiones vacui et dimensiones cubi. et cum vacuū habeat tres di mensiones. ipsuz est corpus. et cubus est corpus. sic duo corpora essent in eodem loco. quia non videtur quomo do distarent dimensiones vacui a dimēsionibus cubi si bi equales. Et hoc sic declarat Albertus. Si longitu do sit in longitudine. latitudo in latitudine. et ꝓfundum in ꝓfunditate. tunc quelibet trium diametroꝝ se inter secantiū ad angulos rectos in cubo z in spacio erit in alia linea aūt nō potest imaginari esse in linea. nisi sit per eadē puncta termiata. z sic linea in linea imaginata erit indif ferens ab ea ꝑm esse et ēentiam. ꝙa inter duo puncta non ꝑt nisi vna linea recta describi. q̄ nulla ē dā inf corporeita tem cubi z spacij. ergo duo corpa fēā st̄ vnū corp⁹. q̄uis duo sint ꝑz diuersa ēē nakale z mathematicū. Vlū infert phs q si duo corpa st̄ in vno spacio ꝑ eandē rōem q̄li tet et q̄libet infinita possunt esse in vno loco. quia oīa efficerenf vnum corpus. Hoc est igitur vnuz incōuenies z impossibile quod sequitur ex hoc q ponit vacuū esse.

Amplius aūt manifestū est. quia hoc cubus ha bet transmutatus quod z oīa alia corpora habent Quare si a loco nihil differtur quid oportet locum facere corporibus extra vniuscuiusq̄ corpus si'm possibile est corpus. Nihil ēī confert si alteꝝ circa ipm equale spacium hmōi sit

¶ Hic phus ponit scdam rationem que sic formari potest Cubus transmutatus scdm locum habet tres dimensio nes. sicut oīa corpora alia habent tres dimensiones. cū igitur ꝑm ponentes vacuū esse. vacuū nō sit locus nisi ꝓ pter dimensiones quas includit. sequit q cubus ita bene locus sit sicut vacuū. nō est etiam magis ratio quare cor pus recipiatur per dimensiones vacui q̄ per ꝓprias. Et sic seq̄retur et q nō oporteret ponere locum extra corp⁹ locatum. cū non indigeret loco extra. eo q habet dimensi ones impassibiles. hoc ē sine passionibus ꝓsideratas. q̄ sunt spacium eius. Nihil ēī vtilitatis confert ei alterum spacium dimēsionū esse circa ipm q̄ sunt equales suis di mensionibus.

Amplius oportet manifestum esse quale vacuuz sit inhis que mouentur. Nunc aūt nusq̄ infra mun dum. aer ēī aliquid est. non videtur aūt Neq aque si essent pisces ferrei Tactu ēī est discretio illius qđ tangitur. Quod q̄dem igitur nō sepatuz sit vacuū ex his manifestum est.

¶ Hic ponit phus terciam rōnem Dicens. Si vacuuz est in mūdo et est sicut locus per se existens separatus. op teret ipm iudicio sensus aliquo modo manifestari. sed h non fit ergo nō est. Maior ꝓbat. quia nihil particulariū est in mūdo quod nō aliquo modo manifestetur Minorem ꝓbat. quia si manifestaref maxime in his que mouē tur manifestaretur. sed hoc nō. vt ꝓbatū est capło tercio et quarto. Et quia posset aliquis dicere. q vacuū est vbi nihil deprehendit ꝑ visum. ad quod respondet phus. q falsum est. quia nō oīe quod nō deprehendit per visum est nihil. quia aer nō deprehendit per visum. eo q nō est coloratus. et tamē aer aliquid est Sic in simili. si pisces q̄ sunt in aqua essent ferrei non viderenf. quia vt inquit Al bertus ꝓfundarentur in aqua. vel vt alij dicunt. quia ha bent eundem colorem cum aqua tamen propter hoc non essent nihil. Tactu ēī posset fieri discretio eorum. sicut tactu discernitur quod tangitur. ergo etiam aer est aliq̄d quia tactu sentitur Epilogando dicit q ex his manifestū est. q vacuū separatū extra corpora exīs. sicut locus nul lo modo esse potest.

Sunt aūt quidam qui ꝑ rarum et ēnsum opi nantur manifestū esse q̄ sit vacuum. Siq̄dem enim non est raruz z ēnsum neq̄ coire et calcari possibile est. Si vero hoc aut oīno motus nō erit. aut mo uetur totū sicut dixit Xutos. aut inequale semper est mutare aquā in aerem. Dico aūt sic. vt si ex aqua fa ctus sit aer. simul ex equali aere tantundē aquaz fieri aut vacuū esse ex necessitate Conculcari ēī vel extē di non ꝓtingit aliter

¶ Istud est sextum capitulū huius tractatus secundi. in quo phus reuertitur ad ꝓtradicendū antiquis ponenti bus vacuū corporibus imbibitū. Diuiditur aūt in duas partes ꝓncipales. In ꝑma destruit opinionē illam. In se cunda soluit phus rationem per quam radicat opinio illa. Et subdiuiditur in duas particulas. In ꝑma particula recitat opinionē illam cum sua ratione. In secunda repro bat opinionem. Dicit ergo phus. q sunt q̄daz qui dicūt corporibus porosis vacuū imbibitū. opinantes probatio nem vacui esse manifestam per raritatem z densitatem quoꝝ corpora physica sunt susceptiua. Arguunt enim sic. Si nō sit vacuū. nihil contingit rarefieri et condensa ri. sed hoc est inconueniens. ergo illud ex quo seq̄tur. scilz q vacuum nō sit. Minorem probat. vt Xutos autor illi lius opinionis dicit. quia si non sit rarefactio z condensa tio corporuz. tunc accidet aliquod trium inconuenientium. Primum. q oīno nullus fiet motus. Secundū. q mo to aliquo mobili quodcūq̄ sit illud. oportebit q totum vniuersum moueatur. quia si totum sit plenum. tunc ꝓxi mum corpus cedet ei. et illi iterum aliud cedet. z sic vnū expellet aliud de loco suo. ita q necesse etiaz est celum im pelli. Tertium inconueniens. q necesse esset in oīi gene ratione quando rarum fit ex denso. et econuerso equalis fiat diuersorum transmutatio. vbi gratia. Si ex aqua fi ret aer. z sic raruz ex denso. tunc oportet q aer nō fiat in ma iori. sed equali quantitate. Aut si ex aere fieret aqua. z sic densum ex raro oporteret etiam aquā fieri in tanta quāti tate q̄ntus fuerat aer. quia nisi sic oporteret locum cresce re z decrescere continue vsq̄ ad celum. cū autē quodlibet illorum sit inconueniens et falsuz dixit Xutos. q necesse est esse vacuū intra corpora physica. quia aliter nō cōtin geret conculcari densata et extēdi rarefacta.

Siq̄dem igitur rarum dicunt multa vacua sepa rata habens. manifestū est sic neq̄ vacuum cōtingit esse sepabile. sicut nec locuz habentē aliqđ vacuū sui ipsius nec raꝝ sic.

¶ Ista est secunda particula primę partis principalis in qua phus posita opinione destruit eam rationib⁹. z duo facit. ꝑ⁹ ꝑmittit quandam distinctionez Secundo facit quod dictum est. Quantum ad primum dicit. q vacu um esse corporib⁹ imbibitū ꝑt dupl'r intelligi. Uno mo

q̄ in corporibus physicis sint foramina vacua distincta a partibus plenis p̄m situm. Alio modo q̄ vacuum nō sit separatum p̄m situm ab alijs partibus plenis. sed vbi q̄ illis immixtū Dicit ꝓsequēter q̄ loq̄ndo primo modo de vacuo imbibito corporib⁹ destruitur dictum ꝛ positio hec eodem modo. et per easdem rationes per quas destructa est positio ponentiū vacuū esse locū separatū. Si em̄ nō ꝓtingit vacuū cē ſpabile. tūc etiā nō ꝓtingit raruz intra se habere ralia spacia separata

Si aūt non est ſepabile. sed tamen inest aliquod vacuum minus q̄dem impossibile. Contingit et primo. q̄ non om̄is motus est causa vacuū. sed qui sursum est. Rarum em̄ leue. vñ ignē rarz eē dicūt.

¶ Hic pb̄us destruit opnionē antiquoz. dicentiū vacuum coporibus imbibitum. ꝛ a pleno indistinctū q̄nq̄ rationibus. antecz ponit p̄mā p̄mittit dicens. Si ponatur vacuum pleno immixtū nō distinctū ab eo nisi p̄m poñaz quā plenū potest esse vacuum ꝛ ecōuerso. tunc minus impossibile est ip̄m ponere cz p̄mum. eo q̄ posito p̄mo vacuo seq̄tur motū localem nō esse. non aūt seq̄tur hoc. posito isto modo vacuo. Sz tamē impossibilia ꝓtingunt isti opinioni Est ergo p̄ma ratio p̄bi. Si vacuū sit hoc modo corporibus imbibitū. sequet q̄ vacuū nō sit causa omnis motus. sed solum causa motus sursum. sed hoc ē cōtra ponentes sic vacuū. Sequelā probat. q̄ vacuum est solum causa raritatis. et raritas est causa leuitatis. ꝛ leuitas est solum causa motus sursum. ꝓpter quod ignē rarum dicunt. q̄ leuis ꝛ ascēdit sursum.

Postea motus causam nō sic vacuū sicut in quo est. sed sicut vtres in eo q̄ feruntur ipi. sursuz ferunt ꝓtinnū. sic vacuū fert sursum.

¶ Hic ponit secundā rationem que est. Si vacuū est imbibitum corporibus. tunc nō est causa motus. sicut id in quo est motus. sed esset extrinsecū mouens siue actiuū ꝺs id quod mouet. pbat a simili. quia si vacuum sic esset imbibitū. tunc moueret sursum. sicut vtres pleni vento sunt causa quare alligata sibi ferunk sursum. sic vacuū in raro enatatiuum est. et sic corpus ascendit quod sic habet vacua in partibus suis sibi colligata.

Quātus qualiter potest motus esse vacui ꝛ locus vacui. Uacui em̄ sic vacuū in quod fertur. Amplꝰ quomodo assignant ꝛ graue ferri deorsum Et manifestum est. q̄m̄ quanto vtiqz' rarius ꝛ maius vacuū sic magis sursum fertur.

¶ Hic ponit terciā rationem. Et est ista. Si vacuū sit imbibitū corporibus. tunc moto corpe mouebitur vacuum in eo existens. ꝛ sic idem erit mouens ꝛ motum. ꝛ cū moueatur tunc etiam recipitur in uacuū ꝛ locū. ꝛ sic vacui erit vacuū ꝛ loci locus. et hoc ibit in infinitū. Quartā rōem ponit ibi. Amplius quomodo. et est hec. Aliqua corpora mouenk deorsum. ꝛ tamen nō a vacuo. ergo vacuū nō est causa motus in corpibus. p̄ma pars añcedentis nota est. secūda ꝓbatur. quia ex quo rarum est vacuū. ꝛ cz̄to rarius est. tanto est magis vacuū. ꝛ cz̄to est magis vacuum. tanto est leuius. ꝛ magis mouek sursum. sic nō est vacuum causa grauis. sed magis plenū. sed hoc non p̄t dicere. quia nihil est om̄ino plenū. sed vacuū om̄ibus ptibus plenis ē immixtū p̄m eos.

Et si sit om̄ino vacuū velocissime vtiqz fertur. fortassis aūt hoc impossibile est moueri. Ratio aūt eadem sicut p̄us. quia in vacuo sine motu om̄ia sunt. sic ꝛ vacuuz qd̄ est sine motu Incōparabiles sunt velocitates.

¶ Hic ponit q̄ntam rōnem que sic formatur. Si vacuum esset causa motus. tunc illud quod om̄ino est vacuū velocissime moueretur sursum. sed hoc non. ergo non est causa motus. Maior et sequela est nota. quia quanto crescit ꝑtus motiua. tāto velocius mouek mobile. Minorem ꝓbat. quia sic illud quod om̄ino esset vacuū non posset moueri. et hoc eadem ratione ꝓbatur qua ꝓbatū est de vacuo separato. quia sic inter medium plenū et medium vacuū nō est ꝓportio. ita nec inter mobile plenū ꝛ mobile vacuū. et etiam fieret motus ille in nō tempore. eo q̄ incōparabiles sunt velocitates pleni et vacui om̄is aūt motus ē ꝓpabilis om̄i motui. et temꝑ tempi.

Quoniam autem vacuum quidem nō dicimus esse. alia vero vere dubitata aut motus nō erit. nisi erit densitas ꝛ raritas. aut turbatur celum. aut semper equalis aqua ex aere. et ex aqua erit aer. Manifestum em̄ quia plus aer ex aqua fit. Necesse igitur nisi calcare sit. aut depulsum quod habetur tumultuari facere. aut alibi alicubi equaliter mutare ex aere in aquam. vt omne corpus totius equale sit. aut nihil moueri. semper em̄ transmutato hoc accidet nisi circulariter circūstet. nō semper aūt in circuluz loci mutatio. sed aliqñ ꝛ in rectū Hi q̄dem igitur ꝓpter hoc vacuū aliquod esse dicunt

¶ Ista est secunda pars p̄ncipalis huius terti capitli. in qua pb̄us destruit radicem ꝛ fundamentū opiniōis ponentiū vacuum corporib⁹ imbibitū. Diuiditur aūt hec pars in duas particulas. In p̄ma resumit rōnem ꝛ motiuū antiquoz. In secunda facit quod dictū est. Dicit ergo pb̄us. quia nos nō dicimus vacuū aliquid esse. iō oportet nos ostendere. q̄ ea que ab antiquis inducta sunt de raro et denso vere dubitata sunt. id est dubitatiōne digna sunt. Sunt aūt ista dubitata. q̄ nisi ponantur esse rarum et densum ex vacuo. et pleno. aut turbatur celum aut nō erit motus om̄ino. aut oportet generatiōem eorum que ex densis fiunt rara. ꝛ econtra semp fieri equalem. probāt seq̄lam exemplariter. quia si plus aeris fieret ex aqua. et non poneretur esse vacuū. tunc superficies vltime corporum continue depellerenk in maiorem locū. donec tumultuaret etiam celum depulsum in maiorē locum. Et econuerso est de aqua. quando fit ex aere. tunc necesse videtur q̄ ꝓstringāturvltima corpoꝛ in locū minorē. ꝛ ita celū tādem contraherek. oportet ergo q̄ vel equaliter fiat mutatio vnius ex alio. aut oportet q̄ om̄ino nihil moueak. q̄a in om̄i motu accideret talis tumultuatio. Et quia possz aliquis dicere. q̄ non accidit in omni motu. q̄a quedam mouenk in locis suis sicut corpora circulariter mota. ad quod respondet q̄ vacuum non ponitur propter motū circularem. sed rectum. Nō ē em̄ om̄is motus localis circularis. sed est etiam aliquis motus localis rectus. Hi sunt igitur qui propter hoc quod dictum est dicunt vacuum esse.

Nos autem dicimus ex subiectis quoniam est materia vna contrariorū et calidi ⁊ frigidi et aliarū phȳsicarum contrarietatum. et ex eo q̄ potentia est actu ens fit. ⁊ non separabilis quidē materia ē cē ālterū ē et vna q̄dem nūero. si ꝓtingat caloris calidi et frigidi. Est igitur et corporis materia. ⁊ magni ⁊ parui eadem.

¶ In hac secūda particula istius secūde partis ꝑncipalis destruit eorum rōnem ponendo veram causam rarefactiōis ⁊ ꝯdensationis. Diuidit aūt hec particula in duo puncta. Primo ponit veram causam rarefactionis. quaz infert ex quattuor suppositionib⁹. Secundo probat illaz esse verā causam. Quantū ad ꝑmuz ponit quattuor suppositiones. Prima est Una est materia contrariorū. vt calidi ⁊ frigidi. et aliorū omniū cōtrarietatū phȳsicorū. sicut sunt rarū et densum. graue ⁊ leue. Secunda est. q̄ cū aliquid generatur. tunc generatur existens in actu ex eo qđ est in potentia p̄ter alicuius extrinseci additionē. Tertia. Materia nō est separata a contrarijs ⁊ formis. sed semp est ꝑiuncta alicui contrariorū. et alicui formarum. Quarta. Materia est numero et subiecto vna. sed esse eius est alterū et alterum quando coniungitur vni vl' alteri contrariorū. sicut quando cōtingit q̄ est sub calore vl' frigore. Ex his premissis infert veram causam Dicens q̄ magni ⁊ parui corporis est eadem materia quādo illa fiunt ex raro et denso. et si nō sit magnū ita q̄ aliqua materia addatur paruo. ex quo paruo sic per additionē materie fit magnū. vl' q̄ aliqua materia subtrahatur magno ex cuius subtractione magnū fiat paruum. quemadmodū Xuros dixit et alij antiq̄ quidam ꝓpter quod dixerunt vacuū necessariū ad rarefactionē ⁊ ꝯdensatōem

Manifestum est aūt. cum ēm ex aqua aer fiat eadem materia nō accipiens aliud aliquid facta est. ſz quod erat potentia actu facta est. et iterū aqua ex aere similiter. aliquādo q̄dem in magnitudinē ex paruitate. et aliquando in paruitatem ex magnitudine Similiter igitur et cū multus aer existens in minore sit mole. et ex minori maior potentia. cū sit sic materia vtraq̄. Sicut ēm ex frigido calidum. et ex calido frigidū eadem quia erat potentia. sic ex calido magis calidū nullo facto in materia calido. q̄ non esset calidum quādo erat minus calidū. Sicut quidem nec maioris circulatio et cōnexitas si fiat minoris circuli eadem cum sit. aut alia in nullo alio fact⁹ est ambitus q̄ non esset ambitus. sed rectum. Non ēm deficiendo minus aut maius est. Nec ēm scintille est accipere aliquā magnitudinē in qua nō et caliditas. et albedo inest. Sic igitur et ꝑ calor posteriori. quare et magnitudo et paruitas sensibilis corporis nō accipiente aliquid materia extenditur. sed q̄ ponā ē materia vtriſq̄. itaq̄ idē ē densum et rarū et vna materia est ipōrum.

¶ In hoc secūdo puncto pȳus probat materiā modo dicto esse causam rarefactionis ⁊ ꝯdensationis. et nō vacuum. Et duo facit. ꝑmo facit hoc per quedam exempla seu similia. secundo per effectus seu per quasdam ꝓprietates rari et densi. Quātum ad ꝑmum ponendo ꝑmum exemplū dicit hoc quod dictum ē de causa rari et densi. manifestum est. quādo ēm ex aqua fit aer tunc fit rarefactio. et quando ex aere aqua. tunc fit condensatio. Quādo autem ex aqua fit aer. tunc eadem materia numero sine aliquo addito que prius fuit sub forma aque. fit sub forma aeris Et similiter quando ex aere fit aqua non recedit aliquod preexistens. et sic ex maiori fit minus. et econtra. ꝗa materia vtriuſq̄ est potentia vna. et ad vtrunq̄ in potētia. et sic fit vtrunq̄ in actu sine alicuius additōe vel subtractione. sicut dixit secūda suppositio. Secūdum exemplum est. quia sicut eadem materia mutatur ex calido in frigidum sine additione vel abiectione aliquarum partium. et econuerso. sic et vna ⁊ eadem est materia. cum ex calido fit magis caliduz. nulla parte facta calida. que nō fuit ꝑius in materia calida. sic q̄ sit opposita aliqua pars calidi. vt materia fieret magis calida. sed oīs pars materie fuit ꝑius calida. ⁊ per intensionē caloris facta est magis calida. Tertium exemplū est de circulo. quia quādo ambitus maioris circuli seu amplioris circuli fit ambit⁹ minoris circuli per maiorem incuruationē. siue dicat circulatio esse eadem vel alia. de illo non est cura. eo q̄ circulationes semp sunt in eadem materia. tunc ambitus minoris circuli in nullo alio factus est. quod nō esset subiectum ambitus maioris circulationis ꝑius. sed esset rectū sicut dixit Xuros. quia voluit q̄ minor circulus acquisiuit plures ꝑtes curuas q̄s maior nō habuit Nō ei fit magis vel minus deficiendo vel apponendo. sed ꝑti⁹ transmutatione totius materie de potentia ad actum. Quartum exemplum ponit Dicens. q̄ nec ſz scintille est accipere aliquem magnitudinē seu partem. que nō sit calida siue alba vel lucens. et ideo cum intenditur scintilla nō est hoc. quia partes frigide in ea igniantur. sed potius ideo quia tota materia que in potentia caliditis est ducit in actum maioris caliditatis. ⁊ sic calor posterior in priori est sicut in potentia. Ex quibus concludit quod per illa exēpla probare intēdit Dicens. q̄ propter hoc etiam magnitudo ⁊ paruitas sensibilis fiunt circa materiam eandem et extenditur materia in partibus nō accipiendo aliquid additionis in partibus materialibus. sed quia materia potentia est vtraq̄ istarum quantitatum. ⁊ potentia est rarum et densum.

Est aūt densum quidē graue. rarū aūt leue Amplius sicut circuli circulatio conducta in minus nō aliud accipit concauuū. sed quod erat conductum est. Sic et ignis quocunq̄ aliquis accipiat oīne est calidum. sic et oīne conductione et distensione eiusdem materie.

¶ Hic ꝓbus ꝓbat quod dixit per effectus seu proprietates rari ⁊ densi. ⁊ hoc dupliciter Primo probat q̄ꝫ. cām assignatam rarefactionis ⁊ condensationis esse veram. Secundo ex illis ostendit q̄ antiqui Xuros ⁊ alij oppositum debuissent dixisse. Quātum ad ꝑmū ōt q̄ densum est graue ⁊ rarum est leue. ⁊ sic ꝓbs relinquit ex causa gravis et levis. rarum ⁊ densum causari modo predicto. qđ Albertus sic declarat. quia densuz absolute est graue. iō quia partes eius stāt simul compresse in pua q̄ntitate ⁊ loco. Rarum aūt ē leue quādo simpliciter et absolute ē rarū eo q̄ ꝑtes eius sunt remote abinuicē. eo q̄ ſtz magne q̄ntitatz et loci. Qđ ꝓbs declarādo resumit duo p̄dicta exēpla Dicens. q̄ est ſimlie. sic̄ circuli circulatio quando reducta

est.et conducta in minus nullū accipit aliud concauum. quantum ad partes materie de nouo.sed quod ꝑus erat curuum amplius incuruatum est Secundū exempluz ē de igne.qz ḡcḡd alicꝭ accipit de igne ē calidū.zfit magꝭ calidum oīmbus partib⁹ ꝑus calidis intensis.sic eodez mō est in ꝯdensatōne z extēsione eiusdē materie

Duo eīm sunt ab vtroqz denso z raro. Graue eīm et duz densa videntur esse.et econtrario rara leue et molle. Dissonat autem graue z durum in plumbo et ferro.

¶ Hic probat pb̄us et ꝓprietatibus rari z densi.q Xutos ꝓtrariū debuisset dixisse Et duo facit.ꝑmo facit qd dictū est.scd̄o resumit gn̄aliter ꝓbata contra antiquos. Quantū ad ꝑmū dr. Duo ꝓsequunt densum.z duo ꝓsequunt rarum. Densum ꝓsequunt graue z duz. Rarum ꝓsequunt leue z molle. Sed si vez dixisset Xutos.tunc ille ꝓprietates et effectus nō ꝓsequerent densum et rarum ꝓbatur.quia exquo raz est maioris quātitatꝭ ꝫ dēsum tunc ꝑm eum est sibi plus additum in partibus materie et sic rarum esset graue et durum. cuius oppositum nos dicimus.quia quod plures habet partes videtur ē graz uius z durius.z econtra.densum deberet esse leue z molle.quod etiam falsum est. Deinde pb̄s specificat quod dixit.q durū et molle sequunt ad densum z rarū.et vult q verum est hoc quādo accipiunt absolute.quādo eīm nō accipiunt absolute ꝑ his que absolute sunt dura z mollia.et rarū z densum. nō accipiunt ꝓ his que absolute sunt densa z rara.sed ꝓ his que sunt densa et rara respective.tunc aliquando dissonant ea que sequunt ipa. Nō eīm semper id quod durius z densius est.est grauius.qa plumbū grauius est ferro.et tamē ferrum durius et densius est plumbo.

Ex predictis igitur manifestum est. q nec discretum est vacuum.nec simpliciter.nec in raro nec potētia.nisi aliquis velit penitus vocare vacuū causam illius quod fertur. Sic aūt que grauis est aut leuis materia que huiusmodi erit vacuum. Densum eīm et rarum ꝑm hanc ꝓtrarietatem motus actiua sunt ꝑm durum z molle passionis.z non passionis receptiua et nō loci mutationis.sed alterationis magis Et ✠ vacuo quidem quomodo est. quomodo non est. ✠terminatū sit hoc modo.

¶ Hic concludit resumendo generaliter ꝓbata ꝓtra antiquos Dicens. Ex predictis manifestū est. q nō est vacuum separatum.nec simpliciter dictū.nec est ꝑmixtū in raro z denso Neqz est in potentia hoc modo quo Xutos dixit vacuum esse in potentia.quia semper esset immixtū pleno.z nō separatū vacuum.nō eīm est vacuū in potentia.nisi aliquis vocet vacuum ipam materiam.que est aliqua causa illius quod mouetur.est eīm causa loci mutationis.sicut subiectuz motus dicitur eius causa. et ꝑm ꝫ materia que vnū subiectū est grauitatis z leuitatis possz dici vacuum.sed sic nō posuit Xutos.qz tunc nō esset cā motus sicut densum z rarum.quod tn̄ ipe dixit.qz razz densuz stz ꝑncipia actiua motus.sz materia nō actiuū ꝑncipium. Si eīm sic dixisset vacuum in potentia vt materia.tunc debuisset dixisse q vacuum esset causa motus. per ꝫ q corpora susceptiua sunt rari z densi.que sunt ꝑncipia motus actiua Et quia dixit q rarum z densum habent se ad motum.vt ꝑncipia actiua possz aliquis dicere. quomodo se haberent ea que ꝓsequunt.scz durū et molle ad ipm motū. Ideo subdit.q durū z molle que ꝓsequūtur rarum z densum.nō sunt ꝑncipia actiua motus.sicut rarum z densum.sed sunt passiua facilitatē vl̄ difficultatē.qz motꝰ rectus facilꝭ est per molle qđ cedit et difficilis vel impossibilis per durū Et vt gn̄aliter dicatur sunt durum z molle magis causa motus alterationis ꝙ loci mutatōnis.finaliter epilogando dr de vacuo igitur quomō est.scilz ꝓout dicit materia.et q̄mo do nō est ꝓout ipm dicitur esse separatum extra celū vel infra celū exīs.hoc mō sit determinatū.

¶ Sequitur questio

Utrum conuenienter determinatum sit de vacuo ab Aristotele.quod ꝑm naturam impossibile est esse.

Et arguitur ꝓtra ꝑmū quesitum ꝑmo sic. De nō ente non est determinandū in aliqua scientia. sed vacuuz est nō ens.ergo de ipso inconuenienter determinat Aristoteles. Secundo sic. Vacuum equiuocatur ad materiā. ad illud in quo nō est sensibile corpus.ad spaciuz separatum et ad receptaculū in quo nihil est.vt patuit in textu sed illa nō cadunt sub consideratione phȳsice scientie.ergo inconuenienter in hac scientia phȳsica determinat de vacuo Minor probat.quia materiā vt est ꝯmune stramentū formaz considerat primus pb̄us.et spacium dimensionuz separataz ꝓtemplatur mathematicus.et illud in q̄ nihil est.nulli videtur posse appropriari Tercio sic.z ē contra secundū quesitum. Motus localis est.ergo vacuum est.ꝓsequētia probatur.quia corpus localiter motuz in locum aliquē recipitur,vel ergo in plenū vel in vacuū, Non in plenū.quia tunc duo corpora essent in eodem loco.relinquitur ergo q recipitur in vacuum. ergo vacuū

Quarto sic. Condensatio est possibilis.ergo vacuum est.tenet ꝓsequētia.quia in ꝯdensatione partes adinuicez vniuntur.vel ergo in pleno vel vacuo.sed nō in pleno.qa sic essent duo corpora in eodem loco.ergo in vacuo.

Quinto sic. Augmētatio est.ergo vacuū est. ꝓsequentia probatur.quia augmentatio fit aduenientе alimento sed illud nō potest recipi in plenum.propter impossibile sepe allegatum.ergo in vacuum. Sexto sic Vas cineribus plenum.tantū recipit de aqua quantū reciperet si nō esset repletum cineribus.et hoc nō esset nisi vacuuz esset in cineribus. Septimo sic. Si accipiant duo corpora dura z lata que se tangunt.illa possunt velociter separari.priusꝫ aer subintret.quia nō subintrat nisi p motum localem.ergo ad tempus erit vacuū inter ea. Octauo sic. Si accipiatur vas habēs duo foramina.z vnū obstruat.s.superius foramē. cū iam vas aqua est plenuz aperiatur inferius.vel ergo aqua exibit vel nō. Non potest dici q non exibit.qz naturaliter mouet deorsum.Si aūt exibit.necessario est vacuū cū aer nō potest intrare.

Nono sic Accipiatur vesica.et comprimant partes eiꝰ et postea obstructo foramine extendant partes inter eas. erit spacium nō repletum aliquo corpore. eo q aer nō potest penetrare.quia sic duo corpora essent in eodem loco. ergo erit vacuum hoc spacium. Decima. Extra celū est vacuum.ergo vacuum est. Aīs probatur.quia est extra celum spaciū.in q̄ nō est corpus. Cōfirmat Extra celū nihil ē.v dr ꝑ celi,sed vacuum est nihil.ergo extra celum est vacuum Undecimo sic.Si deus vellet posset

facere multos mūdos extra hūc qō nō esset nisi sit qō dā spaciū vacuū infinitū extra mundū z celū in quo mundi illi locarent. Confirmatur Non repugnat mundo ex aptitudine sue forme cōmunicari pluribꝫ nisi impeditur hec cōmunicatio nisi ob defectum materie. cum ergo cōmunitas forme ꝓportionet ꝓmunicabilitati loci in genere phȳsico. eo ꝙ esse datum a forma ꝓseruatur a loco videtur ꝙ sit qōdam vacuum ꝓportionabiliter locatiuum pluriū mūdorum sicut forma mūdi est pluribꝫ esse z nois datiua Duodecimo sic Deus potest ānihilare oīa q̄ sunt sub ꝓcauo orbis lune. quo posito esset vacuum. ergo possibile est vacuum esse ¶ In oppositū est phȳs in textu. pro respōsione ponitur

Maior De positione z natura vacui. vario modo opinati sunt p̄mi naturales philosophi Minor Quorum opiniones falsas esse z irrationabiles. sufficienter ostendit Aristoteles Conclusio Igitur Cum vacuū sit loci p̄uatio. spectat ad naturalem sciētiam eius cōsideratio

¶ Maior patz ex textu vbi recitare sunt antiquoꝝ opiniones. quoꝝ q̄dam dixerunt ipsum vacuum non esse sicut Anaxagoras Melissus z alij. licet non sufficiēter destruxerint aut ostenderint ipsum nō esse. Alij vero antiqui posuerunt ipsum vacuū esse in rerum natura. z hi etiam diuersificati sunt. qa quidam eorum posuerūt ipm esse spaciū inter latera ptinētia a corpibꝫ sepatum z receptiuum corpoꝝ. z hi credebāt aerem nihil esse Alij vero dixerūt vacuū corpibꝫ imbibitū. z hi diuersificati sunt etiam vt vult phȳs in sexto capl̄o. qr q̄dam dixerūt vacuū imbibitū corpibꝫ ita ꝙ q̄dam ptes vacue essent in corpibus z distarēt. z sepate essent a ptibꝫ plenis. z sic ponūt Democrit⁹ z Leucipp⁹ corpa ꝓponi ex multis athomis z intermedio illoꝝ athomaliū dicebant esse vacuitates q̄s poros appellabāt. z ideo dixerūt oīa corpa ꝓponi ex pleno z vacuo. z posuerūt sic vacuū in corpibꝫ ad saluandum rarefactōem ꝑdēsatōem augmētatōem nutritiōem actionē z passionē z sensatōem. quoꝝ motiua posita sunt in p̄mo capl̄o. alij ꝓo posuerūt vacuū ibibitū corpibꝫ nō tm̄ distare a ptibꝫ plenis sic dixit Zurhos z alij ipm seqntes quoꝝ motiuū z opimonis eoꝝ radix ponit sexto capitulo. Alij ꝓo q̄ innaturaliter locuti sunt. vt Pythagoras z sui imitatores dixerūt vacuū esse spaciū infinitū extra celū. z celū esse magnū aīal qō suo āhelitu attraheret ex infinito spū. i. ex vacuo. ita ꝙ celū respiraret de illo vacuo. z dixerūt illud vacuū penetrare totū mūdum z esse causam distinctōis rex se nō ptingētiū. z cum hoc dixerūt vacuū determiare z separare naturā rex z p̄ter entium tanq̄ q̄dam sepatio. qr distinctio est p̄mo in nūeris. ꝓterea posuerūt vacuū p̄mo esse cām distinctōis z diuisionis in nūeris. z p ꝓns in alijs patz ꝙ qūo dr̄ir in positōe vacui p̄mi phȳi. ¶ Minor patz cuilibet intuēti ꝓcessum phȳi in textu. q̄ p̄mo reprobat z insufficiētes ostēdit eos q̄ negāt vacuū dicētes ipsum non esse in natura. qr quādocunq̄ aliq̄d ꝑm diuersas opiniones z diuersis mōis z in diuersis generibꝫ naturaliū rex ponit esse. tunc ostēdere illud nō esse vno modo quo ab aliquo ponitur esse non sufficienter destruitur z ꝓbatur non esse. sed illi antiqui hoc fecerunt. solum em̄ probabāt aerem aliquid eē z per hoc concludebāt vacuum non esse. ergo insufficiēter probauerūt sicut in textu clare patuit Etiam in eodē capitulo p̄mo destruit opiniones ponētium ipsum esse si ue extra corpa siue imbibitū corpibꝫ soluendo rōes z motiua eorū. Sed diceres. non destruit opinionē pythagoricoꝝ. q̄ non sufficienter reprobat aut irrationabiles esse ostēdit Cōsequntia ꝓbat. quia sicut negātes vacuum arguūt tāq̄ insufficiētes in hoc ꝙ non reprobant omniū opiniones vacuū esse ponentes. ita Aristote. negās etiā vacuū eē insufficiēs ē. qr nō oīm opimōes ponētes z asserētes vacuū eē reprobat Solꝫ. dom ꝙ Aristo. reprobat oēs eos q̄ posuerūt vacuū eē z locuti sunt naturaliter. ſz pythagoricos non reprobat. qr naturaliter nō sunt locuti. io tanq̄ imptinētē naturali scie relict eorum falsam esse opinionē z solutōe indignam. Qſ aūt innaturaliter locuti sunt ex eo patz. qr opinionē suam nulla ratōne naturali firmauerunt Secūdo. qr non vnuoce vſi sunt vacuo cuz veris philosophātibꝫ. eo ꝙ dicūt rerum distinctōem esse vacuum quod nemo phorum dixit. ¶ Conclusio pz. quia ad eandem scientiam spectat ꝓsiderare de habitu z priuatōne. sed vacuum vt dicit conclusio ista est loci priuatio. ergo ad eandem scientiam spectat de vacuo ꝓsiderare ad quam spectat considerare de loco. sed de loco habet ꝓsiderare naturalis phus vt pbatū est in p̄ncipio ārti phȳsicoꝝ. q̄ z de vacuo. Qſ aūt vacuū sit p̄uatio loci pz p phum in textu capl̄o secūdo. dicēs vacuū esse locum p̄uatum corpore. z hec est descriptio vacui nō dicens quid rei. sed solum quid nominis. In signū cuius phus prius definit ipsum vacuum q̄z ostendat ipsuz nō esse ex q̄ bus scit quid nois rei q̄z est. Sed de q̄d est rei ecōtra est hoc em̄ pōsupponit si est

Maior Vacuū non est alicuius corporis loc⁹ nec per ipsum nec ad ipm potest fieri motus Minor Non est etiam necessariū. propter rarefactōez condensatōem aut augmētatōem. ponere vacuū. corporibus imbibitū Conclusio Igitur cum tota natura abhorreat vacuū cōgrue phus aliorū opinionibꝫ reiectis destruit ipsum.

¶ Maior pz quo ad p̄mam eius ptem. Quia si vacuum esset locꝰ seqretur duo corpa esse in eodem loco. sed hoc ē impossibile. Seqla ꝓbat. qr vbi sunt dimēsiones vacui. ibi sunt dimensiones corpis recepti. sed oīe halens tres dimēsiones est corpꝰ. q̄ hoc vacuū est corpꝰ mathematicū simul existēs cum phȳsico corpe recepto. eo ꝙ vacuū nulli cedit Cuius rō est. qr cum vacuū nō dicat esse nisi dimēsiones mathematice constat ipsum non esse corpus naturale. ergo non potest cedere sursum. vt ignis. aut deorsum vt terra. aut in vtraq̄ vt aer z aqua. mathematica em̄ non habent loci z positōis differētias nisi quo ad nos z cuius nullus est locus naturalis illius nullus est motus naturalis. sequit ergo ꝙ intrante cubo. aut aliquo corpore vacuum non cedit spaciū vacui. sed manet vt prius Ergo sunt in eodem spacio dimensiones vacui. z dimensiones cubi seu alterius corpis in tali spacio recepti. z sic in eodem loco sunt spacium vacui quod est corpus cum habeat tres dimēsiones z cubus vel aliud corpus illi spacio per oīa equale Sed ꝙ impossibile sit duo corpora esse in eodem loco ꝓbatur. quia si hoc ponatur seqretur ꝙ duo corpora essent vnū corpus quod implicat cōtradictōem. Seqla pz ꝑ Albertum. qr si longitudo cubi sit in lōgitudine spacij. z latitudo in latitudie z ꝓfundū in ꝓfunditate. cūc q̄libet trium diametroꝝ in cubo z in spacio se ad angulos rectos intersecātium erit in

alio. sed linea nō potest imaginari esse in alia linea nisi sit eodem pūcto terminata quo alia est terminata. si sic tunc indifferēs est hec linea ab alia tam ſm esse q̄z ſm essentiā ḡ nulla est differētia inter corporeitatē cubi z spacij. z sic duo corpa sunt facta vnū corp⁹. Nec obstat si dicaſ vnū esse naturale z aliud mathematicū sicut circa rectū est dictum Scōa ps q̄ scz q̄ ipm vacuū non fit motus p̄bata est in textu. qz sequeſ q̄ motus fieret in nūc tempis. z q̄ non esset ille motus ꝓportionabilis motui facto p medium plenū Tercia ps etiam p̄bata est in textu q̄ scz ad ipm vacuū nō potest esse motus. qz loc⁹ ad quē aliq̄ corp⁹ naturaliꝝ mouet necario hz q̄ndā ꝓnaturalitatē ad ipm corp⁹ vt oñsum est in p̄cedenti tractatu. sed illa ꝓnaturalitas nō est in vacuo. ḡ nō mouet ad ipm. Diq̄ nor p̄z. qz vacuū est eiusdē rōnis in omnib⁹ suis ptib⁹. et sic equaliꝝ moueret ad oēs. aut oīno ad nullā Preterea motus naturalis est ad sursum vel deorsum. sed illa non sunt in vacuo ex eodē fundamēto. qz talis diuersitas non est in mathematicis nisi q̄ ad nos. z non quo ad suam naturā. ¶ Dinor z scōa ꝓpositio p̄z. qz si p̄terea ponerꝫ retur vacuū corporib⁹ imbibitū. tūc non fieret rarefactio ꝑdensatio z augmētatio nisi p aduētum noue materie. aut p ablatōem alicuⁱ ptis materie sicut opinat⁹ est quidā Ex quos Ex vt refert Albert⁹ opinio Xutos z alioꝝ ipm imitant. stat in hoc q̄ vacuū sit rarū. eo q̄ ptes implētes foramina q̄ res est densa eruunt ab ea intus z addunt ei extra. z ideo crescit in maiorē q̄titatē ex interpositōe vacui inter ptes suas. Quando aūt fit densum ex raro tūc partes materie addunt rei int⁹ z implent foramia vacuo interposito ptib⁹ rari. z sic nunq̄ fit rarum z dēsum nisi ad ditōe z subtractōe ptium materialiū Et subdit Alber. q̄ hic non loq̄mur de augmēto aīator. qz illud fit p additōem. sed loq̄mur de incremēto rei z decremēto p rarefactōem z ꝑdensatōem facto Hoc mō dixit etiā quidā fieri intēsionē q̄ scz de calido fit magis calidū. z hoc dixit fieri p subtractōem ptium materialiū frigidaꝝ. z appositōe calidaꝝ. z sic etiam dixit fieri de frigido calidum hoc etiam fieri in figuris q̄ de arcu maioris incuratio nit fiebat curuatio minor. i. remissior arc⁹. vl̄ ecōtra de remissiori itensior z magis curuatus dicebat hoc fieri per appositōem plurium curuaꝝ ptium z subtractōe rectaꝝ vel ecōuerso. aut quia recte partes que sunt in maiori arcu interpositē curuis ptibus ꝓtrahuntur z incuruātur z fit arcus ꝓtractior. hec aūt tria adoptabāt in elementoꝝ gñatōe. qz cum elemētū fit ex elemēto z puum fit magnum z ecōuerso. z calidū fit calidius z̄c. Et oīa hec dixit fieri p additōem z subtractōem. z nō solum in materialibus. sed etiam in formalib⁹ z materialib⁹ simul Hāc aūt opinionē reprobat p̄hus sexto caplo destruēdo motiuū ei⁹. qz illa nō fiūt p aduētū noue materie vl̄ p recessum. sz oīa hec fiūt p realē trāsmutatōnem materie de magno in puum z ecōtra. qz eadē est materia ꝓtrariorum. magnū aūt z puum sunt ꝓtraria physice loq̄ndo. ḡ eoꝝ est vna materia. z ḡ nō oportz ad rarefactōem z ad ꝑdensatōem q̄ deperdant aut acq̄rant ptes materie. sed qua q̄titas ē in potētia materie actu magne. z ecōtra nō q̄ ptes aliq̄ materie nō fuerint q̄te. sed qz q̄titatē ptium q̄ fuit impfecta pficit. Silr est dōm de calido z de circulo vt in textu dictum est Ex his etiā p̄z q̄ rarefactio z ꝑdēsatio non sunt mot⁹ sed ꝓsequunt ad motū. sic ad calefactōem seq̄t rarefactio. z ad frigefactōem seq̄t ꝑdēsatio. Quia ḡ rarefactum nō fiūt p additōem ptiū subintrātiū aut subtracti onē earūdem. sed p hoc q̄ vna est materia rari z dēsi. q̄ etiā est sub forma vni⁹ est in poña ad formā alteri⁹. seq̄t q̄ nō oportz ponere vacuū corpib⁹ imbibitū. ¶ Cōclusio p̄bat q̄ ad pmā ei⁹ ptez q̄ natura horret vacuū. qz natura horret ociū. sed vacuū inducit ociū in natura. ḡ natura horret vacuū Maior nota. qz natura agit ꝓpter finē. ij physicoꝝ z operatio rei est finis ei⁹. vt habet. ij de celo z mūdo. Minor p̄bat. qz vacuū ꝓpediret motū. sed mot⁹ est essentialis operatio nature vt dicm est. ij physicoꝝ. q̄ aūs vacuū destrueret motū p̄z. qz in textu oñsum est caplo tercio. q̄ si vacuū esset nullus motus ſm locū esset. z si null⁹ esset motus ſm locū tūc oīno nullus esset mot⁹. qz ipse est pmus quē oēs alij mot⁹ p̄supponunt. Preterea. Si esset vacuū p ipm non trāsiret influētia celi z nature vlis. qz illa influit hīs inferioribus p subordinatōem corporū sese cōtingentiū. vt dicm ij celi. z pmo metheoroꝝ. z p q̄s oīa q̄ sub ipo essent tēderēt in nihil Eidem⁹ denicq̄ in rebus naturē grauia descēdere z leuia descēdere q̄d scz sit ꝓpter naturā ꝑticularē. est tñ ſm naturā vlem q̄ horret vacuū. ḡ z ꝑticularis q̄ sine tali obediētia nō p̄t salua subsistere Et sic tenē dr p̄bus in fine vltimi caplī q̄ vacuū nec est in actu nec in poña suppte ducibile ad actū pfectum z simplr. qz scz loc⁹ possit euacuari z ab illo z ab illo corpe. tñ nūq̄ p̄t simplr euacuari z simul. licz successiue a q̄libet. semp em̄ vno corpe egrediēte subintrat aliud Scōa ps conclusionis p̄z. qz sic dr pmo celi. opiniones alioꝝ ꝓgrue p̄mittunt ꝓprie opinioni ꝓpter q̄tuor cās. pma. qz demōstratōes q̄s faciūt ꝓprias opinātes sunt dubitatōes circa opinionē ꝓpriā Scōa. qz q̄s soluunt rōes z argumenta alioꝝ reddunt dicēda circa ꝓpriam opinionē magis credibilia Tercia. qz p hoc q̄ ꝺs ptractat alioꝝ opiniōes nō videt gratis ꝑdēnare ipas. qz hoc nō ꝓgruit. eo q̄ oportet eos q̄ sufficiēter volūt iudicare vez nō esse inimicos. sed inq̄sitores veritatis p vtraq̄ Et hoc ordiatissimo p cessu facit Aristo. in textu. alioꝝ dicta recitādo motiua eorum destruēdo suāq̄ opinionē ꝓpriā rōib⁹ stabiliēdo.

Ad rōnes Ante oppositū factas Ad pmam dicēdum q̄ de nō ente simplr z in se ꝓsiderato nō est scia. tñ de non ente q̄tū tñ apparet esse ens. p̄t esse scia q̄ oñdit ipm esse nō ens. vñ ista ꝓpō est scibilis vacuū nō est. z illa ꝓclusio nō est nō ens. eo q̄ est ꝓpositio vera. sed de ꝺo est scia. z de falso q̄tū est nō ens nō est scia. vt dr ꝓ° posteriorꝝ Ad scōam dōm. q̄ tota ēq̄uocatio vacui analogiā hz ad rōem loci. Vñ dicētes ipsum vacuū eē materiā vl̄ dimēsionē separā purabāt locū eē talē mōi. z iō ad tractatū de loco ꝓgrue ꝓiungit tractatū de vacuo. eo q̄ hñtiū analogiā adiuicē. ad iuicē vna scia vt dr q̄rto metaphysice Ad terciā dōm ē. q̄ locⁿ nō est cā motⁿ localⁿ naturalⁿ. qz est plenⁿ vl̄ vacuⁿ. sz qz mobile hz naturalē inclinatōem z ꝓueniētiā ad suū locū naturalē tāq̄ sui ꝓseruatōem Et ad ꝓbatōem dōm. q̄ moueſ in plenū. nō tñ seq̄t q̄ duo corpora sint in eodē loco. eo q̄ plenū corp⁹ cedit subintrāti Sed diceres. tūc ille cedēti cederet aliud z sic vsq̄ ad celū seq̄reſ etiā celū moueri extra suū locū Ad ꝺ dōm. q̄ illd q̄d ē i loco i quē recipiť cedēs alteri etiā cedit sibi. nō tñ seq̄t ꝓpulsio celi. qz illa cessio fit nō solum p motū localē extra suū locū. sed etiā p corpoꝝ ꝑdensatōem Contra hoc arguiť q̄ seq̄reſ q̄ vacuū esset. qz iuxta dicta locⁿ nō p̄t recipere corpⁿ aliq̄d nisi p ꝓtrē inanitatis z vacui. eo q̄ imus existens prohibet extraneum. ergo locus plenus vt huiusmodi

nullus est pleni receptiu⁹ Ad hoc est dicēdū. q̄ duplex est vacuum ſm intelligētiam pho̅rum ſcz in actu z in potētia ꝓmū itelligit oīno ꝓuarum plenitudine q̄ſi receptaculū pure inane quaſi ſicut itellect⁹ noſter poſſibil' in ꝑncipio ſue creatōis caret ſpecieb⁹ intelligibilib⁹ z tale non eſt ponēdū. eo q̄ ſicut materia nunq̄ eſt nuda potentia eſſendi. ita nec locus p̄t eſſe nuda capacitas locādi. z tñ ſub hac intētōe vacuū intelligit eſſe in genere z ſpē inanitatis pure Scōm vero vacuū quod ſcz lz ſemp ſit actu replerū tñ poteſt vt dictū eſt p q̄ndam alternā ceſſionem plenoꝝ viciſſim ſuſcipe plura plena. z tale eſt vere in genere z ſpē loci phyſici vt ꝓbauit obiectio Ad q̄rtam dō̅m eſt. q̄ raritas z denſitas accipiunt duplr Uno modo vt ſunt poſitōes ſube materialis quo mō̅ iueniūt in celo. Alio mō̅ vt ſunt q̄litates ſecūde cauſate a q̄litatibus ꝓmis in materia trāſmutabili. ꝓmo mō̅ ſunt q̄dam accētia materie ꝓcreata a q̄b⁹ nō poteſt materia variari. in ſignū cui⁹ ſol ſemp manet in ſua creata denſitate rēſpe de aſtris. ſitr celum quo ad ptes non ſtellatas ſemp manet in vniformi raritate. Sed ſcdo mō̅ rar. z denſum innaſcunt materie trāſmutabili z gñabili ſm ptic̄patam trāſmutatōem q̄litatum ꝓmar. vt dēſum p actū frigidi ꝓtinētis z ſicci termiantis diſſolui in rarefactōe p actū calidi eleuātis. z humidi diffundētis rēſpe Et p hoc pz ſolutio argumēti. q̄ diffuſio ſeu localis dilatatio ipſi⁹ rari z ꝓſtructio dēſi ꝓſeqūnter ſunt in loco. z añcedēter ſtāt in potētia materiali ipſi⁹ rarefactibilis z ꝓdēſabilis vñ obiecta illa imaginant q̄ rarefactio ſit localis trāſmutatio quod falſum eſt. cum poti⁹ ſit tranſmutatio ſitualis materie alterate ſicut lati⁹ patuit in textu capl'o vltimo.

Sed ꝓtra rarefactio facit ptes diſtare a cētro corpis rarefacti. q̄ inter ptes illas. iam plus diſtātes a cētro q̄ꝑ ꝓpius z ipſum cētrum eſt vacuū Solo. q̄ ptes rarefactione diſtare a cētro poteſt intelligi dupl'r. Uno mō̅. quia ſimpl'r ſeparant a cētra corpis rarefacti. z ſic nō̅ diſtāt a centro. q̄ ptes ille adhuc manēt circa centr̄ corpis cui⁹ ſunt ptes. Alio mō̅ p̄t intelligi q̄ ſeparent a cētro. q̄ extrēdūtur ad maiorē q̄ntitatē. z ſic verū eſt. q̄ extremitates corporis rarefacti plus diſtāt a cētro q̄ diſtabāt añ rarefactōem. ſicut pz hoc de aqua bulliēte. q̄ in tali aqua ptes extremales plus diſtāt a fundo olle. eo q̄ aqua ebulit et tñ inter ollam z aquā nō̅ eſt vacuū. ſed eſt aqua magis rarefacta. z p ꝓñs exſtenſa a fundo olle Ad q̄ntam dicēdū eſt ſicut in textu. q̄ nō̅ ſp fit augmētatio p receptōez alicui⁹ corpis. ſed p̄t aliunde fieri ſcz p alteratōem. Etiā dō̅m eſt q̄ alimētū recipit in plenū. alio tñ quo plenū fuit recedēte. Ad ſextam etiā dō̅m eſt. q̄ hoc non fit niſi per tranſmutatōem ſubſtantialē z alteratiuam. non per vacui latentis impletōem. ponit autem Alb̄rtus hui⁹ tranſmutatōis z alterationis in tali experimēto tres cauſas quare ſcz cinis vel farina plus aque capit q̄ꝑ vas vacuum. Prima eſt cōmiſcibilitas. q̄ ſubtilis eſt cinis z ꝑcipue farina z cōmiſceatur aque z terminat eam. z aq̄ continuat farinaz z efficitur vtrunq̄ retentiuū alterius Secunda cauſa eſt poꝛoſitas cineris z farine quia aq̄ retinetur in poꝛis cineris z farine z plus in poꝛis farine. quia illa habēt poꝛos obliquos ex q̄bus non poteſt fluere aqua. ideo magis ꝓtinuatur per aquam z aqua euaporante ꝓtinua manet z indurata. cinis aūt magis habēt poꝛos āplos z rectos. z ideo ſoꝛbet q̄dā aquā foꝛtiter ſed non bene retinet. z ideo aqua effluente z euaporante diſcontinuat cinis. z hui⁹ ratio ponitur quarto metheoro rum. Tercia cauſa eſt coꝛruptio aque ſm ꝓtem a ſiccitate cineris. quando em̄ diuidit in partib⁹ cineris z miſcetur tunc in partib⁹ coꝛrumpit. z hoc oſtendit ſignum infallibile quoniā quādo poſtea exꝓmitur nō̅ tanta eſt q̄ꝑtita fuit quādo infundebat. z cinis eſt minus q̄ꝑ prius. et hoc ꝑcipue euenit in farina. q̄ in illis poꝛis trāſfuſis retinetur ita q̄ forte nulla aqua exꝓmi poſſet quādo fuerit admixta farina. hec Alb̄rt⁹ capl'o ꝓmo huius tractat⁹ Unde idem in tercio capl'o ſui ꝓmenti reſpōdendo dicit q̄ ſi tanta eſſet aqua in vaſe cineribꝰ pleno ac ſi vas eſſet ſine cineribꝰ oporteret non ſolum vacuū eſſe inter partes cineris. ſed oporteret q̄ ibi eſſet cinis vacu⁹. z ſic ipſa vacuitas quod eſt inc̄ueniens. q̄ tunc nihil eſſet de cinere in vaſe. patz ergo q̄ ſi tantā aquam recipiat q̄ hoc fit; ꝓpter aque coꝛruptōem que non manet tota cum cineribꝰ

Ad ſeptimā dicēdum eſt. q̄ illa coꝛpoꝛa vel ſunt ābo dura ſicut lignum z lapis ſic non tangunt ſe ſine medio quia aer mediat inter iſta dura coꝛpoꝛa. z hoc Ariſtoteles in ſecūdo de anima ꝓbat p ſimile. quia ſicut duo coꝛpa dura in aqua exiſtētia non tangunt ſe ſine aqua media. Ita nec in aere tāgūt ſe ſine aere medio. q̄ꝑ hoc in aere non ita ſenſibiliter appareat Vel ābo coꝛpoꝛa ſunt mollia. vel ſaltem vnū coꝛ. tūc tangūt ſe ſine medio. ſz tūc nō̅ ſeparat vnum ab alio niſi per tempus. vt ſi quis velit leuare aſſerem de aqua ſimul ſm oīnes angulos tūc aq̄ ſequet aſſerem donec aer ſubintrare poſſit. de hoc etiam habēt quarto de celo Ad octauā dicēdum. q̄ aqua nō̅ exibit niſi ſubintret aer. Quāuis em̄ aqua ſm ſuam naturam ꝓpriam moueat deoꝛſum. tamē ad ꝓhibendū vaſcuum ſepe mouetur ſurſum in hoc obediendo nature vniuerſali ſine qua non poteſt in eſſe permanere. Simile videmus in vaſis liquoꝛe plenis que cum obſtructa ſunt ꝓhibendo aerem intrare coꝛrumpunt z frangant. ſi liquoꝛ inſpiſſetur per frigus congelans z ꝓſtringēs. z hoc ne ſit vacuum Ad nonam dicēdum. q̄ non in tantum comꝓmitur veſica quin inter eiꝰ partes ꝓtineatur aer q̄ rare fit z implet ſpacium inter partes veſice extenſas Vel dicēdum. q̄ ab extra ſubintrat aer extendēdo veſicam vel per poꝛos. vel oꝛificium ſic q̄ ibi non eſt diſtātia nō̅ plena aere Ad decimā dicēdum. negando q̄ extra celum ſit ſpacium vacuū. quia autoꝛitas pythagoꝛicoꝝ non ſuſcipitur z imaginatōi non credit. vt dictum eſt tercio phyſicoꝝ. ¶ Ad confirmatōem dicēdum eſt. q̄ peccat penes fallaciam accidentis. z arguit ibi ex puris affirmatiuis in ſecūda figura Ad vndecimā dicēdum. q̄ dans foꝛmam conſonat conſequentia foꝛmā que ſunt motus z locus Et ergo ſi deꝰ crearet plures mūdos concrearet eis locum exiſtētie eoꝛundē. ¶ Ad confirmatōem dicēdum. q̄ non eſt ſimile de aptitudine foꝛme mūdi z aptitudine vacui. quia ponētes vacuum dicūt ipſum eſſe dumtaxat receptaculū materie plene abſq̄ determinatōne qualitatis ſpecifice per quam ꝓſeruaret locatū. vnde cuꝝ foꝛma ſue ꝓmunicabilitatis aptitudinē habēt in q̄ꝑtum fluit ab vniuerſali foꝛmatoꝛe cuius eſt exemplata imago z ab eode eſt poteſtas vniuerſalis ꝓſeruādi eſſe. Iccirco huiuſmōi aptitudinē locatiuā nō̅ debem⁹ q̄rere niſi in datoꝛe foꝛme q̄ ꝓmo impḡnat cōicabilitatē foꝛme. z ꝓſeq̄nter ꝓfert cōicabilitatē loci ſm exigētiam materie a foꝛma informate. Stat q̄ſolutio in hoc q̄ foꝛma ſm ſe nō̅ ꝓportionat loco. ſed ſm eſſe q̄ꝑ hz in materia. ideo q̄ ꝓhibet mundus plurificari ex ꝑte materie. etiā ꝓhibet plurificari localiter

Ad vltimā eſt dō̅m. q̄ vacuū eſſe poſſibile vel ipoſſi⁹

bile potest intelligi dupliciter Uno mō absolute sic scilz q̄ nullam potētiam possit esse vel fieri vacuū. Alio mō intelligi potest fm ordinē nature institute. q̄ hoc dicēduz est q̄ primo mō vt ꝓbat argumētū non est impossibile diuina potētia vacuū fieri vel esse Cuius ratio est. qz sicut deus ꝓseruat hec inferiora corpa q̄ superiora. ita posset hec corpa iferioza ꝓseruare q̄ seipm sine medijs corporib⁹ p̄t ei de⁹ supplere vices causaz efficiētiū. eo q̄ nō allegauit poñam suam causis secūdis. Sed secūdo modo scz supposito statu z ordine quem habet vniuersum. sic ꝓcedūt rationes Aristotelis ꝓbantes impossibile esse vacuū esse. sicut etiam ꝓbatum est circa ꝓclusionē secūdi discursus. oportet em̄ corpora mundū integrantia orbiculariter se se ꝓtingere z continere. vt dr̄ secūdo de celo z mundo. cuz virtus illa celestium z superiorz corporum non potest diffundi per vacuum ꝓpter quod dicit pⁿus primo metheorozum. q̄ necesse est hunc mūdum inferiorē esse ꝓtinuuz id est imediatū lationib⁹ superioribz vt tota eius virtus inde gubernetur.

Iuxta dubia primū An vacuuz sit negādū ꝓpter motum localē Et arguit q̄ nō est negandū scz affirmandū ꝓpter motū localē. qz motꝰ localis est exitꝰ de potētia locali ad actū. poña aūt motꝰ est poña ꝓuatōnis q̄ posito motu locali nece est ponere genꝰ loci cū ꝓuatōne actꝰ eiusdē. rale aūt affirmat vacuū. Solo sic. Quia motꝰ ad determinatas dr̄as pōnis ꝓcqt formas specificas mobilū. sed vacuū est dumtaxat informe receptaculum materie q̄ nō est mobilis fm se z formata moueat. tūc nō determinat sibi certas dr̄as sui motꝰ. sicut pz de motu aeris ad implēdū vacuū terre. z de motu terre ad implendū vacuū aeris vbicūq̄ fuerit illa vacuitas situata. eiaz em̄ est q̄ talis motꝰ ad implēdū vacuū ineſt corporib⁹ ex necitate materie. sic ergo posito vacuo. aut non esset motꝰ localis aut vbiliter indr̄ñter z vtroq̄ mō impedirē spēs locimutatōis Per hoc dom est ad obiectum q̄ vacuū in potētia in actu plenitudinis inchoatum ad motū localē est necarium Cuius rō tangit in obiecto. q̄a motus localis est exitꝰ de potētia locali ad actū. q̄ q̄dem potētia est aptitudo recipiendi locatū taliter mobile. et hec aptitudo est potētialis vacuitas fundata in p̄tacenti actu plenitudinis sicut ꝓuatio fulcit in habitu p̄tacentis ꝓtrarij. vacuū tñ in actu est motus localis impeditiuum vt ostensum est

Secūdū dubiū Utrū posito vacuo in ipso essent dr̄ñe pōnis a natura determinate. Et videt q̄ sic. qz ꝓuatio determinat q̄ dr̄ñas sui habitꝰ quo cecitas vniꝰ oculi differt a cecitate alterius. q̄ vacuū regionis iferiozis differret fm materiā a vacuo regionis superioris q̄ h̄ q̄ vacuū iferiꝰ terminat ad dr̄ñaz locale deorsum. vacuū ꝓo supⁱ ad dr̄ñam localē sursum. Solꝰ nō. qz determiatio naturalꝭ taliū dr̄ñaz est a ꝓtute gñantis formā locati. mō vacuū nō est locꝰ copis formati z p naturā specifici. scz tm̄ corpis materialꝭ. Cuius signum est quod ꝓus dem̄ est de motu elementoz extra suas specificas regiones ad regionē alienaz ꝓpter vacui impletōem quē motū vtiq̄ nō h̄nt ex necitate forme. sed ex cōi materia eoz. mō materia fm se est indistincta. q̄a nec quid nec q̄lis nec q̄ta. vij metaphysice. ergo posito vacuo deficeret in eo dr̄ñaz localiū determiatio. ¶ Ad obiectū dom. q̄ ꝓuatio q̄ distinguit p suū habitū est eiusdē gñis ꝓximi cū eo. sed vacuū nō est eiusdē gñis ꝓximi cū loco. eo q̄ locꝰ ꝓportionat locato fm ꝓtutē sue forme. vacuū ꝓo fm indr̄ñtiam sue materie vt pⁱ dcm̄ est

Tercīū dubiū An vacuū sit pleno ꝓportionabile. Et videt q̄ sic. qz opponit pleno ꝓuatiue. g̃ cōicat cū eo in gñe. sed cōicatm̄ in gñe ē maioz vnitas q̄z sit vnitas ꝓportōis z analogie. eo q̄ ista est vnuoca. illa ꝓo equoca. Solo. nō. loq̄ndo saltez de ꝓportione fundata in ꝓmēsurabili q̄ritate. eo q̄ pleni est dimēsionatū. vacuū ꝓo minime. mō ꝓportionabilia dr̄ñt ꝓuenire in forma ꝓportōis seu in gñe illi⁹ natu re in q̄ mēsuratū. h̄ aūt mō loq̄t Aristo. q̄d h̄abet ex h̄ q̄d allegatū ē in textu ad hui⁹ dicti ꝓfirmatōem de ipꝓportionabilitate nūeri z nihil. z de ipꝓportionabilitate p̄ncti z linee. eo q̄ linea ē de gñe diuisibilū z p̄ncti de gñe indiuisibiliū ¶ Ad obiectū dom. q̄ vacuū z locꝰ nō cōicāt i gñe loci phȳsici. eo q̄ illud ē q̄ritū z q̄le formis specificis locabiliū i ipo ꝓportionatū scz ꝓueniat cū eo in gñe ipius q̄d nois inh̄ q̄ vacuū appellat locꝰ nō repletꝰ corpore

Quartū dubiū An si corpꝰ moueret q̄ vacuū ipm moueret in instāti z nō in tpe diuisibili seu successiue. Et videt q̄ nō scz moueret in tpe z successiue. qz h̄ ꝓueniret ex eo q̄ medīū plenū impeditm̄ esset motꝰ vt innuit p h̄s in textu q̄rti capli sed h̄ est falsum. g̃ illō ex q̄ seq̄t. Minoꝛ ꝓbat. qz sic nullū medīū plenū esset naturale. scz violētū z innaturale. q̄a naturalia nō impediūt rē sed potiꝰ ꝓmouēt. z sic nō fieret motꝰ naturalꝭ nisi p medīū vacuū. z p cons nece esset ponere vacuū ꝓpter motū localē naturalē Sed a sic Si successio in motu locali eēt ex pte medīj resistētis. z q̄ motus fieret in tpe indiuisibili seu in instāti p medīū nō resistēs. seq̄reť q̄ motꝰ celestiū corpoz esset z fieret in instāti q̄d ad sensum falsum ē. Seq̄la ꝓbat. qz talꝭ motꝰ non est p aliq̄d medīū nec resistēs nec nō resistēs. eo q̄ mouet celeste corpꝰ in loco suo Tercio sic Proportio motꝰ nō solū est ex ꝓportōe medīj. sed etiā ex ꝓportōe motorū cū g̃ ꝓportō adhuc maīat etiā si medīū ponat vacuū sepatū pt fieri ꝓportō motuū ex pte ꝓtuz motoz. Cons ē manifestū. qz q̄n ꝓtus motoz magz vincit mobile. tūc fit velocioꝛ motꝰ. z q̄n minꝰ fit tardioꝛ motꝰ q̄ꝓpt q̄ ꝓbs. vij phȳsicoz dr̄. q̄ maioꝛ grauitas magis delēdit. z maioꝛ leuitas plⁱ ascēdit q̄z minoꝛ Quarto sic Unūq̄dq̄z mobile motu suo ꝓpꝰ p̄trāsit spaciū minꝰ se q̄z eq̄le sibi et ꝓpꝰ spaciū eq̄le sibi q̄z maⁱ se. cū g̃ in spacio vacuo sit ꝓpꝰ z posteriꝰ. g̃ erit ꝓpꝰ z posteriꝰ in motu. z p cons fit in tpe. Cōfirmat. Extrema distātie vacue inter celū z terrā q̄ sunt sursum z deorsum q̄ nō p̄nt corpaliter ꝓiungi sine medio Etiā q̄ritas mobilꝭ causat diuisionē z successionē motus. z p cons tpis Quinto sic. Ponat q̄ lapis descēdat p cētū cubitos vacui. Aut descedit in tpe indiuisibili aut diuisibili. Si indiuisibili tūc silꝭ z semel erit sursuz z deorsum z in omnib⁹ locis intermedijs. z sic idē numero corpꝰ erit silꝭ z semel in diuersis locis qd nō est intelligibile. g̃ relinq̄t q̄ in tpe descendit. Solo q̄ sic. vt dr̄ pⁿus in lra Et h̄ ꝓpter tria. primū. qz sic diuisibilitas medīj est cā diuisibilitatz motꝰ z tpis mēsure sue adeq̄te. ita z indiuisibilitas medīj cā est idiuisibilitatis eozūdē. illa em̄ h̄nt se ꝓportionabiliter penes diuidi z non diuidi. vt dr̄ q̄rto phȳsicoz Secōm est ipꝓportionabilꝭ excessus medīj pleni sup medīū vacuū. vñ fieret q̄ mobile q̄rūcunq̄ diuisibile intrabiliter vinceret medīū trāseūdo ipm Tercīū est q̄ ꝓtus localꝭ mouēs motū localē nō p̄t diffundi in medio vacuo. eo q̄ ē accīs corporeū requīres corpꝰ q̄

subiecto. q aũt talꝫ ꝓrus diffundak in medio ꝑt diffoꝛmi/tas motꝰ naturalꝫ in ꝓncipio medio ꝛ fine Nã q̃ mobile fuerit ꝓpinq̃us suo loco naturali tãto efficaciꝰ ꝓhendik a ꝓrute loci ꝛ celeriꝰ mouek Notãdũ tñ est q circa q̃stiuz due sunt opiniones famose. Una est Auicẽne. quẽ seq/tus Thomas imitak. ỏt q si motꝰ fieret ꝓ vacuũ fieret adhuc succeſſiue ꝛ in ꝛpe ꝛ hz ꝓ se tres ꝓmas obiectões adductas Uñ ỏt Auicẽna q motꝰ naturalꝫ aliũde hz q est naturalꝫ. ꝛ aliũde q hz retardatõem. q eĩ naturalꝫ est hz ex victoꝛia poñe motoꝛis sup rem motã. q aũt retar/datꝰ est hz ex spiſſitudine medij ꝓ qd̃ est motꝰ, seqk igitur q motꝰ ad motũ nõ habeat ꝓpatõem ex diuerſitate me dij. sed ex diuerſitate medij hz portꝰ ꝓportõem tarditatiz ad tarditatẽ. ꝛ nõ motꝰ ad motũ. Et hoc idẽ ỏt esse in motu violẽto q ꝑm q motꝰ ẽ hz ex victoꝛia motoꝛiz sup rẽ motã. Tarditatẽ aũt seruata vniformitate motoꝛis i po tẽtia mouẽdi hz ex diuerſitate medij ꝓ qd̃ est motꝰ Et sic vult Auicẽna q demõſtratões Ariſto. nõ sint intelligen de ſimplr tanq̃ demõſtratões q in vacuo nihil poſſit moueri ſucceſſiue. sed solũ ꝓbãt q in motu facto ꝓ vacu um nulla sit retardatio cauſata ex reſiſtẽtia medij impe/diẽtis Uñ duo sunt ꝑm ipm q̃ cauſant velocitatẽ ꝛ tardi tatẽ Primũ est ꝓportio motoꝛis ad mobile. ꝛ velocitas cauſata ex illa ꝓportõe naturalꝫ est Scõm est diſpõ medij qd̃ ꝑm maioꝛẽ vl minoꝛẽ dẽſitatẽ ꝑt magis vel minꝰ re/tardare motũ ꝛ ipedire velocitatẽ naturalẽ. ꝛ sic ꝓportio eiꝰ ad mediũ. vt dcm̃ est nõ facit ꝓportõem motꝰ ad mo tũ. sed solũ retardatõis ad retardatõem. q̃re remoto me dio nõ remanet retardatio ex ꝛte medij. sed adhuc rema net velocitas naturalꝫ ex ꝓportõe debita ꝓrutis motoꝛis ad mobile Uñ btũ s Tho. ỏt q rõnes ꝓbi adducte sunt ad ꝛtradicẽdũ opiniõi antiq̃. q ponebãt vacuũ vt non ipediret motꝰ. ita q ꝑm eos tota cã retardatõis in motu est mediũ plenũ. ideo Ariſt. arguit ꝛtra ipos ac si tota cã ſucceſſionis in motu ꝓueniret ex ꝛte medij. Alia aũt est opinio Auerroys quẽ doctoꝛ magnꝰ imitak. q si mouere tur coꝛpꝰ in vacuo ipm moueret in inſtãti. ꝛ niſi Ariſt. ꝓ velit demõſtratio sua esset oino iartificioſa. eo q motꝰ in vacuo esset ꝓportionabiꝫ motui i pleno ex ꝛte motoꝛis ad motoꝛẽ. Propterea habek. vij phꝫſicoꝝ q motoꝛ aliquis mouet aliq̃d mobile aliq̃ tempe ꝓ aliq̃d ſpaciũ. tũc moue bit medietatẽ eiuſdẽ mobilis ꝓ totũ ſpaciũ in medietate ꝛpis. qd̃ tñ falſum esset ſi ꝓportio motuũ nõ attẽderek ꝑm ꝓportõnem medioꝝ. Preterea hec est ꝓpõ manifeſta q ſuppoſita eq̃litate mouentiũ in ptãte mouẽdi ꝛ eq̃litate figure in ipis mobilib⁹ q eq̃les erũt motus q̃ sunt ꝓ eq̃lia media in ſpiſſitudine ꝛ dimẽſione. ꝛ ineq̃les erũt q̃ sunt ꝓ ineq̃lia media in ſpiſſitudine. cuiꝰ sint eq̃lia ꝑm dimẽ ſionẽ. Cũ igiꝫ eq̃litas cauſet ab eq̃litate. ꝛ diuerſitas a diuerſitate ꝛcludiꝫ necario q cõtitas diuerſitatis medij cauſat in velocitate ꝛ tarditate diuerſitatẽ. ꝛ ſi nihil reſi/ſtẽtie habeat mediũ tũc erit in fine velocitatis qd̃ est i in/diuiſibili ꝛpis. ꝛ h̃ est verꝫ (inq̃t Albertꝰ) tã in motib⁹ na turalib⁹ cõ violẽtis Notãdũ etiã est ꝑm Alber. q veloci/tas ꝛ tarditas motꝰ violenti ſuppoſita eq̃litate motiue ꝓrutis nõ cauſak niſi a diſpoſitõe medij. ꝛ q̃ ſi ꝛpẽ motꝰ ad motũ ꝛ sic vterq̃ violentꝰ ꝛ h̃nt motoꝛes eq̃les ꝛ mo/bilia eq̃lia cauſabiꝫ ꝓportio motꝰ ad motũ ex ꝓportõe me dij ad mediũ. motꝰ aũt naturalis nõ habet ꝓportõnem ꝓmo ex medio ſed ex potẽtia mouẽte relata ad mediũ. et ideo medij ꝓportio in illis est ſignũ ꝓportõis motus ad motũ Cauſa aũt est habitudo motoꝛis ad mobile. Pro cuiꝰ intellectu ꝛſiderandũ est ꝑm eũdẽ Alber. q coꝛ q̃ mouenk. q̃dã mouenk a ꝓncipio ĩtrinſico. q̃dã ab extrinſi co. ꝛ q̃ ꝓmo mõ mouẽk oia hñt motoꝛẽ q ẽ in actu. ꝛ mo/bile est in actu ſicẽ itelligẽtia mouẽs est in actu ꝛ celũ mo tũ est in actu. Silr est de aĩa q̃ mouet coꝛpꝰ oꝛganicũ Et oĩa illa mouẽk in ſuis locis nõ extra ſua loca. ꝛ talia non indigẽt medio ad motũ. ꝓ qd̃ medium mobile accipiat formã motoꝛis. ꝛ g̃ hz illi motꝰ nõ sint ꝓ mediũ. tñ ꝓpter h̃ nõ fiũt in idiuiſibili ꝛpis. sed in ꝛpe. Sed q̃ ſcdo mõ ſcz ab extrinſico ꝓncipio mouẽk sunt adhuc duplicia. q ꝛ q̃/dã nec hñt in ſe mouẽs nec formã quã dat mouẽs. ſicẽ il la q̃ mouenk violẽtia. q̃dã aũt hz nõ habeãt in ſe mouens hñt tñ formã motoꝛis. ſicẽ coꝛpa ſimplicia q̃ mouẽk a gñan te. in ꝓmis ſeruata eq̃litate motoꝛis nõ cauſak velocitas aut tarditas niſi ex medio. hz mouẽs ꝛ mobile in eis sit in actu. Jn ſcdis ꝛpo mouẽs est in actu ꝛ mobile in poña. ꝛ ſp in illis cauſak motꝰ ex ꝓtrarietate motoꝛis ad mobile ex h̃ eĩm mouẽs mouet mobile q ꝓtrariũ inuenit in mobi li qd̃ expellere nitiꝫ ꝛ introducere formã ſuã quã ſi indux iſſet non ãpliꝰ moueret Mobilitas aũt mobiꝫ cauſak ex ſilitudie quã hz cũ motoꝛe. mobile eĩm est ſuſceptibile foꝛ me motoꝛis nõ vt ꝓtrariũ ſed vt ſiꝫ motoꝛi ꝓ confuſum habitũ foꝛme. cõ tũ eĩm gñans dat mobili de forma ſua tã tum dat ei de ꝑfe q̃nte formã ſuã. h̃ est de loco. ꝛ tõ dat ei motũ ad locum. Et q ꝛ vis motoꝛis ꝓvices ꝓualeſcit in mobili ꝓpter hoc q in medio agit in ipſum. ꝛ indigent ta/lia mobilia mediis in quib⁹ ꝓcedant de potentia ad ac/tum in quoꝝ mediis termino ꝓpleta sit generatio ꝛ mo/tus. ꝛ ꝑm q mobilia diſtant ab illo termino ꝑm hoc im/perfectioꝛ vel ꝑfectioꝛ est forma ꝛ motus in ipſis mobili/bus. Et inde est q motus naturalis intendiꝫ in fine. q̃a quãto plus est iuxta finem tanto perfectius habet formã ꝛ quanto perfectiꝰ habet formã tanto perfectius habet motum ad locum ſaluatiuũ ſui in forma. ꝛ per hoc etiam patet q mediũ per quod motus naturalis est ſibi natu rale ꝛ est aer vel aqua que ſunt elemẽta media. Si autez motus naturalis ſit non a per ſe mouẽte ſcz a generãte ſed a per accidẽs mouente quod est remouẽs ꝓhibens. tunc talis motus licet tempus habeat ex medio retardã te motum. tamẽ etiam aliquid huiuſmodi habet ex virtu/te motoꝛis qui foꝛtificaꝫ plus in deſcenſu quãdo vicina tur loco ad quem mouet. Ex hiꝫ patz q ea que mouenk tripliciter ꝓticipant velocitatẽ ꝛ tarditatẽ in motu ꝓmo ex motoꝛe ſolo. ſicut in celeſtibus quoꝝ motoꝛ est in actu ꝛ mobile in actu ꝛ non indigẽt medio. eo q mobile illo motu nõ acq̃rit ꝑfectõez eſſentialẽ. Secũdo ex medio inducente ꝛ iuuante potẽtiaz motoꝛis. ſicut coꝛpoza ſim plicia mouenk ſe generando. Tercio ex vtroq̃. ſicut ani malia que mouentur motu ꝓceſſiuo in aere vel in aqua. Jſtis ſic notatis ꝓbatur q coꝛpus motum in vacuo mo uetur in inſtanti ꝛ in ꝛpoze indiuiſibili. Omẽ quod nõ habet ꝓparationẽ niſi ad duos terminos ſine medio mo uetur in ꝛpoze indiuiſibili. ſed cum motus est in va/cuo medium nihil operatur ad motũ impediendo vel re/mouendo. ergo fit in inſtanti Maioꝝ patet ex dictis. q̃a ſicut mobile habet formam motoꝛis ita habet motum ꝛ locum. ſi ergo mobile habet ſolum ꝓparationem ad du/os terminos habet formam motoꝛis ſine medio ꝓmouẽ te vel impediente. ergo mouetur in ꝛpoze indiuiſibil Minoꝝ est conceſſa ꝛ in ꝛextu ſufficienter oſtẽſa. ¶ Ad obiecta dicendum est. ad ꝓmum dicẽdum est ꝑm Alber/tum. q medium in motu naturali vno modo est ꝓhi/

trens seu retardans z alio modo est adiuuās. qz ex cōi naturalitate adiuuat z ex densitate est impeditiuū. pri/mum declarat Albert⁹ de aere. quia aer iuxta terraz est magis terreus. z iuxta ignez est magis igneus. z ſm hoc iuuat ad motum ascēsionis ignis. vel descensionis terre. Idem est de aqua cū̄tum ad ea que mouenť per ipsaz in ascendendo ad aerem. vel in descendendo ad terram.

Secūdum etiam declarat. qz ſm q̄ medium est magis rarum vel minus ſm hoc etiam facilē vel minus facile diuidiť. z ſm hoc est etiam magis z minus impeditiuū z dicit Albert⁹ q̄ hoc impedimentū est in vno sicut in cau sa. z in alio sicut in signo. In causa est in cōtrarietate mo bilis ad motorē. hec em̄ ꝓtrarietas maior est in p̄ncipio medij z vbi motus incipit. z minor est in medio. z mini/ma in parte medij que est iuxta terminū. z ex illo causať q̄ motor diuersimode potest min⁹ z plus super mobile.

Signū aūt huj⁹ est ipsum medium ſm distantiam vel ꝓpinquitatem quam habet ad terminū motus ſm hoc sic ipsum etiam est facilius vel difficilius diuisibile. quia cum similitudine medij crescit virt⁹ motoris. z cuz cōtrarietate decrescit z fit maior sibi resistēcia. ideo quod demonstrať in vno cor̄ tenet in vtroq̄ quod cum Auis/cēna cuius hoc argumentū est nō attendit Ad secū/dum dicēdum. q̄ non est simile de celestibus corporib⁹ et de naturalib⁹ simplicib⁹ corporib⁹. quia aliā comparatio nem habent ad suas motores cū̄ corpora simplicia. sez cū̄ tuor elemēta. quia in motu celi est successio ex parte agē/tis quod mouet libere intellectu z volūtate quare eius motus magis intellectualis vel volūtarius dicend⁹ est cū̄ naturalis. talis aūt fit ſm exigētiā finis q̄ est sal⁹ istoꝝ inferioꝝ. Sed motores naturales mouēt ex necessitate. z ergo que dicuńť hic a philosopho intelliguntur de motu naturali qui habet fieri ꝑ medium Ad tercū patet ex di ctis. quia tarditas que causatur ex medio in motu sim/plicium z tarditas que ex diuersitate motoꝝ causatur in eoꝝdem corporum simplicium naturaliū non refertur ad aliud z aliud sicut Auicēna putabat. sed sicut dictum est cum habitudine z similitudine medij crescit virtus motoris in tali motu naturali z cum cōtrarietate decre/scit. z ergo quod demonstrať in vno eorum tenet in vtro q̄ eorum Ad quartū respondet Albert⁹. q̄ nullū mo bile ſm naturā est mobile nisi aliquo motore naturali. z ille non habet comparatōem ad spaciū ſm q̄ tantū ma/thematicū est nec ſm q̄ est inane. sed ſm q̄ est plenū. z de illo verū est q̄ non transit maj⁹ nisi prius transeat min⁹ vel equale Si aūt hoc spaciū esset inane z hoc inane pone retur terminos habere in q̄bus ꝓtineret. tunc motor nō respiceret nisi terminos. qz nihil esset in medio per quod ꝓnaturale sibi esset medium. z ideo motus talis esset in mo mento de termino spacij ad alterū terminū. cum in tali spa cio inani nec est equale nec min⁹. eo q̄ nihil est oīno.

¶ Ad ꝓfirmatōem dicēdum est. q̄ motus non est tēpo raliter diuisibilis ex diuisibilitate mobilis. sed potiꝰ diui sibilitate magnitudinis ipsius spacij aqua capit p̄us et posterius. sed spacium vacuū nihil ponit in natura inter medij. z ideo non est diuisibile tempaliter z mobiliter.

Ad quintum respondet Albertus. q̄ motor lapidis descēdentis per vacuum nihil respicit de medio. z ideo per vices non est in medio. quia nihil est mediū. Et ideo propter hoc lapis non est in diuersis locis. sed lapis erit in vno momento sursum in loco a quo descēdit. z deor/sum in loco ad quem descēdit. nō tamē ſm idem. sed erit sursum in instanti ſm q̄ est finis p̄teriti. z deorsum ſm q̄ est p̄ncipium futuri. Et ergo infert Albertus. q̄ mot⁹ qui fingitur in vacuo non est mot⁹ in veritate. sed est fi/nis cuiusdam mutatōis que est in instanti. Sicut em̄ il/luminatio occidentis statim est in instāti orientis. eo q̄ non est motus. sed est finis q̄dam motus vel effectus mo tus. cum em̄ sol accipitur vt motus ad punctū orien/tis tunc ex fine illi⁹ motus ad punctū oriētis causatur generatū esse lumen in omni diaphano illi puncto appos ito in vno momento temporis. Ita est etiā in ꝓposito q̄ motore perfecte habēte potestatē super mobile seqūtur ipsum mobile perfecte esse mutatū ad formā motoris. z sic non mutatur sed est mutatū esse. z hoc est finis muta/tionis. z illius finis effect⁹ est esse in loco corporis gene rantis ipsum si non sit mediū impediēs. Et dat Albert⁹ simile de eo qđ Aristoteles dicit in sequēti tractatu. Si quis copulet p̄decēs nūc sequēti nūc nō ꝓcipit tēp⁹ ita di recte ōr eē de vacuo q̄ ibi motor mobil' nō attigit nisi ter mios spacij. z nō mediū. qz mediū nullū ē. z ō ē ibi prius z posteri⁹ nec fieri aliq̄d sz ꝓtoi⁹ cē h̄ z ibi sine eo q̄ttiz/gar mediū Et ex his dcis facile soluūť q̄cūq̄ obiici pñt.

Quintū dubiū An impossibile sit duo cor poza esse in eodem loco. Et videtur q̄ nō sit impossibile. qz in ferro, ignito sunt duo corpora in eodē loco. sez ferrū quod non mutat locū pro pter hoc q̄ ignitū est. z sic in eodem loco cuz ipso est ignis.

Secūdo sic Mathematici dicūt corpus solis z alioꝝ planetaꝝ transire per circulos suos. z tū nō diuidere ip/sos. hoc aūt non posset esse nisi sint in eodē loco cum cir/culis Tercio sic Lux est in eodē loco cuz aere. ergo pos sunt duo corpora esse in eodem loco Quarta sic Chri/stus est saluator noster ingressus est ad discipulos suos ianuis clausis. vt legiť Joānis vicesimo. ergo tunc corp⁹ suum in eodem loco in quo ostiū fuit Quinto sic Cor pus mathematicū aut spirituale seu glorificatū potest es se cum alio in eodem loco. ergo possunt duo corpora esse in eodem loco. Antecedēs probatur. quia corpus dicit dupliciter sez a corpulentia z a corporeitate. a corporeita te habet dimēsiones. a corpulentia aūt habet repletiōem. ergo corpus habens corporeitatē tātum non habet reple re locum cuiusmodi est mathematicū corpus. aut glori osum. ergo cum alio potest esse in eodē loco. ☞ Solu/tio sic. vt in textu probatū est. Et probatur etiam tali ra/tione Sint duo corpora in eodem loco siue locus sit va/cuum siue superficies cōtinens corpora tunc oportet q̄ locus sit equalis vtriq̄ cum hec sit p̄prietas loci hoc potest imaginari dupliciter. sez aut q̄ dimensiones vni⁹ sint suppositе dimensionib⁹ alterius. aut q̄ dimensiones vnius sint in dimensionib⁹ alterius. Si dicatur p̄mus sequereturlocum vnius non esse equalem ambob⁹ corpo/ribus quod tamē positum est esse necessariū. probatur se q̄la. qz duo corpora sibi applicata crescūt in duplū z hoc siue sint naturalia siue mathematicalia. siue vnuz mathe maticale. z alterum naturale sed crescēte locato. oporteret etiam locum crescere. z hoc esset contra ꝓpositum est q̄ idem locus remaneat Etiam tunc idem non esset locus vtriusq̄ sed potius superficies vnius corpo/ris efficeretur aliquid loci alterius corpis incēptū ad vnū terminatur ad alterum. Si vero dicatur secundū tūc ducatur a centro vtriusq̄ diameter signans longitudi/nem vnius eorum z ducatur etiam diameter signans latitudinem vnius eorum, z intelligatur diameter

mensurans pfunditatez secare in centro. qz id qđ corpus est habet tres diametros secantes se ad angulos rectos. Tūc vel ille tres diametri sunt etiā alteri⁹ coporis qđ cuz isto ponit in eodē loco ee. vel sunt solum isti⁹ z nō alteri⁹. Si sunt etiā alteri⁹ ita q diametri vtriusq; sunt eedez. tūc duo corpora erūt vnū. qz quor corpor dimēsiones sunt eedem illa sunt eadē. eo q dimensiones faciūt z pstituūt corp⁹ Si aūt dicat secūduz. scz q diametri istius non sint alterius. sed sunt alie. tūc sequitur q termini eor sunt alij Cū ergo semidiameter istius corporis est pstituēs superficiē latitudinis duos angulos rectos. eo q diameter lōgitudinis in oī corpore secat diametrū latitudinis quo ad angulos rectos. tūc oportz q diameter corpis alteri⁹ signās latitudinē terminetur aut supra aut infra pūctum initiale semidiametri iam dicte istius corpis. z cum illud pūctū talis diametri alterius corpis sit pūctū semidiametri alterius corpis. necessario etiā faciet duos angulos rectos sup diametrū longitudinis. cū ergo omnes āguli recti sunt equales. sequitur q angulus pstitutus p semidiametrū alterius corporis sit equalis angulo pstituto p semidiametrū istius corpis. z qz angulus pstitutus p semidiametrū alterius corpis est ps anguli recti pstituti p semidiametrū huius corpis. manifestū est ex descriptōe erit pars equalis toti. qđ est impossibile¶ Istā rōnem cū duabz alijs declarat Albertus in terminis pmuniby. hoc est litteris describendo figurā in pmēto quarti physicor tractatu secūdo. capło octauo. ¶ Ad obiecta dōm est. Ad pmā. q ferrū z ignis nō sunt in eodem loco. ita q dimensiones vnius sint intra dimensiones alterius. sed ferrū corpus porosum est. z ita in poris ipius ferri pt pseruari ignis Vel dicendū est fm quosdā. q in ferro ignito nō sunt duo corpa sed est vnū corpus substātialr. scz ferrū. z aliud corp⁹ virtualiter. scz ignis. Sed diceret qs. ferrū ignitū generat ignē. igitur habz in se substātialr ignē. cū generās z generatum sint eiusdē spēi Ad qđ tūc dōm est. q duplr aliquid generat ignē. scz pncipalr. z instrumētalr. licz igit pncipaliter generās ignē sit. ignis. nō tn generās instrumētaliter. hoc em pt esse calor in quo saluat virtus ignis. et sic est de ferro ignito. qz calor existēs in ferro ignito generat ignē. Et sile est de semine deciso ab aliquo aiali. semen em non est aial z tn generat aial. qm in semine est virtus aialis a quo abscisum est. z sic est generās instrumentale

Ad secūdū dōm est fm Albertū. q libri in qb illa pti nent que illi mathematici dicūt ad neminē nisi ad eos pertinent. z g cū Alphorabius z alij nihil horr scribāt. certum est solito more eos hoc fixisse z pbis imposuisse ad stabilimentū sue opinionis Ad tertiū dōm. q lux nō est corpus. vt tamē antiqui dixerūt. sicut patz secūdo de aia. et ergo nō sequitur. qz simul est cuz aere. q duo corpora sint in eodem loco. Ad quartū dōm fm Albertū. q hoc cōuenit corpori christi. eo q diuinū est. cuius diuinitas vtik ad nutū oī eo qđ est Ad quintū dt Albertus. q non valet ad ppositū. qz corpus hz replere locū a corpore rarefactū. etiā nō existente aliqua corpulētia. alis mathematicis non deberet locus. qđ est pter pbm. mathematica em corpora nihil habent de corpulentia vl grossicie. sed tm corporeitatem. z tamē nō pt esse mathematicū cuz physico corpore in eodem loco. vt ostendit pbus in quinto capło in solutione obiectiōis facte pter pmam rōnem. Et quod assumitur de corpore glorioso etiā negat Albertus. qz corp⁹ gloriosum cum non glorioso nō potest esse in eodem loco. qđ tamen quidam theologi dicunt. dicentes q corpus christi potuit esse in eodem loco cum hostio domus. quia glorificatum erat. quod falsum est. quia hoc solum pgruit sibi vt diuinū. nō vt glorificatum. qz quando corpus christi adhuc nō fuit glorioſuz sic exiuit de vtero virginis matris q signacula pudoris non aperuit. z tamen alioq corpora hoc non habent. Et hec etiam est opinio fratri Thome. quodlibeto primo. articulo vicesimoprimo Sed dicet aliquis. quod impossibile est fieri impossibile est factum esse. sed impossibile est fieri q duo corpora sint in eodem loco. ergo ipossibile est q xpus intrauerit clauso ianuis z exiuerit vterq matris signaculū pudoris illesis Solutio. aliquid fieri aut aliquid esse impossibile potest intelligi dupliciter. Uno modo simplr. z sic illud dr ipossibile qđ per nullam potentiā pt fieri vel esse. z hoc est impossibile implicans ptradictōem. z tale impossibile nō est factuz nec pt fieri etiā diuina potentia. qz hoc posse est nihil posse. qđ longe a deo relegandū est. cū ipe sit omnipotens. nonens em nō est alicuius potentie obiectum. Alio modo dicitur impossibile fm quid. scilz qđ nō potest fieri potentia creature aut fm potentiā nature corporū naturaliū. z tale impossibile eo mō quo est impossibile fieri etiā nūq est factū. z g potentia nature nūq est factū. nec possibile est fieri q duo corpora sint in eodē loco. factū est tn. z adhuc fieri est possibile diuina potentia. qz est infinita potens in omni id qđ quocūq mō participat rōnez entis. Sed si qs dicat q hoc impossibile implicat ptradictōem. qz q habet vnū locū hñt vnū situ. scz vn⁹ sit⁹ est vni⁹ q̄titatis. z vna q̄titas est vni⁹ materie. scz vna materia est vni⁹ corpis fm actū. g a p⁹ ad vltimū q̄cūq sunt i vno loco sunt vnū corpus. p ps si duo corpa sunt in eodē loco p diuinā potētiā. duo p diuinā potētiā sunt vnū. z sic duo nō sunt duo. et vnū nō est vnū Solo dōm ad hoc. q duplex est situs scz de genere quātitatis. fm q dici solet q̄titas hz potentiā seu situ in ptinuo. z sic situs fcat ordinem partium ad totū. z est de predicamento q̄titatis. Alius est situs de predicamēto situs seu positōis. z ille nominat ordinē partiuz ad totū z ad locū. z pmū situ de⁹ nō pt separari a re q̄ta vt pbat argumentū. scz situ secdo mō dictū pt deus separare a corpe. Sit⁹ em secdo mō dictus nō est de rōne corporuz sed solū qdam pditio aduenies corporib⁹ p pparatiōem ad extrinsecū. puta ad locū. vnde corpora esse in eodē loco phibentur p dimensiones. vt dictū est. sed dimensiones distinguunt p situ secdo mō dictū Et eodē mō soluitur argumentū quo arguit q deus nō pt separare pxiā passione a suo subiecto. qz hoc verū est fm doctores de passione intrinseca nō extrinseca. Si vero dicat ab vno loco causat vnum vbi. sicut vna circūscriptio. si g duo corpora sunt in eodem loco. sequitur q vnū vbi erit in duobz subiectis. quod implicat. Ad hoc dicendum est. q illud corpus quod habet eidem locū cum alio non habet in se vbi. et ergo hoc non sequitur. absoluitur em a loco. scz est in loco alterius corporis. z ideo illud aliud corpus in qđ hoc corpus recipitur hz in se vbi. eo q vnū corp habet solum situm qui est positio. z aliud situ q est in predicamento solū q̄titatis. vt dictū est

Sextū dubiū Utrū idem corpus possit ee in diuersis locis p aliquā potentiam Et videtur q sic de corpore christi. qđ est in diuersis altaribz. ☞ Solo. nō est possibile p aliquam potentiam etiā diuinā. qz qcqd implicat ptradictōem p nullaz potentiā etiā diuinā est possibile. scz idē corp⁹ ee in diuersis locis implicat ptradictōem. g. p nullā poñaz est possibile

Maior pz ex p̄dictis.q̄ obiectū potentie est ens.sed contradictōem implicās nihil est. Minor pz.q̄ corpus esset idēz nō idē.essz em̄ idē p hypotesiz.z eēt ñ idē p ħ q̄ haberet diuersa loca circūscribentia.diuersa em̄ loca circūscribunt diuersas quātitates.sed diuerse z plures quātitates oriūtur a diuersis materijs z nō vna.sz illa que nō habent eādez materiā nō sunt idē. ¶ Ad obiectū dom.q̄ corpus christi nō est in sacramento altaris localiter.q̄ localiter est solū in celo empirreo.sed in sacramēto altaris est solū sacramentaliter.sed tene secūdū q̄ est sub pluribz spēb. q̄uis spēb illis deberāt plura loca.z sic corpus christi ōz esse sacramētalr in diuersis locis.

¶ Consequens aūt dictis est aggredi de tempore Primū aūt tene se habet opponere de ipo.z p extraneas rōnes vtrū coz que sunt est aut nō entiū postea que natura ipsius.

¶ Iste est tractatus tercius huj quarti libri physicorum.in quo post q̄ in p̄cedentibz determinatū est de mensura mobilis.que sunt locus z vacuū.put ab antiqs ponitur locus. Consequēter determinādū est de tpe qđ est mēsura motus.q̄ est mobili posterioz. Diuidit aūt tractatus iste in octo capla. In quoz primo inqrit an tēpus sit. In secūdo inqritur qđ sit In tercio soluit questionē de esse tpis et de nūc motā in primo caplo.z p hoc inqrens qditatem ipius nūc In quarto determinat de ppietatibz tpis In quinto pparat tempus ad ea q̄ sunt in tēpore, tanq̄ in mensura. In sexto determinat de tpe p pparatōem ad ea que sunt intrinseca tempori. In septimo determinat de tēpore p pparatōem ad ea quoz tēpus est causa. In octauo determinat de tēpore in pparatōe ad ea quibz tēpus causat. et soluūtur q̄dam dubitatōes Et sic pz q̄ in primis caplis quattuoz determinat phūs de tēpore ſm se.et in vltimis quattuoz determinat de ipo p pparatōem ad alia. Primū capl̄m diuidit in duas partes. In prima ponit intentionē de quo scilz sit determinādū. In secūda exeq̄tur intentionē. Dicit ergo. dictis de loco z vacuo psequens est aggredi de tēpore Et primo determiare de tpe opponēdo seu disputatiue tene se hz.scilz p rōnes extraneas inquirendo de tēpore. vtr̄ sit de numero entiū vel de numero nō entiūm. Rōnes extranee. vt inqt Albertus. vocant ille q̄ sunt ex pmunibz. vt sunt rōnes logice. Postea inqt phūs inqrendū est ex naturalibz z ppijs rōnibz qđ sit ipm tēpus z que sit natura eius

Q̄ quidem igitur oīno nō sit.aut vix aut obscure ex his aliqs vtiq̄ pcipiet. Hoc quidem em̄ ipius factū est z nō est. Illud vero futurū z nōdū est. Ex his aūt que nō sunt positum.impossibile esse videtur pticipare aliquādo substantiam.

Ista est secūda ps principalis. in qua exeq̄tur phūs intentionē suā Et diuidit in duas particulas. In prima ponit rōnes pbātes tēp nō esse In secūda mouet q̄stionē de ipo nūc Quātū ad primā p̄mittit dicēs. Q̄ oīno nō sit tēpus.aut q̄ vix sit z obscure ex dicēdis aliqs pcipe poterit. Quo p̄missō pbat duabz rōnibz tēpus nō esse.quar prima est. Illud nō est cuius ptes nō sunt.sed partes tpis non sunt.g tēpus nō est Maiorē pbat.qz ex his q̄ nō sunt. pposituz nō videt aliqñ participare subam qua sit. Minorez pbat qz ptes tpis sunt p̄teritū z futurū. p̄teritū autē nō est.sed factū est z trāsijt.futurū aūt nōdū est. p̄sens aūt cū sit indiuisibile nō est pars ptinui tēporis.g̃ infinitū tēpus quod semp accipitur sine fine ponitur ex his que non sunt.qđ est impossibile.

Omis diuisibilis si q̄dē est.necesse ē.cū ē aut oēs aut quasdā partes esse. Tpis aūt alie facte. alie futurē sunt. Est aūt nihil cū sit diuisibile. ipm aūt nūc nō est pars.mensurat em̄ pars. z ponī optet totum ex partibz. Tps aūt nō videt ponī ex nūc

Hic ponit secūam rōnem dicēs. Omnis diuisibilis qđ est.necē est aut oēs eiz ptes esse aut quasdā.sed tps si ē.est quoddā diuisibile. z nec oēs nec aliq̄ ptes eiz sunt. g̃ tps nihil est. Minorē pbat vt pus.qz p̄teritū factū est. z non est.futurū aūt nōdū est. Si q̄s dicat p̄sens nūc est.g̃ tpis aliqua ps est. Rādet pbs q̄ nūc seu instās nō est ps tpis Qđ pbat dupl̄r. primo. omis ps mēsurat totū. sed nūc nō mēsurat tps.g̃ nūc nō est ps tpis. Maior pbat.qz vniuersaliter ps sit sit aliquota aliquoties sumpta reddit totū. Secūo pbat. omis ps ponit totū cuiz est ps. instās nō ponit tps.g̃ nō est ps tpis.nō em̄ ponit tps ex nūc.sicut nec linea ex p̄ctis

Amplius aūt ipm nūc qđ videt determinare p̄teritū z futurū. vtz vnū z idē sp manet. aut aliud et aliud nō facile est scire. Si q̄dē em̄ nūc sp alterz z alterū. Nulla aūt coz q̄ sunt in tpe alia z alia pars simul est q̄ nō ptineat. Alia vero ptineat sicut minus tempus sub pluri ipm nūc qđ est. pus aūt nō fuit. necesse est corrūpi aliq̄ñ. z ipa q̄dem nūc simul adinuicem nō erūt Corruptū aūt esse necesse est esse pus In eodē q̄dē igit corruptū eē impossibile est. ppter hoc q̄ tūc est. in alio aūt nūc corrumpi pus nūc nō ptingit. Sic em̄ impossibile est se habere adinuicem ipsa nūc. vt p̄ctum cū p̄cto. Si q̄dem igit in qđ conlequēter est nō corrūpit̄. sed in alio In medijs nūc que sūt infinita simul erit. hoc aūt impossibile est.

In hac secūa ptícula phūs mouet q̄stionem de ipo nūc dicēs. Non est facile scire de ipo nūc qđ determinat z distin guit inter p̄teritū z futurū. vtrū sit vnū z idē permanens semp.aut sit aliud z aliud. Hoc est querere vtruz sit vnū z idē nūc pmanēs in toto tpe.aut sint plura. Et arguit phūs q̄ sit vnuz z nō plura tali rōne. Si essent plura nūc in tpe. vel illa essent simul. vel essent sibi succedentia. vtrūq̄ est impossibile. ergo impossibile est esse plura nunc in tpe. z p̄ sequēs est tm̄ vnū nūc in tpe. Minorē pbat. primo q̄ nō possint plura nūc esse simul. qz nulla ps tpis p̄t simul esse cū alia. nisi vna ptineat ab alia sicut pars a toto. sicut mensis ptinet sub anno. z septimana sub mense. et vniuersaliter minus tēpus ptinet sub maiori. sed vnū nūc nō ptinet aliud. g̃ nō possunt esse duo nūc simul Minor est nota. qz nūc est indiuisibile. ergo nihil ptinet. quia ptinens est maius ptento. Secūaz partē minoris principalis rōnis. scz q̄ nō possint eē plura nūc nō simul. ꝛ succedētia sibi pbat. qz necē est q̄ illud qđ pus est corrūpatur ad uenientē posteriori. sed hoc est impossibile. g̃ impossibile eē eē plura nūc in tpe sibi succedētia. Minor pbat. qz tūc vel corrūperet in seipo. vel in alio diuerso a se. Non primum. quia nihil simul est in aliquo z est corruptum in illo. sed tunc est in seipso. ergo nunc non corrumpitur in seipso.

Nō secūdū q corrūpatur in alio ꝓbat. qz illud aliud essz sibi mediatū vel imediatū Nō imediatū. qz nūc cum sunt indiuisilia nō possunt esse imediata. sed inter quelibet est tēpus mediū. sicut inter quelibet pūcta mediat linea. Nec corrumpitur in nūc ꝙsequente ipsum mediate. qz cū inter illud nūc mediatū z ipm qđ ponitur corrūpi sint infinita nūc media que sunt in tempore intermedio tūc illud nūc simul erit cū illis infinitis nūc. qđ fuit iam ꝓbatum esse impossibile. scz q aliqua nūc sint simul

Atuero neqz nūc semper manere idez possibile est Nullius eīm diuisibilis finiti vnus terminus tm̄ est nec si in vno sit continuū nec si plura. ipsum aūt nūc terminus est. z tempus est accipere finitum. Amplius si simul est fm tempus. z nec prius nec posterius in eodem esse z in ipso nūc est. simul sunt que in annum sunt millesimum his que sunt hodie. z nec prius nec posterius nihil aliud alio. De his q̄dem ergo que insunt ipsi tot opposita sunt

Hic pbus arguit ad oppositā partem. videlicz q non possit esse tm̄ vnuz. sed q sint plura nūc in tempore. z hoc duabꝫ rōnibꝫ. Prima est. Nullius ꝙtinui finiti est tm̄ vn⁹ terminus. sed tempus finitū cōtingit accipere cui⁹ nūc est terminus z finis. ergo eius sunt duo termini z fines. sed tales sunt duo nūc. Maiorem relinquit notam. qz quelibet linea finita habet pūctum initians z pūctuz terminās et sic de alijs ꝙtinuis. Secūda rō est. Si in tempore esset vnū nūc tm̄. tūc sequeretur q illa que facta sunt ad mille annos in preterito simul essent cum his que hodie sunt. et nihil altero esset ꝓus z posterius. qđ falsum est. Seq̄z lam probat. qz aliqua esse simul fm̄ tempus nihil aliud est q̄z ipa esse nō prius neqz posterius. sed esse in eodez. scilz tpo nūc. Epilogando dicit. Tot ergo sunt opposita de his que tempori insunt.

Quid est autem tempus. que ipsius natura similiter. et ex traditis immanifestuz est. z de quibꝫ attingimus aduenientes prius. Quidā eīm totius quidē motū dicūt. alij aūt ipam sphēram

¶ In hoc secūdo capitulo pbus inquirit quid sit tempus. Et diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat quasdam opiniones antiquorum de quiditate temporis. In secūda facit hoc fm propriam opinionem. In ꝓma duo facit. Primo enumerat opiniones. Secūdo reprobat eas. Quārum ad primū dicit. quid sit tempus z que natura eius nō est satis manifestum ex iam dictis. z nō possumus scire quiditatem temporis ex sermonibꝫ antiquorum. Quidam eīm eorum dicūt tempus esse circulationem prime sphere. Alij autem dicunt tempus esse ipsam sphēram

Quāuis circulatōnis et pars tempus quoddam est. Circulatio autem non est. pars eīm circulationis est que accipitur. sed non circulatio. Amplius autez si plures essent celi. siliter esset tēpus cuiuslibet ipoz motus. quare multa tēpora simul

Hic pbus reprobat antiquorum primam opinionem duabꝫ rationibꝫ. Quarum prima est. Quelibet pars temporis est tempus. sed nulla pars circulationis est circulatio. ergo circulatio non est tempus. Secūda rō. Si tempus eēt circulatio celi. rūe circulatio cuiuslibet celi essz tempus. z sic essent plura tpa simul. qđ est impossibile

Totius autem sphera visa est quidem dicentibꝫ esse tempus. quia in tempore oīa sunt. z in totius sphera. Est aūt stultu⁹ quod dz q̄z z qđ est de hoc impossibilia considerare

Hic reprobat secūdam opinionez dicēs. q sphera totius mūdi. hoc est suprema sphera quibusdā visa est esse tempus hac rōne. qz sicut ꝓma sphera ꝓtinet oīa. ita z oīa sunt in tēpore. Et ōt pbs q hoc dictū hac rōne est stulti⁹ q̄z q de hoc aliqua impossibilia ꝓsiderentur. Et ōt Alber tus q arguit ex puris affirmatiuis in secūda figura arguendo In prima sphera sunt oīa. z in tempore sunt oīa. ergo tēpus est ꝓma sphera

Hic reprobat opinionez Alberti

Qm̄ aūt videtur maxime motus esse z mutatio q̄dam tempus. hoc considerandū est. Uniuscuiusq q̄ rem igit mutatio z motus in ipso mutato per alterationem z augmentatōnem est solum. aut vbi fortasse est ipm quod mouetur z transmutatur. Tēp⁹ aūt similiter z vbiqz z apud oīa est.

In hac secūa pte capli determiat pbs de tēporis q̄dita te fm opinionē suā ꝓpriā. Et diuidit in duas ꝑticulas In ꝓma ostēdit q̄d nō sit tēpus. In secūo ostēdit q̄d sit tēpus Quātū ad ꝓmā duo facit. Primo facit qđ dictū est. Secūdo q hoc idēꝫ habitudinē ad tēpus ꝑcaram p obliq̄ quū casum sic q nō est tempus sine eo. Quātū ad ꝓmuz dr. Qm̄ tēpus maxime videt esse mutatio q̄dam. cōsiderandū est an ita sit. Et g̃ ꝓbat duabꝫ rōnibꝫ q nō est motus in ꝙmuni loquēdo. Prima rō est. Mutatio vel motus vniuscuiusq solūmodo est in eo qđ mutat seu mouet illo motu. z solū est vbi est illud qđ mouet. sed tēs sit̄ est z apud oīa tpalia vbiqz

Amplius aūt mutatio q̄dē oīs velocior aut tardior est. tēpus aūt nō. Tardum aūt z velox tpe determinātur. velox q̄dē qđ in pauco multū mouet. tardū aūt qđ in multo paucū. Tēpus aūt nō determinat tēpore. neqz quo quātū aliq̄d est. neqz quo quale Qđ q̄dem igit nō est motus manifestū est Nihil aūt differt nobis dicere in p̄senti motū aut mutationem

Hic ꝓbat secūa rōne q tēpus nō est motus. q̄ talis est Oīs motus vel mutatio est velocior vel tardior. sz nullum tēpus est velox vel tardū. g̃ nullū tēpus est mot⁹ vel mutatio Maior est nota. passiones eīm motus sunt velox et tardū. Minorē ꝓbat. qz tam velox q̄z tardū definiunt tpe. tempus aūt tēpore nō definitur. ergo tēpus nō est velox neqz tardū. Maiorez illius ꝓsyllogismi ꝓbat. qz velox est qđ in paruo tēpore mouetur p multū spaciū. Tardum aūt est qđ in multo tpe mouet p paruū spaciū Minorē illius ꝓsyllogismi ꝓbat. qz tēpus nō definitur p tempus in eo q quale. neqz in eo q q̄tum. qz qualitas motus est velocitas z tarditas. z illa definiūtur tēpore. z quātitas mot⁹ etiā definit tpe. qz magn⁹ est mot⁹ q̄ est magni tpis. z paru⁹ q̄ est parui. Manifestū est g̃ ex dictis q tēpus nō est mot⁹. Et subdit pbs q hic nō debeamus facere dr̄am inter motū z mutatōem. sed vti possum⁹ eis hic indifferēter. quo aūt differāt inq̄stū ꝓprie accipiūtur dicet in quinto huius scie libro

Atuero neq; sine motu tēpus est Cū eīm nihil ipsi mutamur ꝑm intelligentiā. aut latet trāmutātes. nō videt nobis fieri tēpus sicut neq; qui in sardo fabulantur dormire apud heroes cum expergiscūtur. Lo pulāt eīm nūc ꝑmū posteriori nūc. ⁊ vnū faciūt remouentes ꝓpter insensibilitatē mediū. Tanq; igit si nō esset mediū nūc. sed idez ⁊ vnū nō esset tēpus. Sic et qm̄ latet alterū esse nō videt mediuz esse tēpus. Si igitur nō opinari esse tēpus tūc accidit nobis. cū nō ꝺfinimus nec vnā mutatōem. sed in vno indiuisibili videtur aīa manere. Cuz aūt sentimus ⁊ ꝺtermināmus. tūc dicimus fieri tēpus. Manifestū q; nō est sine motu neq; mutatatōe tēpus. Q; igit neq; mot⁹ neq; sine motu tēpus est manifestū est

Consequenter ostendit q; tēpus nō est sine motu. Et ꝑt rō formari sic. Sine illo nō est tēpus sine cui⁹ ꝓceptiōe nō ꝓcipit tēpus. sed sine ꝓceptōe motus nō ꝓcipit tēpus ergo tēpus nō est sine motu. Maior est nota. q; quorum vnū nō est intelligibile sine alio oꝓtz q; habeāt habitudinē adinuicē ad minus ꝑ obliquū ꝑ cata. Minorē ꝓbat. q; cū nihil trāsmutamur ꝑm intellectū aut latet nos trāsmutatio. tūc nō apprehendimus tēpus. Et hoc probat testimonio illoꝝ q̄ fabulose dicūtur in sardo dormiuisse apd̄ heroes. id est deos. multis annis. q; ipi nō ꝓceperāt tempus. rōne cui⁹ copulabāt instās quo ceperūt dormire instanti exꝓgefactōis sue. q; nō ꝓceperūt motū in tpe illo intermedio. ꝑ nec illud tēpus. Sicut eīm si instās fuerit idē nō fit tēpus oīno. ita si reputamus ipm esse idē tūc etiam reputamus nō fieri tēpus. sicut accidit illis hoīb⁹ q̄ dormierūt in sardo Manifestū est ꝑ q; tēpus non est motus nec est sine motu. Ibi notandū ꝑm Alber. q; qñ nos ꝓcipimus motū in eo q; ꝓcipimus nos ipos trāsmutari. tūc ꝓcipimus tēpus in hoc q; imaginamur vel sentimus nos ꝑm intelligentiā venire a ꝓori in posterius

Accipienduz aūt qm̄ querimus quid sit tempus hinc incipientib⁹ quid motus est. Simul eīm motuz sentimus ⁊ tēpus. Et nāq; si sint tenebre ⁊ nihil ꝑcorpus patiamur. motus aūt aliq̄s in aīa fit subito. simul eīm videt fieri quoddā tēpus. Atuero ⁊ cū tempus videtur fieri aliquid. simul ⁊ motus aliquis fieri videtur. quare aut motus aliquid est tēpus. Qm̄ aūt nō est motus necesse est motus aliq̄d esse ipm.

Inhac scda ꝓticula oñdit q̄d sit tēp⁹ inuestigādo ꝓtes i ꝺfinitōe tpis ponēdas Et subdiuidit in duo pūcta. ꝯtū ad ꝓmū inuestigat ꝓticulas ꝺfinitōnis tpis. inferēdo ex eis tpis ꝺfinitōem. Quo ad scōm declarat tpis definitiōnē. Jn ꝓmo pūcto duo tāgit. ꝓmuz est q̄ tēp⁹ est aliq̄d mot⁹. Scōm q̄d sit ipius mot⁹. Quātū ad ꝓmū ꝺt. Ex quo hic q̄rim⁹ q̄d sit tp̄s. oꝓtz incipe ab hoc scz ꝓsideranꝺo q̄d sit mot⁹. est eīm tp̄s aliq̄d mot⁹. Rō. q; nos simul sentim⁹ motū ⁊ tp̄s. ⁊ ꝑ sequtur q; tp̄s est aliq̄d ipi⁹ motus. Aūs ꝓbat. q; si sim⁹ in tenebris ⁊ nihil patiamur ꝑ corp⁹. sz mot⁹ dep̄hēdat eē in aīa ꝑ imaginatōem ⁊ intellectū. tūc statim ⁊ subito cū ipo motu ꝓcipit tp̄s. ⁊ ecōuerso cū tp̄s videt fieri. tūc simul cū illo tpe videt fieri ⁊ motus. q; necē est tp̄s esse alteꝝ. sz vel motū vel aliq̄d mot⁹. Sz tp̄s nō est mot⁹. ꝑ tp̄s est aliq̄d motus.

Qm̄ aūt qd̄ mouet ex quodā in quoddā ⁊ oīa magnitudo ꝺtinua sequit magnitudinē mot⁹. ꝓpter id eīm q; magnitudo ꝺtinua est. ⁊ motus ꝺtinu⁹ erit. Quātū eīm motus est tantū ⁊ tēpus videt fieri. Prius aūt ⁊ posterius in loco primuz sunt. Hec autem positione sunt ꝺterminata.

Hic ꝓbs iuestigādo vnā ꝓticulā vult oñdere q̄d ipi⁹ motus sit ipz tp̄s Et ꝓseqū b facit oñdit q̄d sit ꝓus ⁊ posteri⁹ i motu. et ꝑ⁹ ⁊ posteri⁹ i tpe. ꝓmittit tñ vñ sumak ꝺtinuitas i motu ⁊ tpe. ⁊ vult q; mot⁹ sumit ꝺtinuitatē a magnitudine. ⁊ tp̄s a motu. Probat. q; oīne qd̄ mouet. mouet et q̄ dā in q̄ddā ꝑm vbi ⁊ sit⁹ renouatōnem. hoc est de vbi in vbi. sz inter duo vbi est magnitudo cōtinua. ꝑ mot⁹ sumit ꝺtinuitatē a magnitudine. mot⁹ eīm sequtur magnitudinē et hoc intelligit de motu locali. ꝓpter id eīm q; magnitudo ꝺtinua est. mot⁹ ꝺtinu⁹ erit. Et q; tp̄s sequtur motū. ideo tp̄s sumit ꝺtinuitatē a motu. mēsurat eīm tp̄s motu. ⁊ motus tpe. q; ꝯtus est mot⁹ tātū videt fieri tp̄s. et q; ꝺtinuitas i motu causat a ꝺtinuitate magnitudinis. ideo ꝓus ⁊ posteri⁹ ꝓmo replētur in loco. q; vna ꝑs in magnitudine est añ ⁊ alia post ꝑm q; positōe determinant

Qm̄ aūt in magnitudine ꝓmū ⁊ vltimū est. necē est in motu ꝓus ⁊ posteri⁹ cē ꝓportionabiliꝝ his q̄ sūt ibi: Atuero in tpe est ꝓus ⁊ posteri⁹. ꝓpter id qd̄ sequtur sp alteꝝ ipoꝝ. Est aūt ꝓus ⁊ posteri⁹ ipoꝝ in motu. qd̄ eq̄dē ens mot⁹ ē. tñ cē ipi⁹ alteꝝ ē ⁊ nō ē mot⁹

Hic oñdit ꝓmittēdo scdo vñ sumak ꝓus ⁊ posteri⁹ in tpe. Et vult q; ꝓus ⁊ posteri⁹ in tpe sunt a ꝓori ⁊ posteriori in motu. ꝓbat sic. Eadē est ꝓportio mot⁹ ad magnitudinē ⁊ tpis ad motū. sed ꝓus ⁊ posteri⁹ in motu sunt a ꝓori ⁊ posteriori in magnitudine. ꝑ ꝓus ⁊ posterius in tpe sunt a ꝓori ⁊ posteriori in motu Minoꝝ pz. q; ꝓus in motu ꝺr ꝑs motus q̄ est in eo qd̄ est ꝓus in spacio. ⁊ posteri⁹ in motu ꝺr illa ꝑs q̄ est in posteriori ipi⁹ spacij. Maiorē ꝓbat ꝓbs. q; alteꝝ eoꝝ sp sequit alteꝝ. tp̄s eīm sequit motum ꝑm naturā. ⁊ motū sequit tp̄s sicut res nūerata suū numeꝝ Et subdit declarādo qūo ꝓus ⁊ posteri⁹ se habeāt ad motū dicēs. q; ꝓus ⁊ posteri⁹ qd̄ dicim⁹ esse in motu est illud mot⁹ qd̄ cū aliqn est tūc mot⁹ est. q; mot⁹ est in eo q; fit. illud aūt fieri est ꝺtinu⁹ fluxꝰ ex ꝓori in posteri⁹. ⁊ sic accepta ꝓus ⁊ posterius sūt ꝑtes ꝺtinui motus ⁊ ꝺtinua. tñ esse eorum ꝑm q; sunt sub forma prioris ⁊ posterioris non est esse motus

Atuero ⁊ tēp⁹ cognoscim⁹ cū ꝺfinim⁹ motū ꝑm ꝓus ⁊ posteri⁹ ꝺterminātes. ⁊ tūc dicimus fieri tp̄s qñ in motu ꝓus ⁊ posteri⁹ sensu ꝓcipim⁹. Determinam⁹ aūt in accipiēdo aliud ⁊ aliud ipm. ⁊ medium ipoꝝ alteꝝ. Cū eīm altera extrema medij intelligim⁹ et duo dicat aīa ipa. nūc h̄ q̄dē ꝓus. illud ꝯo posterius. tūc ⁊ hoc dicim⁹ eē tp̄s. Determinato eīm ipo nūc tp̄s eē videt ⁊ supponak. Qm̄ q̄dē igit tāq; ipm vnū nūc sentim⁹ ⁊ nō sit sicut ꝓus ⁊ posteri⁹ in motu. aut vtidē q̄dē ꝓoris aut posterioris alicui⁹ nō videt tp̄s fieri nullū. q; neq; mot⁹. Cū aūt ꝓus ⁊ posterius est tūc dicim⁹ tp̄s. Hoc eīm est tp̄s nūerus mot⁹ ꝑm ꝓus et posterius Nō ꝑ mot⁹ tēpus est. sed ꝑm q; numerū habet motus

Hic ꝓbus ostendit quid sit tempus ipius motus. z ꝑm qđ tempus ꝓsequitur motū. Et vult q tempus ꝓsequitur motū rone prioris z posterioris in motu. Probat sic. Rone illius tempus ꝓsequitur motū quo in motu cognito cognoscimus z tēpus. sed cognitis pōri z posteriori in motu cognoscimus tēpus. ergo tēpus ꝓsequitur motuz rone pōris z posteriōris. Maior patuit ꝓus. vbi dictū fuit q simul cognoscitur tēpus cū motu. Minorez declarat qz nos cognoscimus tempus cū distinguimus motuz in pus z posterius. Determinamus em tēpus quādo accipimus aliud z aliud nūc que sunt termini pōris z posteriōris. qz tūc accipimus aliud z aliud mediū ipoz nūc. z sic habebimus pus z posterius inter quatruor nūc accepta. Quādo em intelligimus altera extrema medij ita q medium aliud z aliud est inter ea. et si dicat aia ipa nūc sic eē duo. hoc đem pus z hoc posterius. tunc hoc verissime dicimus esse tempus. qz inter illa duo nūc est tempus. qz supponitur q tēpus est quoddā terminatū inter duo nūc Quādo vero nō ponimus duo nūc. sed tm vnuz siue stās siue fluens nō diuisum. tūc nullū tempus fieri videtur. qz tūc etiā motus fieri nō videtur. qñ vero pus z posterius est ꝑ modū ꝓdictū tūc tempus est. Ex quib infert ꝓbus definitōem tēporis dicens. Tempus est numerus motꝰ ꝑm pus z posterius. Et infert q ex dictis seqtur tempus nō esse motū. sed aliqđ motus. qz est motus ꝑm q motꝰ hz numerū ꝑm pus z posterius

Signū est aūt. plus quidem em z minus iudicamus numero. Motū aūt plurem z minorē tempore numerus vtiqz đem itaqz tempus est. Quoniā aūt numerus est duplr. z nāqz qđ numeratur z nnmerabile numeruz dicimus. z quo numeramus. tempus aūt est qđ numeratur. z nō quo numeramus Et aūt alterū quo numeramus. z qđ numeratur

In hoc scđo pūcto declarat temporis definitōem. z ꝓmo q tēpus sit numerus. qđ sic ostendit. Illud quo iudicamus aliqđ plus z minus hoc est numerus eius. sed motum iudicamus plurez seu maiorē z minorē tempore. ergo tēpus est numerus motus. Sed quis numerus motus sit ipm tēpus declarat ponendo distinctiōem numeri. z đt q qz duplex est numerus. scz materialis. z formalis. Materialis est res numerate ꝑm actū vel numerabiles ꝑm potentiā. Formalis est quo numeramus. sicut sunt spēs numeroz. q sunt vnus duo tres ꝛc. Et đt ꝓbus ꝑm q Albertus exponit. q tēpus est numerus quasi medius inter illos. Est em numerus in collectōne vnitatū nō simplr. sz cuiusdā generis. qz in genere partiuz motus. Et quo ad hoc est sicut numerus numeratus. sed qz applicatur motui sicut forma materie. ꝓpter hoc est numerus formalis et nnmerans

Et sicut motus semp aliud sic z tempus. Qđ autem simul oīe tēpus idem est Jpm em nūc idē est. z qđ đē erat. eē aūt ipsi alterū est

¶ In hoc tercio capl'o ꝓbus soluit obiectōnes motas in ꝓmo capl'o de tēpore z de nunc. z hoc facit notificando quiditatē ipius nūc. Diuidit aūt istud capitulū in duas partes ꝓncipales. In ꝓma soluit dubitatōes. In scđa ponit ꝓprietates ipius nūc. Prima pars diuidit in duas particulas. In ꝓma soluit ꝓmā dubitatōem ponendo id per qđ solui possunt rones facte In scđa soluit scđaz. Quātū ad ꝓmā đt. q rones ꝓbāt q tempus nō habet esse pmanens sed successiuū. Sicut em motꝰ in partib suis semp est aliud z aliud sic z tempus. qđ est numerus motꝰ ꝑm pus z posterius. eo q non habet permanentiā in partibus Et qz ex hoc aliquis posset estimare q tempus idez esset qđ motus. Ideo subiūgit differentiam dicens. q licet in hoc ꝙueniant motus z tempus q vtrūqz est successiuum tm tēpus in hoc differt a motu qz motus nō in oīm mobili est idē. sed sunt diuersi motus ꝑm diuersa mobilia. Sed tempus omniū tēporaliū simul est vnū z nō multiplicatur ꝑm multitudinē tēporaliū

Jpm aūt nūc tempus mensurat ꝑm q prius z posterius est. ipm aūt est đem sicut idem. est vero sicut nō idem. ꝑm đem em q in alio z in alio alterum est hoc vero erat ipsi nūc. Jncptum aūt quodcūqz ens est ipm nūc idem est

In hac secūda particula prime partis soluit secūdam dubitatōem. Et duo facit. Primo narrat solutōem. Secūdo declarat eam. Quātum ad ꝓmū đt q nūc đz mensurare tēpus eo qđ est causa tēporis. qđ est mensura. Diuidit em motū in prius z posterius. Et subiungit q ipsum nūc est quodāmodo idem z quodāmodo nō idem. Idez est eo q ꝓstitutum est vnitate eius qđ mouetur. Et est sicut nō idē incptū variat in esse ꝑ renouatōez situs eius qđ mouet. ꝑm hoc em q est in alio z in alio vbi est alteruz. et hoc erat quoddam esse ipsius nunc incptum est in fluxu a priori in posterius. Jncptum aūt hoc qđ mouetur est idē ipm nūc quod accipitur penes eius vnitatem est idem Et sic pāret solutio ad dubitatōhem motam de nunc in primo capitulo.

Sequitur em sicut dictum magnitudinē motus Nūc aūt tempus sicut diximus Et siliter igit pūcto qđ fert quo motū cognoscimꝰ z ꝓus in ipo z posterius. hoc đđē đđcūqz ens idē est. aut em pūctum aut linea aut lapis. aut aliqđ hmōi est. rone aūt aliud est. sicut sophiste accipiūt alterū cozuscū in theatro esse z cozuscū in foro. Et hoc igit in eo qđ alibi z alibi alterū est. Illud aūt qđ fert seqtur ipm nūc sicut tps motum. Eo em qđ fert cognoscimus ꝓus z posteriꝰ in motu. ꝑm aūt q nūerabile ꝓus z posteriꝰ ipm nūc est Quare z in his qđ đđē ens nūc est idē est. ꝓus aūt z posterius ipm nūc est. ḡre z in his qđ đem ens nūc est idē est. ꝓus em z posterius est qđ in motu Esse aūt alterū ꝑm ei q nūerabile est ꝓus z posterius ipm nūc est. Et motum maxime hoc est. Et motus em ꝑr id quod mouet. z loci mutatio ꝑr id quod fertur. hoc aliquid em qđ fertur. motus aūt nō Est đem igit sicut idē ipm qđ nūc dicit semp. Est aūt sicut nō idem Et nāqz est siliter quod fertur.

Hic declarat solutōem dubitatōnis mote de ipo nūc fuit em solo ad qstionē q qrebat an sit vnū nūc in toto tēpore vel nō. q nūc est vnuz in toto tpe ꝑm substantiam. est tamen alterū z alterū ꝑm esse. Ex declaratione quam ponit ꝓbus in hoc textu formatur sic rō. Sicut se habet mobile ad motum ita se habet nunc ad tempus. sed mobile est vnum ꝑm substantiā in toto motu. z est alterū ꝑm esse. ergo z nūc est vnum in toto tempore. sed alterum ꝑm esse

Maiorē ꝓbat.qz sicut motus se hz ad tempus.ita mobile se habet ad instans.sed tēpus seqtur motuz.ergo instans seqtur mobile.ergo sicut se habet mobile ad motuz ita instans ad tēpus. Minorē illius ꝓsyllogismi ꝓbat in ꝓncipio istius textꝰ sic Sicut se hz motus ad magnitudinem ita se hz tēpus ad motū.sed motus seqtur magnitudinē.vt dictū est ꝓus.ergo tēpus seqtur motū. Sed maiorē illius ꝓsyllogismi.videlz.sicut se hz motus ad tēpus ita mobile ad nūc siue instans. Probat sic.sicut instans se hz ad tēpus z mobile ad motū.sic pūctus motus habz se ad lineā quā facit p motū.sicut em̄ punctus agit lineā vt geometre dicūt. z translatū trālatōem.ita nūc agit tēpus Cū igit̄ ista tria scz magnitudo.motus.z tēpus sint inuicē ꝙsequūtur.necesse est vt agentia illa tria.scz pūctus .mobile.z nūc se sequāt. Minor ꝓncipalis rōnis.scz q mobile est vnū z idē in toto motu.alterum tm̄ z alterꝫ ꝑm esse.hz duas partes. Primā ptē illius minoris sic ꝓbat exēplariter.si ponatur hoc mobile pūctus.aut lapis.aut aliqd aliud hmōi manet idē ꝑm subiectū. Vñ dr ibi Albertus solūēdo obiectōnem q̄ fieri posset q licet lapis diuisibilis sit tm̄ in vnitate moti siue eius qd mouetur acceptus lapis accipit vr indiuisibilis z vnicus.z ideo vnitas sua q̄ formaliter est in ipo ꝑm q fertur est indiuisibilis.z hec est natura.eius qd vocatur nūc. Secām partē minoris ꝓncipalis.scz q mobile in motu est diuersum siue alterū z alterū ꝑm esse ꝓbat. Sicut sophiste dicūt coriscū esse alteriꝰ rōnis in theatro.z alterius ratōnis in foro.z hoc ideo.qz coriscus est alteruz z alterū in hoc q est alibi z alibi.z si non esset ibi aliqua pluralitas nō dicerent coriscuz aliquo mō esse alterū.et si nō esset ibi aliqua vnitas nō dicerent ipm vnū. Post hec reuertit ꝓbus ad ꝓbandū aliter maiorem ꝓncipalis rōnis.scz sicut se habet mobile ad motū ita nūc ad tēpus. Et possunt ex textu due rōnes formari Prima est ista. sicut tēpus se habz ad motū ita nūc ad mobile.qz sicut tēpus seqtur motū.qz causat a motu.ita nunc seqtur mobile.qz causat a mobili.ergo ꝑm pmutatā ꝓportōnem sicut mobile se habet ad motū.ita nūc ad tēpꝰ. z hec erat maior. Secūda rōne ꝓbat sic. Sicut p mobile cognoscimꝰ ꝓus z posterius in motu.sic p nūc cognoscimꝰ ꝓus z posterius in tempore.qz sicut p hoc q mobile fit in alio z in alio situ z loco cognoscimus q ꝓius z posterius sunt in motu.ita cognoscimus per nūc ꝓus z posterius in tēpore Deposit infert ꝛcl̄onem ꝓbatā. Et qz dictū est q instans siue nūc z mobile se sequūtur.possz quis dubitare an nūc esset magis notū q̄z mobile. Dicit ꝓbus q mobile est maxime notum.qz id qd mouetur est aliqua substātia nobis nota.motus aūt nō habet esse firmū.sed fluens.ideo motum p mobile cognoscimus.z p motū tēpus.ergo mobile est magis notū q̄z instans. Sic igit̄ sufficienter dictum est qualiter nūc est idē.z qualiter nō est idem.z hoc ad similitudinē eius qd mouet. Et Albertus applicās illa ad solutōem dubitatōis scde dr.q soko eius ptz.q nūc aliq̄ mō est vnū.z aliquo mō non est vnū.z quodāmodo manet incorruptū.z quodāmodo est corruptū ꝑm rōnem ꝓris z posterioris.z tūc nec in se nec in alio nūc corrūpitur. qz eius corruptio nō est nisi qz amittit rōnem ꝓris q̄ accipit rōnem posterioris.

Manifestū est aūt q nisi tēpꝰ sit.ipm nūc nō erit. sed qz ipm nūc nō erit.tempus non erit. simul enim sunt sicut qd fertur z locimutatio.sic z numerꝰ q̄ est eius qd fertur.z qui est locimutationis.¶Tempus q̄ dem em̄ est loci mutatōnis numerus. ipm aūt .et qd fertur. vt vnitas numeri.

In hac scda parte ꝓncipali inqrit qditatem ipius nūc assignādo ꝓprietates eius. Et subdiuidit in tres particulas ꝑm q tres ponit ipius nūc ꝓprietates Prima ꝓprietas est.si tempus nō est nūc nō erit.z si non est nūc tēpus non erit.z sic nūc z tēpus sunt simul Probat tali rōne. Sicut sicut se habet mobile ꝑm locū vt hmōi z ipa loci mutatio sic se habet nūc z tempus.sed mobile vt hmōi simul est.z nō est cū motu.ergo nūc simul est.z nō est cū tpe.z p cōsequens si tēpus est nūc est.z si nūc est tēpus est. Maiorem ꝓbat.qz sicut tēpus est numerus motus ita nūc est sicut vnitas in illo numero.

Et ꝛtinuū iaz tēpus est ipi nūc.z diuidit ꝑm ipm nūc. Seqtur em̄ hoc ad loci mutatōem. z ad id qd fertur.z motus em̄ z loci mutatio vna est ab eo qd fertur.qz vnū z nō quodcūqz ens. Et nāqz cōficiet sz aut rōne.z nāqz cōterminat priorē z posteriorez motum hoc.seqtur aūt z hoc quodāmodo ad pūctum. Et pūctum em̄ ꝛtinuat longitudinem z cōterminat Est em̄ huiꝰ qdē ꝓncipiū.illius aūt finis

In ista scda ꝓticula secūde ꝓtis ꝓncipalis ponit phs scdam ꝓprietatē q̄ tangit dr̄iam inter vnitatē z nūc. quia stati ꝓcauerat nūc vnitati.z vult dicere phs q sic differāt qz vnitas solū diuidit numez.sed nō ꝛtinuat.nūc aūt facit vtrunqz in tpe. Vñ duo facit in hac particula. Primo ponit ꝓprietatē. Scdo remouet dubiū. Quātum ad primū dr.q nūc hz ꝛtinuare z diuidere ipm tēpus. Probat hoc duabꝫ rōnibꝫ. Prima est.sicut se hz mobile ad motū et loci mutatōem.ita se hz numerus seu mensura mobilis ad numez seu mensurā loci mutatōis.sed mobile ꝛtinuat z diuidit motū.ergo nūc qd est mēsura mobilis cōtinuat z diuidit tēpus qd est numerus loci mutatōis seu motus. Minorē ꝓbat.qz mobile nō deficit in forma trālati.sed est vnū in toto motu.ita q nō q̄nqz sic z q̄nqz nō sit. Si em̄ nō essz aliqñ vnū in forma translati tūc deficeret.sed non deficit nisi rōne'que sumitur penes situs renouationē.hoc mō etiā idē nūc determinat ꝓrem z posteriorem motū p hoc q est finis p̄teriti z ꝓncipiū futuri. Seq̄ cūda rō est.sicut se hz pūctus ad lineā.ita nūc se hz ad tēpus.sed pūctus ꝛtinuat lineā z diuidit eā.ergo nūc continuat z diuidit tempus. Minorez declarat.qz pūctū ꝛtinuat lineā ꝑm longitudinez.sed determinat siue diuidit ipam in q̄tū est ꝓncipiū vnius z finis alterius

Sed cū sic ēdem accipiat aliqs tāq̄z duobꝫ vtēs vno.necesse ē stare si ꝓncipiū z finis idem pūctū erit Ipm aūt nūc ꝓpter id qd mouetur semp alteruz est. Quare tēpus numerus nō sicut eiusdē pūcti. quare z ꝓncipiū z finis.sed sicut vltima eiusdē magis.z nō sicut partes.z ꝓpter qd dictū est.medio em̄ pūcto tanq̄z duobꝫ vtēt.ergo q̄escere accidit

Hic phs remouet dubiū.qz ꝓbauit p silē de puncto q scz nūc ꝛtinuat z diuidit tēpus.sicut pūctus lineā. posset qs dubitare an simplr z oino eodem mō nūc se habeat ad tēpus sicut pūctus ad lineā. Et vult q nō est oino silē. sed est in hoc differentia inter ea.qz ꝛtingit vti vno pūcto vt duobꝫ.sed nō ꝛtingit vno nūc vti vt duobꝫ. Qd sic declarat.si aliqs vtatur vno indiuisibili bis.semel vt fine.z

semel vt ꝓncipio tunc necesse est ꝙ indiuisibile quiescat ⁊ etiam ꝓtinuum quiescat ⁊ ꝑmanentiam habeat in ꝑtib⁹ Si em̄ non ꝑmaneret pars anterior. tunc non posset de⁊ monstrari indiuisibile vt finis eius. qz quod non est. non habet finem. Et si non posset demōstrari posterior pars non posset idem indiuisibile demonstrari vt ꝓncipiū ei⁹ ꝑ eandem ratōem. qz quod in se non est. illius ꝓncipium non est. Sed ipsum nunc quod est vnitas ei⁹ quod mouetur ſm ꝙ mouet oportet alterum ⁊ alterꝫ esse semꝑ quando diuidit temp⁹. sicut id quod mouet semꝑ alterū est ꝫ in spacio ⁊ in motu. Ex quo seqtur ꝙ temp⁹ est numerus causat⁹ ab ipso instanti siue nūc. non sicut pūct⁹ cuiuslibet causantis numerꝫ qui punct⁹ idem est ꝓncipium vnius linee ⁊ finis alteri⁹. sed sicut duo fines duoꝝ diuersoꝝ tempoꝝ que tamē vltima nō sunt partes temporis Ex quo ꝓz ꝙ si vteremur vno nūc vt duobꝫ ipm essꝫ ꝑmanens vt punctus

Et adhuc manifestū ꝙ nulla pars ipsum nunc tē poris est neqꝫ diuisio motus sicut nec puncta linee. linee em̄ due partes vnius sunt. Scōm quidem igi tur ꝙ est termin⁹. ipsum nūc non est tempus sed ac⁊ cidit. ſm vero ꝙ numerat numerus. termini q̄dem il lius solum sunt cuius sunt termini. Numerus autē qui est hoꝝ equoꝝ decem alibi ⁊ alibi est Oꝫ q̄dem igitur tempus est numer⁹ motus ſm ꝓius ⁊ poste⁊ rius sit nō ꝓtinuū. ꝓtinui nāqꝫ manifestū est

¶ Hic ponit terciā ꝓprietatem que attribuit ipsi nunc Que est ꝙ nunc est pars temporis sed accidēs eius. pri⁊ mum probat pbus sic. Sicut se habet diuisio motus si⁊ ue momentū vel mutatū esse ad motū. ⁊ sicut punctus ad lineam. ita se habet nunc ad tempus. sed diuisio mo⁊ tus seu mutatū esse non est pars motus. nec punct⁹ pa linee. sed due linee sunt partes vnius. ergo nunc ꝫ non est pars temporis Secūdum probat ꝙ nūc accidat tem pori. quia nūc est terminus temporis. sed accidit nūc esse terminū temporis. ergo nūc accidit tempori Hinozem sic declarat. qz finis est ei⁹ cuius est finis ⁊ non alterius sed nunc acceptū ſm ꝙ substātialiter est in tempe sic nō est finis. sed sic est vnū in toto tempore inq̄tum est nu⁊ merus mobilis numerās ipsum in toto motu. ⁊ sic nunc est agens numerꝫ qui est tempus ⁊ non termin⁹ seu fi⁊ nis. quia sicut dictū est. termin⁹ non est nisi terminati et non excedit. inq̄tum aūt est numer⁹ tunc est omniū nu⁊ merabiliū ⁊ non aplicat vni tātum. sicut numer⁹ forma lis qui est decem equoꝝ est numerus denari⁹ formaliter acceptus. etiam est altioꝝ numerabiliū numerus sicut ca num vel hominū. hoc em̄ est substantiale ipsi nunc ꝙ ha beat se ad tempus sicut agens ipsum. Epilogādo di⁊ cit. ꝙ manifestū est ꝙ tempus est numerus motus ſm ꝓ ius ⁊ posteri⁹ Etiā manifestū est ex dictis ꝙ temp⁹ est con tinuū. qz tempus est numer⁹ ꝓtinui. ḡ est ꝓtinuū.

Minimus aūt numerus qui simpliciter q̄dem dualitas. Quidā aūt numerus est qui est q̄dem si⁊ cut est. aut tanq̄ non. vt linee minima multitudine q̄dem est due aut vna. magnitudine q̄dem non est minima. Semꝑ em̄ diuiditur omnis linea. quare si militer est temp⁹ Minimū em̄ q̄dem est ſm numerum vnū aut duo. ſm ꝓo magnitudinē nō est

¶ In hoc quarto capitulo ex definitiōe tēporis assignat quasdam ꝓprietates que ipsum ꝓsequuntur inq̄tum est in genere cōtinui ⁊ inq̄tum est in genere numeri. Et di⁊ uiditur in quinq̄ partes ſm quinq̄ ꝓprietates. Quaruꝫ prima est. In tempore dabile est minimū ſm numerꝫ. sed non ſm magnitudinē. probat. quia duplex est numer⁹. for malis ⁊ materialis. ⁊ in vtroq̄ est minimū dabile. sicut in numero formali min⁹ est binarius. sed materialis q̄⁊ dāmodo habet minimū. ⁊ quodāmodo non. probat de li nea. quia si accipiat numer⁹ linee quo numeratur ꝓout partes sue sub forma discretōis ꝓsiderantur. tunc ille est numerus numerat⁹. ⁊ vlterius numerās lineam per par tes. ⁊ sic habet numerꝫ multitudine quod sunt due linee aut vna. Si aūt linea accipiat non vt numeratū. sed ꝓ ut est sub forma ꝓtinui. tunc non habet numerꝫ. quia om nis linea semꝑ diuiditur in infinitū. Similiter est de tē⁊ pore ꝓout est numer⁹ reperitur minimū quod est vnuꝫ vel duo tempa. sed ſm magnitudinē nō ḥz minimū

Manifestū est aūt ꝓpter quod tardū. ⁊ velox non dicit. Multū aūt ⁊ paucū. ⁊ breue ⁊ lōgum. Scōm em̄ q̄dem ꝙ ꝓtinuum est ⁊ longū ⁊ breue. Scōm aūt ꝙ numer⁹ multū ⁊ paucū. velox aūt tar dum non est. Neqꝫ em̄ numerus quo numeram⁹ ve lox ⁊ tardus vllus est

¶ In hac secunda parte ponit ꝓprietatē Et est ꝙ temp⁹ non dicitur velox aut tardū. sed multum ⁊ paucū. lon⁊ gum ⁊ breue. Terciū probat. quia longitudo ⁊ breuitas sunt passiones cōtinui. tempus aūt est cōtinuuꝫ. ergo est longum vel breue. Secūdum probat. quia multitudo ⁊ paucitas sunt passiones discreti siue numeri. sed temp⁹ est numer⁹. ergo temp⁹ est multum vel paucū Primū probat Nullus numer⁹ quo numeram⁹ est velox vel tar dus. temp⁹ est numer⁹ quo numeram⁹. ergo non est ve lox vel tardum. Preterea Albert⁹ probat etiam sic. qz velox ⁊ tarduꝫ sunt passiones motus. sed temp⁹ non est mot⁹. ḡ nec velox nec tardum

Et idem aūt vbiqꝫ simul ⁊ ꝓius ⁊ posteri⁹ non idem. quia ⁊ mutatio ꝓsens q̄dem vna facta est. et futura altera est. Tempus aūt numer⁹ est non quo numeram⁹. sed quod numerat. Huic aūt accidit ꝓ ius ⁊ posteri⁹ semꝑ alterū. Ipsa em̄ nunc semꝑ altera Est aūt numer⁹ vnus q̄dem ⁊ idem qui est centum equoꝝ ⁊ qui est centū hominū. Quoꝝ aūt numer⁹ aliter est equi ab hominib⁹.

¶ Hec est tercia pars huius capituli in qua ponit ter⁊ tiam ꝓprietatē que ꝓuenit tempori. put est numer⁹ nu⁊ meratus qua differt a numero formali qui simplr est nu⁊ merus Et est hec. Tempus inq̄tum ad illud quod de ipo simplr est sicut ꝑsens nunc. est vbiqꝫ simul apud omnia. ſz ſm ꝓius ⁊ posteri⁹ non est simul. sed pori⁹ vnū fuit ⁊ al⁊ terum adhuc est futuꝝ Probat hoc sic. qz sicut mobile se habet ad motū. ita nunc ad temp⁹. sed mobile in toto motu est ynum. sed ꝓius ⁊ posteri⁹ in motu sunt diuer⁊ sa. ḡ etiā nūc in toto tpe est vnū. ꝓius aūt ⁊ posteri⁹ diffe⁊ runt ad minus ſm esse. ſz subiecto sint idem Quod sic de clarat pbus. qz temp⁹ est numer⁹ mot⁹. ⁊ non numerus quo numeram⁹ simplr. sicut numer⁹ formalis. ⁊ ꝓpter hoc accidit ꝓius ⁊ posteri⁹ altera haberi. quia ipsa nunc q̄

sunt diuidētia ꝑus z posteri⁹ sunt altera z altera.numerus aūt formalis sicut ꝑsens nunc in tempe idē est apud omnia numerata z simul. Sicut in alijs numer⁹ formalis simpliciter idem est omniū numeratoꝝ.sicut cētum est vnus numer⁹ cētum equoꝝ.z centū hominū cē.sed numerus numerat⁹ sicut ꝓius z posteri⁹ in motu z tempore sunt alia z alia,sicut etiam numerata ꝑdicta sunt alia z alia sicut hoīes z equi q̄ sunt nūerata ꝑ cētum

Amplius sicut cōtingit motū esse eundē z vnum itertum z iterum.sic z tempus cōtingit.vt hyemen. aut ver aut autumnum

¶Hic ponit pḧus in quarta parte quartā ꝓprietatē q̄ ꝙuenit tempori ꝓout adequate est numer⁹ ꝓimi mot⁹ circularis Que est.q vnū z idem temp⁹ reiteratur pro/bat dupliciter.qz ꝓimus mot⁹ cuius temp⁹ numer⁹ est reiteratur vnus z idē.ergo z tēpus Secūdo probat.qz qualitates temporis que sunt hyems z estas quolibet anno reiterant. Et dicit Albert⁹.q istā ꝓprietatē temp⁹ differt a numero formali.qz ille numer⁹ non reiterat in se ipsum sed ꝓcedit in infinitū.

Non solum aūt motū tempore metimur.sed motu temp⁹ ꝓpter definiri adinuicē. Temp⁹ q̄dem eī determinat motū cum sit numer⁹ ipsius.motus aūt temp⁹ Et dicim⁹ multū z paucū esse temp⁹ motu mensurātes sicut z in numerabili numerū. Numero q̄dem equoꝝ multitudinem cognoscim⁹. Iterum aūt vno equo equoꝝ numerū ipsum.Similiter aūt z in tempore z in motu est. Tempore q̄dem eī motum.motu aūt temp⁹ mensuram⁹ Et hoc accidit rationabiliter.imitat eī magnitudinē quidē motus. Hunc aūt tēpus.eo q̄ quanta z cōtinua.diuisibilia sunt.propter q̄dez eī magnitudinē esse huiusmodi motus hoc sustinet.ꝓpter aūt motū tempus.z mensuram⁹ magnitudinē motu.z motū magnitudine.Multā eī dicimus esse viā si ꝓcessus multus Et hunc multū si via multa. Sic igit tēpus si motus z motū si ,tempus

¶In hac quinta parte huius capituli ponit quintā proprietatē temporis in qua temp⁹ ꝙuenit cum numero formali. Et est q̄ non solū metimur seu mensuram⁹ motū per tempus.sed etiam temp⁹ aliquādo mēsuram⁹ motu Quam probat sic. Quecūq eisdem ꝓprietatib⁹ determinantur z certificant q̄tum ad suam q̄titatē illa mensurantur ab inuicē.sed sic est de motu z tēpore.ergo mot⁹ z tēpus ab inuicē mensurantur. Minorē probat triplici/ter. Primo ex modo loquēdi.quia dicimus tēpus magnum.quia motus est magn⁹.econtra motus dicit⁹ magnus.quia tēpus magnū.z aliquādo dicim⁹ tēpus esse multū vel paucū mensurando per motū.eo q̄ aliq⁹ perfecit longā viam que non nisi multo tēpore ꝑfici potest. z econtra sicut multū dicimus de die trāsiuisse.qz sol ascendit ad mediū hemisperiū. Secūdo ꝓbat a simili in numero formali.qz nō solū mēsuram⁹ numerabilia ꝑ numeꝝ.sed etiā aliq̄ mēsuram⁹ z certificam⁹ numeꝝ ꝑ numerabilia.exēplū vt ꝑ numeꝝ cognoscim⁹ numeꝝ multitudinē equoꝝ.z econtra ꝑ vnū equū multotiens replicatū cognoscim⁹ numeꝝ equoꝝ.ita similiter q̄n nobis certa est

q̄titas tempoꝝ z mot⁹ q̄titas est nobis ignota.tūc motū ꝑ temp⁹ mēsuram⁹. z econtra si opposito modo se habeāt Verum tñ est q̄ mot⁹ accidēaliter mēsurat tēpus z similr numerabilia numeꝝ. Tercio ꝓbat ꝑ aliud sīle Sicut eī se habet mot⁹ ad magnitudinē.ita temp⁹ ad motū.sed nos mensuram⁹ magnitudinē ꝑ motū z econtra.ḡ Probat maiorē.qz magnitudo est ꝓtinua z discreta seu diuisibil.z ꝓpter eam mot⁹ est hmōi. z tēpus ꝓpter motū. Minorē ꝓbat.q̄ viam q̄ꝝ dicim⁹ multā z longam.qz ꝓcessus est multus z long⁹.z aliqñ econuerso dicimus ,ꝓcessum magnū esse si via sit magna. Sicut si via de vna ciuitate sit multa seu longa z nobis nota.tūc qñ venimus ad aliā ciuitatē dicim⁹ q̄ multo tpe ,ꝓcessim⁹ Sed qñ distātia nobis nō est nota tūc si multo tempore ,ꝓcessim⁹ absvna ad aliā dicim⁹ viā illam esse longā z eas multā distare Sic ꝑ eodē mō se hñt tēp⁹ z mot⁹ q̄ vtrūq̄ mēsurat ꝑ altrum

Quoniam aūt tempus est metrū motus.z eius quod est moueri Mensurat aūt sic motum in determinando quēdam motū quo mensurabit totū sicut longitudinē cubitus in determinādo aliquā magnitudinē que metitur totū

¶Istud est capl'm q̄ntum huius tractat⁹ in quo pḧs incipit determinare de tempe ꝑ ꝓpatōnem ad illa q̄ sunt in tempe z quo ad hoc q̄ntum facit illud q̄tum ad ea q̄ sunt in tempe sicut in mensura Diuidit aūt in q̄tuor partes In ꝓma ostendit qūo temp⁹ mensurat motū. In secūda qūo mensurat mobilia In tercia qūo temp⁹ est mensura q̄ris.z qūo non. In quarta.que entia sint in tempe z que non In ꝓma ꝑte duo facit.ꝓmo ostendit qūo mot⁹ mensuret tempe. Secūdo q̄d sit motū esse in tpe.Quantū ad ꝓmum dicit.Quoniā temp⁹ est metrū z mensura mot⁹.ideo oꝑtet declarare q̄liter hoc fiat Mensurat igitur temp⁹ motū in hoc q̄ determinat quendā motū partialem q̄ vt pars mensurat totū motū Exemplū dat Albert⁹ de motu diurno quē mēsurando accipim⁹ ꝓmo motum vni⁹ hore z ad eq̄litatem illi⁹ mēsuram⁹ motū duodecim horaꝝ.z ille est mot⁹ diei artificialis.mēsuram⁹ sic etiā motū vigintiq̄tuor horaꝝ q̄ est motus diei naturalis. Aristoteles in textu dat simile de longitudine magnitudinis.qz cubit⁹ determinat sibi ꝓrem magnitudinis ꝑ cuius replicatōem mensurat tota magnitudo. Et hoc simile declarat Albert⁹ de vlna z pāno. Si eī vlna sit nobis certe q̄titatis tūc applicam⁹ eam pāno z accipim⁹ ꝓtialem q̄titatem panni z replicando illā certificat nobis tota q̄titas panni.

Et est motum in tēpore esse.Mensurari tempe z ipsum z esse eius.Simul eī z motū z esse mot⁹ mensurat.z hoc est ipsū in tpe eē mēsurari ipi⁹ esse

¶Hic ostēdit pḧus q̄d sit motū esse in tempe.z quid de motu mensurat tempe dicens.q motū esse in tempe est ipsum tempore mensurari Mensurat aūt tempe ipse motus z esse eius.qz ipe ꝑm esse z essentiam temporalis est eo q̄ est successiuus.hoc est ergo motū esse in tempe a tēpore mēsurari z ipsum z esse eius

Manifestū aūt quia z in alijs.hoc est in tempore esse mensurari esse ipsoꝝ sub tpe In tpe eī esse diuoꝝ est altey.vnū q̄dem esse tūc qñ tps est.vnū aūtē

sicutq̄dam dicim⁹.qz in numero sunt. Hoc āt significat aut sicut partē numeri ⁊ passionē ⁊ oīno qō numeri est aliq̄d.aut quod est ipsius numer⁹ Quoniam aūt numer⁹ tempus est.ipsum q̄dem nūc ⁊ p⁹ us.⁊ q̄cunq; sunt huiusmodi sic in tempore sunt.sicut in numero vnitas ⁊ supfluus ⁊ par Hec quidez numeri aliquid.illa vero temporis aliquid sunt. Res aūt sicut in numero in tempe sunt.si aūt hoc ē ꝓtinēt sub numero sicut q̄ sunt in loco sub loco.

¶ In hac secūda parte ostendit pḧus qūo mobilia seu res que mouēt aut moueri possiunt sint in tempe. Diuidi tur aūt in duas ptes. In prima ostēdit qūo res dicantur esse in tempe In secūda ptcula ostendit q̄ accidant rebꝫ ex hoc q̄ sunt in tempe ꝺcludēdo q̄ res eterne vt huiusmodi nō sunt in tempe Quātum ad ꝑmam duo facit.ꝑmo quod dictū est. Secūdo excludit quēdam modum q̄ res possent dici esse in tempe. Quo ad ꝑmū ꝺr. q̄ manifestū est etiā in alijs a motu q̄ esse ipsa in tempe est ipsa tempe mēsurari ⁊ sub tempe Quod sic ꝓbat.q̄a esse in tempe.vel est esse simul cū tpe scz esse qñ temp⁹ est. Vel est esse in tempore.sicut aliquid est in numero. Si se cūdo modo dicaī aliq̄d esse in tempe hoc ꝓtingit dupliciter quēadmodū ⁊ in numero ꝺr aliq̄d esse dupl̄r Primo sicut aliq̄d numeri existēs sibi essentialr ꝓiunctū. sicut ps aut eius ꝓpria passio.aut q̄cunq; modo aliq̄d est numeri intrinsecū. Secūdo ꝺr aliq̄d esse in numero.qz ipsius est numer⁹.eo q̄ ipsum numerabile est p numez. Et q̄a tempus numer⁹ est.oīes isti modi erūt aliq̄ modo in tempe qz nūc ipsum ⁊ ꝑus ⁊ posteri⁹ sunt in tempe sicut aliq̄d temꝑis tanq̄ essentialr ipsi tempi ꝓiuncta.sicut vnitas est in numero par ⁊ impar.supfluū diminutū ⁊ ꝓfectū q̄ sunt numeri aut partes aut essentiales passiones illi eēntialiter ꝓiuncte cum numer⁹ cadat in definitōe eoz sicut ergo ista sunt aliq̄d numeri ita ⁊ illa sunt aliq̄d temꝑis. Sed ipse res q̄ sunt in tempe sunt in ipso sicut in numero numerāte eas.eo q̄ in se sunt materia numeri.⁊ sic ꝓtinēt res ille sub illo nūero sicut res locate ꝓtinēt sub loco

Manifestū aūt est quoniā non est in tempore esse quādo temp⁹ est sicut neq; in motu esse neq; in loco quādo locus est ⁊ motus. Si em̄ erit quod est in aliquo sic oīes res erūt in quolibet celum in milio. Quando em̄ miliū est. celū est. Sed hoc q̄dem accidit illud aūt necesse est sequi.⁊ ei quod est in tēpore esse quoddā tēpus quādo.⁊ illud est ⁊ ei qō ē. in motu esse tunc motum

¶ Hic pḧus excludit ꝑmum modum sic q̄ primo oīa esse in tempor.enon dicimus res esse in tempore sic q̄ aliquid dicatur esse in tempore.quia est quādo temp⁹ est.ꝓbat primo a simili.qz esse in motu non dicit aliquid.quia est quādo mot⁹ est nec aliq̄d dicitur esse in loco.quia est quādo locus est.ergo nec aliquid dicit esse in tempore.qz est quando temp⁹ est. Secūdo probat ducendo ad inconueniens Seq̄retur em̄ ex hoc q̄ omnes res essent in qualibet re.quoniā oīes res se ꝓcomitātes in esse sunt quādo ille sunt sic etiam sequeret q̄ celum esset in grano milij qz celum est quādo granū milij est Coexistere em̄ res tēporales ipsi tempori accidit ex ꝓcomitantia temꝑis ad tēporalia.sed illud quod est esse ꝓpriū ipsius rei ex eo q̄ res est in tempore sicut in numero hoc sequtur necessario. Sicut in simili hanc rem esse in motu.licet non sequat necessario simpliciter esse motum.tamen necessario sequitur hūc motum huic rei esse ꝓpriū.

Quoniā aūt est sicut in numero.in tempe accipietur.ad plus temp⁹ oīa eo qō est in tempe. Unde necesse est oīa que sunt in tempe ꝓtineri sub tpe sicut alia q̄cunq; in alio sunt vt q̄ sunt in loco sub loco Et patiam aliq̄d sub tpe sicut ⁊ ꝓsuenim⁹ dicere.qz tabefacit temp⁹ ⁊ senescunt oīa sub tempe.⁊ obliuiscī ꝓpter temp⁹ sed non didicit neq; nouū factum est neq; bonum Corruptōis em̄ causa p se ē tēpus l Numer⁹ etem̄ motus est Motus aūt ē dista re facit quod est Quare manifestum est.qm̄ que semper sunt fm q̄ semp sunt.nō sunt in tempe Neq; em̄ ꝓtinēt sub tempe.neq; mensurat esse eoz sub tempore. Signum autē hmōi qm̄ neq; patiunt nihil a tempore tanq̄ non entia in tempore

¶ In hac secunda ptcula secunde partis ꝑncipalis ostēdit pḧus que accidant rebus ex hoc q̄ sunt in tempore. ⁊ hoc ideo facit.quia per hoc scitur que sint illa entia que ponuntur esse in tempore.⁊ per consequens habetur que sint que nō habent esse in tempore. Ponit ergo philosophus tria que accidūt his que sunt in tempore. Primū est Omne quod est in tempore exceditura tēpore.ꝓbat sic. Omne quod est in numero excedit ab illo duob⁹ extremis.sed hoc quod est in tēpore est in eo sicut in numero.ergo excedit ab eo duobus extremis Maiorē ꝓbat.quia q̄cunq; cōtinentur ab aliquo.exceduntur ab illo.sicut illa que sunt in loco cōtinentur sub loco.ergo omnia que sunt in tempore cōtinentur a tempore seu sub tēpore.⁊ sic exceduntur ab ipso. Secūdū quod accidit his que sunt in tempore est q̄ omne quod est in tempore patitur aliquid a tempore passione corruptiua. Probat sic. Quia ab illo quod tabefacit res existēs in eo ⁊ facit eas senescere ⁊ est causa oblutionis ⁊ nō scientie.ergo res existens in tempore patitur ab eo passione corruptiua. Maior nota. Minorē ꝓbat exōmunt modo loquēdi.quia ꝓsuetimus dicere q̄ tempus tabefacit ⁊ oīa senescunt sub tempore ⁊ q̄ oblutio fit propter tempus. sed non dicimus q̄ aliquis didicit propter temp⁹.nec q̄ aliquod nouum vel bonum factum est propter tempus. Terciū quod accidit reb⁹ que sunt in tempore.est q̄ corrumpuntur in tempore. Tempus em̄ est causa corruptionis per se.hoc est per id cui per se conuenit tempus id ē per motum.sed generatōis causa nō est nisi per id quod conuenit ei per accidens. Et causa huius est.quia tempus est numerus motus.mot⁹ aūt distare facit id quod mouetur fm substantiā in principijs componentib⁹ ipsum. Ex his infert philosophus q̄ manifestū est ex dictis.q̄ ea que semper sunt fm substantiā fm q̄ sunt semper immutabilia non sunt in tempore.etiam licet sint mobilia in tempore sicut corpora celestia.qz non cōtinentur quo ad substantiam sub tempore.neq; esse eoz sub tempore mensuratur. Huius aūt signum est.qz nihil patiūt a tempe sicut ea q̄ sunt in tempe

Quoniam autē tempus mensuratio motus erit ⁊ quietis metrū fm accidens. Omnis em̄ quies in

tempore Non em̃ sicut quod motum est necesse mo ueri.sic ⁊ quod in tempore est Non em̃ motus tem pus est.sed numer⁹ motus In numero aũt motus cõtingit esse ⁊ quiescens. Non em̃ oñe immobile q̃ escit,sed priuatũ motu.aptum aũt natum moueri si cut dictũ est in priorib⁹. Esse aũt in numero est esse quendã numerũ rei ⁊ mensurari esse ipsius numero in quo est Quare si in tempore ⁊ sub tẽpore est Mẽ surabit autẽ tẽpus quod mouetur ⁊ quiescens ſm q̃ hoc quidẽ motũ illud aũt quiescens. Motũ em̃ ipsorũ ⁊ qetẽ mẽsurabit ſm q̃ q̃zta q̃dam

¶ In hac tercia parte p̃ncipali hui⁹ capituli philoſoph⁹ oſtendit quomodo tempus est mẽsura quietis. Et diui⁹ dicitur in duas ꝓticulas. In p̃ma oſtendit q̃ tẽpus est mẽ sura quietis. In secũda declarat qũo est mẽsura quietis. Quantũ ad primũ dicit. Quia dictum est q̃ temp⁹ sit mensura motus oꝑtet ergo q̃ sit mensura etiam quietis ⁊ hoc ſm accidens inq̃ntum priuatio refertur ad habitu⁊ vel mensura priuatõis ad mensurã habitus. oñis em̃ q̃ es est in tempe nec oꝑtet q̃ id quod est in tempe neceſ⁊ sario moueat.sicut id quod est in motu necessario mo⁊ uetur. cuius causam ponit. qz non est tempus mot⁹ sed tempus est numer⁹ motus. Potest aũt aliquid esse in numero mot⁹ quod non est in motu. sufficit em̃ q̃ sit re⁊ latum ad motum. sed quiescens est relatũ ad motũ. quia non dicitur omne immobile quiescere ſm naturã. sed tan tum illud quod est aptũ natum moueri ſm naturã cu⁊ tamen ſm actũ sit motu priuatũ sicut terra lapis ⁊ hu⁊ iusmodi. Deinde declarat philoſoph⁹ q̃ tam illud qđ mouetur q̃ quod quiescit mensuratur tempore. et hoc sic Omne quod est in numero mẽsuratur numero in q̃ est. sed tam illud quod mouet q̃ illud quod quiescit est in tempore sicut in numero. ergo tam illud quod moue tur q̃ illud quod quiescit mensurat tempore Maiorẽ ꝓ bat. qz esse in numero nõ est esse aliquid numeri q̃si sit nu mero essentialiter coniunctũ. sed pot⁹ est mensurari illo numero in quo est. ergo si temp⁹ mensurat id quod mo⁊ uetur oꝑtet q̃ tempus mensurer. etiã id quod quiescit mensurabit. ergo motũ eius quod mouet ⁊ quietẽ eius quod quiescit ſm q̃ q̃ta quedã sunt. quia hoc modo nõ sunt tota simul. sed aliquid abijciũt in p̃teritũ. ⁊ aliqđ ac⁊ quirũt in futurum.

Quare quod mouet non simpliciter erit mensu⁊ rabile sub tempore ſm q̃ q̃ntum aliquid est. sed ſm q̃ motus ipsius q̃ntus. Quare q̃cunq̃ nec mouẽtur neq̃ quiescũt neq̃ sunt in tempore. In tempore em̃ esse est mensurari tempore. Temp⁹ aũt mot⁹ ⁊ qui etis mensuratio est

¶ Hic ꝓbus oſtendit quomõ id quod mouet aut quod quiescit sit in tempore dicens. q̃ id quod mouet est men surabile tempore non simpliciter ſm q̃ est substantia que dam. sed ſm q̃ q̃ntum aliquod est cui⁹ q̃ntitatis nõ om⁊ nes partes sunt simul. ⁊ hoc est ſm q̃ motus eius q̃ntus est q̃ntitate successiua. Ex quo infert ꝓbus q̃ illa q̃ neq̃ mouent ſm naturã neq̃ quiescunt non sunt in tempore. Probat p̃ quẽrsionem per contrapoſitiõem. si em̃ oñe qđ est in tempore mouet aut quiescit. ergo quod neq̃ mo⁊ uetur neq̃ quiescit non est in tempore. Cuius causa est. quia esse in tempe est a tempe mensurari. sed tempus est mensuratio motus ⁊ quietis

Manifestũ igitur quoniã neq̃ quod nõ est om ne in tẽpore erit. vt q̃cunq̃ non contingit aliter sicut diametrũ lateri simetrũ. Omnino em̃ si mensura est temp⁹ motus p̃se aliorũ autẽ ſm accidens Mani festũ est quia quorũ esse mensurat his oñib⁹ inerit esse ⁊ in moueri ⁊ quiescere

¶ In hac quarta parte p̃ncipali ꝓbus oſtẽdit que non en⁊ tia sint in tempore. ⁊ que nõ entia non sint in tempe Et subdiuiditur in duas ꝓticulas In p̃ma oſtendit que nõ entia nõ sunt in tempore. In secũda oſtendit que nõ entia sint in tempore. Quãtum ad p̃mam dicit. Manifestum est ex dictis q̃ non oñe quod non est. est in tempore. sic cut nec oñe quod est. est in tempe. Quod aũt sit hoc nõ ens quod nõ est in tpe manifestat dicens. q̃ non ens qđ semper est non ens. nec cõtingit aliter se habere q̃ nõ esse vt diametrũ esse lateri simetrũ. non est in tempore probat Illud quod nec est in tempore per se nec per accidẽs. non est in tempore. sed semper non ens nec per se nec per acci⁊ dens ẽ in tpe. g̃ sp non ens nõ est in tempore Maiorẽ no ta. Minorem ꝓbat. quia omnib⁹ quibus cõuenit esse in tempore cõuenit moueri si per se sint in tempe. vel quies⁊ cere si per accidens sint in tempe. sed illi quod est semper mouens non cõuenit moueri nec quiescere. g̃ sp nõ ens nec p̃ se nec p̃ accidens est in tempore.

Quecunq̃ quidem igit̃ generabilia ⁊ corruptibi lia sunt. ⁊ omnino que aliquãdo quidẽ sunt. aliquã do aũt non sunt. Necesse est in tempore esse. Est em̃ quoddã tempus plus quod excellit esse ipsorũ et mensurat substantiã Ipsorum aũt que non sunt q̃⁊ cunq̃ continet tempus Alia quidẽ erant vt home⁊ rus aliquãdo Alia vero erũt vt futuro⁊ aliqđ vtra q̃ ꝓtinet Et si ad ãbo vtraq̃ ⁊ erãt ⁊ erunt

¶ In hac secunda ꝓticula oſtendit philoſoph⁹ que nõ entia sint in tempore Et duo facit. Primo quod dictu⁊ est Secũdo reuertit ad oſtendendũ que sint illa non en⁊ tia que nõ mensurant tempe. dicit ergo q̃ntum ad primũ q̃ q̃cunq̃ aliqñ sunt ⁊ aliqñ nõ sunt. illa sunt in tpe. ꝓbat sic. p̃mo Quecunq̃ sunt mota vel mobilia sunt in tpe. sz entia que qñq̃ sunt ⁊ quãdoq̃ non sunt. sunt mota vel mobilia. ergo sunt in tempe. Maior est nota ex p̃dictis. Minor ꝓbatur. qz que aliquãdo sunt ⁊ aliqñ non sunt sunt generabilia ⁊ corruptibilia. sz illa sunt mota vel mo⁊ bilia. ergo que aliquãdo sunt ⁊ aliqñ non sunt. sunt mo⁊ ta vel mobilia que erat minor. Secũdo ꝓbat idẽ sic. Quecunq̃ excellunt a tempore q̃ntum ad esse illa sunt in tempore ⁊ mensurant a tempore q̃ntum ad eorum substã tiam ⁊ q̃ntitatem. sed illa que aliquãdo sunt ⁊ aliquãdo non sunt excellunt a tempore q̃ntum ad eorum esse. ergo sunt ⁊ mensurant in tempore Minorẽ ꝓbat Eorũ que continet tempus vt mensurãs ea. quedã fuerunt. vt ho⁊ merus. aliquãdo erat in p̃terito finito Alia vero erũt in futuro finite. Et si sint aliqua que sunt ambo. id est pre terita ⁊ futura illa ⁊ erãt ⁊ erunt sicut illa que transeunt ali⁊ ue corruptibili substãtia. vt nubes. siue incorruptibili sub stãtia. vt ort⁹ ⁊ occasus stellaꝝ.

Quorum aũt non continet nequaq̃ neq̃ erit ne⁊

qz est neqz erat. Sunt aūt huiusmodi eorū que nō sunt quorūcunqz opposita semp sunt. vt asimetrum esse diametrū semper est. z non erit hoc in tempe. ergo neqz simetrū vnde semp non est. quia contrariū est ei quod semp est. Quorūcunqz aūt nō semper est contrariū Hec aūt z possunt esse z non esse z est generatio z corruptio ipsorum

¶ Hic reuertit philosph⁹ ad ostendendū que non entia non sunt in tempore dicens. q̄ quecunqz sunt non entia non cōtinet tēp⁹ sicut sunt impossibilia illa q̄ nec erāt nec sunt nec erunt Illa aūt que sint manifestat dicens. q̄ sunt de numero eorum quorū opposita semp sunt z sunt nec cessatia. sicut diametrū nō esse assimetrū semp est. z q̄dā modo eternū est quare hoc non erit in tempe. z ideo etiā oppositum eius scz diametrū esse simetrū non erit in tempore. sed semper nō est. Idem declarat de his que nō semper non sunt dicēs. q̄ illa que sunt talia nō entia q̄ opposita eorū aliquādo sunt. z aliquādo nō sunt. illa sunt nō entia que possunt esse in tempe. z illa sunt quorū est generatio z corruptio.

Ipsum aūt nunc ē cōtinuatio temporis vt dictū est prius. Continuat enī tēpus p̄teritum z futurum z omnino termin⁹ temporis est. Est enī huius q̄dez principiū. illius aūt finis. sed hoc non sicut z linea in p̄cto manente manifestū. diuidit aūt potentia Et inquantū q̄dem huiusmodi est semper alterū est. ipsum nunc. Inquantū aūt copulat semp idem est. sicut z in mathematicis lineis. Non enī semp idem punctū intellectu est. Diuidētiū enī semper aliud est Secōm aūt q̄ copulat vnū idemqz penitus est. sic et ipsum nūc aliud quidē tēporis diuisio p̄m potentiā est. Aliud aūt termin⁹ vtrorūqz z vnitio. Est autem idem z p̄m idē diuisio z vnitio esse aūt nō idē. hoc quidē igit sic dicitur ipsorz nunc.

¶ Istud est sextum capitulū in quo ph̄us determinat de tempore per comparatōem ad ea que sunt intrinseca tēpori. Diuiditur aūt in duas partes p̄ncipales Jn p̄ma determinat de nunc quod est magis substātiale tempori q̄z alia Jn secūda determinat de passiōibus q̄rundā aliorz q̄ determinank ipso nunc Prima pars diuidit in duas particulas p̄m q̄ nūc accipitur dupliciter Jn p̄ma particula determinat de ipso nūc proprie accepto p̄m q̄ est numer⁹ eius quod mouet Jn secūda determinat de ipso nūc vulgariter accepto. Quātum ad p̄mam dicit. q̄ nūc prout est numer⁹ mobilis est ꝯtinuatio temporis. ꝯtinuat enī preteritū z futurū sicut genere indiuisibile z vniuersaliter loquēdo. hoc modo ipsum nūc est indiuisibilis terminus ipsius tempis. est enī p̄incipiū huj⁹ scz futuri. z finis preteriti. Unde vult ph̄us q̄ nunc ꝯtinuat z diuidit tēpus. sicut punct⁹ lineā. Sed tamē notat ph̄us differentiā dicens. q̄ ratio qua nūc est diuisiuū nō est adeo manifesta in nūc sicut in puncto manēte z fixo in ꝯtinuo. diuidit aūt potētia. Unde ipsi nunc p hoc q̄ actu est conuenit ꝯtinuare tēpus Per id aūt q̄ est in potētia ꝯuenit ei diuidere. z inq̄ntum est diuidens ipsum est aliud z aliud in tempe propter hoc q̄ partes temporis nō manent Inq̄ntum aūt est ꝯtinuans manet idem in toto tempe. Probat hoc a simili in lineis mathematicis. Jn illis enī nō semp est idem pūctum p̄m intellectum diuidēs lineas sed aliud z aliud p̄m rationē. quia habet rationē finis z rationē p̄incipij. Secōm aūt q̄ copulat p̄tes tanq̄ p̄mūnis termin⁹ eorum. sic penitus vnū z idem est. Sic etiaz ipsum nunc p̄m q̄ est diuisio aliud z aliud est in potētia Sed p̄m q̄ est cōtinuatio tunc est termin⁹ communis vtriusqz scz preteriti z futuri. z est vnitio z copulatio eorum. Est aūt idem in substantia z p̄m idem hoc est. vt indiuisibile in cōtinuo acceptū quod est vnitio z diuisio tempis. sed tamē esse p̄m hec duo nō est idē hoc in mō dicitur nūc p̄mo mō acceptum.

Aliud aūt cum temp⁹ quod est huj⁹ prope sit veniet nunc. quia hodie veniet. venit z nūc. quia hodie venit. Sed in ilion facta nō sunt nunc. neqz diluuium factum est nunc. tamē tempus cōtinuum. sed quia non est prope.

¶ Hec est secunda pticula in qua ph̄us determinat de nunc vulgariter accepto dicēs. q̄ nunc vulgariter seu cōmuniter acceptū dicitur temp⁹ ꝓpinquum p̄senti nunc. sive sit p̄teritū ꝓpinquuz presenti siue futuꝝ. probat ex modo loquēdi vulgari. qz dicimus de sorte q̄ veniet nūc. qz hodie veniet. vel q̄ plato nūc venit. quia hodie venit. Bella aūt que sunt facta in ilion que fuit turris seu arx troie. non dicim⁹ facta esse nunc Hec diluuiū factum tempore deucalionis z pyrre dicim⁹ factum esse nūc. quia licet totū tempus p̄teritū ꝯtinuetur ad presens nūc. tamē temp⁹ bellorū troie vel diluuij non est prope presens nūc.

Ipsum aūt tunc temp⁹ determinatū per pri⁹ nūc est vt tunc destructa est troia z tunc erat diluuium. Oportet enī includi ad ipsum nunc. Erit enī q̄ztuz aliq̄d ab hoc tpe in illud z ad p̄teritū.

¶ Hec est secunda pars p̄ncipalis in qua determinat de significatōib⁹ quorundā aliorū que sunt in tempe que determinank per nūc. Diuidit aūt in duas pticulas. In p̄ma determinat de tūc. Jn secūda de alijs scz iam mō ꝛc. Quātum ad p̄mū duo facit Primo quid significet tūc. Secūdo remouet dubiū. Quo ad p̄mum dicit. q̄ tunc est temp⁹ determinatū ad p̄sens nunc. sic q̄ est temp⁹ distans a p̄senti nunc. z tamē ꝯtinuatum ad p̄sens sicut dicimus tunc destructa est troia. z tunc erat diluuiū. Oportet enī tunc includi ad p̄sens nunc. q̄ Albertus declarat sic. quia cum q̄ritur quādo destructa est troia. dicimus tali die talis mensis. talis anni. qui centesim⁹ vel millesimus est ad p̄sens. Et subdit philosophus. q̄ oportet q̄ titatem temporis quod nominat. tūc. esse notā. z q̄titas eius est a nunc quod est p̄incipiū facti vsq̄ ad nunc ad quod finitur factū. sicut dicim⁹ q̄ bella troie fuerunt tūc. z intelligim⁹ q̄ decem annis durauerūt vel plus vel minus Et sic. tūc. semp dt tēpus determinatū z finitū.

Si vero neqz temp⁹ est quod non sit. tunc. omne erit temp⁹ finitum aut ergo deficietaut non. Si quidem semper est motus Aliud igitur aut idē multotiens. Manifestū quoniā z vtiqz sicut motus sic et temp⁹ est. Si quidē enī vnus z idem sit motus aliquādo erit z tempus vnum z idez. si aūt non. nō erit Quoniam autē ipsum nunc p̄incipiū z finis

est.sed non eiusdem sed ꝑteriti quidem finis princi
pium autē futuri habebit sicut circulus quodā mo/
do ⁊ in eodem ambitū ⁊ planum.sic ⁊ temp⁹ semp
in principio ⁊ fine.Et propter hoc videt semper al/
terum Non eī semper eiusdē ꝓncipium ⁊ finalitas
ipsum nunc.Simul eī ⁊ fm oppositas cēnt.⁊ non
deficiet itaq; semp eī in ꝓncipio est

¶ Hic remouet dubitatōem ortam ex dictis que est.Si
nullum tempus est quod non sit tunc.⁊ determinatū ꝑ
duo nunc modo ꝑdicto. tunc videtur ꝙ oēs partes tē
poris sint finite quod aūt componi ex finitis finitum est
⁊ sic totū tempus est finitū Dubitatur ergo vtrū temp⁹
deficiat aut non.Omne eī finitū deficit cum attingit fi/
nem quo finitū est.⁊ sic videtur tēpus deficere.videtur
etiam non deficere per hoc ꝙ semp est motus cuius tem
pus est numer⁹.Si aūt non deficit temp⁹ non deficiēte
motu.tunc dubitat an sic maneat per successionē ꝙ gene
rato vno aliud sit corruptū.aut ꝙ idem incorruptibile re
iteretur.hanc dubitatōem soluit dupliciter.ꝓmo cōditio
naliter sic. Si semper sit vnus ⁊ idem motus.semp est
vnū ⁊ idem tempus. Et si aliquādo non erit idē motus
tunc tempus nō erit idem. Secūdo soluit absolute et
vult ꝙ temp⁹ sit infinitū.probat sic.quia nunc in tem/
pore non potest accipi quod nō sit ꝓncipium futuri ⁊ fi/
nis ꝑteriti.vnū eī indiuisibile non potest esse principiuz
⁊ finis eiusdē sed diuersoꝝ.hec aūt non sunt opposita re/
spectu diuersoꝝ. sicut eī periferia circuli in eadem linea
indiuisibili fm latitudinē habet ambitū ⁊ planū hoc est
concauū ⁊ conuexū que sunt due forme quodāmodo op
posite.⁊ hoc non est inconueniēs.eo ꝙ vnā habeat ad in
rus.⁊ aliam ad extra Ita non est incōueniens tempus
habere in vno indiuisibili rationē principij ⁊ finis respe
ctu diuersoꝝ.in hoc ergo semp videtur alterum tempus.
quia ipsum nunc nō est finis ⁊ ꝓncipium eiusdē.quia sic
opposita in eodem essent ⁊ fm idem. Patet igit ꝙ nun/
q̄ deficit sicut nec circulus deficit.quia semper est in prin
cipio ⁊ fine.

Ipsum autē iam prope est presenti athamo nunc
pars futuri temporis.vt quando vadit iam. quia
prope est tempus in quo futurū est.⁊ preteriti tem/
poris quod non procul est ab ipso nunc Quādo va
dis.iam iui. Ilion autē destrui iam non dicim⁹ q̄a
procul multum est ab ipso nunc.ipsum aūt modo
prope presenti nunc est pars ꝑteriti. Quando venit
modo si sit temp⁹ proximū presenti nunc Olim au
tem quod procul.repente aūt quod in insensibili tē
pore est propter paruitatem.

¶ Hic determinat significatōes quorūdam aliorum de
terminatorum per nunc. Et primo de significatōne hu/
ius dictionis.iam.dicens ꝙ iam. est tempus propinquū
indiuisibili presenti nunc siue sit ꝑteritū siue futurū.Si
cut dicimus.quādo vades.⁊ respondet iam.quia prope
est tempus in quo futurum est vt eas. Et quādo iuisti
respondetur. iam iui.quia non est procul ab ipso nunc ꝑ/
terito. Ilion autem siue troiam non dicimus iam destru
ctam esse.quia temp⁹ destructōis eius procul est a pre/
senti nunc. Secūdo ponit significatōem modo dicens
ꝙ ipsum mō non est tēpus preteritū qō est prope ꝑsens
nunc.vt cum dicimus quādo venisti.respondet modo
veni.si sit temp⁹ aduentus proximū presenti nunc. De/
inde dicit ꝙ olim est temp⁹ preteritū longinquū a presen
ti nunc.sicut dicimus.ꝙ olim fuit diluuiū. Repente autē
fit quod in se duo habet.videlicet breuitatē temporis in
quo fit ⁊ insensibilitatem temporis cuius quantitas sen
tiri non potest.

Mutatio autē omnis a natura remotiua est.in
tempore aūt omnia fiunt ⁊ corrumpunt. Unde et
alij quidem sapientissimū dicebant pythagoricus
autē paron penitus indisciplinabile.quia omia ob
liuiscunt in hoc recti⁹ dicens.Manifestū igit quo/
niam corruptōis magis erit per se causa q̄ genera/
tionis.sicut dictū est ꝓus. Destructiuū aūt muta
tio per se est generatōis āt ⁊ ipsi⁹ esse fm accidēs.

¶ Istud est septimū capitulū in quo determinat de tē/
pore in comparatōe ad ea quorum ipsum est causa. Et
diuiditur in duas partes In ꝓma facit quod dictū est In
secunda ostendit vnū quod supposuit.scz ꝙ omnis mo/
tus ⁊ omnis mutatio mensurent tempore. Quātum ad
primū vult probare ꝙ tempus sit magis causa corrupti/
onis q̄ generatōis.sed prius q̄ prolet recitat duas con/
trarias opiniones circa hoc.Dicit ergo.Omnis muta/
tio in eo ꝙ numerat a tempore est remotiua ⁊ abijcit ali
quid a natura eius quod mutat.⁊ sic omnia que fiunt et
corrumpunt.fiunt ⁊ corrumpunt in tempore Et propter
hoc quidam antiquoꝝ dixerunt tempus sapientissimuz
eo ꝙ qui processerunt in tēpore multa sunt experti Py/
thagoricus aūt paron dixit tempus penit⁹ esse indisci/
plinabile.quia in tempore homines magis obliuiscuntur
q̄ addiscant Et in hoc rectius dixit q̄ alij. Et sic patet
autoritate paronis.ꝙ temp⁹ est magis causa corruptio/
nis q̄ generatōis. Et hoc probat philosophus ratiōe
⁊ signo Ratione sic Tempus est per se causa corruptio
nis.⁊ per accidens causa generatōis.ergo est magis cau/
sa corruptōis q̄ generatōis Antecedēs probat.quia mu
tatio dicitur per se causa corruptōis.eo ꝙ abijcit aliquid
a substātia patientis.sed hoc non facit mutatio nisi quia
est materia numeri.qui numer⁹ est temp⁹.hoc est prius
⁊ posterius in mutatōe sunt causantia corruptōem Sed
ꝙ tempus sit causa per accidēs generatiōis patet.qz mu/
tatio est causa per accidēs generationis.ergo ⁊ tempus.
Probatur antecedēs.quia mutatio est causa generatōis
per formam generantis ⁊ actū generātis que forma ⁊ q̄
actus non sunt in patiente fm ꝙ patiens nisi in potētia
sed sunt extra a generante Et hoc est idē quod alij dicunt
ꝙ motus est per accidens causa generatiōis.quia ꝙ ali/
quid acquiritur per motum non est ratione motus in q̄/
tum huiusmodi.sed inquantum est instrumentū mouen
tis propter finem.ideo corruptio magis attribuitur mo
tui q̄ generatio.⁊ per consequens tempori generatio et
esse magis attribuunt generanti.

Signū aūt sufficiens qua fit q̄dē nihil nisi mo/
ueat ipm q̄dāmodo ⁊ agat Corrūpunt aūt cū nihil
moueat Et hāc maxime solem⁹ dicere sub tpe corru
ptōem Atuero neq; hāc tps facit.sz accidit i tpe fieri
⁊ hāc mutatōem Q̄ q̄dē igit tempus est ⁊ quid est.

etquot modis dr ipm nūc. t quid mō. quid iaz. qd olim. t qd repente dictū est

Hic pbat idē a signo dicēs. q signuz huius est q nihil fit aut generat nisi moueatur ab aliquo sibi ꝓuenienti. ita q aliquid agat in ipm quod tū est extra ipsuz. Sed ipm qđ corrūpitur corrūpitur a ꝓtrarijs agentib in ipm. etiaz cū nihil oino mouet ab extrinseco Cū em res sic deficit ex seipa hoc maxime vocamus corruptiōem que est sub tēpore. tale em antiquat t senescit sub tēpore. t ex hoc ꝓpe interitū est. Verū tamen (inquit pbus) hanc corrupti onem nō facit tempus supple per se. sed accidit hāc fieri in tēpore. ꝓter mutatiōnem cui per se ꝓiungitur tēpus. Et subdit Albertus. q differēter accidit generatio. qz gnatio accidit per illud qđ p̄accidens se habet ad tēpus. sez p ac tum generantis. vt pus dictū est. Et per hoc soluit argu mentū qđ fieri posset. Finaliter epilogando dr. q dictum est q tēpus est t quid est. t quot modis dr ipm nūc. t qd mō t qd iam t qd olim. t qd repente

His aūt nobis sic exterminatis manifestum est q omnē mutatiōem t oīe qđ mouetur necesse est mo ueri in tēpore. Velocius em t tardius dicim fm om nē mutatiōem. in oīb em sic videt. Dico aūt veloci us moueri prius transmutās in subiectū fm idē spa cium. t qđ fm regulare motū mouetur. vt in loci mu tatione. si vtraq fm circulatiōem mouētur. aut vtra qz fm rectū. sil'iter aūt t in aliis

Hic pbat pbus duab rōnib qđ suppositū. sez q om nis motus aut mutatio sit in tempore premittit intentū dicens. Manifestū est ex his iam a nobis sic determina tis. q necesse est omnē mutatiōem t motum esse in tēpore Quo premisso ponitur pma rō ista. In oīi mutatōe est velocius t tardius. sed velocius t tardius sunt in tēpore ergo oīis mutatio t motus est in tēpore Maioz nota. qz velocius t tardius sunt ꝓprietates mutatōnis seu motus Minorē probat. qz illud dicimus velocius qđ pus trās mutatur in id qđ subijcitur vel intendit acq̄situm esse in motu fm idē t equale spaciuz t per motū regularē. id est vniuocū t ꝓparabilē. videlz si vtrūq mobile moueat fm circulatiōem. aut vtrūq fm rectū. Silit er dēm est de cō paratione aliox motuū

Atuero prius in tēpore est Prius em t posterius dicimus fm q ad ipm nūc distantiā Ipsum aūt nūc terminus ꝓteriti t futuri est. Quare quoniā ipsa nūc in tēpore sunt t pus t posterius in tempore erūt. In quo em est ipm t ipsius nūc distantia. Contrario au tem prius dr t fm preteritū tempus t futurū. In ꝓte rito qdem em prius dicimus qđ longius est ab ipo nūc. posterius aūt qđ ꝓpe est. In futuro aūt prius q dem quod ꝓpinquus est ipsi nūc. posterius aūt t qđ procul. Quare qm prius in tempore. t ad omnē au tem motū seq̄t pr Manifestū est q ois mutatio t motus oīis in tempore est

Hic ponit secūdā rationem quaz in fine textus huius sic infert. Oīe pus t posterius est in tempore. sed omnē motum t mutatiōem sequitur pus t posterius. ergo om nis motus t oīis mutatio est in tpe. Maiorem probat pbus. q pus t posterius defiūtur tpe t sunt in tempore sicut partes in toto. definimus em pus t posterius fm dī stantiā ad psens nūc. qđ est terminus ꝓteriti t ꝓncipiū fu turi. sed nūc est in tēpore. g t pus t posterius. in eodē em est distātia t idiuisibilis finis eius. cuiusmodi est nūc ipi us ꝓteriti t futuri. Deinde declarat quō determinantur pus t posterius ad nūc dicēs. q ꝓtrario mō pus t posteri us dicūtur terminari ad ipm nūc fm ꝓteritū t futurū. in ꝓterito em dicimus pus qđ longe distat ab ipo nūc. De hoc exemplificat Albert. Sicut diluuiū dicimus fuisse pus q̄ bella troie. t platonē pus floruisse q̄ Aristotelem Posterius aūt in ꝓterito qđ ꝓpinqui est ipi nūc. sicut bel la troie fuisse post diluuiū. t Aristotelē floruisse post pla tonē. In futuro vero dicim pus qđ est ꝓpinq̄us ipi nūc sicut dicimus crastinū ortū solis pus fore q̄ meridiē cras tinū. Posterius aūt in futuro dicimus qđ a ꝓsenti nūc ē remotius. Minorē relinq̄t notā. qz in oīi motu est pri us t posterius. qz in motu locali causantur ex remotōe si rus ipius mobilis. t in alijs ex remotōne mobilis fm for mā que est in ꝓtinuo fieri.

Dignū aūt ꝓsideratōne est. t qūo se hz tempus ad aiam. t ꝓpter quid in oīi videtur esse tēpus. t in terra. t in mari. t in celo

¶ Istud est octauū capm. in q pbs determinat de tpe p ꝓpatōem ad ea qb causat. soluēdo quasdā dubitatiōes Et diuidit in duas ptes ꝓncipales. In ꝓma mouet du as dubitatiōes de entitate tpis. In scda dubitatiōm vnā de ei vnitate. In ꝓma duo facit. ꝓmo mouit dubitatiōes Scdo eas soluit. Quātū ad ꝓmū dr. Dignū est ꝓsidera re qūo se habeat tps ad aiaz. sez vtrū tps sit ab aia vel pos sit esse sine ea. t hec est ꝓma. Scda est ꝓpter qđ tps videt cē in oīi re. dr em cē in celo mari t in terra

Aut qz mot est passio qdā vel habit nūer eri siens. hec aūt mobilia oīa. in loco em sunt oīia. Tē pus aūt t mot simul sunt t fm poñaz t fm actū

Hic pbs soluit illas dubitatiōes. t ꝓmo scdam. eo q sit naturaliox q̄ ꝓma. Soluit g scdam assignādo cām. qz mot est actu vel poña in oīb i celo mari t in terra. g t tps est in oīb. Ex his ꝓbat. qz hec oīia sunt mobilia. eo q sint oīa in loco. q q̄rit ꝓter motuz. Qñam ꝓbat. qz exq̄ tps est habitual nūer mot. oz q in oīb i qb est mot sit etiā tē pus. st em simul tps t mot fm actū t potentiā.

Utrū aūt cuz non sit anima erit vbiq temp an non dubitabit vtiq aliquis. Impossibile em cuz sit numerante esse aliquid. Quare manifestum. qz neq numerus. numer em aut qđ numeratur est. aut nu merabile. Si aūt nihil aliud aptū natum est q̄ ani ma numerare. t anime intellect. impossibile est tem pus esse anima si non sit. Sed aūt hoc quod vtcūq ens est tempus. vt si ꝓtingit motū esse sine anima. p us aūt t posterius in motu sunt. temp aūt hec sunt fm q numerabilia sunt.

Hic philosophus reuertitur ad ꝓmam dubitatiōem resumendo eam dicens. Aliquis potest dubitare vtz nō existente aīa tēpus sit aut non Et arguit primo q non existente anima non sit tempus. Et hoc sic. si impossibi le est esse animā impossibile est esse numerantem aliquem

Et si impossibile est esse numerante ipossibile est ee aliqđ nūerabile fm actū nūeratū existens. z si impossibile est esse numerabile fm actū. ipossibile est esse aliquē nūez. et si impossibile est esse nūez. impossibile est ee tps. g̃ de pmo ad vltimū. si impossibile est esse aiam ipossibile est esse tēpus Primā ꝓñtiam ꝓbat. qz nihil aptū natuz est nūerare nisi aīa. z nō oīs. sed intellectiua. qđ Alber. dr patere ꝑ ꝯ q alia aīalia sui quātitatem vel pullor suoz quātitatez non deꝑhendūt ꝑ nūez. Scđam ꝓñam ꝓbat pb̄us. qz nūer nō est nisi duplex. scz nūerus numerās. z nūerabile seu numerus nūeratus Scđo arguit q nō existēte aīa possit esse tēpus. ꝑ qđ argumētū dr Aristo. dubitatōem soluere dicēs. q tps sine aīa est quodcūqz ens. id est tempus sine anima est in potentia. sed actualē ꝓfectōem accipit ab aīa numerāte. z g̃ nō est nihil sine aīa. qz si non essz aliquo mō extra aiam. tūc essz fictū sicut chimera. Qđ ꝓbat pb̄s sic arguendo. si ꝓtingit motū esse in quo sunt ꝑus z posteri us. ꝓtingit z tēpus esse sine aīa. sed ꝓtingit motū esse sine aīa. g̃ z tēpus. Datorē ꝓbat. qz ꝑus z posteins in motu fm q hec sunt nūerabilia sunt tēpus. g̃ tēpus est vtcunqz ens sine aīa. hoc est in potentia. Et hāc expositiōem dicit Alber⁹ esse Auerrois. sed qđ veritatis habeat circa qstio nē posterius mouendā explicabitur.

Dubitabit aūt vtiqz aliquis. z qualis mot⁹ tēp⁹ numerus sit aut cuius liber. Et nāqz fit in tpe z ;aug/mentatur z alterat in tpe z fertur. Scđm igit q motus est sic. est vniuscuiusqz mot⁹ nūerus. Ūn motus simp!r est ꝓtinui. sed nō cuiusdam

In hac scđa ꝓte ꝓncipali mouet terciā dubitatiōem q est de tpis vnitate. Et diuidit in tres particulas In ꝑma arguit ad ꝓtes questionis mote. In scđa soluit. In tercia ostendit vnū qđ suppositū. Quātū ad ꝑmā monēdo q̄sti stionē dr. Dubitare ꝑt aliqs qualis z cuius motus tēp⁹ sit nūerus. vtrū sit nūerus cuiuslibet motus aut non. Et arguit ad affirmatiuā ꝓtē q sit cuiuslibet motus nūerus. hoc mō. Oīs mot⁹ est in tpe. ergo tēpus est nūerus cuiuslibet motus. Añs ꝓbat inductiue. qz qđ fit aut generatur fit z generatur in tpe. siliter qđ augmentat augmentatur in tpe. z qđ alterat. z qđ fm locū mouet. mouet in tempore. g̃ tēpus est vliter nūerus ꝓtinui motus equaliter et nō cuiusdā ꝑmo z alioz et ꝓsequenti

Sed z nūc moueri vnum z aliud quoz vtriusqz motus erit numerus. alteꝛ z altrꝛ igit tempus. z simul duo tpa equalia erūt aut nō: Oīa nāqz tēpus vnū siliter z simul est. specie aūt z qđ nō simul Si eīm et hi sunt canes. illi vero equi. vtriqz aūt septē idem numerus est. sic eīm z motuū simul terminoz idē tē pus est. Sed hic velor fortassis. alius vero nō. alı⁹ q̄dem locimutatio est. hic aūt alteratio. Tempus tī idem est sicut z numerus equalis sit z simul alterati onis z locimutationis. z ꝓpter hoc mot⁹ q̄dē alteri sunt z seoꝛsuz sunt. tēpus aūt vbiqz idē. qz z nūerus vn⁹ z idē vbiqz est. qui est equaliū z simul

Hic pb̄us arguit ad ptē negatiuā dubitatōnis. scz q tēpus nō sit nūerus cuiuslibet motus. z hoc sic si tēp⁹ essz numerus cuiuslibet motus. sequeret q esset possible plura tēpora equalia esse simul. sed hoc est impossibile. ergo illđ ex quo sequtur. Datorē aut sequelā ꝓbat. ꝓtingit vnum mobile moueri vno motu. z aliud alio diuerso. z vtriusq tps est nūerus. z sic erit vnū tēpus mensurās vni⁹ motum. z aliud qđ mensurat motū alterius. z sic erūt duo tē pora equalia. Dinorez scz q hoc sit impossibile ꝓbat sic Sicut se hz nūerus ad nūerabilia equalia. ita se hz tēp⁹ ad motus equales. sed nūerabiliū equaliū nūero z etiam specie diuersoz est vn⁹ z idē nūerus. g̃ motuū equalium erit idē tps. Dinorē ꝓbat. qz idē est nūerus septē canū z septē equoz. relinqtur ergo ꝓbatū. q diuersi mot⁹ simul terminati sunt vntus tēporis. nō obstante q vnus sit vel lox alius tardus. vnus loci mutatio. alius alteratio. quare q̄dam motus alteri z alteri sunt tēpus tamen idē vbiqz z apud oīes idem est.

Quoniā aūt loci mutatio z hui⁹ z circularis. numeratur aūt vnūquodqz vno quodaz proximo. vt vnitates vnitate. equi vero equo. sic z tēpus tempore quodā finito Mensurat aūt sicut diximus tempus qz motu z motus tēpore. hoc aūt est. qz determinato motu z tēpore mensurat motus. qz quātitas temporis. Si igit qđ est ꝑmū mensura omniū proximorum circulatio que regularis mēsurat maxime qz numerus huius notissimus est. Alteratio q̄dem igitur neqz augmētatio nō sunt regulares. loci autem mutatio est

Hic in scđa particula pb̄us soluit dubitatōem ꝑmittendo tm tres suppōnes. Quaz ꝑma est. ꝑm⁹ motus est loci mutatio. nō oīs sed circularis. qui est maxime regularis. Scđa. vnūqđqz mēsurat ꝓximo. i. minimo sui gēis vt vnitates vnitate. equi equo. z sic mensurat tps tpe q̄dam finito. z sic mensurat vnūqđqz mēsura vniuoca. Tercia suppositio. mensuratur aliqđ mensura nō vniuoca. vt tempus motu. z hoc accidētal'r. vel motus tpe. z hoc essentialiter. Et huius cā est. qz motus z tps mensurātur sub determinato motu. qui est simplicioz omnib⁹. Quib⁹ prēmissis soluit dubitatōem. z vult q primus mot⁹ est mensura vniuoca omniū alioz motuū. Tempus aūt est essentialis mensura. licet nō vniuoca ꝑmi motus ꝑmi mobilis. Primū probat sic. ille motus est alioꝛuz mensura q̄ est simplicissimus z regularis z notissimus. sed solus ꝑmus motus est hmōi. g̃ ipe est mensura omniū alioz motuuz. Datoꝛ est nōta ꝑ scđam suppōem. Dinorē ꝓbat indu ctiue. qz alteratio nō est regularis neqz augmentatio neqz generatio neqz ois locimutatio. g̃ solus circularis.

Unde z sphere motus videt tps esse. qz hoc mensurant. alij motus z tēpus hoc motu. ꝓpter hoc autē et ꝓsuetū dici accidit. Dicūt eīm circulum esse humanas res z aliorum motum habentiū naturalem z generatōem z corꝛuptōem. Hoc aūt est qz oīa hoc tpe iudicant z accipiūt finē z ꝓncipiū. sicut si fm circulatōem sit. Et tps eīm ipm videtur circulus q̄dā Hoc aūt iterū videt ob hoc q huius loco mutatōis mensura est. z mensurat ipm ab hmōi Quare dicere esse rerū que fiūt circulū. dicere est tēporis esse quēdā circulū. hoc aūt est qz mensurant circulatōne. Extra eīm metz nihil aliud videt esse q̄z qđ mensuratur. sed aut multa metra totum.

Hic ph̄s ꝓbat secūdū.sez ꝙ tempus est mesura intrinseca primi motus.z alioꝝ isoluz extrinseca ꝑmo autoritate antiquoꝝ quib⁹ videbatur tēpus esse motū ꝓme sphere ꝑter hoc ꝙ motus ille. sphere ꝑme mensurat alios mot⁹ et hoc etiā motu mensurat tēpus. Scōo ꝓbat hoc autoritate omniū dicens.ꝙ ꝑter hoc apud vulgares ꝓsueuit dici ꝙ humane res sint sicut circulus z rota fortune. Et similiter omniū alioꝝ motuz habentiū naturalē z generationē z corruptōem.ōz esse circul⁹ periodalis. eo ꝙ omniū hoꝝ fortuna iudicat tpe.z accipiūt finē z p̄ncipiū sue fortune in tpe.quasi tēpus dicatur ꝑm quādā circulatōez instabilē. Et tēpus ōr hac de causa circulus .qz causatur a circulatōne circuli.hoc aūt videt fieri ob hoc ꝙ tēpus est mensura talis circulatōnis z loci mutatōnis.z econuerso mensurant tēpora tali loci mutatōe. Ygit nihil aliud est dicere rerū que generant esse quēdaz circulū q̄ dicere tēpus esse quēdā circulū. hoc aūt ideo est.qz tempus mensurat a quadā circulatōe.z tēpus qō mēsurat hoc modo nihil videtur esse extra mensurā.qz ipm essentialr metrū z mēsura quedā est.z totū tēp⁹ est multa metra z multe mēsure ad diuersa mensurata ꝓparatū.

Dicitur aūt recte ꝙ nūerus q̄dem idē est z ouium et canū.si equalis vtriqz sit. Decē aūt nō idez .neqz decem eadē sunt. Sicut em̄ triangulus idez qui est eq̄laterus z gradatus.z tm̄ eadē figura est.qz vtraqz trianguli sunt. Idē aūt ōr a quo nō differt differentia. sed nō a quo differt. vt triangulus a trigulo differt differētia. Alteri q̄dem em̄ trianguli ab inuicē sunt a figura aūt nō. Sed in eadē diuisione z vna z vna figura em̄ hec q̄dē talis circulus.alia vero hmōi trigulus.hmōi aūt alia q̄dem eq̄latrū.alia vero gradatum. Figura q̄dē igit eadē z hec trigulus em̄ est Triangul⁹ autē nō idē est.et numerus iam siliter. Non em̄ differt a nūero drīntia numerus hoꝝ.decem autez nō idē est. In q̄bo em̄ ōr differūt Hec q̄dem em̄ canes alia vero equi. Et ꝛ tpe quidem ipo z ꝛ circa ipsum ꝓprijs hac intentione dictū est

In hac tercia particula hui⁹ scōe ptis p̄ncipalis ꝓbat ph̄s vnum qō supponunt in argumento probante nō esse plura tēpora.sed vnū tēpus omniū tēporaliū. dicēs. Rectissime ōr ꝙ numerus idē est nō multiplicatus decē canū. et decē boum.si vtraqz sit equalis.puta denarius numerus.sed numerata nō sunt eadē. Probat sic.qz idē ōr aliquid illi a quo non differt differentia.z nō idē alicui ōr aliquid qō differt ab eo differentia.sed numerus canū z numerus boum si sint equales numeri.puta denarius vterqz zc.nō differūt differentia.ergo sunt idē numerus Dat ioꝛ probat a simili.qz trianguli equilaterus z gradat⁹ nō sunt idē triangulus.sed differūt differentia diuidente trigulū.diuiditur em̄ triangulus in isopleurū.qui est laterum equaliū.z isochelē qui nō habet latera equalia. tm̄ hi duo sunt eadē figura.qz nō exeūt a figura p̄ imediatam z essentialē diuisionē figure. Quādo em̄ figura diuiditur p̄ essentiales z imediatas differentias.puta per trilaterum et quadrilaterū.z sic de aliis.tūc ambo trianguli cadunt sub vno mēbro diuisionis. Est em̄ p̄ma diuisio figure figuraꝝ.alia huius est circulus.alia huius est triangulus. alia huius quadratus zc. Et tūc vlterius diuidit triangulus.qz alius est isopleurus.alius isocheles Ygit figura eadē est.nō aūt idē triangulus Minoꝛ probat.qz aliquoraz numerus formalis nō differt a numero formali alioꝝ p̄ differentiā numeratoꝝ.qz numeratū nō est de ēentia numeri.sed potius par z impar.z hmōi faciūt differre nūeꝝ formalē a nūero formali.qz iste sunt drīntie essentiales numeri.decē igit numerata nō eadē sunt rerum diuersaꝝ.z tm̄ denarius est idē.sicut nō sunt eadē canes z equi. Et subdit ph̄s.ꝙ oino eodē mō se habz de tpe ꝓparato ad diuersos motus ꝙ tēpus est in vno motu sicut forma in subiecto.in alijs aūt sicut nūerus extrinsecus applicat⁹ rebus numeratis. Epilogādo ōr De tpe q̄dē igit z ꝓprietatibus que sunt circa ipm hac intentōe dictū est.

¶ Utrū ꝛne sit inuestigata a ph̄o. tpis ꝛdefinitio

Et arguit ꝙ nō.qz nō entis nō est definitio.sed tēpus est non ens.ergo non habet definitōnem. Minoꝛ ꝓbat.q ph̄s in textu.qz illud nō est cuius partes nō sunt. sz partes tpis nō sunt.q̄ tps nō est. Minoꝛ ꝓbat.qz ꝑteritum tranſijt.z futurū nōdū aduenit. Scōo sic. Si tempus esset.vel esset ens finitū vel infinitū.neutrum potest dici.ergo tēpus nō est. Minoꝛ probatur.nō finitū.qz est duratio perrodalis motus eterni z infiniti. Nō scōm sz infinitum.qz est vnū p̄ ꝓtinuitatē.vel duo per discretōnem.sed vtroqz modo finitur. ꝓmo ad vnitatē termini ꝓmunis secūdo ad binariū dualitatis. Tercio sic.quod fit hoc nō est.sed tēpus est mensura fieri.q̄ z tēpus non est. Nec ꝑt dici ꝙ sic p̄ nūc.eo ꝙ nūc nec est tēpus.nec pars tēporis

Quarto sic.tempus nō est passio physica .ergo incōuenienter in naturali phīa est definita. Ans ꝓbat.qz est mēsura creatōis totius mūdi cuius esse nō fit p̄ trāsmutōem phȳsicā.sed emanatōem metaphysicā Quinto sic. vna spēs nō hz definire p̄ aliā ei oppositā.sed tēpus z numer⁹ sunt spēs quātitatis diuerse z oppposite.ergo tēpus qō est ꝓtinuū nō ꝛne definit p̄ numeꝝ q̄ est spēs discretorum

Sexto sic.si tēpus esset numerus.vel esset nūer⁹ numerans.vel nūerus nūerat⁹.nō p̄mū.qz ille est q̄ntitas discreta.tps aūt est q̄ntitas ꝓtinua. Nō etiā nūer⁹ nūerat⁹. qz ōr ph̄s ꝙ tps nec est velox nec tardū.eo ꝙ illa nō ꝓueniunt nūero quo nūeram⁹.z sic videt velle in textu.ꝙ sit numer⁹ nūerans. Cōfirmat.qz ipo tpe q̄si q̄dā mēsura ptes ipi⁹ mot⁹ nūerant.sed rō mēsure est rō formalis act⁹ respectu mēsurati g̃ saltē tps est nūerus nūerans formal'r. et p̄ ꝓsequens quo nūeram⁹.sicut in sili scōo de aīa ōr. ꝙ aīa est p̄ncipiū quo viuim⁹.ex hoc ꝙ est actus formalis viuē di Septimo sic.tēpus est ipemet mot⁹.g̃ nō est nūerus ipius. Ans ꝓbat.qz tps est fluxꝰ ipius nūc de prioꝛi in posterius.sed ille fluxus est motus successiu⁹.qz dies est tempus.z est latio solis super nostrū hemisperiū.ergo cum latio sit motus.dies est motus. z per ꝓsequēs temp⁹ est motus Octauo sic.tempus est etiam mensura quietis.er non solū mot⁹ Ans̄ cedēs est ph̄i in textu hui⁹ tractat⁹.z in sexto phȳsicoꝝ Nono sic.mobile mensuramus tēpore et tamen non est motus Decimo sic. Tempus est actu continuū z est potentialiter discretū.ergo male loco differentie vltime definitōnis ponūtur differentie numeri z discretionis.que sunt ꝑus z posterius.ꝓmia ꝓbat. qz vnūqō q̄ est in actu p̄ suā dīnam vltimā.z p̄ ons deberet dici Tps est nūerus ꝓoris z posterioris ipsius motus ꝑm ꝙ est ꝓtinuus.ita ꝙ discretio ponatur loco generis. z ꝓtinuitas loco dīne specifice. In oppositū est ph̄s in textu Pro rūsione ponit ꝓmi discursus illa

Maior. Tempus nō est circulatio aut celestis sphera. sicut dixit antiquorum sententia Minor. Quāuis etiā tempus nō sit motus ipe. sine tm̄ motu tempus nunq̄ habet esse Conclusio. Est igitur tēpus aliquid ipsius motus. cuius dfinitōem inuestigare habet naturalis phūs.

¶ Prima ꝓpō pz in textu. vbi recitate fuerūt antiquorum opiniones de natura tpis. Quoꝝ q̄daz dixerūt ipm tempꝰ esse motū diurnū. q̄ est ꝑme sphere motus. q̄ etiaz vocatur motus totius vniuersi. et in hac sententia fuit plato. Et dr Albertꝰ q hoc dictū fuit sufficiēterꝰ cōsiderātū ad ea q̄ dixerūt antiq̄ de tpe. Reprobat autē hec opinio. qz si esset motꝰ diurnꝰ tempꝰ. tūc esset tpa circulatio circuli. sicut cōcesserūt z dixerūt. sed hoc nō ꝓt esse. qz nō q̄libet ps circulatōnis est circulatio. sed q̄libet pars tpis est tempꝰ. ḡ tēpus nō est circulatio Preterea. si tempꝰ esset circulatio celi. tūc si plures eēnt celi. sicut dixerūt illi q̄ posuerūt plures mūdos. tūc oporteret etiā esse plures circulatōnes. ḡ plura essent tpa. qz tempꝰ essz motus cuiuslibet eoꝝ. z sic essent simul simul plura tpa. qđ est inc̄ueniens. Sz dicere. hoc suppositū est impossibile. z ḡ eo posito nihil p̄hibet accidere impossibile Solo ad hoc est. q rō illa deducit ad inc̄ueniēs ꝑm sententiā aduersarij q̄ tenet q tēpus est motus circuli. ḡ multiplicato subiecto ꝓprio multiplicat eius accīs. motus aūt est tale accidēs qđ est imediate in mobili. Sed illo posito tūc tempꝰ nō multiplicatur si ponat nō esse ipse motus. qz tempꝰ nō est tale accīs qđ p se sit in mobili. vt mobile est. qz tūc tēpus esset ante motum. sed est in mobili p motū vt numerus motus existēs et ideo si duo vel tres essent eque ꝑmi motus nō multiplicaret ꝓpter hoc tēpꝰ. qz nec numerꝰ multiplicaret. Q̄ ār sit impossibile esse plura tpa simul ꝓbat Albr. qz si eēnt duo vel plura tpa simul seqūret infinita tpa esse simul. Probat sequelā. qz si sint plura tpe simul illa nō sunt simul nisi in tpe. hoc aūt tp̄s in quo dicūtur esse simul nō est aliqđ ipsoꝝ duoꝝ tēpoꝝ q̄ ponūtur simul esse. ḡ erit iam terciū tp̄s. z illa tria tpa essent simul in quarto tpe. z sic in infinitū Sed ꝓtra rōnem reꝓbantē motiuū huiꝰ opinionis. possz q̄s dicere circulatōis q̄libet pars est motꝰ. sz q̄libet ps motꝰ ē motꝰ. ḡ q̄libet ps circulatōis est circulatio

Dōm est. q peccat argumentū penes fallaciam ꝑtis qz circulatio nō dr absolute motū. sed motū determinatū. Vlex tm̄ est q tempꝰ ꝓt dici circulare ad sensum in textu exp̄ssum. ¶ Alia vero fuit opinio antiquoꝝ dicentiū tēpꝰ esse ꝑmā sphērā sic arguentes. Zn ꝑa sphera sunt oia. z in tpe suut oīa. ḡ tp̄s est ꝑma sphera. Vlm̄ dr ph̄s. q stultius est dicere ꝑmā sphērā esse tp̄s. q de hoc aliqua ipossibilia ꝓsiderent ꝓ q̄ impossibilis esse dicat ista opinio Et argumentū ipoꝝ ꝓcedit ex puris affirmatiuis in scōa figura. z equocat illa ꝓpō in notās ꝓtinentiā. ꝓtinet em̄ prima sphera vt locꝰ. z tēpus vt nūerꝰ. Etiā falsum assumit qz nō oia sunt in tpe. nec sunt etiā oia in ꝓma sphera.

¶ Scōa ꝓpō pz quo ad ꝑmā ptē ꝓ duas rōnes in textu positas. Quaꝝ ꝑma est. Oīs motꝰ est in aliquo determinato loco sic q nō in alio. sz tēpꝰ nō est in aliquo determinato loco sic q nō sit in alio. eo q tp̄s ē in oi loco. ē em̄ idē apud oēs. Nō tm̄ intelligit ph̄s q motꝰ sit in loco seu in vbi. sed intelligit q oīs motꝰ est in mobili. qđ est in vbi seu loco. Sed ꝓtra. sicut motꝰ est subiectiue in mobili ita tp̄s in motu q̄ est in mobili. ḡ sicut motꝰ est in vno sic q nō in alio ita z tp̄s Solo. tp̄s est vbiq̄ sicut nūerꝰ z mēsura oīm trāsmutabiliū. z nō sicut in subieto Motus aūt nec est sicut in subiecto. nec sicut mēsura in mēsurato.

Sz ꝑ. ꝑmꝰ motꝰ est in oib⁹ trāsmutabilib⁹ sic̄ mensura in mēsurato. est em̄ suba oīm motuū. ḡ solo falsa Dōm ad hoc. q tp̄s est nomē mēsure z nō motꝰ. sed motꝰ ꝓcat actū mobilis inc̄ptū mobile. z qz mensura nō multiplicat ad multiplicatōez mēsuratoꝝ. ideo ꝓcedit de tpe q est idē omniū trāsmutabiliū. qz illud qđ multiplicat in tpe nō est motꝰ. sed de motu nō ꝓcedit. qz motꝰ ꝑncipaliꝰ importat habitudinē ad mobile. Ad ꝓbatiōem cū dr. q motꝰ ꝑmꝰ est mēsura omniū alioꝝ motuū. dōm est. q motꝰ ꝑmꝰ nō est mēsura motuū. sz tp̄s est ꝑma mēsura. qz ꝑmꝰ motus nō mensurat alios nisi rōne tpis. Scdo ꝓbat alia rōne. Dis motꝰ est velox vel tardꝰ. sed tp̄s nō est velox nec tardū. ḡ. Minor ꝓbat. qz velox z tardū definiūtur p tēpus qz velox est qđ ptranst magnū spaciū in breui tpe Et tardū est qđ ptranst puū spaciū in magno tpe. qz ḡ velox et tardū definūt p tp̄s. z tp̄s nō definitur p tp̄s. ḡ zc. Preterea. quoꝝ differentie sunt diuerse illa nō sunt idē. sed tpis et motus dr̄tie sunt diuerse. ḡ tp̄s z motus nō sunt idē Minor ꝓbat. qz dr̄ie tpis sunt cito subito paululū q̄ nō sunt dr̄tie motꝰ. Scda ps ꝓbatur. qz nō ꝓcipiētes motū nō ꝓcipiūt tp̄s. dr em̄ ph̄us q q̄n nō mutamur ꝑm intelligentiā aut aiam aut latet nos si transmutemur. tunc nō videtur nobis fieri tēpus. Vñ Albertus dr nos trāsmutari ꝑm aiam trāsmutatōe qua nos transmutamur in esse p tēpus. Notat autez tres modos q̄b⁹ mouemur ꝑm aiam. Primꝰ est quo mouemur motu imaginatōis. z ille cū sit simplex nō habens ꝑtes z posterius non eo percipimus tēpus. licet aliqui hoc male dixerint. Secundus est quādo p aliquē motū aie. puta imaginatōis vel intelligentie ꝓcipimus aliquē de motib⁹ exterioꝝib⁹. z hoc mō iterū nō percipimus directe tp̄s. sed sic ꝓcipimꝰ motuz in rōne motus ꝓter hoc q mensuremus ipm per tēpus ꝑm ꝑius et posterius. Tercius modꝰ est quo ꝓcipimus motū. eoq percipimꝰ nosipsos transmutari. z tūc necessario ꝓcipimꝰ tp̄s in eo q nos imaginamur vel sentimus ꝑm intelligētiā venire a ꝑriori in posterius. z hoc solo modo verus est q cū nihil mutamur ꝑm intelligentiaz nostram. aut latet nos q tūc etiā nō percipimus tēpus. Sicut ꝓbat hoc signo de his qui fabulose dicūtur dormiuisse in rodo insula per multos annos qui non perceperint tēpus copulantes nūc ꝑius quo ceperūt dormire cū nūc posteriori quo euigilauerūt z remouerūt tēpus intermediū ꝓpter motus insensibilitatē. Idem dicit Albertus accidere his qui sunt constituti in maxima delectatōne. sicut homines dediti in contemplatione existentes non percipiūt tempꝰ Patet ergo ex his q tempus non est sine motu ¶ Conclusio quo ad primā partē patz. Quia quecūq̄ simul percipiūtur sunt idē. aut vnū est aliquid alterius. sed tp̄s et motꝰ simul percipiūtur. ergo vel tēpus est idē qđ motus vel aliqđ eius. sed nō est idē. ergo est aliqđ motꝰ Et qz tēpus nō est pars motꝰ nec̄ substātialis nec subiectiua. nec̄ integralis. habēs tm̄ necāriā habitudinē ad ipm relinq̄tur q ē accīs ꝓprium seu passio ꝓsequēs ꝑmuz motū. Alia tm̄ rōne dr passio ꝑmi motꝰ. z alia rōne mēsura eius. passio em̄ dr inc̄ptū est fluens ex ꝑncipijs eius Et mēsura eiꝰ est inc̄ptū est exēplar eternitatis. sicut posteriꝰ latiꝰ habebitur. Et ꝑ hoc patz etiaz scōa pars ꝓclusionis. qz tp̄s est mensura duratōis ꝓtense de potentia in actū. qualis duratio ꝓpetit ipi esse mobili ꝑm q hmōi. z ꝓsequens ipi esse phȳsico z naturali

Maior/Quecadmodū motꝰ ꝓtinuitatē hꝫ ab eo sup qđ fit spacio.ita ⁊ tempus ab ipo quē ꝓsequitur motu. Minor.Discernitur tamen motus in suis partibꝫ.denoiatiue dicte ſm ꝑus et posterius.per numerū qui dr tēpus. Conclusio. Igitur tene his p̄missis infert phus.qꝺ tēpus est numerus motus ſm prius ⁊ posterius.

¶ Prima ꝓpō pz in textu.qꝛ oīe qđ mouet in spacio necessario venit de quodā in quoddā ipius spacij ſm vbi et situs renouatōem.sed illud est magnitudo ꝓtinua.opꝛz em̄ motum esse ꝓtinuū ex hoc ꝙ ipe est renouatio loci ꝓtinui. Vel potius inqt Albertꝰ ex hoc est ꝓtinuꝰ ꝙ ipse est vbi fluens ꝓtinue.⁊ ideo ꝓtinuitas motꝰ localis est a ꝓtinuitate spacij in quo est motꝰ. Cōtinuitas aūt alioꝝ motuū est a fluxu ꝓtinuo illius siue in illo in quo est motꝰ ille sicut quātitatis vel qualitatis.Cū em̄ motus sit exitꝰ de potentia ad actū.⁊ ꝓtinue in potentia ⁊ actu existēs.manifestū est ꝙ illa potentia q̄ sic exit ad actum diuisibilis est in medio.⁊ in medietate medij.⁊ in illꝰ medietate.ꝓstat autem id qđ est ꝑ se diuisibile esse quātū.ergo ꝓstat motum esse quātū. Et sic pz ꝙ motus in genere acceptus ꝓtinuitatē nō hꝫ a spacio. Et q̄b infert Albertꝰ.ꝙ motus localis ꝓtinuitatē habet a duobꝫ.quoꝝ vnū est ꝓximū.⁊ est fluxus ſm vbi nō interruptus. Alterū vero est primū nō ꝓximū.qđ est ꝓtinuitas spacij. Et qꝛ tēpus semp cōsequitur motū.ideo tempꝰ habet ꝓtinuitatē a motu eo mō quo hꝫ motus eā a spacio. Sed ꝓtra.motꝰ celi nō fit in spacio magnitudinis localis.⁊ tū ille ꝓmo est tēporalis. Ad hoc dōm est.ꝙ exquo celū mouetur in spacio sue creatōis qđ implet ꝑ magnitudinē suaz.iccirco sua magnitudo est simul magnitudo mobilis ⁊ spacij. Secus est in alijs que mouentur extra se de loco ad locū. Nam in illis magnitudo spacij differt a magnitudine mobilis.modo illa coincidentia ⁊ indifferentia nō prohibet quin motus accipiat cōtinuitatem.⁊ prius ⁊ posterius a tali magnitudine ſm ꝙ est localiter ⁊ situaliter extensa. Sed diceres.tempꝰ est ꝑ se ꝓtinuū.ergo nō ꝑ motū Añcedēs est pbi in p̄dicamētis Dōm est ꝙ duplex est ꝓtinuitas.scz intrinseca ⁊ formalis.⁊ illā nō hꝫ tempꝰ a motu.sed a nūc. Alia est extrinseca ⁊ materialis ſm materiā in qua ⁊ illā habet a motu. Erꝺma q̄dē ꝓtinuitas motui nō ꝙuenit.eo ꝙ motus est fluxus forme de potentia ad actū cui extrinsece aduenit extensio ſm partes ꝓris ⁊ posterioris per extensionem magnitudinis.sicut ergo motus ꝓtinuitatē habet a magnitudine.ita tēpus a motu hꝫ eam.⁊ hoc efficiēter ⁊ materialiter ¶ Scda ꝓpō pz.qꝛ sicut motus a magnitudine accipit ꝓtinuitatē.ita ⁊ diuisibilitatē. Si em̄ ꝓsideraverimus spacū loci vt diuisibile. tunc inuenimus ꝓus ⁊ posterius q̄tum ad naturā prioris ⁊ posterioris ꝓmū in loco.inuenimus em̄ ꝙ vna pars est ante.⁊ alia est post illam ſm ꝙ positiōe determinātur ⁊ distinguūtur ptes magnitudinis. Et qꝛ sic est in magnitudine ꝓtinua ꝓmuz et vltimū.necesse est etiā in motu esse ꝓus ⁊ posterius proportionabiliter hīs q̄ sunt in spacio. Et sicut partes magnitudinis dupl̄r cōsiderant.Vno mō ꝑut stant sub forma ꝓtinue magnitudinis nō habentes ꝑ tanto distinctionem.nec vt sic numerāt magnitudinē Et alio° ꝓsiderant ꝓout stant sub forma prioris ⁊ posterioris existentes ꝑ tanto in genere cuiusdam numeri.eo ꝙ prius ⁊ posterius sunt nomina numeralia.ideo vt sic sunt distincte partes ⁊ discrete numerātes ipam magnitudinē.Ita similiter cōstat motū cadere in duplici genere.qꝛ em̄ motus est exitꝰ ꝓtinuꝰ de potentia ad actū nō interruptus in spacio ꝓtinuo.necesse est ꝙ sit in genere ꝓtinui.qꝛ vero aliqua pars motꝰ est prior que est in eo qđ ꝑus est in spacio.⁊ aliqua posterior que est in eo qđ posterius est in spacio. ideo motus necessario etiam habet ꝑus ⁊ posterius. Que duplicit ꝓsiderari possunt sicut partes in magnitudine. Si em̄ ꝓsiderentur partes motꝰ ꝓut sunt sub forma ꝓtinui motus nō habebūt differentiā nec distinctiōnem.⁊ sunt in genere ꝓtinui. Si vero ꝓsiderentur ꝓut stant sub forma ꝑioris ⁊ posterioris.tūc vtraq̄ est ab alio distincta.⁊ cadit super eas forma numeri.quare denominate sunt ſm prius et posterius.que sunt nomina numeralia. Et quēadmodum nō intelligitur pars linee seu alterius magnitudinis distincta a parte alia nisi ⁊ illa ⁊ alia intelligantur esse inter duo p̄cta terminate inter que est linea partialis. eo ꝙ ꝑior et posterior pars nō distinguūtur i spacio nisi per duo et duo p̄cta abinuicē distiguātur Sic simili modo oportet ꝙ vtraq̄ pars motus accipiatur terminata duobꝫ indiuisibilibꝫ motus que a quibusdam vocantur momenta inter que indiuisibilia duo est prior pars motus.inter alia aūt duo est posterior pars motus.⁊ sic habetur ꝙ motus diuiditur in partes que sunt denominate ſm prius ⁊ posterius. Secūda pars probatur.qꝛ tempus est passio motus.⁊ est in tēpore ꝑus ⁊ etiā posterius.ergo denoiat partes motus. Et ergo motus ⁊ tēpus habent se ꝙuertibiliter ad esse.semper em̄ alterū sequitur alterum.licet differenter.qꝛ tempus sequitur motū ſm naturam.⁊ motꝰ sequitur tempꝰ sicut res numerata suū numerū. Differūt etiā ꝑus ⁊ posterius in motu ⁊ in tēpore.qꝛ ꝑus aut posterius in motu est id qđ cū aliquā do est tūc motus est.qꝛ motus est in eo qđ fit.fit aūt in fluxu qui est ꝓtinuꝰ er ꝑori in posterius.⁊ sic accepte sunt partes continui motus. et ꝓtinue.tamen esse eorum ſm stant sub forma ꝓrioris ⁊ posterioris nō est esse motus.quia sic sunt discreta stantia sub forma numeri.ſm ꝙ numerus est in forma nominuz ordinalium ⁊ numeralium que sunt prius ⁊ posterius.sicut primum ⁊ secūdum. Sed prius ⁊ posterius in tempore est forma numeri adherens priori ⁊ posteriori in motu. hec ergo forma adherens partibꝫ motus ⁊ denominās ipas ſm ꝑus ⁊ posterius est verissima natura temporis ſm sapientiores peripateticos inqt Alber. ¶ Conclo parz.qꝛ ad definiendā passionē req̄ritur cognitio subiecti ſm ꝙ includit causam passionis.qꝛ per ipsum subiectum habet definiri.vt dicitur septimo metaphysice. Quando em̄ cognoscūtur prius ⁊ posterius in motu modo quo dictū est cognoscik ⁊ tps. ꝙueniēter ḡilla sunt a pho p̄missa. Vnde quando cognoscūtur prius ⁊ posterius in motu modo quo dictum est.tunc cognoscimus ⁊ tempus.cum em̄ definimus ⁊ determinamus partes motꝰ inter suos fines qui sunt momenta.distinguentes prius ⁊ posterius tūc percipimus tempꝰ.qꝛ quādo in nostra pceptōne pcipimꝰ sensum vel experimentū ꝑioris ⁊ posterioris in motu.tūc pcipimus numez in rebꝫ nūeratis. Determinamꝰ em̄ sic tēpus ꝓportionabiliter in accipiendo aliud ⁊ aliud nūc.⁊ tūc percipimus etiā aliqđ intermediū.qđ est tēpus in quo etiā distinguim° ꝑus ⁊ posterius ꝑ quartuoz nūc in ipo accepta.q̄ em̄ intelligimus extrema illius intermedij distincta per nūc qđ fit aliud ⁊ aliud per respectū ad illa extrema.ita ꝙ aīa dr hoc nūc esse duo. hoc q̄dem ꝑus illud vero posterius.tunc verissime dicimus esse tempus

Qñ vero ꝓcipimus tm̄ vnū nūc. siue illud accipiatur vt stans. siue vt fluens. z accipiaſ nō diuisum sicut ꝑus z posterius in motu. hoc est. qñ accipitur vt stans. aut accipiatur illud nūc vt idē ꝑoris z posterioris alicuius. z hoc est qñ accipitur vt idem fluens nō diuisum. tūc nullū videſ fieri tēpus. qz etiā motus nō videtur fieri. qz sic est īdiuisibile cuius transitus nō ꝓcipitur. ideo nō diuidiſ ꝑ partes. Qz aūt bona sit hec definitio tꝑis patz ex dictis. qz numerus motus poniſ ꝓ genere in illa definitōe. nō autem numer⁹ abstractus. qui est de genere discretoꝝ. Sed est tēpus numerus ꝓcretus partib⁹ potentialib⁹ ipi⁹ motus. quas hz penes successiuaz diuisiones spacij vel forme fluentis ꝑm q hmōi. Est g̃ tēps numerus. id est mensura motus. supple extensi successiue ꝑm ꝑus z posteri⁹ actualiter ꝓtinuata ꝑ nūc. licet potentialr distincta. qđ nūc ꝓtinuāns ꝑus z posterius est substātia tꝑis. Esse vero tꝑis est fluxus ꝓtinu⁹ successionarius ipius nūc. nō em̄ est ꝑmanens. de quo intelligitur illud. qđ fit nō est. qz esse permanētis est in facto esse. sed esse successiui est in ꝓtinuo fieri. qđ est obscure esse z vix esse. vt ꝺr pḥs in textu Ex quo etiā pz. q tēpus nō ꝺr formalr esse ꝑ nūc instans. sed causaliter. qūo ꝺr Boetius q nūc fluens causat tēpus. Addit aūt finalr in definitōe. ꝑm ꝑus z posterius. qz tēp⁹ (vt dictū ē) adiacet motui ꝑm q extendit extra se. quo mō mensuraſ eius esse distensum ꝑ ꝑus z posterius. eo q nō simul decurrit ad oēs ꝑtes magnitudinis. ergo adiacet motui sub rōne numeri numerantis formaliter ꝑus z posterius in motu.

Ad rationes Ante oppositū factas. Ad primā ꝺm. q illud non est cuius partes nullo modo sunt nec in ꝑmanentia. nec in successione. iaz partes tꝑis sunt in successione ꝓtinua in ipo nūc fluente z copulāte. Unde duplicia sunt entia. quedā stanentia ꝑmanentia. z illa sunt q̃ hꝫ oēs partes simul. sicut domus hō ⁊c. Alia sunt entia successiua. z illa sunt que hꝫ partes succedentes sibi. z copulātur ad vnuz terminū ꝓmunē. q ꝓtinuat eas Esse ꝑmanentiū est ꝑfectū et in facto esse. sed successiuoꝝ esse nunq̃ est ꝑfectuz nec in facto esse. sed ꝓsistit in fieri. eo q semp est ꝑmixtū potentie. et sic cū sunt in fieri hꝫ esse eoꝝ Ex quo pz. q tempus est. qz ꝑmus motus est. ergo tēpus. Tenet ꝓntia. qz posito subiecto necessario ponitur eius passio. z qz motus ei⁹ subiectū nō hz esse ꝑmanens. ergo nec tēpus. sed soluz esse successiuum. Et q Aristoteles in textu illas duas rōnes nō soluit. hoc est ꝓpter solutōis eaꝝ facilitatē. Etiā in tercio capᵒ sufficiēter elicit eaꝝ solo tam dicta ex textu.

Sed diceres. domus. hō etiā nō sunt ꝑmanentia. eo q sunt coꝛruptibilia Solo est ad hoc. qz nō ꝺr aliqđ ens ꝑmanens qz semp maneat in suo esse. sed ideo qz omnes eius partes simul manent q̃diu res ipa esse hꝫ. Ad secam ꝺm est. q ex parte sui subiecti qđ est motus circulariter infinitus tēpus est infinitū. z ꝑm essentiam. z ꝓtiā spēm est finitū. finitur em̄ ꝑ formā discretōis z ꝓtinuitatiſ Est ergo finitū tempus ꝑm essentiā z infinitū ꝑm esse qđ hz in subiecto Ad terciā ꝺm est sicut dictuz est in declaratōe definitōis tꝑis. q non est vt ens ꝑmanēs cuius eē totū siſ. est de quo intelligit auctoritas. qđ fit nō est. attamen qđ fit est in fieri z in fluxu successiuo. z hoc est obscure z vix esse. z sic tēpus est vtcūq̃ ens. vt ꝺr pḥus. Et qđ ꝺr de nūc. etiā pz in eadē declaratōe. qz tempus ꝺr formaliter esse ꝑ instans seu ꝑ nūc. sed causaliter. quēadmoduz Boetius ꝺr. nūc fluens causat tempus. Ad quartam ꝺm est. q creatio est in instanti. ideo ꝓprie nō est tēporalis. sed in ꝓncipio tꝑis post qđ ꝓtinue succedit rē tēporis. ex quo celū post instans sue creatōis cū mundo mouebat ꝓtinue Ad q̃ntam dictū est etiā in declaratōe definitionis. qz nō definiſ tēpus ꝑ numerū. vt abstractus. z de genere discretoꝝ. sed ꝑ numeꝝ mot⁹ q̃ nō est de genere discretoꝝ. eo q partes eius stant actu sub forma ꝓtinuitatis quo mō partes motus ꝓcurrūt in esse indiscreto ipi⁹ mobilis. Ad sextā cū sua ꝓfirmatōne ꝺm est q tempus est nūerus numerans formaliter partes motus. Est tamē effectiue numeratus a partibus motus cuius est passio qūo oīs passio efficienter causatur a subiecto suo. et ꝑm actū sue noticie sic causaſ ab aīa que nō ꝓcipit tempus nisi cū extenderit se imaginabiliter ad discretiōes ꝑoris z posterioris. Et hoc illi intendūt q̃ tempus dicūt dependere ab aīa. hz tñ tempus ꝓprium ꝓplementuz ꝓprie q̃ditatis ꝓter aiam. eo q sua quiditas est forma duratōnis rei successiue ꝑ ꝑus z posterius potentialiter discrete. Unū fit q sicut motus est actus potentie ꝑmixtus z nō ꝑfectus. ita pariformiter tēpus est numerus nō pure potentialis z pariuus qualis est in partib⁹ magnitudinis potentialiter habentib⁹. Nec oīno ꝑfectus. sicut quātitas discreta. sed intermedius inter numeꝝ potentialē z actualē. vꝫputa qui est in actu ꝑmixto potentie. ¶ Notandū est ꝑm Albertuz ꝑ meliozi intellectu. q duplex est numerus. scz formalis. scz quo numeramus. quē sicut formaz ponimus circa res numeratas. sicut sunt spēs numeroꝝ. que sunt vnus duo tres. Alius est numerus materialis qui est res numerata ꝑm actū. vel numerabilis ꝑm potentiā. Tempus autē est numerus quasi medius inter istos. est em̄ numerus in vnitatū collectōe nō simplr. sed cuiusdā. qz in genere partiū mot⁹. z quo ad hoc est sicut numerus numerat⁹. Qz aūt aūt vltra applicaſ motui sicut forma materie. est sicut numerus formalis z numerans. Sed diceres. quare tūc magis ponit tēpus numerus rōne scōi. q̃ numeratū rōne ꝑmi Ad hoc rñdet Albertus. q rōne numerati determinate nō hz tēpus q ponitur in genere. tū sit sibi accidentale. sed ab eo q est numerans motuz poniſ in genere. et est sibi substātiale. cū ergo definitio deberet dari ꝑ substātialia rei. ideo ꝺr tēpus numerus z nō numeratū Huius dat exemplū de vlna. qđ ꝺr multū ꝓueniens. licz em̄ vlna sit res mensurata inq̃tuz est quātitatē hꝫens. tñ inq̃tū est res mensurata non definiſ. qz hoc accidit ei inq̃tum est vlna. sed definit⁹ ab eo q est mensura numerās omnem quātitatē. qz hoc est ei substātiale. Uñ posq̃ Albert⁹ ad longū declarauit definitiōem tꝑis ex antiquoꝝ dictis. vt habeſ capᵒ sexto huius tractatus. in ꝓmento suo ꝓcludit dicens. Est tgiſ tēpus numerus partiū ꝓtinui exitus indiuisi simplr. z diuisi ꝑm q̃d. z ideo melius definiſ ꝑ discretū q̃ ꝑ ꝓtinuū. Habz tñ adhuc aliam sue ꝓtinuitatis causam ꝑm q generaſ ex fluxu ipius nūc. qđ est indiuisibile. de quo erit ꝺm in q̃stione sequenti. Ad septimā dicendū est. q fluxus nūc est tēpus. nō tū est fluxus ille tꝑis motus. nō em̄ oīs fluxus est motus. sed fluxꝰ q̃ est act⁹ imꝑfect⁹ mobilis ꝑm q hmōi. sed est tēpus potius fluxus successiu⁹ motui coextensus. ꝓpter qđ tēpus magis ꝓprie diceret ꝓfluxꝰ quasi fluens cū motu. q̃ fluxꝰ. Ad cōfirmatōem ꝺm est. q illa est ꝑdicatio causalis. est em̄ sensus. dies est latio solis tc̄. id est dies causaſ ex latōne solis sup nostrū hemispriū Ad octauā ꝺm. q tēpus est mēsura q̃tis inq̃tum est ꝑ uatio motus. vt pz a pḥo in loco allegato Ad nonā ꝺm ē. q mobile ꝑt dupliciter ꝓsiderari

scz ꝼm substantiã suã z ꝼm esse mobilis.ꝓmo mõ mesuꝛ rat nunc non tpe.eo ꝙ ei⁹ esse substantiale ꝓsistit in idiui sibili.sed qõ detet tpe mẽsurari oꝑtet hatere succession̄ sed scõo mõ.qz vt sic hz successionẽ.iõ ꝙ tunc mẽsurat tpe

Ad decimã est dom.ꝙ sic dcm est.definitio tpis accipit ꝙ gñe numer mor⁹ z nõ numer abstractũ q̃ est de genere discretoꝝ. Et qz mor⁹ ꝑt hatere ptes ꝓꝑtionabiꝝ les ipsi⁹ mobilis ptib⁹ q̃ ptes mobilis possunt esse simul eo ꝙ sunt due medietates coeq̃ nõ hñtes se ꝑ ordinem ꝓꝑis z posteꝝioꝝ.ideo ad distinctõem taliũ ptiũ mor⁹ a partib⁹ mobilis sumptaꝝ additur loco differentie ꝼm ꝓꝑius z posteꝝius.

Utrũ sit idem nũc in toto tempe.cui cõuenieter ꝓprietates attribuunt ab Aristo.Et videt ꝓmo ꝙ nõ sit idem nũc in tpe.qz sicut se hz punct⁹ ad lineam.ita se hz nũc ad temp⁹.sed plures sunt pũcti in vna linea q̃ vnus q̃ plura sunt nũc in tpe Maioꝝ est ꝓbi in textu. Minoꝝ ẽ nota Scõo sic.Sicut se hz vnitas in numero.ita nunc in tempe.sed in nnmero sunt plures vnitates.q̃ in tempe sunt plura nũc Maioꝝ est ꝓbi in textu.Minoꝝ ꝑz ex definitõe numeri. Tercio sic.Oĩe ꝓtinũ necẽ est hatere plures terminos.sed ꝓtingit accipe temp⁹ finitũ ꝓtinuũ q̃ eius sunt duo termini. hmõi aũt termini sunt duo nũc.

Quarto sic.Non est ꝙ vero⁹ illa in qua idẽ ꝑdicat de seipso.si q̃ est idẽ nũc in toto tpe.tũc illa erit vera nunc ꝑteritũ est nũc futuꝝ.eo ꝙ idem ꝑdicat de seipso.sed h̃ est falsum.q̃ illud ex quo seqt Quinto sic Illa nõ sunt simul quoꝝ vnũ semp est pñs.z aliud nũq̃ est pñs.sz nũc est semper pñs.z temp⁹ nũq̃.eo ꝙ ꝑteritũ abijt z futuꝝ nõdũ est.q̃ ꝓma ꝓprietas est falsa q̃ ꝺt nũc z temp⁹ esse simul Sexto sic.Opposita nõ ꝓnt ꝓuenire vni z eidez ꝼm idem.sed si nũc ꝓtinuaret z diuideret temp⁹.vt ꝺt se cũda ꝓprietas.oppositа essent in eodem z ꝼm idem.Minoꝝ probatur.quia ꝓtinuare z diuidere sunt opposita z insunt eidem indiuisibili in quo nulla est diuersitas.ergo insunt sibi ꝼm idem. Septimo sic.Illud in quo est motus hoc est tempus seu pars temporis.sed in nũc fit motus.ergo nunc est tempus aut pars eius.z per cõsequens tercia ꝓprietas est male posita. Maioꝝ est philosophi sexto phyꝝicoꝝ.Minoꝝ patet in textu.quia dicim⁹ nunc venit.nunc venier.sed venire moueri est. Octauo sic.Substantia rei nõ est accidẽs eius.sed nunc est substantia temporis.ergo male dicitur in tercia ꝓprietate.q̃ sit accidens eius Nono sic.Proꝓrietates oppositoꝝ subiectoꝝũ non possunt alicui vni cõuenire.sed ꝓ prietates assignate tempori a philosopho sunt ꝓprietates oppositoꝝũ.scilz continui z discreti.ergo non possunt vni videlicet tempori cõuenire. Decimo sic.In tempoze est ꝺabile minimũ.ꝼm magnitudinẽ.z non ꝼm multitudinem.ergo male est prima ꝓprietas assignata.Antecedẽs ꝓbatur.quia est ꝺabile nunc.queniens tempori in ratõne magnitudinis.eo ꝙ est termin⁹ cõmunis partiuꝝ etus z est minimũ in tempe.sed ꝙ non sit ꝺabile minimũ multitudinis.quia in infinito non est ꝺabile minimũ.sed tempus est infinitum.ergo non ꝓbatur.ꝙa si haberet minimũ iam in illo esset finitum.

Undecimo sic Tempus est velox vel tardum.ergo secunda ꝓprietas est male assignata tempori.Antecedens probat ex cõmuni modo loquendi quo dicim⁹ horam cito lapsam.velociter transire Et confirmat.quia mor⁹ est velox vel tardus.ergo z temp⁹. Consequẽtia ꝓbat.

quia motus z tempus se mutuo determinãt. Duodecimo sic.Nihil est longũ aut breue nisi linea.longitudo eñ est de diffinitõe linee.sed temp⁹ non est linea.ergo cõtra secũdam ꝓprietatem temporis. Decimotercio sic. Si temp⁹ esset idem apud oia.oĩa essent simul.sed hoc falsum est.Probat sequela.quia illa sunt simul quoꝝũ generatio est in eodẽ tempoze.sed omniũ generatio est in eodem tempe si est idem apud oĩa z vbiq̃. Decimoquarto sic.Tempus nõ est reiterabile.ergo male assignatur quarta ꝓprietas.Antecedẽs ꝓbat.ꝓteritũ temp⁹ non est reiterabile.eo ꝙ ad ꝑteritum nulla est potẽtia.qa dicens hoc destruit tẽpus ꝓteritũ.vt dicit philosoph⁹ ꝓmo celi Decimoquinto sic.Idem non est mẽsura et mensuratũ respectu eiusdẽ.eo ꝙ mensura est ꝓncipiũ mẽsurati.sed non videt esse idem ꝓncipium z principiatũ respectu eiusdẽ.q̃ ꝙnta ꝓprietas tpis est male assignata. Pro intellectu istius questionis sunt duo discursus quorum primi ista est

Maioꝝ Nunc non est temp⁹ aut aliqua pars eius.sed prioris z posteꝝioris in ipso indiuisibilis est termin⁹ Minoꝝ Huius naturã ꝛ ꝓprietates manifestat philosoph⁹ aptissime.ipsi⁹ mobilis ad motum.z puncti ad lineã habitudine Conclusio Igitur vnum z idem ꝼm substãtiam est nũc in toto tẽpoze.plura tñ aut alteꝝ z alteꝝ ꝼm rõnem z esse

¶ Maioꝝ est philosophi in tercio capitulo assignãs pro prietatẽ nunc dicit ipsum non esse temp⁹.Cuius ratio ẽ quia sicut se habet mutatũ esse ad motũ.ita nunc se habet ad tempus.sed mutatũ esse non est motus nec pars eius.ergo nunc non est temp⁹ nec pars temporis. Preterea Quelibet pars tẽporis est diuisibilis.sed nũq̃ est indiuisibile.ergo nũc non est pars tẽporis.Maioꝝ est nota. quia est continuũ.sed omne continuũ est diuisibile in semper diuisibilia.Minoꝝ est philosophi in textu.z in sexto z octauo phyꝝicoꝝ.quia nisi esset nũc indiuisibile.sequeretur ꝙ aliquid ꝑteriti esset in futuro.z aliquid futuri in preterito. Etiam sequeret ꝙ aliquid in eodem tẽpoze haberet esse z non esse.quia si aliquid ponat esse in aliquo tẽpoze preterito.z in toto futuro non esse cum nũc copulet illa.si sit diuisibile z tempus in eo.illa res est z non est. Preterea nullus termin⁹ continui est diuisibilis.sed nũc est termin⁹ partium temꝑis.ergo est indiuisibile Maioꝝ est nota.quia termin⁹ est vltimũ rei.si ergo esset diuisibilis.tunc post vltimũ esset aliquid quod implicat cõtradictionẽ.Q̃ aũt sit termin⁹ patet.quia sicut dicit secũda pars.nunc est termin⁹ prioris z posteꝝioris in tempoze q̃ sunt preteritũ z futurum.est eñ finis preteriti z principium futuri.quia ex quo tempus est continuũ necesse est ꝙ partes eius copulent ad aliquem terminũ cõmunem.sed partes temporis sunt prius z posteꝝius.seu preteritũ et futurum.ergo copulant ad aliquem terminũ communẽ z non aliuz nisi ad nunc.ergo nunc est prioris z posteꝝioris in tempe termin⁹ indiuisibilis.Oĩe eñ quod continuatur aliquo indiuisibili cõtinuatur.Unde dictũ fuit in textu z in questione ꝑcedenti.ꝙ continuũ successiuum non requirit aliud esse ꝑ ꝙ partes eius cõtinuentur ad aliquod indiuisibile quod est.sunt eñ in ordine ad ipsum indiuisibile cõtinuatõem recipiunt.z non sunt sic ꝙ ꝑmanentiã habeant. ¶ Minoꝝ patet.quia sicut mobile

fluxu suo causat motum venies de priori in posteri⁹ in spacio ⁊ distinguit partem mot⁹ precedentē a sequenti. ita nunc causat tempus fluxu suo ⁊ distinguit partes tē poris scilz preteritū a futuro. ⁊ hoc cōuenit ipsi nunc in q̄ntum accidit ei quod mouet. Et sicut punctus idē manens ꝑm substantiā causat lineā. ita ⁊ nunc temp⁹ Ex q̄ patet prima ꝓprietas nunc. que est q̄ simul sunt nūc ⁊ tē pus. quia sicut simul sunt id quod mouet ꝑm locum vt huiusmodi. ⁊ ipsi loci mutatio. ita simul sunt numer⁹ lo ci mutatōis qui est temp⁹ ⁊ numer⁹ eius quod mouet qui est nunc. Similiter ex hoc cognoscim⁹ secūdam ꝓpri etatem nunc. que est q̄ cōtinuat ⁊ diuidit temp⁹. Sicut em̄ loci mutatio cōtinua est ab eo quod mouet. eo q̄ ip sum non deficit in forma trāslati. sed vnū est in toto mo tu. ita ⁊ nunc in tempe. Et sicut punctū duo facit in li nea. scilz q̄ cōtinuat eam in q̄ntum est vnū indiuisibile cō mune anteriori ⁊ posteriori parti linee ⁊ diuidit eam in q̄ntum est finis vnius ⁊ principiū alteri⁹. ita nunc ꝑt est acceptū vt indiuisibile cōmune preterito ⁊ futuro con tinuat temp⁹. ⁊ in q̄ntum est finis preteriti. ⁊ p̄ncipiū fu turi diuidit ipsum. Ponit tamē philosoph⁹ differentiā in ter pūctū ⁊ nūc. quia ꝓtingit vti vno pūcto diuidēte. vt duobus. non aūt vno nunc. Cui⁹ ratio est. quia si quis vtatur vno indiuisibili diuidēte. vt duob⁹. tūc necesse est stare ⁊ quietū manere in suis partib⁹ cōtinuum quod di uiditur tali indiuisibili. si em̄ pars anterior non maneret non posset demonstrari indiuisibile vt finis eius. ꝯa q̄ non est. illius finis non est. ⁊ similiter si non ꝑmaneret ꝑs posterior. non posset ipsum indiuisibile demōstrari vt p̄n cipium eius propter eandē causam. cum aūt linea ꝑma neat in partib⁹ contingit sic puncto vno vti vt duobus. Sed quia ipsum nunc est vnitas eius quod mouet ꝑm q̄ mouetur oportet ipsum semp alterum esse quādo di uidit temp⁹ sicut ⁊ id quod mouet est semp alterū in spa tio ⁊ in motu. quia em̄ preteritū non est finis eius. nō est similiter futurum. quia non est p̄ncipiū eius. ⁊ ideo alte rum ⁊ alterum nūc ꝑm esse est. quod est principiū futuri ⁊ finis preteriti. ⁊ finis futuri. Sed contra Nunc est termin⁹ cōmunis preteriti ⁊ futuri. sed non est terminus p̄teriti nisi vt finis. nec futuri termin⁹ ē nisi vt p̄ncipiū ei us est. ergo cōtingit vti vno nūc vt duobus. sicut ⁊ pun cto Ad hoc dicendū est. q̄ cōtingit bene vti vno nunc vt duobus ꝑm quid. sed non simpliciter. vno vero pūcto contingit. vti vt duob⁹ simpliciter quādo accipim⁹ pun ctum aliquod vt finem ⁊ vt principiū. Vel potest dici q̄ possum⁹ bene vti vno nūc vt duobus ꝑm imaginatio nem siue intellectum intelligēdo ipsum esse principiū vni us ⁊ finem alterius. sed non ꝑm esse scilz per realē demō stratōem. ita q̄ possimus demōstrare aliquid nunc qō sit simul finis vnius ⁊ principiū alteri⁹. sicut tamē cōtin git demonstrare vnū punctū. Patet etiam ex hoc tercia ipsius nunc ꝓprietas. q̄ scz ipsum non est pars temꝑis. sz accidens eius. accidit em̄ nunc q̄ sit finis temporis. qō probat. quia finis est eius cui⁹ est finis. ⁊ non alterius. nunc aūt est vnū in toto tempore ꝑm substantiā suam ⁊ hoc conuenit sibi in q̄ntum est numer⁹. eo q̄ numerus est omniū numerabiliū ⁊ non applicat alicui vni tātum. sicut numerus denari⁹ formaliter accept⁹ idem est decē equo rum ⁊ decem hominū. ⁊ hoc est substantiale ipti nunc. quia sic habet se ad tempus vt agēs ipsum. sicut mobile agit motū ¶ Conclusio sequit ex premissis ⁊ patuit ei us ꝓbatio in textu. Vnde sicut in precedēti questione ⁊ circa textum dictū fuit q̄ partes spacij accipiunt duplici ter. scilz ꝑm q̄ sunt sub forma cōtinui. ⁊ ꝑm q̄ stāt sub for ma numeri. ⁊ similiter dictū est de partib⁹ motus in lo co. Ita dicendū est q̄ id q̄ mouet consideret dupliciter. Uno modo ꝑm q̄ stat sub forma propria. Alio modo prout ipsum est agens motū. hoc est prout agit motum ⁊ substat forme ꝑm quam est mot⁹. primo modo sic ipsum est vt punctū vel homo vel lapis vel aliquod aliud qō mouetur. Secūdo modo sic est renouatū in situ in toto motu. Et tunc accipit a hūc dupliciter. Aut em̄ accipit vt est vnū in tota situs renouatōe. Aut ꝑm q̄ variat per esse moti ꝑm q̄ est acceptū hic ⁊ ibi in spacio. sicut cho riscus in foro dicitur differre a choristo in domo ꝑm vbi Et ꝑmo modo numerat vnitate mobilis que est vna in toto motu. ⁊ hec formaliter accepta est nunc temporis. Secūdo modo numerat numero ꝓris ⁊ posterioris. ⁊ hec pluralitas sua formaliter accepta est tēp⁹. Et ideo si cut se habet mobile ad motū in hoc q̄ agit motū. ita nūc ad tempus in hoc q̄ agit temp⁹ Huius etiam simile est de puncto q̄ (ꝑm traditōem geometrie) fluens per cōti nuum facit lineā. hoc em̄ vnū ⁊ idem est in substātia cōti nue iteratū in situ ⁊ substātia eius cōtinue est inter id qō constituit ante ⁊ inter id quod fluxu suo constituet postea ⁊ ita punctū causa est in linea prioris ⁊ posterioris medi um semp existens ad quod cōtinuatur prius vt termina tum ad ipsum ⁊ a quo inchoat posteri⁹. vt a p̄ncipio ipsi us. ⁊. sic est ꝓtinuatio linee ⁊ causa partiū. ⁊ tamē nulla pars linee existens. ⁊ sic est cōtinuatio linee ⁊ causa par tium. Et si ponerem⁹ (inquit Albert⁹) per impossibile q̄ li nea ꝓstituta per fluxū puncti non haberet permanentiā in partib⁹. sed cōtinue cederet pars prior succedēte posterio ri tunc esset simile penitus Ex quo patet ratio ꝓclusionis quia sicut se habet mobile in motu. ita nūc se habet in tē pore. sed mobile est vnū ⁊ idem in toto motu ꝑm substā tiam ⁊ subiectū. alterū tamē ⁊ alterꝫ ꝑm esse. ergo nunc in toto tempore est vnū ⁊ idem in toto tempe ꝑm suam sub stantiā. plura tamē aut alterū ⁊ alterū ꝑm esse ⁊ ratōem Maior patet ex dictis. quia sicut mobile agit motū. ita nunc agit temp⁹. Et sicut noti⁹ est mobile ipso motu. p pter hoc q̄ ipsum manet in toto motu. nō aūt manet mo tus ipse Ita nunc est noti⁹ tempore. quia manet idez in toto tempore. Minor patet. quia si nō maneret incorru ptum in substātia. motus non maneret. quia simul sunt mobile ꝑm a rum ⁊ mot⁹ ipse. sed est diuersum ꝑm esse solum in q̄ntum fluit a priori in posteri⁹. Cuius causa est renouatio sit⁹ in eo qō mouet vno existēte ꝑm subiectū.

Maior Tempus per se ⁊ formaliter est ꝑdicamentum quātitatis cōtinue. materialiter vero ⁊ effectiue con tinuitatē habet a motu ⁊ magnitudine Minor. Cuius definitio (cum ipsum sit passio physica) explī care debet esse quod habet in sua propria materia.

Conclusio Igitur cum tempus sit numer⁹ mot⁹ non interrupti. attribuit bene sibi proprietas con tinui ⁊ discreti.

¶ Maior quo ad primā partem est philosophi in libro ꝑdicamentoꝝ. vbi enumerat temp⁹ inter species quāti tatis ꝓtinue Dicitur aūt notanter formaliter ⁊ per se. qa duplex est ratio cōtinui scz formalis qua dicit cōtinuū cui⁹ partes copulant ad terminū. ꝓmunem. Alia est ma

terialis qua dicit. q̄ continuū est diuisibile in infinitū. pri
ma ꝓuenit nunc per suam substantiā que est ipsum nunc
continuās partes. De secūda vero intelligit secūda pars
maioris. quia tempus habet diuisibilitatē a motu ⁊ ma
gnitudine. sicut accidēs diuidit ad diuisionē subiecti c̄ti
⁊ hoc est quod philosoph⁹ in textu dicit. q̄ temp⁹ acci
pit ꝓtinuitatem a motu. ⁊ motus a magnitudine. ꝓpter
quod etiam philosoph⁹ quinto metaphysice enūerat tē
pus inter quanta p accidēs. Ratio aūt huius est. quia
omne successiuū firmat in permanēti eiusdē generis ali
oquin defflueret in non esse ⁊ esset sine stabilimēto essendi
⁊ sic motus localis fundat ⁊ firmatur in sua cōtinuitate
diuisibili per cōtinuitatē magnitudinis localis situaliter
numerabilis. ergo per virtutē talis cōtinuitatis accepte
consequenter cōtinuat ipsum temp⁹ ¶ Minor patet
quia definitōes physice differūt per hoc a definitionib⁹
mathematicis q̄ explicāt esse quod forma habet in mate
ria vt dicitur in secūdo physicoꝝ. p̄mo de anima. ⁊ sexto
metaphysice. propter hoc etiā habet definiri per suū sub
iectum quod est ipse mot⁹. eo q̄ quelibet passio hoc mo
do habet definiri. vt habet septimo metaphysice. ¶ Cō
clusio patet in textu in quo post c̄ posuit philosoph⁹ de
finitōem temporis cum sua declaratōe ⁊ quomō nunc se
habet ad temp⁹. ⁊ que eius ꝓprietates subiunxit ꝓpriета
tes temporis quarū ratōes ex data eius definitōe assig
nat. definitio em̄ ostendit passiones de subiecto. Et quia
p̄m definitōem habet rationē discreti ⁊ cōtinui. vt dictū
est in questione prima. ideo assignat ꝓprietates quarum
quedā cōueniunt sibi prout habet ratōem cōtinui. que
dam vt ratōem habet discreti. quedā vtroq̄ modo Un
de prima ꝓprietas temporis in textu posita ꝓuenit tem
pori. vt est partim ꝓtinuum. ⁊ partim discretū. quia vt
continuū non est dabile minimū in tempe. sed vt discretū
dabile est minimū. dualitas est minimū. ⁊ numer⁹ binari
us est minim⁹ numer⁹. ⁊ vnitas est minimū simpliciter
in numero Secunda vero ꝓprietas cōuenit tempori p̄m
q̄ est continuū. ⁊ discretū cōiunctim quando dictū fuit
in textu q̄ temp⁹ non est velox vel tardū. sed longū vel
breue. multū vel paucū Tercia ꝓprietas attribuit tē
pori prout est numer⁹ numerat⁹ differēs a numero for
mali qui simpliciter est numer⁹ qua dicit q̄ tempus c̄tū
ad id quod est p̄sens de tempore videlz nunc est vbiq̄ si
mul apud omnia. sed p̄m p̄us ⁊ posteri⁹ non est ſsimul. tē
pori em̄ ꝓuenit habere p̄us ⁊ posterius in c̄tum est nu
merus numerat⁹. quia ipsa nunc diuidēti p̄us ⁊ posteri
us sunt altera ⁊ altera. numerus aūt formalis est idem
apud omnia numerata Quarta ꝓprietas ꝓsequitur tē
pus in c̄tum est numer⁹ circulatōis ⁊ nō cuiuslibet mo
tus. p̄mo. quia sic ꝓuenit tempori esse vnū per hoc q̄ re
uoluit in seipsum. Et in ista ꝓprietate differt temp⁹ a nu
mero formali qui est quo numeram⁹ em̄. quia ille non re
uoluit in seipsum. sed procedit in infinitū Quinta vero
ꝓprietas ꝓuenit tempori prout ꝓuenit cum numero for
mali qui est q̄ nō solum mensuram⁹ motū tempe. sed eti
am tēpus mensuram⁹ motu. Et harum ꝓprietatū rōes
posite sunt in tempore

Ad rōnes Ante oppositū Ad p̄mā dicēdū est.
q̄ ly in aliquo sit simile de puncto ⁊
nūc in hoc videlz q̄ vtrūq̄ est termin⁹ ꝓmunis prium cō
tinui quaꝝ vnius est finis ⁊ p̄ncipiū alteri⁹. tamē in pluri
bus alijs est dissimile. non em̄ habet temp⁹ diuisionē rea
lem per nūc. sicut linea per p̄ctum. nec est temp⁹ perma
nens prout causat ex fluxu ipsius nunc sicut linea in c̄tū
constituit ex fluxu puncti. nec habet linea a p̄cto discreti
onem aliquā sicut temp⁹ habet Ad secūdam dicēdum
est. q̄ nunc est quodā modo vnitas. quia ꝓprie vnitas nō
potest dici sic q̄ sui replicatōe constituat temp⁹. est enim
vnitas mobilis quod p̄m substantiā manet vnū in toto
motu. quēadmodū ⁊ nūc in tempore. pro tanto tamen
dat aliquo modo tempori ratōem c̄titatis discrete in c̄
tum distinguit ⁊ numerat inter p̄us ⁊ posteri⁹ in tempo
re Ad terciā dicendū est. q̄ illa nunc inter que accipit
⁊ claudit temp⁹ finitū sunt plura ⁊ diuersa p̄m esse quo
modo possunt esse plura nunc in tpe. illa tamē sunt idem
nunc p̄m substantiā Ad quartā negāda est ꝓsequen
tia. quia ꝓmittitur fallacia figure dictōis. non em̄ p̄dica
tur idem de seipso formaliter. sed sub diuersitate sui esse.
sicut non p̄dicatur idem de seipso cum dicit. sortes in do
mo est sortes in foro. vel sortes dormiēs est sortes vigilās
ita nec in ꝓposito. Ad quintā dicendū. q̄ partes tem
poris sumul cum nunc ⁊ ipsum temp⁹ eo modo quo cō
tinui successiui partes simul sunt cum termio ꝓmuni ad
quem copulant. quia sicut in p̄mo discursu dictū est Om
ne quod continuat aliquo indiuisibili ꝓtinuante. hoc mo
do est in c̄tum ad idiuisibile ꝓtinuatur. aliud em̄ esse nō
requirit successiuū cum in partib⁹ suis non habeat pma
nentiam. ⁊ sic simul est cum nūc. ꝓtinuatū per nūc. Ad
sextam dicendū. q̄ opposita non possunt ꝓuenire vni ⁊ ei
dem vt idem est. sed tene eidem diuersimode accepto. con
uenit em̄ nunc cōtinuare vt actu est in tempe. diuidere
vero p̄m q̄ est potētia. ⁊ ergo dicit p̄us ratio ꝓtinuati
onis ipsius nunc est magis manifesta c̄ ratio diuisionis

Ad septimā dicēdum. q̄ nunc accipit dupliciter Uno
modo ꝓut est numerus eius quod mouet. ⁊ sic est termi
nus indiuisibilis cōtinuans partes temp⁹. ⁊ non est tē
pus. sicut nullus termin⁹ cōtinui potest esse continuus
quoddā. Alio modo accipit vulgariter prout dicit quā
do derelictū ex tempore quod ꝓpinquum est p̄senti. ⁊ hoc
modo procedit argumentū. sed sic non est de ipso ad ꝓpo
situm p̄sens Ad octauā dicendū. q̄ nunc non est ac
cidens temporis quasi possit abesse tempi. nec iste est in
tellectus istius ꝓprietatis. sed intelligit sic q̄ nunc non est
temp⁹ p̄m q̄ est termin⁹ siue finis diuidēs. sed accidit ei
esse finem. quia finis est eius cui⁹ est finis. ⁊ non alteri⁹
nunc vero vnū est in toto tempe p̄m substantiale accepti
onē suam. ⁊ hoc est p̄m q̄ est numer⁹ eius quod mouetur
numerās ipsum in toto motu existens. ⁊ sic est ip̄m agēs
numerū qui est temp⁹. sic aūt non est termin⁹. quia ter
minus non est nisi terminati ⁊ non excedit. numer⁹ autē
est omniū numerabiliū ⁊ non applicat vni tantū sicut ex
plicatū est in textu de numero denario qui est decem cē
rum ille etiam formaliter accept⁹ est aliarū rerum nume
ratarum seu numerabiliū. vt decem hominū vel canum.
⁊ hoc est substantiale ipsi nunc. quia vt sic agit tempus.

Ad nonā dicendū. q̄ temp⁹ habet modū c̄titatis cō
tinue ⁊ discrete sicut patet ex discursu secūdo. ideo ꝓprie
tates vtriusq̄ sibi attribuunt. Unde sicut temp⁹ per se
est c̄titas ꝓtinua. ita per se ꝓueniunt sibi ꝓprietates c̄ti
tatis cōtinue. sed quia participat de natura c̄titatis dis
crete p̄m esse quod habet in suo subiecto. ideo vt sic con
uenīt sibi ꝓprietates c̄titatis discrete. ⁊ sic patet q̄ ip̄m
temp⁹ nō habet se vt idem respectu ꝓprietatū illaꝝ Ad
decimā dicendū. q̄ nūc non est minimū. eo q̄ nō est pars
tempis nec temp⁹. sed indiuisibilis termin⁹ prium tpis.

sed indiuisibile cum non sit q̄tum. nec est magnū. nec paruum. ꝛ p ꝓsequēs nec minimū. Et quādo ꝓbatur q̄ nō sit dabile minimū in tpe. dām est. q̄ in tpe non est dabile minimū simplr ꝛ tamē in tpe sicut ꝛ in quolibet cōtinuo est dabile minimū ſm multitudinē scz vnū temp⁹ aut duo tempa. Vnde vnū temp⁹ q̄tumcūq; est magnū est minimū ſm multitudinē. Ad vndecimā dām est. q̄ ille vsus loquēdi est p accidens ꝛ a posteriori ex hoc videlz q̄ non ꝓcipiat ꝓsiderate successio temporis ꝓpter alienā occupatōem. vel laboris tpalis feruorē. nec potest hoc esse p se. qz idem non est denominatiuū sui ipsius. sed velox ꝛ tardum sunt denoīatiua p ratōem temporis. vt dr philosoph⁹ in textu. ¶ Ad ꝓfirmatōem dām est. q̄ lz se mutuo determinēt motus ꝛ temp⁹. hoc tū non est eodē modo. qz vno modo p noticiā nature. alio modo p modū nostre cognitōis. qz natura determinat temp⁹ esse mensuram ipsius mot⁹ ꝛ econuerso est quo ad nos ꝓ eo q̄ notior est nobis q̄titas mot⁹ q̄ tempis. eo q̄ ex motu manuducimur in noticiā tpis. sicut a sensibili ad imaginabile Ad duodecimā dām. q̄ duplex est longitudo. scz extensionis ꝛ duratōis. p hoc dām est ad maiorē. q̄ nihil est longū longitudine extensionis nisi linea siue id in quo est linea. vtrūq; tamē aliq̄d potest dici longū longitudine duratōis. ꝛ sic est de tpe Et simili mō dām est de tpe breui Ad decimātertiā dām est. q̄ hoc quod est de tpe p̄sens hoc idē est apud oīa. sed ꝓpter hoc nō sunt oīa simul. qz hoc non est temp⁹. ꝛ ḡ q̄ sunt in eodē tpe vel in eodem nūc ſm alterū illa sunt simul. sed talia non sunt eadē apud oīa. qz sunt ꝑus ꝛ posterius in tempe Ad decimāquartā dām. q̄ bene ꝓbatur q̄ temp⁹ non est reiterabile idem manēs ſm numerū. sed non probat quin idē specie reiteretur. ꝛ hoc loquēdo de partib⁹ temporis que sequuntur partes motus ꝑmi. totū tamē temp⁹ est vnū sicut ꝛ totus motus celi est vn⁹. qz non habent distinctiōnem actualem circulatōes celi. sed solū potētiales. vt dr octauo physicoꝝ. Ad decimāquintā dicendū. q̄ non eodem modo mensurat tempus motū ꝛ ipse motus tempus. quia temp⁹ mensurat motū per se ꝛ ex sua natura. motus aūt mensurat tempus per accidēs ꝛ quoad nos Sicut in simili q̄titas vini nobis nota per accidens mēsurat q̄titatem amphore nobis incertā. amphora tamē per se mensurat vinum. Sed diceres tempus causat a motu. ergo in motu est ꝓius ratio mensurādi q̄ in tēpore. Solutio. tempus ꝛ motus possunt dupliciter adinuicē cōparari Uno modo in ratōe existendi. ꝛ sic motus p̄cedit temp⁹ ꝛ est ei⁹ causa Alio mō in rōne mēsure ꝛ sic ꝑus est temp⁹ ipso motu ſm naturā.

Utrum tempus sit mensura omniū entiū. sitq; omniū temporaliū tantūmodo temp⁹ vnū. Et arguitur contra ꝑmum. q̄ non sit omniū entiū mensura. quia tempus est mensura mot⁹ ꝛ mobiliū. sed sunt multa entia non mobilia sicut entia eterna. ergo nō est mēsura omnium Maior patet ex definitōe temporis Secūdo sic Non omnia mobilia mensurant tempe. ꝓbatur. quia celum est mobile. ꝛ tamē nō est in tempe. qz nō excellē a tpe

Tercio sic Generabilia ꝛ corruptibilia nō sunt ꝓprie in tempe. qz non ens non est in tempe. sed gñabilia ꝛ corruptibilia sunt nō entia. eo q̄ nō semp sunt. ḡ nō sunt in tpe

Quarto sic. Generabilia ꝛ corruptibilia q̄ sunt in natura nō sunt in tempe. ꝓbatur. qz quiescētia nō sunt in tempe. sed gñabilia ꝛ corruptibilia qñ sunt. tunc sunt frequēter q̄escentia. ḡ ꝓ tūc nō sunt in tempe. Maior ꝓbat quia temp⁹ est numer⁹ mot⁹. sed q̄escētia nō habent motū. ḡ nec temp⁹. Quinto sic. Temp⁹ est mēsura oīm motuū. sed sunt plures mot⁹. ḡ sunt plura tempa Sexto sic. Si temp⁹ esset subiectiue solū in ꝑmo motu. non esset mēsura alioꝝ. sed temp⁹ est mēsura oīm aliorū motuum. vt dr in textu. q̄ oīs mot⁹ est in tempe. sicut in numero ꝛ mensura. ḡ multiplicat ad multiplicatōem motuum. Septimo sic. Mensura ꝛ mensuratū debent esse vnigenia. hoc est vni⁹ nature. sed mensurata tempe non sunt vnigenia. ḡ nec mensura scz temp⁹ est vnū omnium. Maior ꝑz p ꝑhm dicērem. q̄ quodlibet mensurat minimo sui generis Minor probat. qz mobilia motus quies sunt diuersa. ḡ mensure eoꝝ erunt diuerse Octauo sic Motus omnes inferiores mensurant ꝓmo motu cęli. sed tempus non est motus. ḡ nō est omniū motuū mēsura. Maior ꝑhs in textu. ꝛ sūr minor. Nono sic. Si omniū esset vnū tantūmodo temp⁹. tūc seq̄retur q̄ oēs res essent eiusdē etatis quod falsum est. Sequela ꝓbat. quia illa dicunt habere eandē etatē que p idem tempus durauerūt ¶ Jn oppositū vtriusq; est ꝑhus. pro rēspōsione ponit hec ꝑmi discursus.

Maior Esse in tempore est sub ipso cōtineri. et ab eodez excelli Minor Hoc causa est corrupti onis. magis q̄ generatōis Conclusio Igitur solum entia generabilia ꝛ corruptibilia sunt proprie temporalia ¸dicenda

¶ Prima ꝓpositio probat sic. qz q̄tum ad ꝑmam ptem quia esse in tempe est mensurari tempe. sed mensurari tēpore est ꝓtineri sub tempe. eo q̄ mensura ꝓtinet mensuratum Secūda pars ꝑz etiam per ꝑhum in textu. quia ex quo omne quod est in tempe est in ipso sicut numero. oportet q̄ tempus excellat omne quod est in tempe ſm vtrāq; extremitatē. eo q̄ temp⁹ accipitur infinitū. ꝛ omne quod est in tempe accipit vr finitū habens principiū ꝛ finem ſm naturā. Propter quod Albert⁹ reprobat dicētium eoꝝ qui dicunt dupliciter aliq̄d esse in tempe Uno modo quia cōmetit se toti tempi. sicut totus mot⁹ celi simul accept⁹. Alio modo aliq̄d dicunt esse in tempe. q̄a est in aliqua parte temporis. sicut hic motus finit⁹ vel ille. Inquit ēm Albert⁹ q̄ sicut nihil est dictu q̄ aliq̄d accipit numeratū ab vna quod adequat oīmbus vnis in nullo numero acceptis. sed extensis indefinite in pāno. ita nihil est dictu q̄ aliquid est in toto tempe quod toti tempori se ꝓmetitur non est maior certitudo ꝛ numer⁹ in q̄titate omniū vnarum non numerantiū q̄titatem panni q̄ in ipsa q̄titate panni ꝛ sine causa diceret⁹ vna applicari panno nisi ex numero vnarū panni q̄titas certificaretur. ita etiā totum temp⁹ in distinctū adiacens motui sine causa adiaceret ei nisi numeraret ipm ꝛ si numeret ipsum tunc ꝓmo adiacet parti ꝛ per illam metit totum ꝛ tunc verum est q̄ omne illud cui ꝑmo adiacet tempus vt numer⁹ excellitur ſm naturā ab ipso ſm vtrāq; extremitatem. ꝛ sic temp⁹ est in plus omni eo quod est in tempore. vnde necesse est omnia que sunt in tempe sub ipso ꝓtineri ꝛ ab eodem excelli ¶ Secūda ꝓpositio est etiā ꝑhi in textu Quia oīa que sunt in tempe patiunt aliq̄d a tempore. hoc est ab eo cui adiacet temp⁹. vt numerus scz a motu. ꝛ sic dr q̄ omnia senescunt in tempe. ꝛ q̄ oblivio accidit ꝓpter tempus. ꝛ non dr q̄ aliquis addiscit ꝓpter tempus. nec⁹ quid nouū factū est. hoc est innoua-

rum est ꝓpter tempus. z sic etiã est causa corruptiõis ad quam talis passiõ disponit. Huius rõnem assignat ph̃s quia mutatio in eo ꝙ nũerat a tempore per ꝓus z posterius remouet aliquid a substãtia mobilis. z sic mutatio per se est causa corruptõis. quia mutatio passio q̃dam est aut non est sine passione Q3 aũt dicitur temp⁹ per se esse causa corruptõis intelligit quia corruptio accidit per id cui temp⁹ per se ꝯiungitur. corruptio aũt fit per hoc qõd est materia numeri qui est temp⁹. hoc est ꝓus z posteri⁹ in mutatõe sunt. sicut causatiua corruptõnis. Mutatio aũt non est generatõis causa z ipsi⁹ esse nisi per accidẽs hoc est per formã z actũ generantis que forma z act⁹ nõ sunt in patiente fm ꝙ patiens. sed pot⁹ extra ipsum a generãte fm ꝙ illud est generãs. 3 forma sibi illi sit in patiente in potẽtia. z sic accidit gñatio p hoc quod p accidẽs se habet ad temp⁹. scz p actũ generãtis sicut z circa textũ dictum est Sed ꝓtra. Quecũq; generant in tempe generant sicut z illa que corrumpunt. g̃ eodẽ modo est causa corruptõis z generatõis. Solo. ꝙ esse quod acq̃rit in generatõe nõ est ex pte mot⁹. sed ex pte generãtis. nõ esse aũt ad quod terminat corruptio est ex pte mot⁹ factẽtis rem distare a suo ꝓncipio. z qz quod est causa p se est magis causa q̃ quod p accñs ẽ causa. Patz minor esse vera. ¶ Conclusio sequitur ex ꝓmissis. qz esse in tempe est excelli z pati ab eodẽ. sed solũ gñabilia z corruptibilia patiunt a tempe. g̃ illa sola sunt ꝓprie lo q̃ndo in tempe. z g̃ illa q̃ semp sunt fm ꝙ sunt immutabilia non sunt in tpe sicut celestia corpa. q3 mobilia sint. tñ quo ad substantiã sunt nec essaria z p tanto nõ sunt in tempe Vn signum cui⁹ nihil patiunt a tempe Sed q̃reret aliquis an gñabilia z corruptibilia sint in tempe fm substantiã ipsoꝝ. Ad hoc dicũt q̃dam ꝙ substãtia eoꝝ est in nunc temporis. eo ꝙ substãtia eoꝝ manet vna fm ꝙ ꝯsiderat in ꝓncipijs suis substantialib⁹. 3 quo ad variatiõem q̃litatum sit in tempore. Sed inquit Albertus. ꝙ si q̃s subtiliter inquirat intelliget ꝙ substãtia taliũ variatur in esse phȳsico. habent em̃ talia formã in materia trãsmutabili. ideo in substantialib⁹ recipiũt variatiõem. cuius signũ est ꝙ paulatim corrumpunt z opera sua debilitantur. sz tñ tene ꝓcedendũ est ꝙ substãtia taliũ est in momẽto temporis. eo ꝙ ipsa est vt vna z vt plura fm esse variata sicut varia nũc temporis Nec aliquo modo ꝓcedenduz est ꝙ substantia immutabiliũ corpoꝝ sicut sunt celestia corpa sint in nũc temporis fm ꝙ est nunc temporis. q3 substãtia eorum in formis nullã recipit variatiõem z nũc ꝓtinue variatur. z ideo substantia fm ꝙ est lata siue fm ꝙ ferꝝ est in nunc temporis. que aũt sit mẽsura substãtie coꝝ patebit in questione sequẽti Secũdi discursus

Maior Tẽpus existẽs mensura cuiuslibet motus. est subiectiue solum in eo qui est omniũ ꝓmus.

Minor Hic cum sit simplicissim⁹ z regularis. est mensura vniuoca z cõmunis oñib⁹ motib⁹ alijs

Conclusio Igitur omniũ temporaliũ z motuuz est temp⁹ tantũmodo vnũ

¶ Prima ꝓpõ pz ex definitõe temporis in qua ponit numer⁹ mot⁹ p gñe. g̃ fm ratiõem numeri z mẽsure applicatur oñi motui. z sic est mensura cuiuslibet mot⁹. vt dr ꝓma ps. sed quia mot⁹ habent se fm ordinẽ. ita ꝙ est vn⁹ ꝓmus mot⁹ cui⁹ influxus est in oñib⁹ alijs posterioribus ideo temp⁹ adheret ꝓmo motui nedum sicut numerato sed etiam sicut subiecto. z sic est solũ passio intrinseca primi motus. z sic est in ꝓmo motu sicut mẽsura eius z passio. in alijs vero motib⁹ est sicut mensura tm̃ z nõ passio. differenter etiã est mẽsura ꝓmi mot⁹ z alioꝝ. quia ꝓmi motus est mẽsura intrinseca. z alioꝝ extrinseca. mensurat em̃ alios p hoc ꝙ ꝓmus mot⁹ in omnib⁹ alijs motib⁹ reperit. Est etiã differẽter temp⁹ mensura ꝓmi mot⁹ z passio eius. quia est passio eius incõtum fluit a ꝓncipijs ipsius mot⁹. z est mensura ipsius incõtum est exemplar eternitatis que est mensura prioz tempore Sed diceret aliquis. Temp⁹ cum sit q̃titas est ens pfectius q̃ sit motus. ergo non causat a motu. z per ꝓsequẽs non est passio motus. Ad hoc dicẽdum est. ꝙ temp⁹ non causat ab ipso motu absolute. sed ratõe mobilis a cui⁹ substãtia causatur substantia mot⁹ z temporis. quia tamẽ illud mobile non causat temp⁹ nisi mediãte motu. ideo pot⁹ dicit tẽpus passio motus q̃ mobilis ¶ Vltimo quo ad ꝓmã eius partem patz per phȳsicoꝝ. z secundo de celo Secũda pars patuit in textu. quia cum sit simplicissim⁹ ipse est omniũ motuũ minim⁹. sed vnũquodq; mensurat minimo sui generis. Dicit aũt vniuoca. quia est omniũ alioꝝ motuũ mensura vnigenia z hoc innuit ph̃us in textu quem Albert⁹ exponendo dicit sumendus esse a ꝓma philosophia ꝙ duplex est mensura. scz vniuoca fm ꝙ vnũquodq; mensurat ꝓmo seu minimo sui generis sicut vnitates vnitate. aut equi equo vt exemplificatur in textu. z sic totũ temp⁹ mensurat quodã tempore finito z certo nobis. Alia est mensura non vniuoca. z hec est etiã duplex. scz essentialis z accidẽtalis. Essentialis est per cuius q̃titatem accipim⁹ q̃titatẽ mensurati sicut mensurat pãnus vlna. z cado mensurat oleũ. z vinũ lagena Accidẽtalis est ipsum mensuratũ per cui⁹ q̃titatẽ aliquãdo accipit q̃titas siue mensura. z sic quãtitas vini nobis nota est accidẽtalis mensura lagene. hoc modo mensurat motus tempe sicut mensura essentiali non vniuoca. z motu mensurat temp⁹ sicut mensura accidentali non vniuoca. sed motu ꝓmo mensurant omnes alij tã q̃ mensura vniuoca. Est ergo temp⁹ ꝓmi motus mensura immediata. z mediãte illo ꝓmo motu mẽsurat alios Vnde Albert⁹ concludit ꝙ temp⁹ est mẽsura ꝓmi motus nõ vniuoca. sed essentialis. sed est aliozum tempoꝝ mensura vniuoca z mot⁹ ꝓmus est omniũ alioꝝ motuũ mẽsura vniuoca. Et subdit Albert⁹. ꝙ cum dicit temp⁹ esse mensura alioꝝ tempoꝝ non intelligit quasi multa essent tempora. sed intelligit ꝙ vnum diuersimode refert ad multa Refertur em̃ tempus ad primũ mobile z ad motũ eius sicut ad subiectũ z numeratũ. ad alios aũt mot⁹ sicut numerus extrinsec⁹ ad numerata solũ ¶ Conclusio ptz ex ꝓmissis. quia passio numerat ad numerositatẽ sui subiecti. sed temp⁹ est passio ꝓmi mot⁹ q̃ vnus est vt dr. viij phȳsicoꝝ. g̃ tẽpus est vnũ quod est vbiq; apud oñia tpalia sicut mensura apud sua mẽsurata Non est tñ inconueniens tẽpus multiplicari p ꝓparatõem ad inferiores motus. vt ꝓus dictũ est. eo ꝙ illa multiplicatio est soluz fm potẽtiã z p extrinsecã applicatõez mẽsure ad mẽsuratum. Preterea. si essent plura tpa simul illa essent simul in tẽpore. z hoc esset terciũ temp⁹. z illud etiã esset simul cum illis duob⁹ z etiã in tpe. z hoc esset quartũ tẽpus. z eodẽ mõ seq̃retur q̃rtum esse simul cum eisdem z ꝓcessus fieret in infinitũ que cum sint inconuenientia ꝯcluditur vnuz

Ad rõnes dumtaxat esse temp⁹ omniũ tpaliũ. Ante oppositũ. Ad ꝓmã dicendũ ẽ

q̄ tēpus non est omniū entiū absolute sed solū mobiliuz generabiliū z corruptibiliū. vt patuit in ꝓ̄onum declaratione Ad secundā patz ex dictis. qz q̄tū ad substantiam celū mensurat euo. sed q̄tum ad motū nunc mensurat tempore non quo ad totū motū. quia sic non excellit sed quo ad partem. quia sic excellit tēpus motū celi z mēsurat ipm Ad terciā patuit in textu. qz duplicia sunt non entia. Quedā sunt que nunq̄ sunt entia. z talia non sunt in tpe Alia sunt nō entia sic q̄ tamē aliquādo sunt entia. z illa sunt generabilia z corruptibilia z sunt in tempe eo q̄ sunt mota vel mobilia Ad quartā dicendū est. q̄ quies est in tempe per aliud. scz ꝑ motū. sicut ꝑ quarto per habitū et oppositū aliquoties denominat. z sic q̄escentia sunt in tempe accidētaliter z ſm potētiā. videlz ꝑ motuz ad quem q̄escens est in potētia Vnde dcm est in textu q̄ non oportet oīe quod est in tempe esse in motū. eo q̄ tēpus non est motꝰ. sed numerꝰ eius. sufficit ergo q̄ habeat relatōem z ordinē ad motū cuiusmodi est q̄escens. dicitur em quiescēs quod actu non mouet aptum natū tamē est moueri Ad quintā dicendū est. q̄ iz motuū omniū mensura sit extrinseca. non tamē est omniū intrinseca. z sic non est subiectiue nisi ꝑmo motu. ergo ad multiplicatōem alioz mobiliū z motuū a ꝑmo mobili z a ꝑmo motu tempus non multiplicat Sed contra. Est omniū motuū numerꝰ. sed numerꝰ multiplicat ad multiplicatōem numeratoz sicut alius est numerꝰ denariꝰ decem hominū. z alius decem canū Solutio patz in textu finali. quia numerꝰ formalis aliquoz numeratoz puta hominū nō differt a numero formali alioz scz canum per differētiam illoz numeratoz. quia numeratū non est de essentia numeri. sed potꝰ par z impar faciunt differre vnū numerū formalē ab alio Et eodē modo est de tpe comparato ad diuersos motꝰ. q̄ non est nisi in vno motu sicut forma in subiecto Jn aliis aūt est sicut numerꝰ extrinsecus applicatꝰ rebꝰ numeratis. Ad sextam dicendum est sicut ꝑus. q̄ non est omniū equaliter mensura. est em solum extrinseca mensura alioz ꝑ applicatōem. z sic etiā dicit quilibet motus habere suū ꝓprium tempus non ꝑ applicatōem intrinsecā. sed extrinsecā que non induc̄it multiplicatōem temꝑis Ad septimā patet solutio ex dictis in declaratōe minoris secūdi discursus. q̄ solum est hoc verū de mensura vniuoca Alij tamē dicunt q̄ mēsura z mensuratū duobꝰ modis accipi possunt Uno modo ſm suas ꝓprias naturas. z sic non oportet ea esse vnigenia. quia mensura potest esse alterius nature cū mensuratum. sicut patz de vlna z panno Alio modo ſm rōnem mensure z mensurati. z sic debent esse vnigenia. id est eiusdem ꝓportōis Ad octauā dōm est eodē modo. q̄ ꝑmo mēsurat ꝑmū motū ꝑ illū tūc mēsurat oēs alios quoz ꝑmus motꝰ est causa Ad nonā dōm q̄ tps ſm se ē vnū oīm. nō tm eq̄liter oibꝰ extrinsece applicatū. ergo non omnium est eadem etas.

Utrū tempꝰ ꝛcpēdeat ab aīa sitq̄ ab eternitate z euiternitate mēsura duratōis distincta Et arguit ꝑmo q̄ tempꝰ dependeat ab aīa. q̄ motꝰ celi dependet ab aīa. g̃ z tps. Añs est ꝓbi secūdo celi. ꝓña ꝓbat. q̄ qō est causa subiecti est causa etiā passionis talis subiecti Secundo sic Tempus dependet ab anima nostra. probatur. quia Sicut ꝓrius z posterius in motu se habēt ad esse vel non esse Jta se habet tempus ad esse z non esse. scz ꝓrius z posterius in motu non sunt sine anima. ergo tempus non est sine anima. Maiꝛ probatur. quia ꝓrius z posterius sunt materia numerabilis per tempꝰ quod est numerus formaliter ipsis inherens z causatur a motu. Minoꝛ probat. quia ꝓrius z posterius non sunt simul sine anima. sed simul sunt in ratōe anime comparāte. non em est posterius quādo ꝓrius est z quādo posterius est tunc ꝓrius non est sed factū est. ergo soluz sunt in anima accipiente z numerante ea Tercio sic. Si tempus esset extra animā ipsum esset in motu celi vt in subiecto. sed non est in motu celi vt in subiecto. ergo non est extra animā Minoꝛ probat. quia motus celi habet plures partes que omnes sunt simul. eo q̄ oēs partes celi simul mouent z non vna ꝓrius alia posterius. ergo erūt plura tempoza simul quod probatū est esse impossibile.

Quarto sic. Eo mō tempꝰ est quo mō cognoscit esse sed non cognoscit esse nisi in anima. ergo dependet in esse suo ab anima. Maiꝛ est nota. quia res sunt causa nostre cognitōis. Minoꝛ probat per philosophū in textu dicētem. q̄ non percipiēdo motum non percipimꝰ tempꝰ sed motus quo tempꝰ percipimꝰ est in anima. ergo z tēpus percipit z cognoscit solū prout est in anima Quinto sic Si tempus non esset nisi in motu celi. tunc existentes semper sub terra aut incarcerati nunq̄ perciperēt tēpus. eo q̄ nō perciperūt nec viderūt celi motū. sed hoc est falsum. ergo oportet cōcedere q̄ percipiūt tempus ꝑ motum qui est in anima Sexto arguit contra secūduz quesitū. Eternitas non est mēsura. ergo nō sunt ille tres mensure duratōis distincte. Antecedēs probat. quia si eternitas esset mensura ipsa esset mensura ꝑmi entis. sed hoc nō Probatur. quia infiniti ſm q̄ infinitū non est mensura. sed ꝑmum ens z diuinū ens est infinitū. ergo non habet mensurā Septimo sic. Omnis mensura certificat aliquā q̄ritatem. sed eternitas non certificat aliquā q̄ritatez. ergo non est mensura. Maiꝛ est nota ex ratiōe mensure. Minoꝛ probat. quia primū ens quod est substantia diuina z eterna non habet q̄ritatem Octauo sic. Mensura differt a mensurato. sed eternitas nō differt a deo. ergo non est mensura dei. Maiꝛ probat. quia mēsura certificat z mensuratū certificat. sed certificās z certificatum non sunt idem Minoꝛ probat. quia si eternitas differret a deo eterno. tūc essent duo prima ꝓncipia quod est impossibile. Nono sic. Si eternitas esset aliquid z esset mensura tunc oporteret q̄ esset numerus substantie eterne. red eternitas non potest esse numerꝰ. ergo non est mensura. Maiꝛ probatur a simili. quia hoc modo tempꝰ est mensura motus. quia est numerꝰ eius z nunc est mensura temꝑis. quia est numerꝰ eius. Minoꝛ probat. quia indiuisibile eodem modo manēs non numerat. similr idē uisibile eodem modo manēs non numerat. sed eternitas est indiuisibilis z substātia eterna z diuina indiuisibilis est. ergo eternitas non est numerꝰ substātie eterne. Maiꝛ illius prosyllogismi probat. quia vnitas nō numerat nisi sit in aggregatōne. z similiter nunc non numerat nisi sit cum priori z posteriori Decimo sic. Mensure diuersificantur ſm diuersitatē mensuratoꝝ. sed mensurata sunt solum in duplici differentia. ergo sunt solū due mensure. Minoꝛ ꝓbat. q̄ oīe ens est mobile vel imobile. z sic oīa mobilia mouēt tpe. z oīa imobilia eternitate. g̃ eternitas nō ē mēsura ab his distincta. ¶ Jn oppositū ꝑmi q̄sti ē Auicēna z doctoꝛ magnꝰ. z silr in oppositū sēti est Boeciꝰ z doctoꝛ magnꝰ in tractatu q̄rto quem addidit huic q̄rto phȳsicoꝝ de illis tribꝰ mensuris.

Maior. Est motus in natura sine aīa .quez tempus ꝓseqūtur vt subiectū sua ꝓpria passio Minor Dicitur ꝺenicz tempus numerus.in collectōe vnitatum partiū motus acceptus.nō tm̄ formalis aut materialis.sed vtroz mō noiatur inter hos quasi medius Conclusio Igit̄ inco ̄uenies est eoz sententia qui dicūt ꝑter aīam tps solū existere in.potētia.

¶ Prima ꝓpō ꝓz quo ad ꝑmā eius partē. qz motus est actus essentialis nature.sed natura est in re ꝑfecta sine aīa.igit̄ z motus.sufficit em̄ ad existētiā motus q̄ sit mouens mobile z forma fluens.que oīa sunt absq; aīa. Nō em̄ est aīa causa rerū.sed solū hz notitiā de rebz causatis.z sic cognoscit motū.z nō causat motū nisi motū aialem in suo corpore. Secda pars maioris patz ex p̄cedentibz

¶ Secda ꝓpō z minor pz ex dictis in textu. z circa ꝑmā q̄stionē.qz nō est tēpus numerus simplr̄ qui est actualiter discreto z.sed est numerus partiū motus q̄ sunt actualiter ꝓtinue ad inuicem.z sic incōtum tēpus applicat̄ motui sicut materie ip̄m est numerus nūerans siue formalis. Incōtum vero ille vnitates accipiūtur in determinato genere.sic tēpus est nūerus nūeratus seu materialis . qz numerat.id est in rōne nūeri causatur a motu.qz tm̄ ꝑmū horum est ei substātiale.z scdm accidētale.sicut etiā ylna incōtum hmōi substātialr̄ est mēsura z accidit ei esse quod dā mēsuratū incōtum hz q̄titatem.ideo in definitōe eius nō ꝺr̄ q̄ sit numeratū.sed q̄ sit nūerus. z hoc intelligēdū est de nūero formali. Est ergo tēpus nūerus nūerat⁹ efficienter a ꝓtib⁹ mot⁹.z nūerus formalis seu quo nūeram⁹ eas.vel ꝑm quā nūerabiles sunt. Efficienter aūt nūerari est numez ꝓstitui. Et sic quodā mō ꝓcꝛdari ꝑt modus loquēdi Aristotelis q̄ñcz vocātis tēpus numez numeratum.q̄ñcz nūerū quo nūeramus Est etiā nūerus nūerat⁹ ab aīa.z est numer⁹ nūerans in aīa incōtum intentio numeri est in aīa.aīa aūt solus numerat cognitiue .hoc est cognoscendo numez.nō aūt numez facit. ¶ Conclusio ꝓz etiā ex p̄dictis.qz illi ponūt tēpus ꝑter aīam esse solum in potētia.qz nūerus est q̄ ex'momētoz aggregatōe causatur.illā aūt ꝯgregatōam sola aīa facit.qđ falsum est. Cuius rōnem assignat Albertus.qz aīa nuncz nūerat aliq̄d nisi sit in ipso p̄ncipiū numeri qđ accipitur a rebz ip̄is.res aūt illa nō est nisi materia numerabilis.q̄ ꝓz ex eo q̄ aīa q̄ñ numerat vno denario numero canes z boues sunt canes z boues nūerata.z aliq̄d qđ est spēs nūeri ponit aliquid circa canes z boues.z nō ipsa aīa. Unde ad nūcrare tria exigūtur.scz materia nūerata.nūerus formalis.z aīa efficiēter z non formal⁹ nūerans. ergo si non sit aīa adhuc numerus est ꝑm esse formale z ꝑm numerū numeratum. Ex quo patz duplex quo numeratur .scilicz quo numerat efficiēter.z quo numerat formaliter.nō ergo ꝑm potentiam est solū numerus nō existēte anima.sed etiā ꝑm habitualē formā discretōnis rerū numerataz. z hoc modo penitus est tēpus extra animā Et cū ad esse rei nō exigatur nisi forma z materia nō exigitur anima ad esse tēporis in seipso.sed anima actōne numerantis ponit z causat temporis deprehensionem.z quo ad hunc actum non est tēpus extra animā. Que aūt sunt entitas temporis propter q̄ sit ab omnibus alijs entitas eius distincta declarat Albertus capitulo sexto.exemplo tali Ponamus duos cē motus in spacio inequales z etiam inequales in motu. eo q̄ vn⁹ est velocior.z alius tardior.z tamen ꝙueniant simul ad suos fines.tunc in vtroq; est potestas extens ad actum que cōpletur i termino motus.z hec citius est ad medietatem. z ad medietatem illius medietatis.z iterū ad medietatem illius.ita q̄ continue facultas diuiditur ꝑ ꝫ spacij diuisionem Et eodem modo est in secundo motu. z quia illa potestas sic est diuisibilis.z omne diuisibile est quantum.ergo illa potestas sic extens ad actū est quantitas. Cum aūt illi duo motus sint equales vt positum est in illa potestate siue in extru illius potestatis ad actum.tūc erūt equales in quadam quantitate.aut ergo illa quantitas est spacium.aut motus aut tempus.aut mobile.quia nō possunt hic plura considerari.sed constat q̄ non spacium.quia in illo positū est eos esse inequales. Etiā non in motu.qz positū est q̄ sint inequales taz in tēpore ꝺctis q; in velocitate z tarditate.Etiā nō ꝓcingit hoc ex mobilib⁹.quia inequalia mobilia equaliter sic explēt partes spacij q̄ quod mouētur frequenter. Relinquitur ergo q̄ ista equalitas sit tēporis. Est autez ista equalitas in numero partiū motus expletaruz in partibus spacij equaliter.ergo est tempus huiusmodi numerus. Unde multa inconuenientia sequūtur ad positionē ponentium tempus sine aīa solū esse in potentia Primū q̄ motus nō esset in rerum natura sine anima.qz prius z posterius sunt in oīmi motu. ꝫ nō nisi ab aīa ꝓparāte. Scdm q̄ q̄titas ꝓtinua essz in aīa.z sic aīa est quāta.z nō simplex.Tertiū q̄ deberet tempus ꝺici passio aīe z non passio motus. Quartum q̄ tempus non respiceret plus vnū motum q; aliū.eo q̄ equaliter numerat oīes motus. Quintū.cū tempus sit in motu z in anima.oporteret motū celi esse in anima. Et multa alia inco ̄uenientia sequerentur.nec mirum.qz vno inco ̄uenienti dato plura sequūtur

Maior. Eternitas ꝓpriissime dicta.est primi immutabilis interminabilisq; esse mensura.z sibi adequata. Minor. Ab hac due profluunt mensure alie.euiternitas scz z tempus causaliter subordinate

Conclusio. Igitur quemadmodū mobilia distāt ab immobilibus.ita ab eternitate z euiternitate distinguitur ipsum tempus.

¶ Pro declaratione maioris est notandum ꝑm Albertū.q̄ eternitas est multis modis dicta. Primus z propriissimus est. q̄ eternitas est spacium sine z principio cadens.non habens in se prius z posterius. nec aliquid successionis.eo q̄ mensurat id quod stat vno modo nihil amittens in ꝑterito.z nihil acquirēs in futuro.z hoc mō est hic sermo de ipsa. Secundo modo dicitur minus proprie spacium rei incōmutabilis ꝑm omnem speciem mutationis.licet habeat principium in esse.z hoc modo necessaria dicuntur eterna z impossibilia.ideo necessaria z impossibilia non sunt in tēpore.sicut diameter cē assimiter.z diameter est simeter.quia vnum horum semper fuit.est.z erit verum.alterum vero semper fuit.est.z erit falsum Et hoc est sic de necessarijs z impossibilibus simplicit̄r .non aūt de necessarijs z impossibilib⁹ per accidens.que ꝑm ipsam recipiūt variationez.z illa de cā cadūt sub tēpore.z in hoc sensu peripatheticī mentionē fecerunt de eternitate. Tertio mō ꝺr eternitas imꝓprijssime spaciuz variatum q̄ñ habet principiū z finem.tamen z sub illo modo continetur modus quo adhuc minus ꝓprie ꝺr eternitas spacium habens principiū z nō finem.z vtroq; illorum modoz mūdus a ꝑbis quibusdam dicit̄ eternus.cum tamen absq;

dubio tꝑalis sit. eo ꝙ corꝑa que in ipso sunt mouentur ⁊ mutantꝫ q̄ mutatio hꝫ ꝑus ⁊ posterꝰ. ⁊ ideo si per impossibile poneret nō habere ꝓncipiū ⁊ finē. tū adhuc tēporalis esset. cū motus eius mensurentur tēpore. ⁊ mobilia eius numerētur nūc tēporis. Aliq̄ dꝫ eternitas nō spacium alicuius esse vel substātie absoluturꝫ siue habeat esse stans simul siue in successione. sed portꝰ delectatio ⁊ possessio vite intellectualis. q̄ est in tali substātia eterna. eo ꝙ vite possessio q̄ est sil' ⁊ non succedit abstrahit a ꝛpis successione et imutabilitate Et sic dꝫ in maiori eternitas ꝓprissime dicta. ad excludendū modos alios. ꝙ aūt ista sit mensura ꝑmi esse qđ est imutabile ⁊ interminabile ꝓz ex definitione eternitatis ꝓprissime dicte. que ꝑm Gilbertū porretanuꝫ hec est Eternitas est mora ꝓtinua nō intersecta. Sed Isa ac pꝫus definit eam. ꝙ est spaciū ꝓtinuū nō intersectum. Quādo aūt dꝫ mora. non intelligit ꝙ sit mora tēporis vel momenti tēporis cursus alicuius. sed vocatur mora ꝑmanentia indeficiens. ⁊ hec eadē mora dicitur spaciuꝫ ꝑm ꝙ ambit totū esse indeficiens. Dicit etiā spaciū ꝓtinuū. non ideo ꝙ habeat partes sicut quātitas ꝓtinua. sed ꝙ nūq̄ deest. nec defuit. nec deerit vnq̄ stans semp incōmutabiliter in seipa. Intersectuꝫ vero dꝫ qđ habet partes diuisas ⁊ abcisas sicut tēpus. cuius prior pars ꝓtererijt. ⁊ non est futura. ⁊ adhuc expectatur ⁊ nō est. id aūt q̄ de ipo est accipere quietum indiuisibile ꝓsens nunc est quod instat Sic aūt nō est eternitas. sed potius nihil amittit in toto ꝓterito. eo ꝙ ipa est mensura rei ꝑ omnē modū imutabilis et nihil acquirit in futurū. eo ꝙ ipa est mēsura eius. quod nullo mō est in potentia. ⁊ tota ipa est stans ꝓsentialiter. ꝓter qđ dꝫ Boetius. ꝙ nūc stans ⁊ nō mouens se facit eternitatē Sed ꝓtra. verba preteriti ⁊ futuri tēporis dicūtur de deo eterno. q̄ nō aliq̄d amittit in ꝓterito. ⁊ acq̄rit in futuro Solo Alberti ꝙ eternitati q̄ dicit moram in se indeficientē accidit cū ꝓparatur ad partes ꝛpis nūq̄ defuisse in ꝓterito. ⁊ ꝙ nūq̄ deerit in futuro. ⁊ hāc ꝓcomitantiam eternitatis ad partes tēporis ex eius indeficiētia causaram dicunt verba ꝓteriti ⁊ futuri tēporis q̄ de rebꝫ eternis dicūtur. Et ideo ꝑma ⁊ incōmutablis substantia fuit. eo ꝙ nūq̄ defuit in aliquo ꝓterito. ⁊ erit. eo ꝙ nunq̄ deerit in aliquo futuro. Et hec est causa. quare Augustinus dꝫ. ꝙ vera eternitas nihil aliud est q̄ vera incōmutabilitas. Propter hoc Boetius ꝓsiderās eternitatē in eterno ḋnto de ꝓsolatōe pꝫie. ꝑsa sexta. sic eam definit. Eternitas est interminabilis vite tota simul ⁊ ꝑfecta possessio que definitio datur ꝑ negatiōez ideo. qz eternitas simplex est indiuisibilis. ⁊ simplicia cognoscimus ꝑ abnegatōem ꝓpositoꝝ. ⁊ indiuisibilia ꝑ abnegatōem partiū. ⁊ ideo dꝫ interminabilis. Ūñ interminabile dꝫ in cuius duratōne nō est finis nec ꝓncipiuꝫ. dicit aūt vite iō. qz duratio quo ad nos magis refertur ad operatōem q̄ ad esse. Dicitur aut tota simul. ad excludendū tempus. nec dꝫ tota quasi habeat partes. sed qz nihil sui est extra ipsam Et dꝫ ꝑfecta eo ꝙ ipsum eternū est perfectuꝫ in esse. posse. ⁊ operari. q̄ omnia simul habet. Et dicitur possessio. qz illud dꝫ proprie possessum quo aliquis vtitur ad nutū suū. ⁊ qđ ab eo nō auferetur. Sic est de eterno ⁊ vita eiꝰ. qz vitā habet a nullo alio dependentē que ab eo auferri nō potest. ⁊ ideo deꝰ dꝫ dicit per seipsum. Qꝫ aūt sit mensura adequata talis esse primi ⁊ incōmutabilis patz. qz sicut dictum est eternitas immutabilitatem ꝓsequitur. sed est solū vnū incōmutabile ens. scz primū ens. eo ꝙ omnia preter ipsum ꝓmuꝫ habent ens participatum. in signum cuius aliqua dicunt eterna que non sunt ipsum primū. sed non nisi incꝫtuꝫ ab ipso primo quādam immutabilitatem participant.

¶ Secūda propositio patz per Albertum quarto physicorū. tractatu de eternitate. capitulo tercio. vbi dicit. ꝙ euū est spacium eorum quorum esse stabile est. licet vices habeant in potentias ⁊ operatiōibꝫ. sicut intelligere ⁊ velle. Et ratio est quare sic habēt vices. quia illa que sunt ab eo quod vno modo permanet deficiūt ab illo ꝓpter distare ab ipso primo. Oportꝫ em̄ ꝙ eis aliquid potētie admisceatur. non ineſſe. sed tamen in posse ⁊ agere. ⁊ ideo etiam mora ⁊ spacium adiacens eis per moduꝫ mensure est sub eternitate. et sub his ꝓpter admixtionē potentie ad esse erūt generabilia ⁊ tempus. qz tempus est quod in generatione ⁊ corꝛuptōne metitur. ⁊ hoc est qđ Boetius in tercio de ꝓsolatiōe pꝫie. metro nō. O qui perpetua mūdum rōne gubernas Terrarū celiq̄ fator qui tempus ab euo. Ire iubes stabilisq̄ manens das cuncta moueri. ⁊ sic infert Albertus. ꝙ sub eternitate est mora eui. ⁊ sub euo mora tēporis ꝓpter plus ⁊ plus distare a primo. sicut euiternū est sub eterno. ⁊ temporale sub euiterno. Comparatur ergo eternitas ad euiternitatem seu euū. sicut causa exemplaris eius. eo ꝙ imitatur eternitatem incꝫtum posset. sicut ⁊ euiternū imitatur eternū. Et huius exemplū dicit esse Boetius in illo quod est semper. ⁊ in illo quod frequenter. ⁊ in eo qđ raro est quo semp posterius imitat ꝑus. sic id qđ frequenter est stat sub eo qđ semp est. ⁊ deficit ab eo. ⁊ siliter id qđ raro est sub eo qđ est frequenter. et hoc dictuꝫ est in 2do physicoꝝ. vbi tractabat de causis per accidens. fortuna scz ⁊ casu. Ex hoc etiā sequitur ꝙ cum eternitas exemplar sit eui ⁊ tēporis. ꝙ cuiuscūq̄ mensura est tēpus illius etiā eternitas ⁊ euū mēsura est. sed nō adequata. sed excellēs ⁊ ipm esse ⁊ motā tēporaliū ⁊ cuiuscūq̄ est mensura euū. illius etiā eiusdē mēsura est eternitas excellens tū ⁊ non adequata ipsi esse euiterno ꝝ ⁊ motis. si nō ꝙuertitur. eterna em̄ nec euo nec tēpore mēsurant. nec sicut mensura adequata ad esse ⁊ motā. nec sicut mensura non adequata. Et dꝫ mēsura adequari ad esse hoc modo quo dictū est in textu motū tēpore mensurari ⁊ ipm ⁊ esse eius. qz esse suū est successiuū. Hec aūt ꝓparatio significatur cū dicitur. quādo motus est deus est. ⁊ intelligentia ē. tūc em̄ notatur quando eternitatis cuius exemplatuꝫ est quādo eui ⁊ tēporis. Ideo patz ꝙ eternitas est mensura q̄dam euiternoꝝ ⁊ tꝑaliū. Ūñ dꝫ Albertus in ꝓncipio capituli tercij ꝑmoiati tractatus. ꝙ eternitas ad eterna se hꝫ tripl'r. ad ea em̄ q̄ sunt vere eterna. sicut illa q̄ ꝑm ee posse ⁊ opari sunt sil' ⁊ ad ꝛe incōmutabilia se hꝫ eternitas sicut mēsura adeq̄ta. sicut ⁊ tps se hꝫ vt mensura adeq̄ta ad ea quoꝝ hoꝝ nihil est simul. ⁊ quoꝝ nihil est incōmutabile. Et euū ad ea q̄ꝝ ee ē simul. scz posse ⁊ agere sicut intelligere velle ⁊c. nō stꝫ sil' est ꝓpria mēsura ⁊ adeq̄ta. qz licet tps tēporali in ꝫ adeq̄tur ꝙ est mēsura egredientis de potentia sicut ⁊ ipm est potētie ꝑmixtum. Et euū est mēsura in hoc adequata euiterno. qz sicut euiterna ꝑm ꝙ sunt stant simul. in suo aūt posse ⁊ agere nō sunt simul. sed acq̄runt ꝑfectiones quas nō habuerūt. ⁊ euū est mēsura que ꝑm q̄d simul est ⁊ ꝑm q̄d nō simul. Ita eternitas est mensura ꝓportionabil'r adeq̄ta eterno. qz sicut eternū totū ē sil' in ee posse ⁊ suo ꝓnaturali agere. qđ ē intelligere ⁊ velle. ita eternitas est mēsura q̄ est tota sil' ⁊ ꝑfecta. ⁊ qz eternū est ꝓncipiū oim alioꝝ ⁊ euiterna sunt ꝓncipia gñabiliū corꝛuptibiliū ꝑ motū celi. seq̄tur etiā ꝙ ꝓncipiū eui ē eternitas ⁊ euū ꝛpis. ⁊ sic ptz qūo sunt causaliter hꝫ emēsure subordinate

Exista etiã ꝓparatõe ꝑz declaratio solutõnis vnius argumenti in maioris ꝓ̄nis declaratõe soluti. videlz ꝙ non ꝓtingit eternitatez diuidi per se. sed per accñs. ꝓtingit eñ pãrtes in ea notari non que sunt eius. sed tpis qõ est subca. sicut õz mille annis fuisse deus. z ꝙ anni sui nõ deficiẽt. nõ ꝙ sit suus annus mensis. aut dies. sed qz nõ deficit in decursu temporis. qõ est sub eternitate eius. ¶ Ad conclusio ꝑz ex premissis. qz mensura distinguitur ꝑm diuersitatem mensuratorũ. z qz est quoddã simpliciter immobile. eo ꝙ est simplex z purissimus actus. z hoc mensuratur eternitate. Alia sunt simplr mobilia. que quãdoq̃ sñt et quãdoq̃ non sunt. z illoz nec esse nec posse nec agere simul sunt. z illoz mensura est tempus. qõ est numerus motꝰ ꝑm prius z posterius. Alia sunt medio modo se habentia que sunt stãtia z immobilia quo ad esse. eñ nõ sunt simul quo ad posse z agere. sicut intelligentie z corpora celestia ꝑm substantiã accepta. z illa mensurantur eternitate Nec est approbanda sufficiẽtia qua dicit ꝙ id qõ nec habet ꝓncipiũ nec finem est eternũ. z euiternũ qõ habet ꝓncipium sed nõ finẽ. Temporalia vero que habẽt principiũ z finez qz sicut prius dictũ est ꝑm Albertũ. et õz hoc idẽ Boetius libro q̃nto de ꝯsolatõne. prosa sexta. ꝙ si per impossibile ponatur sicut q̃daz pñi ponũt mũdũ nõ habere ꝓncipium nec finẽ adhuc esset temporalis Sed ꝓtra dictam ꝯclusionẽ diceret aliqs. Sicut se habet primus motus ad omnẽ aliũ motũ. ita se habet ꝓmũ esse ad oñe esse cuiuscũ qz entis. sed mensura primi motus est mensura cuiuslibet alterius motus. vt dictũ est in textu. ergo mensura primi esse que est eternitas est mensura omnis esse. sed mensura esse rerũ generabiliũ z corruptibiliũ est tẽpus. ergo tẽpus est eternitas vel aliqd eternitatis. z per ꝯsequens non est tẽpus mensura distincta Solo patz ex declaratõne minoris. qz tẽpus est exemplatũ ab eternitate z temporalia sunt in eternitate sicut in mensura excellẽti mõ ꝓ̄us expsso

Ad rationes Ante oppositũ factas. Ad primã dõm est. ꝙ non queritur an dependeat ab aia nobili de qua assumitur in argumento sed questio mouetur de aia nostra. vt patz in textu Ad secũdam patz solo ex declaratõe ꝯclusionis primi discursus. qz nõ existente anima adhuc est numerus ꝑm esse formale z ꝑm numerũ numeratũ. Et ad ꝓbatiõem minoris dõm. ꝙ illa prius est i mobili q̃ in anima. quãdo est i motu ipsum mobile qui est ꝯtinua situs renouatio. nõ est eñ mobile hic z ibi stans. sed ꝯtinue fluens. z ideo fluxus ille realis realiter exerit tẽpus. nec oportz ꝙ ꝓ̄us z posterius simul sint. cũ sint pãrtes totius successiui. nec sequitur ꝙ tempus nõ sit nisi momenta. sed tempus ꝯtinuũ est inter momenta. sicut z motus inter quelibet duo puncta accepta in spacio ꝯtinuus est. Ad terciã dõm est. ꝙ tẽpus non est in ꝑmo motu ꝑm ꝙ est expansus in toto celo. sed pro vt in ipo ꝑm naturã aliquid est a quo incipit motꝰ z aliquid ꝑ qõ regirat motus. hec aũt sunt dextrũ z sinistrum distincta ab anima. sed in ipsa natura celi existentia. Ad q̃rtam respõdet Albertus dicens. hoc esse scz tps nõ esse numerũ motus aie. qz sic apud vnũ hominẽ esset tempus. et nõ esset apud alium. sed verũ est ꝙ motus anime est causa deprehensionis temporis. vt in textu dictum est Ad quintã dõm ꝑm Albertũ. ꝙ motus celi duplr deꝑhendit scz in se. z in effectu. z ꝙ in oñi motu deprehenditur sicut causa in suo effectu. licet ergo tales non deprehenderent motũ celi in seipo. tamen in aliquo motu alio a celi motu causato Ad septimã dõm. ꝙ licet prima substantia que stat in esse vno sit infinita ꝑ ñ ꝙ est sine principio z sine fine. finitissima tamen est per hoc ꝙ stat in simplici simul cuius nihil est extra ipsum. z hoc modo mora ipsius et indeficientia in esse habet mensuratõnes spacium non intersectum. vt dictum est Ad septimam dicendũ est. ꝙ diuina substantia non habet quantitatem dimensiuaz. que est quantitas corporum. habet tamen maximam sue virtutꝭ quantitatem. que se sic continet vt nunq̃ aliquid sui extra seipsam excidat vel extendatur. z hec indeficientia sui status extra seipsam mensuraz habet que vocatur eternitas

Ad octauam dõm est. negando maiorez. quia nos aliquando mensuramus quantitatem totaz per partes eiusdem. cum tamen tota quãtitas non est alia a quantitate partium suarum simul acceptarum. non ergo oportet mẽsuram differre a mẽsurato re. sed sufficit ꝙ differat a mensurato ratione. z sic licet eternitas re non distinguaꝫ a substantia eterna. tamen differt ab ea ratõne. quia alia est rõ indeficientie siue morez talis substantie in esse stante et alia ipsius substantie stantis in esse illo. primum quidem eternitas est. secũdũ vero eternum Ad nonam respondet Albertus ꝙ eternitas non numerat eo ꝙ nunc eius nec in esse nec in substantia recipit variationem. sicut habet variatõnem spacium quod est intersectum. sed alio mõ mensurat. scz per modum vnitatis stantis immobiliter. z ideo dicit in argumento cõmitti fallaciam consequentis. Etiam nũc eternitatis non differt ab ipsa eternitate nisi ꝑ rationem. quia nũc dicitur ꝑm ꝙ adiacet vni indiuisibili stãti z non admittenti aliquid in preterito nec acquirenti aliquid in futuro. Eternitas autem dicitur mansio z mora indeficientie durationis sue. Sed ꝓtra. est idem nunc eternitatis z temporis. ergo non sunt realiter distincta tẽpus z eternitas. Antecedens ꝓbatur. quia dicit Boetius. ꝙ sicut nũc fluẽs causat tps. ita nũc stans causat eternitatẽ. sed idẽ in suba est nũc stans z fluẽs sola rõne differẽs.

Ad ñ dõm ꝑm Alber. ꝙ falsuz est nũc stans z nũc fluẽs differre rõne tñ. qz nũc tpis est ꝯtinuatio preteriti z futuri. ꝯtinuatio aũt ꝯtinui aliqd est de substãtia ꝯtinui. z ergo dictũ est in textu ꝙ nũc est aliquid tẽporis. z ergo non ꝑt hoc nũc esse idẽ cũ nũc eternitatis. qz si sic tũc esset etiaz de substãtia eternitatis. z ergo õz Albertus. ꝙ nũc eternitatis diuersum est a nũc tpis z cui ꝑ subiectũ. z nũc eui a nũc tpis. z nõ tñ ꝑm rõnem Sed ꝓtra. cũ õz de ꝙ est nũc intelligẽtia est nũc. motꝰ est nũc. videl idẽ nũc denotari. q̃ illa ꝙ mẽsura ꝙ est idẽ nũc Solo alber. ista locutio ẽ notans exẽplaritatẽ aut ꝯcomitantiã. qz sicut vnũ hoꝝ triuz spacio ꝙ exẽplatur ab altero z vnũ currit sub aliquo stante mõ dicto circa declaratõem sẽde ꝙ ꝓ̄nis Ita nũc vnius eoꝝ exemplat ab altero. z vnũ eorum procedit ab alio. et ideo sicut vnitas euiterni fit ab vnitate eterni. z vnitas tẽporis ab vnitate ꝑma euiterni. ita nũc vnꝰ fluit a nũc alteriꝰ. z illud qõ est magis simplex est exẽplans z faciẽs. z id qõ est magis diuisibile est exẽplatũ z factũ Ad decimã dõm. ꝙ mobile õz duplr. vt visuz est in declaratõe ꝑpositionũ. vñ oia q̃ sub eterno stãt ꝓticipãt bonitates huiꝰ nobilissimi entis stãtis i seipo. sz nõ nisi ꝑ motũ aliquẽ. aut q̃ est motꝰ solꝰ intellectꝰ. q ẽ actꝰ pfectꝰ z nõ pmixtꝰ ponẽ. tũc ẽ mẽsura eoꝝ euũ. si ãt motꝰ ille ẽ actꝰ ipfectꝰ sicut ẽ motus corpoꝝ. tũc mẽsura eoꝝ ẽ tps Sz contra. corpa celestia q̃ ad subaz dicũt eterna z sñr itelligẽtie z̃. Sonꝰ partitur i dictis. qz vt õz Al. qz eternitas ꝓpñ ad id qõ ẽ ꝑ eternũ sicut mẽsura adeqta. z ñ oio imobile. ꝓpñ etiã eternitas

ad ea que p̄ participatōem solum eterna dicūtur, sicut angeli ⁊ intelligentie cū ꝓtēplant vere eternū ⁊ bonitate sua sibi influente imutabilia efficiūtur. ⁊ si quā habent mutabilitatez illā nō exercent. ⁊ hoc mō diuine substantie in regno celesti sunt eterne. ⁊ sub illis etiaz diuini hoīes aliq̄d capientes de ꝓmplatōe eternitatis in hac vita vltra tēpus efficiūtur ⁊ nō p̄cipiūt mutatiōes tēporales. Ad silitudinē vero illius dicūtur necessaria eterna siue incōplexa vt celestia corpora sine etiā ea que habitudine ꝓplexoruz adinuicē habēt necessitatē ⁊ impossibilitatē. vt diametron esse simetron vel assimetron. vt p̄us etiam dictū est. Sūt alia que nō ꝓparant ad eternitatem per hoc q̄ participāt aliq̄d icōmutabilitatis que eternitati est ꝓpria. sed potius q̄ habent silitudinē cū illa in infinitate carentie finis. et ꝟ mō dr tēpus a q̄busdā eternū. ⁊ pene infernales dicuntur eterne. ⁊ alia que ad silitudinez hoꝝ dicūtur Et ḡ dr Alꝟtertus. q̄ triplex p̄t distingui eternū p̄ ꝓparatōem ad eternitatē. q̄ quoddā est vere eternū ⁊ vere in eternitate. sicut p̄ma substātia. q̄ est deus gloriosus ⁊ benedictus. Quedā vero sunt eterna ⁊ nō vere in eternitate, sicut sunt illa q̄ facta sunt imutabilia participatōne icōmutabilitatis. sicut dr plato de hīs que licet sint natura ꝓmutabiles. tñ volūtate deoꝝ ⁊ nobiliozꝝ eius bonitatū participatōe stꝫ manentes icōmutabiles. Hec tñ nō vere dicūtur in eternitate, q̄ eternitas nō est ꝓpria mensura ꝑmanentie eorum Quedā vero nec vere eterna sunt, nec vere in eternitate. ſz sunt silia ſm q̄d etermis, sicut temporalia hūtia successionē sine fine. sic̄ motꝰ eternꝰ dr ab hīs q̄ ponūt mūdū eternū

Et tantū de quarto phȳsicoꝝ

TRansmutat aūt trāsmutans oīne. Aliud q̄dem ſm accidens. vt cū dicimus musicuz ambulare. q̄ñ cui accidit musicuz esse. hoc q̄dem ambulat. hoc aūt in quo aliquid huiusmodi est mutari. ⁊ simpl'r dr mutari. vt quecunq̄ dicūtur ſm partes. sanatur em̄ corpꝰ. q̄ oculus aut thorax. hec aūt partes totius corporis sunt. Est etiā aliq̄d q̄ neq̄ ſm accidēs mouetur. neq̄ in eo, q̄ aliquid ipius. sed in eo q̄ ipsum mouetur primum. Et hoc est ſm seip̄m mobile. ſm aūt aliū motū ⁊ alium alterū est. vt alterabile ⁊ alteratōnis sanabile. et calefactibile alterum

¶ Iste est q̄ntꝰ liber phȳsicoꝝ Aristo. in q̄ determinat de ꝓtibꝰ subiectiuis ip̄ius motus. Et diuidit in tres tractatꝰ. In p̄mo determinat de diuisione motus assignādo spēs. In ſcō do de vnitate. In tercio de motuū ꝓtrarietate Primꝰ diuidit in tria capla. In primo distinguit motū p̄ se a motu p̄ accīs. In ſcō assignat spēs mutatōis ꝓprie dicte. In tercio spēs motꝰ inq̄rit p̄ hoc q̄ ostēdit ad q̄ p̄dicamenta sit motꝰ. Primū capl'm diuidit in duas ptes p̄ncipales. In p̄ma diuidit motuz penes p̄ se ⁊ p̄ accīs. In ſcō elicit mēbꝝ de quo erit ad ꝓpositū ⁊ in hoc libro determinādū. Prima ps diuidit in tres ꝓticulas. In p̄ma diuidit motū ex pte mobilis. In ſcā facit hoc ex pte mouentis. In tercia ex pte termini ad quē. Quātū ad p̄muz dr. Oīne q̄ trāsmutat hoc aliquo triū istoꝝ modoꝝ trāsmutat. videlz aut ſm accīs. ita q̄ ip̄m nūq̄ p̄t p̄ se transmutari aut moueri p̄ se. sed accidit ei q̄ p̄ se mouet. sicut musicū ambulat, q̄z musica accidit hoi q̄ ambulat. Aut ſcō dr moueri ḡra ptis q̄ q̄dē p̄ se nō mouet sed in toto sicut sortes dr sanari q̄z thorax vl oculi eius sanantur q̄ trīa ſtz partes totius. Aut tercio ꝓuenit motus alicui non in eo q̄ ſm accīs pure moueat. neq̄ in eo q̄ ꝑs ipsius aliq̄ moueat. sed potiꝰ in eo q̄ ip̄mmet mouet p̄muz. hoc est p̄ se. ⁊ sic dr aliq̄d mobile vel moueri ſm seip̄m. sicut dicimꝰ infirmū sanari. ⁊ graue moueri deorsum. Et subdit phȳs diuisionē mobilis p̄ se dicēs. q̄ id q̄d mouet per se, aliud mouet vno motu, aliud alio. vt alterabile p̄ se. aliud est ab eo q̄d mouet ſm locū. licet forte p̄ accidēs sint idē. Et in motu vnius p̄dicamēti aliud est mobile ſm diuersas spēs spēialissimas motꝰ. sicut est in alteratōe. aliud em̄ alterabile est p̄ se sanabile. aliud p̄ se calefactibile ⁊c.

Est autem ⁊ in mouēte sil'iter. aliud q̄dem em̄ ſm accidens mouet. aliud vero ſm partem in eo q̄ huius aliqua. aliud vero per seip̄m p̄mū. vt medicus q̄ dem sanat. manus aūt p̄cutit.

In hac ſcā parte distinguit motū ex pte mouētis dicens. q̄ sicut aliq̄d dr tripl'r mobile. scilz p̄ accidens. ſm partem ⁊ p̄ se. Ita similiter dr tripl'r mouens ipsuz. Conuentiū em̄ aliud mouet ſm accidens. vt cū medicus edificat. aliud ſm partez. in eo q̄ aliqua pars mouet. sicut homo percutit cuz manus eius percutit. Aliud vero mouet p̄ seip̄m p̄mū. hoc est essentialiter. vt medicꝰ p̄ se sanat

Oīñ aūt est aliq̄d mouens p̄mū. est aūt ⁊ aliquid q̄d mouetur adhuc in quo tēpus Et p̄ter hec ex quo ⁊ in q̄d. oīnis em̄ motus a quodā est in q̄ddā

In hac tercia parte distinguit motum ex parte termini ad quem. Et subdiuiditur in duo membra. In primo premittit que sint requisita ad motum. In secunda facit quod dictum est. In primo iterum duo facit. Primo enumerat ad motum requisita. Secūdo quedam ex eis ab inuicem distinguit. Quantum ad primum dicit q̄ q̄n q̄ circūstant motum. ſcz mouens. mobile. tempus in quo est motus. et illud ex quo est motus. id est terminꝰ a quo et id in quod est motus. id est terminꝰ ad quem. eo q̄ oīs motus est ex quodā in quoddam

Alterū em̄ est q̄d p̄mū mouetur ⁊ in q̄d mouet ⁊ ex quo. vt lignū ⁊ calidū ⁊ frigidū. Duoruz aūt aliud q̄d mobile est. aliud vero in q̄d. aliud ex quo. Motus aūt manifestū. q̄ in ligno nō in specie est. neq̄ em̄ mouet. neq̄ mouetur spēs aut locus. aut quātum hoc. sed est mouens q̄d mouet in id q̄d mouetur.

Hic declarat quedam ex illis distingui ab inuicem dicens. Illud quod mouetur est alterum ab eo ex quo mouetur. ⁊ in quod mouetur. sicut lignuz est quod mouetur. frigidum ⁊ calidum sunt id ex quo et in quod lignuz mouetur quādo calefit. Ex quo patz q̄ motus calefactōnis est in ligno. ⁊ nō in forma seu specie. Species em̄ seu forma neq̄ mouet neq̄ mouetur ſm q̄ ipsa est finis motus. siue id in quod est motus. siue illud sit forma substātialis. siue qualitas siue locus. siue q̄ntitas. q̄z ſm q̄ stz terminī nō mouent nec mouētur

Magis aūt in quod q̄ ex quo mouet denominatur mutatio. Uñ corruptio in nō esse mutatio est q̄uis ex esse mutet quod corrūpitur. Et ḡnatio in esse q̄uis ex non esse.

Hic cõparat terminos motus ad inuicem. Et duo facit. Primo qđ dictũ est. Scđo remouet quãdã dubitationẽ. Quãtum ad ꝑmũ q motus magis denoiatur a termino ad quẽ ꝙ a termino a quo. ꝓbat exẽplariter. qz corruptio đz mutatio in nõ esse ꝙ illud qđ corrũpitur mutetur ex esse Et generatio denominaf ab esse in qđ est. non obstãre q est mutatio ex nõ esse Rõnem aũt huius ponit Albertus extra textũ. qz terminus a quo in motu abiicit. ideo motũ nec informat nec denoiat. Id aũt in qđ est motus acq̃rit. z ideo informat motũ z denoiat ipm.

Q̃ qđez igitur motus sit dictũ est ꝑus. species autem z locus z passiones in que mouẽtur ĩmobilia sũt vt scia z color. Et dubitabit aliq̃s si passiones mot⁹ sunt. albedo aũt z passio est. Erit em̃ in motu mutatio. z fortassis nõ est albedo motus. sed albatio

Hic ꝑhus mouet z soluit dubitatõnem dicens. Quid sit motus dictũ est. scz in tercio physicoꝝ. dictũ etiaz est in ꝑsenti capło. q spẽs passionis z locus in que est mot⁹ sint immobilia. sicut color. scientia. z hmõi. posset aliq̃s dubitare vtrũ tũc passiones z passibiles qualitates sint motus. sicut albedo que est passio corpoꝝ albo ꝝ. Quã soluit dicẽs. q albedo non est fortassis motus. sed albatio. ꝓbat qz si albedo essz muratio. tũc mutatio esset in muratõnem qz in albedinez. que ponit esse mutatio. quod inferius probabitur esse impossibile.

Est autẽ z in illis. z qđ est fm accidẽs. z qđ est fm partẽ. z fm aliud. z qđ ꝑmo est. z nõ fm aliud. vt id qđ fit albũ in id qđ intelligit mutaf fm accidẽs. Colori em̃ accidit intelligi. in colorẽ aũt qz pars albũ colozis est. z in europaz. qz pars europe athene sunt. in albũ aũt colorẽ ꝙ se. Quo q̃dem igit ꝙ se mouetur. z quo fm accns. z quo fm aliud aliq̃d. z quo ipsum ꝑ mũ in mouẽti. z in eo qđ mouef manifestum est. z q motus non in specie. sed in eo q mouetur z mobili fm actum sit.

In hoc scđo mẽbro tercie particule ꝑme ptis. ꝓbat ꝓ positũ quo scz motus distinguit ex pte termini ad quẽ. dicens. q aliq̃d triplr đz moueri in aliud. Primo mõ fm accidens Exẽplũ. sicut qñ aliq̃d mouef in albũ tũc đz moueri in illud qđ intelligitur ꝙ accns. qz accidit albo in qđ aliq̃d mouef qđ intelligaf Scđo đz aliq̃d moueri in aliud fm ptẽ. sicut si illud qđ mouef in albũ dicaf moueri in colorẽ fm ptẽ. qz albũ est pars coloris. Et in loci mutatõne aliq̃d đz moueri in europam. qz mouef in athenas. q̃ sunt pars europe. z aliq̃d đz moueri in germaniam. qz mouef in coloniã. que est pars germanie. Per se aũt đz aliq̃d moueri in albũ Tũc epilogat ꝑbs q̃ dicta sunt. vt ꝑz in textu

Scđm q̃dez igitur accidẽs mutatio dimittaf. In oĩb⁹ em̃ est z semꝑ z omniũ. que vero nõ fm accns est. nõ in oĩb⁹ est. sed in ꝓtrarijs z medijs. z in contradictione. Huius aũt fides ex inductõne est. ex medio aũt mutaf. vtiq̃ em̃ ipo sicut qđ est ꝓtrarium ad vtrũq̃z. Est em̃ quodãmodo mediũ vltima. vnde et hoc ad illa. z illa ad hoc quodãmõ dicuntur ꝓtraria vt vox media. grauis ad vltimam. subtilis ad extremã. z fuscũ albũ ad nigrũ. z nigrũ ad albũ

In hac secũda parte principali ostendit de quo membro diuisionis sit ad ꝓpositum determinandum dicens q mutatio fm accidens dimittenda est. qz in oĩbus generib⁹ est. z est semper. eo q infinitas habet causas. z ꝓtinue est. qz vna earũ terminatur ad aliam. Illa vero que non est fm accidens. sed est per se nõ est in oĩb⁹ generib⁹ nec in omnib⁹ speciebꝫ generũ. sed in ꝓtrarijs z in medijs. z in ꝓtradictione. Probat inductiue. qz generatio. corꝛuptio. alteratio hoc mõ habent fieri. Probat per locuz a minori qz motus qui fit ex medio sit ex ꝓtrarijs. ergo z oĩs motus. Probat antecedẽs. qz vtimur medio tanq̃ eo qđ est ꝓtrarium ad vtrũq̃ extremũ. Probat. qz medium est q̃dãmodo vltima. ideo est quodãmodo ꝓtrarium ad illa. et ipsa extrema ꝓtraria quodãmodo sunt ad ipsum. Exemplificat sicut vox media đz grauis quãdo ꝓparatur ad vltimã in subtilitate. z dicitur subtilis quãdo ꝓparatur ad vltimã in grauitate. Et siliter fuscũ đz nigrũ qñ ꝓpaf ad albũ. z qñ ꝓpaf ad nigrũ tũc đz albũ

Quoniã aũt oĩis mutatio est a quodã in quoddam. Manifestat z vtiq̃ hoc nomen. post aliud em̃ aliquid. z aliud quidem ꝑus. aliud aũt monstrat posteri⁹. z mutabit mutans quadrifarie. Aut em̃ ex subiecto in subiectum. aut ex subiecto in nõ subiectum. aut ex non subiecto in subiectum. aut ex non subiecto in nõ subiectũ. Dico autem subiectuz ex affirmatione monstratũ. Quare necesse est ex his que. dicta sunt tres esse mutationes. scz ex subiecto in subiectũ et ex subiecto in nõ subiectum. z ex nõ subiecto in subiectum. Que em̃ est ex non subiecto in nõ subiectum. nõ est mutatio. ꝓpter hoc q nõ est fm ꝓtrapositõez neq̃z em̃ ꝓtradictio. neq̃z ꝓtraria est

In hoc secundo capitulo postq̃ remouit mutationem seu motũ per accidens a sua ꝙsideratõne. prosequitur diuidendo mutatõem per se. seu motũ per se in suas species. Et qz mutatio est quoddã ꝓmune ad mutatiõem ꝓdictã z ad motũ. ideo ꝑmo diuidit mutationẽ in ꝓmuni Diuidit aũt presens capitulũ in duas partes. In prima per quãdam diuisionem inuestigat numeruz spẽz mutationis. In secũda declarat membra diuisionis. Ponẽdo q̃ numeꝝ spẽꝝ mutatõis đr. q sũt tres spẽs mutatiõis. q̃rum vna est ex subiecto in subiectũ. alia ex subiecto in nõ subiectũ. et z⁹ ex nõ subiecto i subiectũ Hãc ꝙclonẽ ponit antre finẽ ꝓnotati textus quã sic ꝓbat. Contingit solũ q̃tuor modis imaginari aliquid mutari. scilz de subiecto in subiectũ. de subiecto in nõ subiectuz. aut de nõ subiecto in subiectũ. aut de nõ subiecto in nõ subiectuz. sed fm quartum modum nõ est possibilis aliqua mutatio. ergo sunt solum tres spẽs mutatõis. Maiorez ꝓbat. qz omnis mutatio est de quodam in quoddã. Hoc em̃ manifestat nomen mutationis. qz hoc nomen mutatio. ex quo dicit transitum vnius in aliud. monstrat em̃ esse ꝑius. scilz ex quo est. et aliud posterius scilz in quod est. Quid autem intelligat per subiectum exponit dicens. q subiectuz in ꝓpositio dicitur ens affirmatiue demonstratum. Minorez ꝓbat ꝑhus ibi (Que em̃ est) qz oĩis mutatio est de opposito in oppositũ. scz de ꝓtradictorio in contradictoriuz. aut de ꝓtrario in ꝓtrariũ. Sed mutatio q̃ est de nõ subiecto in nõ subiectũ nõ est hmõi. g̃ nõ est mutatio. Minor est nota. qz nõ ens nõ opponit nõ enti

Ex non subiecto q̄dē igit̄ in subiectū mutatio ſm ꝓtradictōem generatio eſt. alia q̄dem igit̄ ſimplr̄ ſimplex. alia vero q̄dam cuiuſdā. vt ex nō albo in albuz. generatio hmōi eſt. Que vero ex nō eē ſimplr̄ in ſubſtantiā eſt. generatio ſimplex eſt ſm quā fieri z nō fieri ſimplr̄ dicimus. Que vero ex ſubiecto in nō ſubiectū corruptio eſt. Simplr̄ q̄dem que ex ſubſtātia in nō eſſe eſt. Quedā aūt eſt que eſt in oppoſitā negationem. ſicut dictū eſt in generatōe.

Jn hac ſcda parte declarat z manifeſtat ſpecies z membra diuiſionis date de mutatione p ſe. Et diuidit in duas particulas. Jn prima manifeſtat ſpēs mutatōis ꝓprie dicte. Jn ſecūda manifeſtat terciaz ſpēm mutatōnis ꝓmuniter dicte. ſcz que mutatio dicatur motus. Quātū ad p̄mū duo facit. Primo facit qđ dictū eſt. Secōo oſtēdit generatōem z corruptōem que ſunt ſpēs mutatiōis p prie dicte diſtinguī a motu. Quātū ad p̄mū ōr. q illa mutatio que eſt de nō ſubiecto in ſubiectū. q̄ opponūtur ꝓtra dictorie vocatur generatio. Et illam diuidit dicens. q duplex eſt generatio. ſcz. ſimplr̄ z ſm quid. Generatio ſm̄ q̄d eſt. que eſt generatio cuiuſdā. id eſt entis ſm quid. ſicut generatio que eſt de nō albo in albū. Generatio ſimplr̄ dicit que eſt ex nō ente ſm ſubſtantiā. id eſt que eſt de nō ſubſtantia actu in ſubſtantiā actu exiſtentem. q̄ q̄ aliq̄d ſimpliciter fieri aut nō fieri dicimus. hoc dicimus ſm ſubſtātiam. Ex quo pz q generatio accidētis eſt generatio ſm quid. ſed generatio ſubſtantie eſt generatio ſimplr̄. Deinde manifeſtat aliā ſpēm dicens. q mutatio que eſt ex ſubiecto in nō ſubiectū ōr corruptio Et eſt duplex. quedam eſt ſimplex z ſimplr̄ dicta. ſcz q̄ eſt de eſſe ſubſtantiali ad non eſſe ſubſtantiale. Alia eſt ſm quid. z eſt illa que eſt in negatōem oppoſitā illi generatōi. q̄ fuit dicta eſſe ſm q̄d. ſcz que eſt in nō eſſe accidētis ſiue ſm accīs

Si igitur qđ non eſt dicitur multiplr̄. z neq qđ eſt ſm ꝓpōnem aut diuiſionez ꝓtingit moueri. neq qđ eſt ſm potentiā ei qđ eſt ſimplr̄ ſm actum oppoſitum eſt. Hoc aūt q̄dem eñ nō albū aut non bonum. tamen contingit moueri ſm accidens. Erit eñ homo non albus

Jn hoc ſcdo pūcto p̄ulſ̄ exequatur intentū. ſcz ponendo differentiā ſpēz dictaz a motu p̄mittit vnā diſtinctionem ad ꝓpoſitū ſuū deſeruiente dicens. q non ens ōr tribus modis. Primo ōr nō ens p ꝓpoſitōem z diuiſionē. quando ꝓponūtur ea que habent diuidi. ſicut cū dico hō eſt aſinus vel chimera eſt hircoceruus. Vel q̄n diuiduntur ea q̄ habēt ꝓponi. ſicut cum ōr hō non eſt aīal. z hmōi. z talia nō entia nō ꝓtingit moueri Scdo ōr nō ens qđ nō eſt ens actu demonſtratū. ſicut ſunt oīa entia que perfecta ſunt in natura. z de quib⁹ ꝓtingit dicere vere quoniaz ſūt. z hoc eſt ens potentia materie ſolū. qđ modū oppoſitiōis habet ad id qđ eſt actu p formā. z hoc etiā non ꝓtingit moueri. Tercio mō ōr nō ens p accidēs. q̄ ſcilz nō eſt illud cuius p̄uatio f̄catur in ip̄o. ſm quā p̄uatōem ōr z f̄catur vt nō ens. ſicut nō albuz ōr nō ens. z nō bonū ōr nō ens. z h nō ens ꝓtingit moueri. vt hō eſt illo mō nō ens. puta non album. z moueri poteſt

Qđ aūt ſimplr̄ nō hoc aliq̄d eſt. hoc nullo modo ꝓtingit moueri. impoſſibile eſt eñ qđ non eſt moueri. Si aūt hoc z generatōem eſſe motū impoſſibile erit. fit eñ qđ nō eſt. ſi eñ z qđ maxime ſm accidens fit. ſed tñ verū eſt dicere qđ eſt z qđ nō eſt de eo qđ fit ſimplr̄. ſiliter aūt z q̄ſcere. hec igitur accidūt inconuenientia ſi moueak qđ nō eſt. Et ſi omne qđ mouek in loco eſt. qđ aūt nō eſt. nō ē in loco. eēt eñ alicubi

Hic exeq̄tur intentū ponendo dīſtiam inter ſpēs mutationis ꝓprie dicte z motū. Et p̄mo ꝓbat generatōnem nō eſſe motū duab⁹ rōnib⁹. Quaz p̄ma eſt. qđ non eſt impoſſibile eſt moueri. ſed qđ generatur fit z nō. eſt. ergo qđ generak nō mouek. z p conſequens generatio nō eſt motus. Dīnde ꝓbat. q licet vez ſit dicere de eo qđ fit ſm accidens q ipſum eſt. tñ de illo qđ ſimplr̄ fit z ſimplr̄ generatur nō eſt verū dicere q eſt. Subdit p̄bus q idem ꝓtingit ſi dicak nō ens ſimplr̄ q̄ſcere Hec ſunt igit̄ inconuenientia ſequētia ſi dicak nō ens moueri. Scda rō. oīne qđ mouetur eſt in loco. qđ generak nō eſt in loco. g̃ qđ generak nō mouek. z p conſequens generatio nō eſt motus

Nec iam corruptio motus eſt. contrariuz q̄dem eſt motui motus aut quies. Corruptio autem generationi ꝓtrarium eſt.

Hic ꝓbat p̄bus q etiā corruptio nō eſt motus. Et h̄ ſic. Motui nihil ꝓtrariak niſi motus aut q̄es. ſed corruptōni ꝓtrariatur generatio. que nō eſt mot⁹ ſed mutatio g̃ corruptio nō eſt motus. ſed mutatio

Quoniā aūt motus mutatio q̄dā eſt. mutatiōes aūt tres ſunt dicte. harū aūt q̄ ſunt ſm generatōnem z corruptōem nō ſunt motus. De aūt ſunt ſm ꝓtra dictionē. neceſſe eſt ex ſubiecto in ſubiectū mutatōez motū eſſe ſolū. ſubiecta aūt ꝓtraria aut media. z priuationi opponitur ꝓtrariū z monſtratur affirmatōe nudū z albū et nigrum.

Jn hac ſcda particula ſecūde partis p̄ncipālis manifeſtat terciā ſpēm mutatōis. que eſt motus ip̄e dicens. q ſola mutatio que eſt de ſubiecto in ſubiectū eſt motus. Probat. q oīnis motus eſt mutatio q̄daz. et nō ſunt niſi tres mutatōis ſpēs. quaz due. ſcz generatio z corruptio non ſunt motus. eo q ſunt ſm ꝓtradictiōez que nō hz medīū p qđ fiat motus. g̃ relinq̄tur q ſola mutatio q̄ eſt de ſubiecto in ſubiectū ſit motus. Deinde declarat quid intelligat p ſubiectū dicens. q ſubiecta dicūtur ꝓtraria aut media. z oppoſita p̄uatiue. ſicut p̄uatio z habitus. priuatio eñ in ꝓmuni ponit̄ p ꝓtrario. q affirmatiue demonſtrari p̄t. ut nudū. albū. z nigrū. q ſicut nudū ad veſtitū eſt p̄uatio affirmatiua deſignata. et cecum ad videns. ita albū ad nigrum

Si igitur p̄dicamēta diuiſa ſunt ſubſtātia z qualitate z vbi z q̄n. z adaliq̄d. z quātitate. z facere z pati neceſſe eſt tres eſſe motus quātitatis z qualitatis et ſm locū. Scdm ſubſtātiaz aūt nō eſt motus propter nullū entiū ſubſtantie ꝓtrariū eſſe. neq eſt in ad aliq̄d. ꝓtingit eñ altero mutante verū eſſe. alterū nihil mutans. Quare ſm accīs motus hoz eſt. Neq agentis neq patiētis. neq oīnis qđ mouek. aut mouentis. q nō eſt motus motus. neq generatōnis generatio. neq oīno mutationis mutatio.

¶ In hoc tercio capitulo postq̄ phūs diuisit mutatōem per se in tres spēs. ꝓsequenter inquirit diuisionē motꝰ in suas spēs. z quia motus distinguit penes terminos ad quos qui sunt alicuius predicamēti. eo q̄ motꝰ non est p̄ter res ad quas est. vt tercio phȳsicoꝝ dictū est Ideo ad distinguendū spēs motus ostendit ad q̄ p̄dicamenta sit motus. Diuidit aūt hoc cap̄lm in duas partes p̄ncipales In p̄ma ostendit ad quot z q̄ p̄dicamēta sit motus. In secūda manifestat spēs motus p̄m illa tria ad que est motus Prima pars diuidit in duo pūcta. In p̄mo ostēdit ad que non sit motꝰ In secūdo per remotōem aliorū assignat rationem quare ad illa tria sit motꝰ. Quātum ad p̄mum punctū duo facit Primo ꝓbat ad alia non esse motū. Secūdo ꝓbat vnū in ꝓbatōe suppositū. scz motꝰ non est motꝰ. Quātū ad p̄mū dicit. Si p̄dicamēta sufficienter sunt diuisa in substantiā q̄titatez q̄litatē vbi q̄n z adaliquid facere z pati. necesse est tres esse spēs motꝰ que sunt motus q̄titatis. motus qualitatis. z motꝰ ad vbi. quia solū ad illa tria est motꝰ. q aūt ad alia nō sit motus ꝓbat inductiue. p̄mo de substantia dicēs. q ad substantiā non est motꝰ. quia substantie nihil est ꝓtrariū. ergo ad substantiā non est motus. Secōo de adaliq̄d sic ꝓbat. Ad illud non est motꝰ quod p̄t de nouo acq̄ri alicui sine mutatōe facta in ipso. sed mutatōne facta solum in alio. sed adaliquid est huiusmodi. ergo ad adaliquid nō est motꝰ Dato⁹ nota. quia in eodē sunt motꝰ z terminꝰ motus. Vltimo ꝓbat. quia ꝓtingit altero relatiuorum mutato alterꝝ non esse mutatū nisi p̄m accidēs. sicut si alicui homini paries sit dexter ille paries non mutatꝰ. mutato tamē homine fit tali homini paries sinister Tercio ꝓbat q̄ etiā ad actionē z passionē nō sit motꝰ z h̄ sic. quia motꝰ non est motꝰ. neq̄ generatōis generatio. neq̄ alicuius mutatōis mutatio. q̄ ad actōem z passionē non est motꝰ Cōsequētia ꝓbatur. q agere z pati nō sunt sine motu vl mutatōe. accipiunt em̄ hic agere z pati gn̄aliter put oīe mouēs est agēs. z oīe motū est patiēs.

Primū quidem em̄ contingit dupliciter motus esse motū. aut sicut subiecti vt homo mouet. quia ex albo in nigrum mutat. sic z motus aut calescit aut frigescit. aut locū mutat. aut augmentat. aut diminuitur. Hoc aūt impossibile est. Non em̄ subiectoꝝ aliquid est mutatio. aut in mutando alterꝝ aliquod subiectū ex mutatōe in alterā spēm. vt homo ex egritudine in sanitatē. Sed neq̄ hoc possibile nisi p̄m accidēs. hic em̄ motus ex alia specie in aliā mutationem. Et generatio z corruptio. similiter preterq̄ he sunt in oppositis sic. Motus aūt non similiter Si mul igitur mutabitur ex sanitate in egritudinē. et ex ipsa hac mutatōe in aliam. Manifestū aūt q̄ cū infirmet mutatꝰ erit in quālibet. cōtingit em̄ q̄escere

¶ Hic ꝓbat añs rōnis ꝓbantis ad actōem z passionē non esse motū videlz q̄ motꝰ non est motꝰ. nec mutationis mutatio Et duo facit Primo quod dictū est. Secūdo qūo potest dici q̄ aliquo mō motꝰ sit motꝰ. Quātū ad p̄mum ponit septem rōnes ꝓbātes motū nō esse motus. nec mutatōis mutatōem. Quaꝝ p̄ma est. Si motus esset motꝰ. aut mutatōis mutatio. vel esset ei⁹ sicut subiecti. vel sicut termini. neutꝝ potest dici. g̃ motꝰ nō est motus. Dato⁹ est nota. q̄ non p̄t intelligi qūo aliquis motus sit alteri⁹ nisi quia est eius sicut subiecti sic scz q̄ vnus motus moueat p̄m aliū motū. vel sicut termini ita q̄ vnus motꝰ ad aliū terminet Vltimo ꝓbat Non primo modo. quia ex quo nihil est in genere quin sit in aliq̄ sua specie si motꝰ esset alteri⁹ vt subiecti ipe calesceret aut frigesceret aut mutaret p̄m locum aut augeret aut diminueretur. eo q̄ subiectū motꝰ a motu denominat. scz hoc est impossibile. q̄ subiectū motꝰ est ens ꝓpletū z in actu sed motus non est ens ꝓpletuz in actu sed in potētia Nec secūdum. q̄ oīis motus est de vna spē in aliā tanq̄ in terminū essentialē. in hoc em̄ ꝓueniūt motus generatio z corruptio. scz differāt in hoc q̄ motꝰ est inter ꝓtraria. generatio aūt z corruptio inter ꝓtradictoria. Si g̃ motus sit motus. z mutatōis mutatio. tūc p illam p̄orem mobile transibit ad quamcūq̄ aliā mutatōem que sit terminꝰ p̄rioris ita q̄ quādo aliquis moueret ex sanitate in egritudinem tunc etiā moueret ad quācunq̄ aliā quod falsum est. q̄ manifeste videmꝰ q̄ ꝓtingit talem q̄escere in egritudine quā accipit p mutatōem ex sanitate.

Et amplius nō in ꝓtingentē semp z illa ex quodam in quiddē alterū ē Quare z oppositā erit sanatio. sed p̄m q̄ accidit vt si ex recordatōe in oblionem mutat. q̄m cui ineſt illud mutat aliquādo in scientiā. aliquādo vero in sanationē

¶ Hic ponit secundā rōnem q̄ sic format. Quelibet transmutatio est ad oppositā z non ad quodcūq̄ aliud ꝓtingenter. si g̃ transmutatio est ad transmutatōem tūc erit ad oppositā. z illa iterꝝ ad oppositā. sed ad hoc sequeret duplex incōueniens. g̃ illud ex quo sequitur est incōueniēs Primū incōueniēs est q̄ quādo aliq̄s mouet ex sanitate in egritudinē. tūc simul mouebit in mutatiōem ei oppositam tūc simul aliq̄s sanat z infirmat quod est impossibile. Secūdū incōueniēs. q̄ sequeret q̄ mutatio nō esset in oppositū. sed in id quod accidit qđ tñ est ꝓtra rōnem motus z mutatōis. q̄ debēt esse a determinato in determinatum. Sequela probat. q̄ cum vna mutatio terminaret aliam z oppositā sibi. tūc ꝓtingit vt dem̄ est q̄ idē moueatur ex sanitate in sanitatē. z ex egritudine in egritudinem. sed hoc non p̄t esse p se. eo q̄ p se mouet ex oppositō in oppositū. z nō in seipsum p se. sed semp esset mutatio in id quod accidit. sicut si aliquis dicat moueri ex recordatōe in oblionē non erit magis p se q̄ si dicat moueri ex recordatōe in scientiā vel sanatōem

Amplius aūt in infinitū vadit si erit mutatiōis mutatio. z generatōis generatio Necesse est igit esse p̄mā si vltima erit. vt si simplr generatio fiebat aliq̄n. z quod fiebat. q̄re nondū erat quod fit simplr. sed aliq̄d cum fit z factū est iam. z iterꝝ illud fiebat hoc aliq̄n. q̄re nondū erat tūc qđ fit. Q̄m aūt infinitoꝝ non est p̄mū nō erit q̄d vltimū. Quare neq̄ babitū neq̄ fieri igitur neq̄ moueri possibile est neq̄ mutari nihil.

¶ Hic ponit terciā rōnem q̄ est hec. Si mutatōnis esset mutatio. z gn̄atōis gn̄atio. tūc seq̄ret q̄ esset ꝓcessus in infinitū in gn̄ationib⁹. z q̄ idem simul esset z nō esset z fieret z non fieret. sed hoc est impossibile z hec oīa sunt incōueniētia. g̃ nō est gn̄atōis gn̄atio Dato⁹ p p̄ma p̄te scz q̄ esset ꝓcessus in infinitū. ꝓbat. q̄ eadē rōe q̄ illa generatio esset alteri⁹. illa alia iterꝝ esset alterꝰ z q̄ rōne hu

tus generatōis esset gñatio eadem rōne illi⁹ esset alia in infinitū Pro secūda pte q̄ idē esset z non esset. pbat p̄mittendo duas suppōnes. Quaꝝ p̄ma est Res dum gñatur non est. Secūda. dum res gñatur gñatio est. tūc sic. Si gñatōis est gñatio. tūc oportet gñatōnem p̄orem esse si detur posterior esse. q̄z ponit gñata ex p̄ori. iam termin⁹ p̄supponit motū cuius est termin⁹. z cū fiebat p̄or gñatio posterior adhuc nō erat. eo q̄ tūc gñabat. sed q̄d gñatur nondū est sed fit. sed cum facta est gñatio p̄or tūc posterior gñatio est. eo q̄ est finis p̄oris q̄ p̄or gñatio facta est. z sic est p̄cedentē gñatōem z etiā nō est p se ipam. eo q̄ res non est q̄n gñatio est. z sic simul est z non est. Etiā pbat tertium inconuenies sēq̄ sic. Illud ex q̄ gñat aliq̄d q̄n illud generat tūc ipum fit. z q̄n facta est p̄or tūc posterior est z nō fit. sed cum ex illa posteriori gñaretur alia. ipa adhuc nō esset sed fieret in infinitū. z cum hoc esset p sedam suppositōem. q̄z q̄n res gñatur tūc gñatio est. Q̄ aūt hoc sit impossibile notū est de sēdo inconuenies z tertio. q̄z sunt contra p̄mū p̄nciptū. sed de p̄mo pbat. sez q̄ ille p̄cessus in infinitū non sit possibilis. q̄z posterior gñatio p̄supponit p̄orem. sed in infinito non est p̄mū nec vltimū. q̄ si esset p̄cessus in infinitū nūq̄ res aliq̄ esset generata.

Amplius eiusdē mot⁹ ꝯrari⁹ est z adhuc quies z generatio z corruptio. Quare quod fiat cum fiat quod fit tunc corrumpit. Neq̄ eī cum mox fit neq̄ posteri⁹ esse eī oportet q̄d corrumpit.

pōnit q̄rtā rōnem

¶ Hic ponit p̄bus quartā rōnem cui Albertus p̄mittit tres suppōnes Prima. Idē subiicit ꝯrarijs. Secūda. Omne gñatum corrumpit in aliq̄ tpe determinato. Tercia. Quod corrumpit nō corrumpit dum gñatur aut fit sed dum est Quibꝫ p̄missis formal sic tō ex tertia. Si gñationis est gñatio tunc generatōis etiā erit corruptio. sed generatōis non est corruptio. q̄ generatōis non est generatio Maior. pbatur p̄ p̄mam suppōnem Minorē. pbat quia si corrumpat generatio tūc corrumpit quādo generatio est p tertiā suppōnem. sed quādo generatio ē tūc fit. q̄ aliqua res corrumpit dum fit z generat Hec potest dici q̄ generatio corrūpat posterius q̄ cum fit. q̄z generatio posteri⁹ q̄ cum fit non est. q̄ corrumpit quod non est sed hoc est impossibile. q̄z q̄d debet corrūpi oportz esse.

Amplius oportet materiā subesse z ei quod fit z mouenti. Que igitur erit sicut alterabile. vt corpus aut anima. sic aliq̄d q̄d fit mot⁹ aut generatio

pōnit q̄ntam rōnem

¶ Hic ponit p̄bus q̄ntam rōnem Et est In omi gñatōe oportet esse materiā ex qua fit illud quod gñatur q̄ subiicit mouēti z recipit formā geniti. sed gñatio non est materia ex qua fit. nec mot⁹. q̄ gñatōis nō est gñatio Maiorē p bat exemplariter de alteratōe in qua requiritur subiectuz vt corpus vel anima.

Et iterum aliquid in quod mouet. oportet enim aliquid esse huiusmodi ex hoc in hoc motū nō motum aut generatōem Similiter aūt z q̄o erit. Nō eī erit doctrina que doctrine generatio. Quare neq̄ generatōis generatio. neq̄ q̄dā cuiusdā.

pōnit septīā rōnem

¶ Hic ponit septimā rōnem Que est. Omis motus est ab aliq̄ in aliud q̄ sunt termini mot⁹ z mot⁹ ipe neutꝝ horū est actu. sed solū potia. q̄ si gñatōis esset gñatio siue in vli siue in pticulari tūc ipa gñatio nō esset gñatio. sed esset generatōis. z mot⁹ nō esset ipsemet mot⁹. sed ipius mot⁹ Cōsequentia tenet. q̄z ponit q̄ gñatio sit termin⁹ z siꝫ motus. Añs pbat. q̄z doctrinatio siue doctrine gñatio nō est ipa doctrina siue scia. z sic de oibꝫ aliis. q̄ gñationis non est generatio. nec mot⁹ est motus

Amplius si tres species sunt motus horꝫ aliquā necesse est esse subiectā naturā z in quā mouet. loci ergo mutatōem alterari aut ferri

¶ Hic ponit p̄bus septimā rōem. Si mot⁹ esset mot⁹ z mutatōis mutatio. tūc seqret q̄ loci mutatio alteraret si mutat ad aliud gñe. si aūt ad idem spē tūc seqret q̄ loci mutatio moueret p̄m locū. sed hec sunt ipossibilia. Sequla p̄bat. q̄z ex quo nō sunt nisi tres mot⁹ spēs. si mot⁹ sit mot⁹ oportz vnū motum alteri subiici vel sibi ipsi. eo q̄ in oīni motu oportet esse materiā subiectā z aliquam naturaz in quam est motus.

Omnino aūt quoniā mouetur oīne quod mouetur tripliciter aut in eo q̄ est p̄m accīs. aut q̄a ps alicuius. aut q̄a p se. p̄m accīs solum cōtingit mutare mutatōem. vt si q̄s sanꝫ simul currat aut discat. hāc aūt p̄m accidens diuisim⁹ olim

¶ Hic ostēdit quō dici p̄t q̄ mot⁹ sit mot⁹ dicēs Quoniā oīne q̄d mouet. mouet aliq̄ triū modoꝝ. sez aut in eo q̄d ē p̄m accīs. aut in eo q̄ ps ei⁹ aliq̄ mouet. aut p se cōtingit solū mutatōis esse mutatōem p̄m accīs Exemplū dat. vt cū aliq̄s sanat q̄ tūc currat aut discat. talē aūt mutatōem q̄ est p̄m accīs diximus olim eē dimittēdā in posterto. q̄ nō est mutatōis mutatio vt h̄ dicebat sermo est

Quoniā aūt neq̄ substātie neq̄ ad aliq̄d neq̄ ipsius facere aut pati. Relinq̄tur p̄m q̄le aut q̄tum z vbi motū esse solū in vnoq̄q eī horꝫ ē ꝯrarietas

¶ In hoc sedo pūcto huius p̄me ptis postq̄ oñdit ad q̄ nō est mot⁹. nūc q̄ eoꝝ remotōem infert rōem q̄re ad alia tria p̄dicamēta sit mot⁹ dicēs. q̄z neq̄ subste neq̄ ad aliq̄d neq̄ ipius facere aut pati ꝛc. est mot⁹. relinq̄t q̄ q̄ in tribꝫ tm̄ p̄dicamētis est mot⁹. sez p̄m q̄le q̄tū z vbi. Ratio aūt huius est. q̄z in vnoq̄q istoꝝ est ꝯrarietas.

Mot⁹ q̄dē igit p̄m q̄le alteratio sit. Nunc eī alludit cōe nomē. Dico aūt q̄le nō in subā z nāq̄ differentia q̄le est. sed q̄d passiuū p̄m q̄d dꝫ pati aut impassibile esse. Quia ꝯo p̄m q̄tum p̄m q̄dē cōe innoīatus est. sed p̄m vtrūq̄ aut augmētū aut decremētuz Qui q̄dē est in pfām magnitudinē augmētū est q̄d vero ex hoc decremētū. Qui aūt est p̄m locū z p̄m p̄pum z cōe innoīat⁹ est. Sit aūt latio vocata q̄d cōmune est. q̄uis dicant ferri hec sola ꝓpie cū nō in seipsis sit stare mutantibꝫ locū Et quecūq̄ non seipsa mouent p̄m locum

¶ In hac sedā pte p̄ncipali manifestat spēs mot⁹ p̄m illa tria p̄dicamēta ad q̄ est mot⁹ Et diuidit in duas ptes. In p̄ma facit q̄d dcm̄ est In sedā determiat de ꝛdine opposita motui Quātū ad p̄mā duo facit. p̄mo facit q̄d dcm̄ est. Sedo remouet vnā dubitatōem. Quo ad p̄mū dꝫ. q̄ mot⁹ q̄ est p̄m q̄le vocat alteratio. q̄z h̄ nomē alteratus

tio est cõe oĩib⁹ spẽb⁹ illi⁹ motus. Subdit phus q per ql̃e non velit intelligere ql̃e qđ ẽ dr̃ñtia sube z forma substãtialis, eo q oĩs forma nominet ql̃e. sed vult intelligere ql̃e qđ ðr passiuũ. eo q passio est fm q ðr aliq̃d pati vel passibile esse. ad solas em̃ ql̃itates passibiles est altera/tio. vt dicet̃ septimo hui⁹. Deinde manifestat aliã spẽm mot⁹ dicẽs Mot⁹ ꝓ fm q̃tũ in cõi non hr nomẽ cõe. sed notandum fm vtrãq; ei⁹ ptem diuisim vt ðr vn⁹ augmentũ z alter diminutio siue decrementũ. q̃ em̃ est in pfectam magnitudinẽ ðr augmẽtũ. q̃ aũt est ex pfecta ðr decrementũ siue diminutio. Deinde manifestat tertiã spẽz dicẽs. Motus aũt q̃ est fm locum nõ habet nomẽ ꝓpriũ nec ꝓmune quod vno noĩe ꝑcer hũc motũ. sed p circulationem ðr in ꝓmuni loci mutatio. Cuius ratio est. qr sola illa que mouenť fm locũ dicunť ferri ꝓprie z moueri quãdo mouenťa natura nõ ab aĩa. mouet̃ aũt a natura q̃ nõ habent in seipsis ꝓncipium standi siue quiescendi. sed necessario mouenť ad sua loca.

Que aũt in eadem specie mutatio in magis z minus alteratio est Aut em̃ ex cõtrario in cõtrariũ motus est. aut simplr aut sic In min⁹ quidẽ em̃ vadẽs in cõtrariũ dicet̃ mutare In magis aũt tanq; ex cõtrario in ipsum. Differt em̃ nihil fm quid mutare. aut simplr nisi quod sic idigebit cõtraria causa Magis aũt z minus est in quo plus aut minus cõtrarij insunt aut non Q3 quidẽ igit̃ hi tres soli mot⁹ sunt ex his manifestum

¶ Hic phus remouet dubitatiõem qua q̃s dubitare posset Intensio z remissio sunt mot⁹ z nõ videnť ꝓtineri sub aliqua istaꝝ triũ. qr ille fiũt inter ꝓtraria. sz remissio z intensio fiũt in vna z eadem spẽ. Quam phus soluẽdo ðt q mutatio q̃ est in eadẽ spẽ qualitatis q̃ ðr intensiõis z remissionis mot⁹. z est in magis vel in min⁹ illi⁹ q̃litatz q̃ intendit̃ vel remittit̃ vocat̃ alteratio. z est alteratio qđ sic ꝓbat. qr alteratio phỹsica illa est ex ꝓtrario in ꝓtrariũ vel ergo est ex ꝓtrario in ꝓtrariũ simplr. vt ex albo in nigrum. Alio mõ ex ꝓtrario in ꝓtrarium fm qđ. z hoc ẽ qđ ꝓticipat de ꝓtrario. z hoc ꝑt ꝓtingere dupliciter. Uno modo sic q sit in min⁹ illi⁹ spẽi. z sic ẽ remissio. q̃ nõ fit in phỹsicis nisi p ꝓtrarij admixtiõem. Alio modo ꝓtingit sic q sit in magis alicui⁹ spẽi. z tũc ðr z est intensio. z tunc mouet̃ quasi ex ꝓtrario. qr intensio nõ fit in phỹsicis nisi per ꝓtrarij separatiõem Et non est differẽtia quo ad gen⁹ z nomẽ ipsius motus an sit inter ꝓtraria simplr. aut inter cõtraria fm quid. non em̃ differũt isti mot⁹ in gñe. sed potius in hoc q oportet vno modo ista esse ꝓtraria simplr inter q̃ est mot⁹. Alio aũt mõ fit mot⁹ in eo q plus vl minus insit forme eiusdẽ spẽi Ex qbꝫ infert ꝓclusionẽ dicẽs q igit̃ soli tres p̃dicti modi sunt fm gña diuersa ex his q̃ dicta sunt manifestũ est.

Immobile aũt est quod oĩno impossibile ẽ moueri sicut son⁹ inuisibilis. z quod multo tempe vix mouet̃ aut qđem tarde incipit. aut qđẽ ðr grauiter mobile. Et quod aptũ natũ est moueri z possibile. non mouet̃ aũt tũc cum aptũ est z vbi. z sic qđ quidem quiescere voco immobiliũ solũ. Contrariũ em̃ quies motui est. quare ꝓuatio erit susceptiui. Quid qđem igit̃ motus z quid quies z quot mutatiões z quales mot⁹ manifestũ est ex dictis.

¶ In hac secũda ptícula determinat de q̃te opposita motui dicẽs. q immobile ðr tripliciter. Primo q oĩno est impossibile moueri. z h ðr a ꝓuatione tam potẽtie q̃ act⁹ sicut sonus ðr inuisibilis. z hoc est immobile ꝓtradictorie Secũdo modo ðr immobile nõ a ꝓuatõe tot⁹ potentie sed a ꝓuatõne facilitatis mot⁹. z hoc dupliciter. Uno mõ qđ multo tempe vix mouet̃. z hoc est illud in quo mobile sp vincit mouens. Alio mõ ðr quod tarde incipit moueri z hoc ðr grauiter moueri z hoc est illud in quo mobile ꝑmo vincit mouẽs. sed postea ꝓualescẽs ex aliq̃ causa. tũc fortiter mouet̃. z hoc ðr immobile ꝓtrarie. Tercio modo ðr immobile a ꝓuatõe act⁹ mot⁹ z non potẽtie vl aptitudinis Et hoc est quod aptũ natũ est moueri vbi. et sic siue hoc modo vt aptũ natũ est moueri. Et de hoc immobiliũ numero solũ ðr immobile q̃escere. qr fit circa idẽ subiectũ cum motu sicut ꝓuatio z habit⁹ volũt esse circa idem subiectũ. Cum em̃ quies ꝓtraria sit motui oportet q quies sit ꝓuatio ei⁹ qđ est susceptiuũ motus fm q ẽ susceptiuũ. sed mobile est susceptiuũ mot⁹ tempe quo debet vbi debet. z vt debet moueri. q̃ q̃es est ꝓuatio mot⁹ Epilogat dicẽs. Quid igit̃ sit mot⁹. z qd q̃es. z q̃t spẽs mutatiõis z q̃lis motus fm noĩa ex dictis manifestũ est.

Utrũ Tripliciter ex pte mobilis. monẽtis z termini ad quẽ motus. sit ꝓuenienter ab Aristotele diuisus Et arguit̃ q nõ. qr omne ens est substãtia vl accidẽs nec est mediũ inter ea. sed quod est p se est substãtiale. z qđ p accidẽs est accñtale. q̃ diuisio mot⁹ erit solũ in duo membra. Et ꝓfirmat̃ p phum octauo phỹsicoꝝ. vbi diuidit motum solũ in duo membra dicẽs. q oĩne quod mouet aut mouet̃. mouet aut mouet̃ p se vl p accidẽs. Secũdo sic. Oĩnis motus est accidẽs mobilis. ergo nihil moueretur nisi p accñs Añs pbat̃. qr ẽ extra subam mobilis eo q manet saluũ idẽ nũero sub vtroq; termio mot⁹. qđ nõ ẽet nisi accideret mobili Tercio Quicqđ ꝓuenit alicui ab extrinseco nõ ꝓuenit sibi p se. sz mot⁹ ꝓuenit oi mobili ab aliquo extrinseco ipi mobili. q̃ nullus motus p se conuenit mobili. Minor est Aristotelis septimo phỹsicoꝝ dicẽtis. Omne quod mouet̃ ab aliquo alio mouet̃.

Quarto sic Omne quod mouet̃ hoc mouetur fm ptem. ergo nihil mouet̃ fm se. Cõsequentia nota. quia fm partem distinguit̃ contra fm se Antecedẽs ꝓbat̃. quia sicut omne mouẽs mouet gratia forme. ita omne mobile mouet̃ gratia materie. sed forma est pars mouentis z materia mobilis. ergo ꝓuenit eis motus gratia partis z nõ fm se Quinto sic. Motus debet etiam diuidi ex parte temporis z ex parte termini a quo. sed Aristoteles ex parte illoꝝ non diuisit motum. ergo incõuenienter est ab Aristotele mot⁹ diuisus. Maior ꝓbatur. quia illa duo cum alijs tribus circumstãt motũ. ergo nõ videt̃ magis ex aliorũ q̃ istorum diuidẽdus Sexto sic Ex parte termini ad quem non diuidit̃ motus. ꝓbat̃ p phum sexto hui⁹. vbi dicit q termini mot⁹ sunt indiuisiles Septimo. Diuisio alicuius debet fieri p intrinseca. sed mouens est motui extrinsecũ sicut quelibet causa efficiẽs. ergo ex pre mouẽtis non est mot⁹ diuisibilis ¶ In oppositũ est phus in textu Et p resp̃sione ponit discursus

Maior Mot⁹ est actio mouẽtis z passio mobilis Minor Est etiã ipse fm se fluxus q̃daz intermedius ex termino a quo qui abijcit̃. in terminuz ad quem qui acq̃ritur Conclusio Igit̃ cõuenien

ter Aristoteles diuisit tripliciter motū. ex parte mobilis scz. mouentis z forme ex potētia fluētis ad actū

¶ Prima ꝓpositio patz ꝙ Aristotelē tercio physicoꝝ. ḋa fluxus ḋ est ſm formalē substātiā in se neutraliter accepti ōr motus. z idem fluxus ōr actio put fluit trāsitiue ab agēte. z ōr passio ſm ꝙ influit transitiue ipī passo. Et sicut ratio effectiua efluxus z ratio formalis ipius fluxꝰ z ratio materialis influxus distinguūt causaliter in rōne efficiētis forme z materie. sic actio z passio z motꝰ distinguunt quidditatiue z essentialiter. si em̄ formaliter accipiant ista distinguunt re z ratōe. eo ꝙ sic actio est formaliter in agēte denominās ipm̄ formaliter agere. z passio in patienti. z motus in mobili. z hec oīa declarata sunt in tercio physicoꝝ ¶ Secūda ꝓpositio patet ex dictis. ḋa in hoc differt ab actione z passione. quia notat intrinsecū actum forme fluentis ḋ actus cum sit formalis nō distinguūt ab eo cuius est. z ideo est eiusdē p̄dicamenti cū suo termino ad quē. nec supaddit aliquā entitatē realem forme fluenti nec ab ea distinguūt sicut nec esse essentie z esse existētie distinguūt a forma. sicut em̄ eē entie z esse existētie se habent ad formā pfectam. quia intransitiui actꝰ sunt ipius forme. sic motꝰ nominat actū intransitiuū forme impfecte de esse imperfecto ad esse pfectum tendētis Vnde sicut actus intransitiuꝰ forme pfecte est esse. ita actꝰ pfectus forme impfecte est fieri. cum aūt illa forma fluēs sit impfecta ꝓpter admixtōem ꝓtrarij z potētie z non pficitur nec in actu simpliciter efficit nisi p ꝓtrarij abiectiōem ideo necesse est in tali fluxu terminū a ḋ abijci. z p consequēs terminū ad quem acḋri ¶ Cōclusio patz. quia si motus accipiat prout est actio mouentis habet diuidi ex parte mouentis. z acceptus prout est passio mobilis habet diuidi ex parte mobilis. z ſm ꝙ fluxus intrāsitiuꝰ forme diuidit ex pte termini ad quē ḋ in tali fluxu acḋritur.

Maior Motum circumstāt quinqz. mouens scilz. mobile. tempus z duo termini Minor Tēpus est extrinseca motꝰ passio. z inter terminos minus essentialis motui est terminꝰ a quo Conclusio Igitur Quānis pēnes hec oīa diuidi non repugnet motui. sufficiēter tamē ex pte triū dumtaxat diuisus est ab Aristotele

¶ Prima ꝓpositio est p̄bi in textu. Q3 aūt duo termini requirant probat. quia oīs motus est a quodam in quoddam. ꝙ aūt requirat mouens probabit in septimo. vbi ostendet. ꝙ omne quod mouet necesse iest ab aliquo motore moueri. Et ꝙ tempus requirat p̄batum est in parte in quarto huiꝰ. z complere z pfecte ostēdet in sexto huius. Et ꝙ mobile requirat ostensum est in tercio. vbi probatū est ꝙ est actus mobilis Et quia motꝰ in substātia sua ꝓstituitur ex his tribus. scilz ex mobili. termino a quo. z termino ad quē. z iste sunt cause intrinsece motui sed mouēs z tempus sunt extrinseca motui. ideo distinguenda requisita ad motū non solū distinguit mobile z duos terminos Nec est intelligendū ꝙ motus ex his tribus constituat tanq̄ ex partib⁹ integrātib⁹ ipsum. sed accipiendo motū pro forma fluente. sic constituit ex mobili sicut ex materia in qua est. non tanq̄ ex materia ex qua z constituit ex duob⁹ terminis intrinsece que insunt mobili simul in motu z perfecte p̄ successionē aū z post motū

Sed contra. Si illa sunt motui intrinseca. ergo male dicuntur circumstare motū. quia circumstrare est extrinsecus adiacere. Solutio. hic non accipit circūstare proprie prout idez est qđ circa aliud stare. sed cōmuniter prout idem est ꝙ cōcurrere ad alicuius constituōem siue ſ fiat extrinsece siue intrinsece. Et licet ad aliquē motū concurrat preter hoc spatiū. non tamē ad motū in cōmuni z vniuersali acceptū. ideo hic enumerari non debuit. ¶ Secunda ꝓpositio quo ad p̄mam partē patuit quarto physicoꝝ. Secunda pars est p̄bi in textu expolito. Cuius causam assignat Albertus. quia terminꝰ in motu abijcit ideo ipsum motū nec denominat nec informat. sed terminus ad quem acḋritur in motu. ideo informat motū z denominat ipsum Sed contra. Mobile quādoq̄ plus habet de termino a quo q̄ de termino ad quē. ergo videtur ꝙ plus denominet ipsum q̄ terminꝰ ad quē Solutio. licet mobile possit plus denominari a termino a quo tamē motus non potest plus denominari a termino a q̄ quia de ratione motꝰ est ꝙ abijcit terminū a quo Vel dicendū ꝙ licet plus denominaret a termino a quo si fluxꝰ interrumperet anteq̄ plus acḋrit de termino ad quē. ḋa tamen motꝰ est fluxus cōtinuus. ideo mobile ratōe tendentie in terminū plus denominat ab ipso sicut z motꝰ eo ꝙ neuter terminꝰ absolute denotat mobile. put formaliter ꝑsiderat in motu. ¶ Conclusio sequit ex premissis. quia licet etiā posset motus sic diuidi penes terminum a quo z penes tempꝰ. posset em̄ ex parte temporis aliquid moueri p̄ se sicut in tempore adequato. vt hoc die scripsit si tota die scripsit est tempꝰ per se. Et si scripsit vna hora huiꝰ dici. tunc dies est tempꝰ huius actus ſm partem scilz horam Et si scripsit die sereno vel pluuioso est tempꝰ per accidēs. Simiſr motus alterfactōis per se ē ex altēdine vel medio coloze. ſm partem ex coloze. z p accidens ex eo quod videt a sorte. attamē diuisio ex pte trium aliorū est magis essentialis. Et ergo dicit Albertus ꝙ si distinxisset motū etiā ex parte termini a quo. illa superflua fuisset a sua intentōe cum abijciat a motu. z nullam det motui spēm nec nominatōem Nec est necessariū fieri illam distinctōem ex parte temꝑis ꝓpter hoc. quia ipsum causat a motu. Sed quia mouens p̄ hoc ꝙ in specie cōuenit cum ipso in quod est motꝰ aliquid facit ad speciem motꝰ cognoscendā ꝓpter hoc distinguit ex parte eius licet sit extrinsecū motui. Intrinseca aūt sunt mobile z terminus ad quē. vt dictū est in maioris declaratōne. ideo sufficit in his tribꝰ ꝑsideratio distinctōis motꝰ

Ad rōnes Ante oppositū Ad p̄mam respondet Albertꝰ dicens. licet dixerimꝰ in tribus modis motꝰ vnuz esse simpliciter z pure per accidēs z aliū esse pure z simpliciter p̄ se z tertiū medium. tamen ex hoc nolumꝰ intelligi ꝙ sit inter p̄ se z per accidēs aliquod mediū sicut nec mediū est inter substātiā z accidēs Sed aliud est cum ꝑsiderātur res oppposite que sunt substantia z accidēs z per se z per accidēs. z aliud cum modi accidētis z modi substātie z modi eius quod est p̄ se z modi eiꝰ quod est per accidēs ꝑsiderantur In rebus em̄ nihil est mediū. in modis aūt accidētis z per accidēs nihil prohibet aliquid esse vicinꝰ substātie. z in modis sube nihil p̄hibet aliq̄d eē vicinꝰ accidēti q̄ aliud Ad ꝑfirmatōem dicendū ꝙ p̄ accidēs accipit dupliciter Uno modo ꝓmuniter pro omni eo quod est per alterꝝ. Alio modo ꝓspecialiter pro eo quod nullo modo potest esse per se. sed semper est in alio. z sic motus ſm partem dicit per

accidens ꝑmo modo.sed non secūdo modo. Similiter ꝙ se dicitur dupliciter Uno modo quod est ꝙ se ꝑmo.z sic opponitur ei quod est ꝙ alterū Alio modo capiꝫ ꝓ omni eo quod non est pure ꝙ accidēs.z hoc modo motꝰ partis dicitur ꝙ se.sed non ꝑmo modo Ad secundā dicendum.q licet motus ꝓueniat mobili accidēraliter ſm q est substantia.ꝓuenit tamē sibi formaliter z ꝙ se ſm q accipitur sub potentia z sub ꝓpria aptitudine sue ꝓpe mobilitatis.verbi gratia calefactio accidit aque, sed ꝙ se conuenit calefactibili Et simiꝫ dicendū est de alijs mobilib⁹ respectu sui ꝓpriꝰ motus. Ad tertiā dicendū est.q ille ꝓpositiones non sunt oppositе.nihil mouet per se ꝑmo Et illa.Quicquid mouet.mouetur ab alio.quia per.dicit circumstantiā cause formalis.z sic hoc dicit moueri per se ꝑmo ad quod motus habet immediatā connexionē ſm totum sic q illi toti formaliter z gratia sui insit motꝰ.vt homo dicitur sanari per se ꝑmo quādo totus homo acquirit sanitatē ſm omnes eius partes.z oculꝰ dicitur ꝙ se ꝑmo sanari quādo totus oculus sanat. Sed illa prepositio a vel ab dicit circūstantiā cause efficiētis.sed nihil mouet seipsum effectiue.ergo nihil potest a se ꝑmo moueri.z sic patet q aliud est moueri a se.z aliud ꝙ se. Ad quartā dicendū.q licet mouēs originaliter habeat a forma q est mouēs. tamē forma non dicit mouēs.sed totū compositū.actus em̄ z operatōes sunt suppositoꝝ. Et similiter dicit aliquid moueri ꝙ se primo hoc est ſm se totum nō obstante q originaliter cōueniat sibi a materia q non est illud quod mouet. Ad quintā dicendū sicut dictum est in cōclusione secūdi discursus,quia licet possit diuidi.tamē non est sic ad ꝓpositū diuisio motꝰ necessaria ex parte horꝝ duorum sicut aliorꝝ trium Ad sextam dicendū.q in diuisione illa non diuidit terminꝰ.sed motus ex parte termini ad quē qui vel est motui essentialis vel accidentalis vt patuit. Etiam licet termini formaliter z ſm essentiā accepti sint indiuisibiles.tamē ſm esse z materialiter accepti sunt diuisibiles Ad septimā pz solutio in declaratōe vltimi discursus. ¶ Secūda questio.

Utrum tres sunt species mutatōis per se.generatio scilz.corruptio z motus dictus ꝓprie Et videt q non.quia sunt solū due species mutatōis,scilz generatio z corruptio.ergo non sunt tres Antecedēs est philosophi ꝓbantis illas esse species mutatōis.z in hoc differētes esse a motu. Secūdo sic Motus est genus mutatōis ergo non est species eiꝰ. Consequētia est nota. Añs ꝓbatur per ꝓbum in postꝫ dicamentis ponentē generationem z corruptōem que sunt mutatōes esse species motus Tercio sic.Generatio z corruptio sunt motꝰ.ergo non sunt species mutatōes cōdistincte motui. Antecedēs ꝓbatur per definitōem motus.quia generatio est actus entis in potētia.est em̄ generatio actꝰ generabilis tercio phȳsicoꝝ Quarto sic. Omnis mutatio successiua est motꝰ.generatio est mutatio successiua.ergo ē motus. Minor ꝓbat.quia vbicūq; est ꝓius z posterius ibi est successio.sed in generatōe est ꝓius z posteriꝰ.eo q in omni generatōe est esse post non esse.ergo in generatione est successio Quinto sic. In oī generatōe acquiritur vna forma post aliā in materia.aut ꝑ ille forme sunt in materia in eodē instanti.aut in diuersis Nō in eodem. quia tunc vnū z idem simul z semel essent duo entia.eo q simul haberet duas formas substātiales nō subordinatas.sed disparatas aut ꝓrarias quarū quelibet dat esse substantiale z specificū Non secundū.quia si in diuersis instantib⁹ essent in materia.tūc esset mediū tempꝰ inter la instātia.z sic erit in tempe z successiua mutatio sicut z motꝰ.z idem sequetur de corruptōe Sexto sic.Alteratio est motꝰ.ergo generatio est motꝰ.z ꝙ ꝓsequēs nō sunt tres distincte spēs mutatōis.Añs patz.quia est spēs motus. Cōsequētia ꝓbat ꝙ ꝓbum octauo phȳsicoꝝ.qui vocat alteratōem generatōem.si ergo alteratio est generatio z est motꝰ.generatio est motꝰ. Septimo sic.Sūt plures spēs mutatōnis ꝙ̄ tres.quia creatio annihilatio trā substātiatio sunt mutatōes z nō aliqua istaꝝ trium.

Octauo sic. Illuminatio est mutatio naturalis.z tamen sub nulla haꝝ trium ꝓtinet.ergo sunt plures species mutatōis ꝙ̄ tres.Añs ꝙ secunda parte ꝓbat.quia illuminatio est instantanea z est ad formā accītalem.z ꝫ non ꝓuenit alicui trium spērum mutatōis ¶ In oppositū est ꝓbus in littera diuidēs mutatōem ꝓmuniter dictam in tres species. Pro respōsione sit

Maiꝰ Ad mutatōem necessario exigunt duo termini.ex quoꝝ diuersa ꝟbinatōe ipsa in suas spēs dicit diuidi Minor Nec cōbinatio ſm imaginatōem quattuor variat modis.e quib⁹ tamē vnus ad speciem mutatōis ꝟstituēdā est inhabilis Cōclusio Igitur Tres sunt species mutatōis ꝙ se.generatio.corruptio z motꝰ dictꝰ ꝓprie

¶ Prima pars maiꝰis ꝓbatur ꝙ ꝓbum in textu.ꝗa nomen mutatōis manifestat quod mutatio est ex quodam z hoc est terminꝰ a quo.z in quoddā.z hoc est terminus ad quem. In oī em̄ mutatōe est aliquid post aliud qđ fuit ante Monstrat em̄ hoc mutatio per hoc q dicit trānsitum ab vno in aliud.siue ſm formā siue ſm locū mutet z ergo oīs mutatio ē inter duos terminos. Et ex ꝫ sequitur secūda pars.scz q differētia in ꝟbinatōe terminoꝝ inducit diuersitatē spērum mutationū quia cum de rōne generica mutatōis sit habere duos terminos.erit de ratione speciei habere spēaliter tales vel taliter ꝟbinatos terminos. Sicut de rōe generica animalis est esse animatum sensibile.ergo de ratōe spērum animalis est esse tale sensibile puta rationale vel rudibile ꝛc. ¶ Minor est ꝓbi in textu.quia vel mutatio est inter terminos affirmatiue sumptos.sicut ꝙ̄ est ex subiecto in subiectū.aut inter duos negatiue sumptos.sicut ꝙ̄ est ex nō subiecto in nō subiectū.aut inter duos quoꝝ vnus subijcit affirmatiue z alter negatiue.z hoc dupliciter.aut ꝑ̄ior est affirmatiuꝰ z posterior negatiuꝰ.z sic est mutatio ꝙ̄ est ex subiecto in non subiectū. Aut ꝑ̄ior ꝙdem negatiuꝰ z posterior affirmatiuꝰ.sicut illa ꝙ̄ est ex non subiecto in subiectum.

Sed contra. Oīs mutatio est de subiecto z in subiecto. ꝙ̄ duo vltima mēbra diuisionis nō vident esse vera Añs patz ꝙ ea ꝙ̄ dicta sunt in ꝑmo phȳsicoꝝ.vbi dictum est.q in oī mutatōe necesse est aliqđ subiici Solutio.q ꝓbus exponit seipsum,z ꝙ hoc soluit argumētum quia ꝙ subiectū ōr intelligi ens affirmatiue demonstratū. z hoc (inq̄t Albertꝰ) est ens ꝛpletū ꝙ formā importata in ꝑdicato ꝛpōnis affirmatiue ꝙ̄ est de ipso.sicut cum ōr hoc est homo.hoc est asinus.z hoc ens in se ꝛpletū qđ iam aliud ens qđ est accidēs ꝑt recipere in seipm z ꝙ hoc ei dare esse. Et subdit Albertꝰ.q tale ens nō est materia pura.qz de illa nulla est affirmatio ꝙ̄ vere habeat rōnem affirmatōis.qz cum ōr materia est materia.ibi nō seruat habitudo subiecti ad ꝑdicatū lz modus alicui⁹ illiꝰ sit ibi

z ideo etiã ex tali affirmatõe nõ ꝑt inferri simplr esse ip
sam materiã. qz non sequtur si materia est materia q ma
teria simplr sit. quia quod simplr est actu est. Materia
aũt est tm̃ in potẽtia. Necz materia stans sub ꝓuatõe est
subiectũ. qz materia nõ habet entitatẽ a ꝓuatõe. sed pori
us ex ipsa est nõ ens Alia aũt rõne ꝑm quam subiectum
dr id quod habet substare ꝓmo formis materia sola sub
iectũ est. z hoc mõ loqtur de subiecto ꝓmo physico. Sz
q vn9 ex illis q̃tuor modis sit inhabilis ad ꝟstituẽdaz
spẽm mutatõis ꝓbat ꝓbus in textu. qz ex nõ subiecto in
nõ subiectũ nõ ꝑt fieri aliq̃ mutatio. qz oĩis mutatio ẽ in
ter oppositа vl ꝟtrarie vel ꝟtradictorie. sed nõ ens nõ op
ponit non enti. sed bene ens opponit enti ꝟtrarie. z non
ens opponit enti ꝟtradictorie Et q̃ siue nõ subiectũ dicat
negatõem purã. siue relinquat ponam solã. siue ponam
cum ꝓuatõe nunq̃z facit oppõnem ad nõ subiectũ. qz nec
non ens opponit nõ enti. nec poña potẽtie. nec ꝓuatio ꝑti
uatõi ¶ Conclusio sequtur ex ꝓmissis. qz dm̃ est q q̃li
bet mutatio est inter duos terminos penes q̃rum ꝟbina
rõem sumit species mutatõis. z ꝯa dumtaxat tres tales
sunt vtiles z habiles q̃rum vna est de nõ subiecto in sub
iectũ que dr generatio. secũda de subiecto in non subiectũ
z dicit corruptio. tercia de subiecto in subiectũ. z dr mot9
proprie dict9 Et dicit noanter motus ꝓprie dictus. qa
motus ꝟmuniter dict9 z mutatio ꝟmuniter dicta idem
re sunt. licet tamẽ adhuc rõne differant. z ergo mot9 cõ
muniter accept9 quo modo definit9 est tercio physicorũ
non ponit hic spẽs mutatõis. sed ꝓprie dict9. vt patebit
in sequẽti discursu. Sed contra. Sicut se habent sub
iectũ z subiectũ. ita se habent nõ subiectũ z nõ subiectum
sed inter subiectũ z subiectũ est aliqua mutatio. q̃ inter nõ
subiectũ z non subiectũ potest fieri aliq̃ mutatio. Maior
est nota. qz sicut ꝓmo vtrobiq̃z affirmatur ita secũdo vtro
biq̃z negat. Minor patz ex dictis Solo. lz q̃tum ad
hoc sit similitudo. tamẽ in alio est dissimilitudo videlz q in
ter subiectũ z subiectũ q̃ sunt duo entia positiua ꝑt esse
aliqua oppositio. z inter non subiectũ z non subiectũ q̃ nõ
sunt entia positiua nulla est nec esse ꝑt oppositio. Et si
arguat. Oĩis mot9 est inter formas. sed forme sunt nõ
subiecta ꝑm Boetiũ. Dõm est. q mutatio nõ fundat in
ter opposita abstracta. sed ꝯcreta q esse mutue ꝓmixtio
nis eoz in tercio. id est in subiecto. Exquo em̃ mot9 est
fluxus potẽtie ad actũ z nihilomin9 sit de forma in for
mã oꝑter q hmõi forma q̃ exit de poña ad actũ in quo hz
esse potẽtiale. hoc aũt est subiectũ. Et hoc pz etiã solutio
argumẽti quo q̃s arguere posset motũ non esse de sub
iecto in subiectum. quia est de forma in formam, vel de
ꝓuatõe in habitũ. sed ꝓmo physicoz dm̃ est q subiecta
natura differt a ꝓuatõe z a forma Dõm ẽ. q nõ intelli
git mot9 esse de subiecto in formi. sed de subiecto q formã
alteri9 ꝟtrarij affirmato z formato. qũo dicim9 ex ligno
albo fieri lignũ nigz Et q̃ argumẽtũ ꝓcedit de subiecto
informi qđ ꝓprie dr subiectabile vtriq̃z ꝟtrariorum. eo q ẽ cõe
subiectũ eoz Notãdũ etiã est q cũ dr nõ subiectũ. du
plex negatio ꝑt importari. qz vl importat negatio pura z
simplex q̃ negat ꝓfectõem eẽntialẽ subiecti. z ꝟ mõ ex nõ
subiecto in subiectũ est mutatio q̃ dr gnatio simplex. seu
gnatio simplr dcã. z silr ex subiecto in nõ subiectũ est cor
ruptio simplr Vel in nõ subiecto ipotat tm̃ negatio ꝑm
q̃d. qz videlz ibi negat aliq̃d accñtale. vt nõ albũ. nõ ni
grũ. z ꝟ mõ illa q̃ est de subiecto in subiecto reducit ad eã
q̃ ẽ de nõ subiecto in subiectũ. z de subiecto i nõ subiectũ
tal̃ em̃ mutatio ẽ gnatio ꝟz q̃d z corrup9 ꝑm q̃d Nec ẽ icõ
uenies q aliq̃d idẽ sit subiectũ simplr z nõ subiectũ ꝟz q̃d

Maior Motus ꝓprie dictus. est de vno cõtra
rio in aliud transit9 successiu9 Minor Generatio
z corruptio substãtiales sunt de non esse in esse.
aut de esse in non esse mutatões simplices Cõclu
sio Igitur Generatio z corruptio simpliciter dicte.
non sunt motus si accipiatur ꝓprie.

¶ Maior pz p Auicẽnã dicẽtem. q mot9 est ꝟtinu9 exis
tus de poña ad actũ nõ subito Ratio aũt est q̃re mot9 est
successiu9 z nõ instãtane9. qz ois mot9 est de ꝟtrario in cõ
trariũ vt dr in ꝓpõne. z ꝓbus dr in textu. q ꝑ subiectũ z
subiectũ intelligunt ꝟtraria. sed vnũ ꝟtrariũ nõ ꝑt trans
mutari in aliud ipm̃ expellẽdo. nisi ꝑ actõem z passionem
mutuã q̃ subiectũ disponit ꝓ vni9 receptõe. z idisponit ꝓ
alteri9 ꝟseruatõe. talis aũt actio z passio aut etiã illa dis
positio z indispõ subiecti nõ fit nisi in tempe z successiue

Sed ꝟtra Diceret aliq̃s. ꝓbus dr in littera q oĩis
mot9 est de ꝟtrario in ꝟtrariũ. vel de ꝓuatõe in habitũ. q̃
illa ꝓpõ insufficiẽs est dimittẽdo oppõnem ꝓuatiuam.

Solo. q q̃ria sunt eiusdẽ gñis ꝓmi in vno subiecto
ipis cõi fundati gratia cuius illud gen9 est in potentia
mutue transmutatõis taliũ ꝟtrariorum. quomõ dicit ꝓbus
decimo metaphysice. q ꝟtraria ex cõi poña gñis habent
viã sele transmutãdi ꝑ hoc q poña generis clausa in quo
liter ꝟtrariorum est nata formari ꝑ act9 specificos eoz ex
cuius potẽtie ꝑticipatõe vnũ ꝟtrariorum est ꝓuatio alteri9
z pro tanto dicit ꝓbus motum esse de ꝓuatione in habi
tum Sed ꝟtra. De ꝓuatione non est regressus in ha
bitũ. vt dr in postꝑdicamẽtis. q̃ inter ea vt sic nõ ẽ mot9

Solo pz ex dcis. qz illud argumẽtũ arguit de ꝓuatõe
ꝓuate actũ z poñam gñis trãsmutabil q̃lis ꝓuatio nõ re
perit in ꝟtrarietate. ꝓuatio em̃ de q̃ ẽ sermo est fundata i
altero ꝟtrariorum ex ꝑticipatõe ponẽ trãsmutabil ipi9 gñis
ꝟtrariorum. vñ fit q hec ꝓuatio ꝓuat actũ tm̃ z relinqt po
tẽtiã ei9 ad actũ ¶ Scda ꝓpõ pz ꝓbum in textu dicẽtẽ
q gñatio est de nõ esse ad ee ꝑm ꝟtradictõem mutatio. z
corruptio de esse ad nõ esse Et ꝟ est qđ dr gñatio ꝓgres
sio de nõ esse actuali ad esse actuale Et corruptio ecõtra
est ꝓgressio ab esse actuali ad nõ esse actuale Et dr in ꝓpõ
ne subales. qz gñatio z corruptio ꝑm q̃d nõ stz a nõ ee ad
esse simplr z subale. sed ꝑm q̃d z accñtale. ꝓpter qđ nõ stz
simplices mutatões. eo q nõ stz inf ꝟtradictoria. lz ꝟtra
ria Ratio aũt q̃re stz mutatões simplices ẽ. qz forma subs
talis nõ suscipit intẽsionẽ z remissionẽ. igit gñatio z corru
ptio stz simplices mutatões z nõ exit9 successiui Nec. tm̃
est q loq̃ndo de gñatõe z corruptõe ꝑm ee ꝓut imixte stz
alteratõnib9 ꝓuijs dicũt hẽ successionẽ. eo q ipse ꝑm eẽ
tiã accepte stz simplices. lz ꝯcomitãtes successiuã alterati
onẽ Gñans em̃ z corrũpẽs nõ solũ facit gñatõez. sed z al
teratõem ita q alteratio sit q̃si via ad alteratõem z corru
ptõem ordiata Et ꝑ ꝟ soluit argumẽtũ q̃ q̃s dicere posset
q ꝓncipia gñatõis stz ꝟtraria. q̃ ẽ successiua sic̃ alij mot9.
Ans ẽ phi ꝓ9 physicoz. lz illa stz f̃anni gñatõnis z corru
ptõis. q̃ stz mutatões inf ꝟtraria. z p ꝟs nõ successiue.
Patz em̃ dcis q dupliꝛ ꝟsiderãt gñatio z corruptio. scz
simplr z vt alteratõi ꝓmixte. ꝓ mõ dcm̃ ẽ ꝓ9 physicoz.
q foꝛa sui ꝓtia z absentia nata ẽ facere trãsmutatõem. z
sic i ꝓposito f̃mini eoz stz imediati ꝑ affirmatõez z nega
tõem distincti. z ideo ꝟ dictoriꝝ. scõo mõ ꝓcedit argumẽ
tũ. qz sic stz trãsmutões mediate z diuisibiles fundare in

natura intermediꝫ mutue ꝑmixtiõis vtriuscꝫ termini.

¶ Conclusio sequitur ex ꝑmissis. vt fuit ꝓbata in textu. Preter rõnes tñ in textu positas ꝓbãt Auicẽ. z Auerrois sic. qꝝ subiectũ generatiõis est nõ ens actu. sed tale nõ ens nõ ꝓt subijci motui. tale enim nõ ens est materia. Et hec est rõ Si materia subijceret motui aut ꝓueniret ei gratia sue substãtie. aut gratia ꝑuatõis que est in ipo. Nõ ꝓmo mõ qꝝ motus est diuisibilis z ꝓtinuus habens mediũ z extrema. sed inter materiã z formã nõ est mediũ. ergo nõ ꝓt eẽ motus vnius ad alterũ. Nec ꝓt dici q̃ gratia ꝑuatiõis. qꝝ ꝑ ꝑuatõem materia ꝺr nõ ens. z sic sequeretur q̃ non ens inc̃tum nõ ens subijceretur motui. z tunc vlterius seq̃ret (qꝝ subiectũ motũ ẽ simplr ens) q̃ simplr nõ ens simpliciter esset. Si dicatur q̃ rõne materialis ꝑuatõnis subijcit motui. scz gratia aptitudinis. ꝓstat hoc esse falsum. qꝝ illa aptitudo est ẽntialiter forma substãtialis que est simplex et indiuisibilis. sed forma in motu ſm partẽ z partẽ habetur q̃ nõ sunt in forma indiuisibili. ideo generatio non est motus. sed finis motus. Preterea in motu ꝓtinue deꝛuenit de vno in aliud. si ergo materia subijceret motui tũc deueniret vel ab vna materia in aliã. vel ab vna forma in aliã. Nõ ꝓt dici ꝑmũ. qꝝ est tm vnũ hyle z vna materia q̃ est subiectũ mutatõis simplicis. Si aũt dicat secũduꝫ. tũc nõ est subiectũ motus materia. sed totuꝫ ꝓpositu. qꝝ q̃ est sub forma materia. tũc est in actu z nõ in potẽcia. Vnde et silibꝫ rõnibꝫ ꝓbant materiã que est subiectũ mutatõnis simplicis nõ esse subiectũ motus. Et ꝑ ꝓsequẽs habet ꝓbata ꝓclusio. q̃ generatio z corruptio distinguũtur a motu z non sunt motus

Ad rationes Ante oppositũ factas. Ad ꝓmã dõm. q̃ dupliꝫ accipit mutatio. Vno mõ ꝓprie. z sic ipius sunt tm due spẽs. Alio mõ ꝓmuniter vt est nomẽ ꝓmune ad mutatõem ꝓprie dictam et ad motũ ꝓprie dictũ. z sunt tres spẽs eius ſm q̃ ipa cõmuniter accepta ꝺr variatõem terminoꝝ que solũ tribus modis fieri ꝓt in mutatõe vt dictũ est. Cũ hic attendenda est regula topica. q̃ si aliq̃d ꝓmune sit diuisuꝫ in duas spẽs. quaꝝ vni nõ est nomẽ impositũ. tũc cedit sibi nomẽ diuisi. sicut ꝓmo topicoꝝ diuidit ꝓpriũ in ꝓpriũ. z definitiõnẽ seu terminũ. qꝝ ꝓpriũ est ꝓmune ad id qđ cõuertibile ẽ et indicans esse eius cũ quo ꝓuertit. z ad id qđ est ꝓuertibile nõ indicãs esse. ꝑmũ ꝺr terminus vel definitio. secũdũ nõ hꝫ nomẽ impositũ. ideo retinet nomen diuisi. z ꝺr ꝑ ꝑriũ Ad secũdã dõm. q̃ motus accipit dupliꝛ. Vno mõ in generali ꝑ quacũq̃ mutatõne tã successiua q̃ instãtanea. z hoc mõ accipit motuꝫ ꝓbs in ꝓdicamẽtis. z sic eius spẽs sunt generatio z corruptio cũ aliis Alio mõ accipitur motꝰ ꝓprie solũ ꝑ mutatiõe successiua. z illo mõ motus sequit aliq̃d subiectũ quod sit ens ꝓpletũ manẽs idẽ subꝫ vtroq̃ termino. qđ innuit ꝓbs in textu cũ ꝺr. Dico autẽ subiectũ ex affirmatiõe monstratũ. z hoc mõ accipit hic motũ ꝓbs. z sic mutatões instãtanee non sunt motus. Cũ etiã ꝑz q̃ aliter accipit hic subiectum. z aliter in ꝑmo phyſicoꝝ. ꝑut in ꝓpositionũ declaratõe habitũ est Ad tertiã dõm. q̃ motus ꝑut definit tercio phyſicoꝝ accipit generaliꝛ. z sic vtriq̃ corruptio z generatio sunt motus. hic aũt accipit ſpẽaliꝛ. z q̃ nõ sunt motus vt hic accipit Ad quartã dõm. q̃ dupleꝛ est successio. vna est ſm naturã. alia est ſm tẽpus z tpalis. z q̃ licz in gñatõne sit successio in q̃ ẽ ꝑus z posteri ſm naturã. nõ tñ est successio tpalis in q̃ ſtz ꝑus z posteri ſm tẽpus. sed illa q̃ ſm naturã hñt se vt ꝑus et posteri in gñatõne ipa. illa sunt instãtanea. z nõ tpalia

Ad q̃ntã dõm. q̃ in gñatõne subali due forme subales hñt esse in materia in eodẽ instãti tpis ſm rẽ. qđ tñ instãs differt ſm rõnem. qꝝ forma q̃ abijcit ẽ in materia in illo instanti. ſm q̃ illud instãs est finis ꝓteriti. z alia q̃ acq̃rit est in materia ꝑ eodẽ instãti. ꝑut est ꝓncipiũ futuri. sed illõ nũc attribuit passioni acq̃site z nõ corrupte. vt dicek octauo huiꝰ. Ad sextã dõm. q̃ gñatio accipit dupliꝛ. Vnoꝰ ꝓprie ꝑ gñatõe simplr dicta. z sic alteratio nõ est generatio. Alio mõ accipit cõmuniter ꝑut se extendit ad gñatiõem simplr et ſm qđ dictã z qꝝ illa q̃ est ad q̃litatẽ ꝺr ſm qđ. z talis ẽ vere alteratio. Vel dõm q̃ alteratio accipit vno mõ cũ tũ id a quo nomẽ ipositũ est. scz ꝑ quacũq̃ alteritate. z sic oĩs motꝰ ꝓt vocari alteratio. qꝝ in oĩ motu est alteritas terminoꝝ. qꝝ vnꝰ terminꝰ alteri succedit. Alio mõ accipit alteratio ꝓprie q̃tũ ad id cui nomẽ imponit. scz ꝑ alteritate q̃ est inter ꝓtrarias q̃litates. z sic est spẽs motꝰ distincta ꝓtra gñatiõem Ad septimã dõm. q̃ hic solũ enumerãt mutatões naturales. cuiusmodi nõ stz de qbꝫ assumit in argumẽto. scz excedũt facultatẽ nature z agẽtis naturaliꝛ. vocant tñ mutatões cõi noie. Quꝫ aũt nõ sint naturales manifestũ est. qꝝ creatio est ꝓductio alicuiꝰ totiꝰ ex nihilo. scz naturaliꝛ ex nihilo nihil fit. scz in oĩ actiõe nature necẽ est aliq̃d subijci. Et eodẽ mõ est de annihilatiõe q̃ est in nihil et q̃ nõ est corruptio. qꝝ illa est in materiã. vt dictũ est ꝓmo huiꝰ. Et de tã substãtiatiõe ꝑz. qꝝ tota suba nõ mutat in totã subam. nisi ꝑ autorẽ nature. agẽs enim naturale disponendo dũtaxat materiã quã supponit in sua actiõe introducit formã tm Ad octauã dõm. q̃ ꝓuenit cũ gñatiõe z cũ alteratiõe. in hoc enim q̃ est instãtanea ꝓuenit cum gñatiõe. z qꝝ est ad q̃litatẽ ꝓuenit cũ alteratiõe. Et sic ſm qđ est gñatio. z simplr est alteratio. qꝝ est de subiecto in subiectum. imo nõ solũ alteratio gñatio ꝺr. sed etiã q̃libet alteratio ꝺr et generatio ſm qđ. vt ꝑus dictũ est. ¶ Questio tercia

Utrũ motꝰ sit solũ ad tria p̃dicamẽtoꝝ gña. cuiꝰ imobilitas est q̃es sibi oppositа Et arguit ꝑmo q̃ non sit tm ad tria. qꝝ motꝰ est ad subam. q̃ nõ ꝓnũerat illis tribus. q̃ Probat aũs. qꝝ vbicũq̃ repit ꝓximitas ibi repit motus. scz in suba repit ꝓximitas. Minoꝝ ꝓbat. qꝝ in vnoq̃q gñe est vna ꝑma ꝓximitas. ꝓbat etiã ꝑmo phyſicoꝝ vbi ꝺr q̃ ꝓncipia rei naturaliꝛ sunt ꝓtraria. scz illa stz sube. Et ꝓfirmat. qꝝ ignis z aq̃ stz sube. z tñ ꝓtrariantur. vt ꝺr. ij. de gñatione Secõ sic. in ad aliq̃d ẽ motꝰ. qꝝ in ea ẽ ꝓximitas. z suscipit magꝫ z minꝰ. vt ꝺr ꝓbs in ꝑdicamẽtis Et ꝓfirmat. qꝝ magnũ z ꝑuũ sunt relatiões. z tñ iter ea est motꝰ scz augmẽtatiõis z diminutiõis Tercio sic. ad actiõem est motus. qꝝ ambulatio est motꝰ. z terminat ad calefactiõem q̃ est actio Quarto sic. ad oẽm motũ seq̃t affectio mobil. scz affectio illa est passio. q̃ motꝰ ẽ ad passionẽ. Et ꝓfirmat. qꝝ in passione z actiõe repit ꝓximitas. q̃ z motꝰ Añs ꝓbat. qꝝ calefacere z frigefacere ꝓtrariantur. siliꝛ calefieri z frigefieri. Et ꝓfirmat sc̃o. qꝝ actio z passio in motu firmãt. vt ꝺr Gilber. ita q̃ ẽ idẽ fluxꝰ hoꝝ triũ. in cuiꝰ signũ calefactio specificat ꝑ formã calliditatẽ. siue ꝑut ẽ actio calefactiõis siue passio calefacti. siue etiã motꝰ de frigido in calidum

Quinto sic. in tpe ẽ motꝰ. q̃ in qñ ẽ motꝰ Añs est phẽ q̃rto z sexto huiꝰ. ꝓña ꝓbat. qꝝ qñ ex adiacentia tpis in re tpali derelinq̃t Sexto sic. in situ est motꝰ qꝝ vbicũq̃ est mutatio de forma in formã nõ subito ibi ẽ motꝰ. scz sic ẽ in situ qñ ex sessiõe fit mutatio i statõez nõ subito. Cõfir. qꝝ celũ mouet z nõ nisi ſm situ z renouatõem põnis ꝓriũ etc

Septio sic. in habitu est motꝰ. eo q̃ in ipso ẽ applicatio coꝝ q̃ adiacẽt corꝑi ad ipm corꝑus. sed hec fit ꝑ motũ.

Octauo sic. ad qualitatē nō est motus p se. ergo nō ad tria est motꝰ p se. Añs ꝓbat. qz ad solas qualitates tercie spēi est motꝰ. vt ōz septimo huius. g nō est ad qualitatem motꝰ nisi ſm ptē Nono. in quātitate nō est motꝰ. eo q in ipa nō est ↄtrarietas. vt ōz in p̄dicamentis Decimo loci mutatio terminat ad locū q̄ est quātitas. g adhuc solū ad duo p̄dicamēta est motꝰ Añs ē notū. qz motꝰ localis denoīat a loco. mō dictū est in textu q terminus ad quem denoīat motū. Undecimo. pfectio rei nō est eiꝰ ꝓuatio sed q̄es est motus pfectio. eo q est finis ꝓpter quē fit motus Duodecimo. si q̄es esſz ꝓuatio motꝰ vel q̄ est in termino a quo vel q̄ est in termino vd quē. Nō ꝓma. qz illa ē ei ↄtraria. nō ſcda. qz illa est eadem motui. ¶ Jn oppositū est pbs in littera.

Maioꝛ. Motus nō est in aliquo p̄dicamento ꝛ genere. nisi in ipo repiant̄ forme ↄtrarie. Minoꝛ. Hec solū sunt in qualitate. quātitate. z vbi. quemadmodū ostendit inductiua rō phi. Conclusio. Jgit̄ in his tribꝰ dūtaxat generibꝰ. pt fieri motus

¶ Maioꝛ est phi. z habita ē in p̄cedēti q̄stione vbi dictū est q motꝰ est fluxus ↄtinuꝰ de vna forma in aliā p intensionē vnius z remissionē alterius. ideo ad hoc q in aliquo p̄dicamento sit p se motꝰ. oꝑtz q in ipo repiantur forme adinuicē ↄtrarie ¶ Scda ꝓpō pz. ꝑmo de suba q in ea nō repiant̄ forme ↄtrarie. qz subiecto ↄtrarioꝛ nihil est ↄtrariū. sz substātia est subiectū ↄtrarioꝛ. g. Maioꝛ est phi ꝑmo physicoꝛ Minoꝛ est eiusdē in libro p̄dicamentoꝛ Preterea forme ↄtrarie trāsmutāt se circa idē subiectū manens saluū sub vtroq terminoꝛ. sed tale subiectū nō est formaꝛ substātialiuz. qz hoc est ens in potētia tm. nō actu idē sub diuersis formis substantialibꝰ. Scdo pz de adaliqd. qz p̄t relatio de nouo acq̄ri in aliquo sine sui mutatōe. vt in textu patuit. Etiam relatiue oppositā p̄n simul esse in eodē subiecto. non aūt ↄtraria. z sic in adaliqd nō est ↄtrarietas. z p ↄñs nec motus. De actōne z passione sufficiēter ꝓbatū est in textu. qz ad motū non est motus. nec mutatōis est mutatio. vt ꝓbatū est septimo rōnibꝰ. actio aūt passio aut sunt motꝰ materialiter. aut nō sūt sine motu. Nō est etiā motꝰ in situ. qz est ordo partiū. sed ordo ōr respectū. Similiter nec in habitu. nec q̄n. qz illis nihil est ↄtrariū. vt ōr Gilbertus ponitanꝰ Sed diceres Aristoteles nō inducit illa tria genera situz q̄n z habere. g eius inductio est imperfecta z insufficiēs. Dōm ē q ad aliqd̄ ſm esse physicū ꝓhendit oīa alia genera a motu ꝓhibita. ꝓpter qō sicut nō est p se motus ad aliqd̄. ita relinq̄t q nec sit ad situ q̄n nec ad habitū. Sed qō in illis tribꝰ p̄dicamentis qualitate videlz. quātitate. z vbi ē motus causa est ſm phm in textu. ↄtrarietas que est in istis tribꝰ inuenit̄. Jn quātitate em̄ est ↄtrarietas pfecti z imperfecti in magnitudine physica p virtutē naturalē forme extensa. z in qualitate est ↄtrarietas passionū sensibiliū. primo ↄtrarioꝛ. veputa quartuoꝛ qualitatū ꝑmaꝛ z aliarū ab eis causataꝛ. z in vbi est dīſtia locoꝛ a natura determinata. Cū̄ natura influit p motū q̄ trāsit de potētia ad actū. z omis potentia trāsmutabilis in actū fundat̄ in altero ↄtrarioꝛ Est ergo rō quare ↄtrarietas ꝓprie dicta solum in istis tribꝰ generibꝰ reperit̄. qz natura influit p motum qui est de ↄtrario in ↄtrarium. sed potentia influxiua nature est tm̄ trina ſm virtutē sz efficientis. forme. z finis. eciro hmōi ↄtrarietas vel fundatur in terminis potestatis effectiue nature z ipsius forme extendētis materiā et sic inuenit̄ in quātitate aut formalis potestatis. z sic inuenit̄ in qualitate. vt est directe formalis ↄtrarietas a qua formali ↄtrarietate. quia forme ↄtrarie sunt vlterius principia ad efficienter operādū vel finaliter ↄseruandū deriuatur ↄtrarietas in aliꝭ generibꝰ. quō in vbi reperitur ↄtrarietas ſm potestatem finis. eo q esse in loco est esse in cōſeruatiue finali dicente pho quarto de celoꝰ. q locus naturalis est finalis rei perfectio et finaliter queritur.

¶ Conclusio sequitur ex premissis.

Maioꝛ Tripliciter dicitur immobile. ↄtradictorie. ↄtrarie. et priuatiue Minoꝛ Immobile priuatiue vel etiam ↄtrarie. hoc dicitur quiescere. Conclusio. Jgitur quies est motus priuatio. z dicitur q̄escere qō nō mouetur ibi. tūc z taliter vbi quando z qualiter aptū natuz est moueri

¶ Patet hic totus discursus in finali textu tractatus expositi. Ex quo em̄ quies est ↄtraria motui seu priuatio eius. oꝑtz q sit ꝓuatio eius quod est susceptiuū motus ſm q est susceptiuū. cum aūt mobile ipsum est susceptiuū motus in tempore quo debet. z vbi debet. z vt debet moueri quies priuabit motum ſm dictas conditiones. Cū aūt dicimus q quies est priuatio motus a mobili quando z ꝙbi. z vt debet moueri. z mobile non sit susceptiuum motus nisi extra suū vbi. eo q nihil mouetur in suo proprio loco naturali per naturam. extra aūt locū naturalem non habet mobile quietē nisi violentū. videtur q hic non sit definita quies nisi violenta. Est aūt violenta quies accidentalis. z naturalis est per se. ergo definitū accidentale erit. z nō illud qō est essentiale. z hoc est inc̄ueniens ſm̄ artem definiendi. Ad hoc respondet Albertus. q hec definitio generalis est. z nō debet referri nisi ad subiectū. id em̄ quod naturaliter mouetur z quiescit si priuatur motu non priuatur ab ipso motus. nisi vbi habet potentiam et aptitudinē mouendi si ponatur aliquod impediēs motum. Et similiter cum est in vbi proprio caret illo qō innatum est habere per naturam. hoc est motu ad vbi proprium. z ita quiescit vbi innatū est moueri. Cum em̄ dicitur vbi z vt z quando innatuz est moueri. locutio est duplex ex eo q innatum esse moueri potest referri ad mobile per se. vel in comparatione ad vbi. z vt. z quando. Et primo modo habet intellectum q mobile innatum existens moueri. z existens in vbi z quando. z vt habet hanc potentiam motus non mouetur. z hoc verum est de terra quando existit in centro z in quiete sua naturali. quoniam ibi existens. z quando ibi existit. z vt ibi existit habet potentiam ad motum. Si autem referatur innatum esse moueri ad mobile cum contūctōne ad vbi z quando z qualiter tunc sensus est. q quietum non mouetur vbi. et quādo. et qualiter innatū est moueri. z tunc non quiescit nisi violenter impeditum

Ad rationes Ante oppositum facias. Ad ꝑmam dicendum est. q contrarietas sufficiens ad motū nō est in substantia. Et ergo dicit venerabilis dominus Albertus. q bene sequitur si in substantia non est contrarietas. in substantia non est motus sed non sequitur si in substantia est contrarietas in substantia est motus. qz in substantia est contrarietas q̄ est in oīni genere. qz si large accipiatur cōtrarietas. tūc ꝓphēdis

sub se oppōnem ꝓuatōis ꝛ habitū. cū ꝓuatio affirmatiue designat. sed inter talia ꝓtraria nō est motus sed mutatio simplex. Alio mō accipiť ꝓtrarietas ꝑut est formaꝫ subaliū ab eodē subiecto expellētiū se rōe qualitatū ꝟiaꝫ ipis et sic expellūt se expulsione aliena. ꝛ sic inter subas simpliciter est ꝓtrarietas q̄ expellūt se expulsione q̄litatū p̄maruꝫ Tercio accipiť ꝓtrarietas ꝑut est oppō formaꝫ actiuaꝫ ꝛ passiuaꝫ expellētiū se ab eodē expulsiōe ꝓpria. ꝛ hec ē vera ꝓtrarietas Vñ notat Alb. q̄ttuor ꝓditiones q̄ requrunť ad verā ꝓtrarietatez. Prima est. q ꝓtraria agāt ꝛ patiank ad inuicē ꝑ se. siue hoc sit ꝑ se p̄mo. vt q̄litates p̄me calidū frigidū ꝛc. vl ꝑ se scdo. vt q̄litates scde. vt color sapor ꝛc. q̄ sť a p̄mis causate. Scda q illa ꝓtraria sint formē nō simplr simplices. sed multiplicate ꝛ extense in materia quanta. sicut calor q̄ est maior in maiori calido. ꝛ minor in minori calido. si illud sit subiectū eius ꝓpriū. ꝛc̄ys formis corpalibꝫ Tercia ꝓditio. q inter tales formas sit mediuz ꝑ qō fiat motus. qz in oīm motu est ꝓcessus ab vno in aliud. ꝛ qñ ꝓcessus ille relinq̄t vnū acq̄rit aliud ꝓtinue plus ꝛ plus. ꝛ ita oportz esse mediū. Quarta ꝓditio est. q expellāt se expulsione ꝓpria ꝛ nō ꝑ formā aliēnā Sed ꝓtra tertiā ꝓditionē diceret q̄s forte q inter sanū ꝛ egruz nō est mediū. et tñ sunt ꝓtrarie forme. ꝛ sť inter calidū ꝛ frigidū Dōm est q licz ꝓtraria imediata nō habeāt mediū determinate spēi cui scz attribuak intentio alicui⁹ spēi. tñ habēt mediū ꝑm esse qō habent in motu in quo ille forme sunt miscibiles. ꝛ tale mediū req̄rik inter oīa ꝓtraria. nō aūt mediū determinate spēi. cuiusmodi sunt rubedo viredo ꝛc. inter albū ꝛ nigꝫ. Ad ꝓfirmatiōem pz. qz ignis ꝛ aqua non ꝓtrariank ꝑm se. sed gra suaꝫ qualitatū. Ad scdaz dōm q in adalicd nō est susceptio magis ꝛ minus. nec ꝓtrarietas ꝑ se. sed solū gra fundamenti. vt in p̄dicamentis dicik ſlitudo em magis ꝛ minus recipit ꝑ hoc q qualitas in q̄ fundak susciꝑ magis ꝛ minus ꝑ eius intensionē ꝛ remissionē Sed ꝓtra. magnū ꝛ paruuz sunt relatiua. ꝛ tñ ad ea est motus ꝑ se. Dōm q ad magnū ꝛ paruū nō ē motus ꝑ se. sed ꝑ accns inq̄ntum ad quātitatē est motus.

Sed ꝓtra. nullū ens reale p̄t acq̄ri de nouo in aliq̄ subiecto sine motu. sed relatiua sunt entia realia saltē ea q̄ ponūtur in p̄dicamento ad aliqd. ḡ. Dator ꝓbak. qz si fūt de nouo. tūc ꝑus fuerūt in potentia q̄ in actu. sed motꝰ est actus correlatiuus potentie. sine quo nō fit in actu ꝑfecto Solo ad hoc est. q correlatio actus ꝛ potētie in motu est denoiatiua ꝛ nō formalis. nō differēs a genere fundamenti in quo est ꝑ se motus. Vñ notādū. q ois causa quodāmodo est relatiua ad suū effectū. cū ḡ motus fundēt materialr in cā materiali. ꝛ essentialr in cā formali. non p̄t ipe absolui a correlatōe intrinseca potentie formalis ad actū. vel etiā potentie materialis ad habitum forme informantis subiectū. sed absoluiť a respectu extrinseco patiente aliqd in genere relatōis ꝓprio. Vel dōm q motꝰ ꝓprie nō est respectiuus nisi ꝑm. q stat in habitudine mouētis ꝛ moti. siue motui ꝛ mobilis. vt ōr tercio phyſicoꝝ. ſz hec habitudo nō ꝓuenit motui vt motus est. sed vt actio mouentis ꝛ passio mobilis. Ad tertiā dōm. q motus est tene motus p accidens. ꝛ hoc non negat pbus. sed ōr hoc. Probat tñ septē rōnib⁹ motū nō esse alterius motus per se. ꝛ sic ambulatio ꝑ accns terminak ad calefactōem. ꝛ calefactio ad sanatōem. Vnde ad hoc vt motus ꝑ se sit alicuius tanq̄ termini. oꝛtz q talis forma possit esse intrinsecus ꝛ essentialis terminus talis motus. ꝛ sic quererē an ad aliqd p̄dicamentū possit esse motꝰ. est q̄rere vtꝝ aliqd existens in p̄dicamēto tali possit ꝑ se esse terminꝰ motus et intrinsece terminare motū. ſz motꝰ ōr cē ad illud ꝑ accidens qđ ꝓcomitak ad illū terminū intrinsecuz motꝰ. vt ad ambulatōem q̄ termiak ad vbi. seq̄tur extrinsece ꝛ ꝑ accns calor vl sanitas aut motꝰ aliqs. vt sanatio febricitatio ꝛc̄

Ad q̄rtā dōm. q motꝰ aliud est q̄ affectio mobilis facta in motu ꝛ ꝑ motū. affectio em in p̄dicamēto passiōis ē nō aūt motꝰ. argumētū ꝓbat q affectio ꝛ motꝰ sunt in eo dē subiecto. sed nō q sint in eodē p̄dicamēto Ad ꝓfirmationē p̄mā dōz. q ꝓtrarietas nō ē ꝑ se ꝛ formalr accepta in actōe ꝛ passione. ſz gra formaꝫ a qbꝫ causank. Ad scdaz cō firmatiōem dōm q nō sufficit q actio ꝛ passio fundank in motu ꝛ econtra. ꝛ q specificank siliꝫ dr̄ntiꝫ ad hoc vt in eis sit ꝑ se motus. eo q sit ꝑ se fluxꝰ formalis. actio aūt fluxit effective. ꝛ passio materialr. ꝛ ideo fundāt se extrinsece ꝛ nō formalr seu intrinsece. ꝛ ꝑ silem moduz attribuūtur eis silles dr̄ntie. Vñ caliditas q̄ est in calefactōe actiua ꝑm q hmōi est ꝓtualis. q̄ ꝓo est in calefactiōe passiua est materialis. ꝛ q̄ in calefactōe motiua est formalis Ad q̄ntā dicendū. q argumentū peccat penes fallaciā equocatōnis. equocak em modus essendi in. qz equoce motus est in tpe et in aliq̄ genere. est em in tpe sicut in mēsura. sed est in gñe p̄dicamētali. qz terminak intrinsece ad formā q̄ ponik in ꝛ sub tali gñe Ad sextā dōm. q ad situ est bñ motꝰ ꝑ accidens. sed nō ꝑ se. cū em aliqs surgit de sessione ad statione fit ibi motꝰ localis quē ꝓcomitak ꝑ accns situs qui est statio. Ad ꝓfirmatōem rndet Alber. q celū nō mouek ꝑm situ. sicut de hoc dictū est quarto phyſicoꝝ. ꝛ mouek in loco suo ad quē motū seq̄tur renouatio situs. Vñ situs proprie ē in positiōe ꝓtiū ad seinuicē relataꝝ ꝑm dr̄nas q̄s hz in q̄ntitate intrinseca totꝰ. ſz sicut dictū est in quarto huiꝰ motꝰ ꝓportionak quātitati extrinsece ipiꝰ spacij. eo q respectu illiꝰ vna ꝑs est in potētia positiōis ad alterā ꝛ nō aliter mō rales dr̄ne positiōis ad extra sunt dr̄ntie ipius vbi. ꝛ nō ipius situs. ideo in situ nō est motus ꝑ se Ad septimā dōm. q ꝑbat q ꝑ accns est motꝰ ad habitū. nec vnus eo q habitꝰ ꝓsistit in duob⁹. scz hñte ꝛ habito Ad octauā dōm. q motꝰ ꝑm p̄tē subiectiuaz nō est ꝑ accns. licet si ꝑm partē integralē moueak aliquid dicak nō esse ꝑ se p̄mo Etiā pz ex dictis. q ad aliqđ p̄dicamentū esse motū ꝑ se nō est aliud q̄ q in ipo ponitur ꝛ sub ipso. et potest per se et intrinsece terminare motū Ad nonā dōm est ꝑm Albertū q quātitas p̄t dupliciter ꝓsiderari. Vno modo ꝑm rōnem simplicē. Alio mō potest ꝓsiderari ꝑut est terminꝰ et mensura corpoꝝ phyſicoꝝ Primo mō ꝓsiderak adhuc dupliciter. Vno mō logice ꝑm scz ꝓmunez rōnem quātitatis ꝑut in eius ꝓmunitate includitur oīs quātitas inferior Alio mō mathematice ꝑut est multiplicabilis ab vnitate vel terminabilis a linea vel lineis in cōtinuo. ꝛ neutro horꝝ duoꝝ modoꝝ hz ꝓtrariū. Si aūt cōsideretur ꝑm q est mensura corpoꝝ phyſicoꝝ. que oīa habent determinatā rōnem sue magnitudinis. ꝛ cū attingūt illā sunt ꝑfecta in augmento. ꝛ cū sunt citra illam tūc sunt imperfecta ꝛ diminuta. ꝛ sic perfectio ꝛ imperfectio in phyſicis habent fieri circa idem. ꝛ rōne huius est ꝓtrarietas in quantitate.

Ad decimā dōm. q locumutatio nō est ꝑ se ad locuz ꝛ intrinsece. sed solum extrinsece. qz terminus intrinsecꝰ motus ꝛ ipe motus subiectiue sunt in eodem. sed locus non est subiectiue in eo in quo motus localis est subiectiue. eo q locus est in continente corpore. Sed q denominatur a loco et non ab vbi dicunt aliqui causam esse q locus nobis magis notus est q̄ vbi

Liber Quintus Physicorum

Sed diceret aliq̃s. terminus motus magis intrinsec⁹ eus est ille qui p̃or est z nō posterior. sed locus est p̃or ipso vbi. ergo magis intrinsece terminat motū. Minor ꝓbat qz vbi causat a loco z ei⁹ circūscriptōe. cā aūt p̃or ē causato Solo. maior est vera loquēdo de termino formali r. sed tūc minor est falsa. z ꝓbatio ꝓbat q locus ꝑm suā naturā est p̃or vbi. sed nō est p̃or interminādo motū. Ad vndecimā dōm. q mot⁹ ꝙsiderat dupl'r. Vno mō ꝑm eēntiā z in rōne forme. z sic nō opponitur q̃ri in termino ad quē. sed pficit p terminū ad quē. Alio mō ꝙsiderat ꝑm eē impfectū fluens ad esse pfectū. z sic p̃uatiue opponit q̃s motui. eo q ille fluxus cessat. Et sil'iter q̃s p̃t dupl'r ꝙsiderari. Vno mō in rōne ꝙmuni q̃ris. z hoc mō definita est. z dr p̃uatōem mot⁹. Alio mō ꝑm q est in determinata natura alicui⁹ q̃escentis. z hoc mō q̃ñq̃ est eadem motui. q̃ñq̃ ꝓtraria. Et p hoc pz solo ad duodecimā. Vñ notat Albertus. q aliud est q̃s. aliud natura in qua q̃scit q̃s em̃ nihil aliud est q̃ mot⁹ p̃uatio ab eo qd̄ natū ē moueri. z qñ z qualiter natū est moueri. Natura aūt in q̃ fit hmōi p̃uatio est natura q̃rens z sistens motū. qz nulla cōtrarietas est in gūe. sed in specie. color em̃ nō hz ꝓtrarium in genere. qz ꝓtrarioz est idēgen⁹. Et ideo in genere q̃s opponit motui ꝑm habitū z p̃uatōnem. si aūt q̃s accipit ꝑm spēm q̃tū ad naturā q̃rentē. tūc aliqua q̃s in specie opponit alicui motui ꝓtrarie. ita q vtrūq̃ est habit⁹ z forma vt dicetur in tercio tractatu.

Incidunt dubia. Primū An termini motus sint imobiles. vt dr phs in p̃mo capl'o Et videt q nō. qz subiectū in motu nō est imobile. sed termini sunt subiectū mot⁹. g̃ nō sūt imobiles. Minor ꝓbat. qz dr phs q ois mot⁹ est de subiecto in subiectū. z intelligit terminos. ☞ Solo sic. p se. Et rō est. qz sunt forme quaz eē est informatiuū mobil' et nō subiectiue informabile. eo q sic essz ꝓcessus in infinitū in formis ¶ Ad obiectū dōm. q termini dupl'r nominant'. vt dr p̃mo huj⁹. scz simpl'r z cōposite. Et simpl'r adhuc dupl'r. scz ꝓprie. sicut a p̃uatōne z forma. z ipropria subiecto. mō in ꝓposito termini motus accipiūt appellatione ipropriā a subiecto ex quo subiectū ꝑm esse qd̄ habet sub vtroq̃ terminoz est vnū nūero cū eis.

Secūdū dubiū An medium possit esse terminus a quo motus aliquoz extremoz. Et arguit q nō. qz ipemet mot⁹ est de natura intermedij. sz mot⁹ non hz esse in termino a quo. g̃ termin⁹ a q̃ nō p̃t eē de natura intermedij Preterea. medium cōtrariorū pticipat extrema. vt dr Gillbr. pbās ex ℔ ipsuz nō ꝓtrariari eis. g̃ nō p̃t eē origo mot⁹ ☞ Solo sic. loquēdo de medio determinato qd̄ est pfectū habitual'r per spēm. qūo colores medij dicunt medij. qz hoc mō medium participat vtroq̃ extremoz ꝓtrariorz pticipatōe terminata p dr̃iam specificā ꝓpria illi medio in qua pticipatōe virtual'r ꝓphendit vtrūq̃ ꝓtrariorz. z ideo p̃ virtutē huj⁹ contrarij ꝓpat ad alterz ꝓtrariorz extra se simpl'r existēs sicut ꝓtrariū ad ꝓtrariū. licz hec ꝓtrarietas nō sit maxima. sed impfecta. q̃ sufficit ad esse motus. q̃ est exit⁹ impfecti ad pfectū ¶ Per hoc ad obiecta. Ad p̃mū dōm est. q ꝓcedit de natura medij fluentis qd̄ nō est in specie determinati habitus. sed in gñe dispōnis pmixte ex ꝓtrarijs formis Ad scōm pz solo. qz medium nō ē ꝓtrariuz extremis ꝑm q est ꝓmune pticipiū eorz. sz ꝑm q accipit in virtute vnius contrarij. et comparatur ad esse simplex alteri⁹ ꝓtrarij

Tercūū dubiū Quare motus in qualitate hz vnū nomē tm̃ z mot⁹ in q̃ntitate hz duo noia ¶ Solo. qz noia ponūtur a ꝓprietatibus formalibus. sed termini in motu q̃ est ad quātitatē nō sunt formaliter ꝓtrarij. sed potestatiue z efficiēter. vt dictū est in q̃stione tercia. Etiā ipa q̃ntitas dependet ab oppositis p̃ncipijs substātie. qz quo ad extēsionē ei⁹ depēdet a forma et quo ad diminutōem a p̃uatōe. sicut em̃ forma extendit materiā extēsione pfectiua. ita p̃uatio hāc impedit q̃ē forma impfecta. vñ fit q sicut p̃uatio z forma suis distinguūtur noib⁹. ita diminutio z augmētatio. Sec⁹ est de motu qualitatis q̃ fundat in cōi formaz poña. Sil'iter mot⁹ in vbi. ꝓpter hoc q vbi est forma ꝙseruatiōis localis p̃t habere vnū nomē. Et sic pz etiā q̃redicātur q̃ttuor esse spēs mot⁹. cū tm̃ solū sit ad tria p̃dicamenta.

Post hec aūt dicamus q̃d est simul z retractū z q̃d est tāgere. z q̃d est mediū. z q̃d ꝙsequēter. z q̃d habitū. z q̃d ꝓtinuū. z in qualibet re vnūq̃dq̃ horum esse aptum natum sit.

¶ Iste est scōs tractat⁹ in q̃ determinat de vnitate motus. z qz ad vnitatē req̃rit ꝓtinuitas tē. ideo phs hic determinat de q̃busdā intētionib⁹ ad vnitatē z diuersitatē motus. z etiā ea q̃ dicēda sunt in sexto libro deseruientib⁹ Et ꝑm hoc diuidit tractatus iste in duo capl'a. Primū est de septē intentionib⁹. Scōm de vnitate mot⁹. Primuz diuidit in duas ptes. In p̃ma definitōes illaz intētionū assignat In secūda q̃dā illoz adinuicem ꝙpar. Prima ps subdiuidit Primo ponit de quo sit dōm. Scōo exeq̃tur intentōem suā. Quātū ad p̃mū dr. Post p̃dicta dōm est q̃d est simul q̃d retractū seu separatū. q̃d tāgere. q̃d mediū. q̃d ꝙsequēter. et q̃d habitū. z q̃d ꝓtinuū. Deinde dōm est q̃ sint subiecta phȳsica ipoz. in q̃bus z qualibus vnūq̃dq̃ ipoz hz esse

Simul q̃dē ergo dicūtur hec esse ꝑm locū quecūq̃z in vno loco sunt p̃mo. Separatim q̃cūq̃z sunt in altero. Tangere aūt quoz vltima simul

Hic exeq̃tur intentiōez suā. z p̃mo definit simul dicēs q simul ꝑm locū dicūtur q̃cūq̃z sunt in vno loco p̃mo z p̃prio. Separatim vero esse qd̄ opponit ei qd̄ est esse simul. et etiā ei qd̄ est tāgere. put opponit ei qd̄ est esse simul. tūc separatim sunt q̃cūq̃z sunt in loco altero z diuerso. Sed vt dr Albertus. qñ opponit ei qd̄ est tāgere tūc separatim sunt quoz termini p spaciū distinguūtur. Tercio ostēdit q̃ dicātur tangentia. dicēs q tangere dicuntur quoz vltima sunt simul.

Mediū vero in qd̄ aptū natū est p̃mū p̃tingere mutās q̃z in qd̄ vltimū mutat ꝑm naturam ꝓtinue mutans. In minimis aūt est mediū trib⁹ vltimuz q̃dem em̃ mutatōis ꝓtrariū est

Hic ponit definitōem medij Et duo facit. p̃mo quod dictū est. Scōo declarat vnū terminū assumptū in definitione medij. Quātū ad p̃mū dr. Mediū est in qd̄ natū est p̃mū p̃tingere ꝑm naturā ꝓtinue mutās q̃z in vltimuz in qd̄ mutat. Vel sic p̃t definiri. Mediū est in qd̄ p̃us aptū natū est deuenire id qd̄ ꝓtinue mouet q̃z in vltimū terminū mot⁹ in quē mutat. Et subdit q mediū ꝓpter in phȳsicis accipit ꝙstitit in trib⁹. qz ois motus ē inter duo ꝑtia. iō vnū ꝓtrariorz est p̃mū z p̃ncipiū. z alterz ē vltimū z finis motus. z intermediū hz quodāmō vtrūq̃ ꝓtrariorz

Continue aūt moueť qđ nihil aut pauciſſimuz dꝛficit rei nō tpis. nihil eīm phibꝛt dꝛficiētē rei ꝛ nō tē/poris. ꝛ ſtatim aut poſt hypatim. id eſt p̄mā ſonare vltimaz. ſed rei in qua moueť. hoc aūt eſt in his que ſunt ſm locū. ꝛ in alijs mutatōibꝫ manifeſtū eſt. Cō trariū aūt ſm locū eſt ſm rectitudinē diſtās plurimū Minima eīm finita. metrū aūt finitū eſt.

Hic exponit terminū poſitū in definitiōe medij qñ dic/it. ꝛtinue mutās. dicens q ꝛtinue mouet aliq̄d. cū nihil aut pauciſſimū deficit rei. nō aūt tpis declarat exemplo. vt ſi q̄s poſt hypatim. id eſt p̄maz chordā in cithara tangat īmediate vltimā. tūc ibi eſt diſcontinuitas trāſitꝰ pcuſſio nis a p̄ma ad vltimā. eo q pcutiens dꝛficit rei pcuſſe. tū ſo nus illius harmonie ꝛtinuꝰ eſt ꝛ indiſtās ſm harmoniā et ideo eſt vna harmonia ꝛtinua ſm tēpus Et ſubdit q hoc apparet maxime in his q̄ ſunt ſm locum ꝛtraria. Et ſubdit declarando q̄ ſint ꝛtraria ſm locū. Et ꝺt q illa ſtꝫ ꝛtraria ſm locū q̄ ſm rectitudinē plurimū diſtāt. p̄obat qꝛ ſm illā lineaz menſurat diſtātia q̄ eſt minima. ſed linea recta eſt hmōi. g̃ penes ipam ſumiť ꝛtrarietas ſm diſtan tiā ꝛ locū. Maiorē p̄bat. qꝛ de rōne menſure eſt q ſit finī ta ꝛ nota. Minoꝛ pz. qꝛ linea recta eſt minima. eo q finita et vnica in eadē diſtātia inter extrema. curue ꝥo ſtꝫ infinite

Conſequēter aūt q cū poſt p̄ncipiū ſolū ſit aut poſi tione. aut ſpecie. aut aliquo ſit dꝛterminato ꝛ. nullum mediū eſt coꝛ q̄ ſunt in eodē genere. ꝛ cuiꝰ ꝛſequēter eſt. Dico aūt in linea linee ſm q ſunt linee. aut vnita tis vnitas ſm q ſunt vnitates. aut domus domus. Aliud aūt nihil phibꝛt eſſe mediū. ꝛſequēter autē eſt alicui. cū poſterius aliq̄d ē. Nō eīm vnū ꝛſequēter ē duobꝫ. neq̄ noua luna ſcđe ꝛſequēter licꝫ hec illi

Hic ponit ǫntā in tentōem ꝛ eius differētiam. ſcꝫ ꝛſe quēter eſſe. Dicēs q ꝛſequenter ꝺꝛ qđ eſt poſt p̄mū ſine medio ſui generis. p̄ aūt multiplr aliq̄d eſſe poſt aliud. ſcꝫ aut poſitōe ſpecie. aut aliquo alio ſic dꝛterminato. Exem plū ſicut dicimꝰ lineā ſeq̄ lineaz poſitōne ſi nulla ſit linea media ire eas. ꝛ vnitas ſeq̄tur vnitatē ſi eaꝫ nulla ſit me dia vnitas ꝛ domus domū. ſi nulla ſit domꝰ intermedia et ſm ſpēm aial bipes ſeq̄tur hoīem. Subdit p̄bus. q ad ꝛſequēter req̄rit q ſit poſterius. qꝛ p̄mū nō ꝺꝛ ꝛſequen ter ad ſcđm vt vnū nō eſt ꝛſequēter duobꝫ. ſed ꝛtra. nec ē noua luna ꝛſequēter ad ſcđam. ſed ecōtra

Habitū aūt eſt qđ ꝛſequēter eſt cum tangat. qñ ā ſt oīs mutatio in oppoſitis ē. oppoſita aūt ꝛtraria et que ſm ꝛtradictiōem ſunt. ꝛtradictōnis aūt nihil mediū. manifeſtū eſt q in ꝛtrarijs erit mediū

Hic p̄bus ſexto loco definit habitū dicens. q habitū eſt qđ ꝛſequenter eſt. ꝛ tangit ipſuz ad quod eſt ꝛſequen ter. Ex quo patet q conſequenter habet ſe in plus q̄ſ habi tum. ꝛ habituz eſt ſpēs conſequenter. qꝛ ſecludit oīne me/dium tam eiuſdem q̄ſ alterius generis. Ex quibꝫ p̄bus infert q medium eſt inter ꝛtraria. quia mediū eſt p quod fit motus. ſed omnis motus eſt inter contraria vel contra/dictoꝛia. ſed in contradictoꝛijs non eſt medium. ergo eſt in contrarijs

Continuū aūt eſt quidē habitum aliquod. Dico autem eſſe ꝛtinuū cuz idem fiat. ꝛ vnus vtriuſq̄ ter/minus coꝝ que tangūtur. ꝛ ſic ſignificat nomen coꝛ tinuū. qꝛ ꝛtineatur. Hoc aūt eſſe nō poteſt. cuz duo ſint vltima. Sed hoc dꝛterminato manifeſtū eſt q in his eſt q̄dem ꝛtinuū. ex quibꝫ vnū aliquod aptū na/tum eſt fieri ſm ꝛtactum. Et ſicut aliquādo fit conti nuū vnū. ſic ꝛ totū erit vnū. vel aut p̄netratione. aut colligatōne. aut tactu. aut adnaſcētia. aut inſertu

Hic ſeptimo ponit definitōnem ꝛtinui dicens. q con tinuū eſt aliquo modo habitū. qꝛ habitum eſt cuius vlti ma ſunt ſimul. ꝛ ſi tūc vnus fiat vtriuſq̄ terminus tūc ſtꝫ ꝛtinuū. Continua ergo ſunt quoꝝ vltima ſunt vnuz. hoc eīm ſonat nomen continui. Continuū eīm dicitur quaſi in vno ſe tenēs. hoc aūt eſſe nō poteſt ſi termini qui ſunt vl/tima ſint duo vel plura. qꝛ tūc ſunt tangentia ꝛ non con/tinua. Ex quo pz q ꝛtinuū eſt ſolū in his que apta nata ſtꝫ fieri vnū ſm contactum. Unde eodez modo quo vltima aliquoꝝ dicūtur fieri vnū ipſa ſic dicūtur ꝛtinua. Si eīm vltima fiant vnū ſimpliciter tūc fit ꝛtinuū ſimpliciter. Et ſi ſunt ſolum vnū per ꝛtactum vt in membris animaliuz vel penetratiōe. vt clauus ꝛtinuatur cū ligno. ꝛ erit vnū penetratōne aut colligatōne. vt duo oſſa in membris. aut adnaſcentia. aut inſertu. ꝛ ſic ſemp fit ꝛtinuū. ꝛmunitꝰ lo quendo. vt extendit ſe ad ꝛtiguū. quo modo etiā de eo ſic accepto loq̄tur quinto metaphyſice. Vide hoꝝum mo/doꝝ ſufficientiā in expoſitōne Alberti.

Manifeſtuz aūt ꝛ qđ primum conſequenter. con tactum quidē eīm eſt neceſſe ꝛſequenter eſſe. qđ conſe quenter aūt nō oīne tangere. Unde ꝛ prioꝛibꝫ ratiōe ꝛſequenter eſt vt in numeris. tactus autē non eſt. Et ſi quidem ꝛtinuū eſt neceſſe eſt tangere. Si vero tā git nōdum continuū eſt. Nō eīm neceſſe eſt vnuz eſſe ipſoꝝ vltima ſi ſimul ſunt. ſed ſi vnū ſunt neceſſe eſt et ſimul eſſe. Quare inſertus vltimus eſt ſm generati onem. neceſſe eīm eſt tangere ſi adnata erunt vltima contacta aūt nō oīnia ad nata ſunt. in q̄bꝫ aūt nō eſt tactus Manifeſtū eſt q nō eſt ꝛſertus in his.

Iſta eſt ſecūda pars p̄ncipalis capituli huius. in qua comparat adinuicem Conſequēter eſſe. habitū ꝛ ꝛtinuuz Et duo facit. Primo hoc qđ dictuz eſt. Secūdo repꝛehen dit errorem quoꝛūdam. Quātum ad p̄mū vult. q p̄muz eſt inter illa conſequēter tangꝫ id a quo non ꝙuertiť ſubſiſ/ſtendi conſequentia. quia oīne ꝛtactum eſt ꝛſequenter. ſed non ecōuerſo. quia in numeris inuenitur conſequēter eſſe. ſed non contactus. Eodem modo ſe habet cōtingens ad continuari. ita q contactus eſt ſecūdum. ꝛ continuum eſt tercium. quia ſi eſt continuū tunc eſt tangens. ꝛ non econ uerſo. non eīm eſt neceſſe coꝝum vltima eſſe vnū ſi dicātur eſſe ſimul. ſed ſi ſunt vnuz tunc neceſſe eſt q ſint ſimul. vbi notat venerabilis Albertꝰ q in phyſicis coꝛpora poſſunt eſſe ſimul. ſic tamen q non ſint vnum. ſed vltima mathe/maticoꝝum nō ſunt ſimul niſi fiant vnū. Addit tamē phi loſophus his tribꝫ quartum dicens. q inſertus qui eſt ad natio ex receptione vnius in aliud eſt vltimum in eſſe ꝛ in via generationis. quia ſi vltima ſunt inſerta ſibi neceſſe eſt eſſe vnum. Et ſi vnum ſunt non neceſſe eſt eſſe inſerta. vt vt patet in mathematicis. Jn quibuſcunq̄ autem nō eſt ꝛtactus non eſt inſertus

Quare si ꝛ vnitas ꝛ pūctum qualia dicūt separata. Nō possibile esse vnitatem ꝛ pūctū idem his q̄dē ineſt tangere. vnitatib⁹ aūt ꝯsequēter. ꝛ hoꝛ quidem ꝯtingit esse mediū. Oēis em̄ linea mediū pūctoꝝ est. harū autem nō est necesse. Nullū em̄ medium est dualitatis ꝛ vnitatis. Quid q̄dē igit est simul ꝛ extra et q̄d tāgere ꝛ q̄d mediuꝫ. ꝛ quid ꝯsequenter. ꝛ q̄d habitum. ꝛ quid ꝯtinuuꝫ. ꝛ in qualibet vnūquodq; eoꝝ ineſt dictum est

Hic ꝯsequenter reprehendit errorem eoꝝ qui dicūt vnitates ꝛ pūcta nō differre si sint separata. Dicēs q; si ponantur pūcta ꝛ vnitates separata. vt q̄dam faciūt adhuc est differēcia inter vnitates ꝛ pūcta. ꝛ notat duas differēcias inter pūcta ꝛ vnitates. Prima. q; pūctis ineſt tāgere. eo q; p̄m ipsa fit ꝯtactus in ꝯtinuo. Vnitatib⁹ aūt non ꝙuenit se tangere. sed ꝯsequenter esse. Secūda dr̄ia. q; inter duo pūcta ꝯtingit esse mediū. semp em̄ mediat linea in cōtinuo. sed inter duas vnitates nō est necesse esse medium nullū em̄ est mediuꝫ dualitatis ꝛ vnitatis. Deinde epilogat. vt pz intuenti rectū.

Incidūt dubia. Primū An bene definiat simul p hoc q; est esse in eodē loco Et videtur q; nō. q; locꝰ p prius est ille qui vni corpori est adequatus. ergo p̄m illam definitōem impossibile esset aliqua corpora esse simul p̄m locū. ☞ Solo sic. q; simultas est indiuisio seu localis vnitas. sed locus ꝙmunis nō est indiuisibiliter vnus in actu locandi. ergo illa q̄rie dicūtur esse simul que sunt in eodem loco q̄rio ¶ Ad obiectū dōm. q; vnitas loci q̄rit attenditur penes indiuisionem termini siue superficiei corporis locātis. in quo duo corpora per indistantiā extrinsece copulant. et quo locus definitiue est terminus corporis ꝯtinentis. sed hoc mō q̄rtiō abiliter possunt ꝯiūgi duo corpora localia extrinsece. sicut p ꝯtactū vnūtur intrinsece. id est p extremitates suaꝝ dimensionū intrinsecarū p̄m q; hmōi. argumēraꝫ aūt p̄cedit de tota ꝙphensione locati a loco. ꝛ nō de hmōi finali ꝯtactu terminoꝝ localiū duoruꝫ corpoꝝ locatoꝝ. Per hoc etiā habet solutū quō differunt tangere ꝛ simul esse. Patꝫ em̄ ex dictis q; dixerūt rōne. q; simul dicūtur esse in ordine ad ꝯtinens extrinsecum. q̄d est locus q̄ nō est aliq̄d ipsoꝝ. ideo dicūtur simul q̄ sunt in vno loco. sed aliqua dicūtur se tangere p̄m vltima q̄ sūt aliq̄d ipsoꝝ tangibiliū. ꝛ sic simul sumit p̄m relatōem ad extrinsecū. ꝛ tāgere p̄m relatōem ad intrinsecū.

Secūdū dubiū An definitio medij sit bona qua dr. Mediū est in quod aptū natū est p̄mū ptingere mutans q̄z in q̄d vltimū mutat p̄m naturā ꝯtinue mutans. ☞ Solo sic. exponendo tm̄ mutans passiue p̄m aliquos. vt sit sensus. Mediū est in quod mutans. id est illud q̄d mutat est aptuꝫ natuꝫ ptingere p̄mū. id est p̄mo q̄z in q̄d vltimū mutat. id ē mutatur p̄m naturā. Sed Albertus exponit mutās q̄rie et actiue dicēs. Mediū ē illud in q̄d ip̄m q̄d mutat mobile aptū natū est p̄mū dimittere id q̄d mouet q̄z in q̄d mouet vt vltimū. Cuius definitōnis Albertus rōnem assignat q; in termino a quo nō est motus. nec in termino ad quē est motus. ꝯ motus est tm̄ in intermedio q̄d est inter terminū a quo ꝛ terminū ad quē fit motus. Aūcedens probat. q; si in termino a quo essꝫ motꝰ. tūc ex motu essꝫ motus. et si in termino ad quē esset motus. tūc ad motū esset motus. sed hoc est ostensum esse impossibile. ergo Medium in phȳsicis est in q̄d p̄muꝫ id q̄d mouet dimittit. hoc est extendit id q̄d mouet p̄m q̄d mouet. ꝛ hoc est in isto cōtinue p̄us q̄z veniat ad terminū vltimuꝫ motus. ꝛ addit p̄m naturā ꝯtinue mutatōis. q; si mutatio sit interrupta tūc nō necessario veniet ad vltimū. sed est in alīq̄ medioꝝ.

Tercū dubiū An duoꝝ mobiliū separatoꝝ possit esse vnus motus ꝯtinuꝰ vt videt dicere p̄hus q̄n notificat. ꝯtinue moueri. cū tm̄ ad ꝯtinuitatē motus req̄ritur vnitas mobilis. vt dicet in sequenti caplō. ☞ Solo sic formaliter p adiacentiā tēporis. q̄ est forma ꝯtinuitatis ipius motus. argumentum vero p̄cedit de ꝯtinuitate materiali p̄m quā ꝯtinuū est diuisibile. Verum tm̄ est q; p̄m expōnem Alberti nō videt in exemplo p̄hi esse motus ꝯtinuꝰ. nec posse motus dici cōtinuꝰ etiā formaliter ex solo tpe. q; sic oēs motus essent cōtinui. q; formale eoꝝ putaret vnū est. sed p duas percussiones duaꝝ chordaꝝ ōt fieri sonū ꝯtinuū. sed nō motū. sonus em̄ nō est motus. q; sonus est sensibile q̄rio. motꝰ vero sensibile ꝙmune. ꝛ ideo videtur mihi expositio Alberti multū notabilis. q̄ videt velle q; Aristo. p sile p̄bet motum esse ꝯtinuū. vbi paucissimū rei deficit. sicut in motu p̄gressiuo aialū. sicut em̄ faciens armoniā percutiendo citharā aliquātulū deficit chorde. q; post p̄maꝫ in acumine percutit vltimā in grauitate. ꝛ licꝫ nō sit ꝯtinuꝰ transitus percussionis a p̄ma ad vltimā. sed deficit percutiens rei percusse. tm̄ sonus istaꝝ chordarū est indistās p̄m armoniam. et ideo est vna armonia p̄m tēpus. Ita est etiā in p̄nūciatione litteraꝝ in syllaba. q; syllaba est ꝙphensio litteraꝝ indistanter plata. Et sic dicimus ꝯtinuū esse motū aialium q̄ ambulant. ꝙstat em̄ q; nō simul inniterūtur pedib⁹ vtriusq; lateris. se p̄us fixa vna parte pedum leuat altera ꝑs si plures q̄z duos habeat pedes. ꝛ si habent duos tūc leuato vno figitur alter. tm̄ q; sine interruptōe tpis virtus mouens mouet vnū post alterū. ideo ꝯtinua dr̄ abulatio. Volantia aūt ꝛ natātia nec rei more nec tpi deficiūt. q; simul virtus mouēs mouet alas vtraſq; vel vtrūq; brachium aut crus in natatōe. Q̄n aūt motus naturalis est nō aialis. tūc est oīno ꝯtinuꝰ. ꝛ subdit Albertus. ꝛ hoc intellectus quē dixim⁹ q; nō deficit rei. hoc est q; nō deficit ei q̄d mouet. ꝛ hoc est in oib⁹ motib⁹. licet maxime appareat in his q̄ sunt p̄m locū

Quartū dubiū An mensura ꝯtrarietatis in loco sit distātia recta. Et videt q; nō. q; motus celi ab oriente in occidens ꝯtrariat motui locali ccōtrario ab occidente in oriens. ꝛ tm̄ ille motus nō fit p mediū distantie recte. sed circularis ☞ Solo sic. q; vt dr̄ p̄hs. x. metaphȳsice. ꝯtrariorum debet esse vna via ꝙmunis in qua sibi inuicē obuiant repugnādo. vt signific nomen. nā ꝯtraria dicūtur quasi ꝯtra se cūrtia. sed talis obuiatio nō est p̄fecta nisi in via recta. preterea distātia ꝯtrariorꝫ est in genere distātiaꝝ formaliū minima. eo q; ꝙphenditur sub vno genere p̄rimo. gratia cuius vtriusq; ꝯtrariorꝫ est ad alterū transmutabile. q̄d nō inuenitur in alijs generib⁹ oppōnis. ☞ Debet mensurari hmōi distantia p mensurā minimā q̄ in loco est linea recta dicentib⁹ geometris. q; hec sꝫ linea recta est breuissima ¶ Ad obiectū dōm. q; motus ab oriente nō ꝯtrariatur motui ab occidente ꝯtrarie nisi p̄m imaginatōem linee recte trāseūtis diametraliter ab oriēte in occidēs. ad cuius ꝙpatōez illi motꝰ sunt imaginabiliter ꝯtrarij. nō aūt vere. eo q; in spheris inferioribus sunt silr tpe. Dria aūt in eodē esse nō p̄t

Quintū dubiū An ꝓsequentia seu ꝓsequēter se habentia sint tēne definita Et arguit᷑ ꝙ non.qz fm eam homo ⁊ asin⁹ pñt se habere ꝓseq̄nter in vno ordine locali.eo ꝙ sunt eiusdez gñis.⁊ tñ exempla in textu posita innuūt vnitatē spēi se ꝓsequētiū.g̃ videtur ꝙ sit error in definitōe vel in exemplis Preterea luna nō videt᷑ se habere ꝓseq̄nter ad lunā g̃ male hoc est in textu dcm. Añs ꝓbat᷑.quia idem non est posteri⁹ se ipso.sed est tm̄ vna luna.nec sunt nec fuerunt nec erūt plures ☞ Solutio sic.quia illa dicunt᷑ ꝓsequēter se habere q̄ sunt localiter ordinata ⁊ ita ꝓarant᷑ adinuicē fm formā situs ⁊ loci.sed ꝓparatio physica est tm̄ eox que ꝓueniunt in spē specialissima.vt habet᷑ septimo physicox.q̄ quidem spēs specialissima ex quo est ꝑncipium gñationis vocat᷑ hic genus quo spēs humana vocat᷑ genus humanū.⁊ ita non accipit᷑ hic genus vt in p̄dicabilibus sez vt est logicū ⁊ vt est p̄dicabile.sed magis vt est q̄ dāmodo physicū ⁊ p gñationem ꝓpagabile ¶ Et p̄ b̄ pz solutio ad ꝑmum obiectū Ad secūdum dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet idem seipsum ꝓsequi p accidēs.sic vt ꝓseqūtur seipsam luna p renouatōem situs.

Sextū dubiū An definitio ꝓtinuox sit tēne posita. ☞ Solo sic.qz diuisibile nō potest definiri nisi p illud quod est finitū.sed partes diuisibiles ꝓtinui nō finiūtur p esse potēriale eox ex quo sic caret sue diuisionis termino. oꝑtet g̃ ꝙ finiant᷑ per aliquod indiuisibile ꝓtinens eas in formali vnione.hoc est ꝑūctus respectu linee 2ē.ergo diuisibilis natura ꝓtinui recte definit᷑ p indiuisibilē naturaz termini cōmunis Dex tamē ꝙ non potest definiri diuisibile p indiuisibile tanq̄ p gen⁹ quod p̄dicatur in quid de definito.nihil tamē ꝓhibet diuisibile ex genere definiri p differentiā indiuisibilem p quam ꝓstituitur tale definitū in atoma ⁊ indiuisibili spē.Differt aūt hec definitio ab alia qua dicit᷑ ꝙ continuū est diuisibile in semp diuisibilia.qz illa ē materialis ⁊ hec est formalis

Septimū dubiū An ꝓtinua ⁊ ꝓtigua silr ꝓsequentia ⁊ habita se habeāt sicut supius ⁊ inferi⁹ ita ꝙ rō ꝓtigui saluet᷑ inconuertibilr in rōne ꝓtinui.⁊ rō habiti includat inconuertibilr rōnem ꝓseq̄ntium. Et videt᷑ ꝙ nō.qz ꝓtigua sunt tātuz vnita extrinsece p indiuisionē loci.ex quo eox vltima sunt simul ⁊ simultas sit localis indiuiduatio⁹ vnitas. ꝓtinua vero sunt vnita intrinsece.sed sicut locus est extra locatū.ita vnitas loci est extra vnitatē locati.⁊ p ꝓsequens nō ꝓprehensa definitiue in ea.eo ꝙ definitio solū claudit intrinseca definito. Sic erīa posset fieri istātia de habitis ⁊ ꝓsequētib⁹.eo ꝙ ꝓseq̄ntia ꝓpria se habent sicut ꝓius ⁊ posteri⁹ in loco.habita vero definiunt᷑ p simultatem q̄ excludit ordinē ꝑoris ⁊ posteriozis ☞ Solutio sic.qz tēne seq̄t᷑ vltima ptium ꝓtinui sunt vnū.g̃ sunt simul.sed nō ꝓuertit᷑.eo ꝙ tangētia se pñt esse simul discrete. Silr tēne seq̄t᷑.si aliqua inter q̄ nō est mediū eiusdē gñis sunt simul ꝙ inter ea nihil mediat eiusdē gñis.sed nō ꝓuertit᷑. eo ꝙ non oīa sine medio alterius gñis collocata sunt simul p indiuisionē ꝓtactus localis ¶ Ad obiecta.ad ꝑmū dōm est.ꝙ tēne ꝓbat᷑ ꝓpria ⁊ specifica rōnem ꝓtigui seu ꝓtact⁹ nō ꝓuenire ꝓtinuo.sic nec ꝓpria rō triāguli cōuenit q̄drāgulo ipm̄ iplicite ꝓtinēti.sed sic vegetatm̄ fm esse gñis ꝓtinet᷑ in sensitiuo.ita ꝓtiguū in ꝓtinuo. Silr nō soluēdū est secūdū obiectū de ꝓsequētib⁹ ⁊ habitis.

Unus aūt motus dicitur multipliciter.vnū q̄dem em̄ multipliciter dicim⁹. Genere q̄dem igitur vnus est fm figuras p̄dicamenti loci mutatio q̄dez em̄ omni loci mutatōi genere vna est Alteratio autē loci mutatōe altera genere est

¶ Istud est secūdum capitulū in quo post᷑ determinauit de q̄busdam intentōib⁹ deseruientib⁹ ad cognoscēdū vnitatē ⁊ diuersitatē motus determinat de ipius motus vnitate Et diuidit᷑ in duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma determinat de vnitate essentiali mot⁹ In scōa de q̄bus modis accñtalib⁹ circa vnitatē essentialē Prima ꝑs diuidit᷑ in tres ꝑticulas In ꝑma oñdit q̄ mot⁹ dicunt᷑ vn⁹ gñe. In scōa q̄ dicunt᷑ vnus specie. In tertia determinat de vnitate numerali motus. Quārum ad ꝑmū dicit.ꝙ motus dicit᷑ multiplr vnus.sicut ⁊ vnū ꝛ multiplr. Deinde ostendit q̄ dicunt᷑ vnus mot⁹ genere dicēs. Motus dicunt᷑ vn⁹ genere fm figurā p̄dicamēti.hoc est.quox termini sunt in eodē gñe p̄dicamentali.vt omnis loci mutatio est eadē gñe omni loci mutatōi.alteratio aūt est altera genere a loci mutatione.

Specie aūt vnus est.cum genere vn⁹ est ⁊ indiui dua specie sit vt coloris q̄dem sunt differētie. Jā igitur alius specie ɒnigratio ⁊ ɒalbatio. Omnis autē ɒalbatio oñi ɒalbatōi idem fm speīm erit.⁊ oñis ɒnigratio ɒnigratōi. Alb̄dini aūt non ampli⁹ vt de spē vna ɒalbatio oñi ɒalbatōi. Si aūt sunt q̄dam que ⁊ genera simul ⁊ spēs sunt.manifestū est ꝙ vt specie vnus erit.simpliciter aūt vnus specie nō vt doctrinatio.sed scientia q̄dam spēs existimatōnis. genus aūt scientiax aliax.

¶ In hac scōa ꝑticula ostendit qui sint vn⁹ mot⁹ spē Et duo facit.ꝑmo facit quod dictū est.secundo circa dicta remouet dubium. Quārum ad ꝑmum dicit.ꝙ motus vnus specie est qui cum genere sit vn⁹.est cum hoc etiam vnus p indiuiduā speciem.hoc est Illi motus sunt vn⁹ specie specialissima qui terminant᷑ ad eandē speciem specialissimam.sicut em̄ illi qui non sunt ad formas eiusdem speciei specialissime nō sunt vnus specie specialissima.ita illi qui sunt ad formas eiusdē speciei specialissime sunt vnus specie specialissima. Exēplificat sicut denigratio ē in alia specie q̄ ɒalbatio.sed omnis ɒalbatio est eiusdē speciei oñi ɒalbationi.⁊ omnis denigratio oñi denigrationi. Subdit ꝓbus ꝙ si sint aliq̄ motus vni⁹ speciei sub altrerne illi sunt quodāmodo vnus specie.non tamē simpliciter sunt vn⁹ spē.sicut doctrinatōes scīax specie differentiū nō sunt simplr vn⁹ motus specie.qz scīētia est species opinionis ⁊ gen⁹ aliax scientiax

Dubitabit aūt aliquis si specie mot⁹ vnus sit cuz ex eodem idem in idem mutet᷑.vt vnum punctū ex hoc loco in hunc locū iterum ⁊ itex. Si aūt hoc est erit circulatio rectitudini eadē.⁊ volutatio ambulationi. Aut ɒterminatū est id in quo est.si alterū est specie.quoniā alter motus est. Circulare autē a recto alterum specie est genere quidem igitur ⁊ specie.motus vnus sic est.

¶ Hic remouet dubiū dicēs.Si motus sunt vn⁹ specie

qui sunt ad eundē terminū in specie Utrum ergo motus qui est ad eūdem locum numero p diametrū ad quez est alius p circulū.sicut motus quo punctū vel aliud mobile mouet per chordā z p arcum sint vnius speciei.z si sic tunc circularis z rectus erunt vnus specie.z voluratio z ambulatio erūt vnus specie motꝰ. Hanc soluit dicēs.q ad vnitatē motus fm speciē nō sufficit vnitas terminoꝝ fm spēm.sed requritur etiā vnitas spaciꝫ seu mediꝫ.ergo circularis z rectus etiā si sint ex eodem z in idem nō sunt vnꝰ motus specie.quia circulare spaciū z rectū in quo fiunt illi motus non est vnū specie.sed alterꝫ. Subdit q̄ p dictis modis dr motꝰ esse vnꝰ fm genꝰ z spēm

Simpliciter autez vnus motus qui substantia quidem vnus z numero est.quis aūt huiusmodi sit manifestum est diuidentibꝫ Tria em̄ sunt fm numerum circa que dicimꝰ motum vnū quod z in quo z quādo.Dico aūt quod quoniā necesse est aliquid esse quod mouet.vt hominē aut astrum.z in aliquo hoc moueri.vt in loco aut in passione.z quādo in tempore em̄ omne mouetur

¶ In hac tercia pticula ostendit quis motus sit vnꝰ numero. Diuidit aūt illa particula in duo membra. Primo ostendit que requruntur ad motū qui est simpliciter z numero vnus. Secūdo probat illa omnia simul requiri ad motus vnitatē. Primū membrū subdiuidit in duo. quia primo enumerat ea que requrunt ad omnē motum Secūdo quomō non equaliter ꝟuenīāt aut requrātur ad motus qui dicunt vnus genere aut specie.sicut requruntur ad eum qui est vnus simpliciter. Quātum ad primuz qui motus dicat vnus numero dicēs.q motꝰ ille est vnꝰ simpliciter z absolute qui est vnus substātia z numero. scilz ille cuius omnia ad motū requisita sunt vnū.hoc autem manifestū erit si accipiant p diuisionē oīa ad motum requisita. Sunt aūt tria que exigunt ad motū vnū videlicet quod. in quo.z quādo.hoc est mobile forma q̄ in termino motus acquiritur.z tempus In omni em̄ motu necesse est esse aliq̄d quod mouet. vt hominē vel astrū Et in quo sit motus vt in loco vel in passione aut qualitate alia.z quādo hoc est in tempe.qz oīne quod mouetur.mouet in tempore.

Horum aūt iterum genere q̄dem aut specie esse vnum est in re in quam mouetur.habitum erat in tēpore. Simpliciter aūt vnum in omnibꝫ his est. Et nanqz in quo est vnum. oportet esse z indiuisibile vt speciem. Et ipsum quādo vnum tempꝰ z non deficiens. Et quod mouetur vnū esse.non fm accidēs vt album nigrū fieri.z chorysciū ambulare. vnum aūt est chorysciū z album.sed fm accidēs. Neqz commune.esset em̄ duos homines simul sanari fm sanitatē vt ophthalmie.sed nō vnus hic ē ista spē vnꝰ est.

¶ Hic ostendit phūs q z si oīa illa requirant ad motum non tamē oportet quodlibet horū trium esse vnū in quolibet motu vno genere vel specie.sed solum in motu vno simpliciter z numero. Et duo facit Primo quod dictum est Secūdo remouet duas dubitatōes. Quo ad primū dicit.q ad vnitatē motus fm genꝰ aut speciē non requirit vnitas cuiuslibet horū trium.non em̄ requritur vnitas mobilis aut temporis.sed solū vnitas eius in q̄ est motus.seu termini ad quē.si em̄ id in quo est motus sit vnū genere.oīnes motus illi sunt vnus genere.vel si vnum specie oīnes erunt vnus fm speciē.sed talem motum sic vnū esse in re est cōsequens z habitū.eo q̄ omnis motus est in tempe.sed non oportet illos esse in eodē tempore.motus em̄ qui sunt genere vnꝰ vel specie vnus possunt esse in diuersis temporibꝫ.Sed ad hoc q motꝰ sit vnus simpliciter z numero oportet q in omnibꝫ his idē sit ita q̄ q̄libet horū trium sit vnū.oportet em̄ illud in q̄ē motus esse vnū.ita q forma z spēs que fluit sit vna numero z indiuisibilis. Oportet etiā tempus esse vnū z indiuisum sic q non sit quiete interruptū. Similiter oportet ipsum subiectū quod mouetur esse vnū z non fm accidens.quia si duo motꝰ genere diuersi essent vnus numero.quia albus z chorisꝰ sunt vnū fm accidens z in eodem tempore potest chorysꝰ albus ambulare z nigrefieri.nigrefieri q̄dem in q̄tum albus.z ambulare inquantum chorisꝰ.sed tamē illi motꝰ ambulatio z nigrefactio nec sunt genere specie.nec numero vnus. Nec sufficit ad vnitatē numeralē q subiectum sit vnū specie.sed oportet q̄ sit idem indiuiduū numero.Si em̄ sufficeret subiectū idem in specie.tunc ex quo duo homines ambulantes in vno tempe sint vnum in specie subiectū z moueant vno motu specie.oportet q motus eoꝝ esset vnꝰ numero Idē est si dicamꝰ duo subiecta eiusdē speciei sanari fm sanitatem eiusdē spēi puta ab ophthalmia que dicit oculatio que est apostema oculi. talis motus esset vnus numero sed ille non est vnus numero sed specie vnus.ergo requrit vnitas numerabilis subiecti

Socratem autē fm alteratōnem eandem alterari specie z in alio aut tempore z iterum in alio.si quidem contingit corruptū iterum vnum fieri numero erit z hic vnus.si vero nō idem q̄dem. vnꝰ aūt nō

¶ Hic mouet circa p̄dicta duas dubitatōes.prima est. Ponamus socratē alterari fm eandem speciem in alio z alio tempore interrupto.vtrū sit illa alteratio eadem numero.hanc soluit conditionaliter dicēs.Si sit possibile q corruptum idē numero reuertat z reiteret.tunc talis alteratio z motꝰ ille erit vnꝰ numero.si vero nō sit possibile tūc motꝰ nō erit vnꝰ numero sed specie.

Habet autem dubitatōem huic similem.z vtruz vna sanitas z omnino habitus z passiones substantie sint in corporibꝫ moueri nanqz videtur habitus z fluentia. Si igitur eadem z vna que diluculo et nunc sanitas quare non z cum deficiens accipiat iterum sanitatē hec z illa vna numero erit. Eadē em̄ ratio est nisi q in tātum differt.

¶ Hic mouet secūdam dubitatōnem. Et duo facit.primo quod dictum est.secūdo reuertitur soluendo primā simpliciter. Dicit ergo q dubitatōem habet similem prime dubitationi. An forme que sunt in subiectis cōtinue transmutatis (sicut est sanitas que est in cōtemperātia humorū z elementorū in animalibꝫ z similes forme seu habitus que sunt in subiectis cōtinue variatis) maneāt eedem. Est igitur questio vtrum sanitas que est in forte

hodie eadem sit sanitati que fuit heri in forte. ꝛ similiter de alijs queri pōtest. Et arguit dupliciter ꝙ non Primo sic. quia forma cuius subiectū fluit ꝛ transmutatur non manet eadem. sed subiectū cuiusliber sanitatis cōtinue fluit ꝛ transmutatur. ergo sanitas vel ꝓsimilis forma non manet eadem Secūdo sic. Si talis forma in tali subiecto variato remanet eadem. ꝛ ꝙ eadem est sanitas que fuit heri ꝛ hodie non esset ratio quare non similiter diceretur vna numero sanitas quā aliquis habet ante. ꝛ illa quaz postea recuperat quādo sanatur ab egritudine que interrupit sanitatē. eo ꝙ vtraqz redit postqz corrupta fuit. non em̄ est differētia nisi in hoc ꝙ in vno non est sanitas interrupta ꝑ habitum oppositū. sed de specie in similem ꝑm est variata In altero aūt corrupta est ꝛ variata de ꝓtrario in ꝓtrarium

Quare siquidem duo idem sicut numero vnus. ꝛ habitus esse necesse est. vnus em̄ numero actꝰ vnius numero est. si vero habitꝰ vnus est. fortassis nō alicui videbit vnus ꝛ actus esse. Cū em̄ pauset ambulans non amplius est hec ambulatio. Iterū aūt ambulante erit ambulatio si igitur vnꝰ ꝛ idem est. contingit vnū ꝛ idem corrumpi. ꝛ esse multotiens. he quidez igitur sunt dubitationes extra que nunc est intentionem.

¶ Hic reuertitur ostendēdo quid prima dubitatio veritatis habeat eam simpliciter soluendo dicens. Si quis dicat ꝙ hec duo sint idem ꝛ sint vnus motus vel actꝰ qui sunt ad primam sanitatē ꝛ ad secūdam. tunc necesse est ꝙ etiam habitus siue forma sicut sanitas vel alia sit vna ꝛ eadem numero. ad vnitatē em̄ numeralem motꝰ non sufficit vnitas numeralis habitus siue termini ad quem Unde si motus sit vnus numero termini erūt ītdē numero. sed non econtra. quia si aliquis ambuler per aliquod ſpacium ad aliquē terminuz ꝛ in medio pauset et postea continue ambulet ad terminū intentū terminꝰ est vnus ꝛ tamen motꝰ non est vnus. Qz aūt non sit vna ꝛ eadem ambulatio seu motus ꝑm numerū ꝓbat. quia tunc contingeret vnumquodqz multotiēs corrumpi ꝛ esse quod est incōueniens dicere. Unde subdit ꝙ predicte questiones sunt extrinsece a principali huius ꝓpositi intentione Albertꝰ tamen hunt textū aliter ꝓponit. videatur in cōmento vbi vult ꝙ secūda dubitatio non soluitur per philosophū. eo ꝙ solum ꝓpter similitudinē proposita principalis hic inducte sunt ille dubitatōes. Solutis tamen secūdam ipse Albertꝰ recitando duas solutōnis opiniones quarū secūdam approbat que est ꝙ tales forme habent dupler subiectū. commune ꝛ ꝓprium. Subiectuz cōmune ꝛ mediatū sunt partes materiales. Subiectum ꝓprium. partes formales. si ille forme referant ad subiectum primū non manent eedem ꝑm numerū sed ꝑm speciem. Si referant ad ꝓpriū subiectum tunc manēt eedez numero. De hoc vide latius in cōmēto quinti phȳsicoꝝ tractatu tercio. capˢlo secūdo ꝑm eius diuisionē.

Quoniam autē continuꝰ est omnis motus simpliciter. quoniā vnum necesse est continuū esse. si quidem omnis diuisibilis. ꝛ si cōtinuus vnus. Non em̄ omnis fiet cōtinuus omni. sicut neqz aliud nullū contingenti cōtingens. sed quoꝝ vnuz sunt extrema vltima aūt aliorum non sunt ꝗdem. aliozuz aūt sunt sed spē differētia ꝛ eq̄uoca sunt. Quō nanqz tangit aut vnū fiet vltimū linee ꝛ ābulatōis.

¶ In hoc secundo membro tercie particule ꝓbat ꝙ non sufficit vnitas aliquorum ex tribus ad hoc vt dicat motus vnus numero ꝛ simpliciter vnꝰ. sed requirit vnitas omnium triū. quod sic ꝓbat. Omnis motꝰ simpliciter vnus ꝛ numero vnus necessario est cōtinuus. sed ad hoc vt aliquis motus sit continuꝰ requirunt omnia illa tria simul. ergo ad hoc vt sit vnus simpliciter requirunt omnia tria simul. Maiorē ꝓbat. quia omnis motus est cōtinuus. sed motus simpliciter vnꝰ est motus. ergo est cōtinuus. Minor ꝓsyllogismi est nota. sed maiorē eius ꝓbat. quia omne diuisibile est continuū. sed omnis motus est diuisibilis. ergo cōtinuus. Dicit tamē philosophꝰ ꝙ ad hoc vt motus aliquis sit cōtinuus nō oportet nec requirit ꝙ cōtinuetur omni motui. sicut nec aliquod aliorum quod est de genere cōtinui continuat omnibus. quia sic essent omnia continua. quia non cōtinuantur cōtingens contingēti. sed solum cū rebus sui generis ꝛ sui speciei. ꝓbat. quia cōtinua sunt quoꝝ vltima sunt vnū. sed nō omniū vltima sunt vnum. ergo non continuant omnia cōtingenter ꝛ indifferenter. Minorē ꝓbat. quia sunt aliqua quoꝝ non sunt vltima sicut non quāta. ꝛ ea que habent vltima. habent ea specie differētia. sicut linea ꝛ tempus rationem vltimi de eis ꝓdicabit equiuoce ꝑm definitionem phȳsicā. ꝛ ideo se non tangunt. neqz in illis vltimis continuatur. Irrationabile em̄ est dicere vltimū linee tāgere vltimū ambulatōis

Habiti quidem igit sunt ꝛ qui neqz idez specie neqz idem genere sunt. Currens em̄ aliquis statim febricitabit. ꝛ vt lampas ex diffusione loci mutatio ē habita continua aūt non. ponūtur em̄ continua q̄rum vltima vnū sunt. quare habiti ꝛ consequēter sunt quo tempus continuū est. cōtinuum aūt est q̄ motus. hoc aūt cum vnum vltimū fiat ambobꝰ Unde necesse est eundē ꝑm spēm esse ꝛ vniꝰ mobilis ꝛ in vno tempe simplr̄ ꝓtinuū motū ꝛ vnū

¶ Hic ꝓbat minorē rationis ꝓncipalis quaz ponit in fine illius textus ꝓnotati cum dicit ꝙ necesse est motum cōtinuum esse eiusdē speciei in qua est motꝰ ꝛ vniꝰ subiecti seu mobilis ꝛ in vno tempore Primo ꝓbat ꝙ oportet motum continuū esse vnū ꝑm formam. ita ꝙ requirit vnitas termini ad quem ꝑm speciē. quia licet motus diuersi genere aut specie possint esse habiti ꝛ immediate sibi succedentes non tamē continui. ꝙ aūt possint esse habiti ꝛ immediate sibi succedētes ꝓbat exēplariter. ꝙa currens aliquis potest febricitasse statim cū cursu vel immediate post cursum ita ꝙ nullū intercidat tempus Exemplum secūdum est sicut quādo lampas vel lumē quod facit motū diffusione loci succedēte sibi qua in illo loco diffunditur ꝛ hoc est quādo candela vel flamma siue lumē vicissitudinaꝝ de manu in manuz ita ꝙ vltimū instans diffusionis vnius sit ꝓncipium alterius. tunc ille diffusiones habent tempus vnum. ꝛ tamē non sunt motꝰ vnus cōtinuus. sed sunt potiꝰ habiti siue succedētes. eo ꝙ illa solum ponunt continua quoꝝ vltima sunt vnum. Sunt ergo bene habiti ꝛ ꝓsequenter motꝰ qui sunt in vno tem

pore. vnitas aūt temporis non sufficit ad motū continuū sed preter hoc q̄ temp⁹ sit vnū oportet q̄ ipsis ambob⁹ siue partib⁹ sit vltimū vnū. Patz ḡ q̄ ad hoc q̄ mot⁹ sit ꝓtinu⁹ requirit vnitas termini ad quē.

Tempore quidem vt non īmobilitas intersit. in deficiente ēm quiescere necesse est. Multi igit̄ t non vnus motus est quorū quies in medio est. Quare si aliquis motus statu occupet neq; vnus est neq; cō tinuus. intercipitur autem si in medio tempus est. Qui aūt specie nō vnitur. non vnus mot⁹ est t si nō deficiat tempus. Temp⁹ quidem eīm vnum est. spe cie autē alius. vnū quidez eīm necesse est. t specie vnū esse. hūc aūt simpliciter vnū esse nō est necesse. Quis igit̄ mot⁹ q̄dem simplr vnus dictū est

¶ Hic probat philosoph⁹ q̄ ad hoc vt motus sit cōti nuus requirit necessario vnitas temporis dicēs. q̄ opor tet motum cōtinuū t vnū fieri in vno tempore. probat. quia ad hoc vt motus sit cōtinuus oportet q̄ quiete siue īmobilitate nō sit interrupt⁹. sed si tempus deficiat t nō sit vnum tunc interrumpit quiete. ergo mot⁹ non est vn⁹ t cōtinuus sed sunt multi motus quorū quies est media Tunc resumit que prius dixerat cōcludendo finaliter q̄ quia hec tria. scilz vnitas mobilis. vnitas temp̄is. t vni tas termini ad quē. requirunt ad motum cōtinuū. ergo t ad motum simpliciter t numero vnū. sed vnitatē mo bilis requirit non specialiter ꝓbat. quia prius ostendit q̄ oportet ipsum esse vnum per se t numero. Etiam hoc p se manifestū est q̄ diuersoꝝ mobilium mot⁹ nō possunt continuari nec esse vnus numero cum accidētia numerā tur ad numeratōem subiectoꝝ.

Amplus autē dicitur vn⁹ t perfectus siue ꝑm ge nus siue ꝑm speciem. siue ꝑm substantiā sit sicut t in alijs pfectū t totū vn⁹ est. Est aūt aliq̄n t si impfe ctus sit vn⁹ dicit si solū sit ꝓtinuus

¶ Ista est secunda pars huj⁹ capituli in qua phūs deter minat de vnitate accidētali motus comparando eos pe nes modū accidentalē. Et diuiditur in duas particulas In prima cōparat motus in vnitate ꝑm pfectōem t im perfectōem. In secūda ꝑm regularitatē t irregularitatez. Quantū ad primū vult philosoph⁹ q̄ cum motuū ali us sit perfect⁹. alius impfectus. erit pfectus magis vn⁹ q̄ impfectus. t hoc est verum siue sit pfectus ꝑm genus sicut motus localis. siue ꝑm speciē. sicut motus circularis siue ꝑm substantiā seu numerū. sicut etiam est motus cir cularis. Q̄ autem pfectus sit magis vnus impfecto p bat. quia in omnib⁹ alijs illud quod est magis pfectum est magis vnū. ergo simlr erit in motu. Antecedēs pro bat. quia illud quod est magis pfectum habet magis ra tionē tot⁹. ḡ t vni⁹. pbat ꝓsequētiam. quia totum t p fectū habent rōnem vnius. Subdit tm̄ q̄ motus impfe ctus etiā potest dici vn⁹ si sit ꝓtinuus.

Amplius aūt aliter preter predictos dicit mot⁹ vnus regularis. irregularis eīm non videt vnus sed magis regularis sicut rectus. irregularis eīm diuisibi lis est. videt aūt differre sicut magis t minus.

¶ In hac secunda particula cōparat mot⁹ in vnitate ꝑm regularitatē t irregularitatē. Diuiditur aūt in tria punc ta. In primo facit quod dictū est. In secūdo ostendit in quibus motib⁹ inuenitur regulare t irregulare. In tercio ponit causas t differētias irregularitatis. Quātum ad primū dicit. q̄ motus regularis est magis vn⁹ q̄ irre gularis. probat virtualiter sic Ille motus est magis vn⁹ qui est minus diuisibilis. sed regularis est min⁹ diuisibi lis irregulari. ergo est magis vn⁹ irregulari. Maiorē re linquit notam. quia vnū dicit indiuisionē. ergo quod est magis indiuisibile seu min⁹ diuisibile est magis vnum. Minorē probat. quia motus irregularis est compositus ex multis motib⁹ t differt in ptib⁹ suis p magis t min⁹ qō est additio t diminutio velocitatis in ptib⁹ ei⁹

Est autē t in omni motu quod regulariter ē aut non est. Et nanq; alterabit̄ regulariter t fertur irre gulariter vt circulo aut rectitudine t circa augmētū similiter t decrementū

¶ In hoc secundo puncto ostendit in quib⁹ motib⁹ inue niatur regulare t irregulare dicens. q̄ in oīi genere mo tus inueniunt̄. probat inductiue. quia aliquid aliquādo alterat̄ regulariter. t aliquādo fert̄ localiter regulariter si cut quod fertur in circulo aut linea recta. Et simlr acci dit circa augmētū t decrementū

Irregularitatis aūt differētia est aliquādo quidē in quo mouet̄. impossibile est eīm regulārē esse motū non in regulari magnitudine vt reflexi motus aut obliqui aut alius magnitudinis quaz nō ꝓuenit cō tingēs in ꝓtingente parte

¶ In tercio puncto ponit causas t differentias regulari tatis t irregularitatis motuū Et tria facit. ꝑmo hoc qō dictū est. secundo cozollarie infert quomodo se velocitas t tarditas habeāt ad motū Tercio ostendit quomō mo tus irregularis sit vnus. Quantū ad primū ponit duas causas irregularitatis mot⁹ quibus motū contingit esse irregularē. Dicēs. q̄ irregularitas vno mō est ex illo in quo mobile mouet̄. scilz ex irregularitate spacij. quia ē im possibile esse motū regularē super magnitudinē non re gularem. t ideo motus super lineā roztuosam vel gyrati uam nō est regularis. motus etiā qui est super magnitu dinem cui⁹ vna pars non supponit̄ alteri parti nō est regu laris. t ideo motus reflex⁹ non est regularis Unde cum regularis est super magnitudinē rectā aut circularē patet q̄ prima causa irregularitatis motus est irregularitas magnitudinis.

Aliquādo aūt neq; in vbi neq; in quādo neq; in quid sed in eo quod vt est. velocitate eīm t tarditā te aliquādo determinat̄. cuius q̄dem eīm velocitas ē cadē. regularis est. cui⁹ aūt nō irregularis est.

¶ Hic ponit philosoph⁹ secūdam causam dicēs. q̄ irre gularitatis mot⁹ causa aliquādo non est in vbi. neq; in quādo. neq; in eo ad quod est mot⁹. sed in eo q̄ ipm mo bile sic disponit̄ q̄ irregulariter mouet̄. quia cuz est in trā situ efficitur susceptibile mot⁹ plus vel min⁹ t ex h̄ cau sat̄ diuersa velocitas t tarditas Regularitas eīm mot⁹ definitur t determinat̄ velocitate t tarditate. Mot⁹ eīm cuius eadem est velocitas in omnib⁹ partibus regula⁹

ris est. Cuius autē velocitas ⁊ tarditas non est eadē in omnib⁹ partib⁹ irregularis est..

Unde neq; ſpecies motus neq; differētie ſunt velocitas ⁊ tarditas. quia oīes ſequunt differētes ſm ſpeciem. Quare neq; leuitas neq; grauitas pducens ad vnum ⁊ eundē locū que in ideꝫ est vt terre ad ipſam aut ignis ad ipſum.

¶ Infert corollariū ex dictis q velocitas ⁊ tarditas non ſunt differentie motus eſſentialiter ipſum diuidētes probat. quia ſequunt omnē motuꝫ. etiā motus ſpecie differētes. eo q omnis mot⁹ est velox aut tardus. ⁊ ſic vult q ſunt accidētia per ſe motus in eo q motus. Ex hoc infert q cum grauitas ⁊ leuitas diuerſificēt motū eiuſdē ſpeciei in velocitate ⁊ tarditate. tunc ſeq̄tur q grauitas ⁊ leuitas non ſunt ſpecies mot⁹. ſicut ſi duo grauia deſcēdant tunc veloci⁹ deſcendit magis graue q̄ min⁹ graue. ⁊ tamen mouent motu eiuſdem ſpeciei. Similiter magis leuis ⁊ minus leuis mot⁹ est idē ſpē Terra eīm quia grauis mouet in idem terre. quia mouet ad terram. ⁊ ignis ad idem igni. id est ad ipſum ignem Alij tamē legunt illud corollariū ſecūdum vt ponat differentia per ipſuꝫ interi velocitatē ⁊ tarditatē. grauitatē ⁊ leuitatē. eo q grauitas ⁊ leuitas non inueniunt in omni motu. ſed ſolū in motu deorſum ⁊ ſurſum. velocitas autem ⁊ tarditas in omni motu ſunt.

Unus quidē igitur irregularis est qui est ꝯtinu⁹ Min⁹ aūt quod reflexiuo accidit motui. Quod ātē min⁹ ꝯmixtio ſemper ꝯtrarij.

¶ Hic oſtendit quomodo mot⁹ irregularis ſit, vnus dicens. q mot⁹ irregularis est vn⁹ inc̄ptum cōtinuus. minus tamē est vnus q̄ regularis Minus aūt erit vnus in eo q est pluribꝫ modis quibus diuerſificat. ⁊ hoc accidit precipue reflexo motui. Hec aūt minoritas vnitatis ⁊ ſimplicitatis accidit. eo q ḡes ⁊ mot⁹ ſunt ſibi admixta

Si autē omnē vnum contingit ⁊ regularē eſſe ⁊ non. Non erūt qui nō ſm ſpeciem habiti ipſi vnus ⁊ continu⁹ Quō eīm erit regularis ex alteratōe ꝯpoſitus. ⁊ loci mutatōe indiget eīm ꝯuenire

¶ Hic ꝓbus ex omnib⁹ infert q motus compoſitus ex diuerſis ſpecie non poteſt eſſe vnus. probat. Omnis motus vn⁹ poteſt eſſe regularis aut irregularis. ſed cōpoſitus ex diuerſis ſm ſpeciē non poteſt eſſe regularis aut irregularis. ergo ⁊c. Maior patꝫ ex dictis. Minorē probat. quia motus vnus ſiue regularis ſiue irregularis eſt continu⁹. ſed mot⁹ cōpoſitus ex motib⁹ diuerſis ſm ſpeciem non poteſt eſſe continus Impoſſibile eīm est q loci mutatio continuet alteratōni aut augmentatōni. quia oportet q partes motus cōtinui cōueniant in vnitate forme ⁊ mobilis ⁊ eius in quo est mot⁹. ⁊ eius qō mouet. ſz hoc non est in partib⁹ motus ꝯpoſiti ex diuerſis motib⁹ ſm ſpeciem. ¶ Queſtio

Utrum Motus trib⁹ modis. genere ſcilz. ſpecie. ⁊ numero dicat vn⁹. inter quos ad vnū ſimpliciter ⁊ numero. concurrāt tria neceſſario Et videt q pluribꝫ modis dicat vnus. quia vnū dicit pluribꝫ modis. ergo ⁊ motus dicit pluribꝫ modis vnus. Conſequētia probat. per ꝓbum in textu facientē illam ꝯſequētiam. Antecedēs est ꝓbi quinto metaphyſice. vbi ponunt aliqua vnū ſubiecto. ⁊ aliqua vnū accidente Secūdo. est aliqua vnitas analogie que est forme. ſed mot⁹ est forma fluēs. g̃ videt etiam vn⁹ cē analogie Et ꝯfirmatur. q motus ē poſt predicamētum. ſed poſtpdicamēti intētio est ꝯmunior intētōe pdicamēti. g̃ ꝯuenit ei vnitas analogie ambiēs genera pdicamentoꝝ Tercio ſic ꝯtra ſecūdū q non req̄rit vnitas termini ad quē. probatur. q omnis mot⁹ ꝯtinu⁹ est vnus numero. ſed ad motū ꝯtinuū non req̄rit vnitas termini ad quem. g̃ etiam ad motū vnū numero nō req̄rit Maior est ꝓbi in textu dicētis eadem req̄ri ad motum vnū numero q̄ req̄runt ad motū ꝯtinuū Minor probatur q duo mot⁹ h̃ntes termios ſpē dr̃ntes pñt ꝯtinuari ad inuicē. ⁊ p̄ ideo. q dr ꝓbus in ſeptimo huj⁹. q oīa mobilia pñt ꝯtinuari inc̄ptum ꝯuenīt in gñe ꝯtinui. ſz oīes mot⁹ nedū ſpē dr̃ntes verum ⁊ gñe ꝯuenīt in rōne ꝯtinui. g̃ pñt adinuicē ꝯtinuari. Cōfirmat. q mot⁹ ex altrīdine in nigredinē est ꝯtinu⁹ ⁊ vn⁹. ⁊ tñ hz plures terminos ad ḡs. q ꝓbus ptigit mobile in glaucū rubeū fuſcum ⁊c. c̄ in nigrū ⁊ ſic ſz plres termini Quarto Nō req̄rit vnitas tpis. q ꝓbus nō capit vnitatē a poſteriori. ſz motus est ꝑ tpe. g̃ non est vn⁹ p tempꝰ Maior nota. q ab eo dē res ſumit vnitatē a q̄ ſumit entitatē. Minor ꝓbat. q tempꝰ est paſſio mot⁹. ſed paſſio est poſterior ſubiecto ſic effect⁹ ſua cauſa Quinto ſic Non req̄rit vnitas mobilis. q ponat q canis cadat ab alto deorſum ⁊ moriat in medio ſpacio. ille mot⁹ est vn⁹. eo q ꝯtinuus. ⁊ tñ ibi ſunt duo mobilia. ſcz canis ⁊ cadauer. Sexto ſic. Ad vnitatē numeralē mot⁹ ſufficit vnitas mobil. g̃ nō neceſſario exigunt alia. Añs ꝓbat. quia mot⁹ est accñs mobilis ſed accñs numerat ꝑ ſuū ſubiectū Septio Ad vnitatē mot⁹ exigit etiā vnitas mouētis. g̃ erūt plura neceſſaria Añs ꝓbat. q a duob⁹ mouētib⁹ nō ꝑt deriuari vn⁹ motus numero. ſic nec vnū mouere. Octauo. Sicut ad motū req̄rit termin⁹ ad quē. ita termin⁹ a q̄. g̃ eadē rōne exigit vnitas termini a q̄. ſic vnitas termini ad quē Cōfirmat. vnitas numeral' p̄ſupponit gñicā. ſed ad vnitatez gñicā req̄rit vnitas termini a q̄. g̃ ⁊ ad vnitatē nūeralem Minor ꝓbat. q gen⁹ est forma formabil'. ſed termin⁹ a q̄ est h̃moi forma. g̃ ꝑ ei⁹ rōnem ſumit vnitas generica. ¶ In oppoſitū est ꝓbus in littera ⁊ ponit iſte diſcurſus.

Maior Unū put ſm formā eſſentialē dicit. in vnū genere ſpē ⁊ numero ſufficiēter diuidit Minor Mot⁹ est q̄ddam totū. fluēdo a termino a q̄ ad terminū ad quē ſucceſſiue vnitū Cōcluſio Igitur tene modis hīs trib⁹. genere ſpecie ⁊ nūero motus dicitur vnus.

¶ Prima ꝓpō patꝫ. q formā poſſum⁹ dupl'r ꝯſiderare Uno⁰ ſm eſſentiā. alio⁰ ſm eſſe. Si ꝯſiderem⁹ ſm eēntiaz h̃ ꝯtingit dupl'r Uno⁰ ſm q est ꝑs eēntie rei. alio⁰ ſm q ē tota eēntia rei. ſi p̄mo⁰ ſic est gen⁹ ⁊ ab ipa cauſat vnū gñe. Si ſēdo⁰ ſic est ſpēs. q q̄d est poſt ſpēm in his q̄ ſunt formalia ⁊ nō materialia est de idiuiduātib⁹ ⁊ ab ea ſic ꝯſiderata cauſat vnū in ſpē indiuidua q̄ est ſpēs ſpēaliſſima. Si ꝓpo ꝯſideret⁹ forma ſm eſſe q̄d est act⁹ ⁊ effectus ei⁹ in ſuo ꝓprio ſubiecto. tūc ipa est forma indiuiduata ꝑ ſubiectū. ⁊ ſic ꝯſiderata cauſat vnū nūero. Et q dr i ꝓpōe. vnū put ſm formā eēntialē dr. ꝑ h̃ excludit vnū p accñs. q tale nō est ad ꝓpoſitū. eo q h̃ ſermo est de mot⁹ vnitate ꝑ ſe ⁊ eēntiali Patꝫ ex hīs etiā q hi modi vnius

nō eq̄liter dicunt vnū. sed ḡdam ordine. qz simplr dr vnū qđ est vnū numero. de post vnū spē. z vltimo vnū gñe. sic em̄ diuersitas gñica est maxima. ita vnitas gñica est minima vnitas. z sicut vnitas maxia est vnitas numeral' ita diuersitas minima est diuersitas numeral'. z sic vnitas numeral' ꝓsupponit vnitatē specificā z gñicā. sed nō ecōtra qđ vnū est de vnitate numerali essentiali. Secđa ꝓpō pz ex his q̄ dcā sunt in tercio physicoꝝ. z in p̄cedenti tractatu. dcm̄ em̄ est q motus est exit⁹ ꝓtinu⁹ de poña ad actū. sic in motu locali est exit⁹ de vbi in vbi. z in motu ad formā ꝓtinuus ꝓcessus. z gñatio forme post formā. Sed diceres. ex h̄ seqret q null⁹ mot⁹ ꝓtinu⁹ esset vn⁹ numero. qz in ipo sunt plres termini ad q̄s. qz est ibi acceptio forme post formā z ꝑ corrumpi gñata poste riori. Immo ex h̄ etiā seqret q ille fluxꝰ nō esset ꝓtinuus z sic esset motꝰ aliꝰ z alius etiā subaliter. aut oporteret dicere q corruptū idē numero reiteret Ad h̄ rñdet Alb. q ꝑus z posteriꝰ in motu ꝓtinuo nō distinguūt actualr Nihil aūt discōtinuat aliqđ nisi qđ actualr distinguit ipsum Vñ cū in motu sit poña tm̄ z nō actꝰ nisi imꝑfectus remanet totꝰ ꝓcessus q̄ ꝺr vnꝰ motꝰ z ꝓtinuꝰ. Dicit āt notāter. vnitū. ad ꝺrām vniꝰ qđ est p se vnū nō ab alio pticipatū. Pro q̄sciēdū est q vnū ꝺr dupliciter. scz vnū p se. z vnū ab alio pticipatū Vnū p se ꝺr qđ p suā ꝓpriā essentiā est vnū qđ ꝑm Proclū ꝺr vnū vniale qđ nō ē i gñe. scz vnū pticipatū qđ nō est vnū p se sic nec p se ens. sed sic est ens p pticipatiōem. ita z vnū. h̄ vocat vnū vnitatū. z h̄ ꝑm formā est triplex. scz gñe. spē. z numero ¶ Cōclusio patz qz vnū qđ q̄ est vnū ꝑm q indiuisum. ita q idiuisa forma in cōi sit vnū gñe z̄c. vt dcm̄ est in maiori Et spāliter pz h̄ de motu. qz vnitas motꝰ est vnitas formata z distincta p actum formalē sui termini ad quē. sed non sunt nisi tres vnitates formate seu distincte p vnionē actꝰ z poñe. scz gñis pfecti p informatiōem distinguētē naturā simplicem analogi. spēi facte p informatiōem distinctiuā gñis. z numeri distinguētis vltimate esse cōicabile ipi⁹ spēi Vñ ptz q vnitas analogie est p̄ncipiū formal' sed trāscendētis. et ergo hoc mō nō est motꝰ dicēdus vnus

Maior Motꝰ p formā cōem suoꝝ ꝓtrariorū terminoꝝ. ponit in aliquo ꝺterminato genere p̄dicamētoꝝ Minor Hoc specificat nature intermedie differētia. z numerat singulariter siue ꝑpetatis ex istētia Cōclusio Igit ad motū vnū simpliciter z numero. tria ꝓueniūt necessario

¶ Prima ꝓpō pz ex dcis in p̄mo tractatu. capīo vltimo. ¶ Secđa ꝓpō pz. qz motꝰ ꝑm spēm vn⁹ duplr ē idiuisus scz ꝑm essentiā. z ꝑm esse formale. ꝓpter p̄mū req̄rit vnitas termini ad quē. z ꝓpter scōm req̄rit vnitas medii. motus em̄ essentiā accipit a termino ad quē. sed eē sui fluxꝰ est a medio formalr. igit formalitate eētie distinguit pes terminū ad quē. sed esse formal' medii est natura ipsius esse motꝰ ꝑm q est de natura intermedii. ad vnitatē aūt motꝰ i gñe sufficit vnitas termini ad quē in gñe Secūda ps pz. qz indiuidua ꝑ ꝓpria accētia materie q̄ non indiuidualr vnitū seu vnū facitū z cōicabile spēm vltimate distinguūt ¶ Cōclusio pz ex dcis. ꝓbat ꝑ p̄hm in textu ex h̄ q eadē st̄ necaria ad vnitatē nūeralē motꝰ z eiꝰ ꝓtinuitatē. sed vt motꝰ sit ꝓtinuꝰ req̄runt necaria tria. scz vnitas tpis. mobil'. z termini ad quē. Seq̄t etiā ꝓclusio hec ex p̄missis. qz vnitas finit motū ꝑm essentiā z esse tam formalr q̄ materialr. sed eētia motꝰ finit ꝑ termin nū ad quē dante sibi p̄mū esse formale. Esse ꝓ formale motꝰ formaliꝰ ꝑ actū specificū nature intermedie. z esse materiale finit ꝑ ꝺrām existētialē subiecti z dimēsiuā fluxus intermedii exq̄ esse materiale motꝰ est in mobili moto et trāseūte esse extēsum medii. p̄ma duo claudūt in vnitate specifica termini ad quē. capīēdo terminū ad quē tā ꝑ forma finiente fluxū vltimate q̄ ꝓxime z nō vltimate. Alia duo sunt necaria ad idiuisionē seu vnitatē numeralē ipi⁹ esse materialis eiusdē motꝰ. ideo ꝑ subiecto req̄rit talis vnitas q̄ reddit subiectū ꝑfecte vnū. hec aūt est vnitas eētialis z p se. z nō vnitas p accns. z ꝑ vnitate materialis extēsionis ipi⁹ motꝰ req̄rit diuisio tpis q̄ est ꝓpria mēsura hmōi extēsionis successiue ipi⁹ motus

Ad rōnes Ante oppositū. Ad p̄mam patz ex dictis. quia non loq̄tur p̄hus hic de vnitate accidētali motus de qua assumit in illa ratiōe. sed solum de essentiali z formali Ad secūdam dicēdum q hic non ponit vnum ꝑm analogiā. quia vnitas analogie est solum ꝑm quid. est em̄ solum ꝓportionis diuersoꝝ ad vnum. z sic simpliciter est diuersitas. z ꝑm quid vnitas.

Ad ꝓfirmatiōem dicendū. q motus est fluxꝰ ꝓpositus ex actu z potētia qui iccirco non potest distingui in forma vnitatis nisi talis vnitatis que resultat ex vnione actus z potētie. sed hec est ad minꝰ generica. eo q p̄ma determinatio ipsius esse ꝓponibilis est forma generis. Attamē si motꝰ in se indistincte capiat tene ꝓcedendum est q sic est vnus post p̄dicamētaliter z analogice. distinctio aūt vnitatū p̄habita est ꝑ differētias distinctiuas z determinatiuas analogie ipsi⁹ motus Ad tertiā dicendū q hoc dictū p̄hi intelligit de potētia opposita impossibili. ita q ꝓtinuatio omniū corpoꝝ non habet impossibilitatem implicitā ex genere ꝓtinui. sed tale possibile non potest poni in actu ꝓter repugnantiā specificā formaꝝ specificantiū genus continuoꝝ. z ideo non est possibile duo continua diuersarū specieꝝ continuari ꝑm aliquā naturę specifice ꝓcedentis de ꝓximo in habitū ꝑ influētiam specifice formatiuā potentie per talem priuatiōnem actui ꝓportionatam. Ex hoc patet q duplex est impossibile. scz impossibile oppositū potentie simpliciter. z oppositum potētie sic vel sic determinate z specifice essendi. q vltimo modo intelligit p̄positū sicut p̄mo modo intelligitur argumentum. Ad confirmatiōem dicendū. q si fiat motꝰ ex albo in nigrū uel rubeū nō est eius terminꝰ nec alius medioꝝ colorum nisi in potētia. quia nō terminat actualiter motū cum ibi non sit quies. z si ibi ponat quies tunc mobile non mouebit continue. eo q motꝰ interruptus est z pèr ꝓsequens non vnus Ad quartam dicendū. q motus nō capit vnitatē a tempore sicut a causa sed sicut a cōuertibili signo. sicut solet dici q conditiones indiuiduātes non indiuiduant causaliter. sed solum sunt signa indiuiduatiōis Vel dōm q tempꝰ est passio ꝑmi motꝰ q̄ oēs alios motꝰ p̄cedit z causa est oīm motuū. z sic q̄dā mō est etiā tps cā respectu alioꝝ motuū. z sic nō solū ꝓcurrit ad motꝰ vnitatē sic signū Ad q̄ntū dōm q motꝰ ille nō est simplr vnꝰ nec ꝓtinuꝰ. eo q subiectum nō est vnū q̄q̄ quātitas z corporeitas in ill' subiect̄ manear. qz tñ forma substalis vltia q̄ ꝑsupponit oīa alia accētia nō manet eadez. nec accētia sunt eadē. sz q ꝺr tps manere idē pz ex textu q non sufficit ad motū ꝓtinuū. sz bñ ad h̄ vt aliq̄ motꝰ sint habiti z successionē in tpe habeāt.

Ad sextā dōm. q̄ pbat vez de accidēte ḋcto z nō aliū de causato a q̄ ꝓncipijs sui subiecti. tale aūt accidēs non est motus. sed est extensum in mobili sibi subiecto f̄m q̄ illud mobile extra se ꝓtendit supra partes magnitudinis gr̄a cuius imediate vnitur p formā ꝓtinuam tpis Ad septimā dōm est f̄m aliquos. q̄ vnitas mouentis suffici enter itelligit p vnitatē termini ad quē. qz sicut diuersitas agentiū inducit diuersitatē formaz. vt dr in gn̄atōe. sic vnitas termini est signū vnitatis mouētis. eo q̄ vnitas termini ad quē ꝓuenit ex vnitate mouētis illū finē in suo motu quo mouet intendentis. Vel dōm est. q̄ hic fit sermo de motu f̄m q̄ distinguit ab actōe z passione. quo modo est fluxus potentie ꝓuatiue ad esse habituale sibi oppositum. mouere aūt est actus motōis actiue Ad octauam dōm. q̄ motus nō est natus distingui nisi p id qđ dat sibi esse finitū qđ hz in tali termino ad quez. igit cū motus sit fluxus se habens p modū vie intermedie duoz terminoz ꝓtrarioz. in qua potentia accedit ad actuz nō praeciser distingui q̄ per actū finalem talis accessus ḋ est termin⁹ ad quē Ad ꝓfirmatōem dōm. q̄ formabilitas termini a q̄ est formalitas ꝓuatōis f̄m q̄ hmōi. cuius potentia licet sit materialr fundata in altero ꝓrioz. tn̄ relata ad essentiā formalē ꝓuatōis respicit formā terminātē motū solū respectu analogico siue p habitudinē ꝓportōis. mō ꝓportio est vnitas analogie f̄m q̄ hmōi. formabilitas aūt generz f̄m q̄ hmōi fundat in potentia affirmata materie. eo q̄ genus sumit a materia. mō motus nō est in materia sicut in termino a quo. sed sicut in subiecto cōi vtriq̄ termino

Incidūt dubia Primū An motus regularz sit bene descriptus p vniformitatē tpis z magnitudinis.

Et videt q̄ nō. quia aut itelligit de magnitudine spacij aut mobilis. Si ꝑmū tūc in spacio plano mobile qualitercūq̄ difforme z inequale nō posset pficere motū irregularē. Si ſcdm. saltz q̄ intelligat de magnitudine mobilis. tūc motus globi in spacio aspero z tortuoso esset regularz Videt q̄ tria req̄rant ad regularitatē motus. scz equalitas mobilis. spacij. z tpis. imo etiā cū motus sit actus mouētz si difformit moueat. z nō vno mō erit motus irregularis. requirit q̄ cū his vniformitas mouētis. ☞ Solo sic. qz regularitas attendit in motu aut ex parte sue potētie materialis. aut ex pte sue potētie formalis. ꝑmo mō req̄rit vniformitatē magnitudinis suū eē materialr causantis. q̄ est. vt liquet ex obiecto taz magnitudo spacij q̄ mobilis in motu locali. licz sit magnitudo mobilis tm̄ i alijs motib⁹ ad formā. scz nō habentib⁹ esse localr z spacialiter distensum. Scdo mō req̄rit vniformitatē forme fluentis. ita q̄ equali fluxu trāseat de ꝓtētia in actū. z hec equalitas ꝓprie denotat z causat a tēpore ipm motū formaliter quātificante. eo q̄ ꝓprium est quātitati f̄m eā equale dici

¶ Ad obiectuz dōm. q̄ in motu locali magnitudo est duplex vt argutū est. q̄ tn̄ ꝓhendit sub vno nōie magnitudinis. z vniformitas ipressa motui ex mouente non est formalis. sed effectiua. simul tn̄ ꝯcurrēs cū equalitate tēporis ex quo vniformitas motus f̄m esse suū tale causat ab vniformitate actus mouendi. Aut dōm est vt in q̄sti one dictū est. q̄ hic ph̄us nō loqtur de causis regularitatis motus. nisi prout ꝯsiderat f̄m suū ꝓprium esse distinctū ab actōne z passione. modo talis vniformitas mouentis regulat motionē actiuā f̄m q̄ hmōi. Et sic etiā Alb̄ertus circa expositōem eiusdē textus loquens dicit. q̄ irregularitatis differentie in vniuerso sunt quatuoz. scz irregularitas mouētis quod nō equaliter mouet. z irregularitas mobilis seu moti quod non disponit semp z equaliter ad motū. z irregularitas eius in quo est motus. qđ non sem per eodē modo est finis motus. sed aliquando facilius potest consequi aliquādo difficilius. z precipue causa irregularitatis. et differentia est id in quo est motus siue per qđ est mot⁹ quod aliquādo est regulare. z aliquādo irregulare. impossibile est eū regulariter esse motū qū magnitudo in qua est motus nō est regularis

Secūdū dubiū An motus regularis z irregularis bene definiant. q̄ regularis est cuius est equalis z eadez velocitas in oībus partib⁹. z econtra irregularis cuius velocitas nō est eadē sed velocioz in vna parte q̄ in alia. Et videt q̄ non. qz sic motus celi nō esset regularis. sed hoc est falsum. g̃ non bene sic definit̄. Sequela ꝓbat. qz partes circūferentiales velociꝰ mouent q̄ partes centrales. z similiter partes circa polos tardissime mouent. Minoz ꝓbat p philosophū scdā celi. qz ex parte mouētis mobilis z magnitudinis equaliter z intrāsmutabilr se hñtiuz necesse est ipm esse regularissimuz ☞ Solo sic. vnde duplices sunt partes ipsius motus. quedam que accipiūtur f̄m diuisionem mobilis. nam motus diuiditur ad diuisionem mobilis. vt vna pars motus sit in vna parte mobilis. vt dicitur in sexto huius. et alia pars motus in alia parte mobilis. Alie vero sunt partes motus accepte f̄m diuisionez tēporis. z sic dicimus q̄ vna pars motus est preterita. alia presens. alia futura. Dicendum est ergo q̄ definitiones regularis z irregularis motus intelligūtur de partibus acceptis secundo modo. z non primo modo. sic q̄ iste motus est irregularis qui semper eque velox est. z non vno tēpore velocius. z alio tardius ¶ Ad obiectū dicēduz. q̄ motus celi est regularis. quia primum celum non mouetur f̄m se totum. nec f̄m aliquam eius partem velocius in vna parte temporis q̄ in alia. nec impeditur eius regularitas per hoc q̄ in eodē tempore vna pars mobilis mouetur velocius q̄ alia. quia regularitas motus nō attenditur penes vniformitatem partium que sunt simul in eodem tēpore. cuiusmodi sunt partes motus accepte f̄m diuisionem mobilis. Unde aliqui ponentes differentiā inter regulare z vniforme. quia dicūt motū regularez vel irregularem per cōparationem ad tēpus. z vniformez aut difformem per cōparatōnem ad spacium z magnitudinem. et sic f̄m illos motus celi f̄m totū esse quod habet in mobili suo toto sit regularis. eo q̄ reuolutio totiꝰ celi f̄m omnes circulos in ipso imaginabiles perficitur in vno tēpore. Nam in quo tēpore completur circulatio equinoctialis. eodē tēpore perficitur circulatio tropicoz z gyrozum q̄ fiunt circa polos. Sed si comparetur huiusmodi motus ad differētias situs z positōnis partiū circūferentialiū celi. tūc nō est vniformis. eo q̄ ptes circa polos multo tardius mouent q̄ in eq̄noctiali. eo q̄ in equali tpe circueūt distātiā multo minorē q̄ sit distantia circuitus eq̄noctialis Uez hec distinctio ꝓmuniter nō seruat. sz accipit vnū p reliquo. z sic standū erit in ꝑma solutōe.

Tercīū dubiū An regularitas z irregularitas inueniāt̄ in oīni genere motꝰ

Et videt q̄ nō. qz oīmis motus vel est naturalis animalis vel violentus. sed nullus hoz est regularis. g̃ regularitas in nullo motu inuenitur. Maioz est philosophi octauo huius. Minoz probatur. quia naturalis est velocior in fine. animalis in medio. violentus vero in principio

Liber Quintus Physicorum

Solo sic. qz vt dr ph̄us ꝓtingit motum localem velociorē esse in vna parte q̄ in alia. z siliter alterationem augmentatiōem z diminutiōem Et rō est. qz motus ex suo genere est fluxus potentie successiue diuisibilis. vt dicetur sexto huius. quare motus diuiditur diuisione tēporis determinante differentias velocis z tardi. z sic si fuerit eque velox dr regularis. si inequalis fm velocitatē z tarditatez dr irregularis ¶ Ad obiectū dom. q̄ dupl̄r possumus loq̄ de motu. Uno mō fm genus. scz fm q̄ motus est. et sic loq̄tur ph̄s q̄ in omni motu fm q̄ mot⁹ est ꝓtingit inuenire regulare z irregulare. Alio mō ꝓtingit loq̄ de motu fm q̄ est motus localis corpis. z sic dom est q̄ aliq̄s est sic regularis q̄ ipossibile est ipm esse irregularē. z sic motus celi est regularis. et ꝓtingit aliquē esse sic irregularē q̄ nō pt esse regularis. sicut est motus graui z leuium fm q̄ mouētur a generante Et p hoc pz etiā solutio si dicat vt assumit in pbatione. q̄ omis motus naturalis est velocior in fine. sed motus celi est motus naturalis. vt dr primo celi. Pz q̄ hoc intelligit de motu naturali a natura particulari. q̄ est generās. z quātum dat de forma tantū de motu. vt dr octauo huius. z quarto celi. nō aūt intelligit de motu naturali a natura vl̄i. q̄ est motus circularis z ppetu⁹

Quartū dubiū An mot⁹ irregularis possit esse vnus Et videt q̄ nō qz omis vnitas est a forma. sed irregularis motus habet diuersas formas. ergo non est vnus. Maior nota. qz ab eodē sumit vnitas a quo entitas. sed entitas est a forma. Minor probat. qz hz formā velocitatis z tarditatis. z etiam diuersificat penes ascensum z descensum in spacio torruoso Preterea mot⁹ q̄ nō est ꝓtinu⁹ nō est simpl̄r vn⁹ sed mot⁹ irregularis nō est ꝓtinu⁹. g̃ nō est vn⁹ Maior ē ph̄s in textu. Minor pbat. qz irregularis mot⁹ ꝓponit ex recto z circulari. sed illi nō pñt ꝓtinuari. eo q̄ specie differūt. Preterea tercio. mot⁹ reflexionis est irregularis. vt dr in textu. z tñ ille nō est vnus. vt dr octauo huius

Solo sic. qz omis motus ꝓtinu⁹ est simpl̄r z substantialiter vnus. vt dr in textu. sed ꝓtingit motū irregularez esse ꝓtinuū. ergo z vnū. Minor pz. qz pt habere omia req̄sita ad ꝓtinuitatē motus. scz vnitatē termini ad quē. mobilis z tp̄is Verū tñ est q̄ motus pt dici vnus dupliciter Uno modo essentialr. z sic dr vnus genere. specie. vel numero Alio modo accidentalr. z sic motus ꝑfectus dr vn⁹ et motus regularis dr vnus. z g̃ dr Aristo. irregularē accidentaliter nō esse vnū. tñ substātialr est vnus si sit ꝓtinu⁹.

¶ Ad obiecta. ad primū dom. q̄ licz motus irregularis habeat plures formas accidentales in diuersis partibus. scz velocitatē z tarditatem. hz tamē vnā formam substantialem. Nec est ibi ascensus z descensus simpliciter sed dūtaxat fm potentiā. eo q̄ partes in medio non sunt in actu. vt dicet octauo huius Ad secm dom est. q̄ nulla circulatio perfecta pt ꝓtinuari cuz motu recto. eo q̄ talis est in se perfecta z terminata. quēadmodū linea circularis si sit perfectus circulus non potest continuari cū recta linea. Circulatio tamen imperfecta. sicut est aliqua curuitas motus potus continuari cum motu recto. sicut linea recta potest continuari cum vna portione circularis linee.

Ad tercium dicendū. q̄ motus reflexionis nō est vn⁹. sed plures. nec dicitur q̄ omnis motus irregularis sit vn⁹ sed potest esse regularis. z est si sit continuus. cuiusmodi nō est motus reflexus. verū quies interrumpens motum reflexionis in pūcto reflexionis non est sensibil̄ nobis. ideo iudicatur vnus.

Amplius aūt determinādū est qualis mot⁹ ꝓtarij motui z de māsiōe eodē mō. Sed primo determinādū est vtrū ꝓtrarius motus sit q̄ est ex eodē ei qui est in idē. vt qui ex sanitate ei qui est in sanitatē. vt generatio z corruptio vident. Aut qui est ex ꝓtrarys vt qui est ex sanitate ei qui est ex egritudine. aut q̄ in cōtraria. vt qui est in sanitatē ei qui est in egritudinem aut qui est ex ꝓtrario ei qui est in ꝓtrariuz. vt qui est ex sanitate ei qui est in egritudinē. aut qui est ex ꝓtrario in ꝓtrariū ei qui est ex cōtrario in ꝓtrariū. vt qui ex sanitate in egritudinē ei qui est ex egritudine in sanitatē. Necesse est em̄ aut vnū quēdā hoz cē modoz aut plures. nō em̄ est aliter ꝓtraponere.

Iste est tercius tractatus huius q̄nti libri in quo determinat ph̄s de ꝓtrarietate motuū. Et diuidit in tria capitula. In primo ph̄us ostendit qūo motus ꝓtrariet motui In secdo qūo motus ꝓtrarietur quieti. z q̄s q̄eti. In tercia soluit quasdā dubitatiōnes. Primū cap̄m diuidit in tres ptes. In prima ponit modos q̄b⁹ potest imaginari q̄ motus sint ꝓtarij. In secūda ostēdit q̄ inter illos modos nō sunt ꝓtarij. Et in tercia ostendit qui ex illis z penes quos ex illis modis sumat ꝓtrarietas in motib⁹ Quātū ad primā ptē dr ph̄s premittendo intentiōem suā. Determinādū est ꝓsequenter qualis motus cui motui sit ꝓtrarius et siliter de mansione seu quiete eodem modo. scz que q̄s contrariet motui. z que q̄s q̄eti. Sed primo determinandum est q̄s motus cui motui ꝓtrariet. Enumerat g̃ q̄nq̄ modos q̄b⁹ imaginari ꝓtingit motū vnū alteri ꝓtrarii. Primus est vtz motus q̄ est ex eodē sit cōtrarius et q̄ est in idē. vt motus q̄ est ex sanitate ei q̄ est in sanitatez. vt generatio corruptiōi. Secūdus vtz motus qui sunt ex ꝓtrarijs terminis a q̄b⁹ sint cōtrarij. vt motus ex sanitate ꝓtrarius sit motui qui est ex egritudine. Tercius vtrum motus q̄ sunt ad ꝓtrarios terminos ad quos sint ꝓtrarij vt motus q̄ est in sanitatē sit ꝓtrarius ei q̄ est in egritudinem. Quartus vtz motus q̄ est ex ꝓtrario sit contrarius motui q̄ est in cōtrariū. vt ille qui est ex sanitate sit ꝓtrarius illi qui est in egritudinē. Quintus vtrum motus qui est ex contrario in ꝓtrariū sit contrarius ei qui est ex cōtrario primi in contrarium primi. vt ille qui est ex sanitate in egritudinem sit ꝓtrarius ei qui est ex egritudine in sanitatem. Necesse em̄ est si motus sint ꝓtarij q̄ sint contrarij fm vnū istoz modoz. aut fm plures. nō em̄ aliter cōtingit sumere ꝓtrarietatē in motib⁹

Est aūt qui q̄dem ex ꝓtrario ei qui est in ꝓtrariū nō contrarius. vt qui est ex sanitate ei qui est in egritudinem. Idem em̄ est z vnus est. Esse q̄dem igitur nō idem est ipsis. sicut nō idem est ex sanitate mutare in egritudinem.

In hac secda pte ostendit inter quos modos ex illis nō sumit contrarietas motuū Et duo facit. fm q̄ duos excludit modos. Primo excludit quartum dicens. q̄ motus q̄ est ex contrario non est ꝓtrarius ei qui est in cōtrariū Probat exemplo. z rōne. Exemplo qz motus q̄ est ex sanitate nō est ꝓtrarius ei q̄ est in egritudinē Rōne sic. qz idem est motus q̄ est ex sanitate in egritudinē. licz esse eoz nō sit idez sed altez. altez em̄ est mutari ex sanitate. z alterum mutari in egritudinem.

Neq; qui ẽ ex ꝓtrario ei qui ex ꝓtrario. Simul q̃ dem eĩ accidit mutari ex ꝓtrario in ꝓtrarium. aut in mediũ. Sed ꝛ hoc q̃dem posterius dicemus. ſz magis in ꝓtrariũ mutare videbitur vtiq; causa esse ꝓtrietatis q̃ ex ꝓtrario. hic q̃dem eĩ mutatio ꝓtrietatis. ille vero acceptio. Et ꝺr autẽ vnusquisq; in qꝺ mutaſ magis q̃ ex quo. vt sanatio in sanitatẽ. egrotatio aũt in egritudinem

Hic ꝓbs excludit ſcꝺm modũ. videlz q̃ motus q̃ sunt ex ꝓtrarijs terminis a quib⁹ nõ sunt ꝓtrarij. Et hoc duabus rõnib⁹. Prima. illi motus q̃ sunt ad eandem formam ſm ſpẽm nõ sunt ꝓtrarij. ſed motus qui sunt ex contrarijs possunt esse ad eandem formã ſm ſpẽm. ergo non sunt cõtrarij. Maiꝰ pz de se. Minorez probat exemplariter. qꝛ motus ex albo ꝛ motus ex nigro possunt terminari ad eã dẽ formã. pura ãbo ad rubeũ. vel ambo ad fuscũ vel pallidum. Scꝺa rõ. ꝓtrietas motuũ est magis attendenda penes id a quo motus denominãtur. ſed motꝰ denoiantur a termino ad quẽ ꝛ nõ a termino a quo. ergo magꝭ accipienda ꝛ attendenda est ꝓtrietas penes terminuz ad quẽ. Maiꝰ ꝓbaſ. qꝛ ab eo a quo accipit formam accipit etiã ꝓtrietatẽ. eo q̃ ꝓtrietas est differentia ſm formã Minorez ꝓbat exemplariter. qꝛ motus ab egritudine in ſanitatẽ denoiaſ a ſanitate nõ ab egritudine. qꝛ ꝺr ſanatio nõ egrotatio. ſz q̃ est in egritudinẽ ꝺr egrotatio.

Relinq̃tur aũt qui est in ꝓtraria. ꝛ qui est in ꝓtraria ex ꝓtrarijs. fortaſſis q̃dẽ igitur accidit hos qui in ꝓtraria ex ꝓtrarijs esse. ſed esse forſitan nõ idem. Dico aũt qui in ſanitatẽ ei q̃ ex egritudine. ꝛ q̃ ex ſanitate ei qui in egritudinem

In hac tercia parte ponit penes quos modos ſit sumẽda ꝓtrietas inferendo ex ꝑdictis. Diuidiꝯ aũt in duas particulas. In ꝑma facit qꝺ dictũ est In ſcꝺa ſoluit quãdam dubitatiõem. Prima diuidiꝯ in duo membra. Primũ est de ꝓtrietate motuũ. Scꝺm de ꝓtrietate mutationũ. Quãtũ ad ꝑmũ facit duo. Primo hoc qꝺ dictũ est. ſcꝺo ꝓbat. Dicit g̃ q̃ remotis duob⁹ modis. relinquitur q̃ ꝓtrietas ſit ſolũ ſm illũ modũ accipienda. q̃ est ex ꝓtrarijs in ꝓtraria qui fuit quintus. Verũ tñ est q̃ ꝓtingit eũdẽ motũ esse ex ꝓtrarijs. ꝛ ita idẽ esse ꝛ ſecũdo mõ et forſaſſis ꝓtingit ipm esse in ꝓtraria. ꝛ sic est idem cũ tercio mõ ꝓdicte diuiſionis. ita q̃ ſcꝺs ꝛ tercius ꝛ ãntus sint idẽ ſm ſubiectũ. ſed tñ esse eoꝝ ſm diffinitiõem nõ est idẽ Sicut idẽ ſm ſubiectum sunt q̃ est ex ſanitate ei qui est in egritudinem ꝛ econtra

Qm̃ aũt differt ꝛ mutatio ꝛ motus. ex quoꝺã eĩ ſubiecto in quoꝺꝺã ſubiectum mutatio est motus q̃ est ex ꝓtrario in ꝓtrariũ ei q̃ est ex ꝓtrario in ꝓtrariuz motus ꝓtrarius est. vt q̃ est ex ſanitate in egritudinez ei q̃ est ex egritudine in ſanitatem.

Hic ꝓbat quod dixit. ſcz q̃ ꝓtrietas principaliter ſumitur penes quintũ modũ ſcilz ſm ꝓtrietatẽ vtriuſq; termini. Primo rõne. Secũdo inductõne. Ratõne sic. penes illa debet ſumi ꝓtrietas motuũ que sunt magis cõtralia motui. ſed vtercz terminus est de rõne motus. ergo ex parte vtriuſq; debet ſumi ꝓtrietas cõpleta in motib⁹ Minorẽ ꝓbat. qꝛ per hoc differt essentialiter motus a mutatõne. q̃ est ex ſubiecto quoꝺã in quoꝺꝺã ſubiectum et hoc est ex ꝓtrario in cõtrarium. ꝛ sic motus qui est ex cõtrario in ꝓtrariũ habet ꝑpletam ꝓtrietatem ad euz qui ex ꝓtrario est in ꝓtrariũ. vt ille q̃ ex ſanitate est in egritudinem ꝓtrariaſ illi q̃ est ex egritudine in ſanitatẽ

Manifeſtũ est aũt ex inductiõe qualia videnť cõtraria esse. Egrotari eĩ ipſi ſanari. ꝛ ipſi addiſcere decipi ꝑmutatũ nõ ꝑ ipm. In ꝓtraria aũt sicut in ſcia ẽ sic ꝛ in ꝛceptõe ꝛ ꝑ ipm habere ꝛ ꝑ aliũ. ꝛ ſurſuz motus ei qui est ꝛorſum. Contraria aũt hec sunt in longitudine. ꝛ qui ad ꝛextram ei qui est ad ſiniſtrã. contraria eĩ hec sunt i latitudine. ꝛ q̃ est aĩ ei q̃ est retro ꝓtraria eĩ hec sunt in altitudine

Hic ꝓbat idez inductione. primo in motu alteratiõnis corꝑis dicens. q̃ motus egrotatiõis contrariaſ motui ſanationis. ꝛ manifeſtum est q̃ ſint ex contrarijs terminis in contrarios terminos. Similiter in alteratione aniſme. quia ſic addiſcere ab alio contrarium est ad decipi ab alio. ſed illa sunt ex contrarijs ad contraria. quia addiſcere ab alio est ab ignorantia ad ſcientiam. et econtra est decipi ab alio. Parz etiam in motib⁹ localibus. quia motus ſurſum contrariatur ei qui est ꝺeorſuz. ꝛ sunt a contrarijs in contraria in longitudine. ꝛ motus qui est ad ꝛextraz cõtrariatur ei qui est ad ſiniſtram. eo q̃ sunt ꝓtraria in latitudine. ꝛ motus qui est ante ꝓtrariaſ ei q̃ est retro. eo q̃ hec ſtz ꝓtraria in altitudine ſiue ꝑfunditate

Qui aũt est in ꝓtrariũ ſolum nõ est motus. ſz mutatio. vt fieri albũ non ex quoꝺã est. quib⁹ aũt nõ est ꝓtrariũ qui est ex ipo ei qui est in ipſum. mutatio cõtraria est. vñ gñatio corꝛuptiõi ꝓtraria ẽ. ꝛ remotio acceptõi. hẽ aũt sunt mutatões q̃dẽ. motꝰ aũt nõ ſtz

Hic ponit ſecundum membrum de contrarietate mutationum. ꝛ vult dicere q̃ motus qui non est ex contrario ſed ſolum in contrarium non est motus. ſed mutatio vt quando ex non albo fit album vbi est generatio ſm quid. et ergo ſumitur contrarietas in mutationibus penes ꝑmum modum. quia in generatione ꝛ corꝛuptione ſimpliciter dictis accipitur contrarietas penes acceſſum ꝛ receſſum ad eũdẽ terminũ. ꝛ ſic generatio que est ad ẽ ꝓtrariatur corꝛuptiõi q̃ est ad nõ eſſe

Qui aũt in mediũ motꝰ sunt. quibuſdaz ꝓtrariorum est mediũ tanq̃z in ꝓtraria quoꝺãmodo ponendi sunt. sicut eĩ ꝓtrario vtiť medio motus. in vtraq; vteť. vt ex ſuſco q̃dẽ i albũ tãq̃z ex nigro. ꝛ ex albo in ſuſcũ tanq̃z in nigrũ. ex nigro aũt in ſuſcũ tanq̃z in albũ ſuſcũ. mediũ aũt ad vtrũq; ꝺr quoꝺãmodo vtrũq; vltimorũ. ſicut dictũ est ꝑus Motus qui ꝛem igitur motui ꝓtrarius est. ſicut qui est ex ꝓtrario in ꝓtrariũ ei q̃ est ex ꝓtrario in ꝓtrariũ

In hac ſcꝺa particula ſoluit dubitationem. posſet eĩ aliq̃s dicere. q̃ motus ab extremo ad mediũ non ꝓtrariť ei q̃ est a medio ad extremũ. eo q̃ nõ hñt termios ꝓtrarios Quã ſoluendo ꝺr. q̃ motus qui sunt in medium sunt ponendi quaſi eſſent in contrarium. vtimur eĩ medio quaſi contrario. eo q̃ medium aliquid habet ex contrario.

Ideo motus ꝙ ex fusco in albū est tanꝯ sit ex nigro .qz ex ipo nō est motus in albuz nisi in ꝯtum hz aliq̄d de nigro. Et ex albo est motus in fuscū tanꝯ in nigrū ꝓ eandem rō nem Cū aūt ex nigro in fuscū .tūc est tanꝯ in album.eo ꝙ fuscū hz aliq̄d de albo. Vediū em̄ ꝓparatū ad extrema ðz quodāmodo vtrūq;.sicut dictū est ꝓus. Vñ ꝓcludit ꝙ motus qui est ex ꝓtrario aliquo in ꝓtrarū.ꝓtrarius est ei ꝙ est ex ꝓtrario sui termini a quo in contrarium sui termini ad quem

Qm̄ aūt motui nō solū videꝝ esse motus ꝓtrar⁹ sed z ḡes.hoc exterminādū est.simplr q̄dē ꝓtrar⁹ est motus motui. Opponiꝝ aūt z quies .ꝓuatio em̄ est. Est aūt sic ꝙ ꝓuatio ꝓtraria ðz

¶ Istud est scdm capl'm in quo phs determinat de cōtrarietate motus ad q̄etem.z q̄etis ad quietē. Diuiditur aūt in tres partes. In ꝑma ostēdit qūo motus cōtrariaꝝ quieti. In scda qūo quies ꝓtrariatur quieti In tercia qūo mutatio īmutatōi. In ꝑma duo facit. Primo ostendit q̄liter motus ꝓtrarietur quieti. Scdo cui quieti contrariet motus. Quātū ad ꝑmū ꝑmittens intentū dicit. ꝙ nūc cō sequēter determinādū est ꝙ motus nō solū ꝓtrariaꝝ motui sed etiā quieti. differenter tm̄.qz motus simplr ꝓtraria tur motui.sed motus quodāmodo ꝓtrariaꝝ q̄eti in ꝯtum quies ꝓuatio est motus.sed ꝓtingit ꝑcipue in phȳsicis ꝙ ꝓuatio dicaꝝ ꝓtraria.qz materia nūq̄ subȳciꝝ motui nisi subȳciaꝝ ꝓuatōi.z sic in ꝯtum ꝓuatio radicaꝝ in forma cō trarij ex quo ꝓtrario est motus. ꝓuatio quodāmodo est ꝓtraria motui.z nō simpliciter.

Qualis aūt quali vt ei qui est ſm locuz q̄ ſm locum. Sed hoc nō ðz simplr. Utrū em̄ ei qui est huic mansioni qui est ex hoc. aut q̄ est in hoc motus opponitur. Manifestuz igitur est qm̄ in duob⁹ mot⁹ subiectis est.huic q̄dē q̄ ex hoc in ꝓtrarium que est in hoc quies.huic aūt qui ex ꝓtrario in hoc que in contrario quies

Hic ostēdit phs qualis.z q̄ q̄es cōtrariaꝝ motui aut ecōtra dicens. Qualis q̄es quali motui ꝓtrariaꝝ ðm est qz motui ſm locū ꝓtrariaꝝ quies ſm locū.z hoc dictū est in generali.sed spēalius inquirendū est vtrū ꝓtrarietur q̄e ti sub termino ex quo. vel quieti sub termino in quem est motus. vt vtꝝ sanatio ꝓtrariaꝝ quieti sub egritudine ex q̄ est sanatio. vel quieti sub sanitate in quaz est sanatio. Ad que rñdet ꝙ ex quo manifestū est ꝙ motus est semp in du ob⁹ subiectis existentib⁹.tunc videꝝ ꝙ huic motui q̄est ex hoc in ꝓtrariū ꝓtrariatur q̄es que ē in hoc ex quo ꝓcedit motus.alij aūt motui q̄ est ex ꝓtrario ꝓxio in ꝓtrariū cō trariaꝝ q̄es in eodē ꝓtrario ex quo ꝓcedit motus. Et sic vult dicere ꝙ q̄es in termino a quo ꝓtrariaꝝ motui z mo tus ei.z nō q̄es in termino ad quem

Simul aūt z adinuicem ꝓtrarie he sunt. Et nāq̄ incōueniens est si motus q̄dam ꝓtrarij sunt.quietes aūt opposite nō sunt. Sunt autē in oppositis he vt q̄ in egritudine quies ei q̄ est in sanitate. Motui aūt ei qui est ex sanitate in egritudinem. ei em̄ qui est ex egritudine in sanitatē irrōnabile. Qui em̄ in ipo mo tus est in quo stetit quietatio magz est. ſm ꝙ accidit simul fieri motu. Necesse autem est aut hanc aut illā esse.non em̄ que est in albedine quies.contraria est ei que est in sanitate.

In hac secūda parte ostendit qūo quies ꝓtrarietur q̄ eti Dicēs ꝙ ꝑ eādem rōnem ille q̄etes sunt ꝓtrarie que mutuo se expellūt ab eodē susceptibili. Probat quia mo tus ꝓtrariatur motui.ergo quies quieti. Probatur conse quentia.qz incōueniens est dicere ꝙ motus ꝓtrariaꝝ mo tui.z nō q̄es quieti.eo ꝙ motus nō sunt ꝓtrarij nisi qz sūt ex ꝓtrarijs z ad ꝓtraria.ergo q̄etes q̄ sunt in cōtrarijs il lis sunt ꝯrie.tm̄ em̄ incōueniens est ꝙ aliq̄d simul q̄eſcat in ꝓtrarijs.ꝯtuz ꝙ ad ꝯria simul moueaꝝ. Subdit autē phs.ꝙ non q̄libet q̄es cuilibet q̄eti est ꝓtraria.sed q̄etes que sunt in ꝓtrarijs sunt ꝓtrarie.sicut q̄es q̄ est in sanita te ꝓtraria est q̄eti que est in egritudine. Et subdit ꝙ eadē q̄es.videlz q̄ est in sanitate ꝓtrariaꝝ motui egrotatōis q̄ est ex sanitate in egritudinē.sed tñ esset irrōnabile dicere ꝙ ipa ꝓtrariaꝝ motui sanatōis q̄ est ex egritudine in sanita tem. Et hoc ꝓbat dupliꝝ. Primo qz mot⁹ qui est in ipm q̄ est quies habet illud in quo stetit magis ꝓ q̄etante et perficiente ꝯ ꝓ ꝓtrario.eo ꝙ nulla res stat in suo con trario.nec accedit ad ipsum.nec ꝑficitur in ipo.sed potius aufugit z corrūpitur ab ipso. Secūdo ꝓbat ꝙ quies in sanitate nō ꝓtrariatur motui sanatōis.quia illa quies po test similis fieri motui.eo ꝙ motus inducit quietans vlti mū. Infert ergo phs.ꝙ quies in sanitate cōtrariaꝝ mo tui egrotatōis.qđ ꝓbat tali rōne illata ex dictz. qz opor tet ꝙ motui egrotatōis ꝓtrarietur quies.vel illa que est in sanitate. vel que est in egritudine.sed nō ꝓtrariatur sibi q̄es in egritudine ad quam vadit.ergo ꝓtrariaꝝ sibi quies in sanitate a qua recedit. Subdit finaliter ꝙ q̄etes ꝓtra rie debēt esse in eodē genere.z ergo q̄es que est in altedine nō ꝑt ꝓtrariari q̄eti que est in sanitate.eo ꝙ possunt simul esse in eodem susceptibili

Quib⁹ aūt nō sunt ꝓtraria hoz mutatio quidem est opposita que est ex ipo ei que est in ipm.mot⁹ au tem nō est vt q̄ ex esse ei qui est in eē quies quidē ho rum nō est.īmutatio aūt est.z sic q̄dem aliq̄d essz sub iectū que in esse.nō mutatio ei que est in nō esse ꝓtra ria erit. Si ꝙ nō est aliq̄d qđ nō ē dubitabit aliq̄s cui sit ꝓtraria que est in esse .nō mutatio z quies ēt. Si aūt hoc est aut nō oīs quies motui ꝓtraria est aut generatio z corruptio motus sunt. Manifestū igiꝝ ꝙ q̄es nō dicenda est.si nō z he motus. Sile au tem aliq̄d est z īmutatio. Contraria aūt est aut nulli aut ei que est nō esse.aut corruptōi. Dec em̄ ex ipsa generatio aut in ipsam.

In tercia parte ista de ꝓtrarietate mutationuz z īmuta tionū. ꝑmo resumit ꝯrietatē mutationū admuicez Dicēs ꝙ q̄busc̄uq̄ gñib⁹ nō insunt ꝯria hoz mutatōnes q̄dē sūt oppolite.sz nō ꝯrie.sz hñt pot⁹ modū ꝯdictōis.z in talib⁹ mutatio q̄ ē ex termio opponiꝝ mutatōi q̄ ē i ipm.sz tales mutatōes nō sūt mot⁹.z sic mutatio q̄ est ex nō eē oppo niꝝ mutatōi q̄ ē in esse.sicut corruptio gñatōi. Deinde ost ꝙ mutatōnis ꝓuatio non est ꝓprie q̄es. sed imutatio.z ideo licet qñ est mutatio sez gñatio vel corruptio ſm qđ.ex quo illa hz subiectū ex quo est habeat mutatōem vere cō trariam.z etiā q̄etem vere ꝓtrariā.que est etiaz vere q̄es cñqñ nihil subȳcitur in mutatōne que est simplr mutatio

sicut in nō esse substantie. Tūc potest aliqs dubitare vtr illa mutatio sit ꝓtraria mutatōni que est ex nō esse. z q rō nabilis sit dubitatio ꝓbat. qz si talis mutatio habeat q̄e rem ꝓtrariam. tūc seqūtur vnū ex duob⁹ incōuenientib⁹. vi3 delicz vel q nō omis q̄es ꝓtrarietur motui. sed q̄dam cō trarie mutatiōi que nō est mot⁹. vel q omis mutatio sit motus. sic q generatio z corruptio sint motus. Soluit ergo dubitatōem z dr. q manifestū est q illa imutatio siue imutabilitas non est quies nisi generatio z corruptio sint motus. Est igitur ꝑm veritatē nō quies. sed aliqd sile q̄e ti. z ideo potest vocari immutatio. Oportz ergo dicere q illa imutatio nulli sit ꝓtraria. aut si est alicui ꝓtraria q sit ꝓtraria mutationi que est in noo esse. aut mutatōni. q̄ est corruptio. Corruptio em̄ est ex imutatōe que est in esse. et generatio q̄ opponitur corruptioni est in illā immutatōez q̄ est in esse. Sic vult pⁿus. q sicut motus ꝓtrariatur motui z quieti. z quies quieti. ita mutatio mutationi z im3 mutatōni. z imutatio īmutationi

Dubitabit aūt aliqs quare in mutatione q̄dem ꝑm locū sunt. z ꝑm naturaz. z extra naturā z quietes et motus. in aliꝭ autē nō. vt alteratio hec q̄dem ꝑm naturā. illa aūt extra naturaz. Nihil em̄ magis sanatio aut egrotatio ꝑm naturaz aut extra naturā. neq̄z dealbatio neq̄z denigratio. Siliter aūt est z in augmē to z decremento. neq̄z adinuicem hi ꝓtrarij vt ꝑm na turam. hi aūt extra naturā. neq̄z augmentū augmen to. Et in generatōne aūt z corruptōe eadē rō est. Ne q̄z generatio q̄dez ꝑm naturā. corruptio aūt extra na turam. Senescere aūt ꝑm naturā est. neq̄z generatio nē videm⁹. aliā q̄dē ꝑm naturā. aliā ꝙo extra naturā

Postq̄ pⁿus determinauit de ꝓtrarietate cēntiali mo tuū z quietum. Consequenter in hoc tercio capitulo moz uendo dubitatōnes quasdam determinat de ꝓtrarietate corūdem accidentali. Diuiditur aūt in tres partes. q̄ pa3 tebūt. Prima pars diuiditur in duas particulas. In pri ma prosequitur dubitatōem. In secūda resumit quedam dicta de ꝓtrarietate motuū z quietū. declarando moduz ꝓtrarietatis motuū z q̄tū in motu locali. In ꝑma partiz cula duo facit. Primo mouet dubitatiōem. Secūdo sol3 uit. Quātum ad ꝑmū dr. q dubitare potest aliqs quare in motu locali reperitur ꝓtrarietas ꝑm naturā z extra na3 turam seu violentuz. z siliter q̄etes. in aliꝭ aūt motib⁹ nō Nō em̄ est aliqua alteratio ꝑm naturā. z alia extra natu3 ram. nihil em̄ magis sanatio aut egrotatio est ꝑm naturā aut extra naturā. neq̄z albatio neq̄z denigratio Siliter est in augmento z decremento. augmento em̄ ꝑm naturā nō ꝓtrariat augmentū extra naturā. Eadem etiā rō est in ge neratōe z corruptōe. Generatio em̄ nō est ꝑm naturam. z corruptio extra naturā. qz corruptio ꝑm naturā est senesce re. Neq̄z in eadē specie mutatōis videmus hāc opponem vt sez gñatio vna sit ꝑm naturā z alia extra naturā

Aut si est q violētia extra naturā. tūc z corruptio erit corruptōi ꝓtraria que violenta. vt que extra na turam ei que ꝑm naturā. Ergo nature z generatiōes quedā sunt violente z non fatate quib⁹ ꝓtrarie sunt que sunt ꝑm naturam Et augmenta sunt violenta z decrementa vt augmenta. que velociter ꝓpter alimē tum putrescentiā fiunt. z triconta cito adaucta z non ꝓstricta. Jn alteratōe aūt qualiter aut similiter Erūt em̄ quidē alie violente. alie vero naturales. vt dimiſ si non in creticis diebꝫ. aliꝭ aūt in creticis. aliꝭ quidez extra naturā alterant̄. aliꝭ ꝙo ꝑm naturam

Hic pⁿus soluit dubitationem. Et duo facit. Primo quod dictum est. Secūdo soluit vnā obiectionem. Ponit ergo solutionem dubij que in hoc ꝓsistit. q non solum in motu locali est contrarietas. per hoc q vnus motus loca lis est ꝑm naturam. z alius extra naturā. sed etiaz in aliꝭ transmutatōnib⁹ inuenitur ꝓtrarietas ꝑm naturā z extra naturā. z sic soluitur ꝓ interemptōnem eius qđ in dubio supponitur. Hanc solutōem ꝓbat pⁿus in omi gñe trāſ3 mutationis dicens. Si illud quod est extra naturam sit idem quod violentū. tūc corruptio quedam est violenta z extra naturam. z ꝓtrariatur corruptioni que est ꝑm natu3 ram. Est em̄ quedam corruptio violenta. vt interfectio q̄3 dam naturalis. vt senectus. Etiam quedā generatōnes quorūdam sunt violēte z fatate. quib⁹ nō ꝓtrarie st̄ gene rationes que sunt ꝑm naturam. Similiter augmenta vi olenta sunt sicut illa quib⁹ iuuenes putrescentes velociter augentur ꝓpter calorem velociter dissoluentem humiduz nutrimentale. Cuius simile est de seminib⁹ que pullulāt in aqua. Illa em̄ ꝓpter humidū aqueū multū dilatabile ci to augentur in latū. z sunt rare substātie. hec sunt que ab Aristotele dicūtur triconta. id est adaucta z non ꝓstricta qđ em̄ Aristoteles vocat triconta Arabes vocāt semen lu xuriosum cuius humiditas defluit z nō ꝓdensatur. Si3 militer dr esse in alteratōne q quedam sunt violente. que dā naturales. sicut sanatio q̄ est in die cretica dr naturalis que ꝙo in die nō cretica dr violenta

Erūt igitur corruptiones ꝓtrarie adinuicez non generationi. z quid prohibet est em̄ sic. Et nāq̄z si hec quidem dulcis. illa vero tristis est. quare nō simplicit̄ corruptioni corruptio cōtraria est. sed hec quidez hmōi. alia vero hmōi harū est

Hic soluit obiectionem. posset em̄ aliquis dicere q co3 ruptio non contrarietur corruptioni. quia prius dictuz est q corruptio contrariatur generationi. modo vnuz tm̄ vni est ꝓtrarium. z per ꝙsequens in corruptōnib⁹ non est ꝓtra3 rietas ꝑm naturam z extra naturaz. Quā soluendo dicit q corruptiones sunt ꝓtrarie hoc modo. z non erit corru3 ptio ꝓtraria solū generationi. Nihil em̄ prohibet corrupti onem esse oppositam corruptōni. Est em̄ quedam corru3 ptio dulcis. altera tristis. dulcis que est ꝑm naturā p sensū Tristis vero extra naturam p violentiā. Constat g̃ hanc oppositōem esse in omib⁹ motib⁹ z mutatōib⁹. z est oppo3 sitio nō substātialis. sed penes modū accepta. qz non sim3 pliciter corruptio corruptioni est contraria. sz mod⁹ vni⁹ corruptiōis est ꝓtrari⁹ mō alteri⁹ corruptōis. qz ꝑm hos modos hoc q̄dē est hmōi. alia ꝙo alteriusmodi

Omino q̄dez igitur ꝓtrarij motus, z q̄etis dicto modo sunt. vt qui est sursum ei qui est deorsum. loci em̄ ꝓtrarietates he sunt. Fertur aūt sursum q̄dez mo tum natura ignis. deorsum vero terra. z ꝓtrarie ipso rum loci mutatōnes sunt. ignis aūt sursum q̄dez na tura. deorsum aūt extra naturaz. Et ꝓtrarius est q̄ est ꝑm naturā ipius ei q̄ est extra naturam.

In hac scda particula resumit q̃dam dicta de ꝓtrarietate motuũ ꝛ quietũ. ꝑ que solutõem p̃dicte dubitatõnis declarat. ꝛ hoc in motib⁹ localib⁹ in quib⁹ magis apparet ꝓtrarietas. Et duo facit. Primo hoc declarat in motib⁹. Secũdo in quietib⁹. Quãtũ ad primũ ꝺr. q vliter mot⁹ et q̃etes modo duplici ꝑus dicto cõtrariant. Vñ mot⁹ q̃ est sursum ꝓtrarius est ei q̃ est deorsum. hę em̃ cõtrarietates sunt ſm locũ. Ignis aũt naturaliꝝ mouet sursum. terra vero naturaliꝝ deorsum. ꝛ sunt eoꝝ motus ꝓtrarij in q̃ntũ sunt ad loci dr̃ias ꝓtrarias. Vñ vero isti duo motus refertur ad idẽ mobile tũc habent ꝓtrarietatẽ ſm modum accidentalẽ ꝑus dictũ. sic q vnus est ſm naturã. alⁱ extra naturã. sicut ignis mouet ſm naturã sursum. ꝛ extra naturã deorsum. Et sic motus ignis sursum ꝛ deorsum dupliciter ꝓtrariãt. scz ſm spẽm. ꝛ ſm naturã. ꝛ extra naturã Ex quo ꝑz. q ꝓtrarietas penes modos accñtales sumpta nõ solũ inuenit in motib⁹ vnius spẽi. sed etiã in motib⁹ diuersaꝝ spẽꝝ q̃n referũtur ad idẽ mobile.

Et quietes autẽ similiter. que nãq̃ est sursum q̃es qui est ꝛsuper ꝛdeorsum motui contraria est. fit autez terre illa quies extra naturam. motus aũt hic ſm naturam. quare motui quies contraria. que est extra naturam ei que est ſm naturam eiusdem. Et mot⁹ em̃ eiusdem ꝓtrarius sic est alia q̃dem ꝛ ſm naturã ipsorum est sursum aut ꝛdeorsum. alia aũt extra naturã.

Hic ostẽdit idẽ de q̃etib⁹ dicens. q q̃etes oĩno habent se in illa ꝓtrarietate sĩliter motib⁹. siue sint vnius spẽi siue diuersaꝝ. qz q̃es terre sursum ꝓtraria est motui terre deorsum. qz q̃es ẽ extra naturã terre. ꝛ motus ſm naturã. Dupliciter em̃ ꝓtrariant. inq̃ntũ em̃ sunt diuersaꝝ formaꝝ illa q̃es ꝛ motus ipse essentialiꝝ ꝓtrariant. sed inq̃ntũ dr̃ãt p naturale ꝛ violentuz ꝓtrariant accñtaliꝝ. siue ſm modum. Sĩliter q̃es ꝓtraria est q̃eti. vt q̃es ignis sursum ꝓtraria ẽ q̃eti terre deorsum. qz sunt in locis cõtrarijs. vtraq̃ tñ est naturalis. Sed q̃es terre sursum ꝛ q̃es deorsum sunt contrarie ſm naturã ꝛ extra naturã. Vñ qñ referũtur ad diuersa sunt formaliꝝ ꝓtrarie. Qñ vero ad idẽ dupliciꝝ essenti aliter scz ꝛ accñtaliꝝ ꝓtrariantur

Habet aũt dubitatõem si est oĩnis q̃etis q̃ nõ semper est generatio. ꝛ hec ipm stare. Manentis igiꝝ extra naturã vt terre sursum erit generatio. Cũ ergo ferebat sursum violẽtia stetit. Sed q̃ semp stat videtur ferri velocius ad q̃ mouet. q̃ aũt violẽtia est cõtrariũ est. Nõ factũ ergo q̃escens erit q̃escens. Amplius videt stare aut oĩno esse in ipius locũ ferri. aut accidit simul ꝓprie duci. vt in ꝓpriũ qui est ſm naturam locũ nõ in eũ q̃ est extra naturam

In hac scda ꝑte ꝑncipali mouet duas dubitatões alias. Et diuidit in duas ꝑticulas. In ꝑma ponit dubitationes. In scda soluit eas Ponẽdo ꝑmã ꝺr. Dubitare ꝑt q̃es vtz q̃es violẽta sit generata. Et videt sic. qz oĩnis q̃es q̃ nõ semp est. sed hz esse post nõ esse generatur. sed q̃es violenta est hmõi. ergo generat. Hinorẽ innuit in dubitatõe q̃n ꝺr Habet aũt dubitatõem si est ois q̃etis q̃ non semp est generatio. Deinde arguit ad alã partẽ dubitationis duab⁹ rõnib⁹ Prima. si q̃es violenta esset generata generaret a motu violento. sed oĩnis motus generãs q̃etem est ꝓpter q̃etem quã generat. igiꝝ motus violentus est ꝓpter q̃etẽ violentiã. sed mot⁹ q̃ est ꝓpter quietẽ aliquam ille velocitat in fine. sed ꝛtrario mõ se hz mot⁹ violẽtus. ꝛ sic nõ factũ q̃escẽs esset q̃escens. Scda rõ. generatio q̃etis vel est idẽ qđ motus naturalis quo aliq̃d fertur in locũ ꝑ priũ si ponatur nõ habere separatũ esse a motu. vel est siml cũ motu naturali. sed q̃es violenta nõ est idẽ qđ motus naturalis. nec simul cũ eo. ergo quietis violente non est aliqua generatio.

Habet aũt dubitatõem si ꝓtraria est q̃es q̃ est hic qui ẽ hinc motui. cũ em̃ moueatur ex hoc aut reiciat Adhuc videt habere qđ abiectũ est. quare si hec q̃es ꝓtraria est ei qui huic est incontrarium motui simul erũt contraria.

Hic ponit ꝛ mouet secũdã dubitatõem que est. Vtrũ quies q̃ est in aliquo termino sit ꝓtraria motui q̃ est ex illo termino. Et arguit q nõ. qz qñ mobile mouet tũc adhuc hz aliq̃d de eo a quo mouet. si ergo hec quies est ꝓtraria illi motui ꝓtraria erũt simul in eodez. cum illud a quo fuit motus adhuc remaneat in mobili

Aut si quiescit ſm q adhuc manet. Oĩno autem ei⁹ qđ mouet aliud q̃dẽ ibi. aliꝺ aũt ẽ in qđ mutat. Vñ ꝛ magis motus mot⁹ ꝓtri⁹ est q̃z quies

In hac scda particula soluit dubitatões motas. Et ꝑmo secũdã. ꝛ scdo ꝑmã. Soluendo secũdã ꝺr. q illud dicitur q̃escere qđ adhuc oĩno manet in loco vel termino siue forma. sed illud quod mouetur. mouet in intermedio duorum extremoꝝ. ꝛ ideo opoꝛtz q aliud eius sit ibi vbi fuit quies ex qua est motus. ꝛ aliud ei⁹ ibi vbi erit quies post motũ. Et hoc est q oĩne mobile partim est in termino a q̃ et partim in termino ad quẽ. qz qñ ꝺr in textu. Aliud q̃dẽ ibi ꝛc. hoc intelligitur de partib⁹ forme vel vbi. eo q motus est in intermedio qđ partim habet de vtroq̃ termino. Et sic ꝓsistit solutio dubij in hoc q illud qđ mouet ex aliquo quodãmodo mouetur ꝛ quodãmodo quiescit. q̃escit ſm quid. ꝛ simpliꝝ mouetur. ꝛ sic cõtraria ſm quid esse in eodem nõ est incõueniens. Ex quo infert ꝑus q magis ꝓtrariatur mot⁹ motui q̃z q̃es motui. qz duo ꝓtrarij motus nullo mõ ꝑñt esse simul in vno mobili.

Dubitabit aũt vtiq̃ q̃s ꝛ ꝺr stare. si ꝛ quicũq̃ ꝑter naturã motus. his est quies opposita. si q̃dẽ igiꝝ nõ erit incõueniens. manet em̃ violentia. quare quiescens aliquid erit nõ semp sine fieri. Sed ꝑtalem qđ erit. sicut em̃ mouetur ꝑter naturam. ꝛ q̃escit vtiq̃ aliq̃d ꝑter naturam

Hic soluit ꝑmã dubitatõez in hac parte scda motam resumendo eã cũ rõne ꝓbante ꝑtem affirmatiuaz dicens Vtiq̃ ꝑt q̃s dubitare de quiescere Vtz motus innaturalis habeat quietẽ sibi oppositã. qz ſm prehabita videtur irrõnabile q nullã habeat quietẽ sibi oppositã. si em̃ nullaz habeat quietẽ sibi oppositã tũc semp manebit violentia et nunq̃ veniet ipse motus ad statũ. cum nulla quies ab eo generet. Soluendo ergo ꝺr. q manifestũ est q hmõi mot⁹ ꝛ oponit aliqua quies. Jd em̃ qđ extra naturã mouetur habet etiã q̃escere extra naturã in eodẽ loco ad quem sic mouet. Propter qđ ꝺm q mot⁹ violentus sursuz. ꝛ quies sursum nõ sunt ꝓtrarij sibi inuicez. sed terre que sic violenter mouetur ꝛ quiescit. ꝛ ab eodem generat illa q̃es a quo motus. videz a violentia.

Quoniã aũt est in q̃busdam motus p̃m naturã z p̃ter naturã. puta ignis q̃ sursum p̃m naturã. q̃ ãt deorsum p̃ter naturã. Utr ãt hic ꝓtrarius. aut q̃ terre. Ferẽ em̃ hec p̃m naturã deorsum aut palã. qz ambo. ſz nõ eodẽ mõ. ſz q̃ q̃dez p̃m naturã exñtis ei⁹ ãt qui sursum ignis ei⁹ q̃ deorsum. vt p̃m naturã exñs p̃ter naturã exñti. silr ãt z in mãsionib⁹. Forte ãt q̃eti motus aliq̃ten⁹ opponit. Cũ em̃ moueat ex h̃ z abijciat ad h̃ videt habere qđ abijcit. q̃re si ipa q̃es ꝓtraria ei q̃ huic in ꝓtrariũ motui simul exĩstant ꝓtraria. si aliq̃ten⁹ q̃escit aut adhuc manet Totalẽ aũt ei⁹ qđ mouet h̃ q̃dẽ ibi h̃ ãt in qđ mutat. ꝓpter qđ z magꝭ motus motui ꝓtrariũ q̃z q̃es Quis q̃dẽ igit motus sim pliciter vn⁹ dictũ est z de motu q̃dẽ z q̃ete. qũo vter q̃z vn⁹. z q̃ ꝓtrarij q̃busdã dictũ est.

¶ In hac tercia parte p̃ncipali mouet dubitatoẽz quod facit ad maiorẽ declarationẽ solutiõis dubij in p̃ma pte p̃ncipali moti dicens. Quia oẽ quod mouet motu recto p̃m naturã hz aliquẽ motũ illi oppositũ extra naturaz. vt ignis naturaliter mouet sursum. z extra naturã deorsuz. Ideo posset aliq̃s dubitare q̃s motus cui motui ꝓtrarietur. an motus ignis sursuz ꝓtrariet motui terre deorsuz aut motui suij p̃prius deorsum Et soluendo vult dicere. q̃ vtrũq̃ est rõnabile. sic etiã circa p̃mã dubitationẽ dictũ ẽ ꝓtrariat em̃ vterq̃ vtriq̃. sed nõ eodẽ mõ. qz motus naturaꝭ ignis sursum. z motus naturalis terre deorsum habẽt naturalẽ z essentialẽ oppositionẽ q̃ sumit penes terminos oppositos illoꝝ motuũ. sed motui ignis sursuz opponit ei⁹ motus deorsum. q̃ est extra naturam accidentaliter. Et eodẽ mõ dõm ẽ de ꝓtrarietate q̃etuz. p hũc em̃ duplicẽ motũ ꝓtrariat q̃es motui z q̃es q̃eti. vt supra dictũ fuit. Tũc epilogat tẽ.

¶ Circa tractatũ expositũ mouet questio.

Utr motus ꝓtrariet motui z q̃eti. silr q̃es quieti Et videt q̃ motus nõ ꝓtrieꝭ motui. qz ꝓtraria dñt eẽ forme actiue z passiue. sed motus duo nõ agũt z patiuntur adinuicẽ. g̃ nõ sunt ꝓtrarij. Confirmat Cõtraria dñt eẽ forme ꝓplete. eo q̃ ꝓtrarietas est formaꝝ vltimarũ. vt dr. x. metaphysice. ſz mot⁹ nõ sunt hmõi. cũ mot⁹ sit forma ipfecta pone pmixta. g̃ nõ pñt ꝓtrariari. Scõo sic Inter q̃cunq̃ ꝓtraria p̃t fieri motus. sed inter duos motus nõ est motus. g̃ duo motus nõ pñt esse ꝓrij. Maior ẽ phi in p̃o tractatu huj⁹ q̃nti. Minor pbat. qz sic ad motũ esset mot⁹. et ex motu esset motus. sed h̃ ẽ oñsum pus esse falsum z impossibile Tercio sic. Motus ꝓtrariat motui. g̃ nõ q̃eti. p̃na pbat. qz rãtũ vnũ vni opponit.

Quarto sic. Si motus ꝓtrariet q̃eti. aut quieti in termino a q̃. aut in termino ad quẽ. sed neutrũ p̃t dici. Non p̃m. qz q̃es ꝓtrariat ex parte illi⁹ termini. grã cui⁹ p̃uat motũ. ſz cũ p̃uatio sequatur suũ habitũ. ꝓstat q̃erem in termino ad quẽ esse mot⁹ p̃uatiuã. Nõ scõm. qz mot⁹ idẽtificat q̃eti in termino ad quẽ. Quinto sic. Cõtrariorum dr esse adinuicẽ transmutatio mutua. sed q̃es ex h̃ q̃ est q̃dam imobilitas nõ p̃t trãsmutare vl trãsmutari Sexto sic. Quies ẽ p̃uatio. sed p̃uationi nõ ꝓtrariat p̃uatio. g̃ q̃es nõ ꝓtrariat q̃eti. ¶ In oppositũ est phs in textu pro responsione ponit.

Maior. Quinq̃ sunt modi. q̃bus motus exptes suoꝝ terminorũ vident ꝓtrariari. Minor. Sed cũ motus sit de subiecto in subiectũ. vera ꝓtrarietas motuũ sumit penes vtrũq̃ terminũ Concło. Igit mot⁹ z mutatio nõ hñt ꝓtrarietatẽ eodẽ modo

¶ Maior est phi in textu. qz vnus motus ẽ vt illi motus sint contrarij. q̃ sunt ex eodẽ in idẽ. vt ille q̃ est ex sanitate sit ꝓtrarius illi q̃ est in sanitatẽ. qũo dcm̃ est in textu q̃ mutatiões ꝓtrariant. scz gñatio z corruptio. Scõs. vt illi sint ꝓtrarij q̃ sunt ex ꝓtrarijs terminis. vt mot⁹ ex sanitate sit ꝓtrarius illi q̃ est ex egritudine. Terci⁹ vt illi q̃ sunt in ꝓtrarios terminos Quartus. vt illi sint ꝓtrarij. q̃ rũ vn⁹ ẽ ex aliq̃ termino. z ali⁹ ẽ in ꝓtrariũ terminũ. vt motus q̃ est ex egritudine sit ꝓtrarius illi q̃ est in sanitatem Quintus vt illi sint ꝓtrarij. q̃ termini a q̃bus. z terminj ad quos sint ꝓtrarij. vt mot⁹ ex sanitate in egritudinẽ ꝓtrarius sit motui ex egritudine in sanitatẽ. z cũ nõ sint plures imaginabiles. optz q̃ mot⁹ sint ꝓtrarij p̃m aliquẽ vl aliq̃s istoꝝ modoꝝ. ¶ Minor pbat. qz motus nõ hz esse ꝓpletũ sue nature intermedie. nisi q̃ esse p̃mixtuz duaꝝ formaꝝ ꝓtrariaꝝ. cũ igit ꝓtrarietas sit oppositio q̃ fecta z ꝓpleta. nõ p̃t vere z simpl̃r attribui nisi p̃m ꝓtrarietatẽ vtriusq̃ termini. Et si dicat. q̃ mot⁹ ex fusco in nigrũ. z motus ex fusco in albũ sunt ꝓtrarij. z tũ idẽ ẽ terminus a q̃ vtriusq̃. scz fuscũ. Dõm est. q̃ licz fuscũ sit vnuz et idem p̃m esse compositõis. est tamẽ duo p̃m poñam diuisionis. grã cuius ꝓtrariat ꝓpatiue vtriq̃ extremoꝝ.

Sed ꝓtra. Terminus a q̃ abijcit z nõ operatur in motu positiue. forma aũt ꝓtrarietatis est in informãs positiue z affirmatie Solo. q̃ terminus a q̃ formal̃ q̃ dr ꝓpuatio. ꝓprie abijcit. sed termin⁹ material̃ puta forma ꝓtraria positiue se p̃miscet cũ forma alterius termini. alioq̃n non esset ibi pugna mutua. Ex q̃ ptz. q̃ cũ motus formaliter nõ sit fluxus ꝓpuationis ad habitũ. si attẽdat p̃cise ꝓtrarietas in motibus ex pre illoꝝ q̃ ꝓueniũt motui extra naturã actionis z passionis. tũc sufficit ꝓtrarietas termiorũ ad q̃s. sed si implicet motui natura actionis z passionis. tũc req̃ritur ꝓtrarietas vtriusq̃ termini. Sz dices. Contrarietas non est nisi specifica dr̃a formaꝝ. sed specifica dr̃a motuũ. sufficiẽter attẽdit penes terminos ad quos. g̃ ꝓtrarietas motuũ sufficienter attendit penes terminos ad q̃s. Ad h̃ dõm est. q̃ si ꝓtrarietas terminoꝝ ad q̃s. explicite z implicite excludat ꝓtrarietatẽ terminoꝝ a q̃b⁹. tũc nõ sufficit ad ꝓtrarietatẽ motus. qui est actus p̃mixtus ex esse trãsmutabili duoꝝ ꝓtrarioꝝ. iõ p̃fectũ eẽ ipius iplicat ꝓtraria. sz ꝓtrietas ẽ oppositio pfecta g̃ non attribuit nisi p̃m suũ esse pfectũ accepto. lz q̃eniat mutatõib⁹ solũ oppositionẽ hz̃e penes terminos ad q̃s. vt in textu dictuz est. cõpletũ tñ esse motus nõ sufficiẽter accõmodat ꝓtrarietatẽ ex termino ad quẽ tm̃. Uñ ꝓsideradũ ẽ p̃m Albertũ. q̃ lz tres modi enũerati inter q̃nq̃. scz scõs. tercius. z q̃rtus. sint idẽ p̃m subiectũ. tñ esse eorũ p̃m definitionẽ nõ est idẽ. vt circa expositõem textus dicit Albertus. Quãuis em̃ motus ꝓtrari⁹ alteri sit ex ꝓrio. nõ tñ hz rõem ꝓtrarietatis. p h̃ q̃ ẽ ex ꝓtrario. lz sint in veritate ꝓtrarij oẽs q̃ sunt ex ꝓtrarijs. Et g̃ magꝭ sumit cõtrarietas penes tertiũ modum q̃z penes 2um. qz si ex altero termino tm̃ deberet sumi ꝓtrarietas. vtriq̃ magis accipet penes terminũ ad quẽ. eo q̃ ꝓtrarietas ẽ penes id qđ retinet z accipit. q̃z penes id qđ abijcit. g̃ magis est ꝓtrarietas in his q̃ sunt in ꝓtraria. q̃z in his q̃ sunt ex cõtrarijs. et tñ in neutris ẽ pfecta rõ ꝓtrarietatis. z h̃ iõ. qz de rãõe mot⁹ est. q̃ sit p̃cissus de subiecto in subiectũ. g̃ optet q̃

ꝑfecta rō ꝯrarietatis accepta sit ꝑm vtrūcꝫ terminū.

¶ Concl'o ptz ex dictis. qz motus contrariaꝝ penes q̄ntū modū. sz mutatōes ꝑm p̄mū modū. qz hñt solū vnū terminū positiuū. qz sunt de nō subiecto in subiectū. aut de subiecto in nō subiectū. Et hoc ꝯtingit dupl'r. scz ꝑ se. et ꝑ accūs. ꝑ se q̄dē in subā in q̄ nullus ē motꝰ. ꝑ accūs āt sic dicimꝰ ex nō albo fieri albū. illud eñ fit ex nō subiecto ꝑm q̄ sic fieri ꝺr. sed h̄ est ꝑ accūs. qm̄ accidit nigro q̄ sit ꝓuatio albi. ꝯrariaꝝ ḡ mutationes simplices penes accessum z recessum ad eundē terminū. Sed discursus

Maior. Motus nō solū ꝯrariaꝝ motui. sed etz ipsi q̄eti. Minor. Simpl'r tñ motꝰ ꝯrariaꝝ motui. z ꝑm quid quieti. nō ei q̄ est in motꝰ termino. sz in ipius p̄ncipio Concl'o Jgit cū hmōi ꝯrarietas sit in terminoꝝ motus cōtrarietate fundata. est ipa q̄es motui. z etiā q̄es q̄eti cōtraria.

¶ Maior ē p̄bi in textu Et ratio est. qz q̄ꝯcꝫ sunt idē ꝑm spēm cui ꝯrariaꝝ vnū z reliquū. sed motus z termi⁹ ad quē ipius sunt idē ꝑm spēm z essentiā. cū ḡ termi⁹ ad quē ꝯrariaꝝ termino a q̄ in q̄ est quies. etz motꝰ cōtrariaꝝ eidē. sīc motꝰ sanatōis est idē cū sanitate ꝑm spēciē et eēntiam. et qz motus sanatōis est ꝯrarius motui egrotationis. q̄ est ad egritudinē. cū q̄ spē idētificaꝝ. ḡ q̄es in egritudine etiā ꝯrariaꝝ. eo q̄ motꝰ egrotatōis z q̄es in egritudine sunt idē ꝑm eēntiam specificā. ¶ Dinoꝝ etiā ē p̄bi in textu. z pbaꝝ q̄ ad p̄mā ptē. qz motꝰ vnꝰ cōtrariaꝝ alteri. inꝯtū ambo sunt de subiecto in subiectū et ex pte vtriuscꝫ termini vt dictū ē. ḡ simpl'r Sz q̄eti ꝺr aliqua q̄dāmodo ꝓ h̄ q̄es est ꝓuatio motus. sed cōtingit et ꝓcipue in phȳsicis. q̄ ꝓuatio dicaꝝ ꝯraria ꝑm q̄ ꝓuatio radicaꝝ in forma ꝯrarij. materia ei nō subijceret motui nisi subijceret ꝓuationi. cū ḡ motus est ex forma ꝺria grā ꝓuatōis. ꝺr hec ꝓuatio q̄dāmō ꝯraria motui. q̄ ē ex tali ꝯrario in q̄ fulcit hec ꝓuatio. Secūa ꝓs pbaꝝ ꝓ p̄bm in textu. qz nulla res stat in suo ꝯrario. nec accedit ad ipsum nec ꝑficit ab ipso. sz motꝰ stat in termino ad quē. z ꝑ ipm ꝑficit. ḡ q̄eti in termino ad quē nō ꝯrariaꝝ. Vñ dic Alb. q̄ regꝝ gñal'est. q̄ ꝯraria seinuicē destruūr. ꝺ motui nō ꝯrariaꝝ q̄es quā facꝫ z ad quā vadit. sz a q̄ recedit. et qz motꝰ destruit q̄etem a q̄ recedit. q̄ est in p̄ncipio motꝰ. z in termino a q̄. ꝺ illi ꝯrariaꝝ. ¶ Concl'o ꝑz ꝗn tū ad p̄mā ptē ex dictis. qz exq̄ terminꝰ a q̄. z terminꝰ ad quē ꝯrariaꝝ. et motꝰ idētificaꝝ cū termio ad quē. tūc necesse ē q̄ ille terminꝰ a q̄. z q̄es in termio a q̄ ꝺrieꝝ motui q̄ idētificaꝝ cū termino sibi ꝯrario. Secūa ꝓs est etiā p̄bi in textu. qz q̄ēcꝫ expellūt se ab eodē subiecto susceptibili sunt ꝯraria. sz due q̄etes sunt hmōi. ḡ Minoꝝ pbaꝝ. qz due q̄etes sunt duo termini motꝰ q̄ ꝑ expellūr. z nō cōpatiunꝝ se in eodē. Jncōueniēs ē ḡ dicere motꝰ hȝe ꝯrarietatē z nō q̄etes Vñ ꝺr p̄bs. q̄ cū q̄etes dicunꝝ ꝯrarie nō intelligiꝝ q̄cūcꝫ quies ee ꝯraria cuicūcꝫ quieti. sed q̄etes q̄ sunt in ꝯrarijs terminis. vt quies in sanitate ꝯraria est quieti. q̄ est in egritudine.

Ad rationes Ad p̄mā ꝺz est. q̄ ꝯrarietas motꝰ est ꝓcipatiue a ꝯrarietate terminoꝝ. q̄ est vera z simpl'r ꝯrarietas. ꝺ sufficit q̄ termini motꝰ sint hmōi forme actiue z passiue. sīc eñ motus ē reductiue in gñe vl'in spē ꝑ suos termios ꝯrarios ita ꝯrarietas motꝰ reducit ad cōtrarietatē terminoꝝ

Et ad ꝯfirmationē eodē mō ꝺm est. qz motꝰ nō hñt esse specificū distinctū ꝑ ꝺrias ꝓpletas suoꝝ termioꝝ ad q̄s. et h̄ mō accōmodāt sibi cōtrarietatē. z sic bñ ꝓbaꝝ q̄ ee interminatū nature intermedie ipius motꝰ nō ē ꝓpriuz fundamentū ꝯrarietatis. Ad scām ptz ex dictis. qz inter illa q̄ sunt ꝑfecte ꝯraria z ꝑ se p̄t fieri motꝰ. sz nō inf illa q̄ ex ꝑti z ꝓticipatiue sunt ꝯraria. q̄ mō motꝰ ꝺrij sunt. Ad tertiā ꝺm. q̄ ꝯbū p̄bi intelligiꝫ de his q̄ nō sunt aliq̄ mō eadē. sz actus ꝓmixtꝰ ponē est aliq̄ mō idem cū actu q̄ ex tali ponā educiꝫ. et sic q̄es ad quā tendit motus ē aliq̄d eiusdē motꝰ. z ꝑ h̄ q̄ sic sunt eiusdē nature et dē opponunꝫ. Aut ꝺm q̄ in his q̄ ꝯrariaꝝ ex ꝑti. bñ p̄t plura vni ee ꝯraria. h̄ tñ est inꝯtū illa plura ex ꝑti ꝓticipant rōem alicuiꝰ forme in q̄ p̄° fundaꝫ ꝯrarietas. sic q̄t est de motu z q̄eti. q̄ ꝯrariaꝝ ex ꝑti. rōe formaꝝ cōtrariaꝝ. Ad ḡrtā ꝺm. q̄ ꝓuatio ꝯrarietaꝫ est ꝑueniens z nō subsequns. eo q̄ trāsmutabil'ē ad suuz habitum subsequntrē nō possibilē trāsmutari ad añcedentē eiꝰ habitū. z iō ꝯrariaꝝ motꝰ q̄eti in termio a q̄. Ad quintaz ꝺm. q̄ ꝓcedit de ꝓ° cōtrarijs. q̄ ꝑ suas ꝓprias naturas sunt actiua z passiua admittē. z nō de contrarijs ꝓticipationē impfectam ꝓmoꝝ cōtrarioꝝ. mō ꝓuatio accōmodat sibi ꝑ quandā impfectā ꝓticipationē ꝓncipia cōtrarietatis. inꝯtū scz materialiter accipiꝫ ꝑm suū ee affirmatū. qđ est alteꝝ ꝯrarioꝝ. eo q̄ grā illius stat in oppōe sui fundamēti. ad cōtrariandū illi. ad qđ suū fundamentū hz ꝯrarietatē Ad sextā rñdet Alb'rtꝰ. q̄ licz q̄es sit ꝓuatio. et ꝓuatio ꝓuatōi nō sit cōtraria. tñ nō est q̄es pura ꝓuatio. iō ꝓ hoc q̄ est ens p̄t opponi ꝯrarie ꝓuatōi. q̄ silr ē ens.

Questio secūda Utꝝ in oñi gñe motuū. inueniatur cōtrarietas penes naturale z violentū. Et videꝫ q̄ nō. qz violentū ꝺr qđ est a p̄ncipio extrinseco. nō cōferēte vim passo. sz in oñi motu ad formā p̄mū mouēs est intrinsecū. ḡ in motib⁹ ad formā nō est motꝰ violētus. Dinoꝝ pbaꝫ. qz mobile ꝓ formā quā in se hz z ꝑm quā mouet. inclinaꝫ ad talē motū. Secō sic. Ois gñatio ē naturaꝫ. ḡ in motu gñatōis nō est ꝯrarietas penes naturale z violentū. Añs pbaꝫ. qz si cēt aliq̄ violēta. illa cēt non fatata. vt ꝺr p̄bs in textu. sed ois gñatio ē fatata. z nulla nō fatata. ergo ois gñatio est naturalis. z nulla violenta. Dinoꝝ illi⁹ pbatōnis pbaꝫ ꝓ definitionē fati. quā ponit Boetius ditēs. Fatū ē dispositio inhērēs rebꝫ mobilibꝫ ꝑ quā diuina ꝓuidētia queꝫ suis nectit ordinibꝫ. cū ergo nullū inferioꝝ exeat istū ordinē. nihil in his inferioribꝫ pōt esse nō fatatū. Tercio sic Ois corruptio est violenta. ergo nō cōtrariaꝫ corruptio corruptioni penes naturale et violētū. Añs pbaꝫ. qz sīc ee est naturale. q̄ propter gñatio ē naturaꝫ. qz a naturali agēte intēdiꝫ ita nō esse ad qđ terminaꝫ corruptio est innaturale. z ꝑ gñs corruptio est innaturaꝫ et violēta Quarto sic Gñatio ꝯrariaꝫ corruptioni. z ecōtra. ergo gñatio nō ꝯrariaꝫ gñatōi. nec corruptio corruptōi. Añs ē p̄bi in textu. Gña pbaꝫ. qz sic vnum eēt pluribꝫ ꝯrariū. vt gñatio gñatōi z corruptōi. modo vnū rñ vni est ꝯrariū. vt ꝺr p° celi. z. x. metaphȳsice

Quito sic. Jn motu locali grauiuz z leuiū nō inueniꝫ ꝯrarietas penes naturale z violentū. qz si sic. tūc motus ignis deorsum. z motꝰ terre deorsum eēnt cōtrarij. sed h̄ falm. ḡ illd ex q̄ sequtur. Sequla pbaꝫ. qz motꝰ ignis deorsum est violentꝰ. z terre motꝰ deorsum ē naturaꝫ. Sed minoꝝ pbaꝫ. qz cōtraria hñt fieri circa idē. sz illi motꝰ sic diuerlificati nō sunt nec eē p̄nt circa idē subiectū Confirmaꝫ. Cōtraria sunt spē ꝺrīa. sz motꝰ ignis deorsum. et motꝰ terre deorsum cōueniūt spē. qz cōueniūt in termio ad quē. z in termino a q̄. ergo nō cōtrariaꝫ. ¶ In oppo-

situ est phs in textu.

Maior. Violētia est pticulari nature ꝓtraria
Minor. Natura ē ꝑncipiū mouendi intrinsecū. Sz violentū ex oppositō dr qđ est a ꝑncipio extrinseco. nō cōferente vim passo Conclo. Igit cū ꝓtingat naturalia pati ab extrinsecis ꝓtrarijs. naturale z violentū inueniunt in singul' motuū gnibus.

¶ Maior patz. qz violētia ē ipedītiua nature. g ē sibi repugnās z ꝓtraria. eo mō q ꝓhibitiuū acrōis alteri⁹ vel motuū alicui⁹ ꝓtra naturalē inclinatōez suā dr sibi ꝓtrariū. Nō dz aūt hec violentia intelligi nature ꝓria in gne. qz sic tal' motus nll' mō eēt natural'. sed extra naturā qđ fal'm ē. qz sic dr p° celi. Dis mot⁹ q est alicui extra naturā. est alicui alteri ꝑm naturā. Est g intelligendū. q violētia opponit nature in spē. vt mot⁹ natural' gnis deorsuz hz sibi oppositū motū eiusdē sursum. q tū mot⁹ sursum z deorsum ꝓueniūt in gne. z ꝑm gnalē rōnem mobil' nō repugnat sibi q̄cūq; mot⁹. sz vt est mobile hūs naturā talē repugnat sibi tal' motus. Et dr notāter nāle pticulari. qz nature vl' q est in corpib⁹ celestib⁹ nihil inuenit ꝓtrariuz.

¶ Minor q̄tū ad ꝑmā ptē ē phi. ij. physico ꝛ. Sed a ꝑs est phi. iij. ethico ꝛ dicētis. q violentū est qđ fit a ꝑncipio extrinseco nō ꝓferēte vim passo. in q̄ definitōe duo tāgunt requisita ad motū violētū. Primuz ē. q fiat a ꝑncipio extrinseco. Secm est. q mobile seu passum nō hēat nāle inclinatōez ad illd ad qđ mouet ipm motor extrinsec⁹. et sic mot⁹ grauiū ē natural'. qz nō hz ambo illa requisita ad violentū. licz em moueant ab extrinseco mouēte. scz a generāte vl' a remouēte. ꝓhibēs passum. tū hz naturalē inclinatōez ad hūc motū ¶ Conclo sequit ex ꝑmissis. qz q̄cūq; ꝓmunicāt in materia nata sunt pati z agere adinuicē. sz oia naturalia a natura pticulari ꝓmunicāt in materia. g agūt z patiunt adinuicē. et qz ꝓtraria hūt fieri circa idē tō in oi gne motuū ꝑt fieri motus ab alīq extrinseco ꝓtra naturā mobilis.

Maior Sicut sunt q̄dā gnatiōes nāles z fatate. et sunt alie extra naturā et nō fatate. Ita sunt corruptiones q̄dā naturales z dulces. alie ꝙo violente et tristes. Minor. Sūt z alteratōes naturales z violētе. Silr z augmētatōes supra modum nature veloces. et q̄dā sunt cursui nature ꝓfor●es. Conclusio Igit in singulis gnib⁹ motuū est nāle z violentū. licet in motu locali hꝫ sit magꝫ manifestū.

¶ Maior est phi in textu. Et ꝑt ꝑ⁹ ps ei⁹ sic āplius declarari. qz fatū ꝑm esse qđ hz in gnabili z corruptibili est mobile. z modificatū p ꝓpriā naturā z specificā formā generabil' z gnatōis. vñ fit q gnatio extens et excidēs mēsurā specifice ꝓtut' ꝓncipio ꝓprie gnantiū ꝓpter alqđ accidēs supuenīēs tali ꝓtuti gnantium dr nō fatata. q̄si non fataliter recta ꝑm esse influētie. quā hz fatū in illis. et p tāto ꝓtraria gnatōi moderate p mensurā fatal' ꝑticipatōis tali gnabili ꝓportionate. Secda ps pz signo. qz dicimus aliquā corruptiōz dulcē. aliquā tristē. Dulcis dr ꝑm Alb. q ꝑm viā nāle ad nihilū deducta ē p sensū. In illa ei paulatim efficit⁹ organū min⁹ habile motori. z tō sepatio ē dulcis hꝫ mō q dulce vocat paz. ꝓtristās. eo q nō magni valoris videt qđ amittit z vires motoris et forme paulatim ab organo ipo sunt q̄si emisse. Tristis ē in q̄ ꝓtrariū est. siue p violentiā fiat siue p interfectōez viuētis. siue p accidens sicut est moꝛs iuuenū q̄ difficil' est sup̄ modū. eo q instrumentū habile aīe et adhuc in medio ꝙplexionātiū exīs. fortissimū hz sensuz. z difficil' est sepatōis ab aīa

¶ Minor est silr phi in textu. Et ꝑt hꝫ de alteratōne declarari in alteratis ad sanitatē in febre acuta. vl' in febre alia. Quidā em alterant ad sanitatē in die nō ꝙgrua q nō est dies chrisis. q̄ scz nec tēpus ē q humor moueat. nec tūc natura tuuat a respectū opportuno celestiū corpoꝛ. et est illa alteratio ꝓpter aliqđ accēs febris. et materie facta tō plerūq; terminat ad malū. et illi alterant alteratiōe q ē extra naturā. Alij aūt alterant ad sanitatē dieb⁹ ꝙgruis motui vl' digestioni hūoris ꝑm ꝙgruū respectū supioruz et sunt qui alterant ꝑm naturā. z tō tales alteratōes siue chrises q fiūt in dieb⁹ creticis sunt bone. et plerūq; terminant ad bonū. Et q̄ ꝓz. q illa alteratio est natural' q ē ꝑm inclinatōem mobil'. aut ꝑm ꝙsuetū cursum nature. et illa extra naturā q̄ est ꝓtra inclinatōnem mobil'. aut ꝓtra ꝙsuetū cursum nature. Est aūt dies cretica illa in q̄ natura liter natura dz vincere morbū vl' vinci a morbo. Etiā dr q dies chrisis accidit in dieb⁹ imparib⁹. vt in die q̄nto vel in die septimo. z cēs. Silr pz de augmētatōe q̄ q̄ ꝓ est violēta z extra ꝙsuetū cursum nāle. sic est augmentatio pūtrescētiū q velociter augent ꝓpter hꝫ q carnis spōgiose sunt nō ꝙdensare. ꝓpter calorē velociter dissoluentē et nō ꝙsumentē humidū nutrimētale. Cui⁹ silr ē in seminib⁹ q̄ pullulāt in aq̄s. illa em ꝓpter humidū aqueū qđ ē multū dilatabile citro augent in latū. z sunt rare substātie. Augmētatio ꝙro q̄ tpe ꝙgruo ducit ad q̄titatē debitā tali speciei dr natural'. ¶ Conclo sequitur ex ꝑmissis. Qz aūt hꝫ magis manifestū sit in motu locali. ꝓbat ꝑma rō añ oppositū facta. qz in motu locali mouēs nāle influit mobili formā suā. z q̄tū dat ei de forma. tātū dat ei de cōsequtib⁹ formā. q̄ sunt mot⁹ z locus. Mouēs aūt violenter nō dat formā. et tō cogit ad motū extraneū z ad locū extraneū. sz in oib⁹ alijs motib⁹ mouēs ē intra. et qz intra est. videt ee nāle. Et ista ē cā ꝓpter quā phs istā dubitatiōnē in textu mouet. inqt Albtus Vñ Albert⁹ soluēs hāc dubitatiōnē dr. q nāle dr dupl'r. Uno° ꝑm pfectā rōem natural'. Alio° ꝑm diminutā rōem natural'. Natural ꝑm pfectā rōem natural' ē qđ est a ꝑncipio intra mouente p se. z nō p accēs. ꝑm ordinē q̄ natura pticularis cōiūcta mouet a nāle vl' nō ꝓiūcta. q̄ est in celo z stellis naturā pticularē ois rei ordinātib⁹. Naturale aūt ꝑm diminutā rōem natural' est qđ deficit in aliq̄ mēbro istius definitōis. scz aut qz est ꝑm inferiorē naturā. z nō ꝑm supiorē. aut ecouerso. Aut qz est a nāle mouēte p aliqđ accēs. aut qz nō impedit p aliqđ accēs. Silr innāle dr dupl'r. Aut ei dr innaturale oppositū ꝑncipio intrinseco ꝑm ordinē illa q̄b⁹ ordinat ad actū. tā in supioribus q̄z in iferioribus. z hꝫ est violētū simpl'r. qz ad talē actū nihil oino cooperat id qđ violentiā patit. sic mot⁹ lapidis sursuz. Aut ē innāle p uatū aliq̄ ꝑncipioꝛ dictoꝛ. et hꝫ ē ꝑm subiectū idē cū naturali. ꝑm diminutā rōem natural'. sz differat ab ipo ꝑm rōem. Et hꝫ innaturale nō ē violentū oino. sz ē ꝑter naturā. z hꝫ inuenit in oib⁹ motib⁹ z mutatōib⁹.

Ad rationes Aū oppositū factas. Ad ꝑmā ptz solo ex dictis. qz ꝓbat q violentū ꝓpriē z simpl'r acceptū nō inuenit nisi in motu locali. tū acceptū vt ē idē qđ ꝑter naturā vl' vl'em vl' pticularē inuenit in oib⁹. Sz ꝓtra. phs. iiij. celi ponit diffam motus local' ab alijs motib⁹. qz gnia z leuia hūt intra se ꝑncipiū sui mot⁹. augmētabile ꝙro z alterabile hūt ꝑncipium

trāsmutatōis extra. et sic videt sp moueri violēte ad fozmā qlitatz sez. aut qntitatē Solo pbs lo qr ibidē motu naturali grauiū z leuiū. et vult q primū mouēs illa est fozma gnis vl leuis data a generante. sed in alijs motib mouēs nō ē deintr in eo q sanat. z in eo q auget Vñ ōt Albt ibidē. q lz aliqs sanet p naturā sine medico. vl alio mouēte extrinseco. tñ in talib sanās mēbz nō ē intraneuz mēbzo sanato. sed potr sanās est coz. et sanatū ē aliō mē bzū. cuius coz nlla psvt fozma ē. Et silr ē in augmentādo. qz lz aliqd augēs aliud sit sibi intraneum. tñ augēs ppie qō ē cibus. nec ē ps nec fozma mēbzi aucti. Fm q auget p ipm. lz potr aduenit ei extrinsecus. z sic pz q illō sanans vl augēs nō est extrinsecū aīali sanato vl aucto. lz tñ mē bzo aīalis. z tñ in motu violēto grauiū z leuiū est oīno mouēs extrinsecū. z nō in motu ad fozmā vt dcm ē in cō clusione secūdi discursus. Ad secdam dām q fatī ē tri plex origo. Prima ē fm quā exit z deriuat ab vū ordine diuine puidētie. Secda. fm quā descēdit p ordinem cāz vniuersaliū ad ppaginē nate occurrētiū. qb duob modis fatū ē oīno imobile Tercia ē. fm quā dñdit in ptes patoz eā particulariū. vsqz ad vltimos effectus naturales. q mō est mobile z impedibile. ac p ons violētabile. et iō nata subiecta huic fatali dispositōi est capax ctrarietatz. lz nō pri mis duob modis Ad tertiā dām. q gnatio nō dr na turalr. qz termiat ad eē. nec corruptio innatalr. ppter h. qz ē ad nō eē. lz gnatio z corruptio dicunt naturales vl nō natu rales. qz fiūt fm cursum nature. vl fiūt p ter cursum nate qñ sez fit p ter determinatū tps ad talē gnatōem. z nō fm ordinē q natura vlis respicit z disponit naturā particularē Et lz nō esse nō sit p se intentū. ab agēte tñ p accns inqz tū nō pt introducere fozmā suā in mobile. nisi alia corrup ta. Ad quartā dām. q vnū tm vni opponit eētialiter mō oppō q sumit penes naturale z violentū est accntalis Et g dr ps in textu. q corruptio vna nō ē alteri corrup tioni simplr ctraria. lz modus vni ē ctrarius mō alteri

Ad qntā dām. q motr illi sunt ctrarij fm modū. z iō inueniunt qñqz in diuers mobilib. z sic nō ctriant eētialr lz accntaliter tm. vt explificatū est in argumento. sic em pñt inueniri in eadē spē motr. lz qñ referunt ad idē mobi le. tūc inueniunt in diuersis speciebz z in eētialiter ctra rijs. sic motr ignis sursum. z motr ignis deorsum ctrari ant eētialiter z accntaliter. Sed diceres. isti motr eēn tialiter nō ctriant. put naturales sunt. qz sic nō hñt fie ri circa idē mobile. Ad h dām ē. q illi motr dr̄t spe cificis differētijs ctrarioz termino de prāte eiusdē gnis primi. sez materie cōis elemētoz egredientib. et g elemen ta hñt idē subiectū. primi gnis trāsmutabil. vt puta ma teriā p mā cū habitu cōi formabili imediate p qrtuor dif ferētias specificas elemētoz. lz respectu qlitatū accntaliū sez raritatis z densitatis q sunt varie dr̄ne positōnis hmōi materie. hec ipa materia possit āplius approbari. Ad confirmationē pz solo ex dictz. qz pbat. q illi motr nō sunt essentialiter ctrarij.

Incidunt dubia. Primū. An immutatio sic se hēat ad motū. Et videt q nō. qz nlla ē immuta tio diuidēs gnationē a corruptione. qz sicut gnatio z cor ruptio nō coincidēret in eodē instāti tpis. lz inter eas eēt mediū. et p ons nō eēt pgressus ddictōis Solo sic. qz sic dcs termini a q ctrariat motui ab illo. Ita im mutatio termini a q opponit ctradictorie sue mutatiōi. et eo mō ctrarie q principia substātialia gnatiōis naturalr ctra riant. Ad obiectū dām ē. q immutatio opposita gnati oni soluat in corruptōe. et econuerso immutatio corruptiōis in gnatōe. nō q sit qdā imobilitas media. vt imaginatur argumentum.

Secundum dubium An dcs violēte sit aliq gnatio Et videt q sic p rōem positā in textu. qz oē eē pmanēs ē posi tiuū. z p ons si sit effectus hēbit cām positiuā. sic aūt est de dcte violēta. Solo nō. qr sequtur motū violētuz tanqz imobilitas terminās defectū violētie Siqdē motr violētr est in fine remissus. ppterea q exterit a vi trāseunte de actu prātis effectiue ad poñam q fit q est vigorosior in pncipio. z defectibilior in fine Ptz idē rōib in textu posi tis. Ad obiectū dām. q eē habituale huius dcts cau sat p accns ex defectu vltioriz trāsitōis motr. q qdē mo tus. qz trāsit violēte. z violētia est dispō cāe agētis. iō hu iusmodi defectr est vltimū poñe trālitiue ptuz causalis ipius efficiētis. sub q nihilomin recto ordine redit ad vi gorē sue fozme. z ad suū motū naturalē. z qr to pcedit. trā to magz vigorat z resultat actr fozme. eo q forma dat in termio influētie effectiue. vbi g efficiēs tm exerit motū et nō formā distinguētē intrinsece ipm. ibi resultat in termio eius tm habitualis forma dcts sine alia forma gnatōis. sic at ē in motu violēto. g rē Secr ē de motu naturali. qr dicit in viij. huius. q idē ē motr localis naturalis ad vbi z ad fozmaz. eo q natura dat locū ppter formā. iō ibi dcs causat p gnatōez Pro illius meliori itellectu notat Alb. stat violētie. q qdru plex ē. sez gnatōis eius. augmēti eius. decremēti eius. et desiti onis eius. In gnatiōe incipit mouere. z g motr violētr nō ē in pncipio intēsior. q pt eē fm opinionē Aristotelis. lz bñ fm opinionē Platōis. In augmēto aūt suo ē in maximo posse. z tūc motr violētr est intēsior qz pt eē. In decremē to aūt motr remissior ē. et iō tā fm Aristotelē qz Platonē motr violētus ē remissior. Sz cū stare incipit violēta. tūc nō mouet. lz tenet aliqntulū id qō violēter añ mouebat et h mō generat dctem.

Tercium dubium An dcs in termio q q aliqlr maneat in to to motu ab illo tmio. Et videt q nō. qz sic idē dcsceret z moueret. qz mobile in vtroqz termio dcscit Solo sic. qz oē mobile ptim ē in termio a q. z ptim in termino ad quē. qō nō intelligit de pte z pte eius qō mouet. qr tūc oporteret q vna eius ps dcsceret. z alia moueret. lz intelligit q fm aliqd se fm pte ē in termio ad quē. z fm aliqd in termio a q. qz he diuerse ptes ñ stz ei qō mouet. lz fozma rū vl vbi. inter q ē motr Motr ei ē in int medio. lz int me diū ptim ē vni extremi. ptim alterius. Ad obiectū dī cēdū. q ppcederet si illd qō mouet eēt in eo ex q. z in eo ad qō ē motr. sic in duab naturz dctātib distinctz. qō nō ē. lz in ipis sic in indistinctz. pt qō nō sil mouet z dcscit. qa vtrūqz istoz ē in poña tm. Sz qz motr abijcit id ex q est motr z inducit id ad qō ē motr. ppter h motr ē actus ip fectr respectū eius ad qō ē motr. z id ex q ē motr ē ibi fm de sinere z poña. ppter qō id qō mouet simplr. mouet z non dcscit. qz naturas nō ē ibi. nisi fz qd. z indistincte Mo tus aūt simplr ē fm pcessuz ad qō ē motr Sz h. medium in motu locali nō hz pte. z pte de extremis. g qō dictū ē nō hz pt̄atē in motu locali. Añs pz de distātia inter cir cūferentiā sursuz. z cētr deorsum. Ad h rndet Alb. q loc nō accipit in phys stz fm dimēliones qntitatz solū. lz etz hz pportiones qlitatū q sunt in ipo. vt dcm ē. iij. phys. text. et sic media distātia retinet. ptē extremoz

Ja autem est continuū et quod tangi tur et conseqnter sicut definitū est pri us.continua quidem quorū vltima vnū. Que ꝓo tangunt quoꝝ vltima simul. Consequnter aūt quoꝝ nihil est mediū primi generis. impossibile ex indiuisibilibꝫ esse aliqd ꝯtinuū. vt li/ neam esse ex punctꝫ. si ꝓo linea q̄dem ꝯtinuū ē punctū aūt indiuisibile.

¶ Iste sextus liber phȳsicoꝝ. in quo pȟs determinat de diuisione motus in suas partes integrales ⁊ q̄titiuas Diuiditur aūt in tres tractatus. In ꝑmo oñdit nec motū nec aliqd continuū ꝯponi ex indiuisibilibꝫ. In scđo oñdit q̄bus modis motus est diuisibil. In tercio soluunt q̄dam rōes sophȳstice antiq̄ꝝ. reprobando eoꝝ opiniones Primus tractatus diuidit in quattuor capitula. In ꝑmo ꝓbat nullū ꝯtinuū componi ex indiuisibilibꝫ. ex parte p/ tiū integrātiū ꝯtinuū. In scđo ꝓbat. q̄ nec magnitudo ꝯponit ex indiuisibilibꝫ nec tempus. sed q̄ vtrūq; diuidi tur in infinitū. et hoc facit ex natura velocitatis ⁊ tarditatis in motu. In tercio oñdit q̄ eodem modo inuenitur finitas ⁊ infinitas in magnitudine ⁊ in tp̄e. In quarto determinat de indiuisibilitate ꝯtinuantis. scilz de ipō nunc. Primū capitulū diuidit in duas partes ꝑncipales. In ꝑma oñdit p naturā continui absolute. q̄ nullū ꝯtinuū ꝯponitur ex indiuisibilibꝫ. In secūda ptē ꝓbat idē spēaliter in ꝯtinuis successiuis. vidz motu ⁊ tp̄e In ꝑma parte duo facit. ꝑmo resumēdo q̄dā determinata in q̄nto infert ꝯclusionē intentā. scđo ꝓbat eā. Quātū ad ꝑmū dt Si ꝯtinuū ⁊ qđ tangit et ꝯsequnter se habens būt sunt ꝑus in q̄nto definita. sic sez. Cōtinua sunt q̄ꝝ vltima sunt vnū Contigua ꝓo q̄ꝝ vltima sunt simul. Et ꝯsequnter se habētia q̄ꝝ nihil est mediū primi gn̄is. tūc impossibile est aliq̄ quod continuū esse ꝯpositū ex indiuisibilibus. sicut lineā componi ex punctis. si linea sit cōtinua. punctum autem indiuisibile.

Neqz em̄ vnū sunt vltima pūctoꝝ. nō est em̄ h̄ q̄dem vltimū pūctoꝝ aliud aliquod. illud aūt aliqua pars indiuisibilis neqz simul sunt vltima. Nō em̄ ē vltimū nihil imptibilis. alteꝝ em̄ est vltimū ⁊ cuius est vltimū. Amplius necesse aut continua esse pūcta aut tāgentia se adinuicem ex q̄bus ē cōtinuū. Eadē aūt ratio est et in oīnbꝫ indiuisibilibus. continua q̄dem igitur nō erunt ꝓpter ꝑdictam rationē Tangit aūt oīne. aut totū. aut pars ptem. aut totum pars. Quoniā aūt imptibile est indiuisibile necesse est totū tangere totū. Totū aūt tangens totū nō est continuū. Continuū em̄ habet h̄ q̄dem aliā illud ꝓo alia m ptem. et diuiditur in semp diuisibilia ⁊ loco discreta. Atuero neqz ꝯsequenter inerit punctū puncto aut ipm nūc ipi nunc vt ex his sit longitudo. aut tēpus. consequnter em̄ ē quoꝝ nullū est mediū primū. punctorum autem semper est mediū linea et ipsoꝝ nunc tempus.

¶ Hic ꝓbat pȟs ꝯclusionē dictā. scz q̄ ꝯtinuū nō pōt ꝯponi ex indiuisibilibꝫ. Et hoc duabꝫ rōnibꝫ. Quaꝝ prima sic potest formari ex textu. Si continuū ꝯponeret ex indiuisibilibꝫ. vel illa indiuisibilia essent ꝯtinuata cōtigua vel ꝯsequēter se habētia. sed nullū hoꝝ modoꝝ pñt se habere indiuisibilia. g̃ nō p̄t continuū ex eis componi. Maior est nota ex sufficienti diuisione. Minorē ꝓbat ꝑmo. q̄ nō ex indiuisibilibꝫ ꝯtinuis siue ꝯtinuatis. q̄ continua sunt quoꝝ vltima sunt vnū. sz indiuisibiliū nō sunt vltima. g̃ nō pñt esse continuata. Maior est definitio cōtinuoꝝ. Minorem ꝓbat. quia vltimū est aliud ab eo cuius est vltimū. sed in indiuisibili nō est aliud ⁊ aliud. ergo nō ē in eo vltimū. Deinde ꝓbat scđam ptem minoꝝ ꝑncipalis rōnis. scz q̄ nō pñt esse contiguata. Quia ꝯtiguata adinuicem illa tangunt se. sed indiuisibilia nō pñt se tangere. g̃ nō possunt esse contiguata. Minorem ꝓbat q̄ si indiuisibilia se tangerent. vel pars tangeret ptem. vel pars totū. vel totū tangeret totū. Nō ꝑmū nec secundū q̄ indiuisibile nō habet ptem. est em̄ imptibile. id ē sine p tibus. Nec tercīū potest dici. q̄a si totū tangeret totum tūc vnū totū esset cuz alio toto in eodem loco ꝓrio. et sic vnū alteri supponit. et econuerso in vna q̄ntitate. et sic nō constituēt continuū. q̄ ꝯtinuū hz ptem extra ptem, quarū due sunt maiores vna. et sunt in seinuicez. et locis suis discrete quādo in eas diuidit ꝯtinū. Deinde ꝓbat tercīā partem minoris rōnis ꝑncipalis. scz q̄ continuū non potest componi ex indiuisibilibꝫ ꝯsequēter se habētibꝫ. q̄ ꝯsequenter se habēt inter que nō ē mediū primi generis. sed inter quelibet puncta est linea media. et inter quelibet nūc mediat tempus.

Amplius diuidit in indiuisibilia. sic̄dem ex q̄bꝫ est vtrūq; in ipa diuiditur. sed nullū est continuoꝝ in imptibilia diuisibile.

¶ Hic ponit scđam rōem ad idē. Et duo facit. ꝑmo ponit rōez. scđo ꝓbat vnū quod in ꝑma rōe suppositum. scz q̄ inter duo puncta mediet linea. ⁊ inter nunc duo tempus Secūda ratio est hec. Si ꝯtinuū componeret ex indiuisibilibꝫ. tūc diuideret in indiuisibilia. sed hoc ē impossibile g̃ impossibile est ꝯtinuū ꝯponi ex indiuisibilibꝫ. Maior est nota. q̄ vnūquodq; diuidit in ea ex q̄bus componit. Minorem ꝓbat. q̄ si diuideret ꝯtinuū in indiuisibilia. tūc staret diuisio continui. eo q̄ indiuisibil non ē diuisio. quod falsum est. ꝓpter hoc q̄ ꝯtinuum ē diuisibile in semper diuisibilia.

Aliud aūt genus nō potest esse mediū punctorū et hoꝝ nulla si nāq; erit manifestū. q̄ aut esset diuisibile aut indiuisibile erit. et si diuisibile aut in īdiuisibilia aut in semper diuisibilia. hoc aūt est continuū. Manifestū aūt ⁊ q̄ oīne continuū diuisibile in semper diuisibilia. Si em̄ in indiuisibilia diuideret ꝯtinuū esset indiuisibile indiuisibili contactū vnū em̄ et vltimū. ⁊ q̄ tangunt ꝯtinuoꝝ.

¶ Hic ꝓbat quod in ꝑma rōne suppositum. scz q̄ inter q̄libet pūcta mediat linea. et inter duo nunc mediat tēpus. Et h̄ sic. Si eēt aliud genus mediū inter puncta vl nūc q̄ ꝯtinuū. vel h̄ erit diuisibile vel indiuisibile. Si sit indiuisibile. tūc indiuisibile erit ꝯsequns ad indiuisibile quod ipȓobatū ē. Etiā indiuisibile eēt ꝯstitutū ex indiuisibilibꝫ eo q̄ mediū ꝯstituit ex extremis. ⁊ hoc etiā falsuz ē Si q̄t dicat q̄ mediū inter illa ē diuisibile. tūc aut diuidit in indiuisibilia aut in ea q̄ sunt semp diuisibilia. Si ꝑm. tūc sequtur idē qđ ꝓus illatū fuit inconueniēs. Si secundū. tūc

habeꝝ ꝓpositū. qz manifestū est ꝙ ꝯtinuuz est diuisibile in semp diuisibilia.est em̄ hec diffinitio eius. Si em̄ diuideret in indiuisibila oporteret ꝙ in cōtinuo indiuisibilia tangerent se.qz illa q̄ ꝯtinuant ꝑmo tangūt se. z postea eoꝝ vltima fiūt vnū.

Eiusdē aūt rōnis est z magnitudinē z tempus et motū ex indiuisibilib⁹ ꝓponi z diuidi in idiuisibilia aut nihil manifestū est aūt ex his. Si em̄ magnitudo ex indiuisibilib⁹ ꝓponit z mot⁹ q̄ hmōi ex equalib⁹ erit motib⁹ indiuisibilib⁹. vt si ipa a b c. ex a b cē indiuisibilib⁹ mot⁹ in q̄ d e z. ꝑm quē motuz est ipm o in spacio quod est a b c. vnāquāqz ꝑtem hz indiuisibilē. Si igit̄ pūtis mot⁹ nece moueri aliquē ꝑtez Et si mouet aliq̄d ad eē motū z mouere erit ex indiuisibilib⁹. ꝑm q̄dē igit̄ a motū ē ipm o motu q̄ d mouet. ꝑm ꝯo b. q̄ ipm e. et ꝑm c q̄ ipm z Si igit̄ necesse est qđ mouet vnde z vbi. nō simul moueri z motū eē q̄ mouit qñ mouit. vt si thebas aliqs it. impossibile est simul ire thebas. z itez thebas esse

¶ In hac scđa ꝑte ꝑncipali posūt in ꝑma demonstrauit ꝙ nulla magnitudo ꝯtinua ꝑt ꝓponi ex indiuisibilib⁹ de qua demōstratōes dare sunt manifestiores q̄s in successiuis. Cōsequenter oñdit demōstratōes illas etiā esse veras de aliis. sic ꝙ sillr rō est de eis. puta motu z tpe Et ꝑm h diuidit hec ps in duas ꝑticulas. In ꝑa oñdit ꝙ motus hz se sillr in ꝓpositōe sic magnitudo. In scđa ꝙ etiā tep⁹ hz se sillr in h ipi magnitudini. In ꝑma ꝑticula duo facit ꝑo ꝑmittit q̄dā ad demōstrationē suā necessaria. scđo ponit demōstrationē. Quātū ad ꝑmū ꝑmittit tres suppositōes. Quaꝝ ꝑa est. Magnitudo motus z tps hūt se silr ꝑtū ad ꝓponi ex indiuisilib⁹. vt diuidi in idiuisibilia aut nullū eoꝝ. hāc declarat de magnitudine z motu. qa si magnitudo sup quā fit mot⁹. sit ꝓposita ex idiuisibilib⁹ eq̄s mot⁹ q̄ē sup eā. ē ex idiuisibilib⁹ motib⁹ eq̄lib⁹ idiuisibilib⁹ illi⁹ magnitudis. vt si aliq̄ sit ꝓposita ex idiuisibilib⁹ signet illa g lrās a b c. ita ꝙ a sit ꝑ⁽ⁱᵐ⁾ idiuisibile. b scđm. z c tertiū. tūc opz ꝙ mot⁹ factus sup eā sit ꝓposit⁹ ex indiuisibilib⁹. q̄ sint d e z. ꝑm quē mobile mouet sup talē magnitudinē. z vocet mobile illud o. Si em̄ o moueat sup a b c. oportz ꝑus moueri ꝑm ꝑtē q̄ā aliā. z q̄ ꝑm totū. Secūda suppositio Si aliq̄d mouet. oportz ꝙ mot⁹ eius sit. z ecōuerso. cū mot⁹ alicuius ē. opz ipm moueri. si g̃ motus dicat ex indiuisibilib⁹. tūc oportz ꝙ mobile o moueat sup ꝑmā ꝑtē spacij. q̄ est a ꝑte motus sui distincta. vicz d. z super scđam scz b. ꝑte sua e. et sup c. tertiā explicabit scilz z.

Tercia suppō. Impossibile ē sil⁹ moueri z motū eē ad illud ad qđ mouet. sic impossibile est ire ad thebas. et itū eē ad thebas. sic nec simul sunt ire ad balneū. z eē in balneo. siue itū esse ad balneū.

Scđm a q̄dez igit̄ imptibilē motū est ipm o. ꝑm ꝙ ipm d mot⁹ aderat. Quare siq̄dez posterius ꝛueneriit q̄z venit. diuisibilis vtiqz erit. Cū a em̄ veniret neqz q̄escebat neqz transierat. sed mediū erat. si aūt simul venerit et venit veniens. cū venit venies. cū vēit ventū. ibi erit. et motū eē vbi mouet. Si vero ꝑm totū a b c. moueat aliq̄d. et mot⁹ q̄ mouet d e z est. ꝑm aūt imptibile a nihil mouet. sed motū est. erit vtiqz mot⁹ nō ex motib⁹. sed ex momētis. et motū ee aliq̄d nō motū. ꝑm em̄ a transiuit nō transiens Quare erit aliq̄d transitū esse nō aliqn̄ iens. Hanc em̄ transiuit nō trāsiens hāc. si igit̄ necesse ē aut q̄escere aut moueri oīe. q̄escit āt ꝙ vnūquodqz eoꝝ q̄ sunt a b c. ergo est aliq̄d ꝯtinue q̄escens sil⁹ z qđ mouet. Per totam em̄ a b c. mouebat o. z q̄escebat ꝑm quālibet ptē. q̄re et ꝙ oēm. Et siq̄dem indiuisibilia q̄ sunt d e z. mot⁹ sunt motu pūte. ꝯtingit vtiqz nō moueri. sed q̄escere Si āt nō sunt mot⁹. motū nō ex motib⁹ esse

¶ Hic ꝓbat phūs intentū suū ratione. scz ꝙ motus nō est compositus ex indiuisibilib⁹. sic. Si motus componeretur ex indiuisibilib⁹. ille motus fieret sup magnitudinē compositā ex indiuisibilib⁹. sed hoc est impossibile. ergo impossibile est motuz componi ex indiuisibilib⁹. Maior paret ꝙ ꝑmam suppositionē. Minorem ꝓbat. scz ꝙ impossibile sit motū fieri super magnitudinē ex indiuisibilibus compositā. quia si motus fieret sup magnitudinē ex indiuisibilib⁹ compositā. vel fieret sup partes magnitudinis. vel sup totā magnitudinē Nō ꝑmū. quia tunc ptem eius que est d. explicaret mobile o. in imptibili z indiuisibili parte magnitudinis. scz a. z oporteret ꝙ in illo a. scz ꝑus sit moueri q̄ motū eē. per tertiā suppositionē. sed manifestū est. ꝙ cuz o mouebat ꝓtransiuit aliquod spacium in quo non fuit motū esse. ergo si a illa pars magnitudinis continet spacium in qua o mouebat et spacium in q̄ motū est. tunc nō est a indiuisibile. ergo nō est possibile fieri motū per magnitudinē compositā ex indiuisibilibus.

Et simili modo ꝓbatur de aliis partibus. scz b spacij. et e motus. et c spacij. et z motus. Non potest etiaz dici secundū. scilz ꝙ quiescat in qualibet parte indiuisibili magnitudinis. z moueat super totam magnitudinē ipm mobile o. toto motu d e z. Quia ex hoc sequunt quattuor inconuenientia. Primū. ꝙ motus sit compositus nō ex motibus. sed ex momētis Secundū. ꝙ aliquid nunc ꝯ tuz quod nunc ꝯ mouebat. ꝓbat. quia o mobile nunc ꝯ mouebat per ꝑmā partē magnitudinis. et sic nō erat motum per ꝑmam. z tamē quia mouebat per totam magnitudinē. et sic erat motū per ipam. Tertiū ꝙ aliquid simul quiesceret z moueretur. quia mobile quiescebat in qualibet ꝓte magnitudis. ergo quiescebat in tota magnitudine ex eo ꝙ componunt totam magnitudinē. et etiam per totaz et in tota mouetur iuxta positionē aduersarij. ergo simul mouet z quiescit. Quartū est. ꝙ motu ꝓsenti alicui mobili ipm nō moueatur. quod est contra secundā suppositionem. et posset esse causa formalis sine suo effectu. scz ꝓbat. ꝙ inconuenies illud sequeretur. quia d e z. sunt partes motus. z ipsis existentib⁹ in mobili z ꝓsentib⁹. mobile nō mouetur. quia indiuisibile motus est in indiuisibili magnitudinis. sed in indiuisibili nihil mouet neqz diuisibile neqz indiuisibile. quia nihil mouet in spacio equali sibi. sed in illo quiescit. Si aūt dicatur d e z. nō esse motus tūc motus erit ex nō motib⁹ qđ ē impossibile

Similiter aūt necesse longitudini z motui indiuisibile esse tempus. et componi ex ipsis nūc entib⁹ indiuisibilib⁹. si em̄ oīnis diuisibilis ē. in minore āt equaliter velox transibit minorem. diuisibile erit et tempus. Si autem temp⁹ diuisibile erit. in quo fertur aliquid ꝑ ipm a. et q̄ est ipm a erit diuisibile.

¶ In hac secūda particula secūde partis ꝓncipalis.q̄ scz tempus nō sit ꝯpositū ex indiuisibilibus.et hoc facit per hoc q̄ ostendit.q̄ si magnitudo est composita ex indiuisibilib⁹.tunc etiā tempus. Primo ꝯponit quod intendit Dicens.q̄ sicut seqūtur si magnitudo composita est ex indiuisibilib⁹.tūc etiā motus est ꝯpositus ex indiuisibilibus.sic similiter sequit.si magnitudo componit ex indiuisibilib⁹.tūc z tēpus componit ex indiuisibilib⁹ Quod sic ostendit. Si tēpus est compositū ex diuisibilib⁹.tūc magnitudo est ꝯposita ex diuisibilib⁹.ergo ex oppositō ꝓtis si magnitudo nō est ꝯposita ex diuisibilibus.sed ex indiuisibilibus.tunc etiam tēpus est compositū ex indiuisibilibus.et nō ex diuisibilibus. Istam ꝯñam esse bonā.scilz si magnitudo est composita ex diuisibilib⁹.tunc z tēpus. sic ꝓbat.quia si mobile pertrāseat aliquā magnitudinē in aliquo determinato tempore.tunc hoc idez mobile cēq̄ liter motū quo ad velocitatem citius pertransibit partez magnitudinis cēz totam.et sic faciet hoc in minori tempe quia in parte illius temporis quo equali velocitate pertrāsit totam magnitudinē.seu spaciū totuz.ergo si magnitudo est diuisibilis.tempus est diuisibile.et si temp⁹ est diuisibile.magnitudo est diuisibilis. Si ergo dek̄.q̄ hoc spaciū sit a.ipsum erit diuisibile Ex quo habetur ꝯclusio posita in ꝓncipio huius secūde partis ꝓncipalis.q̄ equaliter se habēt magnitudo motus z tps.q̄ ad hꝫ qđ est ꝯponi ex diuisibilib⁹ vel indiuisibilib⁹.

Quoniā aūt oīs magnitudo in magnitudies diuisibilis.ostensuz est em qm̄ impossibile est ex atomis continuū esse aliquod.magnitudo aūt omnis continua.necesse aūt est velocius in equali tempore maius z in minori plus moueri z in minori equale vt ꝺfiniunt q̄dam ipm velocius: Sit em̄ ipm in q̄ a.eo quod in quo b velocius. Qm̄ igitur velocius quod ꝓmū mutat in quo tempore ipm a mutatū est ab ipo c.in ipsuz d.in tempore z i.in hoc ipsum b nō erit iuxta ipm d.sz deficiet. Quare in equali tpe plꝰ abibit velocius.

¶ Istud est secundū capm̄ huius tractatus. in q̄ ꝓbat phūs ex ꝓte velocitatis z tarditatis.q̄ magnitudo z tēpus nō ꝯponūt ex indiuisibilib⁹. Diuidit aūt in tres ptes In ꝓma manifestat definitōem velocioris. In scda ex ea oñdit.q̄ magnitudo est in infinitū diuisibilis. siue q̄ ē cōtinua. In tercia phūs ex ꝓtinuitate temporis concludit ꝓtinuitatem magnitudinis In ꝓma tria facit.ꝑm q̄ tria ꝓbat posita in definitione velocioris Quantū ad ꝓmuz ꝑmittit ꝯclusionē ex ea inferendo definitionez velocioris Dicens.ex quo oīs magnitudo est diuisibilis in magnitudines.cū ostensum sit in ꝑcedentib⁹.q̄ nullū continuum est compositū ex atomis.quare nec magnitudo.quia oīs magnitudo ꝓtinua est.sequit ex hoc q̄ velocius est quod in equali tpe plus ptransit de spacio. et in minori tpe plus ptransit de spacio.et in minore equale ptransit spaciū.p hec em̄ tria q̄dam antiq̄ definierūt velocius. Primū horū trium tactuz in definitrōne sic ꝓbat phūs in lrā. Sumank̄ duo mobilia.scz a velocius.et b tardius.et pertranseat a.totaz magnitudinē signatā p c d.in tempe signato per z i. Igitur cū a venit in punctū d magnitudinis c d.in tempe z i.tūc b mobile tardius nōduz ꝓtingit ad d q̄si sic.tunc nō esset tardius.sed eq̄ velox.z sic oportet q̄ pertigerit ad aliquod punctū infra c d.et signet ille punctus p e. Tunc arguit sic.a mobile ptransiuit totam magnitudinē c d.in tempe z i.et b ptransiuit magnitudinem c e.sed magnitudo seu spaciū c d est maius q̄m c e.q̄a totum est maius parte. ergo a ptransiuit maius spaciuz in equali tempe q̄m b.

Atuero z in minori plus In quo em̄ ipm a factū est iuxta ipm d.ipm b erit iuxta e.cū tardius est. Ergo quoniā ipm a ad ipm d factum est in oīm in quo est z i.tempe ad ipm t.erit in minori.z erit in quo z k Ipm q̄dem igitur c t.quod transierit ipm a. maius est ipo c e.Tempus autē qō est z k.minus est omni eo quod est z i.Quare in minori abibit maius

¶ Hic ostendit phūs secundū in ordine triū enumeratoruz dicens.q̄ velocius plus ptransit de spacio in minori tempe.quod sic patz.quia sicut tā ostensum est.quādo velocitꝰ scz a.est in termino spacij. scz d.tūc tardū scz b nō est ibi.sed remāsit in e. Ponamus ergo inter e punctū in q̄ tardū remansit.z d punctū quē attigit velocitꝰ aliud signū diuidens partem c d.et signetur per lrām t.ita q̄ c e t sit maior pars magnitudinis c d.cēz c e Et quia a velocius mobile ptransiuit totam magnitudinē in tempe z i.oportet necessario q̄ idem mobile velocius a.scilz pertransiuit partem eius magnitudinis que signatur per c t.in breuiori tempe.cēz totum spaciū c d.et sic pertransiuit partem illam in parte temporꝭ z i.significetur illa pars tēporis p z k.tunc manifestū est.q̄ tempꝰ z k.est breuius cēz z i.eo q̄ z k.est pars temporis z i.sed positum fuit.q̄ mobile b tardū in toto tempe z i. pertransiuit spacium c e. q̄ est minor pars totius.cēz c t.ergo a velocius mobile. pertransiuit maius spaciū in minori tpe.cēz b tardū in maiori tpe.scz in toto tpe z i.

Manifestū aūt ex hīs z q̄ velocius in minori tēpore abibit equale. Qm̄ quidez em̄ maiorē in minori transit tardiori ipm āt t.ꝑm scilꝯm acceptū in pluri tempore maiorē minori vt que est in ea que est l m magnitudo ei que est l x.plus vtiqz erit tempus q̄ p r.in quo ipm a transit l m.cēz est p s.in quo transit ipsum l x.Quare siqdem est p r tempus minus ē eo in quo est p h.in quo est tardius. transit ipm l m x. et quod est p s tempus minus est eo in quo est p h. ipso em̄ p r minus est.minore āt minꝰ.z ipm minꝰ ē quare in minore mouebit equale.

¶ Hic probat terciū positum in definitione velocioris. scilz q̄ velocius in minori tempore pertransit equale spacium cū tardo.et ꝓmo facit hoc exemplo vt ꝓus. secūdo ratione. Quantū ad ꝓmum supponit quod iam diceum et demonstratum est.scilz q̄ velocius pertransit in minori tempore maius spacium. Supponit etiam q̄ si mobile velocius accipiatur ꝑm se nō comparum ad tardius.tūc ipsum in maiori tempe pertransit magnitudinē maiorē. et in minori minorem Quibꝫ suppositis ꝓcedatur vt prius in demonstratione ꝑmissa.immediate etiā eisdē litterꝭ vt clarioz fiat demonstratio et facilioz. Quia enim mobile tardius.scilicet b.in toto tempore z i.nō est motuz. nisi p c e.quod est spacium minus cēz c t. oportet q̄ in maiorē

tempore tardius ptranseat spaciū c t. cꝫ sit tempus z i. ⁊ significet b tps maiꝰ p lrām k. manifestū est aūt ꝙ sit maius tempore z k. quia q̄cq̄d est maius maiori. est maius minori. ⁊ quod est maius toto alicui est etiā maius parte illius totius. et ḋa tempus k. est maius tpe z i. ergo etiam maius est tempe z k. quod ē pars tpis z i. Cū g̃ tempus k. in q̄ tardū ptransit spaciū c t. sit maiꝰ cꝫ z i. in q̄ a velocius ptransit spaciū totū c d. erit tēpus k multo maiꝰ tēpore z k. in q̄ velox ptransiuit c t. quod est spaciū equale. quod ptransit tardū in tpe k. et sic in minori tpe. puta z k velocius ptransiuit c t. cꝫ tardū. quod idē ptransiuit in tēpore k maiori Qui velit exponere textū vt iacet. notet ꝙ vbi signatuz est in pōribus dictionib⁹ c d. signat hic l m. et vbi c t. hic signat l x. ⁊ vbi z i. hic signatur p r. ⁊ vbi z k hic signat p s. Et addit hic lrā signās tēpꝰ maius cꝫ z i q̄ pus nō fuit necaria. ⁊ est k.

Amplius aūt si oīne necesse quod est aut in equali. aut in minori. aut in pluri moueri. ⁊ quod q̄dem in pluri tardius est. quod aūt in equali eque velox. Velocius ār nō est equaliter velox. neqz tardius neqz vtiqz in pluri aut equali mouet ipm velocius. relinquet igitur in minori. Quare necesse et eq̄lem magnitudinē minori tpe trāsire velocius.

¶ Hic pbat idem rōne Dicens. Oīne quod mouet cū alio necesse est moueri in eq̄li tpe cū eo. vl in ineq̄li Si in equali. tūc dicūtur eque velocia. Si in inequali. tunc aut mouet in maiori aut in minori. sed tardū non mouet in minori. g̃ velocius est qđ mouet in minori tempe. relinq̄tur ergo ꝑm p̄dictā diuisionē. ꝙ velocius ptrāsit in minori tpe eq̄le spaciū siue eq̄lem magnitudinē.

Quoniā aūt oīnis motus in tpe ⁊ in oīni tempore possibile est moueri. Oīne aūt quod mouet cōtingit ⁊ velocius moueri ⁊ tardiꝰ in oīni tempe erit velocius ⁊ tardius moueri Nec aūt cū sint necesse est tempus continuū esse. Dico aūt continuū esse diuisibile in semper diuisibilia. Huiusmodi em̄ supposito ꝓtinuo. necē est ⁊ tēpus ꝓtinuū esse.

¶ In hac secūda pte oñdit. ꝙ magnitudo est in infinitū diuisibile. siue ꝙ est ꝓtinua. qz in ꝓposito idem intelligit ꝑ esse continuū ⁊ diuisibile in infinitū. Et duo facit. ꝑ⁰ oñdit ꝙ si velocitas ⁊ tarditas ꝓcedūt in infinitū. etiā tempus est diuisibile in infinitū. Scḋo exēplo ꝓbat. ꝙ diuisibilitas in tpe ꝓcedit in infinitū. Quantū ad ꝑmū p̄mittit tres suppositōes. Prima Oīnis motus est in tempore. Scḋa. In oīni tpe p̄t esse motus Tercia. Oīne quod mouet p̄t velocius ⁊ tardius moueri in oīni tpe Ex illis seq̄tur ꝙ oīne tēpus est ꝓtinuū siue in infinitū diuisibile qđ ꝑ eodem accipitur hic. quod aūt sequat p̄t sic oñdi. qz ex scḋa suppositōe habet ꝙ q̄cunqz tpe modico dato in illo p̄t esse motus. ponat tūc ꝙ moueat in illo tempe aliqđ mobile. tūc ex tercia suppositōe habet. ꝙ potest adhuc velocius moueri. ⁊ hoc faciet tūc adhuc in minori tpe. ⁊ ꝑ eandē suppositionē adhuc ꝓtingit illo motu velociꝰ moueri. et sic in infinitū. ergo tempus ē diuisibile in infinitū ex q̄ tūc habet tēpus ee ꝓtinuū.

Quoniā em̄ ostensuz est ꝙ velociꝰ in minori trāsibit equale sit quod q̄dem in q̄ est a velociꝰ. quod aūt ē est in q̄ est b tardius. ⁊ sit motū tardius q̄ est c d. ꝑ magnitudinē in q̄ ē z i tpe. Manifestū igitur est. ꝙ velocius in minori cꝫ ḃ mouebit ꝑ eandē magnitudinē ⁊ sit motū in q̄ est z t. Itez aūt qm̄ velocius in eo quod z t. transiuit totā. q̄ est c d ipm tardiꝰ in eodē tpe minorē transit. Sit igit in q̄ c k. Quoniaz aūt tardius qđ est ipm b in eo quod ē z t tpe ipam q̄ est c k. transiuit velocius in minori transibit. q̄re iterū diuidit quod est z t tēpus. hoc aūt diuisio ⁊ c k magnitudo diuidit ꝑm eandē rōem. si ꝙ magnitudo ⁊ tempus. ⁊ ḃ sp erit accipientib⁹ a velociori tardius. ⁊ a tardiori velocius. ⁊ eo ꝙ dem̄ostratū ē vtētibus. Diuidet aūt qđ est velocius tēpus. tardius aūt longitudinē. Si igit sp est vez conuerti. conuerso aūt semp fit diuisio. manifestū qm̄ oīne tempus cōtinuū est.

¶ Hic pbat phus exē⁰. ꝙ diuisibilitas in magnitudine et tpe ꝓcedit in infinitū Dicēs. qz iā ostensum est in vltima demōstratione. ꝙ velocius ptransit equale spaciū cū tardo in minori tpe. quod tardū ptransit in maiori tpe. Sit ergo a mobile velocius. ⁊ b tardius. ⁊ moueat tardius ꝑ magnitudinē c d in tpe z i. tūc velocius mouebit ꝑ eandē magnitudinē in minori tēpe qđ signet̄ z t. ⁊ sit ps tpis z i. Itez dicam⁹ ꝙ q̄n velocius in tpe z t ptransiuit totā magnitudinē c d. tūc in eadez pte tpis tardius minorē ptransiuit magnitudinē. et signet illa minor pars ptransita a tardo in tpe z t. ꝑ trās c k. ita ꝙ c k sit ps magnitudinis c d. et eandē magnitudinem itez velocius in minori ptransibit. cꝫ sit tēpus z t. et sic in infinitum. Diuidet em̄ semp velocius tēpus si accipiat eadem magnitudo velocioris ⁊ tardioris. et tardius diuidet magnitudinē si accipiat idē tempus. Ex q̄ ptz ꝙ velocius ⁊ tardꝰ q̄tienscūqz quertunt. semp fit diuisio magnitudinis ⁊ tēporis Ex hoc manifeste habet ꝓbatū. ꝙ oē tempus ē ꝓtinuū seu in infinitū diuisibile.

Similiter aūt manifestū ⁊ ꝙ magnitudo oīs cōtinua est ꝑ easdem em̄ ⁊ equales diuisiones tēpusqz et magnitudo diuidit. Amplius aūt ex cōsuetis rationib⁹ dici manifestū est vt si tēpus q̄dem ꝓtinuū est qz ⁊ magnitudo. siq̄dez est in medio tpe mediū trāsit. ⁊ similiter in minori minus. Eedem nāqz diuisiones tpis ⁊ magnitudinis sunt.

¶ In hac tercia pte ꝓcludit ꝓtinuitatē magnitudinis ex tpis ꝓtinuitate. Et ꝑ⁰ ponit ꝓclusionez Dicēs ꝙ si tēpꝰ est diuisibile etiā magnitudo est diuisibil. qm̄ tempus ⁊ magnitudo ꝑ equales diuisiones diuidunt. ⁊ intelligit ꝑ diuisibile in infinitū ꝓtinuū et ꝑ ꝓtinuū diuisibile in infinitū. Hanc ꝓclusionem ōt manifestā esse rōnibus ꝓsuetis ⁊ logicis. Ratio est ista. Si aliqđ mobile ptranseat aliquā magnitudinē in aliq̄ tpe. medietatē magnitudinis ptransibit in medietate tpis. et in medietate medietatis tpis ptransibit medietatē medietatis magnitudinis. et semp in minori tpe ptransit minus. g̃ si tēpus diuidit in infinitū. magnitudo diuidit in infinitū. ⁊ ꝑ ꝓns si tēpus est ꝓtinuū. magnitudo est ꝓtinua. eedē em̄ diuisiones magnitudinis ⁊ tpis sunt.

Et si quodcūqz infinitū est ⁊ alterez. ⁊ sicut alterū et alterez est. vt si q̄dem in vltimis infinitū est tēpus

et longitudo vltimis. si ꝓo diuisiõe. diuisiõe ꝛ lõgitudo. si ãt in vtrisq; tẽpus. vtrisq; et lõgitudo

¶ Istud ẽ rerciũ cap'm. in q̃ posteq̃ oñdit magnitudinẽ et tẽpus sic' diuidi. ꝓnter oñdit q̃ sic' se habẽt q̃tũ ad finitatẽ ꝛ infinitatẽ. Diuidit aũt in duas ptes ꝑncipales. Jn ꝑma ponit suã intentionẽ. Jn secda ꝓbat ipam ꝓclusionẽ intentã ꝛ ꝓpositã. Jn ꝑma duo facit. ꝑo qđ dictũ ẽ. secdo soluit vnã dubitationẽ Quantũ ad ꝑmũ dr. q̃ si qđ cũq; horũ vicz tẽpus aut magnitudo fuerit infinitũ. tũc ꝛ reliquũ erit infinitũ. et eo mõ q̃ vnũ ẽ infinitũ ꝛ reliquũ. vt si tẽps est infinitũ vltimis sic q̃ nõ habeat finẽ. sed in infinitũ extensam. tũc etiã longitudo ẽ infinita ꝑm distãtiã. qđ ẽ infinitus eẽ p extensionẽ in infinitũ. Si aũt diuisione sit tẽps infinitũ. et magnitudo erit diuisiõe infinita. et si tẽps vtroq; mõ ẽ infinitũ. ꝛ lõgitudo vtroq; mõ est infinita.

Unde zenonis rõ falsum opinat q̃ est nõ possibile infinita ptrãsire. aut tãgere infinita ꝑm vnũqdq; infinito tpe. Dupl'r enim dr ꝛ longitudo ꝛ tẽps infinitũ. et oino eẽ ꝓtinuũ aut ꝑm diuisionẽ aut vltimis. Infinitis ãdem igit' ꝑm q̃ntitatẽ nõ ꝓtingit sese tangere in finito tpe. cis aũt q̃ sit ꝑm diuisionem continguit ꝛ nãq; ipm tẽpus sic infinitũ. Quare ꝛ in infinito tpe ꝛ nõ finito accidit transiri infintũ ꝛ tãgere infinita in ipis infinitis ꝛ nõ finitis.

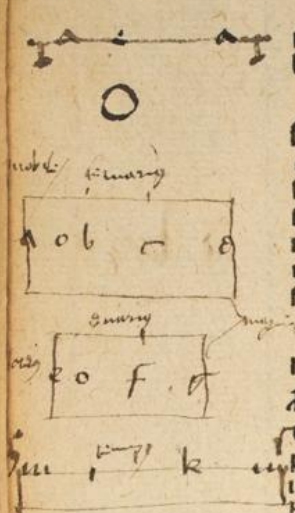
¶ Hic reꝓhẽdit Zenonis dictũ q̃ destruit motũ. dicens q̃ Zeno falsum opinat in rõe sua q̃ dixit arguẽdo. Oĩme qđ mouet. mouet in tpe aliq̃ finito in q̃ ꝓficit motus suꝰ sed oẽ qđ mouet in tpe finito. ptrãsit aliqđ spaciũ alicuius magnitudinis. tãgẽdo oia q̃ sunt in illa magnitudie sed pũcta in illa magnitudine sunt infinita. cũ q̃ finita tẽpore finito ptransiri nõ pñt. et quodlibet tps finitũ ẽ. sequitur q̃ ipossibile ẽ aliqđ moueri de loco ad locũ. Quã solũẽdo dr q̃ dupl'r dr magnitudo aut tẽpus. ꝛ vl'r oẽ ꝓtinuũ infinitũ Aut eĩm dr infinitũ ꝑm diuisionẽ. aut actu dr infinitũ qđ est esse infinitũ ꝑm vltima. sic q̃ sit infinitũ distantia suarũ extremitatũ Et qđ sic infinitũ ꝑm q̃ntitatẽ extensionẽ est. nõ ꝓt ptrãsiri in tpe finito. qz sua media nõ ꝓtingent se in vltimis. et sic ptrãsiri nõ pñt. Sed q̃ stẽ in finita ꝑm diuisionẽ. qz illa actu sunt finita. ꝛ solũ ponã stẽ infinita. illa pñt ptransiri. qz h̃ mõ etiã tẽpus ẽ infinitũ. ꝛ sic in tpe sic infinito ꝓtingit ptrãsire infinita ꝑm diuisionẽ. qz pũcta in illis q̃ sunt sic infinita tangunt se ponã. ꝛ nõ sunt finita ꝑm ponam. Si aũt dek aliqđ eẽ actu infinitũ p extensionẽ. illud nõ posset ptransiri etiã in tpe infinito. qz si aliqđ ptrãsiret. tũc attingeret eꝰ vltimũ. ꝛ sic esset finitum.

Neq; iam infinitũ ꝑt infinito tempe transire. neq; in infinito finitũ. sz siqđẽ tẽpus sic ꝛ magnitudo erit infinita si q̃ magnitudo et tẽpus. Sit eĩm magnitudo finita in qua est a b. tẽpus aũt infinitus in q̃ est g. Accipiat igit' tps aliqđ finitũ in q̃ sit g d. Jn h̃ igit' transibit aliqđ magnitudinis Et sit quod trãsitũ ẽ in q̃ est b e. h̃ est. aut mẽsurabit in q̃ est a b. aut deficiet aut excellet. Differt eĩm nihil. si eĩm sp eqlez q̃ est in b e. magnitudinẽ in eqli tpe trãsibit. Hoc aũt mẽsurat totũ. finitũ erit oẽ tẽpus in q̃ trãsibit. ineq lia eĩm diuidet sicut ꝛ magnitudo

¶ Hec est secda ps ꝓncipalis in q̃ phs ꝓbat suã ꝓclusionẽ intentã. scz q̃ magnitudo ꝛ tps h̃nt se eodez mõ q̃ ad finitatẽ ꝛ infinitatẽ. Et diuidit in duas ꝑticulas. Jn ꝑma facit qđ dictũ est. Jn secda ꝓcludit id qđ in ꝓncipio tractatus ꝓbauit. vicz q̃ impossibile est ꝓtinuũ ꝓponi ex indiuisibilib'. Jn ꝑma ꝑticla duo facit. Primo q̃ magnitudo finita nõ ptransit in tpe infinito. Secdo. q̃ magnitudo infinita non ptransit tpe finito. Primo itez duo facit. ꝑo qđ dictũ est. secdo soluit obiectionẽ. Quantũ ad ꝑmuz resumit ꝓclusionẽ Dicẽs. q̃ si tẽpus est infinitũ. magnitudo est infinita. et ecõtra. Si eĩm dicat aduersarius magnitudinẽ aliquã esse finitã. ꝛ tẽpus mẽsurãs motũ eẽ infinitũ. oñdit eẽ falsum h̃ mõ. Signet magnitudo finita q̃ linea a b. tẽpus aũt infinitũ q̃ g. oportet aũt dicere q̃ h̃ tps sit finitũ ad extremitatẽ q̃ motus incipit. qz nõ ꝑt imaginari motũ incipi. ꝛ tẽpus ad vtrãq; extremitatẽ eẽ infinitũ. accipiam' g̃ ꝑtem finitã ab illo tpe q̃ ad vnã ꝑtẽ finito. et aliaz infinito. et vocet' ps accepta g d. et ponam' q̃ motus fact' sup magnitudinẽ a b. incipiat in ꝑte b. ꝓplus a. tũc mobile motũ sup a b. in ꝑte tpis g. q̃ est g d trãsibit ꝑtem de magnitudine a b. vocet' g̃ illa ps b e. et sit ps linee seu magnitudinis a b. Jlla ps b e. vl' est aliquota vl' nõ. si est. tũc aliq̃tiẽs iterata ꝓstituet aut mẽsurabit totuz cui' est ps. si nõ. tũc reiteratõe sua excellit totũ. exẽ' ꝑmi sic' tria sunt ꝑres duodenarij aliq̃ra. qz q̃ter sumpta ꝓstituũt totũ. exẽ' secũdi. sic' q̃nq; que bis sumpta deficiũt a duodecim. ꝛ ter sumpta excedũt. et septẽ sunt ps excedẽs nũeri duodenarij. sed manifestũ est q̃ mobile regulare eq̃les ꝑtes spacij trãsit in eq̃lib' ꝑtib' tpis. si g̃ trãsiuit b e. in tpe g d. tũc reliq̃s ꝑtes linee seu magnitudinis totius a b trãsibit in alijs ꝑtib' tpis totius. sed qđ ꝓponit ex finitis aliq̃tis ꝑtib' est finitũ. g̃ g tẽpus est finitũ sic' linea a b. qđ negauit aduersari'. Si aũt ps b e. deficit aut excellit idẽ seq̃tur. Hoc aũt totũ seq̃tur. qz idẽ mobile eq̃liter motũ in tpe eq̃li ptrãsit equalẽ magnitudinẽ.

Ampli' aũt si nõ oẽm magnitudinẽ in infinito tpe trãsibit. sz ꝓtingit aliquã ꝛ infinito tpe transire. vt qđ est b e. h̃ ãt mẽsurabit totã ꝛ eq̃lez in eq̃li trãsibit. quare ꝛ finitũ erit tẽpus. Qz ãt nõ in infinito tẽpore trãsit qđ est b e. manifestũ ẽ si accipiat in altera finitũ tẽpus. si eĩm in minori ꝑte trãsibit. hãc necesse est finitã esse altero termino existẽte.

¶ Hic soluit obiectionẽ Posset eĩm aduersari' dicere. q̃ verũ ẽ q̃ nõ oẽz magnitudinẽ trãsit in tpe infinito. tñ bñ aliquã sic' magnitudinẽ ꝑtiñ nõ trãsibit in tpe infinito sz tori'. ꝓbat fal'm eẽ. qz si trãsit in tpe finito ꝑtẽ q̃ est b e. sicut aduersari' ꝓcedit. tũc exq̃ illa ps ẽ aliq̃ta vl' excedit. et sic sp reddit totũ. suppositũ etiã fuit q̃ eq̃liter velox sit sic q̃ in eq̃lib' tpib' eq̃les partes ptrãsit. g̃ necario seq̃tur vt ꝓpus. q̃ totũ tps sic ex finitis ꝓpositũ sit finitũ. qz totũ ꝓtinuũ ꝛ q̃titatiuũ h̃z suã q̃titatẽ ex ꝑtiũ q̃titate. Nec ꝑt dicere aduersari'. q̃ oẽm magnitudinẽ seu totã ptranseat in tpe infinito. Jta q̃ etiã ꝑtẽ q̃ est b e. ptrãseat tpe infinito. ꝓbat. qz sic' dictũ ẽ. oportz h̃ tps in altera eꝰ extremitate eẽ finitũ. q̃ ꝓcesso ponat ꝓpõ ꝑ se manifesta. illa scz Oẽ mobile ptransiẽs aliqđ spaciũ exis eq̃ velox in toto spacio. h̃ mobile in minori tpe ptrãsit partẽ spacij q̃ totũ spaciũ. mobile g̃ pertrãsiens totuz spacium a b. in aliquo tempore. in minori tempore pertransit partem eius que ẽ b e. sed illa pars tpis ẽ tẽpus finitũ. qz qđ ẽ minꝰ infinito

necesse ē cē finitū. eo q̄ oīa infinita sunt eq̄lia. g̃ trāsit ꝑē b e. et sil' alias ꝓtes in tpe finito.

Eadē aūt demōstratio est. ꝛ si lōgitudo q̄dam infinita sit. tēpus aūt finitū.

¶ Hic ꝓbat scōm. vicz q̄ magnitudo infinita nō ꝓtransit in tpe finito dicens. q̄ eadē demōstratio ꝙuersa demōstrabit impossibile esse. q̄ magnitudo infinita in altera extremitate ꝓtranseat in tpe finito. qz tūc eodē mō secabimus ab extremitate finita ꝓtē sup quā ē mot⁹ in ꝓte tpis finiti q̄ mēsurabit totā magnitudinē

Manifestū igit̄ ex dictis ē. q̄ neq̄ linea neq̄ planū. neq̄ oīno nullū ꝓtinuū erit atomū non solū ꝓpter id qđ nūc dictū ē. sz qz accidit diuidi atomū.

¶ In hac secūda ꝓticula sēde ꝓtis ꝑncipalis capl̄i infert ꝓpōs ex dict̄ ꝙcludēdo. q̄ ipossibile ē ꝓtinuū ꝙponi ex indiuisibilib⁹ Et duo facē. Primo ponit ꝙclusionē Scōo eā ꝓbat. Dicit g̃. q̄ ex dictis manifestū est. q̄ neq̄ linea neq̄ planū. neq̄ aliquod ꝓtinuū cē atomū. i. ꝓpositū ex indiuisibilib⁹. ꝛ nō solū est ꝫ manifestū ex dictis. verūctiā ex ꝫ q̄ si dicaf cōtinuū cōpositū ex indiuisibilib⁹. tūc sequef et accidet indiuisibile diuidi. ꝛ sic indiuisibile erit diuisibile

Quoniā em̄ in oīmi tpe velocius ꝛ tardius ē. velocius aūt ꝑius trāsit in eq̄li tpe. cōtingit aūt et dupli cē ꝛ hemiolia transire ꝛ longitudinē. Sit em̄ hec cō velocis Adducaf igit̄ velocius ſm hemiolia in eodē tpe. ꝛ diuidant̄ magnitudines q̄ q̄dē velociꝰ sunt a b c d. in tres atomos. q̄ ꝙo sunt tardioris in duos in q̄bus sunt e z i. Itaq̄ ꝛ tps diuidef in tria atoma Eq̄lem em̄ in equali tpe trāsibit. Diuidaf igit̄ tēp⁹ in ea q̄ sunt k l m n. Itez aūt q̄m ꝛeductū est tardi⁹ p e z i. et tēpus secabit̄ in gemina. Diuidef ergo atomū ꝛ imptibile in nō atomo trāsit sed in plus. Manifestū ē ergo. q̄ nihil ꝓtinuoꝝ imptibile est.

¶ Hic ꝓbat cōclusionē. sz cōtinuū nō posse cōponi ex indiuisibilib⁹ rōne ducēte ad impossibile. q̄ indiuisibile eēt diuisibile. ꝑmittēdo tres suppositiones. q̄ꝝ ꝑma est. In oī tpe cōtingit aliq̄d tardius ꝛ velociꝰ moueri. Scōa Velocius ꝓtransit in eq̄li tpe maius spaciū q̄ꝫ sit spaciū qđ ꝑ transit tardius. Tercia. Velocius ꝛ tardi⁹ pñt transire magnitudines hñtes se in oī ꝓportione. sz dupla vt hemiolia q̄ sexq̄altera vocaf. q̄ est q̄ vnū cōtineat totū alterū ꝛ dimidiū ei⁹ ꝓtē. Dicit̄ em̄ hemiolion ab hemi in greco qđ est dimidiū. et holon totū. sic tria ad duo hñt ꝓportionē hemyoliā Denf g̃ duo mobilia hñtia se in velocitate et tarditate ſm ꝓportiones hemiolias. sz a velociꝰ. ꝛ b tardius. et transeat mobile a. magnitudinē cōpositā ex trib⁹ indiuisibilib⁹ signatā ꝑ a b c d. ꝛ diuidaf in tres atomos a b. b c. c d. et tardius mobile sz b transeat magnitudinē ꝙpositā ex duob⁹ indiuisibilib⁹ signatā per e z i. et diuidaf in duos atomos. sz e z. z i. illa hñt se in ꝓportōne hemiolia. sic duo ꝛ tria. supponaf etiā q̄ tēpus eq̄le sit velocioris ꝛ tardioris. signef ꝫ tēpus ꝑ k l m n. ꝛ diuidaf in tria puncta. q̄ sunt l m n. qz nēce est tempus diuidi ad diuisionē magnitudinis. et qz magnitudo quā ꝓtrāsit velociꝰ diuidit in tria indiuisibilia. g̃ ꝛ tēpus mēsurās motū illū. et qz est equalr motū. ideo in q̄lto tpe trāsit ꝑmū atomū spaciū. in tanto scōm ꝛ z m. Sed eadē rōne. idē tēpus mēsurat etiā motū tardi ꝑ spaciū e z i. ꝛ sic diuidef tēpus in duo puncta seu atoma. sicut ꝛ illa magnitudo. sz duo sunt sub hemiolia ad tria. et tria sunt hemiolia ad duo. et cū significēt idē tps cū tpe velocꝰ. sz sic tria atoma velocꝰ. sz tardū exq̄ eq̄liter trāsit spaciū suū in toto tpe. tūc dimidietatē spaciꝰ trāsibit in dimidietate tpis. sed dimidietas illius tpis k l m n. sunt vn⁹ atomus. et dimidius g̃ indiuisibile diuidit. Vñ b mobile tardi⁹ nō ꝑt trāsire vnū illoꝝ indiuisibiliū magnitudinis in vno indiuisibili tpis. qz tūc eque velociter moueref sic a. Nec in trib⁹ indiuisibilib⁹ ꝑt vnū trāsire indiuisibile. qz in trib⁹ illis indiuisibilib⁹ tpis ꝓtrāsit ambo indiuisibilia magnitudinis Neq̄ vnū in duob⁹ indiuisibilib⁹. qz tūc nō eq̄liter moueret. vl' nō hꝫet se in ꝓportōe hemiolia. sz in dupla. Igit̄ oportet ipm trāsire vnū indiuisibile magnitudinis in vno in diuisibili tpis cū medio. et sic idiuisibile ē diuisibile. qđ ē impossibile. g̃ ꝛ illud ex q̄ sequitur ē impossibile. sz ꝓtinuū cōponi ex indiuisibilib⁹.

Necesse aūt ipm nūc qđ nō ſm alterꝝ. sed ꝑse. et ꝑmū dictū indiuisibile et in tpe hmōi esse. Est em̄ aliq̄d vltimū ei⁹ qđ factū est. cuius sup ꝫ nihil futuri ē et itez futuri est cui⁹ sup ꝫ nihil est illius qđ factū ē quod vtiq̄ dixim⁹ vtrisq̄ esse terminū. Hoc aūt si demōstrem⁹ q̄m hmōi Hoc est ꝑ se ꝛ ipm sil'. manifestū erit ꝛ quod indiuisibile est.

¶ Istud est quartū capl̄m in quo ꝑs determinat de ipo nunc. Et diuidit in duas ꝓtes. In ꝑma determinat de nūc in ordine ad tēpus. In secūda determinat de ipo per cōparatiōem ad motū. In ꝑma ꝓte tria facit. Primo oñdit nūc esse in q̄libz tpe. Scōo oñdit ipm esse idem in oī tpe. Tercio ꝓbat ipm esse indiuisibile. Quātū ad ꝑmuz dr. q̄ nūc nō ſm alterū. sed ꝑse. ꝛ ꝑncipaliter nūc dictum necesse est esse indiuisibile. et idē in oī tpe. Qz aūt sit in oī tpe. ꝓbat sic. qz in oī tpe ꝓterito est aliquod vltimū. ita q̄ nulla ꝑs sit ꝓteriti. ꝛ oꝑtet accipe aliq̄d futuri. quod non sit ꝑs futuri. et illō erit ꝙmunis terminꝰ vtriusq̄ ꝓtinuans vtrūq̄. qz in ꝓterito nihil est futuri tāq̄ ꝑs futuri. ꝛ in futuro nihil est ꝓteriti tanq̄ ꝑs ꝓteriti. sed vtrūq̄ terminaf ad ipm. Vñ subdit. q̄ si demōstref q̄ nūc hmōi ē terminꝰ ꝑ se. ꝛ q̄ sit idē ſm seipm. cuius rōne differat. tūc sil'cū ꝫ erit manifestū. q̄ ipm est indiuisibile.

Necesse est igit̄ idem esse ipm nūc quod vtriusq̄ tēporib⁹ vltimū est. si em̄ alterꝝ est. ꝙsequenter nō erit alterꝝ alteri ꝓpter id qđ nō. est ꝓtinuū ex imptibilibus. si aūt seorsum est vtrūq̄ interest tēpus. Qđ em̄ ꝓtinuū huius est. quare erit vniuocū mediū terminorū. Atuero si tēpus mediū est diuisibile erit. Qđ em̄ tēpus oñsum est. qz diuisibile sit. Quare diuisibile est ipm nunc.

¶ Hic ꝓbat. q̄ idem est nunc qđ ē in oī tempe dicēs. Ne cesse est idē ee nūc ipm qđ ē vtriusq̄ ꝑtis terminꝰ. ꝓbat Si dicaf nūc nō esse idē in oī tpe. sed alterꝝ ꝛ alterꝝ. Vl' g̃ illa eēnt mediata vl' immediata Nō immediata. qz tūc sequef q̄ ꝓtinuū sit ꝙpositū ex indiuisibilib⁹. sz ꝫ est impossibile vt ꝓbatū fuit. Nec mediata. qz vl' inter ea mediaret nūc vel tēpus. eo q̄ oē ꝓtinuū talis est nature q̄ est inter extrema que sunt de genere suo sicut linea inter duo puncta. et sicut superficies inter lineas Non nunc. quia nunc non possunt esse consequenter. Etiaz nō mediat tēpus. ꝓbat

quia tūc seqrek q nūc esset diuisibile. seqla ꝓbat. qz inter ptēritū z futurū nihil mediat nisi nunc. si g mediaret tps tale esset ipm nūc. z cū tēpus sit diuisibile. ipm nunc esset diuisibile. qđ est impossibile. g nūc ꝑt esse alterū z alterum nūc in tempe. sed ē idē nūc in toto z oīi tpe.

Si aūt diuisibile est ipm nūc erit aliqđ quod factū est in futuro. z futuri in eo qđ factū est. Scđm q em diuidek hoc exterminat ptēritū z futurū tēpus Simul aūt nō ꝑ se erit h nūc sed fm alterū. Diuisio em nō fm ipm est. Adhuc aūt ipius nūc h qđem factū erit. illud aūt futurū z nō semp idē factus est z futurū. Neq itaq ipm nūc idē est simul. Multipliciter em diuisibile est tēpus. Quare si h impossibile ē ineesse ipi nūc. necesse est idē ei quod in vtroq nūc est Atuero si idē est manifestū q et indiuisibile. Si em diuisibile iterū ꝓtingent eadē q ꝑus. Q qđem igit sit aliqđ in tpe idiuisibile. qđ dicim⁹ eē ipm nūc. manifestū est ex his q dicta sunt

¶ Hic ostendit. q nūc sit indiuisibile. z hoc ē tuor rōnibus. Prima Si nūc esset diuisibile. tūc aliqua ps ptēriti esset in futuro. et aliq ps futuri esset in ptērito. sed h ē impossibile. Seqla ꝓbat Nūc est aliqđ ptēriti. qz finis. z aliqđ futuri. qz ꝓncipiū. sed qcqđ est diuisibile in tpe. est ps tēporis. Minor ꝓbat. qz tunc seqrek. q id quod est factū et ptērijt. adhuc sit futurū z in poña. et illud qđ est futurū et in poña. sit ptēritū z in actu. Scđa ratio. Si nūc ē diuisibile. tūc seqrek q ipm nō esset nūc fm se. sed fm alterū quod ē ꝓra suꝓpositū. seqla ꝓbat. qz penes hoc dr nūc fm se z fm alterū. et g nūc fm alterū nō ē diuisio vni⁹ tpis ab alio. Tercia rō. Si nūc esset diuisibile. seqrek q illud qđ est. essz compositū ex nō entib⁹. quod est impossibile. Seqlaz ꝓbat. qz ē aliqđ ptēriti quod nō est. et ē aliqđ futuri. quod etiā nō est. sed ipm nūc est. eo q nihil habemus de tpe nisi nūc. g cū ipm sit. erit compositū ex his que nō sunt. Quarta rō. Si nūc nō esset indiuisibile. seq retur q continuās ptes tēporis nō esset idem. et sic tempus nō esset continuū. quia continui partes copulant ad idem. si g est idē. neče est ipm etiā esse indiuisibile.

Q aūt nihil in ipo nūc mouek ex his mānifestū ē Si nāq est ꝓtingit et velocius moueri in ipo nunc et tardius Sit igit ipm nūc in q̄ n moueat aūt velocius in ipo p a b. ergo tardius in ipo ꝑ minorē q̄ sit a b. mouebit vt ꝑ a g. Q aūt tardi⁹ in toto ipo nūc mouebat p a g. velociꝰ in minori q̄ h mouebit Quare nō diuidit ipm nūc. sz erat indiuisibile. Nō ergo est moueri ipo nūc

¶ In hac secūda parte determinat de ꝓpatione nūc ad motū. Et duo facit. Primo oñdit q nihil cōtingit moueri in nūc. Scđo q nihil cōtingit qescere in nūc. Quantū ad primū dr. q ex dictis manifestū est q nihil ꝑt moueri in nūc. Probat. Si in nūc posset aliqđ moueri. seqrek nūc esse diuisibile z ꝓpositū ex longiore z breuiore tpe. sed h ē impossibile. g illud ex q̄ seq̄tur. Minor fuit ꝓbata in ꝑcedentib⁹. Maiorē z seqlam ꝓbat. qz si dek aliqđ moueri in nūc. tūc iuxta ꝑs dicta poterit dari aliqđ quod in ipso velocius moueret. et aliquid qđ tardi⁹ moueret. Sigvek g nūc in q̄ dr aliqđ moueri. z sit n. z moueatur mobile velocius in ipo nūc. p totū spaciū a b. tūc tardius mouebit in eodem nūc p partem illius spacij totius. z signek illa pars p a g. cū g tardum transit illā ꝑtem in nūc. velocius transibit adhuc in minori tpe q̄ sit nūc. g nūc ꝓpositū est ex longiori z breuiori tpe.

Atuero neq qescere. qescere em dixim⁹ aptū natū moueri qđ nō mouek qn aptū natū est z quo et sic. Quare q̄nia in ipo nūc nihil aptū natū est moueri. Manifestū etiā qz neq qescere Amplius si idē qdem nūc in vtrisq tpibus est. ꝓtingit aūt hoc qdem moueri. aliud aūt qescere totū. Quod aūt mouek in tē pore toto. in q̄libet mouebit hui⁹ fm q aptū natū ē moueri. z qescens silr qescit. ꝓtingit idem silr qescere. et moueri. Idē em vltimū tempoz vtrozūq ipsum nūc. Amplius aūt qescere qdem dicim⁹ qđ silr se habet et ipm z ptes z nūc z ꝑs. in ipo aūt nūc nō ē prius. q̄re neq qescere. Necesse est ergo z moueri quod mouek in tpe qescere qescens.

¶ Hic ostendit. q nihil cōtingit qescere in nūc tribus rōnibus. Prima est Nihil potest moueri in nūc. g nihil potest qescere in nūc. Ans ꝓbatū est. ꝓnam ꝓbat q definitiōem qetis seu qescere. quia quiescere dr quod aptū natū ē moueri z nō mouek qn et sicut aptū natū est moueri. Scđa Si aliqđ moueret z qesceret in nūc. tūc seqrek q vnum z idem mobile simr moueret z qesceret. sed h est impossibile. g impossibile est q aliquid quiescat in nūc. Seqlaz ꝓbat. qz contingit aliquod mobile moueri in toto tēpore ptērito. z quiescere in toto futuro. sed est idē nūc illius preteriti in q̄ mouek cū futuro in q̄ qescit. et sic si natū ē in nūc moueri vl quiescere. tam simr mouek z qescit in eodē nūc. Tercia ratio. Illud dicim⁹ quiescere quod silr se habet in toto. z in ptibus. z nūc. z ꝑus. sed in ipo nūc nō est ꝑus. g nec qescere Ex q̄ ꝓcludit q necesse ē q oē qđ mouetur. moueat in tpe. z qđ quiescit. qescat in tpe.

Utz ꝓtinuū ex indiuisibilib⁹ ꝓponi sit impossibile. Et videk q nō sit impossibile. qz linea ꝓponit ex pūctis. sed pūcta sunt indiuisibilia. g Maior est ꝓbi in ꝓposterioz. vbi dr q suba linee ex his ē. scz ex punctis. opposū

Secūdo sic. Unūquodq ꝓpositū est vnitū ex actu z poña. sz linea integrak ex ptib⁹ diuisibilib⁹ potētialiter et ex puncto terminante actualiter. et cōstat q ptes linee nō sunt nisi q̄dam q̄ntitatiue distensiōes pūcti intrinsece originātis. z suo fluxu ꝓtinuo substātificātis lineā. g videk ipa cōponi ex pūcto origināte. z puncto termināte. q ambo sunt indiuisibilia. Tercio sic. Sic se hnt vnitates ad numerū. ita pūcta se hnt ad lineā. sz nūerus ꝓponit ex vnitatib⁹. g linea ex pūctis Maior ꝑz. qz vtrūq ē ꝓncipiū indiuisibile cōtinuatis. Minor ꝑz ex definitōe nūeri. Quarto sic. Si ꝓtinuū nō posset cōponi ex indiuisibilib⁹. h iō eēt q indiuisibilia nō sunt cōtinua. contigua nec ꝓxima se hntia. sz h est falsum. g falsū est q nō cōponak cōtinuū ex indiuisibilib⁹. Maior est ꝓbi in textu. qz ptes in ꝓtinuo sunt cōtinue. z p ꝓns cōtigue z cōsequntes. cū illa sequank ad esse cōtinuū. vt dr in textu Minor ꝓbat q ad ꝓmā pte. qz vnitas. entitas. z bonitas vniunk ꝓtinue in quolibz subali esse. Scđa ꝑs minoris ꝓbat. qz vnitates in nūero subordinate snnt cōtigue. z similiter duo extrema alia pūcta duaꝝ linearū adinuicē applicataꝝ sunt contigua. Tercia ꝑs ꝓbat. qz inter duo pūcta nihil mediat eiusdē gēris

ergo sunt ꝓñter se habẽtia. tenet ꝓña ꝑ locũ a definitõne añs ꝓbak. qz licet inter ea mediet linea. tñ cũ sit diuisibil' nõ est eiusdẽ gñis cũ pũctꝫ indiuisibilib⁹. Quĩto. Tẽpus est ꝯtinuũ ꝓpositũ ex nũc. q̃ ex indiuisibilib⁹. Añs ꝑ bak. qz nihil habem⁹ de tpe. nisi nũc. Sexto sic. Linea superficies. tẽpus. rẽ. sunt spẽs q̃titatis cõtinue. sed oĩs spẽs est vna ꝑ indiuisibilem dñam. q̃ spẽs q̃titatis constituunt ꝑ indiuisibilia. Maior ẽ phĩ in pdicamẽtꝫ Minor ꝓbak. qz ꝑ eandẽ dñam spẽs est ens z vnũ. sed vnuz dicit indiuisionẽ q̃ z entitas. eo q ens z vnũ cõuertunt.

¶ Jn oppositũ arguit auctoritate phĩ in textu. Prd rñsione ponitur.

Maior Continuũ est cuꝰ vltima sunt vnũ. aut quod est diuisibile in semper diuisibilia. Minor Ex hac vtraqz ꝺfinitione ꝯtinui. repugnat sibi ex indiuisibilib⁹ ꝓponi Conclusio. Jgit nõ ꝑt ꝯtinuũ cõponi ex indiuisibilib⁹. sic egregie ꝺmonstrat Aristotelis ꝓcessus.

¶ Prima ꝓpõ patz. qz cõtinuũ est dupl'r definibile. scilz definitione formali z materiali. Definitõe formali sic definit in pdicamẽtis Continuũ est cuius partes copulant ad aliquẽ terminũ ꝯmunẽ. Aut sic ℏ. Continua dicunt q̃z vltima sunt vnũ. qz ptes cõtinui copulant ad vnũ terminũ ꝯmunẽ. z sic patz q̃ he due sunt vna definitio cõtinui ꝛtualiter. Vñ cõueniẽter ꝺr formal' q̃libet illaz. qz datur ꝑ ꝓncipiũ formale ꝯtinuatiuũ. qđ est vnitas seu vnũ. Sed definitõe materiali sic definit ℏ. Continuũ est qđ ẽ diuisibile in semp diuisibilia. z ꝺr material'. qz dat ꝑ ptes integrales. q̃ materialiter z potestatiue ꝯtinẽt in ꝯtinuo

¶ Scda ꝓpõ ptz. qz ꝼm ꝓmã definitionẽ oporteret q vltima indiuisibiliũ eẽnt vnũ. aut q copularent ad vnũ. sed indiuisibile nõ hz vltimũ. Patz etiã ex scda definitõe qz vnũquodq̃ resoluit in ea ex q̃bus est cõpositũ. sed idiuisibile sp resoluit in diuisibilia. vt ꝺr definitio. q̃ ex ℏ patz q nõ est cõpositũ ex indiuisibilib⁹. ¶ Conclusio sequit ex p̃missis.

Maior. Magnitudo. motus. z tẽpus. sunt ꝓportionabiliter ꝯtinua. sil'r finita z infinita. Minor. Si magnitudo ꝯposita esset ex indiuisibilib⁹. sup ipam nullus fieret motus. Conclo. Jgit cuz oĩs motus fiat in tempe. aliquod hoꝝ triũ ex indiuisibilib⁹ ꝓponi est impossibile.

¶ Maior patz. qz hec tria habẽt se ꝼm ꝓsequntiã necessariã. sed improportionabiliũ nõ est aliqua habitudo neccaria. q̃ rẽ. Vñ sicut ꝓpria passio ex necessaria eius cõtomirantia ad suũ subiectũ adequat ei. ita motus adequatur magnitudini. z tẽs motui. sic̃dem cõtinuitas ipius motus causatur a continuitate magnitudinis. tam spacij q̃ mobilis. Et ꝓsequnter ꝯtinuitas motꝰ causat cõtinuitatẽ tẽporis. vt patuit. iij. physicorũ. nullus em̃ effectus emanat neccario ab aliqua causa. nisi sit illi cause adequatus z ꝓprius. Sed cõtra. Magnitudo ẽ ꝑmanẽs tẽpus successiuũ. mõ cũ successiuũ nõ ꝑmaneat. nõ videtur hꝫ ꝓportionẽ ad ꝑmanẽs. Habẽt em̃ se ꝑmanẽs z nõ ꝑmanẽs sicut ens z nõ ens. Preterea. Tẽpus ꝼm extẽsionẽ est infinitũ. sed nulla magnitudo est hmõi. Solo dõm q ꝑmanẽtia et successio nõ ꝓhibẽt eq̃litatem in forma extẽsionis. licet ꝓhibeãt similitudinẽ in q̃litate talis extensionis. Nec est vez q addit tẽpus hꝫe extensionẽ infinitã. q̃ careat motus z magnitudo. qz sic in. iij. physiꝫ cozꝫ dictũ est. duratio tpis extẽdit ꝑ modũ ꝓsequntis ꝓꝫ di. circa motũ celi imaginate. z iõ sic̃ motus circularis ꝑ iterationẽ reuolutionũ crescit infinite numeraliter. quem admodũ nũerus ꝑ additionẽ vnitatis seu nũeri. ita tps Et qz ꝑ talẽ reiterationẽ nihil ꝓhibz spaciũ deferre infinitũ motũ. Jõ ℏ mõ magnitudo spacij infinita ꝑt esse.

¶ Secunda ꝓpõ ꝓbak in textu. qz si motus fieret sup magnitudinẽ ꝯpositã ex indiuisibilib⁹. vel fieret sup totam magnitudinẽ. vl' sup qualibet ꝑtẽ magnitudinis. Nõ secundũ. qz cũ mobile eẽt in ꝓma ꝑte magnitudinis. cũ illa iuxta hypothesim sit indiuisibilis ipm simul esse in moueri z motũ esse. qđ est ipossibile. qz ꝺr ꝓbs in textu. q mobile ꝓus mouek q̃ sit motũ. nõ em̃ simul sunt ire ad balneũ. et itũ esse ad balneũ. seu esse in balneo. Hec ꝓmũ ꝑt dici. qz tunc seq̃rent q̃ttuoz inco͂ueniẽtia. Primũ. q motꝰ nõ esset ꝯpositus ex motibus. sed ex momẽtis Secundũ q aliqđ esset motũ z nõ motũ. ꝓbak. qz mobile nũq̃ mouebak ꝑ ꝓmã ꝑtem magnitudinis. et sic nõ erat motũ per ꝓmã ꝑtem magnitudinis. z qz mouebak ꝑ totã magnitudinẽ z sic erit ꝑus motũ ꝑ ꝓmã pr̃eꝰ z sic est motũ. et nõ motũ ꝑ ipam. Terciũ inco͂uenies. qz idẽ simul q̃sceret z moueret. qz mobile q̃scebat ꝑ qualibet ꝑtem in magnitudie. q̃ z ꝑ totã magnitudinẽ z ꝼm aduersariũ ꝑ totã magnitudinẽ mouek. q̃ sil' mouek z quiescit Quartũ. qz ꝑtes motꝰ. vel stꝫ motꝰ. l'stꝫ nõ motꝰ. si stꝫ motꝰ tũc ipis pñtib⁹ mobile mouek. si sint nõ motus. tũc motus erit cõpositus ex nõ motib⁹. z illa latius patuerũt in textus expositõe ¶ Conclo ptz ꝑ ꝓbm in textu. q̃ ad ꝓmã ꝑtem in vltimo capto. vbi oĩdit q in nũc nec est motus nec q̃es q̃ ad scdam ꝑtẽ infert ex iã dictis. qz magnitudo motus et tps eodẽ mõ se habẽt q̃d ℏ qđ ẽ ꝯponi ex diuisibilib⁹ et indiuisibilib⁹. z q̃ si vnũ nõ est ꝯpositũ ex indiuisib⁹. nec reliqua et cõtra. Vñ cũ illa ꝯponant ex ꝑtib⁹ integralib⁹ cõpositio eoꝝ est material'. materie aũt poña est diuisibil' ꝑter innatã ei coꝛporeitatẽ.

Ad rationes Ad ꝓmã dõm. q punctũ ẽ bñ ps essentialis formalis z originalis. nõ aũt ps integralis z q̃titatiua. de q̃ ℏ sermo est. vñ ꝺr q ſuba linee ex his est. qz punctũ est pⁿ ſuba ꝯtinui hñs positionẽ in ipo. z cadẽs in definitione eius sicut ꝓncipiũ z ꝯtinuãs. z terminãs cõtinuũ. q̃ oĩa sunt actꝰ forme Sed cõtra. punctũ est accñs. q̃ male ꝺr q sit ſuba linee. añs ꝓbak. qz ponit reductiue in pdicamẽto q̃titatꝫ q̃ est genus accñtis. ꝓña ꝓbak ꝑ ꝓbm pⁿ phyſicoꝝ. qđ vni est ſuba nulli est accñs. Solo Alberti. licet ℏ modo sit accñs punctũ. quẽadmodũ linea z superficies. tñ nõ est accñs linee. sed aliqđ de ſuba eius. ℏ mõ q̃ ſuba ꝺr qđ cadit in definitõe alicuiꝰ. Jn cõtinuo em̃ sunt duo neccaria. scz continuatũ z cõtinuans. Continuatũ q̃dem ẽ ps continui. sed cõtinuãs nõ ꝑt esse ps eius. aliter em̃ idem esset cõtinuatũ z cõtinuans. Vñ ꝓmũ cõtinuãs est punctus. Et iõ punctus tripl'r est in linea. scz vt ꝓncipiũ z vt mediũ. et vt finis. Et ꝼm q est ꝓncipiũ. sic ab eo fluit cõtinuũ ꝓmũ qđ est linea. eo q motus eius imaginabilis q manẽs in processu facit lineã. z sic dictũ est. q linea est ex punctis. nõ q̃dem sicut ex partibus. sed a quib⁹ est indiuisibilitas eius ꝑ totam longitudinẽ. ꝼm aũt q est mediũ sic est continuans partes. z sic inter duo puncta terminãtia cadit linea. et ideo duo puncta nun q̃ possunt esse cõsequentia se. z ꝼm q est terminus. continuatio est ad ipm

vt ad finē ꝓtinui Sic ꝑz qūo pūctus ē in linea.sic cā eiꝰ z forma. Sed ꝓtra. Forma p̄dicaf de eo cuiꝰ est forma sed punctū nō predicaf de linea. Solo. Nō oportz q ome quod est forma rei.p̄dicet de re.qz forma faciens cē nō p̄dicaf. Nec forma inq̄tū forma ē.p̄dicaf de eo cuius est forma.vt testaf Auicēna.sed p̄dicaf ꝑut est forma.et idē siue vnū gñe.vl'specie.vel numero. Ad sedam patz solutio ex dicta solutiōe. Ad terciā dōm ē.q̄ lz in hoc ꝓueniant puncta z vnitates.qz sunt indiuisibilia.et etiaz q̄titatū p̄ncipia.dr̄ñt tñ in duobꝫ. Primo.qz q̄libet vnitas hz esse p se.ḡ q̄libet vnitas p̄t p se venire ad ꝓpositionē.sed pūcta nō hñt esse p se.sed solū in ꝓtinuo.ḡ pūcta nō p̄nt p se venire ad ꝓpositionē ꝓtinui.et sic ex punctꝭ nihil p̄t componi.z tamē bene ex vnitatibꝫ.Secūda dr̄ñtia est.qz partes numer ꝓponētes sunt indiuisibiles. quod est de rōne vnitatū.sed ptes ꝓtinuū constituētes nō p̄nt esse indiuisibiles. Cuius ratio ē.qz in numero partes numeri habent se sub actu ꝑpio.cū ex eis fiat q̄titas discreta.id est q̄titas que stat cū diuisione z discretione ptium sed partes ꝓtinui nō habēt se sub actu ꝑpio. sed sub actu totius cōtinui.ḡ oportet q ptes in ꝓtinuo habeāt vnionē q̄ nō potest esse inter puncta. Ad q̄rtā dōm ē ad p̄bationē p̄mā minorꝭ.q bene ꝓcedit de ꝓtinuitate simplicitaꝭ.nō aūt de ꝓtinuitate ꝓpositionis. Vñ ad p̄mā ꝓtinuitatē nō cōcurrit aliq̄ diuersitas. sic ad sedam. eo q ipa est formalis tm̄ fundata in fixione imobilis veritatis ipius forme.Secūda ꝓo est materialis stans in actu cōpositionis ptium ꝓtinuataꝫ.eo q materia nequit extra actū ꝓpositōs q̄libet subsistere. Et sic ꝑz q laborat in equoco nō ꝓmens veritatē ꝑpositi.que vult.q indiuisibilia nō possunt physice z materialiter ꝓtinuari. Ad sedā p̄bationē dōm est.q vnitates manent discrete in numero sine ꝓtactu.z ideo ꝑpie dicunf sese ꝓsequi in ordine numerali. Similr extrema duaꝫ linearū sibīnuicem imediataꝫ nō tangūt se nisi p accidens q sunt vltima illaꝫ linearū. Et ideo talis similitas denotat illas lineas ꝓtiguas eq̄ pars stans sub forma totius.nō habet separationē nec separatam opationē a toto. Ad terciam p̄bationē dōm q indiuisibilia bñ p̄nt esse se ꝓsequentia in forma numeri.nō in forma ꝓtinui.Primū ptz.qz ꝓsequentia in ꝑpositio nō est aliud nisi discretus ordo aliq̄uꝫ imediatoꝝ p exclusionem medij eiusdez generis vl'specie. qualis ordo reperit in numero. Secūm ptz.quia indiuisibile ponit in cōtinuo sub rōne termini vntentis partes diuisibiles vt dictū est.z ideo necessario intercipit inter q̄libet duo indiuisibilia pars continuata.illa aūt est eiusdē speciei cū talibꝫ indiuisibilibus.eo q includit potētialiter infinita indiuisibilia.Fm q ipa est indiuisibilis infinite. Et ergo dōm ē q licet diuisibile repugnet indiuisibili fm ꝑpriā eiꝰ rōem abstractā.tñ in ꝓtinuo indiuisibile cū diuisibili habet idez specificū esse.gratia cuiꝰ linea ptialis interiacens duo pūcta p̄hibet ꝓsequentiā ipoꝝ.ranq̄ existens medius eiusdez speciei Vel dōm est q inter q̄libet duo puncta mediant infinita puncta potentialiter inclusa medie linee. mō punctū est eiusdē speciei cū puncto fm essentiam z esse.

Ad q̄ntam dōm est ꝑportionabiliter sic ad p̄mam.q̄a dupler est ꝓstitutio. q̄dam integralis qua aliq̄d ꝓstituit ex ptibꝫ integralibꝫ.sic tēpus nō ꝓstituitur ex nūc. z de illa loq̄tur phūs hic.Alia est constitutio essentialis.sicut qua aliquid constituit ex partibꝫ essentialibꝫ definitiuis. et sic tempus componit ex nūc.quia sicut terminus communis in quolibet ꝓtinuo est substātia ꝓtinui Ita nūc in tpe est suba tpis. Ad sextā dōm vt ꝓius.q̄ ꝓcedit dē ꝓpositōe eēntiali.z nō materiali.

Incipiunt dubia. Pri⁹.an ꝓuenient ordinē iste lib⁹ post ip̄cedētē Et videf q nō. quia hic agitur de partibꝫ integralibꝫ et materialibꝫ motus.et in p̄cedenti de formalibꝫ. ḡ iste p̄cederet q̄ntū.sicut materia formā. ☞ Solo sic.quia postq̄ in q̄nto determinatū est de speciebꝫ motus z de cōtrarietate z vnitate ꝓseq̄ntibꝫ motū specificū In h̄ sexto determinat de continuitate z ꝓsequētibꝫ ꝓtinuitatē ipsiꝰ motus.vt sic innotescant differentie z ꝑprietates correlatiue ipius motus z aliorꝫ secum in natura ꝓtinui ꝓmunicantiū. ¶ Ad obiectum dōm est.q materia fm potētiam siue ꝓpositōis p̄cedit formā in eodem ꝓposito. sed fm potentiam siue diuisiōis sequit formā suis partibꝫ cōmunicabilem.modo in hoc sexto agit de partibꝫ materialibus fm q per rōnem continui diuidūt materiam sine termino Ex quo patz ratio duplicis ordinis huius libri ad p̄cedentem.p̄mo nāq̄ q̄ntus liber p̄cedit hunc librū. sicut absolutū respectiue.eo q differētie specifice z formales sunt absolute.differentie vero diuisionis continui sunt ꝑportionabiliter respective. Secūda.quia ꝓmunicabilitas forme ipius motus de qua agit in q̄nto precedit mltiplicabilitatem diuisibilem eiusdē motus de qua agitur in sexto.

Secūdum dubium. An definitōes velociꝭ in textu stē bene posite Et arguit q nō.quia q̄ ratione intenditur velocitas ex ptē tpis.eadem rōne intendit exp̄rtute mouētis.eo q q̄ mobile fuerit magis victum a motore.eo velocius mouef.in signū cuius motus naturalis est circa finē velocissimus.z tamē in p̄ncipio est tardus. ☞ Solo sic.quia tot sunt dr̄ñtie rōnum definitiuaꝝ velocioris.q̄t sunt dr̄ñtie ꝓtis in motus termino. Vnde illud dr̄ vel locius.quod ad terminū motus venit ꝓius. sed hoc contingit tantū triplr.scz ex diuisione tpis tm̄. vel ex additione magnitudinis tm̄.vl'vtroq̄ mō. Primo modo dicit velocius quod in minori tempe ptransit equale. Secundo modo.quod in equali tempe pertrāsit plus de spacio Tercio modo.quod in minori tpe pertrāsit plus Verū tamē ꝓsiderandū q essentialis z ꝑpria ratio velocioris attenditur penes diuisionem tempis.tum qz velocius ꝑprie dr̄ idez qđ citius z tempe ꝓius.tum qz per multū z paucum ipius motus differūt velox z tardū. modo multuz et paucum sunt passiones numeri.q̄ ideo nō attribuunf motui nisi numerato.nūerus aūt eius est tēpus. ḡ ꝛc.

Ex quo patet.q plus magnitudinis nō est dr̄ñtia velocioris.nisi cozollaria z consequens.in q̄ntum ꝓsupponit ꝓius tempale.respectu equalis magnitudinis. In signū cuius nō dicit hoc velocius quod in equali vel in minori tempe pertrāsit plus de spacio.nisi qz tale ꝓuenit ꝓius ad terminū equalis magnitudinis. ¶ Ad obiectū dicendū.q definitio velocioris nō potest dari phȳsice. nisi p dr̄ñtias formales z materiales ipius motus. Et ideo lz velocitas habeat cām efficientem.tamē nō debet p illā definiri.ex q̄ illa est extra esse phȳsicū ipius.nec est causa vniuoca.sed eq̄uoca.vt patz de se.nā mouēs sub rōe mouētis nō est motū

Tercium dubium An ꝓportio velocis z tardi sit circa motum infinita Et arguit q nō. Quia velocitas est q̄dā agilitas motus ex poña actiua mouētis.q̄ sic ozik a forma sic

est finita. quare mouere nō ē augmētabile in infinitū. nec ꝓ ꝑns velocitas q̄ est forma ꝑtius moueri pōt intendi in infinitū. ☞ Solo sic. Eo q̄ velocitas diuidit tēpus addēdo ptē magnitudinis. ⁊ ecōuerso tarditas minuit magnitudinē addēdo tēpus. ſz ꝓportio tpis ⁊ magnitudinis ꝑ magis et minus nō variat speciem. diuisionē. et additionē suscipientis. si accipiant tales gradus solū ſm poñam nature infinite ⁊ indeterminate ipsius medij cōparabilis. ⁊ ꝑ ꝑns stat talis ꝓportio in infinitate poñe int̄ medie sine termino ¶ Ad obiectū dōm. q̄ ꝓcedit de ḡ dib⁹ ꝓportionis ꝑtutis actiue mouentis q̄ ex b̄ q̄ sunt fortiales sunt determinati. ⁊ tō finiti

Quartum dubium An sit vnuz nūc in toto tpe ☞ Solutio sic. ſm subz ⁊ specie. eo q̄ tps ē vnū ꝓtinuitate quā facit nūc. Si ḡ ēent plura nūc. totū tps nō esset vnum in forma ⁊ spē ꝓtinuitatis. Vñ ptes tpis non sunt alie ſm spēm sed tm ſm esse potētiale nūeri. ⁊ tō sic discernunt ab inuicē ſm esse successionis. ita ⁊ ipm nūc hz hincinde alium modū essendi.

Quintum dubium. An velox et tardū possint diuide re quelibet motū. ☞ Solo sic. Eo q̄ ois motus ē tēporalis ꝓtinu⁹. et ex b̄ in infinitū diuisibilis penes ptes proportionales tpis. Et lz sit dare minimā spēm ſm tēpus. sic̄ dualitatē ꝓtis ⁊ posterioris. quēadmodū est dabile minimā carnē ſm spēm carnis. Silr sic̄ nō est minimū in diuisione carnis ſm poñam ꝓtinui. ita etiā nō est dabile minimū poñe diuisibilis ipius tpis ⁊ motus.

Sextū dubiū An necesse sit oēm q̄tem esse tpalē Et videt q̄ nō. q: immobilitas ꝓsequens motū in termino suo. est in nūc signato tps illius motus terminātis. atramē cū sit ꝑtio talis motus q̄es est. Confirmat ꝑ ea q̄ dicta sunt in. v. vbi Aristoteles ꝓbat motū ad q̄tem vtriuscz termini. dicēs eū ꝓtrariari q̄ti existenti in termino a q̄. sed vtricz termino ꝓportionat indiuisibili tpis. ☞ Solo sic. Eo q̄ q̄es est ꝑtio ipius motus ꝑuans actus ipius cū suppositōe poñe ad actū illū respectu eiusdē tpis Vñ tūc dicimus aliq̄d q̄escere cū possit moueri. lz nō moueat. Ergo si mot⁹ est tpalis. et q̄es necārio ē tpalis. ¶ Ad obiectū dōm. q̄ illa indiuisibilis imobilitas nō est q̄es nisi ſm essentiā sui gñis. eo q̄ q̄es ꝓstituit ex imobilitate. sic̄ ex gñe et habitu existēdi in moza motus tanḡ ex differētia eius specifica. hāc ḡ dñaz diuisibilis moze intelligit Aristoteles in q̄te vtriuscz termini saltē implicite

Quod mutat aūt oīe nece est diuisibile esse. q̄m em̄ ex q̄dam in quoddā ois mutatio. ⁊ cū q̄dem sit in h̄ in qd̄ mutatū est nō āplius mutat Cū aūt in eo ex q̄ totū est et ipm ⁊ ptes oēs non mutant. Qd̄ em̄ silr se hnt ⁊ ipm ⁊ ptes oēs nō mutant Necesse igit h̄ q̄dem aliq̄d in h̄ esse. aliud ꝙo in altero mutantis Nō em̄ in vtriscz neqz in neutro possibile est esse.

¶ Iste est secūdus tractat⁹ huius libri ſm diuisionē Alberti. in q̄ (postq̄ in p⁰ tractatu determinauit nullu⁹ ꝓti nuū eē ꝓpositū ex indiuisibilib⁹. ex q̄ sequitur motū eē diuisibilē) determinat de diuisione motus Diuidit āt in q̄n q̄ capl'a. In p⁰ determinat de diuisione mot⁹ In scdo de ordine eoz q̄ sunt in motu q̄ sunt mutata eē. ⁊ eoz habitudine adinuicē. In tercio de ordine ⁊ habitudine ipius moueri et mutari esse In quarto de finitate ⁊ infinite motus ⁊ eoz q̄ circūstant motū. In q̄nto de diuisione q̄tez Pr̄i⁹ capl'm diuidit in duas ptes ꝑncipales. In p⁹ determinat de diuisibilitate mobilis In scda de diuisione motus. In p̄ma pte duo facit. p⁰ quod dictū ē. secūdo remouet vnā dubitationē. Quantū ad p̄mā partē ponit hanc ꝓclusionē. Oīe qd̄ mutat siue mouet. necesse est eē diuisibile. quā sic ꝓbat. Quicq̄d est ptim in vno. ⁊ ptim in alio est diuisibile. sed oē mobile est ptim in termio a q̄. et ptim in termino ad quē. ḡ oīe mobile est diuisibile. Minorē ꝓbat. qz exq̄ ois motus est de quodā in quoddā. i. de termino a q̄. in terminū ad quē. tūc opz mobile dum mutat vel esse totaliter in termino a q̄. vl' in termino ad quē. vl' si mul in vtroqz vel in neutro. vl' ptim in vno ⁊ partim in alio. Nō p̄t dici q̄ sit in eo ad qd̄ est motus. qz q̄n est in eo ad qd̄ est motus. tūc nō amplius mouet. sed motū seu mutatū est. Nec p̄t dici q̄ totaliter sit in termino a q̄. da tūc nō mutat. ſz q̄escit. ꝓbat. qz illud qd̄ silr se hz nūc ⁊ ꝑ us. ⁊ ipm ⁊ oēs ptes eius. q̄escit ⁊ nō mutat. ſz sic̄ de mobili q̄diu manet et ipm ⁊ ptes eius in termino a q̄. ḡ q̄ escit in illo. opter ḡ q̄ mobile q̄n mutat ptim sit in illo ex q̄ est motus. ⁊ ptim in eo in qd̄ est mot⁹. Nō em̄ potest dici q̄ sit in vtroqz termino actu. qz tūc esset mutatū ad terminū ad quē ꝑus q̄ ex termino a quo Silr nō p̄t dici q̄tū. q̄ sit in neutro termino⁹. qz nihil mouet ad b̄ qd̄ nullo mō hz in seipo. Relinqtur ḡ q̄ ſm aliq̄d est in termino a q̄. ⁊ ſm aliq̄d in termino ad quē. et b̄ eē in inter medio qd̄ est q̄dāmodo extrema

Dico aūt in qd̄ mutat p̄mū ſm mutationē. vt ex albo in fuscū nō nigrū. Non em̄ necesse est qd̄ mutat in q̄cūqz esse vltimoz ¶ Manifestū igit ē q̄ oē qd̄ mutat erit diuisibile.

¶ Hic ꝓbus soluit dubitationē. Posset em̄ aliq̄s dicere q̄ illud qd̄ mouet. q̄n mouet est in neutro termino. quia q̄n est in terminis q̄escit. sic̄ qd̄ mouet de albo in nigz. q̄n mouet. tūc ē sub medio. puta pallido vel hmōi. ⁊ tūc nō est sub albo vel nigro. h̄ remouet exponēdo se Dicēs. q̄ mobile q̄n mouet est in eo in qd̄ p̄m⁹ mutat seu mouetur añqz sit in fine mutationis. ⁊ b̄ est in termediū extremorū. id ei qd̄ mouet. vēit in mediū ꝑuenz in vltimū. ⁊ tō vult q̄ intelligi debeat dictū suū de terminis ꝓximis. nō vltimis. Hez Albert⁹ aliter exponit. vt patebit in q̄stionibus et dubijs postea mouēdis

Motus aūt est diuisibilis dupl'r. Uno q̄dē mō tpe. alie ꝙo ſm ptiū illius quod mouet motus. vt si ipm a c. mouet totū. ⁊ a b. mouebit ⁊ b c. Sit igitur ipius q̄dem a b. qui est d e ipius b c. q̄ est e z motus ptium. Necesse est igit totū in q̄ est d z. ipius a c esse motū Mouebit em̄ ſm hunc q̄n q̄dem vtraqz partium mouebit ſm vtrāqz. nulla em̄ mouebit ſm alterū motū. Quare ⁊ totus motus totius est magnitudinis motus.

¶ In hac pte ꝑncipali hui⁹ capl'i determinat de diuisiōe motus. Et diuidit in duas ꝑticulas. In p⁹ oñdit ꝓbus penes q̄ sumat diuisio mot⁹. In scda ponit aliq̄ que motui ꝓdiuidunt. In p⁹ duo facit. p⁰ oñdit q̄ motus diuidit ſm diuisionē mobilis. Scdo. q̄ diuidit ſm diuisionē tpis. Quantū ad p̄m⁹ dr. q̄ mot⁹ est duobz modis diuisibilis. Uno mō diuisione tpis Alio modo diuidit diui

sione particulariū motuū q̄ sunt motus partiū totī⁹ mobil. Et qz eēntialiter ē diuisio motus fm modū illū scōm p⁹ oñdit illū. Qz vult ꝓbare q motus diuidik ad diuisionē mobil. et ꝰ oñdit trib⁹ rōib⁹. Quaꝝ ꝓma ē. Sicut totus mot⁹ est totī⁹ mobil. ita ptes motus sunt ptiū mobil. g̃ mot⁹ ꝺdiuidik mobili. Añs ꝓbat. sit mobile a c. cuius ptes sint a b. et b c. et tot⁹ motus sit signat⁹ p d z. z p tes mot⁹ sint d e. et e z. sic g̃ tot⁹ motus d z. est totī⁹ mobil a c. ita ps motus d e. erit ptis mobil a b. et alia ps e z est partis b c. Jsto supposito p̄missō formak sic ꝓbatio añ cedētis. Si totū a c mouek. opz q̄ q̄libz eī⁹ ps moueak. qz totū nō mouek. nisi q̄libet eī⁹ ps moueak. sz nulla ps mobil a c. mouek motu alterī⁹ partis. g̃ ps eī⁹ a b. mouetur vna parte mot⁹. et alia scilz b c. mouek alia ptē mot⁹. quia igit totū mobile mouek toto motu. z ps mobil mouek p te motus. igit motus diuidik ad diuisionē mobilis

Amplius aūt si ois mot⁹ alicui⁹ est. tot⁹ aūt motus q̄ est ōnter d z. neqz partiū ē neutre. ps em̄ vtraqz neqz alterius nulli⁹. Cuius em̄ totus toti⁹ z ptes ptium sunt ptes aūt ipius d z. sunt ipaꝝ q̄ sunt a b c et nullarū aliaꝝ. Pluriū em̄ nō erat vnus motus. z vtiqz totius motus erit ipius a b c magnitudinis

¶ Hic ponit scōam ratōez et est ꝓfirmatio ꝓme. z ē hec Ois mot⁹ est alicuius moti motus. g̃ z totus motus d z est alicuius totius moti. z nō est alicui⁹ ptiū diuisim. qz neutri⁹ partis rei mote. est vtraqz pars motus sit acceptā. cui⁹ em̄ totius est totus motus illius totius ptiuz sunt partes mot⁹. qz si totus mot⁹ signak p d z. diuidak in duas ptes. tūc ille partes sunt partiū magnitudinis a b c. q̄ mouek illo motu. Non em̄ ꝑt dici q sit aliquaꝝ alt arū partiū. qz pluriū mobiliū nō ꝑt eē vn⁹ motus numero. g̃ illo motu q̄ ꝓstituik ex motu partiū mouek ipa magnitudo a b c tota.

Amplius aūt siq̄dez est totius ali⁹ motus. vt in q̄ t i remouebik ab eo. qz vtrarunqz ptiū motus. Di aūt eq̄les erant his q̄ sunt d e z. vni⁹ em̄ vn⁹ motus. Quare si totus q̄dem diuidik q̄ est t i. in ptium motus eq̄lis erit q̄ est t i. ei q̄ est d z. Si ꝓo deficit aliq̄d vt qđ est k i. Hic nulli⁹ erit motus neqz em̄ totius. neqz ptis ꝓpter id qđ vnus vnius est. neqz alterius nullius est. Continuus em̄ motus est ꝯtinuoꝝ q̄ rundā. Silr aūt ē et si excellat fm diuisionē. Quare si his impossibile ē nec̄e eundē esse z eq̄lez. Nec q̄dē igit diuisio fm partiū mot⁹ est. z necesse ois esse ptibilis ipsum.

¶ Hic ponit terciā rōnem q̄ ꝑt sic formari. Ois forma q̄ sic adequak subiecto. qnec excedit ipm nec excedik ab ipso. illa diuidik ad diuisionem subiecti. sed motus nō excedit mobile. nec excedik ab eo. g̃ diuidik ad diuisionē mobil. Minorem ꝓbat. qz si excederet a mobili. tūc aliq̄s mobilis esset sine motu. z si mot⁹ excederet. eēt mot⁹ sine subiecto Hāc phs sic ponit ducēdo ad ipossibile. Si dek q toti⁹ magnitudinis sit ali⁹ motus q̄ ille q̄ est suarum partiuz. signek ille ali⁹ motus p t i. z diuidak in puncto in q̄ ponik lrā k. ille mot⁹ sepak a motu ptiū iuxta hypothesim. Jlle g̃ motus q̄ est toti⁹ z nō partium. vl est equalis motui ptium. vl deficit ab ipo. aut excellit ipm. Si est eq̄lis g̃ ipe diuidik sic motus partiū. q̄ est d e z. sz vnius motī nō ē nisi vnus mot⁹ simul acceptus in ipo. si g̃ mot⁹ totius q̄ est t i. diuidak diuisione subiecti motus ꝓme partis mobilis. scz ipius a b. q̄ mot⁹ est t k. erit idē cū motu d e. z motus alterius ptis mobilis. scilz b c. q̄ est k i. erit idē cū motu e z. z tot⁹ mot⁹ t i. erit idē cū motu d z. qđ ē ꝯpositōem. qz ponebat q mouēt motu alio a motu ptiū Si ꝓo dicak q mot⁹ totius deficit a motu partiū. ponak tūc q illa ps q̄ est k i. deficiat sic q nulli⁹ ptiū sit. tūc etiā nō erit toti⁹ mobil. qz sic ꝓtinuū nō hz totalitatē extra ptes. ita nec motū hz extra partes. z sic est aliqs motus q̄ est nullius mobil. scz mot⁹ k i. qđ est ꝓtra ꝓpositōem prius positā. q ois motus est alicuius mobilis. z qz nec est totius nec partiū nō erit alicui⁹. qz vnus mot⁹ est vni⁹ mobilis. Nec ꝑt dici q sit alicuius mobil diuersi ab isto. qa tūc nō esset ꝓtinu⁹. qz motus ꝓtinuus est q̄rundā ꝓtinuorū. Si ꝓo dicak q ille motus t i. diuersus ab ipso motu partiū excellat motū partiū. tunc seq̄tur idē inc̄onueniens qz in parte illa q̄ excellit ptium motū nō est alicui⁹ partis et cū totū nō sit extra partes. nō erit illa ps excellēs ipsi⁹ totius motus. z sic erit nullius. Quare si hec oia impossibilia sunt. opz q mot⁹ partiū ciuidē mobil sit idē cū motu totius z eq̄lis sibi. Añ ꝓcludit q hec est diuisio q̄ est fm mot⁹ partiales partiū eius qđ mouek. z nec̄e ē illam diuisionē ꝓuenire oi motui. q̄ est alicuius diuisibilis per quantitatem.

Alius aūt fm tēpus. q̄m em̄ oīs motus in tpe tempus aūt oē diuisibile est. in minori autez minor motus. necesse est oēm diuidi motū fm tēpus.

¶ Conseq̄nter oñdit phs motū diuidi diuisione tpis. qđ sic ꝓbat. Quia ois motus est in tpe. z oīne tempus est diuisibile. g̃ oportet et motū ad eī⁹ diuisionē diuidi. tenet ꝓña. qz eadem est diuisio mēsure z mēsurati. eo q vna q̄ntitas sit vtriusq̄. Si em̄ aliqs totus motus ē in toto alt quo tpe. tūc minor motus q̄ est ps aliq̄ta erit in pte aliq̄ta tpis. vt dimidia ps motus in dimidia pte tpis. et tercia in tercia. z sic deinceps

Quoniā aūt oīne quod mouek. in aliq̄ mouek et q̄dam tempe. z ois est motus necesse est easdem diuisiones esse tpis z mot⁹ et ipius moueri. et qđ mouetur z in quo mot⁹ est. sed nō oīm similr est in q̄bꝫ est motus. sed quanti q̄dem fm seipm. qualr aūt fm accidens

¶ In hac secūda ptícula enūerat q̄dam q̄ motui ꝺdiuidunt. Et duo facit. Primo enumerādo illa ꝓbat in gñali. Secūdo declarat hꝫ in speciali. Quantū ad ꝓmū dicit Quia oē quod mouek hz motū in aliq̄ gñe. et mouetur in aliq̄ tpe. z quia oīnis tpis est aliquis motus. cū temp⁹ sit numerus motus necesse est easdem esse diuisiones tēporis. motus. et ipius moueri. quod est ipsa motio z ei⁹ quod mouek z nature in qua est motus. Subdit tamen dr̄ñtiam dicens q natura in qua est motus. siue ad quaꝝ est motus nō hz semp diuisionē vnius rōis. qz quātitas habet diuisionē in ptes eēntiales sibi. q̄litas aūt ꝑ accīs qz nō diuiditur nisi ad diuisionē subiecti. z hꝫ verū de illa q̄ est in subiecto distensa. illa ꝓo q̄ nō est in subiecto ꝯto oino nō diuidit.

Accipiak em̄ tēpus in q̄ mouek in q̄ sit a. z mot⁹ in q̄ b. Si igit ꝑ totū in oī motū est tpe in medio ꝑ

minorem.et itez hoc diuiso p minorē huic ⁊ sic sp. Similiter aūt ⁊ si motus diuisibil' sit.⁊ tēpus diuisibile.Si eīm p totum in oīm.per mediū in medio. et itez p minorē in minori

¶Hic declarat hoc de istis in speciali. Et p° q motus et tempus ꝺdiuidunt.dicēs. Accipiat tēpus in quo ē ali qs motus.⁊ signet̄ per a.et motus per b.Si tūc aliquid sit regulariter motū in toto tpe a.illo motu b.tūc in dimidio temporis illius expleuit motū minorem q̄ sit b.et in dimidio illius medietatis iterū minorem.⁊ sic sp motus diuidit ad diuisionē temporis. Et sil'r ecōuerso vez ē.q si motus diuidit.q etiā tēpus diuidit. Si eīm p totū motū mouet in toto tpe.tūc per mediū motū transit mediū tempus.et per minorē partē motus q̄ sit medietas trā/ sit minorē tēporis.et sic deinceps.

Eodem autē modo ⁊ ipm moueri diuidet̄.sit eīm in q̄ est c.ipm moueri.fm igit̄ mediū motus minor erit in toto.⁊ iterū fm medietatis mediū ⁊ sic sp.Est autē ⁊ ponentē fm vtrūq; motuum ipm moueri.vt fm d c.et c e.dicere q totū erit fm totū. Si nāq; aliud plus erit ipm moueri fm eundē motū. sicut determinauimus ⁊ motū diuisibilē in ptiū motus eē. Accepto eīm ipo moueri fm vtrūq; ꝺtinuū erit totū.

¶Hic oīndit specialiter.q mot⁹ ⁊ ipm moueri eq̄liter diuidunt.dicens. Eodē modo diuidet̄ ⁊ ipm moueri. Procuius ꝓbatōe notāda est dīa inter motū ⁊ ipm moueri q̄ vt dr Alb. Mot⁹ ē successiua acceptio formę siue ipsius vbi. Sed moueri est decursus ipe q̄ est īmobili p modū passionis. Probat ḡ sic q moueri diuidat fm diuisionē motus.⁊ ecōtrra. Sit eīm ipm moueri totū signatū per lrām c.illud moueri minus est fm mediū motum ⁊ mediū tps.⁊ adhuc min⁹ fm minorē partē mot⁹.ḡ moueri eodē mō diuidit sic mot⁹. Si eīm ponamus moueri vnū esse ꝺtinuū fm vtrāq; partē vnius motus q̄ sit signatus p d e.et diuidat in lrā c.tūc moueri erit ꝺiunctū p me parti mot⁹.q̄ est d c.et etiā sēdē pti.q̄ est c e. sic eīm totū moueri se hz ad totū motuz.ita ptes ipius moueri ad ptes motue.Si aūt dicat aduersarius. q motio seu ipsum moueri sit alterius motus alicuius q̄ ptiū isti⁹ motus.⁊ sic nō adequat ptib⁹ motus.tūc oportz q ipm moueri sit in plus q̄ mot⁹.fm quez in est ipm moueri.⁊ sic nō cōtinuat istī moueri.quod est fm motū istum q̄ est in suo mobili.q; plurīū nō pt eē vnū moueri ꝺtinuū sicut eīm supra determinatū est motū esse diuisibilē in ptes ei⁹ quod mouet̄.oportz etiā moueri eē diuisibile.q; cōiunctū est motui.⁊ si accipiat moueri fm vtrāq; ptem motus ipm est continuū.Si aūt excedit ps ipius motus in aliud subiectū extendendo se.nō erit ꝺtinuū q̄ est ꝺtra positionem.

Similiter aūt demōstrabit̄ ⁊ lōgitudo diuisibil' et oīno illud oīne in q̄ est mutatio.pter q̄dam q̄ fm accns.Quod eīm mutatur est diuisibile.vno diuiso oīa diuident̄.et in ipso finita esse aut infinita simil'r se habebit de oībus. Secutum aūt maxime est diuidi oīa ⁊ infinita eē ab ipo mutante. maxime eīm in est mutanti diuisibile ⁊ in infinitū. diuisibile q̄dem igitur ostensum est ꝓus. Infinitū autē in seq̄ntibus erit manifestū.

¶Hic oīndit.q illud in quo est motus est diuisibile fm diuisionē motus.et ecōtra.dicens.q sil'r demōstrabit̄ longitudo spacij sit diuisibilis q motus diuidat̄.⁊ vt̄ome id ad quod vl'in q̄ est motus.sic in gne p̄dicamēti. Preter hoc q q̄dam p accns diuidunt̄.quod sic ꝓbat.q; illō qđ mutat̄ est diuisibile.ḡ illud in q̄ est motus.⁊ ipse motus sunt diuisibilia.tenet ꝺnā.q; vno illoz (quod cūq; etiam sit) diuiso oīa diuidunt̄.⁊ si vnū eoz sit ifinitū vl'finitū p diuisionē.oīnia alia erūt hmōi. Subdit tm̄.q hz ex diuisione cuiuslibet ꝓbet diuisio aliox.tm̄ p̄ncipium ex q̄ maxime ꝓbant diuidi est illud quod sp ⁊ in oīmi motu importat diuisionē.⁊ illud ē mobile seu id qđ mouet̄.Id eīm qđ mouet̄ fm q mouet̄ in rōne sua importat diuisionē in infinitū.q eīm diuidat̄ ostensum est in p̄ncipio capli.vbi dictum est q necesse est id qđ mouet̄.prim esse in termino a quo.⁊ prim in terminо ad quē.sed q sit diuisibile in infinita/ vit ū.in seq̄ntib⁹ manifestabit̄

Quoniā aūt omne quod mutat̄ ex quodā in aliq̄d mutat̄.necesse est qđ mutat̄. cū mutatū est esse in q̄ mutatuz est. Quod mutat̄ eīm ex q̄ mutat̄ distat aut deficit ipm.et aut idem est mutari ⁊ deficere.aut seq̄tur ad mutari ipm deficere. Nā quod est mutatū esse defecisse.sil'r eīm vtrūq; se hz ad vtrūq;

¶Istud est scdm capl'm in q̄ ph̄s determinat de mutatis esse ipius motus q̄tum ad ordinē ⁊ habitudinē eoz Et diuiditur in tres partes. In quaz p̄a determinat de ordine mutari esse q̄tū ad suū terminū In scda determinat de eo q̄tū ad eius mensurā. In tercia de habitudine mutatoz inter se. Quantū ad p̄mā ptem ponit hanc cōclusionē. Ex q̄ oē quod mutat̄.mutat̄ ex q̄dam in qđaz necesse est illud quod mutat̄ quādo mutatū est esse in eo ad quod mutatū est. Hāc ꝺclusionē ꝓbat duab⁹ rōnib⁹ Prima est ostēsiua.⁊ p̄t sic formari Oē quod deficit a termino a quo.est in terminо ad quē.seu in illo in quod mutatū est.sed oē quod mutat̄ deficit a termino a q̄.ḡ omne quod mutat̄ est in illo in quod mutatū est Maiorem relinqt notā ex h̄ q motus est inter ꝓtraria. Minorem ꝓbat.quia idē est mutari ⁊ deficere.aut deficere seq̄tur ad mutari ⁊ mutatū esse ⁊ defecisse

Quoniaz ergo vna mutatio numeri est fm ꝓtra dictionem quando mutatū est ab eo quod nō est in esse dēficit.nō ens erit igit̄ inesse. Oīne eīm necesse est esse aut nō esse. Manifestū igitur.q in mutatōe fm ꝓtradictionē quod mutatū est erit in quo mutatuz est.si autem in hac ⁊ in alijs est.similiter eīm in vna et in alijs.

¶Hic declarat rōem p̄mā in mutatōe exp̄ie dicta.dicēs q in mutatōe q̄ est fm ꝓtradictionē.manifestū est.q illō qđ mutatū est.est in eo in quod mutatū ē.ḡ sil'r erit in oībus alijs. Anās ꝓbat. Oē qđ mutat̄ deficit a termino a q̄.sed inter esse ⁊ nō esse nō est mediū.ḡ necesse est cū deficit ab esse aliquid.q tūc sit in nō esse.et cū deficit a nō esse q tūc sit in esse.⁊ p ꝑs oīne quod mutat̄ tali mutatōne sez ab esse ad nō esse.aut ecōtra qñ mutatū est.tūc est in eo in quod mutatū est.

Amplius ātz fm vnāquāq; acceptētibo māifestū est Si q̄dē igit̄ necesse est q mutatū esse alicubi. ex q̄

mutatū est aut in aliq̄ Quoniā ātea q̄ mutatuz ē ex ficit. nece est aūt esse alicubi aut in h̄ aut in alio erit. Siqdē igit in alio vt in ipo c. quod in ipm b mutatū erit. itez ex c mutak in b. Nō eīm c erit habitū ipsi b. mutatio eīm ꝓtinua est. Quare qd̄ mutatū est qn̄ mutatū est. mutak in qd̄ mutatū est. h̄ aūt ē impossibile. Necesse est ergo qd̄ mutatū est cē in h̄ in qd̄ mutatū est Manifestū igit est z qd̄ factū cū factū ē erit et qd̄ corruptū est nō erit Uniuersaliter eīm dictū est et ex oīm mutatōe z maxime est manifestuz in ea q̄ ē fm ꝓtradictionē. Qz qdē igit mutatū ē cū mutatū est ꝑmū in illo manifestū est.

¶ Hic ꝓbat pb̄s ꝓclusionē rone ducēte ad impossibile q̄ etiā magz manifesta est de singulis mutationib. qz pa plus est manifesta in mutatōnib ꝓie dictz Est g̃ scda rō hec. Oīne qd̄ mutak qn̄ mutatū est. tūc ē alicubi. vl g̃ in eo ex q̄ vl a q̄ mutatū ē. vl in eo in qd̄ mutatū vl in aliq̄ alio. Nō est in eo ex q̄ mutatū est. qz ꝑus dictū est. q illd quod mutak deficit z distat ab eo ex q̄ mutak. g̃ erit in eo in qd̄ ē mutatū. Nō eīm ꝓt dici q sit in alio. qz si sic. tūc sequet impossibile. scz q aliq̄d qd̄ mutatū ē, mutak adhuc ad illud in quod mutatū est. z sic ambulans ambularet ad locū in q̄ est. Sequitur illā ꝓbat pb̄s in īs sic. Si dimak mobile qn̄ mutatū est nō esse in eo ad quod mutatuz est. sed in alio. Sic g̃ illud ad quod mutatū est b. et id in q̄ est qn̄ mutatū est sit c. cū g̃ ponak mutatio illa ꝓtinua. oportet illud mobile continue mutari vsq; in b. qz positū est q sit mutatum in b. sed positū est q quādo mutatū ē nō erat in b. sed in alio. vidz in c. g̃ qn̄ mutatū est in b. trā sit adhuc in b. et h̄ est impossibile. qz si qn̄ mutatū ē in b. erit in c. et trāsit de c in b. tūc qn̄ mutatū est in ipm b. adhuc mutak ad ipm b. Positū eīm est q c z b. nō sint idem nec sint ꝓtraria nec ꝓtradictoria. qz tūc c esset id ex q̄ mutarek quod esset ꝓtra suppositū. Necesse est g̃ illd quod mutak qn̄ mutatū est esse in eo in quod mutatū est. Ex quo infert pb̄s q ex dictis manifestū ē q id quod factuz est qn̄ factū est in esse. et sil'r quod corruptū est. qn̄ corruptū est. est in non esse. Uniuersaliter eīm dictū est de oi mutatione. z maxime manifestum est in illa que ē fm ꝓtradictionem. Ex q̄ concludit q manifestum ē q id quod mutatū est. cū ꝑmū mutatum ē ad ꝓximū iuxta illud ex quo mutatum ē. tunc ē in illo in quod mutatū est. siue illud sit medū siue extremū

In quo aūt ꝑmū mutatū est quod mutatū ē necesse est atomū esse. Dico aūt ꝑmū quod nō p altez aliq̄d ipius esse ꝑmōi fit. Sit igit diuisibile quod ē a c. et diuidak scdm b. si q̄dem igit in a b mutatū est aut itez in b c. nō vtiq; in ꝑmo qd̄ ē a c quod mutatū est erit. si aūt transmutabak in vtroq;. necesse ē in vtroq; transmutatū esse. aut transmutari. z vtiq; in toto transmutabak. sed erat mutatū. Eadē aūt ratō et si in hoc q̄dem mutak. in hoc aūt mutatū est. Erit eīm aliq̄d ꝑmo ꝑus. quare nō erit vtiq; diuisibile in quo mutatū est Manifestū est igit quia z quod corruptū est. et quod factū ē in atomo. hoc q̄dē corruptū. hoc aūt factū est.

¶ Jsta ē secunda pars huius capituli. in qua pb̄us determinat de mutato esse q̄tuz ad eius mēsuram Dicit g̃ q illud in quo aliq̄d ꝑmo mutatū est. necesse est indiuisibile esse. Et subdit qd intelligat p ꝑmū dicens. Dico aūt ꝑmū cui grā sui z nō grā alteri⁹ attribuit motus alteri⁹. sic q illud alterū sit pars eius. vl totū ad ipm. Quo ꝓmisso ꝓbat sic ꝓclusionē. Si eīm dicat aduersari⁹. q illud in quo ꝑmū mutatū est aliq̄d sit diuisibile signet illud ꝑmū p lineam a c. et diuidak in ꝑncto b. vt vna eius pars sit a b. z alia pars b c. Si igit id quod mutatū est. sit mutatū in vtraq; istaz partiū. tūc seqtur q nō sit ꝑmo mutatū in a c. qz ꝑmū idē est qd̄ per se. vt hic accipit cui scz mutatū esse conuenit. nō grā alteri⁹ quod sit aliq̄d eius Si aūt dicat q in vtraq; parte mutak. et in toto ē in trāsmutatū esse. et sic transmutatū esse ꝓtingeret gratia totius. et nō ptium. quod est impossibile. quia totū in ratiōe cōtinui acceptū nō h̄z aliq̄d nisi in partib⁹ q̄ sunt etiā continue. eo q continuū ꝓstituit ex cōtinuis. et sic in partib⁹ ē transmutari qn̄ in toto est transmutatum esse. oportet ergo dicere. q si in partib⁹ transmutek. q etiā in toto transmutak. Et si in toto est transmutatū esse. q etiā sit in partibus transmutatū esse. et tn̄ positū fuit in toto esse mutatū ꝑmo. Eadē ratio est. si dicat q in vna parte est in mutari. et in alia in mutatū esse. qz tunc nō erit ꝑmo mutatū esse in toto. qz grā partis. et ideo conuenit ꝑus parti. z p cōsequens erit ꝑus ꝑmo quod ē impossibile. ergo nō potest dici q illud in q̄ est ꝑmo mutatum esse sit diuisibile Ex q̄bus infert cozollariē. dicens q manifestū ē q id quod corruptū est. corruptū est in indiuisibili. z id qd̄ factū est. factū est in indiuisibili.

Dicitur autem in quo primo mutatum est dupliciter. Aliud quidem in quo primo perfecta est mutatio. Tunc eīm vez est dicere. quod mutatū est Aliud ꝑo in q̄ ꝑmo cepit mutari.

¶ Jsta ē tercia pars huius capli. in qua oñdit ordinē et habitudinem ipoz mutatoz esse in motu. Et hoc īō. qz dictū est q mutatū esse ꝑmū sit in indiuisibili. ideo posset aliq̄s dubitare. an sit dabile ꝑmū mutatū esse. Et duo facit. Primo ponit distinctionē soluentē dubitationē. Secūdo ꝓbat solutionē datā. Dicit ergo q mutatū esse primū. duplex est. scz pfectū z imperfectū. Perfectuz est in q̄ terminata est mutatio. Aliud impfectū. scz in q̄ cepit mutari. ꝓ⁹ p hoc soluit q in mutatione est dare ꝑmū mutatū esse pfectū. sed nō ē dare ꝑmū impfectū.

Scdm qdē finē mutatiōis quod primū dicitur existit et est. cōtingit eīm ꝑficī mutationē z est mutationis finis. quod ostensum est indiuisibile esse ꝓpter id q finis est.

¶ Hic solutionē datā ꝓbat. Primo q̄tū ad mutatū ee pfectum. Secūdo q̄tū ad mutatū esse impfectū. Quātū ad ꝑmū ōt q est dare ꝑmū in q̄ est mutatū esse pfectuz quia ꝓtingit dare finē mutationis. sed finis mutatōis ē mutatū esse pfectū. g̃ ē dare ꝑmū mutatōis pfectū. Deinde ꝓbat. qz possibile est oēm mutationē terminari z esse pfectam. Deinde ꝓbat. qz ꝑus ostensum est mutatū ee consistere in indiuisibili. finis autē indiuisibil' ē. qz nisi indiuisibilis esset. nō eēt finis.

Qz aūt fin ꝑncipiū oīno nō est. nō eīm ꝑncipiuz est mutationis. neq; in quo q̄s ꝑmo mutabak. Sit eīm ꝑmum in quo sit a d. hoc igit indiuisibile q̄dem non est. accidit eīm habita esse ipa nunc. Amplius si

in ca. tempe oīi q̄escit. ꝓnaī eī q̄escens ⁊ in a qui escit quare si impartibile est a d. simul q̄escit ⁊ mutatū erit. Jn aq̄dem eī q̄escit. in d autem mutatū est. Quoniā aūt nō est imptibile necesse est diuisibile cē et in q̄libet huj⁹ mutatū cē diuiso eī ipo a d siq̄dē in neutro mutatū ē neq; in toto est a d. Si aūt in ambobus mntatur ⁊ in oīi. si ꝙ in altero tantū mutatū est non in toto primo. Quare necesse est in quolibet mutatū esse. Manifestū igit̄ est q̄ nō est in q̄ primo mutatū est. infinite eī diuisiones sunt

¶ Hic ꝓbat scdam ꝓez solutōis. scz q̄ nō sit dare ꝑmū mutatū esse impfectū. et hoc triby rōnib⁹. Quaz ꝑma sumit̄ ex ꝑte ꝑis ducēs ad impossibile. Dicit igit̄ sic. q̄ in mutatōe nō est aliquod ꝑmū mutatū impfectū. qz cū sit ꝓtinua ipa est in infinitū diuisibil. et aī quālibet partez est ꝑor. et ita nunq̄z fuit mutatio alicui attributa d̄n ꝑus attribuebaī alteri. Si eī dicat d̄s q̄ sit dabile ꝑmū mutatū esse impfectū quod est mutatōis ꝑs. Sit igit̄ ꝑmū mutatū esse a d. ita q̄ ps sit totius mutatōis cui ꝑmo cōuenit mutatū eē. Vel q̄ est diuisibile vl̄ indiuisibile Nō ꝑt aūt dici q̄ sit indiuisibile. Probat hoc dupl̄r. Primo. qz tunc seq̄reī indiuisibilia ꝑtis esse imediata. et sic tēpus ꝓpositū esset ex indiuisibilib⁹. Seq̄lam ꝓbat. qz in ꝑ⁰ instanti ꝑtis mēsurantis transmutatōez. mobile nō trāsmutatur. si igit̄ est dabile ꝑmū indiuisibile in q̄ transmutatū est ipm mobile. et cū inter illud instans post quod mobile cepit moueri. et illud in quo est mutatū nō sit tēpus mediū tanta hypothesim erūt illa nūc imediata. scz nūc. in q̄ adhuc nō mutaī. et ꝑmū in quo mutatū est. Jdē ꝓbat secūdo sic. Si esset indiuisibile in q̄ mobile ꝑmo mutatū est tūc seq̄reī q̄ aliq̄d simul moueret ⁊ q̄esceret. sed h̄ est impossibile. q̄ illō ex q̄ seq̄tur. Seq̄lam ꝓbat sic. Sit tēpus illud in q̄ quiescit h̄ qō sic mutatū est a c. et qz qō q̄escit in toto tempe. q̄escit in qualibet eius ꝑte. quiescat q̄ in ꝑte illa ꝑis q̄ est a Si q̄ ponaī a d indiuisibile. tūc erit in ꝑte indiuisibili. sed inter finē quietz̄ et ꝓncipiuz mot⁹ nō est mediū tempus. nec est mediuz nūc. qz illa nō hñt se ꝙseq̄nter. q̄ in eo dē est aliq̄d q̄escens ⁊ motū sit. Et h̄ idē seq̄tur ex eo. qz cū moueī in toto ꝑte a c. et quiescit in fine eius. scz in c. cū q̄ totū tēpus a c sit indiuisibile temp⁹. et mouetur in toto a c. et quiescit in c. quod est vnum indiuisibile cū a c. seq̄tur vt ꝑus q̄ simł moueaī et q̄escat qō est impossibile. Si ꝙ dicaī q̄ sit diuisibile. diuidatur ergo in duas ꝑtes. Vel q̄ in vtraq; mutatū est. vl̄ in neutra. vel in vna est mutatū. et in alia mutaī Si dicaī q̄ in neutra. tūc etiā nō in toto quod est ꝙtra hyporhesim. qz totū nō est nisi ex partib⁹ ꝙstitutū. Si in vtraq; tūc ex q̄ mutatio est ꝓtinua. tūc ꝑus fuit mutatū ꝑm ꝑmā ꝑtem q̄z ꝑm totū. q̄ illud nō est ꝑmū mutatū. quod tñ ponebaī Si aūt sit in altera ꝑte tm mutatū. tūc iterū seq̄tur q̄ nō erat ꝑmū quod ponit̄ esse ꝑmū. et ꝑ ꝓns nō est dabile ꝑmū mutatū esse impfectū

Neq; in eo quod mutatū est. quod ꝑus est quod mutatū est. Sit eī d. igit̄ q̄ ꝑmo mutatū est ipius d c. et oīe diuisibile esse demōstratū est quod mutaī Tempus aūt in q̄ d z mutatū ē. sit in quo est t i. Si ergo in oīi d mutatū est. medio min⁹ est quod mutatum est. et ꝑus est ipo d z. et iterū hoc aliud et illo alteq; et sic semp. quare nihil erit ꝑmū mutantis qō mutatū est.

¶ Hic ponit scdaz rōnem q̄ attendit̄ ex ꝑte mobil̄. Quo ꝑt sic formari. Nō est dabil̄ ꝑima ꝑs mobilis q̄ primo sit mota. q̄ nō est dabile primū mutatū esse quod sit ꝑs motus q̄ dicaī mutatū esse impfectū. ꝓtiam relinq̄t notā ex ꝓportione motus ⁊ mobil̄ ꝑm suas ꝑtes. Añs ꝓbat. q̄a si mouet illa ꝑs. tūc in ꝑte mouet. et cuz illa ꝑs sit ꝓtinua hz ꝑtes. ⁊ sil̄r hoc tēpus. sic illa q̄ pars mouet in ꝑte. ita medietas ꝑtis in medietate ꝑtis. ⁊ sic in infinitum. ita q̄ nō est accipe ꝑmā ꝑtem. eo q̄ aī quālibet est accipe ꝓrō cui ꝑus ꝙuenit mutatū esse. et grā eius ꝙuenit alteri. quę ipam diuidit. Et hoc. q̄ dicunt partes mobilis ꝑ⁹ moueri q̄z totum. intelligit̄ in ordine ad determinatū signū in spacio.

Qō igit̄ neq; in eo qō mutaī neq; ī q̄ mutaī ꝑte nihil ꝑus sit. Manifestū ē ex his q̄ dicta sunt. ipm aūt qō mutaī aut ꝑm qō mutaī. non etiā sil̄r se hēbit Tria nāq; sunt q̄ dicūt ꝑm mutationē qō mutaī et in q̄. ⁊ in qō moueī. vt hō. tēps. albū. hō. q̄dem igit̄ ⁊ tēps diuisibilia sūt. ꝛc albo aūt alia rō ē. ꝓpt̄ qō ꝓz accidēs oīa diuisibilia sūt. Cui eī accidit albū aut q̄le illud diuisibile est

¶ Hic Aristoteles añq; ponat terciā rōnem q̄ hz se ex ꝑte eius. in quo vl̄ ad qō est motus. ꝑmittit q̄z dr̄ñter hoc sit in ipo ⁊ in his q̄ dicta sunt. Dicit q̄ ex dictis manifestū est. q̄ neq; in mobili neq; in tpe est dare ꝑmū. tū illō ꝑm qō aliq̄d mutaī. vt forma. non hz se sil̄r. qō sic declarat. qz tria sunt in motu q̄ a motu denoiaī. scz qō mutatur. in q̄ mutaī. ⁊ in quod mutaī. ex⁹ dat de eo qō mutatur. sicut hō de in q̄. vt tēpus de in quod. vt albuz. vl̄ vbi vl̄ hmōi tale. subdit q̄ dr̄ñam dicens. q̄ mobile et temp⁹ sunt diuisibilia q̄ se. sed illud in quod est motus. sicut albū vel aliud. hatet aliā rōnem diuisibilitatis. ꝓbat. qz illud in quod ē motus. nō est semp̄ se diuisibile. sed q̄nq; tm̄ q̄ accēns. sicut albū ⁊ alie qualitates. ꝛz m̄gnitudo seu q̄titas q̄ se est diuisibilis.

Quoniā q̄cunq; diuidunt ꝑm seipaz diuisibilia. et non ꝑm accēns. neq; in his erit ꝑmuz vt in magnitudinibus. Sit eī in quo ē a b. magnitudo motū aūt fit ex b. in c. ꝑmuz igitur siq̄dem indiuisibile erit b c imptibile impartibili erit ꝙiunctuz. Si vero diuisibile erit aliquid ipo c ꝑus in quod mutatuz est. et in illo iteruz aliud. ⁊ sic semp. ꝓpter id quod nllo modo ꝛficit diuisio in b. si ꝑmo motū sit a b. in c. Quare nō erit ꝑmū in quod mutatū est. Similiter autem et in quantitatis mutatōe. et hec quidez eī in ꝙtinuo ē. Manifestū igit̄ q̄ in sola mutatōe que est sc̄m qualitatem cōtingit indiuisibile p se esse

¶ Hic ponit terciā rōnem habērem se ex parte eius in qō est motus. dicens. q̄ quecunq; p se diuisibilia sunt. ⁊ nō tantū ꝑm accidens. in illis nō est dabile ꝑmum sicut in magnitudinib⁹. Ratio formaī sic. Si ex parte magnitudinis esset ꝑimuz. illud esset diuisibile vel indiuisibile. si indiuisibile. tunc eadem ratione alia pars esset indiuisibilis. tunc sequitur q̄ indiuisibilia sint sibi imediata. ⁊ q̄ continuū sit compositum ex indiuisibilib⁹. Si diuisibile. tunc habet ꝓiozem partem et posteriozem. et sic nō erit ꝑimum. cum enim quelibet pars continui sit cōtinua et diuisibilis semper in ꝓiozi fit ꝑius motus in infinitū. ergo non est accipere ꝑimum mutatū impfectum ante qō non sit ꝑius accipere Et hanc rationem declarat in exem

plo. si mobile signetur per a b. et spaciuz per quod moue/
tur per c b. et ponatur mutatum esse in c. tunc vel est indi
uisibile. et sic esset ex indiuisibilibus compositū. vel diuisi
bile. tunc non esset in eo ꝓmum mutatum. cum prius in
priori parte in quam diuidit. Subdit philosophꝰ. q̄ si/
cut iam dictum est de motu locali. ita potest dici de mo/
tu qui est ad quātitatem talis em̄ motus est ad id quod
est per se diuisibile. Sed in illo genere est indiuisibile ali
quid pe se. quod nō nisi per accidens est diuisibile. sicut ē
qualitas. motus em̄ nō est ad formā nisi ꝑm quantitatez
in subiecto extensam.

Quoniam autez omne quod mutatur. in tempo
re mutatur. Dicitur autem in tempe mutari. et sicut
in primo et sicut ꝑm alterum. vt in anno. quia in die
mutatur in quo ꝓmo tempore mutatur quod muta
tur. et in quolibet huiusmodi necesse mutari. Mani
festum igitur et ex diffinitione primi. primum em̄ sic
diximus Sed ex his manifestum. sit em̄ in quo pri
mo mouetur quod mouetur p r. et diuidatur scōz k
Omne em̄ tempus diuisibile est in p k tempore. aut
mouet aut non mouetur in k r. Similiter siquidē
igitur neutro mouetur. quiescit vtiqz in om̄i. moue
ri em̄ in nullo eius quod mouetur impossibile Si
vero in altero solū mouetur non vtiqz in primo mo
uetur quod est p r. scōm em̄ vtrunqz motus est. nece
est igitur in q̄libet ipius p r. motu ipm esse.

¶Istud est tercium capitulum in quo determinat de or
dine eorum que sunt in motu. scilicet mutari et mutari
esse. Et diuiditur in tres partes Jn prima ostendit q̄ il
lud quod mutatur in aliquo tempore. primo hoc muta/
tur in qualiter parte illius temporis Jn secunda probat
q̄ ante omne mutari est mutatum esse. In tercia q̄ añ om
ne mutatum esse est mutari. Dicit ergo primo sic Quia
omne quod mutatur. in tempore mutatur. hoc aūt cōtin
git dupliciter. Primo scilz et ꝑm alterum. Scōm alterū
dicitur aliquid mutari. vt scilz mutari in anno. quia mu/
tatur in die. que est pars anni. Sed primo dicitur aliq̄d
mutari in tempore aliquo quod mutatur in qualibet par
te illius temporis. Et hoc probat dupliciter. Primo per
diffinitionem eius quod est primo.. Jllud enim dicit ali/
cui primo conuenire quod conuenit sibi scōm se totum. et
non ratione partis. Secundo probat ratione. Quia si
aliquid mutetur in aliquo tempore. ꝓmo diuidatur tem/
pus in duas ptes. vel ergo in ambabꝫ mutatur. et sic ha
betur propositum vel in neutra. et sic nō mutatur. sed qui
escit in toto tempore. quod est cōtra hypothesim. Vel in
vna mouetur et in altera quiescit. et sic nō mouebat in to
to tempore. sed in parte illius tēporis. et hoc declarat phi
losophus in exemplo in littera. ponēdo q̄ totuz tempus
significetur per p r. qō diuidat in signo k. ita q̄ prima ps
temporis sit p k. et secunda k r. et deducatur ꝑm ratōem
formatam.

Ostenso autem hoc manifestuz est q̄ om̄e quod
mouet necesse est motū esse ꝓus. si em̄ in p k. ꝓmo tē
pore ipsum k l. mota est magnitudo in medietate q̄
eque velociter mouetur et sil' inceptū est mediū erit
motū Si aūt eq̄ velox in eodē tpe motū ē aliq̄d. et al
teꝝ necē eandez motam esse magnitudinē quare erit
motū prius quod mouetur

¶Jn hac secunda parte probat q̄ ante om̄e mutari est
mutatū esse Dicit ergo ostenso illo p̄missō manifestū erit
q̄ ante omne moueri est motum esse. Et hoc probat tri/
bus rationibꝫ. Quarum prima est. Si sit aliquod mobi
le puta k l. et moueatur in aliquo tempe et significetur hoc
per p k. detur tunc aliud mobile eque velox cum mobili
k l. ponamus ergo q̄ simul incipiāt moueri. et q̄ illud ali/
ud mobile solum moueatur in medio tpe p k. sicut mo/
bile k l. mouetur in toto tempe p k. tunc manifestū est q̄
illud aliud mobile in medio tempe trāsiuit medium spa/
cium sicut mobile k l. totum spacium trāsit in toto tem/
pe. et quia sunt eque velocia illa mobilia. ergo in eodē tem
pore mouētur p̄idem spacium. sed illud aliud motum ē
in medio. ergo k l. mobile motum est in medio et moue/
tur etiam post mediū. quia in finem spacij positum est mo
ueri. ergo ante illud moueri est motum esse in medio. et
similiter in medietate illius medij et sic in infinitū. Circa
hunc textum posset quis dubitare. quare in hac demon
stratōe inducit philosophꝰ duo mobilia cum tamen de/
monstratio facilioz fieret in vno mobili. Ad quod respō/
det Auerrois. et est sententia etiam Alberti. quia demon/
stratio conuenientius fit per duo mobilia q̄ per vnum. q̄a
motum esse in medio quando mobile vnū mouetur per
totum spacium est solum in potētia et non est in actu nisi
in fine motus. et licet hic sermo sit solū de illo motū esse
vel mutatum esse. quia tamē in potentia est et id quod ē
in potentia habet inuestigari et cognosci per ea que sunt in
actu. ideo introduxit philosophꝰ in demonstratōne sua
duo eque velocia quorum vnum ptrāsit totū spacium et
aliud dimidietatem tātum

Amplius aūt et si in om̄i tempe quod est p k. mo
tum esse dicimus aut om̄ino in quolibet tempe. in
accipiendo vltimū ipsius nunc temꝑis. hoc em̄ de
terminatū est et mediū ipsoꝝ nūc tempꝰ est et in alijs
similiter dicetur motū esse medietatis aūt vltimuz
est diuisio est. quare et in medio motū erit et omnino
in qualibet ptium. Semper em̄ simul diuisione tem
pus est determinatū ab ipsis nūc. Sic igit om̄e tem
pus diuisibile est. mediū aūt ipsoꝝ nūc tempꝰ est.
om̄e quod mutat infinite mutatū erit.

¶Hic ponit terciā rōem q̄ est hec. Si aliq̄d mobile mo
ueat in aliq̄ tpe illud ē terminatū nūc duobꝫ scz ꝓncipiāte
et terminānte et tempꝰ ipm est intermediū Diuidam⁹ q̄
illud tempꝰ in medio p nūc. tūc in tpe añ hoc nunc. fuit
motū Et diuidat medietas illiꝰ medietatis tūc fuit motū
añ. et sic diuidēdo tps i q̄libz pte tpis iā añ accepta mo/
tum fuit Semp em̄ in diuisione tpis accipit ps tpis iter
duo nūc quoꝝ vnū est ꝓncipiū. aliꝫ finis tpis accepti per
diuisionē Cū igit in infinitū possint sic ptes tpis accipi per
diuisionē inter duo nūc. oportz q̄ si per diuisionē tpis accipi
atur diuisio motꝰ. infinities iā sit mutatū ante

Amplꝰ aūt si ꝯtinue qō mutat et nō corrūpit neqz
pausat a mutatōe. aut mutari aut mutatū ee. nece ē
in q̄libet in ipo aūt nūc nō est mutari. nece est mutatū
esse ꝑm vnūqōqz ipsoꝝ nūc. q̄re si ipa nunc infinita
sunt necesse est qō mutat infinite mutatū esse

¶Hic ponit terciam rationem. que sic formatur. Jllud
quod cōtinue mutatur et nō corrumpit motus. nec pau
sat cessando a motu. hoc mutatum est in quolibet nunc.

in quo accipit tempis diuisio. sed nūc diuidēria tempus sunt infinita. ꝯ in ꝙlibet tempe ꝛ in qualibet ꝑte tpis ꝙli ꝺd accipit vt nūc mutatū infinities ante ħ mutatū erat et mutabat Dato ē ꝓbat. qꝛ mobile in quolibet nūc. aut mutat. aut mutatū est. sed ꝓus ꝓbatū est. ꝙ in nūc nihil mutatur. ꝯ in ꝙlibet nūc diuidēte tēpus mutatū est. et continue añ hoc mutabat.

Non solum aūt quod mutat necesse est mutatuz esse. sed etiā mutatū necesse est ꝓus mutari. Oīne em quod ex ꝙdam in quoddā mutatū est. in tempe mutatū est. Sit em in ipo nunc ex a in b mutatū. ergo in eodem ꝙ nūc in quo est in ipo a. nō mutatuz ē. si mul em esset in ipo a. ꝛ in b. Quod em mutatum est quod nō est in hoc ostensum est ꝓus. si ꝯo in alio est in medio erit tempus. Non em coniuncta erāt tempora nunc.

¶ Ista est tercia pars huius capli. in qua ph̄s oñdit ꝙ ante oē mutatū esse est mutari. Et diuidit in duas ꝑticulas. In ꝑma facē ħ in motu ꝓtinuo. ꝛ maxime locali. In ſcḋa de alijs mutatōib⁹. Quantū ad ꝑmā ꝑmittit ꝓclusionē intentā. Dicēs ꝙ nō soluz necesse ē. ꝙ añ oē mutari sit mutatū esse. sed etiā ecōtra añ oē mutatuz esse necesse ē ipm mutari. Et hanc ꝓclusionē ꝓbat trib⁹ rōib⁹. Pro ꝑma rōne ꝑmittit duas suppositōes. Prima. Oē qḋ mutatū est. venit de quodā in quoddā. ħ est de termino a ꝙ in terminū ad quē. Secūdo. Dis motus est in ꝛpe. ꝙb⁹ ꝑmissis ponit ꝑma rō. Si aliꝙd mutet de aliꝙ termino. et sit a in aliquē. et sit b. vel ꝯ est mutatū in eodē nunc in ipo a et b. vel est mutatū in b. ꝛ nō in a. Nō ꝑt dici ꝙ sit mutatū in a. qꝛ tunc seqret ꝙ simul in eodē nūc eēt mobile in a et in b. sed ħ est impossibile. ꝯ nō est mutatū in a. sed in b. Seqtur ꝓbat. qꝛ mutatū est aliꝙd in fine mot⁹ sed finis motus est b. ꝯ est in b. ꝛ si etiā eēt mutatū in a. tūc esset in a. qꝛ ꝓus ꝓbatū est. ꝙ oē quod mutatū est. est in eo in quod mutatū est. ꝛ nō in alio. Dino ꝛ ꝓbat. ꝙ impossibile sit ꝙ sit sit in a ꝛ b. qꝛ ꝓus dictū est. ꝙ ħ qḋ mutat deficit ꝛ distat ab eo ex ꝙ mutatū est. ꝯ nō est in ipo a relinqtur ꝯ ꝙ est mutatū in indiuisibili b. et nō in a. Tūc ꝓcēder inferk. qꝛ inter duo indiuisibilia scz nunc. ꝙ nō sunt immediata est tēpus mediū. ꝯ in toto tempe intermedio mutabatur. et cū medium sit ante finem. mutari ē añ mutatū esse

Quoniā igit in tpe mutatū est. tēpus aūt oē diuisibile. in medio aliud erit mutatū. ꝛ iterꝝ in illius medio aliud ꝛ sic semp. Quare mutabit ꝓus.

¶ Hic ponit ſcḋam rōem sumptā ex ꝑte tempis Oīnis motus est in tēpe. si ꝯ aliꝙd mouet in aliquo toto tempe tūc ꝓus mouebat in medietate tpis ꝙ in toto. ꝛ prius in medietate illius medietatis. ꝛ sic in infinitū. eo ꝙ oē tps in infinitū est diuisibile. ꝛ sic cū quodlibet nunc in ꝙ mutatū est aliꝙd. habeat añ se tēpus. ergo in illo fuit mot⁹ añ mutatū vel motū esse

Amplius aūt in magnitudine manifestius est qḋ ꝺz ꝓpter id ꝙ ꝓtinua est magnitudo in qua mutat qḋ mutat. Sit em mutatū ex c. in d Ergo si indiuisibile est ipm c d. imptibile erit impartibili ꝺiunctuz. Qm aūt ħ impossibile est. necesse est magnitudinez esse quod interest ꝛ in ifinita diuisibile Quare si illa mutat ꝓus. Manifestū ergo oīne quod mutatuz ē mutari ꝓus

¶ Hic ponit terciā rōem ꝙ tenet se ex ꝑte magnitudinis dicens. ꝙ illud qḋ dictū est manifestius oñditur in magnitudine. eo ꝙ ipa est ꝙ se cōtinua. Quo ꝑmisso ponit rationē. Si aliqḋ mobile moueat sup aliqḋ spaciū vt magnitudinē. signet illa ꝙ c d. ita ꝙ moueat ex c in d. vel ꝯ c d sunt diuisibilia vt indiuisibilia. si in diuisibilia. tūc indiuisibile erit imediatū ꝛ ꝓtinuū indiuisibili. quod fuit ꝓus improbatū Si aūt c d sunt spaciū diuisibile. tūc inter c ꝛ d est magnitudo. ꝙ est diuisibilis in infinitum. ꝑm infinita indiuisibilia in ipa. et cū in indiuisibilib⁹ nō sit motus sed solū mutatum esse. ꝛ añ quodlibz in diuisibile est pars magnitudinis in quā diuidit illa magnitudo. ꝑm tale indiuisibile seqtur ꝙ añ quodlibet mutatū ee est mutari.

Eadē aūt demōstratio est in nō ꝓtinuis vt ꝓtrarijs ꝛ ꝓtradictione. Accipiem⁹ em tempus in ꝙ mutatū est. et iterꝝ eadē dicemus Quare necesse ē mutatū oē mutari ꝓus et qḋ mutat mutatū esse. et est ipo mutari mutatū esse ꝓus. ipo aūt mutatū esse mutari et nullo ꝛphendit ꝑmum. Cum aūt huius est nō ee impartibile imptibili cōiunctum. In infinitum em diuisio est sicut in his ꝙ augmentātur ꝛ minuuntur lineis.

¶ In hac scḋa ꝑticula declarat ħ qḋ dixit in mutatōnibus nō ꝓtinuis. et itelligit ꝙ mutatōes nō ꝓtinuas mutationē in ꝓtrarijs et ꝓtradict. rijs. qꝛ in motu locali qḋ dictū est. magꝫ apparet ꝙ in istis. Et duo facit. Primo facit hoc in mutatione ꝙ est inter ꝓtraria Scḋo. in mutatione ꝙ est inter ꝓtradictoria. Quātū ad ꝑmū ꝺr. Eadem ē demōstratio ꝙtū ad ea ꝙ ꝙ se nō sunt ꝓtinua. sicut mutatōe ꝙ ē inter ꝓtraria. et in mutatōe ꝙ ē inter ꝓtradictoria. Et qꝛ in illis nō ꝑt demōstratio ꝓcedere. accipiēdo spaciū ꝙ medio. nec illō in ꝙ est tal mutatio. cū illud non sit ꝙ se diuisibile. tō ꝺr ꝑh̄s. ꝙ accipiendū est tēpus in ꝙ ē talis mutatio. et iterꝝ dicem⁹ demōstratione ꝙ ꝓus dicta est de motu locali ita ꝙ vbi añ oē mutatū ee est mutari. et añ oē mutari mutatū ee Cuius cām ꝺr ee ꝙ in ipo mutari est ſp mutatū ee. ꝙ ħ ꝙ mutari quodlibet est diuisibile. et sic in sui diuisiōe ſp accipit mutatū ee qḋ terminat mutari. ꝛ ipm mutatū ee claudit mutari. qñ sic ꝙ diuisionē accipiunt ꝑtes ꝓtinue ipius mutari. ꝙ terminant ad indiuisibilia. ꝛ in neutro illoꝝ ꝛphendi ꝑt aliqḋ ꝑmuz. cui nō attribuat mutatio grā alicuius ꝓtis Et illis cām ꝺr esse. ꝙ indiuisibilia nō ꝑnt ee sibi imediata. ꝛ ideo diuisio talis vadit in infinitū. sicut in lineis ꝛ in nūeris appositō vadit in infinitum.

Manifestū igit quoniā quod factū necesse est fieri ꝓius. et quod fit factum est ꝙcunqz indiuisibilia et continua sunt. Non tamen semper quod fit factū est. sed aliquādo aliud. vt illius aliquid. sicut dom⁹ fundamentum

¶ Hic oñdit idez in mutationib⁹ ꝙ sunt inter ꝓtradictoria. Et ꝑmo de gñatōe. dicens ꝙ ex ꝑdictis manifestū ē ꝙ oīne quod est factum. necesse est ꝓius fieri. et econtra. Oīne quod fit necesse est ꝓus esse factū ꝓbat. quia in ꝓtinuis ꝛ diuisibilib⁹. Oīne mutatū esse ꝑcedit mutari. ꝛ oīne mutari mutatū esse. sed esse factū est mutatuz esse et

fieri est mutari. ℊ in ꝓtinuis ⁊ diuisibilib⁹ oē factū nece ē ꝑus fieri ⁊ ecōtra. Et addit ꝓ̄s. ꝙ nō sp oportet ꝙ si aliq̄d fit ꝙ ipm ꝑm se totū ꝑus sit factū. sed opz ꝙ vl' ipi ꝑsum sit ꝑus factuz vl' aliq̄d eius. qz qñ dom⁹ fit. nō oportet ꝙ tota domus ꝑus sit facta. sz tm aliq̄d ei⁹ ꝑus est factū puta fundamentū vl' aliquaꝑs. Et ibi notat Albertus. ꝙ dictū ꝓ̄i nō intelligit̄ de gñatōne ꝑm cētiam accepta sed ꝑm esse ꝓut includit motū ꝑsium.

Similiter autē et in eo quod corrumpit̄ ⁊ quod corruptū est. mox eīm inest ei qđ fit. et quod corrūpitur. infinitū quodd̄ā est cū sit ꝓtinuū. sed nō est in fieri nisi aliq̄d factū sit ꝑus Neqz factū esse nisi fiat aliq̄d Similiter aūt. et in corrumpi ⁊ incorruptū esse. Semp eīm erit ipo corrūpi corruptum esse ꝑus. corrupto aūt esse corrūpi. Manifestū igit̄. qz quod factum est necesse est fieri ꝑus ⁊ quod fit factū est Omnis eīm magnitudo ⁊ oīe tempus semp diuisibilia sunt. Quare in quocunqz fit aliq̄d non erit vtiqz sicut in ꝓmo.

¶ Hic declarat idem de corruptione. Et vult hāc ꝓclusionē ꝙ in ꝓtinuis et diuisibilib⁹. Oīne corruptū necesse est corrumpi. et oē quod corrumpit̄ necesse est ꝑus esse corruptū. quēadmodū dictū est de eo quod fit ⁊ factum est. Quia in ipo corrūpi semp est corruptū esse ꝑus. et in ipso corruptū esse ē corrūpi ꝑus in poña. ꝑm diuisionē ꝓtinue mutatōis. eo ꝙ in q̄libet ꝑ diuisionē accepto sunt duo. sz ꝓtinuū. ratione cuius est mutari. et terminus ꝓtinui. rōne cuius ē mutatū esse Concludit ℊ manifestū eē oē factum ꝑus fieri. ⁊ qđ fit ꝑus factū esse. ex eo ꝙ ois magnitudo et oē tēpus sp diuisibilia sunt. ⁊ iō in q̄cūqz tpe vl' magnitudine aliq̄d fit nō ē in ipo sicut in ꝓmo.

Quoniā aūt oīne quod mouet. in tpe mouet ⁊ in pluri maior magnitudo. ⁊ in infinito tpe impossibile est moueri magnitudinē infinitā nō eandez semp et illius aliq̄d qđ mouet. sed in oīni oēm. Q̄dem igitur si aliq̄d mouet̄ eque velociter. necesse est finitū in finito moueri. manifestū est. Accepta eīm ꝑte q̄ mēsurabit totū in equalib⁹ tpibus tantis quot partes sunt ꝑ totū motū est Quare qm̄ he finite sunt in q̄ntitate vnaquaqz. ⁊ tot modis oēs ⁊ tps vtiqz erit finituz. Totius eīm erit tantū q̄ntū tps. quod est ꝑ tis multiplicatio ꝑm multitudinē ꝑtiū. Sed si non eque velociter differt nihil Sit eīm in q̄ a et b. spaciū finitū quod motū sit in infinito tpe. et tps infinitū in quo c d. Si igit̄ necesse est ꝑus alterz altero motū esse. Hoc aūt manifestū ꝙ tpis in ꝓriori ⁊ posteriori alterū motū est. Semp eīm in pluri alterz erit motū esse siue eque velociter mutet siue non eque velociter mutet. ⁊ siue intendat̄ motus siue remittat̄ siue maneat nihil minus. Accipiat̄ igit̄ aliq̄d a b spaciꝫ qđ sit a e. quod mēsurat a b. Hoc itaqz infiniti in q̄daz factū est tempe. In infinito eīm nō potest esse Oē eīm in infinito est. Et iterū alterū iam si accipiam⁹ quātū ē a e. necesse est in infinito tpe esse Oē eīm in infinito. et sic accipiens qm̄ infiniti q̄dem nulla ꝑs q̄ mensuret. Impossibile eīm infinitū esse ex finitis ⁊ equalibus et inequalib⁹ ꝓpter id quod mensurat̄ infinita multitudine ⁊ magnitudine a q̄dam vno siue equalia siue inequalia. finita autez magnitudine nihil minus. Spacium aūt finitum tantis quelibet sunt a b. mēsurat̄ in finito tpe a b. mouet̄. Similiter aūt ⁊ in q̄libet quare neqz fieri neqz corrūpi possibile est sp aliq̄d vnū ⁊ idem.

¶ Istud est quartū capl'm in q̄ determinat ꝓ̄s de motus finitate ⁊ infinitate. q̄ sequunt̄ ꝓtinuitatē sicut diuisio de q̄ in p̄cedentib⁹ determinatū est. vult ℊ oñdere. ꝙ sicut motus. magnitudo. ⁊ tēpus. sic̄ se hñt ꝑm diuisionez. ita hñt se sic̄ q̄ ad esse finitū ⁊ infinitū. Diuidit aūt in tres partes. In ꝑ̄a determinat de finitate ⁊ infinitate spaciꝫ. ꝑ ꝓportionē ad tempus In secūda de finitate ⁊ infinitate mobilis ꝑ ꝓportōem ad spaciū ⁊ tempus. In tercia determinat de finitate ⁊ infinitate motus ꝑ ꝓportōem ad tps In ꝑma ꝑte duo facit. Primo ꝓbat. ꝙ si magnitudo sit finita nō ꝑt tēpus mēsurās motū factū sup ipam ē infinitū. Scōo ꝙ nec magnitudo ꝑt ē infinita. ⁊ tps finitū Quantū ad ꝑmū ꝑmittit duas suppositiones. Prima est Oīnis motus fit in tpe. Scōa. Oīne quod mouet̄ pertrāsit in minori tpe minorē magnitudinē. ⁊ in maiori maiorē. Ex q̄bus infert ꝓclusionē. ꝙ impossibile est aliquod mobile ptransire magnitudinē finitā in tpe infinito. Quā ꝓbat. qz mobile motū sup magnitudinē finitaz. vel est eq̄ velox. vl' nō est eq̄ velox. Si dicat̄ ꝙ sit eq̄ velox. tūc mouebit̄ ꝑ illā finitā mg̃nitudinē tpe finito. qz sumat̄ ꝑs mg̃nitudinis q̄ sit alq̄ra. puta media. tercia. q̄rta. ⁊c. illā transibit in tpe finito. qz in minori ptransit q̄z totam. et sic illō tempus in q̄ ptransit partez magnitudinis est finita. q̄ q̄cq̄d est minus infinito. hoc est finitū. ⁊ alia pars magnitudinis eq̄lis ꝑ̄ozi etiā ptransit in tanto tpe. eo ꝙ mobile est eque velox in toto motu. ⁊ sic de oibus ptib⁹ magnitudinis q̄ sunt finite. eo ꝙ tota magnitudo ponitur finita. ⁊ sic cuz partib⁹ magnitudinis correspōdeant ptes tpis in motu eque veloci. oportz ptes temporis esse finitas. ⁊ sic ꝓstituūt tēpus finitū. sicut̄ partes magnitudinis ꝓstituunt magnitudinē finitā. ℊ male ponebat̄ tēpus infinitum Si autē dicatur. ꝙ mobile nō sit eque velox. accipiat̄ tūc pars spaciꝫ finiti. que sit aliquota. videlicz media vl' tertia vel quarta. hanc partem mobile nō eque velox transibit in parte aliquota temp̄is infiniti. nō eīm transit eā in toto tempe infinito. qz positū est ꝙ totum spacium finitū transeat in toto tempe infinito. quia si sic. pars esset equalis toti. Accipiat̄ post illā alia pars equalis ꝑ̄ozi. illā itez transit in quadam parte tēpis infiniti. ⁊ quia illa diuisio spaciꝫ per partes equales stabit. ⁊ quelibet pars ptransita est in parte finita tpis infiniti. q̄ buis partes tpis ineq̄les sint in longitudine. eo ꝙ positū est mobile inequaliter moueri. Et qz nulla pars accepta in eo quod infinitū ē. remanet̄ totū. siue sumat̄ cū alia parte finita equali. siue ∫in equali. infinitū eīm nō ꝑt ꝓstitui ex finitis siue magnitudine siue multitudine. cū ℊ tale tps mēsurās motuz magnitudinis finite habeat ptes finitas magnitudine ⁊ multitudine. erit ipm finitū sic ⁊ magnitudo. qđ erat ꝓbādū Exēplariter deducit illā rōnem ponēdo a b. spacium. et vnā partē a c. et aliā a e. Et subdit ꝓ̄s. ꝙ sic̄ est de quiete Et etiā de gñatione ⁊ corruptione. impossibile eīm ē vnū et idē sp gñari. aut sp corrūpi

Eadem aũt ratio ⁊ q̄ neq̄ in finito tẽpe infinitũ possibile ẽ moueri neq̄ q̃escere neq̄ q̃ irregulariter Accepta em̄ q̃dam parte que metitur totum tẽpus. in hac aliquid tantũ transibit magnitudinis ⁊ non totam In omi em̄ totam ⁊ it̄ in equali aliam. ⁊ in vnoquoq̄ simil'r. siue equalis erit siue inequalis ei q̄ est a p̄ncipio. Differt em̄ nihil. si solũ sit finita aliq̄ vnaqueq̄. Manifestũ em̄ q̄ diuiso tpe in finitũ nõ auferẽ finita ablatione facta. ⁊ q̃taz eo q̄ tot modis Quare nõ transibit in finito tpe infinitũ. Nihil aũt differt magnitudinẽ et in altera aut vtrãq̄ esse infinitã. Erit em̄ eadẽ ratio.

¶ Hic p̄bat q̄ magnitudo infinita nõ p̄t ptransiri tẽpe finito. dicens q̄ eadez ratio q̄ p̄bat. q̄ mobile non potest moueri siue quiescere, siue moueat regulariter siue irregulariter sup magnitudinem infinitã in tẽpe finito. Si em̄ dicat q̄ magnitudo seu spaciũ sit infinitũ. et ptranseat in tpe finito. Accipiamus aliquã ptem illius tpis q̄ metit totũ tẽpus illud finitũ. ⁊ dicamus q̄ in illa pte tpis ptã seat mobile ptem magnitudinis. nõ em̄ transit totã magnitudinẽ in pte illa tpis. q̄ positũ est q̄ totã magnitudinẽ transeat in toto tpe. ⁊ tnnc in alia pte tpis q̄ est equal p̄ori pti tpis. transibit aliã partẽ magnitudinis. et in tertia terciam. ⁊ sic de singulis partib⁹ tpis. siue partes spaꝯ seu magnitudinis sint equales siue ineq̄les. si em̄ mot⁹ sit regularis. tũc sunt equales. si irregularis. sunt inequales. hoc nihil differt cũ q̃libet sit finita Et q̄ tẽpus sic diuisum in partes equales siue aliquotas nõ diuidit in infinitũ. q̃ nec partes spaciꝯ erunt infinite. ⁊ per p̄ns nec tota magnitudo spaciꝯ erit infinita. quod tũ dixit aduersar⁹. Et subdit p̄bus. q̄ nihil differt ad p̄ns. siue magnitudo ponat infinita ab vtraq̄ pte siue ab altera dum tũ tẽpus sit finitũ. tũc eadẽ rõe magnitudo erit finita.

Demonstratis aũt his manifestuz est q̄ neq̄ finitã magnitudinẽ infinitũ contingit transiri in finito tempore p̄pter eandem causam In pte em̄ temporis finitam transibit ⁊ in vnoquoq̄ simil'r quare in oīm finitum. quoniã aũt finitum trãsibit. ⁊ in vnoq̄ simiter. q̄ in oīm finitum

¶ In hac scd̄a pte determinat de finitate ⁊ infinitate mobilis. respectu spaciꝯ ⁊ tpis. Et tria facit. Primo. q̄ mobile finitũ nõ potest ptransire magnitudinẽ infinitã in tẽpore finito Scd̄o. q̄ mobile infinituz nõ potest ptransire magnitudinẽ finitã in tempore finito. Tercio. q̄ mobile infinitũ nõ potest ptransire spaciũ infinitũ in tpe finito. Quantũ ad p̄mũ d̄t. q̄ p̄bat ex p̄us demõstratz. Quia mobile in parte tpis aliq̄ta trãsit ptem de spacio infinito et in alia pte tpis sil'r transit aliq̄d de spacio. ⁊ in oīm⁹ p̄tib⁹ tpis trãsit oēs ptes spaciꝯ infiniti. q̄ ponit q̄ in toto tpe finito transeat totũ spaciũ infinitũ. sed cũ illud spaciũ p̄ponit ex partib⁹ finitz. sicut ⁊ tp̄s erit finitũ spaciũ sicut et tp̄s. ⁊ p̄ p̄ns nõ p̄t poni q̄. sit infinitũ.

Quoniam autez finitũ non transibit infinitũ in finito tpe. manifestũ est sicut neq̄ infinitum finitũ. Si em̄ infinitum finitũ necesse est et finituz ⁊ infinitum transire. nihil differt quodlibet eẽ quod mouet vtrobiq̄ em̄ finitum ptransibit infinitũ. Cũ em̄ moueatur em̄ infinitũ in quo ẽ a. erit aliq̄d ip̄ius scd̄m b. finitũ cd. et itez aliud ⁊ aliud ⁊ semp sic. Quare simul accidit infinitũ motum esse p̄ finitũ. ⁊ finituz transire infinitũ

¶ Hic ostendit scd̄m. scilz q̄ mobile infinitum non pot̄ est ptransire spaciũ finitũ in tpe finito. Et duo facit. p̄° quod dictũ est. scd̄o soluit obiectionem Primũ sic p̄bat Si mobile infinitũ ptransiret spaciũ finitũ in tpe finito. seq̄retur q̄ mobile finitũ ptransiret spacium infinitũ in tẽpore finito. sed hoc est falsm. g̃ illud ex q̃ sequitur est falsum Minor est p̄bata in p̄cedẽti. Maior et Seq̄la p̄bat. q̄ qñ vnũ mouet sup aliud. nõ solũ quod mouet ptrãsit qui escens. sed etiã q̃escens ptransit mobile. quia sicut mobile ptransit oēs partes spaciꝯ. ita etiam spaciuz tangit oēs partes mobilis. p̄m quas applicat spacio q̃escẽti. si igitur spacium q̃escens sit finitũ. ⁊ illud quod mouet sup ipsuz sit infinitũ. ⁊ tp̄s sit finitũ. sequitur q̄ finitũ scz spaciũ ptransit infinitũ. scz mobile. quod ponit infinitum. et hoc in tẽpore finito. Exẽ⁹ in textu dat in l'ris

Neq̄ em̄ fortassis possibile est aliter infinitũ mutare finitũ. q̃z q̄ finitũ transeat infinituz. aut ita q̄ feratur aut metiat Quare qm̄ h̄ impossibile est nõ trãsibit infinitũ p̄ finitũ

¶ Hic soluit obiectionẽ. Posset aliq̄s dicere. Si spaciũ q̃escens ptransiret ip̄m mobile. tũc q̃escẽs moueret. Ad quod respõdet p̄bus. q̄ h̄ deber intelligi hoc modo. q̄ finitũ transeat p̄ ip̄m. ita q̄ moueat sup ip̄m. Aut sic q̄ metiat ip̄m numerãdo partes eius. ⁊ quod sic nũerat partes nõ oportet q̄ ipsum moueatur. sed sufficit q̄ aliud moueat sup ip̄m.

Atuero neq̄ infinitũ in finito tempore transibit infinitum. Si em̄ infinitũ ⁊ finitũ. inest em̄ finito finitum. Amplius autẽ ⁊ tempore accepto eadem erit demonstratio.

¶ Hic p̄bat terciũ. viz impossibile est mobile infinitũ p̄ transire spaciũ infinitũ in tpe finito. Et h̄ dupl'r. Primo sic. Si mobile infinitũ ptransiret spaciũ infinitũ in tpe finito. tũc mobile infinitũ ptransiret spaciũ finitũ in tpe finito. sed hoc est impossibile. g̃ illud ex q̃ sequitur. Minor ẽ p̄bata. Maiorẽ ⁊ Seq̄lam p̄bat. q̄ finitum includitur in finito. g̃ si transit infinitum. ptransit ⁊ finitũ. Secundo sic. Quia partes tpis sunt finite. g̃ ⁊ mg̃nitudinis. q̄ in qualibet pte tpis ptransit ptem magnitudinis modo p̄us deducto

Quoniã aũt neq̄ finitũ trãsibit infinitũ. neq̄ infinitum finitum. neq̄ infinitum infinito tpe mouet Manifestũ ẽ q̄ neq̄ motus erit infinitus in finito tempe Quid em̄ differt motũ aut magnitudinẽ in finitum facere Necesse em̄ siq̄dem hoc infinitũ alterq̄ et alterum infinitum esse. Omnis em̄ loci mutatio in loco est.

¶ In tercia parte p̄ncipali determinat de finitate ⁊ infinitate motus respectu temporis. Et vult q̄ motus infinitus nõ potest eẽ in tempore finito. Quod philosoph⁹ sic p̄bat. Quia si motus factus in tempore finito sit infinit⁹. tũc hoc ẽ ex eo q̄ spaciũ est infinituz. aut q̄ mobile est infinitum. aut q̄ vtrunq̄ est infinitum. Sed nullum

hoz poteſt dici. Nō q ſpaciū ſit infinitū. qz tūc aliquod finitū mouerek ꝑ ſpaciū infinitū. ſed h̄ eſt oſtenſum eē impoſſibile Nō q mobile ſit infinitū. qz tunc aliqđ infinitū mouerek ꝑ ſpaciū finitū in tpe finito. quod etiā eſt impzobatū. Nec etiā qz vtrūqz ſit infinitū. qz tūc aliquod mobile infinitū mouerek ꝑ ſpaciū infinitum in tpe finito. qđ eſt impzobatū. Quodcūqz em̄ hoz infinitū ponak neceſſe ē reliquū poni infinitū. omis em̄ loci mutatio in loco eſt. z ſi loci mutatio ē infinita. z locus ē infinit⁹. z ecōuerſo

Quoniā aūt omne aut mouek aut quieſcit quod aptum natū eſt quando aptuz eſt et quo z ſic. neceſſe oīe quod ſtat cum ſtat moueri. ſi em̄ non mouetur q̄eſcit. ſed nō ꝓtingit q̄eſcere quieſcens.

¶ Iſtud eſt quintū capl'm. in quo ph̄s determinat de diuiſione ſtatus z q̄etis. z ꝑm hoc diuidit in duas partes. In ꝑma determinat de ſtatus diuiſione. In ſecunda de diuiſione quietis. In ꝑma ꝓte tria facit. ꝑmo oſtendit. q oīe quod ſtat mouek. Scōo. q oīe quod ſtat. ſtat in tēpore. Tercio. q in ſtare nō eſt dare ꝑmū ſtatū eſſe. Quā tū ad ꝑmū ꝑbat. q illō qđ ſtat mouek. z nō q̄eſcit. Et h̄ ſic. Oīe quod natū eſt moueri aut q̄eſcere. qm̄ natū ē moueri aut q̄eſcere. et ꝑm q natū eſt moueri aut q̄eſcere. aut mouek aut quieſcit. ſed qđ ſtat natū eſt moueri. aut q̄eſcere. z nō quieſcit. g̃ quod ſtat mouek Maioz eſt nota extratione ꝓuatiue oppoſitoꝝ. Minorem ꝑbat. qz quod ſtat tendit ad q̄etem. ſed quod tendit ad q̄etem nō quieſcit. et hoc vult dicere qm̄ dr. (ſed nō ꝓtingit q̄eſcere quieſcēs)

Hoc aūt demonſtrato manifeſtū q in tpe mouek quare neceſſitate eſt in tēpe ſtare. Quod em̄ mouek in tempe mouek. quod aūt ſtat oſtenſum eſt oīe qđ mouek. quare neceſſe eſt in tpe ſtare. Amplius aūt ſi velocius z tardius in tpe dicimus ſtare ā eſt velocius z tardius

¶ Hic ꝑbat ſecundū. vicz q oīe quod ſtat. ſtat in tēpore. Et hoc duab⁹ rōib⁹. Quaꝝ ꝑma eſt. Oīe qđ mouek mouek in tpe. ſed oē quod ſtat mouek. g̃ oē quod ſtat. ſtat in tpe. Secūda ratio. Velocius z tardius ſunt in tpe. ſz ꝓtingit ſtare velocius et tardius. g̃ ſtare eſt in tpe.

In q̄ aūt ꝑmo quod ſtat z ſtak in quodlibet huiuſmodi neceſſe eſt ſtari. Diuiſio em̄ in tpe ſiqdem in neutra ꝓtiuz ſtatur neqz in toto quare neqz vtiqz ſtat qđ ſtatur. Si ꝓo in altero nō ꝑm toto ſtatū ē Scđm em̄ vtrūqz in boc ſtak ſicut dictū ē z in eo qđ mouek ꝑus Sicut aūt quod mouek non eſt in q̄ ꝑimo mouetur. ſic vtiqz neqz in quo ſtatur quod ſtat cum ſtat moueri. Non em̄ in ipo moueri. neqz ſtari eſt aliquod ꝑmū. Sit em̄ in quo ꝑmo ſtatur in quo eſt a b. Hoc quidem impartibile nō contingit eſſe. Motus em̄ nō eſt in imptibili ꝓpter id quod motum eſt aliquid ipius. Quod aūt ſtatur demōſtratū eſt eſſe quod mouek. Atuero ſi diuiſibile in qualibet ſpius partium ſtatur Hoc em̄ oſtenſum eſt ꝓius. q in quo ꝑimū ſtatur in quolibet illius ſtatur. quoniam ergo tps eſt in q̄ ꝑmo ſtatur z non atomum eſt oīe aūt tēpus in infinitū ꝓtibile nō erit in quo ꝑmo ſtatur

¶ Hic ꝑbat tercium. q ſcz nō eſt dare ꝑmū ſtatū eſſe in ſtare. Et hoc ꝓbat ratione z exēplo. Ratione. Oīe quod ſtat in aliquo tpe. ꝑmo ſtat in qualibet parte tpis. ſed in tpe nō eſt dabilis ꝑma pars q̄ nō habeat ꝓiorē. g̃ nō eſt dabile ꝑmū ſtare ſeu ſtatū eſſe. Hinoz eſt nota ex ꝑdictis Maioꝝ ē ꝓbat. quia ſi aliquid ſtet in aliquo tpe vel ſtat in qualibet eius parte. vel in nulla. vel ſtat in aliq̄ et in aliq̄ nō Si dicak ꝑmū. habeꝝ ꝓpoſitū Si dicak 2m̄. ſcz q in nulla. tūc etiā nō ſtat in toto tpe. quia toti nō ꝓuenit niſi ratione partiū. z hoc ē ꝓtra hypotheſim. Si dicak tertiū. q in aliqua et in aliqua nō. tunc nō ſtat in illo tempe ꝑimo et adequate. qđ tm̄ poſitū fuit. ergo relinq̄tur maioz ꝓbata. Exemplo ſic ꝑbat. Detur q illō in quo ſtatur z ſignetur per a b. illud nō erit indiuiſibile. quia ſicut motus non eſt in indiuiſibili. ſic nec ſtare quod eſt mouerī. z quia a b. eſt diuiſibile. tūc ſtatur in qualibet parte eiꝰ ſicut ꝓbatum ē. et ergo ſi quis dicat eſſe dabile ꝑmuz in a b. in quo eſt ꝑimū ſtatum eſſe. illud eſt tempus ꝓximum. eo q in indiuiſibili temporis nō eſt motus. ſed oīe tempus eſt in infinitū diuiſibile. ergo nō erit dare ꝑimā ſed quacūqz ꝓte data eſt dabilis ꝓor per diuiſionē. z ſic nec ꝑmū in quo ſtatur.

Neqz igitur quieſcens cum ꝑmo quieuit eſt. In impartibili em̄ nō quieuit ꝓpter id q non motus in atomo. In quo aūt quieſcere z moueri. Tunc em̄ dicimus quieſcere quando z in quo aptū natuz ē moueri. nō mouetur quod aptū eſt Amplius aūt id dicimus quieſcere cum ſimiliter ſe habeat nunc vt ꝑius tanqz nō vno quodam iudicantes. ſed duob⁹ minimis. quare nō erit in quo quieſcit impartibile Si vero partibile tempus vtiqz erit. et in qualibet ꝑtiū iſtarum quieſcit. Eodem em̄ modo demonſtrabit q̄ et in ꝓoribus.

¶ In hac ſecūda parte determinat de diuiſione quietis et tria facit. Primo oſtendit q oīs quies eſt in tempore Secundo q nō eſt dabile ꝑmū in quiete. Tercū q id quod continue mouek in aliquo tempe nō poteſt manere in toto tempe ſub eadem diſpoſitione. Primū ꝓbat duabus rationib⁹. Quarum ꝑma eſt. In eadem eſt quieſcere in quo eſt moueri. ſed moueri eſt in tempe. z nō in nunc. ergo quieſcere eſt in tempore. et nō in nūc. Maioꝝ rem ꝓbat. quia tunc dicim⁹ aliquid quieſcere in quo aliquid natū eſt moueri. et nō mouek in ipſo. Secūda ratō Illud dr̄ q̄eſcere quod ſimiliter ſe habet nūc vt ꝓus. quaſi nos nō iudicemus quieterem q̄eſcentis in vno indiuiſibili. ſed ad minus in duob⁹. ſed inter duo nunc eſt tempus ergo quieſcit in tempe. et ſic quies erit in qualibet parte temporis. z hoc demōſtrabik eodē mō ſicut ꝓus ē de motu demonſtratū.

Quare nullū erit ꝑmum. Huius aūt cauſa eſt. qz quieſcit quidem z mouek omne in tempore. Tempꝰ aūt non eſt ꝑimū neqz magnitudo neqz oīno nullum continuum. Omne em̄ cōtinuum in infinitum diuiſibile.

¶ Hic ꝑbat ſcđm. ſ. q nō eſt dabile ꝑmū in q̄ete. Et hoc ſic. qz oē qđ q̄eſcit. z oē qđ mouek. q̄eſcit z mouek in tpe. ſz in tpe nō eſt dabile ꝑmū q̄ ꝑ diuiſionē non ſit accipe ꝓus neqz aliquā magnitudinē ꝑmā accipe neqz vlr ꝓtinuum hz ꝑmū. eo q oē ꝓtinuū in infinitū eſt diuiſibile.

Quoniã aũt oẽ quod mouet. in tpe mouet. ꝛ ex ḡdam in quoddã mutat in q̃ tpe fm se. ꝛ nõ in q̃. in illꝰ aliq̃ impossibile est. tũc fm aliq̃d esse p̃mum qđ mouet. q̃escere eĩ est. eo q̃ in eodem sit tempe q̃dam et ipm ꝛ ptium vnaqueq̃. Sic eĩ dicimꝰ quiescere cũ in alio ꝛ in alio ipoz. nũc verꝫ sit dicere q̃ in eodẽ et ipm et ptes. Si aũt hoc est quiescere. nõ cõtingit quod mutat fm aliq̃d esse totũ fm p̃mũ tẽpus. Tẽ pus eĩ diuisibile oẽ. quare in alia ꝛ alia ipius pte verꝫ erit dicere. q̃ in eodẽ sit ipm ꝛ ptes. si eĩ nõ sic ẽ sed in vno solo nũc erit tẽpus nullus fm aliq̃d. sed fm terminũ tẽporis. in ipo aũt nũc est q̃dem fm ali quod mouẽs. nõ tñ q̃escit. neq̃ eĩ moueri neq̃ qui escere est in ipo nũc. Sed nõ moueri q̃dẽ est verꝫ in ipo nunc. et esse fm aliquid Jn tempore aũt nõ con tingit esse fm aliq̃d q̃escens. accidit eĩ quod fertur quiescere.

¶ Hic ph̃s oñdit terciũ scz. q̃ illud qđ ꝛtinue mouet nõ ꝑt manere sub eadẽ disp̃õe in toto tpe. ponẽdo ḡ ꝛclusio nẽ illam ỽr. Oĩe oẽ qđ mouet. mouet in tpe. ꝛ a ḡdam in qđdã. impossibile est q̃ illud qđ mouet in aliq̃ tpe. p̃o sit fm se ꝛ fm oẽs ptes suas. in illo tpe vl in aliq̃ pte illꝰ tẽ poris. in eodẽ. hoc ẽ in eadem disp̃õe fm quã mouet. pro bat sic. Jllud qđ ꝛtinue ꝑ aliqđ tp̃s. vl ꝑ aliquã ptem tẽ poris est in eadẽ disp̃õe. vt in eodẽ loco. vl in eadẽ q̃litate q̃escit fm illã disp̃ositionẽ. qz hz se respectu illꝰ disp̃ositio nis eodẽ mõ nũc sicut p̃us. ꝛ si ipm quod ꝛtinue mouet haberet se eodẽ modo in tempe. vl in aliqua tp̃is pte. tũc q̃esceret qđ est impossibile. Et qz posset aliq̃s dicere. q̃ lz in tpe nõ habeat se eodem mõ. tñ in nũc tp̃is manet in ea dem disp̃õe. Ad quod rñdet. q̃ hoc est ipossibile. qz licet in ipo nũc sit aliq̃d manẽs fm q̃ manentia ỽr illoz que nullo mõ apta nata sunt moueri sicut sunt necessaria. tñ in nũc nihil q̃escit. qz eadẽ est mensura quietis ꝛ motus. sed in nũc nihil mouet. ḡ in nunc nihil q̃escit. Cõtingit tñ nõ moueri in nũc. fm q̃ nõ moueri ỽr negatõz oppositam ei quod est moueri. et est in ipo nũc. qz fm necessitatem fm quã nõ refert aliquid ad motũ. In tpe aũt nõ cõ tingit q̃escere fm aliq̃d indiuisibile. qz si sic. tũc ꝛtingeret etiã moueri in indiuisibili tp̃is.

¶ Circa textũ mouetur questio

Utrꝫ motus sit duplici diuisiõe p̃tibilis. in qua rum neutra p̃ma aut etiam vltima pars est assignabil. Et videtur q̃ nõ sit diuisibilis. qz vel in partes subiecti uas vl integrales. sed neutro modo potest diuidi. ḡ. Nõ p̃mo modo hoc modo diuidit genus. sed motus nõ est genus. eo q̃ est postpredicamentũ. etiam de illis partib dictũ ẽ in q̃nto phyſicoz. Nec secũdo modo. quia in illas non diuiditur nisi ꝛtinuũ. sed motus nõ est continuũ qđ dam. Maioz patet ex definitione continui. Minoz ꝓba tur. quia ph̃us ponit solum quinq̃ species q̃ntitatis ꝛti nue. inter q̃s nõ enumerat motus Secundo sic. Mo tus non diuidit ad diuisionem mobilis. ergo nõ est du pliciter diuisibil. Añcedens ꝓbat. quia partes mobilis sunt p̃manentes. sed partes motus sunt successiue. ergo nõ concordat hincinde diuisio. Tercio sic. Celũ ẽ mo bile. et tamẽ motus eius nõ diuidit ad diuisionẽ eius. ꝓ batur. quia celũ nõ est diuisibile. eo q̃ est inalterabile. im passibile. ꝛ incorruptibile. Confirmat. illa que condi uidunt habent equales partes in multitudine. sed sic nõ est de celo et motu suo. ergo ꝛc. Minoz ꝓbatur. finitũ et infinitũ non sunt equalia in magnitudine. ergo nec ptes eaꝝ in multitudine. sed celũ ẽ mobile finitũ. ꝛ motus eꝰ infinitus. vt ỽr in hoc octauo phyſicoꝝ. Quarto sic. Unius mobilis est tantũ vnus motus. ꝛ tamẽ vniꝰ mo bilis sunt multe partes. ergo motus nõ diuidit ad diuisi nem mobilis. Quinto sic. Omniũ motuũ est tantum vnũ tempus. ergo motus est amplioris diuisibilitatiꝫ q̃ tempus. ergo non diuidit ad diuisionẽ tẽporis Sexto sic. Ph̃s enũerat q̃ndq̃ in textu q̃ dividunt. ḡ motꝰ ad minus est quadruplꝫ diuisibis. scz mobilis. magnitudis spacĩ. ꝛ eius nature. in qua est motus. Septimo sic Jn motu est dabile p̃mũ mutatũ esse ꝛ vltimũ. ḡ est da bile p̃mum ꝛ vltimũ in motu. Añs ꝓbat. quia sicut se habet punctus in linea. ita se habet mutatũ esse in motu. sed est dabilis p̃mus ꝛ vltimus punctus in linea. ḡ ꝛc

Octauo sic Ubicũq̃ ẽ dabilis vltimꝰ terminus motꝰ ibi est dabile vltimũ mutatũ ee. lz sic est de q̃libet motu cum nullus sit infintus. sed quilibet terminatus. No no sic. Primũ mutatũ esse est finis p̃me partis motus. lz ille est dabilis. ergo ꝛ p̃mum mutatũ esse. Minoꝝ ꝓbat quia p̃ma pars motus nõ est infinita. ergo habet finem. Etiam sit motus lõgitudinis decem pedũ. p̃mi pedis longitudo habet finem. Decimo sic. Oĩe quod est in motu. aut est mutari aut mutatum esse. sed dabile est p̃i mũ motus. et hoc nõ est mutatũ esse. quia hoc ẽ finis. ḡ cũ mutari sit pars motus. est dabilis p̃ma eius pars

Undecimo sic Oĩe totũ finitũ habz p̃mũ ꝛ vltimũ sed motꝰ est quoddã finitũ. ḡ hz p̃mã ꝛ vltimã ptem in ter quas claudit ꝛ finit. ¶ Jn oppositũ est Aristoteles in tractatu 2do expositio. Ꝙro resp̃õne ponit

Maioꝝ. Oĩe quod mouet est diuisibile. cui vt hmõi motus ineſt adequate. Minoꝝ Cuius mẽ sura nõ ꝑt esse aliq̃d indiuisibile. sed oĩs motus ne cessario fit in tpe Cõclusio. Est igit motus ad di uisionẽ mobil scz ꝛ tp̃is. dupl̃r diuisibilis

¶ Maioꝝ ꝓbat ꝑ ph̃m in textu. qz mobile ẽ ptim in ter mino a q̃. et ptim in termino ad quẽ. sed qđ hz ptem ꝛ p tem est diuisibile. ḡ Maioꝝ ẽ ꝓbat ph̃s in textu. qz nõ ẽ in termino a q̃. qz qñ mobile ẽ in termino a q̃. tunc q̃escit quia tũc habet se sil fm se ꝛ fm suas partes. et qñ est in termino ad quẽ. tũc mutatũ est. nec simul in vtroq̃. quia tunc essz mutatũ ꝛ nõ mutatũ. nec ꝑ dici q̃ in neutro. qz nihil mouet ad id quod nullo mõ hz. ḡ relinq̃tur q̃ ẽ par tim in vno. ꝛ ptim in alio Preterea. quod mouetur de vno termino nõ statim ẽ in alio. lz ꝑus fit in medio. vt pz ex definitõe medij posita. v. phyſicoꝝ. mediũ aũt ꝓticipat aliq̃d de vtroq̃ extremoꝝ. ḡ mobile dũ mouet est partim in termino a q̃. ꝛ ptim in termino ad quẽ. Est tñ circa h ꝛsiderandũ. q̃ ẽ duplex mediũ inter extrema. quoddã est qđ spẽ differt ab extremis. sicẽ color medius. vt rubedo que dif specie ab albedine ꝛ nigredine. ꝛ tale mediũ nõ est ꝑ pie mediuz motus. vt huiusmodi. sed magis terminus. quia in illo motus terminatur Aliud est mediũ inter ex trema. quod nõ differt specie ab extremis. sed se habz ad extrema fm intensionem ꝛ remissionẽ. ꝛ fm hoc ab illis differt. et tale est mediũ motus quod non est determina tũ ad esse actu in specie. sed habet in se vtrũq̃ extremoꝝ. et nõ hz rõez extremi Est etiam ꝛsiderandũ fm Albertũ

q̄ qñ dr mobile esse ptim in termino a q̄.z ptim in termio ad quē.nō est ꝟ referēdū ad ptes mobil' sic q̄ vna ps mobilis sit in termino a q̄.z alia in termio ad quē.qz qñ mobile totū mouet.tūc eodē mō se hz vna ps sic alia in ordine ad terminos mot⁹.sed ē itelligēdū mobile esse ī vtro q̄ termio ꝑ ꝟ est in medio mot⁹ in q̄ ptim stz ambo extrema Nō tñ dicunt ptim esse in medio isto mō q̄ sint in ipo actu.sz qz ibi sunt ꝑm poñam z nō ꝑm esse pfectū Dicit etiā in ꝓpone,cui inest vt hmōi adeq̄te.qz hic sermo ē de mobili ꝑm actū.cui⁹ mot⁹ est act⁹ incōptum mobile Et q̄ etiā actual' diuisibilitas ipsi⁹ mobil' ꝑm q̄ est in actu depēdet a diuisibilitate mot⁹ Vñ si motus esset diuisibilis z mobile indiuisibile ipse motus ꝑm se totū non sustētaretur in mobili.eo q̄ diuisibile habet magis esse extensum q̄ indiuisibile.z ꝑ ꝯsequens accūs esset sine subiecto. Et etiā si est in actu ꝑ motū diuisibilē ipm necario ē diuisibile Sed ꝓtra hoc arguit'.Termini mot⁹ sunt indiuisibiles.q̄ mediū qđ est forma fluēs nō hz ptē de termino a q̄.z ptē de termio ad quē.Añs ꝓbat' ex rōne termini.qz termin⁹ notat aliqđ vltimū.sed vltimū est idiuisibile.alꝫ em nō esset vltimū Solo.formal' accipiēdo terminos sunt indiuisibiles.tñ material' sunt diuisibiles Pro q̄ sciendū.q̄ oēne illō ad qđ est mot⁹ est diuisibile. vt iḡt phs in textu.aut ꝑ se.aut ꝑ accūs.Et ꝑ accūs dividi quod diuidit' ad diuisionē alteri⁹.sic q̄litas diuidit ad diuisionē sui subiecti.q̄titas ꝓo per se est diuisibilis. ¶ Secūda ꝓpō quo ad ꝓmam ptem ꝓbatur ꝑ phm in vltimo capło p̄cedēris tractat⁹ ꝑm diuisionē Alberti.ibi em̄ ostendit q̄ in nūc non potest fieri motus nec quies. Secūda ps patuit q̄rto physicoꝝ ¶ Cōclusio est phi in textu sic dicēris Mot⁹ ār ē diuisibil' dupl'r. Uno qdē mō ptē.alio ꝓo hz ptiū illi⁹ qđ mouet mot⁹ diuisionē.Et vtrūq; sufficiēter est ꝓbatū in textu. Quō etiā ptes motus dr̃iant ex pte mobilis z tpis dcm̄ est in q̄rto physicorum circa definitōem tpis.qz ptes mot⁹ ex pte mobilis sunt ꝑmanētes z simul.sed ex pte tpis sunt successiue ꝑm ꝓus z posteri⁹.Etiā diuisio mot⁹ ex pte mobilis ꝓuenit sibi ꝑm q̄ est accidēs qđ diuidit' ad diuisionē sui subiecti. Sed ex pte tpis ꝓuenit sibi ꝑm q̄ est q̄ddā successiuū.

Maior Mot⁹ dict⁹ ꝓprie est de ꝯtinuorū genere Minor Hic ē fluxus medi⁹ inter duo indiuisibilia ipm terminātia.in qbꝫ nō repit' ipsi⁹ mot⁹ ratio vera Cōclusio Igit' Cū mot⁹ ꝑm mutari z sua mutata esse sit in infinitū diuisibilis.non est ꝓma aut etiā vltima ei⁹ ps ꝑ diuisionē assignabilis

¶ Maior patuit q̄rto physicoꝝ.nō tñ est sic intelligendum q̄ sit de gñe ꝯtinuoꝝ q̄si sit spēs q̄titatis ꝯtinue sed q̄a attinentiā hz ad q̄titatē ꝯtinuā.vñ dcm̄ est ibidē q̄ est ꝯtinu⁹ ꝑ accūs.sumit em̄ suā ꝯtinuitatē a magnitudine Nec tñ est q̄ aliq̄ ei⁹ spēs sunt bene ꝑ se ꝯtinue sicut augmētatio z diminutio qđ nō ꝓuenit eis inq̄ntum motus.sed inq̄ntum in tali natura. puta q̄titare ¶ Dicit quo ad ꝓmā ptem ꝓbat'.quia oēne ꝯtinuum est inter duo indiuisibilia ipm terminātia.vt linea inter duo puncta.z supficies inter duas lineas q̄ sunt indiuisibiles ꝑm latitudinē q̄ modo termināt supficiē. Secūda ps ꝓbat'. quia mot⁹ est q̄ddam ꝯtinuū successiuū quod icipit ab vno z terminat' ad aliud.z sic vnū est añ motū.z aliud ē post ipsum. Et est simile de puncto z linea.non em̄ est linea in pūcto nec est pars lince.sed linea incipit a pūcto z terminat' ad pūctum. Jn hoc tamē est dr̃ia inter lineaz z motū.qz linea est ꝑmanēs.z sic hz ꝓncipiū z finē in se ꝑmanētia.sed mot⁹ est fluxus q̄dam ꝯtinu⁹ a ꝓncipio vsq; ad finem.z sic nō dat' aliq̄d ꝓncipiū intrinsecū in motu. sed dat' bene vltimū mutatū esse qđ est sic̄ ꝓncipiū nō eē mot⁹.qz mot⁹ incipit a ꝙuatōne z tendit ad habitū.z a poña ad actū ¶ Cōclusio deducit' ad longū ꝑ phm in textu. Cum esse mot⁹ sit de gñe ptinuoꝝ nō est dāda ꝓportio ꝑ quā ps mutatōis.qz q̄cunq; data cum ipa sit diuisibil' ē dabilis ꝑ diuisionē alia q̄ est añ ipam Et sic̄ totū mutari terminat' ad mutatū esse in actu.ita q̄libet ps ipi⁹ mutari terminat' ad vltimū mutatū esse ꝑm poñam.qz in q̄cunq; pte mutatōis ꝑt assignari mutatū esse.sz ibi mobile nō sistat.sic̄ in q̄libet pte linee ꝑt signari punctū sz ibi linea nō actu diuidat'.qz posset diuidi. Jn motu aūt dat' vltimū mutatū esse ꝓsecutū post qđ nō est mot⁹.z ꝟ est mutatū esse in actu qđ est in vltimo mot⁹ solū. Sed mutatū esse imꝑfectū accipit' in q̄libet pte mot⁹ vt dcm̄ est.z de illo solū intelligit' ꝯclusio. Et q̄ seq̄t' q̄ añ mutatū esse ē infinities mutari.qz ꝑ tps in q̄ est mutari ꝑt diuidi z ꝑ diuisionē accipit' in ipso aliq̄d in q̄ est mutatū esse z qđ est añ illud est mutari in q̄ etiā accipit' mutatū esse.z sic in infinitū. Et q̄ etiā ꝓz q̄ nō ꝑt inferri q̄ mot⁹ nunq; incepit. q̄a in motu q̄ fit tm̄ ꝑ horā accipit' mutari z mutatū esse infinities eodē mō sicut in motu multo maiori.sed illa acceptio est tm̄ ꝑm poñam z ꝑ diuisionē. Et ideo nō arguit' quin mot⁹ in actu sit finit⁹ ab vtraq; pte.sic etiā oē aliud ꝓtinuū finitū est in actu z infinitū in poña diuisibilitatis

Notādū tñ est ꝑ meliori intellectu ꝯclusionis.q̄ motus potest duob⁹ modis ꝯpari Uno mō ad ptes subiectiuas z tūc habet simpl'r ꝑmū z vltimū.qz est dabilis ꝑma spēs mot⁹ z vltima. Alio⁹ ꝯpat' ad ptes q̄titatiuas z hoc iterꝫ dupl'r Uno⁹ ad partes q̄titatiuas eiusdē q̄litatis seu q̄titatꝫ.z sic ē dabile ꝑmū z vltimū in motu sic̄ in q̄libet ꝓtinuo.vt in ligno tetracubito dabilis est prima z vltima ps eiusdē q̄titatis.scz ꝑmus z vltim⁹ cubitus.z in tpe vni⁹ diei est dabilis ꝑma hora z vltima q̄ sunt ptes eiusdē q̄titatis diei.z sic hoc fit in magnitudine z tpe. ita z in motu q̄ ad diuisionē illoꝝ dividit'. Alio mō ꝯpat' ad ptes eiusdē ꝓportōis.z sic non est dare primū nec vltimū in motu q̄m oꝑtet motū esse in tpe diuisibili.in spacio diuisibili.z in mobili diuisibili Jgit' sic̄ ptinuum dividit' in infinitū ita q̄ q̄cunq; pte data ꝓtus ꝓncipiū dat' ꝓz.z q̄cunq; data ꝓtus finē dat' posterior Verum tñ est q̄ q̄ ad terminos dat' vltimū in motu.nō aūt ꝑmū. Cui⁹ rō est.qz est dabile mutatū esse ꝓsecūm q̄ ē termin⁹ ad quē hñs rōem act⁹.sed termin⁹ a q̄ nō est ꝑmū qz hz se vt poña.vñ in successiuis est ꝓcessus de poña ad actū q̄ est sol⁹ in termino ad quē.z sic mot⁹ terminat' in indiuisibili.sed nō incipit in indiuisibili Jn ꝑmanētibꝫ ārt sec⁹ est.quia ibi termin⁹ vtrobiq; est in actu ex parte ꝑncipij z finis.

Ad rōnes Ad ꝑmā dcm̄ q̄ mot⁹ hz ptes subiectiuas inq̄ntum est q̄ddam cōe analogū.sed verꝫ q̄ de illis ꝟ nō est sermo.qz de ipis dcm̄ est in q̄nto physicoꝝ.sed ad ꝓpositū est solū de ptibꝫ integralibꝫ z q̄titatiuis ipius mot⁹ Et ad ꝓbatōem pz solo.qz nō est de gñe ꝯtinuoꝝ q̄si sit spēs ꝯtinue q̄titatis.sed q̄a ꝑ accūs est ꝯtinuū q̄ddam vt dcm̄ est. Ad ſcdam dcm̄ est.q̄ illa successio ꝓuenit motui ex habitudine ad distantiam medij diuidēris ponam ab actu.ideo em̄ poña ipi⁹ mot⁹ nō ꝯiungit' actui sine successione.qz distat ab eo distā

tia diuisibili Jn signū cui⁹ dcm̄ est q̄rto physicoꝝ. q mo tus local' accipit numeꝝ successiuū suaꝝ ptiū a ptib⁹ positionis ipi⁹ spacij Ad tertiā dom. q q̄uis celū put talle corp⁹ est fm esse suū specificū ꝓsideratū nō sit diuisibile diuisiōe physica z reali. ꝓsideratū tm̄ incōplm corp⁹ est fm suū esse gnicū sic est diuisibile. sic̄ q̄libet corp⁹ diuisione mathematica z imaginata. z hec sufficit ad ꝓpositum.

Ad ꝓfirmatōem dom. q lz mot⁹ celi sit ifinit⁹ fm q̄ titatē duratōis fm p̄hum. tm̄ nō est infinit⁹ fm q̄titatē sue exēsionis quā hz in suo mobili. z q̄ ad illam diuidit ad diuisionē mobilis. z nō penes suā duratōem fm quaz est ifinit⁹ Ad q̄rtam dom q q̄ diu mot⁹ est vn⁹ mobile est vnū. si tm̄ diuideret mobile ibi fierēt plures mot⁹ ptic̄lares ptiū ipi⁹ mobilis. Ad q̄ntam dom. q lz sit tm̄ vnū tps subiectiue. hoc tm̄ est ꝓportionabil'r plura tēpora fm esse numeri. eo q sub ipo ꝓtinent oīes durationes tpales. z ideo sic̄ fm numeꝝ mobiliū numerat' motus. ita z numeralis adiacēs tpis talib⁹ motib⁹ ꝓportionabilis. sic̄dem esse in tpe est q̄dam pte tempis numerari z mēsurari. vt in q̄rto habitū est Ad sextā dom. q in gne motus est solum dupl'r diuisibilis. scz p manenter z successiue. p̄mo mō fm ponam mobil' cui⁹ ptes simul sunt. z illam accipit mot⁹ ad extēsione mobilis. Sedo mō fm ponam tpis qđ est forma successionis. p̄ma diuisio ē materialis. scda formalis. eo q ꝓtinuitas ptiū motus non pficit in mobili nisi materialiter sic denotatione formali pficit p tempꝰ qđ adiacet motui vt forma sue participate ꝓtinuitatis. z hec duplex diuisio ꝓformiter repit in moueri z in eo in q̄ est mot⁹ Ad septimā dom q in aliquo est simile de pūcto in linea. z in aliq̄ dissimile. Sile est in hoc q̄m sic̄ pūctus terminat lineā sic muratū esse terminat mutari. Sed dissimile est in hoc. q pūct⁹ termināns nō semp reqrit lineā a pte anteriori. vt pz de pūcto a q̄ fluit linea. sed sp muratū esse in motu ꝓsupponit mutari rōne cui⁹ nō ꝑt dari p̄mū muratū esse in motu. sic̄ p̄mū punctum in linea Et q̄uis oia indiuisibilia sint bene eiusdē rōnis specifice z essentialis. nō tm̄ accēntalis. quoniā aliq̄ sunt indiuisibilia in motu q̄ habent moueri p̄cedens vt indiuisibilia ꝓtinuantia z etiā terminātia. z illa sola vocant' mutata esse. cui⁹ rō est. q hoc nomē mutatū esse ꝓnotat ordinē ad moueri p̄cedēs Aliud ē indiuisibile in motu qđ non hz moueri p̄cedēs. sic̄ est indiuisibile instans motū. z hoc nō debet vocari mutatū esse. eo q cōnotatū istius termini nō ꝓuenit sibi Ad octauā dom q p̄mū duob⁹ modis dr. Uno mō negatiue. z sic p̄mus est qđ pus est alio z nihil est ante ipm. Alio mō dr p̄mum cui ꝓuenit aliq̄d fm se z gra sui. z nō gra ptis siue p alterum. z illo mō accipit p̄mū q̄n q̄rit vtrū in motu sit dandū p̄mū mutari. Et sic p̄mū muratū esse dr duob⁹ mōis scz pfm. z impfm. pfectū est in q̄ mutatio pfcā ē. z h mo do p̄mum muratū esse est finis vltimus alicui⁹ totius motus qui est in termino ad quem. z ille finis potest dari in motu Sed mutatū esse impfectum est in quo mobile incipit moueri. z dicitur finis p̄me partis motus. sed non est dabilis finis p̄me partis mot⁹. ergo nec p̄mū mutatum esse impfectum Ad nonam dicendū. negādo minorem. Ad ꝓbationem dicendū est eodez modo sicut in conclusione vltimi discursus dictū fuit. q scz diuidendo magnitudinē z motū in ptes eiusdē q̄titatis bene dat' p̄ma pars mot⁹. z etiam p̄mū muratū esse. sed diuidendo motū p ptes eiusdem ꝓportōis. scz p duas medietates z illas tertias p duas medietates ꝓut in textu dictū est. sic nō est dabile p̄mum Sed ꝓtra. est dabile p̄mū generatum esse. ergo est dabile p̄mū muratū esse in motu. Solutio. q̄uis in mutatōib⁹ sit bene dabile p̄mū muratū esse perfectū. nō tm̄ impfectū. vñ gñatum esse est bene muratū esse in mutatōib⁹ istātaneis. nō tm̄ i successiuis Ad decimā dicēdū. q si capiat' p̄ncipiū mot⁹ p p̄ncipio sui esse in q̄ hz esse mot⁹ tūc illud non est dandū. qz dato quocūq; ee mot⁹ illud itez est diuisibile. z sic in illo nō dabit' p̄mū. z si illo mō capiat' tūc in ipo dabit' mutari z mutatū esse. sed hoc est improprie capi muratū esse. Sed si accipiat' p̄ncipium mot⁹ p illo a q̄ incepit. scz p termino a quo illud nō est in motu nec in ipo mutari nec; muratū esse Ad vndecimā dictū est in ꝓclusione vltimi discursus

Jncidit dubiū ☞ Quid p̄hus intelligit p stare Solo. stare est idē subiecto cum motu. sed dr stare sub alia rōne. scz fm q tendit ad q̄rem. vñ mot⁹ q nō tēdit ad q̄tem aliquā in ipo nō est stare. vt est mot⁹ celi fm p̄hos Ubi notādū tm̄ q stare q̄nq; accipit neutral'r. z sic idē est qđ q̄escere Alio mō accipit actiue. put idem est q statuere q̄rem. z sic hz passiuū scz stor. qđ est ad q̄tem statui. z sic fm antiquā grāmaticā ē p̄bū neutrum passiuū qđ sub voce neutrali habet significationem passiuam

Zeno aūt ratiocinat' z paralogisat. Si cm̄ semper dicit quiescit omne aut mouetur cum sit fm equale. Erit aūt semper quod fertur in ipso nūc immobilez esse sagitta que fertur. hoc aūt falsum est. Non enim componit' tempus ex ipsis nūc indiuisibilib⁹ sicut nec alia magnitudo vlla

¶ Jn hoc tercio tractatu p̄hus soluit rōnes antiq̄rum errantiū circa motum. Et diuidit' in tria capitula fm q tres destruit errores Jn p̄mo soluunt' rōnes Zenonis ponentis motū nō esse. Jn secūdo Democriti ponētis indiuisibile moueri. Jn tercio Eraclit̄i ponētis omnia continue moueri ita q omnis mutatio se sola esset infinita Primū capl'm diuidit' in tres ptes Jn p̄ma soluit rōnes Zenonis destruētes motū localē rectū Jn scda rōnem destruentē gnatōem z corruptōem Jn tercia destruētē motum circulare. Prima ps ꝓtinet duas ptic̄las Jn p̄ma p̄mittit z soluit rōnem ei⁹ vnā ortā ex dcis in fine p̄cedētis tractat⁹ Jn scda p̄fecit soluēdo q̄tuor rōes. inter q̄s tm̄ resumit' illa vna rō iam p̄missa. vt patebit. Dicit g̃ p̄mo q zeno p̄logisat se z alios z deratiocinat' fm fallaciā equocatōis. Argumētabat aūt zeno sic. Oīe qđ est. ē in spacio seu loco sibi eqle. vel g̃ mouet' vl' q̄escit. sed tale nō mouet' g̃ oīe qđ est q̄escit. Minorē ꝓbat. qz mot⁹ est ꝓcessus de vno loco ad aliū. sed vn⁹ loc⁹ z ali⁹ loc⁹ nō sūt aliq̄d eqle vni corpi. sed sunt eo mai⁹. z p q̄ñs h̄ qđ videtur moueri cū sit in eq̄li loco sibi. z in nūc nō mouet' sic̄ sagitta q̄ videt velocissime moueri q̄escit. Quā soluendo p̄hs dr q zeno supponit falsum in hac argumētōe. p⁰. qz supponit q id qđ q̄escit q̄escat in nūc qđ falsum est. Etiā nō est vez q id qđ mouet' sit in q̄libet pte spacij in nūc. qz si sic. tūc mot⁹ nō esset ꝓtinu⁹. sed esset infinita momēta Etiā nūc eēnt sibi ꝓiuncta z imediata z esset tps ꝓpositū ex nūc. z etiā spacium sic̄ z mot⁹ ꝓpositū cēt in idiuisibilib⁹ qđ est impossibile vt p̄us ꝓbatū est.

Quattuor aut̄ sunt ratōes de motu zenonis habentes difficultatē soluēt̄ib⁹ p̄ma q̄dem de eo quod non mouet' propter hoc q p̄us in medio oportet ac

cedere qđ ferk q̄ ad finē ꝛc q̄ diuisim⁹ i ꝓtib⁹ rōib⁹

¶ In hac scđa ꝑticula ꝓme ꝑtis soluit rōes zenonis dē structes motū localē rectū. Dicit ḡ q ꝙtuor sunt rōes zenonis de motu q̄ olim ingerebāt difficultatē volēt⁹ eas soluere. Quaꝝ ꝓma hec est. Si aliq̄d mouek ꝑ aliq̄d spaciū ꝑus ꝑtrāsit medietatē spacij q̄ totū ⁊ itez p⁹ me dietatē illius medietatis. sed in q̄libet spacio sunt infinite hmōi medietates seu dimidia. cū ḡ impossibile sit infinita ꝑtrāsire impossibile est aliq̄d moueri Illam rōnem ꝺt pbs ꝓus solutā. qz dimidia sunt infinita ꝑm ponam. sed nullū est incōueniēs ꝑtrāsire infinita cū sint actu finita

Secunda aūt vocata achilles. Est aūt hec. nam quod tardius nequaq̄ iungek currēs a velocissimo ante necesse persequēs ire. vnde mouit fugiēs. Quare semꝑ ante aliq̄d habere necesse est tardi⁹

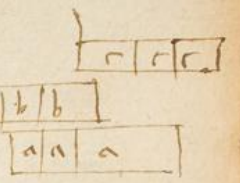
¶ Hic ponit scđam rōnem. Et duo facit. ꝓmo qđ dem̄ est. scđo ꝓbat illas duas rōes adinuicē. Quātū ad ꝓmū ꝺt pbs. scđa ei⁹ rō quā ꝓter efficaciā Zeno vocauit achil lem est hec. Si aliq̄d posset moueri seq̄rek q mobile velo cissimū seq̄ns aliq̄d aliud tardissimū nūq̄ posset ipm tar dum assecq̄ ⁊ attingere in spacio in eodē ꝛpe mot⁹. Seq̄l̄ ꝓbauit. qz in ꝛpe in q̄ velocissimū trāsiuit spaciū. tardissi mū trāsiuit vlteri⁹ aliq̄d de spacio. ⁊ q̄n velocissimū tūc ꝑtransiuit tūc tardissimū itez aliq̄d vlteri⁹ trāsiuit et sic in infinitū Albert⁹ declarat illam rōem in exēplo Po nak q limex ꝑtrāseat leucā ⁊ tūc insequak eā equ⁹ velocis simꝰ. ille equ⁹ nūq̄ poterit attingere limacē dixit Zeno. qz cū mot⁹ tardi ⁊ velocis sicut limacis ⁊ eq̄ ꝓportionē ponak ḡ q illi mot⁹ sic ꝓportōem habeāt q q̄n equ⁹ ꝑtrāsiuit leucā. limax ꝑtransiuit millesimā ꝑtē leuce. ⁊ q̄n equ⁹ ꝑtrāsiuit illā millesimā ꝑtē leuce tūc limax ꝑtrāsiuit mille simā ꝑtē illi⁹ millesime. ⁊ sic in infinitū. ergo equus nun q̄ assequetur limacem

Est aūt eadē rō in ꝛcidēdo in duo. Differt āt in diuidēdo nō in duo acceptā magnitudinē Nō q̄dꝫ igit ꝓiungi tardi⁹ accidit ex rōe. Fit āt ad idē i duo ꝛcisio In vtrisq̄ em̄ accidit nō iūgere ad terminū di uisa q̄dām̄ magnitudine. Sꝫ apponit in h̄ qđ ne q̄ velocissimū qđ cū tragedia dem̄ ē in pseq̄ndo tar di⁹. Quare nece ē esse eandē solutōem Ueile āt q ꝑ cedēs nō iūgak falsum ē. Cū em̄ ꝑcedēs nō ꝓiungek sed tamē ꝓiungek. siq̄dem dabik trāsire finitā hꝫ qui dem igitur rationes sunt due.

¶ Hic ꝓparat illas duas rōes subiūgendo solutōnem vtriusq̄. Dicit ḡ. qz hec scđa rō est q̄si eadē cū ꝓma. quia vtraq̄ ꝓcedit ex diuisione magnitudinis. sed ꝓma ꝓce debat diuidēdo spaciū in duo mēbra. scđa ꝝo ꝓcedit diui dēdo magnitudinē ꝑm ꝓpoꝛtōem motuū in velocitate et tarditate. ⁊ sic scđa nō differt re a ꝓma. sed scđa fit cū q̄dā tragedia q̄ nō facit difficultatē. sed ꝝbox ornatum. Uel (vt Albe. ꝺt) est pot⁹ vitupertū eoꝝ q motū esse dicūt. ⁊ sic qa nō differūt re. ideo nece est eoꝝ vnā esse solutōem. Soluēdo ḡ ꝺt pbus falsum esse q velocissimū nō attin gat tardissimū sic ꝑz ex definitōe velocis ⁊ tardi. Uelꝝ est m̄ q velocissimū nūq̄ ꝓhenderet tardissimū si acciꝑet ꝑ motū suū ea q̄ sunt ponā in spacio. sic zeno dixit. sed h̄ falsum est. qz qđ mouek ꝑ spaciū accipit illa q̄ finitā hnt q̄ titatē. ⁊ hoc modo plus accipit de spacio velox q̄ tar dum. ergo assequik ⁊ contīgitur ei

Tercia aūt q nūc dicta est. qm̄ sagitta q̄ ferk stetit Accipit aūt ꝑm q accidit temp⁹ ꝓponi ex ipsis nūc non dato em̄ hoc non erit syllogism⁹

¶ Hic ponit tercia rōez dicēs Tercia rō q̄ etiā nūc in ꝓn cipio dicā fuit est hec. Quicq̄d sp optinet sibi eq̄lē locū q̄ escit. sed sagitta q̄ videk velocissime moueri optinet sp eq̄ lem locū. ḡ nō mouek ꝫ q̄escit Hāc soluēdo ꝺt q rō nō ꝓ cedit nisi dicam⁹ tps ꝓponi ex nūc sic q nihil sit tps nisi aggregatio ipoꝛ nūc ⁊ mot⁹ nisi aggregatio momētorū sed si hoc nō ꝓcedak nō valet syllogismus

Quarta āt ē ex his q̄ mouek stadio ex ꝙtrarietate eq̄liū magnitudinū iuxta eq̄lia hoꝛ nāq̄ q̄dē a fine stadij. illoꝛ āt a medio eq̄li velocitate. in q̄ accidere opinak eq̄le tps duplici medio. Est āt ꝛceptio in eo q hoc q̄dē. sec⁹ motū. illud āt sec⁹ q̄escens eq̄les ma gnitudinē velle eq̄li velocitate ꝑm eq̄le fieri tps hoc āt falsum ē. vt sint stātes eq̄les fieri magnitudines in q̄b⁹ sunt. a. a. a. alie āt in q̄b⁹ ipa. b. b. b. incipientes a medio ipoꝛ a q̄ eq̄les ꝑm numeꝝ his entes ⁊ magni tudinē. Alie āt in q̄b⁹ ipa. c. c. c. ab vltimo eq̄les nūe ro his ⁊ magnitudine eq̄ veloces ipis b. Contingit igit ꝓmū. b. sil' cū vltimo a. esse ⁊ ꝓmū c. sec⁹ inuicem motoꝝ Accidit āt ipm c. iuxta oīa. a. a. a. trāsiuisse. ip sum āt b. sec⁹ media a. q̄re mediū esse tps. eq̄le enim vtrūq̄ ē sec⁹ vnūq̄dq̄ Sil' aūt accidit ipm b. sec⁹ oīa c. transactū esse. Simul em̄ erit ꝓmū b. ⁊ ꝓmū c. in ꝙtrarijs vltimis in eq̄li tpe ad vnūq̄dq̄ factū ip soꝝ b. q̄tū q̄dē ipoꝛ a. vt ait ꝓpter āb⁹ eq̄li tpe sec⁹ ipsa a fieri Ratio q̄dem igitur hec est. accidit autē ad dictam falsitatem.

¶ Hic ponit q̄rtam rōem. Si mouerek aliq̄d ꝑm locū se q̄rek q temp⁹ duplū esset eq̄le dimidio. sed h̄ est incōuenī ens. Seq̄l̄ ꝓbat ex sūlitudine eoꝝ q̄ mouenk sup stadiuꝫ ꝓrio motu. ita q vnū eoꝝ moueak a fine stadij mot ⁊ ali ud a medio stadij q̄escētis ⁊ moueāk eq̄li velocitate tūc di midiū erit eq̄le duplo Hui⁹ declaratōem exemplarē po nit post solutōem. sed vt rō intelligak ponam⁹ eā añ solu tōem. Sit em̄ vna magnitudo q̄escēs. a. a. a. ⁊ sit alia b. b. b. ⁊ incipiat magnitudo b. b. b. moueri in medio ma gnitidinis a. a. a. ⁊ moueak ꝝsus dextrā. sumak tūc tercia magnitudo signata ꝑ c. c. c. ⁊ moueak eq̄ velociter cuꝫ ma gnitudine b. b. b. sup magnitudinē a. a. a. q̄escentē ⁊ incꝰ piat etiam in medio a moueri ꝝsus sinistrā tūc ꝓmū b. qđ simul est cū ꝓmo c. q̄n moueri incipiūt q̄n est cū vlti mo a. tūc vltimū c. etiā est cū vltimo a. sic ꝓmū b. ⁊ sic ac cidit q magnitudo c. trāsiuit totā magnitudinē b. b. b. ⁊ m̄ dimidiā a. a. a. cū ḡ ille tres magnitudines sint equa les ⁊ q̄ mouenk sunt eq̄ veloces tūc tps duplū est eq̄le di midio tpi. qz vno motu ꝑtransit spaciū totū. ⁊ aliud di midiū erit tps hmōi. qz vni⁹ mot⁹ est m̄ vnū tps. quia magnitudo c. c. c. ꝑtrāsiuit totū b. b. b. eo q in ꝓncipio ꝓ mū b. fuit cū ꝓmo c. ⁊ in fine vltimū b. ē cū vltimo c. ⁊ cū b. b. b. ⁊ c. c. c. sunt tāte sic a. a. a. qz ꝑtrāsiuerūt solū dimi dia a. a. a. qz iceperūt in medio ꝓut patuit. ḡ ꝛc. Hāc sol uit pbs añ illā ꝓbatōem exēplarē dicēs. q deceptio zeno nis ex h̄ ē q vult ponere q ꝑm eq̄le tps mouek magnitu do sup spacia eq̄lia q̄ꝝ vnū mouek ⁊ aliud q̄escēs qđ fal sum est. qz eq̄les magnitudines nō mouek in eodē tpe sup

ēgle spaciū nisi illud spaciū sit ḡescēs. Qū ḡ ōr q̄ mobile absoluit spaciū mediū i medio tpe z duplū in duplo tpe intelligēdū ē spaciis eodē mō se hñtib⁹ vl' ābob⁹ ḡescētib⁹ vl' ābob⁹ motis Zeno āt applicat mobile ad spacia diuersimode se habentia. ḡ ratio sua nō ꝓcludit.

Neq; igit' ſm mutatōem i ꝓtradictōe nob nullū erit ipossibile. vt si ex nō albo in albū mutet z in neutro ē. Tanḡ ergo neq; albū erit neq; nō albū.

¶ In hac scda gte ꝑncipali ponit rōem destruēte mutatōem q̄ ē ſm ꝓtradictōem. scz gnatōem z corruptōez Et duo facit. p⁹ ponit rōez. 2⁹ eā soluit Potest āt sic formari rō ex textu. Si gnatio z corruptio eēnt. tūc seq̄ret q̄ illud qđ gnat aut corrūpit nec eēt nec nō esset. sed hꝰ ē ipossibile. eo q̄ esse z nō esse ꝯdicūt z necē ē alterū eoꝝ de q̄libet dici. Sequla ꝓbat. q̄ illud qđ mutat nō ē in termio a q̄. qđ ab illo distat z deficit Nec in termio ad quē. q̄ qñ ē in illo tūc nō mutat sed mutatū ē. cū ḡ esse z nō ee sunt termini illaꝝ mutationū seq̄t q̄ nihil gnat aut corrūpit Et p eā dē rōem destruit mot⁹ q̄ est iter ꝓtraria. vt si moueat ali q̄d de albo in albū tūc illud nō est albū. etiā nō est nō albū. q̄ qđ mutat. in neutro terminoꝝ existit

Nō em̄ si in nō totū in q̄libet est nō dicet album aut nō albū. Albū em̄ dicit aut nō albū nō q̄ totuz sit hmōi. sed q̄ plures aut magis ꝓprie ptes Nō aūt idē est nō esse in hoc z nō esse in hoc totū. Silr aūt est z in esse z in nō esse z in alijs q̄ ſm ꝓtradictōnem sunt. Erit q̄dem em̄ ex necessitate in altero oppositorum. in neutra aūt semp totum

¶ Hic soluit hāc rōem dicēs. q̄ aliq̄d nō sp ōr albū vel nō albū. q̄ totū z pfecte sit hmōi. sed etiā ōr hmōi si plēs ptes aut ꝑncipaliores sint hmōi. Nō em̄ est idē dicere. hꝰ nō est in hꝰ. z nō est in hꝰ totū z pfecte. z sic res q̄ mutat inter ꝓtraria est q̄dā mō in vtroq;. Nec seq̄t exhꝰ q̄ ꝓtraria sint actu in eodē. q̄ simplr nō insunt neq; ſm actū. scz ſm poñam sic in fieri. z hꝰ mō ꝓtraria pñt esse in eodē. Silr ē in mutatōe q̄ est iter ꝓtradictoria. scz esse z nō eē. q̄ ex q̄ mutatio illa imixta est alteratōi sic ſm esse ꝓsiderata illō qđ sic mutat nec est in esse nec in nō esse pfecte. est tñ magis in altero oppositoꝝ. scz ad qđ est mutatio. sed in neutro totum est z pfecte.

Similr aūt est z in circulo z sphera z oīno q̄ i ipsis mouet. q̄ accidet ipa ḡescere in eodē loco ſm tps q̄dā sunt z ipa z ptes Quare ḡescūt sil' z mouebunt.

¶ In hac tercia gte ꝑncipali ponit rōem destruentē motū circulare. z ꝑmo ponit eā. 2cdo soluit ipam. Dicit ḡ q̄ sic illa q̄ putant moueri motu recto ḡescūt. sic etiā accidit silr in circulo z sphera z in his q̄ mouent in ipis. Et p rō sic ex textu formari Illud qđ ꝓtinue in eodē loco manet ſm se totū z ſm ptes hꝰ nō mouet. sed corp⁹ circulare aut sphericū qđ apparet moueri ꝓtinue manet in eodez loco ſm totum z ſm ptes. ḡ non mouet. vel si dicat moueri tunc simul mouet z quiescit.

Primū q̄dē em̄ ptes nō sunt in eodez nullo tpe. postea z totū mutat sp in alterū Nō em̄ eadē est ab ipa a. accepta circulatio z q̄ ē ab ipo b. z c. z aliozuz vnoquoq; signoꝝ nisi fit music⁹ hō z hō qz accidit Quare mutat sp altera in alterā z neq;q̄ ḡescet. Eodē āt mō ē z in sphera z i alijs q̄ in ipis mouent.

¶ Hic phs soluit hāc rōem dupliciter solutōe Prīa ē q̄ ins teremptōem minoris. q̄z hz totū sit in eodē loco in motu circulari nō tñ ptes. sed ille mutāt locū. Scda solo quam Albert⁹ ōr magis esse ad rē datā est q̄ etiā circul⁹ totus muret locū. Sed ꝓsiderandū est q̄ ē duplex totalitas circuli. scz materiat' z formal'. hz ḡ circul⁹ sit in eodē loco totus ſm totalitatē materie. no tñ ſm totalitatem forme. Quod sic declarat Alb. exponēdo hūc textū. q̄z circulus ſm q̄ est vn⁹ materia z subiecto nō refert' ad motū nisi q̄ accñs. sed ſm q̄ est vn⁹ formalr Vñ ōr q̄ totalitas circuli ſm formā illa est ſm formā ꝓcaui z ꝓuexi q̄ est in ipso. Imaginemur ḡ pūcta alia in circulo siue in ꝓcauo siue in ꝓuexo. q̄z q̄cūq; volum⁹ possum⁹ imaginari. z sint pūcta a b c etc. tūc ille circul⁹ ſm materiā vn⁹ circularis motus describet tot circulos q̄t fuim⁹ imaginati pūcta. qđ sic pz q̄z qñ a pūctum redit in vbi ex q̄ ꝓmo eleuabat tūc ꝓpletus est vn⁹ circul⁹ ſm formā. z silr est de b c d etc. qñ redeunt in vbi ex q̄ eleuabant z qñ descripta fuit forma circuli p pūctū a nondū fuit ꝓpleta forma circuli p b etc. Ex q̄ pz q̄ forma circuli ꝓtinue variat z hꝰ ōr Alb. manifestū in circulo naturalr mobili in q̄ est orīes z occidēs. dextrū z sinistr. qñ ille ꝓtinue ꝓcedit in formas mixtoꝝ circuloꝝ hz subiecto vn⁹ sit. Similiter se hz loc⁹ ōr Alb. hz em̄ certe existēs loc⁹ circuli sit vnū subiecto. variat tñ formalr. q̄z vn⁹ loc⁹ forme circuli descripti nō ꝓpletur cū descriptōe alteri⁹ circa centr. formalr em̄ loqndo de loco circuli nihil aliud est q̄ vbi in q̄ ꝓplet descriptio circuli. Ex his pz solo phi q̄ est ad rem q̄ circul⁹ tot⁹ totalitate forme ꝓcedit de loco ad locū z de circulo ad circulū in motu circulari ꝓtinuo q̄ circuli nō sunt vn⁹ formalr. hz subiecto. sic idē sunt numero z subiecto. z p accñs sicut hō z hō music⁹. vñ etiā tot⁹ circul⁹ p se mouet tot⁹ de loco ad locū. z p accñs manet tot⁹ in vno loco. Subdit phus q̄ sic ē de circulo ita etiā ē de sphera z de oīb⁹ q̄ i ist' mouet.

Ostensis aūt his dicim⁹ q̄ impossibile nō ꝓtingit moueri nisi ſm accñs. vt corpe moto aut magnitudine in q̄ est. sicut vtiq; erit qđ in naui mouet a nauis motu aut ps tot⁹ motu. Impossibile āt dico qđ est ſm q̄titatē indiuisibile. z nāq; ptiū motus. alij sunt ſm q̄ ptiū z ſm q̄ tot⁹ mot⁹ Videbit āt i sphera aliq̄s maxime differētiā. nō em̄ eadē erit velocitas eoꝝ q̄ iuxta cētr sunt z q̄ extra z q̄ tot⁹. sicut nō vni⁹ existēte motu Sicut igit dicebā. sic q̄dē ꝓtingit moueri impossibile sicut in naui sedēs naue euntē p se aūt non contingit.

¶ Istud est scdm capm in q̄ phus oñdit q̄ indiuisibile p se nō mouet sed tene p accñs. Diuidit āt hꝰ capm in duas ptes In ꝑma oñdit quō ꝓtingat indiuisibile moueri p accñs In scda oñdit q̄ indiuisibile nō ōr moueri p se Dicit ḡ ꝯtū ad ꝑmā ptē. ostēlis his q̄ dicā sunt dicim⁹ q̄ indiuisibile nō ōr moueri p se sed p accñs. vt moto corpe in q̄ est idiuisibile mouet ipm idiuisibile p accñs. Declarat hꝰ p ea q̄ mouent p accñs Primū sic si aliq̄s mouetur in naui existēs. q̄z nauis mouet z tñ q̄z existēs in naui est extrinsecū subnauis. ideo dat maior silr z est scdm Sicut ps mouet ad motū tot⁹ Et terciū ponēdo ōr q̄ motus ptiū ḡdiu sunt in toto est silis motui accñtiū. q̄z accidētia nō mouet ex se sed motu subiecti. sic etiā ps ḡdiu ꝓiūcta est toti nō mouet p se sed motu tot⁹. Et exponit

de q̄ indiuisibili sit sermo cū ōt Dico ād q̄ est ꝑm q̄tita
tē indiuisibile Notat etiā ꝓbs q̄ q̄uis ps nō hz aliū mo
tū a motu totꝰ.tñ ille motꝰ ꝓ accñs ꝓuenies ꝓtib⁹ habz
alietatē z diuersitatē in velocitate z tarditate a motu to
tꝰ.z hec dña marie apparet in sphera in q̄ motꝰ totꝰ
vniformis est sed nō ꝓtiū.qz ꝓres iuxta centꝝ tardꝰ mo
uent q̄ꝫ q̄ sunt extra in circūferētia Vñ inuenit triplex di
uersitas in ꝓtib⁹ a motu totꝰ.qz ꝓres q̄ sunt intra in cen
tro q̄escūt z q̄ iuxta centꝝ vl' polos tarde mouēt.z remo
te ab vtroq̄ꝫ velociter mouēt. Vñ infert ꝓclusionē dcām
q̄ imptibile ꝓtingit moueri sīc mouet sedēs in naui eūte
z mota naui sed nō ꝓtingit ipm moueri ꝑ se

Mutet igitur ex a b in b c.siue ex magnitudine
in magnitudinē.siue ex spē in spēm.siue ꝑm ꝓtradi
ctōem Tempꝰ aūt sit in quo ꝑmo mutat in q̄ est d.
ergo necesse est ipm ꝑm q̄ mutat tps in a b. esse aut
in b c.aut aliq̄d q̄dem huiꝰ in hoc. aliō ꝙ in altero
Ome em̄ qō mutat sic se habuit Jn vtroq̄ꝫ q̄dez igit
nō erit aliq̄d ipius.ptibile em̄ vtiq̄ esset. Atuero ne
q̄ in b c.mutatū em̄ erit.ꝓcessum est āt mutari. Re
linq̄t igit ipm in a b esse ꝑm q̄ mutat tpus q̄escet er
go Jn eodē igit esse ꝑ tps q̄ddam q̄escere est.

¶Ista est seda ps huiꝰ capli in q̄ oñdit q̄ indiuisibile nō
mouet ꝑ se.qō ꝓbat tribꝰ rōnib⁹ z ꝑm h diuidit in tres
ꝓticulas Jn ꝑma duo facit.ꝑmo ponit rōem ꝑmā ꝓbā
tem indiuisibile nō posse moueri. Scdo assignat cām ꝑ
pter quā indiuisibile nō mouet. Est g̃ ꝑma rō in suba hec
Si indiuisibile mouet, vl' g̃ in termio a q̄. vl' in termio ad
quē.vl' in vtroq̄ꝫ sic q̄ ꝓtim sitin vno z ꝓtim in alio.eo q̄
nō sint plura in motu q̄ꝫ hec tria.sed nō ꝓt dici tertiū.qa
qō est ꝓtim in vno z ꝓtim in alio ē diuisibile.sed suppositū
tū est ipm eē indiuisibile Hec ꝓt dici secm.scz q̄ sit in ter
mio ad quē.qz q̄n mobile est in termio ad quē tūc nō mu
tat sed mutatū est.sed supponit q̄ mutet seu moueat.reli
q̄tur g̃ ꝑmū q̄ scz sit in termio a q̄ z sic q̄escit.qz h̄ dicit q̄
escere qō in eodē vbi manet.vel in eadē forma ꝑ totū tps
z ꝓ ꝙñs male ōr q̄ mouet. Jllam rōem declarat ꝑ lras
sic q̄ a b sit termin⁹ a q̄.b c ad quē.z d tempꝰ Et ōt illā
esse gñaliter intelligendā siue sit motꝰ ad vbi.siue magnitu
dinē siue q̄litatem seu speciem

Quare nō ꝓtingit imptibile moueri neq̄ oīmino
mutari.Solū em̄ sic esset ipiꝰ motꝰ si tps esset ex ip
sis nūc.Semp em̄ in ipo nūc est motū esse z muta
tū.q̄re moueri q̄dem neq̄q̄ est.motū aūt esse semper
hoc āt q̄ impossibile sit oste̅sum ē.neq̄ em̄ ex ipis nūc
tempꝰ neq̄ linea ex ipis ꝑctis.neq̄ motꝰ ex momē
tis est.Nihil em̄ aliud facit hoc dicēs aut motū ex
indiuisibilib⁹.sicut si tēpus ex ipis nūc.aut magni
tudinē ex punctis

¶Hic ꝑbs ponit cām q̄re indiuisibile nō ꝑt moueri ꝑm
aliquā spēm mutatōis Et est hec.q̄ oīme mobile est conti
nuū z diuisibile z ꝓtinuitas tpis z motꝰ causat ex mobi
lis ꝓtinuitate.Si g̃ indiuisibile moueret tempꝰ esset cō
positū ex indiuisibilib⁹ nūc z motꝰ ex momētis.z sic men
sura motus esset nūc qō est impossibile.qz in nūc nec est
q̄es nec motꝰ.sed potꝰ motū esse.z sic si tempꝰ esset ꝓpo
positū ex nūc.tūc in omnib⁹ indiuisibile esset in motū esse
z nunq̄ꝫ in moueri Et g̃ q̄ ōt indiuisibile moueri nihil ali
ud facit q̄ꝫ q̄ ōt motū esse ex momētis z tps ex nūc.z li
neam seu magnitudinē ex ꝑctis.

Amplꝰ aūt ex his manifestū est q̄ neq̄ꝫ ꝑctū ne
q̄ aliud indiuisibile nullū ꝓtingit moueri Oīme em̄
q̄d mouet impossibile est ꝑus maꝰ moueri ipsiꝰ q̄ꝫ
aut eq̄le aut minꝰ. Si igit hoc manifestū.qz z pun
ctū minꝰ aut eq̄le mouebit ꝑmū. Quoniā āt indiui
sibile est impossibile est minꝰ moueri ꝑus.eq̄le ergo
ipsi q̄re erit linea ex ꝑctis. Semp em̄ ꝑ eq̄lem mo
tum oēm lineā ꝑcti mēsurabit.si āt hoc impossibi
le est z moueri indiuisibile impossibile est.

¶Hic ꝓbat secūda rōne q̄ ꝑctum siue aliud indiuisibi
le nō possit moueri Et est hec. Jn oīmi motu locali necesse
est mobile ꝑus ꝓtransire spaciū minꝰ se q̄ꝫ eq̄le sibi z ꝑus
eq̄le sibi q̄ꝫ maius se.sed indiuisibile non potest ꝓtransire
spacium minꝰ se nec eq̄le sibi.g̃ non potest localiter moue
ri. Minoꝝ ꝓbatur q̄ non minꝰ se.quia indiuisibili nihil
est minꝰ.qz si sic ipm esset diuisibile Nec eq̄le sibi.qz tūc
seq̄ret q̄ linea spacij quam ꝓtransit esset ꝓposita ex pun
ctis.qz q̄n illud qō mouet transit ꝑ spaciū.tūc mēsurādo
eq̄lia sibi reddit totā q̄titatē spacij.sed eq̄le ꝑcto z indi
uisibili est ꝑctus.g̃ ex illis ꝓponeret.si g̃ hoc est impossi
bile.impossibile est etiā indiuisibile moueri

Amplius aūt si oīme in tpe mouet in ipo nūc ni
hil.Oīme aūt tps diuisibile est.erit vtiq̄ aliq̄d tps
minꝰ q̄libet eoꝝ q̄ mouent in q̄ mouet q̄ꝫ ipm
motū est. Hoc q̄dem em̄ erit tps in q̄ mouet ꝓpter
id qō mouet oīme in tpe. Tempꝰ aūt oīme diuisibile
esse ostēsum est ꝑus.si igit ꝑctum mouet erit aliq̄d
tempꝰ minꝰ in q̄ ipm motū est.sed impossibile est.in
minori em̄ nēce est minꝰ moueri.q̄re erit diuisibile
in minꝰ diuisibile sicut z tempꝰ in tps.Solummō
em̄ mouebit imptibile z indiuisibile si erit in ipo nūc
possibile moueri atomo. Eiusdē em̄ ratōis est in ip
so nūc moueri z indiuiduū aliq̄d moueri.

¶Hic ponit terciā rōem q̄ ꝑt ꝑm textū sic formari. Si in
diuisibile moueret seq̄ret q̄ dabile esset aliq̄d minꝰ indi
uisibili sic ꝑcto.hoc āt est impossibile.Seq̄la ꝓbat.qz si
moueret ipm moueret in tpe.oīme em̄ qō mouet mouet
in tpe z nihil in nūc.z cū oīme tps sit in ifinitū diuisibile q̄
cūq̄ꝫ tpe dato dabile est minꝰ illo.g̃ etiā est dabile tēpus
minꝰ illo tpe ꝓpio in q̄ mouet indiuisibile qō falsum est.
qz si aliq̄d mouet in aliq̄ tpe dimidiū illi⁹ mouet in dimi
dio tpe.qz ꝓtinuitas motꝰ est a ꝓtinuitate mobilis sic a
ꝑma cā.z ꝓtinuitas tpis a ꝓtinuitate motꝰ.z si tps diui
deret in dimidiū diuideret ꝑctū vel illud indiuisibile.z
sic haberet q̄ esset dabile minꝰ ꝑcto.z q̄ indiuisibile esset di
uisibile.z tps diuideret in tpa minora se.Etiā seq̄ret q̄
nō moueret in tpe in q̄ tū est ois motꝰ.qz idē est dicere et
eiusdē rōis aliq̄d moueri in nūc z indiuisibile moueri.

Mutatio āt nō est neq̄ vna ifinita. Dis em̄ erat
ex q̄dā in q̄ddā z q̄ est in ꝓtradictōne z in ꝓtrarijs.
Quare eoꝝ q̄ sunt ꝑm ꝓtradictōem affirmatio z ne

gatio termin⁹ est vt gñatōis q̄dē esse. corruptōis aūt nō esse Eoꝝ aūt q̄ sunt in ꝓtrarijs ꝓtraria. hec em̄ vltima sunt mutatōis q̄re t alteratōnis ois. Ex ꝓtrarijs em̄ q̄busdā est alteratio. Silr aūt t augmēti et decremēti. Augmēti q̄dē termin⁹ est q̄ est p̄m ꝑpriā naturā p̄fecte magnitudinis. Decremēti autem que ab hac remotio.

¶ Istud est tertiū capl̄m in q̄ oñdit q̄ nulla mutatio ē infinita duratōne ꝑpetua. Dividit aūt in duas ptes In p̄ma oñdit h̄ de motu ad formā. scz de gñatōe. corruptōe alteratōe. augmētatōe. t diminutōe In scḋa oñdit h̄ etiam de motu locali. Quantū ad p̄mā ptem ponit hāc conclusionē Nulla mutatio est infinita. hāc ꝓbat de motib⁹ ad formā. sic Nulla mutatio hñs duos terminos est ifinita. sed ois mutatio ad formā est inter duos terminos. g̃ nō est aliq̄ mutatio ad formā ifinita Maiorē ꝓbat. quia ois mutatio ad formā est de q̄dā in q̄dam q̄ sunt ꝓtradictoria vel ꝓtraria q̄ꝝ vnū est vt p̄ncipiū. aliud vt finis Minorē ꝓbat inductiue. qz gñatio ē inter nō esse t esse sic q̄ terminat ad esse Corruptio ꝙo terminat ad nō esse Alteratōis aūt termini sunt duo ꝓtraria. qz vltima cuiuslibet alteratōis sunt ꝓtraria t etiā est ex ꝓtrarijs. Silr est in augmēto t decremēto Termin⁹ em̄ ad quē augmēti est q̄ntitas p̄fecta p̄m naturā. decremēti ꝙo q̄ deficit a p̄fectōe seu magnitudo imp̄fecta.

Loci aūt mutatio sic q̄dē nō erit finita Nō enim ois in ꝓtrarijs est. sed q̄ntū q̄ḋ impossibile ꝺecisuꝝ eē eo q̄ḋ nō ꝓtingit ꝺecisum esse. Multiplr em̄ ꝺr impossibile Nō em̄ ꝓtingit sic īpossibile ꝺecidi neq̄ omnino impossibile factū esse fieri. neq̄ mutari. impossibile ꝓtingit vtiq̄ mutari in q̄ḋ īpossibile ē mutari Si ergo q̄ḋ ferē mutat in aliq̄d t possibile est mutari q̄re nō infinit⁹ mot⁹ neq̄ ferē infinito. impossibile em̄ est trāsire ipm. Q̄ q̄dem igit sic nō sit infinita mutatio vt nō finiat terminis manifestū est

¶ In hac scḋa ptecapli ph̄us oñdit q̄ null⁹ mot⁹ rect⁹ p̄t esse infinit⁹ in duratōe Et duo facit. p̄mo q̄ḋ dem̄ est scḋo oñdit modū q̄ mot⁹ p̄t esse tpe infinit⁹ Quātū ad p̄mū ꝺr. de loci mutatōe nō p̄t ꝓbari h̄ mō q̄ sit finita. q̄a nō ois loci mutatio est iter ꝓtraria etiā q̄ recta est sic ꝑz de motu ꝓgressiuo aialiū. est tn̄ alia via ꝓbādi q̄ nō est ifinita Premittit aūt p̄hs q̄ sic est dabile aliq̄d q̄ḋ p̄m genus suū est diuisibile. t tn̄ p̄m suā spēm nō p̄t diuidi in aliq̄ p̄ncta. eo q̄ id diuisibile ꝺr multiplr. scz p̄m gen⁹ sicut vox. aliud solū p̄m spēm cum tn̄ p̄m gen⁹ sit diuisibile. vt pz de celo. Sic silr mō aliq̄d impossibile est transmutari p̄m genus t simplr sicut indiuisibile. Aliud vero est impossibile mutari p̄m quid t nō oino. sed solū est impossibile mutari sicut ponit Eodez mō distinguit etiā q̄ īpossibile sit aliq̄d fieri. Quo p̄misso ꝓbat ꝓclusionē suā sic. Impossibile est aliq̄d mutari in hoc in q̄ḋ impossibile ē ipm mutatū esse. sed impossibile est aliq̄d esse mutatuꝝ in ifinitū. g̃ impossibile est aliq̄d mutari in ifinitū Maior est nota. qz cū ois mouētis est finis intēt⁹ si ēet mutatio in ifinitū cū null⁹ sit ei finis ipa nō haberet mouēs. scz mutatio nō hñs mouēs nō p̄t incipe. g̃ nec p̄t esse. Minorez ꝓbat ph̄s. qz omne q̄ḋ mouet mouet in aliq̄ḋ determinatum. scḋo ꝓbat eam. qz infinitū impossibile est ptransire. ergo nō p̄t esse mutatū in infinitū.

Sed si sic ꝓtingit vt t tempe sit infinit⁹ idem ex istēs t vnus ꝙsiderādū est Nō vno q̄ḋ em̄ facto nihil fortassis ꝓhibet vt si post loci mutatiōem alteratio sit t post alteratōem augmentū t iterꝝ generatio Sic em̄ semp q̄ḋ erit tpe mot⁹ scz nō vn⁹ ꝓpter id q̄ḋ nō est vn⁹ ex oñib⁹. vt aūt fiat vn⁹ nō ꝓtingit infinitū esse tpe ꝑter vnū. Dic aūt ē vn⁹ scz circulatio

¶ Hic Aristo. oñdit q̄ nō posset dici mutatio ifinita dicens. Sed si ꝓtingat sic aliquā esse mutatōem infinitaꝝ tpe q̄ sit ex vtroq̄ termio infinita t nō ex fine tm̄. sic circularis existēs vn⁹ h̄ posteri⁹ est ꝙsiderādū. Subdit q̄ in alijs motib⁹ a motu locali nihil fortassis ꝓhibet infinitatē esse q̄n nō accipit vn⁹ mot⁹. sed successio motuum vt post loci mutationē alteratio. t post alteratōem gñatio. t post gñatōem augmētatio t ecōuerso. Sic em̄ ꝓtinue in tpe fit mot⁹ sed ille nō est vn⁹ numero mot⁹. qz ex motib⁹ gñe diuersis nō p̄t fieri vn⁹ Infert g̃ q̄ nō ꝓtingit vnum numero motū infinitū fieri ꝑter vnum solū motū qui est motus circularis. ¶ Circa textum expositū mouetur hec questio.

Utrū possibile sit esse motū. sitq̄ necessariū quem libet esse finitū Et arguit q̄ mot⁹ nō sit possibil p̄ sex rōnes zenonis positas in textu. q̄ꝝ q̄ttuor ꝓbant motū localē nō eē possibilē. ḋnta ꝓbat motū ad formā nō eē possibilē. t sexta motū circularē Et confirmat sua scḋa ratio quā ꝺr inuincibilē. qz fundat in hoc q̄ seq̄ns mobile nondū pt attingere p̄cedēs a q̄ distat ꝓportionabiliter. hoc em̄ est necariū. qz q̄libet determinata distātia diuidit ea q̄ distat ꝓhibēs ꝓtactū eoꝝ Secūdo sic ꝓtra scḋm q̄ntū Dotus celi est ifinit⁹. g̃ nō est necariū oēm motū esse finitum Añs ē phi octauo physicoꝝ Tercio Temp⁹ ē ifinitū g̃ ois mot⁹ est ifinit⁹ Añs ē ph̄i. eo q̄ nō hz p̄ncipiū nec finē. p̄ña ꝓbat. qz ois mot⁹ ē i tpe. Quarto. Quod hz ptes ifinitas est ifinitū. sed ois mot⁹ hz ptes ifinitas g̃ ois mot⁹ est ifinit⁹ Maiorē pz p̄mo celi. t tercio physicoꝝ. qz sic ex finitis nō ꝙstituit nisi finitū. ita p̄positū ex ifinitis nō ꝙstituit nisi infinitū. Minorē pz p̄ ph̄m in scḋo tractatu hui⁹ sexti ¶ In oppositū arguit p̄ ph̄m i ſra

Maiorē Ratōes zenonis sunt sophistice. t i malo intellectu finiti fundate Minorē Infinitū potētiale nō actuale. ē motu ptrāsibile Cōclusio Igitur Infinitas diuisionis spacij. nō ꝓhibet quin aliquid possit super ipsum moueri.

¶ Maiorē pz. qz oēs rōes zenonis fundāt in ītellectu ifiniti potētiał p̄m ptes eiusdē ꝓportōis. ita scz q̄ ipe distinguit iter ifinitū exercēsione in actu t inter ifinitū in poña q̄ḋ est p̄m ptes eiusdē ꝓportōis. t tō sophisticat in suis rōnibus penes fallatiā a dicto p̄m q̄d ad simplr. t etiā p̄m fallatiam equocatōis. vt patuit circa textū in solonib⁹ rōnū suarū. ꝺr tn̄ ph̄s q̄ ille rōnes multā ingerūt difficultatē volentib⁹ eas soluere t h̄ ꝓpter eaꝝ apparentiā. ¶ Scḋo ꝓpō pz q̄ ad p̄mā ptē. qz ifinitū ponale existēs spaciū mot⁹ localis actualr finitū. t incipitū ē in actu sit sup ipm mot⁹. g̃ vt sic ptrāsiri p̄t. Scḋa ps ꝓbat. qz ifinitū in actu si ēet t ptrāsiri ret esset ifinitū t nō ifinitū. sed finitū. qḋ implicat ꝓtradictōem. infinitū q̄ḋ esset p hypothesim t finitū incipitū p transitum. ¶ Conclusio pz. qz spaciū hz rōnem medii

defectis motū qḋ natū est variare spēm mot⁹. vt dem̄ ē

quinto phȳsicoꝝ.sed nihil variat spēm rei nisi ꝓ dñtiam actualem.ideo mobile vritur spacio ſm partes eius actuales.que sunt partes extensionis eiusdē. Cuius etiaꝫ rō sumitur ab eo ꝙ mediū est via cuiꝰ est actꝰ ducere ad terminū.sed partes actuales sunt in quolibet spacio finite.ꝯ nō obstāte infinitate potētiali ptiū ꝓportionabiliū qōlibꝫ spaciū est ptrāsibile.imo si mobile numeraret potētiales ꝓportionales ptes spacij.tūc potius iret versus ꝓncipiuꝫ ꝯ versus finē.eo ꝙ ptes potētiales sunt ꝑiores toto

Maiorꝫ. Oīis motus est inter suos terminos ꝓ se finitus. Minor. Non tñ phibet motū celi ꝓ accidens infinitari. Conclusio. Igit̄ bene tradit phȳs ꝙ oīis motus ꝓ se sit necessario finitus

¶ Maiorꝫ pꝫ ꝑmo de oīmi mutatiōe que ē ad formam siue sit ſubalis siue accñtalis.qꝫ oīis talis est inter duos terminos.quoꝝ vnꝰ est ꝓncipiuꝫ ex quo ē mutatio.et alter finis ad quē ipa eadē est mutatio.eo ꝙ oīs mutatio ē de quodā in quodā.oīe aūt qđ sic est inter ꝓncipiū et finē ē finitū ex vtraꝯ ꝑte. Pꝫ etiā idē de motu locali.qꝫ ipossibile est aliqđ mutari ſm locū in infinitū .eo ꝙ nihil est actu infinitū.et ideo mutatio q̄ est in infinituꝫ non hꝫ finē.ideo mutatio que est in infinituꝫ est in non finem.sed quod est in nō finem est in nihil.ꝯ mutatio q̄ est in infinitum est in nihil.sed oīs mouētis est aliqs finis.ſcđo phȳsicoꝝ.ꝯ mutatio q̄ est in infinitū nō hꝫ morozē.sed mutatio q̄ nō hꝫ morozē nūqꝯ incipiet.ꝯ mutatio q̄ est in infinitū nūqꝯ incipiet.et ſinūqꝯ incipiet ipossibile est eā esse.ꝯ mutatiō em̄ localē rectā infinitā ipossibile est esse.hec Albertꝰ ¶ Seq̄da ꝓ patebit octauo phȳsicoꝝ.qꝫ hoc cōuenit motui celi nō ex carentia finis ſolius.ſꝫ ex vtroqꝯ.ſcz ꝓncipio et fine.qꝫ circulatio caret ꝓncipio et fine ¶ Conclusio ſequitur ex ꝓmissis

Ad rationes Aū oppositū Ad oēs rōnes Senonis patuit ſolo circa textum.

Sed qđ arguit ꝓ ꝯfirmatōe ſcđe rōnis eiꝰ facile ſoluit Dōm em̄ est.ꝙ licet posteriꝰ vt posteriꝰ non ꝓiūgat ꝑio a quo distat ſm ꝙ ipm est ꝑus.tñ ꝓiūget ei ſub alia rōne. ſcz in q̄tū finite distat ab eo.q̄ distātia ꝓ mobile velociꝰ ꝑt vinci et transiri Ad tertiā tñ eius rōnē ꝑt aliqđ addi vltra ſolutōem in textu. Pro quo notādū.ꝙ ſicut dixit mobile ſp esse in loco sibi eq̄li. ita dixit ꝙ mobile ſit in nūc. et hoc ꝓbabat.qꝫ ſicut loci mutatōis nūerꝰ eſt tps.ita nūerꝰ mobilis est in nūc.vt in quarto dictū est Soluēdo istaꝫ Albertus dꝫ ꝙ falſum ſupponit in ſua rōne et paralogisat Supponit em̄ ꝙ illud qđ ꝺescit ꝺescat in nūc.et hoc est falſum.vt patuit in hoc ſexto Credebat em̄ ipe ꝙ ſicut ꝺes est ꝑuatio motus.ita essꝫ ꝑuatio mēſure motus q̄ est tps.qđ erroneū et falſum est.qꝫ ꝑuatio nō ꝑuat niſi id qđ ei opponit Sed ꝓtra.Motꝰ est cā tpis.ſed ꝑuata cā ꝑuat effectꝰ Solo Alberti.ꝙ nec motus in genere nec motꝰ in ſpecie causat tps.ſed potiꝰ vnꝰ q̄dē motꝰ mobilis ꝑmi. et tō ꝑuato ℔ motu vel illo nō ꝑuat ꝓpter ℔ ille ꝑmꝰ motꝰ.illē em̄ ſp est.et ideo tps ꝑuari non ꝑt. Supponit etiā Xeno ſcđo falſum ꝙ id qđ ferꝝ in ipo nūc est in q̄libet ꝑte ſpacij. qꝫ ſi ita est vt ꝺr.tūc motꝰ nō est ꝓtinuꝰ.ſed essent infinite ꝺes vel momēta in qbꝫ mobile est hic mō. et post in alio nūc ibi.et ſic deiñceps ſm ptes ſpacij.et ſic oporteret ꝙ tps ꝯponeret ex ipis nūc.et ſpaciū ꝯponeret ex indiuiſibilibꝫ.q̄ oīa ſupra ſunt ꝓbata. Paralogisat aūt Xeno ſm fallaciā eq̄uocatōis qñ ꝺr ꝙ id qđ est ſm equale ſibi in ſpacio nō mouetur.id aūt qđ ꝟidetur ferri est ſm equale ſibi.ergo nō mouet. In ꝑma ꝓpōne stat id qđ ꝺr equale ſibi ꝓ loco determinato ſm actuꝫ.et hoc mō verū est.id qđ est in ſpacio ſibi equali non moueri. In minori aūt ꝓpōne stat ꝓ equali ſibi in potentia.qꝫ id qđ fertur nō est ſm eq̄le ſibi in ſpacio niſi ſm potentiam.et ſic eq̄uoce vtit medio termino ſui ſyllogiſmi.ꝓpter qđ incidit fallacia eq̄uocationis Ad ſcđam patuit ſolo.qꝫ hoc est ꝓ impſſionē virtutis infinite.q̄ vt ꝺicit octauo huiꝰ nō ꝑt esse coꝛporea et naturalis.eo ꝙ natura est potestatis finite nō appetēs motū niſi in ordine ad q̄tem.iuxta illud qđ dictū est ſecūdo huius naturā esse ꝓncipiū mouendi et q̄escendi. Etiā aptitudo ſubiectiua circuli est paſſiua.et ideo nō finitur ad actuꝫ intra.ſed ad actū agentis extra.modo ꝺr ꝑmo celi ꝙ potētia paſſiua nō determinat ad maximū a quo ꝑt pati.

¶ Ad tertiā neganda est ꝓntia.qꝫ nō oīis motus est in ꝑte ſicut in menſura adequata.ſed ſolū ꝑmus motus q̄ ꝓpter hoc ꝺr infinitus licet nō ꝓ ſe.ſed ꝓ accñs vt dictū est In ſignū cuius dictū est quarto phȳsicoꝝ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄d ſit ꝓprie in ꝑte oportꝫ ꝙ ꝑte excedatur.ſed qđ aliquo exceditur est finitū Ad quartā ꝺm.ꝙ illud qđ habz partes actu infinitas est infinitū.ſed motus et qlibet ꝓtinuum hꝫ partes infinitas ſm potentiā diuiſionis.eo ꝙ oīe ꝓtinuū est diuiſibile in infinitū.tñ impoſſibile est aliquod actu esse diuiſum in ptes infinitas.vt patuit tercio phȳſicoꝝ.hoc tñ essꝫ neceſſariū ſi essꝫ infinitū aliqđ materiale in actu.vt ibidē ſufficiēter dictū est

Incidūt dubia ꝑimū An mobile in aliq̄ motu maneat ꝓ aliqđ tēpus in eodē loco vel in eadē diſpoſitione Et videt ꝙ ſic.qꝫ manet ſub eadē forma.ergo ſub eadē diſpōne. Añs pꝫ.qꝫ in oīmi motu oportꝫ ipm mobile manere ídē ſub vtroqꝯ termino ☞ Solo nō. qꝫ illđ qđ est ꝓ aliqđ tēpus in eodem loco aut in eadem diſpōne habet ſe eodē mō ſm ꝑus et posterius Illud aūt quod ſe habet eodē mō ſm ꝑus et posterius ꝺr quieſcere. ergo ſi aliq̄ quod mobile ꝓ aliquod tempus esset in eodez loco quieſceret et moueretur.qđ est impoſſibile. ¶ Ad obiectum ꝺm.ꝙ q̄ꝯis mobile in motu ſemp habeat eandē formaꝫ ſubſtātialē.tñ nō est in eadē ꝺiſpoſitōe ſm eandē formā accidentalem ad quā fit motus.ſed ſm illā ꝓtinue fit in plꝰ et plus.ſm ꝙ magis accedit ad terminū. Sed ꝺiceres Esse prioris forme accidentalis que acquiritur per motum manet cum esse posterioris. ergo mobile manet ſub eadem diſpoſitōne. Solo.illud esse quodāmodo manet et quodāmodo nō manet.manet ſm illud poſitiuū qđ importat.ſcz in q̄tum dicit esse.et ſic perficitur ſm hoc cōtinue.et ſm negatōnem perfectiōnis quā importat nō manet ſed abiicitur.

Secūdū dubiū An impartibile ꝓtingat moueri Et videt ꝙ ſic.qꝫ vnitas.punctꝫ et accñtia alia ſtꝫ indiuiſibilia.et tñ mouent motis corꝓibꝫ in qbꝫ sunt. Sedo arguit.aia est indiuiſibilis et ſiꝫ intelligētia.et tñ vnūqđq; illoꝝ ꝓtingit moueri. mouentur em̄ de ignorantia in ſcientiā de bono in malum.

Tercio arguit. Illud qđ mouetur ꝓ accidens mouetur etiā per ſe.ſed indiuiſibile per accñs mouet.vt ꝺr in textu ꝙ ꝛc. Maiorꝫ ꝑbat.qꝫ oīe ꝓ accidēs ꝑſupponit ꝓ ſe.

☞ Solo patuit in textu.ꝙ indiuiſibile ꝓ ſe nō ꝑt moueri.licz ꝓ accñs bñ poſſit moueri.si em̄ idiuiſibile ꝓ se moueret ꝓ aliqđ ſpaciū.oporteret illđ ſpaciū eē ꝯpoſitū ex indiuiſibilibꝫ.qđ tñ nō ſequitur ponendo indiuiſibile per accñs moueri. Et rō huius est.qꝫ illud qđ per ſe mouet ptrāsit

equale sibi. ideo si indiuisibile p se moueretur indiuisibile in spacio correspondens sibi essz ptransibile. sed nihil pertransitur nisi in tẽpore. qz si aliqd ptransiretur in instanti illud simul esset ptransitũ z in pertransiri. quod est inconueniens. ¶ Ad obiecta. Ad pmũ dom. q bene pbat aliquod impartibile moueri p accidẽs. qz moto subiecto mouẽtur omia que in subiecto sunt. nõ tñ mouẽtur per se.

Ad scõm dom. q ille motus aie z intelligentie de quo assumit in obiectõe nõ est motus physicus. de quo hic solum sermo est Ad terciũ dom. q licz oĩs motus p accidens psupponat motũ p se. sicut omne accns psupponit substantiã. nõ tñ psupponit motũ p se in eo qđ mouetur p accidẽs. sed in aliquo alio qđ mouetur per se. sicut motus pũcti p accidẽs. ille psupponit motũ sui subiecti. qui conuenit subiecto p se. sed nõ pũcto.

OMne aũt qđ mouetur necesse est ab aliq moueri. Si q̃dem igit vt in ipo nõ habet pncipiũ motꝰ manifestũ q ab altero mouetur. aliud em erit mouens. Si aũt in se ipso accipitur a. b. qđ moueatur fm se. sed non eo q eorũ que hmõi aliqd mouetur. Primũ q̃dem igitur opinari a b. a seipo moueri. ppter q totũ mouetur z a nullo exteriorũ sile est. sicut si quis ipo d e. mouẽte id qđ est e z. z ipso moto opinetur d. e. z. a seipo moueri. ppter id qđ nõ videtur vtrũ ab vtroz moueat vtz d e. ab e z. aut e. z. a d e. moueatur

¶ Iste est septimus liber physicoꝝ. in quo pbus incipit determinare de pparatõe motoris ad motorẽ ostendẽdo q nõ est pcedere in infinituz in mouentib⁹ z mobilib⁹ postq̃ in pcedentib⁹ libris determinauit de motu fm se z q̃tum ad ea que sunt sibi intrinseca. cuiusmodi sunt partes taz subiective q̃ integrales. Determinãdo aũt de motu z motore duo facit. Primo ostendit q sit aliqs primus motus. z aliqs pmus motor. z hoc facit in isto septimo libro. Secũdo determinat qualis sit primꝰ motus. z qualis pmus motor. z hoc facit in libro octauo. Diuidit autẽ iste septimus liber in duos tractatus In pmo ostendit q nõ est pcedere in infinitũ in mouentib⁹ z mobilib⁹. In secũdo determinat de pparatõe motuũ inter se. Primꝰ tractatus diuidi pt in quattuor capitula. In pmo ostendit vnũ ad suũ ppositũ pbandũ necessariũ. videlz vtz aliqd posset moueri a seipso p se primo. In secũdo ostendit. q in ordine mouentiũ z mobiliũ est deuenire ad vnũ primuz mouens z ad vnũ pmũ motũ seu mobile In tercio pbat vnũ in secũdo cap'o suppositũ. videlz q oĩe mouens est simul cũ moto. In quarto cap'o pbat qđ in tercio suppositum. videlicz q ad solas qualitates tercie speciei est motus. Quãtũ ad pmũ dt ponendo suã pclusionẽ in primo capitulo intentam. Oĩe qđ mouetur necesse est ab aliquo motore moueri. Hanc probat inductõne. qz omne quod mouetur ab extrinseco motore. mouetur ab aliquo alio. et oĩe qđ mouetur ab intrinseco motore mouet ab alio. ergo oĩe qđ mouetur. mouetur ab aliquo alio motore. de his que mouentur ab extrinseco manifestũ est q mouẽtur ab alio. Sed de his que mouentur ab intrinseco non est ita manifestũ. tamen mouẽtur ab aliquo. Quod sic declarat. qz si accipiatur magnitudo a b. z ponatur moueri a seipso z nõ ab alio. forte videbitur ideo non moueri ab alio. qz non pcipitur nec videtur que partiuz eius sit mouens et que mota. et tũc erroz simile est ac si quis dicat q magnitudo. d. e. z. moueatur a se z non ab alio. qz non videt que pars moueat z que moueat. an secz illa pars d. e. moueat partez e z. aut ecõtra. Cuius em pma pars scz. d. e. sit mouens mota. et scda scz e. z. mota tm. qz tũ d. e. nõ est separatũ ab e. z. ideo ignorat qđ horz sit mouens. Ibi dicũt aliqui q p magnitudinẽ a. b. Aristoteles intelligat mouens seipsum aiatum. z p d. e. z. magnitudinẽ in qua vna pars corporea mouet aliã corporis partẽ

Amplius qđ a seipso mouet nullo modo pausabit cũ mouetur in stando aliqd alteruz qđ mouetur. Necesse est ergo si aliquid pausat qđ mouetur in stãdo aliquid alterũ. hoc ab altero moueri. hoc aũt manifesto facto necesse est oĩe qđ mouetur. cũ diuisibile moueri ab aliquo. Quoniã em acceptũ est a b qđ mouetur diuisibile erit. Oĩe em qđ mouetur diuisibile erat. Diuidatur igitur a b in c. necesse igitur b cq escente quiescere z a b. Si em nõ accipiatur moueri b c. igitur quiescente mouebitur vtiqz b a. nõ ergo c a Nõ ergo mouetur per se a b. sed pcessum est p seipm moueri primum. Manifestũ igitur q b c quiescente quiescet z a b. et tũc pausabit qđ mouetur. sed si aliquid in quiescendo aliud stat z pausat moueri. hoc ab altero mouet. Manifestũ est igitur q oĩe qđ mouetur ab aliquo mouet. z non a se: Diuisibile em est oĩe qđ mouet. z pte q̃escẽte q̃escit totũ

Hic pbat illa que mouentur a pncipio intrinseco nõ moueri a seipsis. et hoc tali rõne. Quicquid quiescit ad q̃ etem alterius nõ mouetur a seipso sed ab alio. sed omne quod mouetur ab intrinseco pncipio quiescit alio quiescente. ergo omne quod mouetur ab intrinseco pncipio mouetur ab alio. Maiorem probat. quia oĩe quod mouetur a seipso nullo modo quiescit per hoc q aliud ab eo quiescit. ergo per oppositum quicquid quiescit ad quietez alterius non mouetur a se. Añcedens relinquit notuz. qz posita causa ponitur effectus. si ergo aliquid est sibiipi cã motus tũc ipm semper mouetur q̃diu est. z nõ dependet ab alio. ergo nec destructio motus eius quod a semouet dependet a alio. Minorẽ probat. quia oĩe quod mouetur est diuisibile. sicut dictũ est sexto huius. Diuidatur ergo mobile a b. qđ ponitur moueri a se per se primo. z non fm partẽ. z signetur pũctus diuisionis per c. si tunc pars magnitudinis c b. que est pars magnitudinis a c b. mouere per se quiescat. necesse est totam magnitudinem a b. quiescere. Si detur oppositũ. scz q a. b. tota magnitudo moueatur quiescente eius parte c b. hoc est impossibile. quia hoc dicitur totũ moueri cuius quelibz pars mouetur. sed c b est pars magnitudinis a b. ergo si tota magnitudo a b mouetur. oportet c b partem eius moueri. quod tamen est contra hypothesim. Etiam si a b mouetur. et quiescat c b. tũc a b nõ mouet nisi gratia alterius partis. sed quod gratia partis mouetur non mouetur per se primo. qđ etiã est contra hypothesim. quia positum fuit q a b mouet per se primo. ergo manifestũ est q parte quiescente non mouetur totum. et per consequens qđ q̃escit sic ad quietem alterius mouetur ab alio. Ex quo patet q omne quod mouetur ab alio mouetur. eo q oĩe qđ mouetur est diuisibile. z q̃escente eius parte ipm q̃escit totũ

Quoniã autẽ oẽ quod mouet ab aliquo mouetur. necesse est ꝙ qđ mouet oẽ in loco moueri ab altero Et mouens igit ab altero qñ ꝙ ipm mouet. ꝙ iterũ hoc ab altero. nõ aũt in infinituꝫ abibit. sed stabit alicubi. ꝙ erit aliqđ qđ ꝓmo cã erit motꝰ. Si eñ nõ sed in infinitũ ꝓcedit. sit a q̃dẽ qđ ab ipo b moueat. b vero ab ipo c. c autẽ ab ipo d. ꝙ hoc igit mõ in infinitũ ascendat. Qñ ergo simul mouẽs ꝙ ipm qđ mouetur manifestũ ẽ qñ simul mouet ꝙ a ꝙ b. Qñ autẽ oẽ qđ mouet ab alio mouet necẽ est a ꝙ b. Cũ eñ mouet b. mouebit a. ꝙ cũ mouet a. ꝙ ipm c. ꝙ cuꝫ cipm d. Erit igit sil motꝰ q̃ est a ꝙ b. ꝙ reliq̃ꝫ vniuscuiusq; motus. ꝙ accipe igit vnũqđ istoꝝ poterimꝰ. Et nãq; si vnũqđq; ab vnoquoq; mouet. nihil minus vnꝰ numero vniuscuiusq; motus. ꝙ nõ infiniti vltimis. qñ q̃dem qđ mouet oẽ ex quodã in quoddã mouetur Aut eñ numero accidit eũdẽ eẽ motum. aut genere. aut specie. Numero quidem igitur dico eũdem motum qui est ex eodem in idem numero. ꝙ in tempore eodem numero fit. vt ex hoc albo quod est vnum numero. in hoc nigrũ ſm hoc tempus quod est vnum numero. Si eñ ſm aliud non adhuc vnus erit numero. sed specie. Genere autez motus vnus est qui in eodem predicamento substãtie vel generis est. Specie autem qui ex eadem specie in idem specie. vt ex albo in nigrum. aut ex bono in malum. hec autem dicta sunt in prioribꝫ. Accipiatur igitur qui est motus ipsius a. ꝙ sit in quo est e. ꝙ qui est ipsius b. sit in quo z. et qui est c. d. in quo i. t. Et tẽpus i quo moueatur a sit k. Determinato aũt motu ipsius a. determinatũ erit ꝙ tempus. ꝙ non infinitum quod est k. Sed in eodem tẽpore motũ est a et b. ꝙ reliquoꝝ vnũquodq;. Accidit ergo motũ qui est e. z. i. t. cũ sit infinitus in tempore finito moueri quod est t. in quo eñ a motum est ꝙ que sunt ipius cõsequenter oẽia mota sunt infinita. quare in eodem mouetur. Et nanq; aut eq̃lis motꝰ erit q̃ est ipius a. ipi q̃ b. aut maior. Differt aũt nihil. penitus eñ infinitum motuz in finito tempore accidit moueri. hoc aũt impossibile est

¶ Istud est secũdum capitulũ. in quo pbus ostẽdit ꝑncipale propositũ. scz ꝙ in mouentibꝫ ꝙ in mobilibꝫ non est procedere in infinitũ. Et duo facit. Primo probat ꝓclusiõe intentã. Scdo remouet vnã obiectiõem ꝓtra suã rõnẽ fieri possibilẽ Quantũ ad ꝑmũ ponẽdo ꝓclusionez ꝺt Quoniã oẽ qđ mouetur ab alio necesse est etiã hoc qđ mouetur ſm locũ moueri ab alio. ꝙ si illud mouens mouetur ipsum iterũ mouetur ab alio. sed tamẽ nõ ibit in infinitũ. sed stabit in aliquo ꝑmo mouente quod non mouet Hanc probat tali rõne. In mouentibꝫ ꝙ mobilibꝫ non est processus in infinitum. ergo necesse est aliquod esse ꝑmuz mouens et primũ motum. Probat antecedens. quia si in mouentibus ꝙ mobilibus esset processus in infinitum. sequeretur ꝙ in tempore finito posset fieri motus infinitus sed hoc est impossibile. vt probatum est in sexto huius. ergo illud ex quo sequitur. Sequelam probat. Ponatur a mobile moueri ab alio. scz b. ꝙ ponatur b etiaz moueri ab alio. ꝙ sit illud aliud c. ꝙ illud mouens etiam mouetur ab alio. ꝙ sit illud d. ꝙ sic in infinitũ in numero mouentiuz ꝙ motoꝝ. manifestuz est autem ꝙ illo stante ꝙ simul tempore mouẽs mouet aliud ꝙ mouetur ab alio. quia mouẽs motum hoc mouet motu quo ipsum mouetur. ꝙ quando vnũ mouetur oẽia mouentur. et sic quando b mouetur. qz motu suo mouet a. oportz simul tẽpore a moueri. ꝙ qñ b mouetur. tũc mouetur etiã c. quia b mouetur ab ipso c. ꝓpter eandẽ etiã causam quãdo c mouetur. mouetur d. ergo in eodẽ tẽpore quo mouetur a. mouentur oẽia alia. scz b. c. d. sed cũ a mobile sit vnũ ꝙ accipi potest ſm se sicut ꝙ quodlibet aliorũ ſm se est vnũ numero. tunc motus cuiuslibet est vnus numero. ꝙ non infinitus. quia quodlibet mouetur ex quodã in quoddã. Qz aũt cuiuslibet horuz motus sit vnus nũero ꝓbat ex hijs q̃ dicta sunt in q̃nto libro Dicit eñ vnus nũero q̃ est ex eodẽ nũero. ꝙ in idẽ nũero. ꝙ in eodẽ tpe nũero. silr ðr de eodẽ gñe ꝙ specie. vt dictuz ẽ in q̃nto huiꝰ. ꝙ resumit hic in textu. vt patz intuẽti. Istis sic habitis ponat ꝙ motꝰ ipiꝰ a vocet c. ꝙ motꝰ ipiꝰ b. vocet z. ꝙ motꝰ ipius c ꝙ d. vocet i. t. tũc iutra dicta oẽs sunt ꝙ fiunt in vno tpe eodẽ. scz in quo motꝰ ipiꝰ a. signet hoc tps ꝙ lrãm k. illud tps est finitũ. sicut motꝰ ipius a est finitus et determinatꝰ nũero. specie. ꝙ gñe. sed oẽia alia mouẽtur in eodẽ tpe finito. scz k. ꝙ cũ oẽia illa sint infinita. ꝝ totus motꝰ. scz e. z. i. t. q̃ est infinito ꝙ motꝰ est in tpe k finito. ꝙ nihil differt an motꝰ ipiꝰ a equalis motui b vel maior ſp sequit infinitũ motũ esse in tpe finito. qđ est impossibile

Sic q̃dem igitur videtur demonstrari qđ est a ꝑncipio. nõ tñ demonstrat ꝓpter hoc ꝙ nullũ incõueniens accidit. Contingit eñ in finito tẽpore infinitum motũ esse. nõ eũdez aũt sed alteꝝ ꝙ alterũ multis ꝙ infinitis motꝫ. qđ accidit ꝙ in hijs que nũc. Sed si qđ mouetur ꝑmo ſm locũ ꝙ corporalẽ motũ necesse est tangi aut ꝓtinuũ esse mouenti. sicut videt hoc in omnibꝫ contingere. Erit eñ ex oẽibꝫ vnũ ipm totũ aut ꝓtinuũ. Hoc igitur contingens accipiatur. ꝙ sit magnitudo q̃dem aut ꝓtinuũ in quo sunt a. b. c. d. huiꝰ aũt motus est e. z. i. t. Differt aũt nihil magnitudinez finitaz aut infinitam esse. Silr eñ in finito tẽpore qđ est k. mouebitur aut finita aut infinita. horũ aũt ſm vtrũqz impossibile est. Manifestuz igitur. qz stabit aliquãdo ꝙ nõ in infinitũ abibit qđ semp ab altero. sed erit aliqđ qđ primũ mouebitur. Nihil autem differat ꝓcesso q̃dã hoc demonstrari. Cõtingenti eñ ꝓcesso nullũ incõueniens poterit accidere

Hic. p. soluit obiectiõez q̃ possz fieri cõ suã demõstratiõnẽ. ꝑ cuiꝰ solutiõem supplet demõstratio. dicẽs ꝙ videt demõstrari hoc qđ a ꝑncipio intẽdebat. scz ꝙ nõ sit ꝓcessus in infinitũ in mouẽtibꝫ ꝙ mobilibꝫ. nõ tñ demõstrat ſm veritatẽ. qz nõ ẽ incõueniens in tpe finito esse motũ infinituz qui tñ nõ est vnus nũero. sed alius ꝙ alius ſm infinitũ numeꝝ mouentiũ ꝙ mobiliũ. ita ꝙ multa ꝙ infinita sint mota simul. ꝙ sic videt accidere in hijs que nũc adducta sunt Quã soluendo supponit. ꝙ in oẽibꝫ oportz mouẽs ꝙ motũ esse simul. oẽ eñ qđ mouet necesse est tangi a suo mouẽti. ꝙ qz que se tangũt/possunt ꝓtinuari ꝙ fieri vnum totum ex eis Ponamus igitur ꝙ ex omnibus illis que posita fuꝛ infinita esse. scilicet a. b. c. d. fieri vnum. tunc a. b. c. d. erit vnum continuũ infinituz. tũc motus illius. scilicet e. z. i. t.

erit vnus. ꝓtinuus ꝛ infinitus Et ꝺt ꝙ nihil differt an ponatur quelibet magnitudo ꝑm se finita vel infinita. dū modo sint numero infinite. sequitur semp ꝙ in tēpore finito scz. k. mouet infinitū cuius ꝓportionalia ꝑm vltima sunt finita vel infinita. vtrūq; eōrū hoꝝ est impossibile. Ex quibꝫ infert ꝙ necē est ꝙ aliqñ stabit ꝛ nō ibit in infinitū si qlibet mouetur ab altero. ꝛ sic erit aliqd ꝑmū motuz qd mouetur a ꝑmo mouente. Et qz aliquis posset dicere ꝙ illa demonstratio nō ꝓcludit simpliciter. sed ꝓcesso quodā falso scz ꝙ oīa mouēcia ꝛ mota ꝓtinuētur. Ad qd respondet ꝙ hoc non impedit. qz licet corpora physica ꝑm spēm accepta ꝓtinuari non possint. tñ bene ꝑm genus mobilis incōtum est mobile. vnde ꝺt ꝙ si ꝓcedat aliquod possibile ꝛ ꝓtingens. cuius falsum sit. tamen ex eo nullū sequitur incōueniens aut impossibile.

Primū aūt mouens nō sicut qd cuius causa. sed vnde est ꝓncipiū motus est simul cū eo qd mouetur Simul aūt dico. qz nihil iꝓꝛ medium est. hoc eī cōmune in oīi qd mouet ꝛ mouente est.

¶ Istud est tercū capm tractatus ꝑmi. in quo ostendit qd in ꝓximo suppositi. videlz ꝙ mouens est simul cuz moto. Diuidit aūt in duas partes. In ꝑma ponit ꝓclusionem intentā in hoc capo. In scōa ꝓbat eam. Quātum ad ꝑmā ꝺt. ꝙ ꝑmū mouens nō qd est finis cuius cā totū fit. sed ꝑmū vnde est ꝓncipiū motus qd est efficiens est simul cū eo quod mouetur. sic ꝙ nihil mediat inter ea. ꝛ hoc ꝓmune est omni mouenti ꝛ moto ꝑm oēm motū in gñe

Quoniā aūt tres sunt motus qui ꝑm locū ꝛ q̄ ꝑm qualitatē. ꝛ qui ꝑm quātitatem necesse est ꝛ ea q̄ mouentur tria esse. qui q̄dem igitur ꝑm locū loci mutatio. qui vero ꝑm qualitatē alteratio. q̄ vero ꝑm quātitatē augmentū vel decrementū.

In hac secūda parte ꝓbat ꝓclusionē intentā. Et duo facit. Primo enumerat oīes spēs motus. Secūdo specialiter ꝓbat in oīi specie motus ꝙ simul sunt mouens ꝛ motū. Quātū ad ꝑmū dicit. qz tres sunt spēs motus. scz motus ꝑm locum. ꝑm qualitatē. ꝛ ꝑm quātitatē. ergo necesse est esse tria genera mobiliū. scz mobile ꝑm locū. mobile ꝑm qualitatē. ꝛ mobile ꝑm quātitatē. Et subdit ꝙ motus ꝑm locū ꝺr loci mutatio. ꝑm qualitatē alteratio. motꝰ vero ꝑm quātitatē ꝺr augmentatio vel diminutio

Primū quidē igit ꝺe loci mutatōe dicamus. Hic eī primus motus est. Oīe igit qd fertur. aut ipm a seipo mouetur. aut ab altero. Si q̄dem igitur a seipo. manifestū ꝙ in ipo mouente existente simul mouens ꝛ qd mouetur erit. ꝛ nullū illius medium. Qd aūt ab alio mouet quadrifarie mouetur Qui eī ab altero motus quattuor sunt pulsio. tractio. vectio. vertigo. Et nāq; oēs alios in hos reduci accidit

Hic ꝓbus specialiter ꝓbat in quolibet motu mouēs et mobile esse simul. Et dicit hoc primo ostendendum in motu locali. ex eo ꝙ primus motuum est. Intendit autez hanc rationem hoc probantem. In omni motu locali motum vel mouetur a principio intrinseco. vel a principio extrinseco. sed in vtroq; mouens est simul cum moto. ergo in omni motu locali mouens est simul cum moto. Dat ſiorem relinquit notam ex sufficienti diuisione. quia omne quod mouetur. mouetur a se vel ab alio. A se sicut quod mouetur ab extrinseco. ab alio sicut quod mouetur ab extrinseco. Dinorem quod ad primā eius partem dicit esse de se notam. Manifestū eī est in motu quo mobile mouetur ab intrinseco ꝙ mouens simul est cum moto. Sed secūdam partem ꝓbat in omnibus speciebus motus violenti. et primo enumerat eas dicēs ꝙ quadrupliciter aliquid mouetur ab alio. hoc est ab extrinseco Quattuor eī sunt species motus qui est ab extrinseco. videlicet pulsio tractio. vectio. ꝛ vertigo. ꝛ si aliquis alius sit ille habet reduci ad aliquem istorum. ꝛ cū in quolibet horum ostensuz fuerit mouens et motum esse simul. tunc habetur ꝓbata minor

Pulsiones quidem alia impulsio. alia expulsio Impulsio quidem est cū mouens ei quod mouet nō deficit. Expulsio cū expellens deficit

Hic ꝓbat in speciali de quolibet motu violento ꝙ mouens est simul cum motu. Et primo de pulsione dicēs ꝙ pulsionis sunt due species. scz impulsio. ꝛ expulsio. Impulsio est quando id quod mouet non deficit ab eo quod ab ipso impellitur seu mouetur. sed corporaliter ei coniungitur per totum spacium ꝛ per totum tempus impulsionis. ꝛ tūc manifestuz est ꝙ in tali motu mouens ꝛ motum sunt simul. Expulsio vero est quādo pellens deficit ab eo quod pellitur. sicut in ꝓiectione lapidis. in qua tamen virtus ꝓiicientis est simul cuz lapide. ꝛ sic ꝑz ꝙ in oīi pulsione mouens ꝛ motū ꝓiūcta sunt sine medio.

Uectio autem in tribꝰ erit motibus. oꝑtet eī quod vehitur non ꝑm se moueꝯ. sed ꝑm accidens. in eo eī quod est in eo quod mouetur aut super id qd mouetur. mouetur ipsum vehens autem mouet aut ꝓpulsum aut tractum aut vertigine ductū. Manifestum igit quoniā vectio in tribꝰ motibꝰ erit.

Hic ꝓbat idem de motu vectionis dicens. ꝙ vectio in ꝓmuni dicta perficitur tribꝰ motibus specialiter dictis quia quod vehitur non mouetur per se aut motu ꝓꝓrio seu naturali. sed mouetur per accidens. mouetur eī hoc quod vehitur. quia illud in quo est vel super quod iacet mouetur. Uehens autē cuius motu mouetur hoc qd vehitur aut mouetur motu pulsionis aut tractionis. aut circūducitur vertigine. Manifestum ergo est ꝙ vectio perficitur tribus motibꝰ. ꝛ quia vehens in quolibet istorum est mouens ꝛ motum est illud quod vehitur. ꝛ inter illa nihil est medium. sic sequitur ꝙ in motu violento vectionis mouens ꝛ motū sunt simul

Tractio autem est cum etiam ad ipsuz vel ad alterum velocior fit motus trahentis non separatus ab eo qui trahitur. Et nanq; ad ipsum est tractio et ad alterum. ꝛ reliqui tractus idez specie in hos reducuntur. vt inspiratio ꝛ expiratio ꝛ spuitio. ꝛ quicunq; corporum emissiui aut receptiui sunt. ꝛ spatesis et karkesis. Aliud est quidem ipoꝝ congregatio. aliud disgregatio Et oīis igit motus q̄ est ꝑm locū aggregatio ꝛ disgregatio est

Hic ꝓbat idē de tractione ostendendo quid sit tractio dicens. ꝙ tractio fit quādo ad ipsum trahentē aut ad aliꝰ terꝫ a trahente velocior fit motus. non separatus ab eo quod trahitur. Ex hoc habetur ꝙ in tractione semper mouens est simul est moto. sez tracto. Et fit dupliciter. scilicz ad trahentem. z ad aliud a trahente. z sic etiā tractio ꝑm illos duos modos sortitur duo nomina quorū vnuz est attractio. z aliud extrusio. Oēs autē alij modi tractionis reducūtur ad istos duos. Et enumerat ꝓbs aliquos licet non sint violenti. tamen propter similitudinē reducū tur ad istas. In anhelitu em̄ inspiratio est ꝑ modū attractionis. z expiratio per modum extrusionis. Etiam habēt cum illis motib⁹ similitudinem motus qui fiunt per modum emissionis vel receptiōis. sic ꝙ emissio est sicut extrusio. z receptio sicut attractio. Similiter est de speculatōne q̄ fit ꝑ modū attractōis. z de radiatione que fit ꝑ moduz extrusionis. Subdit ꝓbs ꝙ oīs motus localis. aut est ꝑ modū ꝯgregatōis. aut ꝑ modū segregatōis. eo ꝙ ē vel ad mouentē vel a mouēte

Vertigo aūt ꝯponitur q̄dē ex tractu z pulsione h̄ q̄dem em̄ pellit mouens. illud aūt attrahit. Manifestū igit̄ est ꝙ si q̄dem simul pellens z trahens cum eo qđ pellitur z trahitur nullū mediuz eius. qđ aūt mouetur z momentis est. hoc aūt manifestū ex diffinitionib⁹ dictis. Pulsio q̄dez em̄ aut a seipo. aut ab alio ad aliud motus est. Tractus aūt ab alio ad ipm aut ad aliud est. Adhuc aūt synesis z diasis disgregatio

Hic ꝓbat idem de vertigine. et in effectu vult illam rōnem assignare. In pulsu z tractu mouens est simul cum moto. sez pulso z tracto. ergo etiā in vertigine mouēs est simul cū motu. Consequentiā ꝓbat. qz vertigo ꝯponitur ex pulsione z tractōne. qz vertigine circūduci dicitur rota in cuius motu semicirculus qui est ex parte mouentis attrahitur. qui aūt ab eo distat expellitur. z sic habet similitudinem cū pulsu. Accedens ꝺr notum esse ex diffinitōib⁹ pulsionis z tractōnis. Est em̄ pulsio a seipso vel ab alio motus ad aliud. Tractio est motus ab alio ad ipm trahentem vel ab ipso trahente ad aliud. Idez patz ex nominib⁹ Pulsio em̄ apud grecos appellatur diasis. Tractio autez vocatur synesis.

Proiectio autē q̄n velocior motus fiat q̄ qui ꝑm naturā lati fortiori facta pulsione. z hoc facto tā diu accidit ferri quousq̄z fortior fit motus eius qđ fertur Manifestū igitur q̄m qđ mouetur z mouēs simul sūt z nullū mediū est ipoz.

Hic remouet dubitatōnem. posset em̄ quis dubitare ꝙ motus proiectiōis qui est spēs pulsionis non sic fit ꝙ mouens sit simul cū motu. Ad quod respondet. ꝙ in motu proiectōnis virtus proiicientis primi est cū proiecto. et quādo nō est illa virtus proiicientis tūc etiā cessat motus et hoc est verū quādo motus proiicientis est contra naturam proiecti. Si autē non est contra naturam proiecti. sicut quādo lapis proiicitur deorsum. tunc non cessat quādo cessat impetus proiicientis. tamen cessat illa velocitas qua velocius moueretur q̄ si non proiiceretur. Et de hoc motu proiectionis dicit ꝓbus ꝙ proiectio fit quando velocior fit motus q̄ habet quando ꝑm suam naturam moueretur. eo ꝙ tūc fit impulsio fortior q̄ sit eius inclinatio ad naturalem motū. Manifestum est ꝙ proximum proiicies est simul cū re ꝓiecta. z sic inter illa nō est mediū

Atuero neqz alterati neqz alterātis nullū mediū hoc aūt manifestū ex inductione. In oīb⁹ em̄ simul esse accidit alterans vltimū z primū quod alteratur. Quale em̄ alteratur in eo ꝙ sensibile. Sensibilia autem sunt quib⁹ differūt corpora ad inuicem. vt grauitas leuitas. duricies mollicies. sonus nō sonus. albedo nigredo: dulcedo amaritudo. humiditas siccitas. raritas densitas. z media horum. Similiter omnia alia que sunt sub sensu. sicut calor frigus. lenitas z asperitas. omnia em̄ illa sunt passiones subiecte qualitati sicut generi. eo ꝙ ꝑ oīa hec naturalia corpora differūt ab inuicem aut aliq̄d horꝫ in eo ꝙ patiūtur magis aut minus aliq̄d horū. sic ꝙ fiunt frigidiora vel calidiora. dulciora aut amariora. aut patiūtur ꝑm aliquod aliud predictorum. Et subdit ꝙ nō solum illis differūt corpora inaiata sed etiā animata ꝑm partes tam aiatas q̄ inanimatas. i. insensibiles. sicut vngues z pili. z in eisdē alterant. Cū g̃ ꝑm oīes illas qualitates nō fit alteratio nisi tāgendo. eo ꝙ. qđ nō tangit non agit. vt ꝺr decimosexto de aialib⁹. ꝓz ꝙ in oīb⁹ alterationib⁹ ꝑm illas q̄litates alterans z alteratū sunt simul

Et ipsi sensus alterantur patiuntur em̄. actio em̄ ipsoz motus est per corpus patiente sensu aliq̄d. ꝑm quecūqz q̄dem igitur inaiata alterant z animata ꝑm oīa hec alterātur. ꝑm autē quecūqz aiata alterātur nō ꝑm hec alterātur inanimata. ꝑm em̄ sensus nō alterantur. Et latet cū alterantur inaiata. Nihil autez prohibet z aiata latere. cū alterātur cuz nō ꝑm sensus accidit qđ est alteratōis ipis. si q̄dē igitur sensibiles passiones. ꝑ hec aūt alteratio.

Hic ostendit idem in alteratione spūali. z ꝑmo ꝑmittit intentū ꝓparando alteratōem spūalem seu intentionalem ad corporalē. Scdo ostendit ꝓpositum. Quātum ad ꝑmū dr. q etiā ipsi sensus alterantur tali mō alteratōnis. qz patiūtur a suis sensibilibꝫ. actio em̄ sensuū fit ꝑ organa corporalia ipo sensu aliqd recipiēte. Deinde subiūgit duas differētias alteratiōis corporalis z spūalis. Prima qz corporalis alteratio est ꝓmunis aiatis z inaiatis. ſz spūalis seu intentionalis ꝙuenit solū aiatis. qz inaiata nō alterant ſm sensum. Scda dr̄ia. alteratio corporalis ꝑt esse sine ꝓphēsiōe. z etiā aiata qnq; alterant sine ꝓphensione. qū ſz alterant corporali z reali alteratiōe siue ꝓphensione sensus. Spūalis vero alteratio non est sine apprehensione. quare sensibiles sunt omnes qualitates passibiles q̄bus tm̄ fit alteratio.

Ex hoc ergo manifestuz est q passio z patiens simul z hoz nullū mediū est. huic qdem igit aer est cōtinuus. Aeri aūt ꝓtinuat corpus z superficies qdēterminatur ad lumen. lumen aūt ad visum. Siliter aūt et auditus z odoratus ad mouens ipius ꝑmuz. Eodem aūt mō simul z gustus z sapor est. Siliter autez z in animatis z in insensibilibꝫ

Hic probat ꝓpositū videlicz q in alteratōne spūali seu intentionali alterās z alteratū sunt simul dicens. q ex hoc qd dictū est patet q patiens qd alterat z passio alterans sunt simul. z nō est mediū inter ea. Quod ꝓbar. qz in alteratōe ſm̄ visuz alterās z alteratū sunt sil. aer em̄ est ꝓtiguꝰ oculo. z aeri ꝓtiguū est corpus coloratū qd imutat visuz et superficies illius corporis terminat ad lumen qd abstrahit colorē z ponit eū in medium visus qd est aer. z ille aer terminat cū lumine ad visum. Siliter se habent auditus et odoratus ad sua obiecta. ergo inter mouens ꝓmū et organū sensus nihil est mediū in sensibꝫ qui sentiunt ꝑ medium extrinsecū. Eodem mō simul sunt gustus z sapor imutans ipm. De tactu relinqt notū. Infert g̃ ꝓpōs q illa immediatio agentis z patientis ſm vnā siūtudinē est in animatis z in inaiatis.

Et quod augetur z augēs. appositio em̄ quedam est augmētū. Quare simul sunt. z qd̄ augetur augēs et decrementū. Decrementi em̄ causa est ablatio. quedam. Manifestū igitur. q mouentis vltimi z moti ꝑmi. nullū est medium inter medium z medium mouentis z eius quod mouetur.

Hic ꝓbat ꝓpōs idem de motu augmentatiōis z diminutōnis dicēs q illud qd̄ augetur z augens sunt simul Probat qz inter illud cui aliqd additur z illud quod additur nō est mediū. sed augens est qd̄ additur. z auctum cui fit additio. ergo inter ea nō est mediū. Siliter se habz in motu decrementi. qz decrementū siue diminutio fit per ablatōem alicuius. sed nihil aufertur ab alio nisi qd̄ fuit sibi ꝙiūctuz Siliter ergo verū est q inter mouēs ꝓmū z motū ꝑmū nullū est mediū

Qm̄ aūt que alterant. alterant omia a sensibilibꝫ et solū hoz alteratio est quecūq; ſm se dicūtur pati ab his. ex his ꝙsiderabimus

Istud est quartuz capm̄ in quo ostendit q ad solas q̄litates tercie spēi est motus. qz hoc supposuit ꝓbando q alterans z alteratū sunt simul. Diuidit aūt in duas ptes In ꝑma ponit intentōem suā. In scda eā exeq̄t. Quātuz ad ꝑmā dr q ꝙsequēter ꝙsiderabimus q omia q̄ alterantur. alterant a sensibilibꝫ. z q solū illa alterant q̄ ſm illas qualitates patiūtur que dicūtur passiones seu passibiles qualitates.

Aliorū em̄ maxime vtiqz quis existimabit in figuris z translationibꝫ z habitudinibꝫ. z hoz remotionibꝫ z acceptōnibꝫ. videl em̄ esse q alteratōis. Non est aūt neqz in his. sed fiūt hec cū qdam alterant. densata aūt aut rarefacta. aut cū fiat calida aut frigida materia. alteratio aūt nō est.

In hac secūda parte exeq̄tur suā intentōez ꝓbando q ad solas qualitates tercie spēi est ꝑ se alteratio. Et vult illam rōnem. ad qualitates ꝑme spēi nō est alteratio. z ad qualitates quarte spēi nō est alteratio. ergo ad solas qualitates tercie spēi est alteratio. z nō inducit nec probat ad qualitates scde spēi nō fit alteratio ꝑ se. eo q hoc denotū est. qz semp ꝙsequūtur substātialia principia rei naturalis potentia z naturalis impotentia. Diuidit g̃ hanc pare ſm hoc in duas particulas. In ꝑma ꝓbat q ad qualitates quarte spēi nō est ꝑ se alteratio. In scda ꝓbat q ad qualitates ꝑme spēi nō est ꝑ se alteratio. Quātū ad ꝑmā dr. q maxime inter alias qualitates videt esse alteratio circa formis z figuris z habitudinibꝫ z dispositiōnibꝫ z eoꝝ acceptionibꝫ in subiecto. z remotionibꝫ a subiecto. z tm̄ illis nō est alteratio. Qd̄ ꝓbat tribꝫ rōnibꝫ. quaꝝ prima sic formal. Quecūq; ꝙsequūtur alteratōem ad illa nō est alteratio ꝑ se. sed forma z figura ꝙsequūtur alteratōnem ergo ad eas nō est alteratio ꝑ se. Maioꝛ nota. qz q̄ fiunt ꝑ generatōem dicūtur ꝙseq̄ alteratōem sicut forme substātiales. z tm̄ ad eas nō est alteratio. Minorē ꝓbat ꝓpōs. rarū z densum variant ſm variatōem materie in calido z frigido. z alteratio materie illius nō est in raro z denso. ſz ꝙsequūtur materiā sic alteratā.

Ex quo quidem em̄ est forma statue nō dicimus formā. neqz ex quo figura pyramidis est aut lecti. sed denoiatiue sunt. hoc qdem eneū. illud vero terreum. aliud aūt ligneū. qd̄ aūt alteratur es dicimus. Es q̄dem em̄ humidū esse dicimus. aut forte aut calidū. z nō solū sic. sed humidū z calidū es eq̄uoce dicentes passio in materiā. Qm̄ igit ex quo qdem forma z figura z qd̄ factū est nō eq̄uoce dicūtur cū figuris que ex illo sunt. q̄ aūt alterant cū passiōibꝫ eq̄uoce dicūt Manifestū q in solis sensibilibꝫ alteratio est.

Hic ponit scdam rōnez que sic formal. Oīe subiectū qd̄ alteratur p̄dicatur de forma ſm quaz alterat si signet ꝙcretiue. sicut accñs habet significari. eo q esse accidentis est esse in subiecto. sed illud in quo est figura seu forma nō ꝓdicatur de forma vel figura. ergo ſm figurā z formaz nō est alteratio. Maiorē ꝓbat. qz dicimus q calidum est es. simili modo dicimus de humido. forti. z duro. z sic de alijs qualitatibꝫ sensibilibꝫ ſm quas est alteratio. In oīmibus em̄ his subiectū p̄dicat de passionez passio etiam de subiecto. licz eq̄uoce. Minorez ꝓbat etiā exemplariter. qz nō dicimus q idolū sit es. z q pyramis sit lapis vel q circulus sit ferrū. aut q lectus sit lignū. sed denoiatiue a materia dicim̄ idolū est ereū. z pyramis est lapidea. circulus

est ferre⁹.z lect⁹ ligne⁹. Et ꝯb⁹ infert quod illud ex q̄ facta est figura nō ꝺr de figura z ecōtra eq̄uoce. q̄ aūt alterant dicunt de illis passionib⁹ z ecōtra eq̄uoce. tūc manifestum est q⁹ in figuris nō est alteratio. sed solum in qualitatibus sensibilibus.

Amplius z aliter dicere incōueniens est. Dicere eſſ̄ hominē alteratū esse. aut domū accipiētem finez ridiculū est. si pfectōem dom⁹ tectionē aut lateratio nē dom⁹ alteratōem esse. Domo aūt laterata aut coperta laterari domū. manifestū aūt est ꝺa qꝺ est alteratōis non est in his que fiunt

¶ Hic ponit tertiā rōnem q̄ sic formaꝝ. Nihil dum pficit alteraꝝ. sed illud qꝺ accipit formā vl̄ figurā pficit. g̃ vt sic non alteraꝝ. z p ꝓns ad formā z figuram nō est alteratio Maiorē declarat in naturalib⁹ z artificialib⁹. qz ridiculū est si dicam⁹ hoiem alteratū. vel domū alteratā q̄n accipit vltimū finē se pficiētem. ideo nō dicim⁹ domū alteratam q̄n est laterata z q̄n tecta aut in debita figura est cōposita. eo q⁹ tūc pfecta est. Et minorē ꝓbat. qz sic in artificialib⁹ figura dat spēm. ita in naturalib⁹ figura ꝓsequta est formis z corporib⁹ naturalib⁹. qz g̃ ꝓcomitaꝝ formā subalem figura in naturalib⁹ ipsa est de pfectōe naturaliū ad min⁹ ad extra. g̃ ꝑm formā z figurā nō est alteratio. manifestū eſſ̄ est q⁹ alteratio nō est de numero coz q̄ fiunt p generatōem cuiusmodi sunt forma z figura

Neq; in habitib⁹. habit⁹ enim ꝓtutes z malicie sunt. ꝓtus aūt omis z malicia adaliq̄d sunt. sicut sanitas ꝺdē calidoz z frigidoz mēsuratio q̄dā est. aut interioz aut ad ꝯtinēs. Silr ār z pulcritudo z macies adaliq̄d sunt. Dispositōes eſſ̄ q̄dā pfecti ad optimū sunt Dico āt pfecti qꝺ sanatū z dispositū est circa naturā. Qm̄ ergo ꝓtutes z malicie sunt adaliq̄d hec aūt neq; gnatōes sunt neq; gnatio ipoz. neq; alteratio omnino manifestū est q⁹ nō est omino qꝺ est alteratōis circa habitum

¶ In hac secūda pticula ꝓbat q⁹ ad p̄mam spēm non sit alteratio. videlz ad habituz z dispositōem que sunt vna res. lz ratione differāt. Et quia duplices sunt habit⁹. scz corporis z anime. ideo hec particula diuiditur in duo mēbra In ptimo ostendit q⁹ ad habit⁹ corporales non sit alteratio In secundo. q⁹ ad habit⁹ anime non sit alteratio Quātum ad p̄mum ponit istā rōnem In adaliq̄d nec est generatio nec alteratio. sed habit⁹ seu virtutes corporales z malicie sunt adaliquid. ergo ꝑm illa nec est generatio nec alteratio Maior patz quinto physicoz. Minorē probat. quia sanitas que est habitus corporis ꝓsistit in habitudine aliquoz adinuicem. consistit eſſ̄ in debita cōmensuratōe calidoz frigidoz humidoz z siccorum. z in debita habitudine membroz interioz. z in debita ꝓmensuratōe ad ꝯtinentem aerem Simil⁹ pulcritudo z macies sunt adaliq̄d. omnes eſſ̄ tales corporis ꝓtutes sunt z dicunt dispositōes animaliū pfectoz non absolute sed relate ad optimū statuz naturalē alicuiꝰ animalis in quo in summo sunt omnia sua naturalia ꝑm spēm illi⁹ aialis Est eſſ̄ aliq̄ ratio sanitatis hois ad quā omis alia sanitas ꝓparaꝝ. z ꝺr maior vel minor ꝑm accessum z recessuz ab illa. ꝺr eſſ̄ animal pfectū quod optime sanatū z optime dispositū ē ꝑm naturā illi⁹ spēi z talis climatis. Quonia aūt sic iam pz tales ꝓtutes z p ꝓsequēs etiam malicie corpoz sunt adaliq̄d z in adaliq̄d. neq; gnatōes sunt neq; alteratōnes. eo q⁹ talium per se neq; fit generatio neq; alteratio.

Neq; itaq; circa anime ꝓtutes z malicias. ꝓtus eſſ̄ q̄dem pfectio est. vnumqꝺq; eſſ̄ tūc maxime perfectum est. cum attingit ꝓpriē ꝓtuti. z tunc est maxime ꝑm naturā. vt circulus tūc maxime ꝑm naturam est cum maxime circulus sit. Malicia autem corruptio horū z remotio est

¶ In hoc secundo membro ostēdit q⁹ ad habitus anime non est alteratio p se. Et duo facit ꝑm q⁹ duplices sunt habitus anime Primo de habitib⁹ q̄ sunt in pte appetitiua. Secūdo de his q̄ sunt in pte intellectiua ibi Primuz ꝓbat duab⁹ rōnib⁹ Quaz p̄ma est hec. Nihil p se alteraꝝ in hoc q⁹ acq̄rit suā ꝓpriā pfectōem. sed habit⁹ q̄ est in pte appetitiua. videlz ꝓtus moralis est ꝓpria pfectio illi⁹ cui⁹ est ille habit⁹ seu ꝓtus. g̃ ad ꝓtutem moralē non est p se alteratio Maiorē Aristo. relinq̄t notā. sed Albꝛ. ꝓbat eam sic. q⁹ ois pfectio indiuisibilis est z acq̄riꝝ in indiuisibili rpis. sed alteratio z alij mot⁹ nō sunt nisi ad diuisibile z in rpe diuisibili. g̃ alteratio nō est p se ad pfectiōem rei. Minorē ꝓbat pb⁹. qz vnumqꝺq; tūc maxime est z tūc maxime est pfectū. z maxime est ꝑm naturā q̄n attingit id qꝺ est ꝓpriē ꝓtutis pfectio. qꝺ ostendit a simili de circulo. qz circul⁹ tunc maxime pfectus est q̄n attingit ꝓpriam z pfectam rōnem z ꝓtutez circuli. Et subdit q⁹ si circa ꝓtutem nō est alteratio tūc nec est circa maliciā ꝓtuti oppositā. qz malicia non est qualitas positiua. sed corruptio z remotio virtutis

Fit q̄dem igiꝝ cum q̄ddam alteraꝝ z acceptio virtutis z remotio malicie. alteratio tamē hoz neutruz est. q⁹ aūt alteret aliq̄d manifestū est ꝓtus q̄dem eſſ̄ aut impassibilitas q̄dam est aut passibile sic est. malicia aūt passibile aut ꝯtraria passio ꝓtuti est. Et totam moralē ꝓtutem in voluptatib⁹ z tristicijs accidit esse Aut eſſ̄ ꝑm actū q̄dem voluptatis aut p memoriā aut a spe. Si q̄dem igiꝝ ꝑm actū sensus ē causa Si ꝯo p memoriā aut p spem ab ipo est. aut eſſ̄ qualia passi sumus reminiscētib⁹ voluptatis. aut q̄lia patiemur sperantib⁹

¶ Hic ponit secundā rationem Et est hec. Ad illa non est p se alteratio que ꝓcomitantur alteratōem factā. sed virtus z malicia ꝓcomitaꝝ alteratōem. ergo non est alteratio p se ad ꝓtutem z maliciā. Maior est nota Minorē ꝓbat pb⁹ dupliciter. ꝑmo. quia virtus est impassibilitas q̄dam. aut passibilitas sic. id est hoc modo quo ꝓuenit. scz quādo oportet. z vbi oportet. z q̄ uo oportet. z q̄liter. z qua de causa. z q̄tum Et hoc declarās Albꝛ. ꝺr huius cām. qz si aliq⁹ abstraxerit se a passionib⁹ delectabilū q̄ sunt z fiūt in sensu. tūc vel vincit illas passiones p passionē eis ꝯtrariā tūc est impassibilis nō simplr sed sic aut sic id est hoc mō quo passiones sunt in vicijs Si aūt vicerit sic q⁹ nō seq̄ꝝ passiones q̄ sunt in sensu tūc est impassibilitas. neutrum aūt horum fit sine passione ꝑus exprta q̄re virtuosus non est sine passione. z p ꝓsequens virtus hoc

modo non fit sine alteratõe. sed semp est finis alteratõis p hoc q̃ est finis passionis. z sic exponit Albert⁹. Alij tamen ꝯmuniter dicũt q̃ Aristo. p hoc q̃ dicit ꝑtus est im passibilitas q̃dam aut passibile sic est. dicũt q̃ ꝑtus impassibilis est ꝑm stoicos. sed ꝑm peripateticos non est sine passione sed moderatrix passionis. z tũc adhuc ꝓbat vt dem̃ est. Et idem ꝓbat de malicia. qz malicia aut est passibilis eo q̃ passioni nõ resistit. aut est aliq̃ passio contraria ꝑtuti. qz vt Alber. dicit. ꝑtus seq̃tur laudabiles passiones. malicia aũt vituperabiles z est eis ꝯuncta p accidens. Secũdo ꝓbat p hõ minorẽ. sez q̃ virtus ꝓsequitur alteratõem. qz morale ꝑtutem accidit esse in voluptatib⁹ z tristitijs. qz est circa eas sicut circa obiectũ Voluptas aũt z tristicia passiones sunt q̃ fiunt a sensu. z hoc triplr. vel est ꝑm ꝓsens tem⁹ ab actu sensus sic est voluptas ꝓsens. vl̃ est ꝑm ꝓteritũ tũc est reminiscẽtia. eo q̃ reminiscimur similiũ qualia passi sumus in ꝓterito. vel est ꝑm futurum. quia speramus talia pati ꝑm voluptatẽ q̃lia audiuimus vel expti sumus.

Attuero neqz in intellectiua parte anime est alteratio. Sciens em̃ adaliq̃d maxime dicit̃. hoc autez manifestũ. Scõm em̃ nullã potentiã in mouentib⁹ factũ est quod est sciẽtie. sed cum extiterit q̃ddaz Ex ea em̃ que est ꝑm ptem experiẽtia accipim⁹ vniuersa sem̃ sciam. Neqz igit̃ actus generatio ẽ nisi aliqs rectõem z tactũ gñatões dicat ꝯmõi em̃ actus.

¶ Hic ostẽdit ꝓbus q̃ non est alteratio p se ad habit⁹ intellectuales anime. z hoc duabꝫ rõnib⁹ Quaꝝ ꝓma ẽ Ad illa q̃ sunt adaliq̃d nõ est p se mot⁹. sed habit⁹ intellectuales sunt adaliq̃d. q̃ ad ipos nõ est alteratio. Maior ꝑ q̃nto phȳsicoꝝ Minorẽ ꝓbat. quia sciens ꝑm scientiam quã accipit ꝺz adaliq̃d. qz ls scia sit q̃litas ꝑm q̃ cõparat̃ ad suum subiectũ. sez ad aiam quam denoiat sciẽtem vel ꝓudẽtem. tñ si ꝓsideret ꝑm se vel ꝑm suam gñatõem qua gñatur in anima maxime ꝺz adaliq̃d. Quod sic manifestat. qz illud scie qꝺ est in anima nõ est factum ꝑm aliquã potẽtiam mouẽtiũ vel agẽtiũ q̃ transmutẽt intellectũ de esse ꝑm vnam formã ad esse aliud ꝑm aliã formam quẽadmodũ fit in omni gñatõe z alteratiõe. sed potius intellect⁹ q̃ est ꝑm vl̃em sciam (eo q̃ rõnes vlium inq̃rit) fit in nobis ex cognitõe expimentali ꝑticulariũ. quare scia q̃ ꝑm actũ accipit̃ nõ est gñatio q̃dam rei gñate ꝓponam mouentiũ. nisi forte aliqs improꝓe loq̃ns dicat recursiones sensibiliũ ad sensus. sicut visibiliũ ad visum z tangibiliũ ad tactũ esse q̃dam gñatones formaꝝ. ꝯmõi em̃ act⁹ est scientia seu forma vniuersalis.

Que aũt ex ꝓncipio acceptio sciẽtie nõ est generatio neqz alteratio In residẽtia q̃etari em̃ z anima sciens fit z ꝓudẽs. Sicut igit̃ neqz cum dormiens excitet aliqs. aut ebrius pauset. aut infirmãs ordinatur fact⁹ est sciens q̃uis ꝑus nõ poterat vti z ꝑm scientiã agere. sed mutata ꝑturbatõne z in statum reueniente mẽte inerat potẽtia ad sciẽtie ꝯgruitatem. Huius igitur aliq̃d fit ex ꝓncipio in sciẽtie existentia. Turbationis em̃ quies q̃dam z residentia. Neqz igitur infantes possunt addiscere neqz iudicare sensibus. similiter neqz senioribꝫ. Multa em̃ ꝑturbatio circa eos z motus. stat aũt z pulsatur turbatio aliquãdo quidem a natura. aliquando autez ab alijs. In vtrisqz aũt his alterari aliqñ accidit sicut cum surgat z fiat vigilans ad actũ. Manifestũ igitur q̃ ipsum genus alteratõnis in sensibilib⁹ est z insensibili ꝓte aie. in alio aũt nullo nisi ꝑm accidẽs

¶ Hic ponit secãm rõem. z ꝑt sic formari Ad id quod fit p quietem z impedit̃ p motuz nõ est p se alteratio nec alius motus. sed scia z alij habit⁹ intellectuales fiunt in anima p q̃etem z impediunt̃ p motum. q̃ ad illos nõ est p se alteratio Maior est nota. Minorẽ ꝓbat. quia anima fit sciens z ꝓudens in hoc q̃ q̃escit z residet in actib⁹ q̃ ꝑus turbati fuerunt. quod sic ꝓbat. Eodem modo fit in nobis scia a ꝓncipio quo habens sciẽtiam potest vti sciẽtia. sed habens sciẽtiã vti non potest sit sit in motu. sed impedit̃ p motum. z p quietem illorum motuum acquirit vsum. ergo etiam sciẽtia a ꝓncipio acquiritur p quietem. z impedit̃ per motum. Minorem declarat. qa sicut dormiens quãdo surgit. vel ebrius post digestõem vini. aut infirm⁹ si ordinet̃ in capite non est factus sciẽs p alteratõem. ita nec ille q̃ accepit sciẽtiam a ꝓncipio nõ est alterat⁹ in intellectu ab aliquo mouẽte. Ebrius em̃ vel dormiens vel infirmus non poterat vti scientia ꝑm actũ z sine mutatõe facta in intellectu. sed solum mutatõe facta in corꝑe p quam corp⁹ venit in statum ordinatũ ꝑt vti scia. qz tũc inest ei poña vrẽdi ꝑm q̃ ꝯgruũ est Et huius aliq̃d fit etiã in existẽtia scie q̃ñ accipit̃ a ꝓncipio. qa ꝺes turbatõis in corꝑe est q̃dam restauratio intellectus vt resultare possint in ipo q̃ añ non resultabãt Et hoc declarat in infantib⁹. qz infantes nõ ꝑnt addiscere in etate infantili. z etiã cum iam incipiũt iudicare ꝓmo de rebus tũc non ꝑnt iudicare. similr̃ ipis sentoribꝫ in q̃b⁹ iam ꝺes facta est. hoc aũt est ꝓter multas turbatõnes z motus qui sunt circa pueros. Quando aũt hec turbatio stat et pellit̃ tunc in eis fit status comꝓhensionũ ex multis quã doq̃ a natura. aliquãdo ab alijs causis. Ex quo habet̃ q̃ in vtrisqz videlz in adultis. ebrijs vel infirmis vel luxuriosis ꝛc̃. z in pueris accidit intellect⁹ facta quadam alteratõe in corꝑe. sicut accidit in dormiente dum surgit z fit vigilans ad actum Ex quibus omnibus concludit ꝑus q̃ illud quod vere alteratõis est. in corꝑibꝫ est q̃ sunt sensibiliũ qualitatib⁹ distincta. z est etiã in sensibili parte anime exteriori z interiori z in nullo alio nisi ꝑm accidẽs ¶ Circa hũc tractatũ expositus mouetur questio ꝓma.

Utrum omne quod mouet̃ habeat motorẽ ab eo distinctũ. sitq̃ deuenire ad motorẽ ꝓmũ Et arguit̃ cõtra ꝓmũ. qz aliꝰ mouet̃ a seipo. q̃ nõ hz motorem ab ipo distinctũ. Cõsequntia est nota ex hoc q̃ idem non distinguit̃ a seipo Añs est phi octauo phȳsicoꝝ Secũdo sic Aqua calefacta mouet̃ a seipo ad frigiditatẽ. q̃ nõ omne quod mouet̃. mouet̃ ab alio. Añs ꝓbat̃. qz si ab alio reducerẽt ad frigiditatẽ maxime ab aere circũdante. eo q̃ solum ille tangit aquã. sed hoc nõ. qz aer ipse minus frigidus est aqua. sed actio fit a ꝓportõe maioris inequalitatis Tercio sic. Graue sursum existẽs mouet seipm deorsum. q̃ nõ mouet̃ ab alio. Quarto sic. Aristote. cõtra phȳsicoꝝ dt̃ q̃ contingit aliq̃d triplr̃ moueri. scilz p se ꝑm ꝓtem z p accũs. sed qꝺ alicui ꝓuenit p se nõ ꝓuenit sibi

gratia alteri⁹.g tale non hz motorē aliū a se. Quinto sic z est ꝓtra scōm q̄situ Omne mouēs phȳsicū mouetur sed oīe qđ mouet mouet ab alio.g nō ē deuenire ad mouens ꝑmū Maior est p̄bi scđo z tercio phȳsicoꝝ. Minor est p̄bi in ꝓncipio hui⁹ septimi libri Sexto sic. In gn̄ationib⁹ z corruptōib⁹ est ꝓcessus in infinitū.g in mouentib⁹ z mobilib⁹ est ꝓcessus in ītinitū. Añs est p̄bi in libris de gn̄atōe z corruptōe. Cōsequntia ꝓbat.qz gn̄atum oīe ab alio gn̄atur z illud itez ab alio z sic in ītinitum ꝑm infinitas gn̄atōes. ¶ In oppositū vtriusq; est p̄bus in textu. ꝓ respōsione ponit ista

Maior: Nihil idem ꝑm idem est simul in actu z in potentia Minor Omne mouēs vt huiusmodi est in actu.mobile vero in potētia Cōclusio Igitur aliq̄d moueri a seipso p se ꝑmo est īpossibile

¶ Maior est nota ex rōne actus z potentie nono metaphȳsice ¶ Secūda ꝓpositio z minor est Aristotelis tercio phȳsicoꝝ ¶ Cōclusio sequtur ex p̄missis.z ꝓbatur p p̄hum in textu tali rōne Nihil mouetur a seipso per se ꝑmo quod q̄scit ad q̄rem alterius z p hoc q mot⁹ re⁹ mouet ab aliquo alio a se.omne aūt quod mouet q̄scit ad q̄rem sue ptis.igit nihil mouet a se p se ꝑmo. Maior nota.quia posita causa ponit effectus.z destructa causa destruit effectus.z ideo si aliq̄d est sibi causa mot⁹ semp mouet cōdiu est z non stat ad statum alterius si sit causa p se motus de qua est ad ꝓpositū. Dicit aūt in ꝓclusione p se ꝑmo.quia nō est inconuenīs idem moueri a seipso gratia ptis sicut aīal mouet seip̄m.quia diuidit in ptem mouētem z in ptem motam.z gratia vni⁹ ptis mouet.z gratia alteri⁹ mouet z sic in octauo phȳsicoꝝ aīal dr mouere seip̄m.sed quod toti ꝓuenit ꝑm seip̄m nō ꝓuenit sibi gratia ptis Est em̄ alia rō totius.alia ptis.ideo motus q̄ est alicui⁹ toti⁹ p se nō ꝓuenit sibi gratia ptis.ideo aīal nō mouet a se p se ꝑmo.sed ab alio.qz a pte z p ꝓsequens nihil mouet a se p se ꝑmo Secūdi discursus

Maior Motum infinitū esse in tempe finito est impossibile Minor Hoc tñ accideret. si nullum primuz mouēs esset Conclusio Est igit necessariū.in mouentib⁹ z mobilibus non ꝓcedere in infinitum.

¶ Prima ꝓpositio est p̄bi sexto phȳsicoꝝ. ¶ Secūda ꝓpositio ꝓbata est in textu Sed diceret aliq̄s ꝓtra demonstratōem p̄bi in textu positā q ꝓcedit ex vno impossibili z supponit ipsum possibile. ꝓbatur.quia supponit q omnia mobilia nata sint ꝓtinuari quod est falsum z impossibile.qz corruptibile z incorruptibile non possunt cōtinuari.qz sic incorruptibile soluerez a statu sue incorruptionis z p ꝓsequens corpa celestia neq̄unt ꝓtinuari mobilib⁹ elementarib⁹ Ad q̄d dōm est q in syllogismo ex hypothesi non ꝓcedit tm̄ ex suppositis veris sed etiaz falsis.non tamē impossibilib⁹.sic in ꝓposito licz corruptibile z incorruptibile neq̄ant ꝓtinuari.tamē hoc nō repugnat q̄tati ꝓtinue coꝝ sed ꝑm q huiusmodi sunt.sicut licz repugnet stulto in eo q stultus est q sit sapiens.nō tamē repugnat ei vt est homo Est ergo possibile omnia corpora ꝓtinuari loq̄ndo de possibilitate gn̄is corporei z ꝓtinui corpoꝝ mobiliū cum p̄cisione differētiaꝝ specificantium naturas eoꝝ.quia omne ꝓtinuū ex parte materie sue natum est alteri etiam materialiter accepto copulari ꝓpter hoc q dimensiones ꝓtinuitatis materialis sunt indeterminate.vt dr ꝓmentator.vnde fit q appetūt determinari hoc aūt fit p copulatōem z vnionem eoꝝ adinuicē sub actu alicui⁹ forme terminātis eas Preterea Quorum cunq; localiter ꝓtiguoꝝ possunt vltima cū sint simul vnita abiq; p̄iudicio gn̄is corporei vel etiaz q̄titatis ꝓtinuetalib⁹ cōmunis.ergo hoc posito in actu lz sequat falsum non tamē impossibile. ¶ Cōclusio sequtur ex p̄missis quia vbi deuenit ad aliquod ꝑmum nō ꝓcedit in infinitum.eo q infinitū nec habet ꝑmū nec vltimū.sed iuxta dicta in textu z in secūda ꝓpōne p̄missa deuenit in mouentibus z mobilib⁹ ad aliqđ ꝑmum.g necessariū est in ipsis nō ꝓcedere in infinitum

Ad rōnes Ante oppositū Ad ꝑmā patz solō ex declaratōe ꝓclusionis p̄mi discursus Sed ꝓtra.Si aīal non moueret p se z gratia sui. tūc moueret p accīs.sed hoc est falsum.qz accidēs est extrinsecū ei cui⁹ est accidēs.sed aīal mouet a motore nō extrinseco.sed intrinseco.Seqla ꝓbat.quia inter p se z per accīs nō est medium Solō ad hoc est q aliq̄d dr moueri p accīs dupl̄r. Uno mō pure p accidēs z ꝓpric.z tale mouet ab aliq̄ sibi extrinseco z sic opponit p accidēs ei qđ est p se in cōmuni ,put extēdit se ad p se ꝑmo z p se scđo. sicut risibile dr ꝓuenire homini p se ꝑmo.sed aīali aut sorti dr ꝓuenire p se scđo. Alio mō accipit p accidēs ꝑmuniter ꝑ omni eo quod nō ꝓuenit alicui p se ꝑmo z gratia sui.z sic p accidēs extēdit se ad hoc p accīs ꝓpric dem̄ z ad hoc quod ꝓuenit alicui p alteꝝ.non tamē sibi extrī secum sed aliquid eius.z sic semper nihil medium inter p se z p accidens.Si aūt vtrumq; accipiat ꝓpric.scz p se ꝓ eo qđ est p se ꝑmo. z p accīs ꝑ eo quod est intrinsecum z accītale.z sic inter ea mediat hoc qđ est ꝑm alteꝝ aut gn̄a ptis.ex q̄ ptz q aīal mouet a se p se scđo.aut ꝑm alterū seu gn̄a ptis. Ad scđam dōm est.q aqua calida reducit seip̄am a caliditate ad frigiditatē quam habet in habitu.z etiā remotio corpis calidi est causa p accīs illi⁹ motus.sicut absentia naute est causa p accīs periclitationis nauis. Nec oportet q reducat ad frigiditatē a corpe ip̄am circūdante.lz illud q̄nq; p accīs coadiuuet. Ad terciū dōm.q graue sursum existēs mouet p accīs a remouēte detinēs ip̄um sursum z inclinatiue p se a sua gravitate.z sic mouet ꝑm alteꝝ z non p se. Ad quartā dicendū.q lz aliq̄ mobile moueat p se ꝑmo.qz sibi ꝑm se totum ꝓuenit formal̄r motus.tamē sic non mouet a seipso p se ꝑmo.z sic est bene p se subiectū motus.sed nō efficiens p se ꝑmo sui motus Ad q̄ntam dōm.lz omne mouēs phȳsicū moueat z p ꝓns ab alio.nō tñ ꝓpter hoc sequtur q ꝓcedat in infinitū in mouētib⁹ z mobilib⁹.qz dat vnū ꝑmū mouēs motum qđ nō mouet a se p se ꝑmo.sz mouet a se ꝑm alterum z illud alteꝝ est mouēs immobile z non mouet.eo q non est corp⁹.z sic nō est phȳsicū mouēs.quia nō ꝓuenit in materia cum suo moto.quo tñ nō obstante ipsum est phȳsice cōsideratōis ,put refert ad motum de quo lat⁹ dicet in octauo libro. Ad sextā dōm q gn̄atōes z corruptōes nō sunt infinite nisi p̄ successionē plurīū indiuiduoꝝ q̄re in eis est bene infinitas successionis z non ꝑm actū. Vel dōm.q in mouentib⁹ z mobilibus essential̄r subordinatis non est ꝓcedere in infinitum tamen hoc ꝓtingit in accidentaliter subordinatis cuiusmodi sunt generans z genitum. Unde illa dicunt essential̄r subordinata que sic se habent q secūdum dependet

a ꝑmo in fieri. in facto esse ⁊ in ꝓseruari sicut inferiora dependẽt a corporibꝫ superioribꝫ. Sed accñtal᷑r subordinata dicunt᷑ illa q̃ sic se habent q̃ secũm dependet a ꝑmo in fieri ꝫ non in facto esse nec ꝓseruari. ⁊ hoc mõ genitũ dependet a generãte Sed ꝓtra. Dicit Alb᷑. in ꝓmẽto capl̃o secũdo. q̃ visus est auerroi aries q̃ abciso capite sepi⁹ ãbulauit huc ⁊ tũ ꝑmũ mouẽs est in capite Sil᷑ ꝺr q̃ ꝺdam de socijs suis amputauit caput paruo alali gõ vocaꝯ cicada cantans in campis ⁊ postea fere ꝑ spaciũ dimidiꝫ miliaris mouebaꝯ in manu ⁊ cantabat vt pus. g̃ non oꝓtet q̃ sit simul motus ꝑmi mouẽtis ⁊ secũdi. Solꝺ Alb᷑. q̃ motus mouẽtiũ se essential᷑r sunt simul tempe necessario. nõ tamẽ q̃etes necessario sunt simul quod ignorãs Galien⁹ ꝓtradixit Aristo. cui⁹ errorẽ Alb᷑. reprobat capl̃o secundo. tractat⁹ ꝑmi sui ꝓmenti. q̃ virtus influxa secundo mouenti potest manere cum iam ḋficit ꝑmũ mouẽs. ꝑut declarat in loco allegato ¶ Questio secũda

Utrũ ꝓueniẽs sit Aristotelis ꝺductio ostẽdẽs in omnibꝫ mouẽs esse simul cum moto Et arguiꝯ q̃ nõ. q̃ hoc nõ ostẽdit Aristotelis deductio in motu gñationis nec corruptõis. g̃ nõ est eius deductio ꝓueniẽs. Secũdo sic. Finis mouet efficiẽtẽ cãm ⁊ tamẽ non est simul cũ efficiente. g̃ non est in omnibꝫ mouẽs simul cum motu. Prima ps añcedentis ẽ pb̃i secũdo physicoꝝ. ⁊ secũda pars est nota. quia finis sequꝫ operatiõem efficientis Tercio sic. Sol calefacit terrã ⁊ tamẽ nõ est simul cum terra. Sil᷑r ignis calefacit distantẽ ab igne. g̃ in motu alteratiõis non est simul alterãs cum alterato Quarto Sensibile mouet sensum ⁊ tamẽ nõ est simul cum sensu. q̃ ꝺr secũdo de anima q̃ sensibile positũ supra sensum non facit sensatiõem Quinto sic Contristãs mouet ꝓtristatum ⁊ tñ distat sepe ꝑ magnã distãtiam Sexto sic Nutriẽs tum augẽs mouet omnia mẽbra aucti ⁊ tñ non est simul cũ ipis eo q̃ ẽ in stomacho dumtaxat Septimo sic. Magnes trahit ad se ferꝝ quod in magna est distãtia a magnete. g̃ in motu locali mouẽs est semꝑ cum moto Et ꝓfirmaꝯ de motu ꝓiectiõis. vbi ꝓiciens non est simul cũ ꝓiecto. quia in motu expulsiõis deficit expellẽs ab expulso. vt ꝺr in textu ¶ In oppositũ tamen est pb̃us in littera Pro responsione ponit᷑

Maior Motus a mouẽte exerit᷑. ⁊ in mobile recipit᷑ Minor Ipse aũt est immediate a mouente ⁊ in mobili est subiectiue Conclusio Igit᷑ omne mouẽs ꝓmũ ⁊ mobile. oꝓtet necessario simul esse.

¶ Prima ꝓpositio patet tercio physicoꝝ ¶ Secunda ꝓpositio ꝓbatur. quo ad ꝑmam ꝑtem. q̃ omnis actio est ab agente. sed motꝰ ꝓut exerit᷑ a mouẽte est actio. g̃ motus est immediate a mouẽte. quẽadmodũ ꝺr passio ꝓut in mobile recipit᷑ ⁊ ꝓut est forma fluẽs ꝺr motꝰ vt ꝺcm̃ ẽ ad lõgum tercio physicoꝝ. Secũda ps ꝓbat᷑. q̃ motꝰ ẽ subiectiue in eo q̃ ꝺnoiat. sed motꝰ denoiat mobile. g̃ ẽ subiectiue in mobili ¶ Cõclusio sequit᷑ ex p̃missis. ḋa ex quo motꝰ exerit᷑ a mouẽte tanq̃ a causa ꝓxima agẽre et recipit᷑ in mobile sicut in subiecto neꝯe est q̃ mouẽs tãgat mobile. sed q̃ se tangunt sunt simul ꝑm sua vltima. Dicitur aũt notãter mouẽs ꝓximũ. q̃ ꝑmũ mouẽs nõ est simul semꝑ cum vltimo moto.

Maior Omnis motꝰ est naturalis ⁊ violentꝰ qui in quattuor species ꝓsequẽter est subdiuisus.

Minor In alteratiõe ꝓximũ alterans simul est cum alterato. ⁊ similiter augẽs cum aucto Cõclusio Igitur sufficiens est Aristotelis ꝺductio. ostendens mouẽs simul esse cum moto

¶ Prima ꝓpositio patz q̃ ad ꝑmã ꝑtem. q̃ oñis motꝰ vel est a ꝓncipio intrinseco vel extrinseco. Si ꝑmũ sic est naturalis. q̃ natura est ꝓncipium motus eius in quo est Si secũdum sic est motꝰ violẽtus. q̃ violẽtum est cuius ꝓncipium est extra. Sed diceres grauia ⁊ leuia mouẽt natural᷑r ad sua loca. ⁊ tñ a ꝓncipio extrinseco. q̃ a gñante vt ꝺr octauo physicoꝝ Solꝺ. ꝫ ꝓncipiũ effectiuũ motus grauiũ ⁊ leuiũ sit extra. tñ ꝓncipiũ inclinatiuũ ad illuꝫ motũ est intra. vt sunt grauitas ⁊ leuitas Et g̃ ꝺr violentum quod est a ꝓncipio extrinseco nõ ꝓferente vim passo quia passum seu mobile in motu violento nõ habet naturalem inclinatiõem ad motum ꝑm quem mouet ipm̃ violentiam sibi inferens Etiam accipit᷑ ibi naturale ꝓmuniter. ꝓut compꝫhendit sub se motum animalẽ ⁊ non ꝓprie quia sic octauo physicoꝝ ꝓdistinguunt᷑ motus naturalis ⁊ animalis Secũda ps ꝓbatur. q̃ violentia ꝓprietatur in motu locali sicut dcm̃ est in q̃nto physicoꝝ. q̃ in eo mouẽs ꝑt esse oñino extrinsecũ mobili. vel ergo talis motꝰ est ꝑ se. vel ꝑ accidẽs. si ꝑ accidẽs. sic est motꝰ vectionis q̃ alijs tribꝫ ꝓiungit᷑ vt dcm̃ est. Si vero est motꝰ ꝑ se. hoc est duplic᷑. Vel est simplex. vel ꝓpositus. si ꝓpositꝰ sic est motꝰ vertiginis. q̃ ꝓponit᷑ ex pulsu ⁊ tractu. sic cũ rota volui᷑ ipa ꝑ vnum semicirculũ attrahit᷑ ⁊ ꝑ alũ expellit᷑. Si sit simplex. hoc est duplic᷑. vel est a mouẽte. ⁊ sic est pulsio. vel ad mouẽtem. ⁊ sic est tractio. Sed cõtra motus pulsionis est a natura. g̃ nõ est spẽs motus violenti Añs ꝓbat᷑. quia antiparistheseis pellit sicut apparet in motu ventoꝝ ⁊ aliaꝝ impssionũ a regione frigoze repulsarum. Similiter anima vritur virtute expulsiua in actu nutritionis ⁊ generatiõis. Preterea patz idem de tractione. quia natura loci trahit locatum. ⁊ ignis trahit sursum materiã in quam agit ⁊ virtus nutritiua trahit alimẽtum ad singula membra ⁊c. Solutio ꝑ hoc tenẽ. ꝑbatur q̃ motus violenti ꝑm similitudinẽ suarum differẽtiaꝝ reperiunt᷑ in natura. nõ tñ vere ⁊ essential᷑r. Nec obstat q̃ diuersoꝝ gñeꝝ sunt diuerse differentie equiuoce. constat aũt q̃ virtus mouendi nature anime ⁊ violentie ꝙcq̃ uocatur de quo latius dicetur in octauo libro ¶ Secũda ꝓpositio est phi in textu. vbi dcm̃ est. q̃ alteratio fit ꝑm passionẽ ⁊ passibilẽ qualitatẽ. q̃ ꝑm qualitates illas q̃ sunt passiones ⁊ passibiles qualitates distinguunt᷑ corpa sensibilia ⁊ inter se agũt ⁊ patiunt᷑. Unde dcm̃ est q̃ iste passiones possunt dupl᷑ ꝙsiderari. Uno mõ ꝑm esse reale quod habent in materia. ⁊ hoc mõ fit alteratio realis ⁊ physica ꝑm eas. Alio modo considerantur ꝑm esse intentionale quo diffundunt᷑ per medium vsq̃ ad sensum. ⁊ hoc modo solum patiunt᷑ ab eis animalia ꝑm potentias sensitiuas. de prima non est dubium quin alterans sit simul cum alterato. q̃ alteratum est patiẽs. ⁊ alterans agẽs. sed quod nõ tãgit nõ agit. ⁊ si se tangãt tũc habent vltima simul. vt dicitur quinto physicoꝝ. ⁊ intelligitur de agente proximo. Sed de alteratione que fit penes esse abstractum a materia ⁊ intentionale (quẽadmodum sensibilia alterant sensum) est difficultas. an sic alterans sit simul cum alterato ꝓpter hoc quod dicitur secundo de anima. sensibile positum super sensum nõ facit sensationem. quo tñ non obstãte etiã in tali alteratiõe

alterans proximū est simul cū alterato.eo q̄ spēs sensibilis recipitur in medio.qđ mediū specie sensibili alteratuz ꝓsequenter alterat sensum. sicut p̄hus in textu inductiue ostendit in sensibilibꝫ sensuū exteriorū. Scđa pars minoris patz etiā in textu.qz augmentū fit p appositiōem alicuius quāti.quod in substātiā conuertitur.z sic augens simul est cū eo qđ augetur.sed decrementū fit quādo aliquid aufertur.sed nihil potest ab aliquo auferri nisi quod est cum ipso ¶ Conclusio patz. qz Aristoteles deducit omne mouens esse simul cū motu in tribꝫ spēbꝫ motus que vere motus sunt.scz in motu ſm vbi.qui dr motus localis. et in motu ſm qualitatem qui dr alteratio.z in motu qui est ſm quātitatē qui dr augmentatio vel diminutio Inducēdo hoc in motu locali diuidit ipm in naturalē z violentū relinquens motum de motu naturali q̄ mouens z motū sunt simul.eo q̄ mouens est intrinsecū ipsi moto. Deducit hoc etiā in quattuor spēbꝫ motus violenti.z in q̄busdam motibꝫ aliis cū ipis violentis quādā silitudinem habētibꝫ in motu pulsionis quo ad eius spēm que est impulsio. probat p definitōem. Et de expulsione siliter patz in qnalicet ꝑmū mouens nō sit simul cū moto. tū proximus mouens quod est virtus ꝑmi mouentis est cuz moto. Et in motu silr ꝓbat p definitōez ꝛcūs. vt circa textū dictū ē Et idē patz de motu alteratōis.augmentatōis z diminutionis.sicut in minori ꝓpōne dictū est.

Ad rationes Ante oppositū factas. Ad ꝑmā dom est q̄ Aristoteles oñdit ꝑpositū suū in his solū motibꝫ in quibꝫ occultū est mouens simul esse cū moto.sed manifestū est hoc in motu generationis z corruptōnis. manifestū eñ est q̄ inter generans ꝓximū z generatū nullū est mediū.qz virtus generatiua (q̄ a Platone vocat paruus pater) est in semine Ad scđaz dom.q̄ p̄hus nō loqtur de ꝑmo mouenti quocūq̄ .scz de mouente effectiue z realiter ipam materiam. vt dr in ꝑncipio tercij capli. finis eñ mouet soluz intentionaliter z per modū desiderij sub rōne boni Ad terciā dom.q̄ sol calefacit terrā p media i qbꝫ ꝑ° agit calorē. ꝓus eñ calefacit aerem vel aquā.z sic nō est alterans ꝓximum ipius terre. Eodē mō dom est de igne calefaciente distantē ab igne

Sed ꝓtra. si sol calefaceret ꝓius media ꝓpinquora q̄ terrā. tūc ꝓus calefaceret sphērā mercurij. veneris. z lune sed hoc est ꝓtra p̄hm scđo celi. Seq̄la est nota. qz ille sphere mediāt inter sphērā solis z terrā Sol° patz scđo celi. qz nō agit calorē in medijs nisi nata sint calefieri. sed celestia corpora nō sunt nata calefieri. cū sint intrānsmutabilia ad quācūq̄ qualitatē sensibilem. quācūq̄ bene alteret huiusmodi illuminādo que nō est alteratio ꝓprie dicta Ad quartā dom. q̄ argumentū ꝓbat q̄ sensibile positū super sensum nō alterat ipm intentionaliter. z ergo si deberet alterari intentionalr oportz illā spēm ꝓius fieri in medio q̄z in sensu. sed inter que mediū est nō sfz silr. illa tū spēs sensibilis diffusa a specie sensibili reali in materia existenti est silr cum sensu. Ad q̄rtā dom. q̄ ibi est actio z passio metaphorica. sicut z tactus inter ea est metaphoricus. vt dr ꝑmo de generatōe Ad sextā dom. q̄ alimentū accipit dupliciter. Uno mō vt est in potentia z materialr. z sic non est simul cū oīmbꝫ membris z partibꝫ. qz tūc est in stomacho. Alio modo accipitur formaliter z vt actu alit. z hoc in fine decoctōnis. z sic est ꝓtūctum oīmbꝫ membris. quapropter dicitur primo de generatōe. q̄ eius qđ augetur q̄libet pars augetur Sed diceret aliquis .augens est virtus augmentatiua. z nō tamen alimentū. sed de illa virtute p̄hus non probat augens z auctū esse simul. ergo insufficienter probat. Sol°. non fuit necesse hoc probare de virtute augmentatiua. eo q̄ ipa est intrinseca aucto. z agit in id quod additur vniens ipm aucto. Ad septimā dicendū. q̄ magnes non attrahit ferrū nisi prius alterando aerem intermediū. z ille aer alteratus alterat ferrū. z sic attrahit ferrum alteratū. Nec oportet q̄ propter hoc etiā attrahat aerem. qz non est eadez dispositio aeris z ferri. z sic virtus magnetis in eis nō idem operatur Ad ꝓfirmationem patz ex dictis. qz in motu proiectōnis mouens ꝓximū est simul cū proiecto Sed diceres. proijciens z proiectū sunt duo corpora. ergo nō possunt esse simul. quarto phyſico. Sol°. duo corpora nō possunt esse in eodem loco ꝓprio. tū sic possunt esse simul q̄ inter ea nihil mediat et hoc est qđ p̄hs in textu notāter exponit dicens. Simul aūt dico qz nihil ipozum est mediū Sed ꝓtra. dr p̄hus scđo de anima. q̄ corpora dura nō possunt se tangere nisi per mediū. puta aque vel aeris. Sol°. inter mouens z motū nō est mediū causale. qñq̄ tū est tene mediū situale. qđ est aer aut aqua. ꝓpter ꝓhibitōem vacui adherens superficiebꝫ talium corpoꝝ ¶ Questio tercia

¶ Utrū motū alteratōis solum ꝓtingat fieri. ſm qualitates sensibiles tercie spēi. Et arguit ꝑmo q̄ non qz mutationes spūales renouantes esse habituale spūalis affectus sunt alterationes. z tamen nō sunt ad qualitates sensibiles tercie spēi. ergo nō est alteratio solū ad qualitates passibiles. Antecedens pro prima probat. qz non sunt mutationes ad substantiā neq̄ ad quātitatem. nec ad vbi ergo videntur necessario esse alterationes per locū a sufficienti diuisione Scđo sic. qualitates prime spēi habitūscz z dispositiones acquirūtur de nouo in subiecto. z etiaz abijciūtur a subiecto per aliquam mutationem. sed oīs mutatio facta in qualitate z ad qualitatem est alteratio. ergo ad qualitates prime speciei est alteratio. Maior probatur. quia mutari dicitur quod se habet aliter nunc q̄z ꝓius. sed quod acquirit qualitatez quā ꝓius nō habuit aliter se habet nūc q̄z ꝓius. Minor est p̄hi quinto phyſicoꝝ Tercio sic. ad sanitatem z egritudinē est alteratio ergo ad qualitates ꝑme spēi est alteratio. Antecedens probatur p̄hm quinto phyſicoꝝ dicentem motū egrotationis ꝓrariari motui sanatōnis. z ecōtra. sed nō sunt motus nisi alteratiōis Confirmatur. vbi est susceptio magis z minus in aliqua qualitate ibi est alteratio. sed in sanitate z egritudine est susceptio magis z minus. ergo est alteratio in illis. Maior est p̄hi quinto phyſicoꝝ dicētis motum intensionis z remissionis debere comprehendi sub motu alterationis Minor est nota. qz aliq̄s dicit magis sanus. aliquis minus. z similiter eger. Quarto sic. inter virtutez z vicium est alteratio. ergo inter qualitates ꝑme spēi est alteratio. Antecedens ꝓbatur. qz inter contraria est motus. vt dr quinto phyſicoꝝ. sed virtus z vicium sunt ꝓtraria. ergo inter ea est motus. z non alius nisi alterationis Quinto sic. ad qualitates secūde spēi est motus. ergo nō solum ad qualitates tercie spēi. Antecedens ꝓbatur. qz durū z molle sunt de secūda specie. eo q̄ sfz naturalis potentia z naturalis impotentia. z tamen fit sensibiliter motus de vno in aliud. Confirmatur. qz naturalis potentia causatur ex victoria forme sup materiam. z naturalis impotētia ex victoria materie sup formā. sz in cōposito q̄q̄ materia dñat forme. q̄q̄ ecōtra. g̃ est trānsmutatio naturalr ponē z ipone adinuicē. z nō ē alia nisi alteratio

Sexto sic. ad qualitates quarte spēi est alteratio. g̃ ꝛc. Añs ꝓbat p phm ꝓmo de gñatiõe. q̃ exẽplificãdo de alteratõe dr. q̃ es idẽ manens q̃ñcz est rotũdũ. q̃ñcz angulare ¶ In oppositũ est phs in quarto caplo tractat⁹ expositi

Maior Alteratio vera existens motus spēs. est inter ꝯtrarias qualitates Minor Vere ꝯtrarie sũ qualitates de tercia specie. ꝛ maxime ꝯtrariañ qualitates ꝓme. Conclusio. Est igitur motus alteratio nis solũmodo in tercia spēcie qualitatis.

¶ Prima ꝓpõ habet duas partes. Prima dr q̃ vera alteratio sit spēs motus. ꝛ hoc patuit ãntor physcoꝝ. ꝛ ħ loquẽdo de specie cũ ꝯtum ad nois impositõem. Et dr vera alteratio. ꝓpter alteratõem ipropie dictã. q̃ de illa nõ est ad ꝓpositũ. Secda pars dr. q̃ est inter qualitates ꝯtrarias. Patz q̃ omis motꝰ est de ꝯtrario in ꝯtrariũ. sed alteratio est motus in qualitate. g̃ est inter qualitates ꝯtrarias. licz aũt aliq̃n sit de medio in extremũ aut econtra. ħ tñ nõ est nisi q̃ mediũ hz rõnez alterius extremi. ¶ Secũda ꝓpõ ꝓbat. q̃ qualitates tercie spēi habent verã ꝓdictionẽ ꝯtrariorꝝ. agũt eñ ꝛ patiũtur ad inuicez ꝛ mutuo se expellũt expulsione ꝓpria ꝛ imediata. Inuenit aũt illa contrarietas ꝓmo in qualitatib⁹ tangibilib⁹. ꝛ iter illas repit in qualitatib⁹ ꝓmis. que sunt calidũ frigidũ. humiduz et siccũ. vt dr scdo de generatõe. ꝛ ex illis est actio ꝛ passio in qualitatib⁹ secũdis. ꝛ oĩes alteratões naturales reducũtur ad alteratões factas ꝑ istas qualitates. eo q̃ in alijs qualitatib⁹ ꝯtrarietas est causata ab istis. Etiã in alijs q̃litatib⁹ sensibilib⁹ pura sapore. colore Sed diceres. son⁹ nõ generatur a qualitatib⁹ ꝓmis. sed a pcutiente ꝛ sonãte vt habet scdo de aĩa. quare etiã phoꝝ q̃dam dixerũt q̃ alteratio que est inter sonũ grauẽ ꝛ acutũ in auditu est equi uoca ad alteratiõem. q̃ est in alijs obiectis alioꝝ sensuũ. sz rales alteratões nõ habent verã rõnez alteratõis. Solo cũtus cũtum ad ꝓmũ sonãs generatio sonoꝝ fiat a violẽtante. tñ nõ cũtũ ad illud qđ est mediũ deferens sonũ Nã ꝑm diuersitatẽ medij sonus diuersificat. mediuz eñ sont est humidũ mobile. ꝛ hoc diuersificatũ est penes spũale ꝛ corporale. ꝛ penes calidũ ꝛ frigidum ꝛ aliter sonat. humidum eñ aeris melius sonũ defert ꝛ facit sonos magis resonare cũ mediũ alteratũ p humidũ aeris. Et nõ soluz he qualitates ꝓme faciũt ex pte medij diuersitatẽ sonoꝝ. sed etiã puenit diuersitas ex pte corpoꝝ sonantiũ. ¶ Conclusio sequitur ex p̃missis. q̃ q̃litates de tercia spẽ sunt vere ꝯtrarie. ꝛ sunt p se insensibiles ꝛ remissibiles. ꝛ subiecto extrinsecus aduenientes.

Maior. Alteratio fit q̃n subiecto manẽte eodem fit solũ mutatio in suis qualitatib⁹. Minor. Nõ variatur naturalis potentia vel impotentia. nisi varientur ipsius substantie essentialia ꝓncipia. Conclusio. Igĩt ad eas non est alteratio. sed. ex ꝯsequenti generatio ꝛ corruptio

¶ Maior est phi ꝓmo de generatõe ¶ Minor patet. q̃ naturales potentie vel ipotẽtie fluũt ab essentialib⁹ ꝓncipijs rei. g̃ nõ ꝑt fieri variatio in ipis nisi variatis eẽntialib⁹ ꝓncipijs subiecti. Et q̃ nõ variãtur essentialia ꝓncipia substantie ꝛ subiecti. nisi p generatõnem ꝛ corruptionem ¶ Ideo sequitur conclusio. q̃ naturales potẽtie vel impotentie variañ p generatõem ꝛ corruptiõem. ꝛ nõ p alteratõem. Dicit aũt in conclusione. q̃ ex ꝯsequenti generantur. q̃ duplex est terminus. scz ꝓprius seu proximus. ꝛ alius est ex ꝯsequenti qui sequitur illũ. primus terminus est substantia. secũdus est naturalis potẽtia que sequitur substantiam Et ꝓpter hoc dr Alexander peripateticus q̃ naturales potentie vel impotentie nõ sunt accidentia nec qualitates. sed substãtiales forme. per quod intelligendũ est. q̃ licet in ventare naturales potentie sint de genere accidentiũ. eo q̃ ꝯsequũtur esse rei. nõ tamen sunt accidentia q̃ accidens. sed sunt accidentia per se ꝛ manãt de substantialibus. Res eñ agũt per suas formas. ꝛ patiũtur per suas materias. ideo omnis naturalis potentia oritur ex victoria forme super materiaz. ꝛ naturalis impotentia oritur ex victoria materie super formã. ꝓpter quod non variañ nisi variatis forma ꝛ materia substantialib⁹. ideo eoꝝ est generatio ꝛ nõ alteratio

Ad rationes Ante opposituz Ad ꝓmã dõm est. q̃ spũalia ꝓpte non alterantur alteratõne abiectiua preiacentis habitus. sed acquisitiua nõ inexistentis perfectõnis. hoc est q̃ in spũalibus nõ est muratio de contrario in contrarium. sed tñ de priuatione in habitũ. modo remotio priuatõnis non est passio sed perfectio. secus est in natura vbi priuatio fundatur in altero contrariorum. rõne cuius non potest abijci nisi cuz remotione talis contrarij. quod est qualitas passibilis

Ad secũdam dõm est. q̃ alteratio accipitur duob⁹ modis. Uno modo ꝓ quacũcz acquisitõne qualitatis de nouo. ꝛ sic etiã est alteratio in prima specie qualitatis Alio modo accipitur ꝓprie pro acquisitione forme contrarie intrinsece mutationem in qualitate factam terminãtis

Ad terciã dicendum. q̃ sanatio ꝛ egrotatio non dicunt solum motum alterationis per se ꝑm q̃ refertur ad propium ꝛ intrinsecũ terminuz. sed nominant alterationem in ordine ad suũ terminũ ꝯcomitantem ꝛ p accidens. Unde sanitas ꝛ egritudo nõ sunt termini per se ꝛ immediati alterationis. sed qualitates complexionales inducte earũ Uerbi gratia. si egritudo prouenit ex defectu debite caliditatis ꝛ humiditatis. tunc inducitur sanitas per alterationem acquisitiuam talium qualitatum defectiuaruz. he autem sunt de tercia specie. Per hoc etiam patz solutio ad confirmatõnem. quia eo modo quo suscipiũt magis ꝛ minus dicũtur motus. sed suscipiũt magis ꝛ min⁹ per accidens ꝛ ꝯcomitãtur. Ad quartam dicenduz. q̃ virtus ꝛ vicia non ꝯtrariãtur inter se ꝯtrarietate propie dicta ꝛ phyca. que est inter qualitates actiuas ꝛ passiones expellentes se ab eodem subiecto actione ꝓpria. Pro quo notãdum est. q̃ virtus est cõmẽsuratio media passionum appetitus sensitiui. hec autez cõmensuratio est reductio transmutionis talium passionum ad habitum quietis ꝛ immobilitatis. pariformiter sicut linee educte a centro alicuius circuli habent immobilitatem in centro. Dicit autem phus secundo ethicorum. q̃ inuenire medium virtutis est simile inuentioni centri in circulo. Ex quo patet q̃ generatio virtutis consequitur ipsos motus assuefactõnis. qui sunt preambule preparationes. et sic nõ terminatur alteratio ad virtutem per se. sed per accidens et consequenter. Sed ꝯtra. ex hoc sequeretur. q̃ ad qualitates secũdas tercie speciei non esset per se alteratio. cuius oppositum dicitur in textu. ꝛ dictuz est in ꝓmo discursu. Sequela probatur. q̃ nõ fit in illis mutatio nisi sit alteratio previa facta in calido. frigido. humido. ꝛ sicco. vt patet in generatione colorum saporum ꝛ huiusmodi

Solo. nō est silē. qz qualitates tercie spēi ptrariant cō trarietate physica z ppie dicta. sz nō qualitates aliaz spēz cieꝫ qualitatis Etiā qualitates scde z tercie spēi sp sequū tur determinatā alteratōem factā in pmis. z hoc nō pue nit aliaz spēz qlitatib⁹ Preterea. inter qlitates tercie spēi et scdas est mediū in quo pt esse mot⁹. sz nō inter qualita tes aliaz spēz Ad q̄ntā dōm fm Albertū. q durum z molle dicūtur dupl'r. Uno mō fm alienā siccitatem z hu miditatē. Alio mō fm ppriā. primo mō nō dicūtur natura les potētie vel ipotētie. z sic pt in eis variatio fieri sine va riatōne substātialiū rei sed scdo mō qū sez ariditate vl' hu miditate naturali sic dicūtur. tūc nō variant sine subē va riatione. z tūc est generatio z nō alteratio. Ad sextam dōm. q phus eodē mō loq̄tur ibi de alteratōe sicut in q̄n to physicoꝝ. vbi explificat de sanatiōe. talis em figuratio seqūtur alios motus. puta localē alteratōnez z̄c. Uñ ad h̄ q̄ inter aliqua sit motus oportz q sint talia ptraria q̄ ha bitant mediū. qz in solo intermedio est mot⁹. z qz inter ha bitū z puatōem nō est mediū. z figura cū figura nō hz cō trarietatē. sed hec inueniūtur solūmodo in qualitatib⁹ ter cie spēi. ideo solū ad qualitates tercie spēi est alteratio.

Incidunt dubia. Pri⁹ An hypothesis cui innitit demratio pme p positōnis huius septimi libri. sez q possibile est ptinuum mobile fm partē quiescere Et videt q nō. qz vt dr q̄n to metaphysice ptinuuz est vnius indiuisibilis motus in toto z in partib⁹ ☞ Solo sic. qz ptinuū est diuisibile in partes quaz vna ē alia. g̃ pt poni q vna moueatur z alia nō. absq̄ hoc q implicet ptradictio. ¶ Per hoc ad obiectū dōm. q aliud est loq̄ de ptinuo in q̄tum est pfectuz in specie physica. z fm q est quodd̄ quātū. qz primo mō ē vnius forme. z per ons vnius inclinatōnis z aptitudinis ad suscipienduz actum nature qui est motus. Scdo mō tūc abstrahit ab vnitate forme naturalis. z cōsiderat sub absoluta rōne diuisibilis. z ideo hoc mō mobile pparat ad motū vt est quidā fluxus ptinuus nō includendo ali quā spēalem rōnem ipius. id est pscindendo a rōne natu re. vel violentie. vel anime. mō nihil phibet diuisibile fm q huiusmodi parti discretōnem vnius partis ab alia. Ex hac ergo parte pt vna pars mobilis itelligi moueri z alia quiescere. licet nō primo modo. vt probat obiectio Sed adhuc diceret quis q demonstratio pcedit ex vno impossi bili. qz impossibile est totuz moueri z q pars eius q̄escat.

Solo. demonstratio phi est ꝯditionalis. sigit pt esse ve ra. vtraq̄ parte existente falsa. sicut patet in ista. si asinus volaret asinus haberet pennas. z sic in ꝓposito dr phs q motus totius dependet a motu partiū. qz ad q̄tē ptiū se quit q̄es totius in vera ꝯditionali

Secūdū dubiū An eadē sit ꝓportio mouen tium separatoꝝ z ptinuato rū respectu eiusdē mobilis Et videt q nō. qz virtus cō iuncta fortior est. z p ꝯsequēs ad mouendū intensior. z sic in minori tpe moueret illud mobile a mouentib⁹ ptinuatz q̄ discontinuis ☞ Solo sic. dūmodo tales virtutes sunt subordinate. eo q ordo ē ppria forma vnionis plurū fm quā efficacissime pcurrit virtus taliū ¶ Per hoc ad obiectū dōm. q bene pcedit de virtute separata z non coordinata. q illa est remissior q̄ virtus vnita. attamē da to illo quod concluditur non obuiat proposito. quod est motuz infinitū perfici in tempore finito. Nam si tempus maius plurū mobiliū ē finituz est. ergo etiam tēpus vnici mobilis est finitum

Tercīū dubiū An motus violentus sit velo cior naturali in eodē mobili Et videt q nō. qz violentia retardat motū in fine quē natura accelerat. ergo saltē nō est vndiq̄ velocior ☞ Solutio q sic. qz alīs violentia nō ptrariaretur nature rei. vel moueret ad terminū ptrariū termino motus naturalis qđ fit dum graue ꝓicitur sursuz. aut si natura z violētia mo ueant ad eūdē terminū q tūc violentia excedat z tollat fa cultatē modi seu qualitatis mouēdi ipius nature. z sic ac celerat motū naturalē supra posse suū. Ex quo pz q mo tus violentus dupl'r ptrariatur motui naturali Uno mō fm substātiā Alio mō fm qualitatē ¶ Per hoc ad ob iectū dōm. q duplex est violentia. scz actiua. z passiua. de prima nō est vez qđ obijcit. Naz cū actio violentie cōgitur actōi nature in eodē motu. necesse est talē motum vltra vi res nature accelerari. Sed de scda bene veruz est respectu motus violenti motui naturali ptraria. nedū in qlitate sed in substātia. Etem cū graue pellit sursum remissius z tardius mouet iuxta terminū sui ascensus q̄ iuxta pnci piū. eo q vis pellentis est ibi remissior. siqdem a suo pnci pio effectiue remotior.

Quartū dubiū Quare subiectū qualitatis de quarta specie nō pt pdi cari de ipa sicut de qualitate tercie spēi ☞ Solo Alb. huius nulla est alia cā nisi qz cū figura sit terminus natura lis corpoꝝ physicoꝝ. z sic spēs artificialiū nō inerit alia z alia figura. nisi cū materie z subiecti transmutatiōe. sz hoc in naturalib⁹ corporib⁹ manifestū est q cū materia transit z nō manet in specie vna. qz nō pt esse q figura hois z asini sint circa subiectū qđ in substātialib⁹ idē est. qz sicut natu ralia corpora differūt suis formis substantialib⁹. ita diffe rūt figuris. z tanta pt esse distātia a figura speciei debita q id quod generatur nō saluatur. vt dictum est in secūdo physicoꝝ. Et ideo materia nō pdicat de eis nisi denoiati ue. In artificialib⁹ autē nō est adeo manifestum. tū in eis etiam sic est. quia figura in artificialib⁹ est species. sicut pa ret in domo z circulo. z oīmbus alijs. et cum supponatur vt species. z de specie non predicatur suum subiectū quod est materia. cum species consequatur materie transmuta tionem in substantialib⁹. Ideo in artificialibus etiā nō pdicatur materia ppie. sed in his que alterantur nihil mu tatur de substātialib⁹ subiecti. Ideo idem in natura ma nens qđ ante fuit pdicatur de forma que alterauit ipsum sicut dicimus q h̄ es est calidū vel humidū. vel durū vel molle z ecōuerso. figura aūt nō est in ipso nisi sit mutatuz a statu in quo ante fuit. ideo nō possumus generaliter di cere hoc figuratum est es. sed potius hoc est ereum vel li gneum vel carneum. vel osseum. vt per talem denomina tionem signetur q materia anteq̄ essz susceptibilis talis fi gure mutata est a formis substantialib⁹ in quib⁹ pus fuit si figura est ꝯsequens formā substātialē. sicut in phȳsicis vel accītalē sicut in artificiatis.

Quintū dubiū An sanitas sit virtus Et videt q non. qz ꝑtute laudamur. sed sanitate nō laudamur nec vituperamur. ergo nō est virtus nec vicū ☞ Solo sic. et est sententia phi in textu qñ dr. Virtus aūt omis z malicia adaliquid sunt sicut sanitas q̄dem calidoꝝ z frigidoꝝ mensuratio quedā est ¶ Et ad obiectū dōm. q ꝑtus accipit duob⁹ modis Uno⁹ ppie p⁹ q est habit⁹ originalr dependēs ex volūtate et sic ꝑtutes morales dūtaxat dicūt ꝑtutes z illis lauda mur z vituperamur. qz disponūt ad bñ operādū opa moralia

Alio mō accipiť virtus ꝓmuniter ꝑut oīe illud ðr virtus qð disponit ad ɓne operanduz siue opa moralia siue naturalia. ⁊ sic sanitas est virtus. quia disponit hominez ad ɓne opanduz. ⁊ egritudo malicia. qz disponit ad male operandū opera naturalia. Et qñ ðr pb⁹ q sanitas est ꝓmensuratio calidoꝝ humidoꝝ ⁊c. est predicatio causalis nō formalis.

Sextū dubiū An scientia ⁊ prudentia nascātur in intellectu imobiliter.

Et videť q nō. qz intellectus ꝑius tpe est in potentia sciēdi a qua ꝑ multū laborez ⁊ studiosos actus paulatim proficit ⁊ ꝑuenit ad actū. sed exitus potentie temporaliter distantis ab actu ad hmōi actū motus est. ⁊ ꝓstat q scientia est de genere qualitatis. ergo intellectus possibilis mouetur ad habitū scientie ⁊ alterať ☞ Solo sic. qz motus ꝑprie dictus est exitus potentie vnius ꝓtrarij ad actū alterius ꝓtrarij. qui nō ꝑt absolui a passione subiecti sic exēntis ad actū. mō intellectus possibilis nō ꝓcedit de contrario in ꝓtrariū. sed modū spūalis nature de ꝑuatōne in habitū. q tñ exitus nō est ꝑprie motus. exquo motus est fluxus diuisibilis ⁊ ꝓtinuꝰ q requirit corporale subiectū. vt ꝑz sexto phȳsicoꝝ. Intellectus aūt est indiuisibilis ⁊ incorporeus. vñ sit q eius potentia nō ꝑficisciť ad actuz nisi ꝑ momēta resultationū spēꝝ intelligibiliū in ipo pari. mō sicut ꝓtinuať lumen in aere ex vltimis momentaneis motꝰ localis corporis lucidi. ¶ Per hoc ad obiectū dōm. q potentia distās ab actu tēporaliter si muteť ad ipm ꝓtinue vltimꝝ ðr ad ipm moueri. mō dicenduz est q potentia hec nō ꝓgrediť ad actū ꝓtinue. sed discōtinue ꝑ vices instātaneas sese ꝓquentiū resultationū partiformiter. sicut ex motu extrinseco obiecti resultant vicissim ⁊ imobiliter imagines in speculo

¶ Dubitabit aūt vtiqz aliqs vtꝝ ois motꝰ oīi cōparabilis sit aut nō. Si igiť oīis ꝓparabilis est. et equaliter velox est. qð in equali tpe equale mouetur erit circularꝫ aliqs equalis recto ⁊ maior eet ⁊ minor Amplius alteratio ⁊ loci mutatio q̄dam equalis. cū in equali tpe aliud q̄dem alteretur. aliud vero ducať Erit ergo passio equalis longitudini. sed impossibile est. Si ergo cū in equali tpe ſm equale moueatur. tūc equaliter velox est. equalis aūt nō ē passio oīis longitudini. q̄re nō erit alteratio loci mutatioi eqlis neqz minor. quare nō oīis ꝓparabilis.

¶ Iste est scōs tractatus in quo pb⁹ determinat de cōparatōe motuū Et diuidiť in tria capťa In ꝑ⁰ determinat ð cōparatōe motuū in ꝓmuni. In scōo in spāli. In tercio determinat de ꝓparatōne mouētis ad id qð mouet assignādo regulas taliū ꝓportionū. Primū capťm diuiditur in duas partes. In ꝑma mouet dubitatōem de motuū ꝓparatōe In scōa eā soluit Prima pars diuidiť in duas particulas In ꝑma mouet dubitatōem arguendo ad partē negatiuā. In scōa arguit ad partē affirmatiuā. Quātū ad ꝑmā ðr. Dubitare ꝑt aliqs vtꝝ oīis motꝰ sit oīi motui cōparabilis. ⁊ hoc penes magis ⁊ minus. velox vel equelox vel an nō possit oīis motus oīi motui ꝓpari. Et arguit q nō. qz si oīis motus ꝓparabilis est oīi motui. tūc motus circularis ꝓparabilis est motui recto. sic q aliqs motus circularis ſm velocitatem sit equalis vel maior vel minor recto. sed hoc est inconueniens dicere de recto ⁊ circulari. qz equaliter velox est qð in equali tpe ꝑ equale spaciū cum alio mouetť. sed spaciū circulare nō est equale spacio recto. ergo motus rectus ⁊ circularis qui sunt motus vnius generis nō sunt ꝓparabiles. ergo nō oīis motus est oīi motui ꝓparabilis. Hoc idē ꝓbat in moribꝰ diuersorum genez. qz motus localis ⁊ motus alteratōis sūt motus diuersoꝝ genez. ⁊ tñ vnus nō est alteri ꝓparabilis. qz si essent ꝓparabiles. tūc alteratio ⁊ loci mutatio q̄ fiunt in equali tēpore erūt ꝓparabiles in velocitate. sed hoc est impossibile. Probat. qz exquo in motu locali ꝑtransitur spaciū. ⁊ in alteratōne est fluxus in passione. tūc sequitur q aliq passio fluens sit equalis longitudini q̄ ꝑtransitur in motu locali. vel maior vel minor ipsa. sed hoc est impossibile. ergo non est motus localis ꝓparabilis alteratōni in velocitate. nec econtra. ⁊ per consequens adhuc non est omnis motus cuilibet ꝓparabilis

In circulo aūt ⁊ recto qūo cōtinget. inconueniens q̄dem eīm est nisi sit in circulo sil'iter aliqd moueri. et hoc in recto. Sed mox. necesse est aut velociꝰ aut tardius. sicut si hoc ꝛorsum. hoc aūt sursum Amplius nihil differret in rōne si aliqs dicat necessariū esse velocius. mox aut tardius moueri. Erit autē maior ⁊ minor circularis recto. quare ⁊ equalis. Si eīm in a tpe ipm b. transit. aliud aūt ipm c maius erit b ipo c. sic eīm velocius esse dictū est. Ergo si ⁊ in minori eqle velocius est. Quare erit aliqua pars ipius a in q ipius b. circuli transibit ⁊ in toto a ipsuz c. Atuero si sunt ꝓparabilia accidit mō dictū equale esse rectum circulo. ſz nō ꝓpabilia sunt. neqz ergo motus.

Hic arguit ad partē affirmatiuā videlz q rectus motus ⁊ circularis sint ꝓparabiles ⁊ etiā linea recta linee circulari. Et ꝑmo q sint ꝓpabiles ꝑ⁹ magis ⁊ minus dicēs q oꝓꝛtz videre quo ꝓtingit fieri motū in circulo ⁊ in recto. Supponamus eīm q sit aliqð mobile qð aliquando mouebit in circulo. ⁊ aliqñ in recto. tūc ille motus in circulo erit equalis vel maior vl minor in velocitate motui suo in recto. ergo motus circularis ꝓparabilis est recto. Añs probat a sūi. qz si aliqd moueatur ꝑ lineā rectā ascendendo ⁊ descendendo. tūc eq velox ꝑt esse motus sursum siue ascensus. sicut deorsum siue motus descensus vel magis ⁊ minus velox. Et qz posset aliqs dicere. q motus circularis et rectus possunt ꝓparari in velocitate ſm magis ⁊ minꝰ sicut motus sursum ⁊ deorsuz. sed nō ſm eqle. Contra qð ðr. q si motus circularis est maior vel minor recto in velocitate ꝑt etiā sibi esse equalis si ducātur excessa ⁊ excedētia ad equalitatē. qz licet maius resecare ⁊ minori apponere vt reducātur ad equalitatē. Qð exemplariter sic ostendit. Sit circulus fcatus ꝑ b. et linea recta ꝑ c. ⁊ sint duo mobilia que moueantur ꝑ istas magnitudines in tēpore fcato ꝑ litterā a. ⁊ sit circulare spaciū semicirculus. ⁊ eius diameter sit spaciū rectū. tūc spaciū circulare est maius q̄ rectū. eo q sunt extensa inter eadē puncta duo. moueaťr go vnū mobile ꝑ arcū semicirculi. ⁊ alterꝫ ꝑ diametꝫ. tunc illud qð ꝑtransit circulū velocius est illo qð ꝑtransit diametrū. qz in equali tpe ſz a. ꝑtrāsit plus de spacio. ergo illi motus circularis ⁊ rectus sunt ꝓparabiles. Et ꝑz etiā ex hoc. q ipm in parte tpis a ꝑtransit ꝓtem circuli equalez toti spacio c. ⁊ ꝑ ꝓsequens aliqua pars spacij circularis b equalis est toti recto. ſz c. ⁊ si tūc eque velocia moueantur ꝑ partē b vnū. ⁊ aliud ꝑ totū c. in eodē tpe. tūc illi motꝰ [illegible]

equales in velocitate Deinde improbat ostēdendo hoc inc̄ueniēs esse. quia si motus rect⁹ z circularis essent cō/parabiles tunc spacia illa scz rectū z circulare possent esse equalia quod falsum est. ergo motus rectus z circularis etiam non sunt comparabiles

Et quecūqz non equiuoca offia ꝑparabilia sunt puta quare ꝑparabile vt vtrum acutius stylus aut vinum aut vox vltima. Quia em̄ equiuoca non cō/parant. Sed vltima ei que iuxta vltimā ꝑparabi/lis est. q̄nia idem accidit acutū in vtrisqz ergo non idem velox z hic z ibi. Multo aūt adhuc min⁹ in alteratiōe z loci mutatione.

¶ In hac secunda parte principali huius capituli ꝓb⁹ soluit questionē motā. Et diuidit in tres particulas ꝑm q̄ soluit questionē assignando tres ꝑditiones ad omnez comparatōem ꝓprie dictam requisitas In prima duo fa cit Primo ponit ꝑditionem ꝑmam. Secūdo mouet cir/ca ipam vnam dubitatōem Ponendo ergo ꝑditionē ꝑ/mam dicit. q̄ non sunt ꝑparabilia nisi illa q̄ sunt vniuoca z ideo non sunt ꝑparabilia in acuto stylus angulus vinū z vltima vox in neumatib⁹. quia acut⁹ dicit de illis eq̄/uoce. quia acutū ꝑ aut dicitur de illis habet diuersas defi/nitiones. quia sicut declarat Albert⁹ acutū in stilo vel an gulo est qđ pungit z penetrat in tactu. Sed in vino acu tum est quod pungit z penetrat in ligua. Sed acutū in neumate est quod penetrat in auditu. z ergo non ꝑparā tur. quia que eq̄uoca sunt non ꝑparantur. z quia acutū non dr equiuoce de vltima voce in neumate z de alijs vocib⁹ in neumate ideo ꝑparari possunt in acuto eo q̄ acutū vnius rōnis est in illis Et sic est in ꝓposito q̄ nō est idem velox siue vnius rōnis in circulo z in linea recta. et multo minus est eiusdē rōis velox in alteratōe z loci mu tatōe. eo q̄ sunt mot⁹ diuersi genere

Aut primum q̄dem hoc non verum est. q̄ si non sint equiuoca comparabilia Multū em̄ idem signi ficat in aqua z in aere z non sunt compabilia. Si aūt non duplum q̄dem idem. Duo em̄ ad vnum et non compabilia sunt aut z in his eadem ratio. Et nāqz multū eq̄uocū est Sed quorūdam z rōnes eq̄/uoce sunt vt si dicat aliquis q̄ multū est tantū. z ad huc z si aliq̄d tantūdem z equale equiuocū esset. Et vnū autem si contingit statim equiuocum si autem et hoc z duo.

¶ Hic ponit vnā dubitatōem circa ꝑmā ꝑditōem quaz etiam soluit dicēs. q̄ possit alic⁹ obijcere q̄ id quod dc̄m est nō sit verum. scz q̄ solum illa q̄ nō sunt eq̄uoca sint cō/parabilia. ex hoc seq̄ret tūc q̄ omnia vniuoca essent ꝑpa rabilia quod tū falsum est. quod sic oñdit. quia multū est vniuocū. est em̄ vni⁹ rōnis in aere z in aqua z tū nō sunt ꝑparabilia. quia non dicim⁹ q̄ aer sit magis multus q̄z aqua. Et quia alic⁹ posset dicere q̄ multū nō est eiusdez rōnis in aere z in aqua. tūc assumit adhuc instātia de du plo. quia duplū est eiusdē rōnis in illis. quia duplū vbicū q̄z accipiat habet rōnem ꝓportionis duoꝝ ad vnum z sic est in illis ꝑm vnū nomē z ꝑm vnā rōnem z tamē non cō/parātur ꝑm duplum. ergo non oīa sunt comparabilia. Hanc dubitatōem soluit dicēs. q̄ multū z duplū non sunt vniuoca. q̄ in vniuocis est vna ratio. sed non in mul to z duplo. Possunt em̄ definiri dupliciter. scz definitōe logica. z ꝑm illam sunt eiusdem ratōis in omnib⁹. sed de/finitōe phȳsica qua definiunt ꝑm esse quod habent in su/is subiectis non sunt eiusdem rōnis multū z duplum in aere z in aqua. sed quia non hab⁹ nomina ꝓpria de/finientia multū z duplum ꝑm q̄ variant in singulis. ideo ponim⁹ eadem in omnib⁹ definitōibus eorum dicētes. q̄ multum est quod habet tātum z ampli⁹ Et duplum est quod est sicut duo ad vnum. sed tamē iste definitōes ꝑm esse phȳsicū in diuersis eq̄uoce sunt. quia cum dicim⁹ q̄ multum in aere est quod est tātum z plus. z duplum qđ est sicut duo ad vnum. ibi tantū z plus. non est eiusdem rōnis cum eo quod dicit multū aque est quod habet tā tum et plus. Et similiter duo z vnū accipiunt hoc mō eq̄uoce in definitione dupli

Quare vniuocorū cōparabilia alia q̄dē sunt alia vero non. siquidem erat vna natura. Aut quia sunt in alio primo susceptiuo. Equus quidē igitur z ca nis comparabilia sunt vtrum albius. in quo em̄ pri mo idem est superficies z magnitudo similiter. aqua aūt z vox nō in alio nāqz subiecto sunt

¶ In hac secūda ꝓticula ponit secūdam ꝑditionem. Et duo facit. ꝑmo quod dictum est. secūdo mouet circa ip/sam vnam obiectōem. Quātum ad ꝑmum ꝑmittit vnā obiectōem contra ꝑmam que soluit⁹ per hanc secūdaz. di cit ergo. Q̄ non videt⁹ ratio quare q̄dam vniuoca sunt compabilia z q̄dam non cum certum sit omniū vniuoco rum esse eādem naturam. Ad quam soluendā ponit se/cundaz ꝑditionem z vult dicere q̄ ista sunt eq̄uoca. aut forte dici potest q̄ ꝛz ratōes illorum non sint diuerse ta/men subiecta eorum ꝑma sunt diuersa. z quia susceptiua sunt diuersa ideo impeditur cōparatio Quando vero sus ceptiuū est vnius ratōis tunc cōparabilia sunt. sicut equ⁹ albus z canis albus comparari possunt vtrū eorum sit albius vel equaliter album. eo q̄ susceptiuū eorum quod est superficies seu magnitudo in equo z cane est eiusdem rationis. aqua autē z vox non sunt eiusdē rationis in sus ceptiuo Ideo si dicatur multa aqua z vox multa. vl' du/pla aqua z vox dupla erunt multū z duplum equiuoca non ꝓpter rōem diuersam sed ꝓpter diuersitatē susceptiuī q̄ sunt in subiectis diuersa ꝓ rationū

Aut manifestū est q̄ erit omnia sic facere vnū. in alio autem vnūquodqz dicere esse. q̄ erit idem equa le z dulce z album z in alio. amplius susceptiuū cu iuslibet accidentis non contingens est Sed vnum vnius est primum

¶ Hic ꝓb⁹ ponit obiectōem contra secūdam conditio nem ꝑ quam ostendit non sufficere ipam ad comparatio nem ꝓprie dictam sed requiri adhuc tertiā. Obiectio est qua aliquis posset dicere q̄ non est diuersitas rationis in talibus sed similiū subiectoꝝ. sunt em̄ vnius rationis. Contra hoc ponit duas ratōes Prima. Si hoc verum est q̄ illa que sunt vnius ratōnis z differūt in susceptiuo sunt vniuoca tūc videtur sequi q̄ omnia sint vnū z vni uocum quecūqz sunt in diuersis subiectis. possumus em̄ dicere de omnibus talibus q̄ vnūquodqz est in alio z in alio subiecto. z sic equale. vbicunqz sit erit idem in ratiōe z similiter dulce siue sit in melle siue in voce erit vnum et

vniuocum. ꝛ similiter album siue sit in voce siue in alio. hoc autē est incōueniens. ergo incōueniens est dicere illa esse vnum in ratōe ꝛ differre per subiecta. Secūda rō probatio ad idem est. quia subiectum susceptiuū vniuscuiusq; horum in quo fit cōparatio non est cōtingens ꝛ per accidēs sed est ꝑpium ꝛ ꝑmum. ideo subiectū est definitione illoꝝ. nō ḡerūt vniuoca que habēt diuersa subiecta.

Si ergo non solum oportet compabilia non eq̄noca esse. sed non habere differentiā neq; quod neq; in quo. Dico aūt sicut color habet diuisionē nō ergo comparabile ꝑm hoc. vt vtrum colorat̄ū magis sit album q̄ nigrum. Nec em̄ cōparant̄ nō ꝑm aliquez colorē in q̄tum color est ꝑm album.

¶ In tercia particula ponit terciā ꝓpietatem per quam soluitur obiectio p̄missa facta contra secūdaz. dicit ergo Q; si ꝑm predicta non solū oportet esse non eq̄uoca in rationē ꝑmuni. sed etiam non habere differentiā formalē ꝛ substantialē neq; in quiditate ipsoꝝ ꝑm que est ꝑparatio neq; in subiecto ꝓprio in quo sunt tunc plana erit solutio p̄obiectorū. Sed tamē adhuc addendū est q̄ id in quo attendit comparatio ꝛ illa in quib; aliqua comparāt̄ur sint accepta in specie indiuisibili. id est in specie specialissima Ideo colorata ꝑm colorē non comparāt̄ur. q; habet diuisionē in species. non em̄ q̄rimus vtrum albū vel nigrum sit magis coloratū. quia tunc non fit comparatio ꝑm aliquē colorez in specie cum tamē om̄is ꝑparatio debeat fieri in specie vltima sed ꝑm albū colorē sit vt dicēdo canis est albior q̄ equus

Sic ꝛ circa motū eq̄ velox quod in equali tempore mouetur equale tante longitudinis in tali. Si autem aliud quidē alteratū est aliud vero ductū Eq̄lis ergo hec alteratio. Et similiter velox loci mutatio. sed incōueniens causa aūt quia motus habet species. Quare si que in equali tempe ducta equali longitudine eque velocia erit equalis rect⁹ ꝛ circularis vtrum ergo causa. quia loci mutatio genus aut ḡa linea genus. Tempus quidem em̄ semp idem atomo specie aut quia simul. Illa aūt specie differunt ꝛ loci mutatio species habet. si quidē species habet illō super quod mouetur

¶ In hoc ſcō capitulo determinat specialiter de comparatōe motuū applicando conditōes predictas ad comparatōem proprie dictam requisitas ad ipos motus. Et diuidit in tres partes In ꝑma manifestat qui motus locales sint cōparabiles In secūda que alteratiōes possint comparari In tercia determinat de ꝓparatōne generationis ꝛ corruptōis Prima pars diuidit in duas pticulas. In ꝑma applicat conditōes ꝓparationū ad motus in cōmuni In secūda p̄ solutōem cuiusdam dubij applicat illas spāliter ad motum localē. Quātum ad ꝑmuz dt q̄ circa motū velox ꝛ tardū ꝑm ꝓparatōem debent attēdi ꝑm om̄ia q̄ dicta sunt req̄ri ad ꝓparatōem ꝓprie dictam. Subdit definitōem eq̄ velocis dicēs. q̄ eq̄ velox est qđ in equali tempe mouet ꝑm aliqđ tante lōgitudinis in tali subiecto In hac definitōe tria ponunt req̄sita ad eq̄lem velocitatē. eq̄litas scz temp̄is. eq̄litas nature in qua ē motus ꝛ eq̄litas seu vnitas subiecti. Et hoc declarat ꝑhus de natura in qua est mot⁹ dicēs. q̄ ꝓpter hoc incōueniēs est dicere q̄ alteratio sit equalis ꝛ simil̄r velox loci mutationi. q; nature in q̄bus est mot⁹ nō sunt ꝓparabiles neq; subiecta eoꝝ sunt eadem Causam aūt huj⁹ incōueniētis dt esse. quia motus habet species in quas diuidit ꝛ natura vna fluit in vna specie. ꝛ alia fluit in alia. Similiter si quis dicat q̄ illa sint eq̄ velocia que in equali tempore sunt ducta locali motu ꝑm equalem longitudinē ꝛ quod hoc sufficiat ad eorum comparatōem tunc oporteret cōcedere q̄ motus circularis ꝛ rectus essent equales ꝛ comparabiles quod fuit ostensum esse inconueniens. Queri ergo potest que sit causa q̄ non possunt compari. an quia loci mutatio est genus aut linea que est mēsura spacij. est genus diuisibile in rectam ꝛ circularē Non em̄ potest dici q̄ temporis eq̄uocatio sit causa illi⁹. quia tempus omnium que a tempore mensurant̄ est in atomo. id est in indiuisibili specie Et subiungēs solutōem questionis dicit. q̄ causa est q̄ ambo species differūt ꝛ motus ꝛ spacium. sunt em̄ ille loci mutatōes diuerse in q̄bus velocitas non est om̄ino eiusdem ratōis ꝓpter hoc q̄ illud spacium in q̄ est loci mutatio habet spēs q̄ sunt rectū ꝛ circulare.

Aliquādo aūt in quo vt si pedis ambulatō aut sit ale volatio aut nō ſz figuris loci mutatio alia Quare que in equali tempe mouent ꝑm eandem magnitudinem eque velocia sed idem indifferens specie ꝛ motu indifferentes specie

¶ Hic mouet dubitatōem specialiter circa motū localez Et dno facit. ꝑmo quod dictum est. secūdo dat ꝓsideratōem circa determinata. Quātum ad ꝑmum mouet dubitatōem que est Vtrum diuersitas instrumēti q̄ quod fit motus faciat motum differre specifice ꝛ impediat per hoc compabilitatē motuum. sicut ambulatio que fit p̄ pedes. ꝛ volatio que fit p̄ alas vtrū sint comparabiles in velocitate. Ad hanc dubitatōem respondet ꝑhus q̄ non sit fiant super idem spacium. quia tales non differunt nisi penes figurā. quia aliter ꝑm figuram acceptōis spacij transit volans spacium ꝛ aliter ambulans Ideo si sunt ꝑm eandem longitudinē dici possunt eq̄ velocia ꝛ plus ꝛ min⁹ velocia. quia figura non facit nisi accidentalē differentiaz in motu. Notat tamē ibi Albert⁹. q̄ ꝑhi dictum est verū ꝛ intelligi debet de motu ꝑm q̄ motus comparatur ad id in quo est sicut in natura specifica vel generica motus. quia p̄ illud specificat ꝛ nominat localis vel alteratōis vel augmenti. Si aūt ꝓsideret vt mot⁹ est act⁹ mouētis ꝛ mobilis sic ābulatio volatio ꝛ natatio spē differūt

Quare hoc considerandū est que differētia motus. Et signat ratio hec q̄ genus non vnū aliquid est. sed iuxta hoc latēt multa. suntq; equiuocationū alie q̄dem multum distātes alie vero habentes quādam similitudinē. Alie vero ꝓprie. aut genere aut similitudine. vnde nō vidētur eq̄uocationes cū sint Quando ergo altera est species si idem in alio aut si aliud in alio. Et quis termin⁹ aut quo discernim⁹ quod est idez est albū ꝛ dulce aut aliud. quia in alio videt altera. aut q̄a om̄ino nō idem.

¶ Hic ponit ꝑhus quādam ꝓsideratōem circa p̄dicta dicēs. q̄ in ꝓparatōe motus ad motū ꝓsiderandū est q̄ sit a⁹ differētia. q; rō ꝑus inducta p̄ quā significat q̄ ꝑm

gen⁹ nō fit ꝓparatio ꝺcat q gen⁹ nō est aliq̄d vnū. id est penit⁹ vniuocū. sed multa latēt sub gñe q̄ videnť esse sīmilia ⁊ eiusdē spēi spēialissime ⁊ tamē non sunt sed equocanť sub gñe. Albert⁹ tamē aliter exponit dicēs. q ratio inducta signat q maxime gen⁹ vel natura q̄ fluit in motu debet esse vnum ⁊ intelligit ꝑ gen⁹ naturā q̄ specificat motum vt albedo specificat morū albefactōis Unitas tamen illi⁹ generis multotiēs latet. Cuius causam addit pħus. quia equocationū multa sunt genera. Quedā em̄ equocatōes sunt multū distantes q̄ sola voce ꝙueniunt ⁊ sensu ⁊ forma differūt. vt canis latrabilis marin⁹ ⁊ celestis. Alie sunt equocatōes analogoꝝ q̄ similitudinē ⁊ ꝓportōem habent in hoc q referunť ad vnum Et sicut homo viuus ⁊ homo pictus Alie sunt quoꝝ equocata sunt proxima vt illa q̄ sunt in eodeꝫ genere quoꝝ definitio generalis est eadē. habentia tamē speciales definitōnes diuersas. ⁊ in illis non videť equocatio cum tamē sit in illis Et quia tot modis fit equocatio ipediēs ꝓpatōeꝫ. ideo pħs dicit ꝙsiderandū esse ⁊ querendū quādo sit alia species eoꝝ ꝑm q̄ attendiť ꝓparatio aut quādo non. sed sit eadem Et si sic tunc ꝙsiderandū est an sit eadem in alio ⁊ alio subiecto etiā spē differente. aut an sit alia ⁊ alia in alio ⁊ in alia. Si em̄ est eadem ꝑm rōnem logicā in alio ⁊ alio. tūc non erit equocatio ab intentōe nois. sed equocať ad similitudinē ꝓportōis in esse quod habet in vno et in alio sicut pus dem est de multo ⁊ duplici q̄ equocantur non ex se. sed ex similitudine ꝓportōis ad aquā ⁊ aerem ⁊ alia subiecta specie differētia. Si aūt est alia in alio ⁊ in alio tūc causať equocatio ex ipa intentōe nominis equoci. sicut canis in latrabili ⁊ celesti. Manifestat ergo qūo hoc sciri debeat ⁊ vult q ꝑ cognitōeꝫ terminoꝝ. id est definitionū sciri p̄t an aliqua sint eadem specie vel in diuersis spēbus. Si em̄ album ⁊ dulce habeāt eundem terminum seu definitōem tūc sunt eadem specie. ita q̄ definitio albi sit vna in omnib⁹ albis. tūc album est idem spē ⁊ simil⁹ dulce. Si ꝓo non habeat album in omnib⁹ vnā definitōem tūc non est album in omnib⁹ idem specie. sicut quādo vox ꝺr alba. ⁊ quādo color ꝺr alb⁹ Et ꝺr q illo documento etiam discernim⁹ q altera est ratio in equocis que multum distant. ⁊ q illa non omīno sunt idem sicut equoca q̄ parum distāt ꝑm se. sed solū distāt ꝑm ꝓportionē qua ꝑticipauť a suis subiectis

De alteratōe aūt quomō est equaliter velox altera alteri. Si itaq̄ est sanari alterari. Est aūt hunc q̄dem velociter aliū tarde sanatū esse ⁊ simul quosdā Quare erit alteratio equaliter velox. In equali em̄ tempore alteratum est.

¶ Ista est secūda pars huius capli in qua ostēdit q̄ alteratio sit alteri ꝓparabilis Et duo facit. ꝓmo quod dem̄ ē secūdo remouet duas dubitatōes. Quātum ad ꝓmum ponēdo intentū ꝺr. q ꝙsiderandū est de alteratōe ostendendo quando alteratio sit eque velox alteri Deinde exequendo inērum ꝓbat q aliqūe alteratōes sunt eque veloces. quia si sanari est alterari ⁊ ꝓtingit vnum hominem sanari velociter ⁊ alium tarde ⁊ ꝓtingit aliquos simul sanari ꝑm alteratōes q̄ sunt eq̄ veloces si tales in eodē ⁊ equali tpe sanati ⁊ alterati sunt

Sed quod alteratū est in quali est equale est Eq̄le em̄ hoc non dicit sed sicut in q̄titate equalitas est ita hic similitudo. sed si sit idem quod mutatū ē in equali tempe eque velox vtrum ergo in quo passio. aut passionē oportet compare Hoc q̄dem igit q sanitas eadem sit oportet accipe aut neq̄ maius aut neq̄ minus sed simil⁹ existit Si aūt alteri passio sit puta alterať quod fit albus ⁊ quod sanať. his nihil idem neq̄ equale neq̄ simile. aut iam hec species faciunt alteratōis ⁊ non est vna sicut neq̄ loci mutatio. Quare considerandū quot sunt species alterationis ⁊ quot loci mutatōis Si q̄dem igitur q̄ conuentur specie differūt quorum sunt motus ꝑm seipa ⁊ nō ꝑm accidēs ⁊ mor⁹ specie differūt. Si vero genere. genere. si aūt numero. numero

¶ Hic mouet ꝓmam dubitatōem circa alteratōem que est Exquo equalitas est in q̄titate ⁊ nō in qualitate sed similitudo. tunc videť q alteratōes deberēt magis dici similes q̄ equales Ad quod respōdet q equalitas in alteratōe attenditur penes q̄titatem que est tempus. ꝺa alteratōes scz quibus aliqui sanať in equali tempe dicuntur equales Et quia posset quis dicere. tempus extrinsecum est motui alteratōis. ergo in alteratōne non debet attendi penes tempus compatio. ⁊ ergo oportet illa q̄ fieri comparatōem ꝑm aliquod intrinsecū vtrū ergo illud sit in quo est passio scz subiectū vel ipa passio Non videť esse subiectū. quia tunc esset eq̄litas ⁊ compatio illorū moruū ꝑ accidens. scz per subiectū. Si aūt attendať in passione tunc erit compatio impfecta ⁊ impꝛopa. Impfecta. quia non est penes omnia q̄ sunt in motu. Impꝛopria. quia ꝓprie equalitas in q̄titate est ⁊ non in qualitate Ad hoc dicit q oportet ꝑter tempus adhuc duo alia addere. oportet em̄ attendere q sint alteratōes non differentes specie sed ꝙuenientes specie sicut ⁊ loci mutatōes debent esse eiusdem speciei. Et tertiū q oportet ꝙsiderare conuenientiā ⁊ differentiā in ipsis subiectis. quādo em̄ subiecta ꝑ seipsius motus specie sunt differētia tūc motus ipsi specie differunt. Et si subiecta genere differunt motus genere differūt Si autez differāt solo numero. tūc ⁊ motus numero differūt. Ibi dicit Albert⁹ q pħus hic non accipit genus ꝓ genere generalissimo. sed ꝑ genere subalterno. sicut dicimus mobiliū corꝛuptibiliū. ⁊ mobilium incorꝛuptibiliū non esse idem genus. cū ñ sint in eodem genere ꝓdicamenti

Si igit vtrū oportet ad passionē respicere si idē sit aut simules aut equaliter veloces alteratiōes. aut in id quod alteratur. vt si huius quidez huius albatum sit. huius aūt ñtum aut in vtraq̄ Et eadē quidem. aut alia passione ꝑm q eadē Equalis aūt aut inequalis ꝑm q illa inequalis.

¶ Hic mouet secūdam dubitatiōem que est. Utrum in comparatōe ⁊ equalitate alterationū oporteat respicere ad passionē solam. vel ad subiectum Ad passionē videlicet si est eadem passio aut similis aut sint equaliter veloces alteratōes ꝑm tempus. Ad subiectū autem inuestigando scilicet q subiecti pars huiusmodi sit cuiusmodi est alterius et quantum est albata vna tantum est albata ⁊ alia. Quam soluendo dicit. q oportet in vtraq̄ respicere tam in subiectum q̄ in passionē. quia ex vtroq̄ variatur species alteratōis Utrum em̄ alteratio sit eadem vel non oportet determinare per passionē si passio ipsa sit ea/

dem vel alia. Et an alteratio sit equalis alteri alteratõi vel inequalis oportet determinare ꝓ hoc ꝙ ꝓsiderat vtrum passio in vno subiecto sit eq̃lis vel ineq̃lis passioni eiusdẽ speciei q̃ est in altero subiecto.

Et autem in generatõe ⁊ corruptõe idem considerandũ est. quomodo eque velox generatio ẽ. si in eq̃li tempe idem ⁊ indiuisibile vt hõ sed nõ aial. velocior aũt est si in equali tempe alteri ũ est

¶ Jsta est tercia pars huius capituli in qua determinat de ꝓparatione generationũ ⁊ corruptionũ Et duo facit ꝓmo ostendit quomõ comparent. secũdo remouet dubium Quantũ ad ꝓmum ponẽdo intentũ dicit Et in generatõe ⁊ corruptõe idem considerandũ est quod in aliis motibus Cuius ꝓsideratõis causam dicit Albert⁹ esse. quia non sunt tantũ mutatões simplices sed etiam coniuncte motib⁹ aliis. ideo compabiles sunt sicut alij mot⁹ Subdit autẽ ꝓbus ꝙ generatio eque velox alteri generationi est. Si idem ꝑm spẽm indiuiduã. i. specialissimã generek in tempore cum alio eiusdẽ speciei. sicut si dicak in homine fieri istam comparõem ⁊ non in animali. Generatio aũt ineq̃lis generatõi est qñ in tpe ineq̃li pluri vl̃ pauciori alteꝝ altero generatur

Non em̃ habemus aliqua duo in q̃bus alteritas sicut dissimilitudo. Et si numer⁹ substãtia maior et minor numer⁹ similis speciei. Sed eq̃ocum est qđ commune. ⁊ vtrunq; sicut q̃ plus passio aut excellẽs magis. quãtum aũt maius

¶ Hic remouet dubium. posset em̃ alicuis dicere quare ꝓbus non vtatur nominib⁹ ꝓprijs in comparatõe generationũ sicut fecit in alijs comparatõib⁹ motuũ. Respõdet ꝙ non habemus duo nomina q̃bus vtamur in comparatione generatõis ad generatõem ꝑm ꝓuenientiã in vna velocitate. ⁊ ꝑm disconuentiã. quia vt inq̃t Albertus idem non est in duob⁹ vel plurib⁹ adinuicẽ comparatis ꝓ substantiã quemadmodũ similitudo ⁊ equalitas sunt in in pluribꝫ sed est idem simpliciter in vna. Sed tunc subdit ꝓbus ꝙ aliquis posset iterũ obijcere ꝙ numerus est substãtia quemadmodũ pythagorici dicũt substãtiã cõponi ex numeris. ⁊ sic habent nomina ꝓpria in quib⁹ comparari possunt generatões. est em̃ equale quando due generatões sunt ꝑm vnum numeꝝ. ⁊ inequale quãdo sunt ꝑm numeꝝ diuersum maiorẽ vel minorẽ substantie similis speciei Ad quod repõdet ꝓbus ꝙ eq̃ocum est qđ notat identitatẽ ⁊ id quod notat vtrũq; excessum in pl⁹ ⁊ in minus in substantijs ⁊ in numeris. sicut em̃ maius est eq̃ocum quãdo dicit de passione que est plus q̃ alia vel excellẽs eam. eo ꝙ solum q̃tum dicitur ꝓprie maius. Jta etiam eq̃ocatio est quãdo attribuit pl⁹ ⁊ excellẽs comparatõi duaꝝ generationũ

Quoniam aũt mouens mouet semp aliquid et in aliquo ⁊ vsq; ad aliquid. Dico aũt in aliquo. q̃a in tempore vsq; aũt ad aliquid quia ad quãtum aliq; longitudinẽ. semp em̃ simul mouet ⁊ mouit. q̃re quãtum aliquid erit qđ motũ est ⁊ in quãto.

¶ Jstud ẽ terciũ capl̃m huj⁹ scdi tractat⁹ in q̃ ꝓbs determinat de ꝓparatõe mouẽtis ad id qđ mouet Et diuidit in duas ꝑtes in ꝓma facit hoc quo ad mouẽs ⁊ mobile in motu locali. In secũda facit hoc idem in alijs motib⁹. Jn ꝓma duo facit. ꝓmo p̃mittit qđdam ad ꝓpositum necessariũ. Secũdo ponit regulas ꝓpositum manifestãtes. Quãtum ad ꝓmum dr ꝙ in oĩ motu semp est aliquod mouẽs ⁊ in aliq̃ ⁊ vsq; ad aliqd. quod exponẽs ꝓbus dr Dico aũt in aliquo tempe. quia oĩe mouẽs mouet in tẽpore Et dico vsq; ad aliqd. quia in motu locali oĩe mouens quod est corpus vel ꝑtus in corpe mouet vsq; ad certam lõgitudinẽ. ibi excludit intelligẽtia. Subiungit aũt rõnem. qz tale mouẽs nõ mouet nisi motum. ⁊ ideo omne tale mouẽs est quoddam q̃tum ⁊ diuisibile ⁊ mouet in quanto tempore

Sit igitur a. quod est mouẽs. b aũt quod mouet quãtacunq; aũt longitudo mota c. in quãtocunq; est tempe in quo est d. inequali igitur tempe equalis ponam ei in quo est a. medietatẽ ipsi⁹ b. duplicẽ ipsius c. transibit. ipm ãt c. in medietate ipsi⁹ d. sic enim erit analogia. Et si eadem ponã idẽ in hoc tpe tãdez mouet ⁊ medietatẽ in medietate mouebit

¶ Hic ꝓbus manifestat suum ꝓpositũ ponẽdo sex regulas ꝓparationũ in motu locali Quaꝝ due accipiunt ꝑm diuisionẽ mobilis Prima est. Si aliqua ꝑtus seu potẽtia moueat aliqđ mobile ꝑ aliquod spaciũ in aliquo tempore. tũc eadem ꝑtus mouebit medietatẽ illi⁹ mobilis ꝑ duplex spaciũ in eodem seu equali tempe. Que patz in textu cum ꝓbus dr. Si a mouẽs moueat mobile b. ꝑ totã longitudinẽ c. in tempe d. tunc eadem vel equalis potentia ei q̃ est a. mouebit medietatẽ ipius b. in eodez tempe d. ꝑ spaciũ in duplo longi⁹ q̃ sit spacium c Secũda regula. Si aliqua ꝑtus moueat aliquod mobile per aliqđ spacium in aliq̃ tempe. tũc eadem vel equalis ꝑtus mouebit medietatẽ mobilis ꝑ equale spaciũ in medietatẽ pozis. quam declarat in textu dum dr. Et eadem potentia seu virus mouebit medietatẽ b. ꝑ totam lõgitudinez c. in dimidio temporis d.

Et media virtus mediũ mouebit in equali tempore equale vt ipsius a potẽtie sit ⁊ medietas que est ipum e. ⁊ ipsi⁹ b z. sit mediũ Simil'r igit̃ se habet ⁊ ꝑm analogiã virtus ad graue. quare equale ⁊ ineq̃li tempore mouebit

¶ Hic ponit terciã regulã q̃ sumit̃ penes diuisionẽ tam mobilis q̃ motoris Et est hec. Si aliq̃ ꝑtus moueat aliqđ mobile ꝑ aliqđ spaciũ in aliquo tempe. tũc media ꝑt⁹ mouebit medietatẽ mobilis ꝑ idem spaciũ in equali tpe. Que etiã ꝓz in textu cuz dr Mediũ ꝑtis mouẽtis mouet medietatẽ mobilis b. in toto tempe d. ꝑ spacium eq̃le ei quod est c. ⁊ signem⁹ medietatẽ mouẽtis a. ꝑ lr̃am e. ⁊ medietatẽ mobilis b. ꝑ lr̃am z. Sc̃m eãdem em̃ analogiam qua se habet totum ad totũ habet se etiam ꝑs ꝓportionabilis mouẽtis ad ꝑtem ꝓportionabilẽ ipius mobilis. ⁊ sic mouebit eq̃le mobile in tpe eq̃li

Et si e. ipsum z. mouet in ipo d. ꝑm c. non necessarium est in equali tempe e. duplum ipso z. mouere ꝑm medietatem ipsius c.

¶ Hic ponit q̃rtaz regulã q̃ est negatiua q̃ accipit̃ penes hoc ꝙ fit additio ad mobile ⁊ nulla ad ꝑtutem mouẽtez Et est hec. Si aliq̃ ꝑtus moueat aliqđ mobile ꝑ aliqđ

ſpaciū in aliq̄ tpe tūc nō oꝑtet ꝙ eadē ꝓtus vl' eq̄lis ſibi moueat duplex mobile ꝑ mediū ſpaciū in tpe eq̄li. q̄ꝫ in textu vbi ꝺr. Si medietas ꝓtutis q̄ eſt e. mouet medietatem mobilis q̄ eſt z. in toto tempe ꝺ. ꝑ totum ſpacium c. tunc non eſt neceſſarium ꝙ eadem medietas q̄ eſt e. moueat duplum mobile quod eſt duplum ad z. z eq̄le ipſi b. in tpe equali ei qꝺ eſt ꝺ. ꝑ medietatē ſpacij c.

Si vero a. b. mouebit in ipo ꝺ. quāta eſt ipſum c medietas ipſius a. q̄ eſt in quo eſt e. ipum b. nō mouebit in tempe in quo eſt ꝺ. neqꝫ in aliquo ipſi⁹ ꝺ. ipſius c. ſm quod eſt analogia ad totum c. ſicut eſt a. ad e. oīno eīm ſi ꝓtingit non mouebit nihil Si eīm tota ꝓtus totum mouit. medietas non mouebit neqꝫ q̄tam neqꝫ in quocūqꝫ. vnus eīm moueret nauē ſi ꝙdem nauem trahentiū ꝛcidit potētia in numerꝫ z longitudinē quam oīes mouerunt

¶ Hic ponit ꝙntam regulaꝫ q̄ eſt negatiua z ſumpta ex diuiſione mouentis z eſt. Si aliqua ꝓtus moueat aliqꝺ mobile ꝑ aliquod ſpacium in aliquo tempe. tunc nō oꝑtet ꝙ medietas illius ꝓtutis moueat idem mobile ꝑ aliquam ꝑtem ſpacij in equali tempe nec ꝑ idem ſpacium in duplo tempe. que patet in textu cum dicit. Si a. moueat b. in toto tempe ꝺ. ꝑ longitudinē c. tunc non oꝑtet ꝙ medietas ipſius a. moueat totum b. in tempe ꝺ. ꝑ aliquam ꝑtem ſpacij quod eſt c. q̄ ꝑs ꝓportōem habeat ad totuꝫ ſpaciū ſicut e. habet ad a. ꝓ eīm ꝓtingere ꝙ oīno nō mouebit ipm. Si eīm tota ꝓtus mouet aliqꝺ mobile totū ꝑ ꝓtingere ꝙ medietas illi⁹ ꝓtutis oīno nō mouebit totū neqꝫ ꝑ quācūqꝫ ꝑtem ſpacij aut etiā in ꝙcunqꝫ tempe. qꝺ ꝑ exemplū declarat. Si eīm triginta hoies trahant nauim nō oꝑtꝫ ꝙ vnus trahat illam nauim ꝑ triceſimā ꝑtem ſpacij ꝑ qꝺ oīes triginta ipam traxerūt. eo ꝙ vn⁹ ſolus nō ꝑ eam mouere.

Propter hoc zenonis ratio non eſt vera ꝙ ſonet milij quelibet pars. nihil eīm q̄libet pars ꝓhibet non mouere aerem in nullo tempe tātum q̄tum moueret cadēs totus modius. Neqꝫ itaqꝫ tanta pars q̄tacunqꝫ mouebit cum toto ſi ſit ꝑ ſe hoc nō mouet. Neqꝫ eīm nō eſt niſi potētia in toto.

¶ Hic reꝓbat qꝺam Zenonis dcīm dicēs. ꝙ non eſt ꝛa rō Zenonis qua ꝓbauit ꝙ ſi tot⁹ mod⁹ milij ꝓcutiēdo z mouēdo aerem facit ſonum aliquātum ꝙ tūc q̄libꝫ ꝑs ſeu qꝺlibet granū milij ꝑ ſe cadēs faceret ꝑtem ſoni ꝓportionabilē. Reꝓbādo hoc ꝺr ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ ꝓtus q̄ eſt in vno grano modij nō moueat aerem ad ſonādum in aliq̄ tpe quo moueret ipm tot⁹ mod⁹ cadēs z ſonās. Neqꝫ eſt neceſſariū ꝙ ſi ꝑs illa q̄ mouebat qn̄ erat cum toto modio moueat aliqꝺ qn̄ accipit diuiſa a toto Et ꝟ ideo. qꝫ ꝑs in toto nō eſt actu mouēs ſed in toto mouet ꝑ hoc ꝙ eſt poña in illo. z ideo ꝓtus vni⁹ ꝑtis eſt diſponēs ad alteram z illa ad terciam donec ex ꝑtialib⁹ ꝓtutib⁹ colligat virtus totius.

Si vero duo z vtrūqꝫ horꝫ aut vtrūqꝫ mouet tātū in tāto z ꝓpoſite potētie ꝓpoſitū ex grauib⁹ equali mouebūt lōgitudine. z in eq̄li tpe analogū nanqꝫ

¶ Hic ponit ſexta regulā q̄ eſt affirmatiua accepta ſm ꝛdictōem mouētis z mobilis. z eſt hec. Si duo mouentia moueāt duo mobilia ꝑ aliqꝺ ſpaciū in aliq̄ tempe. tūc ꝓpoſitū ex illis duob⁹ mouētib⁹ mouebit ꝓpoſitū ex illis duob⁹ mobilib⁹ ꝑ idem ſpaciū in eodē tpe Et rō huiꝰ eſt qꝛ eſt eadem ꝓportio z analogia illoꝝ mouētiū ꝓpoſitoꝝ ad duo mobilia ꝓpoſita q̄ eſt mouētiū illoꝝ ſeꝑatim acceptoꝝ ad duo mobilia illa ſeꝑatim accepta. ſed vbi eſt eadem ꝓportio mouētiū z mobiliū. ibi eſt etiā equalis velocitas motuum.

Sic igitur in alteratōe z in augmento aliqꝺ q̄dem eīm eſt augens. aliqꝺ aūt z quod augeꝛ. in quāto igitur tempe. z q̄tum aliud q̄dem auget. aliꝺ autem augetur Et alterans q̄dem z quod alteratur ſimiliter aliquid z quantum ſm maius z minus alterata ſunt z in q̄to tempe. in duplo duplum. z duplum in duplo. Medium aūt in medio tempe aut in medio medium. aut in equali duplū. Si aūt alterans aut agens tātum in tāto tempe auget aut alterat nō neceſſe eſt. z mediū in medio z in medio medium. Sed nihil ſi contingit augmētabit aut alterabit ſicut z in graui

¶ Iſta eſt ſcḋa ꝑs huiꝰ capituli in q̄ ꝑhs determinat ꝺe ꝓpatōe alterātis ad alteratū. z augētis ad auctū. Dicit ꝙ eodē mō ē in augmētatōe z alteratōe ſicut ē in motu locali ita ꝙ eedem regule attēdēde ſunt in iſtis motibus Deinde ꝑmittit qꝺdam neceſſarū ad ꝓpoſitū dicēs. ꝙ in oīi augmētatōe eſt aliqꝺ augēs z aliqꝺ qꝺ augeꝛ z in aliquāto tpe z ſm determinatā q̄titatē auget augēs. z auctum augeꝛ. Et ſiꝛ eſt in alteratōe aliqꝺ alterās z aliqꝺ qꝺ alteraꝛ. z ibi eſt q̄titas intēſiua ſm ꝙ maiꝰ z minus cognoſcunt eſſe alterata z eſt alteratio in aliq̄ determinato tpe. Quib⁹ ꝑmiſſis ſubiūgit aliq̄s regulas dicēs. Si aliqꝺ alterās alteret tm̄ aliqꝺ alterabile in tpe tāto. tunc alterabit medietatē illi⁹ alterabilis in duplo intēſionis illi⁹ q̄litatis ſm quam alterat in eodē tpe Et ſi aliqꝺ alterās alteret aliqꝺ alteratū in aliq̄ tpe. tūc in duplo illius tpis alterabit totum alterabile ſm duplū intēſionis q̄litatis Aut etiā alterat in medio tpe mediū. hoc eſt ſm medium paſſionis Aut etiā in eq̄li tpe alterabit tota ꝓtus alterās dimidiū alteratū ſm duplū paſſiōis quam iduꝫcit ꝑ alteratōem. Si aūt alterans aut augēs augeat vel alteret tantum in tanto tempoꝛe non oꝑtet ꝙ medium virtutis alterantis aut augentis augeat vel alteret totū alteratū in medio illi⁹ tpis ita ꝙ mediū augmēti z intēſionis ſit inductū in medio tpe. Sed forte oīa nihil de ipo alterabit vel augmētabit ſm aliqꝺ temp⁹ ſicut etiam ꝓus dictum eſt de graui. vbi dcīm fuit de ꝓportōe mobilis z mouētis localiter. ¶ Circa hūc textum mouetur queſtio ꝓma

Utrū ſm tres ꝓpꝛie dicte ꝓpatōis ꝓditōes. motus ſint adinuicē ꝓpabiles Et arguit ꝓtra ſuppoſituꝫ ꝙ nō reqrant tres ꝓditōes. qꝛ deꝰ ꝓparat diabolo in forma q̄ nō ꝺr de vtroqꝫ ꝓparabiliū. dicēdo deus eſt melioꝛ diabolo. g̃ non oꝑtet obſeruare tres ꝓditōes in textu poſitas Sc̄ō ſic. Geometer ꝓparat lineā rectā z circulārem q̄ tm̄ dr̄ñt ſpē. g̃ nō eſt neceꝛ ꝓpabilia ſpē ꝓuenire Añs ꝓz. quia ꝺr ꝙ linea recta eſt oīm linearꝫ inter duo puncta breuiſſima Tercio ſic. Homo z equꝰ dr̄ñt ſpē z tm̄ poſſunt moueri eq̄ velociter. vꝛputa ſi in vno tpe decurrant eq̄le ſpaciū. g̃ nō reqrit vnitas nature ſpecifice ꝓpabiliuꝫ

Quarto sic. Nō reqrit idem subiectū ꝓximum. qz qs habet vnum subiectū ꝓximū est vnum numero. sed forma in qua fit compatio nō est vna numero sed spē. ergo. Maior nota. quia subiectū ꝓximum individuat formā Minor patz ꝑ terciā cōditōem Quinto sic. z est ꝓtra q̄situm. Compatio est finitoꝝ. sed motus est de numero infinitoꝝ cum sit fluxus potētie citra terminū. Sexto sic Motus nō compantur fm illas ꝓditōes tres. quia ōr pb̄us q̄rto physicoꝝ. q̄ oīs motus est omni motui ꝓparabilis sed claret q̄ non obseruant oīes ꝓditōes inter eos cum nō sint oīes eiusdem spēi. Septimo sic. Quecūqz ꝓueniūt in aliq̄ vniuoco pñt in illo ꝓparari. sed oīes motus ꝓueniūt in aliq̄ vniuoco. g̃ ꝛc. Minor p̄bat. qz ꝓueniūt in tpe quod est vniuocū z oīs motꝰ est in tpe Octauo sic. Oīes motꝰ pñt compari in velocitate z tarditate. quia ille passiones causant ex diuersa ꝓportōe mouētis z mobilis. sed oīs ꝓportio est alteri ꝓportōi compabilis Nono sic Motꝰ celi compat motui recto. qz possibile est q̄ in eodem tempe ad idem signū loci pficiat rectꝰ z circularꝭ Et ꝓfirmat. qz Arist. ōr circulare motū esse oīm velocissimū z minimū octauo physicoꝝ. z sēdo de celo z mūdo. ¶ In oppositū est Aristoteles in textu expolito.

Maior Compatio est q̄dam cōparabiliū vnio
Minor Nec vnitas si est ꝓpria. est realis z vniuoca Conclusio Igitur ad compatōem dictā ꝓprie. necesse est tres ꝓditōes ꝓcurrere.

¶ Prima ꝓpositio pz. quia compatio est mutua habitudo compabiliū. sed hec est fm aliq̄d in quo ꝓpabilia vniunt z ꝓueniūt. g̃ est mutua ꝓpabiliū vnio. qz si in nullo ꝓuenirēt adinuicē ꝓpari nō possent ¶ Scēda ꝓpō pz. qz iter equoca nō ē vnitas simplr sed fm q̄d. eo q̄ ē vnitas nois z hec impedit compatōem. z sic in textu dcm est q̄ stylꝰ vinū z vox non pñt compari in acuto vt sez vinū dicatur acutꝰ stylo. non em̄ est vna forma q̄ stylus ōr acutꝰ z q̄ vinū ōr acutū cuius nomē vnū sit Non sufficit etiā ad cōparatōem ꝓprie dcām vnitas rōnis ꝓmunis q̄ est logica definitio eius in quo aliq̄ comparant. q̄ propter multū in aere z multū in aqua nō compant lz ꝓueniāt in ꝓmuni rōe multi. Simili duplū habet vnā ꝓmunē rōem in vtroq̄ z tñ in duplo nō ꝓparant. Cuius rō est. quia talia variāt fm susceptibilia i q̄b sunt q̄ sunt p se susceptibilia sz illis variatis variat eoꝝ spēalis rō z physica q̄ q̄dem rō physica sumit penes ꝓprium esse physicū quod variatur fm variatōem ꝓprij susceptibilis. tale em̄ ponit in eoꝝ definitōe. eo q̄ quodlibet accns habet definiri p suū ꝓprium subiectū. vt ōr septimo metaphysice ¶ Conclusio patuit in textu Prima ꝓditio est q̄ compatio fiat in vniuoco. Scēda q̄ sit vnitas ꝓprij susceptiui. Tercia q̄ forma sit vna fm speciem spēalissimā. Ratio ꝑme patuit. quia inter equiuoca non est vnitas que reqritur ad ꝯomnem cōparatōem Secūda etiam ꝓbatur fuit. quia exquo vnū comparabile ꝓmensuratur alteri ideo est ei ꝓportionabile. talis autem ꝓportio reqrit ꝓprium esse subiectiuū qđ est idem situs formalis duorum subiectoꝝ adinuicem in vna forma ipsis ꝓmuniter inherente Verbi gratia. vt si duo alba comparentur adinuicem in altedine necesse est q̄ altedo eis insit fm eundem formalem situz. vrpnta aut fm situm superficiei qui est latitudo aut linee qui est longitudo aut profunditatis Nam si vnum esset albū fm longum tantum. aliud vero fm latum aut ꝓfundum nō essent illa ꝓparabilia in altedine. Tercia ꝓditio pz etiā quia comparatio est determinata z finita habitudo que reqrit determinata fundamenta z etiam determinataz comparatōis formā. sed nihil est physice determinatum nisi sit specialissime vnum Hui⁹ signuz ponitur in textu de colorato quod impropie dicitur comparari per gradus z differētias inherentie albi z nigri Nam color est genus fm se indeterminatū vnitate forme. ideo comparata participatōe ipsius non sunt vere vniuoca. neqz per cōsequens comparabilia inter se. Similiter si vnum coloratorum fuerit album z aliud nigrum non dicit ꝓprie vnū altero coloratꝰ propter eandem causam ex parte ꝓdicati seu forme comparatōis se tenentem.

Maior Ut motus aliqui sint compabiles. exiguntur quemadmodū in alijs. tres ad hoc conditiones Minor Has inter quoscunqz motꝰ indifferenter cōcurrere. cōstat esse impossibile Cōclusio Igitur vera est sentētia Aristotelis. q̄ nō omnis motus omni motui est ꝓparabilis.

¶ Prima ꝓpositio patz. quia nisi sic non esset inter eos comparatio ꝓprie dicta de q̄ tū hic sermo est. Sūt āt iste tres ꝓditōes idētitas rpis. subiecti z nature fluētis īmotu fm spēm spēalissimā ¶ Scēda ꝓpō. qz si duo mouētur q̄ꝝ vnū sit alteratū. aliud localiter motū nō habebūt ꝓparōem in motu adinuicē nec poterūt esse illi motꝰ eq̄les adinuicē. qz nō est idētitas nature fluētis nec subiecti p se. Sil⁹ motꝰ rectus z motꝰ circularis q̄ꝝ sint in eodem tpe nō tñ pñt adinuicē ꝓpari. eo q̄ tales nō hñt vnitatē spēi spēalissime. eo q̄ linea recta z circularis spē dīſſ z p ꝓñs motus ¶ Cōclusio seq̄t ex p̄missis.

Ad rōnes Aū oppositū. Ad ꝑmā dcm est. q̄ hec abusiua ē ꝓpatio de q̄ nihil ad ꝓpositū Vū triplex est ꝓpatio. q̄dā est abusiua q̄n sez forma in q̄ fit ꝓpatio nō ꝓuenit nec inest vtriqz ꝓpabilium. z de hac assumit in argumēto Alia est q̄n ꝓpabilia nec specie nec gñe ꝓueniūt. vt suba est magis ens q̄ q̄ntitas. Tercia est ꝓprie dicta z ad illam exigunt ꝓditōnes p̄dicte.

Ad terciā respondet Alterꝰ. q̄ geometer large vtit equalitate z breuitate z fere equoce q̄re non facit compatōem ꝓprie dcām. Ad terciā dcm est. q̄ hō z equus nō sunt mobilia ꝑfecte vniuoca. cuius signū est q̄ equꝰ ex ꝑtute sue spēi est validioris motꝰ z cursus q̄ homo. z ideo iuxta casum obiecti non comparant motus eoruz in equiparantia velocitatis nisi fm quid. Cuius signuz est q̄ cum equus habeat quattuor pedes z homo duos impossibile est q̄ homo suis passib⁹ tantū comphendat de latitudine vie decurse sicut equus. ergo nō ꝑcipe ꝓparā tur motus eorum in spacij equalitate. lz appellatōne vulgari ꝓpter simultatem ꝓueniendi a termino ad terminū dicant eque velociter moueri. Sed diceres q̄ hoc est contra p̄bum in textu exemplificādo de secūda dicit canem z equum posse comparari in altedine. ergo eadem ratione homo z equus Solutio q̄ non est idem de altedine z de motu. quia motus ille ꝓuenit ipsis vt diuersis speciebus. sed altedo inest eis inquantum conueniūt in aliquo vno gratia cuius vtriqz inest sub eadem rātōe specifica. est em̄ ꝓximum susceptiuū coloꝛe vnꝰ spēi spēalissime Ad q̄rtam dcm. q̄ ꝓprietas subiecti nō est nūeralis. eo q̄ idem numero non potest inueniri in pluribꝫ. sz

est specifica materie dispositio que attendit in prīū situ z ordine indifferenti. vt dictū est. Ad q̄ntā dōm. licz motus sit infinitus p̄ quatōem actus pfecti. est tñ finitus fm spēm z quātitatez. que finitas sufficit pportioni. Ad sextā dicendū est. q̄ in quarto phȳsico agit loqtur de pportione que nō est pparatio prie dicta. etiaz ibidem loqtur de motu. qui fit p̄ spaciū medium. pbando q̄ in vacuo nō sit motus localis possibilis. z sic vult omnē motū localē rectū alij esse pparabilem in velocitate z tarditate Ad septimā dōm. q̄ licet tempus sit vniuocū. tñ non ꝓuenit motibus vniuoce. qz ꝑus mensuratur tēpore motus localis. et posterius motus ad formā. z ꝑus motus circularis q̄ rectus. possunt tñ illi habere pparatōez impfectam inq̄tuz duratōe ꝓueniūt Ad octauā dōm. q̄ due pportiones possunt dupl'r ꝓsiderari. Uno mō fm se nō ꝓsiderando motuentia z mobilia in quib⁹ habent esse phȳsicū. z illo modo sunt pparabiles. vt postea dicet. Alio mō cōsiderant fm esse phȳsicū qđ habent in illis mouentib⁹ z mobilib⁹. z sic nō habent vniuocatōem. z p̄ ꝓsequens nec pparatōem

Ad nonā dōm. q̄ nō est pparatio prie dicta. certū em est q̄ motus circularis nō est pparabilis recte in q̄titate spacij in eodē tpe pertransiti. pter h̄ q̄ linea circularis plus occupat de spacio q̄ recta. Et p̄ hoc etiā pz ad ꝓfirmationē. qz nō est pportio talis prie dicta de q̄ē ad ꝓpositum

Utz regule de pparatiōe motuū posite. sufficientes sint z vere. Et arguit q̄ nō. qz tales fundāt in pportione motiui z mobilis. sed virtus motiua z virtus mobilis nō possunt pparari. g̃ regule hoc ostenderes nō sunt vere. Maior pz intuenti regulas. Minor pbat. qz pportio est eoz q̄ ꝓueniūt specie. sed virtus actiua mouentis differt genere a virtute passiua ipius mobilis. Secō sic. si fortes portauerit pond⁹ determinatū in aliquo tpe ad determinatū spaciū. tūc nō est necesse ipm portare dimidiū ponderis ad duplex spaciū. vt si decē talenta portet in vna hora ad distantiā vnius leuce. nō oportz nec est possibile q̄ dn q̄ talenta portet in vna hora p̄ spaciū duaz leucarum

Tercio sic. ponat q̄ fortes portet aliq̄d pondus p̄ medietatē. z plato virtute equali portet medium illius ponderis in spacio ꝑtramoto p̄ ventū vel alio mō. ꝓstat q̄ plato nō portabit illud medium p̄ idē spaciū in dimidio tpe. Confirmat. stat aliq̄n mobile grauius ab eadē virtute remotius moueri q̄ leuius. vt est experiri de lapide z pluma. z de sagitta graui z leui. Quarto sic. ꝓtingit aliq̄d mouens habere virtutē mouendi minimā. q̄ est dabilis minima cuius quā ꝓsequitur virt⁹ minima. ergo si aliq̄d moueat a tali virtute nō oportet q̄ medium moueat a medio. vt puta subduplū a subduplo mouentis. eo q̄ minimū non est diuisibile in minora Confirmat p̄ rediargutōez quā pb̄s in textu ponit ꝑtra Xenonē volentez ratiocinari q̄ si modius mil'ij facit sonū in aere. q̄ tūc q̄libet miliū faceret p̄ se sonū. Ad qđ dt pb̄s q̄ nō sequitur. eo q̄ aer p̄t moueri a toto in quo est virt⁹ mouēdi aerē. non tñ a quolibet milio huius totius a toto discreto aut etiā in forma totius existente pter hoc q̄ ps nō est in toto nisi potentialr. z ꝓtus p̄tis separate nō hz vim actiuā ad passiuū totius Quinto sic. ponat virtus aliqua vt decē. z obiciat ei mobile. vt dnq̄. tūc nihil ꝓhibet dn si moueat illud mobile alicubi in aliq̄ tpe quin possit mouere duplū saltē in medio tēpore. eo q̄ p̄ hypothesim illud duplū nō excedit potentiam ipsius. ergo quarta regula est falsa. Sexto sic. stat aliquod mobile duple quātitatis moueri a motiuo subduplo. vt si mouens aliq̄d moueat lapidē quatuor peduz. nō obstat q̄m medium talis mouentis moueat lanā octo peduz. ergo stat q̄ si totū moueat totū in aliquo tēpore. medium movet totum imo duplū in eodē tēpore. z p̄ ꝓsequens quinta regula est falsa Septimo sic. virtutes discrete sunt in actu duplices. z virtutes ꝓiūcte sunt in actu vno ꝓmanente. sed inq̄tum aliquid plus habet de actu. tanto est virtualius. ergo plus possunt duo mouentia discreta q̄ ꝓiūcta. In oppositū arguitur p̄ pb̄m in littera

Maior. Fundantur he regule in ꝓportione virtutis actiue mouentis z passiue mobilis Minor Requiritur tñ ad harū regulaz veritatē q̄ mouens sit simpl'r z solū habens virtutē actiuā. z mobile tantūmodo passiuā. Conclusio. Igit accipiendo motus aiales z naturales in suo eē ꝓpleto. nō saluant in eis haz regulaz ꝓportio

¶ Prima ꝓpositio pz in textu. vbi semp ꝓparatur virtus mouentis ad mobile. hec aūt ꝓportio nō est cōparatio prie z vniuoca. sed impropria z analogica. In signū cuius pb̄s in textu vocat eam analogiā. z ideo nō oportz q̄ virtus actiua mouentis ꝓueniat genere vl' specie cuz virtute passiua mobilis. sed sufficit habitudo actus z potentie. q̄ plus differūt q̄ genere. Verū tñ est q̄ oportz ꝓparatōem mobiliū vel mouentiū ad inuicem esse vniuocā. sic q̄ vtraq̄ fundetur in potestate eiusdē nature mō dicto in prēdēti questione. Ideo virtus actiua aie nō est ꝓportionabilis virtuti nature vel violentie. nec⁹ oīno virt⁹ difformis cōtinuandi motū. eo q̄ difformitas tollit vnitatez forme. et p̄ ꝓsequēs vniuocatōez spēalissime ¶ Secūda ꝓpositio pz. qz al's nō posset hec ꝓportio reduci ad regulas si in mouente esset aliq̄d virtutis passiue. z in mobili aliq̄d virtutis actiue. sed incideret tūc q̄dam haz ꝓfusio z accidentalis cōmixtio. quare solet dici q̄ he regule sunt vere loquēdo de habitudine mouētis z mobilis in ꝓmuni nō descēdēdo ad spēm ¶ Conclusio patz in his motib⁹ naturalib⁹ q̄ sunt ad locū vbi sil' ꝓcurrit motus ad formaz. quare z mobile graue nō mouet vniformiter in ꝓncipio z in fine. Similiter etiaz in motu aiali qui est a mouente p̄ accūs moto. z sic p̄ hmōi accūtia ꝓfundūtur virtutes actiue z passiue admiscē. Ulterius notādū. q̄ tres sunt spēs mouentiū. q̄dam em mouēt q̄ nec sunt corpa. nec virtutes in corpe. z sunt illi motores indiuisibiles q̄ nō multiplicant ad multiplicationē quātitatis corporis. nec diuidūtur p̄ se. aūt p̄ accidēs ad diuisionē quātitatis corporis. z sic mouet mouens intellectuale. vt intelligentia celuz. z intellectus corpus humanū. Alia sunt mouētia q̄ nō sunt corpora. sz tñ sunt ꝑtes corporales q̄ crescūt z decrescūt multiplicata z diminuta sua ꝓpria materia. sicut est grauitas leuitas z hmōi. Alia mouentia sunt corpora que tñ mouēt p̄ virtutes corporales existentes in eis. sicut talentum plūbi mouet brachium libre per virtutem. De primis. cuz insint indiuisibiles nō est hic sermo. sed in octauo dicet de eis. q̄ nec sūt finiti nec infiniti. sed ipartibiles nullā penitus habentes magnitudinē. Sed de mouētib⁹ secō z tercio mō dicēdū est hic sermo p̄ ꝓportionē ad sua mobilia. qz illi motores sunt diuisibiles sicut z ipsa q̄ mouentur ab eis. Uñ licet motores ꝓmo modo dicti. sicut sunt motores celoz habeant virtutes determinatas ad sua mobilia. ita q̄ si esset maius mobile nō moueret ipm. eo q̄ virt⁹ motoris nō p̄t diuidi. et ideo regule hic assignate nō hñt locū in istis

Maior. Velocitas motꝰ causatur a victoria mouentis super suū mobile Minor. Est autē velociꝰ quod in equali tempore pertrāsit plus. ⁊ eque velox quod in equali tempore ptrāsit equale. Conclusio Igitur regule super huiusmodi proportionibꝫ date. sufficientes sunt ⁊ vere

¶ Prima ꝓpositio ptz. qz quāto mouens plus vincit resistentiā mobilis. tanto minus retardatur motus. ⁊ p ꝯsequens fit velocior. sicut habitū est in quarto physicoꝝ tractatu de vacuo ¶ Scōa ꝓpositio est phi in sexto physicoꝝ ¶ Conclusio pz. qz iuxta ꝓportionē excessus ipsius velocitatis ampliatur spaciū. vt pz in sexto physicoruz sed velocitas suscipit incrementū ex cremento virtutiz motiue. ideo cū virtus motiua totiꝰ sit dupla ad virtutē motiuā medietatis. sequitur q ab eadē virtute velocitabit motus talis ad duplū. ⁊ per ꝯsequēs medietas mobilis mouebit in eodē tpe per duplex spaciuz. Et p hoc patz ꝑma regula vera. Et p silem causam ꝓbat scōa regula vera. qz virtus dupla respectu subdupli mobilis duplicat velocitatem sui motus. ergo si in tpe totali mouet ipsuz p duplex spaciū. vt ꝺicit ꝑma regula. sequitur q in medio tpe mouebit p mediū illius spaciꝫ dupli. eo q tēpus ⁊ magnitudo spaciꝫ ꝓportionabiliter diuidūtur. Similiter tercia regula est vera suppositis formis ꝯparatōis in vtroqz ꝯparabilium salua. q̄ forma est virtus mouendi in mouentibꝫ. ⁊ virtus patiendi seu recipiendi motuz in mobilibꝫ. Et rō regule est. qz sicut se habet totū ad totū. ita pars ad partem in p ductione motus. sed dictū est q tempus ⁊ spaciū sequuntur ꝓportionē victorie mouentis super mobile. vbi ergo est equalis excessus victorie mouendi ibi motus est eque velox. ⁊ vbi est equa velocitas ibi est equale spaciū. iuxta habita in sexto huius. Patz etiā quartā regulam esse verā si vniuersaliter ⁊ simplr intercipiatur sicut decet dictamen legis naturalis intelligi. eo eo q decretuz seu regula nature est dictamen virtutis necessarie nō habentis instantiā Et rō est. qz oportz oīme agens excedere virtutē patientis. eo q tantū impmit ei de actōne quātum vincit ipsum. grauius solet dici q oīnis actio fit de a ꝓportione maioris inequalitatis. sed motꝰ ꝑtutis subduple ꝑm q hmōi nō ꝑt vincere resistentiam mobilis ꝓportionati ꝑtuti motiue duple. Et p eandē cām ⁊ rōnem ostenditꝫ ⁊nta regula vera. Sexta etiā ptz ex dictis vera. ⁊ per ꝯsequens conclusio ista est vera.

Ad rationes Ad ꝑmā pz solo in declaratōne maioris ꝑmi discursus Ad secūdā dōm. q tene ꝓbat regulā nō saluari in motu naturali ⁊ aīali. ꝑm q illi motus ꝯsiderantur vel potius accipiūtur in suo esse ꝓpleto ex ꝯcurrentibꝫ essentialiter ⁊ accidentaliter in eis. id est ꝓut motꝰ naturalis simul est ad locuz et ad formā. ⁊ vt motus aīalis est a mouente p accns motoꝝ. qz p hmōi accntia ꝯfundūtur hmōi virtutes actiue ⁊ passiue adinuicē. modo vult regula q mouens sit simplr et absolute habens virtutē motiuā. ⁊ mobile virtutē passiuā tm Ad terciā dōm. q mediū in ꝓposito necz debet eē coadiuuās necz impediēs motū. qz oīnis virtus coadiuuans seu ꝓmouens motū se hz ex ꝓte ꝑtutis. ⁊ oīnis ꝑtus ipeditiua ⁊ relistentie inductiua se hz ex pte ꝑtutis passiue mobilis. Et ideo in casu obiecti nō obseruantur essentialia ꝓportōis ab oīni pte. qz essentialis virtꝰ medij est tm deferre motū sine cooperatōe actiua vel passiua. Per hoc etiā pz ad ꝯfirmatōem Ad quartā pz solo ex declaratione vltime cōclonis. qz ꝓcederet si eius hypothesis esset vera qua supponit posse saluare ꝓportōnem nō salua forma ꝯparatōis. Et p hoc etiā patz ad ꝯfirmatōem

Ad quartam dōm. q directe nō obuiat regule. eo q mouens vt decē nō est ꝓportionabilr ꝯparatū mobili. vt ⁊nta. sz est duplū ad ipm. mō dictū est q in ꝯparatōe ꝓportionabili oportz saluari vnitatē forme ꝓportōnis. Et licz in h casu esset instātia. tū nō in quolibet casu. vtputa si ponere tur mouens vt ⁊nta. vbi iam ponit mouens vt decē. mō regula ex hoc q est negatiua saluat per vnā instantiū sue affirmatōis. sicut ꝑtus destruit p ablatōem vniꝰ circūstantie Ad sextā dōm. q supponit vnū falsum. sez q ꝑtutes discrete cū vnitātur fiant potentiales a ꝓprijs actualitatibꝫ destitute. ac si ꝯiūgerent corruptibiliter. sicut virtutes actiue ꝯiūgūtur passiuis.

Trū aūt factus sit aliquādo motꝰ. cum non esset ꝓius ⁊ corrumpitur iterū. sic q moueri nihil sit. aut necz factus est. necz corrumpitur. sed erat semp ⁊ erit. ⁊ erit h immortale. ⁊ sine quiete existit in his q̄ sunt. vt vita q̄dam ens natura oīnibꝫ subsistentibꝫ

¶ Iste est octauꝰ liber physicoꝝ Arist. in quo (postq̄ in septimo ostēsum est. q est aliqs ꝓmus motor. ⁊ aliqd ꝑmū mobile. ⁊ p ꝯsequēs aliqs ꝑmus motꝰ) determinat ꝯsequēter de ipis qs ⁊ qualis sit ꝑmus motꝰ. ⁊ ꝑmꝰ motor. Diuidit aūt in quattuor tractatꝰ. In ꝑmo determinat de ꝓpetuitate motus. In scōo de mō quo ꝓpetuatur et de ꝑmi motoris imobilitate. In tercio determinat de motꝰ ꝑmitate. videlz qs motuū sit ꝑmꝰ. ⁊ q̄lis sit. In q̄rto determinat de ꝯditōibꝫ ꝑmi motoris. Primꝰ tractatꝰ diuidit in tria capla. In ꝑmo mouet q̄stionē de motꝰ ꝓpetuitate. In scōo reꝓbat opiniones antiquoꝝ de motus duratōe. In tercio soluit rōnes ꝓbātes motū nō esse eternū. Primū caplm diuidit in tres ptes ꝓncipales. In prima mouet q̄stionē de motꝰ duratōe. In scōa soluit eā ꝑm antiquos. In tercia soluit eā ꝑm opinionē ꝓpriā. Quantū ad ꝑmā ptē ꝺr. Querēdū ⁊ ꝯsiderandū est Vtz motꝰ sit aliqñ generatꝰ seu factꝰ. ita q ꝑus nūqz fuit motꝰ. querendū est etiā vtz aliqñ corrūpet motꝰ. ita q restet tēpus futuz in quo oīno nihil ꝓtingat moueri. Vel vtz oppositaꝝ illoꝝ sint vera. videlz q motꝰ necz sit factꝰ necz generatus in aliquo tpe p̄terito. necz corrūpat in aliquo futuro. sed semp erat ꝑm oīme tēs p̄teritū. ⁊ erit semp in oīni futuro. ita q dicamus q aliqs motus ꝓtinuꝰ ꝑm oīme tēs insit entibꝫ q̄ ꝑm naturā sunt. vt imortalis ⁊ inquietus. sicut vita ꝗs que subsistūt ꝑm naturam

Esse q̄dem igitur motuz oīnes affirmāt ex natura aliq̄d. dicētes ꝓpter hꝰ q mūdū faciūt. ⁊ ex gñatōne ⁊ corruptōe esse oportz ꝯsideratōem oīnibꝫ ipsis quā impossibile est esse nisi sit motus.

In hac 2ª pte ꝓncipali Aristoteles soluit q̄stionez ꝑm opinionē antiq̄ꝝ Et diuidit in duas ptes. In ꝑª oñdit in q̄ oēs ꝓueniebāt In scōa quō ꝺrēter locuti sūt Quātū ad ꝑmā ꝺr. q oēs ātiq̄ de natura ⁊ naturalr locuti sunt dicūt motū aliquē ⁊ aliq̄ mō eē. ꝓbat. qz oēs illi dicūt generatōes ⁊ corruptōes eē. g̃ motū dicūt eē Añs ꝓbat. qz ipi habebāt facere ꝯsideratōem de gñatōe ⁊ corruptōne mūdi. Consequētia ꝓbat. qz impossibile est generatōem ⁊ corruptōem esse nisi sit motus.

Sed quāti q̄dem infinitos mūdos dicunt esse ⁊ quosdem q̄dem fieri. quosdā aūt corrūpi. mūdorum semper dicūt esse motū. necessariū em̄ generatōes ⁊ corruptōes cum motu esse ipsorum

In hac secunda particula ostendit in spēali quomodo diuersimode locuti sunt. Et duo facit. Primo ponit opinionē dicentiū motū semp esse. Scdo opinionē dicentiū motū nō semp esse. Prima opinio fuit Democriti ponentis infinitos mūdos successiue generari ⁊ corrūpi. Dicit ergo q̄ omnes antiq̄ dicentes infinitos mūdos p successionē ita q̄ q̄dā fiant ⁊ q̄dam corrūpāt illi dicūt motū sp esse. necessariū em̄ ē gnatiōes ⁊ corruptōes mūdorū ee cū motu

Quicūq; aūt vnū ⁊ non esse semper ⁊ de motu ponūt fm rōnem Si igitur ꝯtingit aliquando nihil moueri dupliciter necesse est hoc accidere. aut em̄ sicut Anaxagoras dicit. inquit em̄ ille simul oīm̄ existentiū ⁊ quiescentiū in infinito tempore motū facere itellectū ⁊ disgregasse. aut em̄ sicut Empedocles in parte moueri ⁊ iterū quiescere. Moueri q̄dem cū amicicia ex multis faciat vnū. aut discordia multa ex vno. Quiescere aūt in mediis temporiū dicēs sic Incōtum quidem ex pluriū vnū didicit nasci. incōtum iterū ex vno geminato plurima perficiūtur Sic q; fiūt res q̄ ⁊ nullo modo ipsius est seculum vnum Sic aūt permutātur. neq; simul perficiūtur. sic autē semp sunt immobiles fm circulū. Hoc em̄ q̄ sic permutantur ab hinc inde dicere ipsum opinandum est Considerandū igitur de hoc quomodo se habeat propere em̄ est nō solū ad nature ꝯsideratōem scire veritatē. sed ad scientiā de ꝓncipio ꝓmo

Hic ponit opinionē dicentiū motū nō semp esse. ꝓmo inꝓmuni. ⁊ secūdo in spēali. In ꝓmuni dr. Quicūq; philosophoꝝ dicūt vnū esse mūdū. ⁊ eūdem non semper esse Dicūt etiam de motu fm eandē rōnem. scz q̄ motus nō semper fuit. Deinde subdit in speciali dicens. q̄ que opinantur motū aliquādo non esse ad duos modos reducūtur. Aut em̄ fm modum fm quem Anaxagoras dixit. aut sicut Empedocles. Anaxagoras em̄ dixit q̄ omnia quieuissent in illo permixto in quo omnium formе latebant actu existentes. ⁊ q̄ intellectus actiuus ⁊ practicus. et impermixtus fecit moueri hoc mixtum per hoc q̄ disgregauit latentia in ipso. et fecit exire in apertū. Empedocles aūt dixit incipere motū in quadā in quadā parte tēporis finita fm vtrūq; finē. ⁊ iterū post motū illū in alia parte incipere quiere. Moueri em̄ dixit quādo amicicia vniuersalis ex multis disgregatis in multas formas corrūpendo facit vnū mixtū ex oīm̄. hoc est cū oīa particularia generata reducūtur ad vnū materiale ex oīm̄ mixtū. Iterū aūt incipere moueri quando discordia vniuersalis ex vno materiali mixto ꝓducit particularia generata oīa Quiescere aūt dicit res in mediis tēporiū. q̄ post ꝯgregatōes factā p amiciciam nō statim incipit discordia disgregare. nec statim cum discordia eduxit generata statim amicicia reducit. sed quiescunt aliquo tempore. Quare aūt sic dixit causa est. quia dicerat q̄ ex pluriū aptum est fieri vnum per resolutōnem. ⁊ iterum ex vno geminato ⁊ per formas distincto dicerat fieri plura per cōpositionem. sic em̄ res fiunt ⁊ perficiūtur. hoc autē quod dictum est nullo modo potest esse perpetuum fm vnum motum. siue sit congregationis siue disgregationis. sed sunt semper res sic mobiles fm circulum. quia congregatio causat disgregationē per viam compositionis in plura. ⁊ disgregatio causat congregationem per viam resolutionis multorum ad vnum Vnde opinandum est q̄ Empedocles sic dixit. quia vidit res huius mūdi adinuicem permutari. Ex quo patet q̄ Empedocles nō posuit aliquem vnū motum eternū. sed plures sibi succedentes. Deinde subiūgit ꝓbus vtilitatē huius inquisitionis de motu dicens. Considerandum est igitur de hoc quomodo se habet. hoc em̄ est nobis propere ⁊ multum vtile. non solum ad hoc vt sciamus in naturalibus motiū veritatē considerare. sed etiā est hoc vtile ad sciendū primū ꝓncipiū

Incipiemus aūt ꝓmū ex definitis a nobis in physicis prius. Dicimus aūt motū esse entelechiā. id est actū mobilis fm q̄ mobile. Necesse ergo existere res possibiles moueri fm vnūquēq; motū. Et sine autē motus definitōe oīm̄ vtiq; ꝓfitebitur necessariū esse moueri. possibile moueri fm vnūquēq; motū. vt alterari alterabile. ferri aūt fm locum mutabile. Quare prius oportet esse combustibile q̄ comburatur. et combustiuū q̄ ꝯburere.

Ista est tercia pars principalis huius capituli. in qua soluit questionē motam in principio de motus perpetuitate. per hoc q̄ probat motū non incepisse. ⁊ q̄ semper fuit. ⁊ q̄ etiam semper erit nec deficiet. Diuiditur ergo hec pars fm hoc in duas particulas. In prima probat q̄ motus semper fuit ⁊ nunq; incepit. In secunda probat q̄ semper erit. ⁊ nunq; deficiet. In ꝑma duo facit. Primo premittit quedam necessaria ad suū propositū ostendendū. Secundo probat propositum. Quantū ad primum dicit. q̄ motus presupponit mobile. et hoc probat per definitionē motus in tercio physicorū datam. videlicet q̄ motus est actus mobilis in q̄tum mobile. ergo cū motus non sit sine subiecto. sicut nec quodlibet accidēs. tūc manifeste habetur q̄ motus presupponit suū mobile. Secūdo probat ⁊ dicit q̄ quilibet hoc ꝓfitebit sine definitōne q̄ necessariū est si motus sit q̄ ea sint que possibile sūt moueri fm vnūquēq; motum. vt ꝑz inductiue. Nō em̄ alteratur nisi alterabile fm q̄ alterabile est. nec mouet fm locum nisi illud qđ fm locū mobile est Scdm est qđ ꝓmittit. q̄ motus etiā ꝑsupponit mouens. q̄ motus est etiā actus mouentis. licet aliter q̄ mobilis. ⁊ ideo sicut existente motu necesse est mobile esse ita existente motu necesse est mouens esse. sicut cōbustibile necesse est prius esse q̄ motū ꝯbustionis. ⁊ necesse est ꝯbustiuū ꝓus esse q̄ ꝯburere.

Ergo ⁊ hoc necessariū est aut facta aliq̄ esse cum nō essent. aut ꝑpetua esse. si quidem igitur factum est mobiliū vnūquodq; necessariū est ꝓus accepta mutatione aliā mutatōem factam esse ⁊ motū fm q̄ factū est possibile motū esse. aut moueri. si aūt que sunt ꝓparant semp motu nō existente irrationabile quidem videtur ⁊ ab inscientiū. Attuero sed amplius magis ingredientiū hoc necessariū est accidere. si em̄ aliis q̄dam mobilibus existentiū aliis motiuis aliq̄ qdem

erit aliq̄d primū mouens. Hoc aūt q̄ mouetur aliquādo q̄dem nihil. sed quiescit. oportet hoc mutari p̄us Erat em̄ aliq̄d causa quietis. quies em̄ priuatio motus est. Quare ante primā mutatiōem erit mutatio p̄or. Alia q̄dem em̄ mouent singulariter. alia autem z fm cōtrarios motus. vt ignis q̄dem calefacit frigefacit autē non. Scientia autē videtur ꝯrariorū esse vna. Videtur igitur z ibi aliquid esse simili modo. frigidum em̄ calefacit cōuersum quodāmodo z ambiens. sicut z peccat volūtarius sciens quādo ecō trario vtitur scientia. Si igitur quecūq; sunt possibilia sunt facere aut pati. aut mouere aut moueri. Nec autē moueri non penitus possibilia sunt. sed sic habentia z proxima alterutris sunt. Quare cum proximantur aliud mouet. aliud autez mouetur cum sint. vt sit hoc quidem motuū. illud vero mobile. Si igitur nō semper moueatur manifestū est q̄ non se habebant sicut nūc possibilia. hoc quidem mouere. illud vero moueri. sed oportuit mutari alterum illorū. necesse em̄ in his que sunt adaliquid hoc accidere. vt si cū non sit duplū. nūc aūt duplū mutari. sed nō vtraq; alterū. Erit ergo q̄dā p̄or mutatio p̄ma.

Hic p̄bat p̄hus suū ꝓpositum. videlz q̄ motus est p̄petuus a parte anteriori. ita q̄ nō incepit. sed semp fuit. z hoc duabꝫ rōnibus. Quaꝝ p̄ma habet se ex parte motus Secūda ex parte rpis Prima rō sic formatur ex textu. Si motus incepisset z nō semp fuisset. tūc hoc esset aut ex eo q̄ mouens z mobile nō semp fuissent sed essent facta fm suā substantiā postq̄ nō fuerūt. aut q̄ ipa sint perpetua sz nō fuerūt semp in actu mouendi. Neutrū p̄t dici. ergo nō p̄t dici motū incepisse z aliquando non fuisse. Maior est nota ex p̄missō vbi dictuz est q̄ motus p̄supponit mouens z mobile. z est sufficiens diuisio. Minorem probat primo q̄ non potest dici. q̄ mouens z mobile sint facta. qz ex quo motus p̄supponit mouens z mobile. tūc ante p̄mum motum fuisset motus per quem mouens z mobile facta essent. non possunt em̄ esse facta vel ambo vel alterum nisi per motū. z sic esset motus prior primo Nec valet si dicatur. q̄ ille motus per quē mobile factū est sit primus. qz dictum est z ꝓbatum q̄ p̄mus motus p̄supponit primū mobile. ergo etiā p̄supponit motū per quē suum mobile fiebat. z per ꝓsequens ipe non esset p̄mus. qđ est ꝯtra hypothesim. Deinde probat q̄ etiā non potest dici secūdū. q̄ scz mouens z mobile nō sunt facta. sz semp fuerunt. z tamen motus incepit. z ōt q̄ hoc videtur irrationabile z dictū ab inscientibꝫ z imperitis. Et hoc manifestū fit necessario si quis per rōnes magis subtiles ingrediatur. Si em̄ dicatur q̄ mouēs z mobile semp fuerūt. z tamen nō motus ipe. eo q̄ erat impedimentū in mouenti vl̄ mobili vel in vtroq;. tūc anteq̄ disponeretur alterꝫ vl̄ ambo. tūc oportuit mutari p̄ alteratiōem mouens vel mobile vel vtrūq;. oportuit etiā fuisse aliquā causam quietis. z cum quies sit p̄uatio motus. oportz q̄ ante hanc q̄rē fuerit motus. ergo adhuc ante illum qui positus est esse p̄mus esset alius motus. Deinde p̄hus dat solutionem ad obiectiōem que posset fieri contra probationem illaz. que est q̄ duplex est agens seu mouens. quoddam naturale z illud potest mouere vno motu. vt caliduz calefacere z nō frigefacere Et aliud est agens per rationem z intellectum et illud potest mouere pluribꝫ motibꝫ contrarijs. sicut vna scientia est contrariorum. sed probatio precedens concludit de agente naturali. z non rōnali. quando ergo aliquid mouetur ab agente naturali quod p̄us quiescebat oportet causam quietis remouere per motum. sed quando aliquid mouetur ab agente rōnali de nouo, tūc non oportet hoc. Ad quam respōdet p̄hs. q̄ agens naturale per se agit vnū ꝯrariorum. tamen per accidens quādoq; mouet ei am ad alterum cōtrarium. sicut frigidum per se frigefacit tamen per accidens aliquando calefacit quādo scz accipitur vt ꝙuersum z pellens ante se calidū ambiens z ꝑstringens ipsum. Sic etiā sciens licet per se consideret recte. tamen aliquādo voluntarie abiicitur scientia z peccat. vt si medicus abuteratur medicina que per se est sanitatis. p accidens ꝙuertens se ad ꝯrarium. scz causans egritudinē hoc pro tanto inducitur vt ꝙparet in hoc agēs rōnale naturali. qz etiā q̄ñq; est cā vnius p̄ se. z alterius p̄ accñs Per qđ soluit obiectiōnez applicādo dicēs q̄ quecūq; siue aialia siue naturalia possibilia mouere aut moueri. z facere z pati. nō possunt sic mouere aut moueri nisi fuerint dispositā sic se habentia z proxima z immediata esse vnum alteri. et per talem alteratiōem inerit eis q̄ hoc sit mouens fm actum. et alterum sit motum fm actum. Ex quo reuertitur super probationem illam minoris inferendo. q̄ si motus dicatur non semper fuisse z tamen mouens z mobile dicantur semper fuisse. oportet dicere q̄ mouens z mobile non semper se sic habebant vt sufficienter dispositā ad motum. vt scz vnū sit actu mouens. z alterum actu motum. quapropter si incepit motus oportuit mouēs z motum mutari fm dispositiones illas. vel alterū vel ambo Secūdo probat eandem partem minoris . . ratiōe. Si mouens nō semper mouit nec mobile semper motum est. tūc non semper fuit relatio mouentis ad motum. ergo antecēs actualiter haberent relationem necesse fuit alterū mutari. sicut si non duplum fit duplum actu. necesse est alterum vel vtrūq; mutari. Et sic habetur probatū q̄ si motus incepit q̄ ante p̄mū motū fuit motus. quod implicare videtur ꝯtradictionem.

Adhuc aūt p̄us z posterius quomodo erūt tempore nō existente. aut tempus nisi sit motus. Si igitur tempus numerus motus aut motus quidā. Si quidē tēpus semp est. z motū necesse est p̄petuum esse Atuero ex tempore extra vnū concorditer habentes videntur oēs. Ingenitum em̄ esse dicūt z propter hoc Democritus demonstrat tanq̄ impossibilia omnia esse facta. impossibile em̄ est tempus factum esse Plato aūt tempus generat solus. simul em̄ cum celo factū esse. celum aūt factū esse ōt. Si igitur impossibile est esse dicere z intelligere tēpus sine ipo nūc. nūc aūt est medietas quedā z principiū z finez habens simul. principiū aūt futuri tpis. finē vero p̄teriti necesse semp esse tempus. vltimū em̄ finiti accepti tēporis in aliquo ipoz nunc erit. Nihil em̄ est accipere in tpe p̄ter nūc. Quare q̄m̄ est finis z p̄ncipiū ipm nunc. necesse est ipius in vtraq; parte semp esse tēpus. Atuero si tempus manifestū est. qz necesse est z motuz esse Siq̄dem tēpus est passio q̄dem motus

Hic ponit secūdā rōnem que sumitur ex parte tēporis Et formaf sic ex textu. Si tēpus est necesse est motū esse sed tempus est perpetuū z nō incepit.ergo motus est perpetuus z non incepit. Maiorem (que est vna conditionalis) probat phs.qz tempus vel est motus.vel numerus motus.seu aliquid ipsius motus. Minorē.scilz q tēpus est perpetuū z nō incepit.probat tripliciter. Primo rōne tali. Quicqd dr incipere hoc nūc dr esse.z prius nō fuisse si ergo tempus incepit tūc fuit verum dicere q nunc est z prius non fuit.sed hoc est impossibile.impossibilitas probatur.qz prius z posterius non sunt in rebus nisi ex tēpore.ergo si prius non fuit.tūc ipsum fuit quādo ipsum non fuit. Secūdo probat idem auctoritate z testimonio antiquorum.qz oēs antiqui phi pter vnū dixerunt tempus ingenitū in tantuz q Democritus increpauit oēs q dixerūt oīa aliquādo incepisse z oīa esse facta.qz tempus dixit impossibile esse factū. Solus aūt Plato generauit tempus.dixit eī motū incepisse.qz dixit q celū incepit.et cū illis dixit tempus incepisse. Deinde probat tercio.q tēpus semper fuit z nō incepit rōne sumpta ex parte nunc in tēpore. Et premittit duo in ārto physicoruz demonstrata. Primuz est.impossibile est intelligere tempus nisi per intellectū ipius nūc. Secūdū q nūc est medietas z mediuz inter preteritum z futurū nō diuisibile.sed sicut indiuisibile in quo ptinuātur existēs finis preteriti z initiū futuri. Qs aūt nūc sit vltimū z finis preteriti probat.qz vltimū cuiusli bet determinati temporis est nūc.eo q in toto tempore nō est aliquid actu existens nisi nūc. Deinde formatur sic rō Si tempus incepisset ipsum incepisset in nūc. sed tēpus non potuit incipere in nūc.ergo tempus nō incepit. Maior patz.quia nihil habemus de tempore nisi nūc. Minor probatur.quia si incepisset in nunc.illud fuisset finis tēporis preteriti quod fuit ante ipsum.z sic ante temporis inceptōem fuisset tēpus.z sic iter cū sit initiū futuri ex eadez rōne habetur q nō desinet tempus. Deinde resumit ratiōnē dicens.q manifestū est si tempus semper fuit z semper erit necesse est z motuz semper esse.tēpus eī est quedam passio motus

¶ Eadem autē ratio est z de eo q corruptibilis sit motus.sicut de fieri motum accidit priorem quādaz mutationem esse.prima sic hic posteriorem posteriori. Non eī simul quiescit.z quod mouetur .z quod mobile est.z quod comburitur. z quod combustibile.Contingit eī cōbustibile esse qd nō comburitur. Neqz motiuū z mouens

In hac scda particula tercie partis pncipalis phus p pat q motus semp erit z nunqz in aliquo tpe futuro deficiet. Et duo facit. Primo ponit intentū cū incōuenienti et suppositōe ipm sequi probante si ptrariū dicatur. Secūdo probat incōueniens illud sequi. Quātum ad pmū dr q p eandem rōnem qua probatū est motū esse ingenitum. potest etiā probari q sit incorruptibilis. Sicut eī sequitur incōueniens si dicatur incepisse q ante primū motū sit alius mot⁹.ita etiā si dicaf motus corrumpi sequitur post vltimū motū sit alius posterior. Et pterq hoc sequi probet p̄mittit suppositōem hanc.videlz. Nō est necessariū q si cesset motus q simul eciam mobile destruaf.sed mobile manet post motū habens ad huc aptitudinem ad motum.sicut in simili est in eo quod actu ꝑburitur qd est ꝑbustibile.nō eī si cesset ꝑbustio p̄m actum necessario etiā cessabit ipsum esse ꝑbustibile p̄m aptitudinē. qz ꝑbustione destructa ꝑbustibile licet nō habeat tunc actu ꝑbustionē. manet tū cū aptitudine ad ꝑburendū.z sic vult q necessario mobile manet destructo motu.ita q motus pīsupponit mobile esse anteq incipit.vt pus dictū fuit in p̄ma particula. et etiā motus pus necessario destruit ipo mobili. Et eodem mō etiā se hz ad motiuū z mouens q nō necessario simul destruitur cū ipso motu.

Et corruptibile igitur indigebit corrumpi cum corrumpatur.z huismodi corruptiuū itez posterius Corruptio eī mutatio quedam est. Si igit hoc impossibile manifestū est q est ppetuus motus.

Hic pbat illud incōueniens sequi si dicaf motus corruptibilis z nō sp esse in oī futuro.z hoc tali rōne .Si motus est corruptibilis hoc ptinget altero istoz modoz. videlz q mouēs z mobile vtrūqz vel alterz corrūpaf.vel q ambo maneāt z sint ppetua.sed nō habeāt sp motū Neutro aūt mō motū corrūpi est possibile.g. Maioz nota ex sufficienti diuisione. Minorē pbat. nō p̄mo mō.qz si corrumperet mouēs vl mobile vl vtrūqz.tūc oporteret q illa corruptio seqret vltimi motus cessatōem.Hoc pz p suppositōem p̄missam.cū g ois corruptio sit finis alicui⁹ mot⁹ et nō est finis vltim⁹ mot⁹.qz eo corrupto mobile mānsit.g est finis mot⁹ q est post vltimū motū.z cū mobile nō corrūpaf nisi ab aliq corrūpēte qđ ē mouēs.sic post vltimū mouens est aliqđ mouēs posteri⁹ qđ est ipossibile z intelligibile. Sedm mēbz minoris pbs relinqt notū ex deductione p̄me rōnis i p̄ma pticula posite. Alb.cū eā sic deducit q nō pt ptingere sedo⁹ q mouēs z mobile maneāt sp.sed nō sp habeāt motū.tūc eī optz q hoc fiat.qz non sunt sp disposita ad motū vel ambo vel alterz.sz si sic tūc seqret actu huc q post vltimū motū esset alius. Seqla pbat.qz illa dispositio ipediens motū est posterior vltimo motu.cum ea posita cessat motus.z qz ipa nō est inducta nisi p motū.z p ꝑs etiam ab aliquo mouente g talis alteratio est post motū q posit⁹ est esse vltim⁹.z sic post vltimū motū est mot⁹.si igit ꝑ est ipossibile māifestū ē q mot⁹ē ppetu⁹

Sed non aliquando erat aliquando autem non Et nanqz assimilatur sic dicere figmento magis. Similiter autē z dicere quia aptum natum sic est.z hoc oportet opinari esse pncipiū.sicut videtur vtiqz Empedocles dicere.q tenere z mouere amicitiam in parte z discordiam inest rebz ex necessitate.quiescere aūt mediū tēpus. Fortassis autē z vnū pncipiū facientes sicut Anaxagoras sic vtiqz dicerent

¶ Istud est scdm capl'm i q phs soluēdo qstionē motum oñdit motū esse ppetuū. ꝑter reprobat antiquoz opiniones ꝑtrariū dicētes. Et diuidit in res pticlas. In p̄ma reprobat dictū eoz. In scda ꝑpat opinionē Anaxa.ad opinionē Empe. In tercia remouet excusatōem z rōnionem empe. Quo ad p̄mā dr.q dicere q mot⁹ aliqn sit z aliqn nō sit est magis figmēto sile q dicto rōnabili. Sili⁹ est irrōnabile dicere q illi⁹ nulla sit alia cā.nisi qz sic aptū natū est esse in natura vli rerū.z q nullā oporteat querere eius cām.sed q oporteat opinari hoc esse pncipium cuius causa non est inquirenda.sicut empedocles videtur dixisse. et q oporteat amicitiam tenere z mouere res in pte tpis.z q oporteat in alia parte temporis litem seu discordiam inesse rebz ex nēcitate.z q oporteat res q̄escere in tpe medio.

Deinde subiūgit q Anaxagoras z alij ponentes vnum ꝓncipiū.scz intellectū agentem eodē mō dicerent si ab eis quereretur quare intellectus agens expectauit tēpus infinitum.z postea mouit plus in vno tēpore q̄ in alio.poterat respondere.qz intellectus agens ꝓncipiū est.ideo eius actōis non debet queri causa.eo q ꝓncipia nō hāt causas

Atuero nihil inordinatū eorum que natura z fm naturam sunt. Natura em̄ oīm causa ordinatiōis est. Finitū aūt ad infinitū nullā rōnez habet. Ordinata aūt oīnis ratio est.in finito aūt tēpore quiescere postea motū esse aliquādo. Nullus aūt neq; vnā differentiā esse.quare tūc magis q̄ prius. Neq; iterum aliquā ordinatōem habere nō iam nature opus est.aut em̄ simplr se habet qđ est nature z nō aliquādo q̄dez sic.aliq̄n vero aliter.vt ignis natura sursum fertur. et nō aliq̄n q̄dem.aliq̄n vero nō.aut rōnem habz q nō est simplr. Quare dignius est sicut Empedocles.z et si q̄s aliter dixit sic habere in parte quiescere oīm et moueri itez. Ordinatōem em̄ iā hz quādā hmōi.

Jsta est secda pars huius capituli.in qua ꝓparat opinionem Anaxagore z Empedo. Et duo facit Primo qđ dictū est. Secdo q Empedoclis dictū licz sit minus irrōnabile q̄ Anaxagore.tn̄ nō esse verū nec rōnabile oīndit. Quātū ad pmū vult ostendere q Anaxagoras incōuenientius locutus est q̄ Empedo.qz Anaxagoras dixit res quiescere p tēpus infinitū.z postea moueri p tēpus finitū Empedo.aūt res q̄escere p tēpus finitū.z postea iterum moueri p tēpus finitū. Et pt rō sic formari ex textu. Ponere aliq̄d qđ est ꝓtra naturā est magis incōueniēs q̄ ponere illud qđ est fm naturā.sed dicere seu ponere res quiescere p tēpus infinitū ē ꝓtra naturā.dicere aūt seu ponere res quiescere in tpe finito.z moueri sīliter. hoc est fm naturam.ergo. Maior est nota. Minorē ꝓbat.qz in natura nihil est inordinatū.natura em̄.est cā ordinatōis.scz infiniti ad finitū nulla est ordinatio.sed inter finitū z finitum est ordo.ergo dictū anaxagore est ꝓtra naturā.z empedoclis fm naturā. Minorez illius prosyllogismi ꝓbat ꝑmo qz nulla est rō nec causa q̄re sic q̄euit intellectus agens in infinito.z postea in tpe finito agebat. Jbi ꝓsiderandū est q textus ꝓmuniter habet .finitū aūt ad infinitū nullā habet rōnem.z sic expositus est in illa formatōe rōnis.tn̄ fm expositōem Alberti videtur q textus habere debeat infinitum ad infinitū nullam rōnem habet.z fm hoc notabitur eius expositio questione tercia infra mouenda circa ꝓclusionem ꝑmi discursus. Secdo ꝓbat eandē minorez quo ad secdam partem.qz de rōne ordinationis nature est.q se sp habeant sīliter que fiūt fm naturā.z nō aliq̄n sic.aliq̄n vero nō sic.z si nō sit aliq̄n sic.tūc habet aliquā rōnem differentie z determinatā cām in natura.z nō est simplr illa diuersitas absq; rōne. Quapropter dignius aliquid dixit Empedocles q̄ Anaxagoras. aut quicūq; aliter dixit q̄ Anaxagoras.z aliquā cām motus z q̄etis assignauit.

Sed z oportet hoc dicentez nō affirmare solum sed causaz ipius dicere z nō apponere nihil.neq; velle dignitatem irrōnabilē.sed aut inductiōem.aut demonstratōem ferre. Nec q̄dem em̄ nō cause posite sīlr neq; in hoc erat amicicie vel inimicicie esse. Sed huius q̄dem ꝓgregare.illius vero disgregare. Si vero determinet q est in parte.dicendum est in quibꝰ sic sīlr sicut qz est aliq̄d qđ ꝓgregat homines amicicia z fugiūt inimici abinuicem.hoc em̄ supponit z in toto esse.videtur em̄ z in quibusdā esse sic. Qđ autē sic est et fm equalia tpa indiget aliqua rōne.

Hic etiā reprobat dictū Empedoclis. Et dr q̄ q̄tus empedoclis dictū sit minus irrōnabile dicto Anaxagore tn̄ z ipse empe.peccauit in hoc q nihil pbatōnis addidit dicto suo.qz nō sufficit dicere q amicicia ꝓgregat quodaz tpe.z lis quodā tēpore disgregat.qz nō oportz solū aliq̄d affirmare simplr esse.sed oportet eius cām assignare.z ꝺ non fecit.qz nihil apponit ad hoc dictū suū. Et si dicat q sit dignitas que nō eget ꝑbatōe. Hoc etiā falsum est.Pateret.qz tūc esset p se nota z quisq; ꝑbaret eam auditū. cuz ergo irrōnabilis sit positio sua debebat eaz ꝓbasse vel ad sensum videlz inductōe.aut ad intellectū videlicz demonstratōe p quā ostendisset sic esse vt dr. Jlla em̄ q̄ ab empedocle posita sunt videlz lis z amicicia non sunt cause.qz esse vel definitio amicicie vel litis nō est cōgregare vel disgregare res in vniuerso.sed amicicie est ꝓgregare quedaz et inimicicie est disgregare q̄dam.si ergo sic est q determinētur in parte entis.tūc debuisset empedocles dixisse in q̄bus est amicicia aut lis.z in q̄bꝰ non. Amicicia em̄ ꝓprie nō cōgregat nisi rōnalia.et ideo dicimus q amicicia est q̄ ꝓgregat hoies.et lis est qua fugiūt inimici ab inuicē.z sic quod est in q̄busdā z in pte supponitur sic esse in toto.debuisset ergo assignasse causam quare sic esset in vniuerso. Jndigebat etiā rōne hoc.scz q dixit tēpus motus z temꝑ pus q̄etis esse equale.videm⁹ em̄ q tps amicicie in hoibꝰ z tēpus litis nō equantur

Dino em̄ existimare ꝓncipium hoc esse sufficiens quod semp aut est sic.aut sic nō recte se habet opinari. In quo Democritus reducit de natura causas.qđ sit quidem ꝑpus factū est.ipius aūt semp noluit ꝓncipiū querere.in quibusdaz dicens recte. Qđ aūt in oīnibꝰ nō recte. Et trigonū em̄ semp habet duobꝰ rectis equales angulos.sed tn̄ est ꝓpetuitatis. huiꝰ altera causa ꝓncipioz.igit nō est altera causa.sed ꝓpetua sunt.q q̄dem igit nullus tempus erit.neq; erat q̄n motus nō erit siue nō erat tanta dicta sunt.

In hac tercia parte remouet excusatōem seu responsionem tam anaxagore q̄ empedoclis Dicens q non recte se habet existimare q hoc dictū sit ꝓncipiū cuius nō oportet querere rōnem. Ideo qz in oīni tpe sic est q aut est motus aut q̄es. In quo etiā Democritꝰ dr causas de natura posuit em̄ vacuū et atomos cās esse rez naturaliū.z dixit sicut empedocles z anaxagoras.q nō oportz querere causam quare atomi ꝓgregant z nō disgregantur in eo qđ est vacuū.qz ꝓncipioz nō est causa querenda.sed dixit q prius sic fm ꝓncipia nature factū est Eius aūt.qđ semper est nolūt q queratur causa. Sed hoc reprobat pbus dicens q dicere q eius qđ est perpetuū nō oportz querere cām in q̄busdā est verū z rectū.z in quibusdā nō est rectū nec verum.qz ꝓclones mathematice sunt semp z ꝓpetue. videlz q triangulus habet tres angulos equales duobꝰ rectis.z tū illius ꝓpetuitatis est causa per quā demonstratur.scz q petuoz (que sunt ꝓncipia ꝓma ad que nō habetur via demonstratōis).nō est aliqua causa.qz si oīnis rei essz alia causa.tunc iretur in infinitum in causis. Deinde epiloga t vt patet intuenti textum.

Contraria aũt his non difficile est soluere. videbi
tur aũt ex huiusmodi considerantibꝫ ꝓtingere ma/
xime motum esse aliquãdo cum non est oĩno pri
mũ quidem. quia neq; vna ꝑpetua mutatio Muta
tio eĩm omnis apta nata est ex q̃dam in q̃ddã. Qua
re necesse est oĩis mutatõis terminos esse ꝓtrarios
in q̃bꝫ fit. infinitũ eĩm moueri nullum

¶ Istud est tertiũ capitulũ in quo ꝓbs soluit rões q̃ vi/
dentur destruere motus ꝑpetuitatẽ Et diuidit in duas p
tes In ꝓma ponunt rões ꝓbantes motũ nõ esse ꝑpetu
um In secũda soluunt Prima diuidit in tres ꝑticulas ꝑm
tres ratões quas inducit Premittit aũt ꝓmo intẽtõem
suam dicẽs. q rões ꝓtrarias ꝑ determinatas nõ ẽ diffi/
cile soluere. videt eĩm ꝓsiderãtibꝫ rões inducẽdas motuꝫ
nõ semp esse. eo q dcm est ꝓus in sexto physicoꝝ. q nulla
mutatio vna est ꝑpetua Et est ꝓma rõ ꝓbans hec. Oĩe
quod habet determinatũ ꝓncipiũ z determinatũ termi/
nũ seu finem est finitũ. sed ois motꝰ habet determinatuꝫ
ꝓncipiũ z determinatũ finẽ. g̃ oĩis motꝰ est finitꝰ. z per
ꝓns nullus est ꝑpetuꝰ Maior relinq̃t nota ex rõne finiti
Minorẽ ꝓbat. qz omnis motus seu oĩis mutatio ẽ de
quodam in quoddã nõ ꝓtingenter sed de ꝓtrario in con
trarium q̃ sunt determinata Et quia posset q̃s dicere q
ꝓtraria ꝑm formã sunt determinata sed nõ ꝑm locũ. ideo
subiũgit ꝓbus q nullũ mobile oĩno mouet in infinitũ vt
ꝓbatũ est sexto physicoꝝ. quia quod non potest fieri nõ
potest incipere fieri

Amplius videmꝰ possibile esse moueri neq; qđ
mouet. sed q̃escens mouet. neq; habens in seipso ne
q; vnum motũ vt in inanimatis q̃rum neq; pars vl
la neq; totũ mouet sed q̃escens monetur quãdoq;.
Cõuenit aũt aut semp moueri aut nequaq̃ siq̃dem
non fit cum sit motus.

¶ In hac secũda ꝑticula ponit secãm rõnem q̃ est cõtrà
hoc quod dictũ est in rõne ꝓbante ex ꝑte mouẽtis z mo
bilis si inciper motus q añ ꝓmũ motũ esset aliꝰ. q̃ sic fo/
mari ꝑt. Si non est possibile aliq̃d de nouo incipe moue
ri cum añ ipm non fuit motus. tũc seq̃ret q omnia vel sp
mouerent vel semp q̃escerẽt z non essent aliqua q̃ aliquã/
do q̃escunt z incipiũt moueri. aut ecõtra aliq̃n mouent et
iterum q̃escant aliq̃n sed hoc est falsum. g̃ illud ex quo se
q̃tur. scz q nõ possit esse nouꝰ motus nisi alius precedat.
Sequla z maior relinq̃t nota ex dictis. Minorẽ ꝓbat. qa
nos videmꝰ inanimata q̃ neq; mouent nec habent in se
aliquem motũ añq̃ incipiãt moueri. sed cum nec ps eorũ
aliqua nec ipsa ꝑm se tota mouebant sed oĩno q̃escẽtia
incipiunt q̃nq; moueri.

Multo aũt magis huiꝰ esse in aiatis manifestũ
est Neq; vnus q̃dem in nobis cũ sit motꝰ aliq̃n. sed
expgiscẽtes tñ mouemur aliq̃n z fit in nobis ex no/
bis ipis ꝓncipiũ motꝰ aliq̃n z si nihil extra moueat
hoc eĩm in aiatis esse nõ videmꝰ similr sed semper
mouet ipa aliq̃d exterioꝝ alteꝝ. Aliq̃n aũt aial dici
mus ipm se mouere Quare siq̃dem q̃escit aliq̃n pe/
nitus immobile motꝰ vtiq; fiet ex ipo z nõ ab extra
Si aũt in aiali hoc possibile est fieri q̃d ꝓhibet idẽ
accidere z ꝑm oĩe. Si nãq; in quo mundo fit z in
magno z si in mũdo z in infinito. siq̃dem ꝓtingit mo
ueri infinitu z q̃escere totum.

¶ In tercia ꝑticula ponit terciã rõnem. q̃ sic format. Si/
cut est in minori mũdo ita videt esse in maiori mũdo. sed
in minori mũdo motꝰ incipit de nouo ꝑter h̃ q alicꝭ mo
tus ꝑcedat in motore z mobili. g̃ i toto vniuerso seu mũ
do maiori nihil ꝓhibet quin incipe possit motꝰ de nouo
nullo alio motu ꝑexistẽte. Istam rõem ỽt magis esse hoc
ꝓbãtem q̃ ꝑcedẽtem. qz pl̃ apparet in aialibꝫ de nouo in
cipe motus q̃ in inaiatis. eo q aialia hñt motorẽ intra se
z inaiata mouent ab extrinseco motore. Et hoc videmꝰ
in nobis q scz neq; vnus motꝰ est in nobis z quasi exp/
giscentes aliq̃n mouemur ꝑ volũtatẽ liberã nullo extrinse/
co nos mouẽte. z hoc nõ videmꝰ in his q̃ sunt inaiata sz
semp mouet ea aliq̃d quod est extra ipa Et ꝓbat mi/
norem rõnis huiꝰ. qz aial z ꝑcipue hõ q̃ ỽt paruꝰ mun/
dus mouet seipm ita q cum aliq̃n q̃escit fit post hoc no/
uus motus. eo q ipm est penitꝰ immobile alio motu pre
cedente. z ille vtiq; motꝰ fiet ex ipo z nõ ex aliquo altero
motore exteriori. Cõcludit g̃ ꝓbus q si in paruo mũdo
hoc fit tũc videt etiam debere fieri i magno. z si i magno
mũdo fit. tũc videt etiã accidere i infinito quod materia
le ꝓncipiũ ponit Anaxagoras. quia scz ꝓponit ex infini/
tis sicut ipe dixit Et ita etiam intellectus agens incipit
moueri z infinitũ moueri ita q añ illũ motũ nõ fuit alius.

Noꝝ aũt ꝓmũ q̃dem qđ dcm est nõ eũdẽ semp
z vnũ numero esse motũ q̃ est in ꝓtraria recte dicit
hoc eĩm fortassis q̃dem necessariũ est. siq̃dem non sp
vnũ z eundẽ esse possibile est ciusdẽ z vnius motum
Dico aũt vtꝝ vniꝰ chordę vnꝰ z idem sonus aut sp
aliter simili se habente z mouẽte sed tñ q̃litercunq;
se hz nihil ꝓhibet z quẽdã eundẽ esse q̃ ꝑpetuꝰ z ꝓti
nuꝰ ẽ. Manifestũ vtiq; erit magis ex his q̃ posteriꝰ.

¶ Ista est secũda ps huius capli tercij in quo soluit rõ/
nes tres inductas z ꝑm h̃ ꝓtinet tres ꝑticulas. Quãtũ
ad ꝓmam soluẽdo ꝓmã rõem ỽt. Dicere motũ vnũ z eũ
dem numero q̃ est iter ꝓtraria nõ semp esse. vere z recte
dcm ẽ. hoc eĩm fortassis necariũ est. qz si idem nũero acci
piat absq; dubio erit in tempe finito. si aũt idem gñe acci
piat nõ erit finitꝰ ꝓpter tãm eius ꝑpetuã. iterabit eĩm ꝑ
successionẽ infinitã. z vt ꝓbus ostendat illuꝝ nõ esse vnũ
z eũdem mouet dubitatõem dicẽs Vtꝝ vnius z eiusdẽ
chordę sit vnus z idem sonus semp. aut sit semp alter
erꝝ iayno modo se habente mouẽte siue ꝑcutiẽte chordã
hanc dubitatõem nõ soluit sed inferꝰ soluet. ỽt tñ ꝑ hus
q̃cq̃d de hoc sit siue sit vnus siue plures nihil ꝓhibet ista
ratio ꝓmo inducta quin vnus sit motus ꝓtinuus z per
petuus. hoc aũt erit magis manifestũ ex his q̃ posterius
in hoc libro sunt determinanda.

Moueri aũt quod non mouet ꝓus nullũ incon
ueniẽs est. Si aliquãdo q̃dem sit extrinsecꝰ mouẽs
aliq̃n aũt non. hoc tñ qualiter vtiq; erit inq̃rendum
Dico aũt vt z idem ab eodem motiuo existẽte aliq̃n
q̃dem moueri. aliq̃n aũt non Nihil eĩm aliud dubi
tat hoc dicẽs. quapropter q̃dem nõ sp alia q̃dẽ q̃es/
cũt eoꝝ q̃ sunt. alia vero mouentur

¶ In secũda ꝑticula soluit secãz rõnem dicẽs. q nullum

est incõuenies q aliqd moueak quod añ non mouebak. quia inter illa q̃ mouenk. quedaz mouenka motore extrin seco. q̃dam a motore intrinseco. iam in illis q̃ mouenk ab extrinseco non semp mouenk. aut ꝓpter absentiã motoris aut distãtiam eius. aut ꝓpter p̃sentiam impedimẽti. z ille extrinsecus motor nõ mouet nisi motus ab alio z cũ nõ est ꝓcessus in infinitũ tũc est aliqs motor q̃ non ab alio sz a seipo mouek z mouet oẽs alios motores Vñ ꝺr phs q ratio illa non est ꝓtra dicta de ꝓpetuitate mot⁹. sed tãtũ dubitatõem facit illis q̃ dicũt motum ꝓpetuũ. z eis qui dicũt motũ non ꝓpetuũ. hanc videlz ꝓpter qd eorum que sunt alia q̃dam non semp q̃escant sed moueank aliquan/ do z alia q̃dam nõ semp moueank sed aliqñ q̃escãt. cum cũ motor ꝓmus q̃ mouet oĩes motores semp moueat z semper moueatur. Sz illam dubitatõem nõ soluit h qz in tractatu secũdo soluit ipsam.

Maxime aũt vtiqz videbik terciũ habere dubi/ tatõem quod fit cum nõ insit ꝓus mot⁹ qõ accñs ẽ in aiatis. Quiescẽs eñ ꝓus post hoc vadit mouente exterioz nullo sicut videk hoc aũt falsum est. Cõspi cimus eñ semp aliqd motũ in aiali naturaliũ. Hu ius aũt motus nõ aial causa est sed ꝺtinẽs f oꝛsitan. ip̃ m aũt dicimus ip̃m mouere se nõ fm oẽm motuz sed fm locum. nihil igik phibet. magis aũt fortassis. necessariũ. est in corpe multos fieri motus a ꝺtinẽte hoz aũt quosdam intellectũ aut appetitũ mouere. Illum aũt totũ iam animal mouere. quale cõtingit circa somnos. Sensibilis q̃dem eñ cum neqz vnus insit mot⁹. inexistẽte tñ aliq̃ surgunt aialia itez. Sz nãqz manifestũ erit z de his ex sequẽtib⁹

¶ In tercia ꝓcula soluit terciã rõnem dicẽs. q tercia rõ q̃ est de animatis videk maxime habere dubitatõem. vi/ detur eñ accidere in animatis q incipiat in eis mot⁹ cũ ꝓus non fuit. quia videm⁹ q animal q̃escens ꝓus. post h vadit ita q nullũ exterioꝛ videk ip̃m mouere. Sed dicit phs iterimẽdo q hoc falsum est Conspicim⁹ eñ semp in aiali aliquem motum naturalẽ q̃ precedit motum loca lem animalis. Mouek eñ animal a calore naturali vel a circundante aere z illius motus animal nõ est causa sed ꝓri⁹ animal est motum ab ip̃o. z continens aer vel celũ est causa illius motus. z quãdo animal est motũ illo mo tu tunc vlteri⁹ mouetur ab appetitu ad motum ꝓcessi/ uum fm locum Non eñ mouet animal seip̃um fm om/ nem motum sed tñ fm motum qui est fm locum. nihil ergo ꝓhibet dicere animal mouri a se ip̃o fm locum z tamẽ multis aliis motib⁹ q̃ non sunt fm locum moueri ab extrinseco circundãte seu ꝺtinente z forte necessariũ est sic talibus ꝓus moueri z illi sunt tũc causa quare mouek fm locum Vñ narrat phs qño istis motib⁹ q̃ sunt a ca lore siue poña aie vegetatiue. aut a ꝺtinẽte accidit vt aial moueak motu locali. ꝺr eñ q istis motib⁹ mouek intelle/ ctus aut appetit⁹ ex qb⁹ tũc vlteri⁹ mouek totũ aial. Et ponit exemplũ de dormiẽtib⁹ in qb⁹ maxime videk esse q̃/ es q̃tum ad sensus aiales Videk eñ q aial post somnũ moueak post q̃rem nullo motu p̃cedẽte Jn somno eñ maxime ligank sensus z nõ videk a nobis esse aliqs mo/ tus sensibilis. z ideo qñ aialia surgũt tũc ille mot⁹ maxie videk fieri nullo motu p̃cedẽte sed tñ nõ est ita sed illum motũ p̃cedit alt⁹ mot⁹. videlz mot⁹ alteratõis facte in ex bo a ꝓtute nutritiua. aut mot⁹ alteratõis facte a ꝺtinẽte Sed qũo in somno sit sensuũ imobilitas z tñ nutritiue ꝓtutis opatio z cetera q̃ fiũt in somno posteri⁹ in libris de somno z vigilia dicẽdũ erit ¶ Circa hũc tractatum mouek questio ꝑma

Utrũ Cõsideratio de ꝓpetuitate mot⁹ valeat ad cognoscendũ ꝑmũ ꝑncipiũ. qõ duratõe eternitatis p̃cess sit mundũ Et arguik ꝓtra ꝑmum q nõ. quia ꝑmum ꝑncipiũ est immobile penit⁹. igk non p̃t cognosci p motũ Vñs est phs in hoc octauo. Conseqntia tenet. quia ꝓpter hoc ꝺr: sedo physicoꝛ q mouentia non mota non sunt ampli⁹ physice ꝑsideratõis Secũdo sic. Si mot⁹ fa/ ceret ad cognitõem ꝑme cause. hoc esset a posteriori inq̃/ tum effect⁹ ꝑme cause sed hoc nõ. g̃ Minor ꝓbak. quia effectus ducit in cognitõem sue cause p hoc q gerit in se similitudinẽ sue cause. sed motus non est huiusmodi cuz sit actus ipfect⁹ potẽtie ꝑmixtus. sed ꝑmum ꝑncipiũ est purissim⁹ actus. Tercio sic ꝓtra secũdum Arguik. q mũdus est coetern⁹ ꝑmo ꝑncipio. quia Aristo. reꝓbat in tertu antiqs ponẽtes mundum non eternũ sed incep pisse Quarto sic. Inter illa q̃ semp fuerũt vnum nõ p̃ cessit aliud. sed tam mundus q̃ ꝑmus motor semp fuit g̃ vnũ eoꝛum non p̃cessit aliud Quinto sic. Si ꝑmus motus motor p̃cessisset mũdum duratõe. aut hoc fuisset p tempus finitũ aut infinitũ Non ꝑmum. quia tũc seqrek ꝑmum motorẽ aliqñ incepisse Non secũdum. qz tũc mot⁹ nunq̃ incepisset. quia opteret illud temp⁹ finiri ad tem/ pus inceptõis mot⁹ Sexto sic Illud qõ est alicui ꝓriũ nõ p̃t ab eo remoueri. sed ꝓrium est ꝑme cause effluere z emittere suas bonitates. g̃ seqk q ꝑma causa semp emisit z effluit suas bonitates creatis. g̃ nõ p̃cessit creatas res eternitate Septimo sic Aut de⁹ potuit ꝑducere mun dum ab eterno aut nõ potuit Si nõ potuit. tũc nõ fuit sp omnipotẽs qõ est nephas dicere. Si potuit. tũc aut volu/ it ip̃m ꝑducere ab eterno. vel nõ voluit. Si voluit. tunc tũc ab eterno ꝑduxit. qz q̃cunqz voluit fecit. Si nõ volu it tũc fuit mutatio facta in ei⁹ volũtate. z sic de⁹ esset mu tabilis qõ est ꝓtra phm Octauo sic. De⁹ est ponẽ infi nite z nõ agit p ꝓtem sue ponẽ sed p totã suam ponam. g̃ agit infinitũ effectũ in duratõe. sic̃ z ipe in duratõe est infi nitus ¶ In oppositũ ꝑmi est phs in textu Et in oppo/ sitũ sc̃i est qõ dem est in fine q̃rti physicoꝛ q eternitas ẽ mẽsura solius dei. z t̃pus mensura motus z mobilium. Pro responsione sit hec

Maior Primum ꝑncipiũ nec a ꝑori nec p seip sum cognoscere natural⁹ possum⁹. sed a posteriori inuestigam⁹ ip̃m p effect⁹ Minor Primi mo toris effect⁹. est mot⁹ ꝓpetu⁹ Cõclusio Igik Ei⁹ ꝑsideratio valet ad cognoscẽdũ ꝑmũ ꝑncipiũ. q̃uis sint z vie alie qb⁹ possum⁹ cognoscere ip̃m

¶ Prima ꝓpõ q̃tũ ad ꝑmã ꝑtem ꝓbak. qz q̃ nihil est ꝑus nõ p̃t a ꝑori ꝙgnosci. ꝓ ꝑncipio nihil est ꝑus. g̃ nõ p̃t a ꝑori ꝙgnosci Scda ps ꝓbak. Infinitũ a finito ꝙgnosci nõ p̃t. sed ꝑmũ ꝑncipiũ ẽ infinitũ. z ois intellect⁹ creat⁹ ẽ finit⁹. g̃ a nullo intellectu creato p̃ꝙgnosci Maior ẽ nota qz opteꝛ esse ꝓportiõem iter ꝙgnitũ z ꝙgnoscẽs. sed iter fini tũ z infinitũ nulla est ꝓportio Dicik ãt in ꝓpone. naturaliter ꝓpter ꝙgnitiõem btificam q̃ ẽ glie eterne. vbi ꝙgnoscik de us p seip̃m. qz p suã cẽntiã q̃ est q̃ z q̃d in illa ꝙgnitiõe da

q̄ tñ nō est ad ꝓpositū q̄re relinq̄nda est ad pñs Tercia ps pz ꝑ autorē libri causaꝫ dicētē. ꝑmū ꝓncipiū est inco/gnoscibile z inenarrabile z q lingue deficiūt ab eī narra tione. q̄propt est solū ꝯgnoscibile z a posteriori ꝑ effectus z g̃ nō noiaf etiā nisi noie suo effectī. scz ꝑme itelligentie. ¶ Scēda ꝓpō patebit infra in ℔ octauo ¶ Cōclusio q̄tū ad ꝑmā ptem patz. quia effectus ducit nos in ꝯgni/tionem sue cause. sed primus motus est effectus pri/me cāe. vt ōr scēda ꝓpō. g̃ ducit nos in ꝯgnitōem ꝑme cāe seu ꝑmi ꝓncipij. z sic ꝑ motū ꝯgnoscim9 ꝑmū ꝓncipium vt ꝑmus motor est Scēda ps pz. q̄ sex sunt vie q̄bus ꝑmū ꝓncipū ꝯgnoscim9. q̄tū vie ꝓcedūt solū ad ꝯgniti onē. q̄ est. z nō q̄d est Prima g̃ via est q̄ ꝯgnoscim9 deū ex naturali instīctu. Est em̄ nobis naturaliʳ insertū deuz esse. eo q in ℔ offices hoies ꝙuenīūt. lz dicēdo ℔ vl illud es se deū multiplr errēt. z sic dei noticia ē nobis in ꝙfuso in/serta ita q solum exꝑimētū sine ꝓbatōe sufficit ad eī in/tellectualē z determinatā noticiā. dei em̄ noticia in habi/tu lucis intellect9 agētis q̄ est dei similitudo naturaliʳ iser ta est intellectui possibili. z hec ꝙfusa noticia vt ad actuz determinatū ꝓducaf nō exigit nisi exꝑimētum tale q̄le su mif de causa. z in ꝓposito exꝑimentū est effect9 illi9 cause in tantū q etiā ipe Aristoteles ōr in libro de natura deo rum. q si essent hoies q̄ semp sub terra habitassent z acce pissent sola fama esse quoddā diuinū numē. deinde ꝓtin geret eos exire in hec loca q̄ nos inhabitam9 cum repēte terrā z maria celumq; videret. z nubes z stellas z motus eoꝝ. pfecto z esse deos. z hec oīa esse opa eoꝝ arbitra/rent. pz g̃ ꝓpositū ꝑ se scz nobis notum esse q deus est. Secūda via ꝯgnoscēdi deū est ꝑ abnegatōem. vt neganf tes deum esse accidēs scimus ipm esse subam. z negātes ipm esse corporeū z materialē scimus ipm esse spūm. z sic phas in fine huius octaui libri ōr ipm ꝑmum motorem esse imptibilē z penitus nullā habere magnitudinē. z hec via aliqualiʳ ostendit q̄d indirecte inq̄rtum ostēdit q̄d nō est. Tercia via ꝯgnoscēdi sumif ex secūdo metaphysice. vbi ostendif q in causis actiuis non est ꝓcessus in ifinitū sed est status in sursum. z sic est ꝑmum efficiēs. z summa forma z vltim9 finis. deo tamē ꝙuenit esse formā nō infor mātem sed formātem Ex quo mō cognitōis colligif ipm ꝑmum ꝓncipium esse ꝑfectū oīnib9 ꝑfectōib9 oīm generū quia q̄d ꝑfectōis est in effectu hoc est in causa. z a cau/sa in effectū z est in ipa causa actualiʳ z eminētiori modo nihil em̄ ducit aliud ad actum nisi sit actus. vt ōr 9 no metaphysice Unde sicut videmus diuersas ꝑfectōes esse sparsas in diuersis entib9 oꝑtet venire ad aliqd vnum q̄ sit oīm ꝑfectissimū ꝯtinēs vnite oīm rer9 ꝑfectōes. z hoc est ꝑmū ꝓncipiū q̄ est simpliʳ ꝑfem̄ cui simpliʳ nihil de/est Et via illa ꝓcedēdi ex ꝑfectōib9 entiū ꝑ etiā colligi ex ꝑnto metaphysice. Quarta via sumif ex ordine possibil' z neč arij. q̄ oꝑtz singula ꝯtingētia ad aliq̄d vnū simpliʳ neč arīū reduci. sic colligi ꝑt ex sexto z nono metaphysice. Quinta via sumif ex gubernatōe entiū. xij metaphysice Sexta via est quā tradit Albert9 in libro de itellectu et intelligibili ꝑ itellectū adeptū assimilatū z diuinū

Maior Eternum vere. siue ꝓncipio ē z sine fine
Minor Omne creatū hz ꝓncipiū Conclusio
Ergo creatū nō est ꝑmo coeternū. z sic ꝑmū ꝓncipi um duratōe eternitatis ꝑcedit mundū

¶ Prima ꝓpō sumif a Boetio in ꝑnto de ꝙsolatiōe ꝑhie definēs eternitatē ōr Eternitas est interminabil' vite to/ta sil' z pfecta possessio. Quod āt est interminabile. ℔ nō hz ꝓncipiū nec finē. Nō tñ accipiendū ē q eternitas ꝑ modū rpis sit ifinita sic q nō icepit nec desinat in futuro. q̄d in/nuif q̄ in definitōe ōr tota sil'. vñ eternitas nō hz in se ꝑ us z posteri9 nec aliq̄d successionis. eo q mēsurat non id q̄ fit aut mutaf. sed id q̄ stat vno mō sp nihil amittēs in ꝑterito. nihil acq̄rens in futuro ¶ Scēda ꝓpō pz. q̄a oīne tale est causatū. g̃ habet añ se cām seu ꝓncipiū. z cum sit creatū sic est ꝓductū ex nihilo. z sic habet oñ se negatio nem Unde sic genitū habet añ se ꝓncipiū sui esse q̄ ipm ꝑcedit. scz generās. z ꝓncipiū materiale q̄ etiam ipm ꝑ/cedit. sic creatū habet añ se ꝓncipiū q̄ est ipm creās. z ne/gatōem subiecti. ex q̄ ꝑ ℔ q̄ est ex nihilo. ōr cm̄ ibi illa ꝑ/positio. ex. solum ordinē. videlz q est ex nihilo. i. post nihil

¶ Cōclusio sequif ex ꝑmissis Et g̃ ꝓcesso q nō fuit tē pus in quo nō fuit mūdus z motus. z etiā nullū fore tē pus in quo mūdus z sil'r mot9 nō sit futur9. nō sequif ex ℔ q sit deo coetern9 Et ꝑm hūc sensum ōr Boeti9 in q̄n to de ꝙsolatōe ꝑhie. mūdū sp fuisse. nec deuz ꝑcedere mū dum tpe sed eternitate Ulū etiam ꝑm dcā peripatetico/rum. de9 ꝑcedit mūdum eternitate. ō necario ꝙcluditur deū ꝑcedere mundū durarōe. cum eternitas duratio q̄/dam sit indeficiēs z oīno immutabilis. z in ea nō est ꝑus z posteri9 sic in tpe Unde etiā substātie sepate lz nō men surent tpe ꝓprie dicto. cum sint sube ingñabiles z incoꝝ/ruptibiles. nō tñ sunt eterne. eo q nō sunt oīno immuta/biles. lz em̄ suum esse simul habeāt. tñ in ℔ q aliq̄d volūt possunt z intelligūt nō hñt totū simul. q̄ nō oia sunt pre sentia intellectib9 eaꝝ ad q̄ extēdi ꝑt. sed poti9 ꝙtinue illu minanf a ꝑmo. q̄re q̄sdam vices hñt ꝑm suū posse z itel ligere sic dcm̄ est in q̄rto physicoꝝ. q̄stiōe vltima. vbi no minata est mēsura duratōis intelligētiaꝝ euiternitas q̄ē q̄dam eternitas ꝓticipata. z ℔ tangif in definitōe eterni/tatis cū ōr interminabilis vite tota simul. vocaf āt vita tota simul. q̄ ꝑm oēm ipius modū stat in totalitate sua q̄ totalitas nō est dicta q habeat ꝑtes. sed q̄ nihil sui ex tra ipam est Vocat etiā Boeti9 illam vitā ꝑfectā sic ad modū ꝑfectōis q̄ est esse posse viuere intelligere z velle sil' habere. z vt nihil hoꝝ est extēsum extra ꝑns nūc. Unf/dus igif q̄ esse suū z vitā suam nō simul possidet lz amit tit in ꝑterito z acq̄rit in futuro. g̃ nō ē totaliter simul nec vere eternus.

Ad rōnes Ad ꝑmā dōm. q ex ꝑmo motu non cognoscit ꝑmus motor quo ad q̄d est. tñ cognoscit q̄ ad quia est. z ℔ ex ꝑmi motꝰ ꝓpetuita/te z vniformitate. z ℔ inq̄rtum ad motū referf sic etiā de ipo hz ꝙsiderare physic9 vt dcm̄ est scdo physicoꝝ. Ad scdam dōm est. q vez est q effect9 ducit in cognitionem sue cāe ꝓpter similitudinē sue cāe. z g̃ effect9 ꝑti9 z vnif9 cus ducit maxīe in cognitōem sue cāe. q̄ ducit in cogniti onē ꝓncipioꝝ sue cāe q̄ q̄ a posteriori. sed effect9 eq̄uoc9 ducit in noticiā sue cāe nō ꝑ silitudinē forme quā hz. quia nō ꝙuenit in forma cum sua cā eq̄uoca. sed poti9 in vigo rem z ꝑtutē sue cāe ꝑ quā ꝙsequēter arguif forma cāe. ℔ tñ dr̄ter in cā eq̄uoca. naturali. z volūtaria. vez tñ ꝓprie tas effect9 vtriusq; cāe ducit aliq̄ mō in ꝯgnitōem ꝑtur/cāe vt dcm̄ est. z sic in ꝓposito cognoscim9 ex ꝑmo motu ꝑmum motorē esse vnū. quia ꝑmus mot9 vnus est. z ꝑ/petuū. q̄ ꝑmus mot9 ꝓpetuus est. z incorporeū ac infini te ꝑturis z hmōi ꝓut patebit circa finem huius libri oc taui Ad tertiā dōm q ꝑhus nō ideo reprobat anti/quos. q̄ dixerūt motū incepisse. sed ideo q̄ dixerūt motū

incepisse p naturā qđ efficaciter reprobat vt in textu dicit̄ z patebit lat⁹ in q̄stiōe seq̄nti Ad q̄rtā dōm q̄ semp accipit dupl'r Vno mō put ōt distributōem prius tempis ꝓprie dicti. z sic illa est vera. mot⁹ semp fuit. Alio modo put ōt distributōem cuiuscūq; duratōis. z sic nō est vera Ad q̄ntam dōm. q̄ ꝑmus motor p̄cessit inceptōem mot⁹ duratōe eternitatis. q̄ esse ꝑmi motoris mē surak eternitate. esse aūt mot⁹ mensurak tempe. sed eternitas simplr p̄cedit temp⁹. q̄ nō habet p̄nciplū neq; finem z temp⁹ est tāq; p̄ncipiatū ab eternitate z ad ipm ordiatur tanq; ad finem Patz g̃ q̄ ꝑmus motor p̄cessit motū z mūdū duratōe eternitatis z nō duratōe tempali. Et q̄ pz etiam q̄ cum dicim⁹ ꝑmū p̄ncipiū p̄cedere mūdū. non intelligendū est aliqđ spaciū magnū vel puum āni vel ḋi vel alicuius alter⁹ tpis. sed port⁹ ordinē eternitatis ad tps. z cāe ad causatū. ꝓter qđ etiā nihil q̄rūt dicētes q̄re de⁹ tāta duratōe expectauit facere mūdū. vel qđ fecit deus in tanto spacio eternitatis añq; faceret mundū. qa in illa eternitate nec est diu neq; cito. neq; spaciū longuz neq; breue cum omia hec dicāt distēsionē q̄titatis alicuⁱ⁹ p̄tes Ad sextam dōm. q̄ de⁹ est causa volūtaria libere agēs z nō ex necitate nature. z g̃ nō ꝑt ꝙcludi ex natura sue essentie eternitas mūdi. nec etiam ꝓtingit sic fieri vt creatus effect⁹ sit coetern⁹ suo creatori Ad septimaz dōm. q̄ de⁹ ab eterno potuit z voluit mūdū ꝓducere. ita eñ q̄ ab eterno determiner̄ h̄ ꝓbum voluit. z nō illū infinituum ꝓducere. Ad probatōnem dōm. q̄ volēs ꝓducere effectū z nō ꝓducit habet impedimētū. aut aliqđ expectat loq̄ndo de agēte ꝑticulari qđ agit ꝓter finem extra se ipum. z nō de agēte vñ quod agit ꝓter finez in se. Vel dōm est ꝑm Albertū q̄ ex quo omnis dilatio est respectu futuri qualis nō est ꝓcessio ab eternitate ad temp⁹ Etiā falsa est q̄rundam causa dicētiū. q̄ ideo p̄cessit mūdū ne duratio mūdi diuine duratōi equarek. q̄ impossibile est duratōem ꝑm causatū equari cause sue q̄n causa z causatum nō sunt coessentialia. sed qđ fuit impossibile accidere nō oportuit ipm cauere p dilatiōem volūtatis. Ad octauū dōm. q̄ de⁹ nūq; agit nisi tota poña sua. cū sua poña sit indiuisibil'r simplex sic̄ z sua essentia. sed ordo q̄ necario ponit inter cām z causatū exigit q̄ mūdus duratōe inceperit aliq̄n Vnde z deus agat ꝑm poñam infinitam quo ad fieri. eo q̄ materia nō ē receptibilitatis infinite. q̄ talis receptibilitas non posset terminari. z ergo mūdus q̄titate finit⁹ est sicut z duratōe In nullo eñ potētia dei ꝓportionat potētijs causatoꝝ. ideo nō inuenitur in causatis q̄ inueniunt in creatore ¶ Questio secda

Utrū Efficaciter demōstret pḣus. q̄ non incepit nec desinet mot⁹ Et arguit̄ q̄ nō. q̄ rōes q̄ sunt ꝓtra fidem nō sunt demonstratōes efficaces. sed rōes p̄hi cōcludūt ꝓtra fidem catholicā dicētē. mūdū incepisse. g̃ nō sunt demonstratōes. Maior est manifesta. q̄ lumē fidei alt⁹ est lumine nature. rōne cui⁹ lumini fidei nullū subesse p̄t falsum sic lumini nature Minor pz. q̄ ōt fides q̄ in p̄ncipio de⁹ creauit celū z terrā Scdo sic Prima rō ꝓbat motū ꝑpetuū ex h̄ q̄ ꝑmū mouēs z ꝑmū mobile sp sunt in actu mutue ꝓportōis. sed ex h̄ nō necario seq̄t ipm motū esse ꝑpetuū. g̃ sua rō nō est efficax Minor ꝓbat. q̄ ex q̄ mūdus nō est ꝑmo p̄ncipio coetern⁹. vt ostensum est in q̄stione p̄cedēti. tūc posito q̄ mouēs sp sit in actu ptātis mouēdi. z mobile in aptitudine recipiēdi motū nihilomin⁹ potuit differre ipm mouere z moueri Tertio sic In ꝑma rōne ōt irrōnabile esse ꝑmū mouēs p̄ius esse ḋetum q̄ motum. sed hoc est falsuz. q̄ cuz ꝑmū mobile sit corp⁹ ingenerabile z incorruptibile ipum est subastans p se ipam. g̃ pus habet esse status q̄ mot⁹. siq̄dem esse subale p̄cedit operatōem accītalem Quarto sic Ad adaliq̄d nō est mot⁹ vt ōr q̄nto huius. g̃ male ōt q̄ relatio mouētis ad mobile acq̄rit ꝑ motum vtriusq; vel alterius Quinto sic Est dabile nūc quod nō est finis p̄teriti. g̃ non seq̄tur q̄ si inceperit mūdus z motus in nūc q̄ añ temp⁹ fuisset temp⁹ Añs ꝓbak. quia sicut linea ꝓstituit ꝑ fluxum pūcti initialis in ꝓtinuū z directum ꝑmanenter. ita temp⁹ causak ꝑ fluxū successiuū ipius nūc originalis quod sic p̄cedit esse tempis. sicut suba ꝑmi mobilis esse successiuū sui mot⁹. sed ꝓstat q̄ suba corpis celestis est accidentale sui mot⁹ principium. erq̄ natura pus habuit esse substantialr̄ pfectum q̄ posse tempaliter distractum

Preterea ad idē tendunt rationes tres posite in secundo capitulo oppositū demonstratōib⁹ pḣi ostendentes.

¶ In oppositū est auctoritas pḣi in textu duab⁹ rōib⁹ ostēdēs mūdū z motū nō incepisse

Maior Ex nature p̄ncipijs non potest demonstrari. inceptio vel cessitio motus ꝑmi Minor Demonstratōes ipsius Aristotelis. fundant̄ in p̄cipijs philosophie naturalis Conclusio Ergo cōstat tene ꝓbasse pḣum. non incepisse nec cessitu⁹ motum primum.

¶ Prima ꝓpositio pz. quia natura nihil p̄ncipiat nisi per motum. nec ex p̄ncipijs nature potest aliquid in esse procedere nisi ꝑ motum. ergo si motus incepisset ꝑ naturam incepisset ꝑ motum. z sic seq̄rent⁹ incōuenientia vt inducit ꝑma ratio pḣi. quod intelligendū est nō de natura simpliciter naturāte q̄ est ipse deus gloriosus. sed de natura prout est p̄ncipium motus intrinsecū. vt dicitur secūdo phȳsicoꝝ. ¶ Secunda ꝓpositio patet consideranti istas ratōes. quia ꝓcedunt ex dispositōe mouētis z mobilis z ex natura tempis. ¶ Cōclusio sequit̄ ex ꝑmissis. patz em̄ cuilibet q̄ rationes in textu posite ostendunt impossibile esse motū z mūdū ꝑ naturā incepisse

Maior Contra veritatē fidei. non militāt rationes philosophi Minor In ipo nunc tempis incepit mūdus esse. ꝑ simplicem operationē ꝑme cause Conclusio Igit̄ cum hec veritas fidei non repugnet naturali philosophie. non voluit Aristoteles ꝓtrarium demonstrare

¶ Prima ꝓpō pz. q̄ rōnes pḣi q̄b⁹ ꝑbauit mūdum naturalr̄ nō incepisse sunt fundate in p̄ncipijs naturalibus ꝓpitas aūt fidei oñdit motū z mūdum simplr̄ incepisse. nō q̄dem ꝑ naturalē trāsmutatōem sed ꝑ simplicē operatiōnē sue emanatōem ꝑme cause. talia em̄ nō h̄nt repugnātiam. eo q̄ non tendūt ad idem Et ideo voluit Aristoteles vt apparet ꝑ suas rōnes simplr̄ ꝙcludere q̄ mund⁹ nō inceperit. sed q̄ naturali trāsmutatōe non incepit Vñ ōt ipe pḣs ꝑmo Topicoꝝ. vtrum mūdus incepit vel nō sed sit eternus. est ꝓblema neutrum. Et duodecimo metaphȳsice q̄ a deo dependet mūdus z tota natura Et secundo metaphȳsice. sicut omnis veritas dependet a ꝑtimo vero. ita omne esse a ꝑmo esse Et ꝑmo celi. ab hoc q̄dem ente deriuatū est cunctis esse z viuere z̄. Dicit etiā

Albertus q̄ si aliquis credat Aristotelē fuisse deum. credit ipsum non potuisse errare. sed si credat ipsum fuisse hominem. credit ipsum potuisse errare. quare nō est impossibile q̄ intellexit motum nullo modo incepisse Unde ratōes philosophi in textu posite supponūt q̄ motu existente ꝑpetuo mobile z mouēs erunt perpetua. Et si motus non sit perpetuus ꝓpter hoc cōtingit. quia mobile non est ꝑpetuum. sed generatum quādoq; sicut dixerunt Empedocles z Anaxagoras. aut quia motore existente ꝑpetuo ꝑm esse non fuit in ipso dispositio mobilitatis eius que sufficienter disponeret ipsum ad hoc vt esset mobile. licet cū hoc posset referri ad dispositiōem primi motoris. tamē nemo dubitat de ꝑmo motore sicut de mobili. Si autem dicatur q̄ primus motus z mobile simul inceperunt ita q̄ mobile cum motu suo educant de nihilo ita q̄ mobile non p̄cedat motum tempore sed natura. sicut subiectum passionē que est in ipso. hoc rationes philosophi in textu posite non destruunt ¶ Secunda ꝓpositio quo ad ꝑtem vnā scz q̄ mundꝰ incepit ꝑ simplicem operatiōem prime cause patet. quia non potuit incipere ꝑ naturalez productiōem cum illa aliquid supponit. ergo processit in esse per simplicem operatiōem ꝑme cause z hec operatio est creatio que ratiōe non potest cōphendi Et de hac dicit Damascenus libro ꝑmo. capitulo octauo. q̄ creare est ex nihilo aliquid facere. z accipitur ibi facere inquātum distinguit contra agere ꝑ operationem immanentē. mundꝰ cū non est productus per operationem immanētem sed transeuntē que in proposito dicitur factio. Differt autem hec factio qua mundꝰ productus est a factione aliorum artificū. quia artifices alij deliberando nō ex nihilo sed ex aliquo p̄supposito aliquid producunt. quia quibusdam instrumētis agūt circa determinatam materiā. sed artifex increatus operatur ad extra per immutabilem z infallibilē artem sine deliberatione z instrumentis sine quocūq; defectu ex nihilo Unde creatio duobus modis accipitur. scilz acciue z passiue Creatio actiua idem est cum deo Passiua vero est accepisse post non esse ex nihilo. z non distinguit realiter a creatura vt quidam motus est. sicut cū generatio non distinguitur a substantia genita. ita creatio vt motus quidam est non distinguit a substātia creata z fundat realez relationem que est creature ad creatorē. Et quando creatio dicitur esse ex nihilo. ibi ista ꝓpositio. ex. non dicit circūstantiam cause materialis sed ordinis Patet ergo q̄ motus z mundus incepit per creationē. Sed contra hoc arguitur Terminus creatōis habet esse in instanti z in indiuisibili. sed motꝰ non habet esse in instāti nec in indiuisibili. ergo motus non potest esse terminꝰ creatōis. z ꝑ cōsequens motus non incepit ꝑ creationē Preterea creatio fit nullo p̄supposito. sed ad esse motus p̄supponit subiectum eius. ergo motus non incepit per creatiōem Ad hec dicendū est q̄ duobus modis potest aliq̄d fieri per creatiōem Uno modo per se ꝑmo. ita q̄ sit terminꝰ immediatus creationis z sic motus nō exiuit in esse per creationem. licet cū eadem productiōe z creatiōne sint producta mobile z motus. tamē mobile seu subiectū prius natura exiuit in esse q̄ motus. Alio modo fit aliquid ꝑ creationem ex consequēti. z sic motus exiuit in esse ꝑ creationem. quia cōcreatur illi sicut ꝓpria passio suo subiecto. Quomodo autez destruat positio Auerrois negātis creationem videatur in commento Alberti capitulo quarto.

Alia pars minoris ꝓpositionis scilz q̄ motus incepit in nunc temporis patz. quia sicut mundus incepit ita incepit z mundi duratio. sed mundꝰ incepit in nunc. ergo et motus z tempꝰ Sed contra. De ratione ipsius nunc. est q̄ sit finis ꝑteriti z initiuz futuri. vt dicitur in textu. ergo ante omne nunc est nūc. quia tempus z post quodlibet nunc est nūc Dicendū est. q̄ triplex est nūc in tempore. sicut triplex punctū in linea. scz nunc initians. nunc ꝑtinuans. z nunc terminās. Iz ergo de ratōe nunc continuātis sit q̄ sit finis ꝑteriti z initiū futuri. nō tamē est hoc de ratione nunc initiantis aut terminātis. quia nūc initians est solum ꝓncipiuz futuri. z nūc terminās est solum finis ꝑteriti. z sic mundus z motꝰ incepit in nūc initiāte quo d non habet ante se tempus Et sic dicit Albertꝰ q̄ veritas in hac materia est q̄ omnia sunt simul creata. z q̄ tempus coeuū est celo z eius motui. z a motu celi fit motꝰ materie actiuoruz z passiuoꝝ que sunt generabilia z corruptibilia. z hanc sententiā confirmant multi peripatetici Sed contra Si esset ꝑmum nunc. tūc ante hoc nūc nihil esset. sed ante dicit tempus. ergo ante ꝑmum nunc esset tempus. Solutio. Ante accipit dupliciter. Uno modo affirmatiue. z sic importat tempus. vt veni ad domum ante petrum. z sic ꝑmum nūc non definitur per ante Alio modo accipit ante negatiue ꝑm q̄ negat tempꝰ z sic ponitur ante. in definitōe ꝑmi nūc. quod est initium totius temporis ¶ Conclusio sequit ex ꝑmissis. ꝑcedit cū ꝑbus ex principijs nature. z illo modo mundꝰ in esse non processit sed quodam modo altiori ex simplici scilz operatōe prime cause que in esse constituit non solum rem ipsam sed etiam rei ꝓncipia. quare dicit Rabi moises. q̄ causa erroris q̄rūdā ꝑhoꝝ circa inceptiōnē mundi fuit q̄ idem iudicabant de modo inceptōis quo principia exeunt in esse. z quo completa seu cōstituta ex principijs incipiūt esse Et ideo sic ratiocinātes similes sunt cuidam puero cui cum diceretur modus sue natiuitatis. scz q̄ nouem mēsibus fuisset in vtero matris arguebat in cōtrarium. quia homo sine respiratōe viuere non posset Puer cū ille deceptus fuit putans esse eūdem modum inceptōis hominis. z hominis iam ꝑducti z viuētis Sic erant philosophi decepti sunt putātes eūdem esse modum primarie institutōnis z propagatōnis generabilium et corruptibilium.

Ad rōnes Ad ꝑmam dicendū. q̄ efficaces sunt ratōnes philosophi stando in limitibus nature. z sic nō sunt ꝓtra fidem. vt patuit in discursu secūdo Ad secūdam dōm. q̄ bene ꝓcedit loq̄ndo de actu agētis ꝑ libertatē volūtatis. ea q̄ volūtas manēs in actu suo in mobili ꝑt ꝓponere aliq̄d ab ea in futuꝝ fieri. z sic nihil ꝓhibet deuz eternaliter dixisse. fiat mūdus. ꝑcepto sue volūtatis efficacissimo. z nihilominꝰ mūdū surrexisse in esse post eternitatē in tempe. sed sic nō est de agēte ꝑ necessitatē nature q̄le Aristoteles supponit esse ꝑmū mouēs ex q̄ motus est actꝰ essentialis nature Ad terciā dōm q̄ ꝓcedit de statu q̄ est immutabilitas p̄uenies motū natura. nō tempe. loq̄ndo enim de ꝓpositate temꝑis sic irrationabile est ꝑmū mobile ꝑus esse q̄tū cꝫ motū seu in motu. eo q̄ tempꝰ ē mēsura motꝰ ꝑ se ꝑmo. z numerꝰ q̄tis ꝑ accidēs z ex ꝓsequēti. Ad quartā dōm. q̄ relatio hꝫ duplex esse. scz accidētis in ꝓmuni quod vocat esse in. z ēe ꝓprie coordinatōis p̄dicamētalis ꝑ quod distinguit ab alijs accidētib⁹ quod vocat esse ad Et bene verꝫ est q̄ esse ad. non ꝑt esse ꝑ se terminꝰ motꝰ. tamē bene ꝑ suum esse in. aduenit ꝑ motum. modo q̄libet relatio ad minus in al'

tero termino⁹ habet esse intrānsmutabile. de hoc late dictum est quinto physico⁹ Ad quintam dō̄m. q⁹ tempus sit ꝑpria mensura motus ꝑmi q̄ circularis est nunc quod est substātia tempis est tātum termin⁹ communis ꝓioris z posterioris. eo q⁹ quodlibet indiuisibile positum in circulo est medium p̄ncipiū z finis. siue magis ꝑprie ꝓtis antecedētis z ꝓsequentis. ergo nunc tempis motui circulari periodaliter coexistenti non potest esse p̄ncipium quin etiam sit ꝓioris z posterioris mediū. Iz ergo nunc instantiale sit ꝑus natura ipo tempore successiuo. tamē sm dictam hypothesim non est ꝑus duratōis cum non sit dabile aliquod signum durationis in quo celum non mouebat licet detur signum nature cui ꝑportionatur nūc tempis initiale. sed hoc nūc magis ꝑprie. dicitur euī substantie celestis corpis. eo q⁹ est vnitas mensurās esse totale in quo nō est ꝑus z posteri⁹. Iz simultas. mō dem̄ est in q̄rto huius q⁹ substātia ipius mobilis ꝑportionat ipi nūc. nō sm q⁹ ipa est substātia immobilis in suo esse substātiali. Iz vt est mobilis z variabilis p esse suum saltem accētale vel subale. accidētale q̄dem quo ad qualitatē mobiliū ingnabilium z corruptibiliū. Et subale quo qualitatē gnabilium z corruptibiliū. hec em̄ sunt essentialr in qle. vt dicit autor libri causar̄. Et quo pz q⁹ sube celo⁹ ꝑportionatur duplex nūc. scz essentiale quod ōr nūc eui. p cuius statum dicunt subestantes p seipas in indefinitū pmanētia subalitatis incorruptibilis z ingnabilis. z aliud nūc tempis quod ꝑportionat sube celi sm q⁹ est mobilis z p vices ꝓioris posterioris⁹z successiue variabilis de quo intēdit p̄bus in sua rōne. Rationes tres q̄s mouet p̄bs cōtra suam positōem etiā soluit. aut pz in textu Plura de his duabꝫ q̄stiōibꝫ videant in Alberto caplo p⁹ z q̄rto.

¶Questio tercia

Utrū dicte antiq̄r positōes. sint irrationabiles z figmento similes Et videt q⁹ nō. q⁹ positōnes ille sunt ꝑtati fidei de inceptōe mūdi magis ꝓformes q̄ positio Aristo. ponētis motū nūq̄ incepisse. z nunq̄ defituꝝ esse

Secūdo sic. Tot sunt differentie ipius q̄n. quot sunt mensure durationis. sed absq̄ figmēto in ꝑtate mot⁹ nō erat quādo de⁹ erat. eo q⁹ deus fuit añ oīne nō esse. cum sit purum esse quod necessario p̄cedit nō esse. vt ōr p̄mo posterioꝝ. motus aūt est post nō esse. sed nō est idem q̄ puenies nō esse z subsequēs ipm Confirmat. q⁹ in ipo q̄ simultatis cū oīa q̄ viuit in eternū simul creauit puniendo q̄ tempale Cuius signū est q⁹ dies distinctōis et ornatus mūdi sensibilis p̄supponūt illud nūc simultatis ipius esse creati vniuerse creature. vt ōr genes p̄mo. g̃ sic dicere non est fingere Tercio sic. Oīa q̄ creata sunt in qle fuerūt ab eterno possibilia fore. eo q⁹ impossibile fieri nō fit. z factor mūdi habet poñam faciēdi mūdum ab eterno. Sed ōr Cōmētator q⁹ q̄cūq̄ sunt in poña p̄mi motoris efficiēter. ꝑportionabilr sunt i poña materie materialr z possibilr. g̃ cū hec poña actiua sit eterna. silr est z poña passiua eterna maxime cū ōr p̄bs. vij metaphysice. q⁹ possibilitas fiēdi est a materia. g̃ rōnabile z naturale ē dem̄ Anaxagore. q⁹ intellect⁹ vlter agēs segregat ex p̄ia cēte z q qps infinitū q̄lcunte materia mobiliter vniuersa.

Quarto sic. Cōtrarietas causat corruptōem z p pugnam ꝓtrariorꝝ q̄ vtiq̄ est naturalis lis. z vnitas ꝑportiōnis p̄ncipioꝝ est cā gnatōis quā opat amor diuin⁹. vt ōr Dionysi⁹. g̃ rōnabilr dixit Empedocles q⁹ amicicia z lis p̄nt esse gnatōis z corruptōis effectiua p̄ncipia. ¶In oppositū arguit q⁹ p̄bm in lra Et ponit p̄mi discursus

Maior Natura est ordinatōnis causa Minor Infiniti ad infinitū nulla est ꝓportio. seu naturalis ordinatio Conclusio Igitur dictū Anaxagore. est innaturale z irrationabile.

¶Maior pz. q⁹ opus nature est opus intelligētie nō errantis Est em̄ natura instrumētū diuine ꝓuidētie ꝓstituentis in esse z ordine oīm naturaliū mediāte natura. sapiētis em̄ est ordinare Et g̃ natura nō est causa ordinationis nisi penetrata rōne sapiētiali ipius p̄mi naturā regētis tam vlem q̄ ꝓticularē. q̄dam em̄ naturalia sp fiunt in ordine ad suam causam. vt eclypsis sp est q̄n est interpositio inter solem z lunam. z leuia sp ascendūt. z grauia sp descendūt sm naturā nisi fuerint extrinsec⁹ violenter impedit. aq̄dam ꝙo fiunt in suis determinatis tpib⁹. vt successio gnatōis z corruptōis quam facit motus solis in obliquo circulo p accessum z recessuꝝ. vt ōr scdo de generatōne. Cōsiderādum etiā est cum duplex sit natura q⁹ vlis est magis causa ordinatōis q̄ ꝓticularis. q⁹ infallibilius z ordinati⁹ p̄me cāe subseruit. z ideo oīa q̄ ꝓximе fiunt ab vli natura nō existēte indispositiōe ex parte nature ꝓticularis fiunt vniformiter Et quia vna est magis cā ordinatōis q̄ alia. ideo vna ꝓpata ad aliam ōr esse inordinata. z sic ōr p̄mo metеorologice fiūt sm naturā inordinatiozem. finalr tā ordinata sunt q̄ fiūt a natura. q̄uis em̄ res cadat ab vno ordine. labik tm̄ in aliū ordinē. ita q⁹ res vlter oēs ordinant in bonū ordinis toti⁹ vniuersi. z sic pz q⁹ natura nō ordinat sic̄ p̄ncipalis ordinatōis cā. eo q⁹ nō hz rōem. sed ordinat sic̄ cā instrumētalr Et si dicat q⁹ est effect⁹ ordinatōis. g̃ nō cā ordinatōis. Dō̄m. q⁹ natura respectu effectuū naturaliū est cā ordinatōis. sed respectu p̄me cāe ē effect⁹ ordinatōis ¶Scda ꝓ pz. q⁹ ꝑportio p̄supponit diuersitatē duoꝝ ꝙueniēciuꝝ in cōi q̄ritate sm aliquā habitudinē ita q⁹ ambo sint eqlia vl ineqlia. z si ineqlia q⁹ vnū sit duplū alterī vl triplū. aut aliq̄ alio mō ꝑportionatum. sed nō p̄nt esse duo infinita. q⁹ vnū oīa occupat. vt dem̄ est. iij phys̄icoꝝ Ex quo vlteri⁹ sequit. si nō hñt ꝑportiōem q⁹ etiā nō hñt naturalē ordinē. q⁹ ordo nature ē inter diuersa habitudinē adinuicē hñtia ¶Cōclusio sequit ex p̄missis. vñ in p̄one Anaxagore duo sunt ꝓtra nature ordinē q̄rum p̄mū est q̄d ipe ōr. q⁹ mixtum quieuit tpe infinito z postea tm̄ exiuit in esse distinctū p operationem intellect⁹ agētis segregātis. H̄ aūt nō est sm exigentiam alicui⁹ forme naturalr. q⁹ si mixtū naturalr quieuit tpe infinito. tūc nō exiuit in esse distinctū in gnatis nisi p violentiā Temp⁹ aūt motus violēti est quū. g̃ tpe infinito nō remanebit gnatio. q̄d tm̄ dixit Anaxagoras Patz g̃ q⁹ infiniti temp̄is q̄etis ad infinitū temp⁹ motus nulla est ratio ordinis. quia nulla forma naturalis p̄mittit talē ordinem naturalis ad violentum. Omnitū em̄ naturaliter adinuicem ordinatoꝝ est ratio aliqua ordinis ex aliqua forma naturali Secundū autem est. quia etiā si dicatur vtrunq̄ naturale tūc tm̄ aliqua cā erit differens. q⁹ intellectus agens p̄mo infinito tempe quieuit. z postea in infinito tempore agebat. nunc autem nulla causa differens assignatur ab Anaxagora. quare erit nunc intellect⁹ z non ꝑus Si aūt dicat q⁹ nulla est rō ordinis in talibus hoc non erit opus nature. sicut em̄ dictum est id q̄d est ordinis nature. aut similiter se habet semp z nō aliquando quidem sic. aliquādo vero aliter. vt ignis sursum fertur

natura. z nō fertur sursum aliqñ ꝺdem. z aliquando non Aut si nō est semper vno modo se habens. tūc rōnem habet differentie z causam determinatā in natura. z non est simpliciter illa diuersitas absq; rōne. sicut dictū est de perpetuo generatōis z corruptōis que causat dūtie accipit in accessu z recessu generantis in obliquo circulo. vt pz scdo de gñatōe z corruptōe ¶ Scdi discursus

Maior. Non ꝓuenienter opinatus est Empedocles. licet rōnabilius dixit q̄ Anaxagoras. Minor. Quāq; lis z amicicia ꝓgregent z disgregent homines. nō tamē venit hoc trahendū p omnē similitudinem ad res naturales Conclusio. Igit hoc dictum Empedoclis. etsi esset necessarium. non tamen est sine ratione dicendum

¶ Maior pz in textu. qz Empe. assignauit aliquam cām differentie tēporis motus z quietis. Dixit em Empe. q sicut ignis semp sursum. z nō aliqñ fertur sursum. z aliqñ nō. ꝓpter ordinem sue nature quo necessario fertur sursum. Ita se habet in hoc q omne vniuersum in parte tēporis quiescit. z in parte tēporis mouetur. qz illa talis vicissitudo habet iam quādam ordinatōem. eo q amicicie est ꝓgregare. z litis disgregare. Anaxagoras autem dixit. q nulla est causa quietis per tēpus infinitū. neq; exitus rerū in esse per tempus infinitum nisi intellectus operans

¶ Secūda ꝓpositio patz. qz homines ꝓueniūt ex mutuo cōsensu volūtatis. res aūt naturales non se mouēt ad vnionē. sed ab aliquo mouente ad vnionē vel disgregationem dirigūtur. Nec ista similitudo satisfacit pro Empedocle. declarat em q tēpus motus z quietis est equale cū tamen in hominibus non videmus q necessario tempus amicicie equetur tēpori litis. Nec etiā oporteret q homines prius sint in amicicia z postea in inimicicia. nec econtra. et hoc etiā in rebus nō habet rōnem. Etiā talis amicicia z lis nō similiter se habent in generatōne totius vniuersi z aliquarū partiū eius. qz amicicia ꝓgregat res in quodā confuso ordine corrūpendo mūdū. z inimicicia separat abinuicem distinguendo mūdū in partibus suis. sed in ꝓstitutōe particularis entis. puta mixti. oportz hoc fieri per amicicia mixtibiliū adinuicē. z p inimicicia fit destructio eorum.

¶ Conclusio patuit in textu. qz fundabat se Empedocles cū Democrito super hoc q necessarij nulla esset causa. Qđ in textu reprobat p̄hus. qz necessaria ꝓclusio sequit ex necarijs p̄missis. licz illud quod est simpliciter p̄mū est necessariū p essentiā a cuius necessitate omnis necessitas secūdoz dependet. qz sicut dr p̄hus secūdo metaphysice Talis est dispositio rerū in veritate qualis in entitate. z omnia entia dependent ab vno ente p̄mo. Ita omnis veritas resoluenda est ad imobilitatē veritatis eterne z increate Ex quo etiā videri pt q licet Aristo. poneret mūdū z motuz simpliciter esse ꝑpetuū. etiā necessario tñ nō negaret eius esse aliquā causam

Ad rationes Ad p̄mā dām. q iste positiones differūt a positōe fidei. qz ponūt mūdū incepisse ex aliqua materia z naturaliter. qđ nō dr fides. Aristo. aūt dr q nō incepit fm naturā. sed altiori mō sicut dictū est p̄us. z hūc modū fides affirmat. cui dictuz Aristo. ꝓcordat. eo q omne verū vero ꝓsonat. p̄mo ethico.

Ad scdam dicendū. q differt esse figmentū. z assimilari figmento. hoc em assimilatur figmento qđ nō est in potestate nature. qūo dicimus monstrū ex partibus naturaliter formatis supōrdinē z modū nature ꝓfectū eē figmentū. qđ le est chimera. hircoceruus z̄c. quoz partes integrales licet sint in natura. tñ forma ꝓpositōis earū est ficta. Sic similiter qz motū aliqñ nō fuisse vel nō fore transcendit potestatē nature. iccirco hoc nō p̄t poni nisi per vim cause excedētis causalitatē nature. sicut imaginatiua z phantasia aie excedūt vim formatiuā nature. z p tanto est figmentosile cuius nō sit figmentū in veritate. Per hoc etiā pz solutio ad ꝓfirmatōem Ad tertiā dām. q possibilitas ꝓueniens esse creature nō est possibilitas materie. eo q creatio ex nihilo est. neq; mūdus est ex potentia materie. sed hec possibilitas est dūtaxat in potentia actiua diuine prouidentie. Et qđ ibi dr in auctoritate cōmentatoris. dām q sane potest intelligi vt tacet. eo q quecūq; sunt in potentia dei in cōtrum est motor. sunt ꝓportōnabiliter fm quādā possibilitatē in materia subiecta primo motui. sed nō creauit deus mūdum sub rōne motoris. sed sub ꝓprietate ꝓme cause. cuius ꝓprius effectus fm autorē libri causarū est creare Ad quartā dām. q si metaphora Empe. sic intelligat in quodā est vera. nō tñ in omnibus ¶ Questio q̄rta

Utrū in aiali. qđ est minor mundus. possit esse de nouo inceptio motus Et arguit̄ p̄mo p̄ta suppositū q aial nō sit minor mūdus. qz ps mūdi nō est mūdus. sz aial est ps mūdi. g̃ aial nō est mūdus. Minor ꝓbat. qz aial virtute celi z generātiū fit ex elemētis. rōne cuius si cēt minor mūdus qlibet aliud ens in mūdo posset dici minor mūdus.

Scdo sic. mūdus est qđ ꝓfectū ex sua materia tota. in signū cuius est tm̄ vnus. vt dr p̄mo celi. sed aial habet materiā ꝓpagatōe diuisibilē z multiplicabilē. g̃ aial nō est mūdus. Tertio sic. z est contra q̄situm. si posset esse inceptio motus in minori mūdo. g̃ z in maiori. Tenet ꝓña. qz de similibus est idē iudiciū. Quarto sic. posita cā efficiente p se in actu. necesse est effectū eius poni in actu. sed aīa est sp et p se cā efficiens motus corporis. g̃ sp causat motū. z per cōns in aiali nō est motus inceptio de nouo. Maior est p̄hi secūdo physicoz. Minor ꝓbat p̄hm tercio de aīa.

Maior. In maiori mūdo est motor primus z motores moti. z etiā q̄daz alia ab his tm̄ mota. Minor In aiali z precipue in hoīe. est ista similiter inuenire

Conclusio. Igit̄ bene dicit p̄hus. q aial est minor mūdus. licet hoc homini ꝓueniat expressius.

¶ Maior pz. qz tota vniuersi multitudo reducit̄ ad ternariū. qui ꝓstat ex mouentibus tm̄. ex motis tm̄ tanq; ex extremis. z mouentibus z motis simul tanq; ex medio Qm̄ in vniuerso p̄mū mouēs est simpliciter imobile. vt ꝓbabit̄ in scdo tractatu. z in eo sunt mouentia mota vt intermedia et quedā vt mota tm̄ Sed diceres. mūdus ꝓstat ex corporibus qui tm̄ mouet. z omnia mouent. igit̄ nō est aliqs motor imobilis Solo. cuius mūdus corpore ꝓstituat ex corporibus motis. nō tñ mūdus simpliciter. sed talis ꝓstituitur etiā ex motoribus inter quos est talis ordo q deuenīdū est ad aliquē p̄mū motorē q̄ tm̄ mouet z nō mouet. quot modis aūt dicat z accipiat mūdus ꝓsueuit dici circa p̄mū de celo z mūdo ¶ Minor patz. qz in hoīe est motor p̄mus scz intellectus. z sunt in eo motores moti. sicut phantasia et appetitus. z virtutes motiue. q̄ sunt in neruis z musculis z calor naturalis. z est in eo motuz tm̄. sicut corpus vel membra corporis. z habent motores inferiores suos proprios motus tamen sub motu primo existentes. vt particularius videri habet in tercio de anima

¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. q̄ aūt hoc expressius inueniatur in homine q̄ in brutis aialib⁹ patz. qr hō non solū hz silitudinem mūdi corporei. sed etiam incorporei z spūalis siue intellectualis. ita q̄ hō est quasi participiū vtriusq; mūdi. corporei scz z incorporei. z ꝓpter hoc dr nexus carhene argentee. id est mūdi corporei. z auree. id est mundi spiritualis ¶ Alterius discursus

Maior. Nō mouet aial seip̄m nisi motu ꝓgressiuo. qui est s̄m locū Minor. Hoc etiā motu nō mouet aial se. nisi motū fuerit aliūde. Conclusio. Igit̄ in minori mūdo sicut z in maiori nō ꝑt noua esse motus inceptio. nisi p̄cedat motus alius. quēadmoduz tenet Aristotelis demonstratio

¶ Maior pz. qr istius ꝓncipiū ꝓximū est in aiali. in hoc em̄ differt ab alijs corpib⁹. qr p̄t seip̄m mouere motu ꝓgressiuo cuius ꝓximū ꝓncipiū executiuū est virtus motiua. q̄ est subiectata in musculis z neruis. z originalr descendit ex posteriori parte capitis p sphōdilia dorsi. Sz diceres. aialia etiā mouent se alio motu. scz motu alterationis. augmentatōis z̄. Solo. aialia vt hmōi non mouent se illis motib⁹. sed in q̄ntum sunt vegetabilia. nec mouent se istis nisi aliūde moueātur ab extrinseco. sicut dr in textu. nō em̄ augetur nisi ab extrinseco aduenīat nutrimētum ¶ Secdo ꝓpositio patz p phm in textu dicentez q̄ ante motū aialem p̄cedit alius motus naturalis. Calor em̄ naturalis semp agit in aiali q̄diu aial viuit. z ipo calore aial mouetur. z q̄n nō mouetur nec viuificat calore tūc inducta est mors. ¶ Conclusio sequitur ex p̄missis. qr sicut in microcosmo sic est q̄ nō est noua motus aialis inceptio quin ante ip̄m sit semp ali⁹ motus. ita in macrocosmo. id est maiori mūdo siliter est. q̄ est vnus ꝯtinuus motus q̄ nō incepit existens omniū aliorū motuū in microcosmo causa. omnia em̄ que aialt ꝓuenīūt habent originem ex mūdo maiori corporeo. hoc tñ nō est sic oīquaq; in hoīe qr licz hō s̄m corpus sit sub corporib⁹ celestib⁹. nō est tamē sub ipis s̄m aiam nisi inclinatiue. put dici soler. fata hoīez inclinār. sed nō necessitār. Verū tñ est qr homines plerūq; sequūtur passiones ꝓungit ex celestium corporum influxu de talib⁹ aliqua predicere. non tñ semp. qr q̄nq; homines hmōi passiones repellūt. quare nō p̄t certitudinaliter sumi iudiciū de effectib⁹ ꝓsequentib⁹ hmōi passiones ex celestib⁹ corporib⁹. p̄t em̄ hō in ꝓtrariū actum sue naturalis inclinatōnis quare Ptolomeus dixit q̄ hō sapiens dominabitur astris

Ad rationes Ante oppositū factas Ad p̄mā dō m. q̄ aial ab Aristotele nō nominat mūdus simplr. sed mūdus minor Ad scdam dicendū est eodē mō. Vñ in hoc deficit aial a maiori mūdo et q̄ dr aial minor mūdus. nō nisi q̄ participatōem singuloz q̄ ptinent ad integritatem maioris mūdi. nō tamen s̄m plenitudinem integritatis taliū Ad terciā patz solutio ex dictis. qr in minori mūdo nō est simplr motus inceptio. quin semper p̄cedat ip̄m alius motus. Sed diceres ad sensum patz hominē aliquando incipere moueri nullo exterioz q̄ ipsuz mouēte. sz in sensibilib⁹ iudicio sensus standū est. Añcedens pz. qr si aliquis moueat se nō ad cōsequendū aliquod distans cuius ꝓceptōne accedat. sz solum vt p̄ocēt q̄ possit ire. Solo Alberti. Impossibile est q̄ motus progressiuus animalis fiat sine ꝓceptione aliqua. est em̄ ꝓceptio aliqua qua quis vult ostendere se posse ambulare. Ad quartam dō m est. q̄ mouere corpus est in potestate essentiali ipsius anime. sed mouere ad hoc vel ad illud determinate dependet ab appetibilis forinsecus aprehensi inclinatiōe. Primū patz ex hoc q̄ mouere prout est actus mouentis indeterminati sufficienter elicitur a virtute efficacie mouentis. Secūdum pz. quia ab illo dirigitur motus executio vnde venit⁹ eius intentio alioquin ex intentione appetibilis z executione appetitus non concluderet metaphoricus circulus De his tñ latius habetur tercio de anima.

¶ Principiuz aūt considerationis est qd̄ quidem et dicte dubitatōnis. quare quedā eoruz que sunt aliquādo quidē mouentur. aliquādo autē quiescūt itez Necesse aūt aut oīa quiescere semp. aut oīa semper moueri. aut alia q̄dem moueri. alia autez quiescere. Et iterū horū aut que mouentur moueri semp. q̄ vero quiescūt quiescere semper. aut omnia apta nata sunt similiter moueri z quiescere. aut reliquū amplius et tercium est. Contingit em̄ alia quidem semp imobilia esse eorū que sunt. alia vero semp moueri. alia autē cū vtrisq; accipere. quod quidē nobis dicenduz est Hoc em̄ habet solutōes omniū dubitatoz. z finis nobis est huiusmodi negocij

¶ Iste est secundus tractatus huius octaui libri in quo philosophus ostendit primum motorem esse immobilem per dispositionem entium quo ad motum et quietem. principale em̄ intentū est de imobilitate primi motoris. Et diuiditur in quinq; capitula In primo ponit modos dispositionis entium quo ad motum z quietem. In secundo ostendit q̄ oīe quod mouetur. mouetur ab alio soluendo circa hoc questionem de grauib⁹ z leuibus. In tercio ostendit q̄ non est necesse omne mouens moueri. sz q̄ deueniendum est ad primū mouens seipsum. In quarto ostendit q̄ est deueniendum ad vnum primum mouens omnino imobile. In quinto q̄ primus motor est ꝑpetuus z vnus. z nec per se nec per aliū est mobilis. Primū capitulum diuiditur in tres partes. In prima enumerat modos dispositionis entium penes motum z quietem sumptas. In secūda destruit modos falsos In tercia infert intentum et quod membrum aliorum duorum sit verius. Quantum ad primam dicit. q̄ principium considerationis de primo motore incipiet a dubitatōne ꝑus mota. scilz circa solutionem secunde obiectionis contra sempiternitatem motus. que fuit. Quare eorum que sunt. q̄dam aliquando mouentur. z aliquando quiescūt. Subiungit ergo diuisionem dispositionis entiū. Dicens q̄ necesse est q̄ omnia que sunt semper quiescant. aut q̄ omnia que sunt semper moueantur. aut oportet aliqua quiescere. z aliqua moueri. Et hoc tripliciter. aut q̄ illa que quiescūt semper quiescūt z oīa alia semper mouentur. Aut q̄ oīa aliquādo moueātur z aliquādo quiescāt. Aut q̄ aliqua sunt que semper mouentur. z aliqua que semper quiescunt. Et quedam que aliquando mouentur z aliquando quiescunt. et hoc vltimum membruz a nobis affirmandum est. Et subdit q̄ hec diuisio nobis considerāda est. qr declaratio eius habet in se solutiones omnium dubitationū. Et istarum solutio finis est quem intendimus in negocio huius libri

Omnia igit quiescere ꝛ huius rōnem querere dimittentes sensum .infirmitas q̄dam est intellect⁹ Et ꝛ toto aliquo.sed non ꝛ parte ambiguitas est.neq; solū ad physicū.sed ad omnes scientias .vt est dicere et oēs opiniones ꝓpter q̄ motu vtūtur oēs Amplius aūt ꝛ p̄ncipijs importunitates.sicut in rōnib⁹ circa doctrinas nihil sunt ad mathematicū.Siliter aūt in alijs sic.neq; ꝛ eo qđ nūc dr ad physicū.supposito em̄ q̄ natura p̄ncipiū motus sit

Jsta est scda ps huj⁹ capli.in qua phs destruit falsos modos dicte diuisiōis. Et diuidit in tres particulas. Jn pma destruit p̄mū modū quo ponūtur oīa sp quiescere sicut Xeno posuit. Jn secunda destruit scōs modus quo ponūtur oīa semp moueri.sicut opinatus est Heraclit⁹ Jn tercia destruit tercius modus quo ponūtur q̄dā semp moueri.ꝛ q̄dā semp quiescere.ꝛ nō ee aliqua que q̄q; moueant ꝛ q̄q; quiescāt.Quātū ad p̄mū dr.q̄ infirmitas intellectus in reb⁹ naturalib⁹ est si q̄s dicat q̄ omnia que sunt q̄escāt.ꝛ querat ad hoc rōnez inuenire.ꝛ dimittat sensum.ad sensum em̄ est manifestū q̄dā moueri. Scōo reprobat dicens.q̄ q̄ destruit motū destruit oēm scientiā.q; dubitare de motu nō est dubitare de aliqua parte sensibiliū ſ; de toto ente.q; nō mō p̄clones physice nō haberēt.ſ; etiā p̄ncipia nulla erūt. Nec em̄ est ista dubitatio ad physicā.sed ad oēs scias destruēdas.ꝛ sic oīa veniret in dubiū.q; oēs scie aliquo mō vtūtur motu. Deinde subūgit ps ad quē artificē nō ptineat improbare opinionē q̄ vūter negat motū Dicens. Amplius aūt sicut in rōnib⁹ doctrinalib⁹.q̄ sunt mathematice nō ptinet ad mathematicū importunitates q̄ sunt ꝓpria sua p̄ncipia repellere aut impugnare.sic siliter nō ptinet hoc ad aliquez artificez q̄ ꝓsiderat ens ꝓtractū.ꝛ ergo etiā nō spectat ad physicū repellere aut impugnare hoc qđ nunc dr nihil ꝓtingere moueri. Est em̄ p̄ncipiū in physicis suppositum q̄ natura est principium motus

fere autem adhuc ꝛ oīa dicere mouere falsum quidē.minus aūt hoc p̄ter artem. Positū quidē em̄ est q̄ natura in physicis p̄ncipiū sit motus ꝛ q̄etis.similiter aūt physicū est motus

Jsta est scda ptcula scde pt̄is.in qua destruit opinionē dicentiū oīa semp moueri,sicut Heraclitus dixit. Et duo facit. Primo reprobat eaz in ꝓmunt ꝓparādo ipsam p̄me opinioni. Jn scda reprobat eā p̄m vnūquēq; motuz in spēali. Quātū ad p̄mū adhuc duo facit. Primo qđ dictū est. Scdo reprobat q̄tū ad falsam solōnē seu responsiōnē. Quo ad p̄mū dr.fere tantū falsum est dictū eius q̄ dr oīa moueri ꝓtinue ꝛ sp.sicut ei⁹ q̄ dr oīa q̄escere sp Est em̄ in re ipa tātū falsum vnū q̄tū aliud.ſ; tñ in modo in physicis dictū ei⁹ q̄ dr oīa moueri est minus falsuz .eo q̄ est p̄m sciam naturalē.ꝛ nō ꝓtra p̄ncipiū eius. Suppositū em̄ est.q̄ ineſt oīb⁹ physicis natura q̄ est p̄ncipiū mot⁹ ꝛ q̄etis Siliter motus est vna passionū rez naturaliū

Et dicunt quidem moueri eorū que sunt nō alia quidem.alia vero nō.ſ; oīa ꝛ semp̄er.sed latere hoc nostrum sensum.ad quos etiam quidem nō extermi nantes qualem motū dicūt.aut omnes non difficile est contradicere.

Hic phs reprobat falsam solutiōem seu rñsionē.quia dictū est in solone p̄me opinionis.q̄ ad sensum est manifestū q̄ q̄dā mouent. Jta etiā p̄t dici ad dictū Heraclīti q̄ ad sensum notum est quedā q̄escere Ad qđ respōdet Heraclitus.q̄ oīa ꝓtinue mouentur .sed motus quorūdā latet nos p̄m sensum nostruz. quia paulatim mouentur ꝛ non percipitur motus eorū. Quam excusationem ꝛ respōsionem reprobat phs dicens.q̄ nō est difficile eoz dicto contradicere. p̄cipue cum ipi nō distinguāt qualiz motu semper ꝛ ꝓtinue moueantur oīa que sunt . Videntur ergo dicere q̄ oīb⁹ motib⁹ moueantur. Contra quos dicē dū est.q̄ impossibile est aliq̄d ꝓtinue augeri aut minui.ſ; potius ē tēpus mediuz status augmenti ꝛ decrementi.et hoc est quod seq̄tur in textu.

Neq; em̄ augeri neq; minui possibile est cōtinue sed est mediū. Est aūt similis rō huic ꝛ eo qđ est gutta cōterere.ꝛ nascentia.ꝛ lapides scindere. Nō em̄ si tantū effodit aut remouit gutta.aut mediū in medio tēporis p̄ius.sed sicut nauis tractus est. ꝛ gutte tot tantū mouent. Pars aūt illoruz in nullo tēpore tantū Diuiditur quidez em̄ qđ remotū est in plura.sed nihil eorū motū est seorsum.sed simul. Manifestū igitur q̄ nō est necessariū semp aliquid abire.q; diuidit diminutio in infinita. ſ; totū aliq̄n abire

Hic probat non omnia ꝓtinue moueri in qualiter specie motus. Et p̄imo de motu augmentationis dicens. q̄ nec contingit augeri ꝓtinue.nec contingit ꝓtinue diminui.sed cadit inter illa quies media. Quod probat a simili. Simile em̄ est de augmentatiōne ꝛ diminutiōe.ꝛ de cauatione lapidis ex guttis successiue cadentibus super lapidem.sed sic est q̄ cauatio lapidis ex guttis super ipsum cadentibus non est continua.ergo nec motus augmentationis aut diminutōis est semper continuus Maior patet.q; sicut in casu guttarū cadentiū sup̄ lapidem mollificantur partes lapidis ꝛ disponūtur ad cauatōnem.ꝛ in fine inducitur cauatio in parte dispositā ad illam ſcauationē Jta in augmentatione partes alimenti mollificātur ꝛ disponūtur ad hoc vt natura ipsius alimenti recipiat formaz aucti ꝛ inducitur forma aucti Minor etiam probatur.q; in cauatione lapidis ex casu guttarū cadentium super lapidem non quelibet gutta aufert aliquam partem lapidis. non em̄ oporteret q̄ si decem gutte cauent lapidem auferendo tantū de lapide q̄ tunc quincz auferant medietatem illius per decem ablati.sed tñ vltima gutta. in virtute tamen omniū precedentium que mollificabant lapidem cauat lapidem.illam totam partez lapidis simul auferendo Licet em̄ illud ablatū de lapide sit quātū potes diuidi in multa imo infinita tamen nulla illaz particularum seorsum aut diuisim est ablata.sed totaz simul. Alia duo silia tāgūtur in textu.quorū vnū est de ligno plantato sub lapide quod scindit lapidē.nō tamen ꝓtinue Aliud sile est de tractu nauis.q; si decem trahant nauem.nō oporteret q̄ q̄libet trahat partem nauis.aut etiā totam.sicut dictum de hoc fuit in septimo Et subdit q̄ eodē modo se habet diminutio. Si em̄ aliquid diminuit nō est necessariū q̄ in toto tpe diminutōis aliq̄d ꝓtinue alterat de ipo qđ diminuit in qualiter pte tpis.sed potius p̄ ptes tpis disponit.ꝛ q̄n tūc totum dispositū est totum simul abit ab ipso.quod est diuisibile.aliter em̄ oporteret q̄ in infinitū diuideretur cuz partes temporis sint infinite.

Siliter autē ⁊ in alteratōne qualibet. Non em̄ si partibile in infinitū est quod alteratur ꝓpter hoc et alteratio. sed velox fit multotiens sicut ꝯgelatio Amplus cū infirmetur' aliq̄s necesse est tēpus fieri in quo sanabitur. ⁊ non in termino tēporis mutari Necesse est aūt in sanitatē mutari. ⁊ in aliud nullum. Quare dicere ꝯtinue alterari. ⁊ multū in manifestis est ambigere. Jn ꝯtrariū em̄ alteratio. ⁊ lapis neq̄ durior fit neq̄ mollior.

Hic probat idem specialiter de alteratione. ꝙ sc̄z illud qđ alteratur nō alteratur ꝯtinue. Dicit ergo. ꝙ siliter est in alteratione ꝑm quālibet spēm alteratōis. Nō em̄ sequitur ꝙ si illud quod alteratur est partibile in infinitum ꝙ propter hoc alteratio ipa ꝑm partē ⁊ partē introducatur in partib⁹ tēporis in infinitū diuisibilis. sed fit alteratio multotiens in multis partib⁹ alterati simul. qz alterans ante dispositū id qđ alteratur. ⁊ cū dispositus est vltime. tūc in plurib⁹ partib⁹ velociter introducitur alteratio. sicut videmus in densatione ꝯgelatōis ⁊ coagulatōnis. in qua densantia primū disponūt ⁊ postea velociter densatur. Scđo ꝓbat idē exemplariter de infirmo. qz si infirmus acquirat sanitatē nō acq̄rit in qualibet parte tp̄is aliquā partē sanitatis. sed postq̄ in toto tēpore dispositus est ad sanitatez tūc in termino illius tēporis sanus est. quādo em̄ dispositus est sufficienter ad sanitatē tū terminat ad sanitatem motus ille. ⁊ nō ad aliud. Per hoc solut' instantia quis obijcere posset ꝙ ille qui mouet ad sanitatē nō ꝯescit in sanitate cū peruenit in ipam. sed ꝯtinue vlterius mouetur. Unde eā reprobando dr. ꝙ oīa ꝯtinue alterent ꝑm oēs ptes tp̄is est ambigere in his q̄ ad sensum manifesta sunt. videmus em̄ alteratōem esse inter ꝯtraria. q̄ cū alterabile puenit in ꝯtrariū necesse est ꝯescere in illo. Videmus etiā ad sensum ꝙ lapis longo tpe nec fit durior. nec mollior. q̄uis aptus natus sit indurari ⁊ molliri.

Et ꝑm ꝙ fertur mirabile c̄. si latuit lapis deorsum latus. aut manens in terra. Amplius aūt terra ⁊ aliorū vnūq̄dq̄z ex necessitate permanet q̄dez in ꝑpr̄ijs locis. mouentur aūt violente ex his. Si q̄dez igitur quedā ipor̄ sunt in ꝑpr̄ijs locis necesse. neq̄ ꝑm locū oīa moueri. Qđ q̄dem igit impossibile sit. aut semp oīa moueri. aut semp quiescere ex his ⁊ alijs hmōi sciet vtiq̄z aliq̄s

Hic ostendit nō oīa ꝯtinue moueri q̄ tū ad motum localem dicens. ꝙ aliquis motus localis ⁊ quies in loco sunt manifesti. Mirabile em̄ videtur si latet quando lapis mouetur deorsum. aut quādo quiescit in terra. Secundo probat rōne. terra et vnūquodq̄z aliud corpus naturale necessario ꝯescūt quādo sunt in locis suis ꝓpr̄ijs ⁊ non mouent' a locis suis nisi per violentiā. sed manifestū est ꝙ quedā corpora quādoq̄z fuut in locis suis ꝓpr̄ijs. ergo q̄dā corpora quādoq̄z ꝯescūt naturalr. Ex his ⁊ alijs pt̄z vnicuiq̄z ꝙ nō oīa sp̄ mouēt. vt dixit Heraclit⁹. nec oīa sp̄ ꝯescūt. vt dixit Xeno Permenides ⁊ Melissus

Atuero neq̄z alia q̄dem semp ꝯtingit ꝯescere. alia vero semp moueri. aliq̄n aūt quiescere. ⁊ aliq̄n moueri nullū. Dicendū autē ꝙ impossibile sit sicut ⁊ in dictis ꝓpus ⁊ in his. Uidemus em̄ in eisdem fieri diuersas mutatōes ⁊ adhuc. qz oppugnāt manifestis dubitans. Neq̄z em̄ augmentū. neq̄z violentus erit motus. nisi mouebitur extra naturā quiescens prius. generationē igitur remouet ⁊ corruptōem. hec rō Ferri aūt ⁊ moueri fieri q̄ddā ⁊ corrūpi videt oīm̄ Jn qō quidē em̄ mutatur fit hoc aut in hoc. Ex quo autem mutatur corrūpitur hoc ab hinc. Quare manifestū est alia quidem mouentur. alia vero quiescunt aliquando.

Jsta est tercia particula secūde partis. in qua destruit terciū membrū diuisionis premisse dicēs. ꝙ si dicat ab aliquo ꝙ entiū q̄dam ꝯtinue mouent. ⁊ q̄dam ꝯtinue ꝯescūt et nihil est ꝙ q̄q̄z moueat ⁊ q̄q̄z ꝯescat. Dicendū ē hoc dictū esse impossibile. et ꝓbatur ꝙ eisdem rōnes db⁹ ꝓus probatū est alia membra diuisionis esse impossibilia. qz manifestū est sensui. ꝙ q̄dā q̄q̄z mouent. ⁊ eadē q̄q̄z quiescūt ⁊ ecōuerso. ita ꝙ ille mutatōes de motu in ꝯtē. ⁊ de ꝯtē in motū manifeste apparent in eisdē reb⁹. Scđo sequit. ꝙ nō esset aliqđ augmentū. qz ꝓbatuz est ꝙ nihil ē qđ ꝯtinue augeat. Tercio sequit. ꝙ null⁹ esset mor⁹ violentus Probat. qz tūc aliqđ mouet violēter qñ expellitur a loco suo in quo quiesc̄t naturaliter. Quarto qz illa positio refert mouet generationē ⁊ corruptōem in reb⁹. qz nihil generat infinite. eo ꝙ termini generatōis ⁊ corruptōis nō hñt medium. Quinto. qz hec opinio destruit omnē motū vlter. ꝓbat. qz destruit gñatōem. q̄ oēm motū. ꝑnam ꝓbat. ferri et moueri q̄ddā gñari ⁊ corrūpi est. eo ꝙ in oīmi motu est generatio forme post formaz. vel vbi post vbi. illudem in qđ mutat fit ⁊ generatur. illud aūt ex quo mutat corrumpit. Manifestū ergo est ꝙ sunt q̄daz entia que aliquādo mouent ⁊ aliquā ꝯescūt

Omnia autem velle aliquando quiescere. aliquādo aūt moueri. hoc iā copulādū ad antiquas rōnes

Jsta est tercia pars p̄ncipalis huj⁹ capl̄i. in q̄ p̄bus infert ex reprobatōe alioz̄ modoz̄ p̄dicte diuisionis inḡrendū esse de alijs duob⁹ modis de dispositōe rez̄ quo ad motum ⁊ quietē. Et diuidit in tres particulas. Jn prima excusat se de reprobatione quarti modi. Jn secūda resumit ea que dicta sunt in precedentib⁹ duabus particulis. Jn tercia infert modū quartū ⁊ quintū esse in sequentib⁹ inquirendū. Quātum ad p̄mam particulam dicit. ꝙ quartus modus predicte diuisionis quo ponūtur oīa q̄q̄z moueri ⁊ q̄q̄z quiescere. ita ꝙ nihil semp ꝯescat ⁊ nihil sit qđ semp moueat. quēadmodū dixerūt Anaxa. ⁊ Empe. copulādus est ad rōnes antiq̄s q̄ tacte sunt in scđo capl̄o p̄mi tractatus quādo disputabat contra illos ⁊ eorū positiones. Vel ad rationes que dicende sunt in vltimo capitulo huius tractatus.

Principiū autē iterū faciendum a nūc determinatis idem quod quidē incepimus prius. Aut em̄ omnia quiescūt. aut oīa mouentur. aut hec quidem q̄ escūt. hec aūt mouentur eorū que sunt. Et si alia q̄dē quiescunt. alia vero mouentur eorū que sunt necesse esse. aut oīa aliquando quiescere. aliquando vero moueri. aut quedam semper quiescere. alia vero moueri ipsorum. aut alia aliquando sistere. aliquando vero moueri

Jn hac scḋa particula resumit ea que ꝓus dicta sunt. z tria facit. Primo resumit diuisionē ꝓus positā. Secundo reprobat ꝑmū modū ꝓus etiā reprobatū. Tercio reprobat secūdū z tercium. Quātū ad ꝑmū ḋt. q ad maiorē manifestatiōem sequentiū incipere debem⁹ itez ab his q̄ ꝓus determinauimus sumentes idē ꝓncipiū. scz q vel omnia quiescūt. vel oīa mouentur. vel q quedam mouentur z quedā quiescunt. Et hoc tripliciter. quia vel oīa q̄ quiescūt semper quiescūt. z que mouentur semper mouentur vel q oīa aliquādo mouentur z aliquādo q̄escūt. vel q quedā semper mouentur. z quedā semper quiescūt. z q̄dā alia aliqū mouenť. z eadē aliqū q̄escūt

Q quidē igitur non possibile sit omnia quiescere dictū est ꝓius. dicemus aūt z nūc Si enī ſm veritatem sic se habet sicut q̄dam dicūt esse q est infinitum et immobile. sed non aliquid videtur ſm sensum. sed mouenť multa eoꝝ que sunt. Si quidē igitur opinio est falsa. aut omnino opinio z motus est. z vtiqz si phantasia. z si aliquando quidem sic videatur. aliquādo autē aliter. Phantasia quidem z opinio motus quidā esse videntur. Sed de hoc quidem intendere z querere rationē quorū ḋignius habemus q̄ ratione indigere male iudicare est melius z ꝓius. z credibile z nō credibile. z ꝓncipiū z nō ꝓncipiū

Hic reprobat ꝑmū modus predicte diuisionis dicens q q̄dē igitur nō sit possibile vt oīa quiescāt z nunq̄ moueantur. sicut Melissus z Xeno dixerūt ꝓius ostensus est. Sed tamē z nūc aliquid dicemus ꝓtra hoc dictū eoꝝ. Vnde si verū est q oīa semp quiescant. tūc etiā verū est q oīne ens est infinitū z imobile. sed nō videtur verus q oīa quiescant. sic nec videtur verū ſm sensus q oīne ens sit infinitū. sed multa sunt entia finita que videntur moueri. Reprobat etiā sic. si est aliqua opinio falsa. aut absolute ponatur opinio esse. tūc sequitur q motus sit. z si phantasia ponatur esse oportet ponere z motū esse. Prima patet q̄ opinio est receptiua ꝓtrioꝝ. scz veri z falsi. sed nō nisi per mutatōem rei. ergo si opinio est. motus est. Scḋa ꝓbatur. q̄ si sit phantasia illa vel est vera vel falsa per rerum mutatōem. quādoq̄ enī de re aliqua sic videtur. quādo q̄ aliter. z hoc fieri nō potest nisi per rerū mutationē. opinio enī z phātasia sic variate per res. motus q̄dam sunt. vnde Albertus dicit. q quādo ꝓbatur motus esse ꝓ opinionem z phantasiā intelligit de ipsis ſm q ꝓparantur ad res. z hoc deducit in ꝓmento. capᵒ ſcḋo. ſcḋi tractatᵘ ſm eius diuisionē Vñ subdit ꝓbus. q nō debem⁹ q̄rere rōnes ad ꝓbandū illa que sunt certiora z digniora. q̄ illa que indigent rōne ad probandū ea. fatuū enī est querere rōnem ad ꝓbādū ea que ꝑ se sunt manifesta Jnq̄rere enī rōnē talium est signū nescientis iudicare inter melius z peius in moribus. z inter credibile z nō credibile in locis. z inter principiū z nō ꝓncipiū in demonstratiuis. quoniā ad ꝓbādū ꝓncipiū oꝑtet vti nō ꝓncipio vt ꝓncipio. motū aūt esse est ꝓncipiū suppositū in naturali ꝓhia.

Similiter autez z impossibile est z oīa moueri aut alia quidē semper moueri. alia vero semper quiescere. Ad oīa enī hec sufficiens est vna fides Videmus enī quedā aliquādo quidē quiescere. aliquando quidē moueri. Quare manifestum est q impossibile sit similiter oīa quiescere. z oīa moueri ꝓtinue. ex eo q alia quidē ſp mouenť. alia vero ſp quiescūt

Hic reprobat alia duo mēbra dicēs. q ꝑ oīa similiter impossibile est q oīa moueanť. z silr impossibile est q. entiū q̄dā ſp moueanť. z q̄dā ſp q̄escāt. z nihil sit qđ aliqū moueat et aliqū q̄escat. Ad oīa enī hec sufficiens est vna fides. videmus enī ad sensuz q̄dā aliqū moueri. z hec eadē aliqū q̄escere. z sic infert impossibiles modos illos. sicut dictū est

Reliquū ergo ꝓsiderādū est vtrū oīa huiusmodi possibilia moueri z quiescere possunt. aut quedaz quidez sic. aliqua vero ſp quiescūt. aliqua vero semp mouenť. hoc enī demonstrandū est a nobis

Jn tercia ꝑticula infert ex p̄dictis q̄s mod⁹ de duobus vltimis sit verus. ḋt g. Reliquus mēbr p̄dicte diuisionis nobis ꝓsiderandū est. vtr sez oīa entia sint possibilia ad vtrūq̄. ad motū videlz z ad q̄etē. Aut q̄dā sint possibilia ad vtrūq̄. z q̄dā alia ſp moueanť. z q̄daz alia ſp q̄escāt. Hergo ꝓsequēter demōstrādum est. q ex hoc ꝓbat primus motor imobilis. z ꝑmus motus sempiternus.

Mouentiū igitur z eoꝝ que mouentur. alia q̄dem mouēt z mouentur ſm accidens. alia aūt ꝑ se ipsa. ſm accidens quidē vt quecunq̄ in eo q sunt in mouentibus. aut in his que mouentur z que sunt ſm partē. alia aūt ꝑ seipsa quecūq̄ nō in eo q sunt i mouente. aut in his que mouenť in eo q pars aliq̄ ipsoꝝ mouet aut mouetur

¶ Jstud est scḋm capl'm. in quo (postq̄ ꝑbauit tria mēbra diuisionis iā posite in ꝑ°). Cōsequēter ponit aliq̄ necaria ad ostēsionē falsitatis q̄rti. z veritatis ḋnti mēbroꝝ. oꝑtz aūt ad ea ostēdēda cognoscere q omne qđ mouet ab alio mouet. qđ z si ostensus sit in septimo q̄daz rōne gñali sumpta ex parte mot⁹ in cōi. tñ qr i hoc libro ꝑhs agit de motu ꝑ ꝓpatōem ad mouēcia z mobilia. tō hic ostēdit eā dē ꝓclonē esse verā in oīb⁹ mouētibus z mobilib⁹. Diuidit aūt pīs capl'm in duas partes ꝓncipales. Jn ꝑma ostendit q oīne qđ mouet ab alio mouet. Jn scḋa soluit dubitationē a quo videlz grauia z leuia moueanť. Prima pars diuidit in duas ꝑticulas. Jn ꝑma p̄mittit quasdā diuisiones. Jn scḋa ꝑbat intentū ꝓncipale. Jn ꝑma ꝑticula ponit tres diuisiones. Quaꝝ ꝑma est. Mouētiū z mobiliū q̄dā mouēt z mouenť ꝑ se. q̄dā ꝑ accns. Quā notificādo ḋt. q ꝑ accns mouēt aut mouenť q̄ ilsunt his q̄ ꝑ se mouēt z mouētur. Et hoc ꝓtingit dupl'r. aut sic q nullo mō pōt ꝑ se moueri aut moueri. sicut albedo vel musica. z alia accītia Aut q sunt in potentia vt ꝑ se moueāt vl' moueāt si separentur. sicut ꝓres mouētes aut mobiles. sicut man⁹ ꝓcurit vel mouet. Illa aūt dicūt mouere vel moueri ꝑ se. q nō insunt mouētib⁹ vel mobilib⁹. vt accītia aut ꝓres eoꝝ z hec diuisio fuit etiā posita q̄nto ꝓhysicoꝝ

Horū aūt que mouentur ꝑ se. alia quidē a seipso alia vero ab alio. z alia quidē natura. alia vero violentia z extra naturā. Q enī ipsum a seipso mouetur natura. vt quodlibet animaliuz. mouetur enī animal a seipso. Quorumcūq̄ autem principium motus in seipsis est. hec natura dicim⁹ moueri. Unde animal quidem totum natura ipsum seipsuz mouet. corpus autez ſm q est corpus contingit z natura z extra naturam moueri. Differt autem secundum qualem

motū qđ mouetur eueniat ⁊ ex quali elemento ꝓstet Et eoꝝ que mouẽtur ab alio. alia q̃dez mouẽtur natura. alia vero extra naturā. Extra naturā q̃dē terra sursum. ⁊ ignis deorsum. Amplius aūt ptes animalium multotiens mouentur extra naturā iuxta positiones ⁊ modos motus

Hic ponit pbus alʒ duas diuisiones Est ḡ scđa diuisio. Eoꝝ que mouenť p se quedā mouenť a seipsis. q̃dam vero ab alio. Exẽplū ꝑmi. vt aiata. scđi vt inaiata. Tertia diuisio. Eoꝝ que mouẽtur quedā mouenť ꝑm naturā quedā vero extra naturā seu violente. Hanc tertiā diuisionē declarat p mẽbra scđe diuisionis. Dicit ergo ꝙ quecūq; mouentur a seipsis. illa mouenť ꝑm naturā. sicut quelibet aialiū. ꝙ aūt aial mouet a natura pz. qz quozūcūq; ꝑncipiū motus est in seipsis a natura dicimus moneri. Ex quo infert ꝙ si referatur motus aialis ad totū aial ꝓpositum ex motore ⁊ mobili dicimus aial seipm mouere ⁊ moueri a se naturalr. Si aūt ꝓsideret motus aialis p relationem ad corpus absolute. nō etiā referendo corpus ad animā. sed ad elementa ex quibꝫ materialr ꝓponitur tūc contingit ipm corpus sic ꝓsideratū moueri naturalr ⁊ violentre seu extra naturā. Ideo dr̃tia magna est ꝑm quale motū eueniat motus corporis. ⁊ ex quali elemento ꝓstet. quia si corpus mouet ab aīa ꝑm eūdez motū quo naturalr mouetur corpus. vt si moueat corpus graue deorsuz erit motus ille ꝑm naturā aialis ⁊ corporis materialis. Si autē ꝑ idē moueat sursum ille motus erit naturalis aiali ⁊ violentus seu extra naturā ipi corpori materialr consideraro. Deinde declarat terciā diuisionē in scđo membro secūde diuisionis dicens. ꝙ eoꝝ que mouenť ab alio. alia mouenť a natura. alia extra naturā. Extra naturā mouet terra sursum ⁊ ignis deorsum. Amplius etiā ptes aialium relate ad elementa ex quibꝫ ꝓstituūtur q̃cūq; mouentur extra naturā iuxta positões diuersas in situ sursum ⁊ deorsum. et modos ipius motus q̃ sunt sursum ⁊ deorsum. ⁊ modꝫ motus q̃ sunt ascensio ⁊ descensio.

Et maxime moueri a quodaz qđ mouet in his q̃ extra naturā mouenť. est manifestū ꝓpter id qđ manifestū est ab alio moueri. postea autē que sunt extra naturā eoꝝ que sunt ꝑm naturā ipa a seipsis. vt aialia. hoc em̃ nō ī manifestū est si ab aliquo mouenť. sz q̃o oportet accipere ipm mouens ⁊ qđ mouet. Ui detur em̃ ꝙ ibi sit accipiendus sicut in nauibꝫ. ⁊ nō natura sub sistentibꝫ. sic ⁊ in aialibꝫ diuisum est mouēs ⁊ qđ mouet. ⁊ sic om̃e ipm seipm mouet.

In hac scđa ptícula ꝑme partis ꝑncipalis ostendit suum ꝓpositū. videlz ꝙ om̃e qđ mouetur ab alio mouet Et duo facit. Primo ostendit ipm in his in quibꝫ hoc magꝭ est manifestū. Scđo in his in q̃bꝫ hoc est magis dubium. Quātū ad ꝑmū dr ꝙ in his motis que mouenť extra naturā est maxime manifestum quo ad nos ꝙ mouẽtur ab alio. qz mouẽtur ab extrinseco ⁊ a motore distincto ab eis p esse ⁊ definitionē. Sed post illa est hoc idē magis notū in his que mouentur a natura ⁊ a seipsis. sicut mouentur animalia. In animalibꝫ em̃ nō est ī manifestū vtrū ab alio moueantur vel nō. qz mouens est anima. ⁊ pars mota ẽ corpus quoꝝ rōnes sunt diuerse. Differūt em̃ definitiõe licet nō ꝑm esse. Quod declarat per sūtudinem dicens. ꝙ in aialibꝫ videtur esse ḡtum ad motorē ⁊ id qđ mouetur. sicut est in nauibꝫ ⁊ in alijs artificiatis. que nō mouentur nisi ab artifice distincto ab eis. licet nō subsistant p naturā. sed p artem. Sicut em̃ in artificiatis motor sz artifex est diuisus ab artificiato. ita etiā est in aialibꝫ ⁊ in omnibꝫ q̃ a seipsis mouenť. ⁊ seipa mouent.

Maxime aūt dubitať reliquū dicte vltime diuisionis. Eoꝝ em̃ q̃ ab alio mouenť hec q̃dez extra naturā posuimus moueri. Alia aūt relinquūtur ꝓponi. qz natura. Hec aūt sunt que dubitationem affert a quo mouentur. vt grauia ⁊ leuia. hec em̃ in opositos locos violentia mouenť. in ꝓprios autē leue q̃dem sursum. graue aūt deorsum natura. a quo aūt nō adhuc manifestū. sicut cū moueať extra naturā

Hic manifestat idē in his in quibꝫ nō est adeo manifestum ꝙ ab alio moueantur. Et duo facit. Primo ostēdit que sint in quibꝫ non est hoc manifestū. Secūdo ostendit ꝙ ⁊ ipa nō mouentur a se. sed ab alio. Quātum ad ꝑmuz dicit. Maxime dubitatur de aliquo membro diuisionis vltime dicto. dictū em̃ est ꝙ eoꝝ que mouentur ab alio quedā mouentur violenter. ⁊ quedā naturaliter. Ui maxime dubitatio est de inaiatis. vt de gravibꝫ ⁊ leuibus. hec em̃ ad opposita loca mouentur per violentiam. est em̃ locus oppositus extra naturam grauí sursum. ⁊ locus oppositus leui est deorsum. ⁊ in illa loca mouentur violenter graue ⁊ leue. sed in ꝓpria loca mouentur naturaliter. vt leue sursum. graue deorsum. sed a quo moueātur ad sua loca ꝓpria non est manifestum. sicut hoc manifestum est q̃ mouentur extra naturā ad locos oppositos

Et nāq; ipa a seipis dicere ipossibile est. vitale em̃ hoc ⁊ aiatoꝝ est ꝓpriuz ⁊ facere stare posse ipa ꝑm se ipsa. Dico autē velut si ambulandi cā inest ipi ⁊ non ambulandi. Quare si in ipso est sursum ferri. igiť manifestū est ꝙ in ipo ⁊ deorsum. irratōnabile aūt est ꝑm vnū motū moueri solū. hec a seipsis siq̃dem seipa mouent ipa. Amplius qūo ꝓtingit ꝓtinuum aliquid ⁊ ipm seipm mouere. ꝑm em̃ ꝙ vnū ⁊ ꝓtinuū nō tactu. ꝑm impossibile est. sed ꝑm qđ diuiditur Si hoc quidem aptū natū facere. illud vero pati. Neq; ergo nullum hoꝝ ipa seipm mouet. cōsita em̃ sunt. Neq; em̃ aliud ꝓtinuū nullū. sz necesse ẽ diuidi mouēs in vno quoq; ad id qđ mouetur. sicut in inaiatis. videm9 cū moueat aliqđ animatoꝝ ipsa

Hic ostendit grauia ⁊ leuia quando naturaliter mouentur ad sua loca moueri ab alio. Et duo facit. Primo quod dictum est. Secūdo soluendo dubitationem motaz ostendit a quo moueantur. Quantum ad primum dicit. ꝙ dicere inanimata a se moueri ad sua ꝓpria loca est dictum falsum ⁊ impossibile. Quod probat quattuoꝝ rationibus. Quarum prima est. Moueri a seipso est ꝓpriuz animatorum. grauia autem et leuia non sunt animata. ergo non conuenit eis moueri a seipsis. Secūda ratio. Omne quod potest moueri a seipso potest etiam quiescere ex seipso. sed grauia ⁊ leuia non possunt q̃escere ex seipsis. ergo non possunt moueri a seipsis. Maiorem probat. quia sicut animal haberet ꝓncipium sibi conīctum per quod est

sibi causa ambulandi. Ita ꝙ idē ꝓncipiū est sibi causa nō ambulādi. Tercia ratio. Quecūqꝫ mouenꝭ a seipsis pñt se mouere ad diuersas dñtias positōis, z ad diuersa seu ꝓtraria loca, sed grauia z leuia nō mouēꝭ naturaliter ad diuersas dñtias positionis. ḡ nō mouenꝭ a se naturaliꝫ. Maiorē ꝓbat. qz irrōnabile est ꝙ illa q̄ mouenꝭ a se. moueant tm̄ ꝑm vnū motū. Quarta ratio. Nullū ꝓtinuum eiusdē exīs rōis in oībus ꝓtibus potest mouere seipsum. sz grauia z leuia et vlr simplicia corꝑa sunt hmōi. ḡ nō pñt seipsa mouere. Maiorem ꝓbat. quia mouēs debet tangere mobile. sed ꝓtinuū cū sit eiusdē rōnis in oībus partib⁹ nō est contactū. ḡ non potest esse in eo ratio diuersa mouentis et eius quod mouet. oportet em̄ ea ad minus ꝑm diffinitionē diuidi. sicut in simili patz de agere z patiente z de mouere z moueri. Minorē ꝓbat. quia omnia simplicia constita sunt sub vna forma continui habentia vnitatē in oībus ꝓtibus. similiter etiā est in alijs ꝓtibus ꝓtinuis. Oportet em̄ in vnoquaqꝫ taliuz mouēs essentialiter diuidi. vel essentiali diuisione diffinitōis. vel diuisione esse z diffinitōnis simul ab eo quod mouet. sicut videm⁹ in aiatis de q̄bus notū ē ꝙ motꝰ fit in eis ab alio quo distincto ab eo qō mouet.

Sed accidit et hec ab aliquo semꝑr moueri. fiat autem vtiqꝫ manifestū diuidentibus causas. Est āt et in mouentibus accipere que dicta sunt. Alia quidem em̄ extra naturam ipsorum motiua sunt. vt vectis non natura grauis motiuus est. Alia vero natura. vt actu calidū motiuū est potentia calidi. silr aūt et in alijs hmōi est.

¶ In hac scda parte ꝓncipali (postqꝫ phs ostēdit ꝙ iniata naturaliter mota. nō mouenꝭ a seipsis) soluit dubitationē de eis motaz. vidz a quo moueanꝭ. Et diuidit in duas ꝑticulas. In ꝑma ꝑmittit tres diuisionis ad solutionē dubitationis necessarias. In secunda soluit dubitationē. Quantū ad ꝑmā ōr. ꝙ manifestū fiet hoc. scz a quo moueanꝭ grauia z leuia. diuidentib⁹ nobis causas ꝑ q̄s dicuntur mobilia moueri. Quo ꝓmisso ponit ꝑmā diuisionē. Dicēs ꝙ in mouentib⁹ ꝓtingit accipere q̄ dicta sunt. Mouentia em̄ q̄dam mouent extra naturā. sicut q̄ mouent violenter. et quedā mouent ꝑm naturā. Exemplū primi est. vt ferreus vectis est motiuus ligni. grauis pure lapidis. et corda arcus mouet sagittā. z manus ꝑcutit lapidē. Exemplū secūdi. sicut calidū in actu mouet illud quod est potētia calidū. Similiter aūt est in oībus alijs naturaliter mouentib⁹. ꝙ nituntꝰ imꝑimere formā mobili. vt ꝑ eā fiat in actu.

Et mobile similiter aūt natura quod potentia q̄le aut quantū aut vbi est cum habeat ꝓncipium huiusmodi in seipso. et non ꝑm accidens. Erit em̄ idez et qtantum et quale. sed alteri alterum accidit. z nō ꝑm se exīstit. ignis itaqꝫ z terra mouētur ab alio. violentia q̄dem tamē extra naturā. Natura aūt cū in ipsoz actus potētia entia.

¶ Hic ponit phus secundā diuisionē. que est de mobili dicens. ꝙ dupliciter aliquod mobile mouet. scz ꝑm naturam et extra naturā seu violenter. Sedm naturā dicitur moueri illud quod habet intra se poñaz susceptiuā z passiuā siuā. recipiendi formā ꝑm quā mouet motor suus. et hoc per inchoationē talis forme in ipso. quā intendit ei ipsi mere suus motor ꝑ motū quo ipm̄ mouet. ita ꝙ habet in se tale ꝓncipiū per se. et nō ꝑm accidens. sicut potentia calidū vel frigidū fit actu ꝑm illā qualitatē informatiue ad quā fuit ordinata sua potentia. Et similiter est de eo qđ ē in potentia q̄tū aut potētia. vbi dicit notanter. si illa potentia insit tali passiuo per se. et nō ꝑm accidens. qz quando mobile idē nūero mouetur ad quale z quantū. sed tunc alterū alteri accidit. sicut si calidū potentia fiat actu calidū et accipiat maiorē q̄titatem. hꝫ accidit ipi calefactibili vt hmōi. Ex hoc infert ꝙ ignis z alia simplicia corꝑa mouenꝭ sic ad sua loca. ab alio em̄ mouenꝭ extra naturā. et ab alio ꝑm naturā. Natura mouenꝭ cū actus eorū quos imꝑimūt sua ꝓpria agentia sunt potentia essentiali in ipsis.

Quoniā aūt quod est potentia multipliciter dicitur. hec causa est nō esse manifestum a quo huiusmodi mouentur vt ignis sursum. terra vero deorsum. Est aūt potentia aliter addiscens sciens. z habens iā scientiam et non considerans. Semper aūt cuz sintꝭ actiuū et passiuuz sunt. fit aliquando actu quod in potentia. vt addiscens ex potentia esse alteruz fit potentia. Habens em̄ scientiam non considerans autē potentia est sciens quodāmodo sed non sicut z ante addiscere. Cum aūt sic habeat si aliquid nō prohibeat operaꝭ et considerat. Aut erit extra ꝓtradictionez ignorantia. Similiter aūt hec se habent et in phȳsicis. Frigidū em̄ potentia est calidum. cum aūt fuerit mutatū iam ignis est. Ardet aūt nisi aliquid prohibeat et impediat

¶ Hic ponit terciā diuisionē. Et duo facē. Primo ponit diuisionē. Secundo applicat eā ad grauia et leuia. Antequā ponat diuisionē premittit ꝙ illi⁹ quare inaiatoꝫ mouens nō est manifestū. scz a quo moueaꝭ ignis sursum. et a quo terra moueaꝭ deorsum causa ē. qz potētia dicit mltipliciter. Est ergo diuisio potentie. Potentiarū alia est essentialis. alia accidentalis. Potentia essentialis est ad formā. et sic non habens scientiam sed addiscēs est in potentia essentiali ad illā scientiā. Sed poña accidentalis ē qua habens formā est in poña ad operationē. sic sciens seu actu hns scientiā dicit in poña ad ꝓsiderare. qñ non ꝓsiderat ꝓpter impedimentum aliquod. Et in hꝫ ꝓuenit ꝑia est illoꝝ modorū. ꝙ sꝑ id quod est in poña fit in actu qñ simul sunt actiuū z passiuū. Si em̄ docens doctrina sna informet potentia scientē fit actu sciens. Similiter cū removens ipedimentū ꝓsideratōnis sit simul cū sciente nō ꝓsiderante fit actu considerans. Sic addiscens ex poña esse fit alterū aliquid a potentia. quia fit actu sciens. Cū aūt sic habet actū sciendi. et non sit quod prohibeat ipm̄. tunc operabitur ꝑm illū actū. hoc est considerabit de scibilibus illius scientie. Nisi em̄ hoc diceret. oporteret concedere ꝙ post acceptam scientiā inesset sibi adhuc ignorantia que habet se ꝑm contradictionē ad scientiā. et sic simul sciret et nō sciret. hanc diuisionē declarat etiā in phȳsicis dicens. Similiter se habet in phȳsicis q̄tū ad corꝑa simplicia mouentia. In illis em̄ hoc quod est frigidum ē potentia calidū antequā fiat actu calidū. cū autem factum est

calidū. rūc opabitur opationē calidi. q̄ est ardere nisi aliq̄d ip̄m impediat ab opatione.

Similiter aūt se habet circa leue et graue. Leue eī̄ fit ex graui et ex aqua aer. hoc eī̄ ponia p̄mū iaz leue et opabitur mox nisi aliq̄d phibeat Actus aūt leuis est alicui esse sursum phibetur autē cū in contrario loco sit. simil'r et hoc se habet in quāto et quali

¶ Hic applicat diuisionē tertiā ad ꝓpositū. Et duo facit Primo quod dictū est. Secūdo ex eodem dicto incidēs tem soluit questionē. Quantū ad primū dr. q̄ sic' se habz hoc circa graue et leue. leue eī̄ fit ex graui. p hoc q̄ graue est leue in ponia. sicut ex aqua fit aer vel ignis. graue eī̄ primū est leue potentia. quā ponam essentialē vocamus siue p se ponam passiuā. siue receptionē in qua p solam inchoationē est forma leuis. Actus autē leuis hoc est ꝑfs leuitatē. est esse in aliquo determinato vbi. et hoc est sursum. sed quādoq̄z phibetur eē sursum q̄n detinetur in loco ptrario. sicut ignis in materia deorsum existente. puta in lignis vel hmōi. et tunc materiā in potentia accidentali. et ad actū scd̄m q̄ est esse sursum. Et sicut dictum ē de motu ſm locuz corpoz simpliciū. ita etiā se habet in q̄nto ſm motū augmētatōis vel diminutiōis. et in quali ſm motū alterationis

Et tamen queritur hic quare in ip̄orum locū moueūtur grauia et leuia Causa aūt quia apta nata sunt vbi esse et ex hoc graui et leui esse h̄ q̄dē eo q̄ sursum illud aūt eo q̄ deorsum determinatū

¶ Hic soluit questionē incidentē circa dicta. dicens. licet sit ita vt dictū est. tamen hoc laret in corporib' simplicib' ideo a quibusdā querit quare grauia et leuia mouent ad sua ꝓpria loca quādo sunt extra ipsa. cū non videatur eē mouens ea ab ipsis distinctuz. Subdit solutionē dicēs q̄ causa est quia nata sunt per formā acceptā ibi esse. vbi sunt corp gñantia. et hoc ex forma graui vel leui Vñ p cētiam est leue sursum. h̄ est habet aptitudinē sursum. et graue deorsum. eo q̄ determinat sibi locū p formā. p hoc innuit p̄bus questionē illam. non eī̄ rōnabile est. eo q̄ quere quare graue mouetur deorsuz. est querere quare graue est graue.

Potentia aūt est leue et graue multipliciter sicut dictum est. Cuncz eī̄ sit aer aqua potententia quodāmodo est leue. Et tamen aer est adhuc in potētia Contingit eī̄ impeditū nō sursum esse. sed si auferatur impedimentū agit et semp sursum fit. similiter āt et quale ad actum esse mutat. Mox eī̄ cōsiderat sciens nisi impediat aliquid. sustinēs autem et phibens mouens est sicut mouet. est aūt sicut nō vt est columnas diuellens aut lapidem remouens. aut a vase aquā. Scd̄m accidēs eī̄ mouet sicut repercussa sphera non a pariete mota est. sed a pijciente. Q̄ quidez igitur nihil horum ip̄m mouet seipsum manifestuz est. sed motus habet p̄ncipium non mouēdi neq̄z faciendi. sed patiendi.

¶ In hac secunda particula secūde partis p̄ncipalis soluit p̄bus dubitationem. a quo vicz moueant grauia et leuia. Et duo facit. Primo quod dictū est. Secūdo recolligendo que dicta sunt infert conclusionē in hoc capitulo p̄ncipaliter intentam. Quantū ad p̄mā vult p̄bus dicere q̄ grauia et leuia p se mouent a generante. et p accidēs a remouente prohibens quod innuit in textu. q̄n sic dicit Potentia leue et potentia graue dicit multipliciter sicut dictū est. quando eī̄ aer est adhuc sub forma aque vocatur. ſm actum est graue. tunc quodāmodo potentia est leue. et quādo iam factus est aer vel ignis et habet in se formā leuis. tunc contingit ip̄m adhuc esse in potentia sursum. ꝓpter impedimentū eī̄ aliquod contingit q̄ nec est sursum nec potest ascendere sursum. et quando fuerit ablatum impedimentū. tunc continuo agit actuz leuis. et fit sursum per hoc q̄ ascendit. quod declarat a simili de quali. quod quando deductū est de generatione ad formā q̄litatis generate. tunc actu imutat ſm illā sicut sciens statim consideratnisi aliquid impediat ip̄m. Illud autē q̄d est mouens siue remouens hoc quod impedit seu prohibet generatū ne agat opationem sue forme. illud potest dici mouens et nō mouens. sicut ille qui diuellit columnas aut qui deijcit lapides qui iacuerunt super colūnas. aut qui emittit aquā contentā in vase. Ille eī̄ mouet p accidens et per se non mouet. Quod ostendit a simili de pariete Paries eī̄ dicitur pilam sphericā mouere quando repercutitur ꝓiecta ad parietem Hanc eī̄ ꝓijciens per se mouet. et per ip̄m mouet eam paries. Ex quo infert philosophus ꝙbarū q̄ nihil horū simpliciū corpoz mouet se ip̄m. sed omia h̄nt p̄ncipiū sui motus in se. nō q̄dem faciē di et mouendi se actiue. sed patiendi et recipiēdi hoc a generante ipsa. et dante eis formā cuius est motus et locꝰ ad quē mouent. Et hoc est q̄d Cōmentator dicit. dans formā dat p̄sequtia formā.

Si igitur omnia que mouentur a natura mouētur. aut extra naturā et violētia et que vi et extra naturam oīa a quodam et ab alio. horum aūt que a natura iterum quecūq̄z a seipsis mouent ab aliquo mouentur et que non a seipsis vt leuia et grauia. aut eī̄ a generante et faciente leue et graue. aut ab impedientia et ꝓhibentia soluente. oīa ergo q̄ mouētur ab aliq̄ mouebunt.

¶ Hic recolligendo que dicta sunt infert ꝯclusionē in h̄ capitulo p̄ncipaliter intentam. dicens q̄ quia oīa que mouent. aut mouentur a natura aut extra naturā et p violentiam. Et illa que mouent extra naturaz. mouentur a q̄dam motore distincto ſm definitionē et esse. Et que a natura que a seipsis mouent. sicut animalia mouēt a motore ab eis distincto ſm definitionē. et nō ſm eē. Et que a natura et non a seipsis sicut grauia mouent. illa mouētur aut a generante faciente graue aut leue. aut a remouēte ꝓhibens Igitur oīa que mouent. mouent ab aliquo motore ab eis distincto. vel ſm definitionē tm̄. vel ſm definitionē et esse simul. et h̄ erat ꝓbandū.

Hoc autem dupliciter. aut eī̄ non ꝓpter seipsuz est mouens. sed ꝓpter alterum quod mouet mouēs aut propter ipsum. Et hoc autem proximū post vltimum aut per plura. vt baculus mouet lapidem et mouetur a manu mota ab hoīe. Hoc āt nō amplꝰ. eo q̄ ab alio moueat

¶ Jstud est terciū capitulū huius tractatus. in quo post ꝯ ostēdit ꝙ oīe quod mouet. mouetur ab alio. ostendit ꝙ non est procedere in infinitū in mouentib⁹ z mobilib⁹. sed est deueniendū ad primū mouens seipsum. Diuidit aūt in duas ptes. Jn prima probat. ꝙ in mouentib⁹ non est procedere in infinitū. sed deueniendū est ad aliqđ primū mouens. Jn secunda ostendit ꝙ primū mouens nō mouetur ab alio. sed est mouens seipsuz. et hoc est primū mouens in genere. et de illo fit sermo in hoc capitulo in quit Albert⁹. Prima pars diuiditur in duas particulas Jn prima ponit quasdā diuisiones. Jn secunda ostendit propositū. ꝙ sez non contingit in mouentibus ꝓcedere in infinitū. In prima particula duo facit. Primo ponit diuisiones illas. Secundo ꝓparat mēbra adiuuicē. Quantū ad primū dicit. ꝙ dupliciter dicitur mouens aliquod mouere. aut ꝓpter seipm aut ꝓpter alteruz. Deinde subdiuidit secundū membruz. dicens ꝙ mouens aliquid non ꝓpter seipsum. sed ꝓpter alterū. Aut mouet per vnū aut per plura media. per vnū dicitur mouere quādo ipm est proximū post vltimū mouens ſm viā resolutōis et hoc est primum ſm ordinē naturalem mouentiū. Per plura dicitur mouere quando inter ipm et vltimuz sunt plura media. Exemplū ponit. vt si homo moueat manū et manus baculū. et baculus lapidē. manus mouet ꝓpter hoc. quia mouetur ab homine. et sic ꝓpter vnū mouet. sed baculus mouet ꝓpter plura. quia baculus mouet lapidem ꝓpter hoc ꝙ mouetur a manu. et man⁹ ab homine.

Utraq; igitur mouere dicimus et primū et vltimum mouentiū. sed magis primū illud autem mouet vltimum. sed non hoc primū. et sine quidem primo vltimum non mouebit. Illud autem si non hoc vt baculus non mouebit. nisi moueatur ab hoie.

¶ Hic comparat mēbra diuisionū predictarū. dicens ꝙ oīa illa mouentia in hoc conueniunt ꝙ mouent. sed tamen hoc differunt ꝙ primū mouens dicitur magis mouere ꝙ secundū. Probat. quia primū dat vltimo ꝙ moueat. et ideo non mouente vltimo adhuc potest mouere primū. sed primo non mouente nō potest vltimū mouere. et intelligitur per vltimū hoc mouens quod est prorimū rei mote. et sic baculus non mouebit lapidē. nisi pr⁹ lapis moueat ab hoie. sed hō bn mouebit etiam baculo nō mouente

Si ergo necesse est omne quod mouetur ab aliq̄ moueri. et aut ab eo quod mouetur. aut ab alio aut non. Et siquidem ab alio quod mouetur necesse aliquid esse mouens. quod non ab alio primū. Si autem huiusmodi primū nō necesse est esse alterū. Jmpossibile eīm est in infinitum abire mouens et quod mouetur ab alio ipsum Jnfinitoz eīm non est aliqđ primū. si igitur omne quod mouetur ab aliquo mouet. Primū aūt mouens mouet q̄dez. nō ab alio āt nece est ipm a seipo moueri.

¶ In hac secūda particula ostendit propositū. vicz ꝙ nō contingit procedere in infinitū in mouentibus et motis. Et hoc facit duabus rationibus. Pro prima ratione supponit. ꝙ si necesse est oīe quod mouetur ab alio moueri distincto ab ipo. z tunc illud aliud iterum mouetur vl'a se vel ab alio. aut nō mouetur ab alio. Si illud non mouetur ab alio. tunc ipsum est primū mouens et in ipso est status et oīe mouens motū reducitur ad ipsum. Si āt hoc etiaz moueatur ab alio. tunc tamē necesse est tandem deuenire ad aliquod ꝑmū quod nō mouetur ab alio. ꝗa impossibile est procedere in infinitū in mouentib⁹ et motis. Et hoc probat duabus rationibus. Quarū prima ē Si esset processus in infinitū in mouētibus z motis. tūc oīno nullus esset motus Sequelā probat. quia mouēs secundum non mouet nisi motuz a primo. sed in infinito nō est primū. quia moueus ꝓpter alterum mouet virtute mouentis ꝓpter seipsum. quod est primū ſm naturalē ordinē mouentiū. sed tale mouens ꝓpter seipm ē mouēs nō motū ab alio

Amplius autem et sic ipsam hanc eandem rationem est aggredi. Omne eīm mouens aliquid quidē mouet et aliquo. aut eīm seipso mouens mouet aut ab alio. vt homo ipe aut baculo aut vētus proiecit aut ipe aut lapis quem mouet Jmpossibile est autē mouere sine ipo mouente et agente id quo mouet. sz et siquidem ipsum seipso mouet. non necesse est aliō esse quo mouet. Si vero sit alterum id quo mouet est aliquid quod ſm seipsum mouebit non quodā alio sed seipso aut in infinitum abibit. Si ergo qō mouetur aliquid mouet. necesse est stare et non in infinitum abire. Si enim baculus mouet eo ꝙ mouetur a manu. si manus mouet baculū. si autem et hāc aliud mouet. et hanc alterum aliquid mouens. cuz itaq; aliquo moueatur semper alteruz necesse est primus ipsum seipsum mouens Si igit mouet q̄dē hoc non aliud autem mouens ipsum. necesse ipsum seipsum mouere. Quare z ſm hāc rationem quod mouetur aut mox ab ipso mouente mouebit aut venit aliquādo in hmōi.

¶ Hic ponit ꝓbs secundā rationē premittens duas suppositiones. Quarū prima est. Oīe mouens mouet aliquid et aliquo. Aut ergo mouet seipso aut mouet aliquo alio quod ꝓius mouetur ab ipo quod est sicut instrumētū. sicut homo mouet lapidē baculo. et ventus mouet lapidem seipo Secūda Jmpossibile est instrumentū movere. nisi ꝓncipale et primū moueat. tamen ꝑmo potest bene mouere instrumento nō mouente. Quibus premissis formatur secunda ratio sic Oīe mouens mouet aliquo. vl' ergo mouens mouet seipso vel aliquo alio Si primū. habetur propositū quod in eo status est et mouens motum est a seipso Si secundū. tunc oportet ꝙ sit aliud ante ipsum quod moueat seipsum. nec potest abire in infinitum quia tunc oīe mouens esset sicut instrumentū quod ē impossibile. quia instrumentū non mouet nisi motū a ꝑmo quod declarat in exēplo. si baculus moueat. quia ab alio mouetur. scilz a manu. tūc oportet ꝙ manus moueat baculum. si baculus debeat movere. et si manus etiā est huiusmodi tunc etiā non mouet nisi aliud moueat. exquo infertur ꝙ oīe mouens motū ab alio habz aliquod ꝓius se. et hoc tamdiu donec deueniatur ad aliquod quod licz moueatur. tamē non mouetur ab aliquo ab ipso ſm esse distincto. et ideo est mouēs seipsum. Exquo infert ꝙ ſm illam rationē que sumitur a ratione instrumētaliter mo

uentis et eius quod mouet instrumentū ostenditur pro/positū eo q̄ tale mouens motū mouetur. aut imediate p̄/pter alterꝫ aut per plura media. z si per plura. tunc decurrendo per oia illa instrumentaliter mouentia. deuenīt tan dē ad id quod mouet alia mouēdo seipm.

Ad dicta autem et sic intendentibus contingent eadez hec. Si eī ab eo quod mouetur. mouetur oē quod mouetur. aut hoc rebus exīstit fm accidēs. vt moueat quidez quod mouetur. non tamen propter id quod mouetur ipsum aut non. sed per se. Primū quidem igitur si fm accidens non necesse est moueri q̄d mouetur. Si autem hoc est manifestū q̄ contingit aliquādo moueri nihil eorum que sunt Non eī necessariū est accidens. sed contingit non esse. Si ergo ponamus possibile esse nullū impossibile accidit falsum aūt fortassis. Motum autē impossibile ē nō esse. ostensum eī prius est hoc q̄m necesse est motuz semp esse.

¶ Ista est scda pars huius capituli. in qua ostendit phs q̄ est dabile mouens quod nō mouetur ab alio. sed a seipso. quod ē primū mouēs in genere physico. preter quod tamē est dabile mouens q̄nod nec mouet a se nec ab alio Et fm hoc diuiditur in duas particulas. In pma ostē dit motorē primū imobilem nec a se nec ab alio moueri In scda ꝓcludit pncipalē ꝓclusionē huius capli. scz q̄ nō est necesse q̄ oīe quod mouetur. ab alio moueatur. sed ē aliquid quod mouet seipm. In prima duo facit. Primo ponit diuisionē cū probatione vnius mēbri. Secūdo ponit aliud mēbz eiusdez diuisionis. Quantū ad primū dicit Juxta ea que dicta sunt adducemus rōnes ꝓbantes q̄ primus motor est imobilis. Et tunc redeundo per eas/dem ratiōes manifestabimus eadē. Hec que dicta sunt videlicz q̄ oīs motus causa est. mouens seipsum. Deinde subiungit rationē ꝓtinentē diuisionē dicens. Si oē quod mouetur. mouet ab alio quod mouet. id est si oīe mouens mouetur. tunc aut mouet per accidens. sic q̄ nō est ideo causa motus. quia mouetur. sed accidit sibi mo/ueri. aut conuenit sibi per se. Q3 autē nō potest dici oīe mouens per accidens moueri. ꝓbat duabus rationibus et testimonio Anaxagore. Prima ratio consistit in hoc Si oīe mouens moueret per accidens. contingeret mo/tū aliquando non esse. sed impossibile est aliquādo motū non esse. hoc est nullū motū esse. ergo impossibile est q̄ oē mouens moueatur per accidens. Maiorē seu Sequelā probat. quia quod fm accidens est non est necessariū. sed contingit esse et non esse. sed possibili posito non esse. nullū accidit impossibile. sed fortassis falsum. Minorē z impossibilitatem probat quia impossibile est motū non esse quia prius ostensum est. q̄ necessarium est motum semper esse.

Et rationabiliter hoc accidit. Tria eī necesse est esse quod mouetur et mouens z quo mouet. Quod quidez igitur mouetur necesse quidē moueri. mouere autem non necesse est. sed quo mouet et mouere et moueri. Cōmunicat eī simul hoc et fm idē exīstēs ei quod mouetur. Manifestū aūt est in mouentib⁹ fm locum. Tangere eī necesse adinuicem sicut vsqz ad aliquid. mouens autem sic vt sit nō quo mouet

immobile. Quoniā autem videmus vltimū quod moueri quidem potest motus. aut principiū nō hꝫ ext. quod mouetur quidem ab alia aūt sed non a se ipso rationabile est vt non necessariū dicamus ter/ciū esse qd̄ mouet q̄dē cū sit immobile

¶ Hic ponit secundā rationē ad idē. ꝓ qua supponit q̄ in oīi motu sunt tria. scz quod mouet. quo mouet. z qd̄ mouetur. que sic se habent. q̄ hoc quod mouetur. necessa/rio mouet. sed non necessario mouet. quia vltimū motū non mouet. sed hoc quo mouet necesse est moueri z mo/uere. quia cōmunicat simul participādo hec duo. quia idē est ei quod mouetur et ei quod mouet. quia etiaz mouet vltimuz. Et dicit hec tria maxime esse manifesta in his que mouent fm locuz. quia necesse est hec tria se tangere aut simpliciter aut vsqz ad aliquid. hoc est ad determina tā distantiam. Mouens aūt primū est quod ita mouet q̄ ipsum est immobile ab alio. Quibus premissis forma tur sic ratio. Quādocunqz duo ꝓiunguntur. sic q̄ vtrunqz accidit alteri. si tunc possibile est vnū reperiri sine alio. tūc etiaz possibile est illud aliud reperiri sine ipo. sed sic est q̄ mouere z moueri conueniūt in aliquo vno in medio scilz quo mouet mouēs. et moueri reperitur sine mouere sicut in vltimo moto. ergo mouere etiā reperitur sine moueri. scilicz in eo quod mouet sicut primū mouens. et per ꝓns est imobile

Unde et Anaxagoras dicit recte intellectum im passibilem inquiens z immixtū esse. quoniaz q̄dem motus principiuz ipsum facit esse. sic enim vtiqz so/lum mouebit cum sit immobilis et imperabit cuz sit immixtus.

¶ Hic probat idem testimonio Anaxagore. dicens q̄ re cte dicit Anaxagoras cū ponit intellectū primū agentem esse impassibilē et immixtū. Et hoc ex eo. quia ponit ipsuz primū principiū motus. ideo erit imobilis per hoc q̄ ē im passibilis. Et posuit ipm immixtū. qz p hoc solū poterit mo uere z impare absqz h̄ q̄ moueatur.

Atuero si non fm accidens sed ex necessitate mo uetur mouens. nisi aūt moueatur nō mouet necesse est mouēs si mouet aut moueri sic fm eandem spēm motus aut fm alterā. Dico aūt quia aut calefaciēs et ipm calefieri. et sanans sanari. z ferens ferri. aut sa nans ferri. ferens aūt augeri. sed manifestum q̄m im possibile oportet eī vsqz ad indiuidua diuidentez dicere. vt si aliquis docet geometrisare h̄ doceri geo metrisari idē aut si proiiciat proiici fm eūdez modū proiectionis. aut sic quidem nō. sed aliud ex alio ge nere. vt quod fert augeri. hoc autem augens alterari ab alio. hoc autem alterans fm quendā moueri mo tum. sed necesse est stare. finiti eī sunt motus. Iterū autem reflectere et alterans dicere. ferri idē facere est et si mor dicat ferens ferri. et docens doceri. manife stum eī quod mouetur et a superius mouēte quod mouetur oīe. et magis a priori mouentiū. Atuero hoc impossibile est. docēs eī accidit addiscere quo/rum hoc quidam habere. illud aūt non habere scien

tiam necessariū est.

¶ Hic probat secundam partem diuisionis posite. viz ꝙ non oīe mouens mouetur per se. Et hoc ostendit ratione que talis est Si oīe mouens mouetur nō per accidens.sed ex necessitate et p se. Vel ergo mouetur ſm eandem speciem motus ſm quam mouet. aut mouetur ſm speciem motus aliam ab illa ſm quam mouet.sed neutrum potest dici.ergo non oīe mouens mouetur per se ex necessitate. Dinotem probat. Primo ꝙ non moueatur ſm eandem speciem.ſm quā mouet.quia tunc sequeretur ꝙ oīe calefaciens calefieret.et oīe sanans sanaret et ferrens ferretur. sic descendēdo ad indiuidua.hoc est ſpēs motꝰ.ſz h̄ ē ipossibile.qz sic docēs geometrisare doceret geometrisare.et p̄iciens p̄iceret ſm eundē motū,p iectionis quo p̄icit. Nec potest dici ꝙ oīe mouens moueatur.sed ſm speciem aliam ab illa ſm quā mouet.sicut si dicatur ꝙ hoc quod mouet ſm locum augetur.z quod auget alteratur.et quod alterat etiā mouetur ſm aliquē alium motum.tunc sequitur idem quod p̄ius. quia cum finiti sunt motus ſm speciem.necesse est fieri reflexionem in primam speciem.quia si ferens dicatur augeri. et augens alterari.adhuc sequetur ꝙ ferens feratur.et sic adhuc sequitur idem inconuenīs quod p̄ius. Non em̄ refert.sed est idem quo ad consequentiā inconuenientis si dicatur mox mouens ſm locū moueri ſm locum.et si dicatur moueus ſm locū post multa media aliorum motuum moueri ſm locū.et similiter si dicatur docens doceri.Quod sic declarat.quia cuius post multa media deueniatur ad eundem motū ſm speciem quo mouet primus mouens.ille tamen motus.plus cōuenit primo cuicunq; alicui secundorū mouentiū.quia quando aliqd mouetur a pluribus mouentibꝫ subordinatis. tunc a priori magis mouetur cū a posteriori.Qꝫ autem inconuenīs sit ꝙ docēs doceatur.Probat.quia docens habet scientiā.et qui docetur z addiscēs est nō hz.z sic sit z respectu eiusdē idē haberet sciam.z nō haberet eā.

Amplius autem hꝭ magis irratōnabile.quoniā accidit esse oīe motiuū.mobile.siquidem ab eo qđ mouetur.mouetur oīe quod mouetur Erit em̄ mobile.sicut si aliquis dicat quoniā sanatiuū et sanās sanabile erit.et edificatiuū edificabile. aut mox aut per plura.Dico autem sic.si mobile quidem ab alio est oīe motiuuz. sed nō ſm eundē motū mobile cū mouet proximū.sed ſm alterum.vt sanatiuū z disciplinatiuū.sed hoc ascēdens perueniet aliquando ad eandem ſpeciem.sicut diximus p̄ius. hoc quidē igitur horum impossibile.aliud autē figmentū est. Inconueniens em̄ est alteratiuū ex necessitate esse augmentabile

¶ Hic declarat idem quod dixit.ducendo ad incōuenientia magis particularia.dicens ꝙ adhuc hꝭ magis accidit irrationabile. quia si oīe mobile mouet ab eo quod mouetur.tunc erit simile ac si quis dicat ꝙ sanās sit sanabile ſm eandem sanitatem qua sanat. et edificatiuū edificabile.aut mox aut per plura media. Dico autē per plura media.sicut si dicatur ꝙ omne mouens est mobile ab alio.sed non ſm eundem motū ſm quē mouet proximus. sicut sanans non dicitur sanari.sed moueri ſm aliud motum.aut docens imediate proximū non doceri.sed moueri ſm aliquem motū. tamen ascendēs decurrendo per species motus peruenīet ad eandez ſpeciem ſm quā mouet quia in quacunq; secundorū mouentiū motus est a pᵒ mouente.quare refertur ad ipsum.z sic est idem incōueniens.sicut si moueretur ſm eundez motū quo mouet et sic patet vtrunq; esse impossibile.vel dicatur potius ꝙ primū sit impossibile.scilicet ꝙ mox moueatur motu quo mouet.z ꝙ alterū scilicz ꝙ per media moueatur sit figmēto simile. Inconuenīs em̄ alteratiuū ex necessitate esse augmentabile.

Non ergo necesse est semper moueri quod mouetur ab alio.et ab hꝭ quod mouetur stabit ergo.Quare aut a quiescente mouebitur quod mouetur p̄mū aut ipm̄ seipsum mouebit. Atuero si oportet cōsiderare vtrum causa motus sit et principiū ipsum seipsum mouens.aut quod ab alio illud oīnis vtiq; ponet.ipsum quidem quod per se est causa. semper prius est eo quod ſm alterum.et cum ipsum sit quare hoc considerandum est accipiētibus aliud p̄ncipiū si aliquid mouet ipm̄ seipm quomodo mouet z ſm quē motū.

¶ Hic ꝯcludit ꝯclusionē in h̄ capto p̄ncipalr intentā. ꝙ vicz est aliqđ mouēs seipsum quod non mouetur ab alio Dicens. Non est ergo necessarium ꝙ omne quod mouetur moueatur semper ab alio.z ꝙ iterum illud moueatur ab alio.ergo stabit in aliquo. Aut ergo aliquid mouebit a quiescente.hoc est a moroze imobili.aut mouebit a motore qui seipsum mouet. Atuero si oportet questionem et considerationem facere. Vtrum hoc quod est causa et principium omnis motus.sit mouens seipsum vel sit motū ab alio sibi extrinseco.tunc oīnes ponent et concedent ꝙ dignius sit hoc esse p̄ncipium primū quod mouetur a se.cū quod mouetur ab extrinseco sibi Illud em̄ qđ per se.et non ab alio causa est. semper est causa prior z potior.cū quod est causa habens causalitatez in quodū alio. et licet ipsum sit causa.non tamen habet causalitatē a se. sed ab alio. Quare hoc considerandū est.accipiendo aliud p̄ncipiū considerat̄onis cū prius.vt queramus si aliquid mouet seipsum ſm quem modū mouet se z ſm quē motum

Necesse igitur oīe quod mouetur esse diuisibile in semper diuisibilia.hoc enim ostensum est prius in vniuersalibus de natura.ꝙ oīe qđ p se mouet continuum est.

¶ Istud est quartū capitulum huius secundi tractatus in quo (post cū ostēdit ꝙ non est procedere in infinituz in mouentibus z motis.sed est deueniendū ad aliquod qđ vel est imobile vel non mouetur ab alio. sed est mouens seipsuz) Consequenter ostendit ex hoc ꝙ est deueniendū ad aliquod primū mouens.quod nullo modo mouetur nec a se nec ab alio.sed est oīno imobile. Et rationem huius ordinis ponit in fine precedentis capituli. quādo dicit ꝙ cognito ꝙ est aliquid mouens seipsuz.tunc sumēdum est hoc pro alio principio demonstrāte aliquem esse motorem.oīno imobilez.quia per hoc ꝙ scitur quo modo illud mouet seipsum.et quo motu mouet seipsum.facile demōstratur ꝙ est aliquod mouēs simpliciter imobile.

Et hoc facit in presenti capitlo. quod diuiditur in duas partes principales In prima ostendit modos quibus impossibile est mouens seipsum mouere. In secundo ostendit modū quo primū mouens in genere mouet seipsum. et quo sequitur esse aliquod mouēs oīmino īmobile. Prima pars diuiditur in tres particulas ꝑm q̄ trib⁹ modis falsis contingit imaginari idem mouere seipsum In prima oñdit q̄ nihil mouet seipm. sic q̄ totū moueat totuz. In secūda. q̄ nihil moueat seipsuz. sic q̄ vtraq̄ pars moueat alteram reciproce. ita q̄ vna pars moueat aliam. et ite moueatur ab eadem. In tercia q̄ nihil moueat seipsum. sic q̄ vna pars moueat seipsam. vel q̄ plures partes moueant seipsas. Quantū ad primuz duo facit. Primo premittit suppositionem. Secundo ostendit propositum. Ponendo suppositionem dicit. Necesse est q̄ oīe quod mouet sit diuisibile in semp diuisibilia. Prius em̄ ostensum est in. vi. physicoꝝ. vbi dictū ē de vltimis physicis. q̄ oē quod mouet est primū

Impossibile igitur est ipsum mouēs seipm̄ penitus mouere ipm̄ seipsum. Totum em̄ fertur vtiqz et ferret ꝑm eandem loci mutationē vnū cum sit et indiuiduuz specie. et alterabitur et alterabit. quare docebit vtiqz et docebitur simℓ. et sanabit et sanabitur ꝑm eandē sanitatē.

¶ Hic ph̄us ostendit propositū. videlicet q̄ mouens se ipsum non mouet se. sic q̄ totum moueat totum. Et hoc duabus rationibus. Quarū prima est. Si idē moueret seipsum ꝑm se totū. tunc sequeretur q̄ idem ꝑm numerū moueret et moueretur ꝑm eandem speciez motus. quia eodem motu totum moueret et moueretur. sed hoc est inconueniens. quia sic totū mouebit localiter et mouebitur. et idem alterabit et alterabitur. et docebit et docebitur siℓ. et sanabit et sanabit ꝑm eandē sanitatem.

Amplius determinatū est quia mouetur mobile hoc autē est q̄ potentia mouetur non actu. Qd aūt ē potentia vadit in actuz. est autē motus actus mobilis imperfectus. mouens aūt iaz actu est. vt calefaciens calidum et oīmino generat habens speciem. quare simul idem et ꝑm idem calidum erit et non calidum Similiter aūt et aliorum vnūquodq̄ quorūcunq̄ mouens necesse est habere vnitocū. Hoc quidez igitur mouet. illud autez mouetur ipsum seipsum mouens.

¶ Hic ph̄us ponit secundā rationem ad idez. que talis est. Si totum moueret totū. sequeretur q̄ idē esset simul et semel in actu et in potentia. sed hoc est impossibile. ergo impossibile est q̄ aliquid moueat seipsum. sic q̄ totuz moueat totū. Maiorem et Sequelam probat. quia determinatū ē. (videlicz in. iij. physicorū.) q̄ mobile est qđ mouetur. sed mobile dicitur quod est in potentia. et non in actu. quia hoc dicitur in potentia ad actum quod vadit in illum actū. et sic motus est actus et perfectio mobilis. quia est actus eius imperfectus Sed illud quod mouet est in actu perfecto. sicut calefaciens est actu calidum et oīmino generans. Vnitocū est illud quod habet speciem et formam quam largitur generato. Minor probatur. quia sic idem esset calidū et non calidum. qđ est impossibile. et similiter est dicendū de vnoquoq̄ aliorū motuū quē ꝑt mouere mouēs vnitocum. ergo oportet dicere q̄ mouens seipsum sit primuz. ex eo qđ mouet et ex aliquo quod mouet.

Quod autē non contingat ipsum seipsuz movere. sic vt vtrūq̄ ab vtroq̄ moueatur. ex his manifestum est. Necq̄ erit primū mouens nullum si vtrūq̄ mouebit. Qđ em̄ primū est magis causa mouēdi q̄ sequens et̄ mouebit magis. Dupliciter em̄ mouere erat aliud quidem qđ ab alio, mouetur ipsuz aliud autem ex seipso. proximus autē est quod longius ē ab eo quod mouetur principio q̄ medio Amplius non necesse est mouens moueri. nisi a seipso ꝑm accidens. ergo contra mouet alterum. Accipiebam⁹ igit̄ contingere non mouere. ergo erit aliud quidem qđ mouetur. aliud autē mouens īmobile Amplius nō necesse est mouens cū mouet contra moueri. sed aut īmobile mouere necesse aut ipm̄ a seipso moueri. siq̄dem necesse est semper motū esse Amplius quidē mouet motum et mouebitur vtiqz. quare calefaciens calefacit.

¶ In hac secunda particula probat. q̄ idem non potest mouere seipsum Hoc modo q̄ vna pars eius mouet aliam et reciproce sic q̄ etiā moueatur ab eadem Et hoc ꝙt tuor rationibus. Quarū prima est. Si aliquid moueat se ipm̄ per hoc q̄ vna pars eius moueat aliam partem. et illa alia iterum mouet eandem. sequeretur q̄ nullū esset primū mouens. sed hoc ē impossibile. ergo impossibile est ꝺ modo aliquid mouere seipsum. Sequelam probat. quia vt prius dictū est. illud est primū mouēs quod magis distat ab vltimo moto. et hoc plus mouet q̄ alia que sunt post ipsum et contenta sub ipso. quia vt dictum est q̄ ea que mouentur. a duplici motore mouentur. videlicet ab eo quod mouetur ab extrinseco. vl̄ ab eo quod mouetur a seipso. et dictum est q̄ mouens quod mouetur a seipso remotius est ab vltimo moto. q̄ sit mouens quod mouetur ab alio extrinseco. quia habet se vt instrumentū. et est medium. iam clarum est q̄ illa non plus cōueniunt vni per ti q̄ alteri. si moueant se reciproce. et sic nulluz erit primū mouens Minor probatur. quia primo mouente nō existente nullus erit motus. Secunda ratio. Si primum mouens seipm̄ moueretur. per hoc q̄ vna pars mouet aliā et mouetur ab ea. tunc sequeretur q̄ seipsum mouēs moueretur a se solū per accidens. sed hoc est impossibile ergo non mouet seipsum per hoc q̄ vna pars mouet aliā et iterum mouetur ab eadem. Sequela seu maior probatur. quia si conueniret sibi per se mouere seipsum. tunc nō conueniret sibi ab alio. quia quicquid mouet per hoc q̄ mouetur hoc mouendi virtutem habet ab alio Sed minorem probat. quia quod est per accidens contingit non esse. et sic pringeret primū mouens non mouere. et sic eēt possibile oīes moras cessare. quod est impossibile. ergo in eo quod mouet seipsuz est cōpositio duoꝝ. quorū vnuz mouetur mouendo aliū. et alterū existens penitus immobile. Tercia ratio. Mouens seipsum mouet motū sempiternuz. ergo non est necesse ipsum moueri ab alio. sed aut est īmobile aut mouet seipsum. Añcedens est probatum in principio huius octaui. quia tale ē primū mouēs Sequentia probat. quia si pars mouens non mouet nisi

moueatur ab alia. tunc sibi cōuenit mouere per accidēs. et quod per accidens est potest non esse. ergo motꝰ sempiternus potest non esse quod est impossibile. cum probatū est ꝙ necesse est motū sp esse. Quarta ratio. Si mouens seipsum moueretur per hoc ꝙ vna pars mouet aliam et moueret ab eadem. tunc monens mouet eodē motu quo mouet. et sic calefaciēs calefieret Sequela probatur. quia mouens seipsum mouet vno motu tm̄. et sic oporteret ꝙ quo motu mouet ps vna aliam ꝙ eodem moueretur ab eadem. ꝙ autem hoc sit incōueniens ꝓbus ostensum est.

Atuero neq; primū ipsum seipsum mouentis. neq; vna pars neq; plures mouebunt ipm̄ seipm̄ vnū quodq; totum eīm̄ si mouetur ipsum a seipso aut ab aliquo que sunt ipsius mouebitur aut totū a toto. si quidem igitur est mouendo aliquā partem ipsiꝰ a seipso. hoc vtiq; erit primū ipsum seipsum mouens Separatū quidem hoc quidem mouebit ipsum seipsum totū autē non iam. si autē totū a toto mouet fm accidens vtiq; mouebunt hec ipsa seipsa. Quare si non sunt necessaria accipiantur nō mota a seipsis Totius igitur aliud mouebit cum immobile sit aliud aūt mouebitur solū eīm̄ sic possibile est adhuc ipsum mobile esse.

¶In tercia particula ꝓbat tercīū. videlicet ꝙ nihil mouet seipsuz. per hoc ꝙ vna pars mouet seipaz. aut plures mouent seipsas. Pro quo notandū fm Albertū ꝙ ḋnq; modis ex toto contingit imaginari aliquid mouere seipsum Primꝰ. ꝙ totū moueat se totū. Secūdus. ꝙ vtraq; pars ab vtraq;. et tm̄ non totū moueatur ab vtraq;. Tertius. ꝙ pars mouet totū. Quartus. ꝙ totū partē. Quintus. qui verus est. ꝙ vna pars eius sit immobilis. z alia mota. De alijs aūt quattuor modis duo habent manifestū inconueniens. scz qm̄ totū mouet partem. aut pars totū. quia tale moueret per accidens. quod impossibile est de primo mouente quod essentialiter mouet. Et in oibꝫ quattuor modis sequitur idē esse mouens z motuz. Et quia hoc magis latet in duobus. scz quado totū abstractū a partibus dicitur mouere totū. aut pars seipsam partem. ideo pbus ꝓbat hic hoc esse impossibile. Et h̄ duabus rationibus. Quarū prima est fm expositionē Alberti Si aliquid dicatur mouere seipsuz. per hoc ꝙ pars aliqua mouet seipsam. tunc sequetur ꝙ ipm̄ non sit primuz mouens. quod est contra hypothesim. scz ꝙ primum mouens moueat seipm̄. Sequelā probat. quia si dicat pars aliqua seipsam mouere. tunc totū illud non erit pⁿ⁹ mouens seipsum. Probat. quia illa pars erit primū mouens seipsuz. si eīm̄ separetur illa pars. tunc adhuc mouebit a seipsa. eo ꝙ non habebat hoc a toto. sed potius totū ab ipsa. Si aūt dicat ꝙ totū moueat a se toto. sine relatōne ad partes. tunc partes tales totius non mouent seipas. nisi per accidens. quod aūt fm accidens mouet a seipso contingit non moueri. ponatur ergo ꝙ nō moueant. nullū sequit ex hoc impossibile. et tūc sequetur ex hoc ꝙ illius totius a seipō moti. altera pars ꝓponens sit immobilis. et alia mouet Solū eīm̄ h̄ mō possibile est aliqd esse mouēs et motū a seipso.

Amplius siq̄dem tota ipa seipsaz mouet. hec quidē mouebit ipius illud aute mouebit. Ergo a b. a seipsa q̄dem mouebit z ab a.

¶Hic ponit scḋam rationē. que talis ē. Si aliq̄d sit mouēs seipm̄. qz ps eius mouet seipaz. tūc nec ipm̄ erit pⁿ⁹ mouēs seipm̄. nec pars eius est pmū mouens seipm̄ Sequelā ꝓbat. qz sic illud totū est seipm̄ mouens. p h̄ ꝙ ps eius est seipam mouēs. tūc eadē rōne cū illa ps sit diuisibilis. ipa etiā erit seipam mouēs. p h̄ ꝙ pars eius mouet seipam. exēplificat. si sit mouēs seipm̄. ḋa ps eius scz a b mouet seipam. tunc nec a b. ps existens sui totius erit pmū mouens. nec suū totū non totū. quia pus mouet seipsam ps illa q̄ totū. et eadē ratione ps illa scz a b. nō erit primū mouens seipm̄. qz etiā ꝙueniet hoc sibi per vnā partem scz a. ita ꝙ a b. pars mouet seipaz. ḋa a mouet seipm̄ eo ꝙ pus est motū ab a. q̄ ab a b. ḋa est motū ab a. mediante b. et deposit ab a b. z sic nullū ꝓz est primū mouēs seipm̄. z sic in infinitū.

Qm̄ aūt mouet aliō quidē qō mouetur ab alio. aliud aūt cū sit īmobile z mouet. hoc quidez mouēs aliud aūt nihil mouēs ipm̄ seipm̄ mouēs necesse est ex īmobili esse mouenti aūt z adhuc ex eo ꝙ mouet nō mouente aūt ex necessitate sed quale euenit. Sit eīm̄ a mouens quidē. īmobile aūt b. quod mouet ab a. et mouēs qō cī q̄ c. h̄at motū q̄dē a b. nō mouēs aūt nullū. Si quidē eīm̄ z per plura veniet aliqn̄ in c. sit ergo p vnū solū. Qm̄e ergo qō a b c. ipm̄ seipm̄ mouet. sz si aufero c. a b. ipm̄ seipsuz mouebit. a qui dē est mouens. b ꝓd qō mouet. c aūt nō mouebit ipsuz seipm̄. neq; ꝑnitus mouebitur. Atuero neq; b c mouebit ipsa seipsaz sine a. h eīm̄ mouet in eo quod mouetur ab alio. nō quia a suiꝑius ꝑte aliqua a. b igit solū ipm̄ seipm̄ mouet Necesse itaq; ipm̄ seipm̄ mouens habere mouēs īmobile autē z quod mouet nihil aūt mouēs ex necessitate.

¶Ista est scḋa ps ꝑncipalis huius capli ārti. in q̄ (post q̄ phs oñdit q̄b⁹ modis nō ꝓtingit aliq̄d mouere seipsuz) ostendit ꝓpter modū vez q̄ aliq̄d est mouens seipm̄ Diuidit aūt hec ps in duas ꝑticulas. In pª facit quod dictū est. In scḋa infert ex oibus ꝓclusionē ꝑncipaliter in h̄ capitulo intentā. vicz ꝙ est deueniendū ad aliqō pmuz mouēs oino īmobile. In pª ꝑticula tria facit. Primo probat pⁿ⁹ mouens seipm̄ eē ꝓpositū ex ꝑte īmobili z parte mota. Scḋo oñdit qūo se debeāt ꝑtes ille hꝫe adinuicem Tertio remouet vnā dubitatōez Quātū ad pⁿ⁹ pmittit diuisionē. ex q̄ infert ꝓpositū. Dicēs. ḋa fm p̄dēterminata ē duplex mouēs. scz mouēs qō mouet ab alio quod mouet vt instrumentū. Aliud ē mouēs penitꝰ īmobile. Sicut duplex ē mobile. quoddā est mobile qō motū vltimꝰ mouet et quoddā ē qō nō mouet. sz est motū tm̄ sic vltimū. Jō opz illd̄ qō est primū mouēs seipm̄ eē ꝓpositū ex mouēti īmobili. z ex mobili qō motū nō necario mouet aliud. ita ꝙ sit compositū ex ꝑte mouēte īmmobili z ex parte mota. q̄ nō necario mouet Hāc ꝓclusionē ꝓbat sic. Si aliqō motū ꝓponit ex pluribꝫ ꝑtib⁹ q̄ duab⁹. q̄ vna sit mouēs et alia mota. tūc illd̄ nō erit pⁿ⁹ mouēs seipm̄. q̄ ex opposito si sit aliquod primuz mouens seipsum. ipsum non est compositum nisi ex duabus partibus. quaruz vna ē mo

uens tantū et alia mota tantū. Antecedens probat exē plariter dicens Si dicak q tria concurrāt ad ꝓstitutionē ꝑmi mouētis seipm. significenk illa tria p a b c. Ita q a sit mouēs tm̄. et b sit mouēs seipm. z c sit motū tm̄ ab ipso scz b. et vlterius nō mouet. licet em̄ p plura media ꝑueniat in vltimū qđ ꝓcak p c. tm̄ sufficiat nunc vnū medium Illo posito manifestū est q a b c. totū mouet seipm. Si tunc auferak ab illo toto ipsum c. quod positū est tantuz moueri. et non mouere. tunc a b adhuc mouebit seipsum. qz adhuc est compositū ex mouente ꝑo a. et b moto. et h̄ erit simile primo mouēti seipm. c aūt nō mouebit seipsuz nec oīno mouebik. quia ipm est vltimū motū. ideo non mouet et ipm ē separatū a suo motore ideo nō mouetur. Si vero ab illo toto a b c separek a. tunc magnitudo b c. non mouebit seipsaz. quia est sine primo mouente quod est a. eo q b non mouet. nisi motū ab a. et sic separatuz ab a. oīno nullū habebit motū. sed a b. sine c. adhuc seipm mouebit. ergo necesse est dicere q mouens seipsaz hēat p tē mouentē imobilē z motā. quā non est necessariū mouere tertiū quod sit ps mouētis seipm.

Contacta aut vtraq; adinuicē aut ab altero alterū. Siq̄dez igitur continuū est mouens Quod em̄ mouetur continuū necessariū ē esse. manifestuz est q totū ipsum seipm mouet nō eo q ipsius aliquid huiusmodi sit vt ipsum seipsum moueat sz totū mouet ipsum seipm. Motū aūt et mouens. z q ipsius aliquid est mouens et aliquid motū Non em̄ totū mouet neq; totū mouek. sed mouet q̄dez a b. aut mouetur tm̄. sed c ab ipo b nō iā impossibile est.

¶ Hic ostendit quomodo ille due partes mouētis seipsum habeāt se ad seinuicē. dicēs q hec ꝓponentia dicunk contacta adinuicē sumēdo contactū ꝑ cōiunctione sic. q vnū est ꝓiunctū alteri. quādo sunt duo. quando em̄ tria sunt ꝓponentia. tunc terciū et secundū sunt contacta ꝓo prie. eo q sunt corpora p̄m eoz vltima simul existentia. p̄mū aūt cū sit indiuisibile nō est contactū ꝓprie. sed ꝓmuniter. quia ꝓiunctū materie. vt ania corpi. Si aūt mouēs seipm est continuuz. sicut in veritate est eo q nihil mouek motu continuo. nisi continuū. tunc oportet q omne mouens seipm non dicak ideo mouens seipm. quia pars q̄ntitatiua moueat seipsaz aut totū. sz ideo quia totū in q̄ntitate ipsum mouet seipm. in hoc q aliqua pars nō quātitatiua est mouēs et altera pars mota. Nō em̄ totū p̄m vtrāq; partem mouet neq; p̄m vtrāq; mouek. sicut a mouet et b mouetur. et nō est impossibile q b moueak ab ipso b. qñ sunt tria in ꝓpositiōe mouētis seipm

Dubitationē aūt habz si auferat aliquid quis ab ab ipo a. si continuū mouens q̄dem īmobile aūt aut ab ipso b. quod mouetur. Reliqua vero ipius a mouebit. reliqua vero ipius b mouebik. Si em̄ hoc nō vtiq; erit que primo mouek a seipso que est a b remota em̄ ab a b. adhuc mouebit seipsam. reliq̄ a b.

¶ Hic phus mouet circa predicta vnā dubitationem. Primo ponit eam. Secundo ipsam soluit. Ponendo dubitationē dicit id quod dictum est de primo mouente seipsum habet dubitationē. dictū em̄ est. q mouēs seipsum componik ex duabus partibus tantū. quarū vna re

mota a toto. reliqua non potest se mouere. Illud aūt nō videtur. quia si aliquis ab a. quod est primū mouens existens pars mouentis seipsum. auferat aliquā partē per diuisionē. et hoc est possibile si a dicatur esse continuū siue per se siue per accidens. vt quando est vis distensa in ꝓtinuo corpore. aut faciat ablationē ab ipo mobili. vicz b. tunc adhuc vtraq; pars remanebit mouens seipam. quia pars ea. que remanet mouebit reliquā partez b. q̄ remanet post diuisionē que mouebitur. et cū motus partis sit prior motu totius. et ista diuisio vadat in infinituz non potest dici p̄m predeterminata. q a b sit primuz mouens seipsum. fuit etiam dictū in. vi. physicoz. q in continuo non est dabile primū. ergo in omnibus a seipsis motz non est dare primū mouens seipsum. Ibi nota q Alteritus dicit illam dubitationē nō habere locū in corporibus celestibus. eo q motor ille indiuisibilis ē. sed in quibusdaz aialibus rugosis in q̄bus p̄mus motor diuidi videk ad diuisionē corporis. vt ꝑz in serpentib; anguill' lūbricis.

Aut potētia quidez nihil prohibet vtrunq; aut alterū quod mouetur diuisibile esse actu aūt indiuisibile. Si aūt diuidatur non adhuc esse habens eandez potentiā. Quare nihil p̄hibet ex indiuisibilibus ponā primū esse vnū.

¶ Hic soluit dubitationē istam. dicens q si vtrunq; sit continuū et mouens saltem per accidens et ipm mobile. nihil prohibet vtrunq; esse diuisibile in infinitū in potentia. quia sic nō accipiūtur nisi in forma ꝓtinui per se vel p accidens. Si aūt accipiantur. vt sunt actu. tunc non possunt diuidi in infinituz. quia virtus in actu est que potest exercere actum virtutis. et hec exigit determinatā quantitatem. que si minor esset corrūperetur virtus. et hoc ē verum in oīni corpore physico. Cū igitur vt sic nō sit diuisibile in infinitum. contingit in ipso accipere primū mouens seipsum. Si em̄ illud diuideretur. tunc a. non haberet eandem potentiā motiuā quā habuit prius. sed corrūperetur et non moueret partem ipius b. Nihil ergo prohibet q in illis que sunt diuisibilia potentia. et actu indiuisibilia accipiak aliqđ qđ est p̄mū mouēs seipm.

Manifestū igitur ex his est quoniā est primum mouens immobile. Siue em̄ mox stet quod mouetur ab aliquo. autē motū est ad immobile primuz siue in qđ mouetur quidem. ipsum aūt seipm mouēs et stans vtrobiq; accidit primū mouēs in oīnibus esse motis īmobile.

¶ Ista est secunda particula secunde partis. in qua concludit p̄ncipalem conclusionē in hoc capitulo intentā. scz q primū mouens est immobile. Dicens Manifestū est igitur ex his que dicta sunt. q est deueniēdū ad aliquod primuz mouens īmobile. quia siue dicatur q illud quod mouetur. mox mouetur ab aliquo alio extrinseco. tūc oportet q hoc deducatur vsq; ad primū mouens seipm. sicut probatum est in precedentibus. et illud tunc vlterius reducitur in primū mouens īmobile. Siue dicatur q illd quod mouetur est sepsum mouens et est stans. eo q est sibīpsi causa mouendi et standi. tunc iterū accidit hoc reduci in p̄m mouēs īmobile. Vtrobiq; igit accidit in oīnibus motis p̄m mouēs esse īmobile.

Quoniā aūt optet sp motū esse et nō ꝺficere. ne

cessariū est aliq̄d eē quod p̄mū mouet. Siue ḡ vnū sit siue plura. et primū mouēs imobile est vnūq̄dq; q̄dem igit̄ ꝑpetuū esse imobiliū mouentiū q̄dem nihil ptinet ad eam q̄ nunc rationē. qm̄ aūt necessariū est esse aliq̄d imobile q̄dem ipm̄ ab oī interius mutatione et simplr̄ et p̄m accīs motiuū aūt alterius. manifestū est sic cōsiderantib⁹. Sic aūt si aliq̄s velit in quibusdā contingens esse. vt et sit aliquādo ⁊ nō sit sine gn̄atione ⁊ corruptione. Fortassis eīm necessariū est si aliquid impartibile aliq̄n q̄dē est aliq̄n aūt nō sine mutatōe. aliq̄n q̄dē esse aliq̄n q̄dē nō esse omne tale. Et p̄ncipiorū imobiliū q̄dem motiuoꝝ aūt q̄dam aliq̄n q̄dem esse aliquādo etiā nō esse ꝓtingit et hoc. Sz nequaq̄ oīa possibile esse.

¶ Istud est quintū ⁊ vltimū capitulū huius secūdi tractatus. in quo pho (post q̄ ostendit primū mouēs esse imobile. per hoc q̄ primum mouens seipsuz est diuisibile in partē mouentē imobilem et in partem motā. et ḡa cōtingit partem mouentis seipsum esse imobilē p se. tn̄ aliq̄n mouet p accīs). p̄terea ostēdit q̄ pars illa que est p̄m mouēs est imobile per se ⁊ p accīs. Et diuiditur presens capitulū in duas partes p̄ncipales. In prima ostendit primū mouens seu primū motorem esse vnū perpetuū ⁊ immobilē. per hoc q̄ motus p̄mus ꝓtinuus est et vn⁹. In secunda ostendit idē ex ꝓsideratione eoꝝ que in illis inferioribus mouent seipsa cuiusmodi sunt animalia. Prima pars diuidit in duas ptes. In p⁹ ostedit p̄m mouēs esse ꝑpetuū. In 2da oñdit ipm eē vnū. Quantū ad p̄mā duo facit. Primo ponit quedā necessaria ad suū ꝓpositū Secūdo ꝓbat p̄m mouēs eē ꝑpetuū. Dicit ḡ q̄ ad p̄mū q̄ qz oꝑtet motū sp esse p̄m naturā et nunq̄ deficere. ideo oꝑtet primū mouens eē quod causat hūc motū et nō deficit. et siue hoc sit vnū siue plura. oportet in illis p̄mū mouens esse imobile. Subdit q̄ tn̄ nō spectat ad rōnem huius scie. vez vnūquod mouentiū imobiliū sit ꝑpetuū. vt dixit Plato de animabus animaliū. sed ad hanc scientiā pertinet determinare q̄ est necessarium esse aliquod imobile ab oī mutatione intrinseca id est que potest cadere in ipsum. siue sit mutatio simpliciter ⁊ per se. siue per accidens. et illud tunc oportet esse motiuū alterius. et hoc manifestū erit oīb⁹ considerantibus ea que in sequentibus dicuntur Deinde excludit quandam oꝑationem qua non bene probatur propositum. videlicz Illud est perpetuū quod non generatur nec corrumpitur. sz primū mouens nec generatur nec corrūpitur. ergo est perpetuū. Ad quā respondet pho. q̄ si quis velit q̄ contingat esse aliqua impartibilia aliquādo mouentia ⁊ aliquādo non mouentia. que tamen nec generantur nec corrumpuntur quēadmodū Plato dixit de aīab⁹ animaliuz. tunc absq; dubio oportet esse aliquem motorē primuz que est causa motus perpetui ⁊ continui qui est causa omniū eoꝝ q̄ sunt aliquando et aliquādo deficiunt. Hoc eīm fortassis necessariū est si quis dicat impartibile mouēs. vt est anima aliquando esse mouens. et aliquando nō. sine mutatione per se. tamen hoc est impossibile in oīb⁹. quia necesse est deuenire ad aliquod primuz imobile. quod nec p se nec per accidens est generabile aut corruptibile. Unde notat Albertus q̄ Plato posuit hmōi mouentia esse perpetua. licet p̄m veritatem quoad esse eoꝝ non sint perpetua p̄m peripateticos q̄z non generētur aut corrūpantur per se. tamē per accidens ad generationē et corruptionē corporum ꝓter animā intellectualē. Infert ergo pho q̄ necessariū est quedā p̄ncipiorum mouētiuz immobiliū aliq̄n esse et aliq̄n nō esse. sz non est h̄ possibile ꝓtingere in oīb⁹ hmōi causis.

Manifestum autem est q̄ causa quedam ipsa se ipsa mouentibus ineſt. ipsius quod est aliquādo q̄ dem esse. aliquando autem non esse. Ipsum quidem eīm seipsum mouens necesse est omne magnitudinē habere si nihil mouet̄ imptibile. mouēs āt nec⁊ vna necessitas est ex dictis.

¶ Hic ostendit ꝓpositū. videlicz primū mouens esse ꝑpetuum. et priusq̄z ponat rationē probantē premittit duas suppositiones. Quaruz prima est. q̄ vna causa ineſt oīb⁹ mouentibus se qua eis conuenit aliquādo esse ⁊ non esse per successionē. Secunda Omne mouens seipsum necesse est habere magnitudinē. eo q̄ omne quod mouetur est corpus. sed nō est necesse q̄ mouens imobile habeat aliquā magnitudinē

Ipsius igitur quod est alia quidem fieri. alia p̄o corrumpi. et hoc continue nulla causa est imobiliuz quidem non semper autē entium nec⁊ ipsorum quidem semper hoc mouentiū Horum autē altera. ipsi⁹ eīm semper et continui. nec⁊ vnūquodq; ipsoruz causa nec⁊ oīa. Nec eīm q̄dem sic se habere semper et ex necessitate est. oīa autem infinita et non sunt simul oīa entia. Manifestuz igitur est q̄ q̄z̄uis millies ꝑpetrent p̄ncipia quedam mobiliuz quidem mouentiū autē et multa ipsa seipsa mouentiū corrūpantur. alia vero fiant et hoc quidez imobile sit aliud vero mouet alterum autē hoc Sed nihilominus aliquid est qđ continet. et hoc extra vnumquodq; q̄ est causa eius quod est alia esse. alia vero non ⁊ continue mutationis. quia ⁊ hoc quidem his hec aūt alijs causa mot⁹ sunt. Si quidez igitur ꝑpetuus motus est ꝑpetuum erit ⁊ mouens primum si vnum. si vero plura et ꝑpetua.

¶ Hic ꝓbat quod latendit. dicens q̄ illius successionis q̄ aliq̄ generant et fiunt et alia corrūpunt necesse est eē aliquā cām. sed talis causa nō p̄t esse aliquod imobiliū mouentiū. que aliq̄n sunt et aliquādo non sunt. nec p̄t hmōi mouens esse causa. q̄ hoc se sp mouear p̄m successionē. ergo oꝑtet illius effectus esse causam aliā q̄ sp moueat cuiusmodi est p̄mus motor. ḡ p̄mus motor seu primū mouēs ē ꝑpetuū. Maior ꝓbat. qz effectus ꝑpetui necesse ē esse causam ꝑpetuā. Minorē ꝓbat. qz gn̄abilia ⁊ corruptibilia hꝫ sic se p̄m successionē ꝑpetuū est. et illius cā non p̄t esse vnū eoꝝ q̄ generant et corrūpunt aut quodlibet diuisum nec oīa simul. Nō vnū qz quod q̄nq; est et q̄nq; non est. nō p̄t causa cē ꝑpetuitatis Nec oīa simul. qz illa sunt infinita. ⁊ nō sunt simul. sed p̄ncipia ⁊ cause mot⁹ sunt finite et sil. Ergo manifestū ē q̄ p reiterationē etiā si millies reiterent p̄ncipia motoꝝ p se imobiliū. sic ſtz aie animaliū. ⁊ q̄z̄uis mlta de nūero eoꝝ q̄ seipsa mouēt corrūpant ⁊ alia fiant ⁊ generent. et in q̄libet eoꝝ sint duo. quoꝝ vnum est immobile p se. sicut anima et aliud morum vt corpus. et hoc sit alterum ab ipso mouente distinctuz p definitionē

nihilominus tñ requiritur aliquod extra hec oñia quod ꝓtin eat ista. et sit causa talis continue mutatōnis fm successionē. et hec inferiora sunt causa mutatiōis aliqbus et quedā sunt alijs causa mutationis. si sit vnū extra ea qđ est oñibus inferioribꝫ causa mutationis. Infert ḡ ꝓbus conclusionē. Dicēs ꝙ si motus que causa est oñis motꝰ in his inferioribus est ꝑpetuus. tunc oportet moueꝝ im mobile quod mouet hūc motū. esse ꝑpetuū et ꝑmū si sit vnū et si sint plura talia mouēntia. tunc etiā erunt plura ꝑ petua Item ꝓsiderandū est hic id quod posterius dicet in secūda parte huius ḋnti capituli. ꝙ exq̄ primū mouēs īmobile ꝑ se et ꝑ accīs vno modo se habet. non potest eē causa diuersitatis. que est fm successionē generationis et corruptionis. nisi in q̄tum est pars mouentis seipm. ratione cuius (vt dicit secūda suppositio) sibi ꝓuenit motus tunc per motū primū mouēs seipm potest fieri ꝓpinquū et remotū illi quod mouet. et sic causare aliquando esse et aliquando nō esse in eo quod mouet ab ipso ꝑmo mouēte seipm tanq̄ a mouēte extrinseco. ꝛ sic patꝫ ꝙ hec ratio ꝓbans primū mouens esse perpetuū sumitur ex perpetuitate motus.

Unū aūt magis q̄ multa et finita q̄ infinita oꝑtet existimare. Eisdem aūt accidentibus semper finita magis accipiendū In his em̄ que sunt natura oꝑtet finitū et melius si contingat esse magis sufficiēs aut et si vnum quod ꝑmū immobiliū ꝑpetuū cū sit erit ꝓncipiū alijs motus.

¶ In hac secunda ꝓticula ostendit primū motorē eē vnū et hoc duabꝫ rationibus. Dicit ergo ponendo ꝓclusionē oportet existimare magis ꝙ primū mouens sit vnū q̄ multa. et oportet magis existimare eē finita q̄ infinita. Ibi ōt Albertus ꝙ Aristoteles dicit ipm esse vnū ꝓpter primū mouens quod mouet primū mobile. ꝛ dicit mouentia eē finita ꝓpter mouentia sꝑheras inferiores. Prima ratio ꝑ bans primū mouens esse vnū est hec. Illud quod est melius est ponendū. sed melius est esse vnū q̄ plura. ꝛ finita q̄ infinita. si eque bene saluat causalitas reruꝫ ꝛ ꝑpetuitas generationū. sed vnū mouens est sufficiens ad oēm motū generabiliū ꝛ corruptibiliū. ergo est ponendū tātū vnū qđ tū sit ꝑmū mouentiū īmobiliū ꝛ ꝑpetuū. erit ꝓncipiū oīb alijs sui motus.

Manifestū est igitur ex his ꝙ necesse est esse aliquid vnum ꝛ perpetuū primuꝫ mouens. Ostensum em̄ est. quoniā necesse est semp motū esse ꝛ continuū esse et nanq̄ quod semper cōtinuum. Quod aūt ꝺse quenter non est continuū. Atuero si cōtinuus vnus est. vnus aūt si ab vno mouente et vnius quod mouetur. Si em̄ quiddam alind ꝛ aliud mouebit non continuus motus totus. sed cōsequenter. Igitur ex his scietvtiq̄ aliquis eē aliquod primū mouens īmobile.

¶ Hic ponit secḋam rōem ꝑbantē ꝙ necesse ē primū mouens esse vnū. q̄ talis est Primꝰ motus est vnus. ḡ primū mouens est vnū. Añs ꝑbat. ḋa ostensum est in ḋnto phȳsicoꝝ. ꝙ oīis motus ꝓtinuus est vnus. sꝫ ꝑmus motus est ꝓtinuus eo ꝙ semp est. ꝛ non frequēter nec ꝺseq̄ter. q̄ sic interrūperet tpe. ꝺñam ꝑbat. q̄ motꝰ vere vnꝰ nō est nisi ab vno ꝓtinue mouēte. et in eodē ꝓtinue motore si em̄ aliud et aliud mouēs mouebit. tunc nō erit ꝓtinuꝰ totus motus. sed ꝺsequenter seu frequenter. et nō semp. Ex his igitur sciet aliquis certissime ꝙ est aliqđ primuꝫ mouens īmobile.

Et itez considerans ꝑncipia mouentiū esse ḋdez igitur q̄dam eoꝝ q̄ sunt q̄ aliq̄ ḋdez mouent. aliq̄ aūt ḋescunt manifestū est. et ꝓpter hoc manifestū factū est. q̄m neq̄ oīa mouent neq̄ oīa ḋescunt. neq̄ alia semp mouent. alia semp quiescūt. Que nāq̄ sunt vtrobiq̄ et ꝓnaz sunt habentia eius qđ est. ali quando quidez moueri. aliquando ꝙ ḋescere demōstrat de his.

¶ Ista est secunda ꝑs ꝑncipalis. in q̄ ostendit ꝑmū mouens īmobile ꝛ ꝑpetuū. et hoc facit ex ꝺsideratiōe mouētiū seipa. q̄ sunt hic inferius nobiscū. Diuidit aūt in duas ꝓticulas. In ꝑa facit quod dictū est In secūda infert ꝓclusionē in hoc tractatu intentā. ꝑ quā soluit q̄stio mota in ꝑncipio huius tractatus de modis dispositiōs entium. Diuidit aūt ꝑa ꝓticula in duo mēbra. In ꝑo ostēdit mouens ꝑm īmobile ꝛ ꝑpetuū. In ſcḋo oñdit ꝑmū mobile ꝛ primū motū esse ꝑpetuū. Quo ad primū duo facit Primo resumit aliqua ꝑus posita. Secūdo oñdit saū ꝑ positū. Resumit aūt tria. Quātū ad ꝑmū dicit. ꝙ adhuc certius fiet hoc quod dictū est. ꝑmū mouens vicz esse īmobile ꝛ ꝑpetuū si ḋs ꝺsideret ꝑncipia eoꝝ q̄ mouent se ipa hic inferius. vñ resumit ꝙ manifestū est ꝙ eoꝝ q̄ sunt apud nos q̄dā eoꝝ aliquādo mouent ꝛ aliq̄ ḋescunt. ꝑ pter hoc est oñsus in ꝑncipio huius tractatꝰ. ꝙ neq̄ oīa entia mouent. neq̄ oīa ḋescunt semp. neq̄ ꝙ quedaz quiescūt semp. et quedā alia mouent semp. ita ꝙ nihil sit qđ aliq̄ quiescat et aliq̄ moueat Illa em̄ que vtrobiq̄ sunt in motu sez ꝛ in ḋcte fm diuersa tpa. illa habent poñam eius quod est esse vtrobiq̄. ꝙ q̄ volunt possunt moueri et quādo volunt possunt quiescere. His autem demonstratur. ꝙ alia sunt que aliquando mouent. et alia q̄liq̄ quādo quiescunt.

Qm̄ aūt hmōi manifesta sunt volumꝰ aūt demōstrare. et duoꝝ vtrāq̄ naturam quoniā sunt alia quidem ſp immobilia. alia aūt q̄ semp mouent ꝑceden tes aūt in hoc et ꝓponētes oīe quod mouet ab aliquo moueri. et hoc esse aut īmobile aut quod mouetur. et quod mouet aut a seipo aut ab alio semper deueniemus in hoc accipe. qm̄ eoꝝ q̄ mouent est ꝑncipiuz qđ mouet ḋdem quod ipm seipm mouet. oīm aūt īmobile. Uidemus em̄ et manifeste esse hmōi q̄ mouēt ipa seipa. vt aīatoꝝ ꝛ aīaliū genus.

¶ Hic ostendit ꝑmū motorē esse īmobilē. resumēdo ratōnē ꝓpositā. dicens quoniā huiusmodi sunt oīibꝫ ad sensum manifesta. volumus nūc demōstrare vtrāq̄ naturā duoꝝ modoꝝ vltimoꝝ. ſ. ꝙ quedā sunt ſp īmobilia. et quedā ſp mouent. ꝑcedētes aūt hac via ꝛ ꝓponentes que apud nos sunt nota. vicz ꝙ oīne quod mouet necesse ē ꝙ ab alio moueat. Et illud a quo mouetur vel est immobile. vel ipsum etiā mouetur. et si mouet. aut a seipo aut ab alio. semper deueniemus ad hoc. ꝙ oportet nos accipere ꝙ est aliquod principiū in genere mobiliū omniū eoꝝ que mouentur. et hoc mouetur nō ab alio. sed mouet seipm. Est etiā principiū extra genus mobiliū eoꝝ q̄ mouēs

tur. z hoc est īmobile. quia videm⁹ manifeste quedā esse apud nos q̄ mouent seipsa. vt sunt multa gña aiatoꝝ. et aialiū mouentiū se motu ꝓgressiuo.

Nec autē et opinionē obtulerunt ne forte contingat motū fieri cum nō sit omnino ꝓpter id quod in his videmus hoc contingere. immobilia em̄ cū sint aliqñ mouentur itez sicut videtur. Hoc aūt oportet accipere qm̄ fm vnū motū ipa mouent. et quod fm hunc nō ꝓprie. Non em̄ ex seipso est causa. ſz insunt alij motus natura et animalibꝫ fm quos non mouē tur ꝑ seipa vt augmētum z decrementū et respiratio q̄bus mouet animaliū vnūquodq; quiescens cū nō mouet a seipso motū. Hoꝝ aūt causa ꝓtinēs et mlta eorum que insunt aut intrant tantū ꝓpter respirati onem aeris. et quorundā alimentū causa est dum co quitur. quidam em̄ dormiūt. Disgregato autem sur gunt et mouent seipsa cum ꝑmum ꝓncipium extra sit. Unde non semper mouentur continue a seipsis. Aliud em̄ est mouens ipm in oīmbus quod mouet. et mutans vnumquodq; mouentium seipsum. In oīmbus aūt his mouetur primū mouens. et est cau sa ipm seipsum mouendi a seipso fm accidens tātū mutat em̄ locuz corpus Quare em̄ z quod in corpe existens z necario mouens seipm

¶ Hic resumit tercū. vicz obiectiouez seu dubitationē in ꝓncipio huius libri motā ꝓtra motus eternitatē. dicens q̄ hec vicz q̄ animalia z animata mouent seipsa. attuleꝝ runt multis ph̄is opinionem. q̄ motus vniuersaliter in mūdo aliquādo incepit ita q̄ nullus precesserat motus ꝓpter hoc q̄ videmus hoc contingere in istis ranq̄ in mū dis minoribꝫ. Ad sensum em̄ videt q̄ cuz īmobilia z oia quiescentia sunt. aliquādo incipiunt itez moueri. Hanc soluit ph̄us quēadmodū et ꝑus. dicens q̄ ad veritatem intelligendā in istis. oportet accipe q̄ animalia non moꝝ uent se nisi fm vnū motū. z post quietem. z tunc hūc mo tū non mouet ꝓprie ille motor ꝓmus in animalibꝫ qui est anima. cū ipsa nō sit causa illius motus per seipm. ſz po tius ex hoc q̄ mixti alij motus insunt aialibus fm quos animalia non mouent per seipsa. quales motus sunt aug mentū. decrementū. et respiratio. illis em̄ motibus vnū quodq; animaliū mouetur. quādo quiescit a motu loca li tunc etiam nō dicitur mouere seipm. eo q̄ hoꝝ motuū causa nō est anima aialium. sed potius contīnēs. aliquā do sicut aer aliqñ aūt causa est multa que insunt corpib⁹. sicut sunt alimentū quorundā animaliū que dormiunt et quiescunt dum coquitur cybus coꝝ. disgregato aūt nu trimento per mēbra. tunc surgunt z mouent seipa. exq̄ pa tet q̄ ꝑma causa mouens in talibus est extra animā z ex tra animal. Unde subdit ph̄s q̄ hec est causa quare aia lia nō possunt se continue mouere. quia mouens est aliud. z quod mouet est aliud. eo q̄ ꝑma causa. quare quandoq; mouent et qñq; quiescunt. nō est mouens ꝓpter quod a se mouent. sed extrinseca causa que facit in animalibꝫ motꝰ naturales. In oīmbus aūt his motibus motor ꝑmus z intrinsecus. vicz anima mouet ab aliquo alio et causa ip sum seipm mouendi in talibꝫ motibus est q̄dem aia ſz ꝑ accidens. quia talia mouent corpus. ō ꝑ accidens muta tur aia. Unde notat Albertus q̄ iste modus alius ē ab eo quo per accidens dicimus moueri partē quando mo uetur totum. et per accidens moueri albedinē quando subiectuz albedinis mouetur. dicimus em̄ q̄ per accidēs mouetur anima. quia motus corporis redundāt ad ip sam faciunt ipsam esse causam diuersoꝝ motuū. ania em̄ est causa augmenti et decrementi z respirationis et opeꝝ et vigilie. sed non ꝑma. per accidens etiā mouetur fm lo cum. quoniā soluz motū quod ipsa mouet mutat locum. Unde infert. q̄ oīs motor qui mouetur per accidens eius quod ipe mouet. necessario etiam mouetur fm locū quoniā suū motū quod ipse mouet mutat locū. Ubi dic̄ Commentator et Albertus post eū. q̄ vtrum oīe quod mouet in loco. trāsmutet ꝓpter trāsmutationē sui subiecti transmutatōe alterariua. nondū determinatū est.

Ex q̄bus est scire. quia si aliquid est īmobiliū qui dem mouētiū aut z ipoꝝ que fm accns mouent. im possibile est continuū motum mouere. quare si nece est quidem continue esse motuz. esse oportet aliquid primū mouens īmobile. et non fm accidens. si ꝝ vbz sicut diximus in his que sunt esse. incessabilis q̄dem et immortalis motus et manere ens ipm in seipso. et in eodē ꝓncipio em̄ manēte necē z oē manere qđ cō tinuū est ad ꝓncipiū.

¶ Hic ph̄us oñdit ꝓpositū. Et duo facit Primo qđ di ctū est. Secdo soluit dubitationē. Quantuz ad ꝑm⁹ dr. q̄ ex his ꝓtingit scire q̄ si est aliq̄d de nūero mouentiū īmo biliū ꝑ se. qđ tñ mutat ꝑ accns ipossibile est ab illo moue ri motū ꝓtinuū. Quapter ex opposito sequtur q̄ si nece ē esse aliquē motū ꝓtinuū. tūc necesse est aliqđ mouēs īmo bile tā ꝑ se q̄ ꝑ accns. sed q̄a dictū et ꝓbatū est q̄ oportz esse aliquē motū īmortalē et ipassibilē in his q̄ sunt ꝑ na turā. q̄ sit quasi vita oīmbus existentibꝫ. oportet etiā q̄ il lud cuius est mouēs hoc ipm moueat seipm et in eodez ꝓncipio quod est ꝑm⁹ mouens. Illo em̄ ꝓncipio mouente fm vnū modū necesse est. q̄ totū continuū hoc est coniun ctū huic ꝓncipio moueat vno modo. et ideo suū mobile seu motū z suū mouere sp manebit fm naturā.

Non est aūt idem moueri fm accidens a seipso z ab altero. Ab altero quidem em̄ inest et eorum que sunt in celo quibusdaz ꝓncipijs quecunq; sunt plu res ferunt motꝰ. alteꝝ aūt corruptibilibꝫ solū

¶ Hic ph̄us soluit dubitationē hanc vicz. q̄a tā dictū est q̄ nullus motor q̄ ꝑ accns mouet. ꝑt mouere motū ꝑpe tuū. videret sed q̄ motus orbiū inferioꝝ nō posset eē ꝑpe tuus. isti em̄ orbes mouent a motore ꝓprio. ab occidēte in orientē. et ille motus est ꝑpetuus. mouent etiā illi orbes a motore maximi orbis ab oriente in occidentē motu di urno. et sic motores ꝓpij videntur moueri ꝑ accidens z tñ mouent motū ꝑpetuū. Hanc ph̄s soluit. dicens q̄ nō est idē moueri ꝑ accns a seipso. z per accidēs ab alio Per hoc dicitur q̄ motor qui mouetur per accidens a seipso. non potest ꝑpetuo mouere. sed motor cuius mobile mo uetur ab alio q̄ ab ipso ꝓprio motore. ille bene potest mo uere perpetuo. Uerū est tamē q̄ Albertus dicit q̄ illi mo tores inferioꝝ orbium non mouent per accidens. sed ta mē nō videt dictū suū ꝓriū eē huic expositōi. vñ ipe sic dr q̄ motor q̄ ꝓstituit ꝑ eē mobil suū sic aia. in cui⁹ defectu nō

ponit corpus. ille p accñs mouet qñ mouet suũ corpus. sicut statum dictũ fuit. Sed ꝓtingit aliqđ moueri ab alio sic tñ q̃ suus motor non moueat p accñs illo motu. h̃ est ideo. qr ille motor nõ ꝓstituit in esse p suũ mobile ab ipo motũ. et ille motor etiã nõ definit p corpus. z hmõi sunt motores celestiũ corpoꝝ. q̃ sunt separati p definitionẽ. z tñ mouent corpa celestia. Vñ qñ inferiores sphere mouent p aliud corpus. vicz pmã spheram. pm illũ motũ nõ mouet motor ꝓprius. sicut nec mouet illo motu q̃ ipe mouet moueri em̃ p accñs ꝓuenit solũ motoribꝫ corpalibꝫ.

Atuero si aliquid sp est hmõi. mouetur q̃dẽ imobile aũt ipm z ppetuũ necesse est z pmũ quod mouetur ab hoc ppetuũ esse. Vocaũt est manifestũ q̃dem et ex eo q nõ est possibile aliter gñationẽ z corrupti onem z mutationẽ alys nisi aliquid moueat qđ moueatur. Immobile q̃dem em̃ eundem semp mouebit eodem modo et vnũ motũ velut nihil ipm mutans ad id quod mouetur Quod aũt mouet ab eo quod mouetur q̃dem. moto aũt ab imobili iam ꝓpter id quod aliter et aliter se habet ad res non eiusdem motus erit causa. ſz ꝓpter id q in ꝓtrarijs locis aut speciebus sunt ꝓtrarie exhibebit motũ vnũquodq; aliorũ z aliq̃n q̃dem q̃escens. aliq̃n aũt motũ.

¶ Hic pbat pbs pmũ mobile esse ppetuũ. z h̃ duabꝫ rationibꝫ. Quaꝝ pma est. Primũ mouẽs est imobile z ppetuũ. g̃ necesse est pmũ mobile esse ppetuũ. qr nisi sic añ pmũ motũ fuisset motus. Secũda ratio. Gñatio z corruptio istoꝝ inferioꝝ sunt ppetue. g̃ oportet q pmũ mobile et pmus motus sint perpetua Consequtiã pbat. qr ad ppetuandũ gñatões z corruptões nõ sufficit mouẽs imobile. nisi sit etiã quod ab eo moueat. si em̃ esset solum mouẽs imobile. h̃ semp moueret eundẽ motũ. z sic nihil esset mutans seipm in diuersas dispositiões respectu illorũ q̃ mouent vlterius ab ipo. z sic nõ faceret nisi vel gñationẽ tm̃. vl corruptionẽ tm̃. oportet g̃ q motor ille habeat corpus motũ ab ipo. qr illud corpus motũ ab immobili motore. nõ erit causa eiusdẽ motus nec; eiusdẽ formę. eo q motu suo aliter z aliter se habet ad rerũ gñabiliũ z corruptibiliũ materiã. Mobile em̃ eternũ pm q est in ꝓtrijs locis et formis seu aspectibꝫ. contrario mõ se habebit vnũquodq; alioꝝ ab ipo motorũ. p approximationẽ em̃ est causa motus. et per elongationem est causa quietis. et sic erunt aliqua que quandoq; mouent. et aliqua que quãdoq; q̃escant

Manifestũ igit factuꝫ ẽ ex dictꝭ z quod pm pncipia dubitauim⁹. Oim̃ igit nõ oia aut q̃escunt aut mouent. aut alia q̃dem sp mouent. alia q̃dem semp q̃escunt Sed q̃dam aliq̃n q̃dem. aliq̃n aũt nõ Huius em̃ causa manifesta nũc est. qm̃ illa q̃dem ab immobili mouent ppetuo vñ semp mutant. alia ꝓ ab eo quod mouetur et mutato. quare et hoc necessarium est mutari. imobile aũt sicut dictũ est sic simplr et similiter et in eodẽ pmanens. vnũ z simplicez mouebit motũ.

¶ In hac secunda pticula infert ꝯclusionẽ in hoc tractatu intentã. p quã soluit questio in pncipio istius tractat⁹ motã. de modo dispositõis entiũ. Dicit g̃ q manifestuꝫ est ex dictis. q soluta ẽ dubitatio q̃ pus inducta est. quare scz q̃dam aliq̃n mouent z aliq̃n q̃escunt. ptz igit q nõ oia sp quiescũt. nec oia sp mouent. Hec est illa entiuz dispositio. q q̃dam sp q̃escant. z q̃dam semp moueant. sic q nulla sint q̃ aliq̃n moueant z aliq̃n q̃escant. patuit em̃ in predictis q sunt q̃dam q̃ aliq̃n mouent et aliq̃n q̃escunt cuius causa etiã manifesta est ex nũc dictis. Manifestuz est etiã ex dictis. q q̃dam sunt q̃ nunq̃ mouent. nec p se. nec p accidens. sicut motores celestes. q em̃ nõ mouẽtur per se causa est. qr sunt indiuisibiles. sed q nõ p accidens mouent causa est. qr nullius corpis sunt actus. Alia aũt que pm oẽ tempus z ppetuo mouent. z illa sunt corpa celestia q̃ mouent ab imobili motore z mouẽt seipa. ideo p petue mutant seu mouent. Alia ꝓ q̃q; mouent et q̃q; quiescunt. Cuius causa est. qr mouent ab alio extrinseco sibi quod diuersimode respicit ipa p suũ motũ. sicut sunt gñabilia z corruptibilia. et ideo mouẽs ista inferiora necesse est mutari. sed mouẽs imobile et motũ a seipo nõ habent aliũ motũ ꝓter localem. Vñ ꝯcludit q mouens immobile simplr sic mouẽs vt dictũ est. silr in eodẽ pmanẽs mouebit vnũ motũ tm̃ z simplicẽ.

¶ Circa hũc tractatũ mouent q̃dam q̃stiones.

Utr talis sit dispositio entiũ. q q̃dam semp mouent. q̃dam semp q̃escunt. q̃dã ꝓ alia q̃ aliq̃n mouent z aliq̃n q̃escunt. Et arguit q nõ. qr possibile est oia qui escere quia possibile est oia substistere in suo esse creato. et sic p poñam creantis ꝯseruari sine motu. Secũdo sic. Possibile est oia moueri. qr omne quod est. vl est bonũ p essentiã vel p ꝓticipationẽ. Si primũ. sic est suꝑius vl ꝯmunicatiuũ seu diffusiuuz. ac p hoc motiuũ. dicẽte Dionysio. q deus q̃ est summũ bonũ nate. mouet ad oia inde ficientibꝫ sue bonitatis distributiõibꝫ. scõz ꝓ mouet appetibiliter pm assimilationẽ pmi boni. Tercio sic. Omnia entia vicissim aliq̃n mouent z aliq̃n quiescunt. g̃ nulla st; q̃ semp moueant. nec q̃ semp q̃escũt. Añs pbat. qr natura est pncipiũ mouendi z q̃escendi in eis. Quarto sic. Nihil est quod sp moueat. pbat. quia tale esset frustra. sz deus et natura nihil faciũt frustra ꝓ⁹ celi. q aũt esset frustra. patz ex rõne frustra Dicit em̃ frustra. quod ordinatũ est in finẽ quẽ nõ ꝯsequit. sed ois motus ordinat in q̃dam sicut in finem. quẽadmonũ poña ordinat finaliter in suũ actũ. Quinto sic. Nihil est in entibꝫ quod semp q̃escat. pbat. Si sic. maxime esset h̃ pmus motor. sed hoc nõ. qr ipe nõ mouet. g̃ nec quiescit. tenet ꝯsequẽtia. quia opposita h̃nt fieri circa idem. In oppositum arguit auctoritate pbi in ſra.

Maior. Iudicio sensus standũ est in sensibilibꝫ.
Minor. Motus est sensibilis nature actus.
Cõcło. Igit cũ videam⁹ aliq̃ q̃q; moueri. z q̃q; q̃escere. nõ oportet de hoc rationis iudiciũ inq̃rere.

¶ Maior patet. Quia sicut cuilibet erudito in sua arte magis credẽdũ est q̃ alieno. Ita sensui naturaliter instructo de ꝯgnitione sui sensibilis magis credendũ est q̃ rationi nõ ꝯgnoscẽti sensibile p formã sensibilẽ. sed p formã intelligibilẽ a sensibilitate abstractã. Sic in ꝓposito motus z quies cũ sint sensibilia ꝯmunia p se. ꝯgnoscũt p sensum seu a sensu. Dicit aũt notanter sensui naturaliter instructo. qr aliq̃n ex indispositione organi. vl remotõe sensibilis. aut aliq̃ alio accidẽte turbãte mediũ ꝓtingit errare sensus iudiciũ. ¶ Scõa ꝓpositio. q mot⁹ sit sensibil

patz ꝑ ꝓbum secūdo de aīa. ⁊ ꝙ sit actus nature patz. ꝑ eūdem secūdo phȳsicoꝝ ¶ Cōclusio sequtur ex p̄missis ⁊ est ꝓbi in textu dicētis ꝙ q̄rere rōnem huius quod est q̄escere vel moueri dimittēdo sensum est quedam infirmitas intellectus ¶ Secundi discursus

Maior Septem modis ꝓtingit intelligi. dispositionem motꝰ ⁊ quietis in rebꝫ fieri Minor Sed exigunt sensus ⁊ ratio. vt in triplici genere cōstet hec dispositio Conclusio Igit̄ Cōcedēda est talis in entibꝫ dispositio quā tāgit mota questio.

¶ Maior patz. quia ly ꝓbus in lra manifeste solum ꝺn ponat. tñ Albertꝰ ꝑ illoꝝ maiori intellectu ꝺr esse septem modos entiū quos posuerūt diuersi phi. Quoꝝ primus est. ꝙ oīa semꝑ q̄escant sicut dixit Xeno. Scōs est ꝙ oīa semꝑ moueāt sicut dixit Heraclitꝰ Tercius ꝙ oīa q̄ꝝ moueāt ⁊ quādoq̄ q̄escāt. sicut dixerūt Anaxagoras ⁊ Empedocles. Quartꝰ vt entiū q̄dam sp moueāt ⁊ q̄dam sp q̄escūt. ita ꝙ nullū ens sit ꝙ aliq̄n moueatur ⁊ aliq̄n q̄escat. sic̄ dixit Pythagoras. Quintꝰ. ꝙ q̄dam sp moueāt ⁊ alia q̄ꝝ moueāt ⁊ q̄ꝝ q̄escāt. ita ꝙ nullū ens sit qꝺ sp q̄escat. Sextꝰ est ꝙ q̄dam semꝑ q̄escāt. ⁊ alia q̄ꝝ q̄escāt ⁊ q̄ꝝ moueāt. ita ꝙ nullū ens sit qꝺ semꝑ moueat. Septimus est. vt inueniant in entiū diuersitate tres modi simul. scz ꝙ q̄dam sp moueāt. ⁊ q̄dam sp q̄escant. ⁊ q̄dam q̄ꝝ q̄escant ⁊ q̄ꝝ moueāt. Et hunc vltimū modū. p. tāgit ¶ Sēda ꝓpō pz ꝑ ꝓbm i deductōe materie totꝰ scōi tractatꝰ. Manifestū est em̄ ꝙ in vniuerso entia p̄nt se habere in triplici ꝺrīa. eo ꝙ q̄dam ꝓtinue moueāt. q̄dam ꝓtinue q̄escūt. q̄dam q̄ꝝ moueāt ⁊ q̄ꝝ q̄escūt. Dicit aūt notanter. sensus ⁊ rō exigūt. ꝙ duo gña entiū sunt nobis ad sensum manifesta Primū est simpliciter sensui manifestū. scz ꝙ q̄dā q̄ꝝ moueāt q̄ꝝ q̄escunt. vt ꝺr in textu. Scōm scz ꝙ q̄dam semꝑ moueāt est etiā sensui manifestū cuius nō ita ꝑfecte. eo ꝙ sensus nō est sempiternoꝝ. ideo nō ꝑt iudicare motū sempiternū nisi eterno suo quo sensus ipe durat Et ideo ꝓplemētum iudicij talis gñis est q̄dām̄o ex rōne nō ꝼm se sumpta sz sensui immixta. Terciū ꝓo genꝰ entiū ꝓgnoscimꝰ rōe tm quo ꝓgnoscimꝰ celestia corpa a se nō posse moueri sz solum a motore immobili ¶ Cōclusio pz ex p̄missis ⁊ ꝑ ꝓbum in fine tractatꝰ scōi eam inferētem ex omnibꝫ in secundo tractatu determinatis

Ad rōnes Aū oppositū factas. Ad ꝓmā ꝺm est. ꝙ ly ꝙes ꝑt est q̄dam ꝑmanētia immobilitatis supnaturalis nō p̄iudicaret creature ꝼm suum esse creatū vt tale. sed tñ p̄iudicaret ꝙes ꝑt est ꝓuatio motꝰ creature naturali ꝼm ꝙ naturalis est. Si em̄ naturalia sp q̄escerēt ipa natura destitueretur ꝑpetue a sua opatōe essentiali qꝺ esset eam otiari ⁊ a suo fine desiderabilissimo impediri Ad scōam ꝺm ē. ꝙ talis motio boni causalis est finalis actio ꝺi q̄ ꝓuide vocat ⁊ allicit alia ad suam similitudinē ꝓcipādam ⁊ hec nō est motꝰ. Sic̄ tendētia illa appetitiua bonoꝝ creatoꝝ ad similitudinē boni increati nō est motꝰ nisi metaphorice. sic̄ efficiēs ꝺr mouere a fine Ad terciā ꝺm est. ꝙ natura vlis est ꝓncipiuz mouēdi ⁊ q̄escēdi alic̄ q̄ natura ꝓticularis. qz natura ꝑticularis est cā vicissitudinis motꝰ ⁊ q̄etis in eodē. naturа ꝓo vlis in diuersis. vt ꝓpria motꝰ vlis ⁊ infinita in ꝓmo mobili siue in celo. ⁊ q̄etis vlis in terra ꝼm ꝙ est cētꝝ vniuersi Ad q̄rtam pz solo ex iam dcā solutōe ad terciam qz motꝰ celi nō ordinat ad finem in suo mobili acq̄rendo sed in finem extra se ⁊ qui est in alio. vt ꝺr scōo celi Vel ꝺicēdum ⁊ idē i redit. ly motꝰ q̄ est actus impfectus ex ꝑte mobilis ꝑficiat in termio ⁊ ad'eum vt in finem ordinet q̄ habito etiā mobile q̄escit. vt ꝺr ꝓmo de gñatōe. eo ꝙ sp ē inter ꝓtraria talis motꝰ. tñ motꝰ q̄ est actus ꝑfectus ex ꝑte mouētis ⁊ mobilis cuiusmōi est circularis nō ordinat in q̄etez seu terminū. tñ qz nō est ꝓpr̄ indigētiam mobilis q̄ ad motum rectꝰ. nec est inter ꝓtraria sic̄ motꝰ rectꝰ. ly est ab eodem in idem. ⁊ ꝙ mobile ꝑpetue mouet illo motu, q̄re nō est frustra cum ꝑpter illū sit vita oibꝫ deorsum subsistētibꝫ Ad q̄ntam ꝺm. ꝙ ꝙes dupl̄r accipit Vnoꝰ vt notat ꝑmanētiā q̄lemcūq̄ siue naturalē siue supnaturalem Alioꝰ vt notat ꝑmanētiā rei naturalis q̄tū nata ē moueri aut mutari seu aliter se habere. Per ꝺm ꝺm. ꝙ in isto gradu vltimo ⁊ ꝓo dispōnis entiū accipit ꝓmoꝰ ꝑt scz immobile etiā ꝓtradictorie ꝺr q̄escere. ⁊ nō accipit secūdo mō ꝑt scz est ꝓuatio motꝰ. qz sic ꝓcederet argumētum Et q̄uis posset dari de eo ꝙ semper q̄escit de terra inq̄tum ipa est cētꝝ. vt ꝺr scōo celi. tñ nō est vex de terra simpliciter. qz mobilis est motu alteratōis. etiā ꝑtes mobiles sunt ꝼm locū Nec valeret ꝺ ad ꝓpositū. qz ꝑ illam dispōnem entiū ostendit ꝓbs ꝓmum motorem simpl̄r esse immobilem ¶ Sequit secūda questio

Utrum Grauia ⁊ leuia ꝑ se moueāt a gñante ⁊ ꝑ accns a remouēte ꝓhibens Et videt ꝙ nō moueant a gñante. qz grauia ⁊ leuia mouent a ꝓncipio intrinseco. ly gñans non est intrinsecū gñato cū sit ei⁹ cā effectiua q̄ est extrinseca. ꝺ nō mouent a gñante Maior ꝓbat ꝑ ꝓbum scōo phȳsicoꝝ. vbi ꝺr ꝑ ꝺ oīa naturalia differre ab artificialibꝫ. qz naturalia cuiusmōi sunt grauia ⁊ leuia hñt intra se ꝓncipiū sui motꝰ. artificialia ꝓo nō Scōo Contingit graue vel leue moueri postq̄ gñans est corruptuz sed nihil mouet ab eo quod nō est. ꝺ tale graue vel leue nō mouet a generāte Tercio sic. Quod mouet a ꝓncipio extrinseco mouet violente. sed gñans est extrinsecus corpi naturali. ꝺ si mouent a gñante mouent violēte ad sua loca. qꝺ est ꝓtra ꝓbm q̄rto phȳsicoꝝ. ⁊ q̄rto celi. Maior est ꝓbi tercio ethicoꝝ. Quarto sic. Actꝰ essentialis grauitatis est grauire qꝺ est deorsum esse vel tēdere deorsum. sed mobile actuatū ꝑ grauire qꝺ est deorsum tēdere necario mouet deorsum. sic ⁊ mobile actuatum ꝑ grauire qꝺ est deorsum esse. illico q̄escit deorsum. ꝺ grauitas ē cā motꝰ ⁊ q̄etis in grauibꝫ. ⁊ ꝓ ꝙ nō mouent a se ⁊ a ꝓncipio intrinseco Maior pz ex definitōibꝫ duplicibꝫ grauiū ⁊ leuium positis in ꝓmo libro. ⁊ in quarto de celo ⁊ mundo

Quinto sic Nihil citra ꝓmū agit ꝑ suam essentiā. ꝺ generās nō mouet ꝑ se graue vel leue gñatū Tenz ꝓña. qa qꝺ alicui ꝓuenit ꝑ se. ꝺ ꝓuenit sibi essentialiter Sexto sic Grauia ⁊ leuia mouent naturaliter a suis locis naturalibꝫ. sed loca naturalia nō sunt gñantia. ꝺ nō mouent a gñante Maior est ꝓbi q̄rto phȳsicoꝝ. ⁊ q̄rto de celo ⁊ mundo Minor est nota. qz nulla passio ē cā seu gñans sui subiecti. sed locꝰ est passio exterīseca corpis mobilis. Septio sic. ⁊ est ꝓtra scōm. Oꝫ nō moueant a remouēte ꝓhibēs. qz oīne mouēs influit aliq̄d in mobile. sed remouēs ꝓhibens nihil influit in mobile. ꝺ nō mouet ipm. Maior est ꝓbi tercio phȳsicoꝝ Minor est nota. qz nulla forma ārtis puta lapis a diuellēte colūnam. Et ꝓfirmat. qz remouēs ꝓhibens moueret ꝑ accns. qz ꝼm ꝓprem vel q̄a ꝼm aliqꝺ accns neutꝝ ꝑt dici. ꝺ. Maior ꝓbz a sufficiēti inductōe. Minor ꝓbz ꝓsiderāti remouēs ꝓhibens ¶ In oppositū

arguit p phm in textu Et p respõsione est hec

Maior Motꝰ diuisus ẽ diuisiõe trimẽbri ad bi membrẽ tñ reducibili Minor Oñe actiuũ mo uet passiuũ. qõ est in potẽtia naturali ad ipm Cõ clusio Grauia z leuia de potẽtia essentiali mouent a generãte. de potẽtia vero accidẽtali z p accidẽs a remouente prohibens.

¶ Maior pz quo ad pmã ptem in textu. vbi tãgit diui sio motus in naturalẽ. aialem z violentũ. Exẽplũ pmi vt motꝰ ignis sursum. exẽplũ scdi. vt motꝰ pgressiuꝰ aialis exẽplũ tercij. vt motꝰ pectõis lapidis vel hmõi Scda ps phak. qz motꝰ aialis reducit ad naturalẽ z sub eo ꝓ hendi pt qm̃ naturale est corpi aiato vt hmõi tali motu puta pgressiuo moueri a tali motore. scz ab aĩa Vel. tñ est q motꝰ aialis ꝓsideratus soluz ex pte corpis put mix tum qõdam est ex elemẽtis pt esse aliqñ naturalꝫ z aliqñ violentꝰ. qñ em̃ aia mouet corpꝰ pm inclinatõem suã quã hz ab elemẽto pdominãte tũc est naturalis. qz si nõ mo ueret ab aĩa nec detineret adhuc moueret illo motu. sed qñ mouet ꝓtra talem inclinatõem sic̃ est in scansione sur sus. tũc ex pte corpis motꝰ talis est violẽtꝰ. aialis tñ est respectu totꝰ ꝓpositi ex aĩa z corpe Vñ si aia nõ moueret corpꝰ nisi pm suã naturalẽ inclinatõem. moueret ipm si ne fatigatõe z pena. ppt ea aia nobilit mouet celeste corpꝰ motu sempiterno sine fatigatõne sine labore sine pena. vt habet scdo celi ¶ Scda ppõ pz p phm in textu. qz illõ mouet simplr z absolute qõ hz in se susceptiuã z passiuã poñam recipiendi poñam pm quã mouet ipm suꝰ mo tor p inchoatõez ipsiꝰ forme i ipo quã intẽdit imꝑ mere suꝰ motor p motũ q̃ mouet ipm z hz in se pncipiũ p te et nõ pm accns sic poña cale vt poña calidũ vel frigidum fit actu calidũ vel frigidũ informatiue pm q̃litatez illam ad quã fuit ordinata etꝰ poña Et silr est de eo qõ est in potẽ tia q̃tum vel in poña vbi. Dico aũt absolute z simplr ra lia esse q̃ mouent naturalr (inq̃t Albertꝰ) ꝓpter ea q̃ mo uent violẽte. qz illa aliqd nature hñt in motu q̃ mouẽtur sed nõ absolute z simplr mouent pm naturã sed pm qd. vt patz tercio de celo z mũdo Vñ subdit Albertꝰ. Loco pncipiũ passiuũ receptiñ in q̃ inchoata est forma agẽtis hm̃ mõ quo dixi in pmo hoꝝ libroꝝ. qz ois forma mouentis inchoata est in materialiter em̃ nõ. est materia ꝓpria neq; mobile ꝓpriũ motori suo magis q̃ aliꝰ. oportz em̃ q̃ mouẽ tia inferãt passiones suis ꝓpriis mobilib z agẽtia suis p prijs passiuis Et hmõi passiui z mobilis gñale signum est qñ in eo talis inuenit poña q̃ nõ indiget nisi vno deter minato motore vt exeat in actũ. Si em̃ plꝰ exigeret tũc nõ esset p se appropata vni. z sic nõ esset alicuiꝰ agẽtis p ꝑum passiuũ sic̃ figura hois poña est in semine hois (Et subdit Alb.) Dico aũt q̃ hec poña insit illi passiuo p se z nõ pm accns. qz aliqñ idem nũero mobile mouet ad q̃ le z q̃tum. sed tũc altez alteri accidit z nõ est ei ẽntiale. sic̃ qñ calidũ poña fit actu calidũ. tũc em̃ ideo q̃ calor est dissoluẽs z extẽsiuꝰ id qõ fit calidũ fit etiã maioris q̃ti tatis. h̃ forte nõ fuit in intẽtõe agẽtis. sed ideo fit. qz tal extẽsio accidit calori qñ est in materia dissolubili z extensi bili ¶ Conclusio q̃ ad pmã ptem ꝓbat. qz ab illo gra uia z leuia mouent a q̃ capiũt formã. sed formã capiũt a gñante. g̃ z motũ Maior ꝓbat. qz dãs formã dat ꝑfe ctia formã cuiusmodi sunt motꝰ z locꝰ Minor ꝓbat. qz generãs ducit poñam pmã z essentialẽ ad actũ dãdo sibi formã. vnde nihil pt seipsum de illa poña essentiali du cere ad actum Est em̃ duplex poña essentialis q̃ scz mo bile natum est suscipe actũ p mũ a mouẽte. sic̃ ille q̃ nullã habet sciam. sed est addiscẽs. dr in poña essentiali ad sciam Et est poña accñtalis illa videlz q̃ mobile est in poña ad actũ scdm. ꝓtingit em̃ aliqd esse in actu pmo z tñ in poña ad actũ scdm ꝓpter aliqd impediẽs. sic̃ ille q̃ hz habitum scie est in actu pmo z si nõ ꝑsideret vel operet pm illam. dr in poña adhuc ad actũ scdm. Sic est de graubꝫ z leui bus. illud em̃ qõ est graue in actu est in poña essentiali ad leuitatẽ z ad locum sursum. sed qñ iam hz actu leuita tem z tñ detinet adhuc deorsum p aliqd ꝓhibens ascen sum eiꝰ tũc est in poña accñtali. scz ad esse sursum. qz cu ius motus est esse. illius motiuũ est essentia vel forma. sicut cuiꝰ calor est esse. illiꝰ caliditas est essentia formalis sed grauis esse est esse deorsum. z esse leuis est esse sursuz g̃ cum ita se habeat fieri ad esse sic̃ motus ad q̃tem rõne ꝑsimili sicut esse pfectum grauis est q̃escere deorsum. ita fieri eius deorsum est illuc moueri seu descẽdere. g̃ graue in actu grauitatis ꝑpleto nõ ꝓhibitũ extrinsecꝰ necario est deorsum q̃tre z immobiliter. ꝓhibitũ aũt nihilomi nus est deorsum incẽtum p mittit ꝓhibens suũ seu obsta culum. si ergo tale ꝓhibens remoueat. necesse est tale grae p formalẽ actũ sue grauitatis ꝓtinue descendere.

Maior Quod mouet a se. est in partẽ mouentẽ z motam diuisibile Minor Hoc habet intra se ꝑpletũ sui motus pncipiũ. quo pt incipe z pausa re motum Cõclusio Igit cum grauia z leuia nõ sint in ptem mouẽtem z motã diuisibilia. nec potẽti am sistendi motũ habẽt. a seipis moueri nõ possunt

¶ Maior patuit septimo physicoꝝ. qz nihil pt moueri a seipso p se pmo. seqret em̃ q̃ vnum z idem respectu eiuꝰ dem esset in actu z in potẽtia ¶ Secũda ppõ ptz. qz illud habet intra se ꝑpletum pncipiũ sui motus qõ pt incipere z pausare motũ. sed illud qõ est diuisibile in ptem mouẽtem z in ptem motã pt incipe z pausare motũ. g̃ hz in se ꝑpletũ sui motꝰ pncipiũ. Maior ptz. qz p q̃tem cõ plex motus. g̃ qõ est cã q̃tis z motꝰ est cã ꝑplera z pnci pium ꝑpletũ motus Minor ꝓbat. qz aĩal diuidit in ani mã tanq̃ ptem mouẽtẽ. z corpus tanq̃ ptem moti. z. aĩa em̃ cũ sit eleuata supra naturã seu formã naturalem ipa pt mouere corpꝰ qõ informat de loco ad locũ p eãdem etiã poñam p quã mouet potest resistere z nõ mouere corpus

Sz ꝓtra Moueri z mouere ꝓuenit tot aiali. g̃ male dr q̃ mouere ꝓuenit aĩe. z moueri corpi. Vñs pz. qz actꝰ z opatões sunt suppositoꝝ. Solo. negãda est ꝓña. qa lz aĩal moueat z etiã ipm moueat. nõ tñ p se pmo sed gra ptis ¶ Cõclusio seqt ex pmissis. qz grauia z leuia sunt corpa homogenea z z eiusdẽ rõnis in oñibꝫ ptibꝫ. q̃re nõ hñt intra se pncipiũ sui motꝰ sic̃ aĩalia in qbꝫ aĩa nedum mouet sed etiã nerui z musculi qbꝫ mediantibꝫ aĩa mouet corpꝰ Sed ꝓtra Sicut in aialibꝫ aĩa distinguit a corꝑe. ita etiã in corporibꝫ simplicibꝫ grauibꝫ z leuibꝫ forma distinguit a materia pm definitõem. igit forma pt etiaz mouere materiã. z p ꝑs etiã distinguunt z diuidunt in ptem mouẽtẽ z motam Solo. nõ est simile de mate ria simpliciũ corpoꝝ z aĩaliũ. qz materia simpliciũ corpoꝝ pm q̃ est ens in poña non est mobilis aliquo mõ. q̃ optz q̃ mobile actu sit. sed materia distincta ab elemẽtis non est nec habet rõem entis in actu. sed corpi vt corpꝰ conue

nit motus. Iz nō ille vel ille nisi ſm aliquā formā ſpecificā Etiā nō q̄liter forma ōr ps mouēs sui toti⁹ sed solū illa q̄ non vnit materie in rōne forme. sed etiā in rōne efficiētis cāe cuiusmodi nō est forma pure naturalis. sed aia est hmōi. vt ōr ſcō de aia. z in h̄ supgredit aia formā naturalem. z ideo ph̄us in textu capło ſcō ꝓbat aiam z corpus artifici z artificiato Sicut em̄ in artificiatis motor artifex diuisus est. ita est etiā in aialib⁹ z in omnib⁹ que seipa mouēt Pret h̄ solū (inqt Alb̄e.) q̄ artifex extrinsec⁹ ē ad artificiatū z distinguit ab eo loco z subiecto z definitōne Anima āt nō gnāl̄r distinguit a corpe qđ mouet ſm esse sed gnāl̄r distinguit ab ipo ſm defnitōem. Et quia forma in elemētis aut grauib⁹ z leuib⁹ nō habet rōem mouētis. ideo non mouentur a se. sed ab alio. Sed contra Dicit in textu capło ſcō. q̄ oīne qđ mouet. mouet ab alio g̃ male ponit dr̄ia inter aialia z inaiata. qr aialia mouēt a se. z inaiata ab alio Solo. ab alio accipit dupl̄r. vno mō cōiter tam ꝑ eo qđ est distinctū ab aliquo loco z subiecto. seu ſm esse z definitōem simul. z sic accipit in illa ꝑ põne vii phi. Alio mō accipit. alio. solum ꝑ distincto ab aliq̄ ſm esse seu subiecto z loco z ſm definitōem simul. z sic accipit in illa dr̄ia. ꝑ° mō ab alio ꝓficit de motore extrinseco z intrinseco. Sc̄do° ab alio. valet tm̄ sic ab extrinseco Sed ꝓtra Mouent̄ p se ōr in textu. g̃ male ōr q̄ ab alio. Cōsequntia ꝓbat. qr qđ alicui ꝓuenit ab alio. nō ꝓuenit sibi p se Solo. stz bn̄ mobilia p se eo q̄ h̄nt aptitudinē ad illū motū ex sua forma. Iz nō sunt mobilia a se. ponam passiuā mouēdi ad sua loca h̄nt p se. sed actū non h̄nt a se in gne cāe efficiētis sz ab alio scz gnante

Ad rōnes Añ oppositū. Ad ꝑmā dom̄ q̄ grauia z leuia h̄nt tene in se ꝓncipiū actiuū instrumētale sui motus z nō ꝓncipale. z sic sunt mouētia mota. z p ꝓns magis sunt subeffectiua q̄ effectiua motus z mobile rōne suor⁹ ꝓncipior⁹ passiuū z materiale. z ideo dcm̄ est scō phyſicor⁹. q̄ natura est ꝓncipiū et tā mouēdi z q̄escendi passiuū nō actiuū. sed effectiū p se ipm̄ est gnāns. z p accns remouēs ꝓhibens Ad scām dom̄. q̄ duplex est gnāns. scz vle scz celum. z ꝓticulare vt ignis gnāns ignē modo ꝓticulari gnante corrupto tene pt aliq̄d moueri. nō aūt corrupto vli agēte. Etiam dom̄ q̄ cuius gnāns nō maneat cū genito ſm subam. tñ semp manet ſm ꝑtutem. qſi ꝑtus generātis saluat in genito. z h̄ in forma subali ipius geniti. qr ex forma subali genitum hz quādā ꝑtutē ad motū. sic in sili pz de ꝑtute formatiua in semine. cuius em̄ aial interdū postq̄ semē abeo decisum est moriat. nihilomin⁹ fit gnatio alteri⁹ aial qr ꝑtus aialis gnantis mortui ꝓseruat in ꝑtute seminali q̄ est ab aiali diffusa. Et sic gnans etiā nō distat a genito ſm ꝑtutem. Iz distet ſm subam. Ad terciā dom̄. q̄ nō omne qđ mouet a ꝓncipio intrinseco mouet violēte. nec h̄ est de mēte phi tercio Ethicor⁹. sed h̄ est violentū qđ fit a ꝓncipio extrinseco nō ꝓferente vim passo. mō in grauib⁹ z leuib⁹ passum ꝓfert vim. id est habet naturalē inclinatōem ad illum motū. qr motor imꝑmit sibi formam q̄ inclinat ipm̄ ad talem motum qđ nō facit mouēs violentum Ad quarrtam dcm̄ est in solutōe ad ꝑmam. Vel dom̄. q̄ tene ꝓbat ipum moueri deriuari a virtute grauitatis z leuitatis ꝑut grauitas est poña ſm quam graue natuz est moueri z quiescere deorsum Et leuitas potētia mouendi passiue z mobiliter ipsorum leuiuz. sed non probat ipsam motionem seu ipsum mouere ab his qualitatib⁹ profluere Sed contra. Iste qualitates vocantur motiue. ergo sunt actiue. eo q̄ actiuitas nominat aptitudinem actiuam Solutio. verum est q̄ sunt actiue formaliter z finaliter. ex quo graue ꝑ grauitatem formaliter tendit deorsum z inclinatur appetibiliter ad locū sue naturalis ꝓseruationis. sed non mouet efficienter nisi instrumēt̄aliter in q̄ntum supponit influentie motiue generantis. Ad quintam dicendum. q̄ est duplex mouere seu agere. scilz formale z effectiuum. Nec est inconueniens q̄ mouere formale exeratur a forma. sicut esse ab essentia. sed sicut probat obiectio hoc repugnat ipsi efficienter exercito. eo q̄ nullum creatum est in actu exercito ſm suam ꝓpriam naturam. eo q̄ ꝑ se participat esse. z sic est in actu potentiali siue potētie ꝑmixto. Ad sextam dicēdum est. q̄ non mouentur a locis suis efficienter. sed solum finaliter. sed motus quo finis mouet nō est phyſicus sed metaphoricus. vt patet ꝑmo de generatōe z corruptōne

Ad septimum dicendū. q̄ tene probat q̄ non mouentur ꝑ se a remouente ꝓhibens. non tamē probat quin ꝑ accidens. Ad confirmatōem dicendum est. q̄ licet remouēs ꝓhibens nō moueat ſm partem aut ſm accidēs mobilis. mouet tamē ſm partem vel ſm accidens motionis. z ergo tene dicunt grauia z leuia per accidēs moueri a remouente ꝓhibens Verbi gratia Cum aliquis mouet lapidem columne innixum tūc per remotionem colū ne accidit illi mouenti z accidēt̄aliter sibi aduenit contractus columne ꝑ quē ꝓtractū pellit illud graue.

¶ Secunda questio

Utrū omnia mouētia mota reducant̄ ad aliqđ vnum ꝓmum mouens seipsum quod vlterius est reducibile ad vnum ꝓmum mouens immobile Et videtur q̄ non. quia seipsum est relatiuum identitatis reciproco cum supponens pro eodem in numero cum suo antecedēte. ergo idem esset mouens motum z in actu z in potentia respectu eiusdem. z p consequens nullum est mouens seipsum. Secūdo sic. Omne quod mouet. mouet ab alio. ergo nihil mouet seipsum. Antecedens est philosophi in secundo capitulo. Consequētia ꝓbatur. quia moueri ab alio z a se differūt sicut idem z diuersum.

Tercio sic. Omne mobile est diuisibile. sed ꝑmū mouens non est diuisibile. ergo non est mobile. z p consequēs non mouet se. Maior est philosoqhi septimo phyſicor⁹. Minor ꝓbatur. quia est incorporeū. vt dicitur in hoc octauo. sed omnē incorporeū est indiuisibile. Quarto sic Primus motor est immobilis. sed ꝑmum mouens est ꝑmus motor. ergo est immobile. z p consequens non mouet se Maior est philosophi in hoc octauo phyſicor⁹ Minor ꝓbatur. quia motor z mouens rem idem dicūt. differentia solum ſm habitū z actum ſm nomen Quinto. mouens seipsum est animatū. sed ad quod omnia mouētia mota reducunt non est animatū. ergo non reducūtur omnia ad mouens seipsum. Maior est philosophi in textu capitulo secundo. exemplificādo in secūda diuisione de animatis. Minor ꝓbatur. quia omnia reducunt ad celum. sed celū non est aiatū cum sit corp⁹ simplex Sexto sic Primum in vnoquoq̄ ordine debet esse simplicissimum z coordinatis sibi ꝓgeneum. sed mouēs seipsum est compositum. z p consequēs alijs se non mouentib⁹ extraneū quātum ad ꝑmum sui motus effectiuū ꝓncipium z eis non coordinatum Septimo sic. Q̄z non sit reducibile vlterius ad mouēs immobile. quia ex immobili z mobili non potest fieri aliquod vnum sed ꝑmum mouēs est

pars ꝑmi mouentis seipsum. ergo non reducit ad pri⁹ mum mouens immobile Maior ꝓbatur. quia si sic. im mobile esset mobile. quia vnio est copula indiuisa vnitor sed illa que sic copulant non possunt habere discretos et oppositos actus ita q vnum moueat z alterum non. sic⁹ dem motis nobis mouentur omnia quem nobis sunt.

¶ In oppositum est philosoph⁹ in textu Pro resp̄ sione ponit primi discursus

Maior Tria sunt in ordine mouentiū z mobi/ lium. scilz mobile tantū. mouens tantū. z horū me/ dium quod est mouens motum Minor Nō p uenitur ab vltimo ad primū. nisi per mediū Con clusio Ergo Ordo mobiliū resoluit proxime ad or dinē mouētiū motor quē oportet vlteri⁹ reducere. ad vnū mouens immobile

¶ Maior patet in textu. quia mouēs tantū est intelli⁹ gentia. motum tantū est vltimum corpus vniuersi. z mo uentia mota sunt intermedia ¶ Secunda ꝓpositio pa ret quinto physicor. vbi dicitur q medium est in quod prius quenitur q̄ in vltimum Et ita econtra si fiat ꝓces sus ab vltimo ad ꝑmum oportet transire p medium alⁱs esset ibi saltus z interruptio legitimi ordinis. ¶ Cō clusio sequitur ex p̄missis. quia in hoc ordine ꝑmuz est mo uens tm̄ z vltimū motum tm̄. z sic medium est mouēs z motum ¶ Secundi discursus

Maior Omne motū p accidēs reducit ad mo tū per se Minor Oīe p se mouēs motū. est mo uens seipm Conclusio Igitur In genere mouen tiū z motor est vnū primū mouēs seipm. quod est primū mouēs in genere. ātequod est primū mouēs extra gen⁹ simpliciter immobile.

¶ Prima ꝓpō patet de se. quia sicut accidēs reducit ad substātiam. z ens p accidēs ad ens p se. z ꝓtingens ad ne cessariū. z quod aliqñ est. z aliqñ nō est ad id quod semp est. ita motū p accēs reducit ad motū p se. ¶ Secūda ꝓpō pz. quia hoc habet ꝓncipiū sui motus intra se z nō est motū p aliqd extrinsecū. z ꝓter hoc est mouēs seipm z maxime ꝑmū qđ non mouet p ptic̄patōnem extrinseci motoris. sicut aīalia in hoc mūdo inferiori mouēt seipsa ēn ex ptic̄patōe ꝑmi mouētis seipsum. qz añ q̄ mouēt pri us mouent a ꝓtinēte in quo sunt ꝓtutes ꝑmi mouentis seipm. ¶ Conclusio sequit ex p̄missis z fundat in eo qđ 8o secō metaphysice. q cum aliqd reꝑit in pluribꝫ nō eq⁹ uoce sed vniuoce. oportet q p pri⁹ reperiat in aliquo vno z ꝑmo illius multitudinis. z idem habetur duodecimo metaphysice. sed mouere z moueri reperiunt in plurib⁹ ergo oportet ea p ꝑius reperiri in aliq̄ vno cui p se ꝓueniūt illa z non ab alio. z hoc est ꝑmum mouens seipsum cui⁹ motor est semp in actu. z motus est omniū aliorum mo/ tuum causa. Hoc aūt ꝑmum mouēs seipsum dicitur ꝑ/ mum mouens in genere. quia ꝑmum est inter ea que mo uent z mouētur. Ante hoc tamē est mouens quod est ex tra genus mouentiū z motorum. que scilz mouent z mo uentur. z hoc est simpliciter immobile tam p se q̄ p acci/ dens Et ita reductio multitudinis ad ꝑmum mouens seipsum non est reductio ad ꝑmum simpliciter. sed est re/ ductio vltimor in tota coordinatione mouentiū z mobi lium ad mediū. quod est compositū ex oppositis ꝓtutib⁹ extremor. z hoc reducitur ad ꝑmum mouens immobile

Ad rōnes Ad ꝑmam dicendū. q dicitur aliqd mouere seipsum p reciprocatiōem p/ fectam. eo q moueri non potest habere idem subiectum cum mouere. siquidem tene dictum est tercio physicor. q actio z passio non sunt in eodem subiecto Et ideo vbi ac tus relatiuus non est vniuoc⁹. non potest terminus reci/ procationis ꝓfecte reflecti supra ꝑncipium sicut accidit in his vbi talis actus est vtrinq vniuoc⁹. qualis est actus intelligendi respectu diuini intellect⁹ Ad secūdam di cendum est. q illud quod mouet a seipso per se ꝑmo hoc non mouetur ab alio. z tale non est qđ ꝓbat philosoph⁹ septimo physicor. z in octauo. tamē illud quod mouet per se gratia partis tene adhuc mouet ab alio distincto ab eodem Est ēn impossibile q aliquid moueat se totū sic q totum animal moueat se totum. ita q totum sit mo uens. z totum motum. tamē tene mouet animal se gratia partis. eo q potest diuidi in partem mouentem z in par/ tem motam. z sic etiā celum mouet seipsum. Ad terci⁹ am dicendū. q omne quod mouetur ꝑmo est diuisibile in partes quātitatiuas. modo ꝑmū mouēs seipsum nō mouetur ꝑmo. sed gratia partis. vnde ꝓpositio mouētis seipsum non est ex partibus quātitatiuis. nam mouens immobile non ē quātū nec sequitur suum mouere aliqua diuisibilitas ꝓter vnionez talem cum ipso mobili Ad quartam dicendū est. q duplex est ꝑmum mouens. vnū est primum mouens simpliciter z extra genus. z illud est primus motor immobilis. Aliud est ꝑmum mouens in genere mouentium z mobilium quod est aggregatū ex intelligentia z celo. z illud est mobile z mouens seip/ sum. sed est mouens z mobile ꝑm diuersa Si dica tur Primum mouens non habet motum. ergo non mo/ uet. quia mouens influit mobili motū. sed quod nō ha/ bet. hoc non influit Solutio. licet non habeat motum formaliter. tamen effectiue. tale autem habens motū solū effectiue non necessario mouet. q̄ qđ mouet habet motū formaliter vt patet tercio physicor Ad quintam dicē dum est. q reductio mouentium z mobilium est ad vnum mouens seipsum quod est animatū. z tamen non est ani mal. quia non est animatū per informatōem. sed est ani/ matum effectiue. ita q ex tali anima z corpore celesti re/ sultat vnum in agere. talis aūt vnio non est formalis sed effectiua z finalis. Et sic dicit secundo celi. q celum est nobile z perfectū habens in se sex differentias positionis scilicet sursum. deorsum. ante. retro. dextrū z sinistrum.

Ad sextam dicendū est. q reductio mouentiū z mobi lium ad vnum ꝑmū mouens seipsum non est reductio seu resolutio multitudinis coordinate ad ꝑmum. sed pō/ tius vltimor ad medium totius coordinatōis mobiliuz z mouentium. modo medium est compositū ex oppositis virtutibus extremorū. z ideo compositi⁹ vtrolibet eorum

Ad septimam dicendū est. q ibi est indiuisio actionis z passionis in motu qui est cōmune fundamentū ipsor mouere z moueri. que indiuisio sufficit ad vnitatem com positionis p formam tot⁹ ambientem actiuum z passi/ uum siue motiuū z mobile colligentē. Sicut ēn compo/ sitio materie z forme complet p formā tot⁹ p̄tentem in/ diuisum esse. ita ex motiuo z mobili resultat ꝓpositū per formam tot⁹ p̄tentem mouere z moueri in radice mot⁹ indiuisa. q̄ q̄ discernantur per actus proprios extremor. sicut esse totius discernitur proprie ex parte materie z forme. modo non est inconueniens q indiuisa in-subā

motus sint diuisa per esse. Unde fit q̄ non oportet hūi/ iusmodi sic essentialiter discreta cōmunicare in eadē p̄o/ pria motus denominatione. sed sufficit comparticipatio eorūz in p̄muni motus analogia. vt puta sicut motus est in motiuo per mouere z in mobili per moueri. vt dictum est tercio phȳsicoꝝ. ¶ Questio quarta

Utrū sit necessariū motorē primuz. immobilem esse vnū z perpetuū. Et videtur primo q̄ non sit imo/ bilis. quia intelligentia mouet per influentiā sibi desidera biliter impressaz a prima causa. Et similiter anima mouet per formam desiderij intelligentie. sed motus seu affectio desiderij est quedam alteratio que est alterius speciei a mo tu locali corporis mori ab ipsa. sed primū mouens est ani/ ma existens pars mouentis seipsum. z nō deus seu prima cā. Secūdo sic. Illud quod est causa contrariorū effe/ ctuū est mobile. sed primus motor causa est contrariorūz effectuū. ergo est mobilis. Maior probatur. quia idem inq̄ntum idem semper natū est facere dem. secūdo de ge/ neratione z corruptione. ergo ex oppositō si aliquid facit contraria ipsum vt sic non est idem. sed non potest diuer/ sificari nisi per mutationem. Tercio sic. Primū mouēs seipsum sufficit ad productōnem omniū aliorūz. ergo nō est ponendum q̄ preter ipsum sit aliquis motor imobilis Antecedens patet ex predictis. quia mobile primū aptū natū est moueri semper. z mouens suū est in actu indiuisi bili z incorporeo. z per consequens in actu perfecto p po/ tentiā non impeditā. z sic potest semp mouere. sed ex sem/ per mouere z semper moueri resultat motus sempiter/ nus. Consequentia probatur. quia frustra fit per plura quod potest fieri per paucioza. z hoc in cursu nature que non abūdat in superfluis. vt dicitur secundo celi. et tercio de anima. Quarto sic. Omnis vnitas prouenit a for/ ma z a terminatōne potentie per actum. sed primus mo/ tor non habet formā nec componitur ex actu z potentia. er go non est vnus Minor probatur. quia omnis forma ali quid informat z dat esse alicui. sed in primo motore nihil est quod suscipiat esse aut quod informetur. Etiam si esset compositus ex actu z potentia nō esset primū simpliciter quia compositū p̄supponit nedum componentia. sed etiā am cōponens ea inter se. Quinto sic. Omne bonum est suiipsius diffusiuū. ergo quanto aliquid est melius tanto magis diffundit seipsum. sed primus motor est ens opti/ mū. cum solus sit bonus per essentiā. ergo erit multiplica/ tio motorū quorūcūq̄ quilibet erit primus motor. z per conse quens non est tm̄ vnus Sexto sic. Motor qui est p se et per accidens imobilis est primus motor. sed tales sunt plures. ergo sunt plures motores primi Maior est phi in textu ostendēs primū motū esse perpetuū per hoc. q̄ mo/ tor nec per se nec p accidens est mobilis. Minor probatur q̄ sunt plures motus circulares. sed quilibet fit a motore tā p se q̄ p accidēs imobili Septimo sic. Si p̄mus mo/ tor esset perpetuus. hoc esset ideo q̄ ipse est imobilis tam p se q̄ per accidens. sed h̄ nō. ergo nō est perpetuus Maior est phi in textu. capto quinto. dicens. q̄ si est aliquis motus et primus. necesse est ipm fieri a motore tā p se q̄ p accūs im/ mobili. Minor probat. q̄ aie aialiuz sunt imobiles tā p se q̄ p accūs. z tū nō sūt perpetue Q̄ nō p se. pz p phm in te xtu dicentē. q̄ omne mouēs seipm diuidit in pte mouētē p se imobilez. sed aia est pars mouentis seipsum. puta ani/ malis. q̄ etiaz nō per accidens. quia exā anima est forma non potest esse subiectū accidentis ām Boetiū dicentez formā nullius esse subiectū. ¶ In oppositū. est h̄ phs

Maior. Omne imobile est perpetuū Minor Primum mouens tam per se q̄ per accidens est im mobile Conclusio. Igitur motorem primū necesse est esse perpetuū

¶ Maior pz. q̄ omne incorruptibile est perpetuū. sz om ne imobile ē incorruptibile. ergo omne imobile est perpetuū. Maior est phi p̄mo celi dicentē. q̄ sempiternū z incorru/ ptibile p̄uertūtur Minor probatur. q̄ ibi p̄dicatur supr̄o de inferiori distributo. z talis est semp vera. sicut em̄ mobile est suprius ad corruptibile. ita imobile est inferi⁹ ad incor/ ruptibile. Preterea. q̄d nō est perpetuū hoc cadit sub tē/ pore. sed nihil est sub tpe ḋn sit mobile. Etiā si nō essz im/ mobile perpetuū. tpm inciper z deficeret. sed essz p mutatio nē. generatōez sez z corruptōem. g̃ imobile moueretur

¶ Scda p̄positio deducitur in textu. et in hoc q̄ est im/ mobile p accūs differt ab aia ab aialiū que sunt in suis cor poribꝫ p informatōem. ita q̄ ex aia p̄stituit vnū ens natu re q̄d dr aial. sed q̄ sic sunt p̄ducta ad motuz vnius sequi/ tur motus alterius. saltem p accidēs. z hoc nō p̄uenit p̄ mo motori. q̄ non posset esse cā cōtinui motus. q̄ omne mouens p accidens motū. nō manet vniforme in mouen/ do ¶ Conclusio sequitur ex p̄missis

Maior. Oportet omnē pluralitatē ad vnitatem reducere. Minor. Nec est possibile q̄ vnus mo/ tus continuus. sit a pluribꝫ motoribꝫ Conclusio. Igitur est necessarium. primum mouens immobile esse vnum

¶ Maior pz. q̄ pluralitas entiū nō est infinita sed or/ dinata ad vnū p̄mū q̄d est cā aliorūz. eo q̄ oia scda sunt en tia ab alio z in aliud reducibilia. scz i ens p̄mū. q̄d est ens a se z p se. Regula em̄ est. q̄ omne q̄d est tale. p participatio nē z ex accōmodatis dependet ab illo q̄d est tale p essen/ tiam z ex p̄cijs. z sicut hoc dr in toto genere entium q̄d est meraphȳsici p̄siderare. ita in p̄posito est hoc applicandum in genere mouentiū z mobiliū. ita q̄ est dabile p̄mū mouēs et p̄mū mobile. Ex ista etiā patz. q̄ esse multiforme redu/ cibile est ad vniforme. z motus diuersos horū inferiorum oportet reducere ad motū vniformē celorūz ¶ Secun da p̄positio patz. quia plura vt plura nō faciūt vnum. sed motus continuus est vnus. vt dicitur quinto phȳsicorū q̄ eadē que requirūtur ad p̄tinuitatez motus. requirūtur ad eius vnitatē simpliciter dictam. Si autē diuersi moto res moueāt. hoc erit vel q̄ omnes simul mouent. z tūc opor tet eos vniri in aliquod vnū. q̄ oportez omnē pluralitatez ad vnitatē resolui. z hoc vnum esset primū mouens. Vel mouerēt successiue vnus post aliū. z sic motus nō essz vn⁹ et continuus. deberet em̄ motus vnius esse vnius mouentis et vnius mobilis. ¶ Conclusio patz. q̄ multitudo mouentiū sempiternorūz est ordinata pariformiter. sicut motus z mobilia ipsis subiecta. sed experimur subordina tionē mobiliū celestiū z participationē primi motus apta nes distribui fm magis z minus iuxta p̄portionem distā tie et p̄pinquitatis secūdorūz mobiliū ad p̄mū mobile. cuz ergo ordo in effectu oriatur ab ordine in causa. necesse est q̄ suo modo ordinētur mobiliū z mouentiū talia p̄ncipia motiua. q̄ g̃ p̄mū mobile vnū est z primus motus. g̃ nece est p̄mū motorē esse vnū

Ad rationes Ad primaz dicendū est. q̄ talis affectio desiderij non est altera/ tio que sit in genere motus naturalis. licet sit quedam spi

ritualis boni finalis participatio ⁊ sui instinctus informatio. que potius dicitur generatio ꝙ alteratio. cum sit simplex acceptio forme perfectiue. modo dictum est septimo physicorū. q mutatio perfectiua non est alteratio

Ad secūdam dom. q illa autoritas intelligitur de mouente seu de agente p naturā. nō aūt de mouēte supnaturali. qđ simul ⁊ semel eodē mō se habens pt producere ptrarios effectꝰ ⁊ diuersos etiā in diuersis ordinibꝫ Vel dom q idē incōptū idē nō est natū facere nisi idē ex pte sui. pt tū ex pte pluriuz esse cā ptrariorū effectuuz gra alterius. sicut sol calefacit cerā ⁊ lutū. ⁊ sic facit vnū p se. tū calefaciendo cerā liquefacit. ⁊ calefaciendo lutū indurat. ⁊ sic facit plura per accidēs. Ad tertiā dom. q tene verū est q hinc inde est aptitudo sempiterni motus. sed hec aptitudo nō ponitur in actu nisi ex hypothesi ⁊ sub ꝺditiōe influēte pmi mouētis. qz hoc habet necessitas ordinis mouentium et mobiliū. q mouens primū. qđ est proportionatū vltimo puta mobili tm nō influit nisi in virtute pmi mouētis.

Ad quartā dom. q oīs vnitas rei ꝺposite a forma procedit seu a terminatione potentie per actum. sed nō oportet de vnitate rei simplicis. cuiusmodi est pmus motor. q đz esse vnus. cuius magis debeat dici vnitas essentialiter.

Ad ultimā dom. q oīe bonū est sui diffusiuū. nō tamen oportet diffundere aliud bonū in tali eē sicut ipm est. Tū pmū ens maxime diffundit seipm ꝯmunicādo entitatez et bonitatē suā oīmbꝫ entibꝫ. qz tū entitas ⁊ bonitas que procedūt ab ipo semp recipiuntur in alio. ideo nō possunt manere in tali esse nec in tali gradu entitatis sicut pmus motor. ⁊ si maneret in tali gradu nō esset distinctio inter pmū bonū ⁊ aliud bonū ab ipso procedens Ad sextam dom. q tene probat ordinē mouentiū ⁊ mobiliuz stare a parte ante ad genus mouentiū ⁊ imobiliū. attamen qđliber horū generū hz spēale sui ꝓprij ordinis analogiā. vtputa mobiliū inter se. mobiliū mouentiū inter se. ⁊ mouētiū tm inter se. Haz omniū mobiliū analogia ordinat ad vnū pmū mobile ⁊ mouentiū motoruz stat coelementatio ad vnū pmū mouens seipm. qđo similiter mouentiuz tm ad vnū pmū mouens ordo suspenditur Ad septimā dicēdū. q aīal mouetur ab aīa p accidens mota duplici accidente. antecedenter scz ⁊ ꝯsequenter. Antecedenter qđez aīa pus cū moueat suū corpus mouetur ab extrinseco sub rōne fugibilis vel eligibilis appetitū afficiente vel ab habitu ad actū exercitante. sicut exprimur aliquotiēs in dormientibꝫ. quoꝝ anima aliqua alteratōne intrinseca corporis puta decoctione nutrimenti vel quouis alio motu expergefacta mouet ad surgendū. vt patuit in textu. Consequenter vero per hoc q motor corporis ab aīa causat redūdat in eādem. ꝓpter formalē ipius cū corpore vnionē et hoc accidentis modo non potest inueniri in celo motus anime per accidens. vt etiā indicat pbus in textu. ex quo iuxta predicta illa anima manet a corpore forma secluſa. licet sic efficienter intima. Et ad dictū Boetij dom q intelligit de forma que est in fine simplicitatis. cuiusmodi non est ipsa anima. que ex quo ⁊ quod est. siue ex actu et potentia est ꝯposita.

Incidūt dubia circa primū

An motus possit eē infinitus ſm potentiam diuisionis ipius mobilis. Et videtur q sic. per ea que dicta sunt in sexto physicorum.

Solo nō. et hoc probatur per ea que dicta sunt in septimo physicoꝝ de modio milioꝝ ⁊ quolibz milio respectu sonitiendi. Quod confirmatur per ea que tangit pbus in textu dicens. q non oportet q si aliquid augeatur q quodlibet eius minimuz ꝓtinue augeatur. nec oportet q si multe gutte cauent lapidem q quelibet gutta in tēpore sibi ꝓportionabili aliquid lapidis effodiat. ¶ Ad obiectū dicendū. q in sexto loquitur pbus de esse potentiali motus. non antē diuiso ⁊ actuali. de quo hic loqt.

Secūdū dubiū

An motus tene diuidat in violentū. naturalē. ⁊ aialem

Qđ nō videtur. qz p se pponit de oīni ⁊ sp. vt dicit primo posteriorū. sed nullus istoruz motuū est sempiternus ſm virtutem sui generis. neq; em violentū est perpetuum. vt dicit pbus pmo ⁊ secūdo celi. neq; natura. neq; anima exerūt motū perpetuum in corpore corruptibili. vt in questionibꝫ patuit. Solo sic. prout per se opponitur accidenti et parti. quomodo dicimus p se moueri qđ ſm se totū ⁊ non gratia partis vel alicuius el inexistentis accidētis mouetur. eo q natura et anima ⁊ vis directe influūt in totū mobile sine medio accidentis vel partis

¶ Ad obiectum dicendū. q tene procedit de per se dicibili ſm artē demonstratiuā de qua perfectate non intelligitur propositū. Vel dicendū. q licet motus nō sit perpetuus ſm q exeritur actualiter a vi natura vel anima. tamen aptitudo proportionis motus naturalis ad naturā animalis ad animam. ⁊ violēti ad violentiā est essentialis perpetua ⁊ necessaria.

Tercīū dubiū

An motus violētus sit possibilis. Et videtur q non. quia nihil mouetur nisi per formam sibi impressam a motore. sed violentia non potest imprimere aliquid violento. eo q illa virtus impressa nō potest causari nisi per creationem. cum nihil sui prefuit in mobili. creare autem est actus dei. Similiter potest dubitari de modo deriuationis virtutis motiue ab anima ⁊ a natura Solo sic. quia omne quod est in actu causalitatis effectiue natū est deriuare a se virtutem que est similitudo talis actus. hec autem est vis instrumentaliter actiua. ergo per huiusmodi vim a violentia suo mobili impressam potest mouere hoc ipsum mobile. ¶ Ad obiectū dicendum. q vis deriuata impressiue a mouente violento non exeritur ab eo per modum creationis sed generationis quomodo similitudo cuiuslibet actus profluit a suo actiuo siue a tali actu. iuxta quem modum lumen emanat a sole sicut similitudo eius formalis. ⁊ ordo deriuatur ab intentōne actus finalis. sicut similitudo eiusdem. et eodem modo vis deriuatur a motiuo violento. Et qđ dicitur. creare est ex nihilo aliquid facere. Verum est loquendo de his que exeunt in esse per modum productionis imperfecte ex ſmplici negatiōe. modo motus deriuatur a mouente. velut actus perfectus. et per consequens modo productionis perfecte. qualem productionem si quis vocet creationem vtiq; creatio erit creature comunicabilis. quomodo ⁊ anime nobili conuenit creare ſm autorē libri causaꝝ.

Atuero aliud faciētibꝫ ꝓncipiū magis erit de his manifestū. Considerandū em est vtrū aliquē motuz contingit esse continuū aut non. ⁊ si ꝯtingit qđ hic. ⁊ qđ primus est motuū. manifestū aūt q si quidem necessariū est. semper motū esse. Primus aūt hic ⁊ continuus. quia primū ꝯtinuū mouens mouet ſm motum necessarium est vnum ⁊ eundem esse continuū ⁊ primum.

¶Iste est tercius tractatus huius octaui.in quo ꝓbs determinat quis ꝛ qualis sit ꝑmus motus. Diuiditur autē in quatuoꝛ capitula. In primo ostendit motum localem esse primū motū. In secūdo ostendit ꝙ solus motus localis potest esse continuus ꝛ perpetuus. In tercio ostendit ꝙ nullus motus etiam localis potest esse perpetuus preter circularem. In quarto probat motū circulare vnū esse primū ꝛ perpetuū. Primuz capitulum diuiditur in duas partes. In prima proponit intentum. In secunda ostendit propositum. Quātum ad primā dicit. ꝙ hoc quod dictum est.scz ꝙ motoꝛ primus sit immobilis ꝛ perpetuus magis erit manifestū facientib⁹ aliud principium Considerandū em̄ est si aliquis motus sit cōtinuus aut non.ꝛ si sic. ꝑsiderandū est quis ille sit.et quis sit primus motuū. Si em̄ ostensum fuerit ꝙ sit aliquis motus semꝑ et ꝙ ille sit primus ꝛ continuus.tūc etiā manifestū erit et notum ꝙ primum mouens mouet hunc motum ꝛ nullum motum necessarium erit esse vnuz ꝛ eundem ꝛ continuū ꝛ primū omniū motuū

Trib⁹ aūt existentib⁹ motib⁹.alio q̄dē ſm magnitudinē.ꝛ alio ſm passionē.ꝛ quēdam ſm locū quez vocamus loci mutationem.hunc necessariuz est primū esse.impossibile autē est augmentū esse alteratiōe non preexistente. Quod augmentatur est quidez tā q̄z simili augmentū.est aūt tanq̄z dissimili. contrariū em̄ alimentū dicitur ꝓtrario. Additur autez oīe factū simile simili. Necesse est igitur alterationē in contraria esse mutationē. Atuero si alterabitur indigebit esse alterans ꝛ agens ex potentia calido actu calidū. Manifestū igitur ꝙ mouens non similiter se habet.sed aliquādo quidē propius.aliquādo aūt lōgius ei quod alteratur.hoc aūt sine loci mutatōne nō contingit esse.ſi ergo necesse est semper motuz esse necesse est ꝛ loci mutationē semper esse primū motū Et in loci mutatione sicut alia quidez prima.alia vero posterioꝛ prima.

In hac secunda parte ꝓbus ostendit suū propositum videlicet ꝙ motus localis sit primus motuū. Et diuidit tur in tres particulas ſm ꝙ tripliciter probat motum localem esse primū. In prima probat hoc ex motuū proprietate. In secūda in modoꝛū prioꝛis inductione. In tercia ex mouentiū ꝛ mobiliū oꝛdine In prima particula ponit duas rōnes. Circa primā remouet dubitatōnem de oꝛdine motus localis ad mutationem simplicē.que est generatio. Dicit ergo primo. ꝙ exquo tria sunt genera motuuz Quidā em̄ motus est ſm quātitatē.quidā ſm qualitatē. et quidā ſm locū quē vocamus loci mutatōez.tūc necesse est motum ſm locū esse ꝑmū motuū. Probat ꝑmo ratiōe tali. Motus localis est ꝓꝛ alteratōne.ꝛ alteratio est prioꝛ augmentatōne.ergo motus localis est ꝑmus omniuz. Consequentia patz.qꝛ quicqd est ꝓus prioꝛi est etiā ꝓus posterioꝛi. Secūdā partez antecedentis primo probat ꝙ videlz alteratio precedat augmentationem. ꝛ hoc sic. Illud quo aliquid augek alimentū videlz in principio est dissimile ꝛ ꝓtrariū ei qō augetur.sed in fine quando conuertitur in naturā alteri est simile ꝛ oppositio modo se habet in in diminutione.quia quod aufertur in principio est simile.ꝛ in fine dissimile.sed nec a similitudine ad dissimilitudinem.nec econtra a dissimilitudine ad similitudinem est transmutatio nisi per alterationem.ergo omnem motum ad quātitatem precedit alteratio. Secūdo probat ꝑmā partem antecedentis.videlicz ꝙ omnē alterationem precedat loci mutatio.et hoc sic.qꝛ si aliquid alteretur.tūc oportet ꝙ alterans ex potentia tale faciat actu tale.puta ex eo qō est potentia calidū faciat actu calidū. sed vt hoc faciat requiritur ꝙ alterans alterabili appropinquet ꝛ tangat ipsum.propter hoc em̄ nō alterat semper qō nō habet semper similiter se ad alterabile.eo ꝙ aliquādo longius est aliquādo propius est ei quod alteratur ab ipso.prope autē fieri aut longe fieri nō possunt esse sine loci mutatione.ergo loci mutatio est ante alterationem. Et infert ꝓbus ꝙ si oporteret motuz in genere semper esse.tūc oporteret motum ſm locū semper esse.qui sit causa successionis aliorū motuum.ꝛ si in loci mutatione vna species sit prioꝛ et alia posterioꝛ tunc necesse est aliquā esse simplr̄ ꝑmam

Amplius autē omniū passionuz principium densitas ꝛ raritas.ꝛ graue ꝛ leue.ꝛ molle ꝛ durū.ꝛ calidum ꝛ frigidum densitates videntur esse ꝛ raritates quedaz. Densitas ꝛ raritas ꝯgregatio et disgregatio sunt ſm quas generatio ꝛ coꝛruptio dicitur substantiarū. Que aūt congregantur ꝛ disgregantur necesse est ſm locū mutari.

Hic remouet dubium An motus localis etiaz sit ꝑma mutationum.sicut est primus motuum. Ratio autē dubitationis est.quia substantia ad quam terminatur generatio.prioꝛ est predicamentis aliis Ideo ostendit hic ꝙ motus localis est prioꝛ etiam generatione et coꝛruptōne et hoc facit ex dicto antiquoꝛum qui ponebant ꝙ raritas et densitas sunt prime omniū qualitatuz.ꝛ ꝙ omnes qualitates reducūtur ad eas.ꝛ dixerunt ꝙ grane ꝛ leue.duruz et molle essent causaliter quedam densitates ꝛ raritates. et quia densitas ꝛ raritas sunt quedam congregationes et disgregationes partium materie in magnum vel paruū locum.et ſm has dicunt fieri generationes et coꝛruptiones substantiarum coꝛporalium.quecūq; autem sic congregantur ꝛ disgregantur necesse est mutari ſm locum. ergo loci mutatio est ante generationem ꝛ coꝛruptionem substantiarum

Atuero sed eius quod augmentatur ꝛ decrementum patientis mutat ſm locū magnitudo

Hic ponit secūdam rationem ostendentem specialiter ꝙ motus localis prioꝛ est augmentatione ꝛ diminutione que talis est.qꝛ tam augens q̄z id quod augetur mutat locum.ergo augmentatio presupponit motum localem Antecedens patet pro prima parte.qꝛ in augmento oportet ꝙ cybus augens ascēdat ꝛ moueatur localiter ad mēbzum ꝛ in decremento oporteat ꝙ aliquid recedat a diminuto. Secūda pars antecedentis pz etiaz.qꝛ quod augetur crescit in maioꝛem locuz.ꝛ qō diminuitur decrescit in minoꝛem locum

Amplius ꝛ hinc considerantib⁹ erit manifestum ꝙ loci mutatio prima. Primum enim est sicut ꝛ in aliis sic ꝛ in motu dicetur vtiq; primum multipharie. Dicitur autem prius quo non existente nō erūt alia.illud vero sine reliquis.ꝛ quod ſm substantiam et quod tempoꝛe.

In hac secūda particula ostendit motū localē ꝑmum inductiue in oīnīb⁹ modis ꝓoris. Premittit cīm modos ꝓ/oris Dicens.q alio mō ꝓsiderantib⁹ erit manifestū q lo/ci mutatio ꝓior est alijs mutatōnib⁹. Sicut em̄ ꝑus seu ꝑ mū ōr multiplr in alijs.ita etiā in motu Et subiūgit tres modos ꝓoris. Primus est quo ōr ꝑus illud quo nō exi/stente alia nō erūt.sed ipm ꝑt esse sine alijs Scōs modus est quo aliqd est ꝑus fm substantiā z ꝓfectōem.Tercius modus ꝓoris est quo aliqd ꝑus est alio tpe.

Quare quoniā motū quidē necesse est esse ꝯtinue erit vtiq ꝯtinue.aut qui ꝯsequēter magis aūt qui ꝯtinu⁹ z dignius est ꝯtinuū q̄ conse quenter esse Dignius aūt semp accipimus in natura esse si possibile est.possibile aūt est ꝯtinuum esse.De monstrabitur aūt posterius.nūc aūt hoc supponak. et hūc neq vnū aliū possibilez esse.sed aut loci muta tione.Necesse igit lationē esse ꝑmam.neq vna em̄ ne cessitas est.neq augmentari neq alterari qđ fertur nā neq fieri neq corrūpi.hoz aūt neq vnū ꝯtingit. nisi ꝯtinuus sit quē mouet ꝑmū mouēs

Hic probat motū localē esse priorez alijs fm primum modū quo aliquid est ꝑus alio natura.z hoc sic Motus localis potest esse sine alijs.z alij non possunt esse sine ipso ergo ipe est alijs ꝓr natura Consequentia ptz ex notifica tione prioris fm naturam. Añcedens probat duplr quo ad ꝑmā partē. Primo.qz ꝑpetuū ꝑt esse nō ꝑpetuo nō ex istente.sed motus localis est ꝑpetuus z alij nō sunt ꝑpe/tui.ergo motus localis ꝑt esse sine alijs. Minor illius ꝓ/bationis ꝓbatur.qz q motus sit eternus necessario ꝑus ostensum est.sed hoc nō ꝑt esse nisi aliquo duoz modoruz videlz q eternus z ꝑpetuus dicak qui est cōtinuus.vel q ꝯponīt ex motib⁹ sibi succedentib⁹ z ꝯsequenter se habenti bus.sed magis ponendū est ꝑ ꝑncipio perpetuo qđ con tinuū est. Probak.qz dignius est id qđ ꝯtinuū q̄ qđ conse/quenter est. In physicis aūt illud semp accipik esse princi/piū z ꝑus qđ dignius est.dūmodo ipm sit possibile in na/tura.sed possibile est.imo necessariū est vnū motū esse cō/tinuū.sed nō aliū q̄ loci mutationē.qđ posterius demon strabitur.ideo nūc supponendū est.Scđo ꝓbat añcedēs principalis rōnis.qz nō est necesse q corpus qđ mouetur fm locū alteretur vel augmentek. aut generetur vel corrū patur.harū aūt mutationū nullaz ꝯtingit esse nisi sit loci mutatio quā mouet ꝑmū mouens

Adhuc tēpore prior. ꝑpetuū em̄ contingit solum mouere fm hunc.

Hic ostendit q motus localis est alijs ꝓr tpe Et duo facit. Primo qđ dictū est. Scđo mouet z soluit dubitati/onē.Quātū ad ꝑmū intendit illā rōnem. Perpetuū ꝑus est tpe nō perpetuo.seu oīnī eo qđ incipit z desinit in tpe. sed motus localis est perpetuus.z alij nō sunt ꝑpetui. eo q incipiūt z desinūt in tpe.ꝑ est eis ꝓr

Sed in vno quidē aliquo z habētiū generatōem loci mutatōem necesse est postremū motuū esse. post em̄ ipm fieri ꝑmū alteratio z augmentū. sed loci mu tatio iam ꝑfectoz motus est.sed alterz necesse motuz esse fm loci mutatōem ꝑus qđ z generatōnis cā erit his que fiūt nō factū vt generans eius qđ generatur

Oīm videtur vtiq generatio esse prima motuū pro pter id qđ fieri oportet esse ꝑmū.hoc in vno q̄dē quo libet eoz que sunt sic se habet.sed alteruz necesse est ꝑ us aliquid moueri his que fiūt.cū z ipsum nō factū esse ipō alterum prius

Hic soluit vnā dubitatōem seu obiectōem.qz videm⁹ in aīalib⁹ mouentib⁹ seipa q nō mouenk fm locū donec ꝑ ficiūtur motu augmentatōis z alteratōis.z ante illas est generatio.z sic videk motus localis posterior illis.z quia sic est in aīalib⁹ posset aliqs credere q sic etiaz esset in celo Et duo facit. Primo qđ dictū est. Scđo ostēdit rōne im possibilē generationē esse ꝑmā mutatōem. Quātū ad ꝑ/mū soluendo obiectōem ōr.q in eodem indiuiduo qđ est pluriū motuū susceptibile motus localis est vltimus mo tuū. In illo em̄ prius est via in esse que est generatio post quā alteratio z augmentū.sed loci mutatio iam ꝑfectoz motus est.qñ scz iam sunt ꝑfecta in robore z quātitate or ganoz. Sed in ipo mūdo z vniuerso oportz q sit alteruz quoddā nō generatū neq corruptū.nō alteratuz neq au ctū qđ moueak fm loci mutatōem.qđ ꝑus est oīnīb⁹ his. eo q est causa generatōis omniū que generank hoc mō q̄ generans est cā generati. Deinde subiūgit obiectōem so lutam.qñ ōr.Oīm videtur generatio ꝑma inter motus z mutationes.qz oportz rem ꝑus generari q̄ fm locū mo/ueri.qđ ōr veruz esse in vnoquoq generato,sed tū necesse est esse alterū qđ ꝑus est his generalib⁹ qđ necesse est mo ueri.cū ipm nō sit factū.z hoc alterum prius est generati one et generato.

Quoniā igitur generatōnem im possibile est esse ꝑ mā. Omnia em̄ essent que mouenk corruptibilia.ma nifestū est neq ꝯsequentiū motuū. neq vnus prius est. Dico aūt ꝯsequenter augmentū.postea alteratio nem z decrementū z corruptōem. Oīnes em̄ posteri ores generatōe sunt. Quare si nō est generatio prior loci mutatōe neq aliaz neq vna ꝑmutationū.

Hic ꝓbat q generatio nō ꝑ esse ꝑmus motuū dicens q impossibile est generatōem esse primaz in mutationib⁹ Si em̄ ipsa esset prior alijs tūc oīnia essent corruptibilia que mouentur. Sequela patz.qz motus primus est mo/tus ꝑncipioz naturaliū.z sic ipa ꝑncipia essent generabi/lia.et si generabilia tūc essent etiā corruptibilia.eo q omne generabile est corruptibile.z si ꝑncipia essent corruptibi/lia tūc nihil alioz esset ꝑpetuū sed oīnia corruptibilia. Et quo infert ꝓ⁹.q si generatio non essz prior motu loca li tūc manifestū est q nullus alioz ꝯsequentiuz erit prior motu locali. Sūt aūt motus ꝯsequentes generatōem.au/gmentū decrementū.alteratio z corruptio.oīnes em̄ isti ꝑ generatione posteriores quapropter si generatio sit poste rior loci mutatōe.tūc nec alterū vna mutationū erit loci mutatione prior

Oīnino aūt videk q sit impfectū z ad ꝑncipium iens. Quare qđ generatiōe posterius natura prius ē vltimū aūt loci mutatio oīnīb⁹ inest q̄ sunt in genera tione.vnde alia oīno imobilia sunt viuentium pro pter indigentiā organi.vt plante z multa genera aīa liū.ꝑfectis aūt inest. Quare si magis inest loci mu tatio magis ꝯprehendentib⁹ naturā z motus hic ꝑ mus aliorū vtiq erit fm substantiaz ꝑpter hoc. Et

quia nequaq3 substantiā mutat quod mouet motū in eo quod fertur Sedm aūt hunc solū nihil mutatur inesse sicut eius quod alteratur quale. et9 autē qō auget z decremētū patiētis fm q̄titū.

¶ Hic probat motū localem esse pmū fm modū poris quo perfectiora sunt pora z hoc trib9 ratōnib9 Quarum pma est Illud quod est posterius via generatōis est prius via pfectionis. sed motus localis est via generatiōis vltimus motus in animalib9. ergo motus localis est alijs pfectione por. Maiorem ꝓbat. quia omino z vlter qō generat est impfectum. eo q̄ in pncipio non habet pfectionem fm q̄titatem debitam Vnde quando pbus dicit. Quod generatōe posterius est. natura pus est. accipit pus natura ꝑ pus pfectione Secūda ratio Ille motus pfectior est q̄ est subiectiue in re seu mobili pfectiori. sz motus localis est hmōi. ergo est alijs pfectior. Minorē probat. quia motus localis non inest omnib9 generabilib9 nec omnib9 viuentib9 ꝓter hoc q̄ habent defectū z indigentiā organi motus localis quēadmodū sunt plante z multa animaliū genera. vt ostree z conche z similia. pfectis aūt animalib9 inest ille motus. ergo quia inest illis q̄ magis comꝑhendūt de pfectione nature. ideo oportet q̄ sit alijs por fm substantiā z pfectōnem. Tercia ratio ē Ille motus est pfectior q̄ nihil mutat de esse vel substantia mobilis. sed motus localis non mutat nec abijcit aliq̄d de substātia mobilis. alij vero mutant substantiā mobilem aliq̄d abijciēdo. g̃ motus lacalis est alijs pfectior. Minorē pro pma pte ꝓbat Albertus. quia id quod est actio vltimo complētis naturā nihil tollit ab esse vel substantia. sed motiuū in eo q̄ aliq̄d mouet fm locū est actio z motus naturā ꝓplentis vltimo. ergo nihil mutat ab esse z substantia. Minorē pro secūda pte probat pbs q̄ id quod alterat mutat quale fm esse z et9 qō auget et decremētū patit. mutat fm q̄titum

Maxime aūt manifestū est quia mouēs ipsum seipsum maxime mouet hunc proprie quia fm locuz z etiā dicimus hoc esse eoꝝ que mouentur z mouētiū pncipiū z primū in his que mouentur ipsuz se ipsum mouens. Q̄z quidē igitur loci mutatio pma sit manifestū est ex his.

¶ In tercia pticula ꝓbat motū localē esse pmū. z hoc ex ordine mouentiū z mobiliū. z pt ratio sic formari. Ille motus est alijs por q̄ est pmi mouētis z pmi mobilis. sz motus localis est pmi mouentis z primi mobilis. g̃ est omnib9 por Maiorē ꝓbat. quia ꝑmum mouēs z pmuz mobile est pncipiū omniū alioꝝ q̄ mouent z q̄ mouentur Minorē probat. quia quod mouet seipsum maxime mouet se fm hunc motū. sed mouens seipm est pmū in ordine eoꝝ q̄ mouent. g̃ mot9 ille est pmi mouētis z pmi mobilis. g̃ est omnib9 alijs prior

Que aūt loci mutatio pma sit nunc monstrandū Simul aūt z quod nunc z pus positū est q̄ ꝓtingit quendā motū continuū esse z ꝑpetuū manifestū erit eadē methodo. Q̄z quidē igitur aliorū motuum continuū neq3 vnū contingit esse ex his manifestū est. Oēs em̄ ex oppositis in ꝓtraria sunt motus z mutationes. vt generatōi quidem z corrupti oni ens z non ens termini sunt Alteratiōi contrarie passiones augmento z decremēto. aut magnitudo aut paruitas aut pfectio magnitudinis aut ipfectio

¶ Istud est secundū capitulū in quo pbus post q̄z ostendit quis sit motus pmus fm genus. ꝓsequēter determinat quis sit motus qui possit esse continu9 z perpetuus. Diuidit aūt in duas partes In pma ostēdit q̄ sol9 mot9 localis potest esse continu9. In secūda ostendit hoc idē specialiter in mutationib9 q̄ vna non potest alteri continuari Prima pars diuidit in duas pticulas In prima facit quod dictum est. In secūda soluit quasdam obiectiones In prima pticula probat ꝓpositum duabus rationibus Premittēdo tamē intentionem suam dicit. q̄ nunc restat determinādum quis motus localis fm speciem sit pmus motuum. sed oportet pus ostendere quod prius suppositū est in p̄cedenti capitulo quis scz motus sit continuus z ꝑpetuus fm genus z quis fm speciem. z tūc eadem methodo z ꝓsideratione artificiali manifestū erit q̄s sit pmus fm speciem. Quo sic premisso probat ꝓpositum scz q̄ solus motus localis est ꝓtinuus z hoc duabus rationibus Prima ratio est hec Nullius mot9 qui est exopposito in oppositū est continuus z ꝑpetuus. sed omnis motus alius a motu locali est ex opposito in oppositū. ergo nullus aliūs est ꝓtinuus. z per ꝓsequens solus mot9 localis potest esse continu9 z perpetu9. Maior est nota. quia omnis talis est medium quoddam inter duo extrema opposita terminātia ipsum Minorē probat inducendo in omnib9. eo q̄ sunt de cōtrarijs in ꝓtraria. sicut generationis z corruptōis termini sunt ens z non ens. alterationis termini sunt due qualitates cōtrarie. augmētationis vero z diminutōis sunt magnitudo z quitas. vl̄ q̄d9 verū est pfectio z impfectio magnitudinis

Contrarij aūt sunt qui sunt in contraria. Quod autē non semp mouetur fm hunc motū existens prius necesse est prius q̄escere. Manifestū igitur quoniā quieuit in cōtrario mutans. Similiter aūt z in mutationib9. opponunt em̄ generatio z corruptio simpl̄r z singularis singulari. q̄re si impossibile ē simul mutari oppositas nō erit ꝓtinua mutatio. sed medium erit ipsoꝝ tēpus.

¶ Hic probat idem secūda ratione que differt a p̄cedēti in hoc. quia p̄cedens ꝓbat q̄ nullus vn9 specie pt esse ꝓtinuus. ista vero q̄ duo ꝓtraria z spē diuersi nō possunt ꝓtinuari. sicut albefactio q̄ est motus ex nigro in albū nō potest ꝓtinuari z esse vnus mot9 ꝓtinuus cum nigrefactione que est motus ex nigro in album Et formatur ratio sic Nullus motus qui est quiete interruptus potest dici vnus z ꝓtinuus. sed omnis motus ꝓpositus ex duobus cōtrarijs motibus est quiete interruptus. ergo motus cōtrarij non possunt esse vnus z continu9 Maior nota ex ratione cōtinui motus. Minorē probat. quia contrarij motus sunt qui sunt in cōtraria z ex cōtrarijs. sed q̄ō sic mouetur non continue mouet fm eundem motū specie z numero. z ideo in fine cuiuslibet necessario quiescit mobile. manifestū em̄ ē q̄ h̄ q̄ō mutat q̄n venit in ꝑriū q̄ escit in ipso. alis contrariū non esset termin9 mot9 Similr est dicendū de mutationib9 que nō sunt motus opponūtur em̄ generatio z corruptio simpliciter. z in vniuersali. z etiam singularis generatio huius opponit corruptōni

singulari eiusdem. quapropter cum oppositа non possunt simul esse in eodem. impossibile est aliqd moueri ſm motus vel mutatões oppositas. non eñ erit ptinua mutatio sed mediabit temp⁹ qdis inter ipsas

Nihil eñ differt cõtrarias aut non ptrarias esse ſm ptradictionẽ mutationes si solũ ipossibile sit eidẽ simul inesse. hoc eñ rationi nihil vtile est. Neq; si non necesse est q̃scere in ptradictione. neq; est mutatio quieti contrariũ Non eñ fortassis quiescit quod non est. corrũpit aũt in nõ ens. Sed si solũ mediuz sit temp⁹. sic eñ nõ erit mutatio ptinua.

¶ In hac secũda particula remouet tres obiectões quarum prima est de mutatõibus. Q; ratio non ꝓhibet eas non continuari. quia non sunt inter ptraria sed inter cõtradictoria. ad quam respondet ꝓhus q; nihil differt ad hanc ratõem siue dicamus mutatões que non possunt continuari cõtrarias siue non contrarias sed ſm cõtradictionem opponi dummodo ostẽdamus q; non possunt esse simul in vno tempore ptinuo in eodem subiecto mutabili. hoc eñ solum nobis vtile est ad probatõem qua intendimus probare q; non possit esse ptinuitas ſm temp⁹ indeficiens in omnib⁹ mutatõibus ad formã

Neq; eñ in prioribꝫ motibꝫ ptrarietas vtile fuit sed nõ cõtingere simul esse

¶ Hic soluit secũdam dubitatõem seu obiectõem. posset eñ aliquis dubitare. quomodo q̃es caderet inter duas mutatões cum tamen quies non sit contraria mutationi. etiam non videtur quomodo corruptiõem sequatur quies cum sit ad non ens. z nihil q̃scit in non ente. Hãc soluit dicens. q; non oportet ꝓbare q; in contradictõe nõ est quies puredd immutatio. nec oportz probare q; mutatio non est contraria quieti sed motus. fortassis eñ hoc verum est. quia quod non est actu hoc non q̃scit. corruptio aũt est in non ens simpliciter. z ideo non terminat ad quietem. sed ad immutatõem nisi quies large sumatur. sed hoc solum oportet ꝓbare de talibus q; mutatões oppositе intercipiũtur medio tempore. sic eñ cũ illo statim ꝓbatum erit q; mutatio non est cõtinua nec vtile fuit ad ꝓpositum ostendendũ quod prius dictum est q; nõ sunt simul in eodem. eo q; cõtrarij sunt motus aut mutatiões sed solum ad hoc vt sciat eos nõ posse simul inesse eidez tempore non interrupto

Non oportet autẽ turbari q; idẽ pluribus erit cõtrariũ. vt mot⁹ z statui z motui qui est in contrariũ sed hoc solũ est accipere quod opponitur quodãmodo z motui z quieti motus contrari⁹. sicut equale z mẽsurabile excellẽti. z ei quod excellit z nõ ptingit simul oppositos neq; motus neq; mutatões esse.

¶ Hic soluit terciũ obiectionem cõtra dicta. quia mot⁹ non repugnat continuari. eo q; cõtrarij sunt. quia mot⁹ contrariat quieti. z si etiam contrariat motui tunc vnum erit pluribus contrariũ. Hanc soluẽdo dicit. q; non oportet turbari de hoc quod dictum est idem pluribꝫ esse contrarium sicut motus motui z quieti. sicut motus qui est in cõtrarium. cõtrariat illi q; est in aliud cõtrarium z quieti qui est in contrario ex quo motus est. quia hic non indigemus nisi vt accipiamus q; aliquo modo idem pluribus opponitur. sicut motus quieti z motui. z sicut equale z medium excellenti z ei quod excellit. hoc eñ bene cõtingit q; idem non acceptũ ſm idem habet plura cõtraria. sicut medium oppositũ extremis. z oportet intelligere q; siue vere siue non vere opponant q; non contingit oppositos mot⁹ siue oppositas mutatões simul eidẽ inesse.

Amplius aũt in generatione z corruptõe z penitus incõuenẽtis esse videbit si factũ mox necesse ẽ corrũpi. z nullo tempore ꝑmanere. Quare ex his vtiq; fides aliꝫ fiet. physicum eñ quod similiter, se habet in omnibus.

¶ In hac secunda parte probat specialiter generatiõem z corruptõem non posse continuari Et hoc facit tali ratõe. Si generatio continuaret corruptioni aut econtra. tunc oporteret q; illud quod generaret continue corrumperet sine interruptõe quietis. z sic nullo tempore ꝑmaneret generatum. sed hoc est incõueniens. ergo vna generatio nõ potest continuari corruptioi nec econtra. Hinorẽ relinqt notam. Albertus tamẽ eam sic probat. quia si non ꝑmaneret res generata aliquo tempore ꝑus q̃ corrumperet tunc omnis labor nature esset frustra. etiam nunq̃ esset generatio perfecta. etiam corruptio esset eius quod nõ esset ens simpliciter sed solum ſm quid ꝓut est in generatione quod falsum est. quia generatio est ad esse simpliciter. corruptio vero ab esse simpliciter Et subdit q; ex illa ratione potest inesse fides de aliꝫ motibꝫ. q; qõ physicuz z naturale est. se in oĩbꝫ habet similiter

Quoniã autẽ contingit esse quendã motũ infinitum vnum existentẽ continuũ z hic circularis nunc dicemus Ome quidẽ eñ quod mouetur fertur aut circulariter aut ſm rectitudinẽ aut mixtũ. Quare si neq; illorũ alter continuus est. neq; ex vtriq; possibile est continuum esse.

¶ Istud est terciũ capitulum in quo (postq̃ ostendit in p̃cedenti q; solus motus localis potest esse continnus z ꝑpetuus) cõsequenter ostendit quis motus localis non potest esse vnus continu⁹ z ꝑpetuus. Diuidit autem in tres partes In prima ostendit rationibꝫ physicis nullum motum localem preter circularẽ esse continuũ z perpetuum In secunda soluit circa dicta quasdam dubitatiões In tercia probat cõclusionem suam rationibꝫ logicis Prima pars diuidit in duas ptículas In ꝑma ponit intentionem suam In secũda ostendit ꝓpositum Ponendo intentionem suam dicit. q; nunc dicendũ est q; est aliquis motus infinitus vnus z ptinuus z hic est circularis. Omnis eñ motus localis aut est circularis aut rectus aut ex his compositus. z oportet solum ad ꝓpositum ostendendũ probare q; rectus non potest esse continu⁹ z ꝑpetuus. qz p hoc satis monstratũ erit q; ex recto z circulari ꝓpositus non possit esse ꝑpetuus.

Quod aũt fertur ſm rectũ z finitũ non feratur cõtinue manifestũ est Reflectitur eñ reflexũ aũt ſm rectum per contrarios motus mouetur Contrari⁹ eñ ſm locũ est qui est sursum ei qui est deorsum. Et qui est ante ei qui est retro. z qui est ad sinistrũ ei qui est ad dextrũ. loci eñ contrarietates hẽ sunt. Quis au

tē est vnus ⁊ continuus motus prius definitū est. quia qui est vnus ⁊ in vno tēpore ⁊ indifferenti ſm ſpeciē. Tria em̄ habet quodcūq; mouetur. vt homo aut ꝛeus. ⁊ quando vt tempus. ⁊ terciū in quo Hoc autē est locus aut passio aut ſpecies aut magnitudo Contraria em̄ differunt ſpecie ⁊ nō vnū ſunt loci aut dicte differentie. Signū autē ꝙ motus contrarius est qui est ab a. ad b. ei qui est ab ipso b. ad a. Et quia ſtant ⁊ repauſant adinuicē ſi ſimul fiant. Et in circulo ſimiliter. vt qui est ab a. in b. ei qui est ab a. in c. Siſtunt em̄ ⁊ ſi continui ſunt. ⁊ ſi nō fiat reflexio propter id ꝙ contraria ſeſe corrumpūt ⁊ ꝓhibēt ad inuicem. ſed nō q̄ est in latus ei q̄ est ſurſum

¶ Hec est ſcḋa ꝓticula in qua oſtēdit ꝓpoſitū videlz ꝙ nullus motꝰ rectus ꝑt esſe continuꝰ ⁊ ꝑpetuus ⁊ hoc tali ratione. Si motus rectus eſſet continuꝰ ⁊ ꝑpetuus hoc eſſet ꝙ reflexionem factam ſup magnitudinē rectam. ſz im poſſibile est motum factum ſup magnitudinē rectam cōtinuari per reflexionem. ergo nullus motꝰ rectus poteſt eſſe continuus ⁊ perpetuꝰ Maiorē dicit philoſophꝰ eſſe manifeſtam ex hoc ꝙ omnis magnitudo finita est. ergo motus rectus factus ſup ipſam est finitus Minorē probat duabꝫ rationibꝫ oſtendentibꝫ motum reflexionis nō eſſe vnum ⁊ cōtinuum. Quarum ꝑma est. Motus qui est ad contrarios terminos non est vnus nec continuus ſed motus reflexionis compoſitꝰ ex directo ⁊ reflexo ē ad cōtrarios terminos. ergo nō est vnus nec cōtinuꝰ Maiorem probat ꝑ ea que in quito determinata ſunt de motu quis ſit vnus ⁊ continuus. ſcilz ille qui est vniꝰ mobilis in vno tempore ⁊ ad vnū terminū. tria em̄ ſunt in omni motu. ſcz quod mouetur vt homo aut aſtrum. quod Empedocles ⁊ alij credebāt eſſe deum. ⁊ quādo. hoc est tempus menſurās motum. ⁊ terciū est id in quo est motus. ſicut locus in motu locali. paſſio in motu alteratōis ſpecies in generatōe ⁊ corruptōe. aut magnitudo in motu augmenti ⁊ decremēti. Minorē probat. quia omnes motus reflexionis qui ſunt in ſurſum ⁊ deorſum ſunt cōtrarij. ſimiliter motus qui ſunt in ante ⁊ in retro ſunt contrarij. ſimiliter qui ſunt in dextrum ⁊ ſiniſtrū ſunt cōtrarij. quia hꝫ ſunt differētie contrarie ipſius loci. cōtraria autem ſpecie differūt ⁊ vnum non ſunt. ergo ⁊ motꝰ ad hās differentias loci terminati ſunt cōtrarij ⁊ nō vnus Probat hoc idem ſigno. quia motus qui est ab a. in b. est contrarius motui qui est a b. in a. quia ſtant ⁊ quieſcūt ⁊ repauſant ⁊ corrumpūt ſeinuicē quando ſunt in eodē mobili. ⁊ ſi in diuerſis mobilibꝫ ſibi directe obuiantibꝫ iteruꝫ repauſant ſe ſi ſint eque fortes. Et ſubdit philoſophꝰ ꝙ hoc quod dictuꝫ est nō ſolum verū est de motu reflexo facto ſup ſpacium rectū. ſed etiam quādo fit reflexio in circulo q̄tum ad motū qui nō est circuli Non em̄ poteſt aliquid continue moueri ſup circulo ꝑ reflexionem. vt ſi ſignentur in circulo pūcta tria a. b. c. ita ꝙ b. c. diſtent ꝑ diametrum. tunc motꝰ qui est ab a. in b. ⁊ c. iterum in a. nō continuat ei qui est ꝑ reflexionē ab a. in c. b. a. ſiſtunt em̄ ſeinuicem q̄uis vterq; in ſe ſit cōtinuus. etiam ſi non fiat reflexio. quare autem ſiſtant ſe dicit cauſam. quia cōtraria corrumpūt ſe ⁊ prohibent ſe. ⁊ ergo motus qui est ad latꝰ nō corrūpit motū ſurſum. qz nō est ſibi cōtrarius

Maxime autem manifeſtū ꝙ impoſſibile est continuum eſſe qui est in rectitudine motum quia reflexum neceſſe est ſtare nō ſolum in recta. ſed ⁊ ſi ſm circulum feratur Non em̄ idem est in circulo ferri ⁊ circulum Est em̄ aliquādo q̄dem cōtinuum quod mouetur. Aliquādo autem in idem veniens vnde motum est reflecti iterum.

¶ Hic ponit ſecūdam rationē probantem motum reflexionis non eſſe vnū ⁊ continuum. Et est hec. Motus ille non est vnus ⁊ cōtinuꝰ qui est quiete interruptꝰ. ſz motus reflexionis est quiete interruptꝰ. ergo non est vnus ⁊ continuus Minorē probat. quia neceſſe est mobile in pūcto reflexionis ſtare ⁊ quieſcere non ſolum ſm lineam rectam. ſed etiam ſi moueatur ſm circulum Et ne quis putet Ariſtotelem dicere motū circularem eſſe motum reflexionis. ſubiungit philoſophꝰ ꝙ non est idem moueri in circulo ⁊ ſm circulū. quia illud quod mouetur ſup circulum eundo ⁊ redeundo dicitur moueri in circulo. ⁊ illud quod mouet circulariter dicitur moueri ſm circulū. ⁊ ſic dicitur circulus moueri Hec tamē est ꝙ frequēter vnum accipit ꝑ alio in ꝓmuni modo loquēdi

Q̄ autem neceſſe est ſtare fides est non ſolum in ſenſu. ſed in ratione Principiū autem hoc est. Tribus em̄ exiſtentibꝫ principio. medio ⁊ fine. medium ad vtrunq; est ⁊ vnum numero. ratōe autē duo. amplius aliud est quod est potentia ⁊ qđ est actu Quare recte que infra ſunt terminorū quelibet. ſi igit potentia quidem est mediū. actu autem non est niſi diuidat hanc. ſic ⁊ ſtans iterum incipꝛet moueri Sic aūt mediū ꝓncipiū fit ⁊ finis. ꝓncipiū q̄dem poſteriorꝭ. finis aūt priorꝭ.

¶ Hic probat ꝙ neceſſe ſit mobile in puncto reflexionis quieſcere Premittens intentōem dicit Q̄ neceſſe est ſit mobile ſtare ⁊ quieſcere in puncta reflexionis nō ſolum fides est in ſenſu ſed etiam in ratione. vbi dicit Alb̄tus ꝙ manifeſtū est ſenſui. quia ſic est. ſed per ratōem accipit propter quid ſic est. Deinde ꝑmittit duas ſuppoſitiones quas vocat principia demōſtrationis Prima est In omni motu ſunt tria. ꝓncipium. mediū. ⁊ finis. ſic in motu cōpoſito ex directo ⁊ reflexo ſunt tria. ꝓncipium vnde vadit primus. ⁊ mediū in quo finitur ꝑmus ⁊ incipit ſecundꝰ ⁊ finis ſecundi. Mediū autem in motu ad vtrunq; extremum comparatū habet ratōem finis ⁊ ꝓncipij ⁊ est vnū numero ⁊ ſubſtantia. ratione vero ⁊ forma ipſum est duo alia em̄ est ratio ꝓncipij. alia finis. Secūda ſuppoſitio. In omni motu aliud est quod est potētia. ⁊ aliud quod est actu Quibus ꝑmiſſis formatur ſic ratio. In omni illo ſigno mobile quieſcit adequate in quo est in actu. ſed in puncto reflexionis mobile est in actu. ergo mobile in puncto reflexionis quieſcit. Maior patz. quia motꝰ est potētia. quies vero actus. Minorem probat. quia finis ⁊ terminus in actꝰ. in motu locali ſumit penes magnitudinez. ſed in magnitudine ſigna intermedia ſunt in potentia. ⁊ vltima ſunt in actu. ergo mobile puenies in vltimum ſignum in quo reflectit est in actu. quia tunc fit diuidens actu magnitudinē. ⁊ ꝑ conſequēs etiam motum ⁊ ſic mobile ſtans ⁊ quieſcēs in ipſo in diuiſibili medio. in q̄tum est actu finis ſpacij p̄cedentis. incipit iterꝫ moueri alio motu ab ipſo in q̄tum est actu ꝓncipium ſpacij ſe-

quētis sic em̄ mediū fit actu ꝓncipium ꝛ finis respectu diuersoꝝ. qz fit ꝓncipiū posteriozis ꝛ finis ꝑioris

Dico autem vt si quod fertur ab a. in b. ꝛ iterum feratur in c. Cum autē continue ferat neqz factum esse neqz abesse possibile est a. ꝑm b. signum. sed solū esse in nunc. in tempoze autē nullo ꝑter cuius ipsum nunc est diuisio temporis in tres a. b. c. Si autē ad esse concedat aliquis ꝛ abesse semper stabit a quod fertur. Impossibile est em̄ a. simul adesse in b. ꝛ abesse in alio. ergo ꝛ alio signo temporis est. Tempꝰ ita qz erit quod in medio. quare quieuit a. in b. Similiter autē est in alijs signis. eadem em̄ ratio est in omnibus Cum aūt vtatur a. quod fertur ipso b. medio ꝓncipio ꝛ fine necesse est stare ꝓpter id quod facit. sicut vtiqz si ꝛ intelliget. sed ab a. quidem signo abfuit ꝓncipio in c. aūt affuit cū ꝑficiet ꝛ stet

¶ Hic probat hoc exemplo dicens. Signetur magnitudo super quam fit motꝰ per a. b. c. ꝛ sit a ꝓncipium c. terminus ꝛ b. medium in quo fiat reflexio. tunc si mobile moueatur ab a. in b. ꝛ iterū reuertatur ab ipso b in a. oportet qꝫ mobile in termino motus directi qui est b. assit ipsi b. ꝛ quia b. est etiam principium motus reflexi oportet qꝫ mobile absit ꝛ recedat ab ipso b. ſz impossibile est qꝫ mobile in vno instanti assit medio scilz b. ꝛ separetur ab ipso ergo in aliquo instanti mobile est cum b. ꝛ in aliquo instanti separatur ab ipso b. sed inter quelibet instantia cadit tēpus medium ꝛ in illo tempoze intermedio oportet qꝫ mobile quiescat. Si autem mobile moueatur ab a. per b. in c. et non reuertatur ex b. in a. sed vlteriꝰ continue mouetur in c. non erit verum dicere qꝫ mobile simul sit in c. et recedat ab ipso nec in medio scilz b. est et nō recedit simul ab eo. quia mobile dicitur esse in illo in quo est actu ꝛ in b. non est in actu. quia sic b. est solum ꝓncipium ꝛ finis in potētia Et eadem ratione non dicitur hoc modo recedere ab ipso b. quia nihil recedit ab eo in quo nunc̄ fuit sed mobile non fuit actu in b. eo qꝫ omnia pūcta in medio compositi sunt soluz in potētia. Ex quo cōcludit philosophus qꝫ necesse ē mobile in pūcto reflexionis quiescere. eadem em̄ est necessitas vt quiescat mobile in fine motus directi quem sequitur reflexꝰ que necessitas est vt mobile non reflexe motum quiescat in fine motus. ꝛ sic eadez necessitate quiescit in b. mobile motū ab a. in ipsuz b. ꝛ iterum in a sicut si moueaꝝ ab a. per b. in c. cōtinue necessario quiescit in c. Iste est intellectus philosophi. volens tamen articulatius rextum interꝑtari videat expositōnem Alberti in ꝓmento

Unde ꝛ ad dubitatōem hoc dicēdum habet em̄ dubitationem hanc. Si em̄ sit quod est e. ei quod ē z. equale ꝛ a feratur continue ab extremo ad c. similiter autem fit a. in b. signo ꝛ d feratur continue a. z. extremo ad i. regulariter ꝛ velocitate simili ipsi a. ipsum d. anteuenit igitur in i. q̄ a. in c. prius em̄ moueus ꝛ discedens primū venire necesse est Non ergo simul affuit a. in b. abfuit ab eodem vnde posterius fit Si em̄ simul non posterius est sed necessitas erit stare. Non ergo ponendū est cum a. affuit ꝑm b. ipsum d. simul moueri a. z. vltimo. si em̄ affuit a. in b. erit. ꝛ abesse ꝛ non simul. sed erit in decisione temporis ꝛ non in tempoze. hoc quidem igitur est impossibile sic dicere ꝛ in cōtinuo sed in reflectēti necesse est sic dicere. Si em̄ quod est feratur ad ipsum d. ꝛ iterum reflectens deorsum feratur ab vltimo d. ꝛ fine vtetur. ꝛ principio vno signo vt duobus. vnde stare necesse est neqz simul affuit in ipso d. ꝛ abijt ab ipso d. ibi em̄ simul esset ꝛ nō esset in eodē nunc

¶ Ista est secunda pars ꝓncipalis huiꝰ capituli in qua philosophus soluit duas dubitationes ortas ex dictis. Quarum ꝑma est. quia dictum est qꝫ motus continuus non habet mediū in actu sed in potentia. ꝛ si haberet medium in actu non est cōtinuus. tunc dubitatur qꝫ si ponamus aliquod spacium signatū per lineam c. quod sit eqle spacio signato per lineam z. ꝛ ponamus qꝫ illud quod mouetur per lineam c. sic signatū per a ꝛ continue mouetur per lineam seu spaciū c. vsqz ad terminum eius qui signetur per b. ꝛ b. etiam sit medium spacij seu duorum motuum reflexorum quoꝝ vnus est ex c. in b. ꝛ alius ex b. iterum in c. ꝛ ponamus qꝫ spaciū c. b. ꝛ b. c. sint due medietates que simul sunt equales toti cōtinuo spacio z. cuius terminus sit i. ita qꝫ c. b. sit medietas vel equale medietati spacij z. i. ponamus consequēter qꝫ quando a. mouetur a c. in b. ꝛ reflexiue ex b. in c. qꝫ tunc aliud mobile signatum per d. equali velocitate ꝛ regulari motu moueaꝝ super continuam magnitudinē z. i. que dupla est ad c. b. sicut ergo due medietates c. b. ꝛ b. c. sunt equales toti cōtinue magnitudini z. i. videtur qꝫ duo motꝰ quibus a mouetur super illas duas medietates sint equales motui quo mouetur d. per spaciū z. i. ita qꝫ fiant in equali tempore cum eodem. Quam soluēdo dicit hoc non sequi. ſz ex predictis patet qꝫ falsum est quia ipsum d. citius venit ex z. in i. per duplam longitudinē q̄ a reuertatur ex b. puncto finali ꝑme semiduple lōgitudinis in ipsum c. quod ꝑbat philosophꝰ. quia id quod ꝑus est discedēs a medio spacij q̄ aliud illud etiam prius ꝛ citius venit per equale spacium. sed d. quod cōtinue mouetur citius adest et abest medio spacij q̄ a. qz a. in vno nūc adest b. ꝛ in alio nunc abest ꝛ inter illa nunc est tempus quietis in quo mā sit in b. quietum. ergo citius d. transit totū spacium z. i. q̄ a. transeat ꝛ redeat per spacium subduplū. cuius causa ē interpositio quietis. Nec est necesse qꝫ motus eque velocium mobiliū super equalia spacia sint equales nisi vtruscz mobilis motus sit cōtinuus. Ex quo infert philosꝰ phus qꝫ non est ponendū qꝫ in eodem nunc in quo a. abfuit ab ipso b. qꝫ tunc d. moueret ab vltimo longitudinis z. sed prius recessit. si em̄ in indiuisibili a affuit ꝛ abfuit b tunc adesse ꝛ abesse non sunt simul sed in diuisione temporis. hoc est in nunc temꝑis in quo deciditur tempꝰ et non in tempore. Hoc autem quod dictū est de medio reflexionis non potest dici de medio motus cōtinui. quia in continuo non est medium nisi in potētia ꝛ non in actu. sed in reflectenti necesse est sic dicere. Cuius exemplū est. si ponamus lineam super quam fit motꝰ reflexus ꝛ sit veniens in d. sursum ꝛ iterum in deorsum. si tunc aliqd moueatur a deorsum in sursuz ꝛ reflectēs moueatur iterū a. sursum in deorsum ꝛ veniat vltimo in id quod est vltimum longitudinis d. tunc vtetur illo pūcto d. sicut fine ꝛ ꝓncipio duorum motuū. ideo necesse est stare ꝛ quiescere

inter duo nec simul affuit z abfuit ab ipso d. quia si sic tunc simul esset in d. z non esset in d. in eodem nūc indiuisibili. Quidam ponūt aliam expositōem illi⁹ text⁹ quā etiā tāgit. Alter⁹ tn̄ hāc dicit esse ad ꝓpositū. Deinde cōcludit vt patet in textu

Atuero olim solutio non danda est. Non enim cōtingit dicere q̄ ꝑm d. sit ipsum i. indecisione nō affuit autem neq; ꝛefuit. necesse em̄ est in finem venire qui actu est non potētia. quod quidem igit̄ est in medio potētia est. Hoc autem actu z finis quidē ꝛeꝛsum. ꝓncipiū autem sursum. motiuū ergo similiter Necesse est ergo stare reflectens in recto. nō ergo contingit continuū motum in recto perpetuū esse. Eodē autem modo obuiandū est ad interrogantes zenonis rationem. z volētes si semp mediū transiri oporꝛtet. hec autem infinita sunt. infinita autē transiri impossibile est. Aut sicut ipsam hanc eandē quidē rationem aliter interrogāt volentes simul mouēdo medietatē ꝓius numerare ꝑm vnūquodq; factū medium. quare abeūte totā ifinitū accidit numerasse numerū. Hoc aūt ꝓfitent impossibile esse.

¶ Hic philosophus ponit secūdam dubitatiōem. z duo facit. Primo mouet. secundo soluit ipsam. Quo ad p̄mū dicit. q̄ eodem modo obuiandū est obiȝcientib⁹ rationē Zenonis dicentes. q̄ si omne quod pertrāsit aliquod spacium ꝓius oporꝛtet pertrāsire medium spaciū z medietatis medium. z sic in infinitū non est ergo minimū spaciuȝ ptransire. quia medietates tales sunt infinite. z infinita non contingit ptransire Aut forte si aliter fozmēt eandem rationem quo ad modū. licet substantia sit eadem sic videlicet. Omnis intellectus accipiens illud quod mouet moueri per spaciū aliquod oporꝛtet q̄ accipiat ipsum mouēri per spaciū numerando partes spaciȝ. z sic numerādo partes reddat totum spaciū. sed quando numerat spaciȝum necesse est ꝓius numerare medietates z medietatuȝ medietates q̄ totum. sed cū ille sunt infinite numerabit infinitū numerum medietatū z hoc omnes confitentur esse impossibile.

In primis em̄ rationib⁹ de motu soluimus ꝓ id quod tempus infinita habet in seipso Non em̄ inconueniens est si infinito tēpoꝛe infinitū transit aliquis similiter autē infinitū vtiq; in lōgitudine est z tempe Sed hec solutio ad interrogantē quidē se habet sufficienter. Interrogabat em̄ si infinito tempe infinitum transire atq; numerare cōtingit Ad rem aūt z ad veritatē non sufficienter.

¶ Hic soluit hanc dubitatiōem z hoc dupliciter Primo ad hominē. secundo ad rem. Quātum ad p̄mum dicit q̄ in priozibus scilz in sexto phȳsicoꝛ dictū est q̄ temp⁹ habet infinitas partes in se sicut z spaciū. Et ideo dicendum est q̄ non est inconueniens q̄ aliquid in tempoꝛe infinito moueat numerando spacium infinitū. est em̄ ratio infiniti eadem in tempoꝛe z in spacio seu lōgitudine. Et subdit q̄ hec solutio sufficiens est ad interrogātem. sed non ad questionē. Verum em̄ est q̄ si illud quod mouetur tranſit infinita in spacio q̄ illa transit in temporibus infinitis. in se tamē falsum est q̄ id qđ mouet trāseat infinita. z ḡ ad rem z ꝓpositē nō est solutio sufficies.

Si em̄ aliq⁹ dimittens magnitudinē z interrogauerit si infinito tempe ꝓtingit infinita transire. interroget in ipso tempe eadem. habet em̄ tēpus infinitas diuisiones. nec adhuc sufficies hec solutio. Sꝛ verum dicendū est quod quidē dixim⁹ in modo rationb⁹ Si em̄ aliq⁹ cōtinuū diuiserit in duo media hic vno signo tanq; duob⁹ vtitur. facit em̄ ipsuȝ ꝓncipium z finē sic autē facit numerās z in media diuidens. sic autē z diuidentē non erit cōtinua linea neq; motus. Continuus em̄ motus cōtinui est. in continuo autē sunt infinita media. sed nō actu sed potētia. Si vero faciet actu non faciet continuū sed stabit Q; q̄dem igitur in enumerāte media manifestū est. quia accidit vnū em̄ signum necesse est ipsum numerare vt duo Alterius q̄dem em̄ finis mediū. alterius aūt ꝓincipiū erit si non vnū numerat cōtinuū sed duas medietates. Quare dicendū est ad interrogantem si contigat infinita transire. aut in tempoꝛe aut in lōgitudine. quia est q̄dem sic. est aūt non sic. Actu em̄ cum sint non cōtingit. potētia aūt cōtingit quod em̄ continue mouet ꝑm accidēs infinita trāsiuit. simpliciter aūt nō. accidit aūt linee infinita media esse. substātia aūt altera est z esse

¶ Hic philosophus soluit ratōem Zenonis vera solutione. Et duo facit. p̄mo quod dictum est. secūdo ostendit q̄ tpa diuidunt⁹ p̄ idiuisibile ducēdo ad inc̄ouenies Quātum ad p̄mum dicit. q̄ si quis mutet questionē z conuerꝛtat se ad tempus tātum sic q̄ dimissa lōgitudine sup quā est motus querat. Utrum in tempe finito ꝓtingat infinita pertrāsire. z si interroget. vtrū in tempoꝛe ꝓposito ex infinitis indiuisibilib⁹ contingat aliquid transire infinita in spacio. tūc tam non erit sufficiens solutio ꝓius dicta. Et ideo ꝑm veritatē z ad rem dicendū est. q̄ si aliq⁹ diuiserit magnitudinē aut continuū in duo media tunc vtiq; vno signo diuidente vt duob⁹. facit em̄ ipsum p̄ncipium z finem. z sic etiam facit actu numerās medietates eius et diuidens. si em̄ aliquo diuidente continuū non remanebunt continua. tūc etiam non remanebit linea cōtinua sup quam est motus. nec remanebit mot⁹. continuitas em̄ motus est a cōtinuitate spaciȝ. quare cōtinuus mot⁹ continui est In cōtinuo aūt sunt infinita media non actu sed potētia. z quando illud quod mouet vtitur aliquo illoꝛum vt actu medio tunc diuidit continuū z fit status in ipso z non motus cōtinuus. Hoc autē manifestū est in eo q̄ numerat media. accidit em̄ illi diuidere ꝓtinuuȝ ꝑm media que numerat. quia necesse habet numerare signū vnū numero z subiecto. ratione vero duo. habet em̄ ratōem finis z p̄ncipij ꝑm actū. quia non numerat aliq̄d nisi actu diuisum nisi forte numeret vnū ꝓtinuum in forma ꝓtinuit ꝑm duas medietates in potētia tm̄ Propter hoc dicendū est ad interrogātem. vtꝛ ꝓtingat infinita transire aut in tempe aut in magnitudine. q̄ vno modo contingit transire z alio modo nō. quādo em̄ actu sunt infinita non ꝓtingit ea ptransire. quādo aūt potētia. tūc ꝓtingit ipsa ptransire. Cuius ratio est. qꝛ quod ꝓtinue mouet su

p longitudinē ꝑm accidēs transiuit infinita ⁊ non infinita simplr. accidit aūt linee q infinita media sint in ipa potentia tra q hoc dicat accidere quod non ꝓuenit linee gratia formaliū lineam ꝓstituētium. Substātia aūt linee et esse formale altera est. quia vt Albert⁹ dt esse terminatuz ꝓuenit linee p se. quia linea recta definit q est longitudo terminata pūctis. ⁊ linea circularis est q̄ terminat ad centrum. sed diuisio accidit linee gratia materie q̄titatis p̄pter quod nō ꝓuenit soli linee

Manifestū autē ⁊ quia nisi aliqs faciat tempis diuidēs signū ꝑus ⁊ posterius semp posterioris rei erit simul esse ⁊ non esse. ⁊ idem esse ⁊ nō esse ⁊ quando fuit nō est. Signū q̄dem igit vtriusq; ꝯmune est ⁊ ꝑori ⁊ posteriori ⁊ vnū ⁊ idem numero. rōne aūt nō idem est. huius q̄dem em̄ finis est. illi⁹ aūt p̄ncipiuz Res aūt semp posterioris passionis est

¶ Hic philosoph⁹ ostendit quod in p̄cedentib⁹ suppositis videlz q diuisio tempoz fit p indiuisibile Et duo facit Primo refert ad contrariū dictū sequt incōueniens. Secundo probat q sequat illud incōueniens si dicat distinguens tempa esse diuisibile aut tempuus. Quātum ad p̄mum dicit. q manifestū est nisi aliqs dicat tempis diuisiones fieri modo dicto. scz p signū indiuisibile diuidens inter tempus ꝑoris motus. ⁊ temp⁹ posterioris q̄tis vl posterioris mot⁹ si sequat motus quod tamē nō est nisi posterioris rei facte p motum sequet incōueniēs idem simul ⁊ in vno tempe esse ⁊ nō esse. ⁊ q q̄ res iam fuit facta q ipa non est. Deinde notificat quale sit hoc indiuisibile quod est signū diuisionis tempoz dicens. q ipm est ꝯmune duob⁹ tempib⁹. scz ꝑori ⁊ posteriori ⁊ est vnum et idem numero. sed rōne non est idem. quia aliam rōnem habet q̄ est p̄ncipium. ⁊ aliam q̄ est finis. sed t̄n illud indiuisibile nunq; refert ad motū p̄cedentē. quia mot⁹ nō est in nūc sed refert poti⁹ ad passionē q̄ posteri⁹ p motū est facta ⁊ ad quā mot⁹ terminat

Sit em̄ temp⁹ in quo est a. b. c. res in quo d. hoc in a. q̄dem tempe albū. in b. aūt non albū. in c. albū ⁊ non albū. In quolibet em̄ ipius a. verū est dicere album si oīni tempe hoc erat albū. ⁊ b. non album. c autem in vtriq;.

¶ Hic philosoph⁹ ostendit illud incōueniens seq si dicatur distinguēs tempa esse diuisibile. Et duo facit. primo quod dictū est. secūdo ostendit q hoc non sequat ad modo dicta. scz q distinguens sit indiuisibile. Quātum ad p̄mum dt. q si tempa diuidant tpe aut diuisibili. Sint ergo tempa duoz motuū siue motus ⁊ q̄tis ⁊ temp⁹ ea diuidens signata p a. b. c. ita q temp⁹ p̄cedēs sit a. ⁊ posterius sit b. ⁊ tempus diuidēs sit c. res aūt q̄ p motū facta est sit signata p d. ita q dicam⁹ d. esse album factum vel non albū esse factum p alteratōem. Dicamus igit q in toto tempe a. ipm d. sit album. ⁊ in toto tempe b. sit nō album. tūc manifestū est q aliq̄n est factum nō albū. ex hoc seq̄t q d. in tempe c. sit albū ⁊ nō albū simul. Seq̄la ꝓbatur. quia c. iuxta positōem aduersarij est tempus distinguens inter tempora a. ⁊ b. ergo oportet q sit ps vtriusq; vltima pars tempis a. ⁊ p̄ma pars tempis b. ⁊ quia est pars tempis a. ideo in ipo d. est albū. quia positū ē q in toto tempe a. ipum d. sit albuz. ergo ⁊ in qualibet eius parte. ⁊ quia in toto tempe b. est nō album cuius c. pars est sic d. in e. est etiā nō albū ⁊ sic in vno ⁊ eodem tempe simul d. erit albū ⁊ nō album.

Non ergo dādum est in oīni sed p̄ter vltimū nūc in quo est c. Hoc aūt iam postremū ⁊ si fiebat albuz ⁊ si corrumpebat albū in a. oīni. factū est ⁊ corruptū est in c. Quare albū aūt ⁊ nō albū p̄mū in illo verus est dicere aut cum est factū non erit. aut cū corruptū est erit. aut simul album ⁊ non albū. ⁊ oīno esse et non esse necesse est.

¶ Hic ostendit philosoph⁹ illud incōueniens non seq si dicatur distinguēs ⁊ diuidēs tempa esse indiuisibile. Et duo facit. p̄mo quod dictū est. secūdo ostendit q ex eodem q tempus non componit ex indiuisibilib⁹ nec diuiditur in diuisibilia. Quantū ad p̄mum dicit. q non est dicendū q c. distinguēs inter duo tempa sit diuisibile aut temp⁹. sed q sit indiuisibile tempis mō ꝑus dicto ⁊ tūc nō seq̄t h̄ incōueniēs. qz ly in q̄libet p̄te tpis a. ipm d. sit album nō tm̄ in q̄libet indiuisibili illi⁹ tpis est albū. qz in vltimo indiuisibili tpis a. d. est nō albū. qz vltimū indiuisibile nō refert ad motū sed ad rem posteri⁹ factā q motū. Quod sic declarat. qz si dicat aliq̄d fieri albū in toto tpe a. siue albū dicat corrūpi in toto tpe a. tūc oportet q in termino eiusdē tpis dicat terminare gn̄atio albi siue corruptio albi. ⁊ cū ille termin⁹ tpis a. sit c. oportet q albū sit generatū vel corruptū in c. q̄ p̄mū in illo fine vez est dicere q est albū qđ añ fiebat albū in toto tpe a. termīato ad c. indiuisibile nūc. aut in illo p̄mū erit vez dicere q est nō albū si corrūpi ponat in tpe illo terminato ad c. indiuisibile. qz nisi sic oporteret ꝓcedere q sit esset albū ⁊ nō albū ⁊ oīno seu vliter erūt sit esse ⁊ nō esse in gn̄atōe ⁊ corruptōne.

Si aūt quodcūq; fuerit ꝑus non ens necesse ē fieri ens. ⁊ cum fit nō est nō possibile est in atoma tpa diuidi temp⁹. Si em̄ in a. tpe d. fiebat albū. factuz est aūt simul ⁊ est in altero indiuiduo tempe. habito aūt in b. si in a fiebat nō erat in b. albū. generatiōem em̄ oportet esse quādā mediā. quare ⁊ temp⁹ erat in q̄ fiebat Non em̄ eadē erat ratio ⁊ non atoma diuidentib⁹ sed ipsius tempis in quo fiebat factū est ⁊ est in vltimo signo cui⁹ nihil est habitū neq; ꝓsequenter sed indiuisibilia tempa ꝓsequēter sunt. Manifestuz aūt est quia si in a. toto tempe fiebat non est plus tē pus in quo factū est ⁊ fiebat q̄ in quo solum oīni fiebat. Quib⁹ q̄dem igit aliqs tanq; ꝓprijs credet rationib⁹ hę ⁊ huiusmodi q̄dam sunt.

¶ Hic oīndit q tps nō ꝓponit ex indiuisibilib⁹ nec diuidit in indiuisibilia. qz suppositū est q idiuisibile nō sit ps qz si sic seq̄ret idem incōueniēs qđ oīnsum est seq si dicat tps diuidi p diuisibile Vult g̃ Arist. illā rōem h̄ oīndēte Illa ex q̄b⁹ tps ꝓponit aut in q̄ diuidit sunt ꝓprietas sic q iter ea nō est mediū eiusdē spēi. sed idiuisibilia nō sunt ꝓpter entia in tpe. g̃ tps ex idiuisibilib⁹ nō ꝓponit nec in atoma diuidit Maior ꝓbat. qz ptes tpis h̄nt ordinē ad inuicē sic q vna est ꝑior. alia posterior p̄ter h̄ q inter eas cadat mediū Minorē ꝓbat. qz si aliq̄d qđ ꝑus ēnō ens debeat fieri ens tūc oportet q ipm trāsmutet de nō ē ad ē sed nō p̄t transmutari de nō esse ad esse nisi in tpe. g̃ iter illa duo instātia est temp⁹ mediū. sed in q̄libet tpe sunt

infinita instantia. ergo inter illa duo instantia seu indiui/
sibilia sunt alia infinita. ergo nō possunt tria instantia esse
ꝯsequēter entia. ⁊ eodē modo se habet de quibuscūq; alijs
indiuisibilibꝫ seu instantibꝫ. qz in vno est esse. i alio nō esse
ergo est tempus mediū. Et subdit pḥus q̄ non est eadez
ratio de duobꝫ indiuisibilibꝫ seu instantibus. que est de tē
pore. ⁊ de vno indiuisibili seu instanti quod est finis tem/
poris. quia illud instans est ꝯsequenter tempori cuius fi/
nis est. sed indiuisibile nō est cōsequenter indiuisibili. qđ
tamen esset si tempus ex indiuisibilibꝫ ꝯponeretur. Ex q̄
bus infert manifestū esse q̄ quando fiebat aliquid in ali/
quo tempore nō oportet plus addere aliud. scz tempus in
quo fiebat ⁊ factum est. qz nō est plus hoc tempus in quo
aliquid fiebat ⁊ factū est q̄ in quo ipsum fiebat solū. non
est em̄ plus tempus ⁊ nūc indiuisibile q̄ tēpus solū. sicut
in simili nō est linea cū pūcto maior q̄ linea sola. Ista de/
clarat pḥus per litteras p̄cedentis demonstrationis. Epi
logando ꝺr. q̄ ille sunt rōnes quibꝫ aliquis tanq̄ demō/
stratōibꝫ credet q̄ motus ꝯpositus ex recto ⁊ reflexo siue
in spacio recto siue circulari nō est ꝯtinuus

Rōnabiliter aūt ⁊ ex his intendentibꝫ videbitur
alicui ⁊ idē hoc accidere. Oīne em̄ qđ mouetur con/
tinue. si a nullo ꝓhibeatur in quod quidem venit ſm
loci mutationē. in hoc ⁊ ferebatur ꝓius. vt si in b ve
nit. ⁊ ferebatur in b. ⁊ nō cū proximū erat. sed mox si
cut incepit moueri. quid em̄ magis nūc q̄ ꝓius. Si
militer aūt ⁊ in alijs

Ista est tercia pars huius capli. in qua pḥus ꝓbat rō
nibꝫ logicis motū ꝯposituz ex directo ⁊ reflexo esse vnū ⁊
ꝯtinuū. Ponit aūt ad hoc q̄nq; rōnes Anteqū ponat pri/
mā premittit suam intentōem dicens Rōnabiliter. id est
logice volentibꝫ procedere videbitur idem accidere. scz q̄
directus ⁊ circūflexus nō sunt vnus motus ꝯtinuꝰ. Quo
premisso ponit primam rōnem que talis est. In oīi mo/
tu locali recto mobile ꝯtinue dicitur moueri in id in quod
finaliter venit nisi ꝓhibeatur ab aliquo. si ergo motus re/
flexionis. puta ab a in b. ⁊ ecōtra a b in a. sit vnus ⁊ con/
tinuus. tūc sicut in fine. hoc est post pūctū reflexionis mo/
bile dicitur moueri in a. ita in principio quando mouebat
motu directo fuit verum dicere q̄ mouetur in a. quod fal
sum est. quia in motu recto nihil dicit moueri in id a quo
recedit. Sequelā ꝓbat. qz nihil differt dicere nec est ratio
quare mobile magis dicat moueri in terminum qui proxi
mū est termino q̄ quando remotuz est a termino. Et si/
militer est in omnibꝫ alijs motibꝫ

Qđ aūt ab a. fertur in c iteruz veniet in a. ꝯtinue
motū. cum ergo ab a in c ferebatur. tunc in a ferē ſm
motum q̄ est a c. ⁊ econuerso. quare simul contrarijs.
Contraria em̄ qui ſm rectitudinē. simul aūt ⁊ ex hoc
mutat in quo nō est. Si igitur hoc ē impossibile ne
cesse est stari in c. non ergo vnus motus. distinctus
em̄ statu non est vnus.

Hic ponit secundā rōnem que est. Si motus reflexio
nis esset continuus. sequeretur q̄ idem mobile simul ⁊ se/
mel moueret ꝯtrarijs motibꝫ. aut moueretur ex eo in quo
nūq̄ fuit. sed vtrūq; est impossibile Minor est nota q̄ ad
ꝑmū partē. qz impossibile est ꝯtraria simul esse in eodem.
Est etiā nota quo ad scōam partez. qz ꝓus mobile est in
termino a quo. ⁊ deposit ꝑ motū venit in terminū ad quez
Primā partē maioris ⁊ seq̄le ꝓbat. qz qñ aliq̄d mouetur
ab a in c. ⁊ ꝓtinue in a. qz a. et c ꝯtrariātur. ⁊ motus q̄ fit
in ꝯtraria sunt ꝯtrarij. ergo tūc simul mouet ꝯtrarijs mo
tibꝫ Secōam partē ꝓbat pḥilosophus. qz si nō staret in c.
non fuisset in c. quia mobile non est in aliquo puncto in
potētia existente. ⁊ tū mouet ab ipso c. ergo nō est motus
vnus reflexus cū directo. eo q̄ est q̄dē distinctus. ⁊ ꝺr Al
bert⁹ illas rōnes. ideo esse logicas. qz ꝓcedūt ex cōibꝫ. hoc
est oibꝫ motibꝫ ꝯsequentibꝫ ⁊ nō soli motui locali

Amplius ⁊ ex his manifestū vniuersaliter magis
de oīi motu Si em̄ oīne qđ mouetur. mouet aliquo
dictoꝝ motuū. ⁊ q̄escit aliqua dictaꝝ oppositarū q̄dē
tū. nō erat em̄ alius p̄ter istos. qđ autez nō semp mo
uet ſm hūc motū. Dico aūt quicunq; sunt alteri spē
cie. ⁊ nō si aliqua ps est tōti⁹. necē est ꝑus q̄escere ſm
oppositā quietē. Quies em̄ ꝑuatio mot⁹ est. Si igi
tur ꝯtrarij quidē mot⁹ sunt q̄ ſm rectitudinē. simul
aūt nō ꝯtingit moueri ꝯtrarios qđ ab a. in c. fertur
nō vtiq; fertur simul ⁊ ab ipo c. ad a. Oīm aūt non si
mul fertur ſm ꝯtrarios. mouetur aūt ſm hūc motū.
necesse est ꝑus quiescere apud se. Nec em̄ opposita q̄/
es ei qui est a c. motui. Manifestuz igitur ex his que
dicta sunt. qm̄ nō est ꝯtinuus motus.

Hic ponit terciā rōnē p̄mittens q̄ hoc qđ dictū est ma
nifestū est si ꝓcedamus ex his q̄ ꝯueniūt magis vniuersa/
liter oīi motui. Et p̄ rō sic formari ex textu. Oīne mobē
le quod mouetur motibꝫ specie diuersis quoꝝ neuter est
pars alterius. necesse est quiescere quiete opposita secundo
motui. sed mobile motū motu reflexionis mouetur moti
bus diuersis ſm spēm. ergo nō p̄ illis moueri nisi q̄escat
quiete opposita secūdo motui. sed illa est ● pūcto reflexio/
nis. Maior patz. qz motus nunq̄ est ex motu. nec est ad
motū nisi sit ps eius. vt habetur ⁊nto pḥysicoꝝ. nisi p ac/
cidens. vt in motu illuminatōis. Minorē ꝓbat. qz tales
sunt ꝯtrarij. scz ꝯtraria specie differūt. Qz aūt sint ꝯtrarij
ꝓbat exēplariter. qz a et c. sunt ꝯtrarij termini. ḡ id quod
mouet ab a in c. et a c in a. mouet ꝯtrarijs motibus. ḡ qm̄
mouet in c. quiescit quiete opposita motui secūdo quo re/
flectit in a. ḡ ex his que dicta sunt manifestum est q̄ mot⁹
ex talibꝫ ꝯpositus nō est ꝯtinuus.

Amplius autē ad hec rō magis p̄pria est his q̄
dicta sunt. Simul em̄ corruptū est qđ nō albū. ⁊ qđ
factū est albū. Si igit ꝯtinua alteratio ad album ex
nō albo. ⁊ ex albo in nō album. nō manet aliquo tpe
simul corruptū est nō albū ⁊ factū est albū. ⁊ factū ē
nō albū. Triū em̄ erit idem tempus

Hic ponit pḥus quartā rōnem quā ꝺr magis ꝓpriam
his que dicta sunt. ꝑ qua supponit q̄ qm̄ corruptū est nō
albū seu nigrū tūc factū est albū. ⁊ qm̄ corruptum est albū
tunc factū est nō albū. si igitur fiat reflexio quando factuz
est album oportet q̄ recedatur ab albo. Tunc format rō
sic. Si motus reflexionis sit vnus ⁊ cōtinuus. tūc seq̄tur
q̄ qm̄ corruptū est nō nō albū seu nigrū. tunc factū est non
albū seu nigꝝ. sed hoc est impossibile. ḡ impossibile est q̄
motus reflexionis sit ꝯtinuꝰ Seq̄la ꝓbat. qz qm̄ corruptū
est nō albū seu nigꝝ. tūc factū est albū. ⁊ qm̄ factū est albū
recedit ab albo. ⁊ qm̄ recedit ab albo. tūc factū est nō

albū seu nigrū. ergo de ꝑmo ad vltimū qñ corruptuz est nō albū seu nigrū factū est nō albū seu nigrū. hoꝝ em̄ triū est idē tēpus generatōis. scz albi generatōis nō albi. z corruptōis nō albi. qz tēpus in quo. aliq̄d fit nō attribuitur rei. sed solū vltimū indiuisibile illius tpis. z cū tēpus illud dicatur vnū z ꝯtinuū. tūc oīa illa tria habent vnū indiuisibile qđ eis attribuit tanḡ rei terminati motum ꝯtinuum. sicut ꝑus ostensum est

Amplius non si continuuz est tempus z motus sed consequenter. Quomodo igitur erit vltimū idez ꝯtrarioꝝ. vt albedinis z nigredinis

Hic ꝓbus ponit q̄ntā rōnem dicens. q̄ si tēpus duoꝝ motuū ꝯtrarioꝝ nō sit ꝯtinuū. tūc oporteret etiā q̄ motus nō sint ꝯtinui. sed motus ꝯtrarij sunt ꝯsequenter z nō cōtinui. ꝓbat. qz ꝯtinua dicūtur quoꝝ vltima sunt vnū. sed ꝯtrarioꝝ motuū vltima nō sunt vnū. sicut nec albedinis z nigredinis vltimū est vnū

Qui aūt circularis erit vnus z ꝯtinuus. nullum em̄ impossibile ꝯtingit. Qđ em̄ ex a mouetur simul mouebitur in a. ſm eandē positionē. In qđ em̄ venit et mouetur in hoc z ex hoc. sed nō simul mouebitur ꝯtrarijs nec oppositis. Non em̄ oīs qui est in hoc ei qui est ex hoc contrarius est. nec oppositus: ſz contrarius in recto q̄dē. Huic em̄ est ꝯtrarius ſm locuz vt q̄ ſm diametrū. distat em̄ plurimuz. Oppositus aūt q̄ ē ſm eādē lōgitudinē. Quare nihil ꝓhibet moueri ꝯtinue z nullo tpe ꝛficere.

¶ Istud est quartū capl̄m in quo ostendit ꝓbus q̄s motus sit ꝑmus z perpetuus. Ratio est. qz ꝑus ostensuz est q̄ solus motus localis est ꝯtinuus. z etiaz ꝓmus est ſm genus. est etiā ostensum q̄ motus rectus nō est cōtinuus nec perpetuus. Restat ergo ꝓbandus in hoc capl̄o q̄ circularis motus est ꝯtinuus z ꝑpetuus. Diuidit aūt presens capl̄m in duas partes ꝑncipales. In ꝑma ostendit. q̄ motus circularis ꝑt esse ꝯtinuus z ꝑpetuus. In secūda ostendit. q̄ alij motus a motu locali non possunt esse ꝯtinui. Quātum ad ꝓmā particulaz ponit ꝯclusionē intentā dicens. Motus circularis erit vnus z ꝯtinuus. Quā ꝓbat duabꝫ rōnibꝫ. quarū ꝓma est. Ille motꝰ qui nō est de ꝯtrario in ꝯtrariū sed ab eodē in idē potest esse vnus z ꝯtinuus. sed motꝰ circularis est hmōi ergo motus circularis ꝑt esse vnus z ꝯtinuus. Maiorez ꝓbat. qz ex hoc q̄ talis ponit vnus z ꝯtinuus nullū accidet ꝑdictoꝝ impossibiliū. nō em̄ sequit si aliquid moueat a pūcto a. ꝯtinue ſmꝫ eandē rōnem z situ in idē pūctum a. q̄ ipsum moueatur ꝯtrarijs siue oppositis motibꝫ. Minor ꝓbatur. qz nō oīs motus qui est ex hoc ꝯtrariꝰ est ei qui est in hoc. sed hoc bene veruz est de motu qui est in linea recta. Quod sic ꝓbat. qz ꝯtrarietas est inter maxime distantia. sed distantia maxima in loco sumit ſm diametrū. z ergo in illis qui sunt ab eodē in idē ſmꝫ eandē longitudinē opponūtur.

Circularis q̄dē em̄ motꝰ est ab eodē in idē. rectus aūt ab eodē in aliud. z qui quidē in circulo nequaq̄ in eisdē est. qui vero ſm rectitudinem multotiens in eisdē est. cū quidez igitur qui semꝑ in alio z alio fit cōtingit moueri ꝯtinue. q̄ vero in eisdē multotiens nō ꝯtingit necesse est. est em̄ simul moueri ꝯtrarios

Hic ponit secūdam rōnem ꝓbantē motuz circularem esse ꝯtinuū et ꝑpetuū. Et duo facit. Primo ponit rōnez. Secdo infert ex ea corollariū Est ergo scda rō hec. Ille motus est ꝯtinuus z vnus qui est ab eodez in idem ꝓter hoc q̄ ꝑtranseat eandē magnitudinē multotiens. ſz solꝰ circularis motus est hmōi. ergo solus circularis est ꝯtinuus z ꝑpetuus. Maiorē ꝓbat. qz ille qui est ab eodē in idem ꝓter hoc q̄ ꝑtransit idē multotiens illenō est de ꝯtrario in ꝯtrariū. sed qui est super idē multotiens est de cōtrario in ꝯtrariū Minorē ꝓbat. qz circularis in hoc differt a recto. qz est ab eodē in idē. z rectus ab eodē in aliud. z ergo nō potest reuerti ī idē ꝑmū nisi motu ꝯtrario. z sic ꝑtrāsit multotiens eandē magnitudinē

Quare neq̄ in semicirculo. neq̄ in alia circulatōe neq̄ vna cōtingit moueri cōtinue. Multotiens em̄ necesse eadē moueri. z ꝯtrarias mutatōes mutari. nō em̄ copulat principio finem. qui autē circuli copulat z solus est perfectus

Hic infert corollarie ex predicta ratōne dicens. q̄ ꝓpter eandē rationez neq̄ super semicirculū. neq̄ in aliqua portione circuli siue quacūq̄ circulatione eūdo z redeūdo super eūdem circulū motus factus potest esse vnus z cōtinuus. qz oīmodꝫ hꝭ modis oporteret q̄ idē pertrāsiretur multotiens. z ille mutatōes ſm hoc haberēt ꝯtrarietatez q̄ aūt hoc oporteret. scz q̄ idem multotiens pertransiretur probat. qz in nullo taliū spaciorū semicircularium copulatur finis ad principiū. sed motus qui est circuli circulatio in quolibet pūcto copulat finē ad principiū. z iō solꝰ hic motus est perfectus

Manifestū aūt z ex hac diuisione. quoniā nō cōtingit alios motꝰ esse ꝯtinuos. In oīmodꝫ em̄ accidit eadē moueri multotiens. vt in alteratōe media. z in eo qui est quantitatis ſm mediū magnitudinis. z in generatōne z corruptōne similiter. Nihil em̄ differt pauca aut multa facere in quibꝫ est mutatio. neq̄ me diuz ponere aliquid aut auferre. vtrobiq̄ em̄ accidit eadē moueri multotiens

In hac secunda particula ostendit q̄ in alijs motibꝫ a motu locali ꝛone est cōtinuitas Et duo facit. Primo qđ dictum est. Secundo reprehendit circa hoc antiquos. Quantum ad primū dicit. q̄ ex hac diuisione. videlz eorum inter que potest esse motus. manifestū est q̄ non contingit alios motus esse ꝯtinuos ꝓter motū localē. quia oīes illi sunt inter ꝯtraria vel contradictoria. z si deberēt non deficere. oporteret q̄ eadez multotiens mouerentur ſm eadē distantias formarū eūdo z redeūdo. vt in alteratōe fieret reflexio ſm eadem media duoꝝ extremoꝝ inter que est alteratio. Similiter in motu quantitatis. id est augmēti z decrementi fieret reflexio ſm eadem media. Et similiter in generatōne z corruptōe. nō est em̄ differentia in hoc vtrū media per que est reflexio sint pauca. aut multa. aut nulla. quia interruptio motus nō est ꝑter media. sed ꝓpter extremū. quo vtitur vt duobꝰ oīmi reflexione. ideo siue media sint multa. siue nulla et siue ponatur aliqđ medium. siue auferatur mediū. semper accidit multotiens reflecti super eandem distantiā extremoꝝ. propter quod motus discontinuatur

Manifestū igitur ex his quoniaz neqz phisyologi bene dicūt omia sensibilia moueri semp dicentes moueri eī necesse est aliquē horū motuū. z maxime ſm illos est alterari. Fluere eī dicūt z semp corrūpi. adhuc aūt z generatōem z corruptionē alterationez dicūt. Ratio aūt nūc dixit vniuersaliter de omni motu qō ſm nullū motū ꝓtingit moueri continue extra quē circulo. Quare neqz ſm alterationez. neqz ſm augmentū. qō quidē igitur neqz infinita fit mutatio. neqz vna neqz continua extra circuli motū nobis dicta sint tanta.

Hic pho reprehendit antiquos dicētes omia sensibilia ꝓtinue moueri. dicens. q ex his manifestū est q loquētes de natura nō bene dixerūt omia sensibilia ꝓtinue moueri. Si eī ꝓtinue mouerentur oporteret q aliquo predictorū motuū qui sunt motus ad formā substātialē vel accidentalē. z ſm eos maxime mouentur motu alterationis. dicūt eī omne corpus sensibile semper fluere z corrūpi ꝓpter actionē z passionē ꝓtinuā qualitatū primarū. adhuc autē dicūt q generatio z corruptio sit alteratio. Ratio autem nūc inducta ꝓbat vniuersaliter de omi motu q ſm nullū motū ꝓtingit moueri ꝓtinue nisi ſm motū localē circularem. ergo nec ſm alteratōem nec ſm augmentū ꝓtingit cōtinue moueri Hec igitur sufficienter sunt dicta q nulla mutatio est infinita aut ꝓtinua z vna nisi motꝰ q̄ est circuli

Qꝫ aūt lationū circularis prima sit manifestū est Omnis eī ſm locū motus sicut z ꝓus dximus. aut in circulo. aut in recto. aut mixtus est. hoc autem necesse est ponres esse illos. Ex illis eī ꝓstitutꝰ est. recto aūt circularis prior. simplex z perfectus magis est In infinitū eī nō est rectū ferri. sic eī in infinitū nō est. sed neqz si esſz. mouereť vtiqz nihil. nō eī fit impossibile Transire aūt in infinitū ipossibile est. infinito āt recto reflectēs quidē ꝓpositus est. z duo sunt motus Nō reflexus aūt iperfectus z corruptus. Prius autē et natura z rone z tpe est pfectū quidē ipfecto. corruptibili aūt incorruptibili

In hac secūda parte principali huius capituli (postqz ostendit quis motus pt esse ꝓtinuus). ostēdit ꝓsequēter quis sit ꝑmus motuū. Diuidit aūt hec pa● in duas particulas. In ꝑma ꝓbat qō dictū est q̄nqz rōnib. In secnda ꝓbat testimonijs antiquoꝝ. q motus localis sit primus motuū. Dicit ergo ꝑmo. q ex nūc dicendis manifestū erit. q motus circularis sit ꝑmus motus. Qō ꝓbatur tali rone. et est prima Motus localis vel est rectus. vl circularis. vel ex his ꝓpositus. sed manifestū est q rect⁹ z circularis sunt ponres mixto. eo q sunt simplices. Qꝫ autē circularis prior sit recto ꝓbat. qr circularis est magis simplex z magis pfectus. ergo est por recto. Antecedens quo ad ꝑmā partē pz ex dictis. qr circularis copulat ꝑncipiū medīū z finē. sed rectus habet illa actu diuersa. Quo ad secūdā partē ꝓbat añcedens. scz q circularis sit magis pfectus. qr motus rectus nō pt esse in infinitū ꝓtensus. qr fieret sup lineā infinitā. sed ostensum est in tercio phȳsicoruz q infinitū actu nō est. Etiā si esset actu infinitū. z linea infinita. nō esset possibile sup ipam fieri motū. qr qō impossibile est fieri hoc nūqz fit neqz incipit fieri. motū autē fieri aut transire in infinitū est impossibile Nec valet si dicať q motus rectus infinitus possit fieri sup lineaz finitā p reflexionē. qr ille est ꝓpositus ex duob⁹. z est duo motꝰ. nō vnꝰ et ꝓtinuus. z non rectus Et formatur ratio sic. Ille motus qui habet ꝑncipium medium z finem distincta. non est vnus z ꝓtinuus. et ille qui habet ea indistincta z indeterminata est vnus z cōtinuus. sed rectus habet ea distincta. z circularis indistincta. ergo rectus nō potest esse continuus. sed circularis. Maior pater. qr in habente illa distincta z determinata oportet esse duas quietes. sed in illo qui habet illa indistincta non erit quies. eo q habet ꝑncipiū. finē. z medium ꝓtinuū. Minor probatur. qr rectus fit sup lineā rectā. que hȝ duo indiuisibilia actu ipm terminātia. motus aūt solus est in intermedio. sed in circulari vnū pūctū nō est magis principiū. finis. vel medium q̄ aliud. vnūquodqz eī ſm suā siitudinē z ꝑncipiū est. z medium z finis. ergo motus circularis seu circuli sp est equalr in ꝑncipio. medio. z fine. z nūqz est in aliquo istoꝝ. qr sp ē potentia in istis. z nūqz ſm actū

Unde mouetur z quiescit quodammodo sphera eūdē eī obtinet locū. Causa aūt est q omia hec accidūt centro. ꝑncipiū eī z medīū magnitudinis z finis est. Quare ꝓpter id q centrū extra circulatiōem est. non est vbi qō fertur quiescat. sic eī fertur semper circa medīū. sed nō ad vltimū. ꝓpter hoc aūt manet et semp q̄escit quodāmodo totū. z non mouenť ꝓtinue. accidit aūt ꝓuersim

Hic infert ex dictis corollariū dicēs. q̄ qz in circulo nō est p̄ctus in actu q̄ sit p̄ncipiū. mediū. z finis. ido sphera quodāmodo mouet z quodāmodo quiescit. qz f̄m totuz mouetur formal'r z nō f̄m subiectū. f̄m partes aūt mouet et formaliter z f̄m subiectuz. qz partes in motu sphere re/nouant situm de vbi in vbi. Sphera aūt īmobilis est substantia. qz subiectū eius semp̄ tinet eūdē locū Causa huius est. qz oīa hec. scz esse p̄ncipiū. esse mediū. esse finē accidūt centro sphere. z sic extra circulatōem sunt que est motus circuli. ideo nō est aliq̄d punctū in quo quiescat id q̄d mouet. Semp̄ em̄ mouet sphera circa mediū z nunq̄ ad ip̄m fertur sicut ad vltimū motus Et ideo semp̄ quiescit quodāmodo semp̄ manēdo f̄m subiectū suū in eodē loco. tū totū mouet p̄tinue. qz motus su⁹ accidit p̄uersiue circa idem centrū

Et nāq̄ quoniā mensura motuū circulatio p̄maz necesse est ipsaz esse. Oīa em̄ mensurantur primo. z qz p̄us mensura alioz est

Hic ponit p̄bus quartā rōnem. que est. Ille mot⁹ est p̄mus qui est omniū alioz motuū mensura. sed mot⁹ circularis est mēsura omniū alioz. ergo motus circularis est primus. Maiorem probat. quia oīa mensurantur primo sui generis

Amplius aūt z regularē p̄tingit circularez esse solū. Que em̄ in recto a p̄ncipio irregulariter feruntur et ad finē. Oīa em̄ quāto distāt q̄dē plus a q̄escēte ferūtur velocius. Circularis aūt solius neq̄ finis neq̄ p̄ncipiū in ip̄o aptū notū est esse.

Hic ponit q̄ntaz rōnem. z est hec. Motus regularis est p̄oz irregulari. sed motus circularis est regularis. z rectus irregularis. g̃ circularis est p̄oz recto. Minorē p̄bat qz mot⁹ q̄ est in recto irregulariter ferf a p̄ncipio/vsq̄ ad finē. oīa em̄ recto motu mota. quāto plus distant a quiescente primo a cuius quiete est motus. hoc est a termino a quo tanto velocius z velocius mouentur. sed qz circularis nec p̄ncipiū nec finē hz in se. nec aptus natus est habere. sed extra se. ideo sp̄ equaliter distat a principio z a fine et sic semp̄ vnifōrmis est.

Q̄ aūt f̄m locū mutatio p̄mus motnū est. testant oēs quecūq̄ de motu fecerūt memoriā. principia em̄ tradūt ipsis mouentib⁹ f̄m hmōi motuz. Disgregatio autē z congregatio motus f̄m locū sunt. sic em̄ mouent concordia z discordia. hec quidē em̄ disgregat. illa aūt congregat ipsoruz autē intellectū ait anaxagoras disgregare mouentē prius. Siliter aūt z que cūq̄ hmōi quidē neq̄ vnā causaz dicunt propter vacuū autē moueri dicūt. Et nanq̄ hi f̄m locū motuz natura moueri dicūt. Motus em̄ propter vacuū loci mutatio est. z sicut in loco. aliorū aūt neq̄ vnū in esse primis corporib⁹. sed his que sunt ex his opinantur. augmentari em̄ z corrūpi z alterari congregatis et disgregatis atomis corporib⁹ dicūt Eodē aūt mō quicūq̄ p̄pter densitatē aut raritatē instituūt generationē z corruptionē. congregatōe z disgregatiōe hec cōponūt. Amplius aūt z p̄ter hos animā cām facientes motus ipm. seipm em̄ mouens p̄ncipiū esse dicūt eorū que mouentur. Mouebit aūt aial z oīe aiatum f̄m eū qui est f̄m locū antokymsim.

In hac scōa p̄ticula Aristo. oñdit testimonio ātiquoz q̄ mot⁹ local' sit p̄m⁹ motuū Et duo facit. p̄mo q̄d dictū ē Scōo p̄bat idē p̄ vsum cōiter loquētiū. Quo ad p̄muz ponit q̄nq̄ autoritates antiq̄z. Dicit g̃ p̄mo. q̄ loci mutatio f̄m gen⁹ sit p̄m⁹ motuū testant oēs naturales p̄bi q̄cūq̄ de motu fecerūt mentōez. p̄ncipia em̄ tradūt q̄ sunt mouētia f̄m hmōi motū. q̄ē mot⁹ local'. Disgregatio em̄ et congregatio mot⁹ f̄m locū sunt. z talē motū dixerūt esse p̄mū in entib⁹. illi q̄ dixerūt p̄ncipia p̄ma mouētia eē concordiā z discordiā. sicut fecit Empe. discordia em̄ disgregat. et concordia congregat. Scōo p̄bat idē testimonio anaxagore. Anaxa. em̄ posuit intellectū agentē eē p̄mū p̄ncipiū faciēs motū cōgregādo z disgregādo. Tercio ostēdit testimonio Democriti z Leucippi dicēs. q̄ sic⁹ oēs illi q̄ nō dixūt vnā eē cām mot⁹. eo q̄ dicūt mot⁹ fieri p̄ vacuū. dicūt p̄mū motū esse motū localē. quē dicūt natura p̄mū. mot⁹ em̄ q̄ est p̄ vacuū est loci mutatio. aut ē sicut mot⁹ in loco Aliox aūt motuū nō dicūt aliquē ineſſe p̄mis corp̄ib⁹. q̄ sunt f̄m eos atomi. scz opinant illa q̄ ex his sunt. scz atomis et vacuo moueri alijs motib⁹. dicūt em̄ res augmētari q̄n imbibūt in sua vacua atomos. z diminui q̄n emittunt. z generari z corrūpi congregatōe z segregatiōe atomoz. z alterari eoz p̄uersione. Quarto p̄bat testimonio eoz q̄ ponebāt solū vnā cām materialē. vt aquā vel aerē. Illi em̄ ponebāt generatōem fieri p̄ raritatē z densitatez. z sic dicunt etiā loci mutatōem esse p̄mū motū. dicūt em̄ sensibilia generata p̄ disgregatōem rarox. vel congregatōem densorum Quinto probat testimonio Platonis. q̄ posuit aiam esse cām p̄mā mot⁹. Dicūt em̄ platonici illud esse p̄ncipiū p/mi mot⁹ q̄d mouet seip̄m. z hoc dicūt esse p̄ncipiuz omniū que mouenf. Manifestū est aūt q̄ aial z oīe aiatū motū ab aia mouef a seipo f̄m motū localē.

Et p̄p̄ie aūt moueri dicimus solū q̄d mouet f̄m locū motū. si aūt q̄escat quidē in seipo. augmentef aūt et decremētū patiaf. aut alteratū p̄tingit quodā mō moueri. simpl'r aūt moueri nō dicimus. Q̄ quidem igitur sp̄ motus erat. z erit oīm tpe. z q̄d p̄ncipiuz p petui motus. adhuc aūt quis motus p̄mus. z quem motū p̄petuū contingit eē solū z p̄mū mouēs quod īmobile sit dictum est.

Hic p̄bat motū localē eē p̄mū testimonio cōiter loquētiū dicēs. q̄ nos illud solū dicim⁹ p̄prie moueri q̄d mouet f̄m locū. Si em̄ alics q̄escat in seipo a loci mutatiōe. z tñ augeaf vel decrementū patiaf vel alteref. licet tūc p̄tingat ip̄m quodāmō moueri alijs motib⁹ q̄ stz ad formā. nō tñ dicim⁹ q̄ simpl'r moueaf. Deiñ epilogat. vt pz ītuēti textū

Utrū motus localis. sit p̄oz omnib⁹ motib⁹ alijs

Et videf q̄ nō. qz ois mot⁹ localis p̄supponit esse sui mobilis. sicut accidens p̄supponit subiectū. sed esse mobilis p̄supponit generatōem sicut viaz ad ip̄m esse. g̃ oēm motū localē p̄cedit generatio Scōo sic. sicut se hñt terminī motuū inter se. ita se habent motus inter se. stz terminī generatōis. augmētatōis. z alteratōis p̄cedūt terminū mot⁹ localis. g̃ etiā mot⁹ ip̄i p̄cedūt motū localē Maior nota. qz mot⁹ sumit rōnē suā a termino ad quē. vtr̄ q̄nto huj⁹. Minor p̄baf. qz motus t̄mioz istoz stz absoluti. stz t̄min⁹ mot⁹ local' ē respectiu⁹. stz respectiuū p̄supponit absolū

Tercio sic. motꝰ localis si est alijs ꝓor. vel ē eis ꝓor natura. vel tpe. vel pfectōe. sed nullo hoꝝ modoꝝ est alijs ꝓor. ergo. Maior pz a sufficienti inductōe quā ponit pḥs in textu. Minor ꝓbaf. nō natura. qz substantia nō est ꝓor accīte. Etiā absolutū natura ꝓor est respectiuo. sz gnatio est ad substātiā. z alteratio z augmētatio ad accīntia absoluta. motus aūt localis ad accīs respectiuū Nō tpe ꝓbatur. qz q̄ sunt simul tpeynū nō est ꝓus alio tpe. sed motus localis est simul tpe cuz alijs motib. g̃. Minor ꝓbaf. qz cā est actu. z effectus in actu sunt simul tpe. scdo phyſicoꝝ sed motus localis est cā in actu omniū alioꝝ motuū Nō etiā pfectōe. qz augmētatio addit aliq̄d pfectōis suo mobili. motus vero localis nō. g̃ augmentatio est motu locali pfectōe ꝓor Quarto tic. alteratio nō ꝓsupponit motū localē. g̃ nō necessario p̄cedit motus localis motū alterationis. Aīs ꝓbaf. qz ignis p̄ nēcariā virtutē sue forme corrūpit ꝓbustibile sibi ꝓiūctū. etiā dato q̄ nō moueaf localiter Et ꝓfirmaf. qz virtus alterātis est accīs. sed accīs nō ꝑt migrare de subiecto in subiectū. ergo nō potest moueri localiter Quinto sic. perfectiora sunt priora. sed motus generatōis est pfectior motu locali. ergo ꝓor. Minor probatur. qz substantia ad quā terminaf generatio pfectior est vbi. ad qđ terminaf motus localis Sexto sic. motus generatōis z corruptōis sunt pfectiores pfectōne extrinseca ipo motu locali. sed talē ōr Aristo. in textu ꝓores alijs. ergo generatio z corruptio ꝓores sunt motu locali. Maior ꝓbaf. qz finis pfectior est his que sunt ad finez. sz generatōes z corruptōes istoꝝ inferioꝝ sunt finis motus localis celi. vt ōr scdo de celo z mūdo. g̃. Septimo sic. si motus localis essz alijs pfectior hoc esset ideo. qz nihil abijcit de substātia mobilis. sed hoc nō. ergo. Maior probaf ꝑ ꝓḥm. q̄ illā rōnem assignat in textu. Minor ꝓbaf. qz omis motus abijcit terminū a quo a mobili. z in ꝫ nulla est differētia motus localis ab alijs ¶ In opposituz est pḥs in ꝓo capto tractatꝰ tercij ¶ Pro rnsione ponit

Maior In oīnib motib alijs. p̄supponit tanq̄z prenius motus localis Minor. Hic solus est perpetuus. z pfectior ceteris oīnib Conclusio Igitur motus localis natura. tēpore. z pfectōe prior est omnib motib alijs.

¶ Maior ꝓbaf ꝑ ꝓḥm in textu. p̄cedit eīm motus localis alios. vel mediate. vel imediate. mediate quidē preuenit augmentatiōnē z diminutōnem. qz ꝑ mediū alterātōis. alteratōez aūt ꝓuenit imediate. z sic ēcedēter hz se ad alios motus. Et hoc ꝓbat ꝓma rō in textu posita verū tñ. vt inuit scda rō textus. motus localis ꝓcurrit etiam incidenter cū alijs motib. scz in augmentatōe z diminutōe. eo q̄ cū aliq̄d augef simul accipit tumorē localē. sicut localiter restringiꝫ cū diminuiꝫ ¶ Scda ꝓpositio pz in textu. z ꝓmū ꝓuenit sibi per hoc q̄ nō est inter ꝓraria. sicut alij. q̄ ꝑter hoc necessario interrūpūtur q̄ete. Scda ps etiā pz in textu. qz est pfectionis mouentis z pfectionis mobilis. z nihil abijcit de substātia mobilis. z solꝰ regulare z omniū alioꝝ mensura ¶ Conclusio patz in textu. vbi dictū est. q̄ natura sit prior. qz illud est ꝓus natura a quo nō ꝓuertitur subsistendi ꝓsequentia. sed a motu locali ad alios nō ꝓuertitur subsistendi ꝓsequentia. ergo est alijs prior. Minor probatur. qz ipse est sine alijs. vt in celo. alij aūt nō sine ipo. tene eīm sequitur. hoc est mobile ad formā. ergo ſm locum. sed nō econtra. qz celū est mobile ſm locū. z tamen nō ad formā. vt probat ꝓḥs ꝓmo celi. Qz etiam sit ꝓor tempore patz. qz ipse est coeuus toti tempori. z durat per oīne tēpus. sed oīnes alij incipiūt z desinūt in tempore. Et q̄ sit prior perfectione patuit pluribꝰ rōnibus in textu Et ad habendum ordinem aliorū motuum ponitur alius discursus

Maior. Est duplex motus pfectio. intrinseca scz seu formalis. z extrinseca quā hz ex parte mouētis z mobilis Minor. Primā attendit pḥs in postꝑdicamentis. de scda loq̄tur in phyſicis. Conclusio Igiꝫ vno mō generatio p̄cedit augmentatōez. z hec. alteratōez z motū localē. Alio mō fit ecōuerso. vt alteratiōe posterior est generatio. z etiā augmentatiōez p̄cedit alteratio. z ante hec oīnia est loci mutatio

¶ Maior patz. qz perfectio formalis z intrinseca motus sumitur exꝑte termini ad quem z ex parte forme fluentis in motu. z sic ille motus est perfectior qui est ad perfectiorē terminū. z qui est fluxus forme perfectionis. pfectio autē extrinseca attenditur in motu ſm q̄ habet rationem actionis z passionis. vt scilz est actio mouentis. z perfectio mobilis. Dicitur autem hec perfectio extrinseca. qz mouens z mobile sunt extra substantiā z essentiā motus ¶ Secūda propositio patz. quia ibi ordinat pḥus species motus ſm q̄ ordinātur predicamenta ad que est motus. z sic precedit motꝰ qui est ad substantiā alios motus qui sunt ad accidentia. z inter illos prior est qui est ad perfectius accidens Unde pḥus ordinat species motus sic. generatio. corruptio. augmentatio. diminutio. alteratio. ſm locū mutatio. Sed in proposito pḥus equitur de motu ſm esse quod habet in rebus phyſicis inqꝫtum est actus mouentis z passio mobilis. z ita ſm ordinez mouentiū z mobiliū attenditur ordo motuū. ¶ Conclusio sequitur ex dictis. quia tangit diuersum ordinē specierum quem seruat pḥus in diuersis locis. Primus ordo qui tangitur in conclusione ſm ordinem predicamentoꝝ est formalis. quem ꝓsiderat logicus. z sic generatio est ante augmentatōem z alios motus. sicut substantia ante accidens. z augmentatio ante alteratōnem sicut quantitas ante qualitatē. z posterior est motꝰ localis qui est ad vbi quod est minus ens reliquis accidentib ad que est motꝰ et istū ordinē seruat z attendit z hoc modo de motu loq̄tur pḥus in postpredicamentis. Dicens ibi. q̄ aliq̄d potest augmentari antecꝫ alteretur. sicut dicit q̄ quadratuz circūposito gnomone creuit. sed alteratū nō est. Creuit q̄dem. id est crescere z augmentare intelligitur seu mathematice imaginatur. non autē potest fieri augmentatio realis z phyſica in natura nisi precedente alteratōne. vt patz primo de generatione. oportet eīm precedere digestionem et alteratōem cibi. Sic etiā ad hoc vt fiat naturaliter alteratio oportet p̄cedere motū localē ꝑ quē alterās approprinquet alterato. Et similiter alteratio est via in generatōez Verū est tamen vt tactuz est in textu. q̄ in eodem oportet ipsum mobile ꝓus generari. alterari. z augmentari cꝫ moueatur ſm locum

Ad rationes Ad ꝓmā dōz. q̄ nō oīne eē mobil p̄supponit g̃natōez etc. qz nō oīne mobile est g̃nabile. sz est aliqđ mobile qđ est igenituz et incorruptibile. sicut ē ꝓmū mobile Ad scdaz dōm q̄ hic nō attēdit ordo eoꝝ penes ſminos. sz penes ea in q̄bꝫ repiūf. Vel dōm. q̄ motꝰ duplr ꝓsideraf. Uno mo in rōne fluxꝰ z mutatōis. Alio mo in rōne forme fluētis. ꝓmo modo motꝰ localis est ꝓor. scdo mō ꝓcedit argumētū. sz nō est ꝑ dicta

Ad tertiã dicẽdũ. q̃ ꝓbatio ꝑmi equiuocat ꝓpus natura. qz in ꝓposito nõ ỽz ꝓpus natura qõ ꝓcedit ꝑm rõnez generis vel ſpẽi. ſed a quo nõ ꝙuertit ꝑ̃tia eſſendi. Sed ꝓbatio ſecũdi bene ꝓcedit ꝙparando genus ad genus. ſed intelligit ꝓpoſitũ ꝑ ꝙpationem indiuidui ad indiuiduuz. Et ꝓbatio tertij bene ꝓbat de augmentatõe reſpectu alterationis z generatõis eã preuenientiũ in eodẽ ſubiecto pfectibili. ſed eſt quoddã ſubiectũ loci mutationis adeo pfectũ q̃ nihil ꝑt addi. Ideo motus pfectior eſt q̃z motꝰ addens aliq̃d ſubiecto nondũ pfecto. pfectibili autez Ad quartã dõm. q̃ licet in illo caſu ignis ſine antecedẽte motu locali calefaciat calefactibile imediatũ. tũ nõ poſſet alterare calefactibile remotuz niſi ꝓgreſſu locali ſue virtutis ad terminũ talis diſtantie remote. qũo etiã ꝓportionabiliter ſol nequit calefacere terrã niſi ꝑ pambulã ſui luminis ꝑ mediũ infra celũ z terrã deriuatõem z localẽ ꝓgreſſum ſuo mõ Ad ꝓfirmatõem que eſt replica ꝓtra hãc ſolutionẽ dõm eſt. q̃ virtus alterantis phyſici ex hoc q̃ ẽ corꝓorea nõ ꝑt ſeparari a ſubiecto corꝓoreo ꝑ cuius motũ cõſequẽter vehitur ad alterabile. z per cuius partes cuz ſucceſſiue ꝓgreditur aliud z aliud eſſe numerale adipiſcitur et ideo nõ obuiat ꝓpoſito. Necz em̃ ad aliũ ſenſum intelligitur accñs nõ poſſe migrare de ſubiecto in ſubiectũ. niſi q̃ hoc nequeat accidẽs idẽ numero Ad q̃ntã patz ſolutio in declaratõe maioris ſedi diſcurſus Ad ſextã dõm eſt. q̃ duplex eſt finis motus celi. ſcz in ſe. z finis in alio. finis motus celi in ſe ꝑm Albertũ eſt renouatio ꝑm ſitũ. Sz finis i alio ẽ duplex. ſcz ꝓxim⁹. z ille ponit ſcdo celi. vt generatões z corꝛuptões inferiorꝝ. z talis nõ eſt ſemp melior eo cui⁹ eſt finis. Alius finis eſt vltimus qui eſt aſſimilatio ad deũ vel ꝑm theologos ꝙpletio numeri electorum. et ille eſt ſemp melior. De hoc latius vide in ꝙmento ſup ſcdz de celo Ad ſeptimã negãda eſt ꝑ̃tia. qz qualitates q̃ritas ſunt accidentia abſoluta. qz oriũtur a principijs intrinſecis mobilis. z ita eoꝝ variatio arguit etiã variatonẽ in ſubſtãtia mobilis. Sed (vbi) ỽz ſolũ vnam formã reſpectiuã ab extrinſeco. ſ. a loco cauſatã. z tõ ipo variato nõ ſeq̃tur per ſe variatio in ſubſtantia. Et ỽz notãter ꝑ ſe. qz per accidens ꝑt ſimul cũ motu locali fieri alteratio aut augmentatio. ad quas ſeq̃tur ꝑ ſe variatio in ſubſtantio. z hoc tũc accidit motui locali ex parte ſubiecti cui accidit ſic moueri ad formã ¶ Queſtio ſcda

Utrũ ſolus circularis motus poſſit eſſe ꝙtinuus et ꝓpetuus. ſitq̃z omniũ alioꝝ ꝓmus. Et videt q̃ non qz ille motus qui eſt finitus nõ eſt ꝙtinuus z ꝓpetuus. ſz circularis eſt hmõi. ergo. Minoꝛ ꝓbatur multipliciter. qz oñis motus claudit inter extrema. eo q̃ oñis eſt exquodam in quoddã. Scdo ꝓbatur. qz ỽz ſexto phyſicoꝝ motus z mobile equaliter ſe habent quo ad eſſe finitũ vel infinitũ. ſed mobile motu circulari eſt finitũ. ergo z motus eius. Probatur tercio. qz oñe qõ hz ꝓncipiũ z finẽ eſt finitũ. ſed circularis motus eſt hmõi. qz ỽz ſcdo celi q̃ ꝓcedit ab vna determinata ꝓte celi.. Secũdo ſic. motus q̃ habet terminũ nõ eſt infinitus. ſed motus circularis habet terminũ. ergo eſt finitus. Maioꝛ ꝓbat. qz termin⁹ et finis idem ſunt. Minoꝛ probat. qz niſi haberet terminuz non eſſet in genere. eo q̃ ponitur in genere ꝑ terminuz ad quẽ. vt ỽz quinto phyſicoꝝ. ſed motus circularis eſt i genere vbi. Tercio ſic. generatões z corꝛuptões ſunt ꝓpetue. g̃ nõ ſol⁹ motꝰ circularis. Añs ꝓbat ꝑ ꝑm ꝓmo et ſcdo de generatõne. Quarto ſic. motus reflexionis nõ eſt ꝙtinuus z ꝓpetuus. ſed motus circularꝫ eſt motus reflexus ſeu reflexionis. g̃. Minoꝛ ꝓbat. qz motus reflexionis ỽz q̃ accedit ad terminuz a q̃ ꝓus erat receſſus aut econtra. ſed ſic eſt in circulari motu. Quinto ſic. ſimotus circularis eſſz ꝙtinuus z ꝓpetuus hoc eſſet ꝑ reiterationẽ. ſed reiteratio impedit vnitatẽ motus. ergo z ꝙtinuitatẽ. Maioꝛ z ꝓditionalis ꝑz. qz magnitudo etiã finita eſt. Minoꝛ patuit in tercio ꝑ quarto caplis. tractat⁹ huius tercij Sexto ſic. motus circularis celi non eſt vnus numero. ergo nõ eſt ꝙtinuus. Conſequẽtia ꝑz ꝑ ꝑm q̃nto phyſicoꝝ. qz ibi ỽz. q̃ eadẽ requirũtur ad vnitatẽ numeralẽ motus. z ad ꝙtinuitatẽ motus. Añcedens ꝓbat. qz ſicut vnus dies differt ab alio. ita vna circulatio celi. ſz vn⁹ dies differt ab alio numero. Septimo ſic. z eſt ꝙtra ſeccãdũ q̃ſitũ. linea recta eſt prioꝛ linee circulari. ergo motus rectus eſt ꝓꝛ motu circulari. Conſequẽtia ꝓbat. qz ſicut ſe hz linea ad lineã. ita motus ad motũ. in ſignũ cuius ꝑmo celi ꝑ̃bus diſtinguit motũ localẽ ꝑ magnitudinẽ Antecedens ꝓbat. qz linea circularis eſt duplicis forme. ſcz ꝓcaue z ꝓuexe. z linea recta eſt ſimplicis forme ¶ In oppoſitũ quo ad vtrũq̃ q̃ſituz eſt Ariſtoteles in textu

¶ Pro reſponſione ponitur ꝓpoſitionis diſcurſus

Maioꝛ. Motus localis in circularẽ z rectũ z ex his cõpoſitũ diuidit. Minoꝛ. Motꝰ rectus aut ex circulari z recto ꝙpoſitus. nõ ꝑt eſſe ꝙtinuꝰ z ꝑpetuus. Concluſio. Ergo ſolus circularis motus poſ[illegible]ꝙtinuus z ꝓpetuus. qui prioꝛ eſt recto. z ex [illegible] circulari ꝙpoſito.

¶ [illegible] qz motꝰ localis variatur ꝑm variatiõem medij, q̃ [illegible] ſed hoc eſt rectum vel circulare. aut ex his ꝙpoſitũ Sed diceres. circulus eſt figura pfecta cui non ꝑt fieri additio. vt ỽz ꝑ ꝑm celi. ergo nõ ꝑt ꝙponi cuz recto Solo. q̃uis circulo pfecto nõ ꝑt fieri additio. eo q̃ ille ꝓtinuit finẽ z mediũ ꝓncipio. tũ circulo impfecto. ꝑ ra ſemicirculo vel portioni maioꝛi vel minoꝛi ſemicirculo ꝑt bene fieri additio. Et ꝫ dupl'r. Uno mõ in linea gyrati ua. hoc eſt in linea que ſe hz abſolute ꝑ moduz ſemicirculi abſq̃ additõe linee recte. Alio mõ in linea arcuali. hoc eſt in arcu. vbi vna linea eſt circularis impfecta. z alia recta. q̃ eſt linea chorde. z vtriq̃ ꝑt fieri additio. z ſic ꝑt circul⁹ impfectus cũ linea recta ꝙponi ¶ Scda ꝓpoſitio ꝑz q̃tũ ad ꝑmã ꝑtẽ. Nã motus rectus non ꝑt eſſe ꝓpetuus ex ſe ipo. ergo nec [illegible] poſitus ex recto z circulari. Añcedẽs ꝓbat. qz motus rectus vnius ſpẽi nõ ꝓtenditur in infinitũ directe line reflexione. tum ꝓpter finitã extenſionẽ medij localis tum ꝓpter finitatẽ actualẽ materie z forme ipius mobilis et ſi reflectat neceſſe eſt intercidere quietẽ in pũcto reflexionis. exquo illo vtitur motus añcedẽs vt termio ad quez perfecto. z motus ꝙſequens velut termino a quo. mõ dictũ eſt in ſexto phyſicoꝝ. q̃ in termino pfectõis ipius motus mobile nõ mouetur. necz etiaz in termino a quo. ſz in medio vtriuſq̃. vbi ergo termin⁹ a quo z ad quẽ diſtinguũtur a termino ꝙmuni medij. ibi neceſſe eſt intercidere quietẽ Sed ꝓtra. ſi ſint duo grauia eiuſdẽ ſpẽi deſcẽdẽtia ab oppoſitis differentijs ſitus eiuſdẽ diametri. hec inꝺubie vnient in vno centro locali ipis ꝙmuni. ſed quecũq̃ vniũtur ꝑ vnũ terminũ ꝙmunẽ ſunt ꝙtinua Solo. bene ꝓbat illa duo grauia coire in vnitatez loci ꝓprij. que ỽz ſimultas q̃nto phyſicoꝝ. ſed cũ ille terminus centralis maneat ſicut locus extra ſubſtãtiã illoꝝ grauiũ nõ ea ꝙtinu

ät. ſz poti⁹ localr ꝓtiguat Scđa ps ꝓbar. qz ꝓpoſitū nō ꝑt eſſe ꝑpetuū. cui⁹ ꝑtes ꝓponētes nō ſunt nec eſſe pñt ꝑ petue. ſed nec motus rectus nec circularis incōpletus et impfectus pñt eſſe perpetui. ꝯ nec ex illis ꝓpoſitus Di nor ꝓbat. đa in vtroq; neceſſe eſt fieri reflexionē. cū ꝯ re flexio ſit reditus ab illo puncto ad qđ ꝑus fuit acceſſus ꝑ eandē viā et eundē ſitū. neceſſe eſt interuenire đtem. eo q illi mot⁹ acceſſus ⁊ receſſus ſunt ſpecie diuerſi. qui ꝓti nuari nō pñt. v. phyſico ꝛ. Dicit ät ꝑ eandē viā. đa in cir culari motu ſit bñ reditus ad eundē puncū a quo ꝑ⁹ fu it receſſus. nō tñ ꝑ eandē viā. ſed ꝑ aliū ſemicirculū.

¶ Concl'o ptz. qz ꝑus oſtenſum eſt. q motus localis ẽ ꝑ⁹ alīs. ſicut ꝑpetuū eo qđ eſt in tpe. ſed motus localis in genere eſt ꝑpetuus. cū ꝯ genus ſaluet nō niſi in aliqua ſuaꝝ ſpecieꝝ. oꝑtet q motus aliq̄s localis ſm ſpeciem ſit ꝑpetuus. ſed nō eſt ꝑpetuus ſm rectū. nec ſm ꝓpoſitū ex recto ⁊ circulari. vt ꝓbatū eſt in textu. et in ſcđa ꝓpoſitio ne. ꝯ relinquit q ſolus circularis eſt ꝓtinuus ⁊ ꝑpetuus et ex eodē fundamēto q̄ ꝓbatū eſt motū localē ſm genus ꝓriorē omib⁹ alīs motib⁹. ꝓbat etiā recto locali ⁊ ꝓpoſi to priorē. qz ſcz ipe ꝑpetuus. iſti ꝓ nō ſunt nec eſſe pñt ꝑ petui. Secūdi diſcurſus

Maior. Motus ꝓtrarij nō pñt adinuicē ꝓtinu ari. Minor: Motus circularis exps eſt omis cō trarietatis. Concl'o Igit ſolus circularis ꝓtinu⁹ eſt ⁊ ꝑpetuus et oim motuū ꝑmus

¶ Maior ptz. đa ꝓtinua ſunt q̄ꝝ vltima ſunt vnū. ſz cō cotraria cū ſint ſpecie diſſa nō pñt habere vnū vltimū. ꝯ nō poſſunt ꝓtinuari ¶ Scđa ꝓpoſitio ptz. qz circular⁹ motus eſt ab eodē in idem. cū ꝯ ꝓtrarietas motuū atten datur ex ꝑte termino ꝛ. vt dī. v. phyſico ꝛ. et idē nō ſit ſibi ꝓtrarium. ſequit q in motu circulari nulla ſit ꝓtrarietas poſſibilis. et hoc late oſtenditur in fine primi tractatus primi libri de celo ⁊ mundo. ¶ Concluſio ſequitur ex premiſſis. Et ratio prime partis eſt. quia eſſe circuli eſt vndiq; vni⁹ forme. ꝑncipium. medium. ⁊ finem ſimul in diuiſibiliter ꝓhendentis. ꝓpter qđ terminus a q̄ et ter⁹ minus ad quē. et mediū in circulatōe ſunt vnius ⁊ indiui ſi actus. ſed indiuiſio actus ẽ vnitas forme. et vnitas for⁹ me ꝓtinua eſt res aut ꝑpetas ꝓtinuitatis Ex q̄ ſequitur ſcđa ps. q ſcz oim ꝑmus ſit. ꝑpetuū ꝑus eſt corruptibili cauſa cauſato. pfectū impfecto. mēſura mēſ●ato. et regu lare ꝑus eſt irregulari. quē admodū vnū multo.

Ad rationes Ad primā dām eſt. q aliquem motū eſſe finitū tripl'r intelligi poteſt. Uno mō ex ꝑte ſubiecti. qz ſcz eſt in ſubiecto fini to. et ſic oīs motus finitus eſt. eo q nulla magnitudo ẽ infinita. Alio modo ꝑt intelligi ex ꝑte termini ad quē. đa ſcz habet terminū ad quē determinate eſſentie ⁊ determi⁹ nate ſpeciei. et ſic etiā oīs motus finitus eſt. et ſic etiā mo tus circularis hz terminū. rōne cuius eſt in determinato gñe. ſcz vbi. Tertio mō poteſt intelligi mot⁹ finitus du ratione. et ſic motus circularis celi nō eſt finitus. ſed ẽ cō tinuus ⁊ ꝑpetuus nulli tēpori deficiens. Poteſt etiā eſſe in celo ꝓncipiū motus ſm ordinē ad influentiā ipſius aie nobilis. et ꝫ nō repugnat ſue ꝑpetuitati Ad ſecundā ptz ſolutio ꝑ dictā diſtinctionē. Vel dām q termin⁹ ac cipit dupl'r. Uno mō ꝑ termino ſpecificāte. et ſic omnis motus hz terminū. đa eſt in aliq̄ ꝑdicamēto. et in illa ſpē predicamēti ſm ſe aut reductiue. et ꝫ mō termin⁹ motus circularis eſt vbi. ſicut et cuiuſlibet alterius motus local'

Alio mō accipit terminus ꝑ termino durationis. et ſic mo tus circularis nō hz terminū. qz durat ꝑ infinitū tēpus ſm philoſophos Ad tertiā dām. q q̄uis in motu ge nerationis inueniat ꝑpetuitas ſuppoſita eternitate mun di. non tamē inuenit in motu generatōis ꝓtinuitas ſim⁹ pliciter. ex eo q in continuitate reꝑritur vnitas mobilis ⁊ ꝓtinuitas tempis circa eundem motū. ſed eternitas ge neratōis nō eſt in vni⁹ generatōe ſed pluriū. nec in corru⁹ ptōe eſt vni⁹ corruptio. ſed pluriū. ſed motus vnus nu⁹ mero celi eſt ꝓtinuus ⁊ ꝑpetu⁹ Ad q̄rtam dām. q nō eſt ſimile de reflexione ⁊ circulatōe. quoniā reflexio eſt ab vno in aliud ⁊ non ꝓtinue in idem vnde ꝑus receſſit Sz circulatio eſt ab eodem in idem ꝓtinue. ⁊ ꝑ conſequēs vn⁹ motus Ad q̄ntam dām. q duplex eſt reiteratio. q̄dam eſt in motu recto ⁊ illa impedit motus vnitatē. qz neceſſe eſt mobile ī pūcto reflexiōis đeſcere. ſed illi mot⁹ inter q̄s intercidit quies nō ſunt vn⁹. eo q ad mot⁹ vnitatē reꝗ rit vnitas etiam tempoꝛis Alia ꝑo iteratio fit in circulo ⁊ illa nō aufert mot⁹ vnitatē. eo q in tali iteratōe non ne ceſſario intercidit đes. qz in tali reiteratio nō fit đes per ꝫ q non eſt talis de ꝓtrario in ꝓtrarium Ad ſextam di⁹ cendū eſt. q motus celi accipit dupl'r. Uno mō ſm ſuaꝝ totalitatē ⁊ ſic eſt vnus motus numero ad modū q̄ lignū vel aliud ꝓtinuū dr vnū ꝓter hoc q ipe eſt vnū totū ſuc ceſſiuū. Alio mō accipit motus celi ſm diuerſas reuoluꝯ tōes celi. ⁊ ſic ille ptes drīt abinuicē numero poñali ⁊ nō actuali. quia ab inuicē nō hñt diſtinctōez actualē Ad ſeptimā dām eſt ſm Doctorē magnū in ꝓmēto ſup ſcđz de celo ⁊ mūdo. q ratio ꝑfectionis circuli eſt ex vno quod eſt ꝑfectum in ꝓpatione ad vnū impfectū in gñe linearū elemētaliū ad figuras Inq̄ſtum em̄ eſt ꝑfecta circularis linea cui nihil ꝑt addi ꝑ ꝓpoſitōem ipa ſola nata eſt pfi⁹ cere figurā. quia ſi ſola nō ꝓcluderet figurā. ibi aliq̄d ad di poſſet. ſed inq̄ſtum linea recta impfecta eſt recipiēs ad ditōem ipa nō ſufficit ſola ꝓcludere figurā. ⁊ ideo nulla figura ex vna vel duab⁹ lineis rectis ꝓcludit. ⁊ quo ad ꝫ in rōue elementi ad figurā ꝓcludēdam ꝑ⁹ eſt linea cir⁹ cularis q̄ꝫ recta ⁊ añ ipam eſt. ſicut vnū in eſſe ⁊ virtute valens ꝓcludere figurā eſt añ id quod eſt multa in eſſe et ꝑtue quādo concludit figuram Hec eſt etiā ſolo Cōmē tatoris in eodem paſſu qui dr q Ariſtoteles accepit ꝑus ſm ꝑoritatē ſimplicem ad ꝓpoſitū nō vere ſed ꝑ ſimile. q̄ niam linea circularis non eſt de gñe recte Vel dām eſt vt alij dicunt. q q̄uis linea recta in eſſe linee ſit ſimplicior cir culari. nō tñ motus rectus eſt ſimplicior motu circulari. qz motus circularis copulat finem ꝑncipio. eo q eſt ab eo dem ad idem. ſed mot⁹ rect⁹ hz diuerſa actu finē ⁊ ꝑnci⁹ pium Etiā magnitudo circularis ſimpl'r eſt pfectior ma⁹ gnitudine recta q̄m̄ circularis ex ſe habet ꝓplemētū. eo q ſibi nō ꝑt fieri additio. magnitudo ꝑo recta ex q̄ nō hz ſu um ꝓplemētum ei ꝑt fieri addito Sed diceres diame ter ꝑtracta ab oriēte ad occidēs eſt lōgiſſima linea recta qua nec eſt dabilis lōgior nec ꝑt ei fieri additio. igit non ꝓuenit hoc ſolum circulari Solo. ſz de facto nō poſſit ei fieri additio ꝑter vniuerſi finitatē. cū ſm q accipit in rōne ſui generis ⁊ inq̄ſtum linea ꝑt ſibi fieri additio ſm imaginationis extenſionē

Incidunt dubia. Primū. An oīs mot⁹ ſit de ꝓrio in ꝓtrariū. Et arguit q nō. qz mediū alterat ꝑ influentiā luminis. ⁊ hec alteratio nō eſt de ꝓtrario in cō trariū. Sil'r argui ꝑt de rarefactōe ⁊ đēſatōe q̄ſtz trāſ⁹

mutatões habituales ꝛ puatiue. Etiã de augmẽto ꝛ de cremẽto q̃tũ mathematici abstracti. ☞ Solo sic. Eo q̃ libet motuũ taliũ est fluxus poñe transeuntis de affirmato in affirmatũ. ꝛ nõ recipr̃ocus de eodẽ inidẽ sed tales termini distantie potentie fluentis sunt cõtrarij eo q̃ transmutabiles adinuicẽ p quandã ꝑtem q̃ etis ineristentẽ ꝯmunẽ potentiã. vt dictũ est. v. physicoꝝ

¶ Ad obiectũ dõm est. q̃ illuminatio nõ est alteratio q̃ sit in gñe motus. sed mutatõis Etiã raritas ꝛ densitas ꝑm q̃ sunt transmutabiles adinuicẽ excludũt añcedẽter et ꝑtualiter calidi ꝛ frigidi eas causantis ꝯtrarietatẽ. licꝫ vbi hec accñtia inueniunt ꝯgnata intransmutabiliter. raritas se hꝫ vt priuatio densitatis. qũo dr Cõmentatoꝝ q̃ stella q̃ est nobilioꝝ ps orbis est densioꝝ ps eiusdẽ. sed nobile et ignobile in eodẽ siue nobilius et ignobilius distãt puatiue. Necꝫ q̃tum mathematicum est augmentabile vel diminuibile p naturalẽ motum. de quo intelligitur ꝓpositum.

Secũdum dubium An raritas et densitas sint ꝓncipia oĩm passionũ alterabiliũ. vt supponit i textu Et videt q̃ non. qr sunt qualitates scde q̃ ꝓncipiant a ꝑmis scꝫ calido. frigido. humido. et sicco. quaꝝ tñ q̃litates raritas et densitas in textu supponunt esse ꝓncipia. ☞ Solo. Raꝝ et dẽsum ꝯsiderãt dupl'r Uno mõ vt q̃litates alterabiles. et sic sunt qualitates scde Alio mõ vt positiões siue situs materie generabiles ꝛ creabiles. et sic sicut materia in eodẽ ꝓcedit formã. et vires eã ꝯsequẽtes. sic raritas ꝛ dẽsitas ꝓcedũt ꝯrietates ꝑmas ¶ Per h̃ pz solo ad obiectũ. Sed ꝓtra. Alteratio est ꝑfectio gñationi. q̃ q̃litates alterabiles ꝓueniũt ꝯgenitã materie raritatẽ et densitatẽ Dõm q̃ h̃ verꝫ est de gñatione totius ꝯplecti ex materia ꝛ forma q̃ est exitus materie de poña alterabiliter disposita ꝛ ꝓportionata ad formã. sꝫ nõ est verꝫ de generatione materie in formis q̃ vocat ꝓprie distinctio eiꝰ p sitũ et locũ. vt in suo ꝓprio loco attingat formã determinati. qũo ꝑm dogma Aristi ipa materia post ꝯfusam eiꝰ creationẽ p senariũ diez diuidebat. accipiẽdo dñas raritatis ꝛ densitatis. opacitatis ꝛ ꝑspicuitatis. tenebrositatis et luminis.

Tercium dubium An necesse sit mobile in puncto reflexionis q̃escere Et videt q̃ nõ. qr si sic. seq̃ret q̃ si musca obuiaret molari cadẽti deorsum. tũc nõ q̃sceret musca. nisi impediret descẽsum molaris. qđ impossibile ẽ ei. q̃ nõ q̃scit in puncto reflexionis. Preterea arguit. qr ad sensuz apparet. q̃ pila ꝓiecta ad parietẽ. sine q̃te resilit ad ꝑiciẽtẽ. ☞ Solo sic. vt in textu ꝓbatum est. qr q̃cũq; fit vsus alicuius termini ꝑm duplicẽ actũ. scz ꝑm actũ ꝓncipij distinctũ ab actu finis et etiã ꝑm actum finis. eo q̃ finis ꝛ ꝓncipiũ ꝑm dñtias siue discrete actualitatis nõ ꝑñt sit'esse saltẽ in successiuis. eo q̃ ꝓncipium fiendi nequit fieri qđ seqtur seu comitat ipe terminus siue finis facti esse. Secus est tñ in circulo seu circulatiõe in q̃ quodlibet signũ mutari esse hꝫ actũ medij ꝯtinuatis. in q̃ finis ꝛ ꝓncipiũ ꝯtinent. dũtaxat potentialiter et nõ actualiter. eo q̃ idẽ successiuũ nõ ꝑt simul stare sub actu medij ꝛ sub actu finis ꝛ ꝓncipij ¶ Ad obiecta. Ad ꝑm dꝫ q̃ in illo casu musca q̃scit in pũcto reflexionis motu p se ꝛ ꝓprio. nec tñ sequtur q̃ molaris q̃scat vl' detineat. qr musca mouet per accñs ad motũ molaris. et nõ motu ꝓprio. Qđ nõ est inconueniens q̃ idẽ ꝑm eundẽ motũ moueat p accñs. ꝛ tñ p se q̃scat. vt hõ in naui mota Quiescit g̃ q̃te ꝓpria. quia nec ascẽdit nec descẽdit descensu reflexionis. sed mouet motu pulsus extrinseci mobil' talis occurrẽtꝫ. Sil'r se hꝫ si faba ꝓiecta in occursuz lapidis molarꝫ interuenit q̃s inter ascensum ꝛ descẽsum fabe. nec tñ ex h̃ opz fabã sustẽtare molarẽ. Immo añ q̃ faba tãgat molarẽ q̃scit. qr in descensu molarꝫ multꝰ aer colligit et inspissat circa lapidẽ descẽdentẽ. et in illo aere inspissato q̃scit faba. De sagitta etiã ꝓiecta versus lapidẽ cadentẽ. ꝑt dici q̃ q̃scit q̃n facit effectũ realẽ causãdo lapidẽ si fuerit acuta. In h̃ g̃ videt esse dñia. qr faba q̃scit añ q̃ tãgat lapidẽ molarẽ qr nõ ꝑt attingere ascẽdendo ad molarẽ. ꝓpter impetũ aeris cõclusi sub molari. Sed sagitta emissa ab arcu q̃scit post q̃ molarẽ tetigit. qr mouet ab arcu cũ magna violẽtia. Qđ dõm est q̃ est duplex reflexio alicuiꝰ corporis. q̃dã est p se. q̃ scz corpus hꝫ reflexionẽ grã sui ꝑius et nõ grã alteriꝰ. sicut lapis sursum ꝓiectus reflectit grã sui. et in'rali reflexione necẽ ẽ interuenire q̃tẽ. Alia est reflexio q̃ fit ꝓpter aliqđ aliud mobile. qđ facit alteꝝ redire motu reflexionis. et sic faba ꝓiecta in occursum lapidis descẽdit similiter musca ꝛ hmõi Sz ꝓtra. Si lapis sursum ꝓiectus. grã sui q̃sceret in puncto reflexionis. vl' q̃ q̃sceret natural'r vl' violẽte. Nõ naturaliter. qr q̃scit natural'r deorsum Nec violẽte. qr nullũ hꝫ ibi detinẽs ꝛ impediẽs suũ descẽsum ꝛ motũ naturalẽ. Solo ad h̃ est. q̃ ibi ẽ impediens eius descẽsum. scz ꝑtus ipius mouentis violẽte. q̃ adhuc ẽ eq̃lis in resistẽdo vt ꝑtus nature ipius mobilis ipam nõ vincit. ꝛ mobile nõ mouet. Pro q̃ ꝯsiderandũ q̃ in tali motu violento ꝑtus violentatis seu mouentis violenter excedit ꝑtutẽ mobilis. et tũc mouet. et tñ qr cõtinue deficit ꝑtus violẽter mouẽtis. ꝛ tandẽ fit eq̃lis ipi naturali ꝑtuti mobilis ꝛ tũc nõ mouet. sed tñ adhuc resistit nakali ꝑtuti mobilis. q̃re nõ mouet adhuc motu naturali descendẽdo. eo q̃ a ꝓportione eq̃litatis nlla ẽ actio sed cũ ãplius deficit ꝑtus violenter mouentis. tũc fit motus q̃ ꝑtus naturalis mobil'. et sic mouet motu suo naturali Et q̃b; patz q̃ graue sursum ꝓiectũ. hꝫ se in triplici dispositõe. Primo ꝑm q̃ dñat ꝑtus ꝑicientis supra naturã ꝓiecti. nec tñ ꝓiectũ accepit ꝯditionẽ sue ꝓprie nature. et sic ẽ q̃es lapidis sursuz. qr nec excedit ꝑtus ꝑiciẽtis lapidẽ. nec adhuc lapis accepit ꝯditionẽ sue ꝓprie nate. ꝛ sic nec est motus sursum nec deorsum Tercio mõ. q̃n nata lapidis vincit ꝑtutẽ ꝑiciẽtis. et sic est motus deorsum ꝑm naturam lapidis Ad aliud obiectũ dõm. q̃ cuius pila sit ꝓiecta nõ quiescat in pũcto reflexionis q̃te ad sensum ꝙceptibili. q̃scit tñ q̃te p intellectũ ꝙceptibili. Et signũ huiꝰ est. si pila maculata fuerit. maculat parietẽ. sed clarꝫ ẽ q̃ maculatũ nõ ꝑt fieri in instãti. Sed ꝓtra. Si q̃es nõ ꝑt sensu ꝙcipi. nec intellectu ꝑt ꝙcipi. eo q̃ nihil est in intellectu qđ ꝓus non fuerit in sensu Solo. licꝫ nõ possit percipi intellectu reflexo ad sensuz. ꝑt tñ vtiq; rõne oñdi apd intellectũ

Quartum dubium An inter motꝰ reflexionis sit ꝑa cõtrarietas. ☞ Solo. nõ sp. Quia dictũ est in textu. q̃ in circulo ꝑñt fieri motus reflexionis. q̃n nõ ꝑuat eadẽ rõ et forma. et sitꝰ mobil'. et tñ inter motꝰ circulares nõ ẽ ꝑa ꝯtrarietas. vt dictũ est in q̃stione. et dr idẽ pº celi tractatu pº in fine. Et g̃ dr Albertus in ꝯmẽto. q̃ nõ indigemꝰ h̃ ꝑa ꝯtrarietate ad h̃. vt ꝓbemꝰ q̃ motꝰ reflexus non sit ꝯtinuus super aliqđ spaciũ. qr ꝑa ꝯtrarietas motuũ duo

exigit.scilz q motus sint contrarij.z q ipsa corpora mota sint contrarijs qualitatibus distincta. Sed sufficit nobis hic q motus inuicem se sistent in vno mobili succedentes et in diuersis mobilibus sibi directe obuiantes si non sint ptraria corpora. Si em hoc habuerimus.habebim⁹ etiã illum effectũ contrariorũ qui est.nõ posse simul ſm vnuz tempus continuũ et vnũ esse in vno subiecto. ita q nõ fiat interruptio.per hoc em ꝓbatur tales motus reflexionis nõ esse continuos. Et ideo dictũ est in textu q in circulo cõtum ad illũ motũ qui nõ est circuli.sed alicui⁹ sup circulũ simili modo se habet q non potest aliquid reflecti sup ipm continue.

Quintum dubium An generatio possit cõtinuari corruptioni. Et arguit q sic. ꝓbatur per formationẽ embrionis que continua est.et tñ primo viuit vita plante.deinde vita animalis.quod nõ potest fieri nisi per corruptionem mediã.abijcientẽ ꝓncipium vite vegerabilis accedentis vitam sensibilem succedentem.vt dr btus Thomas

☞Solutio nõ.quia generatio z corruptio opponuntur contradictorie.aut saltem ptrarie ſm implicitã ptradictionẽ.oppositio aũt ex hoc q diuidit vnũ ab altero nõ admittit continuitatẽ. Confirmat.quia finis generationis est pmanens habitus forme.alioqn genitũ nõ esset pfecte factũ. sed in fieri tantũ.modo fieri generationis nõ est continuabile ipsi fieri corruptionis.cũ illud tendat ad terminũ pmanentis habitus a quo recedit.sed duo fieri ꝓiuncta per quietem pmanẽtie medie nõ sunt cõtinua

¶Ad obiectũ dõz.q in ℔ nõ est ꝓsentiẽdũ opinioni beati Thome.eo q motus embrionis a ꝓncipio vsq ad finẽ fit a mouente specifico.vtputa a ꝑtute formatiua generantis semini p modũ artis impressa.modo gñatioz corruptio nõ sunt vna mutatio ſm spẽm. Non g vita vegetatiua pcedit vitam sentitiuã in embrionis formatione formaliter.cũ in eodem instanti recipiat aliam ptentem ei triplicẽ vite perfectionẽ.sed tm operatiue z actualiter ſm esse ꝑtutis agentis.Sicut etiam expimur in homine ia p fecto operationes sensibiles.preuenire operationes intellectuales.

Sextũ dubiũ An vna alteratio possit eẽ cõtinua alteri. Et videt q sic de alteratõe materie elemẽtariz p ꝓtinuã vicissitudinẽ incidẽtis lũis celestis.℔ em sua ꝑtuali calidit̃ alterat.et tñ p ꝓtinuũ motũ corpoz lucidoꝝ circa regionẽ elemẽtarem revolutorũ ꝓtinue renouat eius incidentia.z p ꝓns ea q sequit alteratio.sic g vnũ mouentiũ circularis corporis lucidi est ꝓtinuũ alteri momento. Ita z vna alteratio succedẽs alteri. ☞Solo non.qz ipa est inter ꝓtraria que ꝓtinuari nõ possunt vt dictũ est ¶Ad obiectũ dicendũ.q materia elemẽtaris nõ est in quolibet instanti incidẽtie luminis alterabilis ab eodẽ lumine.eo q alterãs nõ vincit alterabile in instãti.sicut vnũ ꝓtrioꝝ nequit subito dñari alteri. Et ideo licz tale lumẽ in quolibet instanti sue incidentie mutet ponam⁹ispicui p informatoez illuminati esse.tñ nõ mouet seu passibiliter alterat ponam materie substratã ꝑtuti calefactiue eiusdẽ luminis. Undo possibile est q sup eandẽ materiã innouet illuminatõ centies añ semel alteret a calido ꝑtuali eiusdẽ.sicut dictũ est in ꝓcedẽtibꝫ libris de causatõe lapidis.

Septimũ dubiũ An instans tpis sit cõe gñationi z corruptioni.

Et videt q nõ.qz corruptio est mutatio opposita ꝓtradictorie gñationi.g nõ cõcurrũt. in vno indiuisibili tpis sed potius a seinuicẽ diuidunt z discernunt p diuersa instantia sicut duo motus successiui dr̃ p diuersa tpa succeſſiua Sed q sic.videt ex hoc q oporteret instantia sese ꝓsequi imediate aut oporteret intercidere tẽpus inter instans gñatõis z corruptõis.in q tempe intermedio neutrũ ꝓtradictoriꝝ gñationis z corruptionis inesset materie quod repugnat legi ꝓtradictorie oppositõis. ☞Solutio Sicut se habet tẽpus ad terminũ sue diuisionis.ita mẽsura corruptõis ad mẽsurã gñatiõis.eo q corruptio ẽ successiua dissolutio ꝓncipioꝝ qua pfecta z in termino existente adest indiuisibiliꝫ gñatio.sicdem corruptio vnius est generatio alterius.z ecõtra vt dr̃ in ꝓ⁰ de gñatione. Et g tale instans nõ attribuit re z noie corruptioni,sz generationi.sic terminus ꝓteriti nõ denotat esse ꝓteritionis sed esse pñtis tpis. ¶Ad ꝓmũ obiectũ dõm.q verũ est ſm actũ eiusdẽ rõnis.mõ illud instans attribuit termino corruptõis p rõnem finis in q nõ est corruptio.sed añ quẽ imediate fuit z attribuit gñationi p rõem termini in q est esse gñatõis.qz attributio est hinc inde valde eqꝝ uocã.qz ꝓma est ꝓuatiua.scda est positiua. Ad scdm obiectũ dõm.q tene ꝓbat q gñatio z corruptio distinguunt p dñas temporis Nã corruptio est tẽporalis ſm ꝑtiũ suũ esse.gñatio ℞o instãtanea. Nec est intelligendũ q corruptio ꝑt intrinsece ꝓpleri per vltimuz instans sui non esse.eo q in negatõe seu ꝓuatione nõ potest reperiri intrinsecus terminus.sed tm extrinsecus qui est habitus ꝓsequntis forme.q forma essentiat gñatõem.

Octauũ dubiũ An simil̃ sit iudicandũ de q libet instanti siue nũc signato momẽti vel mutati esse in motu ꝓtinuo Et videtur q nõ.qz nec est dandũ ꝓmũ mutatũ esse nec ꝓm⁹ mutari.g nõ est dare aliquod signũ instãtaneũ.in q possit aliquod mobile ſm q est in motu denotari nunc p exclusionẽ ꝓoris z posterioꝝ. ☞Solo sic pariformiter.qz signũ finale ꝓrioris mẽsurantis mutari ꝓportionat fini mutatiõis.q dicit mutatũ esse nõ denotans positiue nisi ipsum mutabile.vt est in mutato esse ¶Ad obiectũ dõz q licz nõ sit dare mutatuz esse sub ratione ꝓmi.tñ dat bñ sub rõe medij inter duo mutari.sic instãs est medium ꝓrioris z posterioris.

Nonum dubiũ An idem esse instãs generationis z corruptõis ſm subam z esse implicet impossibile Et videt q non quia nihil ꝓhibet duo ꝓtradictoria esse in eodẽ simul.respectu diuersoꝝ siue ſm diuersa.alioqn fruſtra adderet illa ptícula in forma ꝓtradictionis. ſm idem. Si ꝓstat q suppositio eodẽ instanti gñationis z corruptõis. illud nihilominus ſm aliud appropriaret corruptioni. puta ſm rationẽ termini prioris,z ſm aliud gñationi.puta ſm rãtõem ꝓncipij posterioris. ☞Solo sic. qz tale instãs ſm q attribuit gñationi est nũc.quod est mẽsura indiuisibilis ipius esse ꝓseqntis fieri.quod est nõ esse ad ipm. Ergo aut sub eadem rõne appropriat corruptõi.aut sub altera. Si sub eadẽ habeat ꝓpositũ. Si sub altera ℔ erit vel ratio medij vel ratio ꝓncipij.sed cũ ratio medij ꝓhendat indiuisibiliter sub rationibꝫ ꝓncipij et finis in ipo instanti ex rõne medij nõ potest impediri ꝓtradictio.relinquitur g q sit ratio ꝓncipij. Inde sic. Ratio finis est ꝓoris ratione ꝓncipij in ipso nũc instantaneo.g sil̃r termin⁹ gñationis esset añ terminũ corruptionis.quod est non minus ipossibile ¶Ad obiectũ dõm p interemptionẽ assump

ti.quia nunc terminans nō est ꝓportionabile alicui signo nō essendi ipius corruptionis.cū nō sit dare vltimū non cē phibente intrinseca nature ꝓmunis infinitate nec initiale nūc futuri potest ꝓportionari termino ad quē.sed potius termino a quo.z iccirco sub illa ratiōe negz attribuitur gñationi negz corruptiōi.exq̄ in termino a q̄ nō est motus negz mutatio

Decimum dubium An motus circularis sit mensurā aliorū motuū Et videt ꝙ nō.qz mēsura debet esse minimū in gñe mensurabiliū p eā.sed motus circularis ē maxim⁹ sicut ostendit cōtitas sui mobil'.spacij z tpis ☞ Solutio sic.p rōnem tactā in textu. quia regulare est metruz ſm suaz naturā eoz q̄ sunt irregularia ſm se. z hoc si fuerint eiusdem coordinatiōis analogice.sicut habet vnitas in motibus.motus aūt circularis p suā naturā regularz est.alij ꝓo irregulares. siqdem motus natural' velocior ē circa finē. violentus circa ꝓncipiū. aialis circa mediū

¶ Ad obiectū dōm.ꝙ licet mot⁹ circularis ex pte mobilis sit maximus.tū inq̄tū est mensuratus tpe.sic est minimus.eo ꝙ velocissimus. Intentio aūt velocitatz minuit tempus vt dictū est sexto huius

Undecimū dubium An motus circularis sit regularz et vniformis. Et videt ꝙ nō de motu circulari lune que nō seruat vniformē viā sue circulatiōis Cuius signū est ꝙ aliq̄tiens ꝓiungit soli sub eclyptica et frequētius extra lineā eclypticā.sed quod sic mouet accedēdo z recedēdo huius motus nō est regularis et vniformis Et cō firmat.quia periodus duaꝝ circulationū lune est inequalis cuius signū est.ꝙ nō est equale tēpus oim lunationū et ꝓiunctionū. Preterea dz in textu ꝙ celum simul mouet z quiescit oīe g̃ partim mouet z partim q̄escit.z per ꝓns eius motus nō est regularis. sicut nec ꝓmus. exquo ꝓmus motus nihil debet habere quietis admixtum

☞ Solo sic.ꝓpter vnitatē forme ipius circuli vndiq̄ habētis terminū a quo ꝓiunctū termio ad quē identice gratia cuius q̄libet pars circuli est pellens z pulsa et mobilis vno modo. Etiā motus ille exerit a motore imobili.q̄ ꝓpter eius imobilitatez est vnius modi z intensionis mouendi.sed ab vno.vno modo se hñte non ꝓcedit nisi effectus vno mō se habēs. ¶ Ad obiecta. Ad ꝑm dōz ꝙ regularitas motus non attendit ſm situ aut periodū. sed ſm equā velocitatē in qualibet parte ipius circuli.ꝓpter quod licet motus totius sphere sit inequalis velocitatis circa polum et eq̄noctialē.tū quelibet ps eq̄noctial' in suo circulo mouet equevelociter cū alia Et sit' q̄libet ps circuli poloꝝ in vnitate sui circularis est regularis revolutionis.licz sicut vnus circulus est minor alio in q̄ntitate ita z eius revolutio tardior. Siqdē tardū est qđ in equali tpe minus mouet. Sic nimirū ꝓodus vni⁹ lunatōis ē diuturnior periodo alterius lunationis ꝓpter diuersitatez gyri.quē describit circulatō lune in zodiaco in diuersis lunationib⁹ Attū gyrus periodalis vniuscuiusq̄ lunatōis sigillatim est equalis velocitatis. Ad aliud obiectū dicendū.ꝙ hoc dictū phi nō est accipiendū. tanq̄ celū aliq̄ modo careat motu.sz quia mouet in suo loco in eq̄ distātia vniformi a medio seu centro sui.velut ꝑcat textus cuz dr ipm q̄escere totum Nā si moueret totum cū motus sit ad terminū nō habitū oporteret ipm exire locū suū ad locū aliū quo careret.sic ergo quiete opposita motui ad locū aliū dr celū quiescere z nihilominus ꝓtinue moueri p revolutionē singulaꝝ partiū sue diuisibilitatis.

Duodecimū dubium. An q̄libz motꝰ preter circularē sit irregularis. Et videt ꝙ nō.qz natura est vnius simplicis potentie z forme.ergo motus natural' est simplex et vniformis.q̄re regularis. Sit' ania exh ꝙ est cleuata supra posse nature.nō potest fatigari p resistentiā mobil'. ergo videt ꝙ possit ipm mouere infatigabiliter. z p ꝓse; quens regulariter. ☞ Solutio sic.quia motus naturalis p se causat a gñante simul dante formā z locū. sz nō dat formā eque cito.eo ꝙ dādo formā expellit contrariā formā sibi magis resistentē et repugnātē quādo est in habitu ꝑfecto cōꝑ quādo hz esse dispositiōis habitualiter destitute seu corrupte.sed forma cōtraria cōꝑto fuerit remotior a fine sue corruptionis.tanto est vigorosior in resistendo. z p ꝓns retardat motū generantis ꝓtrarij.plus circa ꝓncipiū cōꝑ circa finē. Sit' cū alia moueat p ministeriū orgauoz q̄ in ꝓncipio minus obediunt antecōꝑ sunt ad motū perfecte laxata. z in fine minus obediūt ꝓpter defectū spirituū labore ꝓcuij motus extinctorū. Iccirco motus aialis ē in fine z ꝓncipio remissior cōꝑ in medio. ¶ Ad obiectū dōm est.ꝙ licet natura sit vniformis ꝓtutis et operationis p se.tamē p accidens efficit diformis. scilz ꝓpter resistentiā ꝓtrarij suuz mobile inequal' obdiētie facientis Sit' est dōm de alia suo mobili formaliter ꝓiuncta Hec em sicut habet esse ꝓiunctū mobili.sic ſm ponam fatigabilē z remissibilē eiusdē ipa est in suo vigore mouendi p accūs remissibilis et sic fatigabilis

Quoniā aūt necesse est impartibile esse et nullam habere magnitudinē nūc dicamus opponentes primū de prioribus ipo

¶ Iste est quartus tractatus huius octaui libri.in quo phus determinat de conditionib⁹ primi motoris qui diuiditur in tria capitula. In ꝓmo determiat de infinitate ꝓmi motoris. In secūdo de eius vnitate. In tertio de eiꝰ impartibilitate.ostendēdo ipm nullā habere magnitudinem. Primū capitulū diuiditur in tres partes. In prima ostendit ꝙ mouens finitū nō potest mouere mobile finitū per tempus infinitū. In secunda ostendit ꝙ poña seu virtus infinita non potest esse in magnitudine finita. In tertia ostendit ꝙ in magnitudine infinita nō potest esse potentia seu vis finita. In prima parte duo facit. Primo premittit intentionē suā. Secundo exequitur eam. Quo ad ꝓmū dr ꝙ nunc dōm est ꝓmū motorē esse impartibilem. z nullā penitus habere magnitudinē. añq̄ tamē de hoc determinet oportz prius declarare que exigunt.et ad hmōi noticiā. z illa sunt ꝓoza q̄ ad nos.

Horū aūt vnū quidez est ꝙ impossibile est nullū finitū mouere ſm infinitū tps. Tria em sunt quod mouet.mouens.in quo.tertiū tempus. hec aūt aut finita oīa. aut infinita sunt oīa. aut quedaz. aut duo.aut vnū. Sit igitur a mouens.quod autē mouetur b.tempus infinitū in quo c ipm d igit mouet aliquā partem ipsius b.que est in quo e.non igit in equali ipsi c.in pluri em maius. quare nō est infinitū tempus quod est ipsius z.sic itaq̄ ipsi d.apponens auferam ipsum a.ipsi aūt e ipsum b. Tempus aūt non auferam semꝑ remouēs equale.infinitū em

est.quare oīe a totū b mouebit infinito tpe ipsius c. Nō ergo possibile est a finito moueri nihil fm infinitū motū. Q̄ quidem igit nō ꝓtingit finitum in infinito tpe mouere manifestū est.

¶ Hic pḥus exequit intentionē suā.ponēdo suā ꝓclusionē et ōt.horum ad ꝑncipale ꝓpositū huius tractatus ostendendū deseruientiū vnū z primū est q̄ impossibile est.q aliquid habens ꝓtutem finitam moueat per tempus infinitū. Pro cuius conclusionis demonstratione premittit.q in oīmi motu sunt sunt tria.scilz quod mouet z mouens.et in quo est motus sicut in mēsura vidz tempus.et hec oīa quando sunt virtutes corporales mouētes aut sunt simul finita.aut simul infinita.aut quedam finita.z si sic.tūc aut duo sunt finita.aut tertiū infinitū. aut vnuz est finituz et duo infinita. quecunq; illa esse dicant.ꝓbat ergo q̄ impossibile est duo esse finita. scz mouens z mobile.tertio scilz tempe existente infinito. Et formal ratio sic.Si mouens finituz seu virtus finita moueret mobile finitū in tempore infinito.tunc sequerel q̄ tempus finitū et infinitū essent equalia.sed hoc est impossibile,ergo nō potest virtus finita mouere mobile finitū in tempore infinito.Sequelam ꝓbat. Sit a mouens.et b mobile ambo finita.et tempus in quo est ille motus sit c.z sit infinitū tempus.ponat tunc q̄ a mouens partibile diuidatur in partem que signetur per d.z sit d pars aliquota ipsius a.mouentis.puta decima pars vel quarta pars.vel media ipius a. Ponat etiam q̄ e significet partez mobilis b que habeat se in eadem ꝓportione ad b.sicut d se habz ad a.quo posito manifestū est q̄ d mouebit e in aliquo tempore.quod est minus q̄ sit tempus in quo a mouet b. et quia tempus in quo a mouet b.est infinitū.quod significat per c.tunc tempus in quo d mouet e.erit finitum. qz quod est minus infinito hoc est finitū.significetur ḡ hoc tempus finitum per z Si tunc accipiatur alia pars aliquota ab ipso a.z addatur parti d.ꝑmo accepte. z ꝓportionabiliter accipiatur etiā aliquota pars ab ipo b.z addat e. tunc mouebit ipm in maiori tempe q̄ sit z. z in tanto maiori q̄nto maius fit mouens zmobile p additionē alteri⁹ partis.addant ergo oīes partes ad mouens secunduz. et etiam oīes partes moti ad mobile sēm.tunc semper crescent partes temp̄is in additione partium mouentiz z mobilis.z cū partes mouentis z mobilis oīes sunt finite. partes etiam temporis erūt finite. z per ꝓsequens totū tempus in quo mouens illud mouet suū mobile est finitum. Et quia hoc mouens in tempe finito equale est in partibus ꝑmo mouenti.quod posituz est mouere in tpe infinito.tunc cū equalia mouentia mouēt equalia mobilia in tempe equali.tempus finitū z infinitū erunt equalia. Notandū est ibi fm Albertū q̄ in ista demonstratione attenditur solum ꝓportio in diuisione mouentis ad quantitatē temporis.z equalitas velocitatis maneat sp eadem.sicut si totum ex congregatione oīm partiū suarū moueat decem dies.ita q̄ totum habeat decem partes. et quelibet pars det sibi mouere vnū diem.si sic intelligat demonstratio.tunc est consequentia necessaria Si em̄ sic modo dicto in demonstratōe auferamus z tinue partes ab a.z addamus ad d.tunc tandē totuz a ꝓsumemus.diuidendo ipsuz p equalia.z sic oīes apponemus ad ipm d.Similr apponamus ipsi e.oīes partes equales quas diuidimus ab ipso b.quādo tunc hoc modo quenim⁹ ad totum mouens z ad totū mobile.nō possumus per partes ꝓportionabiles temporis quenire ad totū tempus.eo q̄ ipm est infinitū. Ido sequitur oīes partes finite simul collecte mouent oīes partes b.simul collectas in parte finita temporis infiniti c.z h̄ erat ꝓtra hypothesim z cōtra aduersariū.

Q̄ autem oīno infinitū magnitudine non cōtingit infinitam esse potentiā. ex his manifestuz est. sic em̄ plus potentia semp equale in minori faciens tempus. vt calefaciens aut dulcefaciens aut ꝓiciēs et oīno mouens.necesse ergo z a finito q̄dem infinitam autē habente potentiam pati aliquid patiēs et plus q̄ ab alio.plus em̄ est infinita poīa Atq; ro tempus non contingit esse nullū. Si em̄ est in quo a tempus.in quo ifinita vis calefacit aut expellit. in quo autem a b.finita quedā z hanc maiorem semp accipiens finitam veniaz aliquādo ad id quod in a tempore motū erat. Ad finitum em̄ semp addens excellens omne exterminatū et auferens deficiens silr. In equali ergo tempe mouebit finita ipi infinite. h̄ aūt est impossibile

¶ In hac secunda parte pḥus ostendit q̄ in magnitudine finita nō potest esse ꝓtus infinita Et hanc conclusionē ponit z dicit eam manifestandā ex dicēdis. Premittit tñ rationibꝫ eam ꝓbantibus hanc suppositionē. Maior virtus pficit equalē effectū in minori tempe q̄ ꝓtus minor. sicut magis calefaciens equaliter calefacit sicut minus calefaciens. z in tempe breuiori z min⁹ calefaciens equale facit in maiori. Et similiter magis dulce inferēs aut ista prohibēs z vniuersalr quod est maioris potētie in mouēdo facit hoc in minori tempore. Secundo supponitur. q̄ oīnis motus ē in tempore. z ergo necessariū est q̄ si aliqd finitū habeat poīam infinitā q̄ id quod patit ab eo.patiat ab eo in tempe finito.licz breuiori q̄ a finito.eo q̄ infinita poīa excellit oēm finitā. Quib; premissis ꝓbat pḥs conclusionē suam duabus rōnibus Quaꝝ prima est hec Si in magnitudine finita esset virtus infinita. ipsa moueret in nō tempore.sed hoc est impossibile z ꝓtra sedam suppositionē.ergo impossibile est ꝓtutem infinitam eē in magnitudine finita. Seq̄la ꝓbat.quia maior ꝓtus movet in minori tempore. sed quocūq; tempore finito dato potest in ipso aliqua ꝓtus mouere.ergo cū quacūq; ꝓtute finita infinita ꝓtus sit maior.opz q̄ moueat in mēsura minore quocūq; tpe.ſz mēsura minor est nūc.ḡ ꝓtus infinita moueret in nūc.qd erat ꝓbandū. Seda rō ducēs ad aliud incōueniēs ē hec. Si em̄ in magnitudine finita eēt ꝓtus infinita.sequerel q̄ ꝓtus seu poīa infinita z finita moverent in equali tpe. Seq̄lam ꝓbat. Sit tempus in quo vis infinita calefacit signatū per a.z sit a. finitū tp̄s in quo infinita ꝓtus calefacit. aut calorem depellit. sed tempus in quo mouet virtus finita.sit signatuz per a b. hoc tempus a.b necessario maius ē q̄ tempus a.in quo vis infinita mouet.illud tamē tempus a.b habet aliquā ꝓportionem ad tempus a.in quo ꝓtus infinita mouet.ſ. q̄ est vel triplū vel quadruplū.vel centuplū.vel in quacūq; alia ꝓportione.si tunc ꝓtus illa finita augeat.tunc cōtinue tempus minorabit.augeat ḡ ꝓtus finita in triplo. si tēpus erat in triplo maio tpe a. in q̄ mouebat ꝓtus infinita.vl in q̄druplo.si in q̄druplo maio erat vl in cēruplo

et sic de alijs. tunc illa virtus adhuc manet finita postq̄ aucta est. quia ex finitis partibus aucta est et tempus in quo mouet est equale tempori a. illa eñ poña finita q̄tū cunq̄ sibi addat nunq̄ fit infinita. quia illa excellit oēz finitā. z sic̄r si auferat ab infinita nūq̄ deficiet Sequitur ḡ q̄ illa ꝓtus seu poña finita mouebit in rpe eq̄li cū poña infinita. H aūt est ipossibile. vt pz p̄mā suppositionē.

Nullū itaq̄ finitū ꝓtingit infinitā potentiā habere neq̄ infinitā finitā z tamē cōtingit in minori magnitudine ampliorē potentiā esse. Sed adhuc magis in maiori plurima Sit igitur in quo est a.b infinitū. sed b c habet potentiā quandā que in aliquo tempore mouet ipm d. in tempore in quo est e z. Si igitur ipsi b c duplam accipio in medio mouebit tēpore ipius e z. sit eñ hec ꝓportio. quare in z et e. mouebit ergo sic accipiens semp a.b q̄dā nequaq̄ trāsibo. Tempore aūt dato semp minus accipiā. infinita ergo potentia erit. Omnē eñ finitam potentiā excedit. Oīs aūt finite potentie necesse est finitū esse et tempus. Si eñ in quodā tanta maior in minori quidem. determinato aūt mouebit tempore fm conuersionez ꝓportionis. Infinita eñ oīs poña sicut multitudo z magnitudo excellēs oē finitū.

¶ In hac tertia parte capituli ostendit q̄ in magnitudine infinita non potest esse virtus seu potentia finita. quā ꝓbat duabꝫ rationibus Et ante q̄ ponat primā premittit suppositionē hanc. Quāuis aliquādo cōtingat in minori corpore esse maiorē potentiā seu virtutem q̄ in maiori. tamē totiens potest reduplicare maiꝰ q̄ in maiori erit maior q̄ in minori. exinde extra rectum est sicut in paruo plumbo est maior grauitas q̄ in magna sphongia. tamē totiēs potest reduplicari sphongia. q̄ in ea erit maior grauitas q̄ in illo paruo plūbo Ista suppositōe p̄missa vult Aristoteles hanc rationē Quelibet pars magnitudinis infinite habet aliquā potentiā seu ꝓtutē. sed partes magnitudinis infinite sunt infinite. ergo ꝓtus et potentia eiꝰ habet partes infinitas. et per ꝓñs ꝓtus eius etiam est infinita. Maior probat. quia virtus illa corporalis ē. et ergo conuenit oīmibus partibus Minor ꝓbat. quia infinitū est cuius partes accipientib⁹ semp est aliquid extra accipere. Est eñ infinitū magnitudo seu multitudo excellens oīne finitū. Hanc rationem sic ponit pḥus in textu Sit magnitudo infinita signata p̄ a b. et accipiat aliqua pars eius que sit signata per b c. et illa pars moueat mobile signatū per d. in tempore finito signato p̄ e z. Si tūc pars illa b c duplicetur. tunc mouebit d in dimidio tēporis e z. quia talis est ꝓportio mouentis ad tempus. q̄ ḡnto est fortius tāto mouet in minori tempe. significet ergo illud dimidiū temporis z e. per z c Si tunc iterum accipiatur duplū ad b c. (potest eñ quis accipere quātumcūq̄ voluerit. eo q̄ infinitū non contingit transiri numero partium). tūc iterū semp minorabitur tempus. et quocunq̄ tempe dato accipi potest minus in quo mouet ꝓtus maior. que accipit ex ptium mouentis reduplicatōne. sed qđ sic non contingit pertransiri habet infinitā potētiaz seu ꝓtutem. eo q̄ infinitū est hoc qđ excellit oīne finitū. z hoc sequit ex eo q̄ oīnis potētie finite tempus in quo mouet est finitū. quia si detur q̄ hec potentia mouet in tanto tēpore. tunc maior mouebit in minori. sed tamē finito z determinato fm ḡntiratem. licet fm ꝓuersionē ꝓportionis. vt q̄to tempus fuerit minus. tanto potentia est maior. et econuerso. ergo habetur q̄ in infinitiz partibus subiecte magnitudinis nō potest esse ꝓtus finita. quod patz p̄ definitionē infinite potentie qua dicit. infinita potentia est sicut multitudo z magnitudo excellēs oē finitū

Est aūt hoc demonstrare. et sic accipiens eñ quandam potentiā eandem genere ei que est infinita magnitudine infinita magnitudine existentez que mensurabit eam que est in infinita magnitudine finitam potentiā. Q̄dem igitur non contingit infinitā eē potentiā in finita magnitudine. neq̄ finitā in infinita ex his palam est.

¶ Hic ponit pḥus sedam rationē ducentem ad impossibile. que talis est. Si in magnitudine infinita esset ꝓtus finita. sequerek q̄ equalis virtus seu potētia esset in magnitudine infinita z finita. sed hoc est impossibile. ergo impossibile est q̄ in magnitudine infinita sit ꝓtus finita. Sequelam ꝓbat. quia si dicak q̄ in magnitudine infinita sit potentia seu virtus finita. accipiatur tunc aliquod corpꝰ finitū quod sit eiusdem generis cuz illa magnitudine seu corpore infinito. et sit tanta potentia in eo sicut in infinito. hoc eñ possibile est. quia oīnis potentia finita potest esse in corpore finito. Igitur illa potentia que est in corpe finito mensurabit per equalitatē potētiam que est in corpore infinito. Minor (q̄ hoc sit impossibile) patz. q̄licz in aliquo corpore minori possit esse virtus maior q̄ in alio maiori. tamen in corpore minori eiusdem generis cū maiori corpore non potest esse virtus maior vel eq̄lis virtuti. que est in maiori corpore. ergo multo fortius hoc est impossibile in infinito. Ex his igitur est manifestum q̄ nō cōtingit in magnitudine infinita esse poñam finitā. neq̄ in magnitudinē finita poñam infinitā.

De his aūt que ferūtur bene se habet dubitare ḡndam dubitationē primū. Si eñ oīne quod mouet mouetur ab aliquo quecunq̄ nō ipsa seipsa mouēt qūo mouent aliqua ꝓtinue non tangente eo qđ mouet vt ꝓiecta.

¶ In hoc secūdo capitulo pḥus determinat de vnitate primi motoris. et hoc facit per solutionē cuiusdā dubitationis. Diuidtur āt presens capitulū in tres partes. In prima ostendit primū motorē esse vnū. In secūda ostendit modū quo ab vno motore fit vnus motus In tertia ostendit vbi sit primus motor definitiue Prima pars diuiditur in duas particulas. In prima ponit quandā dubitationē In secunda ex eius solutione concludit ꝓpositum. In prima particula duo facit Primo ponit dubitationem. Secūdo soluit ipsam. Quantū ad primū mouet hanc dubitationē. videlicz qualiter moueank ꝓiecta. et illam dubitationē dicit habere ortum ex dictis in precedentibus. prius eñ ostensum est. q̄ oīne quod mouetur mouetur ab alio que nō sunt animata mouentia seipsa. z q̄ mouens tangit motū. sic dubitatio est. a quo moueāꝫ tur ꝓiecta cū primū ꝓiciēs nō tāgat ipa. sic nō videk ea mouere.

Si aūt sil'mouet z aliud aliquid mouēs vt aerē q̄ motꝰ mouet Sil'r impossibile p̄mo nō tāgēte neq̄ mouēte moueri. sed sil'oīa moueri z q̄escere. cū p̄mū

mouēs quiescit. ⁊ si fac sicut lapis vt mouere quod mouet aliud.

¶ Hic soluit dubitationem motā Et duo facit. Primo excludit falsam solutionem. Secundo dat veram solutōnem dubitationis. Quo ad primum dicit. q̄ si dicatur q̄ in talibus motibus non est tantum vnū mouens. sed est et aliud vt aer qui mouetur. et motus etiaz mouet. sic q̄ manus proiicientis mouet aerem. ⁊ aer motus mouet lapidē. Hāc excludit. dicēs q̄ eque impossibile videt q̄ aer moueat nō tangente p̄o p̄iciente. sic q̄ lapis mouea tur. qz q̄n p̄m mouēs nō tangit motū ab eo. tūc nullū se cūdoz mouētiū ptingit moueri. sed potius ptingit oia moueri p̄o mouēte. aut oia q̄escere p̄o q̄escente. sic lapis q̄ dz magnes mouet qđ mouet. videmus q̄ eo nō mouēte nullū secūdoz mouet. licz em̄ lapis magnes moueat acū vl̄ aliud ferrū. ⁊ illđ aliud motū a magnete moueat alid rm̄ subtracto magnete a ferro. ferrū iā nō mouebit aliud videtur g̃ q̄ primo p̄iciente q̄escente debeat motus non manere.

Necesse aūt hoc q̄dem dicere q̄ primū mouēs facit possibile ⁊ mouere aut aerez hm̄oi aut aquaz aut aliud aliq̄d tale quod aptū natū est mouere ⁊ moueri. sed nō simul pausat mouēs ⁊ quod mouet. Sed quod mouet q̄dem siml' cū mouens q̄escit mouens adhuc est. vñ mouet cū alio habitū. et in hoc eadem ratio est. pausat aūt cū minoz fuerit ꝑtus mouendi in habito. Tandē aūt q̄escit cū non amplius faciat quod prius mouēs sed motū solū. Nec aūt necesse est siml' pausare h̄ q̄dem mouēs. h̄ q̄dem aūt motū ⁊ totū motū.

¶ Hic p̄bus soluit dubitationē p̄a solutōe. Et duo fac Primo qđ dictū ē. Scđo ex ea ꝯcludit motuz p̄iectiōis nō esse ꝯtinuū. licz videat. Quantū ad p̄m̄ dr. q̄ nece est dicere q̄ p̄mū mouens in illis non ꝯtinue mouet. sed tamen motu suo facit ꝑtutem suā ⁊ robur suum. in eo qđ possibile est suscipere vim suā ⁊ robur suū. sicut est aer vl̄ aqua. aut aliquod aliud tale quod aptuz est de facili moueri ⁊ moueri. sed tunc nō simul pausat mouens ⁊ qđ mouet. hoc est secundū ⁊ tertiū nō simul pausant pausante p̄mo. qz secundū mouēs quod mouet a p̄mo adhuc ē mouens quando quiescit p̄mū. Et ideo in talibus habituz hoc est ꝙsequens primuz mouens mouet ab ipso p̄mo. ⁊ in illo ꝙsequente et secundo mouēte est eadem ꝑtus. ⁊ ratio sic q̄ ipsum mouet tertiū. ⁊ tertiū mouet quartū. et sic procedit semp q̄diu durat virtus expulsionis in habito et ꝙsequenter moto. sed quia in habito et ꝙsequenter moto fit virtus illa minoz q̄ in añcedenter motis ⁊ mouentibus. ita q̄ vltimū habitū tantū mouet ⁊ nō mouet vltez rius aliud. tunc p̄iectum pausat. necesse est em̄ ipm̄ quiescere quando vltimū nō mouet sed tantum mouet. eo q̄ cessauit virtus ⁊ impetus primi mouēt;. per hoc em̄ q̄ illud pausat necesse est pausare ⁊ mouēs ⁊ totum motum expulsionis.

Hoc q̄dem igit̄ in cōtingentibꝰ aliq̄n q̄dem moueri. aliq̄n q̄dem quiescere. fit motus ⁊ nō ꝯtinuus sed videt aut em̄ ꝯtingentiuz est aut tangentiū. non em̄ vnū mouēs. sed habita adinuicē sunt vñ ⁊ in aere et in aqua fit hm̄oi motus quē dicūt q̄dam antiparistheſim esse. Impossibile aūt aliter opposita soluere nisi dicto modo. antiparistheſis autē simul oia moueri facit ⁊ mouere. quare ⁊ quiescūt. Nūc aūt videtur vnū aliq̄d quod cōtinue mouet a q̄cunq;. non em̄ ab eodem.

¶ Hic p̄bus ex dubitationis solutōne concludit q̄ motus p̄iectōnis nō est ꝯtinuus. licz videat ꝯtinuꝰ. Dicit ergo q̄ hic motꝰ non sit nisi in corpoꝛibꝰ que contingit de facili aliquādo moueri. ⁊ aliquando non. sed quiescere et nō est motus continuus. sed videt continuus ꝛm sensum Et potest ratio hoc probans sic formari ex textu. Motus qui nō habet vnū motorē. sed multos sibi succedētes nō ē ꝯtinuꝰ. sz motꝰ p̄iectōis nō hz vnū motorē sz multos sibi succedētes. g̃ nō est ꝯtinuus. Minorē p̄bat. qz motores motus p̄iectōis habent se ꝙsequenter in mouēdo quia primo mouet vnū mouens. deinde aliud. In signū cuius motus ille fit in aqua vel in aere que sunt corpora facile diuisibilia. Sed contra hoc quod dictū est in continuo scilicz motu. motorē esse imediate cōtinuctū mobili ferunt q̄dam vt Platonici instātiam. dicentes ibi nō esse mouens nisi primū mouens. p̄eter hoc q̄ virtus generetur in sequentibus sed dicunt q̄ quelibet pars proiecti expellit aliā q̄diu virtus primi p̄icientis manet in proiecto. et sic dicunt aerem nō impellere. sed per expulsionem successiuā dare locū proiecto ⁊ expulso. Qđ reprobando dicit p̄bus q̄ per hoc nō soluitur nec solui potest predicta q̄stio. non em̄ possunt solui opposita. nisi predicto modo. Aut oportet dicere ꝛm Platonicos. q̄ si expulsoruz successio sit in causa. tūc sequit q̄ oia simul mouent ⁊ mouent. ⁊ oīa simul quiescunt. sed hoc non est verū etiā ꝛm sensuz visus. quia expelli videtur vnū sicut lapis qui mouetur continue. q̄ tuz ad hoc q̄ non interrūpitur motus tempoze. ⁊ mouetur a quolibet mouente sz secūdo et tertio. et sic deinceps vt dictū est. non tamē est ibi vera cōtinuitas ꝓp̄ diuersitatē mouentiū. qz in vere ꝯtinuo motu est vnū ⁊ idē mouens.

Quoniā aūt in his que sunt necesse est semp motū esse ꝯtinuū. hic aūt vnus est. necesse est aūt vnum magnitudinis alicuiꝰ cē nō em̄ mouet imptibile ⁊ vnꝰ ab vno. nō em̄ erit continuus. sed habitus alter alteri ⁊ diuisus.

¶ In hac secunda particula p̄bs ostendit ex solutiōe dubitationis suū ꝓpositū. videlicz q̄ primus motor sit vnus Et hoc sic. Necesse est q̄ in his que sunt sit aliquis motꝰ vnus ⁊ continuus. ergo oportet esse motorē vnū. ⁊ mobile vnum. Añcedens notū est ex prius dictz. ꝙsequentiā probat q̄ ad secundā partem. videlicet q̄ ideo oportet eē vnū mobile. quia motus nō ē indiuisibilis. ergo erit aliꝰ cuius magnitudinis. eo q̄ impartibile non mouet. p̄mā partem ꝙsequentie q̄ oporteat ergo esse motorē vnū. probat. quia motus vnus non est nisi ab vno motore. quia si esset a pluribꝰ nō eēt ꝯtinuus nec; vnꝰ. sed eēt diuisus et habitus siue successiuus

Mouens ergo aut vnū aut motū mouet aut immobile etc̄. Si q̄dem igitur motu consequi oportebit ⁊ mutari ipm̄. Similiter āt moueri ab aliquo qualiter stabit vt conueniet ipo moueri ab imobili. hoc aūt necesse est simul mutare sed sp̄ poterit mouere. infatigabile em̄ est sic mouere.

¶ In hac scda pte pncipali oñdit phs modū q a primo motore fit vnus continuus motus. et vult dicere q ille motus vnus et continuus fit ab vno motore. per hoc q est mouēs immobile z infatigabile. Et duo facit. primo qđ dictū est. Scdo infert corollarie illū motū q sic fit a tali motore necessario esse regularē. Quo ad primū dr. q si ꝓcedat motor pmū esse vnū. tūc oꝑtet q moueat in hoc q mouet. vl in hoc q manet imobilis Non ꝑt dici q mouendo moueat. qz tūc mutaret motu q mouet qđ est impossibile. qz mouēs qđ mutat siue p se siue p accns nō est pmū. Ome em qđ mouet. h mouet ab aliq extrinseco vl intrinseco sibi. et illud iterum ab alio vl a se. et hanc resolutionē oportebit stare in p° mouēte imobili. et qđ sic immobile est tā p se q̄p accns non est neꝯ moueri cū eo qđ mouet. sed semp potent mouere. talit em mouere est infatigabile.

Et regularis h motus est aut solus aut maxime Non enim habet mutationem neq vnam mouens. Oportet aūt neq qđ mouet iuxta illđ habere mutationē q̄tenus sil̄is sit motus.

¶ Hic Aristoteles infert p modū corollariū. q pm⁹ motus est irregularis. et maxime vniformis. qz mouēs p̄m nullā hz mutationē. sz habet se sp vno modo. et sil̄r mobile quod mouet ab ipso iuxta ipm est et sile sibi. in hoc q nullā habet mutationē. g̃ oportet q motus ille sil̄r se habeat. et vniformis sit.

Necesse ā est ant in medio aut in circulo eē. Nec em pncipia sunt sed citius mouent prima mouenti Huiusmodi aūt est totius mot⁹ ibi g̃ est mouēs

¶ In hac tercia parte ostendit vbi sit pmus motor definitiue. Et dicit q primus motor est in circūferentia pmi mobilis. Probat. quia pmus motus est circularis. ergo pmū mobile ē circulare. sed magnitudinis circularis sz solū duo pncipia. sz centr. et circūferentia. z pmus motor nō est in centro. g̃ in circūferentia. Qz aūt nō sit in cētro ꝓbat. qz ꝓpinquiora pmo mouenti velocius mouent sed q magis distant a centro. velocius mouent his q̄ sz centro ꝓpinquiora. et sic circūferētia velocius mouet. g̃ pmus motor est in circūferentia.

Habet aūt dubitationē si contingat aliq̄d qđ mouet mouere ꝯtinue. sed nō sicut impellens iterum. et iterū incōsequenter esse continue Aut em ipm oꝑtet impellere aut trahere aut vtraq. aut aliq̄d aliud cōtingens aliud ab alio. sicut olim dictuz est in his q̄ ꝓciunt. Si aūt cū diuisibilis sit aer aut aqua mouet. sed sicut semp motus. vtrobiq aūt non possibile est motū vnū esse sed habitū solus itaq continu⁹ est quē mouet immobile Semper em similiter se habens et ad id quod mouet sil̄r se habebit ꝯtinue

¶ Istud est tertiū capitulū. in q̄ phs ꝓbat pmū motorē esse impartibilē. et nullā habere magnitudinē Et duo facit. Primo oñdit h p solutionē cuiusdā dubitatōnis Secūdo ꝓbat hoc ex p̄determinatis Quantū ad pmū dicit q habet dubitationē vtz aliq̄d eoruz q̄ mouent ꝯtingat ꝯtinue mouere. z per solutionē istius dubitationis soluit questio qua quis quereret. an pmus motor sit corpus vl aliqua virtus habens sitū in corpe. Et ratio dubitatōis est. qz mouens qđ mouet hoc videt mouere sicut impellens iterū. et iterq quod ipm mouens sequit ꝯtinue z sine tpis interruptione. z sic non habet se sil̄r. Hanc soluit et vult q mouens motū nō ꝑt mouere ꝯtinuo motu z ppetuo aliquod mobile. Cuius rationē assignat. Quia ome tale mouens mouet vt impellens. vel g̃ mouet a se vel ad se. vel vtroq modo. sed nullo istoq modoq pōt fieri motus ꝯtinu⁹. g̃ motor mot⁹ nō ꝑt mouere ꝯtinue. Maior est habita olim vicz in. vij. physicorū. Minorē ꝓbat. qa si aliq̄ istorū modoq moueret mouēs. ipm eēt corp⁹. et ꝑz h moueret id qđ sitū haberet in aere vl in aq̄. q̄ duo corpa sunt facile diuisibilia. et sic motus ille esset sicut motus q̄ fit iterato et succedente semp motore. quapropter esset a pluribus motoribus sicut motus plectionis. g̃ motus ille nō esset ꝯtinuus. sed habitus. Solus em ille est continuus q̄ est a motore vno imobili eodē modo se habente in se et ad mobile.

Determinatis aūt his manifestū est q̄m impossibile est primū mouēs et imobile habere magnitudinē. si em magnitudinē habet necesse est aut finitaz ipsam esse aut infinitā. Infinitā q̄dem igit q nō cōtingit magnitudinē esse ostensum est prius in physicis. Qđ aūt impossibile est finitā habere infinitā potētiā et q impossibile est a finito aliquid moueri ꝑm infinitū tēpus ꝛemōstratū est nūc primuz aūt mouens ppetuū aūt motū mouet in infinito tpe Manifestū itaq q indiuisibile est impartibile et nullam habēs magnitudinem.

¶ Hic ostendit phus ex predeterminatis pmū motorē impartibilē esse. et nullā habere magnitudinē. dicēs q ex his p̄determinat manifestū est q impossibile est mouēs pmū z imobile habere aliquā magnitudinē. ꝓbat sic. qa si haberet magnitudinē vel g̃ infinitā vel finitā Nō infinitā. qz nō ꝯtingit aliquā eē magnitudinē infinitā ꝑm actū vt ostensum est in. iij. phȳsicoz Nō etiā finitā. qz in magnitudine finita nō potest esse potētia seu ꝓtus infinita. sz ꝓtus pmi motoris est infinita. quod ꝓbat. qz ꝓtus finita nō ꝑt mouere p tps infinitū vt demonstratū ē in h vltimo tractatu. sz p̄m mouēs mouet p tps infinitū. g̃ ꝓtus eius est infinita Manifestū est igit pmū mouēs eē impartibile nullā habēs magnitudinē. ¶ Questio.

Utz pmus motor ꝓtutem habeat infinitaz. sitq impartibilis z incorporeus penitus nullā habēs magnitudinē. Et arguit ꝯtra primū q nō sit infinite ꝓtutis. qz finitas z infinitas sunt passiones rei quāte. sed pm⁹ motor non est quātus cū sit incorporeus. g̃ nō est ꝓtutis infinite. Maior est phi p° physicoz. Scdo sic. Nullus est effectus infinitus. g̃ nulla est ꝓtus infinita. Añs patet qz qlibet ens creatū z factū est finitū. ꝓña ꝓbat. qz sicut ꝓtuti finite correspondet effectus finitus. ita ꝓtuti infinite infinitus effectus. Tercio sic. Inter mouens z mobile debet esse ꝓportio. sicut inter agens z patiens. si ergo primus motor esset infinitus. nō moueret primū mobile finitum existens. Confirmat. Infinitū non est alteri ꝓponibile. sed pmus motor ꝓponitur p° mobili ad cōstituendū pmū mouens sicp. Quarto sic Talis est ꝓportio motuū in velocitate et tarditate qualis ē ꝓportio inter mouentia z mobilia. g̃ si primus motor esset infinite ꝓtutis. pmus motus eēt infinite velocitatis. et sic fieret

in non tpe quod falsum est Quinto sic Si ꝑmus motor esset infinite ꝓtutis. hoc esset quia moueret motū infinitū. sed hoc non est. g̃ nō est infinite ꝓtutis Minor ꝑ bak. qz infinito nō ꝑt fieri additio. sed ꝓtuti mouētis perpetue ꝑt fieri additio ꝓtutis z potestatis. ḋa vigorosior est ptās z ꝓtus ppetuādi motū z velocitādi eum subito q̄ ppetuādo eum successiue z morose. cuz g̃ circulatiões ꝑmi motus sint successiue z non subitanee videt q̄ motor ipsius nō sit infiniti vigoris Sexto sic ꝓtra scōm q̄ situm. q̄ nō sit necessario indiuisibilis. ḋa nihil ꝓhibet virtutem corporeā esse tempaliter infinitā z tm̄ ꝑm efficatiā sue potestatiue intentōis seu vnionis finitā. sed a tali ꝑt ppetuari nō. g̃ z̄c. Septimo sic. Incorporeū nō ꝑt mouere corpus. sed ꝑmus motor mouet corp⁹ scilz celum. g̃ nō est incorpore⁹ sed corpore⁹ z hñs magnitudinē Maior ꝑbak. ḋa incorporea suba est intellectualis. sed ꝓtus q̄ mouet corp⁹ necario est corpalis. g̃ motor intellectualis nō ꝑt exerere motū nature corpali ¶ In oppositū ē phs in textu dicēs ꝑmū motorē esse infinite ꝓtutis imptibilē z incorporeū nullāq; habere magnitudinē. ¶ Primi dis.

Maior Nullū mouēs finitū. potest mouere ꝑ tempus infinitū Minor Mouens ꝑmū. mouet ꝑ tempus infinitū Conclusio Igitur ꝑm⁹ motor virtutem habet infinitam

¶ Maior patuit in ꝑmo capło tractat⁹ exposit⁹. Si em̄ aliqđ totū mouēs moueat aliqđ totū mobile in aliq̄ tpe z ps mouētis moueat ptem mobilis in pte tempis. tūc si mouēs sit finitū ps eius mēsurabit totū temp⁹. Et ꝓcedūt ille demōstratiões ꝑmi capli de mouētib⁹ q̄ sunt ꝓtutes diuisibiles existētes in aliq̄ magnitudine z tales sūt in maiori maiores z in minori minores Et ꝟ voluit phs qñ dixit. q̄ determinādo z oñendo ꝑmū motorē esse indiuisibilē z nullā habere magnitudinē. oꝑtuit ꝑus determinare de his q̄ q̄ ad nos sunt ꝓxa. scz de motorib⁹ diuisibilib⁹ q̄ hñt diuisibilitatē z magnitudinē ꝑ accidēs sz nō ꝑ se. Nō em̄ possum⁹ deuenire in ꝙgnitiōem ꝑmi motoris nisi ex posteriorib⁹ ipō q̄ sunt ꝓxa quo ad nos. Ex his em̄ ꝙgnoscit q̄ ꝑmus motor seu ꝑmū mouēs nō ꝑt esse talis ordinis vt sit sic corpaliter diuisibile. quare etiā ei⁹ infinitas non est infinitas extēsionis z q̄titatis Sz dubitat de demōstratōe Aristo. vbi supponit q̄ ps motoris mouebit ptem mobilis in minori tempe Et q̄ ꝟ nō oꝑtz quia dem̄ est in septimo phȳsicoꝝ. si aliquod mouens moueat aliqđ mobile ꝑ aliqđ spaciū in aliquo tpe. tūc medietas ꝓtutis mouebit medietatē mobilis z ptem sibi ꝓportionatā in aliq̄ tpe. Ad qđ dōm est sic etiā circa textum tactū fuit. q̄ absolute loq̄ndo tūc illa regula habet ꝓtatem. sed in ordine ad determinatū pūctum in aliquo spacio signatū ps citius ptransit ipm̄ z in minori tpe q̄ totū mobile vt determinatū signū in terra ps celi citius ptransit q̄ totū celū Vel ex etiā est sic circa textū dem̄ ē. q̄ demonstratio text⁹ ꝓcedit qñ fit diuisio ꝓtutis ad diuisionem tempis. Sed diceres Motores orbiū inferiorū sunt finiti z tm̄ mouēt ꝑ temp⁹ infinitū Similr posset dici de quacūq; ꝓtute infatigabili. vt si sortes esset infatigabilis z incorruptibilis ipe posset ambulare ꝑ infinitū tēpus z nō haberet ꝓtutem nisi finitā Solo. Motores scōi nō mouēt ꝓtute ꝓpa sz ꝓtute supioris z ꝑmi motoris Est em̄ mouere act⁹ a prāte mouētis exercit⁹. g̃ mouere in infinitū reqrit extēsionē ptāris in infinitū. Vel dōm ē. q̄ infinitas in motu accipit dupliciter Uno⁰ ꝑm ptes mobilis sic q̄ ille motus esset infinit⁹ si esset infiniti mobilis z talis motus infinit⁹ fieret a ꝓtute simplr infinita. qz alias mouēs nō excederet ꝓturem mobilis Alio⁰ accipit infinitas in motu ex pte tempis. sic mot⁹ celi nūc est infinit⁹. et ꝟ mō in motu sunt duo ꝙsiderāda. scz infinitas mot⁹ z illa est a motore infinito. z determinata velocitas mot⁹ z illa est a motore finito. Sed ꝓtra A ꝓtute finito ꝑt ꝑcedere esse infinitū. g̃ z mot⁹ infinit⁹ Solo Nō est sil: de ppetuitate essendi z motus. qz perpetuitas essendi respicit creatorē. qz dat vnicuiq; rei terminū essendi. z g̃ dat ḋbusdam ppetuitatē essendi z aliḋb⁹ esse tpale. sm q̄ dc ꝑbus ꝑmo celi. q̄ ab ꝟ ḋdem ente cūctis deriuatū ē esse z viuere. his ḋdem clari⁹. scz sempiternis. his ꝟo obscurius. sic g̃nabilib⁹ z corruptibilib⁹. Sed mot⁹ oꝛit ex ꝓtute mouētis z mobilis. z sic mot⁹ respicit cām ꝓpinquaz In ppetuitate em̄ essendi sufficit volūtas creatoris. dicente Platone in ꝑsona dei ad angelos. O dij deoꝝ ḡrum opifex pater q̄z ego sum. natura ḋdem vestra dissolubiles est⁊ mea aūt volūtate sic semp ꝑmanebitis. ad ppetuitatem aūt mot⁹ reqrit etiā infinitas mouētis. Vtrū⁹ tm̄ infatigabilis ꝑt mouere motu infinito q̄uis sit finite essentie.

¶ Secūda ꝓpō ꝑz ꝑ ea q̄ dicta sunt freq̄nter in ꝟ octauo. ḋa dem̄ est q̄ oꝑtz esse aliquē ꝑmū motū in natura q̄ nō incepit nec desinet. sed est sempitern⁹. ꝟ est tempaliter infinit⁹, est em̄ coeuus tpi cū eo incipies z cum ipo desinens. g̃ cū ille sit mot⁹ ꝑmi motoris z ꝑmi mobilis seq̄t q̄ ꝑmus motor mouet ꝑmū mobile ꝑ temp⁹ infinitum.

¶ Cōclusio seq̄t ex p̄missis Est aūt ꝙsiderandū q̄ ꝑm⁹ motor ē infinit⁹ infinitate formali z nō materiali. qđ ꝑbak. qz Illud est infinitū formaliter qđ nullo est ꝓtractū z limitatū ꝓtractus em̄ impedit infinitatē. sz ꝑmū mouēs est hmōi. g̃ Minor ꝑbak. ḋa ꝑmū mouēs nō est ab alio dependēs nec habet esse ꝑticipatū ab alio nec habet esse receptū in materia aut quacūq; potētia cum sit purissim⁹ actus. g̃ est infinite z illimitate entie quā necario seq̄t ꝓtus infinita z illimitata. ¶ Seq̄tur alterius discursus

Maior In magnitudine finita. non potest esse virt⁹ infinita Minor Non est vlla magnitudo actu infinita Cōclusio Igit⁊ Nullū habet magnitudinē motor ꝑm⁹. sz imptibilis simplr ac incorpore⁹

¶ Maior ptz in textu. ḋa si in magnitudine finita esset ꝓtus infinita tūc seq̄ret q̄ in equali tempe mouere posset ꝓtus finita cum ꝓtute infinita. ꝙsequens est impossibile. Seq̄la ꝑz. ḋa cum vtraq; ꝓtus z finita z infinita ponat esse in magnitudine finita tūc vtraq; mouet in tpe finito sz vna in tpe maiori z alia in minori. Augeat g̃ vna ꝓtus sm ꝙportōem sm quam vnū temp⁹ excedebat aliud. tūc ꝓtus infinita z ꝓtus finita mouebūt in eq̄li tempore.

Sed ꝓtra In illa demōstratōe supponit q̄ ꝓtus finita possit mouere equale mobile cū ꝓtute infinita quod ē impossibile Etiā supponit in ea q̄ ꝓtus finita mouēs possit augmēteri in quamcūq; magnitudinē. z in q̄tacunq; ꝓportione qđ etiam falsum est. ḋa entia naturalia sunt ad maximū z minimū determinata. Solo. dōm q̄ ꝟbus nō supponit q̄ ꝓtus finita possit mouere q̄tumcūq; mobile aut eq̄le qđ ꝑt mouere ꝓtus infinita. sed sufficit sibi ecōtra q̄ scz ꝓtus infinita possit mouere eq̄le mobile cuz ꝓtute finita quod nō est inconueniēs. qz quod ꝑt minor ꝓtus ꝑt z maior Etiam qñ supponit q̄ ꝓtus finita possit augmēteri in q̄tacūq; ꝓportōe. ꝟ seq̄t suppone illius qđ

supponit ab aduersario. qz aduersari⁹ ꝺr q̄ est alīq̄ ꝓtus infinita in magnitudine finita. igit̄ p subtractōem ptiū illius ꝓtutis infinite ꝑt augmēt̄ari ꝺ tus finita in ꝯtacū/ qz ꝓportōe. qz illa virt⁹ infinita q̄cunq; ablatōe facta nū/ q̄ ꝺsumeret̄. qz infinitū p ablatōem finiti nō ꝺsumit̄. Et qñ ꝺr q̄ naturalia sint ad maximū z minimū determiata. vez est ꝑm suum esse specificū z reale. nō tñ ꝑm suum esse gñicum z imaginariū seu mathematicū Sz ꝓtra hāc ꝓpōnem diceret alīq̄s Celū est magnitudo finita z tñ in eo est ꝓtus ifinita. qz sīc ad agendū p tps infinitū req̄rit ꝓtus ifinita. ita ad durandū p tps infinitū req̄rit ꝑt⁹ infinita. celū aūt ꝑt durare p tps infinitū. ḡ hz ꝓtutē infinitam. Preterea. intellect⁹ est ꝓtus infinita z tñ est in magnitudine finita. qz in hūano corpe cui⁹ est forma. hō em̄ maxime est sui⁹ intellect⁹ Ad hec ꝺdm est. ꝓmo ad ꝓmū. q̄ celū in ꝓpria ꝓtute nō hz poñam ad mouendū p tps infinitū. sed hz poñam ꝓmi motoris. rōe cuius ꝓpter infinitā duratōem mot⁹ celi nō arguit infinita ꝓtus ei⁹. sed solum infinita ꝓtus motoris Et ita etiā solū hz ꝓtutem ad durandū p tps infinitū in virtute alteri⁹ sez ꝓmi entis z nō hz durabilitatē a seipso. ideo in ipo nō est ꝓtus infinita Et q̄ illud sit de intentōe ꝑhi pz. qz sīc se hz ꝓm⁹ motor ad motores inferiores. ita se hz ꝓmū ens ad oīa entia seq̄ntia ipm ꝑm q̄ oīa entia depēdent ab vno ꝓmo. sed ꝑm ꝑhm. cessante ꝓmo cessant oēs inferiores z in ꝓtute ei⁹ hñt duratōem. ideo cessante ꝓmo ente aut ei⁹ influxu cessaret oīa entia. z ꝟ non esset nisi in sua ꝓtute ipa haberent duratōem in esse Ad aliud q̄ ꝺr de intellectu dicendū. q̄ intellect⁹ nō est in alīq̄ magnitudine p extēsionē z ideo nō est in magnitudine q̄o ꝟ accipit̄ ēē in magnitudine. qz illa virt⁹ ꝺr esse in magnitudine q̄ coextēdit̄ ipsi magnitudini Etiā intellect⁹ possibilis ꝺ ꝺr poña infinita respectu intelligibiliū est poña passiua z non actiua de q̄ est ꝟ ad ꝓpositū. Alij aūt dicūt q̄ aliqua virt⁹ ꝺr triplr infinita. vno⁰ intēsiue z sic illa virt⁹ ꝺr esse infinita q̄ hz infinitos grad⁹ intēsionales z ꝟ mō in magnitudine finita nō ꝑt esse ꝓtus infinita. qz ꝓtus alicui⁹ magnitudinis non ꝑt esse magis extēla q̄ ipa magnitudo. z sic tenet ꝺr ꝑhs Tertio mō obiectie. z ꝟ duplr. vno⁰ actiue. z sic illa ꝺr infinita ꝓtus q̄ ꝑt agere in ifinita obiecta. z ꝟ mō ignis ꝺr esse ifinite ꝓtutis qm̄ ꝑt agere in ifinita obiecta. ꝟ ē in infinita ꝛbustibilia si sibi apponant q̄ntus sit in alīq̄ magnitudine finita. Alio⁰ passiue. z sic illa ꝓtus ꝺr infinita q̄ ꝑt in se recipe infinita obiecta. z sic intellect⁹ ꝺr ꝓtus ifinita. qz ꝑt in se recipe ifinita intelligibilia. Sīlit̄er materia ꝑt in se recipe infinitas formas. z istis vltimis modis vtrip si dicūt nō intelligit̄ dcm̄ ꝑhi ¶ Scda ꝓpō est ꝑhi tercio physicoꝝ ¶ Cōclusio seq̄t ex p̄missis. qz ꝑm⁹ motus est infinit⁹ ꝑm circulationū replicatōem. sed talis infinitas oriť a ꝓtute vnitatis infinite. eo q̄ circulatio ē act⁹ mouentis ꝙuersiue q̄ fluit a ptāte simplifica vnitatis. dicente Proclo. q̄ oīe simplex est ad se ꝙuersiuū. ḡ actus infinite ꝙuersionis exerť a potentia infinite vnitatis. talis aūt ꝑm Proclum nō potest esse corporea. eo q̄ virtus corporea diffundit̄ extensiue. Sed q̄reret alīq̄s An ille motor sit deus. anima. vel intelligētia. vel natura. Et q̄ sit deus videť. quia solus ille est infinite vnitatis. vt ꝺr Author libri causaꝝ. Et q̄ intelligentia. qz illa agit p influētiā vlis cui ꝓportionať subiectia poña vlis capacitat/ sed talis est mobilis circulariter ex̄ vndiq; ē simul in ꝑncipio. medio. z fine mot⁹. ꝓpter ꝑmū excludit ꝺterem terminū a quo. ꝓpter tertiū excludit in termino ad quē. z ꝓpter ſcōm ꝛtinuat indeficiēter fluxū nature intermedie. Oz aūt aīa sit videť. qz illa est ꝑncipium mouētis seipsum. vt dcm̄ est in ſcōo tractatu huj⁹ octaui Et q̄ natura. qz motus celi est circa mediū vniuersi naturaliť reuolut⁹. sicut grauia naturaliť mouenť ad mediū. z leuia a medio. vt ꝺr ꝑmo celi. ḡ ꝑmus motor est natura Solo. ꝑt dici ꝓbabiliť ꝑm peripateticoꝝ ſniam. q̄ q̄libet horꝝ ꝛtrariorꝝ ꝑncipiorꝝ motuorꝝ ꝙcurrit ad actū exercitū ꝑmi mot⁹ pura natura intrinsece p modū ꝑncipij passiui siue obꝺiētialis ex quo elicit̄ essentialiť ipm moueri circa mediū Et ipum mouere actiuū exerť ab aīa. sed q̄ reuoluit mobile p distētias dñas sit⁹ z loci. vt puta ꝑm q̄ originat motum a dextro deriuādo ipm p ante ꝓprius sinistrū z ꝑm q̄ in vno celo inueniunť multiformes mot⁹ sphere z epicicli. eo q̄ naturale est aie habere plures poñas sup pluralitatē ptiū sui mobilis ꝓportionabiliť expāsas. z idem mot⁹ deriuat ab intelligētia ꝑm q̄ est vniformis z regularis ꝑm qualitatē circulatōis periodū. eo q̄ ꝓprium est intelligentie vno mō se habere z p intentōez vniformē causare ex quo dcm̄ est in obiecto q̄ agit p vlem formā. p ꝟ z nūc indistinctaz Sed deriuať idem mot⁹ a causa ꝑma ꝑm esse sue infinite ꝑpetuitatis essendi. ex̄ ꝑpetuitas essendi nō ꝙuenit p se z ꝓprie alicui essentie create siue creature p simplicē emanatōem. vt dicūt ꝑhi. siue p eductōem ex nihilo anteceden te. vt dicūt theologi. eo q̄ q̄libet tale in seipso ꝑt deficere subꝛtracta ꝑtie cause fixione

Ad rōnes Añ oppositū factas Ad ꝑmā ꝺdm. q̄ duplex est infinitas. sez materialis z formalis. argumētū ḡ tene. ꝓbat q̄ in ꝑmo motore non est ifinitas materialis ꝙsequēs q̄titatē. est tñ in eo infinitas formal⁹ q̄ est indiuisibil⁹. Vñ dcm̄ fuit q̄ q̄to aliq̄d ē magis vnū z idiuisibile ꝑm formā. tāto hz maiorē infinitatē ꝓtutis Sed diceres Infinitas ꝑmi motoris ē diuisibilis. qz oīe qꝺ excedit aliud est diuisibile in ptem excessam z in ptem excedentē. sed ꝑm⁹ motor excedit oīes alios. ḡ est diuisibilis. Solo. ꝑmus motor nō excedit alios motores extēsione q̄titatiua sed extensione solū virtutis Et ad ꝓbatōem ꝺdm. q̄ inter ꝓtutē ꝑmi motoris z alios motores nō est ꝓportio inter q̄titates ꝙmēsurabiles sed est ꝓportio solū rōnalis. Aut ꝺdm. q̄ ibi est diuisio ꝑm rōem nostrā ꝑm q̄ apꝑhēdim⁹ excedēs z excessum. sed nō fit ibi diuisio a ptē rei Nec inferiores motores ꝑticipāt ꝓtutē ꝑmi p diuisionē illi⁹ ꝓtutis. sed ipa manet sp vna z eadē. sīc lumē candele nō diuidit̄ si ab ea infinite cādele[illegible]dant Et sic pz q̄ q̄uis ꝑmus motor non habeat magnitudinē q̄titatis. hz tñ magnitudinē ꝓtutis q̄ simplr est ꝑfectior magnitudine q̄titatiua. qz illa inse ꝛtinet eminenter q̄d ꝑfectōis ꝛtinet magnitudo corꝓris z in esse ꝑfectiori Ad ſcām ꝺdm. q̄ duplex ē virtus. q̄dam em̄ est ꝓtus agentis naturalis z si talis infinitaꝛesset ipa ꝓduceret effectū infinitū. qz ipa ageret ꝑm extremū [illegible]osse. Alia est ꝓtus agētis p intellectū z voluntatē. z effect⁹ illi⁹ ꝓtutis nō est infinit⁹. qz tale nō agit nisi ꝑm moderatōem sue sapiētie z ꝓpter ꝙgruit rei ꝓducte p ipm Ad tertiā ꝺdm. q̄ ꝑmus motor nō mouet ꝑmum mobile ꝑm totā ꝓtutem ei⁹. z ꝟ loq̄ndo de ꝑmo motore simplr z extra gen⁹. sed mouet p applicatōem sue ꝓtutis ꝑm q̄ ꝙgruit fini. z ideo ibi est ꝓportio ꝓtutis mouentis ad mobile inq̄tū mouēs mouet ex eo. qz non mouet

ſm ꝓtutē eius infinitā inēꝛtum hmōi. ſed inēꝛtū hmōi ꝓtus applicak ad ipm patiēs Ad ꝓfirmatōem eſt dōz q̄ duplex eſt mouens ſeipſum. ſcz ꝓmū coelem̄ētare ꝓmo mobili in ꝓpoſitōe ꝑmi mouētis ſeipm. z extra hanc ꝓpōnem ꝑmū hoꝝ duoꝝ mouentiū eſt finitū ſm eſſentiā z ꝓtutē. ſm eſſentiā q̄dem ꝓpter rōem oppoſitā. z ſm virtutem. q̄ act⁹ ꝓpꝛi⁹ ipi⁹ eſt determinare velocitatē motus vltra quā velocitatē non extēdit ſe ſua ꝓtus mouēdi qūo ōt pb⁹ ſcdo celi. q̄ motoꝛ inferioꝛis ſphere nō poteſt mouere ſpherā ſuperiorē. quod non eſſet niſi ēꝛtitas ꝓportionarek ꝓmenſurabilr ēꝛtitati ꝓtutis ꝓtimi motoris Sed ꝑmū mouēs extra genus hmōi ꝓportōnis eſt ſimplr infinitū. eo q̄ ab eo depēdet infinitas mot⁹ z ꝓpetuitas tpis z coeui Ad ēꝛtam dōm. q̄ maioꝛ eſt vera loq̄ndo de mouētib⁹ p naturā z nō p volūtatē. vñ lz ꝑm⁹ motoꝛ p ponam ei⁹ abſolutā poſſet adhuc velocitare motū celi. nō tñ p ponam ei⁹ oꝛdinatā. q̄ nō maneret ille oꝛdo in reb⁹ ſi velocitarek Ad q̄ntam dōm. q̄ mot⁹ celi non ōt ampli⁹ velocitari nō q̄dē ex impoña aut ifirmitate mouentis ſed mobilis qō nō ōt ſubito reſolui in oppoſitas dr̄ias ſitus. vt puta p añ z retro. z p dextꝝ z ſiniſtꝝ. eo q̄ mot⁹ accipit dr̄iam ꝓꝛis z poſteriꝛis diuiſibilr p differētias loci z ſitus. Vñ z ſi mouere ſit act⁹ infinit⁹. tamē moueri nō eſt ſimplr infinitū ex quo recipik in poña mobilis ēꝛtitatiue finita. mō vnūquodq̄ recipik in alio ſm modum z prātem recipiētis Mobile aūt circulare lz ſit infinite poñe ꝓtinuādi motū. nō tñ eſt infinite poñe extendi ipm tempalr p exceſſum velocitatis tpalr immenſum

Sed ꝓtra. dcm̄ eſt in textu. q̄ ꝓtus infinita non ōt mouere mobile finitū Solo ℔ dcm̄ intelligendū eſt q̄ virtus infinita nō ōt eſſe adequata ptās magnitudinis mobilis finiti Et ideo ſic motus eſt ifinit⁹ duratiōe z finitus velocitate. ita neceſſario ꝓportionak ei mouēs infiniti vigoris ſm ſue ptātis extenſionē. vigoris tñ finiti ſm intēſionē Ad ſextam dōm eſt p interemptōnem aſſumpti. q̄a lz coꝛp⁹ poſſit circulariter reiterari p ptipatōem motus infiniti. tñ nō ōt eſſe ꝑmū mouēs talik infinitū. eo q̄ ꝑmū mouēs eſt immobile vt dcm̄ eſt. coꝛp⁹ aūt nō mouet niſi mobilr ſic q̄ moueak Ad ſeptimā dōm. q̄ exq̄ mouens eſt in actu effectiuo reſpectu mobilis. z ꝓtus actiua q̄ eſt in efficiēre ſit apta deriuare a ſe ſilitudinē ſui actus q̄ eſt ꝓtus diffuſa z effuſa vis ab ea. hinc eſt q̄ p talem ſe cūdariā ꝓtutē ab intellectuali motoꝛe celo impreſſam ipm mouek. Vez tñ cum ꝓtus hmōi ſit incoꝛporea z idiuiſibilis nō imꝑmitk immediate diuiſibili ēꝛtitati celi. ſed idiuiſibili ei⁹ ſube z ꝓñter ſue ēꝛtitati. quo ꝓtra. coꝛp⁹ recipit ꝓtutē violente mouētis ꝑmo. ſcz tangēdo ei⁹ extrinſecā ēꝛtitatē. qua mota ꝓñter mouek ſuba. Sed ꝓtra Sed̄m ℔ oꝛteret intelligētiam iūgi celo intrinſece. eo q̄ ſuba eſt intima natura eius q̄ a mouēte extrinſeco nō ōt tangi niſi p mediū ſuoꝝ accñtiū extrinſecoꝝ inter q̄ latenter ꝓtinet. maxime cū ꝓtus mouentis in ꝓuexo vel extra ꝓuexum circularis ēꝛtitatis celi aſſiſtentis ꝑus deſcēdit p mediū talis ēꝛtitatis ēꝛ quenians ad extremū ſubſtātie

Solo. true vez eſt q̄ hec ꝓtus mouēdi ꝑus trālit ēꝛtitatē mobilis. ſed nō afficit eam mobilr. ex q̄ recipik in ea tanꝛ in medio z via deferente tñ. z terminatur in ſuba ſubiectiue ꝑmo mouēdo eā z ꝓñter ei⁹ eſſe coꝛporeum.

Sed diceret aliq̄s ꝓtra ℔. Suba cum ſit indiuiſibilis nō eſt mobilis p ſe z ꝑmo. ꝓterea talis ꝓtus mouēdi ꝓgreſſiua cū ſit accñs nō ōt migrare p diſtātiā ēꝛtitatis nō ſubiectata in ea Solo. he replice ꝓcedūt ex falſo intellectu quaſi ſuba haberet eſſe indiuiſibile diſcretū a diuiſibili eſſe ēꝛtitatis ita q̄ in coꝛpe alicui eſſet ēꝛtitas nō vndiq̄ ſubalr fulcita quod falſum ē Nam ſuba indiuiſibilis p ſe ꝓiungik ſubiectiue cuilibet ꝓticule ēꝛtitatis ita q̄ non eſt dare aliq̄d ēꝛtitatis p eſſe diuiſum a ſuba in ipo coꝛpe Et ideo nimiꝝ ſuba p eſſe coꝛporeū ſibi inſepabilr conīunctū eſt mobilis. ſicut ēꝛtitas nō ōt eſſe ſubiectū motus niſi p vim ſube eam vndiq̄ ꝓtinentis Quod q̄dm eſt de intermedio ēꝛtitatis iter intellectū mouentē. z ſubſtantiā mobilis. nō eſt intelligendū de medio diſtātie ſitualis ſed tm̄ naturalis. eo q̄ ēꝛtitas ſm naturā ſuā ē poſterioꝛ ſuba. lz ſm quālibet ꝓtem z differentiā ſui ſit⁹ ſit ab ea comꝓhenſa

Incidūt dubia Primū An celum moueak per modū pulſus z tract⁹. exq̄ p modū ꝓtiginis circūuoluik

Solo. lz ꝓſueuit dici q̄ in motu circulatōis q̄libz ꝑs ſit pellēs z pulſa. tñ ℔ nō eſt intelligendū de pulſu violēto quo pellunk ꝓiecta ſed poti⁹ de pulſu naturali. eo q̄ ille pellik mobilr ipm celū p ꝓtutē impiale ſeu p̄ceptiuaz ꝑmi mouētis extra gen⁹ quo naturale deſiderū celi ē aptum natū volui. mō cū paſſum ꝓfert vim impreſſioni exteꝛioris agētis tūc eſt ei⁹ paſſio ſeu mot⁹ naturalis q̄li nō violent⁹ Nec eſt vez q̄ circulatio celi ſit ꝓtigo. tū q̄a ꝓtigo eſt mot⁹ violēt⁹. circulatio ꝓo celi mot⁹ naturalis. tū q̄a ꝓtigo eſt mot⁹ ꝓpoſit⁹ irregulariter ex pulſu z tractu mot⁹. aūt circularis eſt ſimplex z regularis

Secūdū dubiū An ꝑmus motoꝛ reſideat in circūferētia aut in centro

Et videk q̄ nec ℔ nec ibi. q̄ cū eſt infinit⁹ eſt incircūſcriptus z illocabilis. z aīa eſt intra ſubam celi cui ꝓponik. Intelligētia ꝓo ſic eſt ſup̄ tps cū eternitate. ita eſt ſup̄ ſitum nature tpalis. Solo. ꝑma cā q̄ motoꝛ ꝑm⁹ extra gen⁹ ꝓportōis mouentiū z mobiliū ſic eſt vbiq̄ per eſſentiā poñam z pñtiam. ita eſt in q̄libet celo ſempiterna liter moto. nō localr nec integralr nec informatiue. ſz eminenter z intime ac ꝓtentiue Intelligētia ꝓo eſt extra dr̄ias poſitōis z loci ipius celi eſſentialr. tñ ꝓiungik eis definite z aſſiſtenter. eo q̄ ibi eſt aſſiſtenter vbi manifeſtak ei⁹ opatio Sed aīa ſic ꝑus dcm̄ eſt. ē ſubalr intra celū cui ꝓponitur z ℔ p ſubalem ſue ſube cū ſuba celi ꝓtractū. ſed nō p informatōem eſſentialē eiuſdē. ex quo celū nō eſt aīatū formalr Et ſic ꝑz ſolo obiecti cū determinatōne dubij ſm hypotheſim z ſentētiā peripateticoꝝ.

Tercū dubiū An ꝓiecta moueāk ꝓxime ab aqua vel aere inter ꝓiciens et ꝓiectū mediāte Et videk q̄ nō. q̄ experimur ad ſenſuz q̄ ꝓiectū remoti⁹ pellik a ꝓiciente ꝙ aer. Et ſi ꝓiciak in aere ꝓtra motoꝛ p ventū vel alio mō. non videk moueri a ſubſeq̄nte aere Etiā ꝓiectū diuidit aerem pellēdo ipum añ ſe z ab initio ſue expulſionis a ꝓiciente nō intercipitur inter ipm z manū ꝓiicientis aer quo pulſo pellerek. ꝙ vel pellerek ab aere p̄cedēte qđ eſt impoſſibile cū ille vt ꝑdictum eſt pellik a ꝓiecto. vel a ſubſeq̄nte qđ nō eſt min⁹ impoſſibile. eo q̄ ab initio nō ſubſeq̄k ipm aer. Et ſi poſt ſui elongatōem a ꝓiciente ipm ſeq̄k aer. ille eſt aer ꝑus pulſus a ꝓiecto. z ſic ꝓñter poſt ſui diuiſionē coadunat⁹ a q̄ vtiq̄ nō poſſet moueri niſi p actiōs. id eſt p ꝓtutem mobilr receptā ab illo eodē ꝓiecto. Etiam cū, q̄s trahit nauem nulla vis inſeq̄ntis aeris pellit nauem ſed ſeq̄k impetum impreſſum añcedēter in ea pte q̄ ꝓiungik trahēti. ꝙ ſſimilr ꝓiectū videtur pelli ab impetu ſibi ſubiectiue im-

ꝓssō. ☞ Solo ſm Aristo. dō̄m. ꝙ cum ꝓiectū moueatur ḋscente ꝑmo ꝓiciente z necesse sit mouere z mouerī esse simul arcꝫ nulla vis corpora moueat nisi ꝙ motuꝫ sui subiecti quod est corpus. necesse est ꝙ ꝓiectum quod est motū tm̄ pellat a ꝓmo ꝓiciente quod mouet z mouetur. siḋem in ordine mouentiū z motoꝝ necessarius sit ille ternari⁹ vt puta mouēs tm̄. moti tm̄. z medij qđ est mouens motū. cum ꝯ ḋd ꝓiciatur ꝙ aquā vel aerē que sunt elemēta faciliter mobilia recipiṫ vis ꝓiciētis in tali medio ꝙ quod tanꝯ ꝙ mouens motū trāsit ꝓsequēter ad ꝓiectū pellendo ipm̄. nisi em̄ sic (inḋt pḃus) ḋscente ꝑmo ꝓiectiuo necesse esset z ꝓiectum ḋscere. ¶ Ad obiecta dō̄m. ꝙ ille aer ḟ ꝓiungiṫ ꝓiecto in linea sui pulsus sp asseqūtur ꝓiectum donec ḋscat. nec ille retūdiṫ vel retruditur a vento accurrente si ꝓiectum transeat ventū ꝙ excessum violentie ꝓiicientis supra impetū venti impmentis. ☞ aūt vis impulsa toti aeri nō ita agitat aerem ad vnam ptem situs ꝓuenit ex circulari ꝓtinuitate aeris q̄ diffundit z dispgit vim sibi impssam circulariter que vis vnitur in aere medio inter ꝓiciens z ꝓiectum. modo virtus vnita est intensior z fortior ꝑtute diſpsa Ad aliud dō̄m. ꝙ impossibile est duo corpora in aere vel aqua sese tangere nisi in suis extremitatib⁹ fuerint humido aque vel aeris humectata. vt dicit̄ secūdo de anima. z ideo cū tumcūcꝫ iungiṫ ꝓiectum ꝓiicienti dum ab eo expelliṫ suscipit impssionem violentie ꝙ medium talis humiditatis vel aquei. z impossibile est ꝓiectum suscipere motum a ꝓiciente diuisum nisi separet̄ ab eo. quam separatiōem facit interceptus aer in quo ꝑus recipiṫ vis ꝓiectiua cꝫ in illo ꝓiecto. sicut motus ꝓtius recipiṫ in instrumento cꝫ in obiecto. Sed contra dicūt alicꝫ. Sicut aer mouet motus ita nihil ꝓhibet tale ꝓiectum simul mouere et moueri. z sic videtur ꝙ ꝓiectum possit esse medium mouendi aerem potius cꝫ econtra. ex quo videmus aerē diuidi z pelli antrorsum ꝙ vim illatam ꝓiecto. Solutio. aer non pellitur sed diuidiṫ cedendo ꝓiecto. z sic retro ꝓiectum coadunatus inseqūtur id ipsum in linea sue diuisionis. z sic bene verum est ꝙ ꝓiectum habet se instrumentaliter ad diuidendū aerem. habet se tamen obiectaliter ad ꝓiici mediante aere Sed iterum arguūt cōtra. quia ꝓiectum non diuidit aerem nisi ꝙ sui motum. ꝯ ꝓius mouetur cꝫ aerem diuidat. z sic redit eadē difficultas de eo quod mouet ipsum ꝑmo. Solutio. cum ꝓiectum est immediatū ꝓiectiuo ꝓncipali tunc recipit immediate pulsum ab eo quo pulsu diuidiṫ aer z interciꝑitur inter ꝓiicies z ꝓiectum continuando huiusmodi pulsum ꝙ vim sibi a ꝓncipali ꝓiectiuo mediante illo ꝓiectos impsum. z sic verum est ꝙ aer diuiditur z recipit vim ꝑmi ꝓiiciētis ꝙ medium ꝓiecti sibi ꝓiunctum. sed cum separatur ab illo tunc ꝓsequenter mouetur ꝙ medium aeris ꝑus diuisi z posterius in linea sue diuisionis ꝓiectum subsequentis Et qđ dicitur ꝙ tunc ꝓiectum mouerek ab aere ꝙ accidens bene concluderet si aer per sui motum dumtaxat ab illo ꝓiecto acceptū moueret. nunc autem mouet ꝙ virtutem violentie ꝑmi impellentis que ei continuat̄ postꝯ per eius diuisionē sic vt ꝓmittitur interciꝑitur. eo ꝙ tota vis ꝓiicientis non simul imꝑimitur ꝓiecto in instanti sue expulsionis. sed ꝓtinue exeritur in medio intercepto Ad aliud dicēdū. ꝙ nō oportet ibi esse similitudinē. eo ꝙ tract⁹ z pulsus sunt motus oppositi. z iccirco sicut pulsum mouet̄ a vi subsequēte. ita tractū a vi antecedēte impssa ei ad quod ꝓtinuat̄. vel insepabiliter colligat totum quod trahiṫ. in quo motu ꝙ se mouetur illud quod subiectiue recipit vim trahētis. z mouetur ꝙ accidēs id quod tali subiecto alligat eo mō accidentis quo sepe dictū est ꝙ totum mouetur per accidens gratia sue partis

Quartū dubiū Propter ḋd aer z aqua facile suscipiūt motū ꝓiectionis ꝑut dicit pḃus in textu. ☞ Solutio Alberti. ꝓter tria q̄ aer z aqua habent in se Primū est ꝙ non sunt alicuius figure. ideo receptiua sunt cuiuslibet. Secundū. ḋa talia sunt corpora quoꝝ vna ꝑte mota non est necesse aliā ꝑtem moueri. z hoc habent ista corpora inꝯtum sunt spūritualia. sic em̄ cedūt corpori quod ꝓiicitur in ipa. z tunc vna pars inundat sup aliam z expellit vna aliam donec cessat violentia. Tertium est vicinitas taliū corpoꝝ ad materiā ex q̄ vicinitate oēs mot⁹ defacili recipiūt.

Quintū dubiū Quare ꝓiectum fortiꝰ mouetur in aliqua distātia a ꝙ ꝓiiciente cꝫ iuxta ipm̄. ☞ Solo. In motu ꝓiectōis oꝑet impetū ꝑmi ꝓiicientis generari in aere vel in aqua sicut sepe dictū est. talis aūt impet⁹ non ꝑfecte generat̄ in ꝑte ꝓxima ipsi ꝓiicienti. sed adhuc q̄dāmodo est in potentia z deducit̄ in actū in alia ꝑte remotiori. z ideo oportet ꝙ talis impetus ꝑfecte generet̄ in pluri aere vel aqua cꝫ sit iuxta ꝓiicies Et ideo videm⁹ ad sensum. ꝙ si pariua ligna iuxta centꝝ lapidis ꝓiecti in aquam. z alia aliꝯ tulum remota z tm̄ iuxta ꝑmū vel secūdū illa q̄ erant remotius fortiꝰ mouebunt. Inde etiā est ꝙ baliste z arcus fortius ledūt ad aliquā distātiam cꝫ immediate iuxta ipsa Ex quo ꝑz ꝙ impet⁹ iste nō est impssus mobili ſz medio. quod medium ampli⁹ z ampli⁹ disponiṫ ad motuꝫ sed ꝓiectū manet non mutatū mutatōne illa qua mutat̄ mediū ſm rarefactōem z ꝑdensatōem z ꝑtis supra ꝑtez impulsionē. Reliqua dubia mouenda soluta sunt in questionis decisione Et tm̄ de octauo. z ꝓsequēs de toto libro physicoꝝ ad gloriam omnipotentis dei z ꝑfectum studentiū dicta sufficiant

¶ Pro sequētis tabule intellectu ꝓsiderādū est ꝙ singule questiones z dubia q̄cunꝫ in ea annotata subeisdem ꝛbis z titulis in locis suis fuerunt ꝓposita. In quoꝝ tm̄ ꝛcisionib⁹ z argumētoꝝ solutōib⁹. dubia cōplura alia habent̄ dilucidata de q̄b⁹ nullā facit mentōem sequēs tabula. sed pro formali ꝓpositionū materiā q̄stionis mote discutientiū ꝛclaratōe ac audientiū curatiori attentōe. maioriꝯ studioſoꝝ exercitio industrie vigilātis doctoris ꝑponēda z iuxta scholasticā doctrinatōem in eisdem locis ꝓtentam reseruant̄ enodāda. Est etiā aduertendū ꝙ vbicunꝫ ponit̄ hoc signū q̄sitiuū. vtrū. talis est titul⁹ q̄stionis disputate Ad vtrāꝫ ptem z ꝙ ꝑpōnes duos discursus ꝓplectētes ꝛcise adhibitis solutiōib⁹ rationū ꝛitatē impugnātiū. Ubi ꝛo ꝑmittiṫ hoc q̄sitiuū. an. vel q̄re. vel quō ꝛc. talis est titul⁹ alicuius textualis dubij. z talia textualia dubia in suis locis qñꝫ sine argumētis. qñꝫ cum argumētis vno vel pluribus iuxta materie exigētiā luculentissime habentur resoluta. ꝑut cuiꝫ studioso facile apparebit.

Regestum

Sequũtur tituli Questionũ ꝛ dubioꝝ post quẽ libet tractatũ cuiuslibet libri motoꝝ ꝛ resolutoꝝ Cũ signatura ꝛ numero folioꝝ.

¶Circa p̃mũ ꝛ pemialẽ tractatũ p̃mi libri

Utꝝ de reb⁹ naturalib⁹ sit scia ab alijs ptib⁹ philosophie distincta folio .p̃mo
Utꝝ naturalis phia. corpis mobilis vt subiecti attribu/tionis ꝓsideratiua. sit scia spẽalis ꝛ vna folio.ij
Utꝝ in physicis vlia sint singularib⁹ notiora folio.iiij.
An oĩe scire ꝛ intelligere sit ex causis p̃mis ꝛ elemẽtis cognoscere fo.vi.
An ꝓuenięter dicatur in p̃ma ꝓp̃one. scire ꝛ intelligere. cũ tñ videantur idẽ dicere eodem
An ad pfecte cognoscendũ aliquẽ effectuꝝ oporteat oẽs eius causas cognoscere eodem (tas eodez
An vl'e sit totũ. cum tñ videak eẽ simplex natura ꝛ quidi/

Circa secũdũ tractatũ p̃mi libri

Utꝝ ꝓra negãtes p̃nc⁹ sit disputãdũ in aliq̃ scia fo.xi.
Utꝝ sufficięter ostẽdat p h̃s falsam illaꝝ opinionẽ eẽ. q̃ dc tñ vnũ esse ens ꝛ hoc imobile fo.xij.
Utꝝ vera sit omniũ p h̃oꝝ opinio dicentiũ nihil posse fie ri ex nihilo. sicꝫ spẽaliter reprobanda anaxagore de prin/cipijs rerũ naturaliũ positio eodez
Quare antiq̃ ponentes plura principia rerũ naturaliũ nõ sint diuersificati penes h̃ q̃ q̃dã dixissent illa mobilia et q̃dã imobilia. sicut diuersificank ponẽtes vnũ fo.xiij
Quare nullus antiquoꝝ posuit terrã quẽadmodum alia elementa eodẽ
Qũo Brisso q̃drauit circulũ. ꝛ in quo errauit. eodẽ
Qũo q̃drauit Antiphon circulũ. ꝛ in q̃ defecit eodẽ
An suba p se sine quãꝫtate sit diuisibilis eodẽ
An totũ sit idẽ suis ptib⁹ ita q̃ sit sue partes eodẽ
An indiuisibile sit infinitũ vel finitũ eodẽ
An indiuisibile sit quãtũ vel quale eodẽ
An dato q̃ oĩa essent vnũ hoc verbũ. est. posset poni in ter extrema enũciabiliũ fo.xv
An q̃ vere est alicui accidat eodẽ
An infinitũ sit nobis incognitũ. eodẽ
An naturalia sint ad maxĩmũ ꝛ mínimũ dek̃miata eodẽ

Circa terciũ tractatũ p̃mi libri

Utꝝ reꝝ naturaliũ p̃ncipia ꝓuenięter ponãtur ab oĩ⁹ bus phis ꝓtraria fo.xix.
Utꝝ tantũ tria sint rerũ naturaliũ p̃ncipia materia. p̃ua/tio. ꝛ forma nũcupata fo.xxi.
An vl'e sit notius fm rõnẽ ꝛ singulare fm sensuꝝ fo.xxij.
An inter habitũ ꝛ p̃uatõem sit aliq̃d mediũ eodem
An subiectũ ꝓtrioꝝ sit mediũ inter ꝓtraria eodem
Qũo se h̃nt ponẽtes ꝓtraria p̃oza fm intellectũ ad ponen tes p̃oza fm sensum eodez
An illa ꝓpositio (ex) ꝓuenięter attribuak p̃uationi vt di cak ex imusico fit musicũ eodez
An suba dicak simpl'r fieri ꝛ accñs fm q̃d eodem
An materia possit separari ab oĩ forma eodez
An illud q̃d generak sit totũ ꝓpositũ eodez

Circa quartũ tractatũ p̃mi libri

Utꝝ materia ex cuius ignoꝛãtia multiplex error ꝓuenit antiquis phis. sit solũ fm analogiam ad formam cognoscibilis fo.xxiij

Operis

Utrũꝝ materia p̃ma sit in esse aliquo a p̃mo creata. sicꝫ in oĩ⁹ corpoꝛib⁹ vna fo.xxv
Utꝝ forma gñabilis p̃sit in potẽtia materie fm aliq̃d in/choatõis esse q̃ sit formale formabile fo.xxviij
Utꝝ in materia sit appetitus forme q̃ est quoddã diuinũ optimũ ꝛ appetibile fo.xxxi
Utꝝ materia sit bene definita ab aristotele. sicꝫ necessari um ipam ingñabilẽ ꝛ incoꝛruptibilẽ esse fo.xxij.
An p̃uatio ponat aliq̃d in materia p̃ter simplicẽ negatio fo.xxiij
An materia possit eẽ p̃uatõi nõ imixta eod (nẽ.xxiij
An materia secluſa p̃uatõe sit oino simplex eodez
An p̃uatio machinek in maleficiũ forme eodẽ
An oĩe coꝛruptibile sit coꝛruptibile p̃ p̃uatõem eod
An p materiã q̃libet dicatur generabile eod
An materia ꝓuenięter dicak mater. ꝛ q̃b⁹ noib⁹ noietur
An de forma determinare pineat ad p̃m (materia. eod p̃bm potius q̃ de alijs p̃ncipijs eodem

¶Circa p̃mũ tractatũ secũdi libri

Utꝝ definitio nature ab Aristotele assignata. ꝓuenięns sit ꝛ bona fo. xxxv.
Utꝝ diuisio nature in materiã formã. ꝛ p̃uatõez sit bona inter quas p̃ncipalioꝝ natura sit ipa forma fo.xxxvi
An ridiculũ sit demonstrare naturã esse fo.xxxvij
An dr̃ña posita i textu ĩter mot⁹ nature ꝛ artẽ sit bona. eo.
An motus sit actus essentialis nature eodez
An hoc dictũ ph̃i. p̃uatio est quodãmõ spẽs. bñ alleget ad ꝓpositũ p̃ inchoatõe formaꝝ ꝛc eodem

Circa secũdũ tractatũ secũdi libri

Utꝝ physica ꝛ mathematica sint distincte scie. inter q̃s sint q̃dã medie magꝫ mathema. q̃ physi. cẽsende fo.xxxix
Utꝝ ad vnã ꝛ eãdẽ sciam physicã spectet ꝓsiderare ma/teriã ꝛ formã fo.xl.
An definitio physica ꝓportionabiliter includat materiaꝫ. sicut ſimitas naſum fo.xli
An ars sit imago nature. ita q̃ naturã imitek eodez
An finis ꝛ ea q̃ ſtꝫ ad finẽ sint eiusdẽ gñis sciẽdi eodẽ
An nos sim⁹ finis omniũ artificialiũ eodem

Circa terciũ tractatũ secũdi libri

Utꝝ ipaꝝ reꝝ naturaliũ sint q̃tuoꝛ gña cãꝝ fo.xlij
An cause medie sint finales reductiue fo.xliij
An alterutrũ se causare sit cõe oib⁹ causis rodem
An idẽ possit esse cã ꝓtrioꝝ p̃uatiue alteratũ eodem
An suppõnes sint cause materiales ꝓclonis eodem
An finis sit cã causaꝝ eodem
An modi subdiuisionis cãꝝ sint legitime distincti eodẽ
An opteat cuiuslibet quesiti causam habẽtis cãm summã et ꝓpriã querere eodem
An cã in actu sit sil'tpe cũ suo effectu eodem

Circa quartũ tractatũ secũdi libri

Utꝝ definitões casus ꝛ fortune ꝛ eoꝛũ dr̃ñe sint a ph̃o tri/ne assignate fo. xlvij
Utrũ possibile sit aliq̃d fieri a casu ꝛ fortuna. ꝛ hoc solũ/modo circa raro ꝓtingentia fo.xlviij
An casus ꝛ fortuna sint cause ꝓplexe aut ĩcõplexe. fo.xlix
An casu ꝛ fortuna bñ distinguãtur p differentias intẽ tionis finalis agendi. eodẽ
An differentie fortune penes diffortuniũ ꝛ eufortuniũ sint bene posite eodẽ.
An modica dr̃ña apud rõnem reputek nulla eodem
An fortune trãsumptio ad iniata sit rõnabilis eodem

Regestum

An pueri nōdū in vsu rōnis ꝓfecti. z alia aialia irrōnalia agātur a natura eodem
An frustra z vanū z calus differāt iter se z ab ocioso rōnabilib⁹ differentijs. eodem
Quō casus z fortuna cū sint in gñe cause agēt⁹ distinguāt ꝑ drās extra genus suū. puta finales eodē

Circa q̄ntū tractatū scōi libri

An ꝓpter q̄d ꝓphēdat oia genera cāꝝ fo.l.
An definitōes omes sint īmobiles eodez
An phȳsicus demōstret ꝑ qōlibet gen⁹ cause eodem
An forma z finis sint vna causa numero. z cū his efficiēs vna specie eodem
An mouētia nō mota effugiat scīa phȳsica eodem
An per immobile. mobile. z corruptibile posset argui triplicitas phīe eodem
An ordo causaꝝ sit vnifōrmis eodem

Circa sextū tractatū scūdi libri

Utꝝ ꝓpter finē ꝑintentuz agens natura sit monstrorum productiua. fo.lȳ.
An in cursu nature sit aliqua necessitas fo.liij
An gelu sub cane z est⁹ in hyeme sint effect⁹ casuales. eodē
An vnūq̄ꝙ fiat vt aptū natū est fieri. eodem
An siliter se habeat necessarīū in phȳsicis ex parte finis. sicut in disciplinis ex parte ꝓncipij eodem
An in definitōe q̄dā ꝑtes sint in materia eodem

¶ Circa primū tractatū tercij libri

Utꝝ mot⁹ sit a phō ꝙuenīēter definitus fo.lvij
An ad naturalē phm spectet ꝙsiderare de motu fo.lviij
An ignorato motu necesse sit ignorare naturā eodez
An naturali phō incūbat determinare de q̄bus libet accidentib⁹ ꝙmunib⁹ rerū naturaliū. eodez
Quare ens in actu diuidit in decē ꝑdicamenta potius q̄ ens in potentia. cū tamen ꝛc. eodez
An motus sit eiusdē ēntie et in eodē ꝑdicamento cū suo termino ad quem eodem
Quare q̄dā antiquoꝝ dixerūt motū esse alteritatē. q̄daz aūt inequalitatē. alij ꝓpo dixerūt ipm esse nō ens fo.lix.
An motus differat ab actōne z passiōe re z rōne eodez

Circa secūdū tractatū tercij libri

Utꝝ ad naturalē phm spectet ꝙsideratio de infinito. cui in cōuenientes ꝓprietates attribuit antiquoꝝ opinio fo.lxv
Utꝝ infinitū habeat esse i rerꝝ natura. sicꝝ eius definitio ꝙuenīēter ab aristotele assignata fo.lxvi.
An passionib⁹ z punctis ꝙueniat esse finitum vel infinitum fo. lxviij
An si esset aliqd infinitū illud esset in genere ꝓncipij ingeniti incorruptibilis oia ꝙtinētis z gubernātis eodem
An ꝙuenienter Plato numerek inter phos q̄ innaturaliter loquuti sunt. cū tñ ꝛc. eodem
An esse z posse in perpetuis nō differāt. eodez
An si ignis esset infinitus vel aliud elementum ipsum ꝙsumeret reliqua eodem
An si essz infinitū ipm fulcirer seipm fo.lxix
An ꝙtinere sit act⁹ forme. z ꝙtineri sit act⁹ materie eodē
An infinitū reducak ad gen⁹ cause materialis eodem

¶ Circa primū tractatū quarti libri.

Utꝝ de loco ꝙsiderandū sit in naturali scia. sicꝝ loc⁹ corporis mobilis passio adequata. fo.lxxiij

Operis

Utꝝ octo modi essendi in. ꝙuenīēter ponāk a phō. possit q̄ ꝑm aliquē eoꝝ idē esse in seipso fo.lxxv
Utꝝ locus sit bene ab aristotele definitus fo lxxvij
Utꝝ locus sit equalis locato. ꝙueniatq̄ vltime sphere sine celo esse in loco fo.lxxviij

Circa secūdū tractatum quarti libri

Utꝝ ꝙuenīēter determinatum sit de vacuo ab aristotele q̄ō ꝑm naturā impossibile est esse fo.lxxxv
An vacuū sit negādū ꝓpter motū localē fo.lxxxvij.
An posito vacuo in ipo essent differentie positōis a natura
An vacuū sit plenoꝝ portōabile eodē (ra determiato eodē
An si corpus moueret ꝑ vacuū ipm moueret in instāti et nō in ꝑte diuisibili seu successiue eodem
An impossibile sit duo corpa esse in eodē loco fo.lxxxviij
An idē corp⁹ possit eē i diuers⁹ locꝝ ꝑ aliquā poñaz. lxxxix

Circa terciū tractatū quarti libri

Utꝝ bñ sit inuestigata a phō ꝑtis definitio fo.xcvi.
Utꝝ sit idē nūc in toto ꝑte cui ꝙuenienter ꝓprietates attribuūtur ab aristotele fo.xcvij.
Utꝝ tēpus sit mensura omniū entiū. sicꝝ omniū ꝑtaliū tāmodo tēpus vnū fo.xcix
Utꝝ tēpus dependeat ab aīa. sicꝝ ab eternitate z euiternitate mēsura duratōis distincta. fo. C.

¶ Circa primū tractatū quinti libri

Utꝝ tripl'r ex ꝑte mobilis. mouētis z termini ad quem motus sit ꝙuenīēter ab aristotele diuisus fo.cv
Utꝝ tres sint motus spēs mutatōnis ꝑ se. gñatio scz. corruptio. z motus dicitur ꝓprie fo.cvi
Utꝝ mot⁹ sit solū ad tria p̄dicamentoꝝ genera cuius immobilitas est q̄es sibi opposita. fo.cvij.
An termi mot⁹ sint īmobiles. vt dr. p. i p° capl'o fo. cviij
An medīū possit eē t'min⁹ mot⁹ a q̄ alicuiꝝ extremoꝝ eodē
Quare mot⁹ in qualitate hz vnū nomē tantū. z mot⁹ in q̄ntitate hz duo noia eodem

Circa secūdū tractatū quinti libri

An bñ definiak sil'r ꝑ q̄ est eē in eodē loco fo.cix
An definitio medij sit bona qua dr. medīū est id in qd aptum natū ꝛc. eodē (vt videk dicere phs eod⁹
An duoꝝ mobiliū separatoꝝ possit esse vn⁹ mot⁹ ꝙtinu⁹
An mensura ꝙtrarietatis in loco sit distātia recta eodē
An ꝙūtia seu ꝙnter se hñtia sint bñ definita fo.cx
An definitio ꝙtinuoꝝ sit bene posita eodē
An ꝙtinua z ꝙtigua. sil'r ꝙsequentia z habita se habeāt sicut superius z inferius ꝛc. eodem
Utꝝ mot⁹ tribꝰ modis gñe scz. spē. z nūero dicak vn⁹. iter q̄s ad vnū simpl'r z nūero. ꝙcurrūt tria necario fo.cxij
An motus regularis sit bñ descript⁹ ꝑ vnifōmitatē ꝑtis et magnitudinis fo.cxiij.
An mot⁹ regularis z irregularis bene definiantur q̄ regularis est ꝛc. eodem
An regl'aritas z irregl'aritas iueniāk i oi gñe mot⁹ eod⁹
An motus irregularis possit esse vnus eodez

Circa terciū tractatū [illegible] libri.

Utrū motus ꝙtrarietur motui z quieti. similiter quies quieti fo.cxvi
Utꝝ in oīmi genere motuū inueniatur cōtrarietas penes naturale z violentū eodē
An imutatio sic se habeat ad imutatōem sicut quies se habet ad motū fo.cxvij

III.

IIII.

Regestum Operis.

An ḡtis violente sit aliqua generatio eodem
An quies in termino a quo aliqualiter maneat i toto motu ab illo termino. eodem

¶Circa p̄mū tractatū sexti libri.

Utr̄ ꝓtinuū ex indiuisibilib⁹ ꝓponi sit ipossibile. fo.cxxi
An ꝙuenienter ordinet iste liber post p̄cedentē fo.cxxij
An definitiões velocioris in textu sint bñ p̄posite eodem
An ꝙparatio velocis ⁊ tardi sit circa motū infinita. eodē
An sit vnū nūc in toto tpe eodē
An velox ⁊ tardū possint diuidere quēlibet motū eodez
An necesse sit omnē ḡtē esse tpalem eodem

Circa secūdū tractatū sexti libri.

Utrū motus duplici sit diuisiõe ḡtibilis. in qua ꝙ neutra p̄ma aut etiā vltima ps est assignabilis folio.cxxvij
Quid intelligit ph̄s ꝙ stare cxxviij

Circa terciū tractatū sexti libri.

Utr̄ possibile sit esse motū. sit ꝙ necessariuꝫ quēlibet esse finitum folio.cxxx
An mobile in aliquo motu maneat per aliquod temp⁹ in eodē loco vel in eadē dispositione fo.cxxxi.
An impartibile ꝓtingat moueri eodem

¶Circa p̄mū tractatū septimi physicoꝝ

Utr̄ oñe qđ mouet habeat motorē ab eo distinctū. sit ꝙ deuenire ad motorē p̄mū folio.cxxxiij
Utr̄ ꝙuenies sit Aristotelis deductio ostendens in omnib⁹ mouens esse simul cū moto fo.cxxxv
Utr̄ motus alteratõnis solū ꝓtingat fieri ſm qualitates sensibiles tercie spēi fo.cxxxvi.
An hypothesis cui intitⁱ demõstratio p̄me ꝓpõis huius septimi lib. ſ. ꝙ possibiⁱ sit ꝓtinuū mobile ſm ptē ḡlescere. eodē
An eadē sit ꝓportio mouētiū separatoꝝ (sit ꝑa. fo.cxxxvij et ꝓtinuatoꝝ respectu eiusdē mobilis eodem
An mot⁹ violēt⁹ sit velocior naturali i eodē mobili eodē
Quare subiectū qualitatis de quartū specie nō pt p̄dicari de ipa sicut de qualitate tercie spēi eodez
An sanitas sit virtus eodez
An scia ⁊ p̄rudētia nascant in intellectu imobiliꝫ. eodez

Circa secm tractatū septimi libri

Utr̄ ſm tres ḡnie dicte ꝙratõis ꝙditões motus sint ad inuicē ꝓparabiles fo.cxl
Uterū regule de comparatõne motuuꝫ posite sufficientes sint et vere fo.cxli.

¶Circa primū tractatū octaui libri

Utr̄ ꝙsideratio de ꝑpetuitate mot⁹ valeat ad cognoscēdū p⁹ p⁹ qđ duratõe eternitatꝫ p̄cessit mūdū fo.cxliij
Utr̄ efficaciter demonstret ph̄us. ꝙ non incepit nec desinet motus fo.cxlv
Utr̄ dicte antiquoꝝ positões sint irrõnabiles. ⁊ figmẽto similes fo.cxlvi.
Utr̄ in aiali. quod est minor mūdus. possit esse de nouo inceptio motus fo.cxlvij

Circa secm tractatū octaui libri.

Utr̄ talis sit dispositio entium ꝙ quedam semper mouẽtur. ⁊ quedā alia semꝫ quiescūt. quedā vero que aliqñ mouentur. ⁊ aliqñ quiescūt fo.clv.
Utr̄ grauia ⁊ leuia ꝙ se moueãtur a generāte ⁊ p accñs a remouente ph̄ibens fo.clvi.
Utr̄ oñia mouentia mota reducãtur ad aliqđ vnum p̄mū mouens seip̄m. qđ vlterius est reducibile ad vnū p̄mū mouens imobile. fo.clvij
Utr̄ sit necessariū motorē p̄mum imobilez esse vnum ⁊ perpetuum fo.clviij
An motus possit esse infinitus ſm potentiam diuisionis ipsius mobilis eodem
An mot⁹ bñ diuidat in violētū. naturalē. ⁊ aialē eodē
An motus violentus sit possibilis eodē

Circa terciū tractatū octaui libri.

Utr̄ motus localis sit p̄or oib⁹ moribus alijs fo.clxiij.
Utr̄ solus circularis motus possit esse ꝓtinuus ⁊ ꝑpetuus. sit ꝙ omniū alioꝝ p̄mus clxv
An ois motus sit de ꝓtrario in ꝓtrariū clxvi
An raritas ⁊ densitas sint p̄incipia omniū passionū alterabiliū. vt supponitur in textu eodez
An necesse sit mobile in p̄ncto reflexionis ḡlescere eodē
An inter mot⁹ reflexionis sit vera ꝓtrarietas eodē
An generatio possit ꝓtinuari corr̄uptõi. fo.clxvij
An vna alteratio possit esse ꝓtinua alteri eodem
An instãs tp̄is sit ꝓmune generatõi ⁊ corr̄uptõi eodem
An sit̄r sit iudicādū de quolibet istãti siue nūc signato momenti vel mutari esse in motu ꝓtinuo eodem
An idem esse instans generatõis ⁊ corr̄uptõnis ſm substantiã ⁊ esse implicet impossibile eodez
An mot⁹ circularis sit mensura aliorū motuū eodē
An motus circularis sit regularis ⁊ vniformis eodem
An ḡlibet mot⁹ p̄ter circularē sit regularis eodem

Circa quartū tractatū octaui libri

Utr̄ p̄mus motor infinitā habeat virtutē. sit ꝙ impartibiliꝫ ⁊ incorpor⁹ penit⁹ nullā hñs magnitudinē fo.clxx
An celū moueatur ꝙ modū pulsus ⁊ tract⁹. exquo ꝙ modū vertiginis circūuoluitur fo.clxxi.
An p̄m⁹ motor resideat in circūferētia aut in cētro. eodē
An proiecta moueãtur proxime ab aere vel aqua. inter ꝙ ijciens ⁊ ꝓiectū mediante eodem
Propter quid aer ⁊ aqua facile suscipiūt motū ꝓiectõnis put ōt ꝙ hus in textu eodem
An ꝓiectū fortius mouetur in aliqua distantia a ꝓijciēte ꝙ iuxta ipsum. eodem

¶Cõmentarij octo librorū physicoꝝ Aristotelis vna cū Indice in eosdez. iuxta doctrinã Magni Alberti. in Hymnasio Colonien̄si. quod Lauretuz seu Laurentij Bursaz vocant. magna ⁊ accurata diligẽtia p̄r honestum ⁊ dignissimū virū Artiū optimaꝝ magistrum. ⁊ sacre theologie Licentiatū. magistrum Joannem de Nurtingen. in eodem regentez collecti. Et in lit̄teratoria ingenuoꝝ Librorū Quentell offīcina Colonie expressi. Ad laudem omnipotentis dei ac diui Alberti sectatoꝝ vtilitatē ⁊ profectū feliciter finiunt. Sub Anno nostre salutis. M.ccccc vi. ad calcem Decembris.

An ḡtis violente sit alic
An quies in termino a q
tu ab illo termino.

¶Circa p̄mū tr
Utr̄ ꝓtinuū ex indiuisib
An ꝙuenienter ordinet ist
An definitões velociozis
An ꝓportio velocis ꝛ tr
An sit vnū nūc in toto t
An velox ꝛ tardū possint
An necesse sit omnē ḡtē

Circa secūdū t
Utrū motus duplici sit
p̄ma aut etiā vltima p
Quid intelligit ph̄s ꝑ s

Circa terciū tra
Utr̄ possibile sit esse mo
finitum
An mobile in aliquo mo
eodē loco vel in eadē dis
An impartibile ꝓtingat

¶Circa p̄mū tr
Utr̄ oīe qđ mouet hab
deuenire ad motorē p̄m
Utr̄ ꝙuenies sit Arist
nib⁹ mouens esse simul c
Utr̄ motus alteratōis
sensibiles tercie spēi
An hypothesis cui inir
septimi lib. ſ. q̄ possibi⁹ s
An eadē sit ꝓportio mot
et ꝓtinuator respectu e
An mot⁹ violēt⁹ sit vel
Quare subiectū qualita
de ipa sicut de qualitate
An sanitas sit virtus
An scia ꝛ prudētia nasc

Circa scd̄m tr
Utr̄ ſm tres ḡnie dict
inuicē ꝓparabiles
Utrū regule de compa
sint et vere

¶Circa prim
Utr̄ ꝓsideratio de ꝓp
dū p⁹ p̄n⁹ qđ duratōe
Utr̄ efficaciter demon
net motus
Utr̄ dicte antiquoꝝ p
to similes
Utr̄ in aliā. quod est
inceptio motus

Circa scd̄m tr
Utr̄ talis sit dispositi
tur. ꝛ quedā alia semp
uentur. ꝛ aliqñ quiescū
Utr̄ grauia ꝛ leuia p
a remouente phibens
Utr̄ oīa mouentia
mū mouens seip̄m. qđ
mū mouens imobile.

Operis.

riū motorē p̄mum imobilez esse vnum ꝛ fo.clviij
sit esse infinitus ſm potentiam diuisionis eodem
uidat in violētū. naturalē. ꝛ aialē codē
lentus sit possibilis codē

ca terciū tractatū octaui libri.
ocalis sit ꝓr oīb⁹ moti⁹ alijs fo.clxiij.
cularis motus possit esse ꝓtinuus ꝛ ꝓpetu
alioꝝ p̄mus clxv
s sit de ꝓtrario in ꝓtrariū clxvi
ensitas sint principia omniū passionū alte
onitur in rectu eodez
mobile in p̄ncto reflexionis ḡlescere codē
reflexionis sit vera ꝓtrarietas codē
possit ꝓtinuari corruptōni. fo.clxvij
tio possit esse ꝓtinua alteri eodem
s sit p̄mune generatōi ꝛ corruptōi eodem
icādū de quolibet istāti siue nūc signato mo
tari esse in motu ꝓtinuo eodem
instans generatōis ꝛ corruptōnis ſm sub
mplicer impossibile eodez
ularis sit mensura aliorū motuū codē
rcularis sit regularis ꝛ vniformis eodem
⁹ p̄ter circularē sit regularis eodem

rca quartū tractatū octaui libri
motor infinitā habeat virtutē. sitq̄ impartib⁹
e⁹ penit⁹ nullā hñs magnitudinē fo.clxx
eatur ꝑ modū pulsus ꝛ tract⁹. exquo ꝑ mo⁹
circūuoluitur fo.clxxi.
tor resideat in circūferētia aut in cētro. eod
noueātur ꝓxime ab aere vel aqua. inter p
tū mediante eodem
d aer ꝛ aqua facile suscipiūt motū ꝓiectōnis
in rectu eodem
etius mouetur in aliqua distantia a p̄iciēte
n. eodem

tarij octo libroꝝ physicoꝝ Aristotelis
lice in eosdez. iuxta doctrinā Magni Al/
nnasio Colonien⁹. quod Lauretuz seu
Bursaz vocant. magna ꝛ accurata diligē/
stum ꝛ dignissimū virū Artiū optimaꝝ
. ꝛ sacre theologie Licentiatū. magistrum
e Nurtingen. in eodem regentez collecti.
toria ingenuoꝝ Librorū Quentell offi
ie expressi. Ad laudem omnipotentis dei
erti sectatoꝝ vtilitatē ꝛ profectū feliciter
ub Anno nostre salutis. M.ccccc vi. ad
embris.